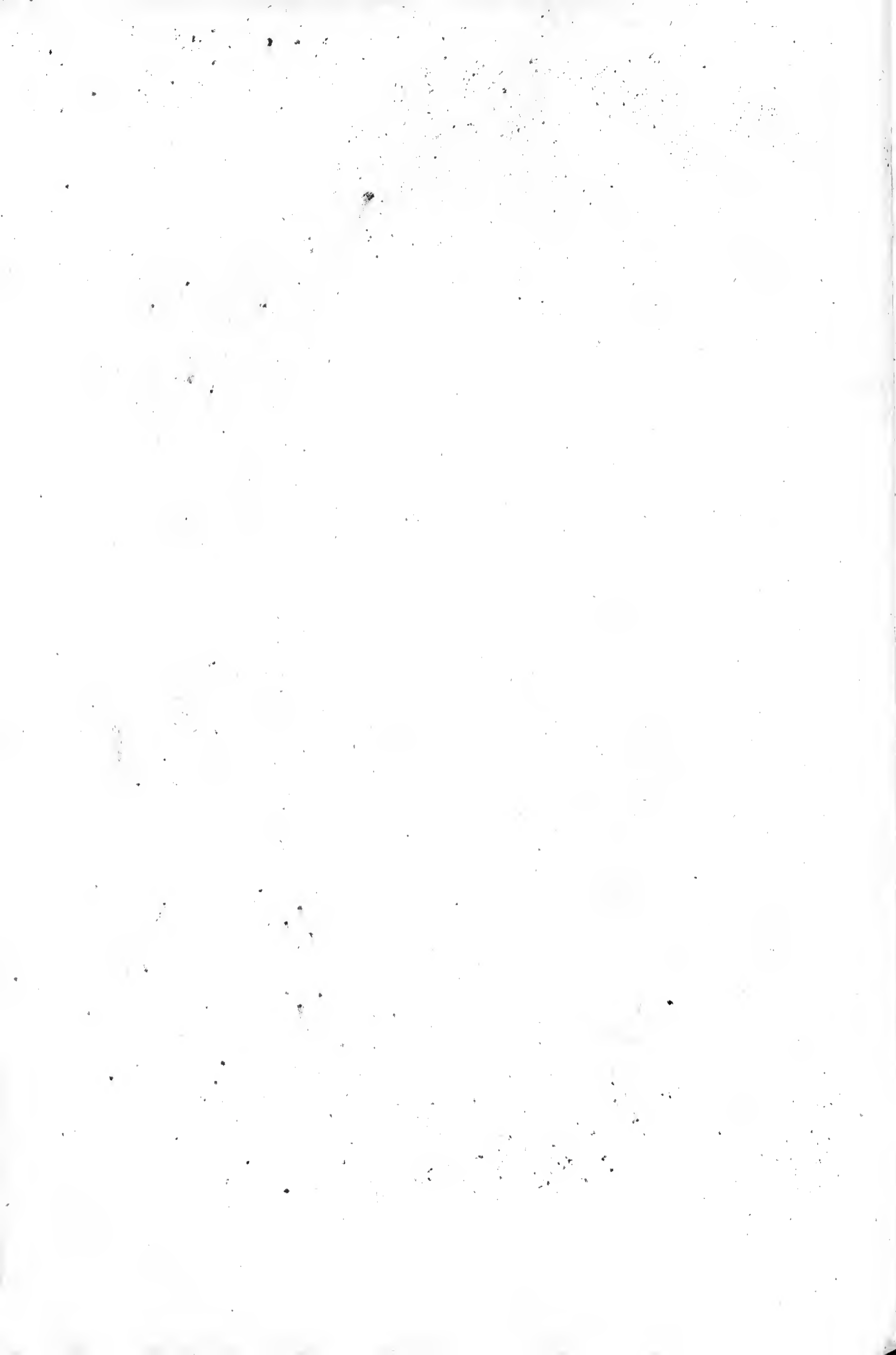
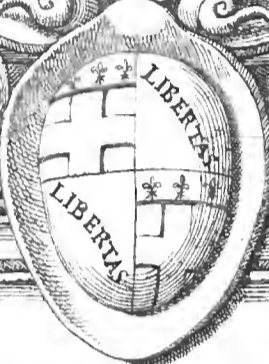

[Faint, illegible handwritten text]

TV
SCEPTRA DEVMQZ
CONCILIAS

VLYSSIS ALDROVANDI
PHILOSOPHI, ET MEDICI
BONONIENSIS.

*De Reliquis Animalibus exanguibus
libri quatuor, post mortem eius editi.*

Nempè

DE MOLLIBVS, CRVSTACEIS,
TESTACEIS, ET ZOOPHYTIS.

AD

ILLVSTRISSIMVM
SENATVM.

BONONIENSEM.

Cum Privilegijs

EX PACE

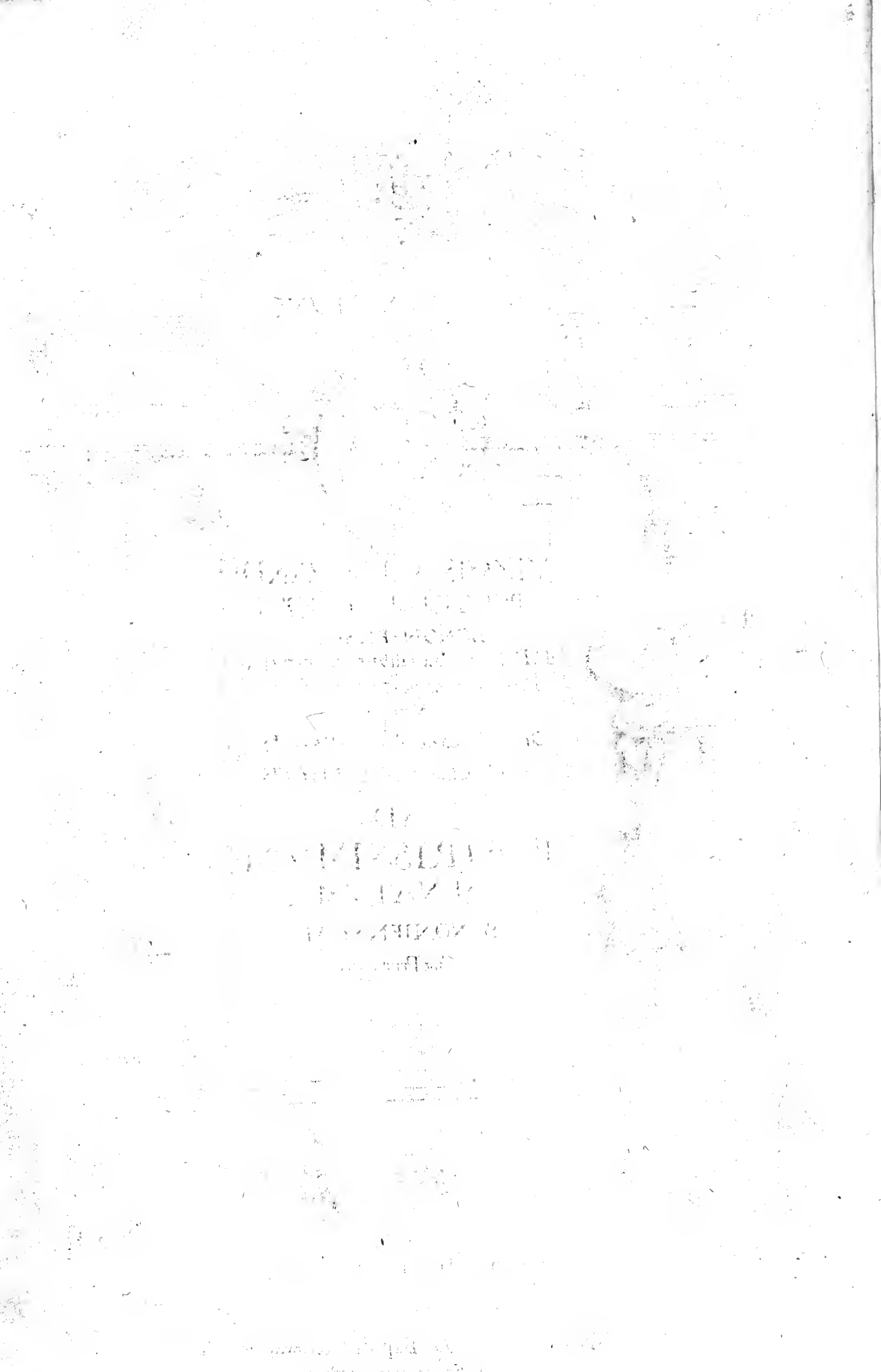
LIBERTAS

Sumptibus Marci Antonij Bernia

Bononiae Typis Io: Baptistae Ferronij, 1642

Cartusie Romanae

VLYSSIS ALDROVANDI
PHILOSOPHI ET MEDICI
BONONIENSIS
DE ANIMALIBVS EXANGVIBVS
RELIQVIS QVATVOR

NEMPE
MOLLIBVS, CRVSTACEIS, TESTACEIS,
ZOOPHYTIS.

ET PRIMVM
DE MOLLIBVS IN GENERE.
Cap. I.

PROOEMIUM.

ANIMALIVM exanguium quatuor genere constituit Aristoteles: Molle, Crustatum, Testatum & Insectum. De hoc autem postremo, conscripto à nobis volumine, nuperque in lucem edito, abundè, ni fallor, dictum est: de reliquistribus, quæ pisces improprie à Plinio nuncupantur, nunc agemus. Nec erit præter rationem, hoc eodem in tractatu, quæ de Zoophytis (hoc est ijs quæ inter plantam & animal natura ambigunt) authores scripsere & observauimus nos ipsis, proprio etiã libro docere: Quamuis enim propè

*Hist. 1. c. 4.
& 8. & lib.
4. cap. 1.
Li. 9. c. 28.*

animalia dici non mereantur; tamen cum multa habeant cum exanguibus communia, sanè omnino hoc volumine complectenda veniunt. Aristot. in libris suis de Animalibus eorum naturam perscrutatus est, sicut multi quoque recentiores; Theophrastus verò fidelissimus Aristorelis imitator nullibi, quod sciam, in libris plantarum meminit. Vnde affirmem, Zoophyta rectius Animalibus, quàm plantis esse annumeranda. A Mollibus exordior, quòd hæc primùm inter omnia exanguia locum sibi vindicent, si ordini à nobilitate, quo in omnibus ferè nostris historijs vsi sumus, in hære velimus. Eam autem, non ab usu atq; utilitate, (itã enim conchylia, & crustata præcederent (sed à corporis partibus di-

Histor. 4. cap. 1.

metimur, quarum sanè numero & robore longè præcellunt Mollia. Sed & philosopho-
rum princeps & communis præceptor Aristoteles hunc ordinè secutus fuit, Mollia primo
loco nominans, vti ex his eius verbis videre est: Nunc, inquit, ordinem animalium quæ
fanguine carent, persequemur. Genera in hoc ordine plura sunt, primùm quæ Mollia ap-
pellauimus, hoc est quæ fanguine carent, & foris carne molli obducta, solidum intus mo-
do fanguinei generis continent, quale Sepia. Secundum quæ crustis tenuibus operiuntur,
hoc est partem solidam foris, mollem carnosamq; intus continent. Durum illud eorum
tegmen, non fragile, sed collisile est: quale Cancrorum genus & Locustarum. Tertium quæ
silicea testa conclusa muniuntur, hoc est quibus pars carnea intus, solida foris, fragilis atq;
ruptilis non collisilis: quod genus Concharum & Ostrearum est. Hæc ille. Neque ab
hoc ordine deflexit, quin Aristotelem imitatus Plinius, Piscium, inquit, quidam fanguine
carent, de quibus dicemus; sunt autem tria: in primis quæ Mollia appellantur; deinde con-
tecta crustis tenuibus, postremò testis conclusa duris.

QVID MOLLE. SYNONYMA. ^F

Etymum.

*Μαλακία
δερμα Ari-
stoteli non
esse Zoophy-
ta.
Gaza & Rö-
deletij error.
1. De gen.
cap. 10.*

MOLLE dicitur omne quod est tenerum tactuique cedens, cui contrarium, quod
durū est. Cæterum quæ Græci *μαλάκια*, Latini Mollia appellant sunt *ὄσα ἀνα-
μαλῶντα, ἐκ τῶν ἔχει τὸ σαρκώδες, ἔτος δὲ τὸ σπέρμα, καθὲν περὶ τὰ ἐναιμα, ὅτι τὸ
τῶν σπαιῶν γένος; id est, fanguine carentia, & foris carne obducta, solidu u intus veluti fan-
guinea continent, vt Sepia (quemadmodum superius quoque à Philosopho dictum est.)
Dici etiam *μαλακόδερμα*, id est Moll: cute *contecta*, quidam volunt, præsertim Theodo-
rus Gaza, & eum secutus Rondeletius, nominis affinitate decepti. Nam Hippolytus Sal-
uianus, optimus sanè Aristotelis interpres & diligentissimus animalium aquatiliū naturæ
indagator, hosce non sine ratione reprehendit in sua de Aquatilibus historia. ait enim *μα-
λακόδερμα*, hoc est, mollem cutem habentia ab Aristotele vocari cartilagineorum piscium
oua. Cùm enim dixisset Philosophus, Cartilaginea verò & Viperæ cùm intra se oua ge-
nerent, mox animal foras pariunt; perfectum autem generant ouum, ita enim ex ouo ani-
mal gignitur, ex imperfecto nullum, extra autem non pariunt oua, quia natura frigida
sunt; & non quia calida, vt quidam volunt; statim subiungit, *μαλακόδερμα γὰρ γενῶσι,
διὰ γὰρ τὸ ἐναὶ δλγὸ δερμα, ὃ οὐ ξηραίνει αὐτῶν ἢ φύσι; τὸ ἔχρατον διὰ μὲν οὖν τὸ ψυχρὰ ἐναί, μα-
λακόδερμα γενῶσι, διὰ δὲ τὸ ἐναί μαλακόδερμα, ὃ οὐ θυραζει, διεφείρετο γὰρ αὐ.* Quæ qui-
dem verba (inquit Saluianus) neque à superioribus distinctione capituli vndecimi separare
debebat Theodorus; cùm eorum, quæ in illis dicuntur, causam reddant; neque sic vertere;
cute molli intecta generant oua; quod enim caloris exigui sunt, vltimum siccare natura eo-
rum non potest; quia igitur frigida sunt, molle generant; quia molle, non extra, periret
enim propter suā mollitiem: sed sic potius, Mollia igitur cute testata generant oua; quia enim
pauci sunt caloris, non exsiccant eorum natura admodum. Quoniam ergo frigida sunt, cu-
te molli testata generant; quoniam verò molli testata sunt cute, non extra; perirent enim vtiq;
Athenæus etiam *τευθῶδη* hoc est Loligini similia vocat Mollia. *Μαλάκια* autem cur vocē-
tur, nobis manifestauit Galenus, dum inquit: *Μαλάκια*, id est, Mollia vocantur neq; squa-
mam, neq; asperam, neq; testaceam cutem habentia, sed mollem, perinde ac in hominibus
est: Vt Polypodes, Sepiæ, Loligines, quæ tangenti quidem mollia vidētur: quia neq; squa-
mas, neque asperum, neq; testaceum tegumentum habeant, duræ autem sunt carnis, Apud
Aristotelem citante Athenæo Mollia sunt *Πολύποδες, ὀσμυλη, ἐλεδώνη, τευθί,* hoc est
Polypi, Ozæna, Heledone, Sepia, Loligo. Alibi Mollia scribit esse Polypos, Sepias, Loligi-
nes. Plinius Mollia, inquit, sunt Loligo, Sepia, Polypus, & cætera eius generis. His ab
alijs annumerari video Leporem marinum & Vrticam, quam postremam nos inter Zoo-
phyta & his similia recensebimus, quamuis perfectum Zoophytum non sit. Mollia autem
non esse clarum est: nam neque solidam intus habent substantiam, quæ ossi porportione-
tur, vt pleraq; Mollia (licet alioqui ossa, teste philosopho, minimè sint, vt me x patebit) nec
oculo pedes, nec mutim, nec atramentum, nec caput intra alueum, nec qualuis ferè alias
partes, quibus Mollia prædita esse deinceps probabimus. Quocirca qui Vrticam & Lepo-
rem marinum inter Mollia retulerunt, nimis latè vocem eam vsurpauère, & quæuis ani-
malia*

*Μαλάκια.
Lib. 3. de
alimen. fa-
cul.
Quot sint
Mollia.
Lib. 7.
Histor. 5.
cap. 6.
Lib. 9. cap.
28.
Zoophyta
qua.*

H

A malia ad tactum cedentia, molliq; carne prædita, Mollia nuncuparunt. Nos autem confisus propriusque, Philosophum imitati, sumimus hanc vocem, & de omnibus, quæ Mollibus propriè dictis conueniunt, hæc in genere scribimus.

DESCRIPTIO, ET PARTIVM Anatome.

MOLLIA ossibus & visceribus carere, qualemq; habeant carnem, his verbis docet Arist. Videntur, inquit, nihil ossis, nihil terreni discretum habere, quod dignum effatu sit; sed mollia ferè tota, carnosa & tactui cedentia. Ne tamen corpus eorum facilè pereat, modo illorum quæ carne lassuiunt, naturâ inter carnem & neruum obtinent. Mollis enim vt caro est, sed intendi potest, vt neruus. Fissilis autem caro eorum non in directum, sed in anfractum: ita enim ad vires cõmodior esse potest. Sed loco ossium habent quod piscium spinis proportionetur omnia excepto Polypo; Nam Sepiæ habent quod sepium vocant & Loligines quod gladiolum, vt postea probabimus, quãuis quidam partem hanc duram ac solidam os appellare voluerint. Exteriores partes omnibus sunt tres præcipuæ, caput (κεφαλή) pedes (ὀποδες) siue brachia, quæ quandoque Aristoteles πλεκτάνας vocauit, Gaxa crura, barbas, cirros interpretatur, tum etiam τὸ κύτος ἀδι'ρισον, id est alucus indiscretus, seu sinus eodem interprete. Non laudat Zoographus, quibus cirrus cum aspiratione scribitur, quod huius vocabuli origo Græca nō videatur, nisi quis fortè à verbo κείρειν deducat, siue quod capillamentum huiusmodi tonderi idoneum sit, vt pote prominens vel pendulum: siue contrario sensu, quod minimè tondeatur. Vnde cirrim vel cirrhidem auem aliqui notam volunt. Κύρος quidem Græcis color est, quem Latine giluum dicimus. Idem Zoographus rectè putat κύτος apud Aristotelem non benè penansæcti, quanquam & in alijs locis sapius, tum in Aristotelis, tum in aliorum libris, modo penansæctum, modo paroxytonum inueniat. Sed quoniam penukima breuis, omnino peracuendum censet. Caput verò omnibus contrà quàm cæteris animalibus inter crura continetur & ventrem, teste Philosopho: Vnde Plinius de Mollibus loquens summatim: His, inquit, caput inter pedes & ventrem, in capite os est & in hoc bini dentes. Vt ex hisce Philosophi verbis patet. Μετὰ δὲ τοὺς πόδας ἢ κεφαλή ἐστὶ, ἀπάντων ἐν μέσῳ τῶν ποδῶν τῶν καλουμένων πλεκτανῶν. ταύτης δὲ τὸ μὲν ἐστὶ σῶμα, ἐν ᾧ εἰσι δύο ὀδοντες. Caput omnibus inter brachia: eius pars oris habitus est, in quo dentes duo. Quæ Aristotelis verba Athenæus sic transcripsit. Ἐνὸ σπινθῶ, inquit, Ἀριστοτέλης φησὶ πόδας ἔχει ὀκτώ, ἀπὸ τοῦ ὑποκάτω δύο μεγίστους, προβοσκίδας δύο, καὶ μεταξὺ αὐτῶν τοὺς ὀφθαλμοὺς καὶ σῶμα. ἔχει δὲ καὶ ὀδοντες δύο, τὸν μὲν ἄνω, τὸν δὲ κάτω. Sepiæ scripsit Aristoteles octo pedes esse, sub his duos maximos, scilicet promuscides duas, inter hos verò oculos & os, atq; dentes duos, alterum superiorem, alterum inferiorem. Cæterum rostrum rectius, os dentesq; appellanda sunt, vt doctissimè Rondeletius differuit. Est enim hæc pars (os nimirum & dentes) adunco carniuorarum rostro perquam similis ex partibus duabus composito, superiore, & inferiore, commissura pyxidata, vt loquitur Rondeletius, ita vt inferior intret in superiorem. Partes itaque huius rostri, superiorem scilicet & inferiorem dentes videtur appellasse Philosophus. Sed cum immobiles sint, neque firmè innitantur ad laniandam & retinendam prædam, non satis propriè dentes dicuntur, sed potius ῥύγκος. Carent lingua Mollia, sed vice eius carnosum quiddam in ore gerunt, quo voluptatem discernant esulentorum, vt apud Philosophum scriptum reperio. Insuper habent in capite oculos binos grandiusculos, quibus discrimen exigua quædam præstat cartilago, continens cerebrum paruulum. Pedes quoque omnia obtinent in parte priore, cuius causam hisce verbis tradidit Aristoteles: Pedes (habent) parti priori vinctos circum caput, infra oculos circa os, & dentes. Sed cum cætera animalia quibus pedes, aut parte priore posterioreuè eos habeant, aut latere, vt ea quæ multis pedibus innitantur, & sanguine carent, hoc vnum genus (Molle nimirum) parte, quam priorem in eo capimus, omne continet. Cuius rei causa est, quod pars eius posterior, ad priorem adducta est, extremaq; coeunt & confunduntur, quomodo Turbinatis inter testata accidit. genus enim testatum omnino partim Crustatis, partim Mollibus simile est. Qua enim foris terrenam portionem, intus carnem habent, Crustatis assimilantur: qua autem forma eiusmodi corporis constat, cum

Ossibus de
Visceribus
carere.

2. de par.
cap. 8.

Sepium
quid, & gladiolum.

Exteriores
partes.

Cirri vt scribendum, & unde dicantur.

κύτος.

Caput.
Lib. 9. c. 28.

4. de par.
ant. cap. 1.

Pedes.

Rostrum.

Lingua
carent.

De part. 4.
cap. 5.

Oculi.

Pedes cur in parte priore.

Mollibus conuenit omne quodammodo, sed præcipuè quæ ex Turbinatis cuniculo in an- E
 fractum contorquentur. Natura enim horum utrorumq; perinde se habet, quasi quis di-
 recta linea (vt in quadrupedum & hominum genere est) primum extrema linea parte os si-
 tum intelligat: qua a: mox stomachum, qua b: tum ventrem, qua c: deinde intestinum vsq;
 in ostium excrementi, qua d: hæc ita in sanguineo genere disposita sunt, & caput, pectusq;
 locum obtinent primum. Reliqua eorum ipsorum gratia, aut motus causa à natura adie-
 cta sunt, vt priora posterioraq; crura. In crustatis etiam insectisq; ordo interiorū eodem
 modo constare vult, sed officijs exteriorum motionum differt à sanguineo genere. At ve-
 rò Mollia & Turbinata inter se quidem proximè constant, sed ijs è conuerso: finis enim
 ad principium flectitur, quasi quis lineam efflectendo ducat d ad a. Cum enim ita partes
 interiores ijs collocentur, ambit alueus, qui in Polypis tum caput vocatur, qualis in te-
 stato genere Turbo est. Nec aliud interest nisi quod alterius molle, quod ambit est: alte-
 rius duro tegmine carnem natura complexa est, vt seruentur cum difficulter moueantur.
 Hinc fit vt excrementa tam Mollibus, quàm Turbinatis meatu ori vicino emittatur: quan-
 quam Mollibus infra, Turbinatis à latere. Hac de causa pedes Mollium ita positi sunt &
 contra quàm cæterorum. Hactenus ille. Pedes quoque sunt omnibus octoni, sed singu- F
 lis eorum generibus diuersi. Quibusdam enim pedibus acetabula, cirramentaq; sunt, quæ
 vim contextumq; talem habent, qualem implicamenta illa, quibus digitos antiqui medici
 indere solebant. Ita enim fibris implexa sunt, quibus carunculas cæteraq; cedentia tra-
 hant. quippe quæ laxa præhendant, intenta premant, & retineant, cum pars interior tota
 contingat, atque amplectatur. Sunt etiam quibus pedes breues, & inutiles, binæq; pro-
 muscides prælongæ, quibus veluti anchoris innitantur, seque stabiliant modo nauigij, ne
 æstu maris, aut tempestate urgente de saxis deturbentur, venentur etiam procul, orique
 è longinquo admoueant. Itaque non aliud habent, quo capere admouereq; possint, nisi
 aut pedes, aut promuscides aut acetabula siue cirramenta, quæ (vt dixi) pro manibus obti-
 nent ad vim tum inferendam, tum propulsandam, atque etiam ad cætera vitæ munera ne-
 cessaria obeunda. Fistulam ante alueum supra caput & brachia gerunt cauam, quam mo-
 do in dextram partem, modo in sinistram transferunt; hac mare transmittunt, & quantum
 suo admiserint alueo, quoties ore aliquid capiunt, vt testatum reliquerunt Aristoteles &
 Plinius. Sed Theodorus Gaza in hoc Aristotelis loco, fistulam hanc Polypo tantum tri- G
 buere videtur. V Vottonus ait perobscure hæc pronunciaffe Aristotelem, sed longè aper-
 tius eadem in libro de respiratione explicasse, vbi aperte Mollibus omnibus fistulam mes-
 se cerebro ostendit. Et rursus alibi causam reddens, cur fistulam habeant, inquit: Qui-
 bus autem per cibum humor illabatur, ijs fistula in sanguineo genere data est. Mollibus
 etiam & crustaceis hoc idem adhibitum est: Nam & ea quoque humorem propter cibum
 accipere coguntur. Fistula hæc modo ab Aristotele dicitur *αυλος*, modò *μυκτηρ*, Ga-
 za narem transtert. Dubitant quidam num pro hoc vocabulo legendum sit apud eundem
φουκτηρ, quo vocabulo sæpe vitur, cum balænarum & catacei generis animalium men-
 tionem facit. Sanè vbi apud Aristotelem de Loliginum coitu loquentem in Græcis legi-
 tur *μυκτηρα*, aut *φουκτηρα*, Zoographus legendum putat *φουκτηρα*. Plinius tamen hunc Ari-
 stotelis locum transcribens nares transtulisse videtur, & per consequens *μυκτηρα* in co-
 dice Græco Aristotelis legisse, cum inquit: Crine vno faminae naribus adnexo. Aelianus
 etiam de cetis Gedrosijs eandem partem *μυκτηρας*, id est nares appellare videtur. quapro-
 pter nihil videtur eo loco mirandum. Pinnulam habent omnia circumdantem alueum,
 causam cur eam habeant, dat Philosophus; vt, inquit, natent, & se dirigant, vt volucres
 cauda pennis condita, & pisces sua penna cartilaginata. Alueus à capite amplioris capa- I
 citatis propensus: eius caro fissilis est, non per directum, sed in orbem, cuteq; interta est.
 Verùm quamuis cutem Aristoteles & Plinius tribuant; tamen re ipsa inquit Saluanus cu-
 te carere videntur. Quod Plinius etiam (cuius in hac re admiranda diligentia) compro-
 bat inquit: Aquatiliū tegmenta plura sunt: alia corio & pilo teguntur, vt vituli & Hip-
 potami, alia corio tantum, vt delphini: cortice vt testudines: silicium duritia, vt Ostrea
 & Concha: crustis vt locustæ: crustis & spinis, vt Echini: squamis, vt pisces: aspera cute, vt
 Squatina; qua lignum & robora poliuntur: molli, vt muræna: alia nulla, vt Polypi. In cor-
 pore quoque omnium, quædam capillamenta habentur; quæ quidem in toto eorum latere
 conspici solent: *δσλιγγας* vocat Scholiastes Nicandri, Aristoteles *πρωδν*. Eorum vsus
 iudicio Rondeletij est, qui branchiarum in reliquis piscibus. Huiusmodi branchiæ sunt in
 Cancris & alijs Crustatis. Quantū verò ad interiora attinet, omnibus Mollibus cerebrum
 datum: Sic enim Aristoteles: Cerebrum autem ijs omnibus est, quæ sanguinem obtinent,
 & ob

Pedes quot
omnibus.

Fistula.

Hist. 4. c. 1.
Lib. 9. c. 12.

Hist. 8.
cap. 2.

De gener.
animal. 1. c.
35.

Pinnula.
De par. ani.
4. c. 10.
Alueus.
Cuss.
Lib. 9. c. 12.

Capillamta
& eoru vsus.
Cerebrum.
1. Hist. c.
36.

De Mollibus Lib. I.

A & ob eam rem sanguinea appellantur, atque etiam quæ Mollia nomine speciali vocantur. Quod Plinius quoque confirmat dicens: Cerebrum omnia habent animalia, quæ sanguinem: etiam in mari quæ Mollia appellauimus, quamuis careant sanguine, ut Polypi. Id tamen minimè cerebrum censendum erit, sed quid proportione respondens cerebro, à quo sentiendi mouendiq; facultas dimanat in omnes corporis partes. Sed non tacebo quòd Aristoteles, cum sentiendi vim à corde, non à cerebro proficisci putet, partem in Mollibus *μύτιν* dictam principatum sentiendi obtinere dicat, ac si hæc esset *ἀνάλογος* cordi; sic enim scribit: Sed habent illud quoq;, inquit, oportet, quod ei parti proportionetur, cui sentiendi principatus in sanguineo genere mandatus est: hoc enim in omnibus animalibus inesse necesse est. Ergo Mollibus id membrana continetur humidum, per quod gula in ventrem pertendit, admota prius tergo (sic Gaza, ego verò adnata magistergo, *προσπίφουκε πρόσ-σάσπραν μᾶλλον*) mutis id à nonnullis dicitur. Hactenus ille, qui & humidam corpulentamq; partem eam esse subdit, tendereq; per eam mediam stomachum siue gulam. Nam, inquit, si inter eam & tergum positus esset, distendi equè non posset cibo ingrediente, propter dorfi duritiam. Intestinum à mute natura semouit, extraq; posuit, & atramentum intestino annexuit, ut quamplurimum distaret ab aditu, & pars lordida à nobili & principe procul haberetur. Partem hanc cordi porportionari & situs ipse ostendit, cum idem sit & dulcedo humoris, tanquam concocta & sanguinea quædam. Et alio rursus in loco, Mollium nullis inesse viscera scribit, sed tantum partem eam quam mutem appellant, & atrum quendam humorem, quem atramentum nominant, *τὸν θολόν*, alij ut Athenæus & Dioscorides *τὸ μέλαν*. Hoc scribit Plinius pro sanguine ijs inesse, de Sepia mare ac fœmina sic loquens: Ambo autem ubi sensere se apprehendi, effuso atramento, quod pro sanguine his est, infusata aqua absconduntur. Rondeletius bili potius respondere putat. Natura enim, inquit, vel quòd pro sanguine est nutrimenti causa, veluti thesaurum diligenter seruat, minimè autem in quolibet metu effundit. Præterea meatus nullus est venæ proportionate respondens, quòd alendi corporis causa in vniuersum corpus distribuatur. Quare fatius esse duxerim excrementum appellare, quod ab alimento secretum in vesica reponitur, quoque natura imminente periculo, tuendi huiusmodi piscium generis causa abutitur. Nam quoties metu perterrentur, hoc atro humore aquam infusant, sibiq; nigrorem septum proponunt & turbulentiam quasi, quo se abscondant. Quocirca excrementum esse censet quoque ante Rondeletium Aristoteles, & non aliter quàm in auibus sedimentum album in terreo earum excremento innasci. Non enim secus quàm aues vesica carent hæc Mollia, quantumque terrenum maximè sit, in atramentum secernitur. Tunica autem id continetur membranea (quam *νηπυρα* appellauit Aristoteles, Gaza papauer vertit) exitum, finemq; habens, quæ alui excrementa emittunt, parte quæ fistula vocatur, quæ in supinis posita est. Sed & aliarum partium interiorum meminit Philosophus, de quibus sic scriptum reliquit: Os autem, inquit, gula eorum excipit angusta, quam sequitur guttur (*προλαβος*, ingluuiens) ampliusculum neque (non) ab simile auibus: cui iungitur venter tanquam omasum (abomasum VVortonus *ήνυσποι*) facie clauiculæ buccinorum. Intestinum ab eo tenue, partem repens superiorem ad os fertur, quod laxius (*παχύτερον*) quàm gula est. & paulò post dat rationem, cur hæc partes habeant, nimirum ingluuiem, & abomasum. Habent, inquit, hæc (Mollia) ita eas partes eadem de causa, qua aues. Neque enim eorum vltum potest commolare cibum: itaque ingluuiens ventri præiacet. Sepiæ quoque Loliginiq; tum maiori tum minori partes duræ ac solidæ intus per corporis piona continentur, quas non eodem appellant nomine: Sed quod insertum Sepijs est, sepium vocant, quod

D Loliginibus *ξίφος*, idest gladiolum, uti postea planiùs explicabitur.

4. de par.
cap. 5.
Mutis.

Histor. 4.
cap. 1.

Lib. 9. c. 29.

De par. 4.
cap. 5.

Partes duræ
ac solidas in-
tus contineri s

Somnus.
Histor. 4.
cap. 14.

Hist. 4. c. 8.

S E N S V S.

SOMNIARE quoque omnes hosce Molles pisces scribit Aristoteles, ut cætera aquatilia, dormireq; ut pisces propriè dictos. Vnde verisimile est, sensibus externis, ut visu, olfactu, ac gustu valere. Visum quoque eis inesse manifestum faciunt oculi, quos magnos esse supra ex Philosopho dixi. quamuis num acutè cernant, nullibi scripserit. Olfactu admodum ac gustu valere ex his eius verbis colligimus: Nam & Sepiæ, inquit, & Polypi odore escarum alliciuntur: & Polypi ita adhærescunt, ut auelli inde non possint, sed truncari potius patientur: At verò pulicaria herba (*κονίζα*) admota protinus ab odore eius resiliere dicuntur. Gustus etiam similis est ratio. interdum enim cibum persequuntur

eur diuersum, nec eisdem saporibus omnia delectantur &c. Tactu verò sentire omnibus E datum est animantibus. De auditu nihil certi manifestiq; habetur.

S E X V S.

*1. de gen. c. 1.
1. de gen.
cap. 3.
Histor. 4.
cap. 1.*

ARISTOTELES agens de animalium exanguium sexu, Mollibus quoq; vtrunq; inesse tradit: Alibiq; vuluas bifidas, ac testes geminos iuxta genitale in cunctis reperiri ait. Differunt autem fœminæ à maribus eodem teste, quòd mas prona sui corporis nigriora supinis potius, partesq; omnes asperiores habeat, quàm fœmina, & lineis interuenientibus varias: caudam etiam acutiorem. In mare quoque meatus quidam subditus gulæ à cerebro in ima alvei pertendit, idq; ipsum ad quod fertur, speciem mammarum imitatur: in fœmina duplex illud idem supraq; positum habetur. Vtroq; tamen in sexu corpuscula quædam subrubra parti eiusmodi subiuncta spectantur.

F

L O C V S. V I C T V S.

*Cur non sint
in Ponto.
Li. 9. Histor.
c. 28.*

CVM sanguine carentia natura sint frigida, in lacu aut dulcibus aquis nasci non possunt, vnde & Mollia in salis aquis gignuntur: non tamen omnia eodem in loco, etenim quædam in alto mari, quædam prope litus degunt. Omnia autem respiciunt aquam salisam potulentiorum. Quo circa in Ponto Mollia non sunt, vti prodidit Aristoteles. Idem omnia carniuora esse scripsit, solaq; carne vesci. Loligines namque & Sepias pisces maiores euincere, Conchulis delectari Polypos.

N A T V R A. M O R E S.

*Qual. nat.
iur.
Pauida esse.*

*Atramenti
effusio ob pa-
uorem.*

*4. de par.
cap. 5.*

MOLLIVM omne genus auctore Plutarcho, frigus difficulter fert ob carnis nuditatem & tenuitatem. Nulla enim cute, aut squama integuntur, intusq; duras habent ossesq; partes. Pauida autem sunt, ob sanguinis inopiam & naturam frigidam, vnde etiam parum viuunt: biennium enim non superant, aut rarò, vt docet Aristoteles. Quod autem meticulosa admodum sint Mollia, declarat atramenti effusio, quemadmodum placuit Philosopho his verbis: Sed cum exanguia sunt (Mollia) ob eam rem refrigerata & pauida, hinc vt hominum nonnullis per metum funditur aluus, aut excrementum vesicæ profluit, sic ijs accidit necessariò, vt metu perculsa effundantur: sed natura hoc excremento ad præsidium, & tutelam eorum abutitur. Nullam ijs esse vocem aut sonum, idem auctor est.

C O I T V S, P A R T V S, G E N E R A T I O.

*3. de gen.
cap. 8.*

*Quomodo
coeant.*

*1. de gen.
cap. 15.*

PARTVS quoq; eorum similis Cartilagineorum partui, teste Aristotele, qui ea coire H diuq; in venere morari his verbis testatur. Pariunt enim, ea (Mollia) quoq; per coitum: & quidem sæpe mas coniunctus cum fœmina visus est. Quamobrem hinc etiã historicè nequaquam illi dicere videntur, qui pisces omnes fœminas esse autumant, nec per coitum parere. Hæc enim oriri per coitum arbitrari, illa verò non, mirum est. Aut si hæc ita parere illos latuit, indicium imperitiæ est. Diutius hæc quàm cætera coeunt, more insectorum, ratione. Sunt enim exanguia, & ob eam rem frigida natura. At quomodo coeant, alibi sic scribit: Mollia ore coeunt, renixu complexuq; mutuo brachiorum. sic enim coniungi necesse est: quoniam natura exitum excrementi in os inflectendo adduxerit, vt antea dictum est, cum de partibus ageremus. Habere fœminas omnes in hoc genere membrum vuluale, apertum est. Continet enim primo ouum indiscretum, mox discretum in plura, & pariunt omnia imperfecta, modo ouiparorum piscium. Meatus ille interior excrementi & vuluæ est, tum in ijs, tum etiam in Crustatis. Est enim qua semen genitale per

A per meatum emitant, idq; parte corporis supina, qua putamen distat, & mare illabitur, faciunt. Quamobrem ea parte mas cum foemina copulatur. Nam si mas siue semen, siue membrum, aut aliquam virtutem, siue vim aliam mittat, admoueri ad meatum vulualem necesse est. Et paulo post: Interdum, inquit, tergis quoque Mollia copulantur. Sed generationis gratia, an alia causa, nondum exploratum. Oua autem eorum cum imperfecta sint foras exclusa, augentur more Vermium, vt idem author tradit: Sed vim vitalem a maris asperso semine habere est necesse more piscium, eodem teste. Foeminis, inquit, huius generis mares aspergunt, quomodo ouis mares genere piscium: reddunturq; oua eorum glutino cohaerentia, ad speciem vnae. Caeterum quod dicat oua, cum eduntur, glutino esse coniuncta & oblita, id ad eorum tutelam a natura factum. Sed alibi clarius non nisi in Sepijs visum esse scribit, quod mas oua, quae foemina ediderit, persequatur. Sed tamen in reliquis eiusdem generis (intelligit autem reliqua Mollia) fieri, rationem esse. Quaecunque autem oua vitale virus attigerunt, ex ijs animalcula nascuntur, vt in Piscium historia clarius explicabitur. Pariunt verno tempore, & Sepia in primis: ouaq; habent candida, quae tempore arenida (*Ψαδουρα*) euadunt, veluti & illa quae Crustata edunt.

*Oua ut au-
geantur.
Histor. 5. c.
17.
3. de gen. c.
8.
Histor. 6. c.
13.*

V S V S I N C I B I S.

MOLLIA esui fuere omnia olim, & nunc etiam in culinam recepta sunt, exceptis paucis Polyporum generibus. Quae autem cibis idonea sunt, praestant cum sunt grauida, vt prodit Athenaeus. Et Aristoteles disputans probansq; semen non esse in muliere, quod habeant menstrua, subiungit: Generis etiam exanguis Mollia & crustata optima sunt, cum vtero gerunt. Quod enim sanguine caent, nec pinguedo in ijs consistit, hinc proportionale pinguedinis feceruntur in feminale excrementum. Et iterum alibi: Mollia etiam praestant, cum grauida sunt, vt Lorigines, Sepia, Polypi, Durae sunt carnis, vt scribunt Aegineta, Galenus, Athenaeus, cuius rei rationem his verbis Cardanus reddere conatur: Quae igitur, inquit, Mollia sunt, quoniam cute sola teguntur, ideo durissima carnem sortita sunt: fluctibus enim aliter obrunderentur, & cuiuscunq; minimi piscis iniuriae expositi essent, ob id durissima sunt carne & difficillimae concoctionis. Et post: Ergo, inquit, quae Mollia sunt, adeo concoctu difficilia sunt, vt oculos grauent, inquit Hippocrates. Vt testatur Galenus, crasso glutinosoq; succo constant, sicuti cetacei pisces. Alibi exiguum etiam in se succum salum continere scribit, crudumq; succum copiose suppeditare, sita men coquantur plurimum corpori alimentum exhibere. Diphilus apud Athenaeum statutus insuper addit parere, quocirca Venerem prouolare, elixataq; probiora effici & utiliora, quoniam humores quos iniquiores obtinent, eluantur; Vnde caro ipsorum durior efficitur. Oua quoque Mollium in cibum olim videntur recepta, cum dicat Aristoteles partem quandam in ijs nullius esse saporis, ac si reliqua ouum esui essent ac gustui grata. Nam ait. In mollium genere oua quiddam habere proportione respondens ei, quod nigricat in ouis Echinorum, & parti creditum est superiori, ex origine pendens, amarum nec esculentum: & quanquam, inquit, in his id colore differat, ingustabile tamen & esui ineptum est.

*1. de gen. c.
19.
Histor. 8.
cap. ult.
in Aphor.
Hipp. lib. 2.
18.*

*Lib. de bo. &
vii. suc.
3. de alim.
fac.*

*Oua nunc
edantur.*

D E P O L Y P O. Cap. II.

ORDINIS RATIO.

EX recentioribus, qui de Malachijs siue Mollibus vocatis animalibus scripserunt, alij a Sepia, alij a Polypo exordium sumpserunt. Sed qui a Polypo inceperunt, ij meo iudicio, rectius fecerunt, ob praestantiam & dignitatem, qua longè hic caeteris Mollibus praecellit. Tanto in primis corporis robore valet, vt ne fortissimo quadrupedum leoni (si daretur occasio) cederet. Hominem sanè vehementi brachiorum amplexu è naui medio in altum mare detrahente, quin conficere, cernitur, & quod amplius est, ingentem hominum multitudinem solus sustinere, adeo vt agrè confici possit. Quod si Leoni faciendum foret, nil quidquam fortius praestare posset. Vt iam aquilam omnium auium reginam & fortissimam quis non miretur amplius ab eo pertinacibus circumplexam cirris in altum

*Polypi forti-
tudo.
Hominem
interfici.
Aquilam
vinci.*

pro-

Ingenium
vaftrum.

Polypi ambi-
gua natura.

protractam pelagus, & minimo negotio interfectam. Caterum longè in eo admirabilior erit ingenij calliditas, quàm robur illud quod prædicauimus, si quanta versutia victum sibi venetur, præfari velimus. Nec minus etiam in eo laudabile dicimus, quòd terram petat, & aspera perambulet loca, quod præfecto nulli ex Mollium genere à natura datum est. Sic enim duplicis (vt irà dicam) naturæ videtur particeps, vt cum Piscibus, & terrestribus quadrupedibus conuenire possit. Hæc igitur nos ob rationes de Polypo priuim dicemus, eo quem in omnibus nostris historijs seruamus, ordine.

Æ Q V I V O C A.

Lib. 6. de
med. cap. 8.
Morbus na-
rium dicitur
Polypus, &
vnde dicitur.

APVD Hippocratem & Cornelium Celsum Polypus est caruncula modò alba, modò subrubra, quæ narium offi inhaeret, & modò ad labra pendens narem implet, modò retrò per id foramen quo spiritus à naribus ad fauces descendit, tantum sumit incrementum, vt post vnam conspici possit: strangulatq; hominem, maximè austro aut euro fiante, fereq; mollis est & rarò dura, eaq; verò magis spiritum impedit & nares dilatat, qua ferè καρκινώδης est. Paulus Aegineta, Polypus, inquit, tumor est præter naturam in naribus consistens à similitudine marini Polypi nominatus, quod eius carni similis sit. At Galenus Polypum à multitudine pedum dicit ait: vt enim, inquit, illi multas habent incisuras seu incisiones, contumescuntq; & increscunt: sic morbus iste eodem modo. In hac significatione & Horatius quoque vtitur:

Polypus an grauis hirsutus cubet hircus in undis.

Polypus
quid. Vnde polypofus apud Martialem:

Nasutum volo, nolo Polypofum.

Cutiones.

Πολόπους quoque apud Græcos dicitur multos habens pedes, multiples: hinc πολύποδα Ζῷα apud Platonem dicuntur animalia multos habentia pedes, vt ἀποδα nullos. Item πολίποδες dicuntur bestiolæ quædam multipedes: Cutiones nonnulli, alij porcelliones appellant: nos ἐνίσκουος nominauimus in nostro de Insectis volumine. Πολυποδες εἶδος ἰχθύων, ἢ εἶδος φθειρῶν. Helychius.

SYNONYMA. ETYMON.

Polypus
vnde dicitur.

POLYPI vocabulum Latini à Græcis mutuarunt teste Varrone: soletq; in masculino genere efferi: Lucilius tamen apud Nonium in fæminino vsus fuit; vti ex eius hisce verbis corruptis liquet:

Paulisper cui medentia medem hæc se vt Polypus ipsa.

Syllabam primam producit Horatius, Martialis, & Ouidius, qui inquit:

— deprehensum Polypus hostem

Continet.

Vnde nonnulli malè adagiorum authorem ex Theognide trāstulisse cēsēt hunc versum.

Πολύπου ὄργων ἵοχα πολυπολου.

Mentem habeas vafri Polypi.

Lib. 7.

Odys. 1.

Quòd primam syllabam corripuerit. Ego verò apud Latinos & produci & corripì posse H Græcorum imitatione existimo. Nam prima syllaba apud eos natuta breuis est. Πολύπους enim Atticè dicitur apud Athenæum: Item Πόλυπος pro paroxytonum. Iones, Doræ & Aeoles per ω ipsum enunciant Πώλυπος dicentes: Πολύπουω dixit Epicharmus Πωλύπουω dicitur Polypum inuestigans. Huic quoque respondet Πώλυψ ex Diphyllo apud Athenæum: ὁ πώλυψ, inquit, σπερρεῖ τοῖς ἀφροδισίαις. Eustathius alibi Doricum tantum & Aeolicum esse dicit nomen πώλυπος. Ionicum sanè non videtur. Quippe Iones o paroxymum, non in ω magnum mutare solent, sed o paruo adijcere v. Vnde apud Hippocratem Ionica dialecto vtentem πολύποδας legimus. Et quanquam Atticè cum Ionibus quædam communia habent: Atticè tamen πολύπους dicitur, vt & Aristoteles vturpat. Quod si horum vtrumq; Atticum esse aliquis malit cum Eustathio: Ionicum faciemus πολύπους paroxytonū, à quo genitiuus πολυποδες fieri potest, à πολυπος proparoxytono non potest: nō enim aliter fieri potest, quàm vt λόγος, Πόλυπον dicere Aeolos scribit Athenæus,

A sed scribendum per ω ex Eustathio. Aristophanes τὸν πολύποιν μοι ἐθνεῖν. Et rursus: Πηγάϊ λέγονται τοὺς πολύπους πιλομεν υ. Et Plato Comicus: ὡς περ τοὺς πολύποδας πρωτῆσασε. Itaq; pro diuersis dialectis hæc omnia erunt vsitata: Πολύπους, Πουλύπους, Πούλυπος, Πώλυπος, Πολύπους, Πώλυψ. Antiphilus Bizantius in quodam epigrammate πολυπόδων dixit, à recto πολυπόδων. Inuenio & apud Oppianum in casu recto Πουλύποδος legi quorūdam sententia. ego potius genitiui casus esse existimo, & à πλεκτή regi, quod πλεκτάνας hoc est cirros significat. Dicitur autem πολύπους à multitudine pedum teste Galeno. Πούς enim apud Græcos pedem significat, quod in casu accusatiuo πόδα facit. Animaduertendū tamen est accusandi casum composita ab hoc diuersa habere, scilicet πολύποιν, διδύποιν, τρίποιν, quod Eustathius ex Athenæo obseruauit. Ἀνόςσος, idest exos pro Polypo accipitur, epitheton scilicet loco substantiui apud Hesiodum. Lacedemonij tamen Polypum substātiuè & simpliciter ἀνόςσον vocant, autoribus Elitarcho in glossis, & Proclo in Hesiodum. Onos idest asinus marinus, quem quidam Pulpum (Polypum) dicunt, alij octapodem. Kiranides. Pulpum enim aliqui recentiores indocti nominant, voce vulgari in Latinam terminationem deflexa, vt Syluaticus, & Gerardus Cremonensis, qui Kiranidem transtulit. Albertus Magnus Multipedem nominat, Græco nomine simpliciter translato, eodemq; sensu composito. Octapodia pro Polypis apud Psellum leguntur, diminutiuo nomine. Hodiè enim in Græcia Octapodi dicuntur, & à quibusdam ibi ineptius Catapodi. Polpo Italis: sed Venetis Folpo, & Genuensibus Porpo, Hetruscis pesce Malattia. Hispanis Pulpo. Gallis vt Narbonensibus Poulpe, alibi Poupe, & Purpe. Nortmanis Bougre. Masiliensibus Secchepoupe. Quare Gillius rectè scripsit Polypum vbiq; ferè gentium nomen retinere. Illyrijs Hobotnizaza. Angli qui Vectam insulam incolunt vocant à Pourcuuel, vt à quodam Anglo accepit Zoographus: alij quidam a Prexe, vt à Iohanne Fauconero Acante accepit: Videntur, inquit, idem Zoographus Malacia omnia siue Mollia Germanicè rectè posse vocari Kuttelfisch: vt si Polypum interpreteris ein Kuttelfisch art. Non ineptè etiam vocaretur ein Vilfuss, vel Polfsich, vel Polkuttel, nomine composito à Polypo, & Cuttel quod est Sepia. Vel circumscriberetur, ein Balckfisch mit lange fussen, vnd einem kleinem leib, idest Malacium pedibus longis, alueo medico.

Etymum.

Ανόςσος.

Onos, (sim.)

Asinus marinus.

Lib. 4.

Pulpus.

Multipes.

Octapodia.

Catapodi.

C GENVS. DIFFERENTIA.

Descriptio.

ANTEQVAM Polyporum tradamus genera, operæpretium est, quantum à cæteris distent Mollibus, recensere; partiumq; vniuersalè quandam à veteribus sparsim memoratam descriptionem efformare, quam nō dubitem primæ speciei potius, quàm cæteris conuenire. Differunt autem, teste Aristotele, Polypi à cæteris Mollibus, quæ modò enumeravi, quòd alueus ijs sit paruus & crura prælonga: cæteris è diuerso alueus amplus; crura breuia. Et alibi Sepiæ, inquit, & Lolligines non simili, vt Polypi, modo, constant: quoniam vim nandi tantummodo habent, cum Polypi vel ingredi possint. Habent enim Sepiæ & Lolligines pedes supra dētes, senos, exiguos eorumq; nouissimos duos maiores, reliquos autē octonorū duos infra omnium maximos. Vt enim quatuor pedibus crura posteriora firmiora, validioraq; sūt, ita ijs quoq; maximi, qui infra habentur. His enim onus sustinetur, motusq; potissimū agitur. Duo etiā illi nouissimi maiores suis medijs sunt, quia illis ministrent. Polypus medios quatuor habet maximos. Omnibus igitur his pedes octoni. Sed Sepijs & Lolliginibus breues, Polypis magni, Alueum enim corporis Sepiæ & Lolligines habent magnum, Polypi paruum. Itaq; quod natura Polypis ex corpore dempserat, id in pedum longitudinem addidit: quod Sepijs & Lolliginibus de pedibus abstulerat, eo corporis magnitudinem auxit. Quamobrem Polypis pedes non solum ad natandum vtilis sunt, sed etiam ad ambulandum: Sepijs autem & Lolliginibus inutiles sunt. Et paulo post: Polypi, inquit, promuscide carent, quoniam pedes ad vsum eundem commodos habeant. Quorum autem pedibus acetabula, cirramentaq; adsunt, hæc vim, contextumq; talem habent, qualem implicamenta illa, quibus digitos antiqui medici indere solebant. Ita enim fibris implexa sunt, quibus carunculas, cæteraq; cedentia trahant: quippe quæ laxa præhendant, intenta premant, & retineant, cum pars interior tota contingat, atque amplectatur. Itaque cum aliud non habeant, quo capere admoue-

His. 4. c. 1.

A Mollibus

quid differant

Polypis.

De par. 4.

cap. 9.

Pedum con-

stitutio, &

vlus.

reç;

- Hist. a. cap.* req; possint, nisi aut pedes, aut promuscides, hæc pro manibus obtinent ad vim tum infe- E
2. de Par. 4. cap. 5. rendam, tum propulsandam, atq; etiam ad cætera vitæ munia necessaria. Præterea ut idem
 testatur, cum Sepiæ, Lolligini, & Lollipopartes duræ ac solidæ intus per dorsum & corporis
 prona contineantur, Polypus nihil solidum intus habet; sed caput cartilagine propè con-
 stat, quæ senescentibus maiorem in modum indurescit. Cur autem hac solida parte, quam
 in Sepijs sepium vocamus, careat Polypus, ipse docet his verbis. Habent etiam quod
 piscium spinis proportionetur, ut Sepiæ quod sepium vocant, Lolligines quod gladio-
 lum: Polypi nihil eiusmodi habent; quod eorum alveus, quem caput appellat, brevior est,
 illorum procerior; ideoq; ut directus inflexusq; maneret, natura his ad miniculis facien-
 dum censuit. Rursum idem Aristoteles Polypis & Sepijs ventrem similem esse tum figu-
 ra, tum tactu testatur, stomachum nimirum siue gulam ab ore prælongam, quam ingluvi-
 excipit, quomodo in avibus, rum ventrem coniungi ac intestinum ventri annecti simplex,
 & usque ad exitum tendere: At Lolligines bina ventris conceptacula habere quæ ventris
 speciem gerunt. Idem citante Athenæo, non simpliciter viscera, sed quæ sanguineorum
 visceribus respondeant, Polypo negat: *Σπλάγχνον δ' ἐκ ἔχει ἀναλογίῳ* inquit. Vnde Pli-
 nius, venter, inquit, sanguine carentibus nullus: intestinum enim quibusdam ab ore inci- F
 piens quadam via eodem reflectitur, ut Sepiæ, Polypo. In Polypo dissecto cerebrū duplex
 conspici citat ex Aristotele Athenæus: qui & atramentum eius non nigrum ut Sepiæ, sed
 subruffum esse scribit: contineriq; id in vesica quam *μήκωνα* vocant. Quapropter falluntur
 maximè qui excrementum quod in vesica continetur *μήκωνα* appellatū, in Polypo, Sepia
 & testatis: cum id excrementum *δέλος* Græcis, Latinis atramentum vocetur. Gaza ubiq;
μήκωνα apud Aristotelem papaver reddidit: ab oblonga figura sic dictam putat Valecham-
 pius in suis ad Athenæum annotamentis. Sita autem est hæc tunica supra ventrem auto-
 ribus Aeliano & Scholiaste in Aristophanem, itemq; Athenæo: qui id ex Aristotile excer-
 psere. scribit enim; Habent atramentum Polypi, & Lolligines supra apud nutim potius
 positum, Sepiæ infra alveum. Subdit ibidem Sepiæ plus quàm Polypo id inesse, nec tacet
 causam, quia inquit, habet brachia, coloremq; mutat. Alibi id denuò accrescere post-
 quam emisit, prodidit, ut nunquam deesset atramenti copia. Ad reliquas partes nunc me
 confero. Cur *κεφαλή*, siue caput vocent in Polypo, quod in cæteris Mollibus alveum, ra-
 tionem reddit Zoographus, quod brevior sit, & rotundior; Hoc in Polypo quandiu vivit
 prædurum est, & quasi inflatum teste Philosopho. Oculos supra duos pedes habere, os, & G
 dentes in pedum medio ex eodem citat Athenæus: item Polypo octo pedes esse, duos
 quidem supernè, ac infernè totidem, minimos; medios autem maximos, cū acetabulorum
 ordine duplici, quibus ori cibum admouet. Sed Aristoteles; pediculi octoni, inquit, om-
 nibus, binis acetabulorum ordinibus ductu perpetuo omnibus, excepto vno genere Poly-
 porum, (scilicet Eledone.) Vnde Gillij lapsus quoque manifestatur, qui Polypos octo pe-
 des habere simplicibus singulos acetabulorum ordinibus plenos scripsit. Testatur Aristo-
 teles brachijs Polypi membranam interiectam esse, ut cum dixisset Sepias quasdam in bi-
 na augeri cubita; Polyporum, inquit, brachia tātundem, atque etiam plus magnitudinis
 capiunt. Theodorus Gaza pro pediculis brachia interpretatur; quæ & crura, & cirrōs vo-
 cat, itemq; barbas, Plinium fortè secutus, qui de Polypo maximo, Barbas, inquit, quas vix
 utroque brachio complecti esset; in quem locum hæc Massarius; sic nos quoque, inquit, bar-
 bas in antiquis exemplaribus legimus. hoc diximus, quia in cæteris omnibus imptessis co-
 dicibus branchias pro barbas depravatè legitur; & intelligit per barbas brachia; nec dixit
 brachia, quoniam statim subsequitur; Quas vix utroque brachio cōplecti esset. *Πλετάνας*, H
 Theodorus brachia transtulit, *κοτυληδόνας* acetabula. Plinium, vbi inquit, Anguinū ouum
 vidi, mali orbiculati modici magnitudine, crusta cartilaginis, velut acetabulis brachiorum
 Polypicrebris, putat Zoographus acetabula (quæ ab accipiendo deriuant Grammatici) à
 brachijs distinguere. Hæc enim sunt veluti vascula quædam exigua rotunda, quibus bra-
 chia exasperantur. Synechdochicè tamen pro ipsis brachijs sumi posse. Acetabula, in-
 quit Cælius Rhodiginus, apud Plinium Trebius Niger in Polyporum ratione accepisse
 videtur pro caliculis vrbalibus peluuium modo: vnde apud Senecam sunt præstigiatorum
 acetabula; hoc est vascula, seu caliculi, quibus astantiū oculos fallendo præstringūt, &c.
 Sunt qui apud Plinium pro caliculis legant calicibus, quippè cum vrbalis magnitudinis
 fuisse à Plinio referatur teste Massario, qui etiam tradit acetabula esse caliculos illos in bra-
 chijs Polyporum, qui rei cuique admoti veluti cucurbitule suo haustu ad eò tenent, ut
 auelli nequeant. Eruditiores, inquit Cælius, *κοτυληδόνας* exponunt, *τὸ πολυπόδος πλε-
 τάνας*, id est Polypiacetabula, siue cirrōs, aut ut Ouidius flagella, à coryles similitudine,
 ut inquit

A ut inquit Eustathius. id genus vasis est, & manus cavitatis. Inuenio apud Antiphilum Byzantium ἑλικας appellari: & apud Antipatrum Thetialum in suo epigrammate, quod de Polypo aquilam occidentem fecit πλοχμοῦ, hoc versu:

Πλοχμοῖς δ' εἰλιδοῖς, πῖσεν εἰ ἀλαθῦσμορος. id est:
Ciris circumuoluta, cecidit in mare misera.

Pedum autem seu brachiorum usus est, ad capiendum & venandum cibos, eosdemque ori ad mouendum, cum careant promuscide. Polypus, inquit Aristoteles, suis brachijs ut pedibus ac manibus utitur: quippe quibus duobus supra os positus cibum admoueat. Quæ sic transtulit Plinius. Polyporum multa genera. omnes brachijs, ut pedibus ac manibus utuntur. iisdem quoque ad nandandum uti, author est Philosophus. Paulus Iouius iisdem obuia quæque comprehendere, ligare, inuoluere, ac flagellare tradit. Acetabulis autem utuntur ad fugendum & firmiter tenendum rem quamlibet, cui adhærescunt, sed grandibus minorem inesse tenacitatē tradunt authores. Πῆθμα quibusdam dicitur cirrus apud Hesygium & Varrinum, quibusdā verò caput Polypi. Verbum autem, Πῆθμα inflare & distendere significat: & caput quidem eius quamdiu vivit duriusculum est, & quasi inflatum; & in cibo quoque inflat; nā ad caput vapores mouet & venerem stimulat. Μελίον apud Hesygium & Varrinum dicitur semen milio simile, quod panicum putat Zoographus, item pars quadam in Polypo. Dorsum scribit Plinius partem lauem appellari, à qua acetabulorum ordo inchoatur. Collum etiam ei attribuit Aristoteles, idque imbecille cum premitur. Vnde Athenæus: In polypis, inquit, aliæ partes corporis validæ sunt, imbecilla ceruix. Pinnulam quoque angustam habet, deque medio orsam; causam reddit Aristoteles: nimirum quoniam paruum habeat alueum, quem satis suis pedibus dirigere possunt. Vnde Plinius; Non habent pinnas quæ Mollia appellantur, ut Polypi: quoniam pedes vicem pinnarum illis præstant. Fallitur tamen Plinius, quod omnibus Mollibus pinnam denegarit, cum omnia habeant, quamuis in Polypis tam sit exigua, ut minimè aut vix conspici possit. Theodorus Gaza in quodam Aristotelis loco fistulam tantum Polypo tribuere videtur, ubi inquit Philosophus: fistulam ante alueum positam supra caput & brachia gerit cauam, qua mare transmittit: quatum suo admisit alueo, quoties aliquid ore capit, eamque modo in dextrâ partē transfert modo in sinistram, hæc eadē fistula suum quoque atramentum effundere solet. Et Plinius; est Polypis, inquit, fistula in dorso, qua transmittunt mare: eamque modo in dextrâ partē, modo in sinistram transferunt. Rostrum quoque ei tribuit Iulius Scaliger: itemque Bellonius Psittaci rostrum. Nulla tegi cute Plinius author est: tamen Bellonius pedes seu cirros pelle contegi varia scripsit: carnem albam Galenus, & Plutarchus cauerosam esse meatuumque; plenam ex aspectu probat. Formam Polyporum scribit Cardanus esse similem araneorum, si maxima minimis comparare licet: corpus enim, inquit, marinæ cucurbitæ non multum absimile, octonis pedibus, ut Mollibus plerisque, quibus tamen nullus sensus deesse videtur: os carneum non absimile psittaci rostro, in quo & magnum robur, & excrementi locus prope os ipsum. Polyporum varia reperiti genera testes sunt veteres, & in primis Aristoteles, qui de eis sic scripsit: Polyporum genera plura sunt, est enim quod & conspectius & maximum est, cuius terreni maiores quam pelagij sunt: & quod corpore exiguo varioque est, cibo ineptum: & quod Eledonam vocant, crurum prolixitate diuersum: & quod vnum ex mollium numero simplicem acetabulorum ordinem agat: cætera namque omnia duplici calculantur. Ad hæc, quod alij Bolitanam, alij Ossolem appellant. Duo item visuntur genera conchis indita, quorum alterum Nautam alij vocant, alterum Pompilum, siue ouum Polypi: testa ijs ut Pectunculis conchata, simplex tamen, nec ita destinata, ut ei inhæreant. Sæpius iuxta terram pascuntur: vnde euenit ut fluctibus iactati in aridam elidantur, & testa dilapsa nudi capiantur, aut in terra anima extinguantur. Constant exiguo corpore, facie similes Bolitanis: Est etiam qui Cochlearum more filiceo tegmine ita muniatur, ut nunquam egredi soleat, suaque interdum brachia exerat. Verum cum Theodorus in hac sua huius loci versione, obscure certe & parum rectè ipsius Aristotelis dicta interpreteretur, ad Græcam lectionem confugere oportet: quam, cum in Græcis peruulgatis codicibus corrupta sit, ex vetustissimo atque egregio, Vaticanæ Bibliothecæ exemplari castigatam apud Saluianum quis legere poterit, qui sic eam latinè reddit: Sunt autem plura Polyporum genera, vnum quidem valde notum, & ipsorum maximum; sunt verò multo maiores litorales, quam pelagici. Ad huc autem alij parui, varij qui non comeduntur. Aliud etiam Eledone vocatum, pedum prolixitate diuersum, & quia solum ex Mollibus simplicem acetabulorum ordinem habeat; alia namque omnia duplicem acetabulorum habent ordinem; & hoc vocant alij quidem Bolitanam, alij

ἑλικ.
Πλοχμοῦ.
πῆθμα.

De Pis. Rom.

Meλίον.

Dorsum.

Collum.

Lib. 7.

Histor. 4.

cap. 9.

Pliny error.

Fistula.

Lib. 9. c. 29.

Rostrum.

Exer. 218.

Obser. 1. cap.

74.

Lib. 9. c. 12.

Lib. 3. de

Sympt. causis.

Quæstio. nat.

19.

De Var. rer.

7. 37.

Genera.

Histor. 4.

cap. 1.

Bolitanæ.

Ossole.

Nauta.

Pompilus.

Gaza nota.

ius.

Aristoteles

correctus.

alij verò ozolim. Insuper alij duo in Conchis, vnus vncatus à quibusdã Nautilus, & Nautilus, à quibusdam verò ouum Polypi. Est autem testa eius, velut Pectunculis concava & non innata; pascitur autem hic sapius iuxta terram, vnde à fluctibus in aridam truditur, & testa exutus capitur, & in terra moritur. Sunt autem hi parui, & forma similes Bolitanis. Et alius in testa, velut Cochlea, qui non exit è testa, sed Cochleę instar subest, & interdum foras brachia porrigit. Ita ferè etiam corrigit Rondeletius, cuius lectionem suo loco scabimur. Sunt itaque apud Aristotelem quinque Polyporum genera, duo testis indita, tria nuda, quorum primum omnium maximum, valdeque notum, secundum paruum, varium, non vesculentum, cuius generis nullus præter Aristotelem, quod sciam, meminit, tertium Eledone vocatum, quod aliqui Bolitanam, aliqui ozolim vocant. Apud Athenæum ex Aristotele & Speusippo species Polyporum recensentur, Heledone, Polypodine, Bolbotyne, Osmylus. Et Aristoteles Mollia esse scribit Polypos, Osmylem, Heledonem, Sepiam, Lolliginem. Hic notandum est in Aristotele, dum ait Littorales maiores esse pelagijs, non noua Polyporum explicasse genera vt Saluiano Plinius opinari videtur, hunc Aristotelis locum sic transcribens: Polyporum multa genera; terreni maiores quàm pelagij. Sola namque loci atque magnitudinis varietas generum varietatem non facit. Sed solum eiusdem primi generis differentias quasdam edocet; eius namque littores Polypi maiores sunt pelagijs. Atque huius sententię Rondeletius fuisse videtur, cum scribit: Polypum hic depinximus qui omnium maximus est & notissimus, cuius differentias duas esse diximus: alter enim littoralis est, alter pelagicus, vita solum, specie nullo modo differentes. Apud Athenæum inuenio Aristotelem, in libro de Animalibus Polypum diuidere in Nautilum & Triplichrotem, quasi colore mutabilem dixeris. Fortè tres illę species, quas modò enumerauit primum, colorem omnes variant, & per Nautilum eas quę conchis præditę sunt, intelligit. Sunt qui in Aristotele legant *τριψυχρος*, quod attritu colorem inducat, malo tamen ex Athenæo *τριψυχρος*, legere, quod colorem mutet. Diphilus apud Athenæum Polpyo similem *χελιδονία* ait, hoc est Hirundinem, ac volucris hirundini similem perquam volutare scribit Plinius. Vnde Edouardus Vottonus Hirundinem siue Chelidonem cum Polypis coniunxit, præsertim cum Aristoteles Hirundinem à piscibus separare videatur, maximè eam quę sublimis volat, & volatu stridorem emittit. Sunt qui existiment Chelidonem Aristoteli & Plinio piscem significare, Athenæi verò Chelidonem alterius esse generis, quod & Vottonus veteris tamen nullius scriptoris autoritate fretus credidit; nos inter pisces ponemus. Cardanus monstruosum quendam piscem inter Polypos ponit; Alij, inquit pisces sunt informes, velut quod corio est quasi suillo, magnitudine ferè elephantis, suillo etiam capite, pedibus loraccis siue dentibus, paruis oculis, sub ventre duo foramina habet iuxta caudam. Cauda prælonga; brachij mensura latiore, quam mensuram longitudine & latitudine implent singulę auriculę, corio crassiore quàm digitus sit: forsan è Polyporum genere est. Contra quę verba sic se luhus Scaliger exercuit. Cete, inquit, vastissimum, quod elephantis descriptum magnitudine, ais, esse forsan de genere Polyporum, manifestè leuitatem prodit ingenij tui. Cui suillum caput assignabas, suem potius faceres. Nam Polypo si nescis, non vt suibus rostrum, sed vt Sepiæ cuidam generi, vt psittaco beccum est. Vti libet opulencia Gallica ad differentiarum intellectionem. Et in antiquis Romanorum monumentis est. Tum si non fuisset, nostra opera fuerit. Nam si palliatis Græculis licuit, coruos, serpentes, vrsas, easque si dijs eorum placet, caudatas in cœlo collocare: quare non liceat togato viro: atque etiam sagato, vculam vnã è nobilissima omnium prouincia citare ad comitia litterarię dictaturę? Ridiculus verò cum Sepiaceo generi coriaceos pedes, atque etiam caudam, etiamq; longam designabas. Sed & auriculas cum appingis brachij longitudine, ac latitudine: probè te nouisse Polypum intelligo: qui eum ariculatum congenerem piscem fingas. Nam quod sub ventre duo sint ei foramina, quid mirum tandem? Fœmina enim illa fuerit. Totidem habet & balana. Item mas delphin alterum ad excrementa: alterum vnde veretrum euaginet. Hac Scaliger. Ego verò Polyporum summatim genera facio vnũ. conchis inditum, quod in duas species diuiditur, de quibus inter Testata dicemus: alterum sine cõchis quod & alias tres sub se species habet. Prima enim maxima & notissima, ore, oculis, partibus internis Sepiæ ac Lolligini similis, vt scribit Rondeletius, brachia verò longiora habet, promuscibus caret: alio est rotundiore, Sepia latiore, Lolligo verò longiore. Acetabulorum in brachijs cõtinuus est, & duplex ordo: quę initio maiora, deinceps minora fiunt: Sunt etiam quatuor pedum acetabula omnium maxima. his omnibus mira vis inest, vnde Trebius Niger apud Plinium, negat vllum esse atrocius animal ad conficiendum hominem in aqua.

*Polyporum
quorũ genera
apud Arist.
Lib. 7.*

Lib. 9. c. 29.

*τριψυχρος
Polypus Ari.
foteles corre.
Etus.
Lib. 7.*

*De Subtil. li.
10.
Monstruosas
piscis.*

*Exercit.
316.*

*De pisc. lib.
17. c. 7.*

Lib. 9. c. 30.

A aqua. Luſtatur enim amplexu & ſorbet acetabulis, ac numeroſo luſtu detrabit, cū in nau-
 fragos vrinantefq; impetum capit. Sed ſi inuictatur, elanguescit vis, exporrigunt enim ſe
 reſupinati. Hunc eundem Polypum ſic deſcripſit Bellonius: Acetabula in cirris pluſquam
 octingenta habet, atque in quolibet cirro pluſquam centum, quæ in imo quidem maiora,
 deinceps verò minora ſunt, & quadam pellicula conteguntur, quæ horum dilatationis &
 contractionis eſt cauſa. In interna cirrorum ſerie ad radices roſtrum illi eſt nigrum, in
 medio corneum ac durum, pſittaci roſtro ſimillimum, quo cuncta etiam duriffima commi-
 nuit. Oculos habet (vt Teſtacea) extrorſum ſitos in ea colli parte, ad quam alligantur cir-
 ri, qui beneficio naturæ palpebra integri poſſunt: quo fit vt parui admodum appareant, nec
 quidquam eorum, præter id quod in ijs eſt, pullum, conſpiciatur. Quod autem Vulgus in
 Polypo caput vocat, id verò interna parte turgidum eſt, multiſque loculamentis concauū,
 eius nimirum alueo ac fiſtula. Quodque Polypus in varios colores ſe commutare dicitur:
 id quidem à molli eius pelle prouenit, quæ facile glubi poteſt: cuius colorem nunc album,
 mox ruſum, poſtea liuidum, mox varijs coloribus diſtinctum videas. Pronus Polypus ocu-
 los oſtendit: ſupinus verò ſua loculamenta: qua parte commodè diſſectus, magis cartilagi-
B neus ſentitur: atque in eius interaneis neſcio quid turbinatum videas, quod cordis vel he-
 patis naturam habere dixeris. Verùm id quidem prorinus effluit, & diſſoluitur. Quod au-
 tem illi veluti cerebrum eſt, id quidem proportione magis, quàm natura tale eſſe credide-
 rim. Ab ore gula ei patet oblonga & anguſta, in quandam ingluuiem ampliffimam pro-
 ducta, cui adhæret ventriculus: à quo inteſtinum tenue (crasſiustamen quàm gula) partem
 repetit ſuperiorem, & iuxta os ſurſum tendit. Corneum quiddam vtrinque habet Poly-
 pus, in quo eius oua recluduntur: lucida quidem ea & transparentia. Flagella autem oſten-
 dit quina, atque interdum ſena. Hæc Bellonius. Nos quidem huius generis iconem da-
 mus. Captus iſ eſt prope Iluam maris mediterranei inſulam: longus erat pedes duos: cir-
 ris duplici acetabulorū ordine inferna parte inſignitis, albis: ſuperna maculis ferrugineis
 aſperſis: capite vario, coloribus, præſertim rubro, caruleo & nigro: oculis magnis aurea iri-
 de, pupilla nigra. Huius iconem ita expreſſimus, vt vnica tantum acetabulorum ſeries con-
 ſpici poſſit. In ea quam ponit Rondeletius vtraque conſpici poteſt: ſimilè deinceps ſubie-
 cimus, vt i etiam eam quam ponit Zoographus, partem pronam illius quam Rondeletius
 ponit, reſentans. Huius autem generis cum littorales ſint & pelagij, littoralem tantum
C depinximus: alterius enim pictura non eſt opus, cum ſatis ex præmiſſa cognoſci queat: pe-
 lagium enim minorem eſſe ait Ariſtoteles & varium ac cibo ineptum. Notandum autem
 eſt littorales hocce Polypos certam non habere magnitudinem; nam pro ratione ætatis ac
 loci, magnitudine variant: vt ſcribit Aelianus inquiring; temporis longinquitate Polypi
 adeo magni euadunt, vt ad Ceti magnitudinem accedant, cetaceiq; generis eſſe dicantur.
 Sanè monſtrum videtur, nō Polypus, de quo Carteiæ capto ſic apud Plinium ſcripſit Tre-
 bium Niger. Oſtendere, inquit, Lucullo caput eius dolij magnitudine, amphorarū quindecim
 capax, atque (vt ipſius Trebij verbis vtar) barbas, quas vix vtroq; brachio complecti
 eſſet, clauarum modo toroſas: longas pedum triginta: acetabulis ſiue caliculis vrnalibus
 peluium modo, dentes magnitudini reſpondentes. Reliquiæ aſſeruati miraculo pepen-
 dere pondo D C C. Hæc Plinius, quem Fulgoſus quoque ſecutus videtur, qui narrans
 de ſimili bellua hiftoriam, quam poſtea referemus, eius caput immēſum fuiſſe tradit, hor-
 rendumq; quod Lucius, inquit, Lucullus qui illud inſpexit, putauit quindecim amphora-
 rum quæ in nauticis rebus bottæ dicuntur, meſuram continere, Brachia autem ingentia
 adeo, vt vix hominis complexu cingi poſſent, internodiaq; crurum magnæ ollæ amplitu-
D dinem complere. Eius autem reliquiæ in miraculi teſtimonium ſepoſitæ fuere, ſeptingen-
 tarumq; librarum pondus exceſſerunt. Strabo quoque circa Carteiam talenti pondo repe-
 riri author eſt. Non prætermittendum cenſeo, quod de Polypo ſeptentrionali narrat Olaus
 Magnus, tãquam à noſtris multum diſcrepante corpore, quamuis natura ac moribus con-
 ueniat: In littoribus, inquit, Noruegiæ Polypus ſiue multipes animal eſt, fiſtulam in dor-
 ſo habens, qua mare tranſmittit, eamq; modò in dextram partem, modò in ſiniſtram tranſ-
 fert. Cæterum per brachia (velut acetabulis diſperſis) ac denticularas forcipes, omne quod
 ſibi appropinquat, inuoluit: animal carens ſanguine. Quidquid comedit, aggregat in
 cauernis, vbi manet: deinde putamina eroſa carne egerit, adnatanteſq; piſciculos ad ea ve-
 natur: teſtas etiam & cruſtas cancrorum reſiduas eiſcit. Mutatur color eius ex lapidis colo-
 re cui adhæret, maximè accedente timore ob aſpectum congruiniſci ſui. Habet quatuor
 pedes medios magnos, & in totum octo: paruum corpus quod pedum magnitudine com-
 penſatur: alioſq; adumbratos pedes, ſtriſtos, qui vix percipi queunt, hiſ ſe ſuſtinet, mo-
 uetur,

*Plin. maris
 colores mu-
 tatur*

Li. 13. ca. 6.

Lib. 11.

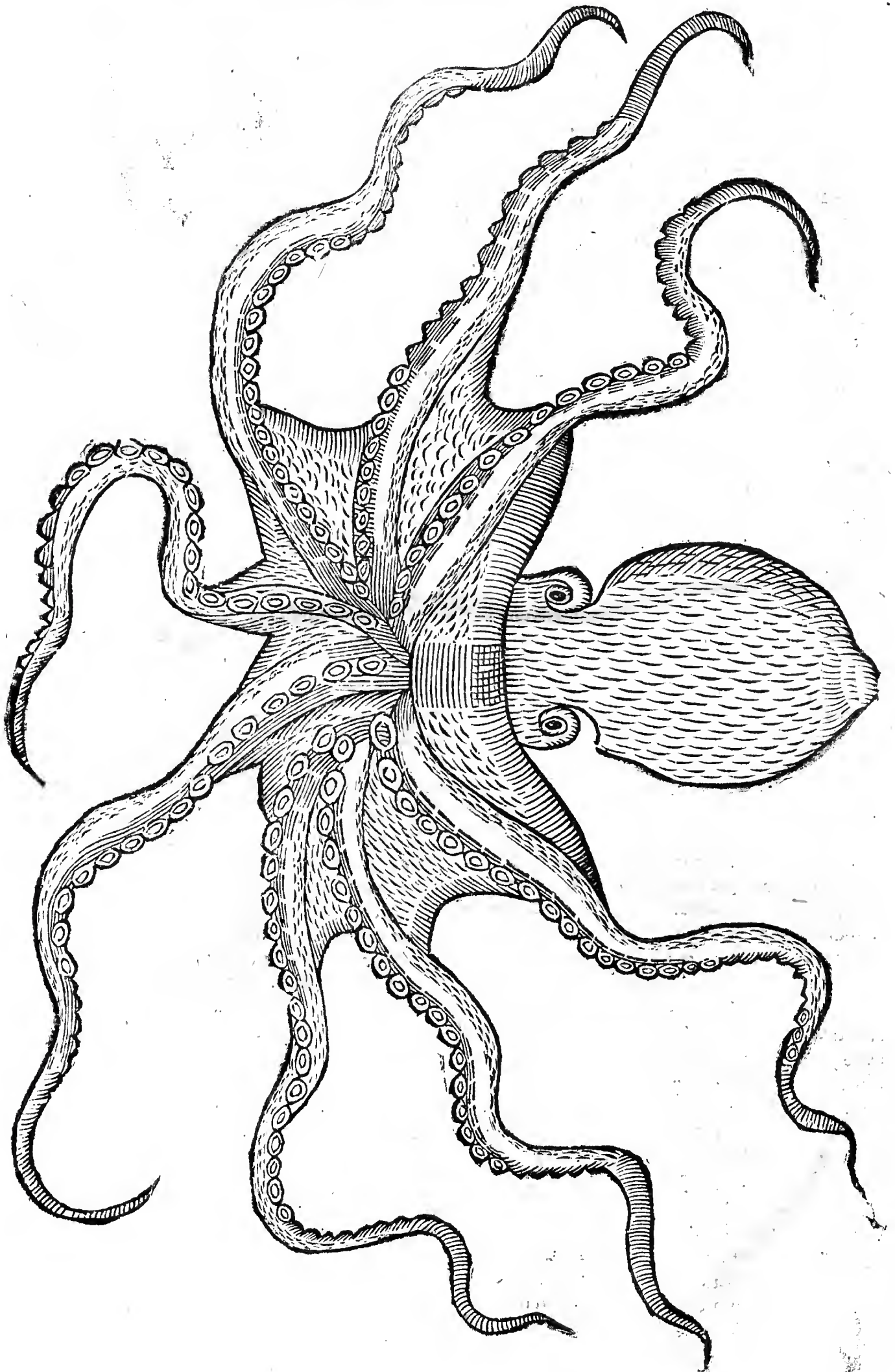
Lib. 21. ca.

21. ca. 11.

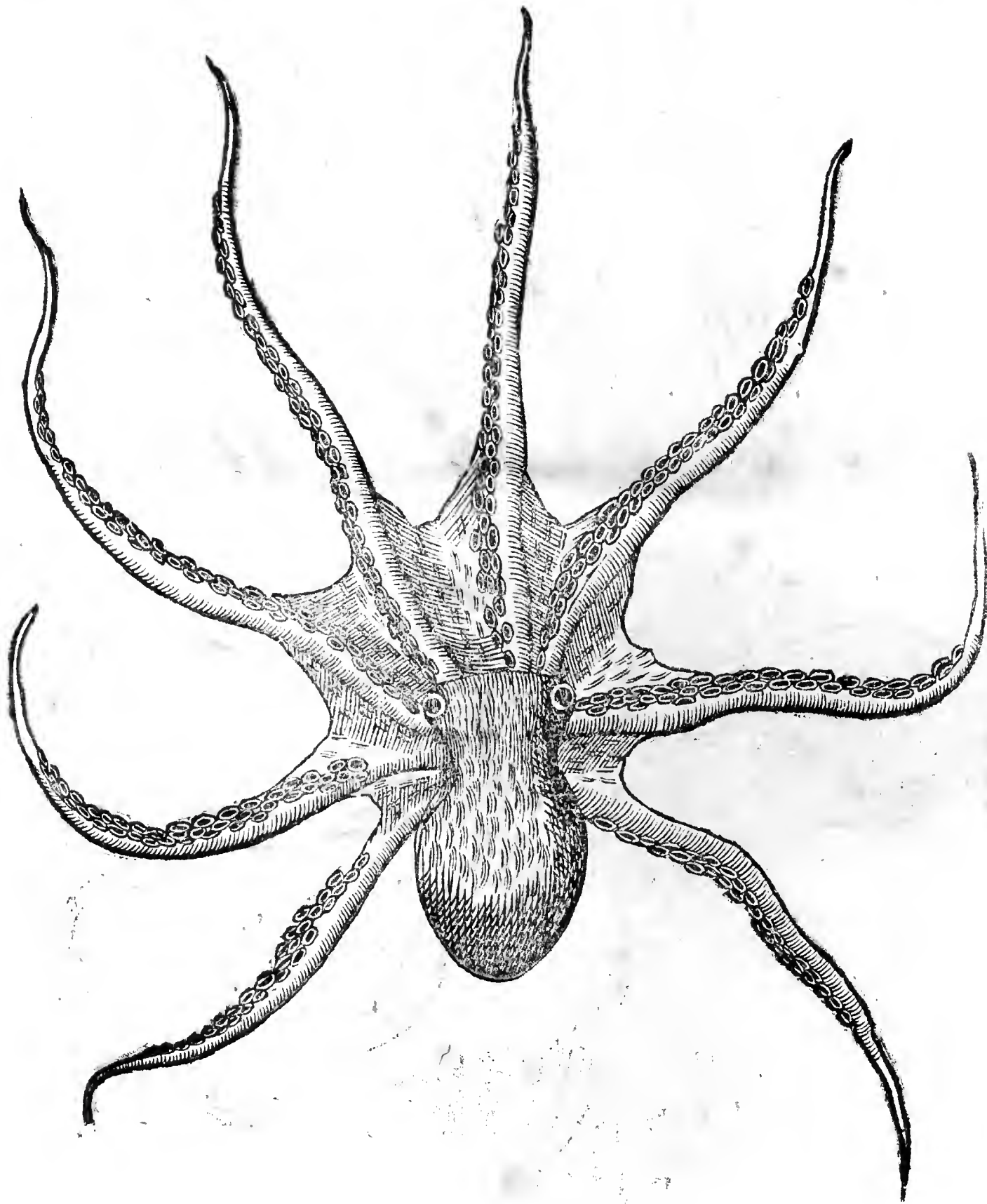
ca.

Vlysis Aldrouandi

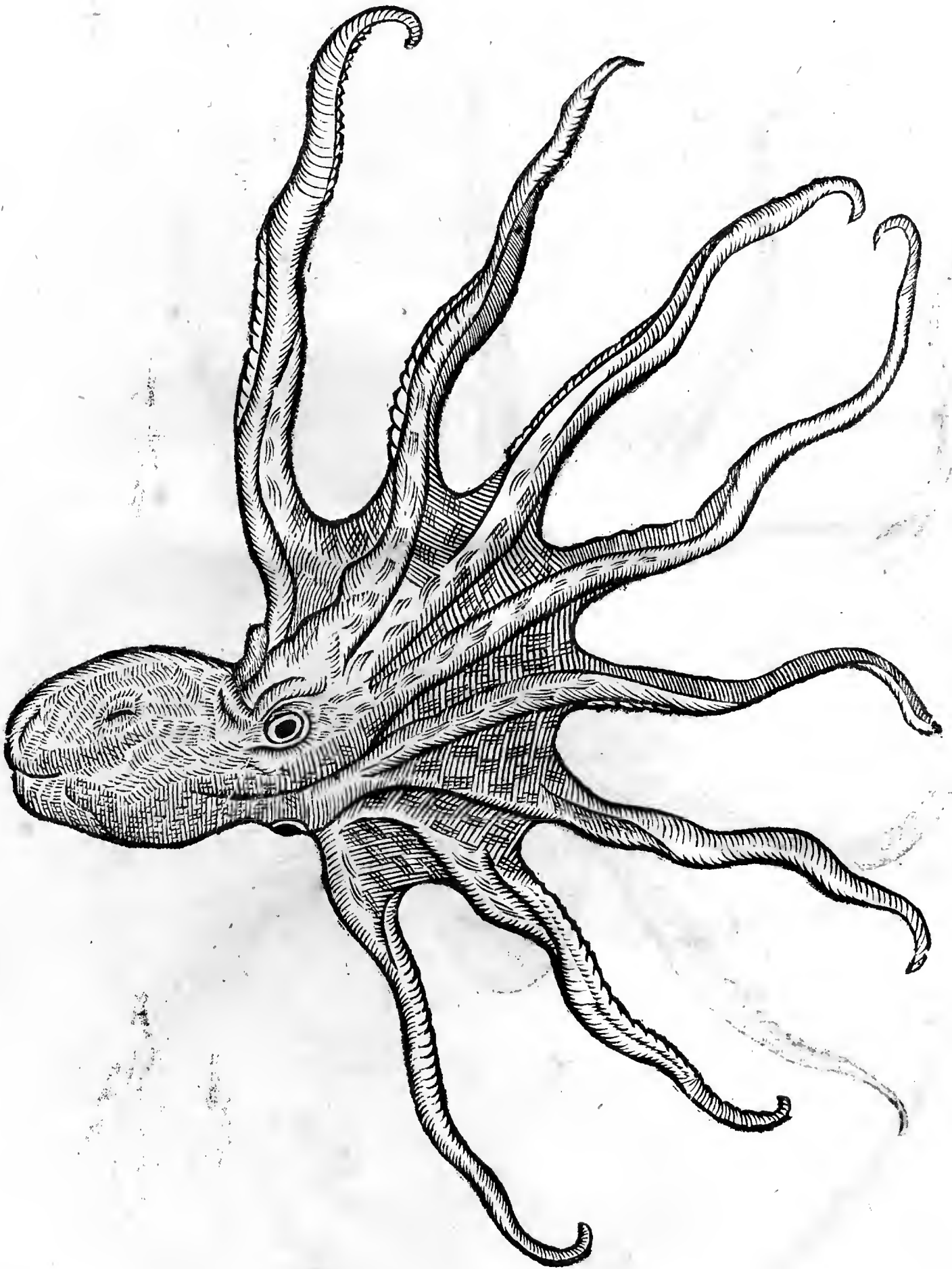
Polypus in quo yna tantum acetabulorum series exprimitur.

Polypi alia icon cum duplici acetabulorum ordine.

Polypus idem prona parte depictus ex Zoographo.

A uetur, & tuetur, tum etiam apprehendit, quidquid à se fuerit remotum: supinusq; adhæret faxis, ut vix amoueri possit, nisi re aliqua fatida admota. Hoc Olaus Magnus, seu maioris auctor, qui cum in epitomen redegit.

S E N S V S.

O DORANDI facultas summa in Polypis viget, cum odore escarum allectati capiuntur, & maximè olearum, quas in littore prosequuntur, adeò ut cani sagaci ab Oppiano comparentur: Adhærescunt autem ita teste Aristotele rei quam appetunt, ut inde auelli non possint, nisi pulicaria herba admota, cuius odore protinus resiliunt dicuntur. Gustus quoq; membrum habent molle, carnosumq;, ut idem scribit Philosophus. Et sanè exquisito præditos gustu deprehendo ex aqua dulci, quam simulatq; piscator prope petram effuderit, statim fugiunt, petramque relinquunt.

Oderatus.

Hist. 4. c. 8.
Gustus.

B

L O C V S.

P RIMUM Polypi genus omni ferè in mari frequens est; reliqua verò non item: Aristotele auctore in Euripo Pyrrhæo, neque Polypi, neque Bolitænæ, neq; alia quædam genera gignuntur. Citat Athenæus Theophrastum in libro de locorum differentijs, circa Hellespontum non generari Polypos, quia frigidius illud mare sit, ac minus salum: quod utrumque Polypo noxium. Testatur Oppianus magnos in ponto Euxino haud reperiri hisce versibus.

Hi. 9. c. 37.
Lib. 7.

Halient. 1.

*Noxia non ponto monstra educantur in isto,
Et parui pisces non quidquam hostile timentes
Securi viuunt vnâis, procul Astacus ingens,
Polypodes desunt magni, desuntq; Paguri.*

C Sunt, qui hoc mare à Polypo vitari putant, quia sit animal ob imbecillitatem suam frigidis impatiens, & mare ad boream vergens assiduis imbribus ferè sit obnoxium. Saxorum cauernas iucolunt teste Bellonio, nec vada apprehendunt, ut scribit Plinius. Littoralis potius quàm pelagius videtur Polypus, ut ex Aristotele conijcere licet, quando inquit: Loligo sola ex Mollibus gaudet alto, vitamque pelagicam agit. In mari Adriatico frequentissimos esse, testis est auctor de natura rerum, & reuera ego eos Venetijs sæpè prostrare in foro vidi. In exterioribus Carteiæ locis Polypum ad talenti pondus accedere Strabo scribit. Et Archeltratus apud Athenæum inquit.

Cur non sine
in mari Euxino.Lib. 9. c. 29.
Lib. 3.
Lib. 7.

*Πάλυπαι εἰσι Θεσσαλίας καὶ Καρίας εἰσι αἱ ἀριστοὶ
καὶ Κερύρα τρέφει πολλοὺς, μέγ' αἰλου εἰς τὸ πλεῖθος, idest:
In Thaso, & Caria Polypi sunt optimi,
Cercyra magnos etiam alii, numeroque multos.*

V I C T V S.

D VORACISSIMUM animal est Polypus, & magnum in ventre habet robur, ut quiduis obuium sine negotio, ut scribit Aelianus, deuoret & conficiat. Iulius Scaliger inter animalia omniuora enumerat, nec immerito. Non solum enim carnes animalium ferè quorumuis, sed & fructus arborum depascitur: Humanasq; imprimis appetit, ut vult auctor de natura rerum. Et Trebius Niger apud Plinium tradit ad conficendum hominem in aqua nullū hoc atrocius esse animal, luctari complexu atq; sorbere, & numeroso suctu detrahere, ac in naufragos vrinantesq; impetum facere. Frequentissimū ei cibum esse refert Aristoteles Conchularum carnem, horum autem Conchas complexu eribum frangit. Itaque præiacentibus testis cubile eius deprehenditur, ut scribit Plinius. Omnia in domum comportat: dein putamina erosa carne egerit, adnatantesque pisciculos ad ea venatur. Iulides non edit, ut canit Oppianus, sed Carabos, quos quo astu

Lib. 1. var.
lect. 1.Hist. 8. c. 2.
Lib. 9. c. 29.
cap. 2. Halient.

Canceris vi-
litans, &
Paguris,
De Animal.
l.c. 32.
Lib. 1. c. 37.
de Animal.
Lib. 9. Ani-
mal. c. 45.
Olea dele-
stantur.
Lib. 7.
Ficis vesci.
4. Alend.

capiat, vbi de ingenio, & industria eius disceptabitur, agemus. Cancris quoque, & Paguris victitare obseruauit Bellonius. Visus est, inquit, nobis Polypus in portu Cocyræ nigrae integram horam cum Cancro decertasse. Aelianus auctor est carnes quoque Locustarum quandoque exugere, & succum earum exhaurire. Idem scribit testimonio piscatorum eum in terram progredi ad oliuæ germen in littore positum. Et alibi Polypos, inquit, & Olynthos in ficcum egressos æstiuo tempore, ex maritimis arboribus frugiferis fructus subripientes, (scandunt enim per truncos, & ramis se implicant) sæpè agricolæ & deprehendunt, & pro direptis fructibus pœnas ex comprehensis sumunt: & pro commissio ab eis furto, fructuum dominis ipsos ad epulas adferunt. Ex plantis, inquit Athenæus, olea delectantur. Eius truncum flagellis amplexos sæpè offendunt. Ficis quoque ad mare natis affixi, & fructum mandentes nonnuquam deprehenduntur, vt Clearchus scribit, de ijs quæ in humore degunt. Idem quoque ait eo argumento cognosci Polypos, oleæ amantissimos esse, quod si oleæ ramum in mare demiserit, vbi Polypi sint, ac aliquatulum detineat, quot voluerit, modico negotio extrahet circa ramos implicitos. Oppianus quoque, quàm sint oleæ amantissimi hisce versibus declarat Lippio interprete.

Palladys gaudet ramis felix oliuæ
Polypus, & glaucis folijs (mirabile dictu)
Corripitur, gliscisq; comas, frondesq; virentes:
Esi totus latus ramis, & fonte benigna,
Cum iuxta pontum nigris stat splensida bacis
Arbor, & expansis consurgit littore ramis.
Polypus ad frondes trahitur: ceu per iuga montis
Sape canes quarunt vestigia tecta ferarum,
Atque feras predaunt, dominos ad lustratrabentes.
Sic virides ramos gliscis frondentis oliuæ
Polypus, & subito salis emergit ab undis,
Per terram reptat ramos vbi natus oliuæ,
Applaudit tronco latus, radice sub vna
Flectitur implicitus, veluti complectitur vlnis
Nutricem nuper venientem paruus alumnus.
Inq; sinus primum puerilia brachia iactat,
Atque cupit nunc connectere brachia collo.
Sic est Palladia ramis connexus oliuæ
Polypus, & totus latatur fronde virenti,
Nunc peabus tentis ramum complectitur illum,
Nunc istum, veluti peregrina ex urbe reuersus,
Colleptos vna dulces offendit amicos,
Extensus manibus cupida complectitur omnes.
Celsa non aliter obrepunt abne fontes
Nexu hedera, & surgunt primum radicibus imis,
Et multis nodis longè lateq; per omnes
Tolluntur ramos ad summa cacumina tense.
Sic latus glauca sua brachia recti oliuæ
Polypus, hunc similem dulci quis dicet amanti.
Postquam Palladys ramis exempta cupido,
Expleuitq; animam folijs, seu fronde virenti:
Protinus equoreas obrepat latus ad undas.
Talis amor frondis, vel tam furiosa cupida
Hunc caput, & talis piscator fraude peritus
In medium iactat plumbum quod fronde reuincit
Palladia; & pisces ramos non temni oliuæ,
Sed sociam prendit frondem, nec aersit unquam;
In nauem tractus rami non vincula relaxat.
Non odit viridem iam iam morturus oliuam.

Hist. var. 1.
cap. 1.

Salsamenta quoque esse ex historijs admirandis, quas infra inter historica recensebimus, fiet manifestum. Aelianus tanta auiditate scribit, pisces, & obuia quæque deuorare, vt ne à proprio quidem genere abstineant; refertque qui minores retibus inclusi capiuntur,

A tur, maiorum escam fieri. An verò brachia sua edat tempore penuriæ, rursumque renascantur, summoperè apud scriptores antiquos controuersum inuenio. Athenæus peructustos citat Poetas, qui id affirmasse videntur, vt Alceum, qui canit.

Εἶδ' ὁ μ' αὐτὸν ὡς Πολυπόδας: id est

Me ipsum, vt Polyus, comedi.

Et paulo pòst: In penuria inquit cibi aiunt seipsos comesse. Hoc scripsit Comicus Pherecrates in fabuli, cui titulus est Agrestes, his verbis:

Εἰθ' ὕσχοισι (malè legitur in Athenæo θρυσκοῦσι) καὶ βοσκάνοις καὶ εὐροβήλοισι ζῶι.

Ὅποταν δ' ἤδη πείνησι σφόδρα, ὥσπερ τοὺς Πολυπόδας.

Νύκτωρ περιτρώγειν ἴντος (malè etiam ibidem ἐκ τῶν) τοὺς δακτύλους.

Agrestibus olusculis & carduis viuere,

Quinque uehementer esurient, Polyporum inhar,

Noctū digitos suos intus arrodere.

Diphilus in Mercatore.

Πολύπους ἔχω ἀπ' ἅσας ὀλομειλῆς τὰς πλειύτας

Οὐ περιβεβρωκὸς ἐαυτ' ἐσιφίλτατα. id est.

Polyus omnia huc habet integra brachia:

Seipsum is non circum arrosit o amississima.

B

Sed & huius rei ante alios Hesiodus non ignobilis poeta meminit.

In Erg.

Ἡματι χειμῆρι, οἱ ἀνόςσιος ἢ ποδα τινός,

Ενὶ ἀύρω οἴκῳ, καὶ ἐν ἡθεσι λευγάλοισι. hoc est:

Tempore hyberno, quando ex offis Polyus suum pedem arredit,

Inque frigida domo & in habitaculis tristibus.

Oppianus Vrfos scribit in terra suos pedes lábere ac fugere, vt Polypos in mari his versib.

3. De Venal.

Τοῖον ὑπὲρ βενθισσῶν ἐν εὐρυπύροιο θαλάσσης

Πολύποδος σκόλιον παρ' ἐκυμασσι κινίσαντο:

Χείματος οἰμισσῶν καὶ ὑπὲρ πνιύοιτος ἐπὶ πῶ

Κεῦθοι τῶν λαταμῶν ἐὰς πλοκαμίδας ἔδροντες.

Ἀλλὰ ἐπέτω ἔαρ ὕγρον ἐύροφον ἀνθήσειν

Αἰρέμονις σφισσι ὠκείῳι πάλιν ἀλθισκοῦσι

Καὶ παλιν ἐπὶ λόκαμοι δολιχῶν πλόουσι θάλασσαν.

C

Gabriel Bouuerius sic hosce transtulit.

Sic in gurgitibus longè talèq; profusis

Intoris faciunt Polypi grassante rigore

Inque crepantibus se condunt aquoris alii

Et satiant spiritus rodentes dira palati.

At cum ver campis si agrantes reddit honores

Sponite repubescunt Polypi semesa flagella

Ac freta perundunt ysdem fluctulq; sonantes. Er rursus alibi, interprete Lippio.

Polypodes gelidanon verrunt aqno, a bruma,

Formidant rapidas vento impellente procellas,

Ei curiis degunt antris, torpentq; ueterno,

Ablumuntque pedes longos vel non secus ac si

Carnes non pascant proprias, quæ sape renata

Exaurant domiuos, Neptunus munera donat,

Fæcundatq; pedes in pabula grata natantum.

D

His etiam subscribit Aelianus: Polypus, inquit, cum alijs cibis pascitur, (est enim edacissimus, ad fraudemq; & insidias callidissimus) tum verò sua ipse membra conficit. Nam si præda eum deficiat, brachia sua deuorat: ac ventre sic saturato, inopiam venationis leuat: deinde renascitur ei quod deest: hoc tanquam promptum prædium ad famem restingendam comparante ipsi natura. Et Plutarchus, inquit, Polypus, sub brumam seipsum vorans corrodensq; desider.

Lib. Vitium animal &c.

Εν ἀύρω οἴκῳ καὶ ἐν ἡθεσι λευγάλοισι:

Adeo vel piger vel stupidus, vel certè vètre tam rabido, aut his forsan obnoxius omnibus.

Hinc aiunt Iohanni Grammatico Polypo dici κολοβ. ποδας. Et Proclus in Hesiodum

Διὸ καὶ εὐρισκονταὶ οἱ πελαίοι πολυπόδες, ἔχοντες κολοβὸς τοὺς πόδας. Id est, propterea

maiores Polypi pedibus mutilis deprehenduntur. Sed cur hoc, inquit Massarius, verisimi-

le esse

le esse non potest, vt Polypis interdum à seipsis, & interdum à Congris brachia prærodi cõtingat, quando & Cercopithecus desiderio carnis comedendæ correptos caudam sibi rodere videamus? Nam Aristoteles, inquit: Quod autem nonnulli aiunt Polypum seipsum comesse falsum est; sed aliqui sua brachia corrosa habent à Congris. Plutarchus quoque falsum id esse scribit. Et Athenæus, à Congris, inquit, persequentibus, & infestis eius sic pedes lacerantur. Quapropter malè Proclus cõmentator in Hesiodum à Paguris eos exedi citat ex Aristotele. Præcisè brachia renasci, vt lacertis caudã, author est Plinius. Non præterendum Eledonem quibusdam dici ἀπὸ τοῦ ἐαυτῶν ἔδειν, quòd ipsa se rodat. Sed alij pleriq; de Polypo simpliciter, non de Eledona specie eius priuatim hoc tradunt. Græci quoque Polypum ἀντιφάγων nominant teste Dalechampio, in suis ad Plinium annotationibus.

Hist. 8. c. 2.
Lib. de soler.
animal.
Lib. 7.

Lib. 9. c. 29.

GRESSVS. NATATIO.

Exitus in
siccum.
Lib. 7.
Lib. 9. c. 29.

Lib. 9. c. 19.

Exerc. 218.

Lib. Ha.
liet. 1.

NON desunt, qui Polypum in terram descendere trãdãt. Aristoteles in primis, Mollium, inquit, vnus Polypus (crura enim ei quàm cæteris longiuscula, & gradiendi facultate prædita sunt) exit in siccum, graditur per asperiora, vitat leuia. Idem ex eo Athenæus: In siccum, inquit, exire nonnunquam visi sunt, asperis præcipuè locis: læues enim odere. Et Plinius: soli, inquit, Mollium in siccum exeunt duntaxat (Aristoteles μάλιτα) asperum, læuitatem odere. Idem alibi. Exeunt in terram, & qui marini mures vocantur, & Polypi, & Muræna. Quæ proculdubio ex Theophrasto transcripsit Plinius, nimirum ex eius libro, qui de ijs, qui in sicco versantur, inscribitur, hodieque περὶ ἰχθύων, hoc est de piscibus. Polypo, inquit Iulius Scaliger, pedes sunt vix hac appellatione digni. ita enim in solido sub aquis ingreditur, vt humoris beneficio sup̄sus fluctuet. In sicco ambulatio cum pulsu, & tractu fiat, alterum solum est in Polypi motu; qui neq; gressio, neq; reptio est, tractus scilicet, acetabulis enim iactis procul, vt cuique applicuit, id apprehensum tenet: tum brachiorum contractione corpus admouet. ita subuehit sese in eam partem, cui adhæserit. Natat teste Aristotele, & pinnis, & pedibus: βადίξες, inquit; δὲ τὰ πῶν ἐκατέρων, (scilicet περιβρίων καὶ πόδων) ὁσπερ Πολύπου. ex eodem pinnulam alueum abientem minimam, minimeque conspicuam esse probaui superiùs: Plinius tamen pinnas ei prorsus negat, quòd pedes vicem pinnarum ei præstent. Oppianus.

*Pisces æquoreis alij voluuntur in vndis:
Polypides multis sparsi per membra flagellis.*

Natat obliquus, inquit Aristoteles, pedes in eam porrigens partem, quod capitis nomine appellatum est. Atque ita efficitur, vt cùm natat, prospiciat in aduersum: (nam oculi supra sunt constituti,) & os habeat ex aduerso. caput illud Polypis quamdiu viuunt, prædurum, & quasi inflatum est. Quæ sic ex eo repetijr Plinius: Natant obliqui in caput, quod prædurum est sufflatione viuentibus.

RESPIRATIO.

Lib. de resp.
Lib. 7.

POLIPODES pisces scribit author libri de vtilitate respirationis Galeno adscripti, nutriti aere externo in fluente per poros; non aliter quàm cætera exãguia, in quibus modicus est calor. Aristoteles aquam per cauum eos respuere ait, quod supra eam partem sidit, quam nomine capitis prosequimur. Theophrastum laudat Athenæus scribentem in libello de ijs, quæ in sicco degunt, respirationis gratia siue ad temperandum calorem internũ omnibus viuentibus ἐμφουον, aquam maris non admittere δὲ δὲ χεῖρα τῶν θαλάσσιων. Sanè liber hic Theophrasti, quamuis nõ extet integer, superest tamen integra adhuc illius sententia hæc, quam paulò pluribus lubet verbis describere: est enim locus eximius: eum sic vertit Isaacus Casaubonus. Illud, inquit, mirum, an possit vllum animal partibus ijscẽ instrumentalibus, modò aerem trahere; modò aquam recipere. magis tamen fortasse mirabile, si modò quidem aer sit aptus, & congruens ad refrigerationem (aut quidquid est id quod respirationem confert) modò verò aqua: ambo namque simul admitti non queunt. De Polypis minus mirum: quia illi maris aquam non recipiunt. Quocirca parum se in Aristotelis

Astotelis & Theophrasti philosophia versatum prodit interpres Athenæi, qui locū Athenæi & Theophrasti tam absurdè accepit, ut vbi inquit Athenæus ἐν δὲ τῷ περὶ τῶν ἐν τῷ ἕνεκα διατριβομένων ζώων, ἡ δὲ χερσὶ φησὶ τοὺς Πολύποδας τῶν θαλάσσιων, verterit: Idē libro de ijs quæ in sicco versantur, scriptū reliquit, è mari Polypos egredi. Zoographus putat Polypos mare nō recipere refrigerationis gratia, ut suis branchijs pisces: sed dū cibū capiunt, obiter admittere; idemq; mox per fistulam, ut Cere reddere. Quæ sanè sentētia ab Aristotelis placitis non abhorret, in quibus sic scriptum reperio. Fistulam ante alueum positam supra brachia gerit cauam, qua mare transmittit, quantum suo admiserit alueo, quoties aliquid ore capit. quæ sic tradit Plinius. Est Polypis fistula in dorso, qua transmittunt mare.

*Dalecham-
perror.*

CAPIENDI RATIO.

FACILIS est eorum captura. Nam vel strepitu audito, vel piscatore viso, minimè cedunt, aut fuga sibi consulunt, ut reliqui faciunt pisces, sed aut saxi quæ in promptu fuerint, se applicant, aut captantis manum apprehendunt, & cruribus se alligant. Est nihilominus capiendi quædam inuenta ratio, cum captu difficilem esse dicat Antonius Liberalis, quod se ijs quibus adhæferit locis, atq; colorem soli supra quod fertur, æmuletur, ut ab eo discerni nequeat. Oliuæ germina quæ ab ijs amari diximus superius, piscatores colligant, ut scribit Oppianus, in fascem, plumboq; in medium indito, à nauicula trahunt: quem statim amplexus aliquis Polypus, hæret, neque remittit, ne in nauim quidem pertractus. Tarentinus ceu escam ad Polypos capiendos tenues Mormures circa robustum quid vinculo deligari scribit, item Vocarim & Aradas. Polypus, inquit, author de Natura rerum, cornu cerui, vel storacis (styracis) sicci suffitu deluditur & deprehenditur: quia diligit eum, & ob hoc intrat vasa (naffas) venantium. Idem Tarentinus pro Polypis & Sepijs capiendis ex salis hammoniæ drachmis sex, butyri caprilli drachmis octo, optimè leuigatis molle collyrium facit, quo aut funes ipsos, aut validas vittas inungit, pisces siquidem peredentes haud facile diuellentur: tu verò adstans extrahito, inijcitorq; in scaphā Carabos, Buccinas, Purpuras, & alios quicumque fuerint pisces. Bellonius esca captos facilè in sublime efferri testatur: sed vbi extracti extra aquam, aerem senserint, mox elabi. Quamobrem veteratores Polypos antiqui vocarunt. Teste eodem Perenses piscatores eos retibus capiunt in Propontide, ut alios pisces: captorum autem brachia diducunt & explicant, dentibusq; eorum rostrum cōfringunt: nisi enim occiderent, è cymba effugerent. Sed quia quandoque petris tam firmiter adhærescunt, ut vix auelli queant, cunila admouenda est: ita enim protinus resiliunt, inquit Plinius. Simocatus ait Piscatores Polypum petris tenaciter adhærentem, dulci aqua perfundere, & facile auellere: Athenæus verò, si quis ante cubilia salem asperferit eos statim egredi: à Cancrichelis retentos admoto ipsi gramine liberari Gaudentius Merula. Facile autem eorum femina capiuntur à partu teste Athenæo, & mares à coitu, ut Oppiano placet. Languidi enim tunc sunt & imbecilles.

*Lib. mirab.
nar.*

*Obser. lib. 1.
cap. 74.*

*Lib. 7.
Lib. 3. me-
mor.
Lib. 7.*

NIDVS SEV CVBILE.

POLYPI habitaculum θαλάμην vocant Homerus, Athenæus & Aelianus: Latini quidam nidum, alij rectius cubile transferunt, hoc enim sibi struit Polypus, non solum pariturus, sed aliàs etiam, ut putat Zoographus. Conchas tenuiores scabrasq; efficere circum se, velut loriam duram, eamq; modo ampliorem, quo ipsi sunt amphiores, atque de ea quasi latibulo aut casula quadam prodire aiunt, inquit, Philosophus. Et alibi: Conchulis maximè extringentes carunculas vescuntur: vnde fit ut eorum cubilia cognoscant, qui venantur congerie testarum. Idem ex Philosopho scripsit Athenæus. Cùm æstu maris Ulysses in litus abreptus esset ait Homerus, eius cutem sic laceratam fuisse à scopulo,

*E Conchis
construunt
nidum.
Lib. 7.*

Ὡς δ' ἔτι πολυπόδος θαλάμης ἐχέλομενοι
πρὸς κοτυληδονῶν σκευὰ λαίργως ἔχομεν. id est:
Sicut Polypodis è suo domicilio extrahit
Acetabulis multi lapilli adhærescunt.

Vbi

ἰαίγυας.

Vbi Spondanus ait Homerum hæc de Polypo in siccum exeunte scribere, quòd dicat E Aristoteles cubile suum ex Conchis tenuioribus scabrisq; esse constructum. Verùm per Aristoteles intelligi posse puto, non solum lapillos, sed & tenuia fragmenta testarum, ac similia aspera quæuis, ex quibus suum cubile construit Polypus. Albertus Magnus nescio quid super hac re somniet, inquiens nidum construere è lignis, inque eo parere.

S E X V S.

Histor. 5.
cap. 12.

Histor. 5.
cap. 6.

Lib. 7.

DOCEAT Aristoteles discrepare Polypum marem à femina, eò quòd capite est productiore, & quod genitale piscatores appellant, albidum brachio continet. Nam antea hæc scripserat: Marem nonnulli aiunt gerere quòd genitilis speciem referat suo brachio, in quo duo amplissima acetabula habentur. Neruo id quasi constare porrectum ad medium vsque brachium confirmant, totumq; nari feminae annecti. Athenæus non ausus est hanc partem vocare genitale, sed genitili esse simile, hunc Philosophi locum secutus. Nam quamuis superius vocet ἀιδίον, id est genitale, loquitur tamen ex piscatorum sententia, ex quorum opinione & hæc tradit alibi: Brachio, inquit, ultimo (quod & acutius, & solum albicans est, & parte sui extrema bifurcatum, dorsoque annexum) in coitu vitur. Hunc Polypi pedem (ni fallor, inquit VVottonus) Plinius caudam vocat libro nono: Cauda, inquit, quæ est bisulca & acuta, in coitu vitur. Alibi Aristoteles aliam ponit sexus vtriusque differentiam, quæ nunquid omnibus conueniat Mollibus, an verò Polypis tantum peculiariter, difficile est ex ipso cognoscere: Nam cum quomodo Mollia atramentum effundant, quidq; singula per dorsum in prona corporis parte solidi contineant, ostendisset, Polypumq; nihil eiusmodi duri ac solidi continere, hæc verba subnectit. Differunt feminae à maribus, quia in mare meatus ille subditus gulæ à cerebello in ima alvei pertendit, idque ipsum ad quod fertur, speciem mammæ imitatur. In femina duplex idem illud, supraq; habetur. Vtroq; tamen in sexu corpuscula quædam rubentia parti eiusmodi subiuncta spectantur.

COITVS. PARTVS.

Incubatio.

Histor. 5.
cap. 12.

Lib. 7.

Lib. 7.

5. Histor.
cap. 12.

Histor. 5.
c. 6. de gen.

1. cap. 15.

Lib. 9. c. 51.

De ge. anni.
1. c. 15.

CVM latent, latent autem circiter duos menses, ut testes sunt Aristoteles & Athenæus (quanquam Plinius Polypos, binis mensibus condi velit) idq; hyeme, tunc coire scripsit ex Aristotele Athenæus, numerosaq; prole fecundos esse. Locus autem Aristotelis hic est. Polypus, hyberno tempore coit, verno parit. Eodemq; teste Mollia ut Polypi, Sepiæ, Lolligines modo eodem omnia coeunt: oribus enim inuicem admotis, complexuq; mutuo brachiorum libidinem explent. Ergo Polypis coitus cum alter capite vulgo appellato in terram verso, nitibundoq; explicat, porrigitq; sua brachia, alter superuenit, passisque brachijs singulis ad singula subiacentis acetabulorum conceptu mutuo adhærescit. Marem etiam nonnulli aiunt gerere, quod genitilis speciem refert suo brachio, in quo duo amplissima acetabula habentur, neruo id quasi constare porrectum, ad medium vsque brachium confirmant, totumq; nari feminae annecti; Quod sic transcripsit Plinius. Polypi (nempe superueniunt) crine vno feminae naribus annexo, ad quæ verba notat Dalechampius, Plinium apud Aristotelem legisse μυκίτηρι pro φουκίτηρι, huncq; Gazam esse secutum, quando, inquit, crine vno fistulæ adnexo. Et paulò infra idem Plinius: sed Polypi in terram verso capite coeunt. Quod enim vitimi brachij parte extrema bifurcata, quam putant VVottonus & Saluianus, caudam bisulcam à Plinio appellari, in coitu vtatur, falsum esse scripsit Aristoteles, inquiens: Meatus ille interior idem excrementi & Vulvæ est, tum in Mollibus, tum in Crustatis. Est enim qua semen genitale per meatum emittant, idq; parte corporis supina, qua putamen distat, & mare illabitur, faciunt. Quamobrem ea parte mas cum femina copulatur. Nam si mas, siue semen siue membrum, aut aliquam virtutem, siue vim aliam mittat, admoueri ad meatum Vulvalem necesse est. Crinis verò insertio maris Polypi per fistulam, qua piscatores crine coire Polypos aiunt, complexus

- A** complexus gratia fit: non quasi instrumentum id sit utile ad generationem: etenim extra meatum corpusque est. Hæc ille, cui quoque subscribit Rondelctius. Cum enim ex Aristotele dixisset brachio vno, quod pudendi speciem referat & in quo duo sunt acetabula coire quorundam sententia, hæc subdit verba. Sed hæc, inquit, somnia esse anatome certò demonstrat. Mihi sapius Polypos dissecanti, nunquam visa sunt acetabula ista maiora in vno brachio quam in alio, præterquam primo & maximo Polyporum genere, in quo non duo in vno brachio, sed quatuor in quatuor brachijs acetabula præ cæteris omnibus maxima comperias, in alijs generibus minimè. Quod si semen (per) hæc emitteretur, necessesse foret, meatum aliquem ab internis partibus huc deductum: feminam quoque eodem meatu semen excipere, ouaque edere: quæ fieri non posse fatebuntur omnes qui Polypos vident: & ouorum in inferiori alui loco situs necessariò conuincit alio quam brachij acetabulo oua edi. Quocirca mihi vera eorum videtur sententia, qui fistula parere affirmarunt. Hæc Rondelctius. Eos autem fistula parere, Aristotelis & Athenæi quoque fuit opinio: is enim loquens de omnibus mollibus: Pariunt, inquit, ea corporis sui parte quæ fistula dicitur. Et eum secutus Athenæus: fistula, inquit, quæ corporis meatus est oua racematim pariunt. Plinius tamen ore eos parere sciuit. Longo tempore coitum absoluunt vt idem ex Philosopho tradit, adfertque rationem: quia, inquit, sanguinis sunt expertes. Pariunt autem oua, de quibus multa Philosophus. Ouum, inquit, veluti circumedit fructui populi albæ simile. Perquam foecundum hoc animal est. Nam de eo, quod ediderit, copia innumera prouenit. Et rursus. Ouum Polypi vnum incomptum foris, & grande, intus humorem candicantem concolorem rotum, atque æquabilem continens. Tanta est eius oui vbertas, vt vas impleat amplius capite Polypi ipsius. Rationem quoque alibi reddit, cur eiusmodi ouum sit simplex. Ouum, inquit, maximè indiscretum est in Polypis, vt simplex esse videatur: cuius rei causa est forma corporis, quæ similis vndique est. Et rursus: Polyporum, ouum simplex est. causa est formæ eorum vteri, quæ specie rotunda conglobataque est: fissio enim eius iam repleti incerta est. Quale autem ouum edat, quo loco, & quo tempore ex eo fetus excludatur, quantaque sit eius oui foecunditas, alibi pluribus sic docet. Mollia copulatione, & venereo coitu, ouum concipiunt candidum, quod indies aredinum (arenidum legunt alij quod est cûre, & testa dura obiectum) quale illud crustati generis euadit. Edit Polypus suum ouum, vel in cubilibus, vel in figulino, vel in aliquo alio cauo, simile labruscæ florentis racemulis, (*Βορρυδον*, racematim cohærens) aut fructui populi albæ, vt iam dictum est. Pendent vtrique per cubile oua tanta foecunditate, vt collectis vas impleatur longè amplius, quam caput sit, quo continebantur. Polyporum itaque ouis diebus quinquaginta maximè ruptis, Polypuli modo Araneorum perquam multi exserpunt, quorum natura sigillatim nondum conspicua est, quanquam forma satis tota apparet: sed ob exiguitatem, imbecillitatemque copia interit. Iam nonnulli ad eò spectantur exigui, vt nulla partium constant distinctione, quamuis ad tactum moueantur. Quæ ferè cuncta sic interpretatus est Plinius. Polypi vere pariunt oua tortili vibrata (melius similata in castigato codice legitur, vt notat Saluianus) pampino tanta foecunditate, vt multitudinem ouorum cuncti recipiant cauo capitis, quo prægnantes tulere. Excludunt quinquagesimo die, è quibus multa propter numerum intercidunt. Author de Natura rerum, itemque Albertus Magnus in nido ex furculis, & lignis cõstructo spargere oua sibi coherentia tradunt. Ait insuper Aristoteles, oua iam absoluta ab eis foueri, nec ad partum interim prodire. Et alio in loco, Polypus femina, inquit, modo incubat ouis, modo in ore sui cubilis affidens brachium super ouis exporrectum tenet. Quod sic transcripsit Plinius: **D** Polypus femina modo in ouis sedet, modo cauernam, cancellato brachiorum implexu claudit. Eadem quoque habet Athenæus: Femina verò, inquit, nunc oua corpore touet, nunc ostio cubilis affidens super ea brachia porrigit.

Æ T A S.

QUAMVIS in centum partes dissectus Polypus viuat, vt plurima exanguia, præsertim infecta, tamen breue ipsi æuum natura concessit. biennium enim vix egreditur, vt testatum reliquit Aristoteles, his verbis: Genus inquit, Polyporum magna ex parte biennio viuere non potest: sua enim natura tibi obnoxium est. Cuius rei inditium cum pressus Polypus aliquid subinde humoris emittat, demumque absumatur totus; quod feminis à partu potissimum incidit. Strepent enim feminae, vt neque vndis iactata sentiant, & manu vrinantis de facili capiuntur.

Sordescunt etiam, nec præterea assidendo venari possunt. Mares verò aluco tument, & in mucorem lentescunt. Indicium, ne bimarum compleant, esse videtur, quòd ab ortu eorum, qui æstate fit, ad autumnum non facillè grandem Polypum videris, cum paulò ante id tempus prægrandes spectentur. A partu ita senescere debilitariq; tam marem, quam sceminam ferunt, ut vel à pisciculis deuorentur, & facile à suis detrahantur cubilibus, cum antea nil tale ijs vsu eueniat: tum verò paruos, nouelloq; quamuis recens natos, tamen nullo eiusmodi malo affici narrant: quinimo validiores esse, quam grandes confirmant. *Lib. 9. c. 30.* Hactenus ille, quem secutus Plinius, Polypi, inquit, binis mensibus conduntur. Ultra bimarum non viuunt. Pereunt autem tabe semper: sceminæ celerius, & ferè à partu. Athenæus ὁ Πολύπους, inquit, σωτηρικὸς ἔστι, ex Aristotele, σωτηρικὸς autem dicitur in quorem solubilis. habet enim patibilem qualitatem τοῦ σωτηριεῶσι. Plinius tamen Polyporum σωτηρῆν tabem appellauit, quem Gaza etiam est secutus. Aelianus autem tam breuis huius vitæ rationem profert, libidinem scilicet in maribus ac nimiam salacitatem, in sceminis verò partum frequentem. Inquit enim: Ex piscibus libidiniosissimum Polypum, eatenus flagranti veneris cupiditate incendi ferunt, dum & omnibus corporis viribus exhaustis debilitatus, & ad natandum & cibaria inquirenda tantoperè infirmus factus fuerit; ut postea alijs præda efficiatur. Tum enim paruuli pisciculi (tum cancelli) tum cancri ipsum exedunt & conficiunt. Quamobrem eum non amplius anno viuere dicunt, sceminâq; etiam propter crebros partus ocysus consumi. Hæc sanè ab Oppiano transcripta videntur, qui sic cecinit Laurentio Lippio interprete.

*Exitium & tristes sedas commiscet in unum
Polypus, & miseram vitam cum spermate fundit.
Non coitu cessat, donec deliquerit artus
Robur, & absumpta fuerint in corpore vires,
Atque ipse in fulua taceat prostratus arena
Seminecem siccâ lacerant tellure iacentem
Carcenades misera, & Cancrî, multiq; natantes,
Quos omnes cupide primò ferus ille vorabat.
Tunc viuum imbellem minimè sua membra tuentem
Discerpunt, donec moriatur funere duro.
Sic perit in coitu piscis, sic lumina claudit.
At ratione pari torquetur scemina partu,
Extremumq; diem claudit, scænamq; resoluit,
Non oua ut pisces alij semota recluso
Ventre edit, magno partus cruciata dolore
Iuncta aracetim gignit, quæ vulsa meatus
Fortè per angustos veniunt, perimuntq; parentem,
Non annum excedunt, sedis moriuntur in ipsis
Cum tristi veniunt crudelia funera partu.*

MORES. INGENIUM.

Sagacitas.

Lib. 7.

Lib. 9. c. 29.

Lib. 9. c. 29.

Lib. Hist. 9.

cap. 37.

*Mirabil.
narrat.*

ATHENÆVS Polypum ἀρόνον Plinius brutum vocat, quasi rationis expertem, quòd ad manum hominis adnatet, nec persequentem venantem uè refugiat. Est nihilominus in re familiari callidus, ac sapiens. Omnia enim in domum comportat teste eodem, dein putamina erosa carne egerit, adnatantescq; ad ea pisciculos venatur. Eadem ferè sic Aristoteles: Polypus fatuus quidem est, cum ad manum demissum hominis accedat, sed prudens rei familiaris, cum omnia colligat, & suo in domicilio recondat, cumque consumpserit quantum utile sit, abigit testas, & cancrorum crustas, & putamina Conchularum, & spinas pisciculorum: & paulò post, Conchas, inquit, tenuiores, scabraque efficere circum se, velut loriam duram, quamque eo ampliorem, quo ipsæ sunt ampliores, atq; de ea quasi de latibulo, aut casula prodire aiunt. Vnde Antigonus, Polypum (inquit) alimenta reponere ait Aristoteles in suas cauernas, & consumptis quæ vsui erant, inutilia reijcere, pisciculosq; ad eiccta conuenientes captare. Conchas quomodo discuneet, & earum

A neet, & earum carnes depascatur, audi ex Plinio: Non sunt, inquit, prætereunda & Lucio Lib. 9. c. 30.
 Lucullo proconsule Bæticæ comperta de Polypis, quæ Trebuis Niger è comitibus eius
 prodidit, auidissimos esse Concharum; illas ad tactum comprimi, præcidentes brachia eo-
 rum, vltroq; escam ex prædante capere. Carent Conchæ visu, omniq; sensu alio, quàm
 cibi & periculi. Insidiantur ergò Polypi apertis: impositoq; lapillo extra corpus, ne pal-
 pitatu eiiciatur, ita securi grassantur, extrahuntq; carnes: illæ se contrahunt, sed frustra di-
 scuneata. Tanta solertia animalium hebetissimis quoque est. Hactenus Plinius. Aristore- Lib. 9. c. 30.
 les ait Conchulas ab eo complexu crinium frangi, tantum ipsi inesse roboris mirum, æquè
 atque ea solertia, qua eum vti scribit Plinius, cum Conchas venatur. Facilius tamen, quod
 scribit Aristoteles, crediderim. quippe qui testetur alibi omnes Polypi partes omniaque
 membra robustissima esse excepta ceruice. tangere item ac tenere brachijs supinis, mem-
 branamq; his interiectam totam extendere. in arenam tamen elapso, facultatem appren-
 dendi retinendiq; nullam esse. authorq; est Massarius comprehensum hominem in terram
 deicere. In hunc autem modum insidias piscibus molitur vt scribit Aelianus. sub saxa Lib. 1. Var.
 subiectus desidet, & in harum colorem se mutat, vt saxum esse videatur pisces ad eum tan- Hist. 9. c.
 quam ad saxum adnatantes, incautos sic brachijs suis tanquam retibus capit. Id testatur 37.
 Philosophus hisce verbis: Sui mutatione coloris venatur pisces, trahit enim sibi colorem Li. 9. c. 29.
 similem, ijs quibus appropinquare, saxi: quod etiam cum meruerit, facit. Et Plinius; co- Hal. lib. 2.
 colorem, inquit, mutat ad similitudinem loci, & maximè in metu. Eadem cecinit Oppianus
 his versibus, interprete Lippio.

*Polypodon fraudes populos vulgantur in omnes,
 Qui similem petra magnum fleētuntur in orbem:
 Nexibus & spiris hominem piscemq; rapacem
 Sic subterfugiunt astu, vitamq; tuentur.
 Si paruos videant pisces prædamq; minorem,
 Rursus & in pisces formam vertuntur, & arte
 Perquirunt victum furetaq; fata repellunt.*

Canit quoque hæc Ouidius, docens vna quàm cautè piscatores venantesq; illudat, cir- In frag. de
 cum rodens hamum quo ipsum venari cupiunt, & expuens. ait enim. pisc.

*At contra scopulis crinali corpore segnis
 Polypus hæret, & hac eludit retia fraude.
 Et sub lege loci sumit mutaq; colorem
 Semper ei similis quem conigit; atque ubi prædam
 Fendentem retis avidus rapit: hic quoque fallit
 Elato calamo, cum demum emerlus in auras
 Brachia dissoluit, populatumq; expuit hamum.*

*Quàm cautè
 hamum cir-
 cumrodas.*

C Quæ ex eodem poeta sic notauit Plinius: Polypum, inquit, hamos appetere, brachijsque
 complecti, non morfu nec prius dimittere, quàm escam circumroferit, aut harundine le-
 uatum extra aquam, Ouidius in Halicutico tradit. Hunc fortè Plinij locum securus Li. 12. c. 9.
 Isidorus Polypus, inquit, idest multipes, plurimos enim nexus habet. iste ingeniosus ha-
 mum appetens brachijs complectitur non morfu, nec prius dimittit quàm hamum circum-
 roferit. Cæterùm vt ad coloris mutationem reuertamur: de hoc inter se non conueniunt
 authores. Sunt enim qui in omnem se colorem mutare affirmant, excepto albo. Sunt qui
 petris quibusuis se assimilare dicant, vti Theognis & Phocillides, nec non & Ion apud
 Athenæum, in Phœnice tragœdia sic inquires: Coloris mu-
 tatio.
 Lib. 7.

D Καὶ ὄν περὶ τῶν πλετάναις ἀναίμοσι
 Στυγῶ μεταλακτῆρα πολυποῦ χροῖς. Quæ sic vertit Dalechampius.

*Saxatitemq; cum exanguibus cirris
 Odi mutationem colorem Polypum.*

Ibidem in vulgatis editionibus scriptum inuenio Polypum petrosi locis tantum se assimi-
 lare ex Theophrasti libro, qui inscribitur de ijs qui colorem mutant. Θεόφραστος δὲ inquit,
 ἐν τῷ περὶ τῶν μεταβαλλόντων χροῖς, τὸν πολυποῦ φησὶ τοῖς πετρώδεσι μάλιστα
 μόνοις σωεξομοιοῦσθαι. Vbi Dalechampius vocem πετρώδεσι aufert, sic hunc locum ex-
 ponens: Theophrastus libro de ijs quæ colorem mutant, scribit Polypum ijs locis fieri si-
 milem quibus se admouerit. Quam Dalechampij lectionem improbat Isaacus Casaubo-
 nus, verius esse inquires aliquid deesse quàm superesse; indeq; in quibusdam libris lacune
 notâ positâ, & sic legendum censet, τοῖς πετρώδεσι μάλιστα ἢ μόνοις τόποις σωεξομοιοῦσθαι.
 C hoc est

*Athenæus
 correctus.*

hoc est saxosis maximè, aut solis locis assimilari, sed hæc quoque lectio præterquam quòd E
falla sit, duriuscula mihi visa est, quare lego, *ταῖς περιωδίοις αλιεῦσιν ὁμοίως ἐξομοιωθῆναι*.
Non enim Polypi saxosis tantummodo locis se similes faciunt, vti prædictæ lectiones do-
cere videntur, itemq; authores, quos supra enumeravi, sed alijs etiam rebus, quibus adhæ-
serint, maximè tamen saxosis. Nam Antigonus inquit in mirabilibus narrationibus, colo-
rem non solum imitari lapidum, sed & aliarum rerum, quibus appropinquauerint: & eo-
dem in libro alibi colorem soli, supra quod fertur, amulari tradit. & Iulius Scaliger eum
arenæ colore similem facere canit hisce versibus:

in Alba.

*Et concolores rupibus, saburrisq;
Cirris dolosi Polypa anchora ritu
Salacioso, & turbido in fretis freti.*

Quapropter cum Plutarchus, Oppianus, & Aelianus dicunt eum se in talem mutare co-
lorem, quali saxum est, ad quod accedit, non insiciantur alijs præterea rebus assimilari pos-
se. sed cum plerunque circa saxa versetur, indifferenter saxum, pro alia quavis re, in cuius
colorem se mutare solet, usurparunt. Cur autem colorem mutet inter problemata à nobis
quàm exactissimè dicetur. Interim quo astu venetur, occidatque crustacea, præsertim Ca-
rabos, qui alijs quàm Conchæ sunt armis præditi, dicemus: qua in re subsequentes hi Op-
piani versus, nobis quàm plenissimè satisficient. Canit igitur eodem interprete Lippio.

Crustacea
quo astu ve-
netur.

*Et fortem, & celerem duris, & Carabon armis
Polypus occidit, quamvis sit robore multo
Inferior: curua spectat sub caute quietum,
In aorsum irrupit, sinuataq; vincula neciens
Comprimat, & longis ex omni parte flagellis
Obtruit, & pedibus passis spiracula summa,
Nec spirare potest, nec missos pectore rursus
Accipere aërios flatu (à piscibus usque
Alierno trahitur, flatuq; remittitur aër)
Carabus oppressus liquidis nunc fluctuat undis,
Sapè reluctatur, nunc petra illius opaca,
Immotusq; manet, nec tanto Marte duellum
Detrahet ei, fulva moriens præumbit arena.
Et velut parvus infans circum ubera caræ
Nutricis, lac dulce trahit, sic Polypus vitæ
De curvo sorbet carnes, & mergit in aluom.*

Matrem con-
fici.

Lib. 14.
hieroglyph.

Iam verò à Polypo matrem confici, ubi natus est, author est Pierius Valerianus; nullum
tamen citat auctorem. Fieri hoc ea ratione potest, quatenus post partum, qui numerosus esse
solet, moritur mater: quo tempore fit esca suis Polypodijs.

ANTIPATHIA.

Hist. 8. c. 2.
Lib. 9. c. 62.
10. de Anti-
mal. c. 38.
Li. 9. de anti-
mal. c. 25.

INNATVM est Polypis odium cum Locusta, siue Carabo, Cammaro, & Astaco,
item Congro, & Muræna: quorum quædam, quin pleraque superant, & à quibusdã
superantur. Polypis, inquit, Aristoteles Locustas vincunt: atque adeò, ut si isdem in
retibus senserit Locusta Polypum, præ metu moriatur. Quæ sic notat Plinius: Polypum, in
tantum Locusta pauet, ut si iuxta viderit, omnino moriatur. Et Aelianus: Tam vche-
menter, inquit, Polypum Locusta extimescit, ut si quando uno, & eodem reti ambo com-
prehendantur, hæc continuò moriatur. Idem reperit ferè alibi simulque astum, quo Locu-
stam superat, exponit his verbis. Locusta ideò inimicitias cum Polypo graues habet: quod
hic cum illius brachia circumplexus fuerit, aculeis, quos in dorso sitos habet, præclarè con-
temptis, & pro nihilo habitis, illam ipsam circumplexans, suffocat. Cuius sanè rei haud in-
scia Locusta, à Polypo summè refugit. Eadem cum nullius rei metu afficitur, tum autè ver-
sus progreditur non præteris quidem, sed obliquis, & demissis in latera cornibus, ut ne
aqua contra natationem veniens reprimat cornua, & inde ultra progredi prohibeatur. sin
fugit, & retrocedit: tum penitus dimittit, & laxat sua cornua: & tanquam remis altius de-
missis scapham propellens, sic sese commouens, multum conficit itineris. Hæc Aelianus.
Bellum quoque ei esse cum Congro Aristoteles asseuerat, ab eoque, quem vincunt Lo-
custa, superari; non tamen edi ob lubricitatem corporis. Pauet Locustam, inquit, Pli-
nius,

Hist. 8. c. 2.
Lib. 9. c. 62.

A nius, Conger: rursus Polypum Congri lacerant. Sed Muræna, non Congro hæc Aelianus tribuit, sic scribens: Malum ingens, & morbus agrestis, & inhumanus, inimicitia, atq; odium inhærens, penitusq; insitum, quod etiam ratione carentibus natura ingenuit inexpiable, atque implacabile. Muræna cum Polypo capitali odio diffidet. Polypus cum Locusta graues gerit inimicitias. Muræna etiam terribissima hostis est Locusta, atque infestissima. Muræna Polypo brachia abscindit, dentium firmitate: post autem in eius ventrem subiens, ipsdem malis eum, vt verisimile est afficit. Hic enim è genere natantium est, ille verò serpentium more graditur. Quod si Polypus in saxorum colorem se vertat, nihil ei astutiæ hæc fallaces profunt: Muræna enim eius veteratoriam planè tenet. Cùm verò Polypus Locustas à se comprehensas strangularit, exugit carnes, atque earum succum exhaurit. Hæc quoque sic cecinit Oppianus, interprete Lippio.

Lib. I. c. 32.
de Animal.

Ex scopulis Muræna ruit fursibunda per vndas
Perquirens gratum victum per littora summa,
Polypoda inquit leuim prædamq; petentem,
Ille metu pauidus spectat, metuitq; natantem
Per tumidas vndas, atque horrida bella parantem.
Nec vitare potest, nec cauta occurrere fraude.
Hostis purpureum rictum Muræna renuincit,
Polypus exteoplo contrà pugnare coactus
Veritur, & spiritus & magnis nexibus illa
Arcet, sub vario flexu, firmisq; flagellis
Nititur, vt pedicas Muræna, & vincula dura
Præpediat, sed nulla fuga est, nec lubrica membra
Elabi possunt, Muræna fluit velut vnda:
Nunc hostis circa collum, nunc tergora circum,
Nunc circa caudam sinuosa volumina torquet.
Sic homines dura qui exercent membra palestræ
Obstantq; diu robur, de corpore sudor
Effluit assiduus, multa contenditur arte:
Atque vnda in morem nixus luctator vsq;
Fluctuat & contra magna vi brachia versat.
Polypus extensos iacet at nullo ordine ramos
Et sudans vana contorquet membra palestræ,
At Muræna ferox rapido dat vulnera dente,
Dilaniat, partes miserum confringit in omnes.
Nam membra in ventrem partim merguntur; at illa
Ore volutantur crudo, subiguntur acutis
Dentibus, hi laceri viuunt sub dentibus artus:
Atque reluctantur, mortemq; repellere tentant.
Et veluti annosus ceruus cui cornua fronte
Sunt ramosa, petit densa vestigia sylua
Serpentis, nactusq; locum, tum naribus illum
Attrahit è lustris, figitq; in corpore dentes,
Implicitus genibus serpens fera pectora nexu
Deuincit, collumq; tenet, semesa vorantur
Partim membrorum, partim lacerantur acutis
Dentibus, & diri cerui laniantur in ore.
Sic miseri piscis luctantia membra mouentur.
Consilium misero, vel quid prudentia prouidet?
Quia prodest lapidis proprium sumpsisse colorem?
Quid toties vitasse necem? vitasse voraces
Sub petra pisces; si non lasuere dolosa
Murænam fraudes? sola hæc deprehendere mentem,
Sola dolos potuit, vanasq; eludere fraudes:
Tum fœdam & miserata necem, & crudelia fata
Polypus in scopulis duris laceratus inhæret.
Assidet hæc iuxta subridens, verba mouere.

*In piscem credas hac scommata dira referre
Te vaser occultas? non speras fallere demens?
Experiat num te scopuli tutentur, & antra:
Aut spelunca tegat qua portis clausa repenti
Arripiat, raptum subito te mergat hiatu.
Te retro pauidum ex antro consuellere possem.
Polypus heu dirum confissus vulnere multo
Non duros scopulos deprensasq; saxa relinquit
Implicius ramis dura sub caute reuinetus;
Donec sola loco restant connexa flagella.*

*Lib. de so-
ler. animal.*

Testatur Bellonius, cum apud Epidaurum Murænas fecaret, earum ventriculos cirris Polyporum refertos comperisse. Plutarchus Polypum sibi à Muræna & Corgro metuere verum esse scribit, quod ab hisce malè tractetur, neque lædere vicissim possit ob lubricitatem elabentes. Sicuti rursus Carabum illos suis cirris in complexum venientibus vincere: quod tenuitas eorum non sit aduersus asperitatem Carabi auxilio; hunc tamen perire Polypo sua acetabula intrudente. Horum omnium mutuum odium pulchrè suis iambis complexus est Philes, vnam etiam Astacum ijs annumerans qui Polypum extimescunt. Albertus Magnus ait se ab expertis audiuisset Dentem siue Dentatum cum Polypo pugnare: & quoniam extra cubile iptum Dentem extrahere non potest, fluctuare ante ostium antri siue cubilis tanquam mortuum: hoc incautus vbi viderit Polypus, ad eum brachia sua extendere, vt attrahat & deuoret, brachium autem subito ore comprehendi à Dentem. In Polypos inquit Aelianus; si quis tutam iniiciat, immobiles manere in sermone hominum venit.

*Lib. 1. de
anim. c. 37.*

D E N O M I N A T A.

*Lib. 2. de
morbis mul.*

*Polypodium
herba.*

*Hist. pl. 9.
cap. 14.*

*Lib. 4. cap.
188.*

*Lib. 26. cap.
8.*

Πολυπόδια dicuntur apud Aristotelem & Athenæum Polypi parui, foetus uè recens nuper ex ouis natus: à Cœlio Rhodigino non rectè Polypia, calami aut memoriae forte lapsu. Hippocrates quoque Polypodia cum Bolbidijs (quæ & Polyporum sunt species) aliquando nominat. *Πολύρον* quoq; herbæ est nomen apud Theophrastum & Dioscoridem. Plinius Polypodion, inquit, nostri filiculam vocant: similis enim est filici. radix acetabulis cauernosa, ceu Polyporum cirri, in petris nascens. *Πολυποδίων*. Polypis abundans, vel Polypo similis. *Το Πολυποδίων*, quæ è Polyporum sunt genere. *Πολυποδίων* species quædam Polypi, de quo capite sequenti.

M Y S T I C A. M O R A L I A.

*Lib. 7.
Non posse
suauiter
uiu. sec. epi-
cor.*

Animi vis.

*Adulator.
Academicus*

*Dialectica.
Hexam. c. 8.
Homo sit
proprijs con-
tentus.*

H A B V E R E etiam Polypi suos apud mortales cultores, nam olim circa Troezenem, vt Clearchus apud Athenæum commemorat, Polypum, quem sacrum vocant, neque eum quem Remigantem (*κωηλάτω*, Nautilum intelligit) fas erat venari; nimirum ceu res sacras. Plutarchus animæ vim ac facultatem Polypo comparat. Enim vero, inquit, animus res est, minimè iners aut exilis aut abiecta, neque cupiditates suas quomodo Polypi flagella sua, tantum vsque ea, quæ elui sunt, extendit. Sed has celerrimè præcidit facietas momento temporis, & minima horæ portiuncula. Alibi rursus ait à principali animæ facultate, septem veluti partes nasci, inque corpus extendi, sicuti brachia à Polypo. Eidem quoque assimilatur adulator, vt in hieroglyphicis & prouerbijis dicitur. Academicos Polypis similes esse dicebat Carneades. Vt enim hi præ fame suos met cirros depascuntur, ita illos aucta iam doctrina peritiores factos, in suasmet opiniones mox grassari, easque destruere. Stobæus verò refert hoc Carneadem de Dialecticis dixisse. Polypi naturam describens Diuus Ambrosius hominem instruit, vt proprijs contentus, nec alios circumueniat, nec aliena inuadat, sic inquit. Et quia de astutia cœpimus sermonem subtexere, qua vnusquisq; fratrem suum circumuenire, & decipere nititur, & in nouas, se fraudes componere: vt quem vi obtinere non potest,

A test, circumferibat dolo, & fūco quodam a ris obducatur: fraudulentum illud Polypi ingenium non præteribo, qui vadoso in litore petram nactus, affigitur ei, atque eius nebuloso ingenio colorem subit, & simili specie terga obductus, plurimos piscium sine vlla suspitione fraudis allaspos, dum notam non præcauent, & saxum opinantur, cassibus furtiuè artis includit, & sinu quodam suæ carnis intercipit. Sic spontanea venit præda, & talibus capitur argumentis; qualia sunt eorum, qui ingenium suum sæpè commutant, & diuersas nocendi artes mouent, vt singulorum mentes, sensusq; pertentent. cum continentibus continentiam prædicantes, in coetu intemperantium tâquàm deuij ab studio castitatis, & demerfi intemperantiæ volutabris: vt qui eos audiunt, aut vident, incauta facilitate se credât, eoq; citiùs labuntur, dum distinguere non noiūt, nec cauere, quod noceat; dum grauior sit, & magis noxia improbitas, benignitatis odumbrata velamine. Et ideo cauēdi sunt, qui crines suæ fraudis, & brachia longè, lateq; dispergunt, vel speciem induunt, multiformè. Et isti enim Polypi sunt, nexus plurimos habentes, & callidorum ingeniorum vestigia, quibus irretite possint, quidquid in scopulos suæ fraudis inciderit. Et paulò post concludens, inquit: Vramur ergo ingenio ad quærendam gratiam, & salutē tuendam: non ad alienam circumscribendam innocentiam. Licet nobis vti exemplis marinis ad profectum nostræ salutis, non ad alienum periculum. Hactenus D. Ambrosius. Possunt etiam Polypis diuites assimilari; vt enim illi suis pedibus plenis acetabulis, scopulis, & lapidibus tam fortiter supini, & auersi adhærent, vt vix auelli possint, nisi foetida adhibeas, ita etiam suis voluntatibus, ac desiderijs, quæ fluxa tantùm, ac mundana respiciunt, auersi inhærent, donec tandem Deus tanquàm piscator egregius mortem, tanquàm foetidum quendam odorem naribus admoueat, & ad sanā mentem reuocet. Diabolus quoque exprimit Polypus. Is enim facilè homines dum grata suggerit, & oblectamenta proponit, falsos blanditijs suis, nisi Dominus tueatur, in abyssum, & get ennam, ceu in casses quospiam abripit, non aliter ac Polypus incautè hominem è nauis brachiorum suorum complexu in alium pelagus detrahiti, nisi ab aliquo sociorum ense rescindatur, ne pars sincera trahatur, vt inquit ille. Scorta item Polypi sunt; nam & hæc amatores suos, quos vel semel tantummodò, ceu Polypus brachijs amplexæ sunt, ita tenaciter detinent in illicito sui amore, vt à diuina gratia abstrahant, & non solùm in profundum illud peccatum immergant, sed & Irosæpè pauperiores reddant, nisi principijs illi obsteat, nec se vinci patiantur. De istiusmodi mulieribus loqui videtur Ecclesiastes: *Inueni mulierem morte amariorem, qua laqueus venatorum est, & lagena cor eius, viucula sunt manus eius, & alibi, à carnibus tuis alscinda illam, ne se abutatur.* Quemadmodum Polypus obliquè incedit, & caudam habet bifurcatam, fistulamque in dorso, quam quando natat, modò in dextram partem, modò in sinistram promouet. Sic multos fallaces, & proditores, dum obliquè incedunt in actionibus suis, quid facturi sint non diuines, tantùm abest, vt videas: cauda enim, siue finis suæ intentionis bifurcata est; quia scilicet vnum proponunt apparenter, aliud intendunt latenter. Fistulam etiam habent dum dulcedine verborum suorum tâquàm fistula aliqua alios seducunt, ac sibi adiungunt, qui fallunt etiam, quando ea fistula, ijs inquam blanditijs, ceu Polypus modò in dextram, modò in sinistram partem, hoc est vel apparenter, vel latenter abutuntur. Caput quoque habet Polypus durissimum, in quod obliquè natat, carnesque, cum consenerit, durissimas, adeò vt contundere opus sit, vt molles fiant, & in vsum ciborum cedant; sic obstinati, & duræ cetuicis homines, quos Græci *σκληροτραχέλου*, vocant, mentis, atque animi vitijs indurati, nequeunt, aut per spiritualem commanducationem, aut prædicationem resipere, nisi à Deo tribulationis alicuius poena vel presbytero proposita graui poenitentia fuerint puniti: scriptum enim est ab Elia. *vexatio dat intellectum.* Sicut Polypus Cactos, & Conchas in domicilium comportat, carnesque depalcitur, testis crustisq; abiectis, quibus nidum sibi fabricet, & pisciculos capiat; sic etiam auari, & sceneratores pauperes, & simplices, bonis suis, vt prædijs, & agris tanquàm carnibus spoliant, indeque domum suam locupletantes, frumenti, & cæterarum segetum recrementa iisdem vendunt, quò maiorem ab ijs vtilitatem capiant.

Diuites.

Diabolus.

Mulier mala.

Cap. 7.

Cap. 25.

Proditor, & fallax homo.

Obstinati.

Cap. 28.

Auari.

HIEROGLYPHICA.

Hierogly.
Lib. 27.

AEGYPTII sacerdotes, ut ait Pierius Valerianus, hominem qui rem familiarem ex quibuscunque rebus, vtilibus simul ac inutilibus, nullo discrimine, nulliusque rei ratione habita, congereret augeterque, significare si vellent, Polypum pingebant. Ille enim cum prodigè & admodum multa deuoret, prudens tamen rei familiaris omnia temere colligit, & conuenatur, & in cubili suo recondit, selectisq; vtilibus atq; consumptis, inutilia mox, quippe testas, & Cancrorum crustas & putamina Conchularum, & spinas pisciculorū abigi. Desumptum id est ex Horo Apolline, cuius hæc sunt verba. Hominem, qui vtilia & inutilia male consumpserit, indicantes Aegyptij Polypum pingunt; ille enim cum multa eaque intemperanter voraret, cibum in cauernas reponens congerit: & cum vtilia consumpserit, tum & quæ supersunt inutilia, abijcit. & paulò post: eum, inquit, qui & aliena intemperanter decoquat, & demum sua consumpserit, designantes, Polypum pingunt. is enim si victu aliunde quæsito indigerit, propria edit flagella. Idem Pierius ait Aegyptios Polypum curtum & detruncatum effinxisse, cum significare vellent eum, qui cum aliena abligurijset, sua quoque absumeret. Polypus infra Congrum depictus hominem victoria potiturum, uti tamè ea nescientem, apud eosdem sacerdotes significabat. Nam aiunt, quoties Polypi cum Congris certamen ineunt, à Congris facile superari: cæterū nullam esse Congris facultatem ut Polypos depascere valeant: quòd ijlæuore atque lubricitate corporis, qua sunt maximè præditi, morsus hostium effugiant, & mutilatis tantum aliquando flagellis elabantur. Cum Locusta seu Carabo pictus, ut apud Horum legitur, suæ nationis & generis hominibus imperantem denotat. Ille enim Polypis imperat, interq; eos primas senet. οὗτος γὰρ τὸ πολύποδες κρατεῖ, καὶ τὰ προτεῖα φέρει. Sed Aristoteles Locustam à Polypo vinci author est, plurimiq; alij idem confirmant, ac læpe tanto esse terrori, ut si Locusta iisdem in retibus capiatur, ilico præ metu exanimetur. Pierius Valerianus tyrânica in ciues dominatione utentem, per Locustam & Polypum designari scribit. Item q; eum qui subito aliquo pauore ita consternatus attonitusq; euasit, ut neq; periculum, neq; damnum quod vrgeat, tentire videatur. Est enim ita meticolosus Polypus, ut & strepitu audito, & piscatore viso, saxis se potius applicet quæ fuerint in promptu, & ad captantis manū accedat, quam de fuga sibi consulat. Inuenio etiam pœsim exoticam (nam de sua sanctiùs sentiebant Aegyptij (per caput Polypi figuratum notari; quod quidem esculentis appositum suavissimi saporis esse perhibetur, cæterum horrenda prodigiosaq; somnia excitare. Quocirca si quis futura de insomnijs consulturus esset, ab esu Polypi abstinere superstitiosè præmonebatur, perinde etiam ne f. bas ederet. Per similes autem huic pœsis dicitur, quæ fabulas amatoriasq; illecebras sectatur, ipso quidem dicendi lepore delectabiles, sed bonis moribus, & honestiori disciplinæ maximè perniciose: cuiusmodi genus meretriculas appellauit Plato, qui eiusmodi pœsim è sua inculpabili republica ciuitateuè reiecit. Meminit huius comparationis etiam Plutarchus his verbis:

Polypodis capiti perhibent bonum inesse malumq;.

Li. de auditi-
dis poet.

Nam suavissimum esu cum fit, difficilem somnum facere, ac turbulenta & absurda visa excitare creditur. eodem sanè modo pœsis quoque multa iucunda, & adolescentis animo pabuli instar conducentia in se habet: non pauciora verò quæ conturbent eum, & de sanitate mentis dimoueant, vbi lectioni recta institutio defuerit. Neque enim de Aegypto tantum, sed de poetica etiam licet dicere;

Illam noxia multa, & multa salubria ferre

Cultori medicamenta. etenim

Hic amor, hic desiderium latet, hic quoque blandum

Alloquium, quamuis sapientem fallere callens.

Discessio
subita.

Hierogly.
Ab. 27.

Metamorph.

Quippe illecebræ illæ eius fatuos planè & stupidos non attingunt &c. Aegyptij ad hæc, ut scribit Pierius, si quem ita pertinaci animo amantem, ut amata relinquere non posse videatur, subito tamen euentu aliquo ab alienatum significare vellent, Polypum & pulicariam herbam adpingebant: Polypi enim ita escis acharescunt, ut auelli inde non possint, & quamcunque rem apprehenderint, tam firmiter tenent, ut adglutinati videantur: quod ab Homero sumptum Ouidius luculenter expressit:

*Utque sub aquoribus depressum Polypus hostem
Continet ex omni demissis parte flagellis.*

A Eos enim potius detrunces, quam possis villo conatu petris, aut quoquam quod apprehenderint, auellere: & ut Nazianzennus ait, si quis eum de cubilibus trahere per vim velit, aut è petris aliquid euellet, aut certè è carne ipsius pertæ affixum aliquid relinquet: Adnota tamen cunila herba seu couyza, reseliæ proctinus dicuntur, quòd odorem eius ferre non possint. Sunt qui amoris firmitatem ex Polypo delphini morfu detento intelligendū contenderent, id quod ex ipsa sese applicandi pertinacia, qua famosus est Polypus, conijciabant. Pierius verò tres argumenti huius rationes excogitauit. Vel enim, inquit, pauorem & ignauiam, quæ vitia Theophrastus in Polypo præcipua deprehēdit, deuoranda esse amanti homini dicendum, delphini in eorum locum promptitudine atque agilitate assumpta: quandoquidem, vt ait Ouidius, *Ingenij est experientis amor*: atq; vbi multa in hanc lententiam di sputauit, concludit demum vt,

Qui non vult fieri desidiosus, amet.

Amoris firmitas.

Vel quoniam diligentissimus est rerum cumulator Polypus, intelligi posse arbitror, facultates licet nulla non cura & diligētia cumulas, breui tempore, vbi amore capti fuerimus, dissipari inutiliterq; dilapidari. Quàm extemplo enim ait Lyfiteles Plautinus, sæuis sagittis percussus est, ilicò res foras labitur, liquitur, & quæ sequuntur. Vel qui delphinum amoris indicium esse ostendi, Polypum versutiæ inditium dicere possem admoneriq; nos eo signo versutiam amantium primis apprehendendam, & quod fieri solere Plato dicit, in amata rei mores transmigrandum, vti quippe Polypus in colorum mutationibus, prout cuique rei adhæserit, facit. Cæterum ea potius de causa Veneri Polypum dicari æstimandum, quòd inter pisces sit omnium salacissimus, adeoq; libidine turgidus, vt nimio eius vsu non solum omnibus penè spoliatur viribus & iam ad cibum sibi conquirendum inhabilis reddatur, sed & minimo negotio ab alijs capiatur, & à paruulis quibusq; cancellis & cancris conficiatur &c. Ait quoque ibidem idem Pierius Valerianus in manuscriptis Hori codicibus legi, *δύο πολύποδες συνερχόμενοι καὶ βεβηκότες δρόμον ἡλίου τὸν ἐν ταῖς χειμαρῖαις τροπαῖς σιμύουσι*: quod est duos Polypos vinculis coercitos, & progredientes tamen, cursum solis quem in hiemali conuersione peragit, significare. Quanquam impressorum codicum lectio, quæ est *δύο πόδες*, nequaquam displiceat. Sed si, inquit, Pierius, progressum exprimere volueris, videndum est, si pedes illigatos pinxeris, qua id ratione tuearis. At de hyemali conuersione sermo est, quæ vt in sphaeræ consideratione manifestè licet inspicere, progressum solis omnino cunctatorem ostendere videtur. in vltimis enim sagittarij & in postremis capricorni gradibus sol ad horizontem vix loco dimoueri, aut quàm lentissimè diurnos parallelos conficere videtur. Ad cuius rei tarditatem accedit, & eorundem parallelorum iisdem fermè diebus repetitio, dum conuersio peragitur, vt stare loco potius sol, quàm quoquam motu suo progredi videatur. Quare siue pedes, siue Polypos colligatos accipere malueris, non sum admodum laboraturus: mihi satis fuerit, & codicum super hoc varietatem, & ipsam rei quæ significatur, historiam declarasse. Hactenus Pierius Valerianus, qui non satis mihi declarare videtur, quomodo Polypi solstitium hyemale denotare possunt. Exponendum itaque hoc nobis relinquatur. Primum igitur scito quod Polypus duobus hybernis mensibus latet in cubili, aut vt aiebat Hesiodus,

Igni carente domo prauis contentus in antris.

Hiemale solstitium. Hori lectio animaduersa.

Quatenus itaque hyemali solstitio conditur, eatenus & eius typum exprimere poterit, non aliter quàm scarabæus mensum quo vnico fouet suum foetum & perfectum excludit ex pilulis, quas ex iumentorum stercore conficit. Postremò per Polypum saxis adhaerentem exprimi volunt hominem, qui se varijs hominum moribus accommodet, sitq; omnium horarum, vt Latini loquuntur. Vt enim Polypum maximè omnium colorem mutare constat, ijsque similem reddere quibus appropinquarit saxis. Sic huic hominem similem esse dicimus, qui pro loco & tempore viuendi rationem aucupantur, seq; eorum apud quos degunt, voluntati atque lententijs in omne obsequium prouident, omni post habita ingenuitate. Qua etiam de causa multi ex priscais authoribus hoc ingenium laudarunt maximè, atque imitandum persuaserunt. Vt Theognis.

Moribus aliorum se accommodans.

Πολύπου νόμῳ ἔχει πολλοὶ λαοὶ ὄπισθε πέτρῃ

Τῆ πρόσομιλῆσει, τοῖς ἰδέν εἰ ἀνθ.

Hoc est, vt transtulit author prouerbiorum.

Polypodis fac morem amieris versicoloris,

Cui subit is semper sit similis lapedi.

In sententijs.

Idem monet Clearchus libro secundo prouerbiorum, appositis hisce carminibus, sed cuius poetæ sunt non indicans.

Πουλι-

Πολύποδος μοι τέκνον ἔχουρον Ἀπφίλοχ' ἦρες
 Τοῖσιν ἰφάρμοζον, ὧν ἀν καὶ δῆμος ἰκναί

Vertit sic Iacobus Dalechampius.

*Polypti mi fili, Amphiloche heros, mentem habe
 Et ad quorum gentem veneris, te ijs accommoda.*

Ita quoque suadet suaviloquus Pindarus :

Πεντίουθρος χρωτὶ
 Μάλισα νόσιν προσφέρων,
 Πάσαις πολιέσιν ὀμιλεῖ. hoc est.
*Maxima bestia colorē
 Mentem potissimum advertens
 In orbibus omnibus versatur.*

Nec ab hoc diuersum est illud Eupoli ἐν Δήμοις, quod citat Athenæus.

Ἀνὴρ πολίτης πολυπόους ἐς τοὺς τρόπους.

hoc est interprete Dalechampio :

Tu rempublicam tradens, esto Polypus moribus.

Hoc sanè ingenio mirè præditus Vlysses, indeque sapiens æstimatus est, & ab Homero καὶ λυτρεπος cognominatus. Sunt tamen qui hoc ingenium summopere improbant, vt Phocilides his versibus :

Μηδ' ἕτερον κένθης κραδίη νόσιν, ἀλλ' ἀγορεύων
 Μηδ' ὡς πετροφονεῖ πολυπόους κατὰ χῶρον ἀμειβόν. hoc est ;
*Pectore neue aliud cales, aliudue loquere :
 Proque loco variere; petris vti Polypus herens.*

Et Ion tragicus in Phoenicis apud Athenæum.

Καὶ τὸν πετραῖον ἠληκτάνης ἀναιμοῦσι
 Σιτυῶ μεταλλακτῆρα πολυπόου χροῦς. id est,
*Saxatilemῆ, cum exanguibus cirris
 Odi mutantem colorem Polypum.*

*Adulator,
 Lib. de adul.
 & ani. disc.*

*Lib. de leg.
 lib. gentil.*

*Adulatorum
 mores.*

*Orat. II. de
 patient. & 10-
 teran.*

Hinc Plutarchus adulatorem Polypum vocat; quòd vt hic colorem ad subiecti soli speciem variat; ita parasitus ad audientium voluptatem sententiam studet variare. Cæterum, inquit, adulatoris veluti Polypi mutationes facile deprehendet, qui se ipsum simulabit variè mutari; ac vituperata qua fuisset adhuc vsus vitæ ratione, tanquam sibi placentes eas amplectatur, quas prius improbarat res, & rationem vitæ, & genus orationis. Profecto hac comparatione tanquam aptissima, aliquoties vitui D. Basilius, vt vbi docet nos fugere oportere blanditias & assentationes, hæc verba ponit: sic & animo varius ostenditur adulator, nunc quod iustum est apud eos qui iusti rationem habent, laudat, apud iniquos vituperat, more Polypodis, qui colorem terræ quam attigerit, reddit. Et alibi. Effugito, inquit, despiciendorum hominum imitationes. Tuis proprijs facultatibus esto contentus; paupertas cum veraci sufficientia, omni potiundæ voluptati profecto est compotimenti anteposenda. Non silentio præterierim Polypi dolos ad furacitatem, is cuiusque saxo adhæserit, colorem subit illius, atque adeo, vt piscium complures ad ipsum de improviso natantes, tanquam ad saxum appellant, paratamq; sese offerant illi versuto malitiosq; prædam. Talibus eos moribus præditos esse constat, qui perpetuos potentatus subiciti & ad vsus necessitudinesq; singulas occurrentes sese accõmodant: nec in eadem semper voluntate persistunt, sed alij diuersiq; facile fiunt. Sobrietatem cum sobrijs laudant; intemperantes sunt cum intemperantibus; atque ad id quod cuique placet suam omnino sententiam vertunt. Quos euitare facile nemo potest, nec ab eorum insidijs nocentisq; cauere &c. Clarius rursus eandem sententiam his verbis excoluit alibi. Sed neque, Polypi dolus ac fraus silentio prætereunda est. Is quocumque in saxum adhæserit, eius colorem imitatur, & obtinet, ac ita multi pisces natantes in Polypum tanquam in petram incidunt, eiusq; veteratoris præda fiunt. Moribus similes sunt ij, qui semper eos adeunt, qui potestate & imperio valent, seque procerum & temporum ratione ita accommodant, vt in proposito & sententia nunquam permaneant, sed aliàs atque aliàs se gerant, & pro cuiusq; arbitratu ac libidine mutant sententiam.

HISTORICA.

ADMIRANDAS certè historias de magnitudine, viribus ac robore Polyporum recensent scriptores antiqui, & in primis apud Plinium Trebius Niger. Cætera, inquit, quæ idem Trebius retulit, monstro propiora possunt videri. Cartheiæ in cetarijs affuetus exire è mari in lacus eorum apertos, atque ibi falsamenta populari, conuertit in se custodum indignationem assiduitate furti inmodici. Sepes erant obiectæ, sed has transcendebat per arborem, nec deprehendi potuit, nisi canum sagacitate. Hi redeuntem circumuafere noctu: concitiq; custodes expauere nouitatem. Primum omnium magnitudo inaudita erat, deinde color muria obliti odore diri. Quis ibi Polypum expectasset, aut ita cognosceret? cum monstro dimicare sibi videbantur. Namque & afflatu terribili canes agebat, nunc extremis crinibus flagellatos, nunc robustioribus brachijs clauarum modo incussos, ægreq; multis tridentibus confici potuit. Ostendere Lucullo caput eius dolij magnitudine, amphorarum quindecim capax; atque (vt ipsius Trebij verbis vtar) barbas quas vix vtroque brachio amplecti esset, clauarum modo torosas, longas pedum triginta acetabulis siue caliculis nauplium modo: dentes magnitudini respondentes. Reliquiæ asseruatæ miraculo pependere pondo DCC. Eandem historiam etiam Fulgofus retulit, à Plinio forte mutuatus: Cùm in Hispania, inquit, piscatores, qui Thynnos condiunt, singulis noctibus aliquid ijs quæ iam parauerant, auferri animaduertent, & propterea diligentius rem obseruarent, nō sine ingenti formidine, cū latratu suo canes ad rem inspiciendam inuitarent, prospexerunt vastā terribilemq; bellua ingenti spiritu, brachijsq; canes à se abigentem: ad quos defendēdos accurrentes, qui aderant, varijs instructi armis, magno labore tandem feram confecerunt, cognoueruntq; Polypum esse, qui eiusmodi cibi avidissimus superioribus noctibus quod piscatores deesse sibi quærebantur, rapuerat. Huius bellua caput immensum horrendumq; fuit, quod Lucius Lucullus, qui illud inspexit, putauit quindecim amphorarum, quæ in nauticis rebus bottæ dicuntur, mensuram continere; brachia autem ingentia adeo, vt vix hominis complexu cingi possent, internodiaque currum magnæ ollæ magnitudinem complere. Eius autem reliquia in miraculi testimonium sepositæ fuere, septingentarumq; librarum pondus excesserunt. Hæc Fulgofus. quæ credi posse fidem facit Aelianus, qui scribit temporis diuturnitate Polypos ad tantam peruenire molem, vt ad ceti magnitudinem accedant, cetaceiq; generis esse dicantur: idq; ipsum declarat exēplo Polypj Puteolis capti his verbis: Puteolis, inquit, oppido Italiæ auditum est, Polypum, cum inuistrata ad corporis molem facta progerfione ad maximam magnitudinem peruenisset, egregio spreto & neglecto maritimo victu, in continentem processisse, & terrena plæraq; vastasse, & per subterraneum specum Puteolanas sordes in mare transmittentem in maritimam domum ascendisse, vbi mercatorum res, falsamentaq; in magnis vasis essent: brachiorum circumplexione primum vasa strictè comprimentem corrupisse, ac deinde falsamenta depopulatum fuisse. Mercatores verò ingressos vbi dolia disrupta inspexissent, & permagnum earum rerum quas naui aduexissent, numerumq; exhaustum deprehendissent, stupuisse: Ac nimirum cùm ab insidijs fores integras, tecta ab omni irruptione intacta, parietes nō perfoscos intuerentur, quisnā populator fuisset, nulla coniectura assequi potuisse. At enim cum reliquias conditorum piscium animaduertent, eos constituisse, ex domesticis audacissimum armatum intus in insidijs ponendum esse: Polypum verò noctu ad assuetas tanquam epulis adrepentem reuertisse: & tanquā athletam aduersarium strictissime correptum suffocasse, sic flagellis vasa circumplicatam perfregisse. Eum porro qui insidias moliretur, etiamsi lunæ fulgore domus illustraretur, omniaq; conspicua essent, tamen, quoniam solus esset, bestię tantæ metu perterritum, hanc non aggressum fuisse, sed sanè mercatoribus totam rem explicasse: quod quidem ipsum ij audientes, ei fidem enarratarum rerum non habuisse. Deinde tum negotiatores ob tantum acceptum detrimentum, periculi memoria deposita, statuisse simul ingredi, & congregari cum hostes aliosque inusitati & incredibilis huius spectaculi studio sua sponte sese auxiliares vnā in domo illa conclusisse. Postea verò quàm sub vesperam in solita dolia fur inuasisset, ex eis partim cloacam obstruxisse partim armis tectis in hostem irruentes, dolabris & cultris acutissimis eius brachia abscidisse non aliter ac frondatores & putatores arborum, robustissimos ramos secant, sic enim sepius membra Polypj circumcidentes, tandem nisi nō pauco labore

Lib. 9. cap. 30.

Lib. 1.

Lib. 13. c. 6. de anim.

Lib. 9. cap.
94. reducto
moral.

Aquila
Polypo de-
tracta in
mare.
Lib. 7. de
anim. c. 11.

abore confecisse, atq; oppressisse, & quod quidem admirationem habet, in terra piscem-
E
expiscatos, huiusq; belluæ propriam veteratoriam nobis ostendisse. Non minus admira-
tione digna sunt, quæ se audiuisse, testatur Petrus Berchorius his verbis. Ego etiam se-
mel, inquit, audiui narrari quod piscatores in mari Prouinciæ in littore super carbones
Locustas decoqui posuerat, & cum circa ignem dormirent, ecce vnus Polypus odore Lo-
custa tractus de mari exit, & ad ignem veniens, qui cum pede Locustam accipere vo-
lens, sed calorem ignis timens ad mare redijt, & quandam tunicam quam loco caputij ha-
bet supre caput, aqua implens, toties cundo & redeundo super ignem proiecit, qui ipsum
extioxit, & sic Locustam accipiens secum ad mare detulisset, nisi vnus de piscatoribus qui
hoc videbat, ipsum accepisset, & loco Locustæ super carbones comedendum posuisset.
Idem quoq; Berchorius narrat, sed ex aliorum relatu, Polypum se quandoque mortuum
fingere, vt tempus expectet opportunum quo effugere possit. Audiui, inquit, quod ser-
el in quadam Prouinciæ villa, Polypus qui videbatur mortuus, fuit emptus à quodam, cu-
ius vxor ipsum in pelui cum aqua ponens decoquendum, cum aliquantulum diuertisset,
non inuenit in pelui quæ vndiq; eum quarens nec inueniens, tandem sursum respexit, &
super trabem domus Polypū vidit, qui sentiens calorem aquæ, per catenā qua peluis pen-
F
debat, sursum ascenderat, vnde ipsum decoquendum retraxit. Postremò aquilam, à qua
raptus erat, Polypum in mare detraxisse suisq; implicasse cirris narrat Aelianus his ver-
bis: cum in saxum non admodum è mari eminens Polypus aliquando correpens ascendis-
set, ibiq; explicatis brachijs summa cum voluptate, quod frigida tempestas esset, à tepore
solis calēsceret: neque sanè se in saxi colorem vertisset, quod quidem ipsum cum ad decli-
nandas, tum magis ad moliendas piscibus insidias facere solet: aquila acris & acuta in vi-
dendo, p rædam, non quidem sibi futuram bonam, paratam & promptam sibi & suis pullis
perspicuè cernens, quanto petuit maximo alarum impetu in Polypum ir-siluit: sed & pi-
scis hic circumplacantibus aquilam & pertinaciter adhærescentibus cirris, in profundum
detraxit, hostem capitalissimum, simul & interfecit: quæ quidem lupus-hians (vt est in pro-
uerbio) inani spe illusa, deinde in mari mortua fluitabat. Hactenus Aelianus.

P R Æ S A G I A.

Quæst. na-
tur. 18.

CVM in terram excurrit Polypus, & saxa amplectitur, indicium est venti iam iam
G
prorupturi, vt tradit Plutarchus, caussamq; putat esse carnis molliciem, nudita-
tem, ac tenuitatem, qua frigus difficulter ferre potest.

P R O V E R B I A.

P R O V E R B I I specie dicebantur olim homines stolidi stupidiq; , vel rapaces &
vncis vnguibus Polypi. Siquidem, inquit prouerbiorum author, ob eam caussam
Polypo stultitiam tribuunt, quod ad manum captantis vltro mouetur: nec aliter
capitur, nisi quod non cedat. Adscribitur autem rapacitas, tenacitatq; quod quidquid
brachiorum flagellis nactus fuerit, suctu trahat ac retineat. Plautus:

In Aulula-
ria.

Ego istos noui Polypos, qui vbi quid tetigerint, tenent.

Polypi men-
tem obtine.

Nihil autem verabit, quominus Polypos appellemus eos, qui semet in omnem habitum
vertunt omnibus assentantes. Quapropter idem author adagiorum, postquam explicasset
H
hæc prouerbia, *seruire scena: vti foro*: Extat, inquit, apud Græcos adagium, in hunc ordi-
nem referendum, *Polypi mentem obtine*. quo iubemur pro tempore alios atq; alios mo-
res, alium atq; alium vultum sumere. Adagium natum à piscis huius ingenio, de quo me-
minit Plinius: item Lucianus alicubi, scribuntque colorem mutare maximè in metu &c.
Prouerbiū sumptum est ex Theognide cuius distichon paulò superiùs inter alios eius-
dem sententiæ versus recitauimus, ad quos & hi Sophoclis quoq; referendi.

In Iphige-
nia.

Νόει πρὸς ἀνδρὶ σῶμα, πολυλοπού δ' ὄρω:

Πίστρα πρᾶπίδα γυνοίων φρονήματαί, vertunt

Apud hominem cum eris, tibi in mentem ueniat Polypi corporis

Ad saxa variari natium colorem.

A Hanc doctrinam nobis plurimis gravissimis sententijs incalcavit Pindarus: ut vbi laudat hominem omnibus moribus & aratibus se attemperantem: Μαλθακα μιν φροων εδλοτε, τραυς παλυγοτοις εδεδρε, id est, mollis erga bonos, asper verò infidiator erga malos aduersarios, & alibi rursus: Εν παισι νέισι παϊς, εν δ' ανδρασι ανη. Τριτον ενπειλαιτέροισι μετρο, εκασεν εν εχιδνυ βροτέον εδνυς. id est, inter pueros teneros puer, inter viros vir. Tertia inter seniores pars, quodq; ut habemus mortale genus. Eodem quoq; titulo quempiam in Pythijs laudat: Τυ γαρ το μαλθακον ερεχητε και παδ εν ομωσ επισασα, και φρωσω ατρακει. id est; Tu enim & humaniter agere nosti, & affectum sumere temporis congruentem, & rursus eodem opere. Κενος γαρ εν παισι νέος, νδα βουλαϊς β εσβυς. id est. Nam ille inter pueros iuuenis, in consilijs verò senex. Et iterum eodem opere: φιλονειφιλεν, ποτι δε εχιδρον ατο εχιδρος εων λυκοιο δικην υποθευσμα hoc est, Amicum contingat amare; Cæterum aduersus inimicum tanquam inimicus, lupi more incurram, siue infidiabor. In hanc quoq; sententiam multa diximus supra inter Hieroglyphica. Nihil itaq; vetat in notâdis vitijs vsu adagij latius trahere, nempe in homines versatili ingenio præditos: qui talem vbiq; personam induunt, quales sunt ij, cum quibus contingit agere. Genus hoc hominum eleganter quoq; depserit Plautus.

In Nemeis
hym. 4.
Hym. 3.
Hym. 8.
Hym. 4.
Hym. 2.
In Bacchidibus.

*Nullus frugi esse potest homo, nisi qui bene & male facere tenet.
Improbis cum improbis sit, harpago, furibus furet quod queat,
Versipellem frugi conuenit esse hominem:
Pectus cui sapit, bonus sit bonis, malus sit malis.
Vicunq; res sit, ita animum habeat.*

Huc est referendum Πολύ ποδος εμοιότης Polypi similitudo. Suidas enim & Varrinus ad eos spectare aiunt, an hoc prouerbium, qui se cuius accommodant. Sed illud Alcæi.

*Πλίθειον είναι τουω τε πολυποδοι εχει,
Stolidum esse, ac mentem Polypi habere.*

non in versipellem & astutum hominem, sed in stolidum conuenit teste Eustathio. Hesiodus ænigmaticôs explicauit paupertatem, quando inquit,

*— Απειη δε παχω ποδα χειρι πιζοις
Ne se deprendant inopem mala tempora bruma,
A q; pedem premere incipiat manus arida crassum.*

Oper. & dies.

C Sic etiam significauit egeitatem, quum canit,

*— οτ ανόσιο. δι ποδα τειδει, id est,
Quando pedes edit ipse suos is qui caret offe.*

Exoffem vocat Polypum, quod pedibus careat. Hic autem creditur, ut dictum est, sua brachia rodere in cibi penuria. Huc refer illud Alcæi apud Athenæum.

Εδω μαυιτοως ολυπυς. Εδο με ερψυσι, ut Polypus.

Lib. 7.

Item aliud quod Hesychius, Suidas, & Varinus prouerbij loco referunt in pauperem:

*Δικω πολυποδοι αυτοι ταυτην καταφαγω.
Iustar Polypodis ipse se ipsum corrodeus.*

Polypi caput.

Πολύ ποδος κεφαλη, Polypi caput: in hominem varium dicitur, & in quo pariter, & vitia quædam & virtutes inuenias, cuiusmodi Catilinam describit Salustius. Competit & in rem, ex qua non parum commoditatis capere queas: sed quæ eadem nonnullis incommodis nocet. Allegoria deducta excius piscis capite. quod, ut supra diximus, ex Plutarcho, suauissimum esu est & esculentum, cæterum turbulentia somnia, occurrentibus miris rerum imaginibus excitat: vnde eius esum interdicebant ijs, qui supersticiosè cuperent ex insomnijs præscire futura, quemadmodum & fabarum ut idem author tradit. Proinde poetice Polypi caput vocat, in qua permulta scitu iucunda sunt, tum frugifera, sed etiam nonnulla quæ caueas. Refertur hoc prouerbium integrè ab eodem authore hoc versu.

Lib. de audi. poe.

*Πουλυποδος κεφαλη ετι ρημ καλον, ε δε και εδλιν
In Polypi capite inest & malum, inest & bonum.*

In Symposiis.
Poetica Polypi caput.
Lib. de audi. poe.

Cæterum quod eius caput tristitia insomnia excitet ac moueat, supersticiosum putat Cardanus, cum tamen alibi huius rei rationem tradat: nimirum quod durum concoctu sit, atrosq; vapores mittat non secus ac cepa, sed longè validius.

Lib. 8. de var. 1. 44.

*Δι επτα κληγαις που υποουε πλοιμφο, id est,
Bis septem plagis Polypus percussus:*

Lib. 10. de Inbitit.

dici solitum, vbi quis multo tandem malo factus est emendatior. quemadmodum accidit indomitis adolescentibus, qui plurimorum experientia malorum tandem cicurantur.

Conueniet

*Polyporum
hecatombe.*

Conueniet & in eos qui duriore ingenio præditi, non nisi grauibus supplicijs corriguntur. **E**
Aiunt Polypum piscem captum diu multumq; tundi ca diq; solere, quo mitior fiat, & ad
vsum accommodatior, author Zenodotus. meminit & huius prouerbij Suidas & interpreta-
tur ἐπι τῶν κολάσεως ἄξιον, in eos qui castigatione digni sūt; quoniam Polypus captus mul-
tis ictibus emolliri solet. Πολυπόδαν ἑκατόμβην *Polyporum hecatombe*, apud Aristopha-
nem in Acharnensibus nominatur, ad splendorem conuiuij, aut insignem edacitatem in-
dicandum, vt meminit author adagiorum in prouerbio, ἐκλιβάνο βουτες. Anaxandrides
quoque apud Athenæum in Cotys Thracum regis conuiuij descriptione πολυπόδαν ἑκα-
τόμβην nominat.

N V M I S M A T A.

NVMOS inuenio antiquissimos cum à Syracusanis tum à Tarentinis excusos cum
Polypi icone, apud Hubertum Goltzium antiquarum rerum scientia præclarum.
Syracusanoum duo sunt, æreum vnum, alterum aureum. Vtrumq; ab vno latere **F**
Polypi imaginem elegantissimè repræsentat solam, æreum ab altera parte faciem muliebri
velatam cum inscriptione ΣΥΡΑ. Aureum verò eandem quidem faciem habet, sed alio
modo velatam, & à ceruice siue posteriori collo præterea piscem, ab anteriori legitur ΣΥ-
ΡΑΚΟΣΙΩΝ. Goltzium arbitratum faciem esse Arethusæ. Cui vt non reclamem, ita
quoq; eius verba ascribam. Arethusa aquas habuit crassas salioresque & proinde potui
insuaues, plenissimas tamen piscium, quos quòd Dianæ sacri essent, religio erat violare,
atque hinc varia numismata cum Arethusæ capite piscibus circumdato inter Syracusana
spectari verisimile est. Toridem nummos excudere Tarentini, sed vtrumq; æreum. Pri-
mum aduerso latere Neptunum habet delphino insidentem. Dextra tridentem suum ge-
stat, sinistra Polypum amplectitur. Supra delphini ceruicem pectinis marini etiam icon
est. à ceruice verò Neptuni scriptum est ΤΑΡΑΣ. Ab alio numi latere icon est Tritonis
dextra buccinam marinam continentis. Scamno insidet, & vnum pedem alio scamno ap-
plicat, scipionique sub axillis detento incumbit. A tergo eadem litteræ leguntur.
Alter nummus planè eodem modo Neptunum habet pisci insidentem, & Polypum am-
plexantem, sed Pecten deest. Huius verò insignis icon ab alio latere nummi expressa est **G**
tantummodo.

EPIGRAMMATA.

IN epigrammatum Græcorum libris quos lector adire poterit, tria extant epigram-
mata; vnum quidem Antipatri Thetali, super Polypo qui complexu suo aquilam à
qua raptus erat, occidit: alterum Antiphili Bizantij de Phædone piscatore, qui cum
cepisset Polypum, eundem proiecit in terram, & per eundem cepit lepore admirabili casu:
tertium Isidori Geodoti, quod superiori simile est, nisi quòd in hoc epigrammate Gynichus
Polypum capto sua opera lepore, iterum in aquam dimiserit. Gratius igitur fuit Gynichus
Phædone, qui sublato lepore piscem dimisit liberum; ille alter vtrumq; abstulit.

EPI THE TA.

Eπιθετὸς dictus Phocillidi, quòd prope petras versetur, aut quòd eas vbi contigerit
firmiter teneat, vnde & πετραῖος ab Inone apud Athenæum vocatur. A mutando
colorem τριψίχρους: Aristoteli quamquam alij quidem τριψίχρους legant; item πολ-
ύχρους (aliàs πολύπλοκος) Theognidi. Ἀγύσιος siue ex offis epitheton est, quanquam
apud Hesiodum pro Polypo sumatur. Σκολιόν, quod ego non tortuosum aut inflexum,
sed versutum exponerem, sicut ob timorem innatum δειλόν, & à rependo ἐρπησίν ἐστι, πύ-
στρα, & γούρην ἐρωλεῖ amoris impetu languidum, vocat Oppianus. Crinali corpore segnem
Ouidius, dolosum Iulius Cæsar Scaliger, Stroza pater ob venandi, ac pisciculos capien-
di versutiam, cautum.

P R O B L E M A T A.

INTER quaestiones naturales eiusmodi problema proposuit Plutarchus, Cur colorem mutet Polypus? idq; sic dissoluit; An, inquit, ut Theophrastus scribit, quia natura timidum est animal, ideo perturbatus una cum spiritu etiam colorem mutat? ideo quoque dictum est:

Semper degeneris mutatur enim color.

Quod si hoc ad mutationem sufficit, non ad id etiam quod omnes colores refert. Sic enim colorem mutat Polypus, ut eum similem faciat cuiusvis saxi coloris, ad quod accedit. Hinc illud Pindari.

Marina bestia coloris

Aduerte mentem & sic uaser omnibus

Versare in urbibus. Et Theognidis.

Polypodis fac morem imiteris versicoloris:

Cui subit is semper fit similis lapidi.

Atq; hoc versutia, & calliditate praestantes aiunt studio habere, ut fallendi eos gratia quibuscum agunt, semper Polypum aemulentur. Aut censent eum cute tanquam veste uti, ita facile eam ubi vult exuendo atq; induendo. Quid si Polypus huic affectioni principium metu suo suppeditat, causae propriae in alijs sunt. Cogita enim quod Empedocles dixit:

Hoc moris rebus defluxus omnibus esse.

Non enim animalia modo & stirpes, & terra, & mare, sed etiam lapides a se continenter dimittunt multos defluxus, & aë atq; etiam ferrum. Nam corrumpuntur omnia, & olent: quia semper aliquid defluit, & trahiones aut insultationes faciunt defluxibus, alij complexus, eorum alij ictus, alij in pulsiones quasdam, & circuitiones supponentes: maxime autem saxorum marinorum quando mari ea asperguntur, ac refrigerantur, aiunt assiduo quaedam abradi multa ac tenuia ramenta: quae non accidant ad alia corpora, sed dilabantur ob meatuum densitatem, vel excidant per rariores. Polypi autem caro, quod aspe-

Cctus ipse posset iudicare, est cauernosa & meatuum plena, defluxuumque capax. Is ergo quando sibi timet, mutato spiritu sese mutans, tanquam constringit corpus, contrahitque, & aliquamdiu intra se contrahit exceptos vicinos defluxus. Quippe asperitas una cum mollitie flagella exhibens particulis quae offeruntur, & non dissipantur, sed congregantur, cum: *desunt hic quaedam*. Argumentum causae permagnum est quod neque Polypus quarumvis imitatur rerum colorem quibus appropinquat, neque chamaeleon albarum; sed uterq; instantum adsimilatur, quarum defluxibus meatus proportionem habeat respondentes. Haec Plutarchus, qui & alibi eandem quaestionem recolens, mutationis in Polypo causam diuersam esse tradit ab ea quam quae est in Chamaeleonte. Sanè etiam Chamæleon, inquit, mutatur: non ut molliatur aliquid, aut sese occultet: sed ob metum ita vertitur, natura meculosus: & id mutationis consequitur, ut ait Theophrastus, ob spiritus multitudinem. parum enim abest quin totum eius corpus pulmone impleatur, quo indicatur ipsum spirituum plenum, & mutatu facilem esse. At Polypi mutatio non est animae affectio, sed actio quaedam. Mutat enim se dedita opera, hac arte fugiens quae timet, & apprehendens quibus alitur: decipiendo capiens non fugientia, & euitans praeteruentia. Pselli egregij doctissimiq; Philosophi Physicarum quaestionum solutiones com-

Dpendiosae apud me manuscriptae extant iam pridem ab utriusque linguae doctissimo viro Iohanne Corterio Gallo in Latinum sermonem versae, in quibus eadem soluitur quaestio his verbis. Cur colorem mutat Polypus ad quoscunque lapides accesserit? timidum valde est illud animalis genus, statimque ubi strepitum aliquem praesentit, aut se à piscatoribus peti suspicatur, petrarum colorem quibus insidet, mutuatur. Videntur enim a corporibus omnibus, ab aere, à ferro, à lapidibus emanare quidam radij: quibus admittendis cum sit idoneum Polypi corpus, eorum etiam colorem retinet. Itaque cum timore illo afficitur, horret corpore atque ita constringitur; ut quos de vicinis corporibus erumpentes radios superficie admittit, pertinaciter etiam retineat. Sed intelligendum est neque Polypum, neq; Chamæleonem colorem album unquam assumere, quia poros ad coloris istius, sicut ad ceterorum susceptionem commodos non habeant. Haecenus Psellus. Tres itaque causas mihi scriptores antiqui tradere videntur huius immutationis, voluntariam, natu-

Lib. de so-
ter. animal.

De var. rer.
7. c. 37.
Hil. 4. c. 5.

L. 1. var.

ralem, necessariam. Voluntariam, ut cum astu id facit, ut Plutarchus. Naturalem, quod corpus Polypi sit porosum ac transparent, ut Plutarchus & Pfellus. Necessariam, quod prae metu id faciat, ut cum hominis etiam pro varia cordis concitatione hoc vel illo colore genae perfunduntur. Ex recentioribus Bellonius Polypum varijs se coloribus induere scribit, ob mollem eius pellem, quae facile glubi potest: cuius colorem nunc album, mox rufum, postea liuidum, mox varijs coloribus distinctum videas. Putat Cardanus pellem variam qua cirri conteguntur, contrahi atq; remitti in coloris mutatione. Sed uti nulla opinio vetustior, sic nulla melior mihi visa est quam ea scribit Theophrastus praeceptoris sui mentem secutus, qui scribit Polypos habere atrementum supra apud mutim positum, hoc effundere, coloremq; mutare per metum. Vnde Plinius colorem, inquit, mutat ad similitudinem loci, maximè in metu. Sed haec sola causa mutationis esse non potest. mutat enim quandoq; colorem, cum in nullo est metu piscium capiendorum gratia, ut docet Aelianus.

V S V S I N C I B I S .

Lib. 9.

Li. 4. c. 12.

Lib. 8. c. 30.

ANTIQVORVM mensis appositos fuisse Polypos, testis est Moesimachus in Hippotropho apud Athenæum, ubi ad cænam inter alia hæc etiam apparat, Squillam, nimirum, Loliginem, Passerem, Dracenam, Polypum. Et sanè eius caput suauissimi saporis fuisse perhibetur. Apud veteres quinto à nato infante die antequam nomina imponerentur, quod fiebat decimo die, amphidromia agebatur teste Cœlio Rhodigino, qua inanus expurgabant, quæ obstetricis munere erant perfunctæ, cursuq; ad forum ferebatur puer, mittebanturq; à propinquis Polypodes & Sepiæ Polypos centum in nuptiali conuiuio Sphicratis, qui Corys regis Thracum filiam ducebat, fuisse scribit apud Athenæum Alexandrides in Protefilao. Ab Aristotele præstantissimi esse perhibentur qui prægnantes sunt, deterrimi qui ouis incubant. Arcestratus apud Athenæum in Thuso & Caria Polypos optimos esse, Corciræ verò magnos & multos. hi laudantur ab Ennio in fragmento Phagistorum hoc versu:

Polypus Corcyra, caluaria pinguis Aterna.

Lib. 1. c. 91.

Lib. 7.

Authore Galeno dura carnis sunt, ad concoquendam difficilis. Si tamen concoquatur alimentum non paucum corpori exhibere, cæterum succi crudi plurimum gignere, Quæ quidem omnia etsi Galeno ibidem teste, Mollibus omnibus communia sint, in Polypis tamen efficaciora existunt, ut vsus quotidianus demonstrat, & veterum exempla, atque etiam Paulus Aegineta edocet. Mollia, inquit, utpotè Polypi, Sepiæ, Loligines, dura & concoctu contumacia sunt, præcipuè Polypi. Diphilus ait apud Athenæum Polypum durum esse & concoctu difficilem; maiorem autem magis nutrire, humectare ventrem si abundè elixeretur, & stomachum roborare. Athenæus refert Machonem comicum scribere Philoxenum Cythereum dithramborum poetam atq; helluonem Polypum bicubitalem Syracusis emisse, totumq; excepto capite comedisse, ob idq; in ægritudinem mortemq; incidisse. Machonis autem versus cum à quopiam translato repererim, hic subiiciam:

*Egregium verò aiunt Philoxenum,
Dithramborum poetam, fuisse
Gulonem. nam duorum cubitorum Polypum
Syraculis aliquando ipsum emisse,
Et præparatum comedisse totum,
Præter caput affirmant. Capius autem cruditate
Vehementer egrotare cepit. Tum medicus quidam
Ingressus ad eum, ut magno malo
Eum pressum vidit. Si tibi quid, ait,
Nondum est dispositum, celeriter dispone
Philoxene. Hora enim septima morieris,
Tum ille respondens, omnia mea ad finem perducta sunt,
Medice, inquit, & iam dudum disposita.
Dithrambos dijs relinquo
Viriles, & omnes corona dignos,
Quos & meis collectaneis appono*

A *Musis. Venerem & Bacchum tutores esse,
Testamentum hoc meum declarat. Verum quoniam
Timothei Charon me occidari non sinit,
Neq; Niobes, sed fructum capicndum in clamat,
Obscuraq; me Parca vocat, quam audire necesse est,
Vt omnia mea abiens hinc auferam
Date mihi quicquid est relietum, Polypi.*

Diogenem Cynicum ait Plutarchus minimè igne vsum fuisse, sed Polypum crudum deglutientem dixisse tantum, pro vobis ò ciues adeo periculum. Idem rursus testatur alibi, improbens condimenta, & cocturam carniū. Diogenes verò crudum Polypum vorare sustinuit, vt amoliretur confectioem, qua ignis obsonia conficit: & sacerdotibus multisq; alijs circumstantibus, caput pallio velans, Polypum ori admouens, Pro vobis, inquit, ego me periculo obijcio. Præclarum me hercule periculum scilicet, vt Polypidas pro Thebanorum, Aristogiton pro Atheniensium libertate, ita Philosophus aduersus crudum Polypum decertauit. Sed cum eum mortuum esse scribat apud Athenæum Sotades hoc versu.

*Lib. an aqua igne sit vitiosior.
De esu carniū libel.*

B *———— Πολύποδα φεγών ὁ Διογένης
Ὠμόν, τέθνηκεν ————— idest.
———— Πολυπομίστιον vorasset Diogenes
Crudum, obiit mortem.*

Amentes erimus, si ipsum imitari velimus omni præparatione posthabita. Quare si edendus est, assatione aut elixatione opus habet, vt tuto corpus nutriat, idq; more veterum, quibus hos duos præparationis modos in vŭ fuisse, posteaquam multis plagis esset contusus hic piscis, & emollitus, scriptum reperio. Apud Archestratum in Sirenensibus hoc legere est versus.

Vt præparentur.

*Ipso statim diluculo, omnino sub auroram
Aphyas teretes in prapa torrebamus, assasq;
Porcellorum carnes, ac Polypos: dulce
Vinum deinde bibebamus.*

C *Εν βοτάνῳ coqui scripsit Antiphanes apud Athenæum in Euthidico.
Επειτα πολύπους τετρυμένους
Εν βοτάνοισι ἐφθόρ. Vertit Dalechampius.
Deinde Polypus frustratum descissus
In battanys coctus.*

Batánia autem Hesychio sunt τὰ λοπάδια, patellæ: qui Siculis peculiare esse hoc vocabulum addit. quapropter in hoc versu pro βοτάνοισι legendum βατάνοισι, vt quoque legisse videtur Dalechampius. Vtrum autem elixi meliores sint assis, docet Athenæus his verbis: Polypi meliores fiunt si elixentur. Succos enim malos habent (vt manifestum fit dum lauantur, nam in lotione malos succos dimittunt) quos elixatio ex carne euocat. Nam ex molli igne, atq; humido abluuntur quodammodo: in assatis verò succus exiccatur. Præterea cum dura sit eorū caro, iure sic coqui exoptulat. Plato comicus cenæ Philoxeni Leucadij mentionem faciens, eandem difficultatem hisce lepidis versibus dissoluit.

Lib. 8.

Elixia an assis meliores.

*Πολύποδος πλάκτη δ' ἂν ἐπεὶ λήψῃ κατὰ καιρόν
Εφθὴ τῆς ὀπταῖς ἢ μείζον, πολὺ κρείττον.
Ἡ ὀπταὶ δὲ ὡς ἐφθῆ κλαίειν ἀγορεύσω.*

D Male vertunt eius interpretes:

*At Polypus sinuosa, suo si tempore capta
Atque ingens membrs, elixa est suauior assa
Si parua hac fuerit in longum elixa valeto.*

Nam pro sinuosa cirrus transferre debebant, ita vt sit sensus, Polypi cirrum si suo sit captus tempore, meliorem esse assum quàm elixum, si sit magnus: sin verò duo elixi; hos assis esse meliores. Nam πλάκτη pro πλάκτανα quandoque sumitur. Et quamuis Archestratus in feminino genere Polypum efferat, tamen non video quis sit sensus, Polypus sinuosa repugnat etiam in Græco versu vocula πολύποδος, quæ est genitiui casus, qui à nullo alio, quàm πλάκτη regi potest. Elixia autem hodie comeduntur à nautis frequentius & piscatoribus, qui antequam elixent, ferè per horam eos ligno contundunt, aut ad lapidem atterunt. Sic enim fibrosæ carnis duritie fracta multò facilius concoquitur.

Idem veteres quoque facitare solent, ut dictum est: idemque Plautus his verbis innuere videtur.

*Tange, affligam te ad terram istidem,
Ut piscem soleo Polypum.*

L. 32. c. 10.
Vt elixetur.

De eo hac traduntur, teste Plinio, muriam ex sese emittere, & ideo non debere addi in coquando: secari arundine: ferro enim infici, vitiumque trahere natura desinente. Si elixetur aqua cum atramento suo, melior erit: elixatur alioquin oleo, olentibus herbis atque pipere addito. Platina coctum cum pipere, & lasere condit. Apicius verò pipere, ligustico, liquamine, lasere, & Zinzibere. Adferuntur Venetias ex Illyrico, & Dalmatia sale inueterati.

VSVS IN MEDICINA.

L. 32. c. 10.
Ad tormina.
Ad nephriticos.

SANGVINEM fieri (cieri legunt alij) piscium cibo putant, inquit Plinius; sicut Polypotus illitque. Marcellus Empyricus assatum torminosum in cibo prodesse tradit. Kiranides nephriticis, & lapillos mingentibus dat è vino veteri in balneo mucorem vel succum glutinosum, vel, ut ipsius verbis utar, marcedinem quæ exit à Polypo in nouam ollam vino immisso, mox ebullito, aut elixato. Polypi marini cinis satis copiosè adijcitur in medicamento ex hircino sanguine plurimo cõfecti compositione quadam apud Marcellum Empyricum aduersus calculos renum. Tertianis commendatur etiam, ut quidam ex Plinio medico citant. Idem & cardiacis conferre eundem arbitratus est. Ad Polypos narium hoc remedium certum scribit Nicolaus Myrepsus: Polypum, inquit, marinum in clibano cum lignis oleæ, donec in cinerem vertantur vrito, & sumpta de eo vncia vna, admisce illi chalcanti vnciam semis: & per arundinem insufflato naribus. A pituita maximè in aquam intercutem fit transitus: in hac qui curabilis est, obsonium edat Polypos coctos in vino nigro austero, ut monet Hippocrates; qui sanè plurima, & saluberrima remedia feminarum morbis ex Polypis præscribit, ut ad aquam intercutem vteri; ad vteri coxam decurrentem, in purgatione, inquit, Mercurialem & Polypos edat. Et rursus alibi, si vterus ad coxam auersus fuerit, Bolbidia (sunt hæc genera paruorum Polyporum) & Polypodia in vino, & oleo cocta edat. Et iterum alibi: Si, inquit, in lumbos vteri incubuerint, suffocatio verò caput non contigerit, mulier Polypos coctos edat, & vinum nigrum odoratum meracum quamplurimum bibat. Et alibi eodem opere. Polypi ac Scipiolarum super prunis tostæ, puerperij purgamenta à partu purgant. Et libro alio, puerpera edat Polypos & Locustas & pisciculos, ut melius purgetur. Ad menses ciendos pluries eis vtitur. Mulier, inquit, cui stomachus vteri non rectus fuerit, sed vel retro vel in latus auersus, vel in se contractus, vnde menses non rectè profluunt, nec concipit, edat catulos pingues percoctos & Polypum in vino dulcissimo coctum: & alio rursus in loco, mulier inquit, cui vterus molliri & purgari debet, Polypum plagis mollium edat. Item, si menses constituto tempore non fiant, post cetera remedia Polypum vino albo suffocatum edendum dato, & vinum bibendum. Mulier quæ aliquando prægnans fuit, & postea sterilefcit, interim dum curatur, edat catulos coctos & Polypum in vino dulci coctum. Polypos paruos atque assatos super prunas ad concipiendum meritò dedisse Hippocratem scribit Cardanus: quoniam Polypus facillè concipiat & ferat nerueaque sit substantia, & duræ digestionis. Qui in Venerea palestra debiles sunt, Polypos edant monente Aetio. Diphilus & Paulus Aegineta eos plurimum alere affirmant, & libidinem maximè irritare. Diocles apud Athenæum ait Polypodes maximè inter Mollia ad venerem conferre. Eandem utilitatem eis adscribit Alexis in Pamphila.

Ad tertianas
Ad cardiacam.

Ad hydro-
pem.
Lib. de inter-
aff.
Lib. de nat.
mulieb.

Ad mulie-
bres affectus.
Lib. 2. de
mulier.
De superfæ-
ratione, &
de mulier 1.

Lib. de nat.
mulier.

Ad vene-
rem.

Ἐρῶν τί ἐκτίσῃ, ἢ μᾶλλον συμπίρει

Ὀν νεῦ φέρων πᾶρεμι; κηρκαί, κτένας

Βόλβους, μέγαντι ποδίπου, ἰχθύας, ὁ ἀδρῶς. id est.

A. Cum ames quid tibi comparasti. B. ecquid magis

Conferat, quàm quòd nunc prasens adfero: Buccina, Pectines,

Bulbos, magnum Polypum, grandiores pisces.

Lib. 2.

Et Xenarchus apud Athenæum Polypi ad stimulantam Venerem facultatem declarat his versibus, quos cum plusculi sunt à Jacobo Dalechampio Latinos citabo:

Ruit domus infæcunda domiuorum infortunio,

Labefacta: eam subuertit Alastor quidam: Pelopidarum

A
*Sterilis domus est : nec è profundo ceruice m exerens,
 Ac Cereris contubernalis, terra procreatus bulbus, amicarum
 Cum elixus est , adiutor , huic malo succurrerit ;
 Quin nec maris caeruleis educatus vorticibus
 Venarum mutator Polypus : captus hominum
 In torto vinculo cum rotam virgo circumduceret,
 Implet repositoryj capaxem pectoris sinum .*

Adferuntur , inquit Iouius , Venetias ex Illyrici Dalmatiæq; ora sale inueterati : quorum
 acceptabula & extremitates citrorum senibus ad parandam sobolem expetuntur . Cur ve-
 rò Venerem stimulent, iam dicendum, Causam putat Mnesitheus , quòd duræ sint carnis
 ac flatuosi, Iouius quia falsum succum contineant , cæterum ego non tam propter allatas
 rationes, quàm propter feminis copiam,quam generant, si probe elixentur, & concoquan-
 tur, libidinem excitare affirmem . Nam bulbi, cicer, fabæ, Polypodes, conus, inter edulia
 multi feminis recensentur à Galeno .

*Li. de pisc.
 Rom.
 Cur Vene-
 rem stimu-
 let.*

*5. Simpl.
 med. facult.*

B
 V S V S I N A L I I S .

PISCATORES, teste Aristotele , Polypos affatos, non nisi nidoris causa nassis
 indotos dimitti assueverant. Hinc Plinius: Exporrigunt enim (Polypi) se resupinati,
 mirè omnibus marinis expetentibus odorem quoque eorum , qua de causa nassis
 illinuntur . Et rursus: Conueniunt pisces ex alto etiã ad quosdam odores, vt Sepiam vltam
 & Polypum , quæ ideo conijciuntur in nassas. Author quoque de natura rerum Polypum
 assum in hamum inferi scribit , ad decipiendos pisces, quòd tamen Aristoteles tantum de
 Sepijs tradit. Oppianus docens Cantharum capiendi modum , ait eum nassa capi circum-
 texta vndique ligustri virgis & sparti vimine, ita vt se capaci ore venter in latum porrigat,
 tunc inquit nassa:

*Histor. 4.
 cap. 8.
 L. 9. c. 30.*

*L. 3. Ha-
 lient.*

— ενδον εκεινς
 Πούλυπον ἐρησιών, καὶ κάραθον, ἐκ πύρος ἄμφω
 Οπταλίους, κνίσση καὶ ἐφέλκεται χιθόνας ἔσω, id est,
 Carabum immittas intro, vel Polypum ambos
 Inflamma testes, tali nidore trahuntur
 Pisces.

Et alio in opere docens , quomodo capiantur Pantheræ; catulum vinculis genitalibus ante
 foueam suspendi ad arborem iubet, atque eius clamore audito in prædam sic rapi Pan-
 theram,

L. de Ven.

Ὡς δ' ἔπος' ἰξθυβόλοι κύρτου δόλον ἐτύσαντο,
 Πλεξαίδηροι σαλαμίνιδι, καὶ λαχίνισσι
 Πούλυπον καὶ κες ἦα περιφλεγέθοντες ἔδεοντο
 Ὀδυή δ' ἐς πλαταμάνας ἀφίκετο, καὶ ποτὶ κύρτῳ
 Ἐλλοπαὶ αὐτομολοῦσι ἠγάγῳ, οὐδὲ διώονται
 Ἀδδῆς ὑπεκδιῶαι, δεινὰ δ' ἦντισαν ὀλέθρου.

Vertit Andegauensis.

Ceu parat in nassa fraudes piscator acutus
 Viminaque obtendit torto salamina filo,
 Addit & illecebras, artus capitonis adusti,
 Aut Polypi, subito vada nidor perflat odoris,
 In fraudem alliciens pisces latumque foramen,
 Vt nunquam possent nassa remeare latent.

N O C V M E N T A .

TESTATUR Aelianus Polypum mordere violentiùs quàm , Sepiam: minus
 tamen suo morsu veneni infligere . Hinc Oppianus Lippio interprete.
 Obuia non tenui ladit nos Septa morsu:
 Nec nos pestifero confodit Polypus ore.

2. Halient.

DE CÆTERIS POLYPI GENERIBVS. E

Cap. III.

ORDINIS RATIO.

LIQVOT Polyporum generis reperio nomina. Quæ quantum apud alios videre mihi licuit, etiam hîc nominabo, veniam à beneuolo lectore postulans, si non satis ea explicauero, nam Oedipo potius quàm doctore egent, cum obscurissimè de his Grammatici scripserint. Ozænam cum Osmylo eandem esse, Pollux, & Hesychius authores sunt: quibus eruditi hodiè astipulantur. Athæneus modò distinguit, modò easdem facit. Distinxit tan è Zoographus aliqua ex parte, quoniam non rerum tantum rationem habere solet, sed etiam nominum, vt Grammaticis, qui quandoq; dubitare solent, num omina diuersa, eadem significare possent, satisfaciat. Quare, & Eledonam separauit: quamuis eam Rondeletius, contra Aristotelis sententiam, observationibus suis fretus, ab Ozæna, & Osmylo non distinxerit. Nos quoque quamuis distinguamus, tamen de omnibus simul reliquis testa non inclusis hoc capite agemus, exiguam admodum eorum putantes esse differentiam. Athæneus ex Aristotele, & Spenisippo Polyporum genera enumerat, *ἠλεδάνη, πολυποδινη, βολβοστίνη, ὄσμουλος*. Sed vt ab Eledona incipiam, annotandum est hic apud Athæneum, cum aspiratione, alibi sine ea scribi, vt vbi habet *ἠλεδάνας*, inter pisces alios, & apud Hesychiū, *ἠλεδάνη*, est *ἠπολύτιν*. Gyllius, Massarius, Vottonus aspirationem seruant: quanquam Grammatici e ante λ atque uari ceceant, neq; excipiunt Eledonam, etiam si hoc nomen *ἠπόλυτιν*, id est à comprehendendo compositum, videri possit: vnde *ἠλεδάνης* fortè deriuatum, inquit Zoographus, quod vinculum significat; spiritu tamen tenui in Græcorum laticis scribitur, vnde Suidas Eledonem vocari putat, *ἠπόλυτιν* ἠλεδάνη, quòd ipsa se ipsam rodit hunc quoq; sequitur Cœlius Rhodiginus. Sed cum auctores non Eledonam priuatim, sed Polypum simpliciter id facere testentur, mihi non videtur eam nominis rationem conuenire, sed primam potius quàm dedit Zoographus. *ἠλεδάνη* apud Hesychiū & Varrinum, *ἠμουλαῖς ἠχθῆς*; sed pro *μουλαῖς* legendum fortè ait Zoographus *ὄσμουλος*, vel *ὄσμουλιας*. Gillius Helidonam hodiernis Græcis Halidonam corrupto vocabulo efferri scribit. Osmylum cum Eledone male confundit Rondeletius. *ὄσμουλος* paroxytonum semper scribendum putat Zoographus, sicq; scribi in Oppiani, Aeliani, & Io. Tzetziis libris, quamuis apud Athenæum, & in alijs quibusdam libris inscitia liberariorum pro paroxytonum scribatur. *ὄσμουλιον* foeminino genere dixit Athenæus, quando inquit. Aristoteles in opere de animalibus Mollia esse dicit *πολύποδας, ὄσμουλιον, ἠλεδάνην*. Hesychius *ὄσμουλιον* fortè deprauatum habet pro *ὄσμουλια*. Apud Pollucem inuenio *ὄσμουλιδια* citatè hanc verba Aristophanis, *Τραπέζην ἐς τὸ ὄσμουλιον λαβεῖν ὄσμουλιδια, μαυρίδια, καὶ σπηρίδια*. Recitat Athenæus eadem è tabula Danaidum. Non tamen Osmylidia, sed Osmylia quatuor syllabis legit, quod magis Zoographo placet. Vottonus, malè transtulisse ex hoc loco putat, Osmyliam, Manulas, Sepiolatq; venari. Hesychius, & Varrinus *ὄσμουλια* è Polyporum genere esse scribunt. Athenæus inquit, *ὄσμουλια, ὄσμουλιον, ὄσμουλιον*: hoc est Thyrij Ozænam piscem vocant, quem Græci Osmylum. Quapropter apud Pollucem, vbi scribitur *ὄσμουλια* maure legere Zoographus *ὄσμουλιας*, vt *Αινείας*. *ὄσμουλια* idem cum prædicto, quam Aristoteles *ὄσμουλιον*, & *βολιτανα* videtur appellasse, Gaza, *ὄσμουλιον* Offolem conuertit. Dicitur autem *ὄσμουλια*, *ὄσμουλιον*, à graui capitis odore, *ὄσμουλιον* enim olere, & fetere significat. Hinc etiam Græci teste Gillio hodierni Moschiten vocant, Masfilientes Muscum. Nam ait Gillius Polyporum alium tetram odoris foeditatem habere; alium Osmylum nomine benè olere, & nihil muscosius se sensisse tum, cum esset mortuus, tum etiam cum viuus. Zoographo, Rondeletio, & Bellonio subscribò, qui Polyporum vnam tantum speciem ab odore surptam faciunt, eumq; alijs suauem esse, alijs tæcum ac grauem. Pfellus Polypum Moschytam nominat, Itali hodie Muscarolo præsertim Venetijs, Moscarolo, & Moscardino alibi, item Mugettino, vt scribit Robertus Constantinus, Muzaro Genuensibus, Græci hodiè *ἠπολύτιν* inquit Zoographus si benè memini. Idem Germani *ἠπολύτιν* vocant, Bile: kattel. Nam bisen Germanijs Moschum odoramen-

*Eledone.**ὄσμουλος.**Lib. 2.**ὄσμουλιον.**βολιτανα.**Lib. I. de
ἀετῶν.*

A tum significat, kuttel verò Mollia omnia. Βολβοτίνην, quæ & Βολβίταινα dicitur, nomine tantum ab Osmylo differre putat, quamvis Athenæus diuersam speciem constituat ex Aristotele, similiter & πολυπόδων; Nam nullibi apud Aristotelem hodie ille leguntur species, quæ supra ex Athenæo citauimus. Οσμύων (σύνλα) Βολβοτίνων θαλασσοί, inquit, Ηεφύχιος. Nec alia sunt Βολβίδια Hippocrati dicta forma diminutiua. Galenus in ex egesi vocum Hippocraticarum Βολβίτια, inquit, τα ὑπο τῶν πολλῶν βομβίλια προσάγορεύομεθα. γένος δὲ ἐστὶ τοῦτο μικρὰν πολυπόδων, idest, Βολβίτια à multis vocantur Βομβύλια, genus est paruorum Polyporum. ita ut astate, non specie differre videantur. Etenim Epicharmus in Hebes nuptijs inquit.

Polypi, septē venerandæq; Loligines

Et quæ mare olet Bolbitis.

Hic enim Epicharmus Bolbitis mare olere ait, vnde diminutiuum Βολβίτια, siue Βολβίδια ut legitur apud Hippocratem. dicitur & Βολβοτίνη apud Athenæum.

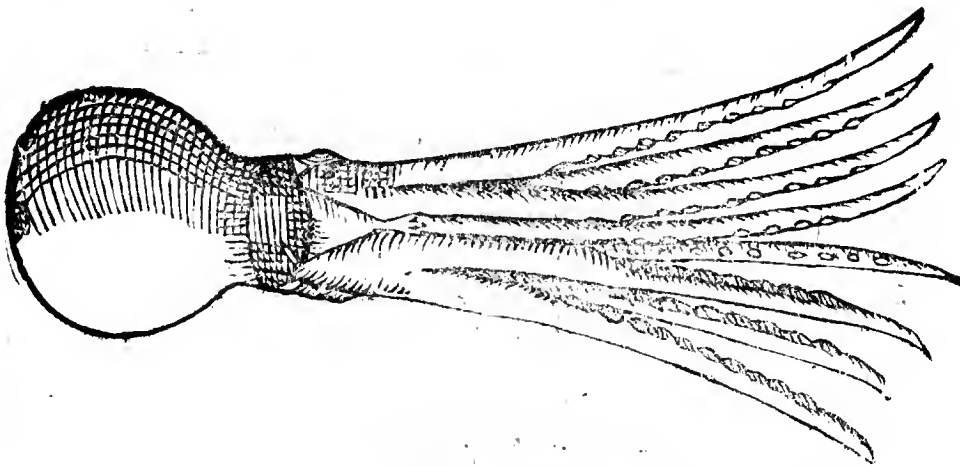
FORMA. DESCRIPTIO.

N IHL vel parum saltem differunt quæ diximus, Polypi genera quo ad formam corporis, ab eo, quem primùm descripsimus. Nam Eledone vnica tantum acetabulorum ordine prædita est, & pedibus septenis, si fides sit Suidæ, & Vatriano, qui hæc ex Aeliano citant, cùm tamen in ijs, quæ extant, huius operibus nullibi quod sciam reperiat Pedum etiam prolixitate à cæteris diuersam esse scribit Aristoteles. Ozæna autem siue Osmylus, siue Ozolis odore insignis duplici acetabulorum ordine prædita est: à vulgari Polypo diffidet, quòd ut testatur Bellonius, ad eius magnitudinem non exuberet; tenuibusque, & oblongis præditus sit cirris; vel ut Rondelctius voluit, quòd corpore sit rotundiore, longioribus brachijs, odore moschi tum viuus, tum mortuus, & vnico acetabulorum ordine; quod postremum ad Eledonam referendum existimo; vtriusque autem pictura, eadem est, hancque subijcere placuit. Pollux Osmyliam Polypi speciem esse scribit, quæ inter caput, & cirros fistulam gerit, è qua tetrum emittit odorem.

Eledone.

Hist. 4. c. 1.

C Polypi tertia species Rondelctij: Bolitæna siue Ozolis Bellonij.

LOCVS. ANTIPATHIA.

B OLITÆNAS non alit Euripus teste Philosopho. Ozænam Aristoteles Ozolin, & Bolitænam videtur appellasse, ea frequens est in Laconia, quæ regio nunc Zaconia dicitur; dicta quòd ea vox odorem illum, & virus graue significat. hæc Massarijs. Hanc maximè sectantur Muræna præcæteris Polyporum generibus, quemadmodum hisce verbis testatur Plinius. Polyporum generis Ozæna, dicta à graui capitis odore, ob hoc maximè Murenis eam consecantibus. Apud Pollucem legitur hæc Menulas, Sepiolasque venari.

9. Hist. cap. 37.

L. 9. c. 30.

VSVS IN VARIIS.

Lib. 2. de
morsibus mul.

P PÆPARATUR ad cibum utraque species eo quo superior modo Hippocrates ad vterorum caneros futuros præscribit Bolbidia, & pisces cartilagineos. Et si vterus ad coxam auersus fuerit, Bolbidia in vino, & oleo cocta laudat. Et rursus eandem similiter præparatam, aut Sepiolas ad menses ciendos. Aliàs etiam in eiusdem mali curatione. Ad vesperam, iubet, mazam cenare, si verò panem voluerit, & bolbidia parua Polyporum generis, & Sepiolas paruas, in vino ac oleo coqui, & edenda dari. Ad venerem excitandam plus ceteris valere creditur, propter odorem, nam vnguentati qui incedunt ceteris salaciores esse dicuntur. Non desunt, inquit Bellonius, qui hanc exsiccent, ut fragrantiam vestibus in arcis concilient. Nam moschi odorem tum viuum, tum mortuum referre testantur plurimi.

DE SEPIA. Cap. IV.

ORDINIS RATIO.

S EPIAM inter Mollia connumerari, plurimis veterum testimonijs comprobatum est, cum in vniuersum de Mollibus loqueremur. Cur autem Loligini eam præferamus, non alia nos mouet ratio, quam cum summa eius in varijs rebus utilitas, qua longè Loliginem vincit, tum & corporis structura, qua magis Polypum quam Loliginem refert. Nam quamuis & Sepiæ, & Loligini sint promuscides, quibus Polypi desituuntur; tamen Loligo pinnas vsq; adeo ingentes habet, ut se quandoque è mari eleuet, atq; animum more per aëra tranet, cum Sepiæ & Polypo cæ tam exiguæ sint, ut pedum potius, quam earum opera natare videantur. Rectè itaque de Sepia primùm dicemus. Nam, & eo modo primùm de ijs agemus Mollibus, quæ non volant, ut sunt Sepia & Polypus, dein de ijs quæ volatum exercent, ut Loligo est.

Æ Q V I V O C A.

A NTIPHANES in piscatrice, piscium cupedijs mirificè deditos fuisse quosdam recensens apud Athenæum hoc versus habet.

Τῆς σηπιάδος πρῶτον Ἡράκλεις ἀναξ
Ἀπαντα τεθολώλασιν. ἔβαλεῖς πάλιν
Ἐἰς αἰὼν θαλάσσιον, καὶ ὠκυπέτεσσι μὴ φώσισσιν
Δαριάς, ἀλλ' οὐδὲ σπητίας εἰλεφίνας.

Quæ sic erunt vertenda.

O Sepiadis Hercules Rex
Omnia infuscarunt, non rursus abijcies
In mare ac elues, ne dicant
Munera accepisse te, non sepias.

Dalecham-
pij error.
Sepias pro-
montorium.

In Argon,
lib. 6.

lib. 6.

Hic Dalechampus comico sale sepias à poeta dici putat munera, quæ accipientium manus inficiunt, ut pecuniam & nummos. Sed haud bene voculam σηπιάδος Sepiolæ transtulit, & non sepiadis, uti optimè ante eum verterat Natalis Comes. Est enim Σηπίας promontorium à Sepijs sic dictum apud Athenæum. Etymologus promontorium Magnesiæ esse tradit, vel Thessaliæ apud Iolcum: Eustathius circa Atheni, ubi Xerxæ classis cladem acceperit: sic autem dictum voluit à Thetide, quæ Pelci nuptias fugiens, illic in Sepiam mutata sit. Meminit huius Eustathius in Odyssæa. dicitur autem Σηπίας ἀκρᾶ, vel σπητίας ἀκρᾶ, ut apud Orpheum. Herodoto autem, & Ptolomeo σπητίας est Macedoniae promontorium. Cabo monastier Sophiano nominatur. Item Ζαγορά Sepiarum litto est apud Dyctium Creticem, quæ sic vocatâ addit propter saxorum difficultatem. Est & Sepia mons

A Arcadiæ teste Pausania, non procul à Tricrenis, in quo sepulchrum fuit Aepyti Elati filij, qui morfu sepis serpentis interijt. Herodotus Sepiæ loci quoq; meminit circa Tyrrhenum Peleponnesi, item scopuli diuersis in locis iuxta litora Atheniensium. Sepiussa Plinio insula est in Ceramico sinu. Creditur Sypuntem ædificium esse Diomedis, quam Græci Sepiuntem nuncupât ab eiectis fluctu Sepijs teste Strabone. Sipûs, vel Sepiûs Ciuitas quæ nunc Sipuntû in Italia dicitur, à Sepiarû multitudine fluctibus eiectarû, vt recentior quidâ tradit. Paulo Diacono Sepia locus Italiæ dicitur. Abrahamus Ortelius, dubitat num sit Sepinum. A Sepiarum multitudine, inquit Ambrosius Calepinus, quæ fluctibus eijciuntur Sepias Apulori oppidum, quod hodie Manfredonia denominatum est. Sed Sepinum Ptolomeo vrbs est Samnitum, hodie Sepinû auctore Zoographo. Archippus Comicus in Piscibus nominat Αἰσέπια πλωὰ ἀύληται, ἵδω καὶ σπηΐαν πλωὴν Θύρσου, quasi mulieres quadam, Sepiam pro atramento scriptorio posuerunt Latini veteres, & in primis poetæ, respicientes nimirum, vt ait Calepinus, ad piscis eius sanguinem, atramenti nigrorem referentem. Hinc Persius.

*Sepiam mons
Arcadia.
L. 5. c. 31.
Sepiussa.
Lib. 6.*

*Sepia pro a-
tramento scri-
ptorio.
Saty. 3.*

B *Iam liber, & bicolor possis membranacapillis,
Inque manus charta, nodosq; veris arundo.
Tum querimus crassus calauo quod pendeat humor.
Nigra quod infusa vaneſcat Sepia lymphæ:
Dilutas querimus, geminat quod fistula guttas.*

In eadem significatione binit in locis accipitur apud Ausonium: primùm vbi inquit.

Aut adit si interpret tuus *Cadmi nigellas filias*
Aenigmatum qui cognitor *Melonis albam paginam,*
Fuit meorum cum tibi *Notasque furua Sepia,*
Cnidiosq; nodos prodidit.

Epist.

Nam Cadmi filias poeta lireras vocat. is enim è Phœnice in Græciam sedecim literas attulit, vt refert Plinius. Melonis paginam papyrum Niloticam (nam Nilus olim Melo dicebatur) notas Sepiæ, atramentum, Gnidios nodos, calamum, vt eleganter exposuit Angelus Politianus. Idem rursus poeta sic alibi:

L. 7. c. 56.

*In miscel.
cap. 39.*

*Aut cunctis pariter verbis oblinat
Fuluam læticolor spongia Sepiam.*

C Quo in loco pro fulua suspicor legendum furua. Nam fuluum adiectiuum non conuenit atramento. Sumitur enim plerunq; pro viridi colore, aut pro eo qui ex viridi, & ruffo mixtus est: Furuum autem nigrum, & atrum denotat.

*Ausonius
correctus.
Fuluû quid.
Furuû quid.*

SYNONYMA.

Ἡρπία scribit Athenæus esse paroxytonum, vt αἰρία, οἰρία. Inuenio & Σπηΐας pro

Lib. 7.

Σπηΐα apud Nicandrum. Latinis Græco nomine seruato, Sepia per e simplex appellatur. ineprè enim apud quosdam, Sæpia per diphthongum scribitur, cum

Σαπηΐα Græcis non dicatur, sed Σπηΐα. Ridiculè igitur Isidorus Sepiam dici ait, quòd sepiibus interclusa faciliùs capitur: & alius quispiam, obscurus quòd profuso atramento piscatoribus se veluti sepit, & occludit. Non enim, vt dixi, vox prorsus Latinà est, sed à Græcis accepta. Melius itaque conijcit Adamus Leonicerus Sepiam dici, quòd atramento, veluti putrida quadam sanie, quam Græci σπηγεδονα vocat, abūdet. Apud Thebanos Opisthodia dicitur, vt testis est Athenæus. Arabes Sarathan, & Sarthan vocant. Aggregator Rubien

Etymon.

D interpretatur Sepiam, sicut author libri Secretorum Galeno adscripti, vtirur ea voce Aui-cenna. Bellunenſis simpliciter speciè piscis esse scribit. in tabulis Elluchasem Urbien nominantur pisces, qui Venerè promoueant, calidi, & sicci, difficulter concoquantur, ventrem laxent, Sepias esse quidam arbitrantur. Teste Alberto Magno Sepias, & similes pisces Aui-cenna vocat Fanage. Sipiæ pro Sepia superioris seculi homines imperiti scribebant. Audiuit Zoographus Græcos hodie Calamariam vocare: quod nomen Loligini magis conuenit, tribuiturq; apud nonnullos, vt apud Italos, qui Loliginem pesce Calamaio nuncupant. Scoppa Grammaticus Italus Sepiam interpretatur, la Seccia, calammaro. Alioqui vbique in Italia teste Mathiolo vetus nomen retinet, exceptis Venetijs vbi Seppa dicitur, atque alibi Seppa: circa Ligusticum mare Cepia, s in c mutato. Rondeletius ab Italis Sopi, à Gallis Seche; Bellonius Maffiliensibus, & Genuensibus Sopi nominari scribit, à Venetis

Lib. 14.

Fanage.

Romanisq̄ue prisco nomine Sepias, à Gallis autem vulgo Ciches; quòd vt Græci Polypos, sic Galli Sepias exsiccent. Nomenclatori Siba. Author Gallicolatini lexicì Sepiā nominat Seiche vel Boufron. Sepiolam Casseron. Sed Rondeletius, & Bellonius Loliginem paruum Gallicè Casseron vocari docet. Xibia Hispanicum est, inquit Zoographus, fortasse Calepinum secutus, qui Sepiam Hispanicè exponit la Xibia pescado. Anglis Sepia est à Cuttel, Cuttle. Est autem Germanicum nomen inquit Zoographus, proprièque intestinum significat. Germani mariū accolæ, vt idem tradit, Mollia omnia videntur Balckfisch appellare. Superiores Germani aliqui Sepiam Araneum marinum vocant, ein Meerspin: quod nomē ad Pagurum portius refert Zoographus. Belgis Spaensche Seekatte vocatur, quasi felem marinam Hispanicam dixeris.

D E S C R I P T I O.

Lib. 7.
Sepia similis
Polypo, &
Loligini.

L. 2. com.
Diosc. c. 20.

De par. 4.
cap. 9.

Hist. 4. c. 1.
Promuscides.

L. 9. c. 28.
Pedes.

Sepijs cur
breuia crura.

Hist. 4. c. 1.
De par. 4.
cap. 9.

Pedes quos
& quales.

Alueus.
De par. 4.
cap. 9.

Fistula.

Atramentum.

Hist. 4. c. 1.
Hist. 4. c. 5.
De par. 4.
cap. 5.

SPEVSIPPVS apud Athenæum Sepiam, & Loliginem similes esse scribit; cum tamen Epicharmus in Hebes nuptijs dicat.

Polypi, Sepia, volucresq; Loligines.

Mathiolus quoque Sepiam Polypo assimilari ait, præterquàm quòd hic innumeris pedibus excellat, illa verò maiore corporis mole. Mutianus teste Plinio Naupilum animal quod in concham conditur, Sepiæ simile tradit. Omnes autem vera dicunt; Nam partibus diuersis confideratis Sepia huic vel illi magis assimilatur. Polypo quidem, quatenus exiguas, vt hic, pinnas habet: testatur enim Aristoteles pinnulam Sepiæ esse angustam, per totum alueum circumdatam. Plures tamen habere partes, quibus cum Loligine cõuenit, confiteri oportet, vt promuscides teste Aristotele: Sepiæ, inquit, Loligines, & Lolij peculiare binas sortiuntur promuscides (*πρῶσκιδα*) longas, acerbulo parte extrema bino asperiusculas, quibus capiunt, & ad ora admouent cibos. Pedes has appellat Plinius inquiens: Sepiæ & Loligini pedes duo ex his longissimi, & asperi, quibus ad ora admouent cibos, & in fluctibus se velut anchoris stabiliunt: cæteri cirri, quibus venantur. Cur autem binas habeant promuscides tum Sepiæ, tum Loligines, Polypis verò eæ desint, declarat Philosophus his verbis. Cum itaque Sepiæ, & Loligines pedes habeant breues atque inutiles, ne æstu maris tempestateq; exturbentur saxis, vt quæ de longinquo admoueant, idèò promuscides binas prælongas habent, quibus veluti anchoris inuitantur, seque stabiliunt modo nauigij, tempestate urgente, venentur etiam procul, orique è longinquo admoueant. Polypi promuscide carent; quia pedes ad eundem vsum commodos habeant. Quòd autem Polypis crura sint prælonga, Sepijs verò, & Loliginibus breuia, idem author tradidit pluribus in locis alibique causam declarat his verbis: Sepijs & Loliginibus breues sunt pedes, Polypis verò magni. Alueum enim corporis Sepiæ, & Loligines habent magnum, Polypi paruum. Itaque quod natura Polypis ex corpore dempserat, id in pedum longitudinem addidit: quod Sepijs, & Loliginibus de pedibus abstulerat, eo corporis magnitudinem auxit. Præterea vt idem testatur, habent Sepiæ, & Loligines pedes supra dentes senos exiguos, eorumque nouissimos duos maiores: reliquos autem octonorum duos infra omnium maximos. vt enim quadrupedibus crura posteriora firmiora validioraque sunt, ita ijs quoq; maximi qui infra habentur: his enim onus sustinetur, motusque potissimum agitur. duo etiam illi nouissimi maiores suis medijs sunt, quia illis ministrent. Polypus medios quatuor habet maximos. Vides igitur Sepiam magis cum Loligine quàm cum Polypo conuenire, quoad corporis structuram, & formam. Quin etiam eodem authore alueum corporis Sepia & Loligines habent magnum, Polypi paruum. Et alibi sic inquit, Differunt Polypi à cæteris, quæ modo enumeravi, Mollibus; eò quòd alueus Polypis paruus, cæteris verò amplius est: ipsa autem inter se discrepant, quatenus Loligo longior, Sepia latior est. Fistulam autem inter caput, & alueum prominere ex resupinata Sepiæ icono, quàm à Saluiano mutuati sumus, cognoscere licet. Apud Athenæum Antiphanes lepidè Sepiam *αυρόναιον* vocat, idest dorso gibbam. Præ cæteris Mollibus atramentum habet; copiosissimum, vt ex pluribus locis Aristotelis colligitur. Viscera, inquit, Mollium nullis: sed habent quod mutem appellant: atrumque illum humorem, cui nomen atramentum, quod plurimum in Sepia est: & alibi. Sed cum atramentum hoc Mollia habeant omnia, tum præcipuè plurimumque Sepia continet. Habent autem copiosius atramentum Sepiæ, quoniã magis vtantur, eodem teste, idq; euenit, quia vitam littoralem traducunt,

- A** cunt, & nihil quo sibi auxilientur, aliud habent; quomodo Polypi & brachijs sibi sufficiunt, & coloris mutatione, quæ & ipsa accidit eis per metum, vt effusio atramenti: Sepia igitur plus continet atramenti, & infra; quoniam copiosus: facilius enim & longiùs profundere maiori ex copia poterit. Continetur enim hoc atramentum in Sepijs infra ad aluceum; Polypis verò & Loliginibus supra mutim potiùs. Rondeletius atramentum in Sepia non ea parte, quam *μύτιν* vocant, contineri, non sine firmis rationibus differit contra Athenæum & Plutarchum grauissimos sanè authores. Hic enim de Sepiæ atramento differens, cum, inquit, sint id genus cautionum, circumspeditionum, euasionumque exempla permulta, hoc vnum Sepiæ præterire nullo modo possum. Versiculam hæc (sic nominatur) collo dependentem (*παρά τὸν ῥαχὴλον ἔχει*) habet, atro liquore (atramentum vocant) plenam. Et Athenæus citans Aristotelem sic scribit. *Ἐν δὲ τῇ ματίδι ἡ θολὴ ἐστὶ: αὐτὴ δὲ κέεται παρ' αὐτῆς τὸ σόμα, μύστος τρώπον ἰπέχουσα*, idest, vt vertit Rondeletius: Est in mytide atramentum, quæ ad os sita est, folliculi siue vesicæ modo. Sed qui Aristotelis verba diligentius considerat, eum aliter sensisse comperiet. *Σπάγγλον δ' ἔδεν ἔχει τῶν μαλακίων, ἀλλ' ὡς καλιῦσι μύτιν, καὶ ἐπὶ ταύτῃ θόλον*. Viscera Mollium nullis: sed habent quam mutim appellant, atrumque illum humorem, cui nomen atramentum. Neq; est quod quis *ἐπί ταύτῃ*, in ea, muti scilicet, interpretetur: sequentia enim reclamant, & *ἐπὶ ταύτῃ*, post hanc interpretari oportere docent. *Ἡ μύτι δὲ μύτις κέεται ὑπὸ τὸ σόμα, καὶ δια' ταύτης πένει τὸ σόμαχος; ἢ δὲ τὸ ἐντερον ἀνατείνει, κάτωθεν δ' ἡ θολὴ καὶ τῷ ὑμῖν ἔχει περιεχόμενον τὸν πόρον τῷ ἐντέρῳ*, idest: Mutis sub ore est, & per eam gula tendit: at verò atramentum infra continetur, quâ intestinum petere incipit superiora, foramenq; suum eadem obuolutum habet membrana, qua intestinum, sed quid, inquit Rondeletius, tandiù immoramur? controuersiam istam statim diremerit interiorum Sepiæ partium anatome, qua inspecta nullus est, nisi planè cæcus, qui non sententiæ nostræ facillè sit assensusus. Idem videbit mutim colore esse fluuo, laxa fungosaq; substantia, parenchyma potiùs quàm folliculum, aut vesicam. Galenus in Exegeſi vocum Hippocraticarum, *Μύτις*, inquit *τὸ ἐν τῷ σπηΐας σόματι μέλαν, ἀλλὰ καὶ ἰχθύς τις ὑπὸ τοῦ Ἰσποκράτους δηλοῦται*, hoc est, atramentum quod in ore Sepiæ continetur: sed & piscem quendam apud Hippocratem significat. *Μύτις* apud Helychium scribitur, & exponitur *τὸ μέλαν τῆς σπηΐας ὅπερ ἐν τῷ σόματι ἔχουσα ἰκέρνει*, Sepiæ atramentum quod ore continens excernit. Annotatur & piscis quidam dici feminini generis non sine mare pastum quærens, fortè erit *Μύτις* quid.
- B** Sepia. *Ὅλον*, vt notat Galenus in Lexico Hippocratico atramentum Sepiæ dicitur, item *ὄτερον*. Nicander hunc atrium humorem *χολῶν* id est bilem appellauit; Philes recens author *ἀπόσφαγμα*, quo etiam vocabulo vitur Aelianus, dum Sepia, vt oculos piscatorum persequentium fallat, tradit his verbis: *συνίσα ἰκὴν παρήκε τὸ ἐξ αὐτῆς ἀπόσφαγμα, καὶ καταχευσα αὐτῆς*. Galenus in Exegeſi *ὑπόσφαγμα* interpretatur, quod atramenti Sepiæ seu sedimentum est, *διν ὑποσφαγμα* Hippocras quoq; *σπηΐας ὑπόσφαγμα* dixit in Lambis. Interpres (inquit Athenæus) eius piscis atramentum (*τὸ μέλαν*) exponunt. At Erasistratus in Oplartytico, intritum esse vult, his verbis: *Hyposphagma* fit è carnibus atlis, vel elixis, ac sanguine cum sale, caseo, lacte, & olerum folijs bene olentibus, concisis. Scripsit Aristoteles Sepiæ atramentum noctu præfulgere, vt quorundam piscium capta: cuius fulgoris causam ibidem addit. Tradit alibi Sepiæ, Loligini, & Lollio partes duras ac solidas intus per dorsum, & corporis prona contineri, quas non eodem appellent nomine: sed quod insertum Sepijs est, *σπηΐον*, quod in Loliginibus, gladiolum. Differre enim, quòd Sepium robustum latumque sit, inter spinam & os mediam præ se ferens naturam, fungosam intra se complectens, & friabilem corpulentiam: gladiolus verò acrior & cartilagineosior sit. Forma item discrepare, videlicet pro alucorum modo, quibus ipse insertus continetur. Alibi quoque in Sepia magnum Sepium, in Loligine paruum gladiolum esse tradit, addens rationem his verbis. Nam id quoq; (inquit, Mollium genus) caret vesica: quantumq; terrenum maximè sit, in atramentum secerntur, & plurimùm Sepiæ consistit, quoniam plurimùm terrenæ materiæ habeat: argumento est Sepium quod tale tantumque sit. Meminit quoque huius Sepij Athenæus *ὄσρακον* ipsum vocans: inquit enim *ἔχει σή. ἰα τὸ λεγόμενον ὄσρακον ἐν τῷ νάτῳ*, idest habet Sepia in dorso, quod ostracum vocatur. Et sic quoque appellat Dioscorides. Columella testum appellauit, nisi testam legere mauis, vt Ruellius legisse videtur, qui *ὄσρακον* in Dioscoride, vbi loquitur de Sepia testam transtulit quidam etiam corticem & os vocant. Germani Fischbein, Belgæ Seeſchuym. Vsum autem huius ossis nobis declarat Aristoteles sic inquit. Habent Mollia, quod piscium spinis proportionetur, vt Sepia quod Sepium vocant Loligines quod gladiolum: Polypi ni-

L. de soler. animal.

Hist. 4. c. 1.

Μύτις
quid.Μύτις
quid.

Ἀπόσφαγμα.

ὑπόσφαγμα.

Lib. 7.

Lib. de sens. & sensato.

Hist. 4. c. 1.
Sepium.

De partib. 4. cap. 5.

ὄσρακον.

Li. 2. c. 23.

Vsum Sepij.

hil huiusmodi habent : quod eorum alveus breuior est , illorum procerior . Ideoq; vt dire- E
ctus inflexusq; maneret , natura his adminiculis faciendum censuit . Os hoc exemptum è
Sepiæ dorso, cædum est superiori parte, durum ac læue: inferiori autem fungosa quadam
medulla repletum , quæ & læuiter aspera , & ligni modò frequentibus venis distincta visi-
tur. fungosum hoc supina parte natura esse voluit , ne facilè immergatur , vt optimè cen-
Bellonius. Volaterranus , atramentum Sepiæ, ineptè sepium vocauit . Sepijs quoq; & Po-
lypis teste Philosopho venter similis est , tum figura , tum tactu . At ijs quas Loligines ap-
pellamus, bina quidem conceptacula ventris speciem gerunt . Alibi etiam tradit vuluam
ita Loligini & Sepiæ articulata esse , vt bifida cernatur : cum Polypi vterus specie rotun-
da conglobataq; sit . Sepias quoque aliquas in bina augeri cubita notum est ex eodem au-
thore . Et Plinius cum de ingenti illo Polypo Carteiæ in Hispania capto dixisset ex Trebio
Nigro, hæc subdit ex eodem scriptore: Sepias quoq; & Loligines eiusdem magnitudinis ex-
pulsas in litus illud, idem author est . In nostro mari Loligines quinum cubitorum capiun-
tur, Sepiæ binum . Damus hic Sepiæ iconem pronam & supinam partem exprimentem , ex
Saluiano, qui eam omnium optimè expressit.

De gener.
cap.8.

De gener.
cap.8.

Magnitudo.

Hist. 4. ca. 1.

Lib. 9. c. 30.

L O C V S.

De sanit.
tuen.
De par. 4.
cap. 5.
Li. 3. c. 104.

SEPIÆ Litoralem potius quam pelagicam vitam esse scribit Cardanus, sed tantum li-
toralem prodidit Aristoteles, ao maris cauernas incolere Oppianus. In summa mari-
nū animal est Sepia, nec vsquā in dulci aqua nascitur, aut ad flumina è mari adnatar.
Abundant in septentrionali Oceano quod cuiusdam mirum fortasse erit, quod cum frigida
& exanguis sit Sepia, tam frigida degat aqua. Strabo duorum cubitorum Sepias circa Car-
teiam repertas tradit, vt Latina habet translatio; sed Græcus codex legit *τὸ δίδυο*, idest Lo-
ligines, & similia duorum cubitorum in eo mari fieri. Diximus supra ex Plinio, quā ingē-
tis magnitudinis Sepiæ in litus circa Carteiam expulsæ fuerint, Bellon. maiorem Sepiarum
copiam in Gallia quā in Italia esse testatur. Bartholomæus Scappus qui de re coquinaria
doctissimos libros Italico sermone composuit, in mari Adriatico maiorem esse Sepiarum co-
piam, quā in Tyrreno ait. Arichestratus plurimarum rerum cognitione clarus canit:

Σηπία δ' Ἀβδηρῶν τῆς Μαρωνείας τ' ἐνι μέσσην,

In Abderis Sepia, ac in Media Maronea.

Quibus versibus eas videtur extollere, quæ propè Abderas & Maroniam capiuntur, tan-
quam ad cibum præstantissimas. In Ponto non est Sepia, cum Loligo reperitur teste Plino.

V I C T V S.

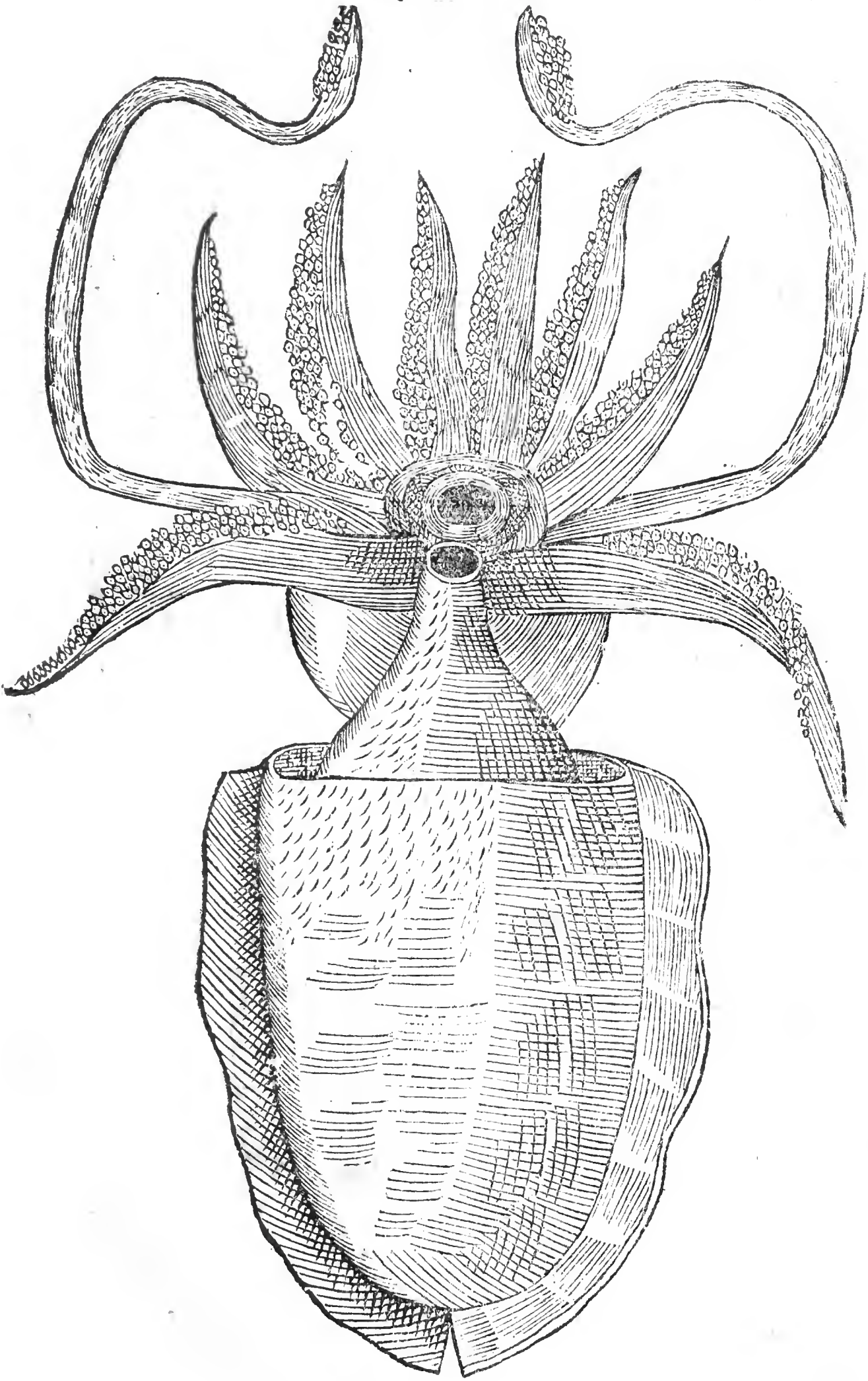
Hi. 9. c. 37.
Hist. 8. c. 2.
Lib. 7.

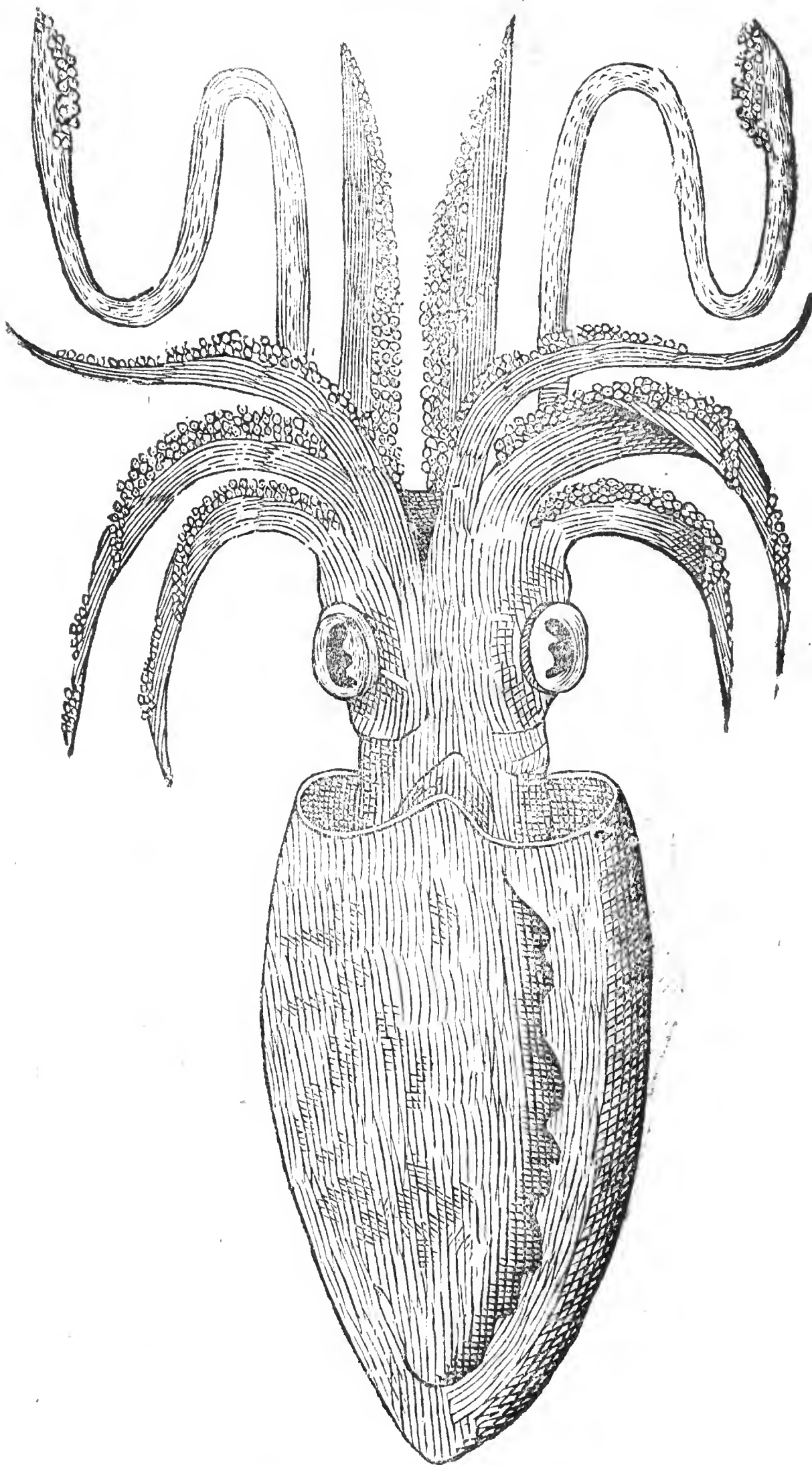
SÆPIARVM victus est ex pisciculis, atq; etiam è mugile, quem quandoq; venatur lon-
gis promuscidibus, vt prodit Aristoteles. Quin etiam maiores quandoq; pisces vince-
re alibi idem tradit. Athenæus pusillis, inquit, pisciculis aluntur Sæpiolæ (*μικροὶ σῆ-
πια*) distentis suis promuscidibus, veluti lineis piscatorijs, illos venantes.

Æ T A S.

Hi. 5. c. 18.
& h. 8. c. 37.
Li. 9. c. 30.
Lib. 7.

HIS quoq; vt Polypis angustum viuendi spacium natura concessit. Exemptis enim
paucis bimatam non completur, inquit Arist. Vnde Plinius de Sepia & Loligine
locutus, neq; his, inquit, bimatu longior vita. Et Athenæus, Ad bimatam Sepiæ
vira noⁿ producitur, velut nec Polypi. Si historia, quam tradit Plinius de ingenti Polypo
dolij magnitudine, longitudine pedum triginta vera perhibetur, inquit Mathiolus, nullum
sequetur absurdum, quin Polypi & denis, & bis denis annis viuere possint. Quod etiam
tum Sepijs, tum Loliginibus euenire posse non dubitarim, præsertim cum eodem loco scri-
plerit Plinius, Sepias Loliginesque eiusdem Polypi magnitudine in Hispanico litore vndis
expulsas esse repertas; Hæc Mathiolus. Cui his verbis reclamationem Zoographus; Atqui
vitæ

A vitæ longitudo corporis magnitudinem non sequitur, vt in libello de vitæ longitudine indicat Aristoteles: cuius in hac parte autoritas conuelli à Mathiolo non debuit. Certè nec in eodem genere, nec in diuersis, magna paruis comparata, simpliciter viuaciora dixeris, & cum inter miracula Polypi tam grandes sint, nec in mediterraneo (de cuius maris piscibus Aristoteles scripsit) sed Oceano, quid inde de Polyporum viuacitate pronuncies absolute? Hactenus Zoographus.

C A P I E N D I R A T I O.

AUTHOR est Aristoteles Sepiam odore escarum allectatam capi. Ad Sepiam capiendam quædam conscripsi cum de Polypo ageremus. Tarentinus accipit salis ammoniaci drachmas sex, cepæ drachmas duas, adipis vituli drachmas sex; hæc ferramenta, ad formam fabarum redacta, atque illita admouet, & spontè ad odorem progredi seq; ipsas tradere Sepias asserit. Alia esca ex eodem. Facem vini sine aqua, oleo contundito, ad locumque accedens mari ipsam injicit. Sepiæ siquidem videntes quòd (fæx descendat ac petat imum) nigrum ipsum relinquent, atque illuc se conferent, vbi oleum sese illis ostenderit: easq; tunc comprehendito. Ad Sepiam capiendam neq; nassæ, neq; retium infidij opus est: sed amoris illecebris eam hoc modo, quo scripsit Oppianus, piscantur: qui interprete Lippio hæc canit:

His. 4. c. 8.

*Non fortunato cata Sepia carpitur igne,
Qua multa in pelago potuit vitare pericla.
Iam non lina fugit non densi vimina septi
Eliciant illas piscantes equore toto
Famineam appendunt pellem, ducunt q; per ætus.
Postquam è conspectu vaga femina tracta per aquor
Cernitur à maribus, subito amplectuntur amatam
Atq; volubilibus nodis spirisq; rotati
Implicitam ramis stringunt cupiuntq; teneri.
Ac veluti virgo fratrem mitemq; parentem,
Qui longè à patria fuerat iam tempore longo
Incolumes cernens teneris complectitur vlnis.
Ac veluti nuper iuueni formosam puella,
Aurea quam vinclo vinxit Cytherea benigno
Arrepta ad thalamum sponæ complexibus hæret
Candida dilecto circumdans brachia collo;
Inq; rudi nodo consumit tempora noctis
Sic ista implicita Veneris nec muneris inquit
Tali connexa nodo, nec vincula soluant,
Donec piscator capiat, cymbaq; reponat,
Connexaq; simul subeant crudelia fata.*

Nassis etiam vt capiantur sequentibus hisce docet versibus idem Poeta:

*Has etiam nassis capiunt sub tempore verno,
Nam curuum septum myrti de fronde coronant,
Et iungunt virides frondes, quas horrida gignit
Arbutus, atq; alijs folijs hoc vimen opacant.
Cum costum cupiant, & dulces soluere partus
In caueam properant, & strata fronde quiescunt,
Sic amor expletur misera cum morte proteruus
Pisces in siccam clausi ducuntur arenam.*

Scribit Isidorus Sepiam dictam, quòd facillè sepibus inclusa capiatur; Vera itaque fortè erit hæc capiendi ratio quamuis sit falsa etymologia. Massiliæ vidit Gillius ad hunc modum capi: Specula in lignum incisa ex chorda appensa in aquam piscatores demittunt, & sensim fluitantia trahunt: Sepia ad sui simulachrum se iaculatur, ac suis flagellis lignum circumplians, dum se apparentem in speculo amatorie intuetur, interea reticulo circumuenta subducitur. Eustathius scribit etiam aues coturnices laqueo ante speculum posito capi.

SEXVS.

Hif. 4. c. 1.

DE Mollium sexu loquens Aristoteles, Cùm verò, inquit, mares in hoc genere à fæminis differunt, tum vel maximè Sepiæ id probant. Mas enim prona sui corporis nigriora supinis potius, partesque omnes asperiores habet, quam fæmina, & lineis iuteruenientibus varias: caudam etiam acutiorem. Et alibi marem à fæmina internosci scribit, quòd mas varius magis, quàm fæmina dorsoq; attriore est. Quod sic transtulit Plinius: Sepiarum generis mares varij nigriores constãtiæq; maioris: nimirum in auxilio fæminis ferendo. Traditum rursus à Philosopho est fæminam intestina continere duo, veluti mammas, quæ si aluo dissecta inspectes, facile videris; his marem omnino carere.

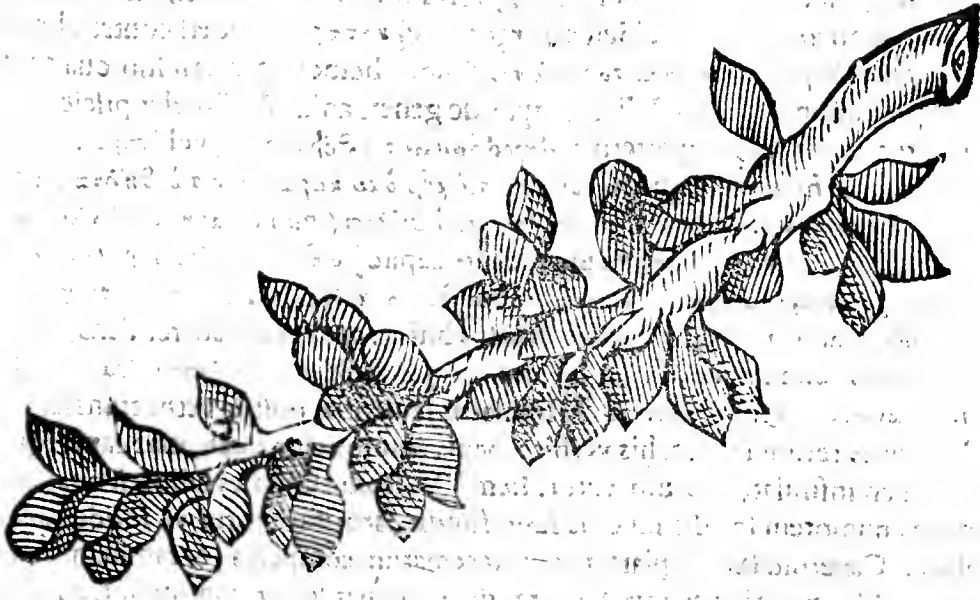
*H. 5. c. 12.**Athen. li. 7.**Lib. 9. c. 29.*

COITVS. PARTVS.

Lib. 12. c. 6.
*Orig.**Hif. 5. c. 6.**Lib. 9. c. 31.*
*Non coire.**Li. 1. de gen.*
cap. 15.
*Gaza error.**Lib. 7.**Hif. 4. c. 1.*
Oua qualia.
De par. 3.
*cap. 8.**H. 5. c. 18.**Quo tẽpore*
*pariant.**Hif. 5. c. 12.**Hif. 5. c. 18.**Athen. cor-*
rectas.

IN coeundo, inquit Isidorus, obscœnum genus est. nam ore concipit sicut Vipera. Quod falsum est. Melius itaque Rondeletius, Sepias fistula coire & parere existimat. Arist. etiam hoc opinatus esse videtur, quum inquit: Sepiæ ac Loligines ora applicantes, & brachia inter se componentes, natantesq; in aduersum coeunt. Narem etiam dictam (τὸν καλούμενον μυκτῆρα) in narem inserunt. natatus alteri retrorsum, alteri anteuersus in os agitur. pariunt ea sui corporis parte quæ fistula dicitur, qua & coire eas nonnulli arbitrantur. Quæ sic transcripsit Plinius: Sepiæ & Loligines linguis, componentes inter se brachia, & in contrarium natantes: ore & pariunt. Neq; eas linguis coire (vti Plinius sentire videtur, de coitu enim ibidem tractat) neq; ore parere (vt idem expressè testatur) Aristoteles prodidit, rationi uè consonum est, inquit Saluianus. Quod enim Aristotele authore non ore sed fistula pariant, clarè adeo patet ex proximis eius citatis verbis, vt non sit opus probatione. Quod verò neq; ore vel linguis, vt loquitur Plinius, eas coire asseueret, clarum etiam est. Nam etsi inquit Sepias coeutes inuicem ora admouere & applicare: non propterea eas oribus coire testatur. Nec est vt pro defendendo Plinio alium Aristotelis locum adducamus, in quo legitur: Mollia, enixu cõplexuq; mutuo brachiorũ coeunt, sic. n. coniungi necesse est; quando Theodori huius loci interpretatio, & non Aristotelis sententia pro Plinio pugnet: Scribit enim Aristoteles, τὰ δὲ μαλακία συμπλεκται ἄλλη κατὰ τὸ σῶμα, ἀντιδέροντα καὶ διαπύσσοντα τὰς πλεκτάνας. συμπλεκται δὲ τὸν τροπὸν αὐτῶν ἐξ ἀνάγκης: hoc est Mollia autem complicantur ore, renixu complexuq; mutuo brachiorum: complicantur autem hoc modo ex necessitate. & non vt vertit Theodorus, Mollia ore coeunt. Athenæus superioris loci Aristotelis sic etiam meminit. Idem (inquit) Aristoteles lib. quinto de animalibus author est, Sepias, & Loligines coire amplexas inter se corpora; adaptantesq; mutuo ex aduerso narem (μυκτῆρα) & brachia. Oua autem concipiunt, quæ qualianata sint, Philosophus exponit his verbis: Sepiæ alucus bipartitus est, oua candicantia grandini similia complectens permulta. Et rursus alibi, Sepijs oua gemina apparent, quoniam vulua earum ita articulata est, vt bifida cernatur. Sepiarum oua qualia è mari eijciuntur, ex Rondeletio hic adpinximus. Nostri inquit racemum marinum vocant, similitudine racemi vuz vitis, quem ab vua Plinij multum differre existimo. Est enim Plinij vua florenti vuz similis, vt suo loco declarabimus, hic oua sunt duntaxat, florenti vuz nullo modo similia. Hæcæus Rondeletius. De ouis autem Sepiarum rursus hæc Aristoteles. Sepiæ oua edunt similia myrti baccis magnis & nigris: atramentum enim superfundunt, cohærent inter se omnia ad speciem racemi, vni cuidam nexui obducta, nec facile alterum ab altero detrahi potest. Mas enim humorem quendam emittit, cuius lentore sibi adhærescunt, & augetur. Cùm primùm edita, candida sunt, atq; exigua, mox atramento perfusa, nigra maioraq; redduntur. Tempus autem & modum partus idem author his verbis declarat. Mollia verno tempore pariunt, & Sepia in primis. parit hæc omnibus anni temporibus: perseueratq; in edendo ouorum numero dies quindecim. Et alio loco: Ferunt vterum Sepiæ verno tempore, pariunt intra diem decimum quintum. Ex quo liquet manifestissimè errorem in codicibus Athenæi, hæc eadem Aristotelis verba citantis, irrepsisse. Nam inquit, τῶν δὲ μαλακίων τιπτοῦσι πρῶται τοῦ ἔαρος αἰσθητῶν, καὶ οὐ κύουσι πᾶσαν ὥραν, καὶ κύουσιν αἰσθητῶν καὶ δευτῶν

Oua Sepiarum.

καὶ δὲ καὶ αἰραῖς, idest, Mollium autem Sepiæ primæ vere pariunt: & non concipiunt omnibus temporibus, pariuntq; per quindecim dies. Expungenda igitur negatiua particula *δὲ* cum perperam inserta. Idem confirmat Plinius, qui Sepiam omnibus mensibus parere scripsit. Locum præterea quo pariunt, indicat Aristoteles dicens: Sepia parit iuxta terram inter algas, & arundines, & si quod aggestum tale iniectum sit, ut fermenta, aut lapides, aut quælibet alia materiei congeries. Et quidem piscatores de industria fascis samentorum disponunt. Hæc perlibenter in eis loculamentis parit, prolixam illam continentemq; seriem ouorum, qualis cirri muliebris species est. Et rursus: vbi de cartilagineis Locustæ marinæ appendicibus esset locutus: Partus enim, inquit, in ijs recipitur, ut Sepiarum samentis, & qualibet colluione collocatur. Vnde hæc Plinius: Sepia in terreno parit inter arundines, & sicubi enata alga: excludit quintodecimo die. Sed hoc mirum quod eodem capite dicat Plinius, Lorigines in alto conferta oua edere, ut Sepias. cum Sepias littoralem non pelagicam vitam traducere constet. Nisi ita hic locus interpretandus sit, ut videatur dicere, Lorigines conferta oua edere, ut Sepias. Porro modus pariendi eis hic est, ut prodit Philosophus. Enititur aluum per interualla reprimens, inspergitque atramentum, interposita quiete, ut potè cum non nisi cum labore emittat. Præterea ut idem ait: Mas Sepia oua quæ foemina ediderit, persequitur, suum semen aspergens: quod vel in reliquis eiusdem generis fieri ratio est. Idem alibi: Mas, inquit, humorem quendam mucoris mittit, cuius lentore tenaciter oua sibi cohærescunt, ac crescunt. Etiam hæc & cum primùm edita candida sunt, atq; exigua: mox atramento perfusa nigra maioraq; redduntur: Et alio in loco: Quoties autem, inquit, ederit (fæmina) mas è vestigio sequens, atramentum ouis superinfundit, atque ita efficitur ut solidescant. Sed non satis hunc locum Gazam affectum esse Rondeletius putat. Græca autem verba hæc sunt: *Ὅταν δὲ ἡ σπηρία ἐπιτίκη τὰ ὠὰ, ὁ ἀρβύλου παρακολουθῶν καταφυσᾷ τὸν θόλον, καὶ γίνεται σιφρά.* Huius malæ conuersionis, inquit Rondeletius, occasionem dedit dictio temerè adiecta τὸν θόλον post καταφυσᾷ quam delendam esse conuincit Plinius, qui Aristotelis locum sic interpretatus est. Oua eius (Sepiæ) glutino atramenti ad speciem vix cohærentia, masculus prosequitur afflatu, aliàs sterilefcunt. Vides hic Plinium pro καταφυσᾷ prosequi afflatu reddidisse. His accedit Athenæi autoritas locum Aristotelis citantis. *Ὅταν δὲ τέκωσι σπηρία τὰ ὠὰ, ὁ ἀρβύλου παρακολουθῶν καταφυσᾷ καὶ σιφρά.* Vides hic τὸν θόλου mentionem nullam factam. Postremò non mas, sed fæmina, ut prius ex Aristotele perspicuum fuit, ouis atramentum aspergit. Hactenus Rondeletius. Verùm Zoographus & Saluianus non θόλον, sed vna mutata littera θόρον, idest genituram, legunt. Verbum quidem σιφρά, inquit Zoographus, quod apud Athenæum legitur, in vfu non est: & apparet hunc Athenæi locum esse mutilum, ut in multis alijs. Plinij etiam interpretatio: Masculus persequitur afflatu &c. non tanti est quin Aristotelem ipsum suis alibi verbis sese interpretantem ei præferamus. καταφυσᾷ verbum si absolutè proferas, spiritum & aciem contra aliquid emittere significat:

Lib. 9. c. 51.

Hist. 5. c. 18.

Hist. 5. c. 17.

Lib. 9. c. 51.

Plinij locus explicatus.

Quomodo pariunt.

Hist. 5. c. 12.

Hist. 5. c. 18.

Hist. 5. c. 12.

Lib. 9. c. 51.

Aristoteles correctus. Athenæi locus notatus.

cat: at pisces in aqua quomodo anhelare, aut spirare aerem possunt? Nam ut Rondeletio donemus pisces propriè dictos spirare, Mollia tamen & exanguia non spirabunt. at si accusatum addas, aliud quippiam cum spiritu, vel tanquam cum spiritu emittere significat, idem scilicet quod καταρραίνειν, idest aspergere: vel καταφύνα, idest contra aliquid emittere. Mas igitur Sepia τῶν ὠν καταφυσᾷ τὸν θόρον, humore genitativo suo oua conspergit, genituramq; eis affundit. Nam & lib. 3. cap. 7. de gener. anim. Aristoteles piscium omnium oua, nisi mares semen suum asperferint (ἀπορραίνειν τὸν θόρον dicit, vel ἰππιδραίνειν) augeri & vitalia esse negat. Et mox sequenti capite: τὰ μὲν οὖν καταβωδῆ τὰ θήλια, πρὸς αὐτὰ ποιεῖται τὸν τόπον: τὰ δὲ μαλάκια ἔξω. καὶ τοῖς μὲν θήλεισι (malim κυμασι) τῶν μαλακίων ἐπιρραίνειν (subauditur τὸν θόρον, ex præcedenti capite) ὁ ἀρρῶν καθ' ἅπερ οἱ ἀρρῆνες ἰχθύες τοῖς ὠοῖς: καὶ γιγνεται (supple τὸ κύημα) σιωχῆς καὶ κολλῶδες. hic σιωχῆς καὶ κολλῶδες dixit, quod libro quinto historiae σιφρον. Rursus hist. 5. c. 18. causam reddens, cur oua illa inter se racematim cohæreant, sic scribit: Αφίσει γὰρ ὁ ἀρρῶν ὑγρότητα ἴνα μωξῶδῆ, οὐ τῆ γληκρήνῃ παρίπεται καὶ ἀυξάνεται. Astipulatur sententiæ nostræ vetus translatio, quam author de naturis rerum recitat, his verbis: Sepia fœmina cum ouat, mas eam sequitur, & super oua semen insufflat, ut viuificentur. Item VVottoni: Quoties ediderit oua, mas è vestigio sequens humorem foeticum ouis superfundit, atq; ita efficitur ut solidescant. Hæc Zoographus. Cæterum sunt Sepiarum oua racematim compacta, & tanquam à pediculo dependentia, oblonga, initio bacca myrti, tandem, si maris semen contigerint, auellanæ nucleus magnitudine, folliculo vel membranula contexta, cohærentia, foris effuso atramento nigra, intus alba. Quæ ibi continentur oculorum humoribus similia sunt, uti tradit Rondeletius. Primum enim aqueus & tenuis humor effluit, mox alius priore crassior, tertius veluti crystallinus. Vbi hæc oua Sepia peperit, & semine maris aspersa sunt, ijs incubat diligentius quàm cætera Mollia, ut his verbis testatum reliquit Aristoteles: Cum genus omne crustatum sibi iuncta contineat oua, & sic foueat, Polypus & Sepiæ, & reliqua eius generis eiusdem oua quæ pepererint, absoluta fouent, & præcipuè Sepiæ: quippe cuius fœpenuero alucus iuxta terram dum hoc facit, appareat. Et ut idem author est: Mox oua edita Sepiæ crassitudinem acinorum vuæ minorum intra diem decimumquintum capiunt. Quæ (si prius prole iam perfecta abscederit oui membranam) sterculusum mittunt suumq; præ metu colorem mutant ex candicante in rubiusculum. Vnde dixit Plinius. Excludit Sepia decimoquinto die. Prodeunt autem ex singulis Sepiarum ouis singulæ Sepiolæ teste Philosopho. Sed quomodo prodeant, idem declarat his verbis. Cum Sepiola iam intus constiterit, videlicet tota ex candido oui interno concrefcens, tum rupta oui membranula proles exit: primum pars illa interior candida veluti grando consistit, cum fœmina suum atramentum asperferit. Nascitur enim Sepiola ex ipso candicante corpusculo versa in caput, modo auium ventre annexo. Sed qualifnam sit in his annexus umbilici, nondum exploratum habemus. Constat tamen candidum illud subinde diminui; dum Sepiola augetur, & ad postremum, ut luteum auibus, sic candidum his aboleri. Primum oculi grandes in his quoque, perinde ac in cæteris apparent. Sit ouum a. b. c. oculi d. Sepiola ipsa: e. hoc ipsum. Niphus posteriora verba hæc sic legit. Sit a. ouum: b. c. oculi: d. Sepiola ipsa, ita ut verba hæc τὸ δὲ ἐφ' οὗ τὸ εἰς abundant. Saluianus autem sic: Sit a. ouum, b. c. oculi, d. Sepiola, e. hoc ipsum. Adhæret autem teste eodem Philosopho, ouo Sepia nascens parte sui priore: hac enim tantum potest adhære, cum hæc vna partem posteriorem & priorem eodem modo habeat. Postremo vbi, inquit, Philosophus: Pariunt intra diem decimumquintum, ἀποτίκτουσι ἐν ἡμερῶν 15, aliqui vertunt, perseverare eas in edendis ouis, siue in partu dies quindecim: quod an magis conueniant, an à conceptu potius ad partum vsq; tot dies numerari, considerandum.

MORES. INGENIVM.

Hist. 5. c. 12.

Hist. 9. c. 1.

Lib. 9. c. 29.

Fœmina mares auxiliatur.

Hist. 9. c. 37.

CONIVGATIM mas cum fœmina incedere solet, inquit Philosophus. Et alibi, cum Sepia, inquit, iccta est tridente, mas fœminam adiuuat, fœmina mare percusso fugam arripit. Eadem sic Plinius: Percussæ tridente fœminæ auxiliantur: at fœmina iccto mare fugit. Confirmat idem Athenæus inquiring: Aiunt quoq; fœminæ tridente percussæ, ac captæ mares auxiliari eam in aduersum retrahentes: maribus autem captis in fugam fœminas se coniungere. Testatur Aristoteles Mollium omnium astutissimam esse Sepiam. Nam

A Nam sola, inquit, hæc suo vitur atramento, non modò cum metuit (nam dixerat antea inter omnia Mollia Sepiam præcipuè præ metu atramentum suum effundere) verùm etiam abscondendi causa. Polypus atq; Loligo atramentum præ metu mittunt: Cæterùm Sepiæ, vt dixi, sæpe & sine pauore suo vitur atramento ad se occultandam, & cum progressa paululum se ostenderit, redit in atramentum. Idem confirmat vetus poeta Nicander, qui cum scripsisset Leporem marinum sordidatum, dum recens in lucem editus est, Loliginis inferri subtilibus comis, perinde ac si proles esset Loliginis, aut *σιπιαδος φυξήλιδος*, idest Sepiæ fugitiuæ, causam cur fugitiuam appellauit addit:

H. 31. 4.

In Alexi.
pharm.

ὄϊσμα χολῆ δολόισσα (δολόισσαν) μαθοῦσ' ἀγρώσορος ὀρμῶν. idest.

_____ que obfuscet

Fluctus sua nigredine dolosum animaduertens piscatoris impetum.

De eodem actu sic meminit Ouidius.

Sepia tarda fuga, tenui cum forte sub vnda

Deprehensa est, iam iamq; manus timet illa rapaces

Inficiens aquor, nigrum mouet illa cruorem

Auertisq; vices oculos frustrat a sequentes.

In Ezalieu.

B

Vnde & Plinius ait: Ambo autem (mas scilicet, & foemina Sepia, de ijs enim loquitur) vbi sensere se apprehendi, effuso atramento, quod pro sanguine his est infuscata aqua absconduntur. De eadem quoq; astutia hæc Ælianus: Cùm se à peritis piscatoribus captari cognoscit Sepia, suum atramentum emittit, quo circumfusa, ab oculis piscantium remouetur, eorumq; perstringit oculos: piscatores verò cùm sit iu eorum oculis, nil tale vident. Sic Ænea tenebris circumsepto fefellit Achillem Neptunus, vt ait Homerus. Nec dissimilia ab his sunt quæ scribit Plutarchus: Cùm autem, inquit, multa præterea sint prudentiæ in præcauendis, & effugiendis insidijs exempla, Sepiæ artem præterire non conuenit. Vesicam enim iuxta collum habens plenam atro humore (Tholus is vocatur) vbi deprehenditur, hunc effundit foras, tenebrasq; circa se efficit mari infecto, vt piscatoris conspectum subterfugere possit: imitans deos Homericos, qui quos saluos volunt, cœrulea sæpenumero nube obiecta eripiunt atq; suffurantur. Hæc sic ab Oppiano canuntur Lippio interprete.

Li. 9. c. 29.

De animal.

I. cap. 34.

Lib. soler.
de animal.

Quin & natua fecunda est Sepia fraude.

Est liquor in tumida concretus turbidus aluo,

Qui fuscus piceam superat caligine massam.

Conditus hic humor nutritur corpore, præsens

Auxilium misera: subita formidine capta,

Atras emittit guttas, & polluit aquor,

Obscuratq; vias ponti tenebrosa cruore

Permixto sanies, piscantis lamina turbans

Auertit visum, & prospectum surrupit omnem.

Hac facili cursu per tinctas aquoris vndas

Effugit horrendos pisces hominemq; sagacem.

Philes quoq; recens author de astutia Sepiæ hos reliquit Iambos.

Πανῦργος ἰστῆλὼ φύσιν ἢ σπικῆ

Ἰὼν ἀλίαν κλέπτουσα πλὴν πακουργίαν.

Εἰς ῥῶθρα γὰρ ὁ ἰμεῖ μέλαν ὑπόσφαγματι

Καὶ λαμβάιται πλὴν ἰνδύσα γνόφου,

Καὶ τέρπεται θηρῶσα πλὴν σωτηρίαν.

Quos sic transtulit Gregorius Berſmannus Anebergenſis:

Est verſpellis Sepia, & vafra indoles

Piscantium qua callidè eludit dolos.

Atrum cruorem nam vomens, pontum inficit,

Caliginemque induta visus eripit,

Partaq; sic ouas salutis copia.

Postremò Athenæus quoq; idem aduertit sic inquit: Persequente piscatore suum atramentum effundit Sepia, anttorsum profugere se simulans. Porro vt admodum astutè suo atramento vitur, sic etiam prudentissimè promuscibus; his enim non solùm pisciculos, sed & mugiles etiam venatur; Vnde Oppianus.

Lib. 7.

*Callida furtiuam meditatatur Sepia prædam
Nam tenues molli surgunt de vertice rami
Extenti tanquam funes, quibus ipsa natantes
Pisciculos, iactis veluti capiuntur ab hamis,
Pendens à fulua caue deprehendit arena.*

Et Athenæus: Paruæ autem, inquit, Sepiæ nutriuntur tenuibus pisciculis, quos promuscidibus seu piscatorio funiculo venantur. Plinius comprobat hæc Plutarchus, de piscatoria Sepiæ arte sic loquens: A collo suo demittit acetabulum instar funiculi, quo hamus dependet, & quod laxatum longè emitti, & facillimè retrahi potest. Id pisciculis, quos propè se videt, mordendum exhibet, paulatimq; in se retrahens fraude ad se prædam adducit, dum ore contingere possit. Porro teste Aristotele ijs prætenturis quoties tempestates vrgent, ad saxa aliqua adhærentes Sepiæ, se veluti anchoris iactis stabiliunt. Quæ ita vertit Plinius: Sepiæ & Loligini pedes duo ex his longissimi, & asperi; quibus in fluctibus se velut anchoris stabiliunt. Athenæus ait: Cum sæuit tempestas, Sepiam aiunt præhensis minoribus saxis vtraq; sua promuscide, veluti anchora stabilitam quiescere. Idem testatur Ælianus: Sepiæ, inquit, duabus sunt tanquam promuscidibus præditæ, quibus ad saxa cum est in mari tempestas, adhærescunt, & tanquam anchoris iactis firmatæ, fluctuum incurSIONIBUS resistunt. Post cum est tranquillitas soluris promuscidibus, rursus natant: non contemnendam scientiam tenentes vitandi sanè tempestates, atq; ex periculis salutem conseruandi. Quæ sic Oppianus cecinit.

*Hist. 4. c. 1.
& de par. 4.
cap. 9.
Lib. 9. c. 29.
Lib. 7.*

Halient. 2.

*Si tumidi magno tollantur in agnore fluctus,
Hæretus proprijs scopulis deuincta flagellis,
Natiuos dura connectet caute rudentes.*

Hist. 9. c. 37.

Posteaquam Aristoteles Polypum coloris mutatione pisces venari dixisset, subdit hæc: Sunt qui Sepiam facere hoc idem autument: colorem namq; eam sibi contrahere similem loco, in quo versatur, confirmant, sed piscium sola Squatina ita affici solet. Ex quibus verbis nihil certo statuere possumus. Gyllius, & Bellonius audacter, Sepiam quemadmodum Polypum colorem, mutare aiunt.

D E N O M I N A T A.

Sepedones.

SEPEDONAS Græci non à Sepia inflectunt, sed vlcera intelligunt eo nomine putrescentia. Sepiussam Doridis insulam in Ceranico sinu teste Plinio sic dictam à Sepijs conijcit Hermolaus Barbarus. Sepiæ paruæ Græcis Σηπίδια dicuntur, Latinis Sepiolæ, vt Samonico, Q. Sereno, & Plauto:

In Calina.

————— Emito Sepiolas lepidas.

Σηπίδια nominant apud Athenæum Alexis, Antiphanes, Eubulus, & Aristophanes in Thesmophorijs. Dorion σηπίδια inter hepsetos hoc est, inter pisciculos minutos, elixari solitos numerat. Legitur & σηπίδιον (cum Teutidio, & Polypodio) apud Athenæum in Philoxeno: quam vocem mutilatam putat Zoographus, & legendum σηπίδιον. Σηπίδιον apud Phyllium vel Phrynicum, vt author est Athenæus. Σηπίαι, Σηπίδιαι exponit Pollux. Sepaceus adiectiuum, quo vtitur Iulius Cæsar Scaliger, puto à Sepia deriuari. Σηπίαιλλis species est vitis Varrino.

In Aiba.

M O R A L I A.

*Hæretici.
Li. 2. aduers.
Marc.*

VTITVR Sepia atramento, vt suæ consulat saluti: at homo vaser, veluti hæreticus, atramento veritatem obfuscat: cum enim conuinci se animaduertit, nebulas, nuga sq; ac tenebras offundit, ne victus videatur. Sic eleganter & appositè Tertullianus hæreticos Marcionitas Sepijs comparat. Nam veluti hæ vbi sensere se apprehendi, effuso atramento aquam turbant, atq; ita absconduntur: Eodem modo illi, vbi succumbunt in ea disputandi palæstra, hoc est, cum erroris arguuntur conuincunturq; tenebris ceu Sepiæ atramento obiectis disputationi sese eripiunt. Atticus Philosophus non inelegans Platonis propugnator faceret dicebat, Aristotelem in suis scriptis facere, quod facit in mari Sepia; vt enim

enim

A enim hæc sparso sub oculos manumque piscatoris suo succo elabatur; ita ille depræhendi metuens, sententias de industria obscuritatibus obfuscat. Potest & per ipsam Sepiam intelligi diabolus, per eius verò atramentum deliciæ atque diuitiæ. Vt enim illa nobis atramentum suppeditat, quod lucernæ immixtum facit, ut homines nigri appareant, amoto priori lumine; ita etiam, diabolus deliciarum cupiditates atque diuitias, & voluptates nostris instillans cordibus, nigros hoc est pessimos nos reddit, & inquietos, amoto vero Dei lumine, ac amore. Rursus ut Sepia inter alios, duos longos habet pedes, quibus cibum ad os transmittit, & quibus in fluctibus se tanquam anchoris stabilit, tempestatem aduertendo; sic cum multos habeamus affectus, & desideria duobus inter cetera opus est, scilicet amore Dei, & proximi, qui semper longi esse debent, ut istis mediantibus cibum diuinæ gratiæ, & gloriæ possimus demereri, & nos in hisce mundi fluctibus fortiter stabilire. Amor enim Dei, & proximi anchora est, hominem contra fluctus tentationum, ac tribulationum confirmans: quia pro certo nullus stabilis in fide, & moribus efficitur, nisi in amore Dei, & proximi confirmetur. Vnde Ecclesiastes: *esto firmus in via Domini.* Sepia vltima meretricem quoque denotat, & prostitutæ pudicitæ mulierem. Vt enim ad vltimam Sepiam pisces accurrunt, & sic à piscatoribus capiuntur: sic ad illam luxuriosi, & molles, odore hoc est, impudicitia allectati, dæmonum retribus se irretiunt dicentes. In odore vnguentorum tuorum curremus, nimirum ad perditionem.

Diabolus.

Cap. 5.

Meretrice.

HIEROGLYPHICA.

ID verò, inquit Pierius Valerianus, præcipuum super Sepia significatum apud Ægyptios Sacerdotes erat, ut per eam significarent hominem, qui multa pulchra, & magna pollicitus, daturus omnino speciosa virtutis exempla videbatur, & per summam inde ignominiam foedè apertus, omnium sefellerit expectationem: ea enim cum spectandam se venatoribus præbuerit, simulatque in se aciem instrui conspexerit, & classicum cani, atramentum in aquas euomit, quibus infectis, demptaque ita venatoribus congregandi copia, elabatur. Quòd si inter fugiendum acciderit, ut aperto iterum campo depræhendatur, statim in effusam atramenti nubem se recipit, atque ita sæpius ac identidem frustratur venatoris spem, nulla sui facta copia, ut depræhendi possit: idq; non in congressu tantum facit, sed plerumq; etiam ludendi studio quodam, atq; etiam insidiandi. Sumptum hoc Hieroglyphicum est ex Horo. Sepia se furtim subducens periculum denotat apud Ægyptios teste Celio Calcagnino. Huiusmodi verò occultationis causa confictum à Græcis credit Pierius, Thetim in Sepiam commutari solitam, dum vel eluderet, vel serio fugitaret Pelea illam sequentem. Ita deniq; hominem qui multis simulationum inuolucris tegetur, essetq; occultæ multiplicisque naturæ, per pictam Sepiam notabant. Alij mendacium ex hoc figmento intelligi volunt, propterea quòd Grammaticus Triphon ait, ἡ τοῦ ἐχθατοῦς μέρσι μελαίνεται ἐν ἀμαυροῦται, in extremis quippe partibus nigrescit, & obscuratur. Sed hæc propriè ad melanurum piscem pertinent, quàm quidam ineptè cum Sepia confundunt. Ceterum literas sacras cum Ægyptij significare vellent, iuncum, cribrum, & Sepiam ponebant. Iuncum autem, quia eo pro calamo utebantur, Sepiam verò quòd eius ad scribendum atramento utebantur, ut scribit Pierius. Quanquam etiam hic per Sepiam atramentariam thecam significari posse putet, cum apud Persium pro ea ponatur, dum canit.

Hierogl. lib.

28.

Pulchra in-

capia turpi-

ter cedenna.

L. 2. c. 110.

Periculum.

Homo occultæ

naturæ.

Littera Æ-

gyptiaca.

D Nostamen pro atramento ipso hic poni supra probauimus. Sanè Græci atramentum σπιτιμὸν appellant. Cribrum autem sub Sepia ponere ideo cōmenti sunt, quia ea prima sunt arma, quibus in pane conficiendo utimur, atq; id apud Ægyptios ex iunco contexti solitum. Admonebant autem ea cribri coelatura ita iunco, & Sepiæ subiecta, cum qui victui necessaria comparasset, litteris dare operam posse: cui verò desit prouisiæ frugis in annum copia, alij dedatur arti, aliamq; sequatur industriam necesse esse. Sunt etiam qui amorem conjugalem in viro firmum, in femina lubricum significare si vellent, Sepiam tridente confossam pro huiusmodi rei Hieroglyphico faciant, propterea quòd Sepia foemina si percussa fuerit, mas auxilium adferat; quòd si mas percutiatur, femina aufugiat.

Amor coniugalis.

F A B V L Æ.

THETIS mater Achillis in fantem igne fuit, interdum lium ambrosia, sic demum illi conciliatura immortalitatem. Id quod advertens Peleus altiùs inelamavit. Inde ad Nereides digressa narratur Thetis, cui alioqui fuit insitum, formam demutare. Quin & cum ea coisse primum creditur Peleus in Sepiæ speciem conformata. Euripides Pelea cum Thetide semel coisse tradit, idq; in Sepiade promontorio, quod in Magnesia statuit Plinius. Meminit huius fabulæ Iohannes Tzetzes, his versibus.

Φασί τιν' Θέτιν φεύγουσαν Πηλεὺς σευουσίαν
 Πρὸς πῦρ πρὸς ὕδωρ τρίπεσθαι, πρὸς φύσιν τῶν θηρίων.
 Πρὸς δὲ σκπίας πῶποτε μορφῶν μεταβαλοῦσαν
 Πηλεὺς αὐτῶν κατέχηκε, καὶ γάμω σευεζυγῆ.
 Τοῦ δ' ἀλληγορικώτερον. τοῦ τὸν δοκ' ἀξιοῦσα,
 Κατὰ πύρρὸς τρίπετο πεισῆν, καὶ κατ' ὕδατων
 Κἂν τοῖς δυσβάτιος ἔρσι βερα θησὶ γίνεσθαι.
 Τέλος αὐτῶν κατέχηκεν ἐν σκοτίῳ κρυπτομένῳ,
 Ὡς περ σπηλαίῳ τῷ δολφ, τοῦ μέλανος κρύβεισαν.
 Εἴ τε καὶ παρὰ θάλασσαν ἐκφυγούσαν ἐκ ἔριον,
 Ὡς Ευρυπίδης γέγρασφεν ἐν Ανδρομάχῃ τοῦτο.
*Aiunt Thetim fugientem Pelei congressum,
 In ignem, in aquam verti, in naturam ferarum.
 Inq; Sepia aliquando formam conuersam,
 Peleus ipsam detinuit, & nuptijs coniunctus est,
 Magis autem allegoricè: hunc non dignata,
 In ignem vertebatur ut caderet & in aquas,
 Etiam inaccessis montibus. esca bestijs ut fieret,
 Postremò ipsam detinuit in tenebris absconditam,
 Quemadmodum Sepiam, atramento nigro absconditam
 Sive iuxta mare effugientem illum,
 Ut Euripides scribit in Andromache illud.*

P R O V E R B I A.

VULTU mutabilis albus, & ater, Horatius. Quo in loco Porphyrius Grammaticus annotat prouerbiali figura dictum, albus & ater, & pro eo, quod est bonus & malus: & Horatium, album, ad liberalem, aut letum reddidisse: atrum ad sordidum & arumnosum. Huc festiuiter alludit Matron apud Athenæum de Sepia loquens:

Ἡ μόνη ἰχθυὸς ἐοῦσα τὸ λευκὸν καὶ μέλαν ὀιδεῖ, id est
Qua cum sit piscis, sola album nouit & atrum.

Est enim, inquit adagiorum author, Sepia colore albo, sed succum habet atrum, quem spargit in metu, ne deprehendatur.

Et nigrum niueo portans in corpore virus

de Sepia videtur pronunciasse Ouidius in fragmento, quod Halicuticon inscribitur. natò H sequens versus deest. *Perca sequitur Sepiam. Ἐπειτα περὶ κη μελανουρα.* hic malè vertit adagiorum author per Melanuros Sepiam.

E P I T H E T A.

SEPIA propter dolos, quos machinatur piscibus; dum eos venatur δολόφρων, δολόμητις, dicitur Oppiano: κερδαλέα siue audax, quòd maiores quandoq; pisces aggredi audeat, ac mas fæminæ à tridente percussæ auxiliari in hominum conspectu. τὰ γυναικῶν σκπίας nominat Eubulus quòd in sartagine coqui solitæ sint. Nicander φουξήλιδα tugitiuam, quòd sparso atramento manum captantis effugiat. Ob atramentum nigrum dicitur furua apud Gyraldum. tarda fugæ apud Ouidium.

V S V S I N C I B I S .

QUAMVIS Pythagoras Sepia vesci prohibebat suis, non tamen ob id cæteri abstinerunt. Nam cum amphidromia olim celebrabantur, moenas cum Scipijs mollire, & plurimos cirros diligenter stringere assolent, vt loquitur apud Athenæum Eubulus. Aristophanes in Thesmophoriazulis.

Ἰχθῦς ἐωήται τίς ἢ σπιδίον. idest.

Emptus est piscis aliquis vel Sepiola.

Et Theopompus in Venere.

Ἀλλ' ἔντραγε εὐὸ σπιδίον τὴν διαλαβοῦσαν (διαλαβὸν legit Natalis Comes) ἣ) τοδὸ πολυπόδιον, vertit Dalechampius.

Sepiam & qui exiguum Polypum hunc interceptit, arode.

B Et nunc quoque in omnia Italiae piscarijs venales habentur, ijs inquam, in quibus marini veneunt pisces, non alia, quàm cibi gratia; Quamvis alioqui ganeones, ac delicatuli Sepiam aspernentur, & pauperculis relinquunt, nam insipida est, nisi optimè præparetur, condiatur, coquaturq; nam sic grata sapidaq; efficitur. Duplex autem eam coquendi modus est: aut enim assatur, aut elixatur: Idq; tum recens, tum asseruata. Nam Galli Sepias exiccant, non aliter quàm Græci Polypos. Miror certè cur recentes nullus in Oceano sint pretj, vt scribit Bellonius, cum à coquis, inueteratis, aut sale conditis præferantur. Sed fortè id idè fit, quòd cibi fastidiū, recentes adhuc pariant, & salitæ ieiunia verna egregiè solentur. Sunt autem Sepiæ aliæ maiores, aliæ minores: Maiores sale conseruantur in Illyride, indeq; Venetias deferuntur, vti & Genua Mediolanum. Auicenna, inquit, Rubien (aliqui Sepiam interpretantur) est conueniens cibus: qui tamen salus & inueteratus, atram bilem gignit, Venerem promouet. Simeon Sethi Sepiam difficilè concoqui, parumq; in se continere succi falsi ait, quòd si tamen concoquatur, non parum nutrimenti corpori id ferre. Cæterum quia crudos procreat humores (vt supra ex Galeno in genere de Mollibus scripsimus) oportet eam condimentis acrioribus conditam esse, vinumque vetus, & tenue superbibere. Venetijs & Romæ omni tempore habentur, sed optimæ putantur mensibus Ianuario, Februario, & Martio. Præstant autem cum sunt grauidæ teste Aristotele. Elixantur magna ex parte, assisque præferuntur, vti fortè & apud præscos. Nam elixarum mentionem facit Alexandrides in Protefilao, vbi symposium nuptiarum Iphocratis, qui Cotys regis Thracum filiam ducebat, describit, nulla assarum mentione facta. Quo autem modo sint elixandæ Alexis ἐν Ποιηρᾷ docet, inducto coquo hæc loquente.

Quando viderentur.

Hist. 8. cap. vlt.

σπιδίον ὡς οὖ

Δράγμης μίας τρεῖς. τῶν δὲ τὰς μὲν πεκτάνας,

καὶ τὰ πτερόγια σωτεμῶν ἐφθὰ ποῶ.

Τὸ δ' ἄλλοσῶμα κατατεμῶν πολλοὺς κύβους

Σηήσας τε λεπτοῖς ἀλοῖ θεισιῶ των ἄμα

Ἐπὶ τὸ πηγανον σίζων ἐπεισιων φέρω. idest.

A. Sepia quanti? B. vna drachma

Tres. A. harum brachia

Et pinnas accipe, dissectasq; elixa:

Corpus reliquum in quadrata frusta multa discinde,

Tu so sale perfrica, & canare llatim ac inceperint,

Accedens, è stridente sartagine nobis offer.

D Nam in sartagine coquebant olim, ac elixabant, vnde Eubulus τὰ γλυκιστὰς σπιδίας nominat. Eis, cum in cibum parabantur, oculos eximi solitos, monstrat hic versus Plauti.

Iube elidere oculos, si idem vi Sepijs faciunt coqui.

Bonum autem ius ex eis fieri negant piscatores absq; atramento. Quapropter piscatores vt scribit Bellonius, cum per senectutem deficientes super aquam fluctuantes, vel viuas vel mortuas extrahunt, in primis dant operam, ne atramentum (quod aliàs dum se persequi sentiunt, effundunt) temerè diffuat. Bartholomæus Scappus, Sepiam in iure suo cocturus, recentem exossat, & pedes seu brachia abscindit, vt tantummodo alueus relinquatur cum vesicula, qua atramentum continetur, tum eam cultro per medium diuidit, lauatq;

In Rudent.

lauatq; cartilagine omnes exteriores interioresq; in aqua frigida, aut tepida, donec al-
 bescant, deinde dissecat eandem in plures partes, & in olla fictili, aut vase alterius gene-
 ris, coquit cum butyro, aut oleo oliuarum, additis allijs minutim concisis, aqua modica,
 pipere, cinnamomo, croco, & pauco vino, aut omphacio, & salis modico, tandemq;
 herbas adiungit virides contusas in mortario. Quod si verò iusculum nigrum esse velit,
 ut eius est atramentum, herbas non imponit, sed miscet atramentum cum vini modico,
 aut omphacij, coquitq; iterum, ad ebullitionem vsque: tum inferre iubet suprâ insparfis
 aromatis dulcibus. Nonnunquam brachia seu cirros cum ita cocta Sepia infert, lauatos
 & in plurimas partes diuisos, & sic cum ea coctos. Infarciunturq; aliquando Sepiæ hoc
 pacto, ut idem scribit. Exempto osse, & brachijs abscissis, lauantur, & implentur casco,
 ouis, pane minutim trito, aut contuso, vuis passis, herbis tuis, pipere, cinamomo,
 croco, commistis primum omnibus, tempore ieiunij loco casei sumi possunt amygdalæ cõ-
 tulsæ, & loco ouorum auium, oua alterius piscis cruda. Impletæ coquuntur in sartagine
 cum aquæ pauxillo, & olei, ita ut vix testæ appareant. bulliunt deinde paulatim, donec
 quibus infarcitæ sunt, tumeant, iterumq; parum omphacij additur, & aqua tinctæ cum
 croco, pipere, cinamomo, & sale recoquuntur per duas horas, aut paulò minus. Platina
 Sepias elixas subinde ab ahenò extractas, & cum pipere, ac lasere conditas infert. Sunt
 qui pipere condiunt, cinamomo, coriandro, viridi mentha vel arida: item qui vitello
 oui, aceto vel agresta, olei modico, vbi ebullierint, obligant. Sepijs cum nucibus, & allio
 paratis vescuntur quidam, inquit Mathiolus, ut in Venerem salatiores prorumpant. Qui-
 bus autem condimentis Sepiæ sapidiores euadant, docet Apitius inquit: In Sepia far-
 eili condienda piper, Ligusticum, apij semen, careum, mel, liquamen, vini condimenta
 coctiua calefacies, & Sepiam inde apertam perfundes, atq; ita farcies, coctam cerebellis
 elix s eneruatis cum pipere tritis, quibus commisceas oua cruda, quod satis est, piper in-
 tegrum, esicia minuta & sicca, sues, & in bullientem ollam mittes, ita ut coire impensa
 possint. Alia Sepias condiendi ratio, & materiæ. Sepias elixas ahenò in frigidam mi-
 sceas cum pipere, lasere, liquamine, nucleis, & ouis, ut videbitur, condies. Aliter: Sepias,
 piper, Ligusticum, cuminum, coriandrum viride, mentam aridam, oui vitellum, mel, li-
 quamen, vinum, acetum, & olei modicum, bullire finito: & vbi bullierint, amylo obliga-
 bis. Sepias veteres aliqui præmacerant primum lixiuio ex cineribus, & parte calcis factò,
 deinde aqua dulci: deniq; purgatas concisasq; intestinorum instar condiunt coquuntq; ut
 audit Zoographus. Sepiæ coctæ, teste Dioscoride, atramentum dum estur, egrè con-
 coquitur: aluumq; mollit. Diphilus apud Athenæum ait Sepiam elixam teneram effi-
 ci, ori gratam, concoctû facilem, & aluum leuiter subducere: succum qui ex ea gignitur
 sanguinem extenuare, excretionemq; per hæmorrhoidas mouere. Oua quoq; in siccum
 eiecta à quibusdam edi coctæ in sartagine scribit Rondeletius.

Lib. 9. c. 4.

Lib. 2. c. 20.

Lib. 8.

VSVS IN MEDICINA.

SVMVNTVR varia ad varios morbos ex hac remedia. Vtuntur autem vel tota
 Sepia, vel aliqua eius parte, ut ouis, atramento, testa, quàm ὄσπριον vocant Dio-
 scorides & Athenæus. Galenus Sepias stomachicis prodesse ait. Kiranides, Sepia,
 inquit, elixa in cibo vesicæ, renibus & dysuriæ medetur: Vrinam quoq; ciere ait Plinius &
 lentorem renum disijcere. Acetum in quo Sepia suffocata est cum oleo mistum, ei, qui
 marini Hippocampi venenum hausit, propinat Aëtius. Ad dentium dolorem, inquit
 Galenus in Euporisticis, ouorum putamina, Sepiam & oleū misceto, & coquito, donec
 tertia pars relinquatur, & tepidum ore contineto. Aluum solunt Sepiæ, teste Plinio, in
 cibo datæ, decoctaq; cum oleo & sale & farina. Ad venerem proritandam quidam eisdem
 cum nucibus & allio paratis vtuntur. Hippocrates Sepijs ad morbos muliebres frequētissimè
 vtitur, ut in curatione vteri auersi ad coxam. Ad vesperam, inquit, mazam cœnet. Si verò
 panem voluerit, & Bolbidia parui Polyporum generis, & Sepiolas paruas in vino, ac oleo
 coquito, & edenda dato Et eodem lib. eadem bolbidia & Polypodia, aut Sepiolas similiter
 præparata, ad menses ciendos sumi iubet. Vtitur quoq; idem Hippoc. Polypis aut Sepiolis
 collis super pruna ad puerperij purgamenta à partu purganda. Cornelius Cellus atramen-
 tum Sepiæ aluum emollire scribit. Idem Dioscor. Soranus apud Galenū ad alopecias atra-
 mentum hoc illinit scarificato prius loco. Oua Sepiæ vrinam mouent teste Plinio, renumq;
 pituitas

Lib. 8. de
 comp. med.
 sec. loca.

Ad morbos
 mulierum.
 Lib. 2. de
 mor. mul.
 Ex Atramē-
 to.

Lib. 1.
 κατά τὸ π.
 Ad Alope-
 cias.
 Ex Ouis.

- A** pituitas extrahunt, & tenes purgant. In cibo sumpta urinā mouent, & renum grauedinem tollunt, inquit Marcellus. Idem ad tincturas & maculas corporis abolendas ex ijs remediū hoc facit. Oculos, inquit, vel oua Sepiæ in aqua solue, & cū melle permisce, atq; inde maculas perfrica, citò abolebuntur. Potionem hanc ad menses ducendos prescribit Hippoc. *Lib. 2. de nat. mul. & lib. de morb. mul.*
- Cantharides quinq; auulsis pedibus, alis & capite: deinde tribulos ad mare nascentes vnā cum radice, mensuram quanta est Conchæ testa terito: & anthemī luteam internam partem siccam tritam, Conchæ testam (hanc mensuram) addito: & seminis apij tantundem, & Sepiæ oua quindecim: & in vino dulci diluta bibenda dato. Et cū dolor habuerit, in aqua calida desideat, & aquā mulsam aquosam bibat. Idem rursus in ijsdem libris ad coxā vteri auersi curationem docet: At in mensibus (tempore quo menses fluere debent) si sanguis eruperit satis est sin minus Cātharides quatuor bibat, pedibus & alis & capite reiectis: & pœoniæ grana nigra quinq;, & Sepiæ oua, & apij semen cum vino modicum. Et rursus alibi in eodem morbo: Mane Sambuci baccas sex dato in vino meraco, & Sepiæ oua decē aut duodecim. Et iterum: Cū mulieri aut partus purgamenta non fuerint purgata, aut menses non prodierint, aut etiam vterus durus fuerit &c. in potu exhibere oportet pharmaca vterina, aut Sepiæ ouis, aut castorio admistis &c. Ex Sepiæ testa tūm vsta, tūm non vsta plurimæ fiunt medicina. Hæc fungosa est, nec vt ostreorum silicea, abstergendi, siccandiq; similiter vt ostreorum testæ vi pollet: sed partium est tenuiorū, vt ait Galenus. Legitur in succedaneis Galeno adscriptis, pro Sepiæ testa pumicem substitui licere in medicamentis. Vegetius Veterinarius suffitum constituit contra languorem morbi pestilentialis ex Sepiæ ossibus, & alijs quibusdam remedijs. Apud Plinium extrahunt tela corpori inherētia ex aqua. Marcellus Empiricus vstorum cinerem impositum educere quæcūq; corpori inhæserint, scribit. Aegineta verò nō vsta abstergere vitia cutis, efficaciora tamen habentur si vrantur, plusquē absterforiæ facultatis vstione acquirere mihi videntur. Dioscorides Ostracum Sepiæ vstū, donec pars interior & fungosa, ab exteriorē crusta abscedat, tritūq; alphas (idest vitiligines) furfures & ephelides (vitia cutis facie aliqui vertunt) exterere prodidit. Galenus ad vitiligines, ephelim, lentes, pforas, vsto eo nos vtī affirmat, quod abstergeat, exsiccat, & tenuiū sit partium. Ad lentigines & scabiem idem prescribit Aetius. & Galenus quoq; ad scabiem commendat. Q. Serenus, inquit:
- Lusida si maculas faciem lentigo decoram, Erucam atq; acidum laticem simul illinc malis
Nec prodesse valent natura dona benigna, Sepiola cineres ex ossibus omnia sanant.*
- C** Gabriel Humelbergius Rauenspurgenfis qui hosce versus commentatus est, scribit duplicem esse huius ossis substantiā, vnā quidem interiorem pumicosam & teneram, qua auri fabri vtūtur: alterā exteriorem duriorē, siliceam, crustaceamq; in qua cum asperitate aliqua est læuitas: atq; huius cinerē lentigines & alias corporis defœdationes exterere. Medetur, inquit Plin. & lentigini cæteri q; vitij, ex ossibus Sepiarū cinis. Idem & carnes ex crescentes tollit, & humida vlcera. Ad alphas cōuenit crocodilea, & tostæ Sepiæ teste Paul. Aegineta. Vstæ smegmatis quibusdam apud Aetium ad elephantiasim miscentur. Galen. Sepiæ partem ossē admiscet emplastris candidis, quæ vlceribus dysepulotis conueniunt. Vegetius Veterinarius ait: Si animal fecerit vulnus, ossi Sepiarum & testas etiam ostreaū in puluerem rediges, & ærei quoq; vasis fuliginem pariter miscebis; quæ benè tusa si frequenter asperferis, siccatum vulnus celerius ducet cicatricem. Galen. sanè vlcera desiccate ait. Et pilos attenuare, sicut pumicem Kiranides. Apud Aetiū & Galenum medicamentis pilos attenuantibus adnumerātur, vel citrà vstionem: nam aliās ostreorum testas vri iubent. Ad strumas mirificè prodesse Sepiæ ossa cum axungia vetere contusa & illita scribūt *Lib. 32. c. 10*
- D** Plin. & Marcellus Empiricus. Miscent & hodie medici quidam compositis illis medicamentis ex diuersis rebus valdè siccantibus vstis, quæ aduersus bronchoelas propinantur teste Zoographo. Ad oculorum varia vitia ab omnibus ferè medicis commendātur. Nam cum sale fossili trita vngues oculorū absumit & eliquat, vtī Paulus Aegineta, & Aetius tradunt. Dioscor. eisdem immiscet salem ammoniacum loco fossilis ad eadem oculorum vitia. Archigenes apud Galenū ad albugines, Sepiæ testam tritam cum melle subigit & vrit, lauiq; postea pharmaco, & hoc sublinat. Galen. in euporisticis ad eandem & oculorū vlcera os Sepiæ crematum dissoluit cum melle, & inungit. Miscent quoq; id oculorum collyrijs ad cicatrices extergēdas; ad quas etiam per se combustum valet, cum melle contritū teste Alexandro Tralliano. Plinius cicatrices oculorum cū melle sanare pterygia cum sale & cadmia singulis drachmis author est: Aetius os illud crudum oculorū cicatrices extergere, atq; eorum vlcera exsiccare affirmat. Galenus non planè crudum, nec tamen vstum, sed tostum esse cupit: *καὶ τῆν καυθῶν δὲ ὀφθαλμοῦν τὴν αἰὲν λευκῶν (τὸ τῆς σπιτίας ὀφθαλμοῦν)*

L. 3. c. 7.

L. 2. c. 22.
Cap. 11.Ad dentes
dealbandos.Ad Thoracis
vitiā.

Ad hepaticas.

Lib. de su-
perferi.

Hil. 4. c. 8.

ὄσπρακον) ὀδόντας πὲ λαμπρῶσαι, καὶ ξηράναι τὰ ἔλκη. Vbi animaduertendum, inquit Zoographus, quod Aërius dixit, oculorum vlcera hoc remedio ficcari, Galenum (nisi mutilata sit lectio) ad vlcera simpliciter retulisse. Oculorum tumorem ruboremq; Sepiæ cortex cum lacte mulieris illitus sedat, & per se scabritias emendat. Inuertunt itaq; genas id agente, & medicamentum auferunt post paulum, rosaceoq; inungunt, & pane imposito mitigant nocte. Eodem cortice & nyctalopes curantur in farinam trito, & aceto illito. Extrahit & squamas cinis eius. Hæc omnia Plinius. Nec ab his diuersa scribit Marcellus, dum ait: Sepiæ testa interior quæ mollis est diligentissimè trita, & muliebri lacte permixta, atq; inunctione adhibita, oculorum caligini, albugini, & cicatricibus plurimū prodest. In iumentis quoque albugines oculorum emendat flatu oris immista, testibus Dioscoride, & Plinio. Apud Vegetium albi vitia deterget ista curatio: Sepiæ marinæ ossis rasi scrupulos denos, croci, salis ammoniaci, myrrhæ, crocodili stercoreis, ana scrupulos duos, misce. In Hippiatricis Græcis etiam Sepiæ ostraco succus fœniculi & alia miscentur in collyrium ad leucomata oculorum: & mox ad suffusionē eidem raso adduntur sales Attici, simus crocodili &c. Columella si album, inquit, in oculo bouis est, trita Sepiæ testa, & per fistulā ter die oculo insufflata, sanat. Tardius vltam tritamq; canibus ad albuginem adhibet. Author est Columella cicatrices oculorum in equis extenuari cum fossili sale trita Sepiæ testa. Eadem recipitur in collyrijs absterforijs apud Aetium. Alcohol ad conseruandam oculorum sanitatem (in libro secretorum qui Galeno adscribitur) præter cetera accipit rubien, id est Sepiam (os Sepiæ potius) ablutam marinam. Sepiarum testæ palpebras mundant, Kiranides. Conformatæ in collyria læuigandis asperis palpebris affricando accommodantur, vt Dioscor. prodit. Galen. mediocri, inquit, huius testæ scabritia vti solemus etiam ad magnas in oculis asperitates (quas σικώσεις nominat) collyrij ex ea formam effingentes, & donec sanguis elidatur infricantes: quo facto postea cathæretica collyria efficacius adhibentur. De hoc remedio etiam Plinium sentire putat Zoographus cum scribit: Adijciūt & ossiculis eius genas, si terantur sanari. Dentifricijs quoq; aptissimum est os Sepiæ. Marcellus eius molle hisce misceri postulat. Dioscor. vltō vtitur ad dentes extergendos: cæteri crudo. Apud Plateariū ad dentes dealbandos commendatur, si polline eius subtili in panno lineo posito fricetur. Ad faciem dealbandam eundem pollinem cum vnguento citrino miscet, Galenus ex Critone smegma dentium quo albi & odorati redduntur hoc describit. Nitrum, testam Sepiæ, myrrham æqualiter miscens vtitor. Idem in Euporisticis ad dealbandos dentes aliaq; eorum vitia sananda: Dasupodis caput vltum cum fœniculo quàm albiſſimo, & Sepiæ tritis ossibus vtete. Incertus quidam apud Zoographum Sepiarum testas adijcit, cum dēficijs eum compositionibus ad os humidum cruentumq; detegendum, & gingiuarum carnem instaurandam. Marcellus combustū puluerem ex melle cōtritum, adiecta gutta ammoniaci gingiuis & dentibus prodesse scribit, si ita perfricentur, vt nihil ex eo in fauces descendat. Teste Plinio Sepiarum crustæ farina præparat cutem medicamentis alopeciam replentibus. Ex obscuro probat Zoographus os Sepiæ tritum & cum aqua potum thoracis vitijs, & asthmaticis omninō prodesse. Hæc sic cecinit Vrsinus:

Os bibe contritum, facili pulmone resurget Spiritus, & vitium pectoris omne feret.

De medio osse Sepiæ, quod est molle, puluerem facies, & in mixtione conditi optimi iecorico (hepatico) ieiuno per triduum dabis, ita vt in dextro latere aliquandiu iaceat cū acciperit, & postea diutissimè deambulet, ita iubet Marcellus Empiricus. Galenus in Euporisticis ad supprimendum alui profluuium, Sepiæ testam, & capillamenta crementa ex vino vetere potui offert. an verò capillamentorum nomine citros seu pedes eius accipere oporteat, an σπιχῶδη illa, quorum pro branchijs eis vltum esse Rondeletius conijcit, quærendū proponit Zoographus. Hippocrates vbi vtetus puerperæ procidit, Sepiæ testam tusam, & vino imbutam cum pilis leporinis lana excipit, & apponendam præbet. Quòd si mulier prægnans menses profuos non habeat, stercoſus asini tritum, & rubricam, ac Sepiæ testam, trita, simulq; linteo illigata apponit. idem quoq; scripsit libro de sterilibus.

V S V S I N V A R I I S.

VTVN TVR Sepijs piscatores ad capiendos pisces, vt his verbis testatū reliquit Arist. Nidores deniq; genera quæq; piscium appetunt: vnde etiam carunculas Sepiarum deustas, odoris gratia escam hamis affigunt: ita enim fit, vt pisces auidius accedant. Et Plinius: conueniunt, inquit, pisces ex alto etiam ad quosdam odores, vt Sepiā vltam, & Polypū: quæ idē conijciuntur in nassas. Tarentinus ad marinos mugiles scaios, & mullos escā ex Sepiarū testulis cū sisymbrio viridi (quæ est bryō Zoographo) aqua marina,

A farina, & caseo bubulo mistis utitur, dum retibus nauat operā. Sepiū expetitur aurifabris, nam cum id ex duabus constet partibus, superiori scilicet dura ac leui, inferiori autem fungosa. facile in eam partem fungosam annulorum ceterarumq; rerum formæ imprimuntur, quæ metallis igne colliquatis expleri solent. Anaxilaus apud Pliniū tradit atramento Sepiæ tantam vim inesse, ut in lucerna addito æthiopes videantur ablato priori lumine. Confirmat id Sextus Empiricus his verbis: Iam verò & præstigiatores lucernas ærugine, & Sepiæ atramento vngentes, faciunt ut qui adsunt, modò eris colorem habere, modò nigri esse videantur, propter paruam eius, quod admistum est, insersionem. Quapropter Plinius scribit in Sepijs miram esse naturam: nec tamen ex eis fieri atramentum ad pingendum, aut scribendum. ad quæ verba notat Dalechampius septentrionales populos nigro Sepiæ, addito tantillo aluminis atramenti loco scribere, nec incommodè. Rondeletius quoq; atramentum Sepiarum pro atramento scriptorio in vsum cedere posse affirmat: quòd niger sit humor, & glutinosus. Videtur, inquit Angelus Politianus, olim atramentum Sepiæ humore furuo confectum fuisse, vnde Sepiam atramentum vocarint, ex quo Martianus. Dehincq; nigello puluere, qui ex fauilla confectus, vel Sepia putaretur, B illato per cannulas eadem resanari. Coci Sepiarum oculos elidunt, ut pro vnionibus vendant: His enim mulieres quædam Italæ vnionum vice se exornant.

*Et hiopes
ut videantur.
Ad scribendum.
Lib. 35. c. 6.*

V E N E N V M.

VENENATVM esse Sepiæ morsum tradit Ælianus, dentesq; ipsius validos latere, minus tamen violenter, quàm Polypum mordere. Oppianus quoq; Polypo, & Sepiæ venenatum morsum tribuit, sed exigui detrimenti: quem fortè cum malè Vuottonus intellexisset, morsu non lædere Sepiam scripsit, sed noxiam quandam saniem ex eius corpore effluere. Eius autem morsus venenum cecinit his iambis Philes.

*De animal.
5. cap. 44.*

*Αλλὰ σκῆπτει μὴ ζῶσα εἰς χεῖρας λάβοις
Ἄλλος γὰρ ἂν φθαῖνοι τις, ἰκτεῖρας βλέπων
Ὀδόντας ὀξῆς εἰς ἀπόκρυφον σῆμα
Καὶ δὴ γμα πικρὸν ἐξ ἰοῦ προσημένον.*

C Quos sic exposuit eodem versuum metro Gregorius Bersmannus Annabergensis:

*Sed in caue viuum in manus ut sumpseris, In ore acumen dentium recondito
Quin potius alius te prior, probauerit Pestemq; morsus tabidam venefici.*

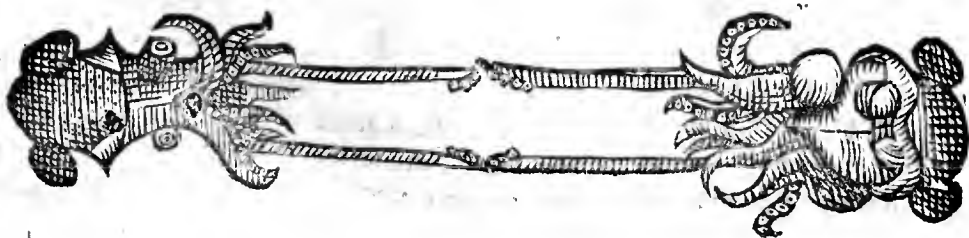
DE SEPIOLA RONDELETII. Cap. V.

PISCICVLVM hunc inter Mollium genera referendum meritò nobis separatim descripsit Rondeletius his verbis. Sepiæ, inquit, nascēti similis est; pollicis crassi magnitudinē non superat; octo pediculis cōstat; duas proboscides habet, nec sepium in dorso, nec gladiolum habet: vtriq; lateri pinnula veluti ala parua affixa est, rotunda, nec figura, nec situ pinnis Sepiarum, & Loliginum similis; neq; enim angusta longaq; totam aluum ambit, ut in Sepijs, neq; lata, & in angustum angulum terminatur, ut in Loliginibus, sed rotunda, parua, vtrinque veluti adnata modicam alui partem occupant, neq; ad extremum vsq; corporis protensa. Colore est vario; paruulis enim punctis in dorso notatur. Ore, oculis, fistula, partibus internis à Sepijs non differt. Carne molliore, & delictiore est quàm Polypus vel Sepia. Vere maxima copia capitur cum reliquis piscibus, & ob paruitatem negligitur, cum tamen, ut dixi, suauissimus sit. Huius pisciculi nullam quod sciam, mentionem fecerunt Aristoteles, Athenæus, Oppianus, Aelianus, Plinius, ob id cum no-

*De pisc. lib.
17. c. 10.*

*Nominis
ratio.*

Sepiola Rondeletij. F 2 men

men desit, Sepiola non absurdè vocabitur, non quòd ex genere Sepiarum sit, sed quòd corporis forma Sepiæ similior sit pisciculus, quàm Loliginibus vel Polypis. Quòd enim Sepia non sit, ostendit pennarum magna differentia; item quòd Sepio careat. Alterius esse generis à Loliginibus arguit corporis forma, quæ in hoc lata est, in illis longa; tùm quòd gladiolo destitutus sit. Cum Polypis verò numerari non potest, cum Polypi omnes proboscibus careant, vt antea ex Aristotele docuimus, hic verò duas habeat, easq; longas. Hæc Rondeletius, ex quo huius pisciculi partem pronam & supinam depinximus.

DE LOLIGINE MAIORI, & Minori. Cap. VI.

ORDINIS RATIO. ÆQVIVOCA.

*Placenta
genus.*

*Lolius re-
thor.*

VM non admodum inter se maior & minor Loligo differant, multaque à scriptoribus tradantur, quæ vtrique conueniant, necessarium mihi visum est, vtriusq; historiam hoc vnico capite complecti. Τευθίς præter hunc piscem etiam est πίμυα & λακωνίδης, vt exponunt Helychius & Varrinus. Ad quæ verba, panificij, inquit Zoographus, aut placet genus fortè fuit instar Teuthidis in cirros quosdam diuisum. Nam Alexit (citante Athenæo) in Eretrico coquum exponentem facit, quoniam pacto ex Loligine placentæ, siue libi, siue farciminis genus fieret, scilicet abscissis pinnis, infarta pinguedine, & aspersis recentioribus & delicatoribus aromatis. Atq; id farcimen (πίμυα quoddam panificij genus intelligit Zoographus) ab Iatrocle in artopœico Teuthidem vocari Pamphilus refert. Teuthis Arcadiæ ciuitas Stephano & Pausaniæ. In Lexico communi Græco scribitur esse nomen ducis in Aulide, qui Palladem vulnerasse fertur. Lolius (ita Gazæ Loligo maior vocatur) nomen maximi rethoris vel oratoris, ad quem epistolam scribit Horatius, Homeri poësim exemplar veræ virtutis continere; & in Iliade quantum detrimenti animorum nostrorum perturbationes adferant, in Odyssæa autem quòd virtus valeat ad benè beateq; viuendum.

S Y N O N Y M A.

Τευθός.

Hist. 4. c. 1.

*Lib. 17. de
piscib. c. 4.*

*De Aquatil.
lib. 2.*

*Loliginis
minoris sy-
nonyma.
Lib. 28.
hierogl.
Lib. 17. de
pisc. cap. 5.*

SYNONYMA vt distinctè tractentur (confusa enim à plurimis authoribus conscripta sunt) Loliginem in maiorem minoremq; diuidemus. Maior itaq; Τευθός à Græcis nominatur, vt Aristotele & Nicandro, Gaza Lolium ficto Latino nomine transtulit, vt à Loligine distingueret, quam Τευθίδα vocant: Legitur in vulgatis Aristotelis codicibus plærung; Τευθός barytonum, non oxytonum, vt aduertit Zoographus, vnde & genitiuus pluralis Τευθών vltimam syllabam circumflectit, cum tamen alibi paroxytonum reperias τευθών, à recto singulari penanslexo Τευθός, sicut apud Athenæum, Nicandrum & eius Scholiastem quoq; scribitur. Qua de causa Τευθός accètu in prima circumflexo semper scripserim. Loligo magna ea est, inquit Rondeletius, quam Calamar nostri vocant, à thecæ scriptoriæ similitudine: siue quòd in ea reperiantur, quæ ad scribendum necessaria sunt, videlicet atramentum & gladiolus, qui altera parte cultrum, altera calamum siue penam refert, minimè verò officula duo, vt quidam imprudenter contra αὐτοψία scripserunt, quorum alter cultri, alter calami loco sit. Robertus Constantinus in supplemento linguæ lat. Monspelij calamar vocari asserit. Prouinciales Tothona corrupto vocabulo pro Teutho vocant. Massilienses Tante. Romanis quoq; & Venetis Totena dici testis est Bellon. Baionenses, vt ait Rondelet. Cornetz appellant Loliginem magnam, Corniches paruam, quamquam vtramq; vocem Robertus Constantinus Loligini minori adscribat. Iam verò Loligo minor Τευθίς à Græcis nominatur. Nota igitur vocabula hæc Τευθός, & Τευθίς, species significare diuersas: cum alia plærq; piscium nomina in similes terminationes exeuntia, nisi sexu differre soleant. Sic Cantharus & Cantharis, piscis idem videtur Voottono; similiter Cammarus, & Cammaris: Carabus & Carabis: Phycus, & Phycis. Iam synonyma prosequamur. Calamaro & Calamaio nomen Italis vsitatum est. Vnde Pierius Valerianus piscem atramentarium vocat. Gallis præsertim Santonibus Casseron dicitur. A nostris, inquit Rondeletius, Glaugio, corrupta voce, opinor, ex gladiolo, quanquam

A Mospelienses nostri Calamar & Glaugio sæpè confundant. Robertus Constantinus Mospeliensibus Glanio (corruptè fortè pro Glaugio) dici scribit, item Rubelle & Cou-teau, quod gladium siue cultrum sonat. Hispanis Calamar pescado. Sepias & Loligines, testibus Ebero & Peucero, Germani vna voce vocant Balckfisch, ab humore atramento simili, quem habent loco sanguinis. Eum enim humorem Germani Balck appellat. Et Anglis Balk nigrum significat. Sed Adamus Leonicerus Sepiam priuatim Balckfisch appellari scribit. Quòd si generale nomen hoc ad Mollia faciamus, species sub eo contentas differentijs adiectis, Germanis nostris, inquit Zoographus ita interpretabimur: Loligo maior, ein grosser langer Balckfisch. Loligo minor, ein Kleiner Langer Balckfisch. Sepia ein breiter Balckfisch. Polypus ein Balckfisch mit ein Kleinen leib, vod lange fussen, dar-ruffer auch gaan Kan. Cæterum Loliginem simpliciter Germanis Intëfisch dici, tradit No-menclator, quòd piscem atramentariū denotat, vt eius linguę periti me docuerunt. Belgis Seekatte, id est felis marina, vocari idem testatur. Putat Zoographus Loliginē quoq; rectè à Germanis appellari posse ein Raankuttel. Nam Raan gracile & oblongum illis signifi-cat, Kuttel vel Kuttel Anglis Sepiam, quæ vox apud Germanos omni Mollium generi ac-commodari potest. Loliginem verò Sleue ab Anglis nominari Ioan. Fauconerus Zoogra-
B phum docuit. Olligaga Illyrijs dicitur. A Gaza & alijs recentioribus geminata liquida Lolligo scribitur. Doctioribus plerisq; simplici, veterū codicum imitatione. Sic enim scri-
ptum reperio in Plinij, Ouidij, & Horatij antiquissimis codicibus. Loligo, inquit Varro, dicta est quasi Voligo, quòd subuolet, litera commutata prima. Quapropter prima sylla-ba contra naturam apud Poetas producitur, si vera est hæc nominis etymologia. Malè quidam ex recentioribus Teuthida Sepiam interpretantur, & gladiolum apud Plutarchum agentem de Eretrientibus habentibus μάχαίρα, vt αὐτὸς τευθίδης, at κάρδιον non habentibus.

In suppli-
m. lat.

In Nomen-
clator.

Lib. 1. de
ling. lat.

Etymum.

In apoph-
theg.

GENVS. DIFFERENTIA.

Descriptio.

ANTE Teuthi & Teuthidis descriptionem, operæpretium est quædam præfari, quæ communiter vtriq; conueniunt, qualia Plinius sub nomine Loliginis complexus est: eo enim vtramq; speciem, hoc est, Teuthum & Teuthidem comprehendit, vt ex multis locis Aristotelis cum Plinij versione collatis optimè probauit Rondeletus. Teste igitur Aristot. habent Loligines, vt Sepiæ, pedes supra dentes, senos, exiguos, eorumq; nouissimos duos maiores, reliquos autem octonorum duos infra omniū maximos. Vt enim quadrupedibus crura posteriora firmitiora, validioraq; sunt; ita ijs quoq; maximi qui infra habentur: his enim onus sustinetur, motusq; potissimum agitur. Duo etiam illi nouissimi maiores suis medijs sunt, quia illis ministrant. Polypus medios quatuor habet maximos. Præter hos pedes, vt idem author est, Sepiæ, Loligines & Lolij peculiare binas sortiuntur promuscides longas, acetabulo parte extima bino asperiusculas, quibus capiunt & ad ora adinouent cibos, ijs etiam quoties tempestates vtgent ad saxa aliqua adhærentes sese veluti anchoris iactis stabiliunt. Vsum autem harum promuscidum alibi clariùs sic exposuit. Cùm itaq; Sepiæ & Loligines pedes habeant breues atq; inuriles, ne æstu maris tempestate uè exturbentur faxis, vt quæ de longinquo admoueâr, ideò promuscides binas longas habent, quibus veluti anchoris innitantur, seq; stabiliant modo nauigij, tempestate vtgente: venentur etiam procul, oriq; è longinquo admoueant. Polypi promuscide carent, quoniam pedes ad vsum eundem commodos habent. Differunt autem hæc promuscides à pedibus, quòd duplo maiores sint, rotundiores, nec vt pedes in acutum desinentes, & in extrema tantum parte acetabula habentes. Hæc promuscides Loliginum ligulas appellasse, videtur Apuleius. Meminit earundem promuscidum Aelianus, & non frustra à natura conditas fuisse testatur his verbis. Porrò Sepiæ & Loligines binas, quibus pascuntur promuscides (vt ita appellem propter figuram earum simul & vsum) præterdunt. His veluti anchoris cùm tempestas & fluctus mare agitant, petris firmissimè adhærentes, aduersus omnem concussionem & fluctuationem tutæ existunt. Et rursus cùm tranquillitas redierit, ijs solutis liberè natant, non inutili hac scientia, qua se contra hyemem, & pericula muniunt, instructæ. Discrepat autem Loligo à Sepia quatenus teste Philo-
D sopho hæc sit latior, illa verò longior; à Polypo autem quatenus huius alueus paruus est, Loliginis magnus, vt Sepiæ. Habent & Sepiæ & Loligines, etiam, capillamenta, quæ

Lib. 17. de
pis. cap. 4.

De par. 4.

cap. 9.

Denies.

Pedes.

Hist. 4. l. 1.

Promusci-

des.

De par. 4.

cap. 9.

A Sepia quid
differat Lo-
ligo.

Apol. 1.

Hist. 4. l. 1.

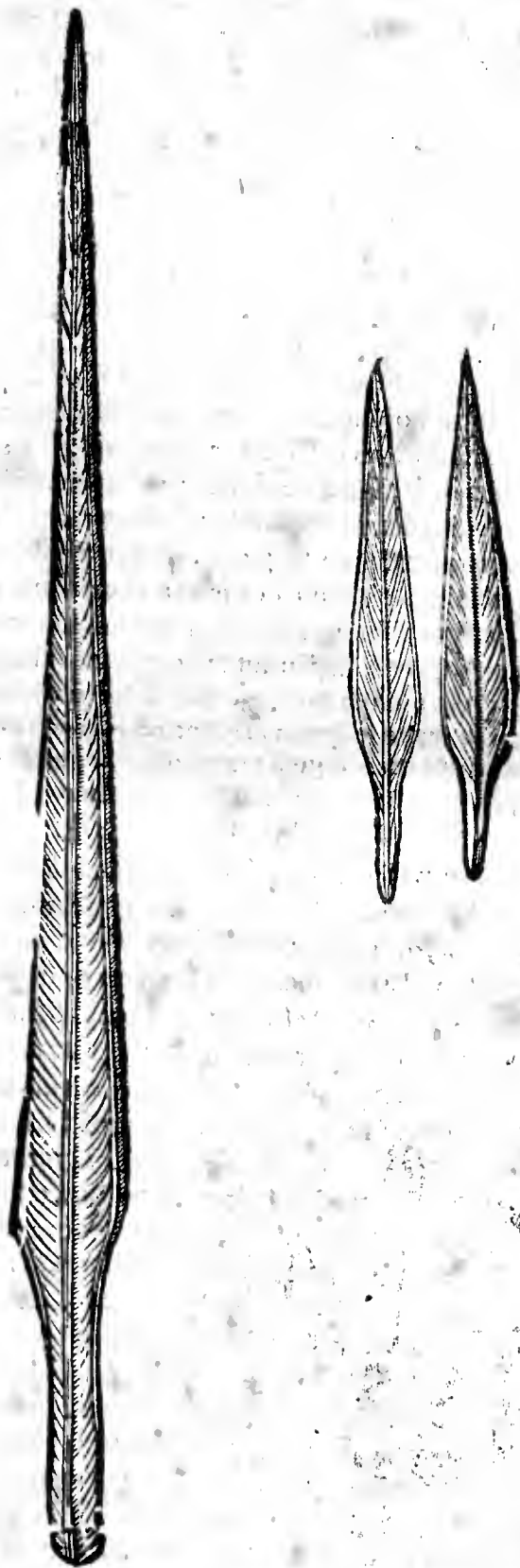
De anim. 5.

cap. 4. 1.

- ἑσλίγγας.* *ἑσλίγγας* vocat Scholiastes Nicandri . Circa Teuthi & Teuthidis alveum maiores pin-
Lib. 7. næ sunt, quàm circa alveum Polypi aut Sepiæ . Athenæus ex Aristotele Loliginem ha-
 bere plurima Sepiæ similia probat, eundem scilicet pedum numerum, & promuscides,
 & è pedibus inferiores quidem paruos, superiores maiores, promuscidem dextram cras-
 siorem, corpusculum totum, molliusculum & oblongum, quæ omnia & maiori & minori
 Loligini conveniunt . Porro corpusculum siue *σαματίον* Athenæus hic appellat, quod *κοι-
 λία* Aristoteles dixit, Gaza ventrem : de eo enim sic scribit : Sepijs & Polypis venter simi-
 lis, tum figura, tum tactu est . At ijs quas Loligines appellamus, bina quidem conceptacu-
 la ventris speciem gerunt : sed alterum minus ingluviem imitatur, & tactu discrepat, quò-
 niam corpus etiam totum carne molliore constat . Inceptè Albertus Magnus, & Isidorus
 Loligini squamas tribuunt . Hac de partibus externis, & prin tum quidem de atramento.
 Haben hoc vt Polypi supra apud mutim potiùs positum, vt ait Philosophus, Sepiæ verò infra
 ad alveum, Præter atramentum, succum quendam purpurascentem continere Rondeletius au-
 thor est, quo censet Loligines coctas subpurpureas reddi . Cæterùm Athenæus de Loligine
 loquens ait: *ἔχει δὲ καὶ θολὸν ἐν τῇ κύσει οὐ μέλανα, ἀλλ' ὠχρὸν*, idest, Habet autem & atra-
 mentum in vesica non nigrum, sed pallidum . Cui etiam subscribit Oppianus hoc versu :
Τεῦθιδες : οὐδ' ἀρά τῆσι μέλας θολός, ἀλλ' ὑπέροθρος.
Loligines: neq; his nigrum atramentum sed subrubrum.
 Athæneus rursus de Polypo tractans scribit : *ἔχει δὲ καὶ τὸν λεγόμενον θολὸν οὐ μέλανα
 καθὰ τὴν σπηλιά, ἀλλ' ὑπέροθρος*: habet atramentum non nigrum, vt Sepia, sed subrubeum.
 Ex quibus locis concludere nequeo nunquid Polypo & Loligine eiusdem coloris sit atra-
 mentum . Nam *ὑπέροθρος* & *ὠχρὸν* videntur differre . Cæterùm cum scribit Aristoteles
 Mollia visceribus carere, sed mutim habere & atramentum, non ait nigrum succum omni-
 bus inesse, vt quidam putarunt, quoniam atramenti (*τοῦ θολοῦ*) nomine utatur; nam hoc
 nomine intelligere potuit succum etiam non nigrum . Nomen igitur atramenti propriè
 Sepiæ conuenit succo illi nigro & excrementitio, cæteris quidem Mollibus vt Polypo,
 Teutho, & Teuthidi impropriè . Postremò, vt docet Aristoteles, Sepiæ, Loligini, & Lo-
 ligo partes duræ ac solidæ intus per dorsum & corporis prona continentur; quas non eo-
 dem appellant nomine : sed quod insertum Sepijs est, Sepium (*Σηπίον*) vocant; quod Lo-
 liginibus (*ἑίφος*) gladiolum . Differunt enim quòd Sepiæ, robustum latumq; est, inter spi-
 nam & os mediam præ se ferens naturam, fungosam intra se complectens & friabilem cor-
 pulentiam : Gladiolus arctior & cartilagineosior est : forma etiam discrepat pro alveorum
 modo quibus insertus continetur . Vnde quoq; Athenæus tradit Loligini testam (*ὄσρακιον*)
 exiguam esse & cartilagineam : ratio est quia terreni minus quàm Sepia obtinet, vt docet
 Aristoteles his verbis : Quòd plurimùm terrestris materiæ habeat Sepia, argumento Se-
 pium est, quòd tale tantumq; sit : hoc enim Polypus caret; Loligo cartilagineosum & tenue
 gerit . Loligo, inquit Franciscus Massarius, per dorsum & corporis prona procurrente
 gladiolo cartilagineo : Vnde à thecæ calamariæ similitudine, quoniam seu cultrum, seu ca-
 lamum retinere videatur, piscem Calamarum appellant . Alij exactiùs hunc gladiolum
 depingentes angustum, cartilagineum, pellucidum esse scribunt, ab vna parte cultrum, ab
 altera calamum referre . Itaq; cum nihil desit, quod ad thecam scriptoriam videatur ne-
 cessarium, habet enim etiam atramentum in muti, aptissimè apud multas nationes, Gallos
 dico, Italos, Hispanosq; piscis Calamarius nuncupabitur . Quamuis autem ex Aristotelis
 verbis supra positis pateat τὸ ἑίφος siue gladiolum ad Loliginem pertinere, *σηπίον* autem
 ad Sepiam : tamen locum quendam ex eodem Philosopho in libris de partibus Anima-
 lium adducit Zoographus, quo probat Sepium quoq; de Loliginis ostraco seu testa dici :
 Verba autem eius hæc sunt Gaza interprete . Loligo sepium cartilagineosum, ac tenue ge-
 rit, & minus atramenti continet, quàm Sepia . Sed quia locus ei non occurrebat, dum ea
 scriberet, an Græcè Sepiam legatur, dubitat . Profectò à me hic locus nullo modo obser-
 uatus est, nec ab alijs etiam, qui hætenus de Mollibus commentarios doctissimos edi-
 dère . Et puto hunc locum in Aristotele neutiquam inueniri, calamiq; aut scriptoris lapsu
 deceptum Zoographum . Ego Loliginis Illyricæ maximæ præ cæteris gladij iconem ad-
 didi lucidioris doctrinæ gratia . Diaphanus iserat, & crystalli etiam instat splendidus .
 Minores verò iuxta positi, sunt Loliginum Venetarum . Hac sunt quæ, ni fallor,
 communiter de vtriusq; Loliginis partibus externis internisq; dici à nobis potuerunt : res-
 tat nunc vt vtramq; inter se differre demonstremus . Non enim cum Scholiaste Nicandri
 errandum putamus, qui *Τεῦθον* marè esse putat *Τεῦθίδα* foeminam : aut cum Vottono,
 qui nobis

Loliginis minoris Veneta gladius.

Loliginis maioris ex Illyrio gladius.

qui nobis considerandum relinquit, an Lolius à Loligine specie differat, an solo sexu, quòd scilicet Loligo mas sit, Lolius femina. Quandoquidem satis clarè ex his dictis Aristotelis patet specie inter se dissimiles esse: Loligine verò grãdior qui Lolius nominatur. Quippe qui vel in cubitos quinq; exerescat. Vnde Athenæus non rectè Teuthum à Teuthide magnitudine sola distinguit. Nam prætereà & pinnis differunt, ut eodem loco Arist. paulò post docet, sic inquit: Pinnulæ etiam circumdantes illæ totum in Lolio alveum ambiunt, cum in Loligine partem aliquam relinquunt. Idem alio in loco clariùs aperuit: Pinnula, inquit, cum in cæteris, tum in grandium Loliginum (lego Loliorum, nam in Græco legitur *μεγαλον τευθων*) genere iuncta perpetuàq; gestatur: minores verò quas Loligines vocant,

Lib. 7.

De par. 4.
cap. 9.

Hist. 4. c. 1.
Lib. 7.

Li. 2. de pisc.

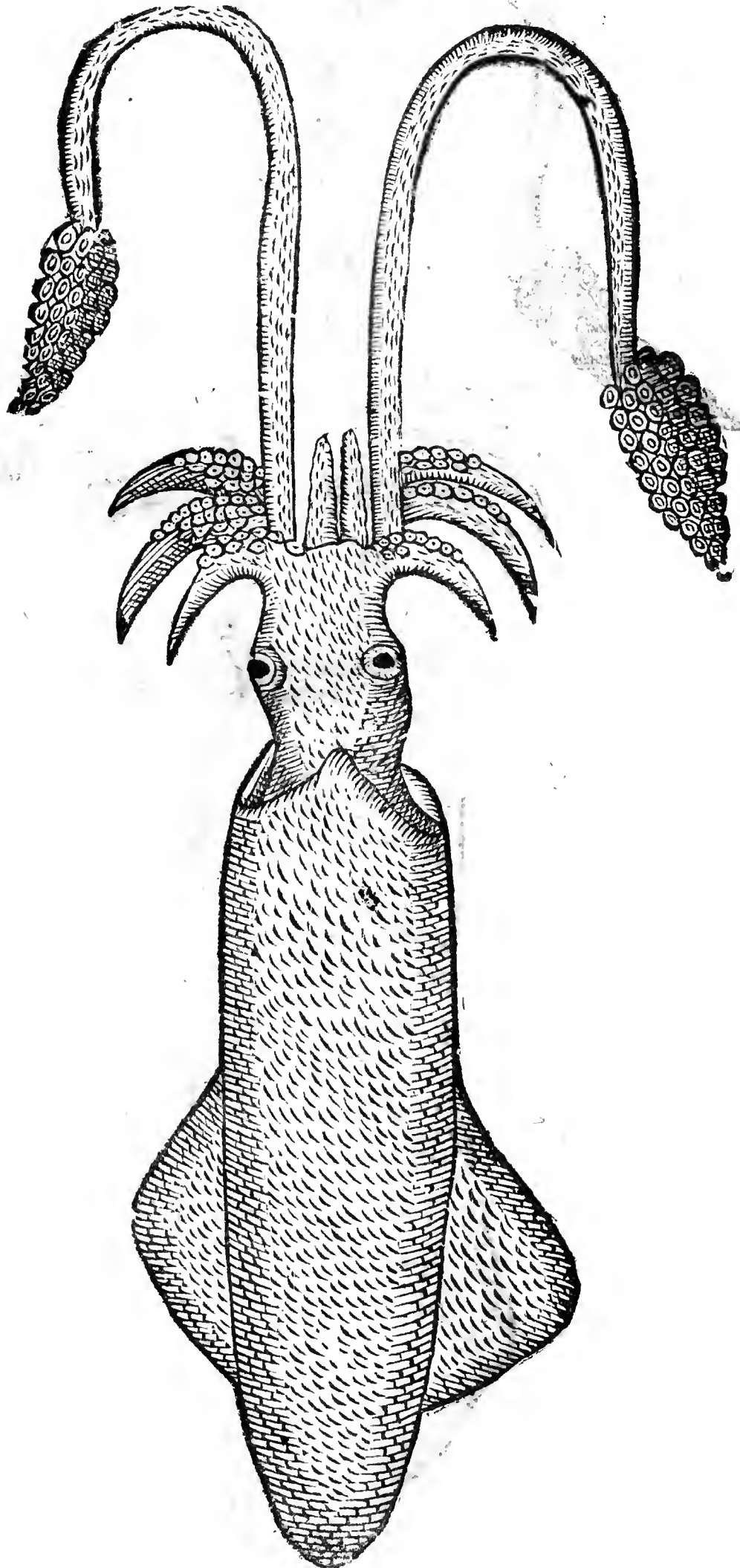
Hist. 4. c. 1.
Lolij duo
genera.

Aristot. cor-
rectus.

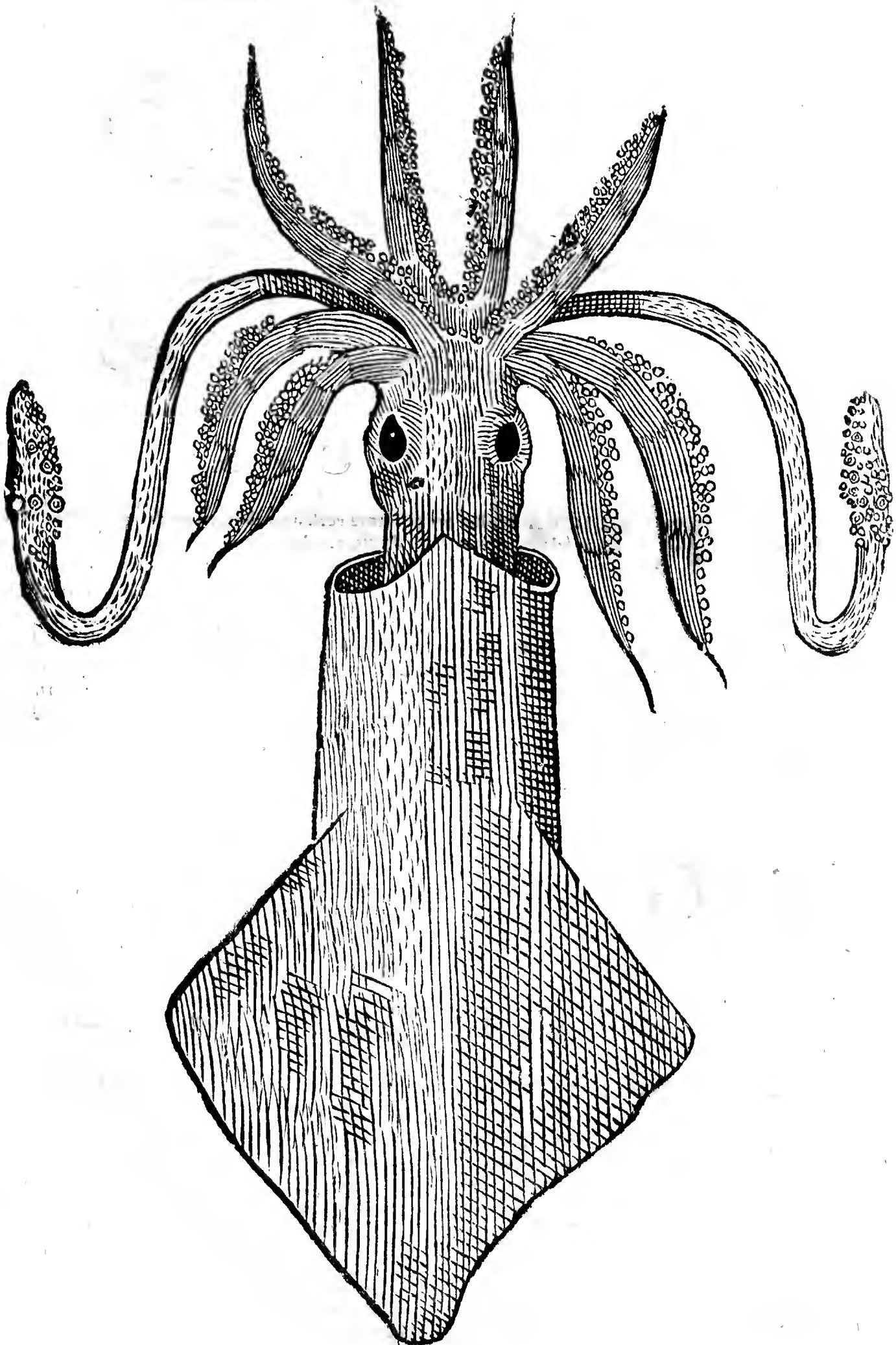
cant, non circumactam per totum alueum, sed de medio orfam habent. Postrema quoque pars alvei, quæ retusa est in Polypo & Sepia, in Loligine valdè acuitur, in Lolio verò medio modo se habet. Quapropter iure dixit aliàs. Pars enim Lolij quæ exit in acutum, latior est. Athenaus ex eodem de Loligine maiori seu Teutho scribit, accedere ad tres dodrantes, colore subrufo esse (*ὕπερως εἶναι*): & ex dentibus inferiorem in eo minorem, superiorem verò maiorem, utrumque nigrum, accipitris restro figura non ab similem, discisso alveo ventriculum suillo similem videri. Quæ ferè omnia non modò Teuthidi, sed etiam Sepiæ sunt communia; rostrum autem in Lolio non profus nigrum est, sed ad nigredinem tendit. Lolium igitur sic descripsit Bellonius: Ipsa quidem Loligine maior est, ut cubitorum interdum quinque esse soleat, inquit Aristoteles. Exteriore quoque corporis nota aliquantulum à Loligine discernitur. Pars enim Lolij, quæ exit in acutum, in Loligine latior est. Quinetiam pinnulæ torum Lolium ambiunt (pictura Rondeletij hoc non ostendit, ut notat Zoographus) iunctæ perpetuæque, quæ alioqui in Loligine partem aliquam relinquunt. Minus autem accedit ad Polypum quàm Sepia. Nam corpus ei oblongum est, cartilagineum, duabus pellibus obductum: gladium arctiorem & magis cartilagineosum in tergore continens, translucidum vitri modo, tenui theca inclusum: rostrum aquilinum, psittaci figura. Sed eodem modo atramentum quod Sepia emittit, & cirros octonos habet, breves tamen: in quibus totidem acetabula conspicies, quot in Sepijs. Ac præter illos octonos, duo quoque longa flagella seu promuscides multis in extremo acetabulis circumflecta videbis: quibus à longè Cancros, Vrsos, Astacos, Paguros, & omne pisciculorum genus arripit. Porrò Lolij acetabula præter Sepiarum & Polyporum morem, tribus introsum aculeis ossibus robustis, in gyrum munita sunt: quibus veluti vncinis arripit quod cupit, ut non omninò sit tutum Lolium manu in ipso mari contrectare ac præhendere. Latas in gyrum diffundit pinna: à cuius ore corneo gula prætenditur angusta, & usque ad stomachum longa, quem habet amplissimum, atque adeò ingluuiem oblongam, quæ hunc præcedit. Eadem ferè Rondeletius his verbis. Piscis est pelagius, gregalis, ex Mollium genere, pedibus, promuscibus, capite, oculis, ore, lingua, fistula, partibus internis quibusdam, coeundi modo Sepiæ similis. His verò dissidet. Corpore est longiore, rotundiore, in acutum desinente. Sepia breuior est & latior, durioREQ; carne. Sepiæ os internum in prona parte situm quod Sepium vocatur, robustum, latum, media natura inter os & spinam, friabile quid & fungosum continens. Loliginis *τὸ ξίφος*, id est, gladius, tenuis est, angustus, cartilagineus, pellucidus. Promuscis dextra crassior. Atramentum nigrum non intrà ut in Sepia: sed propè mutim. Pinnulæ latiores sunt quàm in Sepia, non totum aluum ambientes, & in angulum acutum in lateribus desinentes. Et paulò post. Præter atramentum, inquit, succum quendam purpurascens continent, unde subpurpureas Loligines coctas reddi puto: Loliorum autem duo sunt genera, maiores & minores, quod his verbis Aristoteles docuisse videtur: Loliorum genus pusillum admodum est, & facie quoque à Loligine dissidens. Quæ Gaxa melius sic vertisset. Est autem genus paruorum Loliorum, facieque à Loligine dissidens. Nam Græca sic leguntur: *Ἔστι δὲ τὸ γένος ὀλίγων τῶν τευθῶν*. Zoographus hic legendum censet, *Ἔστι δὲ τὸ γένος ὀλίγων τῶν τευθῶν*, vel *Ἔστι δὲ καὶ γένος ὀλίγων* &c. Loliginis minoris descriptionem hanc nobis scriptam reliquit Bellonius: Octo ciliis ut Sepia habet, multò quàm Polypus breuior, Sepia tamen longior. Atramentum nigrum continet Sepiæ modo. Grandem quoque habet aluum & fistulam ut Sepia; gladium etiam in tergore, alteri tantum huius parti inhaerentem. Duo crura siue duas proboscides longas exterit in cirrorum congerie, teretes, multis in extremo torilis, seu acetabulis concauas, quibus cuncta quæ venatur, capit & ori admouet: & ad saxa quibusdam veluti iactis anchoris confirmat. His etiam utitur, quoties de more palpat, & pisciculos retinet: quibus maiores quoque nonnunquam euincit. Rostrum porrò illi est psittaco simillimum. Rondeletius pisciculorum numero, promuscibus, oculis, capite, corporis forma, gladioli substantia, atramento, denique partibus omnibus tum externis, tum internis persimilem esse Loligini maiori scribit, excepta pinna, & gladiolo, & parte extrema: pinnam enim latam esse inferiori loco magis, quàm in Lolio, gladiolum quoque & partem extremam acutiores. Loliginis maioris Saluiani, & minoris Rondeletij, item eius cuius picturam Venetijs accepimus, rubris vndique maculis conspersam, icones tribus hisce tabulis delineatas damus.

Vlysis Aldrouandi
Loligo eadem vel saltem simillima cum precedenti.

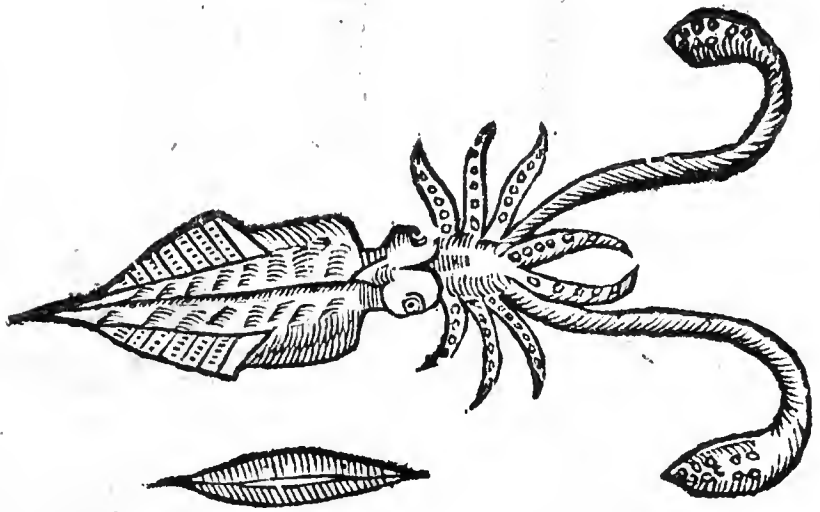

Loligo Saluiani maior.

Vlysis Aldrouandi

Loligo minor Rondeletij, cum suo gladio.

L O C V S.

De par. 4.
cap. 4.

Hist. 56.
aquatil.

Li. 9. c. 30.
Lib. 21. de
animal.

Lib. 7.
Li. 9. c. 15.

RELIQUA Mollia propè littora versantur, ibiq; vitam degunt, Loligo verò in profundo mari, vt testatur Aristoteles his verbis: Loligo sola ex ijs gaudet alto, vitamq; pelagicam agit. Idem etiam de Lolio scripsit inquit: Pelagius tamen Lolius non alio modo, quàm Loligo consistit. Saluianus in omni mari satis frequentem & notam esse ait. In nostro mari, inquit, Plinius, Loligines quinùm cubitorum capiuntur. Sed Aristoteles Lolium ad tantam magnitudinem peruenire author est, nulla loci facta mentione. Albertus Magnus refert Loliginem reperiri quinque cubitos longam in Sixto Mauritanie flumine. Abundare etiam in mari propè Eubœam ex Archestrati versu apud Athenæum citato colligo, nam multas esse scribit venales in Dio & Pyrrha oppidis Eubœæ. In Ponto quoq; Loligo reperitur teste Plinio, cum absit Sepia.

V I C T V S.

Hist. 8. c. 2.
Lib. 2. de
aquatil.

GAVDENT piscibus Loligines: nam tradit Aristoteles, In Mollium genere Loligines pisces vel maiores euincere. Bellonius, Cancros, Paguros, Astacos, & omnes pisciculorum genus suis longis prætenturis superare & arripere affirmat, diligenterq;, quicquid in stomachum dimiserint atterere rostro, quod robustissimum habent, indeque cuncta, quæ in eius stomacho percipiuntur, pulmenti faciem habere.

C A P I E N D I R A T I O.

Lib. 3. de
pisc.

CAPIVNTVR plurimis modis, vt nobis declarauit Oppianus. Postquam enim astutissimas dixisset, subdit hos versus:

*Quamuis sint tales vigili capiuntur ab arte
Piscantis, ponto quoties voluuntur in alto,
Currentes rapiunt, pelagi non agmina cunctis
Sunt instructa dolis, capes falluntur & hamo,
Qui madida degunt terra, qua fluctus inundat,
Hi plus mente vigent, illorum corpore paruos
Imbelles tenues potiùs cum Caride parua
Teuthide (cum) Cancro capies longisq; flagellis.*

Lib. 3. de
pisc.

Et alibi hamo etiam venari docuit his verbis:

A Piscator virgam contorto fune globatam
 Præparat, innumeros infligens de super hamos
 Piscibus exitium forti mucrone propinquus,
 In quibus infligit fallacem Iulidis escam,
 Et resupinatos sub lymphis oculis hamos.
 Furtivam medijs fraudem suspendit in undis.
 Cùm videat fixam Loligo rumpit in escam,
 Dumq; premit fusum se circum fila volutans
 Cuspide confossus, quo se conuellere frustra
 Nititur, & luctans contra sua terga reuoluit.

NATATIO. VOLATVS.

B **N**ON natant tantùm suis pinnulis quibus alueus earum circumdatur, vt ait Aristo. *Hist. 4. c. 1.*
 teles: sed ipsæ etiam volant, vt habet Plinius inquiring, Loligo etiam volitat, ex- *Lib. 9. cap.*
 tra aquam se efferens. Quod & Oppianus testatur, canens: *29.*

— Et findunt aera magnum
 Loligo Milesq; rapax, & mitis Hirundo.

Et rursus ibidem.

Loligo Milesq; rapax & mitis Hirundo
 Cùm timeant magnum vententem è mar more piscem
 Ex mare profiliunt scindentes aera branchis.
 Non Volucrum species, non est Loligo natantum.
 Tur matim feritur ponto, gestitq; volare.
 Inferius multò se tollit mitis Hirundo.
 At radunt summam milui lati aquoris undam:
 Hos nanti similes dices similesq; volanti.

*Lib. 1. de
 pisc.*

C Idem Plinius ex Trebio Nigro tradit Loligines interdum volare tantâ multitudine, vt
 nauigia quoque demergant. Et Albertus Magnus, Loliginem scribit quinque cubitis ef- *Lib. 24. de*
 se longam in Sexo flumine Mauritanîæ, & iuxta Oceanum volitare sagittæ modo: tan- *Animal.*
 taq; multitudine; vt naues submergant. Neque id omnino esse incredibile putat Ronde-
 letius; cùm plurimæ mutuo complexæ natent: ideoque multa simul capiantur. Cæterùm
 volatum longo tempore exercere non possunt, quod notauit etiam Albertus, & Isidorus.
 Loligo inquit ille, alis (pinnis) suis in aërem se attollit: sed quia flatus ventorū sustinere non
 potest, paulò post vbi ventis concuritur, ad aquas redire cogitur, & in profundū relabitur.

ÆTAS. SEXVS.

A **T**HENÆVS ex Aristotele Teuthi, ac Sepiæ vitam breuem esse asserit: verba *Lib. 7.*
 Philosophi hæc sunt: viuendi spacium tam Sepiæ quàm Loligini breue: nam *Lib. 5. Hist.*
 exceptis paucis bimatam non complet. Plinius quoque de Sepia & Loligine lo- *cap. 15.*
 cutus, ait: Neque his bimatu longior vita. Loligo mas & femina hoc inter se differunt *Lib. 9. c. 3.*
 etiam præter illud commune discrimen quo omnia Mollia in genere distingui diximus, *Hist. 4. c. 1.*
 quod vt scripsit Aristoteles, foemina intestina duo continet veluti mammas, quæ si aluo *De piscib.*
 inspecta disseces, facilè videris: quibus mas omnino caret. Loligo mas, inquit Ronde- *17. cap. 4.*
 letius, à femina differt. quod intus meatus duos habeat quibus mas caret, sicuti in Sepijs eue-
 nit. Quamobrem errant qui Loliginem feminam esse putant, Lolium verò à Gaza nomina-
 tum marem, cùm etiam in Lolio differentia maris & femina modo dicta reperiatur.

COITVS. PARTVS.

Hist. 5. c. 6.

Rondeletius
fallitur.

Lib. 7.

Lib. 9. c. 51.

Pliny error.

Li. 1. de gen.

cap. 15.

De part. 4.

cap. 5.

Partus.

Hist. 5. c. 6.

Aulós.

Aristoteles

correctus.

Hist. 6. c. 5.

Hist. 5. c. 18.

Lib. 9. c. 51.

De gener. 3.

cap. 8.

Hist. 5. c. 18.

CVM Aristoteles generaliter complicationem Mollium docuisset, qua vtuntur in coitu, hæc subinde infert: Sepiæ verò & Loligines νέουσι ἀμα συμπεπλεγμένα τὰ σώματα καὶ τὰς πλεκίνας ἐφαρμόπτουσαι καταντιπρὸ ἀλλήλαις, ἴσους ἐναντίας: id est, Natant inuicem complicatæ ex aduerso, ita vt os ori, cirri cirris respondeant è regione, natantes interim in contrarium. Nasum etiam dictum (τὸν μυκτῆρα) alter in alterius nasum inserit. Quo loco Rondeletius pro νέουσι legit ὀχεύουσι, vel ὀχεύονται. Quod quidem clarius dicitur, inquit Zoographus, si quis diligentius Aristotelis verba seorsim consideret. Si verò apud ipsum Aristotelem argumentum, hoc est, ea quæ præcedunt & sequuntur, respicias; nihil mutare opus est: tractat enim ex professo de animalium coitu: & cùm Polypos terræ niti dixisset in coitu, ὁμοῦ δὲ Πολόπους ὅταν πλω λεγομένῳ κεφαλῶ ἐρείσῃ πρὸς πλω γλῶ &c. Sepiæ & Loligines natate simul, & coire subiungit: natando autem vtrunq; sexum in contrarium ferri, vtpotè corporibus è regione, & ex aduerso applicatis. Athenæus quoque Aristotelis verba recitans νέουσι legit. Plinius, Sepiæ & Loligines, inquit coeunt linguis, componentes inter se brachia, & in contrarium nantes. ore & pariunt. Sed Polyphi in terram verso capite coeunt: reliqua Mollium tergis, vt canes. Qui locus, inquit Zoographus, cùm ex Aristotele sit conuersus, linguis tamen Mollium vlla coire is non dixit: sed neque tergis vt canes. In verbis Aristotelis ἀμα συμπεπλεγμένα τὰ σώματα καὶ τὰς πλεκίνας ἐφαρμόπτουσαι. nostri codices rectè post συμπεπλεγμένα distinguunt, & sequentiâ pariter construunt, hoc est σώματα similiter, vt πλεκίνας referunt ad ἐφαρμόπτουσαι: Apud Athenæum verò hæc citantem, distinctio est post σώματα: quod Plinium induxisse videtur, vt ore & linguis ea coire putaret: cùm tamen proximè scripserit Aristoteles eundem coeundi modum Mollibus cunctis esse. κατὰ σώμα γὰρ συμπλέκονται, &c. sed longè aliud ei est συμπλέκονται, aliud ὀχεύειν & σπριμαίνεν. quod non animaduertit Plinius. Quamobrem quod Gaza etiam vertit, Mollia ore coeunt, non probo: cùm Græcè legatur συμπλέκονται. Aristoteles certè Mollia non linguas, sed pro ijs carnosum quiddam habere tradit, quo voluptatem esculentorum discernant. Pariunt etiam ea corporis parte (teste Philosopho) quæ fistula dicitur: qua coire eas nonnulli arbitrantur. Ἐπιτίθει δὲ κατὰ τὸ φουτῆρα, καὶ ὅν ἐνίοι καὶ ὀχεύονται φάσιν αὐτὰς. Sed hoc ex vulgi, vt rectè annotauit Zoographus, vel piscatorum quorundam potiùs, quàm sua sententia ab Aristotele dictum. Alioqui dubium non est, quin & coitus & partus eadem omninò parte, non locis diuersis fiant. Theodorus pro φουτῆρα legisse videtur φουσιτῆρα: hoc est fistulam, quam alibi αὐλός vocat. Zoographus κατὰ τὸν μυκτῆρα καλούμενον legere mauult: quoniam proximè τὸν καλούμενον μυκτῆρα nominauit, hoc est appellatum nasum in Mollibus: nasus enim verus, hoc est figura simul & vsu nasus, non habetur nisi in sanguineis respirantibus: & paulò antè dixerat, æstimatum à nonnullis genitale in vno crinium inseri εἰς τὸν μυκτῆρα θηλείας. Et rursus de Loliginibus & Sepijs: Ἐφαρμόπτουσι δὲ τὸν καλούμενον μυκτῆρα. Sed siue, inquit Zoographus fistulam siue nasum legamus: neutra istarum partium, vel coire, reuera, vel parere possunt Mollia. Rursus de Sepiarum & Loliginum coitu agens Philosophus, πλω δὲ νέουσι, inquit, ἡ μὲν ἐπὶ τὸ ὄπισθεν, ἡ δὲ ἐπὶ τὸ σῶμα ποιεῖται: Gaza vertit: Natatus alteri retrorsum, alteri anteuersus in os agitur. Quod quo pacto quadret, non assequor ait Zoographus. Nam si partibus supinis iunctis coeunt, & os ori, cirri cirris è regione respondent, vt dixerat, νέουσι δ' ἐναντίας, id est opposita inuicè natatione vtuntur: non conuenit sexum alterum retro, alterum os versus natate, sed os versus vtrunq;. Sed hæc inspicere necesse est, si quis de veritate admodum cupit esse sollicitus. Pariunt in alto: teste quoque Aristotele confertum ijs ouum quale Sepijs est. Quæ sic transcripsit Plinius: Loligines in alto conferta oua edunt, vt Sepiæ. Oua quoque earum apparent gemina: quoniam, vti ait Philosophus, vulua carum ita articulata est, vt bisida cernatur. Et teste eodem prodeunt è singulis Loliginum ouis, Loligines singulæ, vt in Sepijs contingit.

M O R E S . I N G E N I V M .

LOLIGINEM minorem siue *τευθίδα* Aristoteles apud Athenæum inter pisces gregales númerat. Sed Aristoteles. si fides sit vulgatis codicibus Græcis, *τευθόν* non *τευθίδα* inter gregales pisces recenset his verbis: Gregales deniq; sunt Thunni, Aleces, Gebiones, Vocæ, Lacerti, Coruuli siue Graculi, Dentices, Mulli, Malleoli, Elegini, Sacri, Anstulæ, Sargiaci, Lolij, Papaueres &c. Plinius quoq; & Oppianus Loligines gregales, esse testantur, cùm hic eas turmatim ponto ferri, ille verò scribat tanta multitudine è mari volare, vt nauigia demergant. Quæ comprobanda his Æliani verbis: Loligines, Accipitres marini, Hirundo pelagia, cùm quippiam metiunt, ex mari exilire dicuntur: ac Loligines quidem pinnarum longissimo, & sublimi tractu gregatim more auium efferi. Sanè maior his quoq; astutia, quàm Sepijs, ac contra plura pericula se muniendi potestas. Nam & atramento (quod vt in Sepijs, postquam emissum est, rursus accrescit, ita vt nunquam eis desit copia eius teste Aristot.) & volatu se liberant, ab imminente hoste, aliove periculo: quamuis in astutia pares esse Sepijs his versibus innuat Oppianus de Sepiarum calliditate antea locutus, qua fugiunt pisces horrendos infuscata prius aqua.

Loligo atque alij qui findunt aera pisces

Tales inueniunt artes: non est liquor aier

Illis, purpureos potius de corpore fundunt

Humores: sed fraude pares astuq; vtiuntur.

Sed natura de Loliginibus magis sollicita esse debuit, quàm de Sepijs. Nam hæc cùm littorales sint, minorum piscium ac minùs celerum natatu iniurijs exponuntur, quos tantum aque infuscatione decipere sufficiebat: Loligines verò cùm in alto degant, maiorum pisciù ac maximè velocium periculis obijciuntur, vnde eis etiam volatum natura concessit. Promuscidibus quoq; quoties tempestates vrgent, ad saxa aliqua adhæretes (non aliter quàm Sepiæ) se veluti anchoris iactis stabiliunt, vt auctor est Aristoteles. Vnde Ælianus. Loligines & Sepiæ duabus sunt tanquã promuscidibus præditæ, quibus ad saxa, cùm est in mari tempestas, adhærescunt, & tanquam anchoris iactis firmatæ fluctuum incursionibus resistunt. Post cùm est tranquillitas, solutis promuscidibus rursus natant. Non contemnendâ scientiã tenentes vitandi sanè tempestates atq; ex periculis salutem conseruandi. Loligini quoq; illud accidit memorabile, vt, si fides sit. Olao Magno, solo tactu manû stupefaciat.

*Lib. 7.
Loligines
gregales.
Hist. 9. c. 2.*

*De animal.
9. cap. 52.*

*Hist. 9. cap.
27.*

*Lib. 3. de
pisc.*

*Hist. 4. c. 1.
Lib. 12. de
animal. c. 1.*

L. 21. c. 10.

D E N O M I N A T A .

MOLLIA omnia communi vocabulo *τευθώδη* nominantur, hoc est Loligini similia apud Athenæum. *τευθώδ' κατάσκοπος*, Suidas. Dicitur etiam *τευθός*, aut *τευθίς*: voce diminutiua *τευθίδιον*, quod frequens est apud Athenæum: Doryon hepseris *τευθίδια* & *σπιδία* adnumerat. Et Græcos imitati Latini Loligunculas, & Sepiolas dixerunt Plautus.

Emitto Sepiolas, Lopades, Loligunculas.

In Calina.

S Y M B O L I C A .

DE Sepijs, & Loliginibus Matro Græcus poeta dicebat quòd solæ inter pisces, quid album, quid è atrum sit, noscerent, vt ait Rhodiginus. fortè, inquit Zoographus, quia caro eorum alba est, atramentum verò in se cõtinet. Sed Athenæus ex Matrone de Sepia tãtùm hoc refert: potest tamè & de Loligine alijsq; Mollibus atramentum effudentibus intelligi. Themistocles, vt in ipsius vita refert Plutarchus, Erethriæ cui cuidã exprobrans ignauia dixit: *ἢ γὰρ καὶ ὑμῖν περὶ πολέμου τίς ἐστὶ λόγος, οἱ καθάπερ αἱ τευθίδες μὲν χεῖρα μὲν ἔχετε, καρδίαν δ' οὐκ ἔχετε.* idest, sanè & vobis aliquid de bello dicendum est, qui Loliginum in morem gladium quidem habetis, cor autem non habetis. Succum Loliginis pro malignitate noxia, & virulentia nimia posuit Horatius de Capitolino amico hæc dicens.

*Hic nigra succus Loliginis, hæc est
Aerugo mera.*

*Malignitas.
Satyr. 4.
ser. lib. 1.*

Vt enim Loligo foris alba est, intus ob atramentum nigra; sic Capitolinus fictus amicus, beneuolum se prius ostendit, deinde latens intus venenum euomit:

P R Æ S A G I A.

*Tempestatis
signa.*

Li. 26. c. vlt.

*Quæst. na-
tur. 18.*

*Physic. q. ca.
113.*

GVERNATORES, inquit Cicero, cum exultantes Loligines, aut Delphinos se in portum conijcentes viderint, tempestatem significari putant; Plinio verò Loligo volitans, Conchæ adhaerentes, Echini affigentes sese, aut arena saburrantes, tempestatis signa sunt. Quæstioque est apud Plutarchum: Quid est quòd Loligo conspecta magnæ tempestatis prænuncia est? An quia inquit, Mollium genus omne natura frigoris impatiens est? Caro enim eorum nuda & glabra est: non testa, non pelle, non squamis munitur: duram verò osseamq; partem interius gerunt. Vnde & Mollium nomen eis datum est. Quamobrem cum adeò non facillè patiantur, imminentem tempestatem ilicò percipiunt. Vnde Polypus in aridum procurrit, & lapidibus (*περιδίου*) adhærens ventum iamiam adesse significat. Loligo autem exultat, frigiditatem, & in profundo maris commotionem fugiens. Habet enim hæc mollium omnium partem carnosam imprimis mollem, ac teneram. Eisdem ferè causis reddidit Psellus, interprete Joanne Corterio, inquiens: Loligo piscis est carnis superficie molli, vnde *μαλακίον* nominatur. Tenuissimus enim existens neque testa, neq; pelle, neq; squamis tectus, inter malaciorum (Mollium) genera numeratur. Cum sit igitur nudus, omniq; destitutus operimento, hyemem facillè, cuius patet iniurijs, præsentit. quo fit, vt frigus fugiat: & commotionem maris, quæ in profundo est, declinare studens, in aquæ superficie natet. Cum igitur nautæ pisciculum istum mari supernatare vident, instate hyemem (tempestatem) colligunt, non aliter quàm Polypum petrae hærentem ventos significare. Indidit enim Deus virtutes quasdam animalibus ad futurorum præsentionem: vt quæ essent salutaria, sequerentur; quæ autem damnosa deuitarent. Hæcenus Psellus.

E P I T H E T A.

Hερόφαιτα γένεθλα τευθίδας vocat Oppianus, quòd volent per aerem. Apud Epicharmum ποταίνα τευθίδες dicuntur. Sed hoc recentes fortè significat, inquit Zoographus, non epitheton est. Ποταίνα τὰ πρόσφατα Doricè Ποταίνι, πρόσφατος. At πετεινὰ, καὶ ποταναί epitheta fuerint, eiusdem significationis, volucres, volaces. τευθίδια ἀπαλά appellat Pherecrates, quòd molli cute, & tenera sint intacta. Loligo nigra dicitur Horatio, quòd succum in se nigrum contineat.

V S V S I N C I B I S.

*Teuthide
egere.*

Tευθίδα vilem fuisse pisciculum scribunt Scholiastes Aristophanis, & Suidas. Vnde prouerbialiter Athenis Teuthide egere dicebantur, qui tanta egestate prementur, vt vilissima quæq; quærere cogentur. Aristophanes in Comædia, cui titulus Archanes.

Ὅν ἐγὼ ἴδοιμι τευθίδος δειρόμενον, id est,

Quem etiam video Teuthide egerem.

Nihilominus ab Obsophagis Loliginem in delitijs fuisse legimus. Nam Teuthidion nominatur in conuiuio, quod Philoxenus Cythereus describit. Et Pherecrates apud Athenæum ἐν δουλοδιδασκαλίᾳ docet, in cæna lautâ apponi Loligines: Nostriq; temporibus à diuitibus, & ganææ operam nauantibus summoperè appetuntur, & commendantur, præsertim si à perito coquo apparentur. Hinc Castor Durantes in Thesauro sanitatis:

Antiquis abiecta fuit Loligo, probatur

Sed nunc, hancq; petunt sæpè probantq; coqui.

Lib. de alim.

Lib. de simp. 3.

Quo authore frigida est in primo gradu, humida in secundo. Præfertur parua, quòd carne teneriori, cum sit, facilius concoquatur, quàm grandior, faciliusq; digeratur. Paulus Aegineta Loliginem difficilem concoctum esse scribens: intelligendus videtur, quatenus omnia mollia duræ sint carnis & difficilè coquuntur, vt tradit Galenus. Nam Loligo facilius, alioqui, vt ait Dyphilus apud Athenæum, quàm Sepia concoquitur: καὶ οὐκ εὐσομος. Mas-

farius

A farius vertit, sed insuavis est, id quod Dyphili verba sonant: Vottonus contrario sensu ori gratam esse, Bellonius etiam magis gratam dixit. Zoographus iudicari vult, quibus recentiores hos pisces gustandi facultas est. Iohannes Bruyerinus Loligines inter lautas epulas reponi vidit, sed utcumque parentur, duras esse, & agrè concoqui ait. Gratam esse etiam testatur Castor Durantes, qui insuper addit appetentiam augere, & optimi esse nutrimenti. Licebit itaq; ευσομον in Dyphili suprâ citatis verbis simpliciter legere, & ori gratum vertere. Præfertur grauida, nec capta in mari mortuo. Arcestratus qui gulæ causa, ut scribit Athenæus, terram mareq; peragrauit, de Teuthide scripsit.

Li. 2. 1. de re cib. c. 13.

Τευθίδας ἐν Δίῳ τῷ περιηκῶ παρὰ χεῦμα

Lib. 7.

Βαφύρα καὶ ἐν Ἀμβρακίᾳ παρὰ Ἀθηναίων ὄψη. Quæ sic vertit Dalechampius.

Teuthidas in Dio & ad Euripum sita Pyrrha

Et in Ambracia in ceteris nobili permultas videbis.

Romæ meliores iudicantur mensibus frigidis, ut Nouembri, Decembri, Ianuario, Febuario, Martioq; , varijsq; modis præparantur, ut Sepiæ. Eubulus in Orthanna apud Athenæum Loliginem in sartagine ait coqui solitam Aristophanes Το μὲν τῶν γλωσσῶν Τευθίδων

Præparatio.

Lib. 3.

In equitibus

B Εφρεσῶνας, σίζον, idest, Ad sartagine[m] Loliginum (in qua Loligines friguntur) stridentem, astare. Contrâ in Thracum regis conuiu[i]i descriptione Anaxandrides τευθίδας ὀπταίς, id est Loligines affatas nominat. Et Eubuli in Auge apud eundem Athen. hic citatur versus:

Παρειτέρωται τευθίς ἰξωπτομένη,

Affata inflata vulnera Loligini.

Eadem fortè, inquit Zoographus fuerit τευθίς ὠνθυλευμένη, nominata à coquo apud Sotadem comicum:

Ἀσειοὶ ὠφθη τευθίς ὠνθυλευμένη, idest,

Urbanum quiddam visa est mihi Loligo condita.

In quam & Charmus Syracusanus (qui in promptu habebat versiculos & paræmias de vnoquoq; ferculo) hæc verba accommodabat: Σοφὴ σοφῆ σου: scitè nimirum & sapienter coctam & apparatus in sinuans. est enim & sua coquorum sapientia. ὠνθυλευμένοι, τὸ διασαγμένον (fortè διασεσαγμένον Zoographus) ἄρτυμα, ὅπερ ἐπινοήσαντες μεμονθυλευμένον, Varinus. Antiphanes in Cyclope Lucronem Arcestratum exuperans, inquit, esto nobis mugil Himetrius; torpedo sub testa cocta: Perca discissa: farcta Loligo. Ut autem farciantur

Loligo farcta.

C præparentur que nobis declarauit Alexis apud Athenæum, qui in Eretrico hæc loquentem coquum introducit.

Τευθίδες, Πίνας, βαθίς, δὴ μὲν ἀφύαι

Κρεαδὶ ἐντερίδι ἀλλὰ τὰς μὲν τευθίδας

Τὰ πτερυγία αὐτῶν σωτικῶν σεαυτῶν μικρὸν παραμίξας περὶ πρᾶσας

Ἡδύσματι λεπτοῖς χλωροῖς ὠνθυλευσα.

Quæ sic transfert Iacobus Dalechampius.

Teuthides, pinna, batis, aphyarum natio:

Carnis & interaneorum fructula: Teuthidas

Concisit earum alis, adipis admixto paululo inspersosale,

Scitamentis ex olere viridi, minusim tuso, farctas condini.

Rondeletius Loliginem ita paratam, libi, placentæ aut farminis genus esse putat, quod & ipsum Teuthis nominatur. Obseruatur à coquis in primis, ne, dum citri abscinduntur, & præparantur ad cocturam, atramentum effluat; deterius enim ius conficitur sine atramento, ut in Sepia quoq; diximus. Vnde sic cecinit Iulius Cæsar Scaliger:

In Atha.

D Τὴν Σαντονὺν Loligines citò & magis

Cursu & itineribus sportula atq; iumento

Paronè lenitèue fluitante subuectus,

Aut Al nadys, ὃ loquuntur Hispani

Utrionigrantem sanguinis sui succum

Se aiuni datura, condiantur vi rectè.

Ut fapidiore reddantur Loligunculæ, nos docet Apitius: Ad Loliginis, inquit, condituram in patinam teres piper, rutam, mellis modicum, liquamen, carenum, & olei guttas. Alia Loliginis conditura. In Loligine farfili piper, Ligusticum, coriandrum, apij semen, oui vitellum, mel, acetum, liquamen, vinum, & oleum amylo obligabis. Ischia de Loligine ex eodem; sublatis cruribus in pulmentum tundes, sicuti affolet pulpam in mortario, dein liquamine diligenter tricator; & exinde ischia plassantur. frixantur etiam farina aspersa, &

Lib. 9. c. 3.

Li. 2. cap. 1.

De reculi.
Li. 3. c. 103.

addito succo mali arantij, comeduntur. quouis anni tempore in Italia, omnique etate si magna fuerint, sed valde nocent paralyticis, & concoctioni sunt rebelles, quare in aqua coquuntur & vino, additis pipere, sale, & herbis odoratis. Romæ autem, vt scribit Bartholomæus Scappus, minores fricantur, maioribusque præferuntur, condiunturque in iure hoc modo. gladiolo, & oculis exemptis, inspiciuntur cirri, nunquid eis arena adhærescat, vt sæpè euenire solet, deio sepius lauantur, quod fiet melius cum à corpore auelantur, tum modico sale asperguntur, frixanturque in oleo oliuarum, post calidæ feruantur cum succo arancij mali irroratæ, & pipere asperso. Cauendum autem, ne in eo oleo, in quo frixæ sunt, incoquatur quicquid ex farina fit, aut quod coquendo album facere velis. Quippè dum frixantur, rupta vesica, atramentum effunditur, & tingitur oleum. Sin in iure voles, præparatæ eo, vt superius diximus, modo imponuntur ænocoacabo, aut vasi fictili cum oleo, aut butyro, dein paulatim frixantur, addito aquæ tantillo, quantum ad tegendum eas satis est, mox superinduntur aromata, cum cœpis modicè contusis, & prius frixis, aut herbis, & oleribus, vuis crispini, & omphacio claro. Si verò hoc modo præparare volueris sine atramento, eximitur vesica, deinde in aqua elixantur, recentiq; frigida iterum perfunduntur, ac deinceps in iure coquuntur. Loligines maiores virulentæ hoc modo coquantur. demptis gladio, & crinibus, seu cirris lauantur, vt ab arena purgentur, qua sepius vndeque obsidentur, tum plures in partes diuisæ, ponuntur in æneo vase, aut fictili cum oleo, frixantur paulatim, addunturque aromata tantumque aquæ, vt superemineat, hinc coquuntur diù; longa enim coctione est opus. Vbi ferè coctæ sunt, atramentum cum vino Cretico, aut alterius generis albo, & omphacio commiscetur, imponunturque, & rursus ebullire aliquantulum sinuuntur, mox feruantur ad vsu. Quòd si minus liquidum ius volueris, addenda amygdala, aut olera contusa cum vuis passis. Farciuntur quoq; vt idem Scappus author est, hoc modo. Mediæ magnitudinis Loligo mundatur, & quæ eximenda sunt, eximuntur, cirri, seu barba cum aqua, & sale coquuntur, atramentum in vesica reseruatur. mox farcitur corpus reliquum mixtura facta ex caseo Parmensi (is enim præstantissimus apud nos iudicatur ad condiendum) medulla panis tenuiter trita, vitellis.oui, herbis concisis, pipere, cinamomo, vua passa, croco. Vbi verò dies est ieiunij, loco casei, & vitellorum oui sumuntur amygdala, aut nuces iuglandes, aut auellanæ contusæ cum panis frustulo madefacto in omphacio. Farctum ita vbi fuerit corpus, imponitur vasi cum butyro, & aqua quòad supernatet, additis eius cirris in medio cres partes concisis: paulatim omnia coquuntur cum modico sale, & aromatibus. cocta vbi ferè fuerint, herbis minutim concisis, aut amygdalis contusis vinoque albo commistis, & omphacio inspissatur ius, quòd si flauedinem habere desideres, croci parum commiscetur, si verò nigrum esse cupis, atramentum eius loco croci postulatur.

VSVS IN MEDICINA, ET ALIIS.

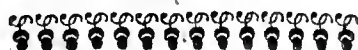
De comp. se.
cum. gen. l. 1.

AUTHOR est Archigines apud Galenum Loligines stomachicis conuenire in cibo Assatas prodesse torminosi Marcellus Empyricus. Acron commentator Horatij scribit Loliginem esse genus piscis, à quo atramentum fit: nisi potius in quo legendum sit. Nam ex Sepia atramentum fieri ad scribendum idoneum constat, de Loligine id nondum compertum.

DE LEPORE MARINO.

Cap. VII.

ADDAMVS huic libro historiam leporis marini omnium quæ mare alit, animalium venenosissimi. Ita nos iubent plurimorum autoritates virorum, qui hoc animal inter Mollia referendum esse iudicarunt, etiamsi multa quò ad naturam, & partes, ei desint, quæ superius diximus Mollibus vniuersis inesse.

Æ Q V I V O C A.

LEPVS Latinis simpliciter à pedum leuitate vocatur animal quadrupes, hirsutum, & velocissimum, quod Græci λαγών quoq; simplici nomine, aliqui δασύποδα vocant. Sed de æquiuocis Leporis in Leporis terrestris historia fusiùs dicetur. Lytam piscem vulgò à Gallis Gronaut (alijs Gornat) dictū alicui Leporem marinum esse putant. Germani quidam Seehan, idest Gallum marinum appellant, vt Rondeletius scribit. Zoographus ab alijs etiam Seehass, idest Leporem marinum dici putat; quauquam hic Lepus veterum venenatus non sit, cū in cibis commendetur, vnde Albertus ait: Lepus marinus duplex est: vnus vulgò Gornellus dicitur, Gallicè Gornais. Phlegma & mucum pituitosum, inquit Zoographus Germani vocāt Schnuder, alij Snot, vt inferiores Germani: à quibus hoc phlegmaticum animal Snottolf vocatur: quod nomen tamen etiam alijs quibusdā pituitosis piscibus & mucosis attribuitur. Nam Seehass, idest Lepus marinus Germanorum (alius quàm Græcorum & Latinorum) siue ab oris figura, siue aliam ob causam dictus, & à mucō Snottolf, duorum aut trium generum (ni fallor) reperitur, quibus communis est figura orbiculatis. Est & alius piscis oblongus eodem nomine.

S Y N O N Y M A.

QVI Lepus marinus Latinis dicitur, Græcis λαγώς, & λαγώς Θαλάσσιος. Neque enim eā distinctionem probo quam adferunt Hesychius & Varinus, dicētes, quòd λαγώς per ω de terrestri dicatur, λαγός per ο breue de marino & fluuiatili; cū fluuiatilem Leporem nullum nouerim. Βαμβιδόνες, κίχλαιτε καὶ λόγοι. Epicharmus in nuptijs Hebæ, vt citat Athenæus: sed melius alibi βεβραδόνες (idest membrades & λαγώι, quanquam si qui pisces λαγώι dicantur, nuptijs & conuiujs apti, illi planè à Lepore venenato, de quo agimus, diuersi fuerint. Horatius:

Nec scarus, aut poterit peregrina iuuare lagois.

CVbi dubitat Acron, an lagois sit genus piscis, quod in mari Italo non inueniatur, aut auis quæ carnem leporis habeat. Germanicè Lepus marinus venenatus circumlocutione efferri debet, ein giftiger Meherhass, oder ein giftiger Kleiner Muttelisch. Liebre de la mer Hispanicum est. Caterùm Lepus marinus sic dictus est à colore Leporis terrestris, quem Græci ἐμπερκνοι vocant, quòd sit percna (ea est oliuæ non acerba, nec omninò nigrescentis species) similis. Et Plinius colore tantū Lepori terrestri simile esse scribit. Idcirco miramur omnes Cardanum, cū tria genera Leporis marini descripsisset, ex Rondeletio hæc subdere. Hæc velut reiectanea quædam maris (inquit) vt Lepores marinos descripsi, quid enim his cum Leporibus simile? nec veneni quod potissimum signum, quodq; in eis lethalissimum habetur, vlla mentio fermè habita. Propior forsā descriptio alterius reiectanei à Bellonio recitati, quamquam nec hoc forsā Lepus marinus dici possit. Sed à colore multis rebus nomina imponuntur, & inter pisces leuco, leucisco, glauio, erythriuo, Melanuro; auium puta pæfferis, merulæ; turdi nomina ad pisces eiusdem coloris sunt translata. hoc & in alijs contingit animantibus. Quapropter non mirabimur Plinium, qui terrestris marinoq; Lepori nil præter colorem commune inesse scribit. Et quamuis hic color Leporinus in omnibus speciebus marini Leporis non inueniatur, sufficit tamen in aliquo reperiri genere. Monspelienfes Imbrigo vocant, hoc est ebrium, quòd viuus colore ex rubro nigricante, quali plerunque ebrj esse solent, existat. sed mortuus ex fusco albicat.

ser. 2.

Etymum.

Lib. 7. de var. rer.

Contra Cardanum.

GENVS. DIFFERENTIA.

Descriptio.

De animal.
2. cap. 45.

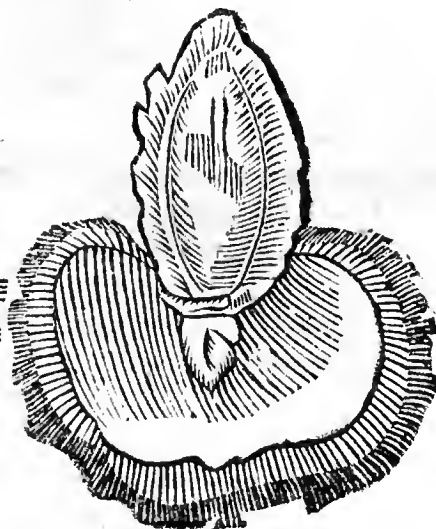
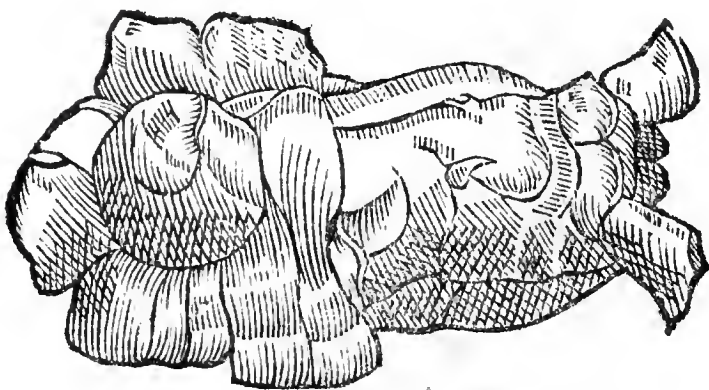
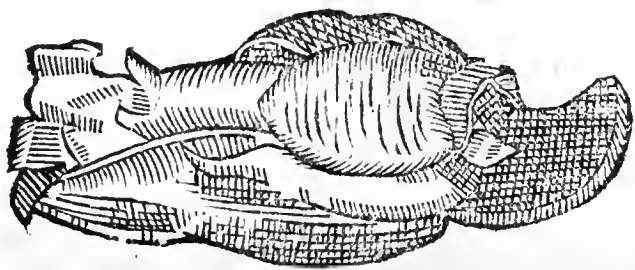
Color.

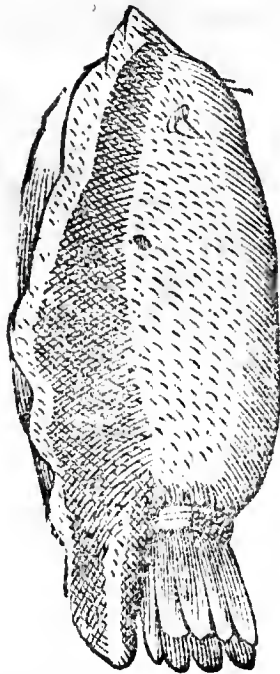
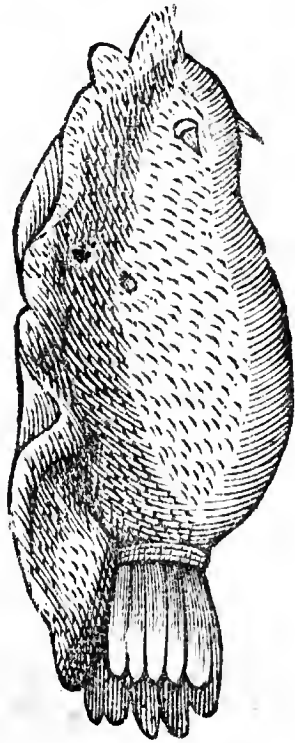
In apologeti-
co.

HACTENVS fuit à paucis cognitus Lepus marius, tùm quia rarus est, tùm etiam quia variè à veteribus descriptus. Ælianus cochleæ, testa exemptæ aptissimè comparat, cui sanè persimilis est. Plinius ossam informem, hoc est massam carneam, vt exponit Rondeletius, potius quàm piscem vocat. Neq; erim pinnas, neq; oculos, neq; alia membra aptè distincta in hoc videas, quemadmodum in alijs piscibus, ob id substantia siue carne non corporis specie Loligini parux assimulauit Dioscorides. Alij caudatæ Loligini similem fecerunt: nigrum in superficie Scholiastes Nicãdri commemorat. Ælianus ex omni parte ad terreni leporis similitudinem præter pilos accedere tradit. *Ρυπός*, idest sordidus à Nicandro cognominatur. Scholiastes dicit quoniam *γλυκός* est. Zoographus *γλυκός* legit per iota in prima. Nam *γλιν* per iota, rhyphon idest fordes significat Varino. Lepus marinus, inquit Auicenna, est animal ostracosum lutosum (Bellonius pro lutoso reponit durum: nam ostraco siue testa hoc animal tegi nullus idoneus scripsit author) declinans ad rubedinem aliquantulum, inter partes cuius sunt quædam similia folijs alu-fnew. Apuleius de lepore marino ait: Cùm caterà exossis, duodecim tamen numero ossa, ad similitudinem talorum suillorum in ventre connexa, & catenata gerit. dum in viuis est è rubro nigricans est, mortuus fuscus, teste Rondeletio, qui etiam apud Latinum Nicandri interpretem (Leonicerum intelligit) hæc se legisse tradit. Lepus marinus ex lacertorum genere est parux Loligini similis, informis magis ossa quàm piscis. Solo colore Leporem referens. Sed nullibi inuenio in Leoniceri scholijs Leporem marinum Lacertorum esse genus, quòd si ex genere Lacertorum statuat, quomodo parux Loligini similis esse potest, quæ corporis figura, & substantia nihil commune habet cum Lepore marino? & hic exanguis est, Lacertus autem sanguinis particeps: Leporis marini tria genera à Rondeletio descripta sunt, cuius etiam picturas damus. Primum genus maximè lethale est, cochleæ nudæ admodum simile, maximè posteriore corporis parte. Os habet in dorso veluti Sepia, tenue volutæ instar, contortum, qua parte caudam spectat. in lateribus Sepiarum modo pinnas habet alueum ambientes, replicatas: mox cornicula duo carnosæ, qualia sunt in cochleis, altera tantum capitis parte Zygenæ caput imitatur: altera parte foramen est per quod carnosam quandam substantiam exerit, vt in pictura vides: eandem pro arbitrio retrahit. in harum duarum partium medio rima est pro ore. Atramento, & reliquis partibus internis Loliginem refert. Idq; in hoc genere admirabile est, quòd cùm in omnibus animantibus partes sinistrae dextris similes sint, in hoc valdè sunt dissimiles, vnde ossa informis meritò dicitur. Odore est pisculento tetroque. Secundum genus superiore est maius, partibusq; internis, atramento, substantiaque prædicto simile, item partibus externis dextra, & sinistra, reliquis dissimile. Nam parte priore duas latas appendices carnosas habet, in quarum medio rima est: paulò infra cornicula duo, qualia in superiore descripta sunt, nisi quòd acutiora & breuiora sunt. In dorso os nullum, neq; posterior pars cochleæ exenteratæ similis est. Huius posterioris partis utroq; latere, veluti in Sepia sunt pinnæ magis expansæ & replicatæ. Tertium genus substantia, viribus, & facultatibus prædictis simile est, idcirco inter Leporis marini genera retulit Rondeletius; pronamque, & supinam partem huius repræsentauit. Quod in partis supinæ medio conspicitur, est os: supraposita ori pars, alueus, qualis in Sepijs, oui figura, sed in ambitu crenatus. Ori subiecta pars membrana est tenuis, carnosæ, magis expansa in rotundum, cuius ora fimbriata est, fimbriæ nigrae sunt. Intus cerebri nigri parum est, gulam excipit ventriculus, ex quo oritur intestinum instar capreolorum vitis conuolutum. In medio substantia quædam est fungosa succum fuscum continens: fortassis *μύκων* est cum atramento suo. Toto corpore est splendido: crystallum, vel pituitam concretam, congelatamque dixeris. Rarò admodum capitur, & vix vnquam nisi in summo æstu. tùm enim à summis feruoribus omnia conturbantur, ea etiam quæ in maris imo latent. Odore est valdè ingrato, & pisculento: nauseam mouet. Hoc tertium genus Bellonius descripsisse videtur pro communi Lepore marino: Fuluum, inquit, Leporis terrestris colorem imitatur. Pulmonis marini more per mare diuagatur, tametsi pinnis careat. Pellucidum habet corpus oui anserini

A anserini crassitiem non excedens, quod pro libidine huc, & illuc transfert. Gibba est illi forma parte externa, qua etiam glaber est: conuexam internam partem ostendit: qua eadem parte nerui permulti recti, atq; obliqui apparent: quibus eo modo ferè striatus est, vt conuexa fungi pars, iisdem adstrictū corpus diffundit, diffusum verò contrahit: sese enim constringendo aquam percutit, vt in ipsa natatione fungi naturam referat. Septem habet appendices, innumeris promuscidibus stipatas ex indico in cyaneam vergentes, quibus sugendo alimentum corpori suggerit: appendicum autem substantia fungosa est. Ceterum ex aqua emergens suam figuram amittit, & in seipsum concidit, vt pulmo marinus. quapropter in vase aquam habente hunc contemplari oportet. Natat tranquillo mari: facileq; digitis cedit, si comprimatur. Tota namq; corporis eius substantia mucosa est, ac veluti cartilaginosa. Os ad cirrorum radices in concaua parte situm habet. Linguam demorsus vellit, vt aridix; paulò tamen remissius. Præter hæc commemorata genera tria alia nouimus, vnum cuius picturam primo loco damus Lepori terrestri, colore & parte anteriori pla-

Leporis marini tres species ex Rondeletio.

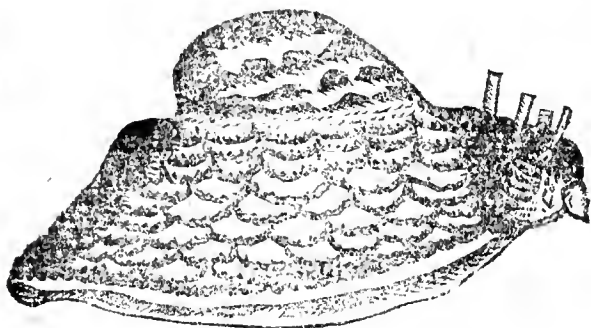
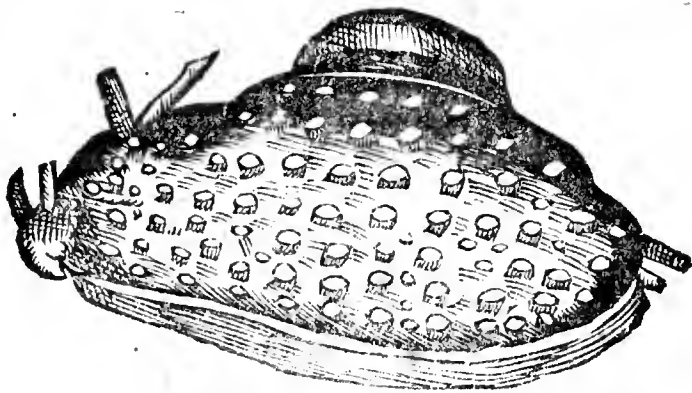

nè simile, dico capite & auribus, posteriore parte informis apparet orna, nouem aut decem appendicibus in fine prædita. hoc verum Leporem antiquorum existimo. Alterum genus colore, & forma corporis à prædicto differt: colore enim est amethystino maculis albis variegato, binis in posteriore parte appendicibus, veluti caudis quatuor, auriculas dixeris, duas prope os, duas supra caput: dorsum habet gibbosum. Tertium est cinereo magis colore, non tamen unicolor, sed albo & amethystino variegatum, gibbo purpurascens; quatuor appendicibus parte anteriori. eius icon datur etiam parte inferna, quæ magis est cinerea. Aliud adhuc genus Leporis marini à prædictis diuersum, Plinius & Aelianus describunt, idque in Oceano Indico degere, & omnino Leporem terrestrem pilis exceptis quos erectos habet, æmulari affirmant. sed lubet Aeliani verba adscribere. Magni maris Lepus, inquit (nã alterum, qui in alio (mediterraneo) mari nascitur, antè dixi) ex omni parte ad terreni simili-

A ni similitudinem accedit, præter pilos. nã terrestris pili molles sunt & ad tactũ haud quidquam resistentes. contra illius spinosi & erecti. hunc qui contigerit, lædetur. ipsum in summa maris aqua natate, non in altitudinem demergi dicunt. celeri ac concitata natatione viuum eò difficillimum ad capiendum esse, quòd neq; in rete incidit; neq; ad lineæ escam accedit. Quum ægritudine afficitur, natate nequit. Quisquis tum manum ad eum admouet, nisi medicina adhibeatur, perit. ac si bacillo eum tetigerit, hoc idem periculum ei procreatur, quo basiliscus baculo tactus afficit. Hæc Aelianus.

Lepores marini duo alij postremò descripti.

GENVS. LOCVS. VICTVS.

SUMMATIM à loco duæ species constituendæ sunt, vt alij Lepores Indici dicantur, qui in Indico mari degunt, alij Europæi, qui sunt in nostris maribus, Adriatico & mediterraneo: num enim in Oceano Germanico inueniatur, nõdum adhuc exploratum habemus. Plinium si verum est, quòd in India ampliorem multò, & maiorem Leporem marinum, quàm in nostro mari dati scribit, puto à nostri maris Lepore diuersum non intelligere. Indicus enim ab Aeliano descriptus admodum dissimilis. Nam Iuba in ijs voluminibus, quæ ad Caium Cæsarem Augusti filium de Arabia tradit, Lepores marinos ternas heminas capere affirmat: sic. n. apud Pliniũ legendũ censet Rondeletius, & non vitulos marinos, vt habent quædã exemplaria, quæ longè plures heminas capere possunt: sed quidam codices alij hîc legunt mytilos ternas heminas capere, quæ lectio magis probanda, quia loquitur de capacitate testæ tanquam vasis. Nostras vt Aelianus tradit in cæno gignitur, & sæpè cum aphis capitur, quod primo generi à Rondeletio descripto conuenit: is enim cum vescatur limo, alga, sordibus, in stagnis marinis lutulentis libèter versatur. Reperiuntur frequèter inter Cycladas insulas teste Bellonio, inter Lolios, Lorigines & Sepias. Hinc poëta vetustissimus Nicander Leporem marinum nuper in lucem editum sub alis, seu appendicibus Loliginis & Sepiæ occultare se scripsit, cuius naturam obiter depingit his versibus:

Lib. 2. de
anim. c. 5.

In Alexi-
pharmacis.

Ὅς δὴ τοὶ ρυπόεις μὲν ὑπὸ σλίῃ εἰσὶν ἀραιαῖς
 Τευθίδος ἔμφερεια νεάλης γόνος. ἢ ἀτε τεύθε
 Ἡ' αἰεσηπίαδος φυλήξιδος. Ἡ' τε μελαίνας
 Οἶδμα χολή δολιγὰ (δολόεσσα) μαθῆσ' ἀγρώτορος ὀρμῶ.

Quos sic vertit Iacobus Greuinus :

Porro sordidus hic Lepus, ut natalibus undis
 Editus est, timide forulis se Teuthidis abdit :
 Ceu genita ex illa proles, vel Sepia is esset,
 Quæ vitream si quando peti se senserit, undam
 Felle suo atq; adeò quadræ nigredine turbat.

Tertium genus Rondeletij in alto mari degit, ideoque rarissimè capitur.

S E X V S.

CVM ad Rondeletium delatus esset Lepus marinus, qui lingula carnosâ careret, & ore in dorso : cæteris verò cunctis partibus externis & internis omnîo similis esset primo generi, eum marem esse iudicavit, & primo loco descriptum ab eo, faminam : quòd in ea simile quid Polyporum ovis reperiretur. Esse autem in hoc genere marem & faminam testis est Plinius; Grauidæ, inquit, si omninò adspexerint faminam ex eo genere duntaxat, statim nausea & redundatione stomachi vitium fatentur, ac deinde abortum faciunt. Remedio est mas ob id induratus sale, ut in brachialibus habeant.

Lib. 32. c. 1.

P R O V E R B I A.

IN contabescentes, quia nulla medicorum ope restitui possunt, dici poterit quorundam sententia, *Edi Leporem marinum*. Amepias apud Athenæum in Parco:

Lib. 10.

Λαγών τὰ ραξας, πῖθι τὸν θαλάσσιον.

Tu qui hæc conturbasti, bibe Leporem marinum.

Idest annotante Dalechampio, sic vinum bibe, ut posthac semper fastidias, quæ sanè expositio non placet. Nam ad tædium vini inferendum solummodò, antiquos fuisse vsos Lepore marino non arbitror; quòd nimis ingens sit venenum, ut postea ex varijs authoribus probabitur. Idcirco puto eo versu mortem diram impreari.

H I E R O G L Y P H I C A.

QVI marinum Leporem pingunt, inquit Pierius Valerianus, humano tactu digito mihi videntur significare voluisse, vel hominem minima de causa exanimatum: quandoquidem ferunt eam qui non modò digito, verum etiam virga Leporem marinum attigerit, quamprimum exanimascere, nisi promptuarium sit remedium, etiam mori. Vel mutua damna ex eadem pictura libet interpretari (nam hieroglyphicum hoc apud veteres non inueni) quia humanus attractus Lepori etiam exitialis in Indico præsertim mari: hæc Pierius.

V S V S I N M E D I C I N A.

Ad pilos emellendos.

L. 2. c. 18.

Lib. 11. de symp.

Lib. 1. de

compes. sec.

loca.

PER se tritus, aut cum marina Vrtica illitus, teste Dioscoride, capillos euellit. Kiranides: Solutus inquit, & inunctus præuulsos pilos palpebrarum non finit renasci. Galenus etiam Lepore marino aliquos vsos fuisse scribit perdedi pilos gratia. Et Crito apud eundem psilotris admiscuit. Plinius psilotrum ait esse, vel sanguine, vel felle, vel in oleo necatum. Alij oleo ideo coquunt. Galenus in Euporisticis: sanguinem recentem ad idem inungit. Utendi modum dilucidè exponit Marcellus Empyricus, cum ait: Leporem marinum, vel eius sanguinem

A nem cum oleo tere: atq; ex eo vulsorum de oculis pilorum loca frequenter perunge: post quod, & si renascentur, pili molliores erunt: quibus iterum euulsis supradictum medicamen inducitur, tum verò non renascentur. Archigenes apud Galenum ad agylopas lanae tomentum cum sanguine marini Leporis tinctum indit. Plinius aduersus strumas laudat: Pungi, inquit, piscis eius qui rana in mari appellatur, officulo de cauda, ita vt non vulneret, prodest. Idem faciendum quoti diè donec percurentur. Eadem vis est pastinacæ radio, & lepore marino imposito, ita vt celeriter remoueat. Marini Lepores oleo veteri iniecti benefaciunt discutiendis strumis, sed cum ipso oleo in plumbeo pyxide inclusi: quam diebus quadraginta diligenter alligatam oportet haberi, postea ex eo pinnula oblinenda sunt strumæ, superq; eas pellis lanata non nimium tunsa, tegendi gratia imponenda est: præcipi autem oportet ne quis hoc medicamento manus inquinet, aut inquinatas, priusquam bene eluerit, ad os referat, Marcellus Empyricus. Iubent & Lepore marino recenti podagram fricari teste Plinio: ex quo & hoc quidam citat: sanguis eius & fel in oleo necati contra carbunculos valet. Leporis mar. sanguis, inquit Auicenna, est calidus purgans morphæam & pannum: caput eius adustum generat pilos in alopecia, propriè cum adipe vrsi, & in tyria valdè: cum autem ex eo fit emplastrum sicut est abradit pilos. Abstergit visum more emplastri superpositum, & sicut collyrium: hæc ille, qui præcedenti etiam capite de Lepore terrestri sic scripserat: Sanguis eius expurgat pannum: & cinis capitis eius remedium est vtile aduersus alopeciam & propriè marini: sed hoc videtur Zoographo Echinis magis conuenire: nempe vt Echinus marinus efficacior sit contra alopeciam quam terrestris: & forsan ex diuersis animalibus remedia in vnum miscuit Auicenna. Cinis leporis marini in palpebris pilos inutiles euulsos cohibet, ad quem vsum vtilissimi minimi, vt auctor est Plinius. Albertus cinerem in aqua potum aduersus eiusdem venenum & rubetæ celebrat. Apud Galenum inter Asclepiadæ oculares compositiones citatur Dionysij Milefsij ad pilos palpebrarum pungentes hoc remedium: Leporem marinum in pyxide vitæ, & cinerem tritum ricinorum sanguine excipito, & reposito in cornea pyxide vitæ, euulsis antea pilis. Enterocelæ lepus illinitur tritus cum melle, Vottonus ex Plinio, tanquam de Lepore marino, cum Plinius id de terrestri scripserit.

*Ad agylopæ.
Ad strumas.*

Ad podagrâ.

*De cõp. sec.
loc. 4. c. 7.*

VENENVM ET EIVS CVRATIO.

C **Q**UATILIVM animalium pauca admodum venenosa reperiuntur quòd in humore degant, qui veneno contrarius esse solet vt plurimum. Sed inter ea quæ venenum habent nullum Lepore marino pestilentius. Cetera enim parte tantum aliqua venenum continent, vt Araneus piscis in spinis tantummodo id habet, & pastinacæ marina in radio, cum Lepus in toto corpore id habeat, quamuis sint, qui & huic tantum in felle contineri putent. Titus Imperator à fratre Domitiano Leporis marini veneno enecat: cum enim oraculum consuleret, ac quæreret, quo mortis genere obiturus esset, responsum fuit, Vlyssis modo periturum ἐκ τῆς θαλάσσης. Sed Vlysses pastinacæ icu perijt. Titus post mortem patris cum regnasset à marino Lepore interfectus est. Is autem piscis (vt ait Philostratus) humores quosdam occultos habet mortiferos supra omnia venena, quæ mari terrauè nascuntur. Et Neronem hunc ipsum piscem epulis miscuisse quædam tradunt, aduersus homines sibi inimicissimos. Domitianus autem hoc eodem contra Titum fratrem vsus fuisse putatur, quòd graue molestumque sibi videretur, simul cum fratre humano benignoq; viro imperare. Io. Tzetzes.

*Titus Imper.
mors.*

Lib. 6.

Chil. 6. 43.

*Τίτος δὲ θνήσκει βιβρωπῶς λαγῶν τῶν θαλασσιῶν.
Titus autem moritur cum comedisset Lepores marinos.*

D Eundem Domitianum præter Titum, alios quoq; è medio sustulisse eodem veneno referunt. Quocirca Hegesander Delphus, referente Athenæo, in Artemisij Dianæ sacris nullum inter cetera gestari (περιφέρειν) ait, eo, quòd videatur Lepores marinos, homini lethales magno cum studio venari & consumere: vt piscis magna hominum utilitate venator Deæ etiam venatrici consecraretur. Plutarchus verò, mystæ inquit Eleusiniij nullum venerantur quod scitis: eodemque Iunonis Argiivæ antista honoris gratia abstinet: Nam Leporem marinum qui homini est lethalis, maximè interficiunt & consumunt nulli. Ideoq; vt humanis & salutaribus animalibus parçitur, Aelianus vel ob hanc causam Eleusine sacris iniitiatis sacrum fuisse Mullum piscem habitum putat, vel quòd, ter anno pareret. Ceterum Mullum eo animali pestifero vesci Plinius nobis testatum reliquit: velsicitur, inquit, eo (Lepore marino) vnus tantum animalium, vt non intereat, Mullus piscis:

Lib. 7. c. 36.

Mullus cui

sacer Eleu-

sinij.

Lib. de soler.

anim.

Lib. 31. c. 2.

Lib. 8.

scis: tenerescit enim tantum, & ingrator viliorq; fit. In Mullo autem carnis durities ma-
ximè commendatur. Sed Athenæus etiam scarum Lepores marinos venari, ijsq; pasci
tradit. Non sunt, inquit Plinius, minus mira quæ de Lepore marino traduntur. Venenum
est alijs in potu aut cibo datus, alijs etiam visu. Si quidem grauidæ si omnino aspexerint
foeminam ex eo genere duntaxat, statim nausea & redundatione vitium fatentur, ac de-
inde abortum faciunt. Remedio est mas induratus sale, vt in brachialibus habeant: ca-
dem res in mari & tactu quidem nocet. & paulò post tradit, contra in India cum vel in ma-
ri tangitur, humano digito, mori, ait enim: In India affirmant non capi viuentem, inui-
cemq; ibi hominem illi pro veneno esse, ac vel digito omnino in mari tactum mori: esse
autem ampliolem multò, sicut & reliqua animalia. Et alio loco. Lepus, ait, dirum & vene-
natum animal, in Indico mari etiam tactu pestilens, vomitum dissolutionemq; protinus
creat. Huc refer ea quæ superius de Lepore magni maris incola allata sunt. Idè author de
eo qui in mediterraneo habitat, potum non semper mortiferum esse, quandoq; enim tormi-
na, & molestissimos dolores in ventre excitare his verbis scriptum reliquit: Lepus mari-
nus mortem saepe infert, aut si nihil aliud, ventrem acerbissimis doloribus torquet: quod
repetit ferè Aelianus l. 2. 45. Lepus marinus (inquit) sumptus saepenumero mortem intulit;
ventris saltem dolores excitauit. Gyllius addit; partum abigit, stomachum dissoluit,
Græcè legitur: λαγώς δὲ θαλάσσιος βραδείας θάνατον ἤνεγκε πολλάκις: πάντως δὲ τὸν
γαστήρα ὠδύνας. Ceterum visu etiam nocere, vt scribit Plinius, non vsq; adeo verum
esse puto, nisi qui aspicit, vicinus factus terrum Leporis odorem, ac virulentiam naribus
etiam hauriat, quomodo & mulieres abortire, etiam posse censendum est. Ita & Ronde-
letius marinum Leporem sibi allatum odore suo nauseam astantibus excitasse, hac narrat
historia: Cum ego, inquit, piscium naturæ, varietatisque cognoscendæ studiosissimus,
piscatorium forum frequenter inuiserem, cumq; piscatores proposito premio allec-
tati ad me si quid rari aut noui in mari caperent, vel in littus eiec-
tum reperirent, ad me deferrent: ecce piscator Leporem marinum cum aphyis & Loliginibus in faucibus Mal-
guriæ captum, nunquam à se aliàs antè visum, aspectu foedo, odore tetro, betæ folijs
inuolutum mihi offert: quem cum diligentius contemplerer, mihi multisq; qui vna me-
cum erant, nauseam mouit. Sed ne hac quidem à piscis inspexione reuocatur, disseca-
bam, partesq; omnes internas rimabar: quum interuenit mulier quædam de mariti mor-
bo me consultura, cui quum ad dissectionem attentior statim non responderem, odor pis-
cisq; conspectus vomitum dissolutionemq; veniculi protinus creauit & de ventris dolo-
re (erat autem grauida) grauitè quæri cœpit, vt iam abortus timendus foret: quem ad-
stringentibus emplastris ad retinendum foetum ventri lumbisq; admotis prohibui, & vt
aliquot dies Cancris vesceretur, consului. Permulti sunt huiusce rei locupletissimi testes,
viri boni & studiosi, qui ea quæ dixi symptomata & in se, & in grauida experti sunt, & vi-
derunt vt omnino ex his, quæ de Lepore marino veterum literis prodita sunt, huic nostro
(Lepori) competere experientia docuerit. Hactenus Rondeletius, qui & tertium quod
descripsit genus, splendore diutius inspectantibus dolorem oculorum capitisq; adferre in
se ipsa expertus est. Reliquum est vt de accidentibus dicamus, quæ post venenum assump-
tū insequuntur. Id natura manifestè calidū est & arrodens, Bertutius eadem esse testatur,
quæ ex cantharidum potu euenire produnt auctores: sed nō omnino ita esse subinde pate-
bit. Primum gustu & odore deprehenditur, quia pisculentus quidam & virosus sapor ab
eis percipitur, vt scribit Dioscorides παράκολουθεὶ γενεῖς ὁμοία ἰχθύσι βρώμωδεσιν, vbi ma-
lè vertunt, piscium virus olent. Nam Aetius eadem habet: Lepus marinus, inquit, repe-
ritur ferè inter Loligines, animal paruum, virosus odorem habens; comitatur autem co-
medentem, sapor in ore similis piscibus, virosus. Et Scribonius Largus ait eius gustum non
absimilem esse illotis piscibus, aut etiam putentibus, sed ante omnes cecinit Nicander:

Symptomata
ex lepore ma-
rino.

In Alexi-
phar.

Εἰδήεις δὲ λαγοῖο κακοφθόρος πόνιν ἔμπεης
Ουλομένω. τὸν κῶμα παλυσεία τέκον ἀλμης
Τῶ δὲ σοι πελίδων μὲν ἰδὲ προματος πῆλει ὀδυῖ
Γευθμος ἰκθύος νεωδῶν ἀτε σαπρωθέντων
Ἡ καὶ ἀπλωτων ὀπῶται λεπὶς ἀυξίδα χραίνη.

Quos sic transtulit Iacobus Greuinus:

Quod si fluctu uagis Leporis lethale venenum. Vel putridi quod olent neq; loto corpore pisces,
Dependas, scdam qui sumpserit, halat odorem. Talis & immundo sapor obuersatur in ore.
Qualiter exempta reliquo cum viscere squamae,

Vbi autem in ventriculo & intestinis hoc venenum sedem figit, naturalem illarum partium œconomiam turbat, doloresq; varios excitat: Primum enim teste Dioscoride alius dolore afficitur: & vt scribit Aetius, color corporis ad arquati similitudinem permutatur, deinde plumbeus redditur cum faciei tumore: incenduntur autem pedum plantæ, & pudendum tumefactum cohibet vrinæ effusionem. Progrediente verò malo ægri etiam cœrulei coloris lotium (ὄρον θαλάσσιον, violaceam vrinam, Auicennæ interpretes) emingunt, quandoq; etiam sanguinolentum: deinde nauseabundi facti biliosa vomunt sanguine permixta, & piscium loturam olentia. Exudat item graueolentia & omne piscis genus auersantur præter Cancrum. Qui sumpturunt, inquit Scribonius Largus, Leporem marinum, stomacho vesicaq; adficiuntur: ita vt vrinam quidem difficulter, & cum dolore, purpureique coloris reddant. Stomacho item tento & dolenti sunt, auersoq; ab omni esca, præcipuè pisce. Nau- seant præterea & subinde reijciunt spumosa: interdum biliosa & sanguinolenta, & maxi- mè cum simulauit aut nominauit aliquis piscem. In summis litoris pusilli fluctus viden- tur subinde audire. Oculi eorum exulcerantur, genæ inflantur: coloris mali vel plumbei sunt: minutatimque per tabem quasi phthisici consumuntur. His adnumerat Auicenna con- strictionem anhelitus difficultatem, rubedinem oculorum, tussim siccam, sputum san- guinis, icterum & angustiam, dolorem renum, excrementum alui violaceum, quandoq; mucosum, ructus piscesos cū faldedine. Addit præterea plures, qui euadunt, in phthisin inci- dere: Plurima horum atq; maxima symptomata vetustissimus poeta cõplectitur his versibus:

Fen. 4. doc.
6. tract. 2. 1

4.

In Alexie
pharm.

Τῶν ἤτοι ζοφῶεις μὲν ἐπιχλοος ἔδρα με γη. is
Ἰκτερόεις. σάρκεις δὲ περισὸ λάδλω μιν εὖ θες
Ἰηκόμωαι. τὰ δὲ δόρπα κατέσυγεν. αλλοτερινός
Ἄκρον ἐποιδάιναν σφυρά πίμπραται. ἀμφὶ δὲ μύλοις
Ἄνθεα τε βρυόεντα κυλοιδιάωντος ἐφίξει.
Δὴ γὰρ ὠρμάτησαν ἕλιζοτέρη κρίσις ἐρών
Ἄλλοτε πορφυρή. τότε ἴπιπλέον αἰμάσσουσα.
Πᾶς δὲ πα. ἄδρα κίεσσι φανείς ἐχθαίρεται ἔλλοψ
Αὐτὰρ ὄνοασίεις ἀλίω ἔμυδαξατο δαίτα, idest,
Post bibitum hoc virus viridis stagnantia fellis
Excrementa manent, tenebroso lumina visu
Caligant, liquida abeunt in corpore carnes:
Nausea adest, tumet alba cutis, talique calescunt:
Subq; cauis oculis, roseo fucata rubore
Apparet facies, siltensq; vrina moratur,
Quæ nunc purpureo, nunc sanguineo esse colore
Cernitur, & quemcunq; vides contemnere piscem
Assoles auersans, vt qualibet æquoris ager.

Quibus autem ex epoto Lepore moriendum est, ij totidem diebus moriuntur, quot vix erat Lepus, quamuis incerti temporis veneficium esse author est Licinius Macer apud Plinium. Hic non prætereunda est à doctissimis viris agitata quæstio, num Lepus marinus lædat peculiariter pulmones: Id enim scripsit Galenus non vnico in loco, vt libro de Theriaca ad Pisonem. Quædam, inquit, inueniuntur quæ corporis partes quasdam peculiariter lædunt: Lepus enim marinus pulmonem vlcerat. & libro primo de compositione medica- mentorum secundum genera statim ab initio sophistis eos cauillantibus, qui de medica- mentis scripserunt quæ certas corporis partes vel lædunt, vel iuuant, respondet: At hoc cauillum, inquit, eos qui ita locantur, arguit facultatis medicamentorum adeo esse impe- ritos, vt pulmonem solum ex omnibus corporis partibus à Lepore marino exulcerari ignorent. Contra Rondeletius fatetur quidem esse medicamenta, quæ certis quibusdam partibus vel profint vel obsint; non tamen veritati consentaneum esse putat, solum pul- monem à Lepore marino lædi. Nā, inquit, Paulus Aegineta, & Aetius, qui omnia ferè sua ex Galeno transtulerunt, veneni huius grauia ac læuia symptomata varijs in partibus tradide- runt, de peculiari pulmonis solius affectu, ne verbum quidem. Dioscorides etiam ac Plinius quanta sit eiusdem veneni pernicies satis fusè declarāt, at quòd soli pulmoni noxā inferat, non dicunt. Non solum itaq; sententijs omnium qui de Lepore marino scripserunt, sed etiam experientia aduersatur Galenus. Clarissimus medicus Iohan. Gorrhæus Nicandri egregius interpres, cum videret poetam hunc eius rei non meminisse, vt Galenū cum eo & alijs con- ciliaret, certa quædam accidētia quæ poeta post huius veneni haustum superuenire scribit, à Lepore marino ortum trahere autumat. Maximè, cum Nicāder dicat carnes tabescere sen- sim: & paulò post.

Li. 3. c. 2.
An peculia-
riter pulmo-
nes lædat.

— Vndique malis Ceu flos exortens, tumidas tumor occupat ambas.

hæc annotat: Corpus nutrirî definit, vel quòd à Lepore humores non possit sibi assimilare, vel propterea quòd pulmones malo quodam Leporini veneni occulto tandem exulcerentur, vnde febris & tabes fiunt: quod quidem vlcerati pulmonis malum Nicander apertè indicauit, scribens genas rubescere, & velut rosèo colore pictas videri: hoc enim fit humorum in pulmõibus putrescentium calore in faciẽm sublato. Et sanè ita est, vt scribit Gortihæus. Non enim vt huic respondet Rondeletius, aliorum morborum symptomatumque communis nota est genarum rubor, sed pathognomonicum signum Leporis marini assumpti, si alia quæ supra Nicander retulit, signa adfuerint. Sed de his satis: Ad remedia alexipharmaca nos conferamus, quorum non paucus est numerus. Sed ante omnia prospiciendum corpori purgantibus medicamentis, vt si non omne venenum, saltem modica eius quantitas per aluum euacuetur, visq; veneni compescatur, & à partibus principibus cordiq; vicinis reuellatur. Idcirco Nicander in principio curationis propinat hellebori radicem, & succum scammonæ: ait enim:

Conclusio.

Remedia cõtra Leporem marinum.

Τῶν μὲν φωνήεσσαν ἄλις πόσει ἔλληβόροιο
 Ἰσημείας τότε δακρὺ νεοβδ' ἄλοιο κάμωτος
 Ὀφρηποιὸν ἰεπόδοι τε κακοῦ ἐκφυρματι χέυη.
 Contra hunc Phocicum veratri porridge potum,
 Eliciensq; recens lachrimas carpi colophonis;
 Perniciosa malis vt compescas pharmaca piscis.

Notandum est hoc in loco Nicandri quosdam φωνήεσσαν exponere nigrum & cruentum. Certè Dioscorides nigrum veratrum præscribit: & Auicenna. Cum autem aduenit dies secundus, inquit, excitationis accidentium & quiescunt, fiant ei pilulæ de helleboro nigro, & scammonino & agarico cum succo liquiritiæ & tragacantho partibus æqualibus, inde exhibeatur drachma vel paulo plus cum iulelp. Nicandri Scholiastes ad ea verba poetæ τῶν μὲν φωνήεσσαν, hæc commentatur. Γράφεται τῶν μὲν φωνήεσσαν ἀπὸ τοῦ φωνικῆ. ἢ γὰρ τῆ ἔλληβόρου πῶσις, ἐν φωνίδι δοκεῖ εὐρεθῆναι, καὶ λευκὴ δὲ ἔλληβόρον ἢ σκαμμονίαν δίδουσι, φωνὴν τῶ κάμωτος, ἢ ἀκοιλίας φερομένης οὐχοιθῆ, καὶ τὸ τοῦ φαρμάκου κακὸν οὖν ἀπορραγῆ. φωνήεσσαν δὲ εἶρηκε, τῶ μὲν μελανὸς ἔλληβόρου πόσον. id est, scribitur etiam τῶν μὲν φωνήεσσαν pro φωνικῆ. Videtur enim potus hellebori in Phocide inuentus. Iubet autem ægro dari potum hellebori aut Scammonij, vt ventris fluxu excernatur & disperdatur venenum. φωνήεσσαν verò dixit nigri veratri potionem. Dioscorides cum iubet dari decoctum maluæ aut cyclamini radicem cum vino ἢ ἔλληβόρου μέλαιος, καὶ σκαμμονίας ὄψου, id est, hellebori nigri aut Scammonij liquore, non expressit pondus. vt verbum ὄσον in eadem periodo vel cum accusatiuo construatur, vel cum genitiuo, partem scilicet rei significante quod vsitatum est Græcis Ruellius & alij pondus expresserunt nempe drachmam vtriusq; sed in scammonio apparet nimium. Lac deinde propinandum erit Asininum laudat Dioscorides, & alij, sed ante omnes Nicander.

Ἄλλοτε βρωμῆσιος ἀμελγόμενος γάλα πίνο.
 Interdum elixa mulsum lac potet asella.

Li. 28. c. 10. Plinius & asininum lac equinum bubulumq; priuatim ijs qui marinum Leporem hauserunt, auxiliari scribit. Scribonius Largus præscribit etiam lac muliebre. Dantur hæc lactis generæ vel per se vel cum melle aut passo quotidie. Lactis loco poterit dari continuè decoctum maluæ tam radicis quàm foliorum: quod etiam magnam aduersus hoc veneni genus vim obtinet; inflammationes enim & punctiones Leporis marini mitigat non aliter quàm lac ipsum: idcirco subdidit hunc versum post citatum Nicander:

Ἡ ἔχρη τῆς μάλ' ἀλ' ἰσχυρῶς ὄψου.
 Insuper elixa da lubrica iuscula malua.

Li. 2. cap. 21.

Scribonius Largus, prodest, inquit, & maluæ sorbitio bene vncta & falsa. Auicenna ait: Iuuant & coliculi maluæ, & folia altheæ recentia elixata, aliàs semen altheæ recens elixatum: Plinius, folia ait, Altheæ cum radice sua decoctæ Leporis marini venena restinguunt: vt & quidam dicunt si vomatur. Actius post lac cum mulso potum aut decoctum maluæ confestim vomere iubet. Deinde radicis cyclamini ritæ dat drachmas quatuor cum vino diluto, aut veratri nigri drachmam vnam: aut scammonia scrupulos duos cum bubulo lacte vel aqua mulsæ. Aegineta non cyclamini sed peucedani radicem è vino propinat: lapsu fortè librarij. Nam Dioscorides, de cyclamino agens radicem eius contra venena, præsertim Leporis marini è vino bibi docet. Lepori marino aduersatur & cyclaminos;

Li. 25. c. 10. Plinius. Extat apud Zoographum codex manuscriptus Græcus κατάϊσως, Dioscoridi attri-

A di attributus: hic lac muliebre laudat, & veratrum album: neq; enim, inquit, metuendus est ab eo vomitus. Iuuat ab initio vrina humana quoq; pota & vomitu reddita, *ερον ανθρωπινον ποθιν και εξαραθιν.* Auicenna etiam hanc vrinam eidem malo prodesse tradit. Resina item cedri ex vino oboli pondere sumpta alexipharmaci naturam praestat. Nicander.

Και το τε κεδρίνης πελαγίας βάρος εμμορεπίσης.

Tum quoq; cedrina vizinti grana resina.

Pro κεδρίας λείας μετ' οίνω apud Dioscoridem legit Zoographus κεδρίδας, idest cedri fructus, sicut & *αρκευθιδας* dicimus multitudinis numero, idq; ex Aetio. Nam resinam cedri numero singulari cedriam dicimus: quam itidem Aëtius in hoc malo non cum vino bibi, sed cum passo delingi praecipit: Sed & Dioscorides libro primo, Cedria, inquit, in passo sumpta contra venena Leporis marini auxiliatur. Plinius cedri succum vocat, in-

Dioscorides correctus.

Lib. 4. c. 5.

quiens. Suadent & contra venenum Leporis marini bibere in passo cedri succum. Alibi ad idem medicamentum cedrides, idest fructus cedri commendat, quos innominatus quidam per se edi iubet. Asclepiades apud Galenum dat obulum & semibulum cedriae. Aetius eius bina ternauè cochlearia per se sumi iubet, aut cum passi cyathis duobus tribusue.

B Dat idem etiam baccas iuniperi tritas per se, aut cum passo plurimo. Acinos mali punici laudant Dioscorides & Aetius atq; alij. Nicander omne genus mali punici: & mustum vis expressum, ita vt ex oliuis oleum solet exprimi.

*Βρύκοι δ' άλλοτε καρπών αλγες φοινώδεα σίδης
Κρησίδος οίνω πησα, και λυ προμύνηιον επυσι
Συω δε και αργινητιν: εσα τα σκληρα καρφη
Θωμι αρα χηνητι διαφρασσει καλυπτη.
Αλλοτε δ' ενοβρωτα βορω εν κυριδι τλιφας
Ωσπερ νεοτε ευουσαν υπο τρυπηρον ελαιω.
Puniceis interdum cui Creta est patria, mali
Formosum poterit potu aegae iungere frustum:
Oenopisq; & quoa Promenium nomine dicunt
Aeginetiq; item: & tenui quacunq; rubentes
Et duras cute habent molliq; putamine crustas:
Quandoq; exemptas grandis e vitibus vuas
Exprime fiscella. noue vt excolentur oliuae.*

Id est Greuino interprete.

C Scholiastes *δινωωλω, προμύνηιον & αργινητιν* tres diuersas mali punicae species facit. & forsitan, inquit Zoographus, tres illae species sunt, quarum vna acidum ac vinosum, altera dulce, tertia *μείσον* (id est medij saporis, muzū vulgò nuncupant) pomum profert. His quartam speciem addit apytenon dictam, quam Nicander quoq; videbitur comprehendisse si ita legatur: *εσα τ' ασκληη, εα καρφη*, idest, & quae molles nucleos rubentes tenuissima distinguunt membrana. Nam licet *τα σκληη εα* legamus, per antiphrasin, tamen molles nucleos interpretatur Scholiastes. Dioscorides quoq; punici mali acinos cum succo scammonae & melicrato dari iubet. Aetius etiam per se commendat. Incertus de remedijs morborum secundum loca Graecus author nondum impressus, Dioscorides falso putatus (citur à Zoographo) mala punica vinosa, & eorum nucleos in cibo laudat. Ex malo punico acerbo, inquit Plinius, fit medicamentum quod stomachice vocatur, vtilissimum oris vitij, narium, aurium, oculorum caligeni &c. contra Leporem marinum hoc modo; Acinis detracto cortice tufis, succoq; decocto ad tertias, cum croci & aluminis scissi, myrrhae, mellis Attici selibris: sed hic locus Zoographo suspectus est, quoniam remedia aduersus

Li. 23. c. 6.

Plinij suspectus locus.

Lib. 28. cap. 7.

D Leporem marinum intra corpus suuuntur; hoc autem vitij externis tantum applicari potest. Apud eundem, vbi habet: peculiariter valet potum contra venena quae data sunt è Lepore marino buprestique, vt Aristoteles tradit, dorycnium: quidam codices melius legunt, & vt Aristoteles tradit, contra dorycnium, nimirum lac muliebre prodest, de hoc enim antea erat locutus. Commendat etiam alismatis vtriusq; radicem potam è vino, & potos hippocampos. item ostrea quae etiam fricta & in cibo sumpta prodesse ait Valerianus, apud quem & hoc legere est; Ranæ fluuiatiles si carne edantur, iusuè decoctarum forbeat, profunt contra Leporem marinum. Cum pisces alios omnes auersentur, teste Dioscoride, & oderint qui marinum Leporem hauserunt, tolos fluuiatiles Cancros coctos libenter edunt, & admisto vino tritos bibunt. Inditiū & spes salutis est, cum pisces amare & in cibos admittere expetunt. Pro his verbis *και πινεσιν οινω μεμιγμένω επ' αυτων*, in antiquis codicib. inquit Goupius, legitur *και πινεσων ωφελουμνοι*, id est Cancros solos ex piscibus

Lib. 6. c. 30.

admittunt, & concoquunt, & vtilitatem ex eis percipiunt. Codex manuscriptus Zoographi habet, καὶ τῶν μόνων πέρσους. Aegineta Cancros fluuiatiles duntaxat pro remedio dari iubet, si admiserint. Sed loci eius lectio fortè melior est apud Aetium, qui sic loquitur: Edat & Cancros assidue, piscem enim nullum admittit. Quod si piscem edere possit signum id salutis iudicabis: Et Aetius. Quod si pisces ægri ingerere nequeunt, solos fluuiatiles Cancros coctos edant, bibantq; vinum cui ipsi sint admisti. Caterùm salutare est si piscem edere sustinent. Cancri fluuiatiles, inquit alibi Plinius, triti potiq; ex aqua recentes, seu cinere adseruato contra venena omnia profunt, priuatim contra Scorpionũ ictus cum lacte asinino, vel quocunq;. Eadem vis. contra venenatorum omnium morsus, & contra Leporem marinum. Aetius desperatis ob epotum hoc venenum Cancrorum fluuiatilium crudam carnem contritam è lacte propinat. Cùm itaque veneno huic aduersam vim habere Cancros fluuiatiles ex tot authoribus probatum sit, quàm malè in ἀντιβαλλομένων libello Galeno falso adscripto pro Lepore marino Cancer fluuiatilis substituitur, quilibet oculatus viderit. Auicenna Echinum assum recentem aut sanguinem eius, & sanguinem anseris dari præcipit. Extollit etiam Dioscorides sanguinem anseris calidum, vel dum fluit è vulnere, vt habet Kiranides. Eundem quoque Aetius calidũ cum passo bibendum præcipit: Plinius cum olei aqua portione. Galli sanguis sanat eos qui Leporem marinum comederunt, Kiranides. Præfertur & à quibusdam aduersus hoc malum humanus sanguis calens è venis potus, non alitet quam lac è mammillis: & vulpis caro inassata, quin & theriaca diatessaron tribus diebus pota. Ossa asini contracta, & decocta auxilio esse testes sunt Plinius & Auicenna. Præterea vt Aggregator citat ex Auicenna, fistulæ pastoris aureus vnus vel alter liberat. item Lutum sigillatũ. Terra quoq; sigillata, authore Galeno liberat vomitu. Idem Aggregator auxilia quædam aduersus mortuum Leporis marini recenset: ridiculè nimirum, cùm nullus authorum periculi ex eius morsu meminerit. nec alia quàm quæ prius simpliciter contra venenum eius sumpti retulerat: nisi quòd ex Hali abbate (lapsu fortè interpretis) Leporem ipsum marinum emplastri modo impositum, suo morsui mederi recitat. Magni maris Leporis venenum hoc modo curatur: Radicem, vt scribit Aelianus, ad idem mare in insula quadam nasci ferunt, haud quamquam in vulgus ignotam, quæ animi affectionibus illius, qui sic affectus fuerit, medetur. Ea enim animo deficientis naribus admota facit, vt is reuiuiscat & recreetur. Sin negligitur, tam sanè valida pernicie hic lepus præditus est, vt ad mortem vsque hominis morbus procedat. Hæc Aelianus.

Lib. 28. cap.
10.

Lib. 16. cap.
19.

Finis Libri Primi.

VLYSSIS ALDROVANDI
PHILOSOPHI ET MEDICI

B
BONONIENSIS
DE ANIMALIBVS EXANGVIBVS
RELIQVIS QVATVOR

Liber Secundus,

QVI EST

DE CRVSTATIS,

C
Et Primùm

DE IIS IN GENERE. Cap. I.

PRO OE MIVM. ORDINIS RATIO.

D
RVSTACEORVM vocatorum animalium quæ nuper, cum de Mollibus ageremus in genere, exanguia esse etiam, satis, ni fallor, ex Aristotele probauimus, tractatui secundum tribuimus locum præferimusq; Ostracodermis: non quòd maiorem nobis præbeant vtilitatem (ob hanc enim plurima Testaceorum, nominatim verò Ostrea & Purpuræ Astacis, Cancris, Locustis, cæterisque crustaceis essent præferenda) sed quòd membra omnia distinctiora habeant, perfectioraq; atque item plura. Adhæc maior etiam est prudentia in his in quærendo cibo, maiorq; in persequendo fugiendoq; hoste celeritas: & maius denique in pugna robur, ad quam apta habent instrumenta, hastas nimirum, quibus nunquam, non aliter ac equites hastati tantò concurrunt impetu, vt rumpere eas velle videantur. Contrà Testaceis, humida cum sit eorum natura, parum cerebri ac per consequens prudentiæ nihil vel parum, ac motus etiam parum natura tribuit. Hasce igitur ob rationes crusta testis minus perfectiora ostracoderma iudicamus.

SYNONYMA

Lib. II. c.
37.

Li. 9. c. 31.
Lib. 9. de
animal. 6.
Etymum.

QVÆ Græci & præsertim Aristoteles *μαλακόςρακα*, Latini hoc tempore *Crustacea* vocant: Plinius *Crustata*, cum inquit: In marinis *Crustata* & *Cartilagineæ* priores dentes habent. Alibi molli testa operata reddit, & contexta crustis tenuibus, item crusta fragili inclusa, ut quibus fragilia operimenta. Idem hæc Aristotelis verba: Ουτε δὲ τῶν μαλακίων οὐδὲν οὐτε φθίγγεται, οὐτε ψοφεῖ οὐδὲνα εὐσιπὸν ψόσον, ἐν δὲ τῶν μαλακόςρακων; ita vertit: Mollia nec crusta intacta, nec vocem, nec sonum vllum habent. Cancros etiam omnia *Crustata* quandoque vocat, ut ubi loquitur: Cum *Carabi* à cæteris *Cancris* distant cauda. Apud *Aelianum*, ubi habetur, τῶν ὄστρακονόπων καὶ ὄστρακὸδέρμων καὶ τοῦ τοῖδίου, interpretis vertit: Testa crusta uè intactorum hoc etiam proprium est. Vocantur autem *μαλακόςρακα*, quod tegumentum non æquè durum, ac densum habeat, ut *ὄστρακὸδέρμα*, quæ *ὄστράκω* hoc est testa dura & filicea integuntur, neque molle operimentum veluti pisces squamiosi aut molles, sed durius *Mollibus*, & tenuius *Ostracodermis*.

GENVS. DIFFERENTIÆ.

Descriptio.

In com. aph.
hipp. lib. 1.
De facul. a-
lim. cap. 34.
Lib. 9. c. 31

Exercit.
245.

De par. 4.
cap. 8.

4. de part.
cap. 5.

Cur ossibus
careant.
De var. rer.
ib. 37.

CARDANVS enumerans *Crustatorum* genera, septem constituit, nimirum *Astacos*, *Squillas*, *Locustas*, *Erinaceos Vrsos*, *Cancros*, *Paguros*. *Galenus*: *Astaci*, inquit, *Paguri*, *Cancri*, *Locustæ*, *Carides*, *Gammari*, & id genus alia tenui testa concluduntur, duritieq; Testaceis sunt similia. *Plinius* *Cancrorum* genera facit, *Carabos*, *Astacos*, *Maias*, *Paguros*, *Heracleoticos*, *Leones*, & alia ignobiliora. *Speusippus* similes esse dixit. *Astacum*, *Carabum*, *Cancrum*, *Pagurū*, *Nympham* & *Arcton* id est *Vrsam*. *Diphilus malacostraca* vocat *Astacum*, *Carabum*, *Carida*, id est *Squillam*, *Cancrum*, *Leonem*. Quæ omnia *Iulius Cæsar Scaliger* duobus generibus comprehendit, differentiâ à forma corporis desumptâ. Omne *Crustatum* vel caudatum, vel rotundum. Illius cauda expressa & extenta est: huius cauda quasi operculum, alui exitum obtigit, & ventris infimæ parti ita applicatur: ut caudæ speciem præ se ferat nullam. Rotundum Græci *καρκίνον*, Latini transpositis elementis *Cancrum*. Caudatum vulgus *Gammarum*. Quod nomen *Plinius* cum prioribus libris omisisset, in catalogo recenset sine vlla descriptione. Quæ profecto diuisio bimebris est & admodum crudita. Sed nos cum *Aristotele*, quem ubiq; sequi ferè consueuimus, quatuor statuemus genera. Sic enim ille ait. Summa eorum (*crustatorum*) genera quatuor numero sunt: *Locustæ*, *Gammari*, *Squillæ*, *Cancri*: quæ singula in plures species distinguuntur, quæ non modò forma, verùm magnitudine multum inter se differant: alia enim magna, alia parua admodum sunt. Et alio in loco: *Crusta* autem intactorum, inquit, genus primū *Locusta*: cui proximum genus alterum est, quem *Gammarum* vocant. Et paulò post: tertium genus, inquit, *Squilla*: quartum *Cancer*, quorum sanè plura habentur genera. Alibi quinque constituere videtur, *Echinum* his quatuor generibus annumerans: sic enim loquitur: *Natura* autem *Crustatorum* contra quàm *Mollium* constat. Altera enim carnis mollitiam extrâ habent, altera intrâ. Hinc foris terrenam duritiem obtinent: quanquã *Echinus* nihil habeat carnis. Sed perobscurè hæc pronunciat *Aristoteles*: quemadmodum etiam *Plinius*, ubi ait: Eodem genere sunt *Echini*, quibus spina pro pedibus. Nam vel ad proximum genus referre videtur, nimirum *crustata*, vel ad remotius, scilicet *exanguia*, quorum summatim meminerat præcedentibus aliquot capitulis. Nos de *Echino* inter *Testacea* agemus (nam inter ea pluribus locis disertè admodum *Aristoteles* numerauit) & ea quæ hic dicentur vniuersalia, in quatuor eis generibus iam prænomina- tis comperies. *Crustata* igitur aliqua ex parte testatis sunt similia. Qua enim foris terrenâ portionem ac duriusculum tegumentum obtinent, eis assimulantur, quod meminere *Aristoteles*: *Crustata*, inquit, omnia extra se munita seruantur, velut *Cancri*, genusq; *Locustarum* atque etiam *Testatorum*. Quatenus autem molle carnosumq; intus continent, *Mollibus* comparari possunt. Nil autem ossis habent. Neque enim conueniebat, ut scribit *Cardanus*

A nus, quod ossa iuncturis indigebant : atque ob id extensione, quæ sub crusta fieri non poterat : materia etiam sicca quæ integumento absumebatur, oberat ossium generationi. Communes habent cum reliquis exanguibus partes, ut caput, alveum, gulam, ventrem & intestinum. Alveus teste Aristotele, totius corporis indiscretus est : nec enim caput distinctum nec aliud quidquam. Quæ ratio est cur Galenus Malacostraca omnia capite truncavit : nam cum in quibusdam animalibus solum id fecisse naturam dixisset, addit : τοῖς μὲν οὐδὲν ἔστι (de capite & collo loquens) τοῖς δὲ ἢ κεφαλὴ μόνη. καράβοις μὲν οὐ καὶ ἀσκαοῖς, καὶ παγούροις, καὶ καρκίνοις, οὐδέτερον. τοῖς δ' ἰχθύσι ἀπασί κεφαλὴ μὲν ἔστι, τράχηλος δ' οὐκ ἔστι, hoc est : his quidem neutrum est : illis verò caput tantum. Locustis quidem igitur, & Astacis & Paguris, & Cancris neutrum. Omnibus autem piscibus caput est, collum neutiquam. Et aliquantò post Malacostraca omnia eadem lege conclusit : Ἀλλὰ καρκίνοις τε καὶ τοῖς ἄλλοις τοῖς μαλακοστράκωις, κεφαλὴ μὲν οὐκ ἔστι : τὸ δὲ τῶν ἀισθησίων, καὶ τῶν κατὰ προαίρησιν κινήσεων ἕξηγητὸν μόριόν ἔστι, δήπου πάντας ἀνοδοῖ κατὰ τὴν δόξα κατὰ παραγμῶν, ἐνθάδε ἀπὸ τοῖς ἐστὶν ἅπαντα ταῦτα ἀισθησίων ὄργανα. Sed & Cancris & alijs Crustatis caput deest : partem verò quæ sensibus & motionibus à voluntate pendentibus præest, illi sanè in thorace sitam habent, in quo omnes sensuum sedes eis habitant. Videtur maluisse Galenus quantum ad animantes istas attinet, in Aristotelis sententiam totis ire pedibus, qui è corde sensum motumq; omnem tanquam è fonte manare credebat, quam ijs caput tribuere, ut ipsius verba hæc apertissimè docent : Ὡς δ' ὅπερ ἐν ἡμῖν ὀγκοφαλος, τοῦτ' ἐν ἕκαστοις εἴη ἀνὰ τοῖς ζώοις τὸ μόριον, εἰς ὃ τὰ εἰρημένα ἀναφέρεται. ἢ εἰ μὴ ἕγκοφαλός ἐστιν, ἀλλὰ καρδία τοῦτων ἀσθενῶν ἀρχή. Itaq; quod in nobis cerebrum est, id sit in alijs animantibus pars illa, ad quam quæ dicta sunt (scilicet sensus & motus) referantur : aut si cerebrum non est, certè cor horum omnium principium fuerit. Quocirca Galenus penitus eius fuit sententiæ, crustata omnia capite carere. Est & alius eiusdem sententiæ locus, nequis putet prædictos locos esse solos, aut depravatos, in quo sic idem scribit. Καρκίνος τε οὐκ ἔστι καὶ οὐκ ἔστι τὸ τῶν μαλακοστράκων γένος, ἢ δὴ καὶ φάλαγγας, καὶ ἄλλα πολλὰ τῶν παραπλησίων, τὰ μὲν οὐδ' ἔλας ἔχει κεφαλῶν, τὰ δὲ διὸν ὑπογραφῶ μόνω. Cancer igitur & uniuersum Crustatorum genus, præterea balenæ, & multa alia eiusmodi, vel capite omnino carent, vel eius solummodo rudimentum habent. Quod verò balæna in eo numero recensetur, mendo non caret; neque enim balæna ex genere Crustatorum, neque capite caret : sed id habet discretum & distinctum. Quare Rondeletius κολυβδαίαν, quæ inter Crustacea à veteribus recensetur, vel simile aliud affine Crustati piscis nomen reponendum iudicat. Nos quidem ita censemus, ut Cancris caput sit indiscretum, reliquis verò caudatis discretum, quamuis id sit exiguum. Sic enim nos sensus ipsi docent. Quocirca cum ultimo loco dicat Galenus rudimentum quoddam capitis inesse quibusdam Malacostracis, de caudatis intelligendus est, quæ paruum admodum habent caput & os. Idcirco imbecille dicitur Crustaceum genus. Eiusmodi oris & capitis exiguitatis necessitate, declarat Cardanus his verbis. Nam si, inquit, magna copia cibi ore esset amplectenda, Crusta facillè frangeretur; præterea strangularetur animal, cum non esset quo dilataretur Crusta coarctatum. Quod si itaq; caudata Malacostraca caput habeant minutum, quomodo verum erit καριδας à capitis magnitudine dictas, ut vult Athenæus? Ὄνομαθησαν δὲ καριδας ἀπὸ τοῦ κάρα. τὸ πλεῖστον γὰρ μέρος τοῦ σώματος ἢ κεφαλὴ ἀπὸ πηγύκατο. dictæ sunt καριδας à dictione κάρα .i. capite maximam .n. corporis partem caput occupat. Quare vel dicamus Athenæi & qui ipsum secuti sunt, κεφαλῶν sumere pro thorace & capite καταχρηστικῶς, vel quod magis puto, à magnitudine capitis denominari, quod inter cætera crustata id maximum habeat. In capite os est, quod protinus ventrem excipere in omnibus præterquam in Locustis testatur Aristot. his .n. gulam ante ventrem exiguam esse : mox à ventre intestinum, quod (inquit) Locustis & Squillis & Astacis rectà in caudam desinit, qua excrementa emittunt & oua pariunt. Alio autem in loco; Habent stomachum, inquit, ori continuo iunctum, exiguum proportionem suorum corporum magnitudinis. Hunc excipit venter in quo Locustæ & Cancrorum nonnulli, dentes alios habent, quoniam superiores illi secare non satis queant. Hinc intestinum simplex vsq; ad exitum excrementi deijcitur. Dixerat etià antea venter bifurcum gule subiungi, ex eius medio intestinum simplex & tenue procedere, quod sub applicato exteriori operculo desinat. Habent præterea in ore dentes duos priores, ut iacè testatur, his verbis: Crustata, tū Locustacea tū Cancris binos dentes habent priores. Et Plinius: In marinis (inquit) Crustata & Cartilaginea priores dentes habent. Cæterum dentes non erant satis quia magna cibum eorum præparatio, & cōtitione, quò ad intima corporis

Alveus.
Hist. 4. ca. 3.
8. De usu
par.

Galeni error

Galenus correctus.

Colubdana.

Li. 37. de
var. rer.

Lib. 3.
Cardas unde
de dicta.

Os.
Hist. 4. c. 2.
De par. 4.
cap. 5.

Dentes.
Li. 11. c. 37.

- corporis penetrare queat, quocirca natura alios tres in vetriculocōstituit: altrinsecus singulos, inferius autem tertiū. Quemadmodum in Locustis & Astacis admodum est manifestū.
- De par. 4. cap. 3.* Qui in ore sunt, dentes, longi, non rotundi sunt, testeque Philosopho, tegmine operati duplici, inter quæ talia quædam interiacent, qualia Locustarū suo loco dentibus annecti dicemus. intra hos binos dentes, est carnosum illud, quod linguæ proportionatur, eiusque effigiem gerit. Supra autem os oculi siti sunt, non omnibus eodem modo: Sed quibusdam à latere suprâ, continuò sub pronò, amplo distantes discrimine, eodem authore. Duri ij sunt omnibus, aptique tum intrò, tum foras, tum etiam in obliquum moueri, quocirca palpebris carent. Quod his verbis Aristotelis comprobatur: Quæ enim crusta integuntur, inquit, vsu careant palpebræ necesse est, cum nisi celeri cutis officio præstari non possit. Sed tamen vice eius tutelæ duritiæ oculorum hæc omnia nutriuntur, quasi per palpebram obductam quoddam translucidum cernant. Celeriter item mouentur & in obliquum. Cardanus in latus moueri ait nostri comparatione, directè autem, oculorum suorum. Melius enim esse vt altero vtrinq; prospiciant, etsi diuersis oculis, quàm vtroq; simul nec antè, nec post. Prominere autem, quoniam à lateribus: quia aliter antè penitus prospicerent: à lateribus autem collocari, quia si supra caput, non viderent, antè verò non poterant, quia os infrâ reponere necessarium fuisset, quia caput habent immobile: neque ante simul os & oculos esse, quoniam oportuisset latam esse faciem, vnde in motu etiam tardiores euassissent. Cæterum quanquam duros habeant oculos, nihilominus celeriter mouentur quin inter omnia animantia quibus tales dati sunt oculi, celerrimè eos mouent, quod ex his Philosophi verbis conijcio: Oculi, inquit, ijs omnibus duri sunt & apti tum intrò, tum foras, tum etiam in obliquum moueri: quales etiam sunt parti plurimæ Cancrorum, imò verò mobiliiores. Caput quoque eorum quamuis exiguum multis partibus durioribus munitur, vt cornibus & appendicibus. Cornua autem habent, non solùm ad pugnandum, sed etiam ad prætentandum iter. Nam visus quibus contigit exactus, mobilibus cornibus non indiguerunt; quæ planè eo carent, ea habent, vt Cochleæ: item quæ parum vident, vt Crustacea. Pedes habent octo qui omnes in obliquum flectuntur, vt inquit Aristoteles, sicut & Insectorum. Quod sic transcripsit Plinius. Pedes omnibus octoni, omnes in obliquum flexi. Ideo autem eos obtinuerunt, vt possent ingredi, teste Aristotele. Ingredi autem oportebat, vt victum quærant, victum autem non in terra affixum, aut vnico in loco colligendum, sed diuersis in locis dispersum ac mobilem. Quare rectè Cardanus: Oportet autem, inquit, omnia Crustacea pedes habere, & pamphaga esse. Nam si nutrir debuerant solidiore alimento, & non omnino terra, vt Echini, sed meliore motu indiguere. at in Crustaceis pennæ adijci non poterant propter latitudinem. tenues enim frangerentur, crassæ ineptæ motui: quare pedes habere necessarium fuit. Quibusdam etiam brachia forcipibus denticulata sunt bina: *χηλας* Græci vocant: Furcas Apuleus; pedes bifurcos & bifurcatos Gaza, & post eum Massarius: alij bifurcos & bifidos: Quidam etiam Chelas dicunt Græco nomine seruato. Horum brachiorum pars superior in primoribus his vt loquitur Plinius, mouetur superiore immobili: hisque pro manibus vtuntur, hoc est non ingrediendi, sed cibum apprehendendi ac retinendi causa. Quamobrem quoque contrâ, vt ait Philosophus, quàm pedes, hæc brachia flectere solent: Eos enim in cauum, hæc in orbem flectunt & circumagunt. Quod autem hic ait in cauum flectere, id alibi clariùs introrsum flectere dixit. Omnibus verò magna ex parte, eodem Aristotele authore, grandior & validior forceps dexter quàm læuus est. Quod breuiter sic Plinius: Dextrum brachium omnibus maius. Caro colore sanguinis rubra (quod mirum, cum sint exanguia) & tactu lento, nec, vt prodidit Aristoteles similis carni. Idem ait in alueo humorem esse pallidum & minuta quædam oblonga & alba: ruffa etiam alia maculis dispersis. Et quàm mutem siue papauer appellant, amplius parciùsque habere omnia hæc genera branchiarum quoque communem esse annexum omnibus. Tabellas quidam Latini vocant, quas Aristoteles *πλακας*: quibus eorum crustæ coagmentantur, & quasi articulantur. Lapidem esse sub crusta refert Cardanus ex excrementis genitos, qui cum ea decidunt: & ob id qui lapides hosce quærent, maximos in ijs quærent, quæ crustam veterem exuerunt. Sed hæc de Cancris ab alijs scriptoribus traduntur.

VISVS. GVSTVS. SOMNVS.

HEBES omnibus visus est: non solum quod oculos habeant duriores & promi-
nentes, sed quia etiã à lateribus positos. Valent gustu & odoratu: Nam Gammari
odore escarum alectati facillimè capiuntur. Dormiunt quoque vt his Aristotelis
verbis comprobatur: Aquatiliū quoque, somnus apparet, vt piscium, Mollium, & Crusta
opertorum; Locustarum inquam, & caterorum generis eiusdem. & paulò post: Mollia
quoque, inquit, ad morem similem dormiunt, vt pisces: nec secus quæ Crusta operiuntur.

*Histor. 4.**cap. 10.*

N A T A T I O.

INCEDVNT obliquo motu: nec natant more Mollium, pedibus & pinnis, sed
cauda tantum, rursusq; ea tantum quæ caudam habent. Docet hoc Aristoteles his ver-
bis: Crusta intacta, vt Locustæ, caudis suis natant, celerrimèq; retrorsum pennarum
caudæ adiunctarum beneficio. Itaque quæ cauda carent, vt Cancri natant non possunt.
Pedes enim Crustatorū ad natatum inepti sunt. Nullum quoq; crustatorum vel vocem vel
sonum vllum emittit naturalem, vt idem testatur.

*Sonum, aus
vo em nullā
emittere.**Histor. 4.**cap. 9.*

L O C V S. V I C T V S. Æ T A S.

ARISTOTELES Crustata minus, in salis aquis quæ sunt potulentiores, quod
fiat natura frigida & exanguia, sed in stagnis marinis & iuxta amnium ostia gi-
gni tradit: Athenæus ex eodem in saxorum foraminibus: itemq; in locis limosis.
quod sanè postremum de testatis verum comperi & in Arist. legi: quamobrem pro *μαλα-
κίσπρα* legendū erit apud Athenæū *ἰσπρακώδισμα*. De Testaceorum victu locutus Aristot.
subdit Crustacea omnibus vesci, sic inquit: Idem vescendi modus Crustaceis est: nam ea
quoq; omniura sunt: quippe quæ & lapillos & limum & algam deuorent, atq; etiam
stercus, vt Cancri saxatiles. Carnes etiam nimirum appetunt. Nulla Crustacea respirant,
sed aquam per fistulam egerentia refrigerantur. Humorem ore accipiunt, quibusdam ter-
minibus depellendo, emittuntque meatu oris superiore, obductis meatibus, qui interflu-
xit. Duplex ille meatus sub oculis est. Quoties ergo aquam acceperint, vtroq; tegumento
obturant, atq; ita respuunt humorem. Longam eis vitam esse scribit Plinius, sed hoc
priuatim Aristoteles de Locusta memorat.

*De gen. 3.**cap. 11.**Lib. 3.**Athenæus**correctus.**Hist. 9. c. 2.**Non respi-
rant.**Lib. 9. c. 31.*

S E X V S.

IN Mollibus, inquit Philosophus, & crusta copertis mas habetur & fæmina. Et alibi
de exanguibus loquens. Eorum quoque alijs toto genere sexus vterque est, vt Mollis
& Crustatis: eodemq; eodemq; authore, differt mas à fæmina, magnitudine; crassi-
tudine, operculo: id enim amplius in fæmina est, ac distantius & hirtius, & opacius, quale
etiam fæminæ Locustarum sortiuntur. Idem alio in loco: Habent, inquit, in hoc genere ma-
res tenues genitales meatus: fæminæ vuluas membranas ad intestinum fissas hinc atque
inde, in quibus gignitur ouum. Vuluas has esse bifidas, etiam alibi docet. In pedibus quo-
que differentia est, nam fæminæ, vt inquit Plinius, primus pes duplex, secundi simplex.
Partes etiam, teste Philosopho, supinas & capitis ita crustacea habent, vt alteræ ad accipiē-
dam reddendūque aquam branchiarum specie conditæ sint: alteræ planiores, latio-
resq; in fæminis omnibus, quàm in maribus consent. Et iterum alio in loco ait: Non-
nulla maris meatuum ac fæminæ differentia distinguit: quippe cum vterque tenuis sit, &
albidus, & humorem intra se continens pallentem: vterque etiam ex pectore pendet. Et
post.

*Histor. 4.**cap. ult.**De gen. 1.**cap. 1.**Histor. 4.**cap. 3.**De gener.**cap. 2.**Lib. 9. cap.**31.**De par. 4.**cap. 18.**Histor. 4.**cap. 2.*

post. Maribus sanè præ fæminis propriis in pectore carne bina quædam candicantia constant, discretæ à cæteris partibus, colore formaque promuscidi Sæpiarum proxima: verùm hæc torrà in vertiginem more Buccinorum, quorum origo acetabulis, quæ subdita pedibus nouissimis ordinantur.

COITVS. PARTVS.

*De gener. 1.
cap. 14.*

*De gener. 1.
cap. 11.*

*De gen. c. 8.
Partus.*

Oua.

Hist. 4. c. 2.

Hist. 4. c. 2.

*De gener. 2.
cap. 1.*

Hist. 8. c. 1.

*Crusta exu-
unt, & quã-
do.*

Hist. 5. c. 17.

COIRE ac parere percipiuntur. Coeunt autem, veluti, prodidit Aristoteles, modo eorum, quæ in auersum mingunt, cum alterum supinum, alterum pronum applicauerint caudas. Etenim, ne parte supina superueniant, pronam impediunt caudæ præluarum pennarum proluxa appendice: alibi qua parte coeant, explanat his verbis: Meatus ille interior idem excrementi & vuluæ est, tum ijs, tum etiam Crustatis. Est enim quod semen genitale per meatum emittant, idque parte corporis supina, qua putamen distat & mare illabitur, faciunt. Quamobrem ea parte mas cum femina copulatur. Nam si mas sine semen, siue membrum, aut aliquam virtutem, siue vim aliam emittat, admoueri ad meatum vulualem necesse est. Incipiunt autem Venerem exercere ineunte vere, aliquando etiam cum ficus maturescunt. Aristoteles, inquit Athenæus, libro quinto historiae animalium scribit ex ijs quæ testa molli operiuntur, Locustas, Squillas, Astacos & id genus alia coire tergo more quadrupedum, idque veris initio prope terram: interdum verò cum maturescere ficus incipit. Hæc Athenæus. Diucius quoque, teste Philosopho, hæc quàm cætera coeunt more insectorū. Sunt enim ex æguia & ob eam rem frigida natura. Partus similis est, ut antea dicebat, partui Mollium Cartilagineorumque; quod per coitum pariant. Nam sæpe mas coniunctus cum fæmina visus est. Fæmina ouum rubidum parit membrana obuolutum, præteritū ventri, laterique, ac utrique intestino annexum, idque ad carnem usque adhærens. Hoc est quod dicebat Philosophus: Fæminis, huius generis locus ouis deputatus iuxta intestinum omnibus. Et alibi ait: Crustatorum omne genus sibi iuncta continet oua, itaque fouet. Cardanus cur ea sub cauda habeant iuncta ventri, his verbis examinavit: Verum id maximum nec ab ullo fermè animaduersum, quomodo perfecta cum sint intus, oua rursus sub cauda adhæreant, quæ latior est ob hoc in fæminis, idque præcipuum signum sexus, latitudo caudæ in Astacorum genere, cum natura nil frustra agat, formam verò in utero dederit necesse est, ut integra pariat, quod & de Locustis fatetur Aristoteles: laxatis igitur membranis illis parit, quæ proprio humore sub cauda statim colligit, fibrisque annectit: ibi fouentur quoniam frigida sunt simpliciter, & animalis comparatione: quædam enim simpliciter coeunt, ut piscium, quæ fotu non indigent, quædam sola foetus comparatione, ut auium. Gammari autem utroque motu ideo fotu indigent. Nascuntur igitur annexis adhuc ouis animalia: nam cortices caudæ postquam Gammari exuerint, annexi conspiciuntur: quam ob causam in cauda pinnas quinque etiam Gammari habent, ut eundo oua non atterant, aut excutiant. Oua Crustatorum imperfecta esse dicit Aristoteles, quod foris edita incrementum capiant. Commutant enim, inquit, inter se vices Insecta, ut quæ ouum pariant imperfectum, ut pisces squamati & Crustata & Mollia. Horum enim oua vermen imitantur, quippe quæ foris incrementum recipiant. Vesciuntur, eodem teste, hæc oua putamine duriore.

NATURA. MORES.

IDEM tradit hyberno solū tempore condi, diebus scilicet frigidissimis. Et Plinius de Cancris hoc est Crustaceis loquens ait: Omnia eius generis hyeme læduntur, autumno & vere pinguescunt. Bellum quandoque inter se ciuile quodammodo gerunt: Et quãuis chelis plus valeant, quàm antennis aut cornibus: tamen his potiùs pugnant, quod nulli penè alij sint vsui, quàm ad pugnam & defensionem, ut scribit Cardanus, natura verò armis minus vtatur necessarijs. Cū alijs verò animalibus pugnat chelis, quod eadem sit ratio victoriae quæ cibi. Imbecille alioqui Crustaceum genus. Hinc Plinius: Vniuersi, inquit, ubi aliquando cõgregantur, os ponti euincere nõ valent: Quamobrem regressi circumuenti apparentque tritū iter. Mutant omnia crustam aut corticem. Sed quo tempore? Crusta sua, ait Aristoteles,

Ateles, & Locuftæ & Cancri, tam nuper nati, quàm pòst, exuuntur per ver, quemadmodum angues membrana vernationis, quam fenectutem appellant. Et alio in loco clariùs: Locuftæ, inquit, inter marina & Gammari exuunt (operculum) aut vere aut autumnò post partum, iam captæ aliquæ sunt Locuftæ, mollem habentes partem superiorem, quod crufta iam circumrupta, detractaque effat: inferiorem autem duram: quia nondum effet difrupta. Non enim fimilis his atque exanguibus exurio fit. At quia mirum videtur, quòd corticem exuant, idcirco cauffam huus rei indagavit Cardanus, fic fcribens: Cur neq; Testacea, neque Testudines mutant corticem, Cruftacea verò mutant? In Testaceis prius moritur animal, quàm testa ficcari poffit. Testacea etiam motu non indiguerunt, propterea à testa non impediuntur: triplici igitur cauffa non mutant: quia non mouentur; quia parum viuunt: quia non ficcantur: durior enim testa & craffior quàm crufta: in testudinibus autem testa incrementum non impedit. Nam in Cruftaceis non folùm prægrauaret, & morum ficcitate, fed etiam paruitate incrementum impediret. Et rursus, Crufta quoque, inquit, cùm ficca fit natura, mutatione indigebat: atque tunc cùm mutaretur, & cùm mutata effet, mori ex inedia neceffe fuiffet, atque ita non excedere annum, cùm tamen Locuftæ diuturnæ fint vitæ. Itaque & mutare corticem omnia Cruftacea, & pedes habere, quæcunque perfectæ effent, fuit neceffarium.

*Hiſtor. 8.
cap. 17.*

*Lib. 37. de
var. rer.*

VSVS IN CIBIS ET VARIIS.

AVT VMNO & vere pinguefcunt: at plenilunio magis: quia, vt dicit Plinius, sydus tepido fulgore mitificat. Idem fcribit Aelianus his verbis: Testa cruftauè interorum hoc etiam proprium eſt, vt ad decreſcentem Lunam ex inanitate & exilitate corporis laborent, quod quidem ipſum declarât Testacei generis Purpuræ, Buccinæ, Spondyli & his affines: itemque Cruftacei generis Paguri, Locuftæ, Aſtaci, Cancri & id genus. Præſtant quoque cùm ſunt grauidæ, quod latè in Locuſtis & reliquis eiufmodi patet. Confirmatque idem Ariſtoteles cùm ait: Generis exanguis Mollia & Cruſtata optima ſunt cùm vtero gerunt. Quod enim ſanguine carent nec pinguedo in ijs conſiſtit, hinc proportionale pinguedinis ſecernitur in ſeminale excrementum. Ex his itaque cognoſcere licet ea ad cibum eligenda eſſe, quæ ſunt pinguia plenaque humore & ſuccoſa: talia autem ſunt in plenilunio tempore verno & autumnali, & cùm ſint prægnantia. Diocles Chartyſtius apud Athenæum ſcribit Squillas, Cancros, Locuſtas, Aſtacos grati ſaporis eſſe, vrinamq; mouere. Sunt tamen dura carne. Vnde Mneſitheus Athenienſis in libro de edulis, Locuſtarum, inquit, Cancrorum, Squillarum, & huiufmodi reliquorum difficilis eſt coctio, atq; adeo laborioſior multò, quàm cæterorum piſcium. Difficulus quoque corrumpuntur quanquam non leuiter alant. Quocirca præparatione ſua & coctione egent. Mneſitheus elixa magis laudat quàm aſſa. Horum bona pars viua cum tegumento ſuo feruenti aquæ injicitur ad coquendum elixandumq; vbertim aſſatimq; feruere ſinitur & dum bullit, deſpumatur. Quidam in aqua & oleo elixant, hiſque vinum addunt. Sed melius aceti modicum loco vini aquæ ſimplici inditur. Sic enim cortex omnium magis ac citius rubicundo colore perfunderetur: quod ſignum eſſe ſolet, iam ſuſque deq; elixa eſſe. Aptè dehinc ex bene piperato ſalitoque aceto comedentur. Coctæ, inquit Galenus, Malacoſtraca in aqua potulenta firmi ſunt alimenti, cùm autem in ſe ſuccum ſalfum contineant, ſi in eadem coquantur, eum amittunt ac deponunt, aluumq; propterea fiſtunt. Idem ſuadet Malacoſtrata vitanda eſſe eis, qui attenuante diætâ vti volunt, ob carnis duritiem, & lentum ac pituiſum eorum humorem. Iam verò conferre omnia ad canis rabidi morſus, tabidus prodeſſe, feruidos aduſtosq; humores refrigerare ac diluere Leuinus Lemnius tradit. Cardanus author eſt lapides intra corticem & carnem Malacoſtracorum contineri ex excrementis genitos, eos cum cruſta decidere non ſimul, ſed paulò pòſt, & ob id qui lapides hoc quærunt, maximos in his quærere, quæ cruſtam veterem exuerunt. Ex quibus facile eſt conijcere hos lapides alicuius eſſe vſus; cuius autem ſit, me latet nec ille id addidit, forte eãdem habebunt facultatem quàm lapides in Cancris reperti, de quibus poſtea.

*Li. 9. c. 37.
Lib. 9. de
animal. c. 6.*

*De gen. 1.
cap. 19.*

Lib. 3.

*De alimen.
fac. 3. c. 34.*

*Lib. de viſc.
atten.*

*Lib. 3. de
oſcult. nat.*

Li. 7. c. 37.

Histor. 4.
cap. 2.

LOCUSTA insectorum, inquit, Aristoteles, primum genus Locusta est: proximum, quem Gammaram vocant. Quo loco fortè aliquis dubitet cur Gammara, quem *ασαρον* vocat, præferat Locustam. Mihi quidem in præsentia nulla alia occurrit ratio, quam mirabilis Locustæ corporis conformatio & ingeniosa fabrica, quamuis alioqui Gámarus maiora habeat brachia bisulcis dentata forcipibus, atque ideo robore longè præcellat Locustæ. Cernis ne vt cornua hæc vibret ad viam tutò capescendam, & ad pugnam aggrediendam sine hostis metu? Cernis ne aculeos? magnam item illam in dorso & capite asperitatē, qua & propulsat iniurias & bellum infert? articulorum vincula, & tabellarum nexus, vnde non tam milites loricas suas inuenerunt, quàm vel Mauors ipse ille Homericus magis ad bellum, quàm nostra hæc Locusta, instructa arma obtinuit? Præterea non minus festiuè quàm eleganter dicebat in Locusta cùm integra apponitur in mensis, tria esse commoda, Dorion quidam tibicen apud Athenæum *διατριβὴ καὶ ἐυωχίαν, καὶ θεωρίαν*, id est, exercitationem, quæ sit animi gratia & consumendi tempus, edulium, & contemplationem. Nam in frangendis pedibus, thorace diuellendo, caudaq; detrahenda, manus oculiq; exercentur; dein cibus est gratus conuiuiis: ac postremò mirabilis eius fabrica consideratur. Habes igitur cur primum Locustæ locum tribuerimus.

ÆQVIVOCA.

DE Locusta insecto, quod *ἀκρίδα* Græci dicunt, item de Locusta vocata venefica famosa & Neroni carissima, multa in nostro opere de insectis diximus, & hîc non repetimus. Iam verò apud Aristotelem Carabus etiam Insectum vocatur in lignis nascens aridis, de quo inter Scarabæorum genera vide in eadem de Insectis historia, Gaza modò taurum, modò fullonem vertit. Vnde Hesychius *καράβου* dici tradit *τὰ ἐν τοῖς ξηροῖς ξυλοῖς σκωληκία*, in arenibus lignis nascentes vermiculos. Macedonibus quoque *πύλλυ*, id est, portam vocari *κάραβον* inuenio. Et Callimædon rhetor Carabi cognomen obtinuit, quod Locustis admodum delectaretur, vti postea dicitur pluribus. Vixit is tempore Demosthenis, inter opsofagos præcipuus: meminit eius Plutarchus in vita Demosthenis & Athenæus, qui ipsum vocat *φιλιχθῆ* & *διαστροφὸν τοῦ ὀφθαλμοῦ*, id est auidum piscium & distortis atq; limis oculis, strabū vt interpretatur Dalechampius. Nam citat Athenæus hoc Timoclis versus ex Curioso

Carabus ob-
sophagus.
Lib. 7.

— *Εἶθ' ὁ καλιμέδων ἄφρω*

Ὁ Κάραβος προσῆλθεν ἐμβλέπων δέ μοι.

Ὡς δ' εὐωὶ δόκει πρὸς ἕτερον ἀνδραπόδ' ἴνα

Ἐλάλει σιωπῆς δὲ γ' οὐδὲν ἐκὼς ἐγὼ

Ὡς ἐλθὼν ἐπέειποι διακενής

Τῆ δ' ἄρα βλέπουσι χωρὶς καὶ δοκοῦσι αἱ κόραι. Vertit Iacobus Dalechampius.

Deinde Callimædon Carabus

Repente processit, ac me respiciens

Vt quidem videbatur, alierum quendam hominem

Alloquebatur: ego verò vt par est, nihil cum intellerem

Eorum qua dicebat, loquenti annuebam inaniter.

Huius alia cerisè, quàm apparet, pupilla vident.

Alexis in Phædone seu Phædria eundem voracitatis taxat; item Eubulus in Conseruatis:

Ἔτεροι δὲ θεοῖσι συμπλεγεμένοι,

Μετὰ καράβου σιῶεισιν, ὃς μόνος βροτῶν

Δωάται καταπιεῖν ἐκ ζέοντων λοπαδίων,

Ἀθροῦς τεμαχῆτας ὡς τ' ἐνείναι μηδ' ἐν.

Quod est, vt idem interpretatur Dalechampius:

Alj verò cum dijs complicati

Familiares Carabo sunt qui solus hominum

Deglutire potest è feruentibus patinis

Conseruitum salsamentorum pulpamenta, sic vt nil edant ceteri.

Carabus
caupo.
Lib. 3.

Fuit & Sarambus quidam caupo Carabus cognomine celebris apud Athenæum, qui optima vina parabat. Carabis verò nomen loci est teste Suida; sed fortè legendum, vt pu-

tat Zoo-

A rat Zoographus, Carambis. Nam Carambis Promōtorium est Paphlagoniæ auctore Ety-
mologo, dictum *παρὰ τὸ κάρα καὶ τὸ βαίνειν*; caput enim eius multum in pelagus procedit.

SYNONYMA.

CARABVS modò pro Locusta marina, modò pro Cammaris siue Astacis à veteribus accipitur. Nā Epicharmus in Hebes nuptijs apud Athenæum, quem Archestratus Astacum, Carabum idest Locustam vocavit ut patet his verbis: Adfunt Colybdanæ, & Astaci, quibus parui pedes, longaq; brachia: Carabos nuncupant. Vnde Hermolaus apud Plinium existimavit diuersum fortè esse Carabum à Locusta, quòd cum de Locustis scripsisset, de Carabis subinde sic loquatur. Sed cum verba Plinij, ut rectè annotat Massarius, mutuata esse cernantur ab Aristotèle, atq; vbi Carabus in illo legitur, Locusta conuerti à Plinio videatur, erunt sanè Locusta & Carabus eadem, non diuersa. Nam quādo Plinius paulò infra, Cancrorum genera, inquit, Carabi, Astaci, Mææ &c. non distinxit Carabos à Locustis antea nominatis, sed Cācrorū genera nobiliora indicauit. Athenæus quoq; ceu diuersa genera nominat Carabum, idest Locustam, Astacum seu Cammarum, & Carida hoc est Squillam. *Κάραβος* igitur animal hoc marinum Græcis dicitur, de quo nobis sermo est. Etymologus & Varinus sic appellatum putant, *παρὰ τὸ τῆ καραβαίνειν*, quòd capite incedat, vel quòd capite sic multum prominente: Cancrorum enim genus capite carere quodammodo videtur, quòd non à pectore distinguatur. Apud Alexandrum Trallianum *καράβις* nihil aliud quàm *καράβος* est: nominat enim *λυκούσας*, & *καραβίδας*; vbi Iacobus Goupylus: Inducimus, inquit hæc verba, *καὶ λυκούσας*, suspicantes ab aliquo adscripta, ut *τῶν καραβίδων* significatio ostenderetur. Nam & *καραβίδες* Camarides non differunt. *Καραβίδες* alioqui testibus Hesychio & Varino sunt *γραῖς* vetulæ apud Methymnæos. Possunt sic appellari Locustæ à siccitate & scabritie testæ suæ, quam nimis exsiccatam (ut reliqua huius generis) veluti senectam exuunt. Et hinc sanè ab aliquibus *γραφαῖοι*, dicti, nimirum ab aculeis *πρὸς τὸ γραφῆσαι καὶ χαράττειν*, id est ad scribendum & insculpendum idoneis. *Αχιλοῦρος*, Carabus Hesychio & Varino: ita forsitan dictus, ut conijcit Zoographus, à caudæ motu, à quo ælurus, idest felis, alio nomine ægilurus dictus videtur iisdem etiam *καβάρεος*, & *Κηραφίς*, Carabum significant. Inter recentiores quidam non sine errore Locustas marinas *ἀκρίδας* dici putant; cum *ἀκρίδες* insecta sint, quæ Locustæ Latinis nuncupantur. *Bifas* (aliàs *Vifas*) Pagurus est marinus, inquit Kitanides, qui & Carabus dicitur, à similitudine *vifalon*, id est regularum rubearum. Trallianus *ἐπι βισάλων σπιθηθῆσαι* in capite de dysenteria hepatica dixit: vbi Goupylus inquit: Vir quidam Cretensis doctissimus nos docuit hac voce significari à vulgò Græciæ carbones incēlos, ad assandos pisces comparatos. Aristophanis Scholiastes *παγούρους τοὺς παρ' ἡμῶν καράβους* exponit. Locusta, inquit Isidorus, quòd pedibus sit longis veluti hasta. Vnde & eam Græci tam maritimam, quàm terrestrem Astagona vocant. In Italia hodie Lagousta & Alagusta in Liguria vocatur: alibi quoq; Lanchrina. Langousta Massiliæ: in Hispania Logusta. Belgio Stuer crabbe: Anglia à Lopster. Eliota Anglus diuersis locis Astacum, Locustam & Leonem interpretatur a Lopster. Germanicè, inquit Zoographus, circumscribemus, ein Mekrebs, oder humer att.

Lib. 3.

Lib. 9.

Carabū eundē esse cum Locustā.

Lib. 3.

Carabi etymum.

Lib. 7.

Carabis.

Ægilurus.

Bifas.

Vifas.

Lib. 12.

Locusta etymum.

Li. 9. c. 30.

Li. 9. c. 12.

Locusta quid differat ab Astaco.

Hist. 4. c. 2.

D GENVS DIFFERENTIA.

Descriptio.

LOCVSTÆ, inquit Plinius, Crusta fragili muniuntur in eo genere, quod caret sanguine, nec aliorum Crustatorum meminit. Vti etiam vbi aquatilia regumento, quo muniuntur, distinguit, crustis ait Locustas esse intestas. Quod modò ad formam penitet, Locusta marina, teste Pierio Valeriano Gammari fluuialis similitudinem habet; longè tamen maior est atque vastior, & albicantior, cum Gammari subnigricent: quanquam nigricantes admodum Locustæ in Ligustico mari conspiciantur. Frontem supra oculos angustiore quam Gammato esse docet Aristoteles, faciemque latiore, ac pectus angustius, totumq; corpus durius, & minus carnosum.

nosum, differetq; ibidem dixerat brachijs, quæ denticulatis forcipibus Gammarus protendit: atque etiam quibusdam alijs discrimibus, quanquam non magnis: Hinc Bellonius: Locusta, inquit, sine Carabus & Vrsa tam maior quam minor, nullos habent forcipes: quo nomine ab Astaco maximè differunt. Quem omnes hæcenus secuti, chelas Locustis adimunt. Sed non ita intelligendus est philosophus, vt forcipes Locustæ neget, sed quòd tam magnos non habeat, vt Astacus: nam forcipes habere non vnico in loco scripsit, vt vbi ait: Genus Cancrarium & Locustarium similia inter se sunt, eo quòd vtrumque brachia forcipibus denticulatis habeat. Et alibi: Pedes, inquit, Locustis vtroque ex geuere quini vltimis annumeratis, qui in forcipem exeunt denticulatum. Quare & Iulius Alexandrinus, duum ait, Locustæ, quæ *καρζβοι* sunt, chelæ denticulatae tantum, nimirum ex quinque vtrinque pedibus: maiores illi vnico, non gemino, vt in forcipatis Astacorum chelis, aculeo sunt, eoque dentis in modum formato, rem acu minimè tetigit, & Philosophi iam allata verba non est assecutus. Verùm quidem est, quòd chelas Carabi habeant easque diuersas ab Astacorum chelis & non ita forcipatas, sed vnico veluti dente munitas. Sed quòd chelas in singulis pedibus esse dicit, id falsum: nec hoc dixit Philosophus, plures duabus enim habere non possunt, nec erat necessarium, cùm ijs tanquam manibus vrantur, quæ duæ sunt, nec plures in ijs animantibus, quæ manus habent, aut quid illis proportione respondens: Gillius duos Locustæ pedes forcipatos, alios dentatos facit. Reliquas nunc differentias prosequamur. Carabus, inquit, Bellonius hirtus (aspero) sunt corpore: Vrsa verò, Astacus, Pagurus, Cicadaque læui, & quemadmodum Maia à Paguro, sic Carabus ab Astaco ipsa asperitate dissidet, tota enim anterioris corporis pars Carabi aculeis riger. Hinc *καρζβοι* dictas Locustas à Diphilo Siphinio putat Zoographus, quanquam alij sic nuncupatas velint, ob coloris varietatem. Sed huius animalis asperitatem testatur quoque Tiberius Cæsar apud Suetonium. Is enim in paucis diebus quàm Capreas attingit, piscatori qui sibi secretum agenti, grandem mullum inopinanter obtulerat, perfricari eodem pisce faciem iussit, territus, quòd is à tergo insulæ per aspera & devia erepsisset ad se. Gratulanti inter poenam quòd non Locustam, quam prægrandem ceperat, obtulisset: Locustæ quoque lacerari os imperauit. Locustam & Cancrum inter se differre tradit Aristoteles, quòd Locustæ caudam habeant, Cancræ verò ea careant. Conueniunt autem in denticulatis forcipibus, quos in dextra parte, eodem teste, grandiores robustioresq; habent. Parte enim dextra efficaciora sunt animalia omnia. Cur verò Locustis cauda sit, & non item Cancris, rationem hanc adfert Aristoteles. Locustis enim, inquit, vt nantibus cauda utilis est: natant enim cauda quasi remo innitendo: at Cancris inutilis est quoniam vitam agere terrenam, cauernasque subire solent. Hæc ille, qui & ad natandum pinnas Locustæ in cauda quinas esse scripsit. Quod repetens Bellonius, pinnas, inquit, quinas habet in cauda, reliquum quoque caudæ corpus, quinis tabellis læuibus loricatur. Authore est Aristoteles cornua bina tam mari quàm fæminæ prælonga & aspera ante oculos esse, ijsque alia læuiora cornicula subiacere. Plinius tamen aspera esse negat, sed propria rotunditate præpilata. Oppiano ea & Aeliano dicuntur *κίττρα* idest stimuli seu aculei, quemadmodum chelæ, *δολιχά* idest, longæ. Aristoteles *κέρατα* vocat, Plinius cornua, nos antennas. Aelianus in dorso esse ait. Indeque fortè Carabi *ὠτα ὀξυβέλι* cognominauit. Dentes præterea habent Locustacea primores binos maiusculos, & gulam ante ventrem exiguam, in quo nonnulli quoque dentes sunt, quoniam non satis erant superiores illi. Continent quoq; in eodem ventre humorem similem muti. Cor earum ex nigro rufesce re obseruauit Bellonius. Mare autem cum excipiunt ore, id transmittunt ad suas brachias, (*τα βραγχαιδῆ*) quas ipsæ vt ait Aristoteles plures, quàm cætera crusta intacta obtinēt. Sunt duris oculis, vt reliqua Crustacea esse diximus. Vnde apud Plautum Menechmus interrogatus, num solerent sibi vnquã oculi duri fieri, respōdet non minus facetè quàm verè.

Quid tu me Locustam censes esse homo ignauissime.

Nisi dicamus, hic Locustam insectum esse, quòd pariter durioculum est. Est & meatus quidam secundum Aristotelem à pectore pendēs qui ad excrementi exitum pertinet; fœminis pro vulua, maribus genitalis feminis receptaculum. Meatus hic iuxta cauum, inquit, carnis continetur, ita vt media caro interiaceat: intestinum enim deuexum pertingit: meatus verò à cauo applicatur. Nec secus quam in quadrupedum genere hæc habentur. Nulla maris meatum ac fæminæ differentia distinguit: quippe cum vterq; tenuis sit, & albidus, & humorem intra se continens pallentē: vterq; etiã pectore pendet. Ad quorum omnium confirmacionem lubet breuiter ea quæ Rondeletius in descriptione Locustæ exactius clariùsq; scripsit, adiungere. Locusta, inquit, duo habet cornua ante oculos magna, initio aspera & aculeata,

deinde

De par. 4. c. 8.

A cæcro quid differat.

Hist. 4. ca. 2.

Li. 4. salub. cap. VII.

Chelarum vsus.

Vt à cancro differat.

Hist. 4. c. 8.

De partib. 4. cap. 8.

Hist. 4. ca. 2.

Lib. 2. aqua. III. c. 3.

Lib. 9. c. 30.

Dentes.

Cor.

Branchia.

Oculi.

Hist. 4. ca. 2.

A deinde rotunditate præpilata, in exortu craſſiſſima, quæ paulatim magis ac magis ita gracileſcunt, ut tandem in tenuiſſimū cirrū deſināt, in omnemq; partem pilæ inſtar ſecti poſſint. Initio quaternis articulis diſtincta ſunt, ut cum nullus ingruat metus meatu, cornibus ad latera porrectis, in pauore iſdem erectis, obliquè in latera procedant. His alia duo cornua articulata, læuora, minora, tenuiora ſubſunt: quibus piſciculos, ut opinor, allicit & venatur. Oculi cornei ſemper prominentes & exerti, in obliquum mobiles, aculeis acutiſſimis firmiſſimisq; vtrinque tanquam propugnaculis muniti. Oris lateribus addita: appendiculæ tanquam parui pedes ad tutelam. Dorsum aſperſum eſt & aculeatum, velut è frōte aculeus magnus eminet. In lateribus branchias habet veluti è pilis coagmentatas: pedes plures quaternis: quia ſanguine carentia pluribus mouentur notis quàm quatuor, ſiue terrena ſint, ut Scolopendræ, multipedæ: ſiue aquatilia, ut Mollia & Cruſtata. Sunt igitur Locuſtis pedes vtrinque quini, annumeratis extremis chelis, quas Gaza modò forcipes denticulatos, modò brachia forcipata interpretatus eſt. Fleſcuntur omnium pedes in obliquum, chelæ verò introrſum. Caua læuis & ſine aculeis ex quinque tabellis contexta, in pinnas quinque deſinens, natandi cauſa. ei quaſi remo Locuſta innititur, eſtq; in ea ſitum totius corporis robur, quod experieris ſi ea parte Locuſtam apprehendas: nam valida frequentiq; agitatione è manu elabitur, nec niſi corpore apprehenſam, vel è cornibus ſuſpenſam, retinere queas. Cætera omnia cum ſint ex Ariſtotele ſuperius allata, libenter prætereo. Locuſtam quam hic appinxiſti, cum omnibus notis, tum à veteribus, tum recentioribus traditis, optimè quadret, non opus eſt deſcribere. Saltem meminiffe ac obſeruaſſe dorſi colorem, cuius nullus quod ſciam mentionem fecit, ſufficiat: hic enim medius eſt inter atrum & cæruleum, itemque chelarum, quas miror multos recentiores negaſſe, quum habeāt, ut Ariſtotelis authoritas, quam ſuprà ſcripſimus, & noſtra autopſia ſatis declarant. Sunt tamen exiguæ admodum, nec cum ijs quas habent Aſtaci comparandæ: dens earum ſuperior triplo maior inferiore, vterq; caret intus tuberculis, & in fine acutus, quū in Aſtaci chelis vterque dens ſit obtuſus. Non prætereunda ſunt Locuſtarū genera, ſiquæ ſint ab authoribus tradita. Viſam connumerari Ariſtotelem Locuſtaceis probat Iulius Cæſar Scaliger, quòd ei & Locuſtis idem tempus pariendi assignauerit. Idem proximum Locuſtæ genus facit Aſtacum, quòd illi multis ſit ſimilis. Diſſimillimam tamen ab Aſtaco Locuſtam ait, quòd nec forcipes ut ille habeat, toraque ſit horrida. Leonum brachia, auctore Plinio, cancris ſimilia ſunt, reliqua Locuſtæ. Et Aelianus: Marinus Leo cum Locuſta, inquit, ſimilitudinem habet, præterquam quòd maiori habitus tenuitate, & gracilitate eſt. Hac ratione quidam & hunc ad Locuſtas referunt. Et Plinius Elephantum his verbis: Elephantum Locuſtarum generis nigri, pedibus quaternis, biſulcis: præterea brachia duo binis articulis ſingulisq; forcipibus denticulatis. Cæterum Rondeletius & Bellonius melius Aſtacorū genus faciunt hunc Plinij Elephantum, ut & alia ſuperius cōmemorata. Paulus Iouius Leonem Plinij eſſe putat eum qui vulgò Cammarus dicitur, eundemq; Aſtacum Oppiani, quaſi verò huius poetæ ab aliorū authorum Aſtaco ſit diuerſus. Idem etiam per Carabum putat Oppianum intelligere Leonem, qui Theodoro ſit Cammarus. Mihi Oppiani Carabus Locuſta eſt, de qua nunc agimus, quod etiam Zoographo placuit.

Cauda.

Genera.

Exercit.

245. contra

Card.

Li. 32. c. 11.

Lib. 32. cap.

11.

L O C V S.

DNON vno loco ſemper permanent Locuſtæ marinæ, ſed hinc inde vagantur prout cæli conſtitutio eſt: Nam litora potius, ut prodidit Philoſophus, vernis hybernisq; temporibus experunt. Conferuntq; ſe in altum æſtate, cum aliàs calorem, aliàs frigus proſequantur. Vnde Plinius ait: Hyeme aprica litora ſectantur, æſtate in opaca gurgitum recedunt. & aliàs tradit Locuſtas viuere petroſis locis, Cancros mollibus. Et Philoſophus aſperis, inquit, ſaxoſiſque locis proueniunt: Cumq; ibidem de Locuſtis ac Gammaris eſſet Locutus, ſubiungit neutrum genus limoſa amare: indeq; fieri ut Gammarum apud Helleſpontum, & circa Thaſum gignantur; Locuſtæ circa Sigæum & Athon. Quæ omnia ex eo repetijt Athenæus. Quanquam Aſtaci, inquit, Bellonius, in Oceano multum ſint populares, Locuſtæ tamen in eo maris tractu, rariores eſſe ſolent. In Euripo mari teſte Ariſtotele non generantur; in Indico verò quaterna cubita implent, ut author eſt Plinius. Gonzaluis Ouiedus teſtatur inueniri etiam in Oceano Indiæ Occidentalis, ſed quàm ſint magni, non addit. Mare quod Cananoram circumſluit, plurimas alit. Nam arce eius inſulæ, ut

Hiſt. 5. c. 17.

Hiſtor. 5.

cap. 17.

Lib. 3.

Lib. 2. aqua-

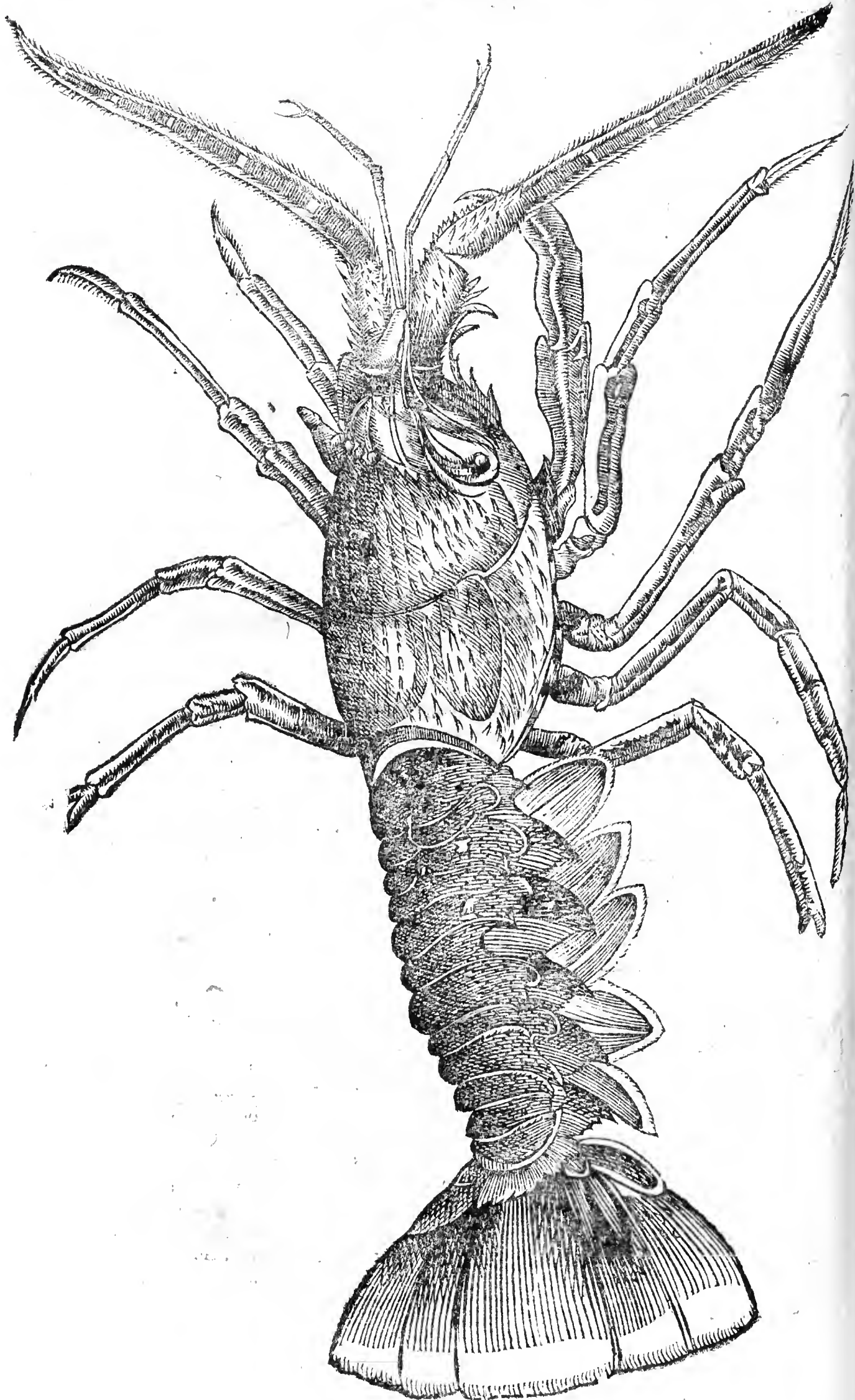
til. c. 3.

Hi. 9. c. 37.

Lib. 9. c. 3.

Vlysis Aldrouandi

Locusta marina.

A narrat Iohannes Barus, cum ei præfset Laurentius Britus, ab Indis obfessa, Hispanisque ob extremam famem diuinum numen implorantibus, mare repente intumuit, & cum vndis terram superfluentibus magnam vim Locustarum euomit, quibus famem illi plusculis diebus non sine miraculo solabantur. In mari Ligustico Locustas nigricantes conspexit Pierius Valerinus.

Lib. 1. de
cad. 2. c. 5.

VICTVS. ÆTAS.

PASCUNTUR, inquit Aristoteles, venatu pisciculorum, circa sua cubilia, quæ in alto locisq; asperis, cauernosisq; faciunt. Quidquid ceperint, ori admouent suo forcipe, vt Cancræ, pisces maiores quoque euincunt eodem teste: murænas & con-gros etiam maiores deuorare, cibosq; ore terere (quod ostendit oris constitutio, & gula angustia) obseruauit Bellonius: lutum & herbas comedere scribit Albertus. Locustis omni-bus vita diuturnior data est teste Philolosopho.

Hist. 8. c. 2.

Li. 2. aqua-
til. c. 3.

Ætas.

Hi. 5. c. 17.

CAPIENTI RATIO.

PISCATORES non ignari Locustas hyeme, ac vere circa litora versari, æstate verò in alto mari, oris litoralibus, atque alijs id genus indicijs consecretantur loca aspera, & limosa, quoties capturam in alto lubet exercere. Tarentinus ad hæc capiendas ad aliquid alligat mormyrum, Purpuras decem cum oleo contundit, & musci parum (καὶ βρύοντι μικρὸν Andreas Lacuna vertit, ex bryoque pauxillum madens) inspuit, mox exponit in saxum & sic capit.

Geopon. 20.

44.

NATATIO. INGRESSVS.

NEGAT Bellonius pedes anteriores, qui cæteris maiores sunt, in natatu moueri, sed pinnulis quas partim sub cauda gerit, partim in extremo eiusdem, tum qua-ternis reliquis pedibus natate asserit. Partes igitur quibus ad natandum vtuntur, sunt pedes & cauda; quod etiam Aristoteles dixit his verbis: Locustæ pedibus, non gressus (vt Cancræ) sed natatus caussa subnituntur. Cancræ nandi studiosi non sunt, quandoquidẽ ad natatũ cauda vsui est, illi autem à natatione abhorrent. Et alibi: Locustæ, inquit, suis caudis natant, celerrimeq; retrorsum, pinnarum caudæ adiunctarum beneficio. Plinius ait: Cætera in aquis natant, Locustæ reptantium modo fluitant: hoc est vt exponit Massarius. Crustata omnia in profundo natant, exceptis Locustis, quæ anguim modo supernatant: Aliter ingrediuntur cum sunt in pauore, aliter cum nihil formidant. Nam vt inquit Aristoteles, incedit Locusta natura sua antè, cum nihil metuit, demissis in latera cornibus: at vbi metuit, fugit retrò, longèq; sua cornua porrigit: Verba Græca eius hæc sunt, Βαδίζει δὲ κατὰ φύσιν ἄνω εἰς τὸ πρόωθεν ὅταν ἀφοβοῦσιν ἢ, καταβάλλων τὰ κέρατα πλάγῃσιν. ὅταν δὲ φοβῆσθαι, φέυγει ἀνά πάλιν, καὶ μακρὰν ἔξακοντίζει. VVottonus vertit, seseq; longius eiacularur. Sed videtur Zoographo ἔξακοντίζει referendũ ad κέρατα, vt Gaza quoq; fecit. Plinius vide-tur vertisse: si nullus ingruat metus, recto meatu cornibus, quæ sunt propria rotunditate præ-pilata, ad latera porrectis: iisdem erectis in pauore, obliquè in latera procedunt: In hac re nõ consentit Aelianus cum Aristotele. Is enim: Locusta, inquit, cum nullius rei metu affici-tur, tum anteuersus progreditur, non preterensis quidem, sed obliquatis in latera cornibus, (ὁ λαγιάσας δὲ ἄνω καὶ ἰκτεῖσιν τὰ κέρατα) vt ne aqua contra natationem veniens reprimat cornua, & inde vltra progredi prohibeatur. Sin fugit & retrocedit, tum penitus demittit & laxat sua cornua; (παρήκων ἀντὶ τὸ τελίος) & tanquam remis altius demissis scapham pro-pellens, sic sese commouens, multum conficit itineris.

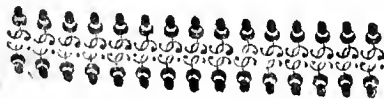
Lib. 2. a-
quatil. c. 3.

Li. de com.
animal. greſ
su.

Hist. lib. 8.
c. 2.

Li. 9. c. 30.

Lib. 9. de
anim. c. 25.

*Histor. 4.
cap. 2.*

SEXVS quoq; discrimen satis manifestum est : Nam vt ait Aristoteles, differt mas à Locusta foemina, quod foemina primus pes duplex sit, mari simplex. Pinna etiam parti supinae annexa, foeminae maiores, & quae collo proximae sunt, minores habentur. mari omnes equè minores, nec vsquam per diminutionem dissimiles. Ad haec mari in nouissimis crustibus, veluti calcaria maiuscula prominent acuta, quae foemina parua habet, & lauiora. Addit praeterea Rondeletius in caudae supina parte foeminam habere appendices duplices, pinnis similes, ad contegenda, & conseruanda oua, mari autem has esse simplices & paruas. Sunt qui & magnitudine corporis distinguant, vt foeminae maiores sint, males minores. Testatur quoq; Aristoteles vuluam bifurcam esse foeminis.

*De gener. 3.
cap. 8.*

NATURA. MORES.

Hist. 8. c. 17.

Li. 9. cap. 30

Hist. 8. c. 2.

Lib. 9. c. 30.

De animal.

lib. 9. c. 25.

Lib. 1. ver.

Histor.

Lib. 18. c. 2.

de piscib.

LA T E N T eodem testante circiter menses quinq;. Et Plinius inquit : Latent mensibus quinque, similiter Cancris, qui eodem tempore occultantur. Dimicant, vt ait Aristoteles, inter se more arietum cornibus, quae extollentes vibrantesq; feriunt aduersarium: sed vniuersae etiã plerunq; tanquam gregis collegium visuntur. Plinius quoq; cornibus inquit inter se dimicare: at Aelianus : Quod si, ait, Locustae inter se pugnant, alij contra alios, ita erectis cornibus veniunt, vt in incurrentes arietes allidunt & conserunt frontes. Ad hanc earum bellicosam naturam respiciens Lucianus, inquit per iocum, occidentalem partem Tarichanes inhabitare, gentem oculis anguillinis, & facie Carabea bellatricem ac mordacem. Cur modo tam acriter inuicè bellent, his verbis tradidit Albertus : Gregatim & aciebus instructis pugnant cum alijs aciebus generis sui pro pascuis, vel foetu, vel foeminis. Lædi non posse, nisi sub cauda tradidit Rondeletius.

ANTIPATHIA.

*Histor. 8.
cap. 2.*

*Lib. 11. cap.
vlt.*

Lib. 10. c. 38

Lib. 9. de a-

nimal. c. 25.

Lib. de so-

ler. animal.

Lib. 9. cap.

vlt.

Histor. 8.

cap. 2.

Lib. 1. de a-

nimal. c. 23.

NON conueniunt inter se Locustae & Polypi. Euenit vsu, inquit Philosophus, vt Locustis Polypi superiores sint, & adeo vt si eisdem in retibus senserit Locusta Polypum, praemetu moriatur. Quae sic Plinius: Polypum in tantum Locusta pauet, vt si iuxta viderit, omnino moriatur. Idem testatur Aelianus, cum ait: Tam vehementer Polypum Locusta extimescit, vt si quando vno & eodem reti ambo capiuntur, haec continuo moriatur: Alibi causam huius intestini odij hanc reddens: Locusta, inquit, adeo inimicitias cum Polypo graues habet: quod hic cum illius brachia circumplexus fuerit, aculeis quos in dorso insitos habet, praclarè contemptis, & pro nihilo habitis, illam ipsam circumplexans, suffocat. Cuius sanè rei haud inscia Locusta à Polypo summè refugit. Eadem tradidit Plutarchus. Nam rationem reddens, cur sibi Polypus à Muræna & congro metuat, ait: Ab his enim malè tractatur, neq; laedere vicissim potest ob lubricitatem elabentes, sicut rursus Carabus, illis in complexum venientibus vincit: nam tenuitas non est aduersus asperitatem auxiliio: Polypo autem acetabula intrudente perit. Quocirca nequeo satis mirari Horum Apollinem qui scribit à Locustis vinci Polypos. Conger etiam Locustam pauet, vt prodidit Plinius. Et Aristoteles: Congros, inquit Locustae conuincunt: nam elabi non queunt propter crustae asperitatem. De Polypi, murænae, & Locustae inimicitijs haec Aelianus: Malum ingens & morbus agrestis & inhumanus, inimicitia atq; odium inhærens, penitusq; insitum: quod etiam ratione carentibus natura ingenuit inexpiable atq; implacabile. Muræna cum Polypo capitali odio dissidet. Polypus cum Locusta graues gerit inimicitias. Muræna etiam teterrima hostis est Locusta atq; infestissima. Muræna Polypo brachia abscindit, dentium firmitate: post autem in eius ventrem subiens, his eum malis, quibus verisimile est, afficit. Haec enim è genere nartium est, ille verò serpentium more graditur. Quod si Polypus in saxorum colorem se vertat,

A vertat, nihil ei astutiæ hæ fallaces profunt. Muræna enim eius veteratoriam planè tenet. Cùm verò Polypus Locustas à se comprehensas strangulat, exugit carnes, atque earum succam exhaurit, ac nimirum Locusta cornibus erectis iracundia furens, in eum modum succam mulieri iratæ similem lacefcit. Hæc igitur aculeos, quibus hostis præmunita est, mordicus tenet. Illa verò pedes acutos tanquam manus prætendens, vtrinque cuti inhæ- rere fortissimè non intermittit. Muræna indignatur, seseque huc & illuc versat, & acutas testas amplectitur, quibus confixa remollefcit & succumbit: denique remissa iacet. Locusta ex hoste instituit prandium. Hæc Aelianus, vt opinor ex Halieuticis Oppiani, in quibus hi leguntur versus:

Ἐξοχα δ' ἀλλήλοισιν ἀνάρσιον ἔχθρος ἄρουσιν
Καραβος ἀϊκήρ μύραινα ἴτε Πολύπεδι δ' ἴτε.
Ἀλλήλους δ' ὀλέκουσιν ἀμοιβαίσιον.

Vertit Lippius.

*Polypus insidijs & duris Astacus (carabus) armis
Et muræna ferox inter se bella lacefcunt
Et eadem alternant in prælia jæua ruentes.*

Lib. 2.

COITVS. PARTVS.

ORE coire Locustas marinas Plinius: Aristoteles more quadrupedum retrò min- gentium, scripsit: scilicet fæminam caudam supinam exponere, marem autem suam superimponere & applicare. Coeunt autem verè iuxta terram, & quæ per coitum conceperunt oua, eodem teste, gerunt vtero tribus mensibus Maio, Iunio, Julio; tum deinde sub aluo in rugas deponunt, (deinde oua in appendicibus supinæ partis reponunt) quæ oua vermium more augentur. Quod idem de Mollibus etiam, ac de piscibus ouiparis intelligitur: ouum enim omnium ita accrescit. Fit igitur Locustarum ouum arenidum in partes octo diluctum: singulis enim operimentis, singula quædam cartilaginea iunguntur, quibus oua adhærent: totumq; quasi species vix consistit: vnumquodq; enim illorum carti- lagineorum in plura scinditur quæ si discreueris, patent: sin aspicias tantum, compositum quiddam apparet. Fiunt maxima, non quæ iuxta meatum, sed quæ media sita sunt: mini- maq; nouissima continentur. Magnitudo minimis, quanta granis ficuum est. Nec meatum ipsum vlla cõtingunt, sed per medium hærent: vtraque enim ex parte, caudam dico, & al- uum, bino maximè distinguitur interuallo: sic enim operimenta quoque disposita sunt. Sed quoniam latera ipsa complecti satis non possint, addito extremo cuncta teguntur, idq; velut operculum obtutat. Videtur prorsus Locusta cartilaginosis illis particulis man- dare oua, cùm enititur, caudam adducens, & protinus comprimens, inflectensque sese pa- rere. Cartilagineæ verò illæ appendices per id tempus augentur, atque ouorum capaces redduntur. Partus enim in ijs recipitur, vt Sepiarum in sarmentis, & qualibet colluione collocatur. Locustæ ad hunc pariunt modum. Mox vbi ea sui corporis parte intra diem maximè vigesimum oua concoxerint, abigunt vniuersa: conglomeraq; ita in idem, vt & foris congesta appareant. Tum ex eo Locustæ proueniunt intra diem maximè decimum quintum: & sæpe minores quàm vt digiti magnitudinem expleant, capiuntur. Excludunt igitur oua ante Arcturum: abigunt iam concocta atque absoluunt ab arcturo. Hæc omnia summa quadam diligentia ab Aristotele sunt tradita. Qui etiam negat oua Locustarum maris semine, vt Mollium aspergi, nec sine ratione, sic enim alibi, inquit, Locustacei ge- neris fæminæ apud se partum exponunt: quamobrem ampliores ipsæ, quàm mares habent tabellas, vt oua seruentur. Mollia foris reponunt, fæminis huius generis mares aspergunt, quomodo ouis mares in genere piscium: reddunturq; oua glutino coherencia ad speciem vix: At Locustaceis tale quid fieri nec visum est neque ratione exigitur: conceptus enim eorum sub fæmina continetur & crusta intectus est. Plinius, Locustæ & reliqua, inquit, te- nuioris crustæ ponunt oua super oua, atque ita incubant, Locustæ etiam nuper natæ exuūt senectam more anguium, non aliter quàm parentes post partum.

Li. 9. ca. 41.

Hi 2or. 5.
cap. 17.

3. de gener.
cap. 8.

DENOMINATA.

K *Αραβίων* diminutiua vocula, est parua Locusta, seu paruus Carabus. In vulgari tamen Lexico exponitur nauicula. *Καραβοειδής, & Καραβόνης*, Carabici Locustæ speciem gerens, qui è Caraborum genere est. Gaza apud Aristotelem *Καραβοειδής* vertit Locustacea.

MORALIA.

P *Peccatores.* ER Locustas peccatores intelligi possunt: vt enim illæ hyeme læduntur, contra autumno vereq; ac multò magis plenilunio pinguescunt: Ita hidum prosperis fruuntur temporibus, luxuria diffiunt, & opulentia pingues fiunt: sed sub vitæ exitum, ob metum condemnationis perpetuæ, gracilescunt, lædunturq; maximè. Et quemadmodum Locustæ efferuntur suis cornibus, ita illi superbia, sed cōtrà eum tegmen corporis sit admodum in Locustis fragile, ita & peccatores, cùm maximè superbiunt, quàm occyffimè ob corporis fragilitatem vel in orrento temporis extinguuntur. Sicut verò Locustis dentes in ventre ita iisdem, dum etiam num florent, nulla est alia cogitatio quam circa gulæ & ventris voluptates. Tales quoque dici possunt conuitiatores & inuidi, qui in cordis gremio, tanquam in stomacho dentes habent. quia de iam impressa in animis aliorum fama, quod possunt detrahunt maledicendo & mentiendo, neque felici aliorum fortuna acquiescunt vnquam, sed opportunum inuestigant tempus, quo eam de bono statu præcipitent.

Conuitiatores & inuidi

HIEROGLYPHICA.

A *Tyrannus in ciues.* EGYPTII hominem municipij sui longè principem, sed tyrannica in ciues dominatione vtentem notare si vellent, Polypum & Locustam depingebant: Si quidem Locustæ, vt ait Horus, in Polypos exercent vires eosque vincunt. Quamuis Aristoteles, vt dictum est, à Polypis Locustas vinci scribat. Apud Pierium Valerianum popularis seditionis hominem studiosum significare qui volunt, Locustas duas marinas sese inuicem incurfantes pingunt. Videre enim est sæpe vniuersas, tanquam gregis collegium celebrare, dimicare interim inter se cornibus arietum modo, ac mutua flagellatione inuicem sæuire: & genuinum est, inquit, Pindarus inuicem inuidere.

Lib. 18. Hierogl. Popularis seditionis hominis studiosus.

EPI THE TA.

L OCVSTAM vocat Oppianus *ἀκρόηρα* ob difficilem eius accessum *πρηχῶ* ob asperum dorsum: *εὐραπτόν* ob mutum celerem ac rapidum: deniq; *ὄξυρυχῆα*, à caudæ forma, quæ in fine acuta est.

V S V S I N C I B O.

C ALLIMEDON fuit cognominatus Carabus, quòd hoc cibi genere impensè deleteretur. Itaq; Alexis in Doride horum piscium valde fuisse auidum tradit his verbis:

*Piscium mercatoribus decretum est
Vt aiunt anciam Callimedonti statuant
Ponere diebus festis Panatheorum, quæ inter pisces alios
Dextra manu assam Locustam habeat.
Est enim illorum artis selus seruator,
Alij verò omnes damnum ac calamitas.*

A Machon Comicus de Archephonte parasito hæc scribit :

Κληθείς ἐπὶ δέπνον ὁ παράσιτος Ἀρχεφῶν
 Ὑπὸ Πτολεμαίου τοῦ βασιλέως, ἠνίκα
 Κατὰ πλεῖστον εἰς Αἴγυπτον ἐκ τῆς Ἀττικῆς
 Ὁψέ πατρίαι παρασιθείτος κοικίλου
 Ἐπὶ τραπέζης, καράβωντι ἀληθινῶν
 Ἐπὶ βασιλοπάδος τ' εἰσενεχθείσης ἀδράς,
 Ἐν ἧ τε μαχίσκοι τρεῖς ἐνῆσαν κάβριοι,
 Οὓς κατεπλήγησαν πάντες οἱ κεκλημένοι.

Quos versus sic transtulit Iacobus Dalechampus :

*Inuitatus ad cœnam parasitus Archephon
 A Ptolomeo rege cum
 In Aegyptum nauigasset ex Attica,
 Saxatili cærioq; imposto mense
 Obsonio, admetis omnibus Locustis
 Lapideis, allataq; patina confertissima,
 In qua gobiorum frusta fuere iria,
 Visa non sine stupore conuiuio omnibus.*

B

Hic Dalechampus annotat per lapideas Locustas intelligi grandes, quarum testæ ob se-
 nium saxea sunt duritie. Locustas, inquit Athenæus, magno studio conquistatas in cibo Lib. 3.
 ac pretio fuisse, multis locis citatis è comicorum fabulis citare licet. Sufficiet tamen in
 præsentia Aristophanes, qui in Thesmophoria Zuis ait.

*An piscis quis emptus est? an Sepiola?
 An Squilla quapiam lata? an Polypus?
 An mugil vultis? an Orphus? an Squalus? an Loligines?
 B. Non per Iouem. A. Raiane? B. Nec sanè hæc inquam.
 A. Vuluane? aut pulmo, aut iecur apræ?
 Num faui? num porca sumen?
 Num anguilla parua, num Locusta magna
 Cuius esu mulieribus defessis auxiliemini?*

C

Eliguntur grauidæ tempore plenilunij. Præferuntur in Italia ab Octobri vsq; ad Aprilem,
 Præferuntur etiam maximæ, quales Antiphanes apud Athenæum inter alios cibos nomi-
 nauit. Capiuntur tales in mari Indico, & circa Aphricæ quoddam littus loco petroso, vt
 scribit Synesius. Laudantur & à Phyllio siue Phrynicho, siue Aristophane in Urbibus. In epistol.

*Πολυπόδιον, σπηιδάριον, κάραβον, ἄσπρεα, χήμας,
 Λεπάδας, σολέως, μῦς, πίννας, κτένας, ἐκ Μηθύμνης, idest,
 Polypodium, Sepiolam, Carabum, Albacum, Ostrea, Chamas,
 Lepadas, Soleas, Musculos, Pinnas, Peccines ex Methymna.*

Anaxandrides apud Athenæum assatam Locustam esse scribit in conuiuio Cotys. Co-
 quuntur etiam in aqua feruenti, sed viuæ. Nam, vt inquit Plinius, vnum hoc animalium L. 9. c. 30.

genus, nisi viuum feruenti aqua incoquatur, fluida carne non habet callum. Bellonius con-
 sulto quidem Locustas clibanis aliquando coxit, atq; hoc pacto sapidiores esse adinuenit, *Cocture
 melior.*
 quàm quum inferbuisent. Nam quouis modo aliter coctæ, mutim (id autem esse putant
 piscis sterces) expuunt: cum tamen ea mutis totius piscis pars sapidior sit: reliquæ enim

D

pulpæ duriores sunt, hæc verò fluida & mollis: vnde vulgare illud dictum apud Prouin-
 ciales: *De la Langusta meglia la merda, que la grusta.* Nostri, ait Rondeletius, ore & ano dili-
 genter stupa obcuratis, ne succus interior effluat, in furno assant, alij in feruente aqua eli-
 xant, alij crusta spoliatas in frusta diuidunt, aromatis, aceto condientes, apijq; folijs asper-
 sis. Apud nos verò non aliter coquuntur quàm Astaci, quos Leones vocant. Extant hæ con-
 dituræ apud Apitium: In Locusta, inquit, & Cappari piscibus conditaneis cæpam Palla-
 canam concisam indurabis, teres piper, ligusticum, careum, cuminum, careotam, mel, ace-
 tum, vinum, liquamen, oleum, defrutum, hoc ius adijcito sinapi in elixuris. Locustæ præpa-
 rentur hoc modo. Aperiantur, vt affolet, cum testa sua, infundantur eis deinde piperatum
 & coriandratum, atq; ita in craticula assentur. Quum exsiccata fuerint, adijcies eis in crate
 magis magisq; donec ritè assentur. Locusta verò elixa cum cuminato, rectè inferes piper,
 ligusticum, petroselinum, mentham siccam, cumini plusculum, mel, acetum, liquamen: si
 volēs folium & malobathrum addes. Aliter: Esitia de cauda Locustæ sic facies: Folium acci-
 pics, vuam prius demes & elixabis, deinde pulpam concides, & cum liquamine pipere &
 ouis

*Lib. 9. de re
 cul. c. 1.*

Lib. 3. de
re cul. cap.
175.

Lib. 3.

Lib. 2.

ouis esitia formabis. Aliter: In Locustæ condimentum elixæ, piper, cuminum, ruta, mel, acetum, liquamē, & oleum assumitur. Aliter. In Locusta piper, ligusticum, cuminum, mentham, rutam, nucleos, mel, acetum, liquamen, & vinum rectè adhibemus. Bartholomæus Scappus prætlare scribit Locustam Astaco, carnequē esse teneriori, elixari adito sale mox exemptam carnem & reliqua interiora, vt Crusta illa sa maneat, lauari, ac deinde contundi, addi caseum tritum, ova & herbas: quibus omnibus vnà commistis impleri Crustam, frigi deinde in oleo, aut butyro, ac postremò ex varijs saporibus siue intinctibus & aromatibus factò iusculo seruari in lancibus ad vsum. Plus carnis Locustæ habent, quæ Cancræ, vt ait Diphilus Siphinius apud Athenæum. Mnesitheus Atheniensis in libro de edulijis, quem citat idem Athenæus, Locustarum, inquit, Cancrorum, Squillarum, & huiusmodi reliquorum, difficilis est coctio, atq; adeo laboriosior multò quàm cæterorum piscium. Assari quàm elixari pisces illos magis convenit. Simeon Sethus de Locustis tantummodo agens, difficulter concoqui scribit, sed admodum nutrire, & salis humoris sicq; participes esse, & siquidem sepius aqua dulci coquantur, ventrem cohinere. Cornelius Cellus de Locusta sic loquitur: Minimè intus vitiatur. Vbi Guilhelmus Pantinus eius enarrator omnia quæ molli Crusta integuntur per Locustam intelligi cupit, vt Gamma-ros, Cancros, Astacos, quæ duritie carnis quadam similiter ac testacea constant.

VSVS IN MEDICINA, ET ALIIS.

Li. de comp.
med. sec. lo-
ca d. c. 4.

Lib. 7.

Lib. de mor.
mul.

Lib. 3. de
dieta.

Ad dysente-
riam.

Lib. 3. Ha-
lent.

CONVENIUNT stomachicis auctore Galeno. Ostracoderma, inquit Alexander Trallianus, in cibo non admodum vtilia sunt partibus circa thoracem vlceratis, & pus excreantibus; tamen cum humor morbi causa falsus & biliosus fuerit, nihil absurdi est præbere Pectunculos, Buccinas, Astacos, Locustas. Eisdem præscribit Hippocrates puerperæ, vt melius purgetur. Idem in morbo, in quo stercus per os eijcitur, capitalibus partibus coctis vtendū suadet: & τοῦ ὑγρῶν καρπίβου, Locustarū humorem, aluum mouere ac vrinam ciere scribit. Carabos & Astacos coctos esitatos, eorumq; ius potum contra dorycnij venenum prodesse Dioscorides tradit. Extat hæc confectio medicaminis miri aduersum dysenteriam apud Marcellum Empyricum: Testam Locustæ id est illam spinosam vel aculeatam quæ est iuxta caput, combures nitidè, & postea teres, vt in tenuissimum puluerem rediges: & sicci, qui ventris fluxu vel rasura laborabit, ex vino vetere, si non febricitabit; aut si inæqualis erit; ex calida aqua dabis; ita vt de singulis Locustis testas singulas integras exustas per triduum bibat, mirè sanabitur. Author est Simeon Sethus testas earundem combustas ac potas cum vino meraco renes calculosos expurgare, multumque arenosi lotij educere. Apud Oppianum Carabuseca est cantharo pisci capiendi idonea.

DE ASTACO. Cap. III. ÆQVIVOCA.

Hist. 4. c. 2.

Lib. 5.

Li. 5. c. vlt.

Lib. 7. c. 37.

hist. eccles.

EX Crustatis proximum Locustæ genus est Astacus teste Aristotele. Multa hoc ipsum nomen significata habet apud antiquos. apud Herodotum Astacus nomen viri, apud Plinium regio Byzantiorum. Nicephorus & alij locum in Bythinia statuunt, qui Astacus dicitur, de quo Trebellius Pollio: Scythæ, inquit, Bythiniam inuaserant, ciuitatesq; deleuerant, deniq; Astacum, quæ postea Nicomedia dicta est, grauitè vastarunt. Testatur & Eusebius Astacum urbem ampliatam, à Nicomede Bythinia rege Nicomedia appellatam. Apud Volaterranū verò Astacus vrbis est in ora Asiæ minoris, sinumq; cognominat Astacensem, ab Astaco Neptuni & Olbiæ Nymphæ filio. Strabo eam urbem in Chalcedonia statuit, atq; à Megarensibus & Atheniensibus conditam, his verbis testatur. Post Calcedonum sequitur litus, quod Astacenus sinus appellatur, qui Propontidis pars est. In eo condita est Nicomedia, dicta à nomine regis cuiusdam Bythini, qui eam condidit. Multi enim eodem nomine vocati fuerunt, quemadmodum Ptolemæi, propter prioris claritatem. In ipso sinu fuit vrbis Astacus, quam Megarenses & Athenienses condi-

A condidere, & poſtea Dædalus, à qua ſinus nominatus eſt. Deinde à Lyſimacho dicta, habitatores eius Nicomediam à Nicomedia conditore translati ſunt. Apud Pollucem ἀσάκος aurum ſiue auricularum pars caua nominatur. Aſtacus nomen pueri Calphurnio in Eclogis. Cammarum (cammoron habet Dioſcorides) aconitum vocauere teſte Plinio, quod ſit radice cammaro ſimili, hoc eſt Aſtaco, vt quidam volunt. Colora Latinè, Cammarus Calepino: qui ex Apitio hæc verba recitat: Vel Cammarum deſtutum mittas, quod Roman i coloram vocant.

Lib. 27. c. 3.
Colora.
Lib. 2.

S Y N O N Y M A.

EPICCHARMVS in Hebes nuptijs, quem Archeſtratus dixit, Carabum id eſt Locuſtam eſſe declarat his verbis apud Athenæum:
Adjunt Colybdana, & Aſtaci quibus parus pedes,
Longaq; brachia, Carabos nuncupant.
Eſt tamen, vt ſubdit Athenæus, ſuum peculiareq; genus Carabis, id eſt Locuſtis, Aſtaciſ, Caridibus, id eſt Squillis. Eodem auctore Attici Aſtacum per o proferunt Oſtacum dicētes, quemadmodum & Oſtaphidas pro Aſtaphidas. Epicharmus in mari, & terra, inquit:
Κόσαχοι γαμψώνυχοι, vertit Dalechamgius:
Et curuis unguibus Oſtaci.

Aſtacus.
Carabus.
Lib. 3.

Oſtacus.

Aſtacorum vno in loco tantum meminit Plinius, vbi inter Cancrorum genera eos numerat. Quocirca Gaza cum non ſciret quid apud Latinos vocaretur Aſtacus, vulgi nomen ſecutus Gammarum tranſtulit, vt notat Rondeletius, quamuis Gammarum vocabulum antiquum eſſe non ignoret, citans hoc Martialis:
Concolor in noſtra Gammarum lance rubes.

Lib. 9. c. 31.

Plinius: Aconitum, inquit, radicem habet modicam, Cammaro ſimilem marino, quare quidam Cammaron appellauere. Vbi Franciſcus Maſſarius Plinium Cammari nomine Aſtacum intellexiſſe putat. Zoographus Squillam, cum Theophrastus radicem aconiti eſſe ſcribat, tum ſpecie, tum colore ſimilem καρίδι, id eſt Squillæ, ſic enim legit, non καρύα, vt Gaza, qui nuci tranſtulit: neq; καρίδι, vt Marcellus Virgilius, qui tamen rectè marinæ Squillæ conuertit. Dioſcorides aconiti genus alterum radices ait habere, ὡς περ πλεκτανας καρίδον μελαίνας, id eſt, vt cirros Squillarum nigras. Auger hanc eius opinionem Athenæus, qui Squillarum ſpecies ſic dictas fuiſſe veteribus Romanis his verbis tradit. Κάμμαροι, Cammari, Epicharmus in Hebes nuptijs:
Præterea boca, ſmarides, aphyæ, Cammari.

Lib. 27. c. 3.

Aconiti va-
dix qualis.

Lib. 7.

Horum etiam Sophron meminit in mulieribus mimis. Eſt autem Squillarum ſpecies, & ita à Romanis vocantur. Euthathius in hoc Athenæi loco legit κάμμοροι, ſic enim ſcribit. Κάμμορος fato ſuo, vel morte inſcelix, & miſer homo. Significat autem hæc vox aliquando etiam Squillas, teſte Athenæo, his verbis. Κάμμοροι καίτι (lege ἐς τι) γένος καρίδων ὑπὸ Ῥωμαίων εὐτὼ καλούμερον. Et fortè (inquit idem Euthathius) vulgus inde corrupto nomine κάβουρος dixit. Nos quidem Cammarum antiquorum Aſtacorum genus eſſe, quod alij Squillam fluuiatilem hodie nuncupant, poſtea probabimus. Dicuntur Αſακοι ex ſententia Rondeletij, quaſi ἀſακτοι, id eſt non deſtillantes, ſed abundè fluentes: quod tubercula plurima, tum alba, tum purpurea guttarum, ſiue lachrimarum ſpecie foſcipibus inſperſa habeant. Itaq; author Gloſſarij non bene καρίδες interpretatur Cammaros. Quidam Aſtacum Ariſtotelis Elephantum dici putant apud Plinium. Vulgò in Italia dicitur Gammaro, & Cambaro, & peculiariter is, de quo hoc capite in primis agemus, Gamaro di mare. Venetus hunc Aſtace, corrupto quaſi nomine ab Aſtaco, nominat. Galli, & Normanni Hormar. Illyrici Larantola, Mompelienses Langrous. Gillius Maſſilienses, ait, & Leonem & Aſtacum, ex Plinio diuerſos piſces, vno eodemq; nomine Ligombaudos nominant: Idem Aſtacum, inquit, Græci & qui accolunt Adriaticum ſinum etiam hac ætate ſic vocant. Eadem his verbis Bellonius. Aſtacum Maſſilienses, vn Ligumbault, Genuenses Lombardo vocant. Quin etiam Græcum vulgus antiquam Aſtaci appellationem adhuc retinuit. Conſtantinopolitani Liczuda, vel Lichuda appellant. Hiſpanicè Cammaron dicitur, Germanicè Humer. Polonicè Kakmorski. Hungaricè Rack. Anglicè à Creuſe of the ſea. Nam Lopſter Anglorum Locuſta eſt, vt ſcribit Zoographus, non Aſtacus: quanquam Eliota diuerſis locis, Aſtacum, Locuſtam & Leonem interpretatur à Lopſter. Quidam apud Anglos

Odyſſ. a.

Etymum.

Astacum Crabbe fishe appellari scribunt. Sed hoc nomen nimis generale cum sit, potius omnibus Crustaceis conuenire censeo. Crabbe enim Crustata omnia apud Belgas, Germanos, Anglos, ut ab eorum linguarum peritis accepi, dicuntur, priuatim tamen Cancer.

GENVS. DIFFERENTIA.

Descriptio.

Hist. 4. cap. 2
Albace com-
munis de-
scriptio.
Color.
Pedes.

Dentes.

Oculi.

Frons.

Ve à Locusta
differat.

Collum.

Pectus.

Forcipes.

De par. 4. c. 8.

Cardani er-
ror.

Descriptio
ex Bellon.

PLVRA sunt Astacorum genera. Differunt magnitudine & loco. Ab ea alia minora, alia maiora, ab hoc quædam marina dicuntur, quædam fluuiatilia: quæ duo tantum inuenio. Marinorum autem tria nouimus: maximû, quod quibusdam Leo est, & Elephantus Plinij: minimum, & quod mediam inter vtrumq; magnitudinem habet, generis sui nomine insignitum, & cuius hanc descriptionem nobis tradidit Aristoteles. Differt Gammarmarus à Locusta brachijs, quæ denticulatis forcipibus protendit: atque etiam quibusdam alijs discriminibus, quanquam non multis. Et paulò post: Gammarmarus, inquit, color, quod ex toto dixerim, nitet: nigrisq; maculis dispersis euariat. Pedes inferiores ad grandes vsq; dispositi octo, tum grandes ipsi longè maiores, extremaq; parte latiores, quàm Locustæ habentur: sed non specie eadem, dexter enim suum extremum latum & oblongum, & rene habet: sinister crassum & rotundum. Vterque tamen scissus in extremo, perinde ut maxilla tam infrà, quàm suprà dentatus est. Verùm dexter pusillos serratosq; dentes continet omnes: Læuus primos serratos, intimos velut maxillares, scilicet parte inferiore quatuor, & continuos: superiore tres non continuos: vterque tamen partem mouet superiorem, ad inferioremq; astringit. Blæsus item vterque situ inferiore, tanquam nati ad capiendum, premendumq; . Duo supra eos grandes habentur: alij hirtiusculi, paulò ab ore inferiores: mox branchiæ os circumdant, non sine hirsutia frequentes, quas assidue mouet. Flectit, atque in os adducit duos illos hirtiusculos pedes. Surculi etiam graciles geruntur à pedibus, qui ori proximi habentur. Dentes huic quoq; duo ut Locustæ, supra quos cornua breuiora, tenuioraque, quàm Locustæ. Quatuor item alia adsunt cornua, specie quidem duobus illis similia, sed tenuiora & breuiora. Super hæc oculi constituti sunt parui, crassiusculi, non ut Locustæ maiusculi. Frons quasi quædam acuta & aspera, supra oculos extat latior, quàm Locustæ. Denique facies acutior & pectus latius quàm Locustæ, totumq; corpus mollius, & carnosius. Pedum autem octo numero pars scissa in extremo bifurcatur: pars desinit indiuisa, quatuor enim bifurces sunt, reliqui quatuor simplices ex toto pertendunt. Quod autem collum appellant, quinq; partium foris est: & sextum latius, illud situm loco nouissimo habetur, tabellis continuatum quinq; interiora verò in quibus fæminæ prius pariunt, quàm foetum edant, hirtiuscula quædam quatuor continentur, quibus singulis spinæ singulæ breues, arctæq; eminent ad exteriora. Pectus corpusq; totum læue est, non more Locustarum aculeatum, & asperum; verùm in pedibus magnis aculeos partis exterioris maiores esse manifestum est. Hactenus Philosophus, qui rursus subiungit, alterutrum forcipem semper esse grandiolem, nec vnquam parem vtrumque visum fuisse. Hoc & alibi tradidit non sine ratione his verbis: Gammarmarus soli non certum, sed alterutrum æquè, ut fors tulerit, forcipem habent grandiolem, tam mares quàm fæminas. Causa cur forcipem habeant, quod ex eo genere sint, quod forcipem habet. Cur alterum grandiolem incertè; quod non integrum sui generis naturam tenet, sed ita degenerat, ut quod ad aliud destinatum est, eo non eodem, sed ad gressum vtatur. Astacum sanè non nouit Cardanus, dum eum sine cauda depingit, cancerum constituens, cum quid Cancer sit ignorasse videatur. Nam, ut contra eum licebat Scaliger, si Gammarmarus hoc est Astacum vocat eum qui cauda caret, Cancerum dicet illud quod habet caudam. Ceterum ad reliqua quæ suprà ex Aristotele attulimus, examinanda pergamus. Descriptionem hanc Astaci nobis exhibuit Bellonius, parum ab Aristotelis diuersam; Astacus à Carabo non magnitudine tantum (est enim ille grandior) sed & ipso etiam colore differt. Carabus enim tantummodò rubet, Astacus ex rubro fuluoq; liuescit. Carabus blæsos atq; acuminatos anteriores pedes habet, Vrsæ marinæ modo, Astacus extentos & forcipibus dentatos, partemque mouentes superiorem astringendo ad inferiorem. Cornua præterea ante oculos Astacus gemina habet, sed paulò quàm Carabus minora: quibus eodem modo iter præter tendit, intus concaua, sub quibus alia quoque eodem numero minora latent ac tenuiora.

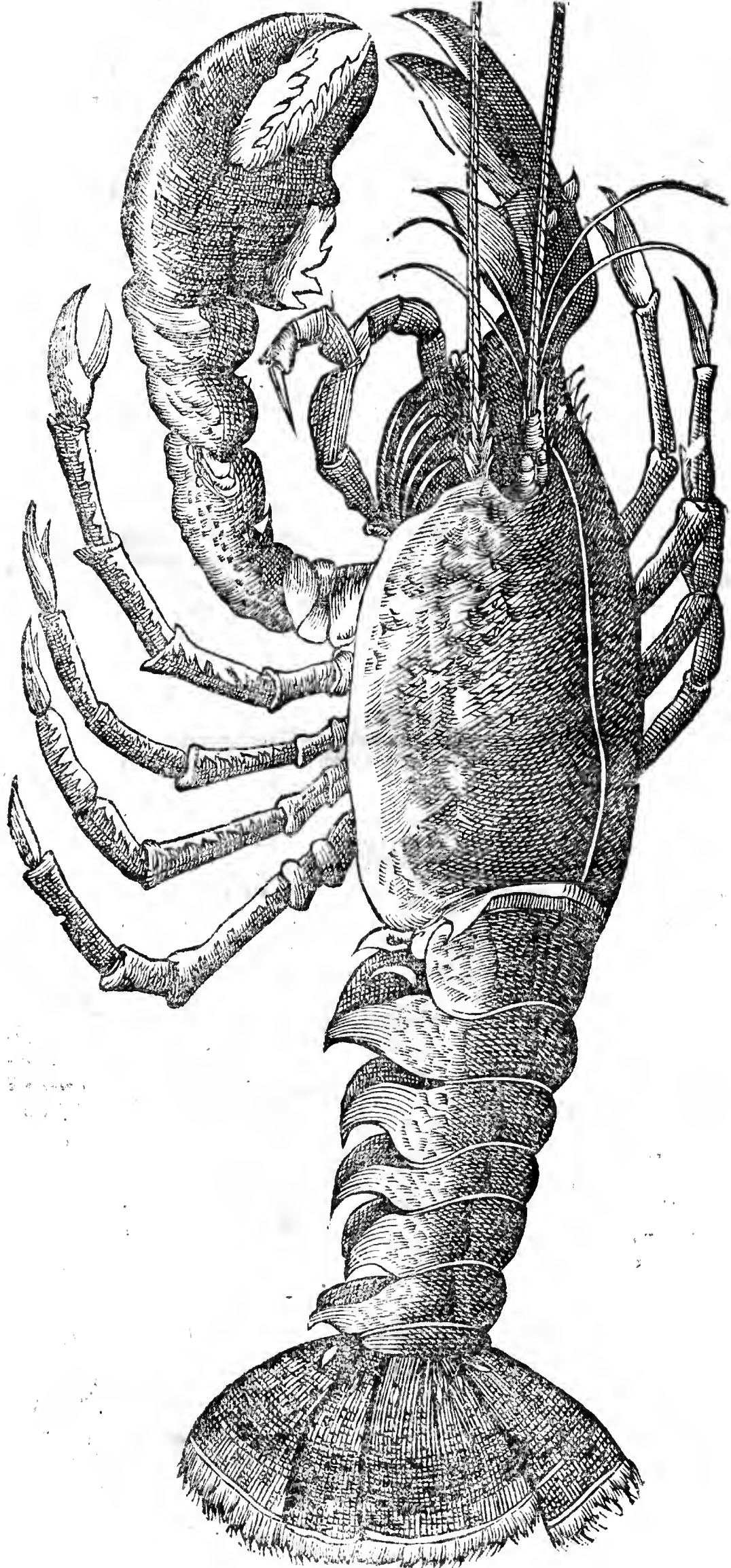
super

A ſuper quaꝝ oculi conſtituti ſunt craſſiuſculi, non autem, vt Carabi maiuſculi. Læuem habent coſtam ſine aculeis, præte quam anteriore parte, quo loco roſtratam oſtendit, ad robur in certamine. Diſcant enim Aſtaci inter ſe arietum more, cornua attollentes. Pedes vtrinque quatuor habet, quorum duo priores in extremo bifidi ſunt ad inceſſum: alij duo natatiui magis inferuiunt, quam apprehenſioni. Tabellas in cauda quinque videas. In collo autem deinceps hoc eſt vſque ad caudam pinnulas paulò magis hiriſutas, quibus in natando commodè vtuntur. Haſtenus Bellonius: cuius ſanè deſcriptioni non conuenit eius icon, vt non ſine ratione ipſum Rondelerius carperit. Nam in Aſtaco què depinxit, quaterai pedes biſulci non ſunt, imò nulli, ſed oēs articulis tantum intercepti, & in vngues ſiue *αλιχτρα* deſinentes. Et cum Elephantum Plinij Aſtacum adultum exiſtinet, vnam ſcribès eandemq; vtriuſque deſcriptionem eſſe, ſibi apertiffimè contradicit, dum inquit: Pedes vtrinque quatuor habent, quorum duo priores in extremo bifidi ad inceſſum: alij duo natatiui magis inferuiunt, quam apprehenſioni. Deinde duo brachia in eiufdem Aſtaci deſcriptione binis articulis, ſinguliſq; forficulis denticulata nuſquam comparent, ſed illa ſunt reliquis quaternis craſſiora duntaxat, in ſingulos vngues, ſiue *αλιχτρα* deſinunt, quæ altera parte vel ferrata, vel hiriſuta ſpectantur. Quare quod pro Aſtaco propoſuit, neque Locuſtæ neque Aſtaci formam aptè refert, ſed potius commentitia res eſt. Nos verò cum videamus apud nullum authorem haſtenus extiſſe veram & accuratè depictam Aſtaci figuram, hanc quam exactiffimè depictam damus. Hic & colore & forma optimè cum Philoſophi ſuprà allata deſcriptione congruit. Nam thoracis pars ſuperior, quam dorſum lubet appellare, itemque colli partes ſuperiores, vnà cum caudæ lamellis quinque, exterius nigris & liuidis maculis diſtinguntur. In ſumma Aſtacum hunc pro vero agnoſcimus. Sed ne cuiſiam hoc dubium moueat, propterea quòd collum eius ſex partibus diſtinctū depinximus, cum tantum quinque habere Ariſtoteles cogat credere, omneſque quotquot haſtenus de Cruſtaceis ſcripſerunt doctiſſimi viri quinque etiam partibus collum delinearint; dicimus partem primam thoraci proximam, quandoque multò minorem cerni, quam in hoc Aſtaco noſtro, ita vt proculdubio credendum ſit Ariſtotelem hanc partem non annueratſe colli partibus, ſed thoracis. Huic ſubiunxi duos alios Aſtacos mediæ magnitudinis, ſed prædicto minores; quorum prior corpore magis eſt vario, antennæ enim quæ ſatis ſunt longæ, rubent, item brachia, non tamen vt que, ſed hinc & inde, ac medius præcipuè brachiorum articulus, thurax ſupina parte ferrugineus eſt, collum partim dilutè rubet, partim cinereo eſt colore, quali ſunt etiam pedes, brachia in omnibus articulis aſpera tubercula per longitudinem ex ordine poſita habent, forcipumq; alter dentatus vtraque partetum ſuperiore tum inferiore, alter his dentibus priuatus cuius pars inferna & ſuperna quamuis longior, tamen recta magis & æqualis. Poſterior Aſtacus ſupina parte nigricat, prona luteſcit, lateribus nigris maculis variegatis, cornua & appendices quæ ori proſtant, mineaceo colore ſplendent, chelæ maiores in hoc longioresque, quam in priore, & paucioribus tuberculis, denticulatæ intus exiguis tuberculis. Poſtremò addidi Chelam Aſtaci marini ex Zoographo, paulò breuiorem quam depingitur, faciem hominis ridiculam repræſentantem. Nam chelæ pars minor maximum & aquilinum naſum refert: & quæ in vtriuſque partis confinio eminent verrucæ, oculos, ſi ſupercilia addantur. Superiorem partem, quatenus ſeu cornicula quatuor ſupra naſum & frontem emiuent, caruleo alioque colore ſi pictor inducat, ad repræſentationem pilei auriti, & ad latera deſcendentis ita tamen, vt lateant aures: retro & circa tēpora pili promineāt nigri. Facies partim albo inducatur pigmento, partim roſeo fuco niteat. Linguae inſtar partis chelæ maioris tubera (Rondelerius dentes nominat) fuerint rubicundo colore inſigniēda. Quod ſi criſtam quoque è pennis, caudæ præfertim gallinacæ, capi aut pauonis nutantem, foramini ſummo indideris, planè Gorgoncam & terribilem habebis faciem.

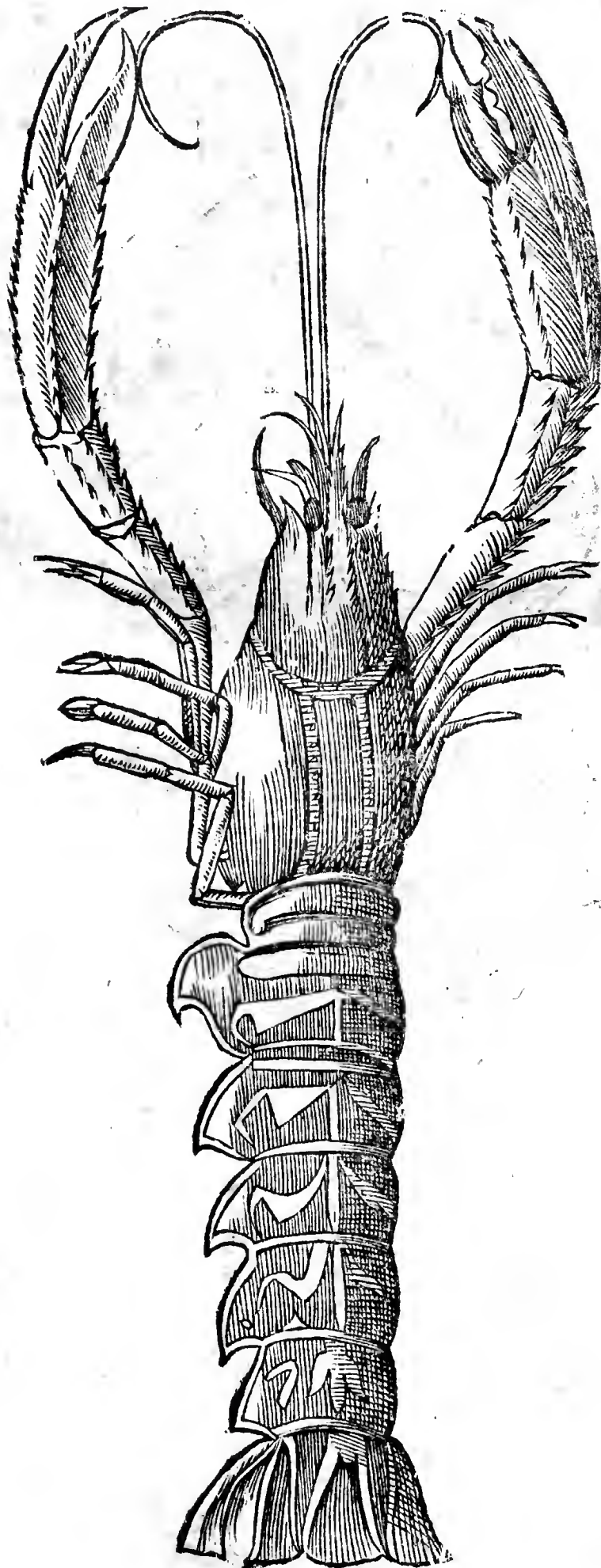
*Bellonij icon
reprobatur.*

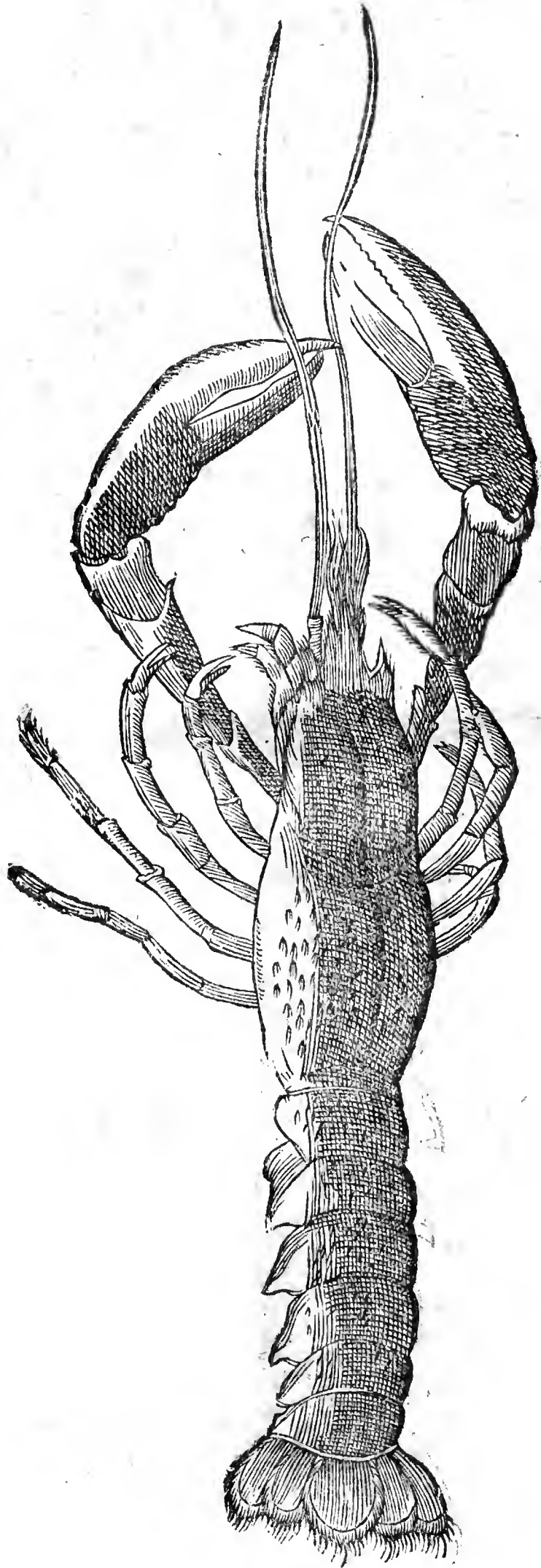
*Chela faciem
hominis ridiculæ
repræſentās.*

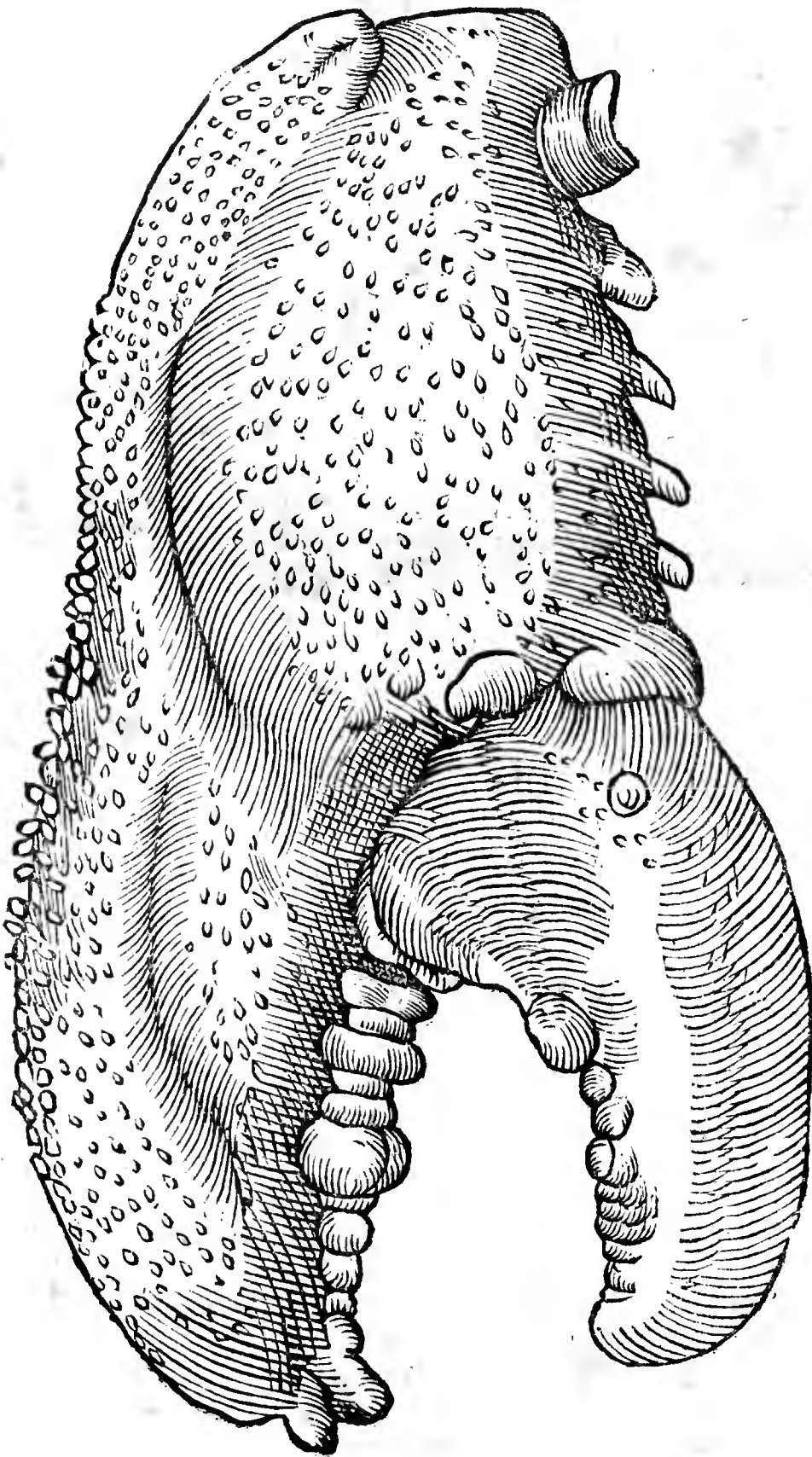

De Crustatis Lib. II.
Astacus mediæ magnitudinis prior.

Chela Astaci marini ex Zoographo.

LOCVS.

CARABVS *insidias faciens atq; Astacus acer*
In faxis habitans carnis, & pasua carpunt.
 1. Helien.
 Hist. 5. c. 17. Oppianus interprete Lippio. Tamen author est Aristoteles, in leuibus terrenisque locis Astacos prouenire, Locustas in asperis & petrosis, neutros in canosis. Quare circa Hellespontum & circa Thasum Astacos nasci; circa Sigæum verò & Atho Locustas. Quod circa Aristotelem grauissimum authorem, & cæteris fide digniorem secutus Franciscus Masfarius, in his Plinij verbis, Locustæ degunt petrosis locis, Cancri mollibus; pro Cancris legit Astaci. Nusquam non in Oceano frequentes: in Euxino tamen ponto nulli, quod his versibus cecinit Oppianus.

*Noxia non Ponto seuæ educantur in isto
 Et parui pisces nequidquam hostile timentes
 Securi degunt undis, procul Astacus ingens,
 Polypodes desunt magni, desuntq; Paguri.*

CAPIENDI RATIO.

EOS odore escarum allecctatos capi, scripsit Aristoteles, cum veller probare Crustacea omnia odorandi facultate insignita esse. Capiuntur autem eodem modo Astaci quo Carabi.

SEXVS. COITVS. PARTVS.

FÆMINA in hoc genere nihil planè differt à mare teste Aristot. Nam & maribus femina forceps alteruter grandior more incerto est: parem verò ut unque neuter utriusque habere visus. Coeunt eodem modo, quo cætera crusta intacta, quæ caudam habent, hoc est more quadrupedum retromingentium, ut femina caudam supinam exponit, mas suam superponat, & applicet. A bruma iam oua ferre incipiunt. Aristoteles ante parturientium oua excludere: abigere iam cocta, & absoluta reddere scribit.

NATURA. MORES.

ORE excipit mare, ut idem author est, cum Locustæ ad branchias transmittantur. Sed ne humore longius è mari deferri nequit. Quamobrem inquit Bellonius ratio inuenit, quæ in Luetiæ visitur, putrisque est antequam eò perueniat Cardanus tamen contra, Astacorum eam esse naturam ait, ut citius putrescant quam moriantur. Seneca tamen tradit Aristoteles exuunt vèrè aut post partum, ut Locustæ. Tam sunt loci patrij amatoribus, ut si, teste Heliano, quem Astacum comprehendisti, cum longissimè exportes, reliquum in signo vnde ipsum cepisti, eodem eum ipsum, vnde comprehensus fuerit, arrefisse reperies, si modò ita ex mari exportaueris, & deinde sic propè deposueris, ut ad mare adreperire queat. Quæ Oppianus sic cecinit:

*Astacus immersum thalami sub pectore amorem
 Gondit sponte sua, nunquam de limine cedit,
 Inuitum si quis piscem traducate in altum,
 In propriam subito gessit remeare cauernam.
 Et cupit & querit illo saltare profundo,
 Ex quo piscator cymba linog, fugauit,
 Non alios ponti non vult habitare recessus,
 Non aliam querit patriam, sed sapè penates
 Demissus repetit, consuetaq; saxa renisit.*

Hist. 8. c. 17.
 De anim. 8.
 c. 22.

Helien. 1.

*Sic dulcem patriam gentes cupiere natantum,
Et pontum & natale solum, quod stillas amorem
Illis, & pectus spargit dulcedine blanda.
Mortali generi patria quid dulcius exeat?
Quid grauius misero, si longis finibus errans
Sis procul à patria vitam tolerare coactus?
Exilium durumq; iugum perferre necesse est,
Externas inter gentes ignotaq; rura.*

A N T I P A T H I A.

A STACVS Polypum extimescit, vt ait Aelianus, proculdubio ex Oppiano, qui sic canit:

*Polypus insidijs & duris Astacus armis
Et murena ferox alterno Marte domantur.*

*6. de anim.
mal. c. 22.
Haliens. 2.*

Sunt eadem de Locusta dicta superiori capite ex eisdem authoribus.

H I E R O G L Y P H I C A.

P O T E S T per Astacum non ineptè designari amator patriæ, quamuis enim hic in peregrinis sit quandoque sedibus, proculque à patrio fumo, tamen veluti Vlysses apud Homerum:

Post varios casus post tot discrimina rerum

tandem in patrium reuertitur solum.

Amator patriæ.

N V M I S M A T A.

I N Tarentinorum nummi cuiusdam ænei altera parte Neptunus Nereo insidet, dextera manu tridentem, sinistra scutum tenens, infra autem Nereum Carabus, aut potius Astacus cernitur, supra Nerei caput, & ante Neptuni pectus literæ N E inscriptæ, à tergore Neptuni T A P A Σ, altera verò parte Tarantem Neptuni filium videre licet equo insidentem, infra cuius pedes duæ conspiciuntur literæ, nimirum Σ A. Quibus omnibus significare voluerunt, Neptunum ab eis pro deo tutelari coli, qui non modò belluis illis marinis dominatur, sed etiam omnibus, qui in ipso mari continentur, piscibus vilioribus, Crustatisque etiam. Tarantem autem Neptuni filium ab altera parte excudi curarunt, quòd ipse nomen vrbi, ac fluuio imposuerit.

T E M P E R A M E N T V M.

N O N defuere, inquit Iulius Alexandrinus, qui calido temperamento statuere Astacos, coloris argumento, quem ex coctura rubrum contrahunt. At qui in crusta tantum, id frigida quippè, sed cum terrestri alicuius parte, operati calor qualitatem accipiens deterfione multa, rubri id coloris aspectu manifestatur; vt in iride, vt in sanguine, vt hinc in Astacis, Crustaceisque omnibus, vt in alijs omnibus, vnde deterfus appareat in crustaceo tegumento calor cum rubore. At candor in carne suus atq; integer maneat. Hactenus ille, Frigidus verò, & humidus esse temperamento testatur Simeon Sethi.

*De salub. 15
c. 8.*

VSVS IN CIBIS.

ASTACI omnes marini, tam maiores quam minores carne prædura sunt præditi, ut Crustata omnia. Quocirca difficulter in ventriculo concoquuntur, tardeq; descendunt, ac ventrem reprimunt: At ritè confecti & præparati non imbecilliter alunt. Simeon Sethi vix etiam concoqui posse ait præsertim magnos: paruos enim faciliùs cõfici celeriusq; descendere: caudas eorum (hoc est crura) difficiliùs etiam concoqui, crassiorisq; esse succi: idcirco condimentis calidis emendari, & ab eorum esu vinum vetus & rubellum potari. Interest etiam vbi capiantur in Methymna enim optimi perhibentur.

Polypodium, Sepiolum, Carabum, Astacum, Ostrea, Chamas, Lepadas, Solenas, Musculos, Pinnas, Pectines ex Methymna Diligete.

Qui autem magnos amat, ex Alexãdria portari curet, si propè eam degat. Sunt, inquit Cardanus, Astaci insipidiores, & duriores è mari, quam è fluminibus: adeò vt in Scotia cum ederem nullius pretij mihi viderentur. Forrè Cardanus non benè coctis, nec benè conditis vesceretur. Nam Matron Parodus apud Athenam Astacum inter cæteros pisces lautiores, in Attico quodam conuiuio appositos ait. Mnesitheus affos elixis prætulit, & ideò clibano incoqui voluit. Non parum falsi habent succi, & minus tamen quam testata. Fiunt etiam hysitia ex Astacis. Eximuntur enim apud Apitium de sua testa, & in mortario conteruntur cum pipere, & liquamine optimo pulpa, inde hysitia plassantur & formantur.

Lib. 2. c. 1.

VSVS IN MEDICINA, ET ALIIS.

Ad Cardialgiam.

TYMPANICIS Astacum raro, & solius voluptatis gratia offerre iubet Trallianus. Podagricis quoq; prohibebitur, præsertim si ex pituitoso humore ortum ducant. Nam talem humorem ab Astacis generari idem Trallianus author est. In Cardialgia autem conuenire ait, quia non faciliè corrumpatur, & acribus mordacibusq; humoribus resistat. Aetius in curatione colici affectus ex pituitoso humore, Squillas & Cancros interdicit, Astaco autem pro voluptate frui permittit. Plinius medicus de dysentericorum cibo tractans, ac de calore nimio, Ostracoderma, & Astagines optimi cibi esse tradit. Putat Bellonius per Astagines eum Astacos intellexisse. Ex eorum chelis nauæ salina sua conficiunt, in quibus sal in piscatione reponunt. Apud Belgas talis chelarum usus est. Aedes cum tam amplæ sunt, vt habitantes canthari, aut annuli ferrei, aut mallei pulsum vix exaudiant itaque tintinnabula in his locis procul ab ostio sitis tabulato aut muri eminentiori loco affungunt cum loro annexo, aut filo ferreo crassiusculo, per domus penetralia si quæ sint obuium deducto ad osteum vsque, quo pertuso filo chelam Astaci, loco manubrij annectunt, quo apprehendit manu, cum quispiam pulsare tintinnabulum cupit.

DE LEONE. SEV ELEPHANTO.

Cap. IV.

ÆQUIVOCA.

Rex Leo dicitur.

Leo animal quadrupes quale.

Serpens Leo.

LEONIS vocabulum pro rege apud Gracos accipi non reperi vnquam mirorq; quod scribit Isidorus: Leo Gracè rex interpretatur Latine, eò quòd sit princeps omnium bestiarum. Est autem Leo animal quadrupes omnium animantium ferocissimum & generosissimum, vno excepto nomine, præcipuè cum colla armosq; vestiunt iuba, quod atate accidit. Est etiam nomen sideris cœlestis apud Latinos & Gracos, ex numero duodecimo Zodiaci signorum. Serpens etiam quidam sic vocatur, alio nomine *αρχαίος* dicitur Nicandro.

A Nicandro. λέων dicta fuit Elephantiasis etiam apud Areteum; At λέων κρῆνοφιράξ, Leo fontis custos, dicta fuit Athenis ærea Leonis effigies super fonte eo, ex quo aqua efferebatur, *εὐ τὰς ἀπὸς ὕδαρ δίκαις* teste Polluce, cui etiam λέων dicta fuit tremendæ saltationis species, ab Athenæo tamen inter ridiculas saltationes recensetur. Denique λέων est nomen viri proprium, vt Latinis Leo. Similiter Elephanta quadrupes est omnium ferè animalium maximum, Europæ incognitum, duobus celebre dentibus, ex quibus operantur eburnea. Significat ἰλίας poculi genus apud Athenæum, item morbum apud medicos illum qui Latinis lepra dicitur.

Elephantia
quinteca.

SYNONYMA.

B PLERÆQUE nationes, vt inquit Gillius, etiamnunc Leonem nominantes Astacum, arbitrantur Leonem esse Astacum. Massilienses enim & Leonem & Astacum Ligombaudos nominant, & Itali quandoque utrosq; Leones, quamuis etiam sint qui distinguant, maiorem Astacum hoc nomine appellantes. Plinius etiam separatim de Astaco & de Leone tractat: & Athenæus vtrumque distinguit, cum inquit Astaco Leonem maiorem esse. Belgæ Leonem marinum appellant Ondocht. Neapolitani, inquit Gillius, genus quoddam Crustatorum etiamnunc Elephantum vulgò nominant: sed hunc ne, alium appellent, iudicare non possum, cum piscem non viderim, hæc ille. Platina à vultu garibus ideo Leonem dictum suspicatur, quòd Leonis terrestris animalis colorem similitudinemq; quandam habeat: quam cum ego nullam in eo offendam, ita ob magnitudinem appellari putem.

GENVS. DIFFERENTIA.

Descriptio.

C ELEPHANTVM Plinij eundem facit Bellonius cum Leone, nec ab Astaco grandi distinguit, vt ex eius hisce verbis apertissimè declaratur. Plinius inquit, Elephantum marinum sic depinxit, vt eius delineatio Astaco planè conueniat. Inter marina, inquit, sunt Elephantia Locustarum generis, nigri, pedibus bisulcis. Ego verò pro pedibus bisulcis quaternos intelligo, quos duo etiam brachia vtrinque subsequuntur. Addit præterea brachia duo binis articulis, singulisq; forficulis denticulata, quæ in Astacis cernimus. Nam singula grandia Astaci brachia, binis articulis intercipiuntur, & denticulatis forcipibus bisulcis armata sunt. Quamobrem adultum Astacum à Latinis Elephantum etiam dictum fuisse crediderim, nam Astaci quanto maiores exeunt, eò nigriores euadunt. Quod autem ad Leonis appellationem attinet, conijciendum est Græcos Astacis grandibus nomina immutasse, & Leones potius quàm Elephantos appellare maluisse. Nam & Aelianus eam descriptionem tribuit Leoni, quam Plinius Elephantum. Oppianus.

L. 2. aquatilis
cap. 3.
Leo Plinij &
Elephantus
idem.

Ἰὼν ἦτοι κρῆνοφιράξ, βλοσυρὴ τε ζύγαινα,
Quod sic Lippius vertit.

Magno horrore Leo, post hos horrenda Zygæna.

D Aelianus Leonem marinum Locustæ similitudinis esse scribit, sed corpore magis tenui, ac gracili: brachiaque habere tum maxima, tum Cancris similia: & coeruleo colore esse, subnigrisque distingui maculis. Constat igitur Leonem eundem esse piscem quem Elephantum: ac plurimum eos hallucinari, qui nostras Escreuissas Leones esse putant; hæc Bellonius. Sed cum verba Aeliani integra non adducat de Leone, imò quædam etiam omittat quæ scitu fore digna iudicavi, ea hinc subiungam: Marinum Leonem inquit, Locustæ similem esse scio, præterquam quòd tenuior & gracilior apparet, & ex aliqua crustarum suarum parte coeruleus (cæruleo colore est & subnigris maculis distinguitur, Gillius.) Ignauus est, (ωδύς) Forcipes illius maximæ, Cancrorum forcipibus figura similes sunt. A piscatoribus benè peritis, membranas quasdam habere dicitur appensas ex testis & colligatas; sub quas subiectæ sint molles caruncule & teneræ, quæ Leonis adeps appellentur. Hactenus Aelianus. Iouius quoque Leonem Plinij ab Astaco non separauit. Rondeletius verò quidem Aeliani Leonem & Plinij Elephantum non distinguit: sed Plinij Leonem & Elephantum

L. de animal.
14. cap. 9.

*Athenæus
correctus.*

L.9.cap.31.

*Leonis Ron-
deletij de-
scriptio.*

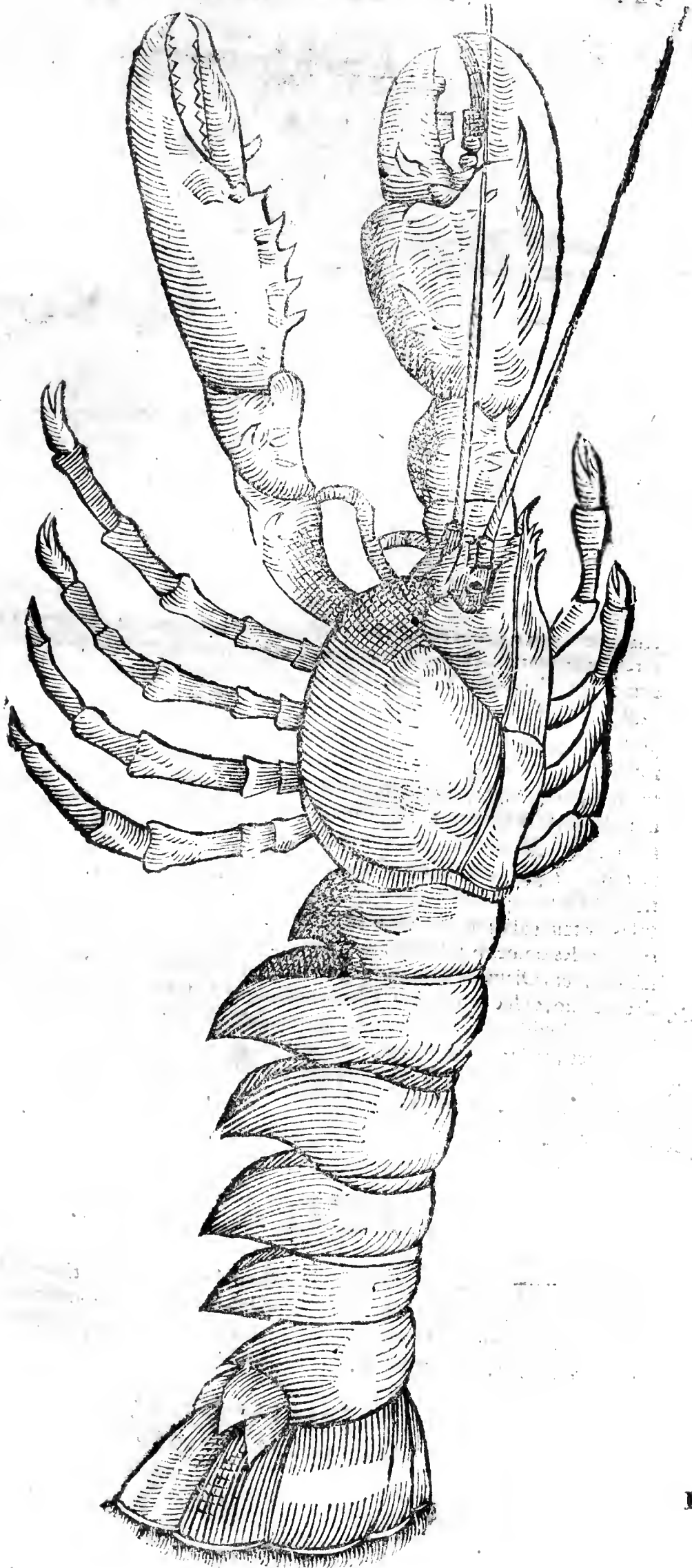
Cauda.

*Contra Bel-
lonium Ron-
deletius.*

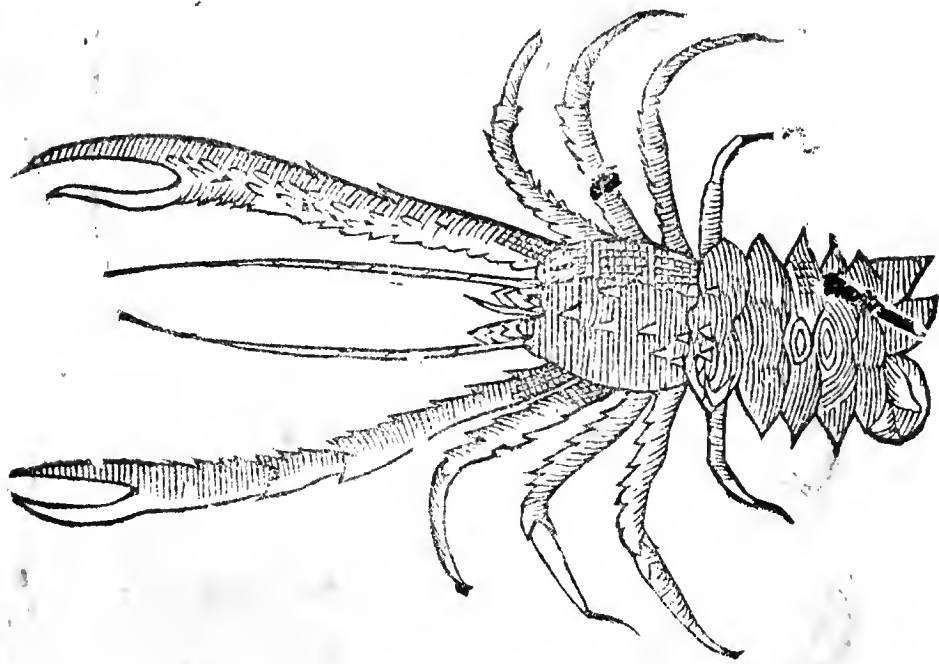
Exer. 245.

phantum diuersos esse liquidò ostendit, his verbis: Athenæus obiter tantùm ex Diphilo Leonem inter Malacoderma recensuit, quo in loco pro *μαλακοδερμων* perperam legitur *δερμακοδερμων*, vt ex contextu apparet: *Ἰὼν δὲ μαλακοδερμων καρπὸς, Ασακὸς, Καραβὸς, Καρπίνος, Δίαν τοῦ αὐτοῦ γένους ὅτι διαφέρουσι. μείζων δ' ἐστὶν ὁ Δίαν τοῦ Ασακοῦ.* Aristoteles nullam omninò mentionem fecit. Plinius nominauit tantùm. Cancrorum genera, Carabai, Astaci, Mæe, Paguri, Heracleotici, Leones. Libro 32. cap. 11. notam addit, qua à similibus secerni possit: Leones, inquit, quorum brachia Cancris similia sunt, reliqua pars Locustæ. Ex quibus verbis quisnam sit verus Leo, post longam diligentemque omnis generis Crustatorum inuestigationem certò me cognouisse existimo, qui cum minimè contemnendus, imò spectatu dignissimus esse videatur, paulò fufius qualis sit exponam. *Ἄλιον* à Græcis dicitur, ita à Latinis Leo, à colore flauo, vt arbitror, quò coloratus est dum viuus, & è mari captus educitur, & quòd hirsutus sit. Astaco corporis specie affinis est, sed brachia longiora habet, forcipes renes & latiusculos, quorum scissura maior quàm in vlllo alio Crustatorum genere pro corporis ratione. Tuberculorum qui in Elephantis sunt loco brachia villis vestiuntur & aculeata sunt. Pedes tres qui proximè brachia sequuntur, longiores sunt, aculeati, in calcaria terminati: vltimus exiguus, breuis & tenuis, neque aculeis neque pilis munitus. Præterea ab Astaco dorsum aculeis differt, quibus cum Locusta conuenit. Vtrinque cornua duo longissima tenuissimaq; habet, item alia in fronte breuia, inter quæ vnum in fronte eminent acutum, neutra parte ferratum: hæc sunt oculorum propugnacula, qui cornei sunt & prominent. Corpus totum undulatum est, instar panni ex hircorum camelorumque pilis contexti, camelorum vulgò appellamus. Cauda perinde ac in Astacis in pinnas quinque definit, sed lineis magis distincta. Captus Leo circa Lerinum insulam (quæ nunc insula D. Honorati dicitur) nò procul ab Antipoli, ad me missus est. Hec qui cum Plinij verbis conferet, ex brachijs Cancris similibus, Locustæ corpore, Leonem esse, quem depinximus, facillè iudicabit. Ex Cancris enim permulti brachia pro corporis magnitudine longa habent, hirsuta, forcipata: corporis Locustæ figura longa est, cauda ex tabellis constat, dorsum aculeatum, quæ in Leone nostro expressa spectantur. Non minus absurdè de Leone, quam de Astaco loquitur author libri de Aquatilibus. Nam quemadmodum Astacum adultum, à Latinis Elephantum dictum fuisse credit: ita Græcos Astacis grandibus nomina immutasse, & Leones potius quam Elephantos appellare maluisse. Nam Aelianus, inquit, eam descriptionem tribuit Leoni, quàm Plinius Elephanto. Est idem sit Leo Aeliani, & Elephanthus Plinij, an propterea rectè concludetur eundem esse Plinij Elephanthum & Leonem? Sic enim ille concludit. Constat igitur Leonem eundem esse piscem quem Elephanthum. Non vides Plinium hunc ab illo apertè distinxisse? Nam cum Plinius de Elephantis dixisset, paulò post Leones subiunxit, & notam diuersam addit: quorum brachia, inquit, Cancris similia sunt, reliqua pars Locustæ. Alius est igitur Plinij Elephanthus, alius Leo quem hoc capite expressimus. Hæc omnia Rondeletius, ex quibus vt dixi apparet, eum consentire cum Bellonio, quòd idem sit Aeliani Leo, & Plinij Elephanthus: sed aliud esse Plinij Leonem, ab eius Elephanto manifestè declarat. Quid in tanta controuersia senserit Cæsar Scaliger, nobis non aperuit eo in loco vbi Cardanum docet, quot sint Crustatorum genera, & quænam: sed alio in libro suo nobis suam se declaraturum sententiam est pollicitus. Prædicto tamen loco fateretur, se vidisse Astacum, cuius brachium puerilis brachij magnitudinem æquaret. Ergo non magnitudine Astacum à Leone aut Elephanto distinxit, quemadmodum Diphilus apud Athenæum, qui Leonem à Astaco maiorem esse scripsit, sed aut forma, aut nullo discrimine per Astacum & Leonem idem intelligens. Est apud me Astacorum genus insigni conspicuum magnitudine, qua à vulgari differt Astaco, & nonnihil corporis figura; planè à Rondeletij Leone, si eius iconi, quàm nostræ apposuimus, fides aliqua sit habenda, magis diuersum, quam ipse Astacus, cuius imaginem superius spectandam proposui. Is igitur Brundusij captus, ad me missus est ab Archiepiscopo Brundusino. Leonem vulgus adhuc ibidem vocat, est autem magnitudine tredecim palmorum: brachij dextri ea magnitudine, qua se conspexisse refert Julius Scaliger, sinistrum autem multò tenuius. Quòd miror Rondeletium in sua icone non expressisse; nisi eius Leo hoc in se habeat proprium, vt eadem sit vtriusque brachij granditas, quòd tamen in animum inducere nequeo, cum sit ex Astacorum genere, qui altero brachio semper differunt. Erant etiam nostri Leonis huius chelæ tuberculis interius ab vtraque parte, tanquam dentibus munitæ, quæ in Rondeletij Leone desunt. De colore eius nil certi habeo quòd dicam; quandoquidem crusta eius tantùm exempta carne ad me missa fuit, quæ iucundè rubebat, vnde conijcio, coctam antea fuisse. Plinium, vbi Ele-

phantum

Leo Rondeletij.

phantum suum nigrum esse declarat, aliqui intelligere putant per nigrum violaceum colorem exsaturatum. (Nā *κραιδς* Græcè de nigro, vt de Aethyope, & cæruleo, vt de mari dicitur,) sic violas negras Virgilio dici. Idem Astacos inde purpurei & violacei coloris esse existimant, rubere autem cum sunt cocti. Non suppressendos duxi duos alios Astacos, propterea quòd sint Rondeletij Leoni valdè congeneres. Pedibus enim ac brachijs differunt, itemq; cornibus. Nam hæc multo sunt vtriq; longiora, ita vt ultra chelas protendantur. brachia quoq; & pedes crassiores, tres vtrinq; pari ferè magnitudine, quippè posterior dimidia parte minor est, quem pictor in secundo non expressit. Vtriusq; etiam brachia admodum aspera, imò aculeata præsertim parte interna, sed priores maximè hirsuta & pilosa. His adiungo Astacum marinum, quem Humer vocant Germani, ex descriptione septentrionalium regionum Olai Magni. Ingentem esse scribit, inter Orchades & Hebrides insulas, & tam validum, vt hominem natantem chelis apprehensum suffocet. Sed non probò quod pedes omnes bifulcos pinxerit, & caudam tabellis tam multis construxerit. In eadem tabula idem Olaus Magnus depingit Astacum duodecim pedum, qui deuoratur à monstro marino, vt hic conspicitur. Forcipibus, inquit Gillius, firmiter Astaci & Leones retinent, quidquid comprehenderunt. Cùm enim Massiliæ multas Boopes, Mænarum genus, & Leones, & Astacos cepissent, nauiculaq; vbi huiusmodi pisces captiui tenebantur, incaluit expulsam reliquissent, & vulpes in eam ipsam ad exedendos Boopes inuasisset, accidit vt hæc in horum forcipes pedem poneret, ex quo totam noctem retenta, mane à piscatoribus capta fuit.

Forcipū vis.

Vulpes pedibus detenta ab Astaco capitur.

ANTIPATHIA.

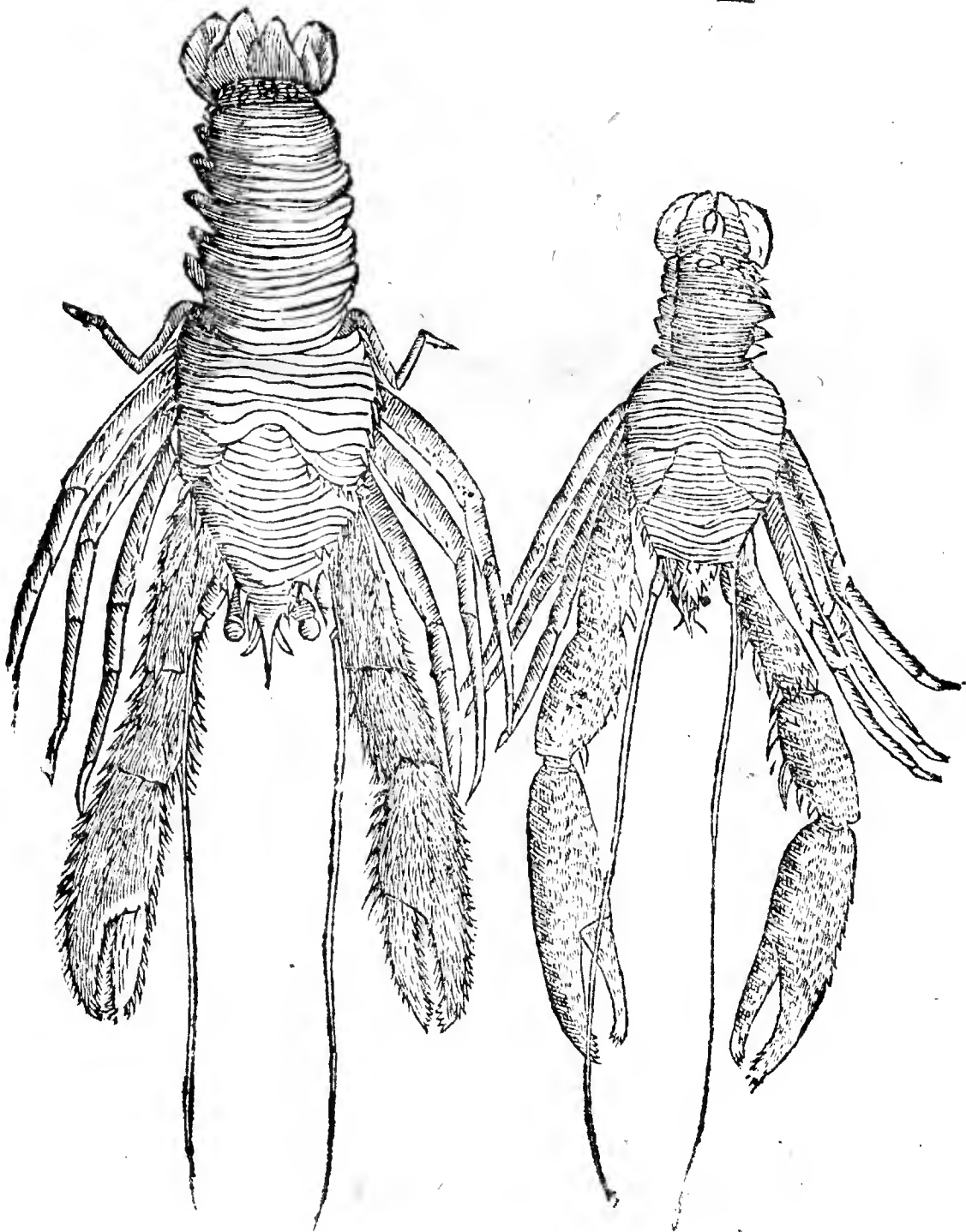
AVDIVIT aliquando Aelianus, terrestrem Leonem summè timere marini Leonis aspectum, absurdum scilicet ac formidabilem; sed neq; odorem eius ferre: itemque illum ipsum (terrestrem Leonem) marini extritarum crustarum pulverem in aqua bibentem, à ventris morbo liberatum iri.

Astacus similis pediculo marino.

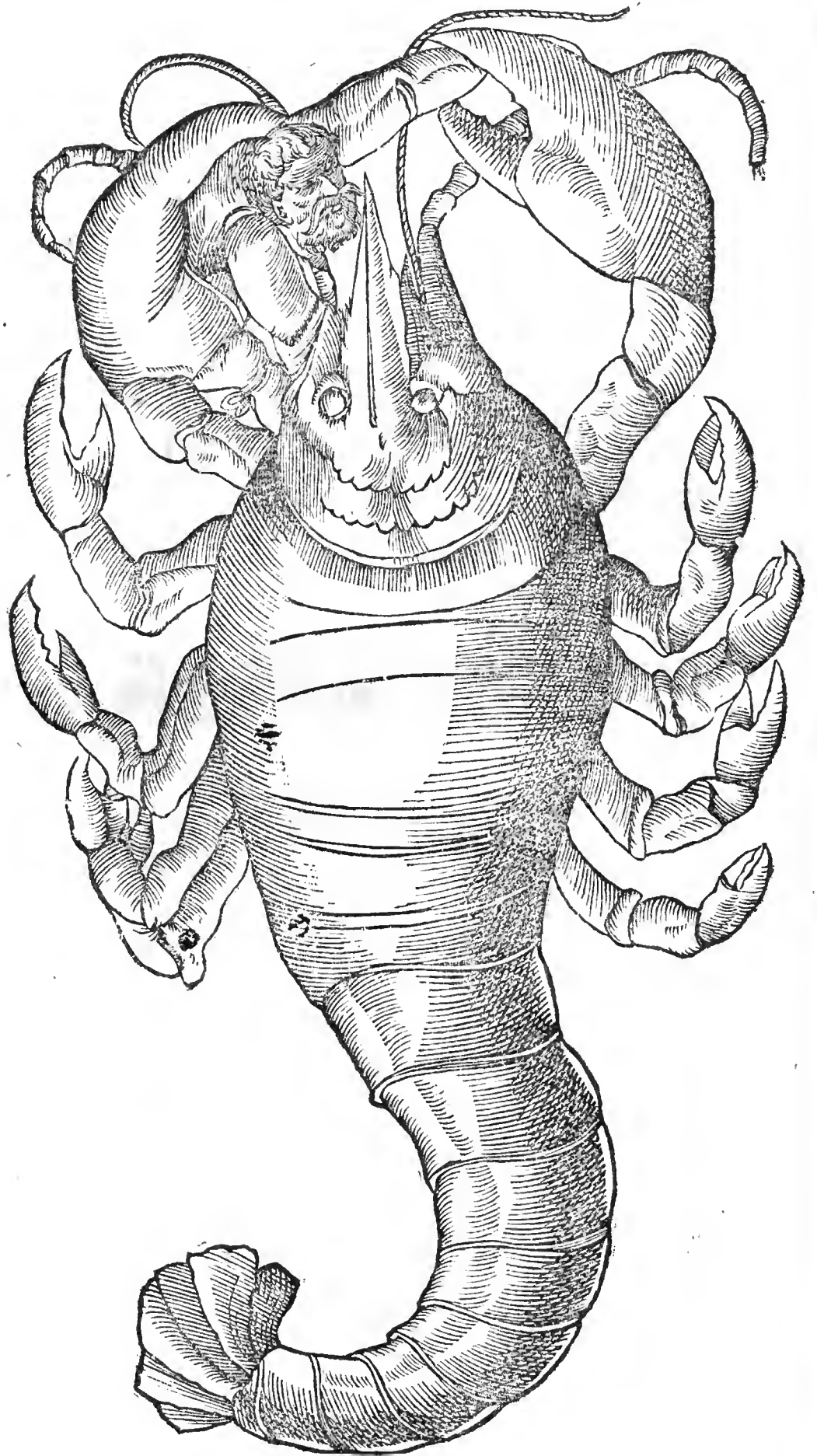
I

Z

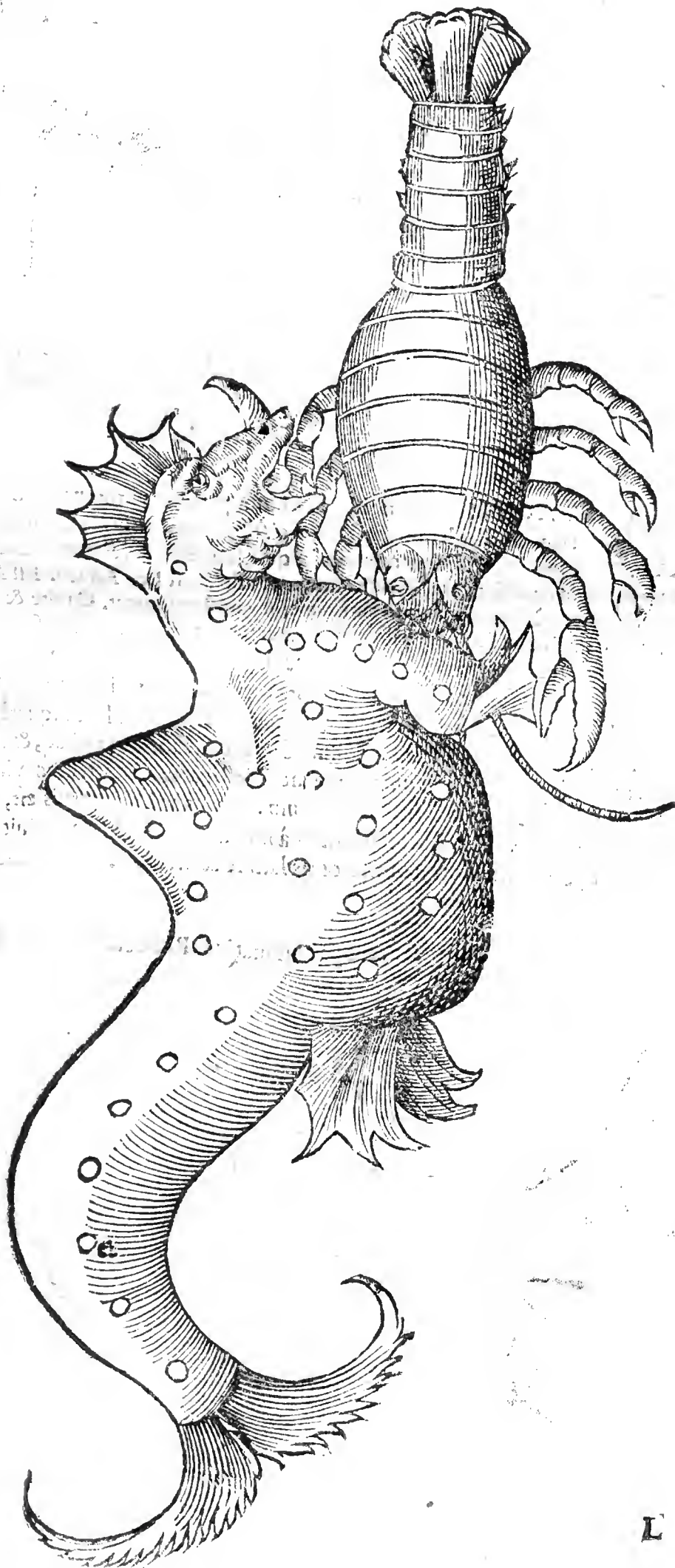
Vlysis Aldrouandi

Astacus marinus, qui hominem apprehensum suffocat.

De Crustatis Lib. II.

Astacus duodecim pedum, qui deuoratur à Rhinocerote marino.

VSVS IN CIBO, ET ALIIS.

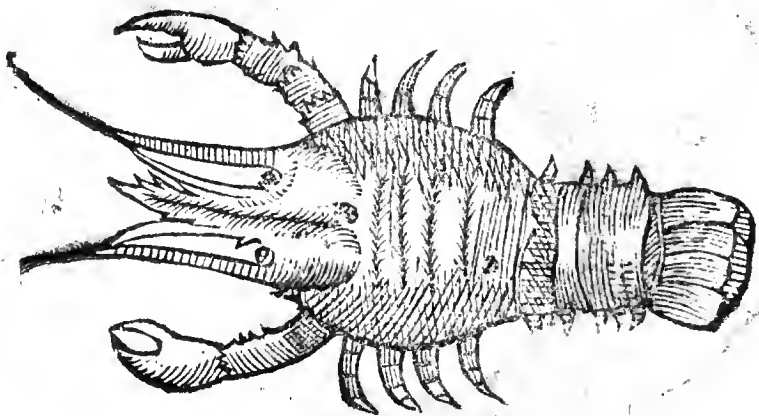
REFERVNT Leonem marinum à Belgis appellari Ondoche, propterea quòd à mensis amoveatur, nihilque in cibo valeat. Apud nos tamen lautis apponitur conuiuijs: In furno enim admodum calido, sine aqua, liquamine vel oleo lentè coquitur. Sunt qui eum, vt scribit Platina, carbonibus circumuallent, crebroq; voluant, nè vè comburatur: coqui item ex aqua & aceto, vt Cancros fluuiatiles, plus tamen cocturæ requirere, quòd crassior sit & durior: Aiunt teste Aeliano, adipem Leonis ad hoc ipsum homines adiuuare, vt squallidæ & infuscatae faciei nitorem afferat. Cum rosaceo in vnguentum conformatus. formæ pulchritudinem conciliare, & venustum splendorem emere facit.

*De anim. 14
cap. 9.*

DE ASTACO PARVO MARINO
Rondeletij. Cap. V.

ASTACVM hunc inquit, marinum paruum vocamus, vt à magno differat: vt etiam ab Elephanto, & Leone distinguatur, cuius solus quòd sciam, Athenæus meminit. Ex Ostracodermis, inquit, sunt Squilla, Astacus, Locusta, Cancer, Leo: quæ eiusdem cum sint generis, differunt: maior autem est Leo Astaco. Est Astacus hic semper paruus, nec se è vnquã magnitudinem picturæ nostræ superat. Capite & thorace est rotundiore quàm fluuiatilis, in lateribus inciso, è capite eminet cornu latiusculum, magnum si totum corpus spectes, vtrinq; ferratum, inter oculos situm, quos recondit & exerit. Cornua quatuor oculis præfixa sunt. Duo breuiora cornu ferrato viciniora, alia duo multò longiora, flexibilia, articulata. Chelam vtrinque vnicam habet denticulatam, quaternis articulis connexam. Vtrinq; sine forcibus. Collum siue cauda tabellis constat, & in pinnulas desinit. Sub cauda appendices sunt ovis reponendis destinatae. Astaco huic viuo corpus rubescit, alioqui lineis coeruleis transuersis variatum. Rarus ac bonæ carnis est, firmiorisque quàm Elephas, melioris quàm Locusta. Differt à fluuiatili, quòd sit dum viuut, colore fusco, corpore longiore & strictiore, cornu frontis latiore & breuiore. hæc Rondeletius.

Astacus paruus marinus Rondeletij.

DE CAMMARO, SEU ASTACO

Fluuiatili. Cap. VI.

SVNT qui Cammaron apud veteres nostrum Astacum fluuiatilem, quem vulgò vocant Gammarum, esse negent. Ab hac enim quaestione capituli initium sumemus, quam supra promiseramus nos explanaturos, ac discussuros. Quid igitur erit κάμ-
 μαρον? nunquid Squilla est? Sic ex Athenæo docere videntur, quum inquit: κάμ-
 μαροι γένος καριδων ὑπὸ Ῥωμαίων οὐ καλεῖσθαι: id est. Cammarus appellatur etiam
 Squillæ quoddam genus à Romanis. Sanè vt dicam cum doctissimo Cæsare Scaligero, à
 Squilla parua Gammarus parum differt, si minus accuratè consideres. Diligentius intuenti
 recognoscetur Gammaro rostrata facies, Squillæ mutila. Gammaro pedes duo priores, qui-
 bus pro manibus vtitur, forcipati: Squillæ vniformes. Squillæ lamellæ latiores: ipsa tota
 compressior. Puro igitur Gammarum antiquis fuisse nostrum hunc fluuiatilem Astacum.
 Alioqui si is non esset Cammarus, nullo nomine ab antiquis designaretur. Non enim est
 Cancer fluuiatilis. Et Varro cum iubet villaticis anatis præberi Cammaros, de marinis
 intelligere non potuit. Et Galenus aliud fecit ab alijs omnibus nomen flexu diminutiuo,
 vt ab Astacis & Squillis differret; enumerat enim inter Crustata κάμ-
 μαρους τε, καὶ παράβους, καὶ καριδας, καὶ καμμάριδας. Non est igitur Cammarus Squil-
 la, vt ex Athenæo quidam putant. Plinius quoque Cammarum à Squilla distinxit. Nam
 quodam in loco, vbi sex & septuaginta piscium genera recenset, Cammarum enumerat,
 cum postea Squillam eodem capite pronunciet. Non sunt etiam hac tempestate audiendi
 medici, qui Astacos nostros, fluuiatiles Cancros existimant, cum Cancris sit corpus rotun-
 dum teste Aristotele, & cauda non extensa, sed corpori applicata: Astacus verò sit corpore
 longo Locustis simili, quòd capite collo ac tabellis sit distinctus.

Cammaron
 antiquorum
 num Gam-
 marus fluui-
 atilis.

Lib. 3. de re
 rust.

Lib. 3. de
 anim. facul.

Li. 3. c. 21.

SYNONYMA.

IN fluuijs itaq; istiusmodi Crustata, quæ à marinorum Astacorum figura, Astaci fluuia-
 tiles, κάμ-
 μαριδας, à Galeno, κάμ-
 μαροι apud Athenæum nominantur, proueniunt.
 Nam non benè apud eum Eustathius legit κάμ-
 μαροι, vt monui superius. Aristoteles
 ijs peculiare nomen non designauit, sed inter Crustata minutiora, quæ nomine carent,
 posuisse videtur. alij Squillam fluuiatilem vocant: Romani, ac Veneti, Gammarellam, &
 fluuiatilem Gambarum, & Gammarum, quo postremo vocabulo Gaza in sua versione
 apud Aristotelem Astacum vocauit, Latinumque fecit. Hodiernis Græcis, Caranis, & Ca-
 ranida, à Caride nomine detorto, appellatur. Gallis Escreuiffe. Flandris Kreuits: Anglis
 Creuis, Creuise, Crauyshe. sed marinum Astacum etiam Angli à sea Creuysenuncupant.
 Proxima vox Germanica Krebs. Illiricè Kak.

GENVS. DIFFERENTIA.

Descriptio.

RONDELETIVS nobis suum fluuiatilem Astacum sic descripsit. Corpore est
 rotundo (terete. nam vt cylindrus & globus vel circulus differunt, ita teres & ro-
 tundum. & ipse Rondeletius paulò inferius Cancros rotundos, Astacos longos
 esse scribit: Zoographus.) capite in cornu latiusculum breue & acutum deficiente, sub quo
 latent oculi. Capiti præposita sunt cornua quatuor, duo breuiora, alia longiora, articulata,
 flexibilia, in tenuitatem pili definentia. Vtrinque chela vnica est, aspera, denticulata, articulis
 quaternis connexa. pedes vtrinque quaterni, bini chelis propiores bifidi sunt & hirsuti, bini
 posteriores in calcar deficiunt. Posterior corporis pars quæ collum appellatur, sex tabellis
 con-

Lib. 2. de aquant. c. 3.

Hist. 4. c. 2. An habeant branchias.

Aristot. correctus. Mutim non esse hepar. Lapillis Alacorum quos.

constat, cauda pinnulis quinque; media scuti formam refert, & articulata est: utrinque duæ communi articulo, postremæ proprio colligantur. Os dentibus munitum, ut in Locusta & Cancris. Carnis aliquid in ore & lingua. Sub cauda appendices sunt, in quibus ova reponuntur. Diligens etiam in suo describendo fuit Bellonius. Nam probans hunc esse ex Astacorum genere, sic inquit: Nam eius biturca brachia duabus tantum articulationibus intercipiuntur, quæ duo pedes utrinque forficulis in extremo denticulati subsequuntur; reliqui quaterni non diffinduntur. Caudam quoque, ut Cammarus quinque tabellis loricatam, pinnulalque in extremo quinque habet: ambobus (Astaco tum fluviali, tum marino) idem tenendi & excludendi modus: idemque ambobus cornibus, dentibus, rostris, mucronibus, tibijs & externis partibus præditi sunt, quod idem de internis dicere par est. Porro Cammari (fluvialis) ventriculum mutis undecunque ambit: multi falso eius stercus esse credunt: ego vero eius hepar esse puto. Multorum ciborum capax est stomachus, tam miro artificio tabrefactus, ut etiam in eius fundo alterum os comperias suis maxillis & dentibus repositum. tot in lateribus branchias habet, quot pedes. Porro utrinque in Cammaris spiraculum seu foramen sub cortice ad latera oris videas, per quod aquam ore acceptam referunt. Quidam porro calculi in Cammari capite reperiuntur, quos Carcinæ nomine vocaverunt. Hactenus ille.

In his in primis controuersum est, num branchias habeat. Nam Aristoteles de Astacis marinis loquens non branchias, ut Gaza & Rondelerius transferunt, sed βραγχιωειδή dixit, hoc est partes branchijs similes: rectè VVottonus, veluti branchias. Sic enim ait Philosophus: Hæ os circumdant non sine hirsutia frequentes, & assidue mouentur. Τα βραγχιωειδή τὰ περι τὸ σῆμα δασέα καὶ πολλὰ. Ταυτα δὲ διατελεῖ κινῶν. Ego, inquit Zoographus, cirros potius quàm branchias aut βραγχιωειδή has partes alidas dixerim. quid enim branchijs simile habent? non situm, non substantiam aut figuram, aut usum. Motum dices similem esse. At qui verum non est, quod assidue moueantur. Astacum enim fluviatilem cum vitreo vase maximè perspicuo aqua pleno inclusissem, cirros illos obseruavi moueri quidem & celeritè, non tamen assidue, nec semper: sed in commotione aliqua ipsius Astaci aut affectu, tum rursus quiescere profus. Bellonius mollia laterum additamenta, branchias in eis appellat: Tot, inquit, branchias in lateribus habent, quot pedes. Verum nos illa quanquam ad speciem branchijs non dissimilia, nec intrà, nec extrà aquam moueri unquam vidimus. quare alium earum esse usum puto, fortè ne aqua intorsum penetret, vel ad motum progressionis natationis uè eis adiuuentur: non ad cordis & caloris natui refrigerationem: qui branchiarum in piscibus sanguine & corde præditis usus est, ut in terrestribus pulmonis. Exareguia verò omnia in terra pulmone, sic in humore eodem & branchijs carent. Ad hæc quæ branchias habent aquatiliam, & aqua subeunte refrigerantur, extra aquam diu viuere non possunt: Cancris verò plurimis diebus possunt. Ego sine cibo in sola aqua ad dies tredecim viuum seruavi nuper, mense Octobri: aqua singulo vel alterutro quoque die mutata, in augulo zeta nostræ calefactæ. Sed neque ut aquam ore acceptam reddant, dum cibum in humore capiunt, branchijs opus est Astacis. Utrinque enim ad latera oris per foramina quædam aquam remittunt: ut in extractis ab aqua apparet, si contempleris lupinos. Et hoc Bellonius quoque obseruauit. Aristoteles verò in libro de Respiratione, circa finem capituli vndecimi (ut nos distinximus) nec branchiarum nec foraminum, satis clarè, quibus reddatur aqua, in hoc genere meminit, cum scribit: Τα ἰσθμὸν διωμυλακὸς ρακα, δὴ οἴτε Καρκίνοι καὶ οἱ Καραβοὶ παρὰ τὰ δασέα ἀφίαισι τὸ ὕδωρ διὰ τῶν ἐπιπινυμάτων. paulò antè autem dixerat, quod non refrigerandi gratia, sed necessaridum cibum in aqua capiunt, eam admittant, ut & Cete & Malacia. Item historię animalium 4. 2. Τῶν δὲ θαλάσσιων δέχονται μὲν παρὰ (abundat hæc præpositio) τὸ σωματί πάντα τα τοιαῦτα. ἀφίαισι δὲ ἐπιλαμβάνοντες (Gaza videtur legisse ἀφίαισι δὲ ἐπιλαμβάνοντες) κατὰ μικρὸν τοῦτου μ. ριον οἱ Καρκίνοι, οἱ δὲ Καραβοὶ παρὰ τὰ βραγχιωειδή. Ἔχουσι δὲ τὰ βραγχιωειδή πολλὰ οἱ Καραβοὶ. Quæ Gaza sic transtulit: Mare omnia eius generis ore excipiunt, sed Cancris parte oris exigua ducta respuunt: Locustæ suas ad branchias transtmittunt, quas ipsæ plures quàm cætera habent. Quasi verò haustam ore aquam aliundè Carabi, aliundè Cancris emittant: cum in citato loco ex libro de Respiratione, utroque eadem parte emittere clarum sit: quare hic etiam pro οἱ καρκίνοι, οἱ δὲ Καραβοὶ, non aliter quàm illic legimus, οἴτε καρκίνοι καὶ οἱ Καραβοὶ. Hoc etiam constat eandem partem Aristoteli diuersis nominibus, modò τὰ βραγχιωειδή modò τὰ δασέα nominari. Hæc cuncta scitu digna & noua ex ipso Zoographo referre placuit. Mutim quoque quæ ambit undique ventriculum, non benè opinatur Bellonius esse hepar, quod tantum sanguine præditis animalibus datum est. Porro de lapillis quos in se continet Astacus, dubitatur quo habeant in loco, quoque sint numero. In magnis & ar-

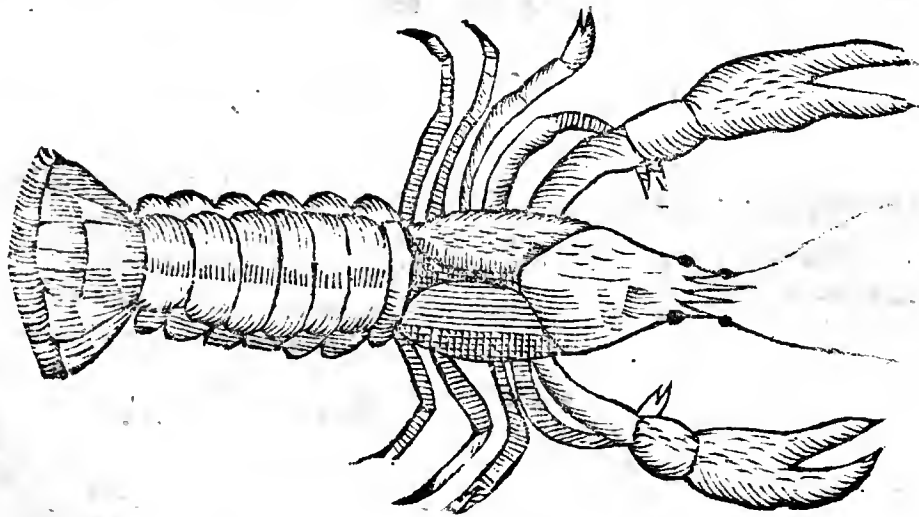
nolis

A nosis Astacis lapillum aliquando reperiri, in proximo supra forcipes articulo, audiuisse se meminit Zoographus. Reperiuntur, inquit, Georgius Agric. bini lapilli globi dimidiati figura, in Cancrorum (sic Astacos vocat) fluuiatilium capitibus. Videntur illi summo ventriculo adiuncti. Cardanus lapides candidos gigni in oculis, cortice deposito duriore mollem induere, lapidesq; tunc fieri maximos tradit, absumpta materia corticis in lapidibus. Crescunt eis; vt ait Albertus plenilunio globi dimidiati duo lapidum instar sub oculis interiùs, in foemellis præcipuè, cum suphar exuerunt. Germani vocant Krebsaugen quòd quasi formam habeant oculi, vel Krebsstein. Hæc itaq; sunt, quæ in Astaco fluuiatili conspici possunt. Quamuis autem non dubitem, quin eadem omnia in marino quoque reperiantur, hoc tamen loco dicenda erant, propterea quòd Astaco fluuiatili omnia quæ dicta sunt, ab authoribus adscribantur. Pergam nunc ad eius genera, quæ à recentioribus duo constituntur, magnitudine potiùs, & loco, in quo degunt, differentia, quàm figura corporis. Minores vocant saxatiles, lapidosos Cancros Albertus, propterea quòd sub lapidibus degant, apud Germanos & Heluetios familiares, dicti Steinkrebs, & Thulkrebs: parte supina albicant, prona nigricant; elixi non vndiquaq; rubescunt, sed partim albicant.

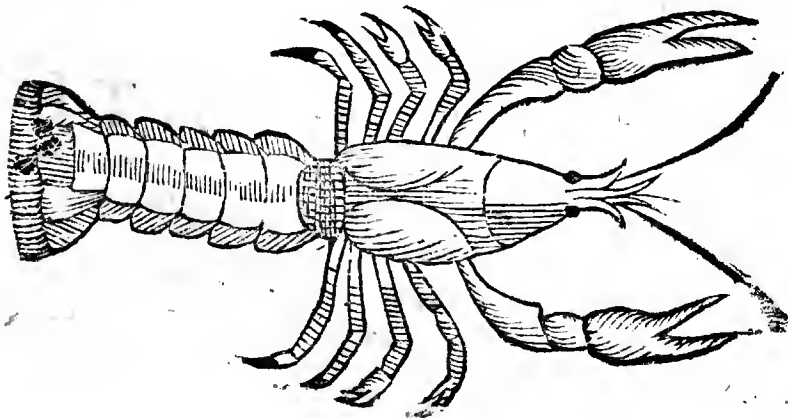
B Maiores nigriores à Germanis dicuntur Krebs simpliciter, ab Heluetijs Edelkreb, hoc est nobiles, quòd in nobilium patinis sint frequentes. Hoc superiùs descripsimus ex Rondeletio & Beilonio: qui etiam obseruauit in Pado captos rotundiori esse corpore magisq; crenato, quàm in Sequano, cuius dexter pes sinistro tenuior est. Ego duo aut tria horum fluuiatilium Astacorum obseruauit genera, si color discrimen faciat. colore enim tantum differunt, & non alia quapiam quod sciam parte. aliud enim caeruleo, aliud ferrugineo, aliud obscurè nigricante colore est. Qui igitur primus depingitur, ferrugineo est colore, cum eo quem Zoographus depixit, & maiorem Astacum appellat idem, si iconi fides sit habenda. Rondeletij icon ab huius differt in cauda & corpore, quod latius & breuius apparet in Rondeletij icone. Reliqua genera cum eiusdem ferè sint magnitudinis, vnica icone ostenduntur. His adiungo iconem aliam quæ prona parte monstrat oua, vt collo annectantur.

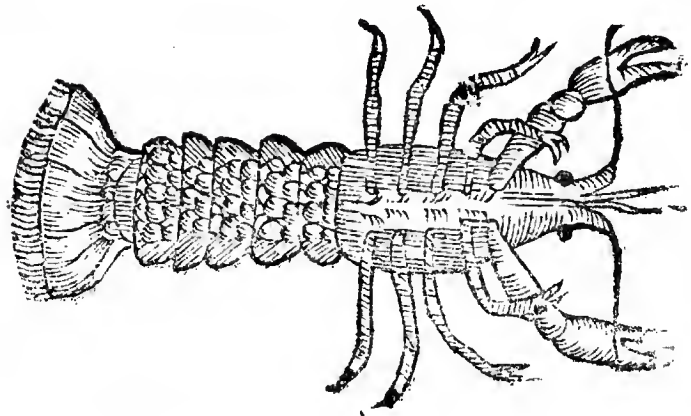
*Genera Asta-
corum duo.
Saxatiles
quales.*

Astacus fluuiatilis alius.

Astacus fluuiatilis alius?

L O C V S.

VBIQUE in Europa sicubi non desunt fluuij torrentes, riuī aut lacus abundant, et men in Hispania, licet non desint flumina, inueniri negantur. In Gallia conuenientissimi sunt, & maximi, maximè verò in Pannonia; vbi carri multi onerantur eis exportandis aliò. Viennæ Pannoniæ superioris supra triginta currus Astacis oneratos non semel numerauit Iulius Alexandrinus in foro, quod ab hisce Gammarium vocant. Nouus Orbis dictus etiam minimè ijs caret: Quin optimos in fluuijs Americanis inueniri à navigatoribus relatum est. Vtrunque genus tum saxatile, tum quod grandius, nobilius est, frequens est in Helueticis & Subalpinis regionibus. Sed saxatile loca amata lapidosa: alterum verò grandius plana, & læuia, & terrena.

V I C T V S.

SARCOPHAGI sunt hoc genus Astaci, & Scatophagi. Cadaveraq; sectantur. Nam si in aqua, vel equus, vel canis, vel quoduis aliud animal submergatur, mox carnis quæ vultures magna frequentia adnatant, nec recedunt nisi quidquid sit carnis auferint. Quo spectaculo quidam, inquit Rondeletius aliquando commotus, quemadmodum ex boue cæso apes, ex equo Vespas, ita Astaco fluuiatiles gigni existimauit. Quam obrem equos mortuos in aquam conijciendos aliquoties curauit, tandem euentu ab eadem sententia diductus est. Cancer fluuiatilis (ait Albertus Magnus) vt dicunt periti piscatores etiam in gurgustia (nassas) intrat ad lucium & rodit eum. Cancris etiam lapidosi qui sub lapidibus degunt, carnes comedunt adeo, vt (quod Zoographus etiam est expertus) carnibus in Danubio alligatis nauibus, & in aquam suspensis adhæreat magna Cancerum multitudo. Aiunt quidam animal esse amphibium, vesci herbis, noctu ad pascua exire, præsertim Iunio mense: ranas etiam appetere. Albertus: Cancer, inquit, lacte potatus, sine aqua multis viuit diebus. Zoographus, vt retuli, Astacum domi viuum in aqua per dies tredecim conseruauit.

De pis. flu. ca.
35.

C A P I E N D I R A T I O.

CAPIVNTVR virgulis diuisis in sūmitate, quibus intestina aliqua, aut ranarū corpora inserta sūt, aut baculis, quibus iecinora iā foetētia trāsfigūtur, ordine dispositis, iuxta gurgites aut loca quæ habitare solēt, denis duodenisue: inde reticulo circumit piscator, virgas singillatim eleuās, subiectoq; reticulo cum Astacus nō adeo celeriter possit se explicare, decidit in reticulū. Ita piscator magna cū voluptate centū aut ducentos refert.

A refert domum bene robuſtos, & viuaces ac magros. nam parui ad eſcam ſublimem non tam facile accedunt: & ubi acceſſerint, antequam capiantur, excidunt. Alij plurimos ſic capiunt: ranas decoriatis, ita ut cutis appendeat, inſigunt baculis fiſſis, & ſic diſponunt hos baculos per riuos, ut diſtent à ſe inuicem duarum vharum ſpacio aut circiter. Mox ubi acceſſerint Aſtaci, eleuant baculos, ſtatimque altero reticulum ſubtus tenente decutiunt. Sunt qui, ut innumeros capiant, naſſæ iecur aliquod imponant, in riuo medio. Alij iecur vitulinum diſſectum in aliquot partes oleo frigunt, & in naſſa ſuspendunt. Alij hircinum iecur bene aſſatum, camphora præparata (ſic inuenitur in libello quodam Germanico) illiunt, deinde omento vituli, vel ouis recenti circundant, & tabellæ alligant ſecundum artem. Pica etiã inter cætera eos venatur, & ferrur picam quandam ab Aſtaco, quem ſecum in arbotem detulerat, collo compreſſam ab eo periſſe.

S E X V S.

B **M**ARES, inquit Albertus, in ea parte qua corpus ad caudam continuatur ſubtus, quatuor longas habent virgulas prominentes, quibus fæminæ carent. Cauda etiã maris rotundior eſt, & planior, & ſpiffior; fæminæ autem magis tenuis, & vacua & lata, quaſi compreſſa. Et alibi, mares à fæminis non differunt: niſi quòd fæminæ membra maiora ſunt: & coopertiorum ſiue tunicarum (tabellarum) in cauda, diſtantia eſt maior in fæmina.

COITVS. PARTVS.

E **O**DEM authore in coitu mas primùm aſcendit ſupra dorſum fæminæ: ea verò mox ſe ſupinam vertit: atque ita mas coit cum ea, confricando ſe ad eam ſine egreſſu ouorum. Oua pariunt per anum, per quem etiã excrementa reddunt. Neuter verò ſexus membrum habet, quod in coitu intret corpus alterius, ſed per applicationem portarum (meatum) coeunt. Chriſtophorus Encelius Saluendenſis ore coire prodidit. Cardanus etiã excluſa iuncta corpori manere ſcribit, donec excludantur foetus. Idemque meminit minimos Aſtacos caudæ matris adhuc adhærentes ſe conſpexiſſe, quod etiã à Zoographo eſt animaduerſum. Albertus ait: Oua fæminæ primò in corpore ſunt valde compreſſa: deinde paulatim exeunt, & virgulis ſub cauda cutis adhærent, donec complentur.

N A T V R A.

D **T**ESTAS ſeu cruſtas & hi ſingulis exuunt menſibus: quo tempore lapillos in capite multo grandiores gerunt. Hyeme latent menſibus quinque; nam eius frigore læduntur admodum. Cruſtam autem veris tempore prodeunt exuunt. Putant aliqui hiberno tempore eos quoque apparere, ac ad litora prodire: aſtate autem recedere gregatim ad aquas optatas. Lunæ vim quoque ſentiunt, quemadmodum Cruſtata omnia, & Oſtracoderma. Nam nouilunio admodum emaciantur, ſiuntque excarnes, plenilunio contra pingueſcunt, ut etiã vère & autumnò.

E M B L E M A T A.

A **L**CIATI hoc eſt emblema in Paraſitos.
*Quos tibi donamus, fluuiales accipe Cancros:
 Munera conueniunt moribus iſta tuis.
 His oculi vigiles, & forſice plurimus ordo
 Chelarum armatus, maximaq; aluus adest.
 Sic tibi propenſus ſtat pingui abdomine venter,
 Perniceſq; pedes, ſpiculaq; apta pedi.
 Cùm vagus in triuijs, menſaq; ſedilibus erras,
 Inq; alios mordax ſcommata ſalfa iacis.*

TEMPERAMENTVM.

TEMPERAMENTVM, inquit Michael Sauonarola, non inuenio ab authoribus determinatum. Sed quia sunt de genere piscium, & somnum inducunt, idq; vehementer: iudico ipsos frigidos & humidos, ita vt frigefaciant in primo ordine humescant in secundo. Castor Durantes frigidos in secundo statuit, humidos in primo. Sunt quidam qui calidos putarint, quod inter coquendum rubescant: quorum certè argumentum valde frigidum est. Color enim non indicat rei temperamentum, vt alibi apud Galenum legisse memini. Deinde si indicaret, crustæ tantum naturam ostenderet quæ cocta rubedinem contrahit, non autem partium interiorum, quibus vescimur, & de quibus iam est quæstio. Nec omnium fluuiatilium Astacorum crustæ coctæ rubescunt profus: nam qui inter saxa lapidosaq; loca habitant, cocti pallidiores sua crusta cernuntur. Coctione autem rubescunt crustæ: quia calor ignis partem terrestrem in humido consistentem deterget, dum in ipsam agit mediante humido.

VSVS IN CIBIS.

PRÆTER Chelas & caudam, nil in his est, quod comedas: atque ea cum ob frigidam intemperiem, tum etiam duritiam & crassitiam malè audiunt. Quapropter non admodum concoctionem promouent, & longiore in ventriculo mora mandatis in caput frigidis, & humidis vaporibus soporem inducunt: cocta nihilominus satis nutriunt & sanguinem succumq; non facile diffluentem generant, & pituitosum. Facilius autem digeruntur quàm marini, & melioris, suauiorisq; carnis existunt. Vnde Cardanus ait se admodum delectatum in cibo fluuiatilibus, marinos verò abhorruisse semper. Castor Durantes

*In lib. 20. de
sanit.*

Astacus & molli carne est & denique suauis,

Præditus, hincq; ideo per facile excoquitur.

Tortia.

Minores qui inter saxa capiuntur, illaudati sunt; commendatiores qui sunt maiores & cocti rubescunt; viuos ac recentes conseruari aiunt si chalibem apposueris. Commendantur autem præcipuè Martio & Aprili mensibus: & magis crescente luna quàm decrescente. Reperiuntur aliquando in his intricatæ venæ albæ, Germani Nestel hoc est ligulas vocant, improbantur hi in cibis, vt omnes pisces ita affecti. Dum itaque coquuntur, non simplicem aquam desiderant, sed mixtam cum aceto aut omphacio; feruentemq; vt caro eorum firma firmetur, coquaturq; facilius: apud plurimos nobiles in Italia sic cocti mensis apponuntur, cum acerrimo aceto, & sale & pipere. Tortam ex Gammaris tempore ieiunij hanc etiam bis describit Platina. Ex Gammaris elixis quod bonum est, in mortario tundes. Succum deinde amigdalinum cum aqua rosacea per setaceum transmissum præparabis: aut si non poteris, ius pisorum aut cicerum alborum seruabis. Passulas & ficos quinque conteres. Modicum petroselini, amaraci, betæ parum incoctæ, minutatim concides: cinnamomum, zinziberis, faccari, quantum sat erit, addes. Mixta hæc & benè tusa cum ouis lucij, vt comcreta meliùs coquantur, in testu bene vncto, ac super, superuè incrustato, ad focum perennes flamma procul, coctum faccaro & aqua rosacea suffundes. Membra omnia hoc elixirium lædit. Ex libro Germanico Baltasaris Sten delij coqui. Cancros (sic nominat Astacos) in olla vel in sartagine coques (sed in olla sapidiores fiunt: faciliùs tamen adurantur, nisi caueatur sedulo) affuso vino vel aqua, condies sale & modico pipere. Cura ne exunderet efferuescens, cum pulchrè rubent, satis iam cocti sunt. E Cancris serum & coagulum. Cancellos paruos detracta crusta, quam & fel sequetur, & vena caudæ media extracta, in pila tundes crudos; lac affundes, & colabis (vel transiges per cribrum æneum, id est, multo tatis exiguis foraminibus pertusum) defundes in sartagine, & cochleari assidue permittes, ne aduratur: sic etiam maculis vel punctis pulchrè variabitur. Lento igne coques, tam aceti affundes, vt coaguletur. Tum in cribrum æneum fundes, modicè onerabis. De sero iusculum facies & croco colorabis. Coagulum in partes secabis; cibus est delicatus. Crustarum sartuta: Cancris elixis crustas & chelas separabis: & quidquid bonæ est pulpe minutatim concides: modicum salis, & aromatum pollinem addes: cum ouo permittes & hæc

A & hac factura rursus implebis crustas & in veru ligneo super craticula leuiter affabis: sunt qui butyro frigrant, id quoque leuiter. Addit & alios modos de pulpis contusis, quos omittit Zoographus. Sunt qui pulmentum de Astacis sic ferre parent: Astacos coquant, terunt cum medulla panis candidi, & cum lacte amygdalino per setaceum transigunt: agitant cum sex ouis, modicum aromati pollinis addunt. Ius ex eisdem parat Bartholomæus Scappus hoc modo. Integros coctos aqua, vino, aceto, sale, pipere, in mortario tundit, addita aqua tepida, dein colat per setaceum, hæc aqua erit rubicunda, eiusdemque cum Astacis saporis, iusque vocatur, hoc luteum magis efficiunt caudæ & chelæ Astacorum Vere & Autumno. Fiebat quoque olim garum ex Cammaris. Plinius: sic alex (hoc est piscosum falsamentum suo liquamine nondum separatum) peruenit ad Ostreas, Echinus, Vrticas, Cammaros, Mullorum iecinora, innumerisque generibus ad saporem gulæ coepit sal tabescere. Plautus apud Festum in Nerita.

Muriatica autem video in vasis stanneis,

Bonam Narisam, Cammarum & Tagenta,

Echinus farios, Conchasq; piscinarias.

B Videntur quoque olim hi in rubris scutellis mensis fuisse apposti ex hoc Martialis versu:

Immodici tibi flava tegunt chrysendeta multi:

Concolor in nostra Gammarum lance rubes.

Si quis, inquit Georgius Pictorius, in vino sublimato in vase Cancrum imponat, & accendat, statim rubescet, quem deinde viuum & rubeum, spectaculi vice ridiculi, conuiuis inter coctos apponet. Putat Zoographus melius esse, Cancrum filo ferreo vel aliter tenere suspensum ne vasis caliditate pereat vel amburatur: quod aliquando factum vidit.

VSVS IN MEDICINA.

AD canis rabidi morsum, eandem omnino Astacis fluuiatilibus facultatem, quam Cancris tribuere veteres, neque vnquam fefelisse experientiam compositi aduersus veneni genus id de veteri descriptione ex fluuiatili Astaco medicamento, ritè atque in tempore exhibiti vsu quotidie multo testatum, comprobatumque esse Iulius Alexandrinus affirmat; qui in medicarum quoque facultatum aliarum, quarum non est hic enumerandarum locus, vsus, inquit, experimur eisdem, reportamusque hodie sæpè Astacorum eiusmodi præparatione, quos nobis olim de Cancris prædidere authorum scripta. Hæc ille contra Rondeletium & alios, qui non probant medicos qui Astacis eam vim in cibis & pulmonum vitijs inesse existimant, quæ Cancris: quoniam carne sunt præhumida, dissipatissima, ac pauci nutrimenti. Sanè Leonellus Fauentinus carnem eorum cuidam ad phthisim miscet. Electuarium ad marasmus & phthisim ex descriptione Bartholomæi Montagnanæ: Caudarum Cancrorum fluuiatilium præparatarum libræ dimidium: seminum intybi, acetosæ, scariolæ, lactucæ, cuiusque drachma sesqui: nuclei pinci purgati vnciæ duæ: sacchari secundæ decoctionis vnciæ quatuor: mellis violacei quantum sufficit, miscentur. Ad talem aliqui commendant ius de Astacis fluuiatilibus in plenilunio captis. Ipsos etiam Astacos rivales & fluuiatiles in cibo commendant: liquore arte chymica ex eis distillato partes tabidas, macie & atrophiam confestas, illinunt & perfricant. Tunduntur inquit, Ryffius, Astaci crudi cum suis crustis, & chymicis instrumentis ad ignem lentum in vaporem soluuntur: qui densatus in aquam colligitur, utilis ad tabem & atrophiam. Hæc præparationes nimis supersticiosas iudicat Alexander Benedictus; quin per se prodesse admodum phthisicis affirmat. In hæctica febre etiam laudantur. Primo, inquit Gaynerius, in lixiuio bulliant, donec testa eorum possit remoueri, deinde in aqua hordei coquantur perfecte. Sed quoniam concoctu difficiles sunt, si in eadem mensa cum alio cibo sumantur, leuior præponatur. Vel abiectis extremitatibus toties in lixiuio forti lauentur, donec grauis eorum odor non amplius sentiat: deinde in aqua hordei ritè decoquantur. Eorundem carnem ad antidota analeptica secreta, ter lixiuio, vel aqua salsa si lauetur, donec odor teter abierit: ex aqua hordei, aut sero butyri coquantur. Decoctum ex chelis & caudis crudis è cortice exutis in aqua hordei empyemati cū febre valida addito saccharo plurimum conferre author est Cardanus. Ad isterum celebratur hoc ex Anonymo: Astacis fluuiatilibus iunioribus quinquaginta contusis exprime succum: cui admiscebis tātundē chelidonij, vel distillati

De san. iunior.

li. 3. cap. 57.

Ad isterum.

Ad urinæ retentionem.
Ad calculū.
 ex eo liquoris: hoc æger quaternis haustibus ebibet: manè scilicet ac vespere sub somnum per biduum: deinde vrendum balneo sudatorio, de chelidonio similiter. Si vrina impediatur, propter calculum, aut stranguriam, sic facies: Cancrum viuum in mortario teres, vinum affundes: fines ita per noctem: postridiè manè exprimes & colabis, & propinabis partem superiorem, idest, puriorem ægroto. Miscebis etiam in potu semina vrinam cientia; raphani, apij vel petroselini, lithospermi; & nucleos persicorum in cibo dabis, ex incerto. Simile remedium inuenit Zoographus commendari ad tenesinum & prouocandum aluum. Caudatus tradit Astacorum horum cortices, cum pectore & reliquo corpore in furno siccatos curare vrinæ profluuium, puto rectius vrinæ retentionem. Vnguentum ad partium corporis consumptionem, & atrophiam hoc describit Zoographus: Astacos fluuiatiles viuos cum iecinore vitulino tere & læuiga: deinde cum olei oliuarum & laurini, ana libra semis, vnguentum conficito. Ad clauos & alia infixæ corpori extrahenda: Adipem leporis misce cum cancro crudo contrito, & impone loco, quem clauus, aut quidquid est subicit; ex aduerso autem tres aut quatuor fabarum flores illiga: & per horas duodecim relinque. Remedium quod ad cephalæam efficacissimum putant, tale extat apud Alexandrum Benedictum. Cancrum fluuiatilem coctum diligenter tritum, refrigeratumque cum oleo scilicet cucurbitino aut violaceo, aut rosaceo, naribus supponunt, vt oisfactu iuuat. Ad periculosam linguæ & gutturis inflammationem, quæ febribus aliquando superuenit, & exercitus epidemio malo sæpe inuadit, Germani a colore vocant die Eruni, remedia ex Astaco fluuiatili plurimum commendantur, fiunt autem ab alijs aliter, vt scribemus ex libris Germanicis manuscriptis interprete Zoographo. Primum est huiusmodi. Astacum viuum contusum cum aceto colando exprime per linteum. Purganda autem & radenda lingua est, deinde spatulam ligneam inductam panno cocci colore, in succum illum intinge: sic linguam & os perfricato. Secundum. Astacus refrigeratus hunc circa caput & caudam euisceratum in pila contunde diligenter: & aquam inde linteo expressam, ore tenere ægrotum iube, ita vt collum fursum (retrò) ac deorsum moueat, nec tamen deglutiat. Tertium quod à duce quodam militum frequenti experimento cognitum accepi: Astacos circiter decem viuos continere: & stillatitios liquores intybi, rosarum, & papaueris erratici affunde, inde expressus succus vinum rubellum refert, eo linguam abluere, & diligenter ac penitus gargarizare oportet: deinde etiam haustum eius mediocrem bibere. Linguam absterfam & purgatam larido insulso perurge, post horam aut dimidiam quidquid viscidæ pituitæ infederit, rursus absterge, & succo Astacorum præscripto denuo laua. Mirè sanat, etiam si crustæ densiusculæ iam occuparint linguam. Quartum. Decocto saluæ in aqua os diligenter collue. Deinde succum de Astaco viuo contritum expressum propina: & potionem para huiusmodi. Fungos de sambuco, & cerasa viscula (quæ acida sunt & nigricant) sicca aut recentia cum pauco alumine in aqua coquito, quæ colata bibi debet. Postremò os colluatur aqua pura alumine permista. Quintum. Salua equi auenam aut hordeum pasti, os ægroti diligenter colluitur: deinde ex Cancris viuis contusis humorem exprimes, eodemque rursus lauabis. Quod si viuos habere non potes, pollinem de Cancris aridis in clibano tostis insperge, postquam equi salua ablueris. Anonymus quidam manuscriptus quem citat Zoographus ad paralyfin hoc scribit remedij genus: Pullum ciconiæ rostro sub alam inclinato suffocabis puluino imposito: deinde (incisum nimirum minutatim) in alembico rario stillatitium ex eo liquorem colliges, & primum membra paralytica decocto Cancrorum absque sale abluc, deinde liquore à ciconia collecto inunges: atque hoc alteris facere aliquandiu perges. Aiunt quosdam omnino resolutos, contractos & claudos huius remedij vi egregiè restitutos esse, neruos enim extendit & dirigit. Cum mulierum mamilla ob lactis abundantiam suppuratur, & cancrosa fit ac pertoratur, tum caro illa infecta & partes vicinas exedens, hoc modo breui tempore curatur: Bufonem crassum occide quocunque modo, & ligno infixum domum portes, & in bilance ponderes, addasque eiusdem ponderis Cancros viuos, & in olla rudi vitreata opertaque & luto mediocri, calore non intermisso, & hoc cinere vitior: ex Innominato. Puluerem de Astacis fluuiatilibus vstis infla aduersus vnguem oculi, sic enim in equo appellatur morbus. Puluerem ex oculis eorum cum aqua foliorum persici potum, post venam sectam Leonellus Faentinus commendat ad pleuritidem notham. Lapillorum quoque magnus ad vatios morbos celebratur vsus: hi cum ex viuis & recentibus eximuntur glauco & sub caruleo colore sunt, triti ac poti, vt ait Albertus cordis roborare vires dicuntur.

Li. 3. de san. iuen. c. 57.

Ad clauos extrahendos.

Ad cephalæam.

Ad inflammationem linguæ & gutturis.

Ad paralyfin

Ad Cancrū in mammis.

Lapillorum vsus.

A Dentes infricatus ex eis pollen dealbat & purgat. Idem cum face vini albi arida, vlcibus cauis pudendorum inspergitur vt iliter. Carbones è tilia aceto restinctos cum eodem pollice aliqui propinant aduersus sanguinis grumos ex lapsu, & hæmoptoicis. Officula de poplitibus leporum cum lapillis Cancrorum (vt ait quidam Obscurus) trita è vino bibuntur, vt prauos in ventriculo aut alibi humores exsiccent. Videtur, inquit, Zoographus, & ad calculum renum promouendum, & album muliebrem fluxum, & coli à pituita dolores, & epilepsiam idem remedium pèr se vel alijs admixtum profuturum. Nam Cardanus prohibere hos lapides generationem calculorum in renibus, ac genitos dissoluere tradit. Vrinam mouent non in homine tantum, sed etiam in iumentis. Sunt qui æqualem seminum vrticæ partem addant, & ad proliciendam vrinam propinent noctu è lecto, è stillatio fragorum liquore, aut vino, aut aqua. Idem aduersus calculum auxiliari promittunt. Puluis contra calculum vt in libro quodam Germanico manuscripto reperit Zoographus. Iecoris leporini vsti, apij, id est, petroselini vulgò dicti: seminis aquileiæ, singulorum vnciæ duæ. Maxillarum lucij, nucleorum persicorum, sanguinis hircini, lithospermi seminum, saxifragæ feminum; lapillorum de Astacis, Zinziberis albi, cinnamomi singulorum vnciæ.

B Anisi, coriandri, vtriusque semiuncia, macis drachmæ duæ: saccari vnciæ quinq; misceantur. Ad lunaticos oculos equorum aliqui lapillos hos terunt & melle exceptos illinunt, quod alij etiam ad cicatrices & vngues oculorum in equis adhibent. Albertus oua eorum ad venenatos serpentium morsus commendat. Aduersus scabiem puerorum à phlegmate salso, testas Astacorum tritas, oleo rosaceo excipe & inunge. E testis Astacorum in olla tostis aliqui puluerem faciunt, egregiè siccantem.

Ad calculum.

Ouarum feminum cultas.

VSVS IN VARIIS.

E S C A ad pisces capiendos mense Septembri commodè fit ex Astacis paruis & teneris vel caudis eorum. Extremis forcipibus Astacorum elixorum cutis affricata, rubeo colore seu fuco tingit: sed vergit ad croceum. Si Astacum mortuum in meatum aliquem talpæ imposueris, relinquet illum propter foetorem: nec repetet, donec fortè multò post tempore foetor omnis euauerit.

DE ASTACO CARABOEIDE.

Cap. VII.

F O R M A quadam media est inter Carabum & Astacum, quem Carabo similem Altacum nuncupauit, siue *καρaboειδῆ*. Est autem pari magnitudine cum Astaco fluuiatili, aut paulò longior, colore cinereo ferè omni corporis parte, antennis quatuor, duabus longioribus, reliquis breuioribus: pedibus hirsutis, item chelis siue forcipibus, qui vt Locustæ partem inferiorem breuem habent, ad quam superior multò longior adducitur. Pedes duo priores chelis proximi tabellas in extremitate circum vndique ferratas habent ad naratum faciliorem fortè vtilis, dorso est læui vt Astacus aut Squilla, collo nouem tabellis constante, quarum tres priores sunt sine appendicibus, reliquæ eas habent.

D Lata est admodum cauda & quinque pinnis constans.

DE GAMMARO TERRESTRI.

Cap. VIII.

C R V S T A C E I quoddam genus in terra latitat, maximè in India Occidentali, Cuarassas vocant, tam propè Gammarorum formam, vt cum effossum è terra conspexisset Iulius Cæsar Scaliger, ac roganti quid esset, in sepulchris inueniri alij dicant, à Gammaris abstinerit diu.

DE SQVILLIS IN GENERE.

Cap. IX.

Æ Q V I V O C A.

Lib. 2. de a-
quat. c. 3.

Lib. 3.

SQVILLÆ gibbæ quandoq; apud scriptores generis nomine intelliguntur, quòd & magnitudine ferè media sint inter maiores minoresq;e, quia Venetijs hodie simpliciter Squillæ dicuntur: & à Græcis hodie Carides. Quare cum Gillius Venetis Squillas quasdam dicit vocari paruis Gāmaris similes: an rem acu tangat, alijs iudicandum relinquo: Græci, vt dixi, Carides dicunt & Caramidia Bellonio teste uarum color nigricat. Cæsar Scaliger tamen Squillam minimam ab Adriaticis generis nomine vocari scribit. Oppianus verò etiam laporum piscium à Squillis interitum decantans: non alias quàm Gibbas intellexit, vt Rondelotio placet. Et quæ medici veteres de Squillarum alimento tradunt, de Gibbis potissimum accipienda putat. Quocirca quæ hoc capite de Squillis dicuntur, vel ad omnia Squillarum genera pertinent, vel incerto earum generi adscribenda erunt. Nam à veteribus multa absolutè proferuntur, quæ ad propriam quandam speciem referenda erant, veluti maximè ad gibbam. Squilla præterea Latinis genus est bulbi à medicis frequenter satis vitatum, *καρίδι* Græcis dictum. *Καρίδι* ab Hierocle in Hippiatricis Græcis nominantur abscessus quidam; Ruellius Squillares furunculos interpretatur. Athenæus refert ex Ephoro urbem circa Chium insulam *καρίδα*: dictam fuisse, quòd ibi multæ nascerentur Squillæ, *καρίδι* præterea oppidum Stephanus agnoscit, quod in Phrygia ait fuisse. *Καρίς* idem quod *καρία* seu *καρικη* seu *καρινη* Eustathio, qui sic inquit: *Η δὲ καρία καὶ καρινη λέγεται καὶ καρίς δὲ*. Caris quoque Gallia fluuius Gregorio Turonensi. Cher hodie. In Legerim se exonerat. Squilla vulgò Bononiæ campana vocatur.

S Y N O N Y M A.

L. 32. c. ult.
Scylla mon-
strum.

Profodia
καρίς vocu-
ta.

APLINIO in piscium catalogo nominatur Scylla: vbi Squillam legere mauult Zoographus, quæ Græcè *καρίς* dicitur: nisi reuera Scyllæ nomine monstrum ali- quod marinum intellexerit, cum Phorcum quoq; deum marinum in eodem cata- logo recenset. Sed de Scylla monstro plura dicemus alibi. Gaza Ciceronem securus Plinium *καρίδα* vertit Squillam, & τὸ *καρίδιον* (qua voce utitur Aristoteles) Cicero Squillam paruam. Obseruandum est primam vocolæ *καρίς* semper produci: vt apparet in carminibus Oppiani & Arcestrati, & multis ab Athenæo citatis versibus. Vnde non sine ratio- ne aliàs *καρίς* & *καρίς* dicitur, vt Sophroni in Mulieribus.

Vide pulchras Couridas, vide Cammaros,

Vide amica illas aspice, vt rubent, vt leues & hirsuta sunt.

Ita quoque Epicharmus in terra & mari: *Couridas* phæniceas vocat. Idemque in Logò *καρίδας* dixit hoc carmine:

Aphyas simul & flexuosas καρίδας:

Simonides verò:

Thynnīs Loligo: gobys καρίδες.

Lib. 3.
Etymon.

In caride penultimam Attici corripunt & proportionem quidem congrua, vt censet Athenæus, quia vox illa *αὐτὸ τοῦ πᾶρην*, id est, à capite ducta sit, quod Squillis maiusculum est. Varrinus quoque & Eustathius à capitis magnitudine dici putant, fortè ex hoc Athenæi loco. Quemadmodum itaque à voce *γραφῆ* id est, pictura vel scriptura deriuatur *γραφίς* id est, stylus, vel penicillus: & à *βολή* id est, iactus, *βολίς* id est, iaculum; sic à *κάρη* *καρίς* fingi probabiliter admodum conijciunt. Alibi etiam Eustathius inter exempla *ἀντιγραμμῶν* *μοῦ* (vbi nomina vel diuersas vel easdem res significantia, literis transpositis conueniunt, vt *χλῆ*, *χολῆ*) *καρίδα* quoq; & *ακρίδα* ponit: & sanè conuenit ei cum Locusta, quòd similiter saliat. Scarus piscis, vt & Scaris (*σκάρος* *ὡς ἢ σκαρίς*) à verbo *σκαίρειν*, quod est salire, saltare dicitur.

A dictus est Athenæo & Eustathio. Fuerint autem fortè eiusdem piscis nomina Scarus & Scaris, sicut perca & percis; nisi potius legendum sit *καρίς* idest Squilla: nam ea quoque à verbo *σκαίρειν* sic dicta, s initiali abiecto videtur teste Varino, idque magis Zoographo placet, quàm vt Scaridem quoque piscem faciamus, cum id nomen apud authores non extet. Apud poetas iota siue media syllaba frequenter producit. Eubulus in Orthanne.

Καρίδα καθῆκα κατω κατεσπασ' αὐθις
Squillam buni deposui & retraxi postea.

Idem in Iaelmo:

Ὀρροῦ το δ' ὡς καρέδες ἀνδράκων ἐπὶ
Πηδῶσι κυρτῆι, idest.
Saltabant, vt Squille super prunis
Gibba saliant.

B Plura alia eiusmodi apud Athenæum legere est exempla, in quibus media syllaba *καρίδος* producta cernitur. Sed in soluta oratione (vt Aristotelis & Athenæi libris) eam syllabam acui reperies, cum producta circumflecti deberet, genitiuo tantum plurali excepto. Solius Eupolidis testimonium, qui corripuit, profert Athenæus:

Ἄπαξ ποτ' ἐφάλακος ἔφαγον καρίδας.
πλὴν
πρᾶτερquam

Semel aliquando in Phaeacis adibus Squillas comedi.

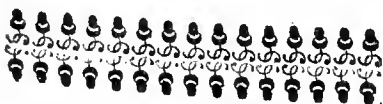
& aliud eiusdem in Populis:

Ἐχων τὸ πρόσωπον καρίδος μαθλητίνης, id est.
Faciem habens Squille punicea.

Reddit quoq; Athenæus, cur mediam corripuerint Attici, rationem hanc, quam solus Isaacus Casanbonus affectus videtur: Apud Atticos quanta est dyssyllaborum in is desinentium prior: tanta est in illorum obliquis media syllaba. vt *βολίς βολίδος: γραφίς γραφίδος: κοντῆ κρηπίδος, κρηπίς κρηπίδος*. In *καρίς* priorem corripiebant Attici. Vnde quid sequatur clarum est, at illi poetæ qui priorem in ea voce producebant, mediam quoque in obliquis necessariò longam statuebant. *Κουρίδες, καρίδες* Hesychio. Colybdenæ nomine Epicharmus (vt Nicander vult) pudendum marinum intelligit, Heraclides in Opfartytico apud Athenæum, Squillam. Squillæ nomen Veneti, vt dictum est, Gibbæ simpliciter tribuunt: Burdegalenses verò Crangæ. Cammarum Romani olim speciem vnam Squillarum appellabant, vt placet Athenæo: posteriores ad multa Crustata Locustarij generis hoc nomen transtulerunt. Nam & Astacum fluuiatilem sic nominant Itali, vel potius Gammarum, & Gammarellam: & Squillam gibbam Massilienses Carambotum: Romani Gambarellam: & similiter paruam fluuiatilem, vt Bellonius scribit: quam alij Gambarozolam: Galli Prouinciales Caramot: vt Ctangonem ijdem Caramote, quam Itali Gambaro di mare, vel Cammarugiam appellant. Germanicè, inquit, Zoographus, Squillas omnes Meerkrebslein reuè appellabimus, siue simpliciter, siue cum differentia Sonder Scheren idest, sine forcipibus. Inferiores Germani & Frisij & Hollandi Squille speciem quandam paruam vocant Garnat, Gernard, Gernier: Garnole, Gibbam, vt putat idem Zoographus: quàm Bellonius Luteiciæ Guernette vocari ait; pro quo fortè scribendum Guernette, vt à Germanis sumptum sit id nomen, non corruptum à Gallico Cheurette, vt ipse Bellonius putat: Licebat autem hoc etiam vnus specie nomine abuti pro genere, adiectis differentijs. Eliota Anglus Squillam interpretatur a Schrympe: Zoographus ab Anglis accepit à Schrimpe speciem esse Squillæ vel Cammari maiorem: & aliam minorem, quam vocant à Pran: aut fortè contrà, non enim satis meminit.

Colybdenæ.

Cammarus
quid olim
Romanis.
Astacus flu-
uiatilis.

GENVS. DIFFERENTIA.

Descriptio.

- Li. 4. de par. cap. 8.*
Squilla, & Cancri differentia.
- S**QVILLÆ, teste Aristotele, à Cancrario genere differunt, eò quòd caudam habeant: ab crustario verò, quòd forcipe careant; idq; quoniam plures habeant pedes: eò namque redundantia illa absumitur. Pedes autem obtinent plures, quòd magis ad natandum, quàm ad ingrediendum sint suapte natura propensiores. Græcè sic legitur. Αἱ δὲ καρκίνιδες, τῶν μὲν καρκινουσιδῶν διαφέρουσι τὴν ἔχειν κέρατα: τῶν δὲ παραβοειδῶν, διὰ τὸ μὴ ἔχειν χηλὰς ἀλλ' ἐκ ἔχουσιν διὰ τὸ πλείους ἔχειν πόδας: ἐνταῦθα γὰρ ἡ ἐκείθεν ἀνηλωταὶ ἀύξησης. πλείους ἔχουσι πόδας, ὅτι νευσικώτεροι εἰσὶν ἢ πορευτικώτεροι. In his verbis Gazæ translatio pro παραβοειδῶν, non rectè habet crustarios, liberariorum nimirum lapsu, nam crustarium esse, omnibus crusta tectis cõuenit; quare Locustaccos verterim, vt & ipse Gaza alibi vertit, quòd cùm hoc in loco non conuenire putat Zoographus, asserens Locustas etiam forcipibus carere: quamobrem, inquit, Latine Astacarios fingamus licet, fallitur. Habent enim Locustæ forcipes, quemadmodum suo loco ex multis locis Aristotelis comprobauimus. Deinde hæc verba ὅτι νευσικώτεροι εἰσὶν ἢ πορευτικώτεροι, inuersa esse apparent, legendumq; ὅτι πορευτικώτεροι εἰσὶν ἢ νευσικώτεροι, idcirco enim inquit plures pedes habent Squillæ, quoniam ad incedendum magis, quàm natandum comparatæ sunt. Hoc & res ipsa indicat, & versio Gazæ: & Michaelis Ephesij in scholijs verba hæc. τὰ δὲ λέγει ἔχει πολλὰς πόδας διὰ τὸ μάλλον, lege ἤσσον vel ὀυ μάλλον, vt & Gaza vertit, & ex sequentibus apparet νευσικά εἶναι ἢ πορευτικά. εἰ μὲν γὰρ ἦσαν μάλλον νευσικώτερα, εἴχεν ἂν ὀλίγους πόδας. ἐπεὶ δὲ μάλλον εἰσὶ πορευτικά, ἔχουσι πολλοὺς πόδας. Rondeletius proprium Squillis esse scribit carere chelis, harumq; vice brachia maiora pedibus habere. E contra Bellonius nequaquam audiendos censeat, qui forcipibus carere Squillarum pedes existimant. Conciliari fortè possunt cum Aristotele eumq; insequente Rondeletio, vt, si hunc dicamus chelas propriè dictas, quales Astacis antè cæteros habent, Squillis negare: Bellonium verò pedes forcipatos simpliciter eis attribuere, non quòd maiores & propriè dictas antè chelas habeant. Indicæ sanè Squillæ teste Aeliano in Gange fluuio chelas maximas habent. Color Squillis non semper idem, nam vt author est Aristoteles, nigrescunt vere, postea albedinem suam recipiunt. Cornua etiam habent, eaque Oppiano teste acuta, & in summo capite posita. Aelianus aculeum acutissimum triremis rostro similem, & secturas, ferræ modo habere ait: Rondeletius Oppiani verba de Squillis suo aculco lupos pisces interimentibus interpretatur peculiariter de gibbis: Næquæ minime sunt, inquit, cornu carent. Crusta fragili, vt ait Plinius, inclusis, oculi rigent. Locustis Squillisque magna ex parte sub eodem munimento præduri eminent. Intestinum quoq; eis, veluti Locustis & Astacis, rectà in caudam finit, quâ excremento emittunt, & operiunt. Nunc pergam ad genera. Tria hæc recenset Aelianus εὐλειους siue palustres, & quæ algis vegetant; αἰεταίους siue saxatiles, quæ tertiæ sunt. Sunt hæc partim à victu, partim à loco sumptæ differentia, à quo & aliæ marinæ, aliæ fluuiatiles dici possint. Nam quem ego Astacum fluuiatilem & Camarum nuncupavi, alij Squillam fluuiatilem vocant. Sed quæ nam sit inter eum Gammaram, & Squillam, præcipuè minorem, cui alioqui quàm alteri alicui generi similior est, differentia, nos his verbis docuit Cæsar Scaliger: Sanè, inquit, Squilla parua Gammari parum differt, si minus accuratè consideres. Diligentius inueniret cognoscetur Gammari rostrata facies, Squillæ mutila. Gammari pedes duo priores, quibus pro manibus vitur, forcipati, Squillæ vniformes: Squillæ lamellæ latiores, ipsa tota compressior. Hæc ille. Iamprosequamur. Magnitudine quoq; differunt: Sunt enim, & magnæ & parvæ quas Gambarettos in Italia vocant, & maiores rursus non semper eadem magnitudine: sed omnium maximæ existunt Indicæ, vt potè Locustis maiores, & forma diuersa. Harum enim, teste Aeliano, quæ ex mari veniunt in Gangem, forcipes maximas habent, & tangentibus asperæ sunt, quæ verò ex mari rubeo in Indum excidunt, læues, aut dio habere spinas (καρκίνους crustas, vel dorso læuia) sed oblongos & implicatos ab eis dependentes cirros, & forcipibus carere. Differunt itaque hæc Squillæ Indicæ non tantum magnitudine, sed & forma corporis totius. Cardanus autem fluuiatiles à marinis solè magnitudine differre asserit; sed fluuiatiles vbi coctæ sunt, subfuluas esse. Aristoteles tria Squillarum genera recenset, κρουθῆς, hoc est, gibbas καρχηρονες, crangones vertit Gaza & paruas
- Gaza error.*
Li. 4. de par. cap. 5.
- Aristoteles correctus.*
- Quid Squillis propriū. An chelas habeant.*
- Hist. 8. c. vlt. Color. Cornua.*
- L. 11. c. 37. Oculi. Intestinum. 1. de animal c. 30. Gammari, & Squilla parua discrimen. Exercit. 245. Magnitudine differunt. Squilla Indica quales. Lib. 16. de animal. c. 13 De san. tuen. 3. ca. 58. Hist. 4. cap. 2.*

A & paruas quæ nunquam maiores fiunt. Rondeletius species plures facit, quia ad tres superiùs prædictas referri non possunt omnes. Nam Squilla lata, quæ tum cælata, tum glabra est: præterea quæ *αατις* dicitur, nulli rectiùs, quàm Squillarum generi attribui potest, ut postea explicabitur. Neotericorum doctis. Cesar Scaliger, confusa admodum cum videret Squillarum genera apud authores propter multitudinem, ea duo summa constituit, ad quæ non modò quæ tradidit Aristoteles, sed quæ etiam cæteri omnes recentiores doctissimè reduxit. Squillarum species, inquit, summæ duæ, vna vulgari Gammaro similis, ab eo ijs discreta, notis, quas suprà ponebamus, sed maxima: Astacum æquat magnitudine: alicubi etiam superat; quemadmodum scribit Athenæus. Vrsa hæc est Aristotelis. Vbi enim porrecta iacet, vrsi corium extensum repræsentat. Altera ab hac non nisi magnitudine differt, & lineamentis quibusdam, quibus tessellatæ lamellæ pictæ sunt. Hæc est *κράγγη* Aristotelis. At enim Crangen & gibbam equè vtrinq; habere in cauda pinnas: hoc eas differre, quia in Crange media pinna lata sit, in Gibba verò, acuta. Secunda Squillarum species tres continet modos quasi formarum quosdam. Vix enim alio, quàm magnitudine differunt. Omnes gibbæ sunt, Idcirco à Philosopho dicuntur *κράγγη*. Omnes Locustæ similiores, si frontis spectes cuspidem, quàm supradictis Squillis. Omnibus pinnata cauda pinnis latis, dempta media; est enim hæc, ut dictum est, acuta. Maxima in nostro hoc Oceano, mi nima etiam è Garumma excipitur canistris: Ciuadam Vascones ob exiguitatem vocant, idest auenam. pugillatim enim deuorant, sicut auenam veterinæ. Hæc etiam in mari agitatur, nec rubescit cocta. Ab Adriaticis generis nomine dicitur. Mediæ magnitudinis Gambarellus appellatus ab Istris. Hæc Scaliger, quem putat Zoographus per Crangen Rondeletij Squillam cælata intelligere. quam autem mediæ magnitudinis Gambarellum ab Istris nuncupatum scribit, Gibbam dici alijs simpliciter. Itali quidam etiam minimam Gambarellum vocant. Præter prædictas Squillarum species Mantis est Rondeletij. Item *καρίδιον* siue Squillula Conchis quibusdam inhabitare solita, de qua inter Cancellos, vti etiam de ea quam *σκυλλάρων* Aristoteles, Gaza Squillam paruam vocat.

Exerc.
245.

Crangæ Ari-
stotelis.

Squilla gib-
ba.

LOCVS. VICTVS.

C PARTIM in dulcibus aquis, partim in marinis ac falsis degunt: aliæque in locis palustribus, quas *ιλειους* nominat Aelianus, aliæ propè saxa, ut quæ petrae ob id dicte sunt. Oppianus.

*Carabus insidiâs faciens atq; Astacus acer,
In saxis habitant curuis, & pasca carpunt.*

Lib. I. Ha-
lient.

Et quia imos frequentant scopulos, vbi multa sunt Conchyliâ, inde Horatius:

Afferitur inter Squillas Muræna natantes.

Muræna enim eadem loca amant, ut author est Oppianus. In mari rubro, inquit Theophrastus, diffractis lapidibus intus innati apparent pisciculi, & Squillæ & alia quædam animalia: quamquam existimo non viuos pisces in hisce saxis apparere, sed tantum eorum imagines, ut in alijs quibusdam saxis diffractis diuersas rerum effigies in meo Musæo licet conspicerè, & inter alia Chamam tam perfectè innatam saxo, ut quis eam arte sculptam iuraret. Quocirca de hisce figuris in saxis naturaliter insculptis intelligenda est hæc Theophrasti sententia. Maiores Squillæ profundiora amant loca, minores magis propè litora degunt. Indicum mare prope Gangem maximas alit, quas supra descripsimus ex Aeliano. Abundat Oceanus Germanicus, ac Gallicus Squillis, quanquam non, tam magnis, & nostra maria Tyrrenum & Adriaticum. Magnas circa Iasum celebrat Archestratus parandi obsonij ingeniosus artifex, sed eiusmodi multas in Macedonia, & Ambracia hoc carmine.

L. I. de pisc.
L. de pisc.
In saxis va-
rias esse figu-
ras piscium.

*Η δ' ὀπὸς εἰς Ἰασὸν Καρῶν πόλιν εἰσαφίκηται,
Ἐν δὲ μακεδονία τε καὶ Ἀμβρακία μάλα πολλὰ
Καρίδ' ὄνυσγε θηλήψη, σπανία δὲ πρίασται.*

Quæ sic vertit Iacobus Dalechampius:

*Si quando Iasum oppidum Caria tu accefferis,
Pregrandem Squillam accipies: emere cupientibus rara hac inuenta est.
At in Macedonia & Ambracia perquam multa.*

Locus quidam *καρίδης* dictus fuit quòd ibi multæ reperirentur Squillæ. Viuunt Ostreorum carnibus. Aelianus quasdam algis vesci prodidit.

L. de Ani-
mal. 30.

CAPIENDI RATIO.

SQVILLIS inescandis vitulinum fel cum farina, oleo & aqua misce, & placentulas faciat: quibus tandem in escam vteris: ex eodem etiam pharmaco mandens, inspuito in aquam, piscibusque frueris: Tarantinus:

ANTIPATHIA. NATVRA.

Lupus à
Squillis supe-
ratur.
Li. 1. de ani-
mal. c. 30.

CVM labrace perpetuum gerunt bellum, vt author est Gaudentius Merula. Eduntur à Phycide, & lupo, contra cuius astucias & voracitatem natura ipsas muniuit pari sagacitate, vt eum vincant. testatur id Aelianus his verbis: Lupus piscis à Squillis superatur quanquam piscium (vt ita dicam) maxima vorago est. Lupi igitur cum circa paludes maris degant, Squillis quoque palustribus insidiantur. Sunt enim trium generum: alia plaustris, alia quæ algis victitant, & tertia faxatiles. Porrò cum seipsas vlcisci Squilla non queunt, pro vltione extremum spiritum in victoria effundere non dubitant. Equidem earum astucias & fraudes non grauabor narrare. Cum se interceptas sentiunt, fastigium quod eminent à capite, quodque simile est acutissimo tritemis rostro, atque in summa parte secturas habet, modo ferrulæ vncinata, hoc inquam animosæ illæ bestiolæ cum incurarint, summa læuitate saliant, & tanquam saltatorium versant orbem. Lupus ore maxime hiant, atque imminente, quæ est pelle tenera & molli, Squillam ex lassitudine viribus defectam comprehendit, atque prandium fore arbitratur. Squilla primum in gutturis laxitate saltat, post aculeos in miserum venatorem defigit. huic interiora exulcerantur, tumescenciaque plurimum sanguinis mittunt, deinde suffocatione Lupum interficiens, interficitur: Tetigit hæc eadem Philes hisce suis Iambis.

Λάβραξ δὲ χανδὸν ἐκαστάσας τὸ σῶμα Καρίδας αἰρεῖ, πρὸς τὰ κέντρα μὴ βλέπων.
Τούτοις δὲ τοῦ φάρυγγος ἐξωδικοῦτος, ὀνήσκει τροφῆς ἕλεσθριον ὄξυ ἀρπάζας.

Quos sic latinè reddidit Gregorius Berfmannus Amnbergensis.

Hiante susus ore per lacum Lupus

Capit Squillas, nil moratus aculeos

Gula sed illis intumescens ætibus

Extinctus ingluuie luit pænas nece.

SEXVS. COITVS. PARTVS.

MARIBVS sanè præ fæminis propria in pectoris carne bina quædam candicantia constant, discreta à cæteris partibus colore formaq; promuscidi Sepiarum proxima: verum hæc torta in vetiginem more Buccinorum papaueris, quorum origo ab acetabulis, quæ subdita pedibus nouissimis ordinatur. Caro in ijs quoq; est colore sanguinis rubra, & tactu lento, nec similis carni. Ab hoc pectori anfractus alter strue buccinea, crassitudine lineæ se porrigit: sub quo quædam arenæ conditioni similia, semini genitali accommodata intestino adnectuntur. hæc in mare. Fœmina autem ouum rubrum parit membranaque obuolutum prætenui, ventri, laterique vtrique intestini annexum, atque ad carnem vsque adhærens. Hæc omnia Aristoteles de Squillis proculdubio, quamuis quidam locum hunc diligenti egere consideratione censeant. Nam ante hæc verba dixerat, Squillas ouum clauiculasque simili modo, quo alia Crustata, habere. Coeunt quoq; eodem modo quo Gammari & Locustæ. Plinius ore coire Squillas dicere videtur, dum inquit, Reliqua Mollium tergis (supple coeunt) vt canes: item Locustæ & Squillæ, Cancris ore. Hic in multis codicibus post Cancris ponitur perperam virgula. Et rectius etiam post Squillæ ponetur punctum. Quocirca sic legerem. Item Locustæ, & Squillæ, Cancris ore, vt post Squillæ puncto claudatur periodus. Nam quod ore coeant Cancris postea probabimus. Nunc verò tergis coire Locustas Squillasque vt canes & alia quadrupedes ex his Aristotelis verbis fit manifestum: Genera, inquit, crusta operta vt Locustæ, Gammari,

Hist. 4. c. 2.

Pliny locus
male distin-
ctus.

Hist. 5. c. 7.

mari,

A mari, Squillæ, & huiusmodi reliqua more quadrupedum retrò mingentium coeunt, scilicet vt foemina caudam supinam exponat, mas suam superponat, & applicet. Coire solent ineunte vere iuxta terram. Iam enim coitus omnium id genus exploratus est. Interdum etiam cum fucus maturefcunt coire incipiunt. Hoc eodem modo Gammari quoq; & Squillæ coeunt.

D E N O M I N A T A.

DIMINUTIVA Vocula καριδάριον hoc est parua Squilla, extat apud Anaxandridem in Licurgo, vbi irridetur quispiam diminutiuis eiusmodi voculis vti solitus: inquit enim.

Και συμπαισει Καριδαριους, μετα περδικιων και θριπτιων, και φυτιαδοις μετα κωβιδαριων, και σινδκρئيس μετα κωβιδιων.

Quæ sic transtulit Dalechampius:

Lusitac cum Squillulis, perdiculis, zhorissidys, & Passerculis, cum coruulis, Tnachuridys, (ita legit Natalis) cum gobijs.

Eiusdem significationis est etiam καριδιον apud Aristotelem, quam Plinius, & Cicero parua Squillam interpretantur. Et quoniam Squillarum quædam species gibboso sint corpore, ac curuo, factum ab eis verbum καριδιον, quod curuare & veluti conglobare significat, εκ της καριδος χρησαν εστι το καριδω, η γουω ως ειπεν σφαιρω, Eustathius: & Anaxandrides apud Athenæum, αυτη καριδω το σωμα. Scyllarum autem non arbitror à Scylla, siue Squilla deriuari, quanquam Gaza parua Squillam interpretetur, σκυλλαρος enim Græcum est, Squilla & Scylla Latinum.

P R O V E R B I A.

QVILLA rubicundior assa, prouerbiu est apud Iunium de admodum rubentibus. Anaxandrides in Cercide siue Cercio.

Ερυθρότερον καριδος οπιων σ' αποφαγω. Vertunt: Assa Squilla rubentiozem te reddam.

E P I T H E T A.

IN Eupolidis versu, qui citatus est ab Athenæo hoc modo.

Εχων το προσωπον καριδος μαδλετινης, author Etimologici μαδλετινης interpretatur δερματινης, idest coriaceæ. Assentior tamen libentiùs Dalechampio, qui ad colorem refert, hunc versum Eupolidis sic vertens:

Faciem habens Squilla punica.

Μαδλης quid.

Nam μαδλω apud veteres aiunt calcei phoeniceï genus fuisse, hoc est colore assam Squillam referens. Et paulò post hunc versum Eupolidis, apud eundem Athenæum, κουριδες φουικια dicuntur ab Epicharmo, vel vt in epitome Eustathij legitur Κουριδες φουικια, puniceæ Squillæ. Oppiano καριδες dicuntur δλιγα, parua. Sophroni verò καλαι, ερυθρας, και λειως τριχιωσαι, hoc est, formosæ, rubræ, leuiter hirsutæ, nimirum propter multitudinem pedum, qui tamen in alijs quibusdam Crustaceis asperi non sunt. Καμπύλα dictæ etiam Epicharmo & Araroti, hoc est curuæ; incuruantur enim facilè, & gibbosæ euadunt; Quapropter κουρας & κυρας Eubulus appellauit. Ex his quædam, etsi non omnibus, tamen plerisq; Squillarum generibus, conueniunt.

V S V S I N C I B I S.

PVD Antiquos mensis quidem apponebantur Squillæ, vt ex hoc Eupolis in Capris constat:

Πλεω απεχτροσ ε φαλακος εφαγον καριδας. Verum semel aliquandiu in Phæacis adibus Caridas comedi.

Videnturque fuisse in pretio, vnde Plinius Secundus in Epistola qua Gallo suo narrat villæ Laurentij amœnitatem & commoda, inquit: Mare non sanè pretiosis piscibus abundat: soleas tamen & Squillas maximas suggerit. Et Iuuenalis tanquam pretiosum piscem nominat, canens.

Epist. lib. 1. Satyr. 3.

*Aspice quàm longo distendat pectore lanceam
Quæ fertur domino Squilla, & quibus undiq; septa
Asparagis, quæ despiciat conuulsa cauda.*

Li. I. deipn.

*Apicium
quid.*

Iouius quidem hos versus citans : Ego, inquit, putauerim Iuuenalem Crustaceorum nomina confudisse, voluisseque intelligere pro Squilla Locustam aut Leonem, qui dominis apponi consueuerint : cuius Zoographus sententiam non approbat, quod Squillæ in delicijs præferantur Crustatis ceteris omnibus, præsertim Locustis & Astacis, & Rondelio teste salubriores habeantur longeque delicatiores. Declarauit hoc Apitius, quem scribunt in Africam profectum Squillarum prægrandium causa : cumque ibidem paruas tantum modò reperisset reuertisse subito, nec terram attigisse. Alij de Arcestrato id narant : sed Suidas & Athenaus de Apitio, cuius verba (nam Suidæ deprauata sunt & ex Deipnosophista mutuata) placet adscribere. Tiberij saculo vixit Apicius, vir ditissimus luxu solutus, à quo complura placentarum genera Apicia nominant. Multas nummorum cum ille myriadas profudisset ventris & gulæ causa, Minturnis quæ ciuitas est Campaniæ, vt plurimum degens, Squillis vescitur magno emptis, quæ illic nascentes, & maximas Smyrnæas, & Astacos Alexandrinos amplitudine vincebant. Cùm in Africa vastæ inusitata que magnitudinis audisset reperiri, continuò, ne expectato quidem vnico die, illò naui profectus, multa que incommoda nauigationis perpeffus, vt propius ad oram eius regionis accessit, priusquam naui exiliret (aduenturum enim rumor in ea prouincia percubuerat) piscatores ad eius nauem contenderunt, & quam maximas obtulerunt Squillas, quibus conspectis, num maiores haberent percunctatus, cum negassent illis grandiores, quas aduexissent vsquam in eo mari gigni, Minturnensium recordatus, gubernatorem in eadem via Italiam repetere, priusquam ad terram appulisset. Hæc ille. P. Galloni j gula in Squilla & acipensere decumano notatur à Lucilio in Satyra ad Lapathum: versus autem eius perquam lepidi hi sunt:

*Lalius præclare & rectè sophos: illeq; verè,
O Publi greges Galloni, es homo miser, inquit;
Cenasti in vita nunquam bene, cum omnia in ista
Consumis Squilla, atq; acipensere cum decumano.*

Hodie quoque apud omnes ferè gentes principum conuiujs apponuntur, & inter lautissimos, ac nobilissimos cibos; Elixantur minores, & cum aceto comeduntur: friguntur etiam cum oleo in sartagine, farina prius aspersa. Sotades Comicus apud Athæneum.

*Καρίδας ἐλάβον πρῶτον ἀπειρηγασσά
πάντας ἀπάσας, id est.
Squillas primum accepi coxiq; in sartagine
Eas omnes.*

Temperamentum.

Affabantur olim maiores, & vt arbitror, in ficus folijs inuoluebantur. Nam sic Ananias vel Aeanius apud Athenæum. Τῶν καλῶν δ' ἄριστον καρίς ἐκ συκίας φύλλου, ἢ θυγ' ἐδίεν γερμῆς φθινοπωρισμῶ κρέας, .i. Bonorum optimum est Squilla ex ficus folio, & suaue edere hyeme atq; autumno carnem. Ischia descripsimus supra in Cammaro & Astaco. Squillæ alij cuius sunt caliditatis participes: difficulter concoquuntur, stomacho nocent & Veneris desiderium mouent, vt ait Simeon Sethi. Aetius in curatione colici affectus à frigidis, & pituitosis humoribus, Squillam inter Crustata omnia minimè noxiam esse scribit. Traliano quoque commendantur in colico affectu. Apud Athenæum alicubi καρίς ἐνοκίλων legitur: Zoographus mauult legere καρίς: quanquam & ceridem piscem esse sciat, sed sicior hic est & aluo mouendæ minus aptus existimatur. Iulidum piscium saxatiliū, inquit Aelianus, os veneno refertum est: & quemcunque piscem degustauerunt, inhabilem ad edendum, perniciosumque ei qui postea gustauerit, efficiunt. Piscatores cum Squillam quam media ex parte iulides exedissent, & confecissent, sine vlllo precio parabilem offerebant, eamq; inopia pressi gustare aggressi essent, illorum aluos vehementes cruciatus exeperunt.

VSVS IN MEDICINA, & alijs.

VENERIS desiderium excitare dicuntur, quòd in actiua qualitate non exuperent, in passiva humidum præualeat. Laudantur & ad mulierum conceptus, ac si peculiari quodam munere valeant, vt scribit Simeon Sethi. Græcè legitur: Συωερ- *Ad conceptu*
promouedm.
 ἴσως δι τῆς ιδιότητος πρὸς τὴν γυναικίαν κύνου. Ad generationem, inquit Cardanus, valet *Ad Hecticâ*
 piscis qui Squilla vocatur, quod mihi quâdoq; successit. Oporteret autem remota esse impedi- *De comp. 8.*
 menta, & purgatum etiam corpus & vterum. Hecticis etiam & à morbo extenuatis, exi- *cap. 4.*
 miè prodesse, si aqua hordei ablutæ in carniū iusculo coquantur; idem prodit. Conue- *κατα το*
 niunt item stomachicis, vt legitur apud Galenum. Aiunt tritas & particulæ impositas, *πρὸ*
 in qua cuspis sagittæ vel spinæ infixæ sit, naturali quadam attrahendi vi eam educere. *Ad pisonem.*
 In quibusdam locis tantæ nascuntur, vt propè spithamam, hoc est palmum excedant, quæ *Lib. 4. Ha-*
 quidem alijs ad hæc remedia sunt efficaciores teste Simeone Sethi, qui etiam tritas & cum *licent.*
 oxymelite potas lumbricos & tineas educere author est. Quocirea apud Galenum, vbi in *cap. 4.*
 quibusdam codicibus legebatur καὶ θάρις trita & cum radice bryoniæ pota lumbricos edu- *πρὸ*
 cit, rectiùs legitur καρίς in vulgatis codicibus, hoc est Squilla. Caris marina teste Kirani- *Ad pisonem.*
 de, circumligata Scorpionis ictum sanat. Quod si supra perscriptum locum scribas Caris, *Lib. 4. Ha-*
 citiùs tollitur dolor. Si quis verò sculpsit Carida in lapide achate, & gesserit in annulo, *licent.*
 nunquam percutietur à Scorpione. Squillas marinas aliqui admiscunt escæ ad mugiles ca- *cap. 4.*
 piendos. Si marini & saxatiles pisces, inquit Florentinus, in piscinis alantur, in cibum eis *πρὸ*
 iniicere oportet Carides, & gobios & similia. Merula piscis Squilla viuente esca decipitur, *Ad pisonem.*
 quod sic cecinit Oppianus:

*Expediens (piscator) hamum Squillam configit in illo
 Et nexam cuboplumbi submergit in altum
 Aequor, & oculis thalamos rimatur in vndis.
 Atque agitat circum saxosa cubilia fraudem.
 Erumpit merulus thalamis, & Carida viuum
 Riualet punire ratus subit impia fata.
 Nam prado fixum mento macrone corusco
 Traxit nitentem contra labiq; volentem.*

Lupus piscis inescatur per Squillam, vt idem tradidit.

DE SQVILLA LATA, SIVE VRSA.

Cap. X.

Æ Q V I V O C A.

Aρστος Ursus, aut Vrsa animal quadrupes ferum, hybernorū mensium som- *Ursus qua-*
 no pinguescens: cuius naturam latissimè prosecutus est Plinius: Est præ- *drupes.*
 terea sic dictum signum caeleste, quod Latini septētrionem dicimus à simi- *Lib. 8. c. 36.*
 litudine septem bouū iugum subeuntium: Græcorum nonnulli ἀμαξον *Ursus signū*
 idest plaustrum, quòd plaustrorum similitudinem referat. Eustathius di- *caeleste.*
 cit hanc Vrsam fuisse filiam Lycaonis, nomine Calisto: eamq; ob amoris cū Ioue commer- *cap. 4.*
 cia à Iunone in Vrsam conuersam, atq; à Diana iaculo confectam, à Ioue eius miserto in *πρὸ*
 astra relatum. Aliter fabulam hanc narrant Theon Arati interpret, & Hesiodi scholiastes, *Ad pisonem.*
 quos lector per otium consulat. Duæ autem sunt Vrsæ; maior helice, minor cynosura *Lib. 4. Ha-*
 appellatur. Accipitur etiam Ἄρστος, pro parte orbis septentrionali apud Herodotum. *licent.*

SYNONYMA.

Nominis va-
rio.

Lib. 3.

Lib. 3.

De Vrfo va-
ria opinionones
Exeri. 245.
Cancer He-
racleoticus.

Maffacaram.

Vrsetta.

CRVSTACEVM quod hic depictum exhibebimus Squillam latam appellatit Rondeletius, quod potius Squillis quam Locustis videatur annumerandum. Carent enim, inquit, primi eius pedes forcipibus, quos chelas vocant, quibus munita sunt Locustæ: alioqui corporis forma Locustæ admodum similis. Latæ autem cognomen addidit, ut ab alijs distinguatur: nec id sine exëplo. Quippe Arhestratus, ut auctor est Athenæus *πλάγεται κριπιδας* appellavit, quamquam Locustas, Astacos, Caridas confundit se videatur: quæ ramen discernenda esse, & specie differre scripsit Athenæus, sed Aristophanes in Thesmophoria Zuis, non Arhestratus ut Rondeletius hic scribit, *πλάγεται κριπιδας* meminit: quo nomine de Astacis eum sentire Athenæus conijcit. Sed est ne hæc Vrfa Aristotelis? Rondeletius id pertinaciter negat: quod Aristoteles Vrsum videatur cum Canceris numerare, Bellonio contradicens, qui Vrfae nomen Squillæ latæ imposuit, propterea quod terrestris Vrfa in morem, qui crasso & recurto esset corpore, eiusq; colorem referret. Profectò huius Bellonij opinionem defendit Iulius Cæsar Scaliger, & Vrsum Rondeletij Cancrum Heracleoticum esse asserit: Squillarum, inquit, species vna vulgari Gammaro (huic uicili nimirum siue Gammaro, siue Astaco) similis ab eo ijs discretâ notis, quas supra ponemus (citauimus eas præcedenti capite, ubi de Squillarum generibus dicebatur) sed maxima: Astacum. n. equat magnitudine: alicubi etiam superat quemadmodum scribit Athenæus. Vrfa hæc est Aristotelis. Vbi enim porrecta iacet, Vrfae corium extensum representat. Et paulò post: Quoniam verò doctissimus amicus noster aduersus alium quendam scribens (incoligit Rondeletium, qui scripsit hæc de re contra Bellonium) à nobis videtur dissentire, Bellonij nostri ratio reddenda est. Negat Aristotelis Vrsum esse Squillam maiorem: quia fecit eam ab Astacis, & Locustis, & Squillis posuerit. Sanè, sed Locustaceis annumerauit, cum eis Locustis pariendi tempus idem assignabat. A. Squillis separauit, quia sub Squillæ nomine haud notat. Aristoteles enim si eam pro Vrfa non accepisset, omnino ei ignota fuisse videtur. quandoquidem eam inter Squillas nusquam commemorat. Et celebris tamen tota Græcia fuit: ad Smyrnam laudatissima. Neapolitani, & Messanenenses in Sicilia vulgò Vrsum marinum vocant Messacaram, vel Maffacaram; quæ à Græco nomine deflecta videntur, *ἢ μέγαν, ἢ μέγαν* κριπιδας, hoc est maior Squilla, ut placet Zoographo. A Liguribus Chetta vocatur teste Rondeletio, quod nomen fortè corruptum est à vulgò pro Vrsetta. Minorem enim huius generis speciem, alioqui per omnia huic similem, Ligures Bellonio testem Vrsettam appellant. Romæ etiam vtramq; speciem Mazzacaram vno nomine vocari audiunt Gallis qui Mediteraneum mare accolunt, nullum adhuc nomen. Nulla enim ibi eius fuit Squilla. Germanica nomina fingit Zoographus ab Vrfo quadrupede Ein Ber, ein Meerber ein Berenkrebs. His maioris & minoris discrimen addi licebit.

GENVS. DIFFERENTIA.

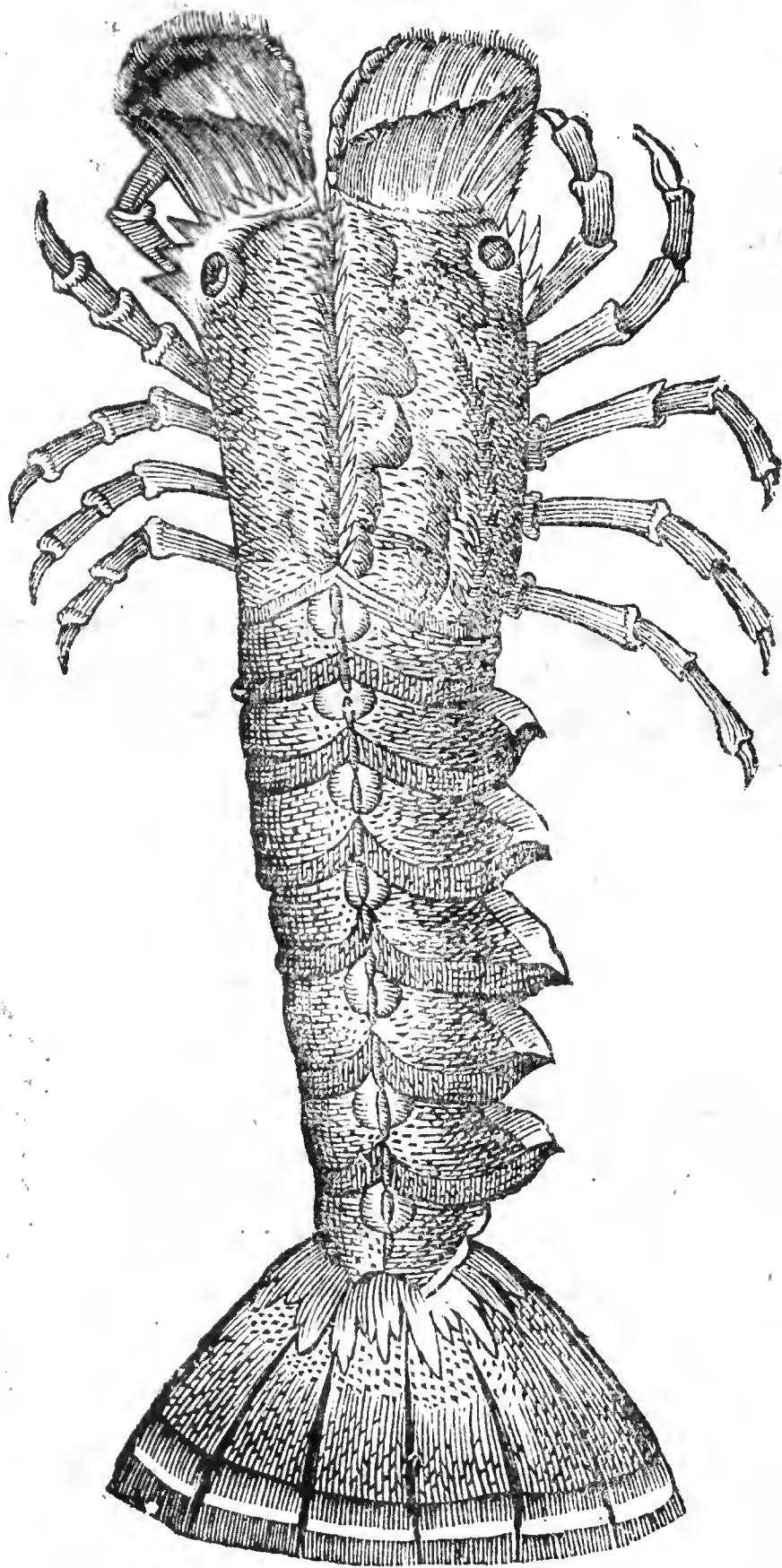
Descriptio.

De Aquatil.
2. c. 33.

Maioris de-
scriptio.

BELLONIVS Vrfae duo constituit genera, maiorem & minorem, quam Rondeletium Squillam cælatam opinamur nominasse, & de qua sequenti capite. Maior igitur fuit Squilla lata Locustarum modo, ut scribit Bellonius, forcipibus caret, eademq; colorem cum Locustis magnitudine: terrestris Vrfa in morem crasso & recurto corpore, eiusq; colorem habet, vnde illi nomen. Proinde tabellis firmis, fortibusque loricata est, ut Locustæ terra terrestris, cubitalisque nonnumquam est: antennas ad prætentandum iter non habet longas, sed coloris cærulei, bifidas, atque vtrinque in lateribus ante oculos duas, conuexum, seu cirrorum munere fungentes. Tota eius anterior pars vnico constat thorace, cuius plastronum vocat. Quinos vtrinq; pedes gerit, vnguibus robustis, ac nigris munitos: scilicet catas tibias, articulationibus quinis interseptas. Os præterea subtus habet, ut cæterum Locustarium & Cancrarium genus. Alibi quoque in observationibus suis; Similes ferebat inquit,

Squilla lata authoris.

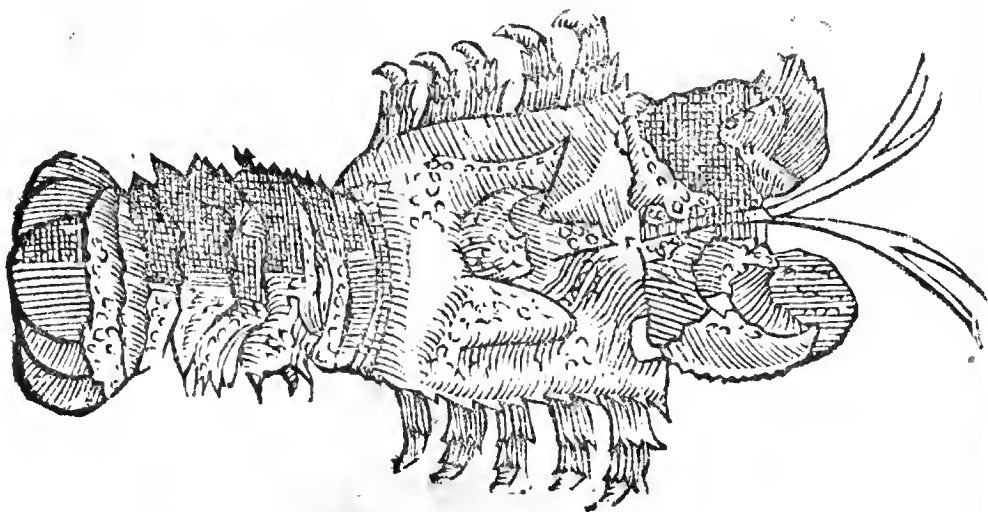
inquit, de Viris loquens, sunt Astaco; sed chelas non habent, ut neque Locusta: nec aculeis exasperantur, ut neque Astacus. Locusta enim toto dorso superiore aculeata est, &c. Rondeletius eam sic descripsit, & diligentius. Squilla igitur lata, inquit, Locustarum est magnitudine, sed latior multò & magis depresso corpore & hirto, in fronte ossa duo, utrinque unicum, in ambitu ferratum, in quibusdam acutius, in alijs latius: his pinnae duae aligantur, inter hæc duo enascuntur cornua, initio articulata, circa medium bifida, ut ex duobus quatuor fiant, non valdè longa. Os & oris appendices ita habent, ut in Locusta.

N

Brachia

Brachia duo habet cum aculeis, veluti clavis eminentibus, pedibus maiora, non bifida, quæ in os flectuntur, quibus cibum ori tanquam manibus admovent. Hæc qui bifida non esse videbant, pedibus annumerabant, ut quinque pedes esse dicerent. Sed hoc Squillis proprium est, chelis carere, harum autem vice brachia maiora pedibus habere. Pedes utrinque quaterni sunt, ut in Locustarum & Cancrorum generibus. Oculi parum prominent, ob id conditi videntur: frons quadrata & latior quam in villo Crustatorum generibus. Tumores multi per dorsum sparsi sunt, ex quibus exstant tubercula, quorum summa pars adeo rubet, ut carbunculos in annulorum pala inclusas esse dicas. Cauda tabellis quinque constat, & in pinnas totidem definit: in caudæ superiora parte appendices sunt ad ova reponenda, quemadmodum in Locusta. interna quoque omnia similia habet.

Squilla lata Rondeletij.

L O C U S.

RARA est apud nos, inquit Rondeletius, Massiliæ aliquando capitur. Satis frequenter Romæ & Neapoli, & in mari Siculo, in Africa autem frequentissima. Hanc si ibi reperisset Apitius, non tam citò ad suos redisset. Scribit Athenæus Squillas circa Minturnas Campaniæ oppidum maiores esse Smyrnæis: quæ de Vrsæ intellexisse visus est Cælius Scaliger: ait enim: Et celebris tamen tota Græcia fuit; ad Smyrnæam verò etiam lau dat illa. In cænohis locis viuit, argumento est quòd sordida & luto obsita è mari extrahatur.

C O I T V S. P A R T V S.

EODEM modo coit, quo Locusta, eodemque tempore, scilicet æstate. Idcirco dicitur Aristoteles. Iis etiam quas nomine Vrsæ Arctos appellant, idem pariendi tempus natura statuit, quod Locustis: quocirca per hyemem & vere prius, quàm ova excludant, cibum laudantur: cum excluderunt, deterrimæ fiunt.

V S V S I N C I B I S.

VNDE patet in cibum quoque fuisse ab antiquis receptam Vrsam. Nec sine ratione. Est enim carne molli, ut Astacus. Proinde eodem modo coquere eam solent.

DE VRSAMINORE.
Cap. XI.

VAM Bellonius Vrsam minorem appellat, Rondeletius, ni fallor, Squillam cælatam dixit. Scaliger Aristotelis Crangen facit. A maiore, inquit, non nisi magnitudine differt, & lineamentis quibusdam, quibus tessellatæ lamellæ pictæ sunt. Hæc est *κρᾶγγη*, Aristotelis, ait enim, Crangen & Gibbam, æquè vtranque habere in cauda pinnas: hoc eas differre, quia in Crange media pinna lata sit, in Gibbâ verò acuta, hæc ille. Sed alia est Rondeletij Crange, qui hanc suam Squillam cælatam, Cicadam Aeliani esse arbitratur, potius quàm illam Squillæ speciem, quam ipse Mantin nominat, Cicadam ab alijs existimatam. Scaliger Cicadam Aeliani eam esse putat, quæ etiam vulgò à piscatoribus Vasconum sic appellatur: Bellonius verò Rondeletij Mantin, Massiliæ, & Genuæ Cicadam marinam vocari ait: cuius sententiæ Zoographus vel ideò magis fauet, vt antiquo nomine non careat, & fingendum sit nouum, quod fecit Rondeletius. Aelianus certè cum Romæ vixerit, inquit Zoographus, & harum quidem rerum studiosus, non potuit ignorare Cammaros Romæ vulgò dicitos è genere Squillarum, vt Athenæus scribit: quod si eosdem Cicadas marinas putasset, nō tacuisset, opinor, præsertim cum alius nemo hoc nomine sit vsus. Hæc Zoographus, contra Rondeletium, qui hanc Squillæ speciem esse putat antiquorum Gammarum, siue Cammarum nominatum authoribus Athenæo, Plinio, Columella, qui Cammarum inter parui incrementi pisces recensuit. Sanè argumentum nullum habet efficax. A colore enim id tantum sumit, quem ait magis rubeuro in hoc, quàm in vlllo alio Crustato, siue crudus sit, siue coctus, eumq; colorem nulli maximè referte, quod scilicet de eo dicit Martialis.

*Immodici tibi flaua tegunt chrysendeta nulli,
Concolor in nostra Cammere lance rubes.*

Nos quid sit Cammarus veterum, in Astacorum diximus historijs. Cæterum Rondeletius Cicadam marinam potiore ratione nominandam esse censet, ob maiorem cum cicadis terrestribus similitudinem: Squillam verò, tum quòd supra dictæ similis sit, tum quòd brachia priora indiuisa habeat, qua nota Squillas à Locustis & Cancris secerni dixit: Cælatam verò, vt ab alijs internoscatur. Nam quinque tabellis constat, & dorso egregio naturæ artificio variè cælatis & sculptis, vt in pictura expressit. Squilla hæc tota rubet, vt idem scribit, ossa vtrinque habet in fronte, in ambitu ferrata, acuta, veluti Squilla lata: quibus annexæ sunt pinnae, veluti alæ. Cornua duo habet, brachia duo indiuisa, quibus ori cibos admouet: pedes quaternos, circa os appendices, internas partes, caudæ pinnas easdem quas Locusta: magnitudine verò differt: nam dodrantalem magnitudinem vix superat. Carnis substantia Astaco quoq; similis est. Minor autem Arctos, inquit Bellonius, per omnia maiori responder. Ligures Vrsætam appellant, crassiore est quam Sparnochius (Squilla Crange) corpore, & forcipibus, vt Vrsæ, caret. Prætenturis quoq; binis prædita est, & rostratum caput gerit. Cæterum est corpore robusto, & recurto: omnes deniq; notas cum maiore communes ostendit. Sed Bellonius huius iconem non apposuit: Rondeletius expressit. Sed quia Squillam cælatam Aeliani ille Cicadam marinam putat, ideo Aeliani verba quæ super ea memoriæ prodidit, placet adscribere: Est etiam Cicadarum genus marinum (*κρᾶγγη ἰνάλιος*) quarum maxima parui Carabi similitudinem speciemque gerit. verum tamen cornua, non similiter atq; ille magna, nec aculeos habet: aspectu etiam nigrior est: & cum captus est, stridorem quendam edere videtur. Pinnae ipsius exiguae sub oculis conascuntur, terrenarum alis similes. Hominum plerique idcirco ab ea se abstinent, sed mari reddunt, atq; etiam mortuam flentes & fordidati humatione afficiunt, quòd eam dicant Perseo Iouis filio consecratam esse.

*Exer. 245.
Crange Scaligeri.*

Cicada marina.

Lib. 7.

*Cammarus
Rondeletij.*

Descriptio.

*Li. 13. c. 29.
de animal.*

DE CARANGONE.

Cap. XII.

SYNONYMA.

Histor. 4. c. 2

BI apud Aristotelem Squilla quædam vocantur κράγγυες, aut κράγγυες, quod nomen magis placet Zoographo : Gaza Crangines, vt delphinis vertit. Apud Hesychium, & Varrinum Κράγγων est ἐνυδρον ζῷον, καὶ ἐστὶν κάριδος, sed melius scribitur duplici y, vt apud Aristotelem. Cæsar Scaliger Squillam celatam Rondeletij siue Vrsam minorem, facit Crangonem diximus superius. Alia quidem est Rondeletij Crange, cuius iconem apponemus. Hæc Cammerugia & Sparnochia vulgò ab Italis vocatur, à Romanis dempto primo elemento Parnochia, à nostris inquit Rondeletius Caramote (vt parua Squilla Caramot) ab alijs Longoustin, à Burgedengalenibus seruata vetere appellatione Squilles.

DESCRIPTIO.

Color.

Cornu in fronte.

Oculi.

Cornua.

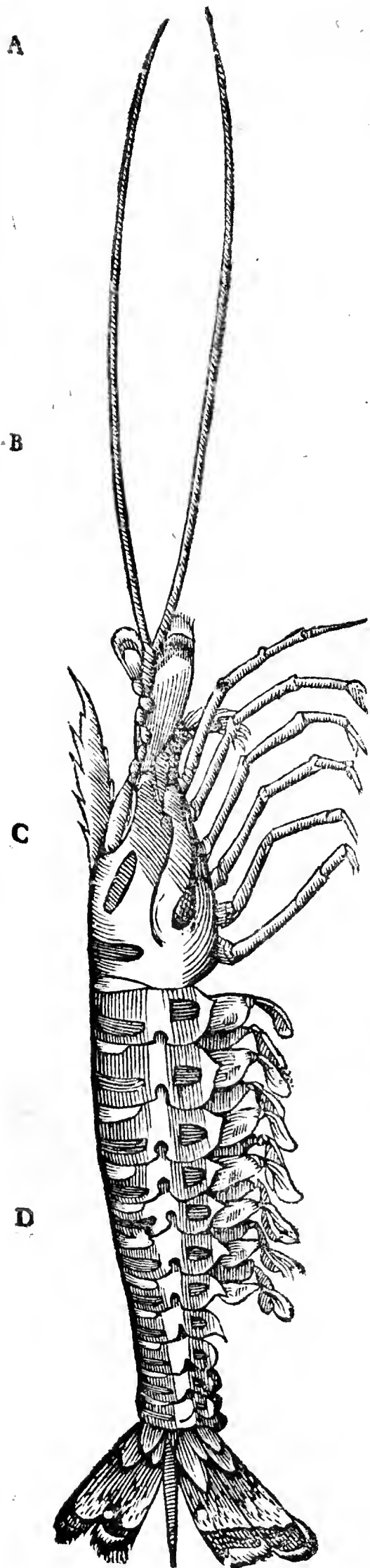
Os.

Pedes.

Cauda.

RONDELETIVS hanc sic descripsit: Est, inquit, hæc Squilla palmi maioris longitudine. Crusta tenui contegitur, læui, candida, nonnunquam ex albo parum rubescente; cocta verò tota rubescente, instar cornu pellucida. Habet è dorso natum cornu in fronte, ferratum, sursum recuruum, illius denticulatæ asperitates in superiore & inferiore sunt parte, non in lateribus veluti in Astacis & Squillis latis. Oculi conuei sunt, satis prominentes, in quibus subiecta pars caua est cochlearis modo. Cornua quatuor habet, duo bene longa, tenuia flexibiliaque, his alia duo breuiora in summo diuisa. E lateribus veluti alæ exoriuntur parua; albæ, radio siue aculeo innixæ. Os & oris appendices, cuiusmodi sunt in Locusta & Astaco. Pedes quinos habet, præter hos brachia diuisa, qui in calcar terminantur, pedesterni: qui hæc sequuntur, parum diuisi, bini & vltimi indiuisi. Posterior pars pro reliqui corporis crassitudine & magnitudine longa, septem tabellis constans, in pinnas quatuor definit: è quarum medio extat aculeus latior quàm in Squilla gibba. Supinæ caudæ appendicibus, coeundi pariendique modo, partibus internis à superioribus non differt. Comprobat deinde Rondeletius se veram Squillam Crangonem exhibere his verbis: Squillam Crangona nos rectè repræsentasse demonstrare oportet. At primùm cum Crustatorum animantium quatuor sint genera (vt prius ex Aristotele ostendimus) nulli potius quàm Squillarum generi subijci hinc perspicuum est. Ea enim quam exhibemus, læuis est, Locustæ toto dorso aspera: chelas ante pedes non habet vt Astaci, cauda est protensa, non rotundo corpore, & sine chelis: non est igitur è Crangonum genere: quare Squillam esse necesse est: non latam quidem, neque celatam vt corporis species & læuitas sine vlla læuatura ostendunt: neque parua quæ maior nonnunquam fiat: nam ea longè minor est quàm paulò post exhibebimus: neque Gibbata quia gibbo caret. His omnibus accedit nota certissima ab Aristotele tradita, qua Squilla Crango à similibus internoscatur: καὶ ἢ κάριδος ἢ κρηὶνὴ πλωδύραν καὶ πτερυγία τέσσαρες ἔχει δὲ καὶ ἢ κράγγη πτερυγία ἐπ' ἑκάτερον οὐ τῆ δὲ οὐρά: τὸ δὲ μέσον αὐτῶν ἀκαταστάτων ἀμφοτέραι, πλωτὴ αὐταὶ μὲν πλατὺ, ἢ δὲ κρηὶνὴ ἕξυ. Squilla gibba caudam habet, & pinnas quatuor: totidem (totidem non est in Græco) & Crangon in vtraq; caudæ parte, & pinnarum medium in vtrisque spinosum est siue aculeatum, sed in Crangone latum, in Gibba acutum. Hæc nota in vtraque Squilla & Crangone, de qua nunc agimus, & in Gibba, qua mox, euidentissima est: & verissimam esse comperiet, qui pictas à nobis Squillas viuas contulerit. Hæc sunt quæ fidem faciunt Squillam Crangonem rectè nos ab alijs distinxisse. Eandem ante Rondeletium nouerat Bellonius & sic describit: Insignibus notis à Gibba differt. Nam vbi in Gibbis multiplices cirri spectantur (anteriori præcipuè parte) pedesque omnes in extremo bifulci, Sparnochiæ duo, oblongi tantum cirri prominent, & ungues acuminatos more Locustæ habet, & eodem modo quaternas in extrema parte caudæ

Descriptio ex Bellonius

caudæ: quarum ea quæ in medio sita est, si pinna esset, faceret ut quinque pinnae, ut in Astacis, & Carabis, numerarentur: sed spinea duritie prædita cernitur, ac crenis horridula est. Anteriori autem frontis parte quatuor cornua æquali ferè longitudine videas. In quibusdam locis adeo magnæ nascuntur Squillæ, ut prope spithamen, hoc est palmum excedant: quæ quidem sunt alijs efficaciores. Hactenus Bellonius. Quam autem Zoographus vidit & delineatam exhibuit, eius color partim rubet, partim dilutior albicat, ad latera flavescit: extremitas quatuor latiorum caudæ pinnarum cærulea est: pars inter eas media acuta rubet. Media inter hoc genus, & Cancellos sive Bernardos Eremitas esse videtur, sequenti pagina depictum crustaceum, coloris totum ferè cinerei pallidi, nisi quòd alicubi ut in cauda dorsoq; & chelis nonnihil cærulei habeat.

*Crangonis
descriptio ex
Zoographo.*

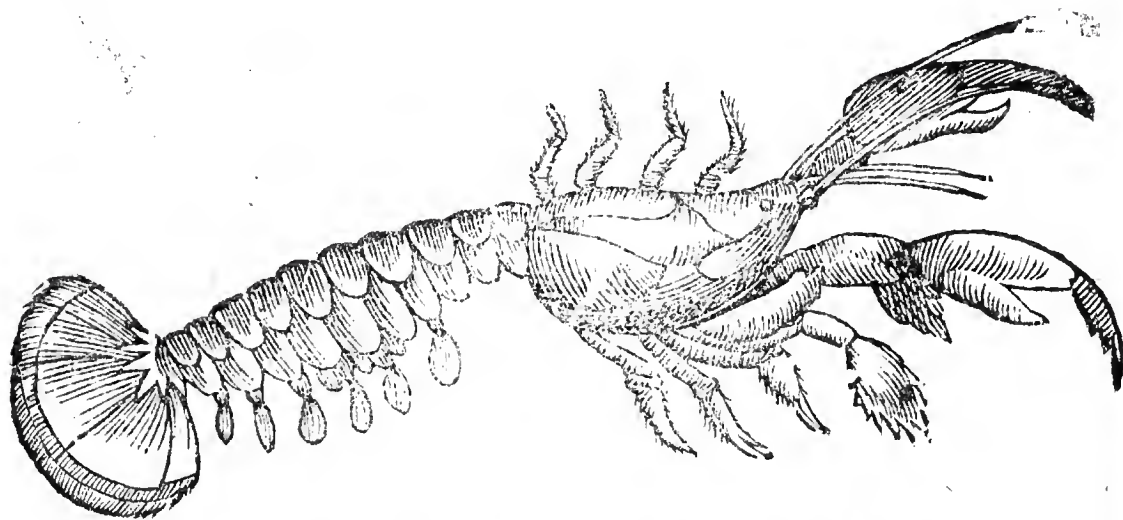
VSVS IN CIBIS.

CRVSTATORVM omnium sapidissimi sunt, vnde in mensis nobilium, Romæ præsertim, primo ponuntur loco. Carue enim sunt tenera, dulci, bonique alimenti ac multi: Vnde hecticis & atrophis laborantibus utilissimus cibus. Coquunt hanc in Italia varijs modis frequentissimè in aqua dulci, sed meliores sunt in marina si coquantur, & cum sale, ac pipere comedantur. Optimæ sunt earum caudæ crusta spoliata, ac cocta cū pipere, sale, & aceto. Fieri quoq; possunt ex eisdem varia iuscula iucundi saporis. Optimæq; sunt à mensibus Februario, Martio, Aprili, Maio, sed Romæ omni tempore venales habentur.

Ut coquantur.

Cruſtaceum quod medium videtur inter Crangonem, Squillam,
& Cancellum, ſiue Bernardum Eremitam.

DE SQUILLA GIBBA.
Cap. XIII.

SYNONYMA.

VAM Aristoteles κυβλώ κερίδα vocat, Gaza rectè Squillam gibbam interpretatus est. Cognomen κυβή seu Gibba additur propter gibbum quem habere videntur, dum se curuant. Idcirco κερύλλας appellasse eas visus est Araros in Campalione, & Ophilio in Callachro κυρτάς:

Κυρταὶ δ' ὁμοῦ κερίδες ἐν ξηρῷ πεδῶσι:
Ac Gibba Squilla in arido solo.

Idem in Iaelmo:

Ὁρχυῶτο δ' ὡς κερίδες ἀνδράκων ἔπι
Πηδῶσι κυρτάς, idest,
Saltabant vt Squilla super prunis
Gibba saliant.

Gambarella.

Græci recentiores antiquum nomen hodie non seruant, Caridas, & Caranidia vocantes vt scribit Bellonius, quamquam Astacum fluuiatilem idem à vulgo Græcorum Caranis & Caranidia dici tradat. Squilla hæc gibba Romæ nunc dicitur Gambarella, vt scribit Bellonius à tibijs quæ gambæ dicuntur. multis enim cruribus prædita est; Zoographus potiùs à Gammaro diminutiuum nomen esse putat. Idem Bellonius (nisi sit error liberariorum) Parisijs hanc Squillam Gueruette vocari ait: Suspicitur Zoographus Guernette legendum: quoniam Germani inferiores aliqui (siue hanc solùm, siue aliam quampiam) Gernat appellant. Galli quidem quintam vocalem post g scribere solent, e, vel i, sequente, cum hanc consonantem ita proferunt, vt ante reliquas tres vocales proferri solet. Sed Rondeletius à Pariensibus vocari scribit Cheuretes: à suis Caramot, ad discrimen Crangonis, quam Caramote appellant. A Santonibus de la fantè, quòd agris vt plurimum soleant apponere: à Rotomagensibus Salecoques, vel Salcoques, vt ait Bellonius; quarum quæ adhuc vaginis inclusæ sunt, Bouquetæ: ijs autem exutæ, des Creuettes appellantur. Armorici des Sautrelles: saliant. n. Locustarum more. Massilienses vulgò vetustatis vestigia retinentes, Carambotos vocant deducto à Caride nomine. Qui Galli Oceani litus incolunt, etiam à saltatione nominant Cheurettes, quasi capreolas dicant. Galli in Neustria Bouquet, quod hirculum interpretatur Zoographus. Lusitani Caraman de Lisboa, Veneti vulgò Squillas. Germanica nomina hæc finxit Zoographus: Ein Seegitzle, ein Meer Geiss: ein Beckle, ad imitationem nominis Gallici Cheurette, idest hœdi, quo vtuntur Rupellæ, vel à gibbo vocat ein Hegerling, ein Hogergernir.

GENVS. DIFFERENTIA.

Descriptio.

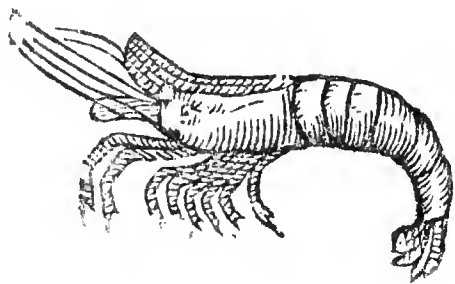
SCALIGER tres facit Squillarum minorum species, omnes gibbas: maximam quæ Crangon fortè est Rondeletij: minimam, quam Vascones Ciudadam vocant, Adriatici maris accolæ Squillâ: medię magnitudinis Gambarellum vocatam ab Ittris: quam Itali quidam minimam ita vocent. Sed videntur veteres Gibbæ nomine vnicam tantummodo speciem *κατὰ τὴν ἰσορροπία* intellexisse: cui nimirum Scaliger mediam magnitudinem assignat. Squillarum generi, inquit Aristoteles, quas gibbas vocamus, quini vtrinque; (pedes) situ quo cæteris: quorum proximi capiti acutiores, & quini vtrinque; alij ventri iuncti, quorum extrema latiuscula sunt. Tabellæ ijs nullæ parte supina: prona similis Locustarum est. Sed vetus Aristotelis interpres, Squillæ gibbæ, inquit, duodecim pedes habent, vtrinque; sex. Ibidem Squillis gibbis caudam esse tradit, & pinnas quaternas. Nec plura de hac Squilla, in ijs, qui nunc extant libris Aristotelis inuenio, de corporis ac partium singulari forma. Bellonius senos, inquit, ante frontem gerit valdè tenues cirros, quibus Dioscorides aconiti radices in tenues fibras abeuntes comparauit: Caudam contractam, in cuius extremo pinnae sunt (vt in cæteris Locustis) quinæ: quarum quæ medio loco posita est, serratam, spinosam, duram, atque in acutum fastigiatam formam habet, quamobrem quaternas tantum illi connumerauisse pinnas (vt in Crangone dicitur) satis fuerit. His addatur Rondeletij descriptio, quæ talis est: Gibbæ Squillæ Crangonibus tenuiores sunt, maximè in cauda extrema, in fronte cornu gestant, veluti Crangones, magnum pro corporis ratione. Oculos, alas, pedes, cornua, os, oris appendices, interna omnia similia Crangonibus habent, caudæ initium in tumorem erigitur, vnde illi nomen: ab hoc tumore cauda tenuior & gracilior esse incipit, in pinnas quatuor desinit: harum medium acutius est, quàm in Crangonibus, vt dictum est: qua nota & gibbo à Crangonibus Squillæ distinguuntur. Cardanus addit forcipes pedibus duobus prioribus, ijsque manuum vice vt, fortè cum Bellonio deceptus, qui non audiendos putat, qui Squillarum pedes forcipibus carere arbitrantur. Sed satis superius demonstratum, Squillis proprium esse, carere chelis. Sanè in Rondeletij icone nulla forcipum aut chelarum vestigia apparent, vti neque in nostra, quæ meliùs legitimam Squillam gibbam repræsentat (quamuis in colli inferiori parte plurimas habeat appendices, quæ nullæ sunt in Rondeletij icone) & eadem sit magnitudine, qua depicta cernitur. A nostris diuersam aliam iconem exhibet Zoographus, nimirum hanc, quam putat esse Gibbam Rondeletij. Picturam minorem esse voluisset, & caudam minus directam, vt cognomini responderet. Sed admodum differt hæc pictura à Rondeletij. Ostendit enim sex seu maius quatuor antennas longas, duas exteriores Simples, alias verò duas statim à principio bifidas, vt quatuor esse videantur: deinde quatuor pedes priores forcipatos; duos maiores quinq; constantes internodijs, si forcipes annumeres, duos minores quatuor internodia habentes.

Exercit.
245.

Hist. 4. ca.:

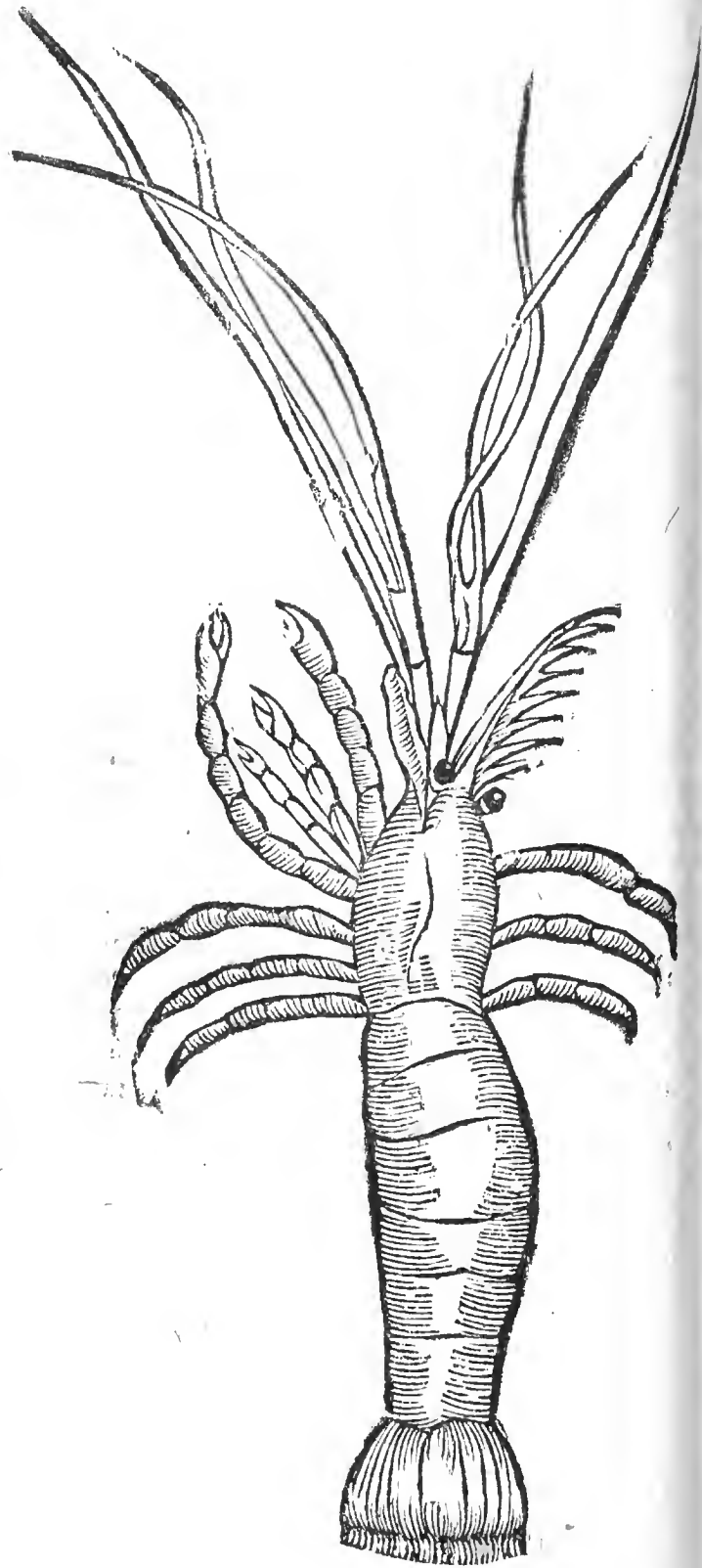
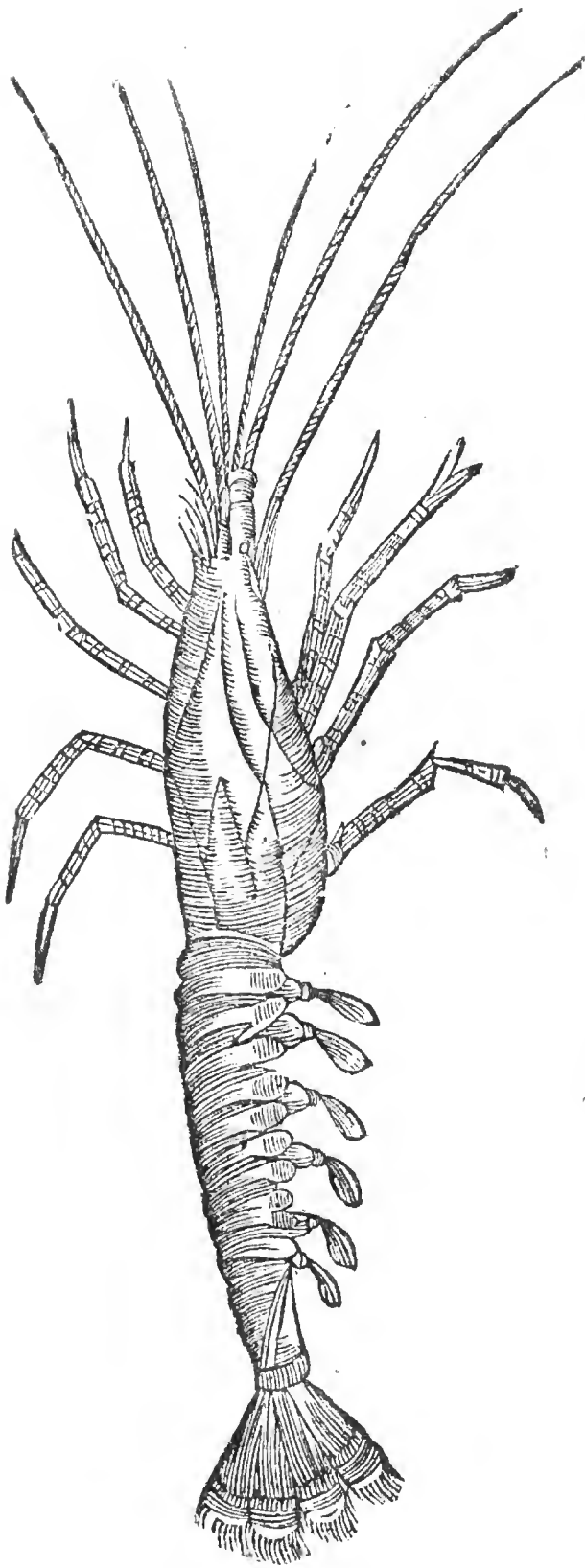
Lib. 2. de
aquatil. 3.Descriptio
ex Rondele-
tij.Squilla gib-
ba Zoogra-
phi forma.

Squilla gibba Rondeletij.

Squilla gibba nostra.

Squilla gibba Zoographi, Venetijs ad ipsum missa.

LOCVS. PARTVS.

IN Santonum litore maxima earum copia est, & alibi quoque in litoribus Germaniæ & Belgij. Oua pariunt & generant more Locustarum; quia sunt illius interanea perfimilia. Vterum autem gerunt menses circiter quatuor teste Aristotele. Græcè legitur: Ἰών δὲ φύκων ἢ κύκων ἐστὶ περιτέσσαρας μῶνας. Quocirca rectè Gaza legit τῶν κύκων, non φύκων.

Hist. 5. c. 17

NATURA. MORES.

QVOD antea de Squillis in genere dicebamus ex Aeliano & Phile, nimirum Lupum piscem ab eis vinci, & interimi, vbi eas deuorant, id Rondeletius & Bellonius in capite de Squilla Gibba retulerunt, nam cornu frontis elatum in palatum Lupi infigunt. Sanè Crangones idem facere possunt, quarum cornua dura admodum, quamuis pauciora, minimæ verò non possunt, cum cornu eiusmodi careant. Opianus tamen de Squillis paruis, per quas Gibbas intelligunt, hæc canit Lippio interprete.

Vt lupum piscem occidant.

Sunt Squilla exigua, sunt paruo in corpore viues;
At magnum & saturo præclarum labræca ventre
Interimunt albi: properat gelidæq; teneri
Labrax pisciculos qui paruo robore possunt
Non dare terga fugæ: non a quo occurrere Marte.
Occisa occidunt hostem, perimuntq; necantem,
Cum Squilla rictu piscis sorbentur aperto,
Turmasim in medium descendis iuxta palatum,
Et ferunt cornu quod fronte insurgit acuto.

Saltant vbi tanguntur, ac tangentem sæpe expauescunt; corpusq; in aqua gibbosum arcuato motu promouent erucarum modo, quod Anaxandrides in Pandaro annotauit his verbis.

Οὐκ ἐπιχειροῦσ' ἀρθός ὦ βέλτις' ἔσθῃ.
Αὐτὴ δὲ κωριδοὶ τὸ σῶμα καμυύλη
Ἄγκυρὰ τ' ἐστὶν ἄγκυρος τοῦ σώματος.
Si te curues, haud recte futurus es vir optime:
Squillarum more, arcuatam corpus hac flectis.
Obiectaq; anse corpus anchora prorsus est.

VSVS IN CIBIS.

SUNT hæc admodum laudatæ apud priscos & recentiores tanquam optimi nutrimenti & saporis dulcis: quod etiam Matron Parodus apud Athenæum in Atticæ cœnæ descriptione cecinit.

Καρίδες θ' αἰ Ζευὸς Ὀλυμπίου εἰσὶν αἰοῖδοι
Αἱ δὴ ἰδῶν κωφαὶ μὲν ἔσαν, χρῆσαι δὲ πασαοδαί:
Squilla Iouis Olympij cantores
Aspectu quidem Gibba, sed in cibo suauissima.

Idcirco vendebantur olim in sportulis, ex iunci vimine contextis, vt apparet in hisce Arari in Campilione versibus:

Vt venderentur.

Αἶτε καμυύλη
Καρίδες ἐξήλλοντο δελφίνων δίπλω
Εἰς χυνοπλεκτον ἄγγος. Vertit Dalechampius:
Et curuae
Carides exilire delphinum modo
In vasa texta iuncis.

Friguntur cum oleo in sartagine: aut elixantur in aqua & cum aceto comeduntur. Hæcicis quoque in cibo mirum in modum conferunt, & longè deliciores sunt, quàm Locustæ aut Astaci.

Hæcicis conferunt.

DE SQVILLA PARVA.

Cap. XIV.

SYNONYMA.

Hist. 5. 15.

Hist. 4. 64.

χλωρός color quis.

PROPRIO nomine caret ea Squilla, quam Aristoteles periphrasticè Squillarum τὸ μικρὸν γένος appellat, rationem addens: αὐτὰς γὰρ οὐ γίνονται μείζους; hoc est: nunquam enim maiores euadere possunt. Sed hic lectiores aduertit rectè Rondeletius, τὸ καρίδιον μικρὸν γένος, id est Squillam parvam, & τὸ καρίδιον non idem esse quod σκύλαρον, quod tamen etiam Squillam parvam Gaza apud Aristotelem conuertit. Nam σκύλαρον, inquit Rondeletius, non est ex Squillarum genere: chelas enim habet Astaci modo. Κουρίδες, καρίδες. ἢ τὰς μίτρας ἐγγλωρούς: τὰς δὲ ἐρυθρὰς καμμάρεας, exponunt Hesychius & Varinus. Videntur autem Zoographo dicere, Squillas paruas alio nomine ἐγγλωρούς dici, à colore fortassis: quem eis viuis obscurum Rondeletius tribuit, Bellonius subfuluum: coctis rubescentem vterque. χλωρός quidem modò viridem, modò luteum colorem Græcis significat. Eadem χλωροκουρίδες fuerint: sic enim apud eundem Hesychium legitur, pro genere Squillarum. Mauult Zoographus χλωροκαρίδες, ἢ γοῦν εἰς χλωρὰ καρίδες. Et μελικαρίδες nominatæ in conuiuio, quod Philoxenus Cytherius describit apud Athenæum his verbis: Ξανθαὶ μελικαρίδες αἱ κουφαί: nam & color ξανθός, idem qui χλωρός interdum est, & pro κουφαί fortè κυφαί, id est Gibbæ legendum, quanquam propter agilitatem κυφαί etiam, id est, læues cognominari possunt: à melle autem denominatæ videntur propter suauitatem in cibo: quamuis Rondeletius Squillas minimas omnium dulcissimas facit. Sed Scaliger coctam rubescere negat, dum sic scribit: Minima etiam è Garumna excipitur canistris: Ciuadam Vascones ob exiguitatem vocant, id est auenam. Pugillatim enim deuorant, sicut auenam Veterinæ. Hæc etiam in mari agitatur, nec rubescit cocta. Ab Adriaticis generis nomine dicitur: Sed fallitur Scaliger, quippe Veneti Squillam vulgò vocant Gibbam: hæc cocta rubescit. Bellonius tum Gibbam, tum parvam Gambarellam vocari scribit, Mathiolus Senensis Gambarello & Gambarusolo vulgò dici ab Italis. Scaliger eam Squillam, quæ media est inter minores, magnitudine, Gambarellum ab Istris vocari tradit. Lusitani Squillam parvam vocant Caraman de Villa Franca. Germanicè appellatur ein Zuergkrebslein, id est, Squilla nana: vel ein Kleiner Gernier.

GENVS. DIFFERENTIA.

Descriptio.

DVO inuenio apud Italos nostros Squillarum paruarum genera. Vnum maius, alterum minimum, illud duriore est crusta quam Squilla Gibba, magisq; relucet, viuumq; non aliter quam prædicta in aëre saltat, nocteq; lucet, vt candela accensa, Cambaretto vocatur Romæ. Alterum vero adeo exiguum est, vt mille vix libram æquent pondere, Romani Gambaruccio vocant. Venetijs quoq; frequens: coci quidam vocant Biana, id est, auenâ, vt Vascones Ciuade. Quocirca facillimè mihi persuaferim, esse hanc Squillam, quam vocat Scaliger minimam, & quæ canistris excipitur è Garumna, viuit enim non solum in aquis marinis, sed etiam dulcibus, & propterea Squilla fluuiatilis à Bellonio dicta est, quam sic describit. Squillis marinis multò minor est: tibiolas vtrinque quaternas, tenues, oblongas habet, in extremo forcipatas: cirros anteriori parte quaternos, oblongos, tenui filo graciliores, quibus iter quoquoersum prætendat, Latini prætenturas & antenas vocant. Pedes cum vtrinque quaternos habeat, duos tamen priores parte anteriore exterrigit: quibus non ad gressum quidem, sed magis ad corripendum cibum vitur. Nam tribus posterioribus tantum incedit. Pinnulis autem pluribus sub cauda positis in natatu vitur.

Squilla fluuiatilis Bellonij descriptio.

A vitur: quarum quinque in eius extremo transfueræ, earum corpus dirigunt. Harum autem media dura est, & gibbæ in modum ad oras crenata, vt reuera pinna dici non possit. Hæc Bellonius. Ciuadam Rondeletij, Gambarettum puto, prædicta Squilla minorem: sic enim

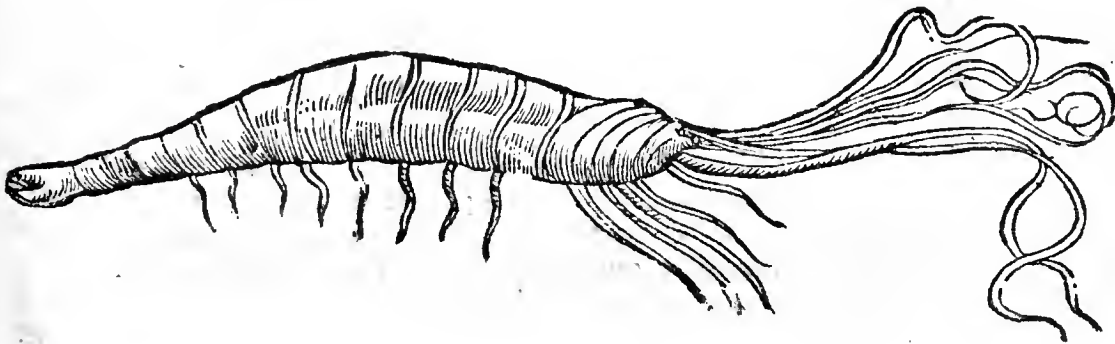
Squilla parua Rondeletij.

ait: Digni minimi est magnitudine: capite pro corpufculi magnitudine crasso & lato sine cornu, quo à Gibba differt: alioqui cauda tenui, paruo gibbo, oris appendicibus, caudæ pinnis, internis partibus Gibbæ per- similis, punctis aliquot variatur; colore est, dum viuit, obscuro, cocta tota rubescit. Eas quas describit Bello- nius, aiunt moris esse vt viuæ asseruentur, tuncque sub- fuluas spectari: sed coctas rufescere. Squillam paruam Venetijs depictam & ad se missam talem exhibet Zoo- graphus.

Ciuade Ron- deletij deseri- ptio.

B Squilla parua Zoographi, Venetijs ei missa.

L O C V S.

C **B**ELLONIVS longissimè à mari eas ait prouenire: vnde sumitur argumentum in mari non nasci, cum tamen Scaliger Ciuadam dictam à Vasconibus de Garumna canistris excipi, & in mari agere scribat. Et Rondeletius Ciuadam hyeme in Itagnis marinis capi tradit, & in magnorum fluuiorum ostijs; è mari etiam extrahi sæpe vidit, ne quis ob carnis succum dulcissimum, in dulci aqua gigni tantum existimet. Tarentinus Squillas fluuiatiles nominat; vt Nebricensis canit.

Vbi capiatur

Carulens nos tyris amat, quem sylua Marice Protegi: hinc Squilla maxima turba sumus.

Author est Aristobulus apud Strabonem in Indum flumen maximam multitudinem piscium ascendere & inter alios Squillas (*καρίδας*: interpret vertit Locustas) paruas quidem vsque ad montem ascendere: magnas verò vsque ad Indi & Arsinæ ostia.

Lib. 13. geo- gr.

D VSVS IN CIBO ET MEDICINA, & alijs.

LAVTIORES mensas apud Romanos honorare solet. Carne enim est adeo dulci, vt quibusdam fastidium pariat, & vix, teste Rondeletio, vllum aliud cibi genus dulcius degustaueris. Cū crusta & pedibus integra frigitur in sartagine addito oleo aut butyro. Sunt qui priusquam coquant, in sartagine perforata pedes vrunt, deinde aqua & oleo elixant. In aqua hordei lotæ, & in carnis iure coctæ hæcticis maximè conueniunt. Nam bene alunt, ad expurgandum pectus conferunt, multoq; vtiliores sunt fluuiatilibus Astacis, quibus medici plærique pro Cancris fluuiatilibus vtuntur, cum tamen duriore sint carne & minus dulci. Si agris parentur Squillæ, de quibus nunc loquimur, crustis suis nudandæ sunt: si enim vnà cum his edantur, flatu gignunt, velut aphix cum spinis comefæ.

Cum

Cum crustis elixæ in aqua & oleo, adiecto pipere sopitam Venerem stimulant: tùm quia semen satis copiosum, ob dulcem & benè nutrientem substantiam, tùm quia flatus gignunt. Frixæ in sartagine, flatus deponunt, more leguminum. Idem de Gibbis & Crangonibus dictum esto. Tarentinus escarum aliquot ad pisces capiendos in compositionibus carides fluuiatiles miscet in Geoponicis: nempe ad anguillas, mullos, magnos Scaros, & ad tenues pisciculos, qui capiuntur arundine.

DE SQUILLA MANTI Rondeletij. Cap. XV.

SYNONYMA.

HIVS Squillæ nullus veterū, vt existimat Rondeletius, meminit. Et quemadmodum Latini à terrestribus Locustæ similitudine marinam Locustam nominarunt; ita ille hanc *μάντι* à bestiolæ similitudine, quæ est ex Locustarum genere. Eam bestiolam nostri, inquit Rondeletius Preguedious id est precantem Deum appellant, quòd semper manus (brachia vel pedes in istis animantibus magis propriè dicuntur) iunctas teneat, eorum mo-

Nominis ratio.

re, qui supplices Deum deprecantur: Præterea corpore est valdè tenui & macilento, vt qui assiduis ieiunijs se conficiunt & macerant. Eandem bestiolam diuinare vulgus ait: captam enim pueri nostri interrogant, quæ sit Romam, vel Compostellam ad D. Iacobum proficiscendum ea: perinde ac si intelligeret, altero brachio extenso iter monstrat. Ab huius itaq; bestiolæ similitudine, Squillæ speciem, mantin nominauit: nam vtraq; corpore est longo, gracili, circa caudam latiore, brachijs duobus primis longis admodum. Squillæ speciem esse idem probat, tùm quòd chelis careat: quibus à Locusta & Astaco distinguitur; tùm quòd aculeos in cauda habeat, Squillarum modo, & corporis deniq; specie sit Squillis simili, longa, quæ à Cancris differt. Bellonius hoc genus Squillæ cum alijs prærisque doctis Cicadam marinam appellare maluit, nomine Massiliæ & in Italia vsitato in eodem animali. Sed Rondeletius, vt dictum est, suam Squillam cælatam, quæ Monpe-

Cicada marina quæ Bellonio.

lij vulgò Cicada nominatur, Cicadam Aeliani facere maluit, quòd maior ei sit cum Cicada terrestri similitudo. Gillius cum Cicadam Aeliani descripsisset, subdit: Massilienses tenuis suæ cuiusdam vetustatis retinentes etiam nunc Cicadas nominant. Romæ audiuit Zoographus appellari Cicadam marinam, quæ alibi Vallopa, quòd nomen Rondeletius Crangoni suæ tribuit. Cicadam marinam Romæ, & Genuæ vulgò dictam, Speusippi Nympham esse suspicatur Bellonius, sed nullo fretus valido argumento. Nam Astacum, Carabum, Cancrum, Pagurum, Nympham & Arcton similes esse dixit. Mathiolus Squillam Mantim, Hippocampum vocat.

Hippocampus Matthio.

DESCRIPITIO.

De aquat. cap. 3.

TENVIS est, inquit Bellonius, huius crusta: cruda ita albicat, vt ferè transpareat. Vnà cum pisciculis marinis sæpè suo cortice contexta extrahitur, & simul cum carapionatis, bocis, menis & trachuris, canistris inseritur. Natura incredibili ferè artificio Cicadæ oblongum corpus decem tabellis affabrè articulatis loricauit: quarum prima quæ caudam extremam conficit, pinnas in lateribus expandit. Cauda porrò duabus maculis phæniceis subrubris insignita est, quæ duorum oculorum speciem præferunt, estq; aculeata & crenata. Prima tabella à cauda incipiens versus secundam, tertiam, quartam, quintam & sextam, pinnulis fimbriatis multiplicibus subtus munita est: quibus dùm in mari natat, aqua percutit, & corpus incitat, Tres tabellæ, quæ sex prædictas subsequuntur, ternis vtrinq; pedibus communitæ sunt, ad ceruicis autem initium duo brachia maiora oriuntur, quibus cibum apprehensum ori suggerit: sed ea aliter quàm Cancris, aut Locustis forcipantur. Sunt enim in longum exprorecta, atque in extremo grandioribus crenis suffulta, quibus, cum cibum corripit, ex vno brachio ad aliam brachij articulationem transfert. Horum autem extrema

A ext. emā velut in duritiem osseam abeunt. dentiscalpijs conficiendis ob id expetita. Pars huius piscis quæ capiti contigua est, in exile quiddam terminatur, & contra quam cauda se in latum diffundit. Extra aquam prorsus immobilis & imbecillis est. Aculeū vnum habet vtrinque ori præfixum, vt phalangium & Scolopendra, quo mordicis cibum à pedibus iuggestum continet, quem postea dentibus conficiat, & in stomachum derudat. *Dentes.* Dentes illi natura in oris lateribus protulit, vnico vtrinque ossi crenato, V. literæ formam referente infixos. Cuius anterioris partis officium est ea incidere, quæ mandit: posterioris verò quæ crenas habet, conterere. Nam idem os duos habet dentium ordines. Præenturas duas in fronte breues, vrsinis similes ostendit, trifariam in extremo diffusas: ac rursus duas alias in lateribus prædictis breuiores. Oculos habet vitides, exertos, quos non alueo, *Oculi.* vt Cancrarium, vel Locustarium genus condit: sed ante hos pinnulas exporrigit eis similes, quas in cauda gerit: ex quo multi decepti caudam caput esse crediderunt. Strias rectas in tergore, atque in capitis tabella duas profert. Pisce dissecto, dentes fortibus musculis moueri conspiciuntur, cerebrumque adeo esse exiguum, vt vix hordei grani magnitudinem æquet, optici tamen ad oculos perducere apparent. Similis ferè Rondeletij descriptio est. *Descriptio ex Rondeletio.* Brachia duo, inquit, longa habet, articulis intercepta, vt ad os flexi possint, chelarumque *Cornua.* vsum præstent, interiore in parte serrata: quorum denticuli initio minores sunt, in summo ita magni; vt aculeis iucuruis aptius, quam serræ denticulis comparari possunt. *Oculi.* Cornua duo longa prominent, in quorum summo ramuli duo exoriuntur. Sunt alio duo his minora ante oculos. Capitis figura Cancellum ferè refert. Oculi perspicui sunt & lati, ad quorum radicem sitæ sunt alæ duæ longæ, in ambitu hirtæ. Vtrinque pedes sex habet, terni primis brachijs proximi in tumorem paruum desinunt, lentis instar rotundum & depressum, à quo tumore aculeus paruus vnus enascitur; reliqui terni parui sunt, & *Collum.* tenues, quorum extremum in appendiculas quasdam tenues terminatur. Quod caput sequitur & collum vocatur, tabellis decem constat, inæqualibus, priores breuiores sunt, & striatiores: quò propriores sunt caudæ extremo, eò maiores & latiores fiunt, eadem aculeorum ratio, quibus singulæ tabellæ munitæ sunt, in prioribus parui sunt aculei, in maioribus tabellis maiores & euidentiores. *Cauda.* Cauda in os latum desinit, cuius ambitus multis riget aculeis: in ossis huius superiore parte maculæ duæ spectantur oculis pictis similes. **C** tres vtrinque pinnæ osseæ ex vltima tabella oriuntur. Supina caudæ parte appendices habet: & in ore; quemadmodum Locusta & superiores Squillæ. Toto corpore est pellucidus. Iconem eius hîc appinximus, quam Bellonius admodum perperam diulgauit.

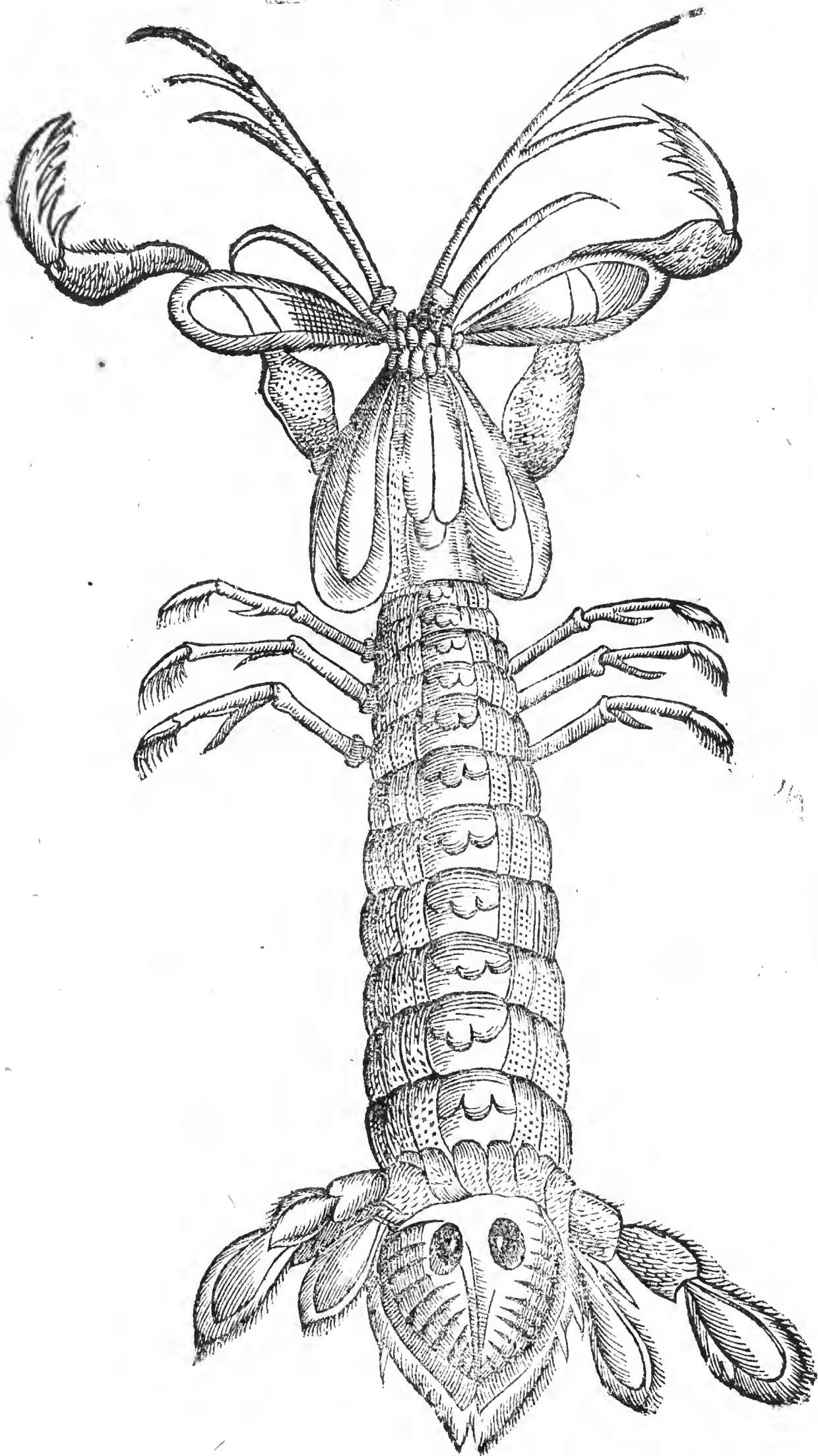
COITVS. PARTVS.

Vfus.

EODEM modo & coit & parit quo prædictæ Squillæ: Carne est molli, dulci, delicata, nutriente, Venerem stimulante, paranturque eodem modo quo Squillæ prædictæ. *Τέτραγας ὀπποδός*, idest Cicadas coctas, nominat Anaxandrides in Cotyis Thracum regis conuiuio. Brachiorum extremis vtuntur ad scalpendos dentes.

Vlysis Aldrouandi
Squilla Mantis.

DE CANCRIS IN GENERE.

Cap. XVI.

ÆQVIVOCA.

RVSTATORVM omnium, quæ oblongo sunt corpore & cauda prædi-
ta, historiam, præcedentibus capitibus abundè sumus prosecuti. Restat
modò Cancer, qui rotundus est, parumque caudatus, quamuis hoc no-
men pro omnibus Crusta tectis acceperit Plinius, his verbis: Cancrorū
genera Carabi, Astaci, Maiæ, Paguri, Heracleotici, Leones & alia igno-
biliora. Καρκίνος (ita Græcis Cancer vocatur) præterea passio est seu mor-

bus, qui tempore Suidæ & Hefychij dicebatur κα κίνωμα: Cornelius verò Celsus, Cancrū
à carcinomate distinguit, nam illum oriri & serpere dicit ab his quæ extrinsecus incidunt,
hoc verò corrupta interius aliqua parte innasci. Suetonius etiam Carcinoma dixit. Pollu-
ci hoc nomine tumor est durus cum inflammatione & magno dolore, qui vlceratur in-
terdum, subrubente, ac liuido colore, sanguinem emittens, incurabilis: connascuntur ei
vt plurimum venæ, aut pili. Est & occultum, inquit, carcinoma, cætera simile, sed non ap-
parens, μη ὑπερφανές. Cancrum esse Gangrenam putat Nonius Marcellus. Sed medici
distinguant. Est enim grangrena partis ex magnitudine phlegmones mortificatio, non
integre facta & confirmata, sed incipiens. Ita vt pars nondum sit emortua, nec sensu om-
ni priuata, sed emoritur, atq; ad extinctionem tendit. Cancer verò tumor inæqualis inter-
dum cum vlcere, dolens, malignus, aspectu teter, liuidus, oris prætumidus, cancro similis.
Siquidem tumor ipse Cancri corpus, venæ tumidæ crassæq; eiusdem pedes oculis repræ-
sentant: vel (vt Aetius ex Archigene & Leonida refert) quoniam sicut Cancri animalia
sunt aspera & dura, & si quid forcipibus suis ceperint, haud facilè dimittunt: ita tumor iste
prominet, & tactui renititur, & ægrè tractabilis est: atq; vbi semel radices egerit, difficilli-
mè auelli tolliq; potest. Est enim malignus, ferus, proteruus, & quem curatio manuumq;
vel blandissima tractatio efferare potius quàm mitigare solet. Ouidius verò dictum in-
nuit, quòd Cancri modo serpat & vitiet quæ attigerit:

*Vtq; malum latè solet immedicabile Cancer
Serpere, & illas usque adde partes.*

Θηρίον, ait Varinus, vlcus ferum, quod Cancer dicitur. Prætera καρκίνοι dicuntur ossa duo
iugalia, quæ propè tempora committuntur. Scribit enim Pollux μετά τοὺς κροτάφους esse
δύο ὀστέων πλαγίως συμβολὰς περιεληφότεων τὰ ὠτια, eaq; nominari ζυγώματα, & καρκίνους:
forsan quoniam ita committuntur, vt Cancrorum forcipes inuicem inter se cœunt. Di-
citur quoq; eodem nomine vinculi genus apud Galenum quod capiti conuenit: fasciæ
scilicet in plures partes scissa Cancrorum pedum speciem referetes. Vndè Hefychius καρ-
κίνον esse dicit δεσμόν τινα. Eodem teste καρκίνοι dicuntur ὑποδύματα κοίλα calceamenta
caua. Pollux quoq; καρκίνους refert inter ὑποδημάτων species ex Pherecrate iosexemplum
afferens κατὰ τοὺς καρκίνους. Rursum Hefychius καρκίον dici innuit τὸν πᾶρυγον,
quanquam locus sit mendosus. Existimo enim legendum ibidem πύργον. Nam alio in
loco πύργον scribit esse fabrile instrumentū (χαλκουργικὸν ἔργαλειον, quod & Cácer vo-
catur, seu Pagurus: propter chelarum similitudinem & similem apprehendendi modum,
aut vsus. δι' ὁμοίωσιν λαβῆς, σχηματισμός δὲ ἀνίης κατὰ τὸν πύργον dicit Varinus.
Καρκίνους λίθους ἔχων Polluci refertur inter ὑποδημάτων instrumenta. Carcini fuere appella-
ti duo tragici: vnus Agrigentinus, qui fabulas edidit, teste Suida, centum, & sexaginta
vicitq; vna: alter Atheniensis Theodectis, vel Xenoclis filius, qui olympiade centesima
floruit imperium Philippi Macedonis: Ex fabulis eius sunt Achilles Semele sine Arche,
Athenæo authore. Est & Carcinus Iophista; item poeta Atticus, de quo puerbium hoc
est apud Soidam, καρκίνου αἰνήματα, Carcini poemata, id est obscura. Nam Carcinus
Orestem ab Ilio cædem matris fateri coactum, fecit per ambages respondentem. Horum
aliquem intellexisse visus est Plutarchus dū inquit: Ob hæc populus festos dies agitat: neq;
quādo Carcinus cū Aeropa tē habuit, aut cū Hecete Astydamas. Cácer & Cácer marinus
est Cácer in lapidē cōuerfus ex India delatus, notusq; est in Syria & Aegypto, & vt scribit

*Cancer pro
omni crusta
to.*

*Lib. 9. c. 30.
Carcinoma
& Cancer
morbus iad.*

*Gangrena nō
est cancer.*

*Cancer qui
morbus cur
sic dicitur.*

*Metamorph.
lib. 2.*

*Lib. 2.
Os iugale di-
ctum cancer
& cur.*

*Fascia cæcer.
Lib. de fasc.
Lib. 7. c. 22.*

*Hefychius
correctus.*

*Carcini tra-
gici.*

*Carcinusso-
philla, &
Poeta.*

*Lib. de glor.
Athen.*

Reibē Lapis.
Li. 2. c. 592.
Remigi.

Versus retro-
gradi.

Andreas Bellunensis, valdè in collyrijs vsitatus, fortè Reiben Auicennæ. Nā Reiben lapis est sicut Cancer, teste Syluatico, apud quem scribitur etiam Keiben per Kappa. Sed in Auicenna pro Reiben restituit Bellunensis Rathiaha, is, inquit, Auicennæ est lapis sicut cancer, refrigerans & humectans in secundo gradu. Vetus Glossographus Auicennæ, Remigi inquit, est lapis sicut Cancer. Non est Carcinus Plinij quia non speciem hic Canceri marini refert, sed tantum colorem. Habeo in Musæo hunc Auicennæ Reiben, vel Rathiaha, vel Remigi, & alium quendam Cancrum marium, seu Pagurum qui è mari eiectus longo post tempore saxeus euasit. Versus retrogradi deniq; nominatur à Grammaticis Cancrj; nempè qui non solum à dextra ad sinistram, vel à principio ad finem, sed è contrario legi possunt à fine ad principium; vel eodem sensu, vel quod artificiosius est, contrario. Lectio autem illa conuersa, vel isdem manentibus dictionibus fit, vt in his Senarijs Scazuſis, quibus Zoographus ad Frisium suum aliquando lusit.

Cancellos mitto quæ Frisi hos tibi ternos
Claudos licet profusus, ne videar ingratus
Cancris pro multis tu consule boni, rogo.

1. Aeneidos.

Carmen tale reperio apud Virgilium:

Musa mihi causas memora quo numine laeso.

Aliquando sensus efficitur contrarius, vt in hoc disticho.

Lans tu a non tua fraus, Virtus, non copiarerum
Scandere te fecit hoc decus eximium.

Interdum literæ singulæ retrò leguntur, vt in hoc disticho:

Signa te signa, temere me tangis, & angis.
Roma tibi subito motibus ibit amor.

S Y N O N Y M A.

Sarabān.

SARATHAN seu Sarhan exponunt Cancrum apud Auicennam & Serapionem, in quo malè vulgatus codex habet Sartam in fine per m. Καρκίνος dicitur apud Græcos: nomen est paroxytonum, dactylicum; penultima enim à poetis corripitur, vt Aristophane, Nicandro, Oppiano & alijs. Quocirca non rectè à quibusdam Grammaticis circumflectitur. Carcinus dictus videtur, quasi coracinus (vt apud Athenæum legit Masfarius, nam locus hic in nostris codicibus deprauatus est) quod κόρας, idest pupillas, & oculos mobiles habeat. Varinus tamen καρκίνος, inquit, καρακινός τις ἄν, ὅτινῶν ἐπὶ

Ετυμολογία.

Αλάκη.

συχνῶς τινὸς κόρα : quod frequenter caput moueat, dicitur Cacrinus quasi caracinus. Αλάκη fuligo, cinis, Cancer. λιγνὸς σποδὸς καρκίνος, Varinus, & Hesychius: & mox ἀλάκη πάνδρακεις fortè ἀνδρακεις scribendum, & non ἀλάκη per κ: sed per β. Sic enim ordo literarum postulat apud Hesychium: & ἀλαβῶδες eidem ἀνδρακῶδες πεπρωτισμῶν. Αλάβη enim magis accedit ad ἀσβόλη vocabulum pro fuligine vsitatum. Cæterum Cancrj nomine hic instrumentum forcipem Zoographus, cui ἀλάβη nomen conuenit ἀπὸ τοῦ λαβεῖν, intelligit. Πύξαρις, vel πύξαρς Cancer dicitur ab eo, quod Ostrea venetur lapillo inter testas seu valuas (πύξας ἢ πύξια) eorum immisso: vt pede facilius carnem

Πύξαρις.

Κάβειρος.

Νερα quid.

eorum euellat, Varinus: qui & Siculis κάρκας Cancros vocat ait. Κάβειροι, eidem Hesychio sunt καρκίνοι: coluntur inquit in Lemno religiosè, tanquam Vulcani filij. Nepam, inquit Nonius Marcellus, quidam Cancrum putant ob illud Plauti: Aut cum Nepa esset dubium in vtroque. Nam verè nepa Scorpius dicitur, Marcus Tullius de finibus bonorum & malorum libro quinto, Serpere anguiculos natate anaticulas, volare merulas, cornibus vt videmus boues, nepas aculeis, suam deniq; cuiq; naturam esse ad viuendum ducem. Cancrj vocantur, vt ait Isidorus, quia Conchæ sunt crura habentes, inimica

Lib. 12. c. 6.

Ostreis animalia. Itali vulgò mutatis, & inuersis literis Granchio, & Granzo vocant. Hispani Cangreio, Galli Cācres, Northmanni Crape & Crabbe (ἀκαράβος, idest Locusta) improprie. Germani quoq; inferiores dicunt een Krabbe, superiores, ein Krebs. & Angli à Crabbe, Poloni & Huugari Rax.

GENVS. DIFFERENTIA.

Descriptio.

ROTVNDI sunt Cancrī, cū oblonga sint cætera Cruftata omnia, quod Aristoteles testatur, inquit; Cancris ex Cruftaceis solis cauda deest, & corpus rotundum est, cūm Locustis, Squillisq; longum sit. Idem alibi Cancrum à Locusta differre inquit, quòd Locustæ caudam habent, Cancrī non habent. Locustis enim vt nantibus cauda utilis est: natant enim cauda quasi remo innitendo: at Cancris inutilis est, quoniam vitam agere terrenam cauernasq; subire soleant, Sed falsum mea sententia quòd cauda deest. tuantur: habent enim, sed reuolutam, hinc ἐπικάλυμα πτυχῆδες Aristoteles vocat: constat enim manifestè ex tabellis, & corpus posteriore parte integit, nec in pinnas definit, nec extenditur ad natationem. Idcirco cautè locutus est Plinius, quum ait: Carabi cauda à cæteris Cancris distat. Negat Galenus Cancros habere collum & caput, quod à veritate abhorret; prudentiùs dixisset, caput à cæteris partibus non esse apertè distinctum, quod his verbis scripsit Aristoteles: Habent autem caput animalia omnia sanguine prædita. Exanguium nõnullis indiscretam hoc est, vt Cancris: Idem Plinius: Quibusdam indiscretum caput est, vt Cancris. Et rursus Aristoteles: Alueus totius corporis indiscretus est: nec enim caput distinctum nec aliud quicquam. Quia igitur caput habere ex Aristotele probatum sit atq; etiam alijs, hinc nõnulli cerebrum quoq; Cancris inesse scripserunt, quasi omnia quæ capite sunt prædita, cerebro quoq; à natura donata sint: cūm id in multis exanguibus, præsertim insectis falsum esse declarat quotidiana experientia. habent tamen partem quæ cerebri fungitur munere: vnde enim dimanaret motus & sensus? à corde? sic ait Peripatetica familia: negat veritas. Visus autem eorum plurimis est obliquus: id sic Aristoteles: Cancrorum plurimæ parti oculi sunt tūm intrò, tūm foras in obliquum moueri apti. Quare nullos excepisse non admodum rectè visus est Plinius, vbi sic loquitur: Cancrī in obliquum aspiciunt crufta fragili inclusis (aliàs inclusos gerentes) scilicet oculis: quia non omnibus eodem situ positi, sed alijs è latere, non supra continuo sub prono (ἐνθῶς continuo & nullo medio) amplo distantes discrimine: alijs in medio breui discrimine, vt Heracleoticis, aut Maijs. Parte ab vtraque quatuor pedibus exornatur. Pedes ait Plinius (de Cancris) octoni omnes in obliquum flexi, & rursus alio in loco: Octonos & marinis esse diximus, Polypis, Sepijs, Loliginibus, Cancris, qui brachia in contrarium mouent, pedes in orbem, aut in obliquum. Idem soli animalium rotundi. Cætera binos pedes duces habent; Cancrī quaternos. Sed mendo non vacare videtur hic locus. Nam cūm antea octonos pedes enumerasset, subdit paulò post tantūm quaternos: nisi quatuor in singulis lateribus esse intelligat. His si addideris chelas, quas Plinius brachia appellans à pedibus separauit, decem constitues. Cancris etiam, inquit Aristoteles, omnes deni cum forcipibus sunt. Et alibi ait: Cancris primi vtrinq; pedes quaterni, tūm terni alij ordinem eodem modo explentes, reliqua bona pars corporis pedibus caret. Pedes omnibus in obliquum flectuntur, quomodo etiam Insecta mouentur. Binas hæc chelas, siue brachia denticulatis forcipibus prædita esse scribit Plinius, quod non existimo in omnibus Cancris verum esse: carent enim quidam dentibus interius, quamuis maxima eorum pars eos habeat, aut saltem tubercula quædam alba, ad firmiter retinendum. Rursus Plinius, dextrum, inquit, brachium omnibus maius: ex Aristotele, qui sic dicit: Locustæ Cancrīq; omnes forcipem dextrum grandiore, valentiorēque habent. Parte enim dextra efficaciora suapte natura sunt animalia omnia. In brachijs, seu forcipibus primoribus superior pars mouetur inferiore immobili, cuius rei causam tradidit Aristoteles, vñà cum ea, quam refert, cur Crocodilus superiore maxillam moueat: eius verba adijciam, vt clarior doctrina euadat. Cætera omnia maxillam mouent inferiorem: Crocodilus fluuiatilis vnus superiore. Cuius rei causa est, quod pedes ad capiendum retinendumq; inutiles habet: parui enim admodum sunt. Itaq; ad hunc vsum natura os ei pro pedibus utile condidit: ad retinendum verò vnde ietus inferri vehementiùs potest, inde motus commodiùs agitur. Intertur autem vehementes desuper, quam de parte inferiore. Ergò cum vtriusq; tūm capiendi, tūm mordendi vsum ore administratur, magis autem necessariū retinendi officium sit, cui nec manus sint, neq; pedes idonei, commodiùs huic est mouere superiore maxillā, quam inferiorem. Quod idem causæ est, cur etiam Cancrī superiore sui forcipis partē moueant, nõ inferiore: habent. o. pro manu forcipem Illū itaq; vtilem ad capi-

Hist. 4. c. 2.

Cauda an de
situantur.De par. 4.
cap. 8.

Lib. 9. c. 31.

Caput & col-
lum, an ha-
beant.

Hist. 4. c. 10

Hist. 4. c. 3.

Cerebrum.

Visus obli-
quus.

Hist. 4. c. 3.

L. 11. c. 37.

Pedes.

Lib. 9. c. 13.

L. 11. c. 48.

Plinij locus
suspectus.

Chela.

Hist. 4. c. 2.

Pedes.

Lib. 9. c. 31.

De par. 4.
c. 8.De par. 4.
c. 11.Crocodilus
cur superio-
rem maxillam
moueat.

capiendum, non ad mordendum forcipem esse oportet. Mordendi autem secandiq; officium dentis est. Cancris igitur cæterisq; quibus licet ociosius cibum capere, quoniam in humore non sint, oris usus parvus est, ut manibus aut pedibus capiant, ore secant, & mordeant: at Crocodilis os in utrumq; usum utile factum est à Natura, cum ita maxilla moueatur. Videtur Aristoteles sibi aduersari, inquit Augustinus Niphus libro quarto de animalibus capite secundo. Nam primò tribuit Cancris pedes decem, connumeratis etiam chelis: nunc Cancris assignat pedes quatuordecim. Diluitur hæc inconstantia, quòd hæc sunt duæ indefinitæ (propositiones) quæ veræ sunt de Cancro secundum diuersas species. Vndè Albertus non imperitè dicit Cancrum, qui communiter Cancer dicitur, habere decem pedes; qui verò aureus appellatur, eum quatuordecim habere affirmat. Et Auicenna in suo de animalibus libro Cancrum, quem Aristoteles asserit decem pedibusungi, nigrum esse autumat: eum verò quem Aristoteles dicit habere quatuordecim, vult esse aureum, quem sua lingua Canissem appellant, qui aureus interpretatur: hæc Niphus. Cancris interius binos, ut Locustæ habent dentes primores & inter dentes carunculam linguæ effigie: tunc stomachum ori continuo iunctum, exiguum proportionem suorum corporum magnitudinis. Hunc excipit venter, in quo Locustæ & Cancrorum nonnulli dentes alios habent, quoniam superiores illi secare non satis queant. Hinc intestinum simplex vsque ad exitum excrementi dirigitur. Quæ cuncta Aristoteles, qui alibi dixerat Cancris intestinum esse quæ applicatum illud operculum geritur media applicaminis ipsius: & in partem exteriorem, qua oua pariunt, desinere: Cancrorum species multæ antiquis cognitæ. Cancrorum etiam genus, inquit Aristoteles, multiplex est, nec facillè enumerandum. Maximum quas Maias appellant. Secundum Paguri quos Heracleoticos vocant. Tertium fluuiales: cæteri minutiores, & nullis penè nominibus annotati. Genus Cancrorum litorale Phænice fert, tantæ velocitatis, ut vix consequi sit: vndè Hippeas idest equites illos appellarunt. His nil ferè intus propter inopiam pabuli. Genus item aliud est quod magnitudine Cancrum non excedat, facie Gammaris simile. Aelianus Cancrorum, inquit, genera diuersa esse audio. Sunt enim quidam saxatiles (*πετραίοι*). Alij in limo, algis, aut arena gignuntur, quamobrem & formis, & cognominibus differunt. Sunt qui cursores (*δρομια*) quòd longè latèque vagentur, meritò appellantur. Idem postea: Cancrorum genus lutarium (*γένος καρκίνου ἐστὶ καὶ πελιδίου*: sic Gylius legit pro *πελιδία*, idest, volantes, veluti in vulgato codice legitur: aliàs *καὶ πετοίται*) colore alijs albius spectatur: hi in luto nascuntur. Cùm incessit eis metus, humo se excitant ad volatum, & per paruis alis subleuantur, quibus quidem gradientes vti minimè necesse habent. Cùm autem iniectus eis est metus, non nihil in his subsidij, non tamen admodum firmi habent: enim uerò comprehenduntur, quòd sursum altiùs subleuari non queant. Hæc ferè sunt genera ab antiquis tradita. Nā vbi hæc leguntur in piscium catalogo apud Plinium: Cancrorum genera Chamætrachea, Chamæleos, Chamæpelorides generis varietate distantes & rotunditate, Chamæglycymerides quæ sunt maiores quàm Pelorides, Colicia siue Coryphia: in neptè nonnulli existimantur Cancrorum alias species enumerari, cùm ea omnia quæ post hæc verba Cancrorum genera, sint Testatorum potius genera, quàm Cancrorum. Sunt & Cancelli *Καρκίνια* ab Aristotele commemorati, qui in testatis quibusdā innascuntur & inhabitant. Inter recentiores Rondeletius cum verba Aristotelis suprâ scripta produxisset, hæc subdidit. Nos plura genera numerabimus, quæ sub Cætris contineri nemo nõ fatebitur. Ea multiplici varietate à se distinguuntur. Ut magnitudine differunt, Mæ, Paguri ab Albis & Pinna-phyllacibus: hi .n. parui sunt, illi magni, inter hos alij sunt medij. Heracleotici fusco sunt colore, Paguri & Maiæ rubescente, vndulati flauo cùm è mari extrahuntur: Latipes & qui in Ostreis nascitur albescente; qui in Pinna, flauescente: Vrsus colore corticis mali punici. Distant & pedum longitudine: aliorum enim pedes breues sunt, aliorum mediocriter longi, aliorum longissimi. Oculorum quoque situ differunt: horum oculi ferè se contingunt: illorum magno interuallo distinguuntur. Sed diligentissimus in his generibus enumerandis fuit Cæsar Scaliger: qui Cancrorum, inquit, species multæ ignotæ mihi: quas cognitas habeo, describam, Vna est apud vicinos nostros generis nomine, parua, Alce-
ra, quam nunquam vidi, Phœnicia, ut aiunt peculiaris, à velocitate Equitis nomine appellata. Quam doctissimus amicus noster imprudenter in quarto libro inter tardigrados numeravit. Peregrini iij in litore Iffico exercent tardiorum prædas animalium. Tertium genus est fluuale, rotundius quàm marinum. Quartum insigne tum robore, tum magnitudine. Paguros vocant, quorum duas noui differentias. Alter & orbiculatior & fuscior, & maior. Alter est quadratior & minor, colore dilutiore, ac penè pallida viriditate. Posses hos

Canissem
Cancer.
Dentes.

De par. 4.
cap. 5.

Hist. 4. ca. 2.
Genera.

Hist. 4. ca. 2.

Li. 7. de ani-
mal. 24. c.

Li. 7. de ani-
mal. c. 30.

L. 32. c. 12.

Magnitudi-
ne differunt.
Colore.

Pedum lon-
gitudine.

Oculorum si-
tu.

Exer. 245.

A hos vocat Venetus. Quintum Heracleoticum, grandiffimum in genere Pagurorum, cruribus breuib; forcipibus admodum validis. Sextum longè omnium maximum quod Maizæ nomine cognofcimus: tota cuppa afperum, cuspidata fronte horridum, prælongis cruribus, exilibus, ac propterea imbecillis. Septimum omnium minimum in Spongijs, & Conchylijs. Hifce Scaligeri speciebus addantur Cancer aureus, & niger qui Caniftem ab Auicenna appellatur, item qui Ialicè Grancio Spiantano dicitur, nomine mihi tantùm cognitus; & venenofus, quem in India Occidentali effe fcripfit Cardanus; & terreftis, quem nauigatores ifti in D. Thomæ infula ftatuunt: & qui à brachiorum longitudine paruitateq; Machrochelus, & Brachychelus dicitur; nec non & hirtutus; & qui cordis figuram æmulari videtur, Rondeletio primùm cognitus, vt etiam alij tres priores. Concludamus igitur rectè fcripiffie Philofophum: Cancrorum genus multiplex nec facile enumerandū. *Hil. 4. c. 2. Sternion quid.* Sternion ab Alexandro Tralliano nominatur his verbis; Diabete morbo laborantibus conueniunt ex carnibus βουλβιον καὶ σέρμιον, καὶ πῶδες μάλιςα τῶν βοῶν &c. Quo loco Iacobus Goupilus, accepiffe fe ab homine vulgarem Græciæ fermonem tenente, teftatur *σέρμιον* effe ex Ostracodermotū genere, fed ex hoc (inquit) loco intelligi potest eo nomine carnem aliquam fignificari. Cordis (ftomachi, vel oris ventriculi) dolore affectis cibi, qui non facile alterentur (aut corrumpantur) conueniunt, & qui acres mordacesque humores retundant, vt ἡ βούλβα καλουμένη, καὶ τὸ σέρμιον καὶ ἀσακοί, καὶ ἰστικοί, καὶ κτένια, καὶ κοιλιαὶ χιλιῶν: vt idem Trallianus habet: Zoographus vtrobique vuluam porcina intelligit, & sternij nomine pectus porcina potius quàm marinum aliquod animal. Sic & in canini appetitus à nimio ftomachi calore, curatioue, conuenire inquit σέρμιον (σέρμιον καὶ σέρμιον) καὶ βουλβιον καὶ δαμαλῶν (δαμαλίῶν iuuenearum) πίδαας, & fi quæ huiusmodi refrigerant fimul, & non facile concoquuntur. Item in curatione doloris oculorum ex biliofo & acri humore: Vescatur æger alimentis mitibus & minimè mordacibus, & incrassantibus vt Orpho, glauco, bulbio, Sternio. Verbum bulbino (inquit Goupilus) à nemine Latino vulua ὑποκοριστικῶς deductum est. eo autem fignificatur animalium ἡ μ. τρα: cuius esu sanguinis pituitofus redditur. Quæ fequitur dicitio σέρμιον petita est ex vulgari Græciæ sermone; ea enim fignificatur ὑσρακοδέρμου ἕδος, vt ex homine doctiffimo accepit. Hæc ille. Est quidem Cancrorum quorundam eiusmodi species, quæ pectoris figuram pulchrè referat, vt ab eadem nomen adipisci mereantur: an verò Trallianus hoc nomine Ostracodermion vllum intelligat, dubitat Zoographus, præfertim cū femper hoc nomen cum vuluæ mentione coniungat, tanquam rem cognatam, eiusdem nimirum animalis partem.

S E N S V S.

MIRE oculati sunt cancri atq; auriti, vt qui infidias incredibili sagacitate subodorantur, quamuis enim silenti tacitoq; ingressu illos infecteris, subito tamen præfentiunt, & confestim se luto obruunt, aut faxis subducunt, & hominum infidiantium conspectum effugiunt.

G R E S S V S.

CANCER solus ferè à Cruftatorum genere non natat, sed incedit, vt fcribit Aristoteles. Vis item alijs, inquit, nandi tributa est, vt piscibus, vt Mollibus, vt Cruftatis, velut Locustis. Quædam ambulare possunt, vt genus Cancrorum: quippe quod quanquam suapte natura aquatile est, tamen habet vim ambulandi: Et alibi: Cancrici, quanquam aquatiles, tamen gressiles sunt. Et Epicharmus in Hebes nuptijs apud Athenæum. Καρκῖνος τὸ ἴκοντι ἐχῖνος τὸ τοῖ παρ' ἀλμυρῶν ἄλλα νεῖν μὲν οὐκ ἴσταντι, εὐρεῖται ἐμπορεύονται μόνον: Per falsum mare adueniunt Cancer & Echinus, natandi minime periti, soliq; pedibus gradiuntur. Transuerso latere procedunt: quanquam id neutiquam sit mirum: cū & alia aliquot animalia eadem lege, aut proportione gradiantur: Nempè visus, ac simia propter latitudinem pedum posteriorum: quos vt in vacuum ponant, necesse est ingressionis corrumpi quadraturam. Transuersa ergo se inferunt. Et ita quoq; moueri Scorpionem Plauto discere licet.

*Hil. I. c. I.**In Cassina.**Recess.*

Recessim cedam ad parietem, imitabor nepam.

In Pseudulo. Idem Comicus hunc peculiarem gradiendi modum in Cancro notauit:

vt transfuersus non prouersus cedit quali Cancer solet.

Vegetius: Paralyticum iumentum ambulat pronum in latere ad similitudinem Cancri. Eundem motum, non sine diligenti consideratione, (sunt enim animalia quæ pluribus, quàm quatuor notis mouentur) Aristoteles annotauit in libro de Animalium gressu, ubi, sic loquitur: Nam semper in quaternis proximis (pedibus) posteriora per transfuersum ad priora arripuntur. Declarant hoc quæ lento gradu motum cient, vt Cancri: hi enim ita se mouent, quia de eorum genere sunt, quæ multis fulciantur pedibus. Siquidem per transfuersum semper eò se mouent, quò gressum dirigunt suum. Et post notans huius gressus causam, hæc ait: Quod etiam animalium genus præter cætera proprium, & sui generis motum agit: quandoquidem omnium vnum in priorem non mouetur partem, sed in latus. Cùm autem prior pars in oculis distincta esset, natura oculos ita affixit, vt cruricula sequerentur. In priorem enim partem illorum motus tendit. Ob eamq; rem Cancri etiam quòdā modo in priorem partem sese videntur mouere. Quibus Philosophi verbis commotus Rondeletius, Cancros prorsum procedere est opinatus, nobisque apparere tantum quòd per transfuersum moueantur. Ita enim scribit: Cùm verò cætera animantes & quadrupedes, & multipedes per diametrum, vel in anteriora moueantur, Cancri per transfuersum & in latus progredi videntur. Sed quoniam oculis semper prior siue anterior pars ad iter designatur, quia in priore animantis parte siti sunt oculi, Cancri in anteriora reuera progrediuntur. Rectè igitur Plinius: Cancri in pauore etiam retrorsum pari velocitate redeunt, is autem motus ei qui fit antrorsum, ex diametro opponitur. In hanc opinionem quomodo se exercuerit doctissimus Iulius Cæsar Scaliger, age videamus. Aiunt, inquit, vulgò non rectè videri Cancrorum progressum esse in latus. Etenim cùm illis oculi ita mobiles sit, vt aliquando condantur, alias exerantur: exerti modò prorsum, modò in latera obliquantur, non erit eorum incessus in latus, si in latus oculi flexi sint. Quia procedunt rectè, quæ obtuentur. Sanè haud aspernanda ratio: Vana tamen, non enim scorpius oculos habet emissitios: & (si velis ludere) laterorsum promouet ramentum. Ad hæc nemo dicat, lineam quæ dimetitur quadratum, antrorsum produci, sed ad latus. Neque dicentur Cancri antrorsum ambulare, cùm oculi in latus flectuntur: sed oculos dicemus in latus flecti: quia progressio in latus est. Rationem explicemus. Motum tractione & pulsione fieri diximus alibi. Fit ergo secundum artuum flexiones. At cæ Cancris introrsum ad pectus sunt. Ergo quasi cùm triremes circumaguntur, lateris vnus remiges impellunt, alij altrinsecus inhibent, aut retrò tragunt. Ita quam in partem processurus est Cancer, eius lateris videntur cruribus ad carpendum solum: alterius lateris ad aspellendum.

Cancros prorsum non procedere contra Rondeletium. Lib. 9. c. 31. Exer. 245.

L O C V S.

Lib. 9. c. 31.

PLINIUS, Viuere (Locustas) petrosis, Cancros mollibus scribit. Hyeme aprica litora sectari, æstate in opaca gurgitum recedere. Verùm non solum limosis, molibus, sed etiam saxosis in locis degunt, & sicubi alga & arena est. Et vt summatim dicam, in aquis, tum dulcibus, tum falsis, nec non etiam in terra. Scribunt enim terrestres esse in insula D. Thomæ similes marinis, edulesque.

V I C T V S. Æ T A S.

VESCVNTVR Conchylis. Polypum etiam, ubi ob nimiam Venerem imbecillus redditus, morti vicinus est, velut vlcescentes sese, nam hos ille cùm bene valeret, edebat, deuorant: Oppianus.

Carcinades misera & Cancri multiq; natantes

Quos omnes cupide primò ferus ille vorabat

Tunc viuum imbellem minimè sua membra tuentem

Discerpunt, donec moriatur funere diro.

quamquam hæc de marinis intelligenda putemus. In ciborum penuria, à suo quoque genere minimè abstinent: quòd si quis procul deferre eos velit, curet, ne alteri in alterum impetum faciendi potestas vlla sit. Sunt igitur Cancri sarcophagi, siue marini sint, siue fluuiales,

A uiales, siue inter hos medij, qui scilicet in stagno marino nascuntur, atq; degunt. Ore excipiunt aquam, vt cætera Crustata, teste Aristotele: sed eã Locustæ ad suas branchias transmittunt, Cancris parte oris exigua: quæ ratio est, cur circa hotum os spuma appareat, ex aqua & aere qui vnà cum ea hauritur, cùm per attractum, & reiectum agitantur. Alibi nullo discrimine Cancris & Locustæ, inquit, ex Crustatis aquam per suas appendiculas, prope hirtiusculas quasdam partes egerunt. Viuere aqua dulci & salsa scribit Galenus. Lacte potantes sine aqua viuere multis diebus Author de natura rerum testatur. Plinius Cancris tribuit vitam longam. Nos ex Aristotele supra probauimus, præ cæteris Crustaceis, longæuas maximè esse Locustas.

*Aquã vt re-
cipiunt.*

Hist. 4. c. 2.

Lib. de resp.

Lib. de boni

& mal. suc.

cib.

Lib. 9. c. 31.

C A P I E N D I R A T I O .

C A P I V N T V R nassis hoc modo, Ranas in partes diuisas in plures immittit nassis piscator: eas collocat in loca vbi Cancris degunt, vt ingrediantur. Capiuntur & aliter, virgulis scilicet diuisis in summitate, quibus intestina aliqua aut ranarum corpora inserta sunt, ordine dispositis iuxta gurgites, & loca quæ habitare solent, denis, duodenisue: inde reticulo circumit piscator, virgas singillatim eleuans, subiectoq; reticulo, cùm Cancer non adeo celeriter se possit explicare, decedit in reticulum.

S E X V S .

I N T E R I O R A operculi applicatilis hirtiora amplioraq; femine Cancris habent, quàm mares: vt ait Aristoteles: Nulla re, inquit, differt femina à mare, nisi quòd operculum applicatile illud amplius & distantius & hirsutius feminae gerant, in quo oua partunt & quæ egerunt excrementum. Membrum autem, quod mas in feminam inserat, nullum omnino habetur. hæc ille. Plinius pedibus etiam distinguit, nam de Cancris loquens, feminae, ait, primus pes duplex, mari simplex. Præterea Mares, vt scribit Author de natura rerum, duas habent spinas inter ventrem & caudam, quibus feminae carent, quæ oua in ventre habent.

Hist. 5. c. 7.

Lib. 9. c. 31.

C O I T V S . P A R T V S .

C A N C R I parte priore (Rondelietus vertit partibus posterioribus) copulantur, sua opercula loculosa illa rugosaq; mutua conseruione componentes. Primum Cancer minor ab auerso superuenire solet, tum maior vbi ille superuenerit hæc Aristoteles. Vnde Plinius Cancros ore coire scripsit. Oua autem edunt in operculo, nec procul vt pisces faciunt & cætera quæ parere solent. Hinc feminis operculum latius, vt locus esset ouis recipiendis capacior & præstantior.

Hist. 5. c. 7.

Lib. 9. c. 51.

A N T I P A T H I A .

C A N C R V M admota Polypode herba abijcere chelas siue pedes, Zoroastres in Geoponicis ait. Aper non faciet in te impetum, si Cancrorum brachia (teste Didymo) illa denticulata tecum appensa circumferas Apibus odor Cancrorum vstorum infestus est testibus Palladio & Columella: Virgilius:

*Aper ne in te
grasset.*

Neue rubentes

Vre foco Cancros.

3. Geor.

Idem Plinius: Cancrorum odore, inquit, si quis iuxta coquat, apes exanimantur. Authores habeo qui ardeolas Cancris nidos suos manire affirmant aduersus noxia animalia. Tanto diffidio flagrant Cancris & Brucæ, vt si à cornibus suspendantur illi ramis arborum,

*Erucæ can-
cros odere.*

rum,

rum, in quibus irrepunt, aut nidulantur Eruca, illicò decidant collabanturque, & aliò immigrent.

NATURA. MORES.

*Lib. 9. c. 31.
Vt pugnet.*

*Scorpionis
vt Cancris.
Metamorph.
15. ib.*

*Calliditas in
Conchylijs
capiendis.*

Hist. 5. c. 8.

VNIVERSI, inquit Plinius, vbi aliquando congregantur, os Ponti euincere non valent: quamobrem regressi circumeunt, apparetq; tritum iter, & paulò post. Dimicant inter se vt Arietes aduersis cornibus incurfantes. Narratur apud eundem Sole Cancris signum transeunte Cancrorum, cum exanimati sunt, corpus in sicco trāsfigurari in Scorpiones. Ouidius brachijs orbos Cancros producere Scorpions, si sub terra occultentur, canit his versibus.

*Concaua litoreo sidemas brachia Cancro
Caetera supponas terra, de parte sepulta
Scorpius exibat, caudaq; minabitur vnca.*

Magna huius animalis astutia, & calliditas in capiendis Ostreis Conchisque obseruatur. Calculos enim & lapillos patulae hiantique eorum testae ingerit, ita vt occludi nequeat: mox dentato forcipe pisculentam carnem abradens atq; eliciens deuorat, suauiterq; & securè sua captura fruitur, nullo vindictae metu. Diligenter multi ex Ecclesiasticis scriptoribus hanc fraudulentiam describere, sed diligentissimè D. Ambrosius: cuius verba melito quouis nectare dulciora non praeteribo: Cancer quoq; inquit, quas cibi gratia praestigias struit? Nam & ipse Ostrea delectatur, & carnes eius epulum sibi quaerit. Sed quia vt appetens cibi, ita prospiciens periculi: quoniam cum difficilis est venatio tum periculosa: difficilis quia testis validioribus esca interior includitur: nam vel muris quibusdam mollietiam carnis, praeepti imperialis interpres Natura muniuit: quam medio testarum quodam sinu concauo nutrit, ac fouet, & quasi in valle quadam diffundit: & ideo casta omnia tementa sunt Cancris, quia aperire clausum ostreum nulla vi potest, & periculosum est, si chelas eius includat; ad argumenta confugit, & insidias noua fraude molitur. Itaq; quia omnia genera delectatione mulcentur, explorat si quando Ostreum remotis in locis ab omni vento contra Solis radios diptychum illum suum aperiat, & referet claustra testarum, vt libero aere visceris sui voluptatem quandam capiat, & tunc clanculo calculum immittens, impedit conclusionem Ostrei, ac sic aperta claustra reperiens, tutò inserit chelas, visceraq; interna depascitur. Haecenus ille. Oppianus haec de Cancro marino dixit.

*Si quis in aquorea Cancrum conspexerit alga,
Laudibus extollet, tantam mirabitur artem.
Concessa ex alio solers prudentia Cancro,
Cuius pars est dulcis magno sine praeda labore.
Ostrea dilectat, testas & claustra recludit
Portarum pascitq; lutum scopulisq; repanda
Gliscit aquas, paruum madida ae rupe lapillum
Obliquus tollit Cancer, chelisq; recuruis
Conisnet, in testis lapidem demittit, apertis.
Assidet, atq; epulis letus saturatur amicis.
Non potis est nixu geminas occludere lances
Ostrea. nam latis poris seiuncta dehiscit
Et moriens saturum Cancrum lathumq; relinquit.*

Lib. 9. c. 30.

Hist. 5. c. 17.

Hist. 8. c. 17.

*Crustam
exuunt.*

Puto tamen omnibus Cancris hanc inesse prudentiam venandi Ostrea, nam & in paludosis locis aquarum dulcium, ac fluminibus longè à mari distitis, haec & Cancris proueniunt. Latent, inquit Plinius de Locustis loquens, mensibus quinque: similiter Cancris, qui eodem tempore occultantur; & ambo veris principio senectutem anguium more exuunt renouatione tergorum. Haec ex Aristotele, qui ait Cancros nuper natos, & post etiam vere crusta sua exui, quemadmodum Locustae. Alibi sic loquitur de hac re clariùs: Cancris exuunt senectutem, molliores quidem perspicuè: sed etiam duriores exuere aiunt, vt Maias. Cum verò exuunt, mollis admodum crusta subnascitur: & quidem Cancris praeter neritate non satis ambulare possunt. Idem sapius repetit.

D E N O M I N A T A .

KΑρκινούδαί Cancrī brachiorum instar cōprehendere, vel comprehendī, contorqueri ἔπαλλῃως, hoc est alternatim vel mutuò: Cancellari Latinè dicimus pro implicari inuicem, & ita constipari. Καρκινούται ὅτι ἐνρίζουται ὁ οἶτος καὶ σπληνῶται, Hesy chius & Varinus. Theophrastes: χειμῶνες δὲ ἐπιγινώσκουσι πάντα καὶ μὲν κρησμοί. μίζουται γὰρ καὶ καρκινούται μαλλόν: hoc est, vt Gaza vertit: Sata frigore melius radicantur: cancrificanturque. Volunt καρκινούδαι dici plantarum radices, quæ Cancrī instar diuaticatis & in latera dispersis fibrīs vel capillamentis terram apprehendunt. Ab hoc verbo καρκίνωμα dimanauit, idem cum Cancro morbo. Celsus de carbunculo: Non idem periculum Carcinoma affert, nisi imprudentia curantis agitatū est. Id vitium fit maximè in superioribus partibus circa faciem, nares, aures, labra, mammas fœminarum. Et in iecore etiam & splene hoc nascitur. Circa locum affectum aliqua quasi puncta sentiuntur: isq; immobilis & inæqualis tumet, interdum etiam torpet. Circa eum inflatæ venæ quasi recuruantur, hæq; pallent, aut liuent, nonnunquam etiam in quibusdam delitescunt, tactusq; is locus alijs dolorem affert, in alijs eum non habet. Καρκινώδης, Cancro similis, vel qui è Cancrorum est genere; vitur hoc adiectiuo Aristoteles. τα καρκινώδη ἴαση, dicuntur vlcera Cancro similia morbo. Καρκινώδης parua sunt animalia minutis Cancris similia, colore, vt scribunt fuluo. Actius αἱ τὰς καρκινώδας ἐπιόουσι τρίγλαι δυνάδες εἰσι καὶ ἀνδρῶν, quidam Cancellōs vertunt, quos καρκίνια diminutiua voce Græci vocant.

Καρκινώδης.
Cancellari
quid Latini

Carcinoma.

Καρκινώδης
Carcinade
quæ animalia.

M Y S T I C A . M O R A L I A .

IMPOSTORVM hominum mores, & qui improba inexplebiliq; cupiditate diuitias nullibi non quærunt, item qui patrimonijs suis pauperes per vim spoliant, vel per insidias eripiunt, præclarè exprimit Cancrorum astutia. Quos eleganter perstringit hæc D. Basilij oratio. Iam quidem & infirmi, inquit, cuiusdam animantis haud modicam astutiam ipse, ac dolosum ingenium insidiosumq; cum didiceris, volo proinde, vt ipse admonitus non imitere, sed vites maleficos. Cancer effrictim Ostrei carnes cupit, sed perdifficilis eius est ipsi venatio, testæ ratione qua clauditur, ac munitur: perualido namq; & infracto septo carnis Ostrei mollitudinem natura muniuit. Quapropter & Ostracodermon id aquatile nuncupatur. Cumque duæ concavitates exactè inter se coniunctæ Ostreum circumplicet & ambat, nihil prorsus Cancrī dēticolati percipies illi possunt. Quid igitur agit? Quid tandem molitur? Cum viderit illud tranquillīs in locis tepore sese oblectare, suasq; illas valuulas ad Solis radios aperuisse, ac explicasse, tunc clanculum iniecto calculo conclusionem prohibet, atque quod viribus suis deerat, id tali astu sibi supplet. Hæc est eorum malitia, quæ neque ratione, neq; voce prædita sunt. Ipse ego optauerim, vt Cancrorum solertem industriam imitatus in parando viatico, à proximorum noxa incommodisq; tibi temperes. Talium est profectò morum, qui suum cum dolo fratrem adire solet, quiq; ex insidijs proximos aggreditur, alienisq; insultat calamitatibus. Effugito despiciendorum hominum imitationes. Tuis proprijs facultatibus esto contentus, paupertas cum veraci sufficientia, omni potiundæ voluptati profectò est compoti mentis anteponenda. Ad huius imitationem D. Ambrosius, cum declarasset quàm astutè, ac fraudulenter insidias parent Ostreis & Conchis Cancrī, horum exemplo fraudulentium hominum perfidiam, ingluuiem, cupiditatemq; inordinatam compræhendit his verbis: Sunt igitur homines qui Cancrī vsu in alienæ vsu circumscriptionis itrepant, & infirmitatem propriæ virtutis astu quodam suffulciant, fratri dolum nectant, & alterius pascantur avaritia. Tu autem proprijs esto contentus, & aliena te damna non pascant. Bonus est cibus simplicitas, innocentia suæ bona habens: insidiari nescit alienis, nec avaritiæ facibus exardescit, cui lucrum omne ad virtutem dispendium est, ad cupiditatem incendium. Et ideo beata est, si bona sua nouerit cum veritate paupertas, & omnibus præferenda thesauris: quia melius est exiguum cum Dei timore. Quantum est enim quod hominem alat? aut si quæris quod etiam abundet alijs ad gratiam, id quoq; non multum est.

Homines do
losi & perfid
Hex. diui.
offic. Homi.

Hex. 5. c. 8.

enim

*Dolosi ma-
gistratus.*

Cap. 6.

enim hospitalitas in oleribus cum gratia, quàm vitulorum pinguium præparatio cum discordia. Vramur ergò ingenio ad quærendam gratiam, & salutem tuendam: Licet nobis uti exemplis maritimis, ad profectum nostræ salutis; non ad alienæ periculum. Hactenus D. Ambrosius. Impositores etiam alios & fraudulentos, veluti sunt qui ciuitatis gubernaculis præfunt, sed iustitiam iniquè exercentes, expriment Cancræ. Nam ut hi non rectâ progrediuntur, sed dextrorsum, ac sinistrorsum, ita etiam illi via recta neglecta, munera impiorum, ac inhumanorum, ipsi etiam inhumani pijs bonorum rationibus, lachrymisq; præferunt: de quibus scilicet tam impiè cum innoentibus, agentibus dicebat Hieremias: Facti sunt retrorsum & non antè: de que iisdem dicitur in Prouerb. quòd ipsi relinquunt iter rectum, & ambulant per vias tenebrosas. His testa dura est; quia in prauo illo proposito fraudulentisque actionibus persistunt: carent sanguine: quia nihil humanitatis, misericordie, ac dulcoris possident: viuuntq; in locis mollibus, delicias, ac omne voluptatis genus amplectentes.

HIEROGLYPHICA.

Inconstantia

Sophista.

*Arcanum re-
uelatum.*

*Festina len-
tè.*

SCITE admodum Iohannes ille cognomento Scholasticus, Salarum anacephalæosis hominem qui modò risui indulgeat, modò luctui, modò austeritati atq; temperantia se reddat, modò delicijs diffuat, & voluptatibus implicetur, Cancro æquiparauit, nunc in dextram, nunc in sinistram partem gradienti, miraq; vitam suam inconstantia traducendi: virq; is sapientissimus de ingenij eiusmodi prolectu nihil sibi quidquam pollicetur, quod ad vllam sit vnquam frugem peruenturum. Eiusdem subterfugij, inquit Pierius Valerianus causa Sophistam significare, qui volunt, Cancrum pingunt: eos enim pessimiles huic animali dicit Plato Euthydemo, quos vbi validiori aliqua ratione deuictos comprehensosq; putes tunc retrò fugaci cursu lapsi per diuerticula, atque subterfugia, maiorem priorem laborem tibi intentant, si vilem ac inanem prorsus curam eos confectandi susceperis. Sed enim non in Sophistas tantum, sed in ipsam etiam Dialecticam ebortum est à Cancro cauillum. Nam Ariston Philosophus, ut eam eluderet, dicere solebat, eos qui Dialecticam enixiori conatu sectarentur, ijs assimilari, qui Cancris vescerentur, cibi enim admodum exigui gratia, circa ossa tam multa numero, tantum laboris infumi. Siquid verò abditum & arcanum luci proditum, ac reuelatum ostendere, quis veller, Pagurum, & eius generis pisces, qui latebris gaudent, face apposita figurabant: constat enim eos nocturno tempore, admoto lumine, de penitissimis etiam cauernis euocari. Ea verò de causa Cancræ ad nocturni luminis splendorem accurrunt, quòd id omne genus Testacea noctu plurimum pasci soleant: compertumq; plenilunio sit, ea magis tum pinguescere. Iam verò Imperatorem Octavianum Augustum adeo delectatum fuisse hoc prouerbio, festina lentè, scribunt Aulus Gellius in noctibus Atticis, & Macrobius in Saturnalibus, ut non solum in communi colloquio, sed in Epistolis etiam eo vteretur: & in sigillo suo sculptum haberet Papi lionem cum Cancro: quibus duabus bestiolis prouerbij lentetiam hieroglyphicè pingebat: per Papi lionem Vermiculum alatum, & velocem inouens celeritatem, per Cancrum verò, qui motu retrogrado & tardo fertur, moram & cunctationem.

NVMISMATA.

*Hieroglyph.
lib. 28.
Chiorum nu-
mus cum Cæ-
sare.*

CANCER in numis, inquit Pierius Valerianus, compactile scilicet genus id, quod corpre est obrotundiore, cuiusmodi plariq; cæleste signum figurant in Zodiaco, Chiorum indicat rempublicam. Tradunt id & Pollux & alij: sed enim nisi quilibet author esset, numus argenteus id satis indicaret, in quo Pagurus is est cum inscriptione, ΚΩΙΩΝ: inferè ΔΕΥΚΙΠΡΟΣ. Tria Agrigentorum numismata argentea reperiuntur, in quibus sculpta est ab vna parte aquila leporem pedibus premens, ac quandoq; illum dilacerans rostro, cum inscriptione in eorum vno tali. ΑΚΡΑΓΑΝΤΟΣ, in altero ΑΚΡΑΝΤΟΣ: in tertio verò ΑΚΡΑΤΑΝ. Horum autem numismatum pars opposita Cancrum & piscem exprimit, vnus inscriptio talis ΑΚΡΑΓ; alterius ΑΚΡΑ, tertij ΑΚΡΑΤΑ, in quo anguis est pisciculum ore tenens. In Syracusanorum numo quoque argenteo parte

A parte vna aquila inculpta cernitur ardeam, vel ut alijs placet, vulturem pedibus prehensum tenens cum inscriptione ΣΤΡΑΚΟΣΙΩΝ; altera verò parte Cancer est, & sub eo duo delphini. Adraniorum quoque duo extant nummi argentei, quorum prior vno latere aquilam habet, leporem pedibus tenentem, cum his infra scriptis ΑΔΡΑΝΙΩΝ, altero verò Cancrum supinum cum sex circulis O literam planè referentibus, tribus ad dextram chelam, & tribus ad sinistram. Infra Cancrum cernitur quid ferræ simile. Posterior vna parte aquilam etiam habet pedibus comprehendentem leporem, & hæc supra caput, & dorsum aquilæ scripta circum nummi oram ΑΔΡΑΝΙΩΝ: altera verò parte, Cancer cernitur, & intra eum serpens, aut anguilla, vt arbitratur Hubertus Golzius, superius verò intra Cancri vtrasque chelas pecten. Sinuessæ vrbis Græcæ originis antea vocata Sinope nummum cudit argenteum, in cuius vna parte videtur Cancer, aut Pagurus, & infra hunc piscis non nihil incuruatus cum hisce infra scriptis literis ΣΙΝΥΕΣΣΑΝΩ, ab altera testudo cum eadem inscriptione. Per Pagurum, aut Cancrum volunt intelligi sapientiam, pes testudinem salubritatem. Esse enim calidas aquas in agro Sinuesano hectis & phthificis saluberrimas, Strabo & Plinius testantur. In nummo aeneo Brutiorum ab vno latere Cancer est, intra cuius chelas impressæ hæc literæ ΒΡΕΤ, & supra has literas caput bouis, infra verò Cancrum ΤΙΩΝ legitur; ab altera parte, deæ alicuius, nimirum, Palladis caput est, è cuius vertice quinque Cancri pedes prodeunt.

Adraniorum.

Sinuessæ vrbis.

Brutiorum.

P R Æ S A G I A.

PLVVHS imminentibus, aut tempestate, Cancer ex aqua in terram prodit: quod scripsit Aratus in his versibus:

Pluvia præsagium.

*Και μὲν ἐξ ὕδατος καὶ καρκίνος ὄχρητο χέρσῳ
Χειμῶνος μὲλλοντος ἐπαίσεισθαι ὁδοῖο.*

S O M N I A.

CANCER viros peruerfos & inemendabiles indicat, propter animalis trāsuerfa vestigia. Si quis inueniat marinum Cancrum, aut pluuialem (fluuialem) virum peruerfum inueniet & inopem. Si marinum, regē: si fluminis, principem, eò quòd mare regem, flumen verò principes, significat, Zoographus ex incerto.

Cancer cur in astra collocatus.

F A B V L Æ.

CANCER teste Hygino & Basso Iunonis officio inter astra collocatus, quòd Herculeum, cum hic contra Hydram Lernæam confugeret, & palude pedem haberet, mordicus arripuisset. Herculem enim aiunt ideo ira accensum, eum interfecisse, Iunorem autem, quæ Herculi infensa erat, inter sidera collocasse. Hanc fabulam Thom. Rhadi. metricè sic descripsit;

*Tot Hellas Herculisense nectus
Cancer portans, & habet irradians,
Calcem morsu acriter arripuit
In Lernæa caput arma domat
Quando Tirynthius acer, amans
Fama. Occisum tulit atherijs
Oris Iuno breuiori mora.*

Capri signum.

D Nonnulli, cur inter sidera sit collocatus, aliam rationem reddunt, quia nimirum conuersione regressuq; tam peculiari eo in animali animaduerso, per eius imaginem ostendere vulerint Solis cursum, qui cum eò progressus fuerit, retrorsum auferri, ac tantundem aufergere videatur. Veluti caper opposita ratione confectus, quia sol ab eo signo, toto poli nostri tractu, altiora petere contendat: caper enim dum pascitur accliuiora, editioraq; loca perit. Huiusmodi verò commentum, vt ait Pierius Valerianus, non ex orbis totius conditione, sed ex cæli nostri situ sphaeraq; ipsa ad arcticum obliquata excogitatum est:

Lib. 28.

Hierogly.

Hercules
cur conerum
occidisse di-
catur.

nam ad æquinoctialem circulum appropinquantibus Cancer deprimi videretur, æquinoctij signa attolli: ad id tē heret quod Solis progressus & regressus omnino à Capricorno ad Cancrum, mox à Cancro ad Capricornum, secō duobus locis æquinoctiali confideratur. Quod verò aiunt Herculem tot immanium monstrorum domitorem, in opprimendo etiam Cancellō laborasse, nihil aliud sibi vult, vt veteres interpretantur, quam sophisticas nugas obtritas dialecticæ disciplina. Fabulosè igitur iocatur Plato, cum Herculem aduersus Cancrum defudasse dicit,

A P O L O G V S.

Serpens, &
Cancer.

SERPENS vnà cum Cancro viuebat, inita cum eo societate. Itaq; Cancer simplicioribus, vt & ille mutaret, admonebat, astutiam. Hic autem minimè obediat. Cum obseruasset igitur Cancer ipsum dormientem, & pro viribus compressisset, occidit. At serpente post mortem extenso ille ait: Sic oportebat ante hac rectum & simplicem esse, neque enim hanc poenam dedisses. Significatur hoc apologo, offendi potius, quam iuuari, qui cum dolo amicos adeunt. Ad huius apologi sensum fortasse, aut alterius ei similis facti sunt hi antiqui versus, quos vt Eustathius & alij, Alcei, alij Sapphus, quidam Praxilæ Sicioniæ esse aiunt.

Ο καρκίνος ἔδ' ἔφη χαλᾶ τὸν ὄφιν λαβὼν
Ἐοδία χρῆ τὸν ἑταῖρον ἔμδρ, καὶ μὴ σκολιὰ φρονεῖν,
Cancer autem ita locutus est, cum serpentem chelis comprehendisset,
Necesse est vt sodalis rectum sequatur & non obliqua voluat animo.

P R O V E R B I A.

Cancer leporum capis.

In pace.

KΑΡΚΙΝΟΣ λαγῶν ἀίρεῖ, idest Cancer leporum capis: de rebus quæ fieri nequeunt, vt interpretatur Suidas: seu vt alij de re nequaquam verisimili, dictuq; absurda, vt si quis dicat, ab indoctissimo superari doctum: Huic & aliud simile, Καρκίνου δασυπόδι συγκρίνας, idest, Cancros lepori comparas, de supra modum dissimilibus. Etenim vt leporum celeritas, ita & Cancrorum tarditas nota est. Nunquam efficies vt rectè incedat, dicitur Canceri. Aristophanes.

Οὐ ποτε ποιήσεις τὸν καρκίνου ὄρδα βαδίσεις,
Οὐδ' ἐπὶ τὸ παραθέντι ποιήσεις ὕστερον οὐδέν.
Ambulet vt Cancer rectè, haud efficeris vnquam
Nec quidquam efficies, vbi res erit ante peracta.

Cancerū rectè ingredi docere quid.

Hoc velut oraculum poeta facetus pronunciat, quod à natura sit insitum, nullo corriges negotio. Nam Cancris genuinum obliquè ingredi. In quorum altero carmine adagium, Ἄετον ne agas. Idem ferè cum præcedenti & illud est: Cancrum rectè ingredies. Καρκίνου ὄρδα βαδίζεν διδάσκεις, de eo qui docet indocilem. Refertur in Plutarcho collectaneis. Pertinet ad genus ἀδιωάτων, Aethiopem acalbas. Si quidem animai hoc non ingreditur nisi obliquo corpore, & in omnem partem mouet gressum.

Ἐν δὲ διχοστασίῃ κ' Ἀνδροκλείδης πολεμαρχεῖ.
In seditione vel Androclides belli ducem agit.

In homines contemptos & humiles, qui per occasionem aliquam incidentem, dignitate fortiuntur. Effertur etiam ad hunc modum:

Ἐν δὲ διχοστασίῃ καὶ πάγκακος ἔμμορε τιμῆς,

& aliter:

Ἐν γὰρ ἀμηχανίῃ καὶ καρκίνος ἔμμορε τιμῆς.
Fert rebus desperatis & Cancer honorem.

Omne lapidem mouere, qui dicantur & vnac.

Quanquam Carcinus viri nomen in hoc prouerbio videtur. Πάντα λίθον κινεῖ. Omne moue lapidem. Sunt qui metaphoram sumptam esse existimant ab his, qui Cancros venantur in litore. Nam hi plærumq; sub saxis latitant, quæ mouent, qui Cancros quærunt. Innotati nepà: pro retrocedere & in peius labi: Germani dicunt Hinderlich vnie die Krebs gād hoc est retrorsum, vt Cancri ambulant, sed Nepa scorpionem potius quam Cancrum significat.

SIMILIA.

QVI hominem nimium præsumendum; gloriosa verborum plus vltra iactatione superbientem, illudere Romæ nuper voluit, quidam Cancro inequitantem pinxit, & adscripsit Plus Ultra: *Θ'ι εν διαλεκτικη βαθλω'οντες, εοικασι καρκινοσι μασσου'ωνι: ει δι' λιγον τροφιμον περι πολλα οσα ασχολουται*: Ariston in similibus hoc est, Qui dialecticæ studium profundè rimantur, Cancros edentibus similes sunt: qui propter exiguum alimentum, circa crustas plurimas occupantur.

E P I T H E T A.

TEXTOR Cancris fideris & agimalis aquatici epitheta confudit; separantur hoc modo. Animalis hæc adscribenda: octipes, multiples, scopulosus, cæruleus, testudineus, ferus, humens, rubicundus, obsænus. Nam fluuiialis, æquoreus & litoreus, differentia potius quàm epitheta fuerint. Rubentem dixit Virgilius. *Neue rubentes v're foco Cancros*: id est, vt Seruius exponit, cum vtuntur, non qui per naturam sicut huius coloris. Syderi verò conueniunt, Lernæus, pluuiialis, nisi fluuiialis legendum est, vt sit idem quod fluuiatilis :) & multa à calore ducta, quod sol mense Iunio, quum vehemens viget æstus, hoc sidus percurrat: calcens, calidus, torrens, ardens, adustus, æstiuus, æstifer, rapidus, feruidus, inflammanus: vraq; curuans brachia: *Σιουρροδύται καρκίνοι* Licophroni dicuntur. Sifira enim, vel sisyra teste Varino est tunica crassa ex ouillis, vel caprinis pellibus cum lana. *σεδοδάκτυλος*, roseis digitis, apud Athenæum: *οκταπόδης* Nicandro. Et Quidio:

Cæci animalis epitheta.

4. Georg.

Epitheta Syderis.

Sifira quid.

1. Fallos.

Octipedis frustra quærentur brachia Cancris.

ἀλλήται, Oppiano. Sed hoc fortè, inquit Zoographus, marinis potius conueniet, vel omnibus, vel speciei cuidam. Pluris in epithetis Paguri. Homerus in *Batrachomomachia* eleganter Cancros descripsit epithetis.

*Ἡ λθον ἐξαιφνης νωτὰ κμονες, ἀγκλοχῆλαι,
Λοξοβάται, σρεβλοί, ψαλιδοσομοί, ὄσρα κὸ δέρμοι
Ὀσοφῆις, πλατυωτοί, ἀποσίλβοντες ἐν ὤμοις,
Βλαισοί, χειροτίνοτες, ἀπὸ σέρρωι ἐσορῶντες,
Ὀκτάποδες, δικάλωοι, ἀχειραί. οἱ δὲ καλειωται
Καρκίνοι οἱ ῥατε μὴ ὄραϊς σομάτεσσιν ἐκοπιον.*

Venerunt autem ex improviso habentes includes in tergo unguis curuis

Obliquè ingredientes, tortuosi, habentes forficulas in ore, obypelles,

Offes natura, lati humeros, rutilantes in humeris.

Blasi, nervosis cervicibus, à pectoribus intuentes,

Octopedes, bicipedes, manibus qui capi nequeant (illi autem vocantur

Cancris) qui utiq; mirrum caudas oribus incidebant.

V S V S I N C I B I S.

CANCROS & huiusmodi malacostraca scribit Galenus duram canem habere; & ob id difficillimè confici, sed firmi alimenti esse. Author libri Galeno adscripti de Spermate; Cancris pisces, ait, frigidi & humidi septentrionales. Psello itemque D'philo apud Athenæum Cancer grauis est & difficilis concoctu. Apud eundem Mnesitheus ait; Cancris, Locustæ, Squillæ & huiusmodi, difficulter quidem concoquuntur, sed multo facilius quàm alij pisces. Conuenit autem eos assari potius quàm elixari. Arnoldus Villanouans, Cancros marinos & fluuiatiles difficilis quoque digestionis esse scribit, at multum alere, nec facilè in stomacho corrumpi. Et Actius in curatione colici affectus

Temperies.

Cur in colico dolore prohibeantur.

Ut coquendi.

affectus Cancros prohibet in cibo, quod turbationem inducant, Squillas, tanquam ex Ma-
Iacostracis minus noxias concedit. Aluum solvere testatur Galenus, propter salledinem
& acrimoniam eorum: ideoque stomacho nocere, maximè neruosam eius substantiã. Idem
præcipit, ut coquantur in aqua, in qua nati sunt; ego nihil referre puto, dum modo falsa sit
aqua. Coqui debent, inquit Platina ex aqua & aceto, & sale abundantanti. Cocti & in pati-
nas translati ex aceto (suffuso) comeduntur. Romæ qui crustam veterem exuerunt, fri-
guntur oleo & butyro: duriori crusta tecti assantur super prunas. Laudantur etiam si co-
quantur in Vino. Laudantur, qui vetustam habent crustam, autumnò, hyeme, & vere;
qui autem eam exuerunt Aprili, & Maio mensibus inueniuntur, nonnunquam etiam Ro-
mæ mense Septembri.

VSVS IN MEDICINA.

*Lib. 9. c. 31.
Contra ser-
pentes.*

Lib. 32. c. 5.

1. Var. c. 7.

Hist. 9. c. 5.

*Contra scor-
piones.*

*Contra carbū-
culos, & car-
cinomata.*

*Ut ad ele-
ctuaris præ-
parandi.*

*Profluuiis se-
bunt.*

*Ad partus
continendos.*

Li. 32. c. 10.

*Ad strangu-
riam.*

li. 3. de diet.

*Ad dentitio-
nem.*

Ad calculū.

*Ad dolorem
dentium.*

*Ad sangui-
nis fluxum.*

32. c. 8.

*Ad venena
& rabiosos
canes.*

HIC quædam communia Cancris marinis, & fluuiatilibus remedia omisitimus, quæ
vbi de Cancro fluuiatili erit sermo, proferemus. Plinius contra serpentium ictus
mederi tradit, sole Cancri signum transeunte. Apud eundem nil tam æquè ad-
uerfari serpentibus quàm Cancros, suesq; percussas hoc pabulo sibi mederi Thrasylus au-
thor est: cum sol sit in cancro, torqueri serpentes. Apri, ait Aelianus, Hyolcyamo deuora-
to Cancros sibi pro remedio quærunt. Plinius apros hedera sibi mederi scribit in morbis,
& Cancros vescendo, maximè è mari eiectos. Cerui, teste Aristotele, morfi, vel à phalan-
gio, vel à quouis generis eiusdem, Cancros edent, quod idem homini etiam prodesse pu-
tatur, sed non caret fastidio. Paulus Aegineta cõtra scorpionum ictus silphium cum Can-
cro trito in vino propinat. & Aetius eum appositum Scorpionum occidere prodidit. Sed hoc
alij priuatim de Cancro fluuiatili scribunt. Carbunculos & carcinomata in mulierum
parte, teste Plinio, præsentissimo remedio sanari tradunt Cancro fæmina, cum salis flore
cõruso post plenam lunam, & ex aqua illita. Cancri cum in electuarijs & antidotis resum-
ptiuis ponuntur, sic præparari debent: Euellantur extremitates Cancrorum è pedibus &
corporibus suis: & abluantur cum aqua frigida & sale cum cinere, ter, donec iam puræ sint
carnes, & odoris grauitatem exuerint. deinde coquantur in aqua hordei, cum aqua lactis,
à quo extractum est butyrum. sic præparati electuarijs misceantur, ut docet Auicenna
lib. 4. sui Canon. fen. prima, tractatu 3. capite de medicamentis refrigerantibus hæcicos.
Hæc ex veteri editione Nicolai Præpositi. Cancri ex aqua poti profluuiis sistere, ex hyssop-
o (vetus codex legit cœsypo) purgare, & si partus stranguletur (scilicet in enixu labo-
rioso parturientis matris) similiter poti auxiliantur. Eosdem recentes, vel aridos bibunt
ad partus continendos. Hippocrates ad purgationem mortuosque partus vititur illis, cum
quinis lapathi radicibus, cum ruta & fuligine tritis, & in mulso datis potui. Item in iure
cocti cum lapatho, & apio menstruas purgationes expediunt: lactisq; vbertatem faciunt.
Item in febris quæ fit cum capitis doloribus, & oculorum palpitatione, mulieribus in vi-
no austero potos prodesse dicit Plinius scribit. Ad stranguriam quidam iubent tres Can-
cros coqui in cyarho aceti, in mortario simul contundi, & exprimi & propinari. Cum aqua
florum Cyani minoris distillata extrahitur succus ex Cancro viuo contuso, & eo gingiua
puerorum in dentitione salubriter illinantur. Iliaco calido, & sicco præscribit Hippocra-
tes inter alia pisces leu ter coctos & Cancros, & Conchylia. Cancri testam diligenter re-
res, & vino subdulci miscebis, & colatam potionem dabis bibendam ei, qui calculi mo-
lestia laborabit, ex Marcello. Aetius ad idem remedium Cancros vrit: Cancros inquit,
tres aut quinque, aut septem tantum, cum ingenti strepitu indefinenter sub testa exure:
& contriti eorum cineris coclearium vnum cum condito præbe: eoq; calculosos renes sa-
nabis, sed Marcellus Empiricus ad hoc remedium Cancros simpliciter terit, ut paulò an-
tè recitavi. Cancrorum cinere aliqui in dentium doloribus vtuntur, ex Plinio: Ab eodem
Cancri & Scolopendræ marinæ cinis cum oleo, inter psilothra numerantur: conijcit au-
tem Zoographus, non Cancros simpliciter, sed cinerem eorum esse intelligendum. An-
dreas ad lepras Cancri cinere cum oleo vsus est, eodem Plinio teste. Cancri maxil-
la naribus insufflata valet ad sanguinis fluxum, ex Rosa Anglica. Galenus in Eupori-
sticis ait: A bestijs venenatis rabiosoque cane demortuos sanat Cancri interiorum cinis
ex aqua semel, aut bis potus, quantum manu capere potest. Prodest etiam morfi
canis

A canis rabidi, authore Plinio, membrana siue fenectus anguium cum Cancro masculino trita (manuscriptus legit ex vino trita.) Cancro oculos alligatos collo mederi lippitudini dicunt, vt idem ait. Cancro oculus, inquit Marcellus, subtiliter sublatus, & in phoenicio conligatus, colloque suspensus, lippitudini incipienti medetur, si tamen re medium à casto homine fiat. Si ramphos erodij (rostrum ardeæ) cum Cancro felle in corio asinino suspenderit ad collum vigilantis, dormitabit, vt author est Kiranides. Ratio conficiendi pulueris utilis ad dissectionem nerui, qui à chirurgo est conglutinandus, Henrici Ranzouij. Recipe oculos Cancro, in subtilissimum puluerem comminutos in paruo linteolo. Hunc puluerem neruis insperge, & ficcis fascijs, ex linteolo confectis, locum oblige, ne humiditas aliqua ad neruos penetrare possit. Hanc ligaturam per spacium viginti quatuor horarum intactam relinquito, Elapso prædicto temporis spacio Chirurgus neruum inspiciat, ipsiusque conglutinationem exploret, & deinceps vulnus illud calidis vinculis deliget instar alterius vulneris recentis, & post diem vnum aut alterum ligaturam dissoluat. In capite Cancrorum reperitur lapillus figura planus, qui acerrimo aceto immissus motum manifestum habere deprehenditur. Huius puluere audio multos feliciter vt ad conterendos renum calculos, ex Mizaldo. Eisdem etiam, in potu sumptos, cordis punctiones sanare aiunt.

Li. 29. c. 25
Lippitudini
medentur.

Ad neruos
conglutinan-
dos.

Lapis in ca-
pite cancræ
& eius vis.
Memor. cen.
8.

V S V S I N V A R I I S.

PVRGARI à Scorpijs domos, tradunt referente Isidoro, si decem Cancro cum ocimi manipulo alligentur, omnes enim qui ibi sunt Scorpiones, ad eum locum coituros. Ne à rubigine arisæ in aruis contaminentur, & in foetidum puluerem redigantur, quidam tres Cancros cum bouillo & caprino stercore paleis admistis vrunt: Cancros viuos, inquit Plinius, cremari iubent quidam, vt carbunculi non noceant. Vltimi folliculis genus quoddam bestiolarum innascitur, quod Cnipes appellant, qui cum in ficis gignuntur, ficarios illos Culices τῆς ψήνας deuorant. Huius remedium Cancros statuunt alligandos (ἀγος δὲ τοῦτου φασὶν εἶναι τῆς καρκίνος ποροπερονῶν, fortè προσπερονῶν, pro affigere, Zoographus (in eos enim vertere sese Cnipes inquit,) sed ficis quidem auxilia istiusmodi comperta habentur, ex Theophrasto. Fructum, ait Gaudentius Merula, plantæ continebunt, si Cancer trunco circumligetur.

Scorpij è do-
mo vt expel-
lantur.

Lib. 12.

Orig. c. 6.

Li. 18. c. 29.

Hist. plant. 2.

cap. 19.

Lib. 4. me-
mor. c. 39.

DE CANCRO MARINO.

Cap. XVII.

ORDINIS RATIO.

SYNONYMA.

DANCRI marini nomen ita accipimus, vt omnes quæ in mari nascuntur, species comprehendat, & eam priuatim, cuius in hoc capite tradetur historia. Græcis καρκίνος θαλάσσιος, vocatur, Gallis Cancre; quocirca nomine carere hanc speciem scripsit Rondeletius; eandem intellexisse videtur Cæsar Scaliger, dum species Cancrorum enumerans, inquit: vna est apud vicinos nostros generis nomine, parua. Italis Granchio dicitur, & Granzo, Venetis Granceolo, Grancellà Bononiensibus & Ferrariensibus. Anglis & Germanis inferioribus Krab, Crabbe superioribus Meerkrab. Græci maximè recentiores Paguros quandoq; pro Cancris simpliciter accipiunt.

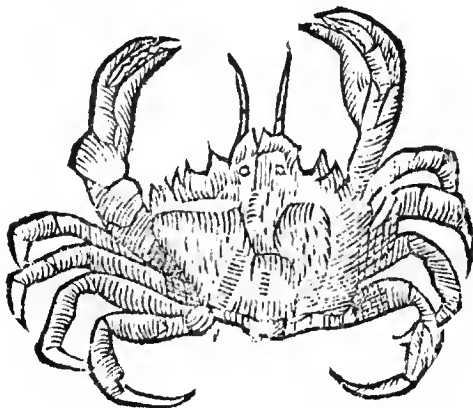
Exercit.
245.

GENVS. DIFFERENTIA. Descriptio.

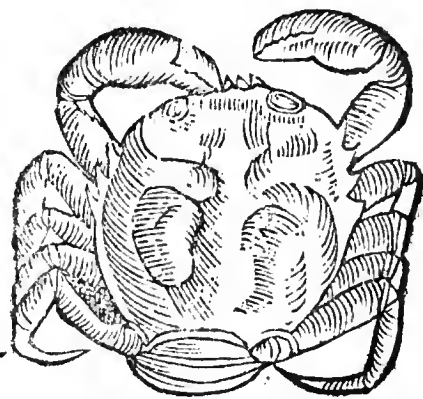
Molecca.
VENETI, apud quos *Molecca* canerorum marinorum infinitus propè est numerus, Moleccam vulgò quendam vocant teste Mathiolo, qui crustam veterem exuit, vere: Ex quo genere sunt etiam quæ vocantur Macinetta, nam & hæ crustam hoc tempore exuunt. Quidam has fæminas esse volunt; Moleccas mares, & hos mollescere, ac vernationem exuere: contra Macinettas perenni contegi crusta, & nusquam decidua; & Moleccas, tum quidem torpescere, cum cortice exuuntur. Alij toto genere distinguunt, & Macinettas multò minores Moleccis statuunt, aliudq; ab his esse certum aiunt, quod *Molecca unde dicta.* perpetuò corticem durum retinet. Moleccas autem vocant à molli ac teneri crusta, quam habent, cum veterem exuerunt. Rondeletius, & Bellonius, item Zoographus in Cancro marini pictura non conueniunt. Quem enim depinxit Rondeletius acuminata magis est parte anteriore prope oculos, & duo habet cornicula, quibus Bellonij icon, item quam

Cancer stagni marini Rondeletij.

Lib. 2. de
pif. cap. 3.

Cancer marinus Bellonij.

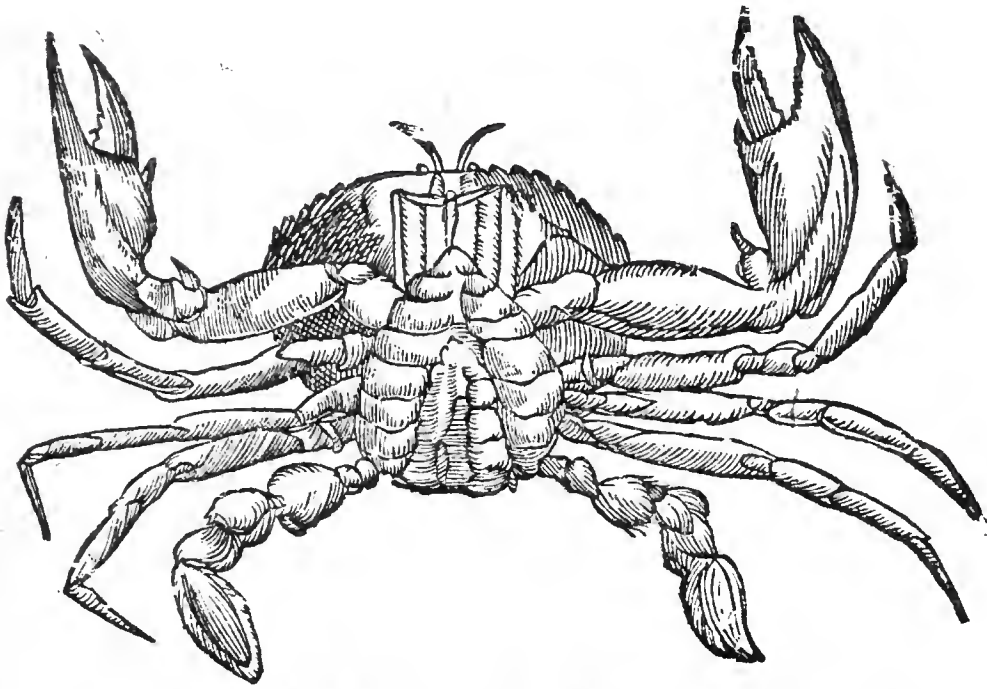
De nar. 4.
cap. 8.

buit, sed corpore est rotundiori, quo vulgari Cancro marino similis. Aristoteles pelagios Cancros pedes longè tardiores cæteris habere scribit ad ambulandum.

edidit Zoographus, caret. Quocirca, credo à Bellonio & Zoographo depingi eum, qui frequens ubiq; est in Italia. Et sanè fatetur Zoographus se nactum iconem suam ex Italia. Quæ autem expressit Rondeletius, frequens est in Gallia Narbonensi, & vt ipse ait, diu extra aquam viuit, (ita etiam noster vulgari.) Brachia habet non admodum magna, pedes longos in acutum desinentes: cornicula duo. Cácer marinus, inquit Bellonius, rotundo ferè ac circinato corpore præditus est, anteriori parte crenis diuiso, crustaceo tegmine cõuestito: cuius magnitudinem ad Pagurum & Mariam, Astacum & Locustam facile contuleris. Maiores enim triù, aut quatuor digitorum latitudinem non excedunt. Ea verò habent blesâ, vtrinque in latere quaterna, & duo brachia forcipata. Hepate rubro constant, gustui dulcissimo, quod Aristoteles mutim nominare videtur, habet porrò intestina multiplicibus cirris oblecta, mouenturq; horum partes solidiores albis musculis agentibus. Aliam ab his obseruavi speciem, magnitudine vulgaris, cæterum differt pede ultimo, qui ab vtraque parte est. Nam non in acutum desinit, sed breuioribus, ac crassioribus constat internodijs, & curtiore est alijs pedibus, & in fine latior duabus postremis articulationibus. Hunc igitur etiam depictum do, vnâ cum alijs duobus supra descriptis, quò pes hic posterior meliùs conspici possit. Habet etiam duo cornicula, qualia suo Rondeletius tri-

Cancer marinus alius ab Authore obseruatus.

L O C V S.

O P P I A N V S de Cancris marinis:

In saxis habitant curuis & pascua carpunt.

I. de Pisc.

undè fortè ab Aeliano $\pi\epsilon\pi\alpha\iota\omicron\iota$, hoc est saxatiles dicti sunt. Quod autem Plinius dixit Cancros locis mollibus vitam degere, haud satis verum videri annotat Massarius. Sunt enim, inquit, Paguri Cancri, & tamen non nisi locis saxosis capiuntur, & similiter Cancri illi alij parum minores, cibo non idonei, præcipuè mares, præterquam cum exuerint senectutem, quos tam petrosis, quàm terrenis locis vitam agere perspicuum est: quod ex Aristotele elici etiam potest, tam octauo de historia, vbi Cancros aquatiles, stercus deuorare inquit: quàm etiam quarto de partibus animalium, cum Cancris caudam inutilem esse tradat, quoniam vitam agere terrenam cavernasq; subire soleant, nec defendi factis potest Plinius, nisi quis in Plinio non Cancri, sed Astaci legendum existimauerit, vt dictum est ex Aristotele, vnde hæc mutuatur. Hactenus ille. Narrant navigatores isti in Indiam magnam copiam marinarum Cancrorum esse prope Insulam Canibalorum, quæ hodie Domeneca appellatur, & Hispanos per decem dies continuos hisce vitam sustentasse in mari Nicaragua. Rondeletius suam speciem frequentem esse scribit in stagnis marinis. Noster vulgaris vbique in Italico degit litore, in locis saxosis atq; arenosis.

Plinius cor-
rectus.

N A T V R A. S A G A C I T A S.

IN Bosphoro Tracio cum ventus ingruit violentus, Cancri aduersus fluctus nituntur: circa promontoria verò, vbi venti vis maior est, omnino repulsi auersique, impetum sequi vndarum cogentur: caterùm hoc præuidentes, cum iam propè ad promontorium appulerint, singuli in sinuoso aliquo loco se tenent, simulq; & reliquos expectant. Deinde in eundem locum congregati, adrepentes per præcípites crepidines in siccum ascendunt, & fluctuum viam (qua parte violentior erat) euadunt iter pedibus conficientes. Cum autem hanc violentiam pedibus prætergressi sunt, rursus per crepidines in mare recurrunt. Parcunt autem eis piscatores, cum declinandi communis periculi gratia sponte in terram exeunt: neque homines cum sint, ipso etiam maris impetu sauios ipsi videri volunt. Ex Aeliano.

Li. 7. de ani-
mal. c. 24.

SE

SEXVS. COITVS.

De aquat. 2.
c. 3.

MARINORVM color, teste Bellonio, maribus quidem rubentior, fæminis ex liuido in cyaneum tendit. Mares autem fæminas opprimere videntur, antequam ineant: atq; inter se diutissimè dimicant arietum more. Crura in ventrem inflectunt, dum incedunt. Rondeletius suo Cancro fæminæ intus partem inesse quandam croceam scribit, qua mares carent, quam ouorum materiam esse putat, cæteras partes internas albas tam in mare, quam in fæmina reperiri.

A P O L O G V S.

Cancer
vulpes.

CANCER, vt ait Aesopus, è mari, cum ascendisset, in loco quodam pascebat. Vulpes esuriens vt vidit, accessit, ac eum rapuit. Ille deuorandus ait, sed ego condigna patior, quia marinus cum sim, terrestris esse volui. His probat Aesopus homines, etiam qui proprijs derelictis exercitijs, ea quæ nihil conueniunt, aggrediuntur, merito infortunatos esse.

V S V S I N C I B I S.

Vt coquantur.

IN aqua, & aceto, cum modico sale elixantur, aut in aqua marina: aut affantur, sed elixati meliores sunt, friguntur in oleo Moleccæ dictæ, præstantioresque habentur cæteris. Fæminæ, maximè cum turgent ouis meliores iudicantur maribus: Ideoque Bononienses, & Ferrarienses fæminas, & mares seorsim ponunt, fæminasq; duplo maioris pretij vendunt. Qui in Indiam nauigarunt, aiunt in Orientalibus regionibus Cancros marinos plenos esse, succoq; dulci turgere cum Luna parturit, contra vacuos cum est plena: secus quàm in nostris Europæis locis, vbi in plenilunio meliores existunt.

V S V S I N M E D I C I N A.

Ad phthisicos.

RONDELETIVS de suo Cancro stagni marini hæc scribit: Hoc Cancrorum genus inter marinum, & fluuiatilem medium esse comperio, vt in marini & in fluuiatilis vicem usurpare possimus: Stagnorum enim aqua partim marina, partim dulci constat. Quando igitur fluuiatiles desunt, stagni Cancros aqua hordei ablucidos cenfeo, vt in ea si quid sit salsuginis, deponant, quibus tam feliciter vtetur in his affectibus, quibus fluuiatiles valde prodesse prædicantur. Atq; hoc expertus profiteor phthisicis multùm auxiliari. Illis enim ita, vt diximus lotis, & in iure capi, vel cum cremore pissanæ coctis phthisicos diu summo valetudinis eorum commodo alui. Ex eisdem cinis pulmones exulceratos mirè reficit & recreat, si in aqua adianthi, vel plantaginis lotus cum lacte asinæ, vel cum cremore pissanæ hauriatur. Ex eodem cinere medicamentum fit, quod à cane demorsis maximè succurrit. Quare minus rectè faciunt medici quidam, qui fluuiatilibus, vel stagni marini Cancris fluuiatiles Astacos substituunt, omnibus dotibus Cancris de quibus loquimur, inferiores: illi enim molli præhumidaque substantia constant, & quæ facillè diffluat ac dissipetur, neque corpus satis nutriat, neq; peculiarem vim, ad pulmones iuandos insitam, habeat. Cancris verò fluuiatiles dulci sunt succo, temperatam substantiam indicante, quem perlibenter amplexatur natura, quo reficitur & fouetur, qui hæret, dissipatuq; facilis non est, & natura sua pulmonum malis succurrit. Hactenus ille Cancro marino & fluuiatili remedia multa communia dicentur, vbi de fluuiatili fiet sermo. Nam Dioscorides scribit marinos eadem præstare quæ fluuiatiles, verùm ignauius Plinius, hedera, inquit, apri in morbis sibi medentur, & Cancros vescendo, maximè è mari cuctos. Sed Aelianus tradit apros Cancris simpliciter sibi mederi cōtra hyoscynamum.

Lib. 8. c. 27.
Aprorum
medicina.

A Decoctum Cancrini marini apud Plinium efficax habetur contra dorycnium. Marini non fluuiatiles assumuntur in Theriacam Cl. Apollonij ad rabiosorum canum morsus apud Galenum. Si equus cum feno, aut pabulo brassicam syluestrem fortè deuorarit, prodest marinos Cancros tritos cum succo brassicæ (satiuæ) miscere & apprehensa lingua per os infundere b s die, idq; per triduum, donec malum egeratur aluo, ex Absyrto. Cancros marinos impari numero exustos vel aridos tritos, & baccas laureas impari numero tritas, adiecto melle atq; adipe anserina remissa, æquis ponderibus vniuersa permista vnum corpus facias, atque æqualiter in duodecim partes diuidas, & in cibo, aut in potione laboranti phthisico dederis, mirè profuturum pollicetur Marcellus. Author est Alexander Benedictus Cancros marinos, pondere drachmarum duarum, si bibantur ex lacte materno, vel nutricis, infantibus & pueris sanare stranguriam. Cancrorum fluuiatilium cinis ex oleo & cera (inquit Plinius) rimas in sede emendat, item & marini Cancrini polline (scilicet suo emendant). Teste Marcello ex oleo impositi perniciosis, vtiliter profunt, ita vt foueantur aqua, in qua eorum decoctum est. Celebrat Auicenna Cancrum marinū adustum ad quartanam, scabiem, lachrymas oculorum & alia, sed Cancrum marinum exponit se eum ibi intelligere, qui in lapidem induruit. A Plinio laudatur Cancrini marini cinis vstus cum plumbo, ad carcinomata compescenda. Ad hoc sufficere, cum melle lineaq; lanugine. Aliqui malunt alumen melq; miscere cineri. Apud eundem tam marini, quam fluuiatiles pilos è mamma tollunt; hoc est, morbum pilarem sanat. Prophilothro idem sumit Cancrini marini cinerem, & scolopendræ marinæ. Cancelli (Cancrini) marini, aut fluuiatiles in aqua decocti caro cocta & tunc factum farina hordeacea mixta, imposita calidæ stomachi vomicæ, tribus diebus maturat efficacissimè, & plusquam sit verisimile, expertum à se Alexander Benedictus attestatur.

Lib. 32. c. 5.

Li. 2. de Antid. c. 73.

Contra brassicā syluestre.

Ad Stranguriam.

Lib. 2. tract.

2. c. 150.

Li. 32. c. 10.

L. 32. c. 10.

DE CANCRO MÆA DICTO.

Cap. XVIII.

SYNONYMA.

C **O**MNIVM Cancrorum maximus, Maias appellatur, teste Aristotele. Cancrini *μα-
ias*, inquit Rondeletius, dicuntur ab Aristotele, à Gaza Maiæ fortasse à magni-
tudine: nam *μαία* quæ amitam significat, & nutricem, aliquando etiam pro gran-
diore natu sumebatur. Caterùm vt hoc benè, ita contrà quem Maiam esse putat, Pagurus
est, & quem Pagurum, Maia. Hic, inquit in Prouincia Squinado vocatur, ab alijs Gritta,
Squaranchon, Grampella, ab Hispanis Chabro. Hæc synonyma conueniunt cum ijs, quæ
Bellonius Cancro Maiæ adscripsit, ait enim: Maiam ob similitudinem quam cum araneo
habet, vulgus Gallicum Iraigne de mer quasi araneum marinum dicat, nominat. Massilien-
ses ab aculeis infinitis, quibus in tergore more Locustæ horret, & villis quibus vndique est
circumseptus, Vne Squinaude (ad pectinem ad quem linum attenuatur, alludentes) vo-
cant. Veneti ac Genuenses à speculis, in Maiarum corticibus eleganter inclusis, Specchio
hoc est speculum dicunt. Alij Granceolas, & Cranceolas: Romanum vulgus Grancitellas.
Mææ sunt, inquit Iouius, grandiores rotundiore ventre, gressu in terra segnes, in aquis
autem velocissimæ, Veneti Granceolas vocant: quarum rotundioribus testis specula inclu-
dere ad elegantiam solent. Et Massarius ait. Quæ Mææ vocantur, è genere Cancrario maxi-
mæ sunt: quibus cauda deest, & corpus rotundum est, dorso spinoso, cruribus oblongis:
quas vulgus Cancteolas cognominat. Quorum omnium authorum sententia nostræ opi-
nioni subscribit. In Lusitania dicitur Cangreia, vel Gangreiola, vel Centola. Zoogra-
phus Germanicè dici posse ait ein Meerspin; vt Gallos imitentur, & Albertus Cancrum
marinum rotundum sine cauda, scribit Germanicè Araneam maris appellari. Ein Spiegel
Krabb cum Genuensibus, vel cum Massiliensibus, ein Herchelkrabb nominari poterit, vt
idem ait Zoographus.

Hist. 4. c. 2.
Erymum.

GENVS. DIFFERENTIA.

Descriptio.

*A Paguro
quid differat
Maia.*

*Fœmina de-
scriptio.*

Interanea.

Vulua.

Dentes.

Vesica.

*Paguri Ron-
deletij de-
scriptio.*

Cornua.

Oculi.

Pedes.

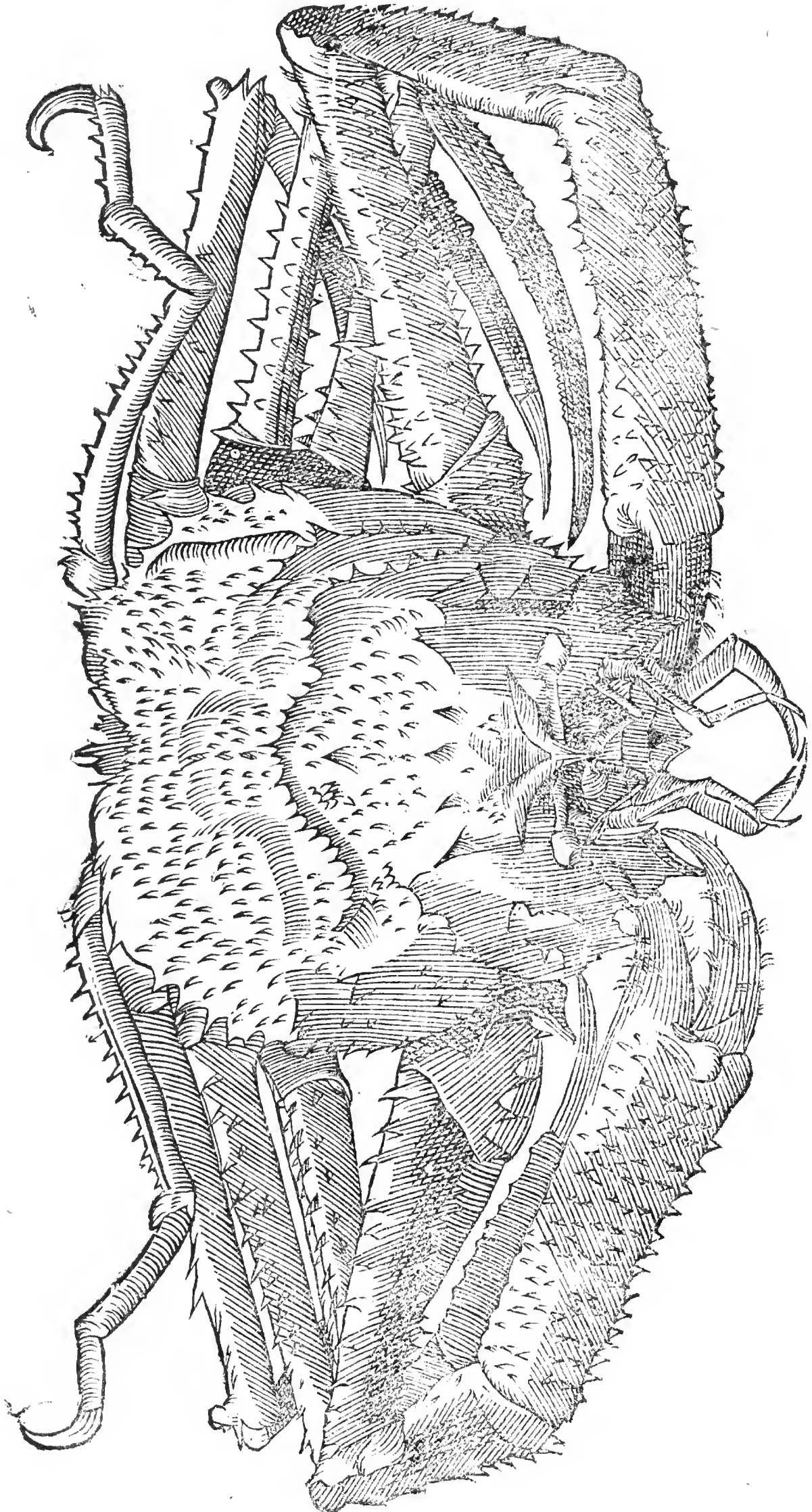
Cauda.

Oua.

*4. de part.
cap. 8.*

MAIA, vt scribit Bellonius, in eo à Paguro differt, quòd hic parte anteriore, la-
tus sit, Maia verò posteriore parte in latitudinem se diffundat, anteriore coar-
ctetur & angustior fiat magis: est præterea magis orbiculata quàm Pagurus. Cru-
ra quaternis articulis intercepta gerit, alta & exilia forcipibus imbecillis dentata, quibus
prædam ori applicat. Corpus illi est tam graue, vt ad incessum ineptissima esse videatur,
quamobrem in terra segnissima, in aquis velocissima est. Pedes quoq; nõ habet forcipatos,
sed vnguibus benè munitos, vtroq; latere quaternos, quinque articulis interceptos. Coda
eodem modo quo reliquum Crustaceum genus rubet: sed viua aut liuet, aut virescit, aut
rubore phœniceo aspersa est: quam si supinam contempleris, tria parte anteriore breuia spe-
cula ab ipsius crustæ tegmine continuata cernes, inter quæ prætenturæ duæ delitescunt, Ti-
bias non habet læues vt Pagurus, sed multa scabritie exasperatas, Maia fœmilia operculum
latiusculum habet, sub quo duo foramina membrana occulsa in ipsis posteriorum tibia-
rum radicibus collocata apparent. Quatuor præterea vtrinque semi circulis vtitur in na-
tando, à quorum radicibus octoni prodeunt pinnati ramuli, quibus hærent oua in fœtis.
Interanea cum Paguro, aut Heracleotico Cancro conueniunt: quæ quicumque diligen-
tius speculari cupiet, necesse est eum viuentis Maiæ testam superiorem deregere. Com-
periet autem in capite, atq; adeo ore ipsos dentes extrinsecus duos osseos: in palato autem
carunculam qua linguæ vice fungitur: præterea ante dentes bina denticulata officula, atq;
in eius ore cavitatem statim ante gulam, in qua quod nrbum continetur, habet multipli-
ces flexus: eius vuluam esse puto. Ex hac enim oua prodire compertum est. Subsequitur
cavitas satis capax vacua quidem ea, dum ieiunus est piscis, vt vel os alterum, vel eius
ventriculum esse dicas: cui etiam dentes adsunt (quemadmodum in Locusta) numero
quaterni, incisori & vnus molaris, à quibus gula incipit, in cuius summo epiglottidem
manifestè videas: ea autem ad apophyses meatibus committitur adeo exilibus, vt vix ap-
pareant: quemadmodum vulua adimplebat maiorem partem recessuum, sic apophy-
ses vbiq; per cavitates immittuntur, tenuibus tamen ligamentis adstrictæ, & maximè m-
sculis. Nec est aliud intestinum manifestum, quàm illud in quo desinunt apophyses, ex-
crementi scilicet receptaculum. Est autem id teres, cæteris partibus incumbens, ad cau-
dam vsq; protensum. Sed & vesicam vtrinque vnâ in ipsa aluo rubustam, magnam &
membranosam cernas: cuius exitus est per ea duo foramina, quæ sub operimento latent.
Branchias habet vtrinque sub testa in lateribus numero senas: quæ certa membrana ab ip-
so tegumento distinguuntur: aquam enim in ore acceptam per meatus, qui ad radices
crurum sunt, egerit. Hæc omnia ferè Rondeletius Paguro suo adscripsit his verbis: Pagu-
rus post Cancrum Mæam maximus est, parte anteriore, & in lateribus senis aculeis lon-
gis & validis riget, è fronte protenduntur appendices duæ rotundæ, & acutæ, firmæ ad-
modum, sub quibus cornua duo minora, articulata. Ex lateribus valdè prominent oculi
magis ad latera, quàm ad anteriora spectentes, magno interuallo disiuncti, qua nota à
Cancris Mæis differunt. Testa totaminimè leuis est, sed aspera, vt potè quæ ruberculis, &
aculeis tota conspersa sit. In ea maximè in superiore eius parte pictores nostri specula in-
cludunt, nec id sine gratia ob aculeos & testæ colorem. Pedes octo habet, longos, crassos,
sex articulis interceptos, chelas duas magnas, aculeis horrentes. Caudam ex multis tabel-
lis contextam, in cuius parte interna oua æstatis tempore adpendicibus racematim hæ-
rent rubra. In lateribus branchias, & partes easdem internas quas Locusta. Patet itaque
Rondeletium non meminisse verborum Aristotelis. vbi Mæam, non Pagurum facit
λεπτοσκελῆ hoc est longis, ac tenuibus cruribus, & inertem admodum tardumq; ad ince-
dendum, vt Cancrum Heracleoticum. Nec est quod Rondeletius neget Mæam nostram
longicruram & horridam, non esse veram, ac genninam Aristotelis (qui hanc maximum
omnium Cancrorum statuit) propterea quòd in Prouincia non sit maxima, & quem pro
Paguro ostendit, multò maior ibidem existat, maximum enim alit Oceanus & mare Ty-
rhenum, ac Adriaticum. Et Ligustici maris incolæ hic est quem primum depinximus,
& ob insignem eius magnitudinem Hippocarcinum appellauimus, à D. Bernardo Catele-
lro

Hippocarcinus hispidus.

*Hippocarci-
ni descriptio.
Oculi.*

Os.

Chele.

Cauda.

Cauda.

Os.

*Cauda.
Ventre.*

*Pagurus vi
à Cancro He
racléotico
differat.*

letto, qui pro singulari sua humanitate multa exotica, ac peregrina raraq; mihi misit, Ge-
nua missus. Longus est dodrantem & palmum, dodrantem verò latus, altus palmum cum
dimidio, supra oculos eius emissitios è tubulis quibusdam ad latera protentos fronte me-
dia, duo velut cornicula acuta exeunt, quemadmodum etiam in medio oculorum interstitio,
quod nasi in nobis locum occupat, unicum. Sub hoc duæ appendices duobus articulis di-
stinctæ ad latera è regione ferè sinus, vndè prodeunt, eminent. Item alia paulò inferiùs
ad horum latera supremis illis corniculis ex diametro opposita, maiora ac longiora, in te-
nuissimas veluti setas desinentia. Os sub his infimo loco situm, duo veluti brachiola in-
tus tota villosa muniunt. Vniuersum tergus aculeis spinosisq; quibusdam operculis oblitum
est, quæ ad latera maiora sunt, quinque ab utroq; latere pedes, si brachia annumeres,
in totidem articulos distincti, seu forcipibus nullis, acutissimo mucrone tantùm extremo
donati adnectuntur, insignis pro reliqui nempe corporis proportione longitudinis. Che-
læ anteriori parte eximæ, cum crassitudinis, tum longitudinis: hæc enim duos dodrantes
cum medio æquat, illa brachio ferè puerili par est, forcipibus futo coloris, è quibus villo-
sa quædam prominent stamina instar penicilli. Cauda in tabellas articulatam discretæ, la-
ta, latis, qua oua contegit: vndè faminam esse coniecimus.

Huic non dissimilis parte supina alter est, licet minor corpore. Parte prona caudâ, quæ
versus ventrem reuoluta erat, extendimus. Hæc inter extremos pedes exorta angustio prin-
cipio, deinde magis dilatata, paulatim medio sui, palmi latitudinem constituit, ovalis fe-
rè figuræ, & extremo in angustam appendicem scutiformem quinque angulorum, seu pen-
tagonam definit: ipsa ex sex tabellis sibi inuicem articulatim incumbentibus, ac compa-
ctis coagmentata. Os vndiquaq; multis veluti brachiolis villosis, supernè & infernè cir-
cumsepitur, ipsum ex duobus ossiculis durissimis coire videtur, quæ dentes vocant fortè
Aristoteles. In ventre nullus tumor, sed plana cavitas potiùs conspicitur, apta retinendis
ouis. Cauda interior seu prona utrinq; sex veluti petillos quosdam habet, ternos caudæ
lateribus seu margini adhærentes, falcatos, villosos totos, reliquis iuxta eorum exortum,
sed introrsum versus enatis, graciliores, læues, duriusculoq; instar brachiorum, sunt ra-
men, & hi foris hirsuti. In cauda insignis cavitas scutellata apparet.

A prædicto magnitudine differt (est. n. minor) hic, qui subiungitur pronè & supinè depin-
ctus, vt sexus distinguatur. Senæ spinæ maiusculæ latera utrinq; ambiunt: & binæ omnium
maximæ frontem muniunt: duos palmos longus. Chelis brachij suè & corporis supina
parte hispidis & tuberosis, pedibus non ita. A cauda lata famina cognoscitur, quæ est in
mari angustior, vt in icone expressimus: sed mas vt plurimùm magnitudine superat faminâ.

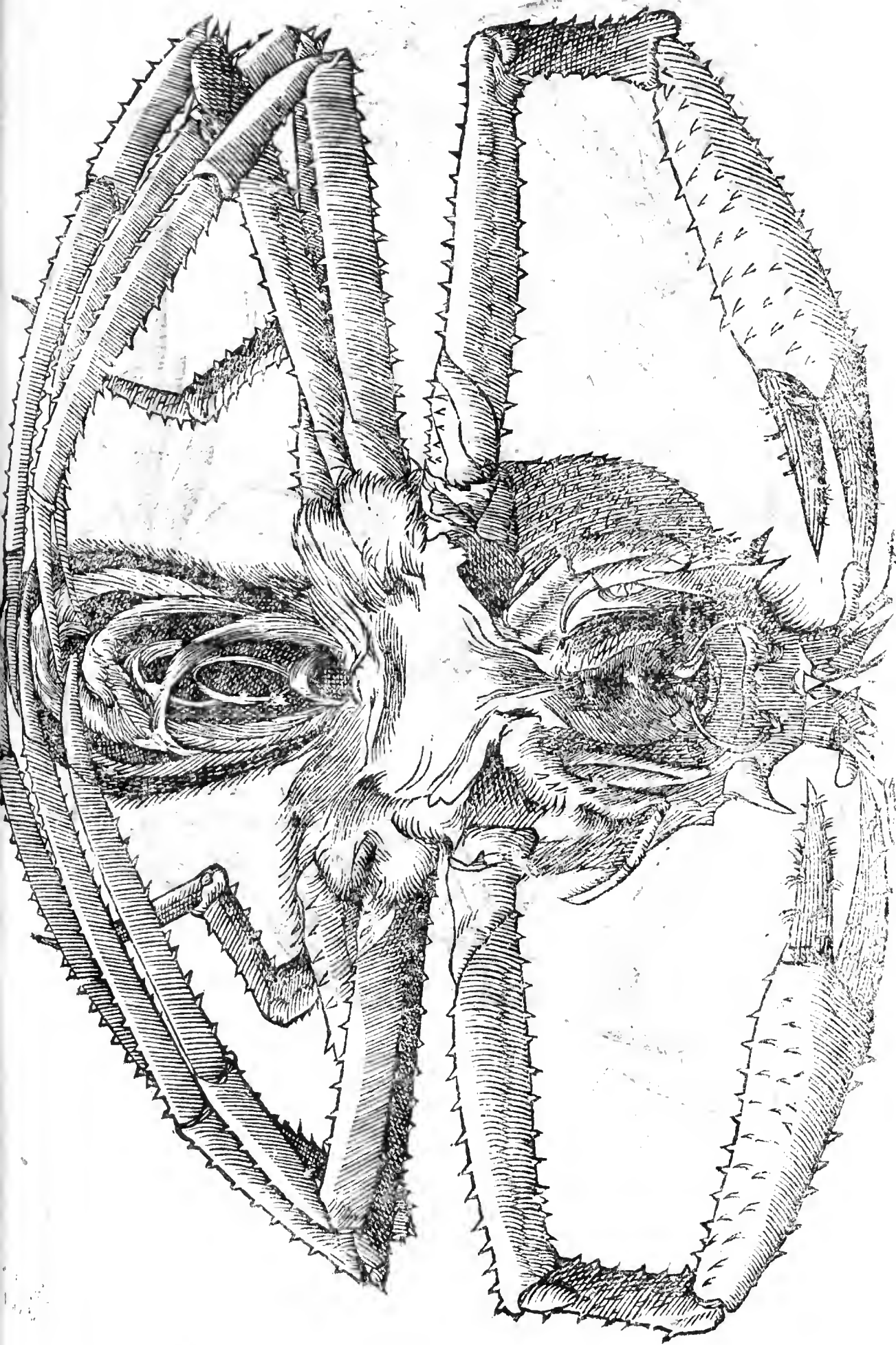
Qui ultimo loco adpingitur eiusdem prorsus est generis quò ad figuram corporis, sed
pluribus spinis ab utroque latere & in dorso horret, pedibus & brachijs non admodum
asperis sed hirsutis, supina parte varijs coloribus maculatus, sed præteritum rubro.

Qui à Rondeletio Cancer Heracleoticus depingitur, non hic prorsus est, sed Maia non-
dum adulta vt vnâ cum Scaligero suspicor. Et ipse Rondeletius, quamuis nonnihil a suo
Paguro, hoc est, Maia nostra differre scribat, tamen fatetur eiusdem esse generis, his verbis.
Hi, inquit, Cancri, Paguris tam similes sunt, vt vix discernantur, veruntamen specie, vt di-
ximus differunt, vt ex descriptione iam sit perspicuum. Heracleotici aculeos in fronte ha-
bent, & in lateribus, pars testæ prona aculeis aspera est, & hirta colore est fusco, quo à Pa-
guro differunt. Paguri pedes breuiiores multò & tenuiores habent, cornua ante oculos ar-
ticulata, corpore sunt minore quàm Paguri. Hæc Rondeletius, cuius iconem etiam adden-
dam censuimus, vt cognoscat lector non admodum differre ab eo quem depictum hoc loco
subiunximus, inter Maiarum genera potiùs, quàm alias Cancrorum species recensend-
um. Est autem ea magnitudine qua depingitur, dorso valde spinoso ac subrubro, Che-
lis & pedibus longis, tenuibus non asperis admodum.

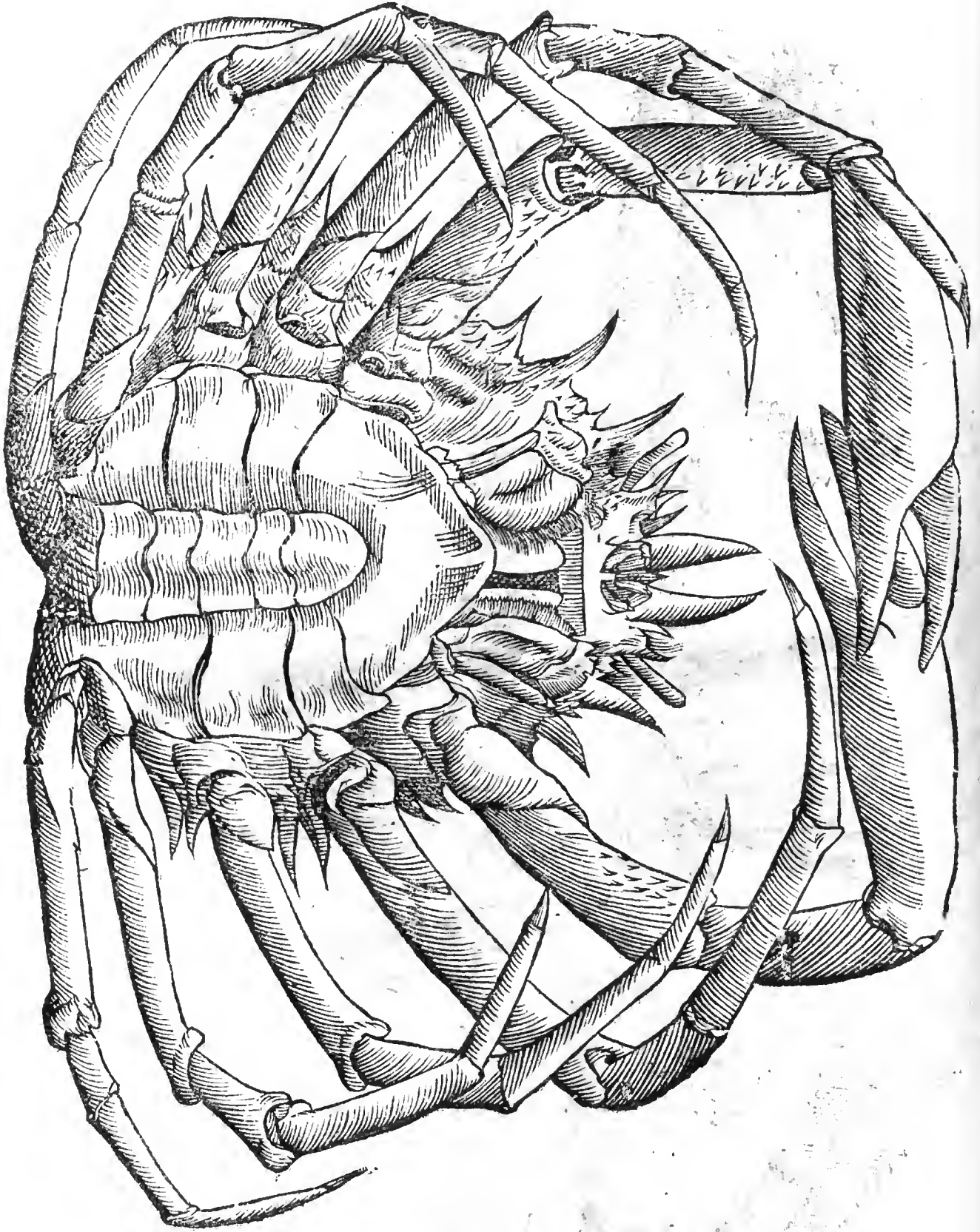
Videtur postremus minor hic parum à Maijs differre, nisi quod asperitatem in testa to-
mentosam habeat, Folia & Folca in Italia nominatur, colore est cinereo & fusco, eius ico-
nem ante nos Zoographus exhibuit à Cornelio Sittardo ad se missam.

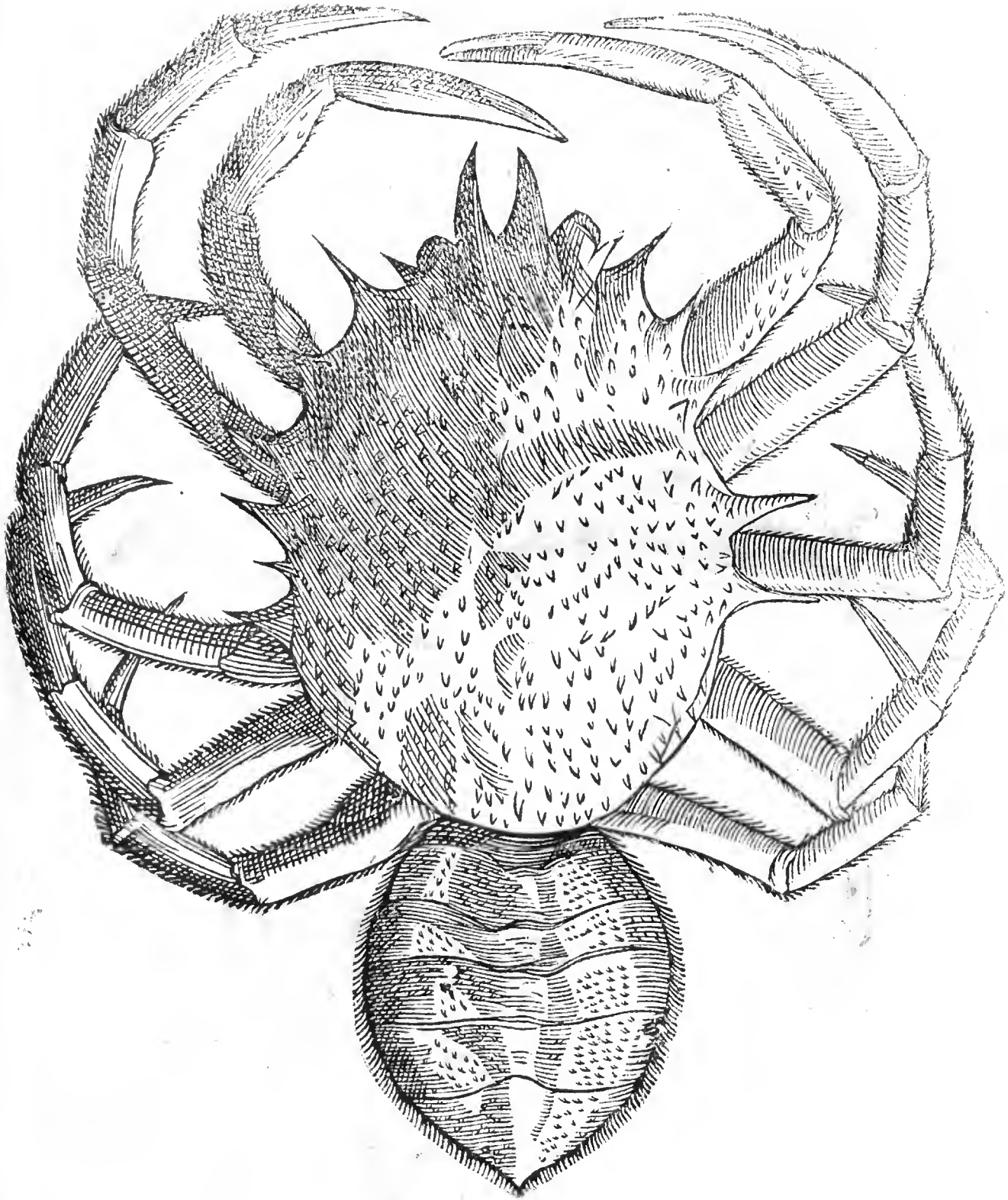
Cancer lupinus, hippocarcino similis.

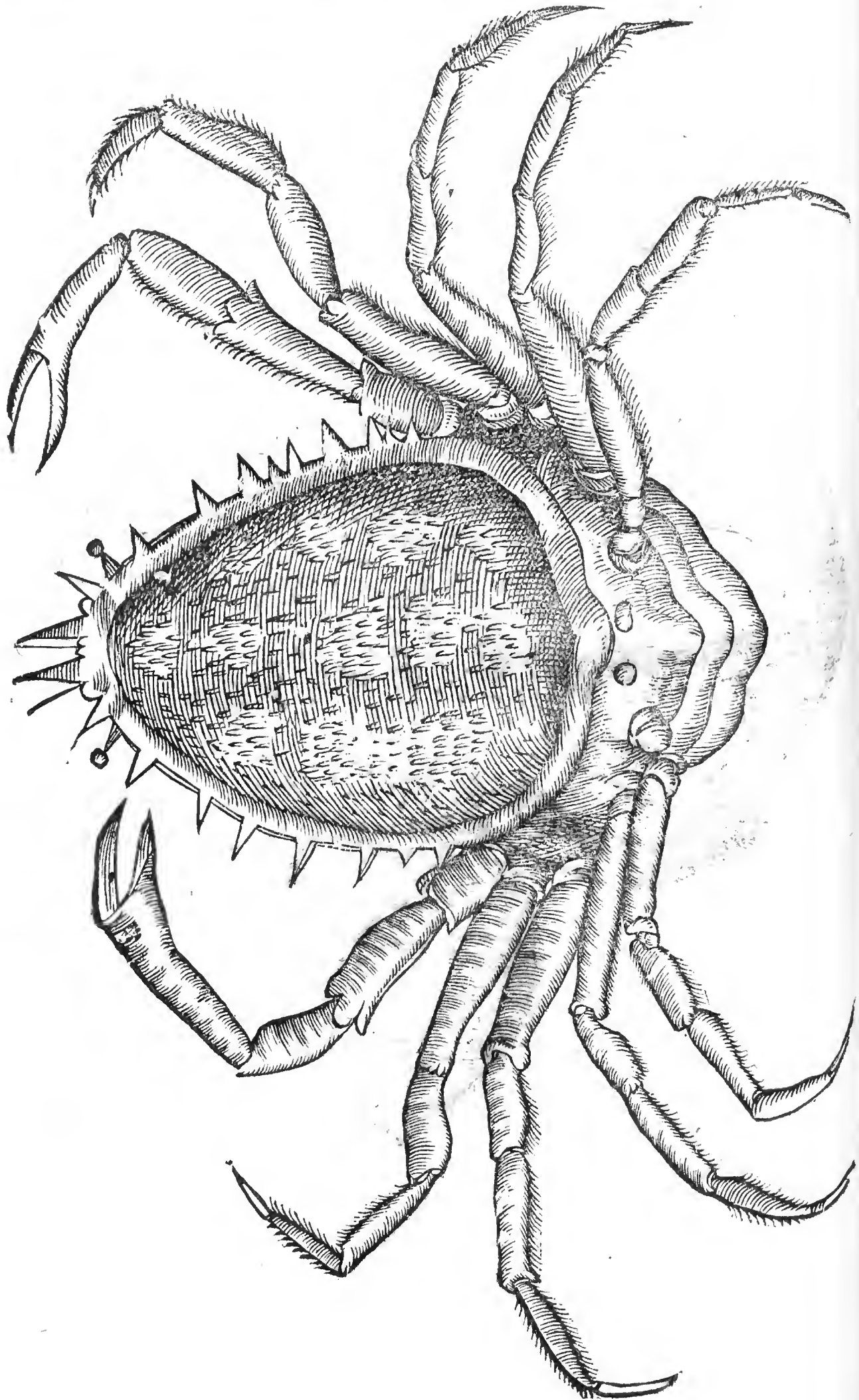

Vlysis Aldrouandi
Pagurus Venetorum mas, Cancer Maia alius.

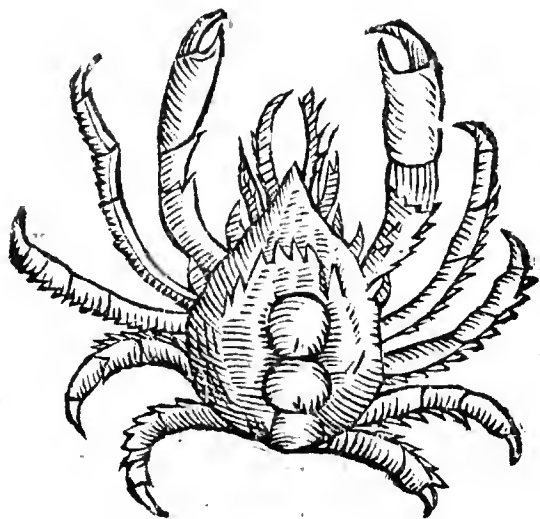

Pagurus Venetorum famina.

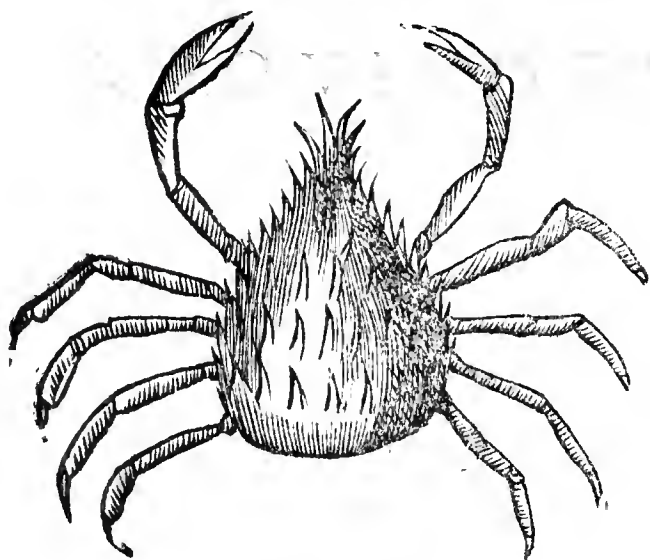

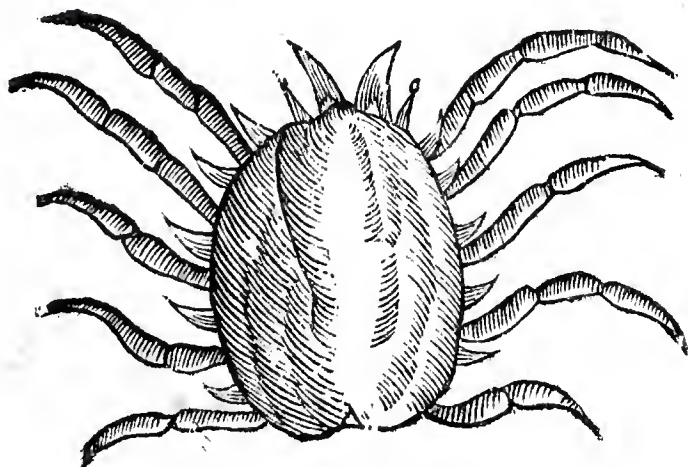
De Cruftatis Lib. II.
Cancer Heracleoticus Rondeletij.

Cancer brachichelos Maiæ congener, licet minor multò.

Cancer Maiæ congener alius, asperitate tomentosa.

LOCVS.

IN mari Aegæo, Ionio, Adriatico, ingens Maiarum copia est, & omnium maxima. Ideoque quasi obstetrices dictæ, cum Paguri tanquam cum infantibus comparantur. In Oceano verò alij Cancri maiores capiuntur Maiâ, qua etiam maior est Pagurus, qui prope Massiliam capitur. Rondeletio item Heracleoticus Cancer in eodem mari rarior esse traditur.

VSVS IN CIBIS.

Vi coquantur.

MARES eliguntur ad cibum autumno & hyeme, ac etiam mense Aprili, in plenilunio, foemina verò reliquo anni tempore vsq; ad Septembrem. Coquuntur vt Astaci & Locustæ, obturatis foraminibus oris, ac ventris gossypio, ne, dum bulliunt, aqua impleantur, saporemq; suum perdant. Assantur etiam in furno, ano & ore clausis, alioqui, vt ait Rondeletius, quidquid intus est liquidi, effluit, & fit similis Cancris Phoenicijis, quibus nihil est intus ob pabuli inopiam.

DE PAGURO. Cap. XIX.

ÆQVIVOCA.

SYNONYMA.

Phenix cur pagurus dicitur.

Puragra.

Etymum.

Paguria.

In Equitib.

Bifas.

Granciporro.

ro.

L T E R A Cancri species quam magnitudine proximam facit Aristoteles Pagurus Græcis, & Latinis, vt Plinio & Gazæ nominatur: & si apud scriptores antiquos, hoc nomen pro Cancro marino sit reperire. Lycophron Phoenicem Achillis præceptorem iam senem Pagurum dixit, propter cutis asperitatem, quæ in senectute contrahitur. Et Tzerzæ Scholiastes, κουροτρόφον pariter cognominatum ait, quod puerum Achillem educarit, ad difficietiam marini Paguri (Cancelli) pinnotrophî, idest pinnam marinam: nuntientis. Ηυράγρᾱ, idest forceps instrumentum fabrilis, alio nomine etiam Cancer, vel Pagurus appellatur, vt author est Hesychius. Dicitur autem πάγουρος παρά τὸ δύρην καὶ φουλάττιον αὐτῶν πᾶγον, idest κρημνώδεις ἰστίους locis præruptis, vt in lexico quodâ veteri traditur: & quia omnes ferè Cancri in ripis præruptis habitare solent, hinc Pagurus omnis Cancer marinus à quibusdam nominatus est. Dicuntur à Simeone Serhi, Paguri forma diminutiva παγουρία. Idem Carcini appellatione, Pagurum intellexit, Galenum secutus, Acetium, Paulum. Paguri nomen Græcia adhuc vulgò retinet, coque de quo nunc agimus, Cancrum expriment. Massarius quoq; nunc in Dalmatia hoc nomen vsurpari scribit. A Palladio Cancri marini vocantur. παγουρούς πὺς εἰς τὴν ἀπὸ παραβους, exponit Scholiastes Aristophanis. Bifas Pagurus est marinus, qui vocatur Carabus. Veneti & finus Adriatici accolæ Granciporro nominant, nomine fortassis, vt Bellonio placet, composito, quasi Cancrum Pagurum dicerent. Itaq; porri seu pori nomen (Rondeletius Porroni scribit non benè) vsitatum ab Italis per syncopen à Paguro contractum videtur; vt etiam Pauri & Pauari, quibus nominibus etiam vtuntur in quibusdam Italiae locis. Alibi quoq; Cancharo de Barbaria nominatur. Quidam Galli mediterranei maris accolæ Pagula à Paguro deriuato nomine proferunt. Alij vulgò vocant vn Chabre, vel vn Crape. Normanni à rubro & ruffo, quem testa eius præsert colore, vn Rousseau: alij, quod coctus in pastilli modum pulmentum ferat, vn Tourteau, quasi pastillum dicant. Massilienses Carabasse & Fagule. Angli, vt inquit Zoographus, A Punger: Germani em Meer-spin, idest Araneum Marinum (Maia quam à Gallis Bellonius Araneum maris dici scribit, differentia causa nominari poterit, ein grosse Meer-spin) sed hoc nomen etiam Septe

A Sepiæ aliqui tribuunt, cum generi Cancrario magis conueniat. Seekrebs oder Seespin in lacu Suerinensi capitur, & in eodem Krabbe dictus (Frifijs Krab, Krabbe) hic fortè Pagurus est, idest Cancrarius marinus maiusculus: ille minor, simplicitet marinus Cancrarius. Galli quoq; Oceano vicini vocant Chabre, vel Crape. Albertus Cancrum marinum rotundum sine cauda, scribit Germanicè Cancrum maris appellari. Audio & Lusitanis Aranha dici. Marinos quosdam Cancros alicubi Meerteschen vocitant, à similitudine marsupij illius, quod Germani Tafchem nominant, corpore fermè rotundo, sine capite, & cauda Capparente. Eadem sanè nomina quæ Cancro simplicitet, Paguro etiam a hisq; speciebus, magnitudinis, aut alia quapiam differentia, simul expressa conuenerint. Hactenus Zoographus.

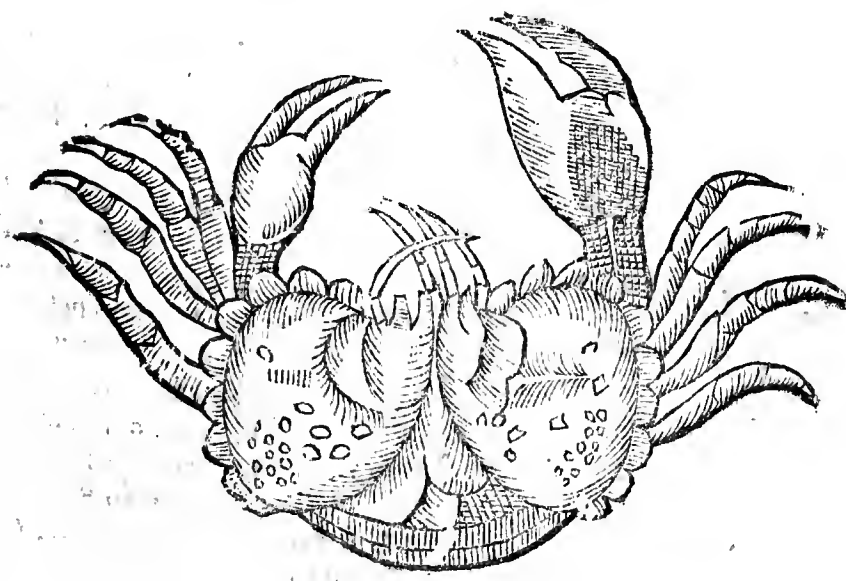
GENVS. DIFFERENTIA.

Descriptio.

B CRVSTA eius teste Bellonio, nouem in gyrum crenis imbricis modo incisa est. Adolefcit in caluæ humanæ magnitudinem, sed non ita orbiculatus euadit: Cancris enim proportione respõdet. Valida crusta integitur ac læui. Crura blæsa vtrinque quatuor habet, villis hirta, tenis articulationibus geniculata, in quibus vngues acuti oblongiq; sunt, minimè bifidi. Brachia bifulca parte anteriori binis articulis intercepta, forcipibus crenatis munita, in extremo nigra: quibus quæ constringunt, vt edant, etiam dura confringere possunt. nam in eis durities est penè ossea. Quamobrem ichthyopolæ captos Paguros arctè ligatos seruant, ne sibi inuicem crura abscindant. Color viuorum multò viuudior est, quàm demortuorum. In viuus enim præ nimia rosei exhalatione tergo raveluti subnigra apparent. Cæterùm cocti (vt aliud omne Cancrorum genus) mutant colorem. Caudam sub thorace reflexam habent, vnde hos caudarum expertes esse quidam conijciunt. Branchias vtrinq; in latere dispositas ostendunt, vt reliquum genus Locustarium, sub tergotis crusta senis ordinibus ad tiliarum arduces insertas. Multo latiores sunt quàm longi, vt ex Oceano in pedalem plerunq; latitudinem abeant. Quidam visus est in Anglia decem libras pendere. In eius ore tot comperies naturæ secreta, tot astantes appendices, tot pelliculas, vt coactus incredibile naturæ artificium necesse est fatearis. Mutim, ea enim est hepar, habet dulcissimam, maxima ex parte subrubram, cum infinitis prope apophysibus, flauis, grandi stomacho adiacentibus. Reliquæ partes internæ musculis albis constant, quibus externæ mouentur. Rondeletij Cancrarius Maias, Pagurus potiùs est; Omnium, vt scribit, Cancrorum maximus. Vidi, inquit, ex Oceano Cancrum Mæam, cuius latitudo palmum maiorem superabat, longitudo ad semicubitum accedebat. Testa læui contegitur, cuius laterum ambitus in semicirculos desinit, pedes octo & breues habet pro corporis magnitudine, chelas duas, dextram maiorem, sinistram

Magnitudo.
Crusta.
Crura.
Brachia.
Color.
Cauda.
Branchie.
Mutis.
Cancrarius Maias Rondeletij

Cancrarius Mæas, Rondeletij.

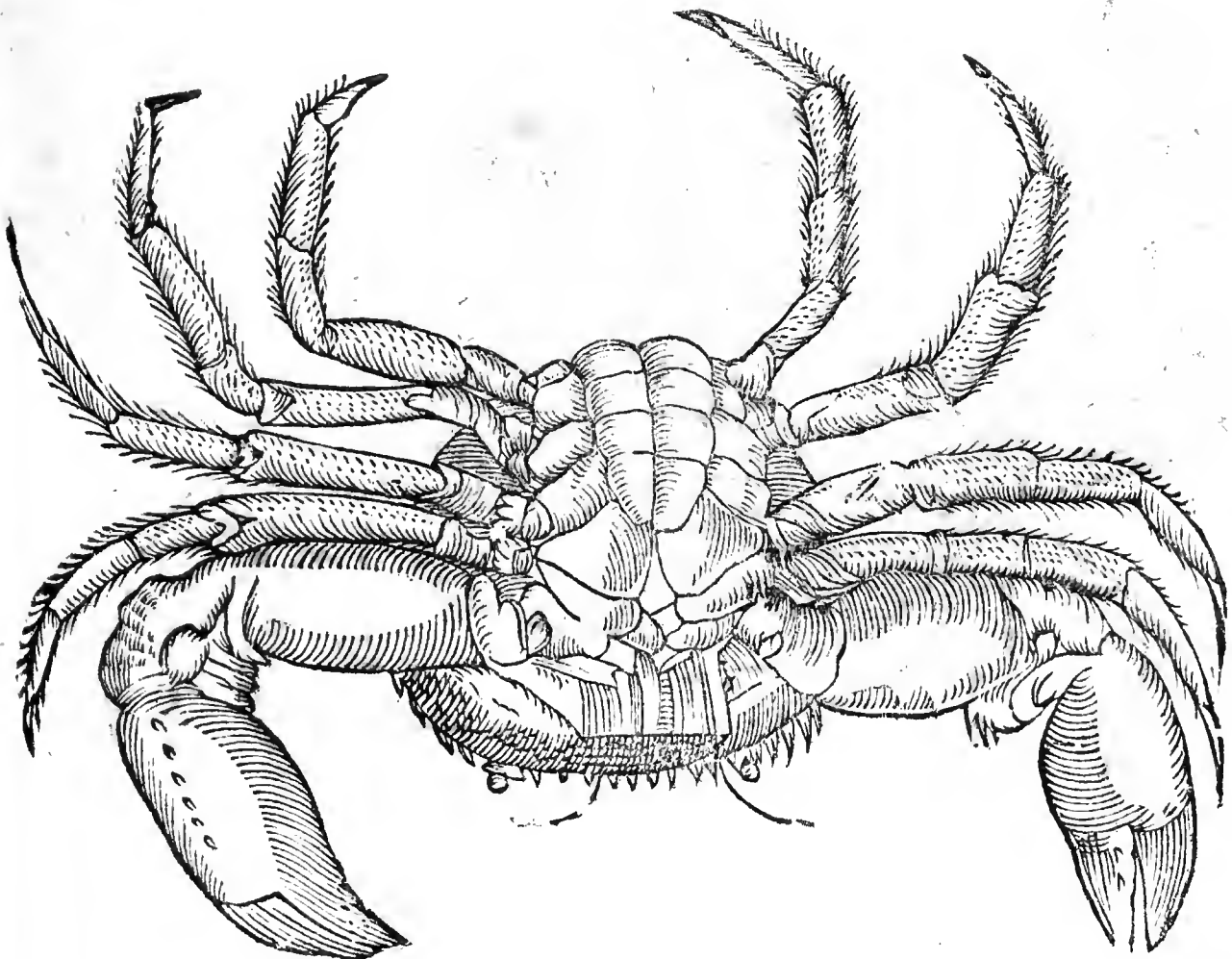
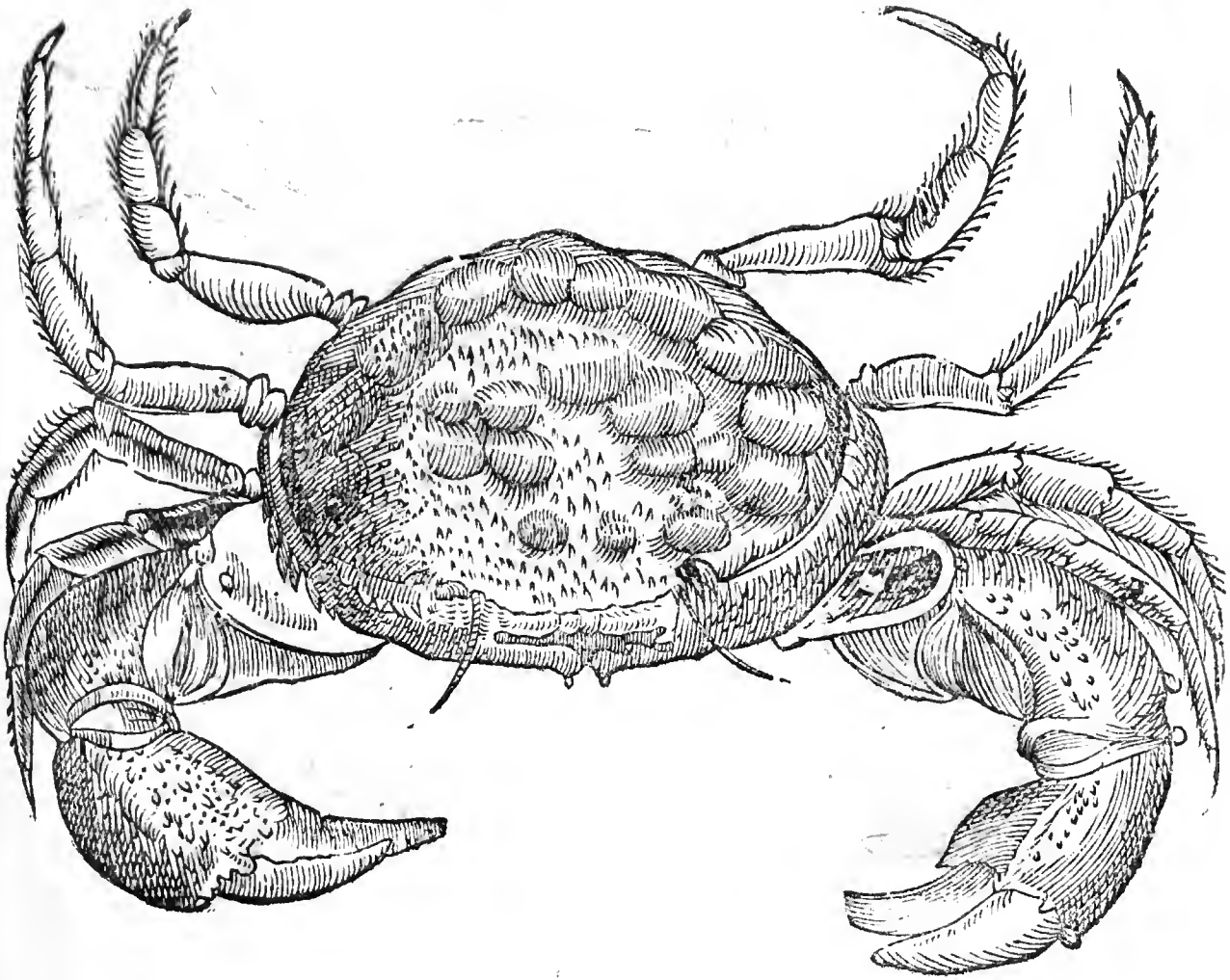

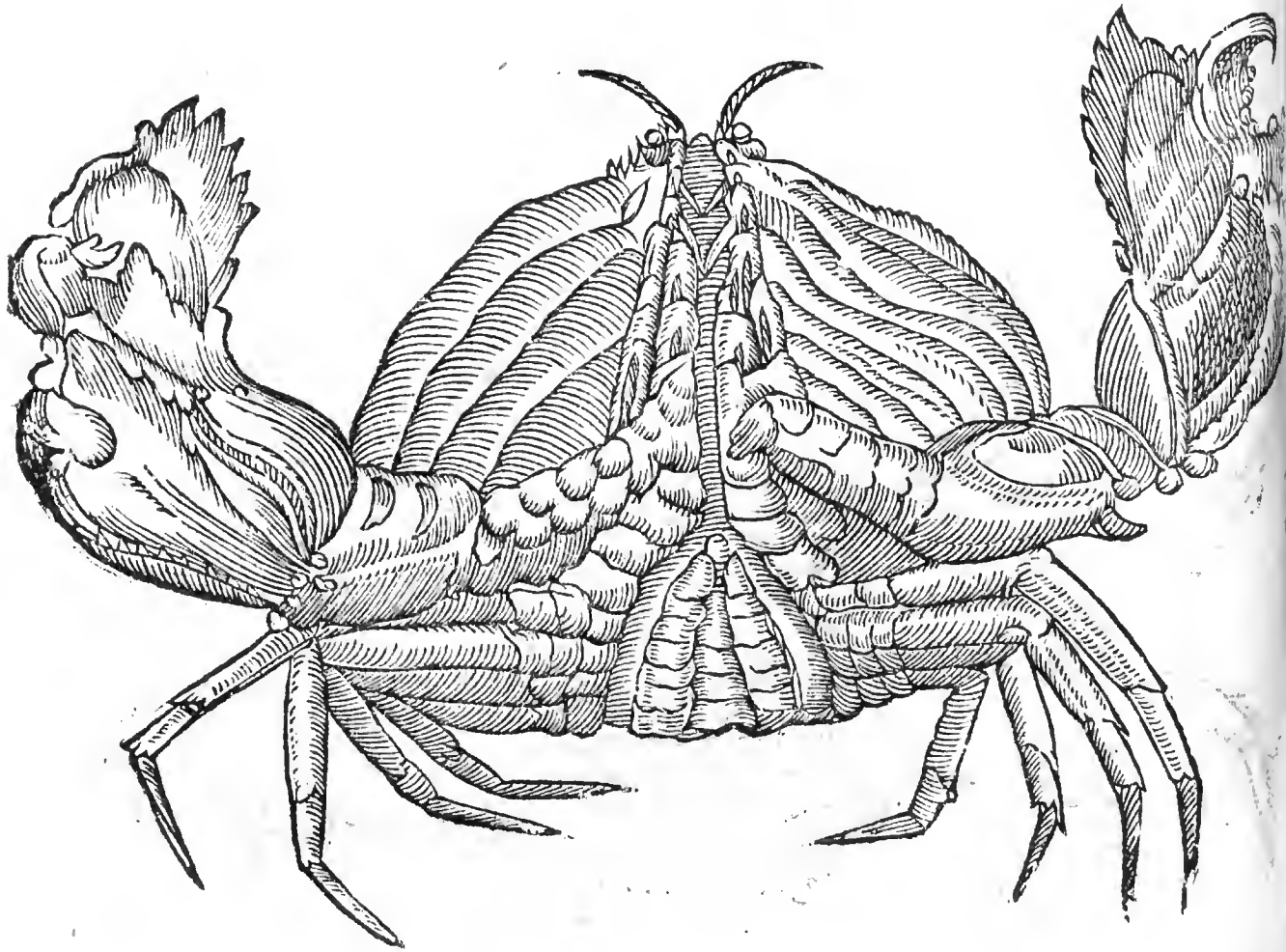
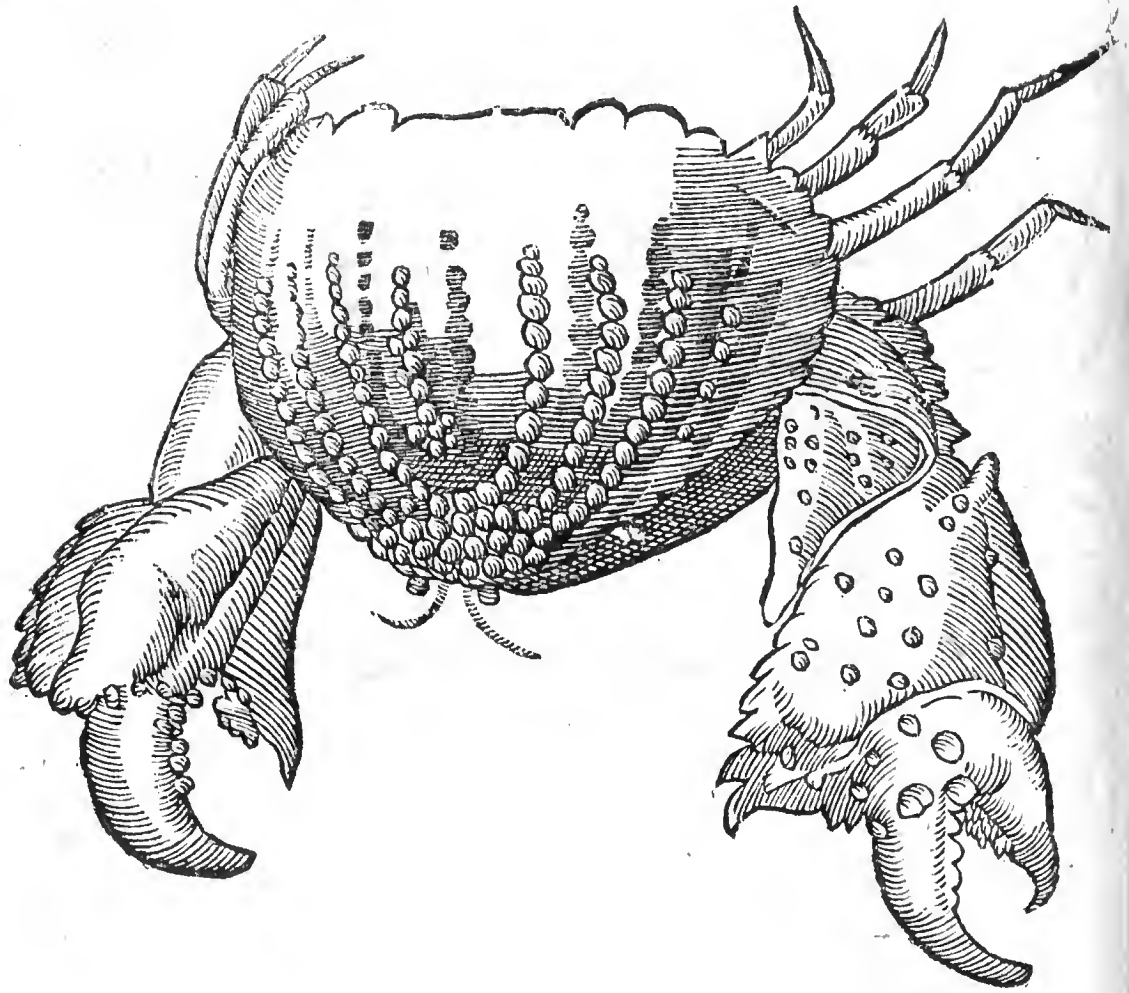
*Cauda.**Rondeletij error.**Rhomborum differentia.**Paguri descriptio.**Exer. 245.**Gallus Marinus cur dicitur Cancer Heracleoticus.**Etyymum. Cancrorum Heracleoticorum aetio-
pno.**Descriptio a-
lia ex Ronde-
letio.**Migrane.**Hirsuti Can-
cri Rondele-
tij.*

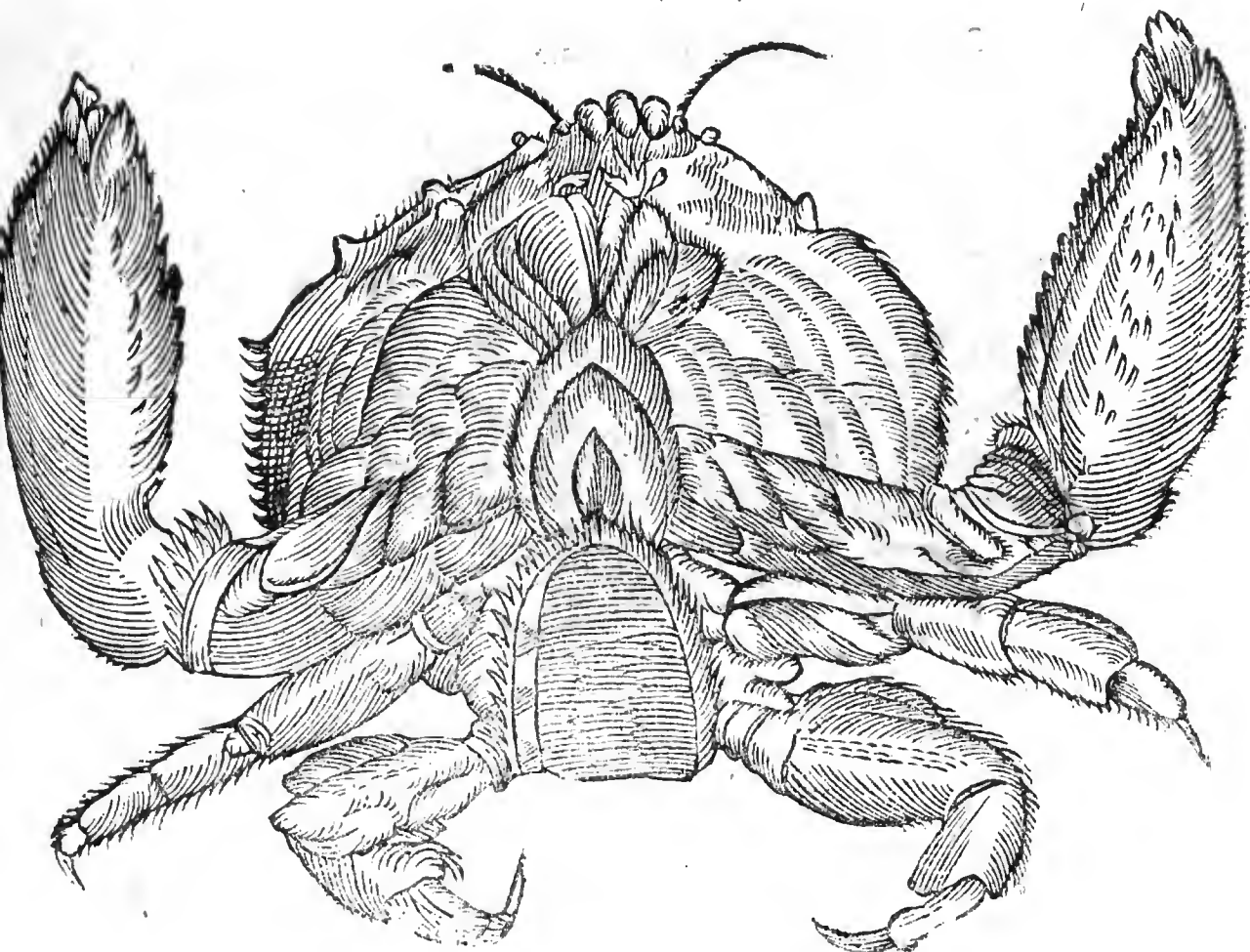
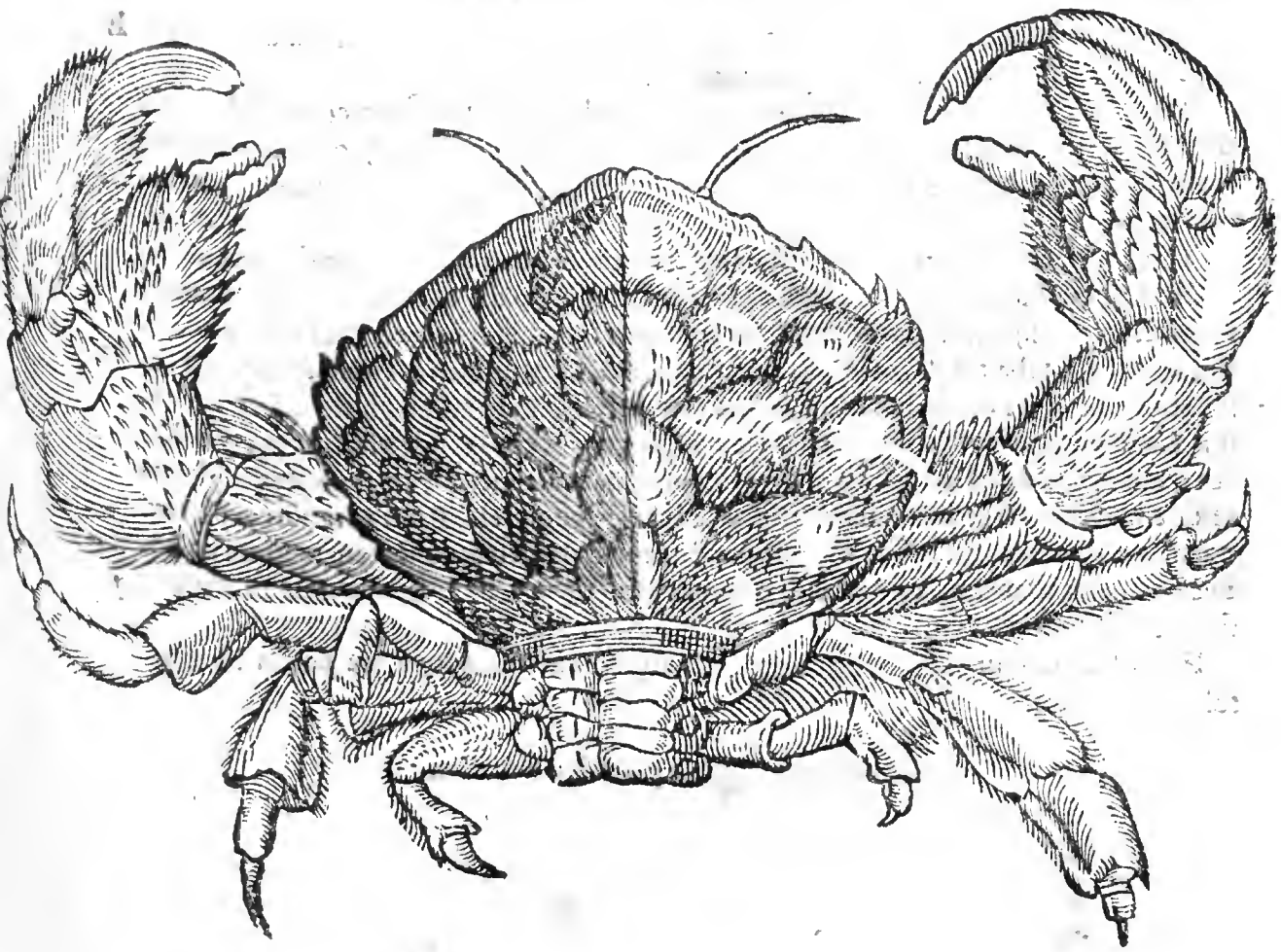
cornua quatuor ante oculos protenduntur, duo breviora è media fronte, longiora duo sub oculis nascuntur, ij non magno interuallo à se distant pro corpore totius magnitudine, hos modò promit, modò condit. Cauda subtus est lara, aliorum Cancrorum caudis planè simili. Hæc Rondeletius, qui contra Bellonium scribens probare conatur ex Aristotele, hunc quem descripsit Pagurum, veram esse Maiam, propterea quod Philosophus Cancrũ Mæam omnium maximum esse tradat, cruraq; ei breuia & tenuia tribuat, & oculos habeat in medio breui discrimine. Sanè non animaduertit doctus hic vir Aristotelem de suis Paguris, qui Maijs minores sunt, scribere, non de Oceanicis, qui multò grandiores. Nec hoc mirum, nam ihen bi etiam in mari Adriatico & Tyrieno parui, Oceanici decuplo grandiores. Deinde Aristoteles tenuia, non breuia crura Mææ tribuit. Discrepat autem Maia Rondeletij à nostro Paguro, quem pronè, & supinè depingendum curauimus, oculorum situ, & corniculorum numero. Oculi enim lato longouè interstitio sunt admodum à se inuicem distiti in nostro, & duo tantum propè eos cornicula. Quocirca iudico ex eius icone mediam quandam esse speciem inter Pagurum & Cancrum Heracleoticum. Gillius ait: E genere Cancrorum Pagurus leui dorso est (tabellatioreq; , Massarius). In vtraq; sede viuit, & in aridum sæpe procedit: huius pedes breuiores quàm Maiarum, quidquid comprehendunt, stricte constringunt: idemq; oculos modò recondit, modò profert, vt interdum tanquam cornua extrà emineât, interdum intrà in testam abdit recedant. Iulius Cæsar Scaliger Pagurorum duas nouit differentias. Alter, inquit, & orbiculatio & fuscior, & maior. Alter est quadratio & minor, colore dilutior & penè pallida viriditate. Possas hoc vocat Venerus. Subinde addit in genere Pagurorum esse etiam Cancrum Heracleoticum, quem nõ rectè Rondeletius pro Vrfa Aristotelis ostendit, vt dictum est supra. Cancrum hunc Heracleoticum Gallum marinum vocat nõ ob aliam rationem quàm quod brachia eius in cristæ galli modũ tornata esse videantur, vt in pictura nostra, qua pronum & supinum ostendimus, conspiciere licet. Spissam valdè crustam & robustam habet. Vocatur autem Heracleoticus ab Heracleis Urbibus, quarum vna Ponti, altera Propontidi adiacet: nisi à magnitudine & robore quis dictum putet. Rondeletius ab Heraclea illustri vrbe Ponti (quæ ob id Pontica dicta est) potius nomen sumpsisse autumat, quàm ab alia quauis Heraclea. Qui Heracleotici vocantur, inquit Bellenius, crusta quoq; firmiore muniuntur, vt Maia; & oculos habent paruo distantes interuallo. Sed crura illis breuiora sunt, quàm Maijs. Heracleotici itaq; Cancri dorso non sunt aspero, vt Maia; nec tam laui quàm Paguri: tamen idem est crustarum color. His tibiæ vtrinq; sunt quaternæ, brachia dua admodum firma, binis articulis geniculata, forcipibus robustis bisulca, hispida & bene armata. Horum autem pars superior elatis crenis vallata est. Rondeletius cum Vrfo quadrupede comparans robore, sic eum describit. Quemadmodum igitur pedibus prioribus vt manibus vrsus vtitur, ac in ijs magnam roboris vim sitam habet: ita crustatus hic piscis brachijs cum forciculis brevibus quidem, sed latis & validis, multum potest. Vtriusq; forcicis pars vna alterius extremum recipit ad id excavata, pars exterior cristæ Gallinacæ figuram refert. Noster Migrane id est malum punicum vulgò vocat, à figura & colore valdè simili. Præter brachia octo, pedes paruos habet, & tenues, quos corpori applicat, brachia ori & oculis opponit, veluti per eorum crenas inspecturus, ac sic conglobatus dormit Vrfo more. In hac sua descriptione Rondeletius nullam mentionem fecit tuberculorum, quæ in eius icone & nostra plurima conspiciuntur per dorsum, colore ferè mineaceo, quæ non expressit in sua Bellonius: Item cornuum intra oculos exiguo à se inuicem distantium discrimine, & ex plurimis articulis seu internodijs constantium, neuter eorum meminit.

Huic planè forma similis alter, qui subsequitur vtroq; situ depictus, quem si vidisset Rondeletius, Vrsam veterum potius fecisset, quàm præcedentem. Nam & Vrfo cornuum planè refert pilorum densitate quæ vbique est in corpore, & colore. Tum etiam robore prædictum Cancrum Heracleoticum vincit: à quo differt aliter primam chelis, quæ longiores sunt, & in extremo pars vtraque quæ forcipem facit, & instar dentium sibi inuicem dum clauduntur contingunt, colore mineaceo: Præterea pedibus breuibus, quorum duo posteriores vtrinq; breuissimi, antennis & oculis magis à se inuicem distantibus.

Et quia hirsuti Cancri mētio facta est, non alienum à ratione fuerit hoc loco addere hirsutorum Cancrorum paruorum tres differentias, quas obseruasse se dicit Rondeletius. Prima est eorum, qui chelas aculeatas habent & in extremo nigrescentes. Cornicula duo, quæ sequuntur vtrinq; partes, serrata sunt. In testa media cordis humani figura expressa cernitur. Chelis pedibusq; omnibus hirtis sunt.

Huic generi simile aliud est æquè hirsutum, sed magnitudine differt. minus enim est E superiore, & chelarum extrema nigricantia non habet.

Tertia differentia eorum est, qui secundis ita similes sunt, vt eisdem cum ijs planè esse diceret, desumpta sola magnitudine: nisi oua in vtrisque reperisset, quod facit vt credat specie differre: tamen ob magnam cum secundis affinitatem, picturam horum vnam tantùm expressit.

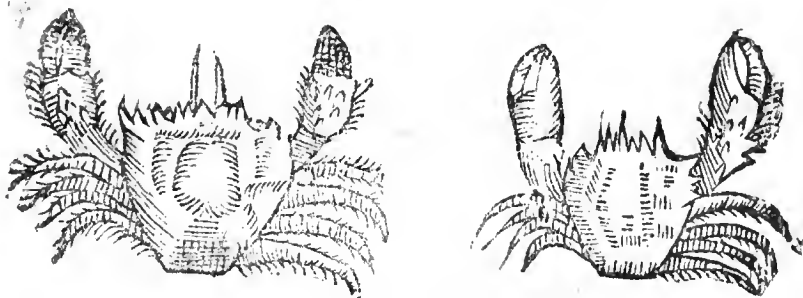
Tria hæc genera cum reliquis piscibus euerruntur, & ob exiguitatem negliguntur.

Lupus Ma-
vinus.

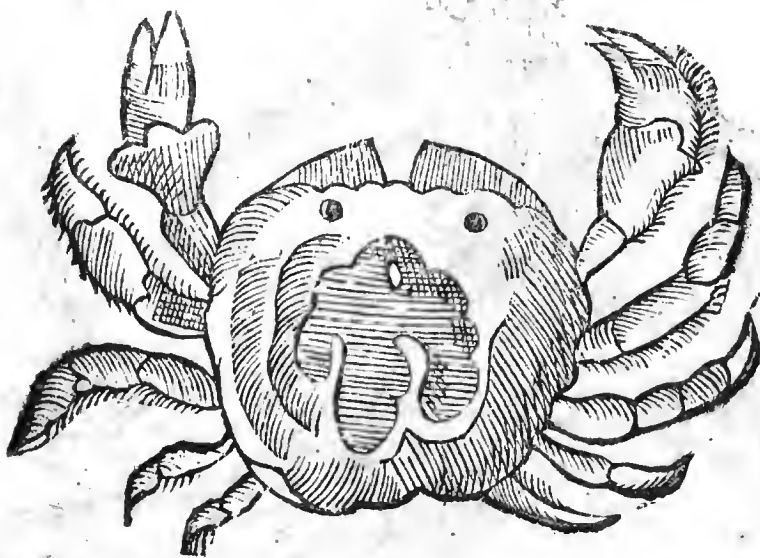
His Cancris hirsutis annumerandus videtur Zoographo ille, quem Lupum marinum vulgò Romæ, alij Somniolo vocant: quòd eius crusta in pulverem redacta, somnum inducat. Alijs Papilla pilosa, vel Castrangiolo dicitur. Videtur non multùm abluere à descriptione Maiæ; vt Cornelius Sittardus ad eum scripsit, cui hanc imaginem debet: sed potius Cancro Heracleotico similis est, quam Maiæ; nec corpus ei adeo hirsutum, vt tribus aut quatuor prædictis speciebus, & his proximis, quorum vterque corporis forma Maiam referre videntur, si pedes tenuiores essent, & chelæ longiores. Prior anteriorem partem mucronatam habet, sed bifidam: posterior mucronatam, seu acuminatam tantùm: ambo- bus color est castaneus. Genuæ vulgò nominantur Ogie Cancri quidam marini Paguris similes, sed minores.

Postremò ponitur alius hirsutus pronè & supinè cinerei, propè aut potius plumbei coloris.

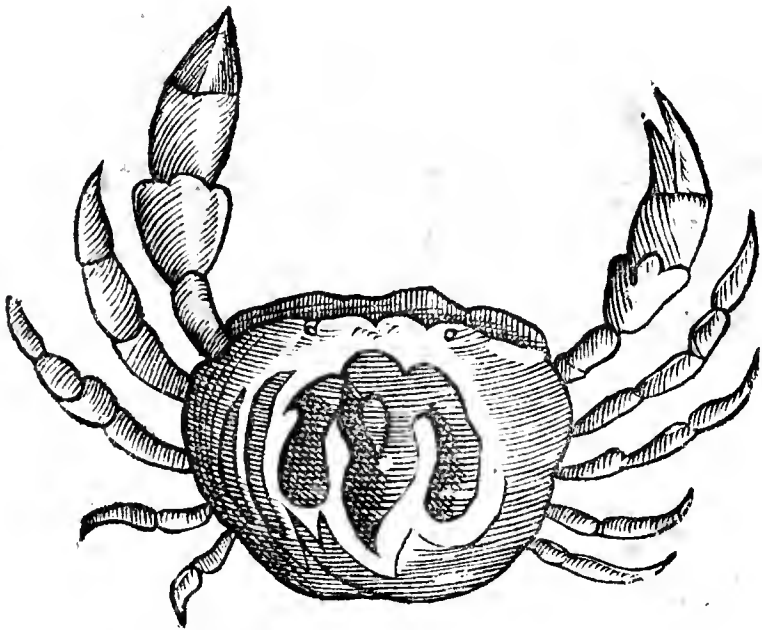
Cancer hirsutus prior & posterior Rondeletij.

Cancer hirsutus Zoographi, Somniolo dictus.

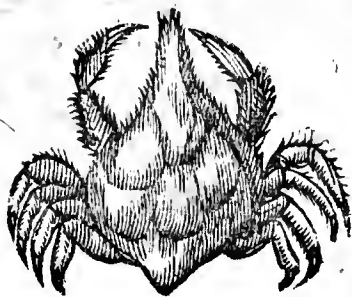
Cancris hirsuti species alia, fortè eadem.

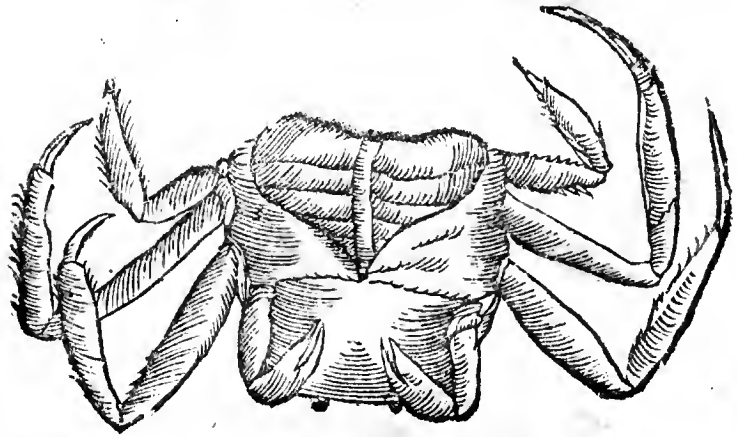
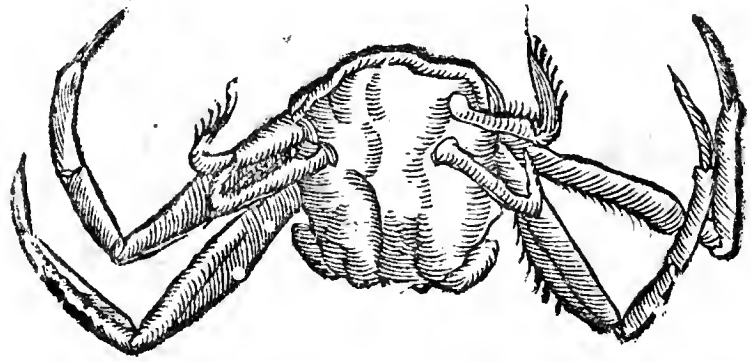
Cancer hirsutus minor.

Cancer hirsutus minimus.

Cancer hirsutus alius pronè, & supinè.

L O C V S.

Paguri magni.

Lib. 20. c. 9.

Lib. 17. c. 1.

INVENIUNTUR Paguri quidè in nostris maribus, Adriatico & Tyrreno, sed in Oceano maximi. Ex eo enim Rondeletius se Pagurum vidisse testatur, cuius latitudo palmum maiorem superabat, longitudo ad semicubitum accedebat: & Bellonius in Oceano ad pedalem plerumq; latitudinem accedere; visumq; à se esse in Anglia qui decem libras penderet Albertus Magnus tradit Occidentalis maris Cancros adeo grandes esse, ut homines mergant; quæ num de hoc nostro Paguro omnium Cancrorum maximo intelligenda sint, dubitare ausim, ut etiam illa, quæ apud Aelianum Alexander in navigatione maris rubri commemorat: vidisse nimirum se genus Cancrorum, quorum testæ circumferentia, vndiq; pedis mensuram implebat, & chelæ maximæ dependebant: quique erant aduersus omnes insidias quod sacri haberentur Neptuno, nec eis nocere, aut insidiari auderet quisquam. Miras quoq; Cancrorum magnitudines in sinu Persico refert Strabo. Iam verò Paguri Nicandro, & Oppiano sunt saxatiles. Cancer Heracleoticus plurimus in litore Siciliae: quanquam & aliquando ad facellum Adriani pontis Romæ in foro piscario vulgò vendatur, teste Bellonio. Cornelius Sittardus Romæ sibi visum, & exsiccatum in ædibus Gisberti medici ad Zoographum depictum misit. Aiebat, inquit, Gisbertus nullum unquam inter piscatores talem postea vidisse.

CAPIENDI RATIO.

PAGVROS, teste Aeliano, musicæ illecebræ machinatione piscatores capiunt: ij enim in latibula abditi, primùm vt ad instrumentum quoddam musicum (pho-tingion vocant) piscatores suauiter canere ingressos audiuerint, statim tanquam amatorio quodam ad exeundum non modò educuntur è latebra, verùm etiam voluptate allecti, extra mare egrediuntur: hi quidem retrò ad tibiam canentes, cedunt: illi autem sequentes, in arido compræhenduntur: Paguri facula cauernulis vel inuiti euocantur, Plutarchus alicubi, vt quidam tràstulit, sed inspiciendus est codex Græcus & considerandus, an facem potius, vel musicum instrumentum, quod *φωτίγγιον* Aelianus vocauit, intellexerit auctor.

*De animal.
6. cap. 31.
Musica capiuntur harmonia.*

NATURA. MORES.

CRVSTA ipsis rumpitur, & senectute, quemadmodum serpens, sic integumento se ipsi exuunt. Id cum primùm luxari & à carne abscedere sentiunt, tùm huc & illuc tanquàm furij incitati feruntur, pleniorum victum inquirentes, vt tumoris accessione & corporis mole inflati, inuolucrum suum rumpere possint, ex quo vbi elapsi sunt, atq; se explicauerunt, in sabulo iacent, mortuorum similitudinem speciemq; gerentes. De nascente autem pelle, etiamnum molli ac tenera, maximo afficiuntur timore. Deinde postquam ex dissolutione se paulatim collegerunt, & quodammodo reuixerunt, primùm sanè gustant sabulum. Tandiu autem timidi sunt, & viribus suis diffidentes, quoad tegumento circumuestiantur: id simul vt coeptum fuerit conglutinari & solidescere, continuo regmini tanquam armaturæ confidentes, adsunt animis & omittunt timorem. Hæc Aelianus par aphrasticè ex Oppiani his versibus à Lippio versis.

Crustæ mutantur.

L. 9. de animal. 45.

*Cum vires norunt se dirumpentis amictus,
Affectant epulas & pascua leta requirunt.
Vt saturo faciles dirumpant corpore crustas,
Labitur e toto cum ruptum corpore tegmen.
Hi primum in fulua nunquam latantur arena,
Nec palum capiunt, nec quicquam mente reuoluunt,
Expectant mortem vitales ore calores
Non spirant, senui formidant omnia pelle,
Qua nuper creuit tenero sub tegmine, pisces
Ne quicquam audentes sicca pascuntur arena,
Sunt timidi, donec firmentur tegmina membris.
Ac veluti medicus languentem corpore curat,
Atq; vetat primis epulas gustare diebus,
Attenuans calidas morbo in corpore vires,
Paulatim præbens epulas, qua languida membra
Instaurant, donec tanto sint membra dolore
Purgata, & vires restent in corpore firma.
Sic crustis nuper natis sua membra Paguri
Curant, lethiferum cupientes pellere fatum.*

Musicæ adeo amantes sunt Paguri, vt hac capiantur, vt modò diximus, Non modò in mari, sed etiam in terram eieci, vel captiui contra facefcentes sibi negotium pugnant: quod quidem ipsum vsu percepit Gillius. Cùm enim Lazarus Baysius, post præclarè obitam antemeridiano tempore legationem, aliquoties ipsum ad litus Adriatici sinus duceret, vt piscium naturas explorarent, cum aliâ plæraq; periclitabantur: tum puerorum ludicram pugnam cum Paguris fortè in sicco repentibus spectabant, pueros quidem in eorum forcipes festucam inserere, hos verò magno robore animi hominum multitudinem qua circumcludebantur, præclarè contemnentes, pertinaciter, quicquid arripuissent, retinere. Neque vel sapissimè victos tandiu obsistendi finem facere, quoad omnibus viribus

Musicae amant.

Cum pueris pugnant.

defecti, tanquam homines pugillatione & luctatione certantes, strenuè decumbent.
In Theriaca Scribit Nicander Paguros captos, & mari extractos à piscatoribus, aliquando terræ fo-
 ramina subire, ibiq; mortuos in Scorpios mutari.

P R O V E R B I A.

*Sapientia
 ymbolum.*

LAVDATVR prouerbio *Paguri sapientia*, cuius etiam caussa putat Rondeletius è collo Ephesiæ Dianæ Pagurum olim suspensum fuisse, prudentiæ & consilij sym-
 bolum: Paguro verò sapientia tribuitur, quòd vere cùm crustam exiit, aculeis ar-
 misq; omnibus spoliatum se sentiens, lateat, & viribus suis diffidens, nullos aggrediat, quoad testam novam & duriusculam recuperarit. Vtitur & summa prudentia, in excu-
 tienda grauiore testa, vt dictum est. vnde Timocles aut Xenarchus apud Athenæum. *Εἰς ἀλιεύς ἐν ἀκροῖς, σοφία ἐπὶ παγούροις μὲν θεοῖς ἐχθροῖσι, καὶ ἐχθροῖσι ἔνρηκα παντοδαπὰ σέχιας*: idest, Deinceps piscator sumus cùm sim, sapientiam in Paguris dijs inimicis & pisciculis inueni omnifarias artes.

Exer. 245.

E P I T H E T A.

EADEM ferè Paguris conuenient, quæ Cancris, & è contrà; impudentes vocat *Oprianius ἀνιδέα φώλα παγούρων*, item *ἀμφιβίου* quòd in terra & aquis degere possunt. *Ομπιδόβαμων* Pagurus legitur apud Varrinum: tanquam non sit epiteron, sed antonomasia: addit & alia epitheta ex innominato authore, periphrasin vt videtur siue Paguri, siue alterius Cancris: *ὀπιδοβάμονα, τρίχηλον* (ni potius legendum sit *δίχηλος* non enim tres chelas, sed duas tantum habet, aut fortè *ἀτράχηλος*) *ὀκτάπαιον, νηκτάντ*, nisi potius scribendum sit *νήκταρ*, paroxytonōs, quo natatorem significat. Sed video hæc ex epigrammate Statillij Flacci transcripta, quod adscribere non piget.

*Antholog. l.
 6. lib. 3.*

Ραιβοσκελή, δίχηλον, ἀμμοδύοταν

Ὀπιδοβάμον, ἀτράχηλον, ὀκτάπαιον

Νηκτάντ ἱρυμνονατοί, ὄσρακέχρα

Ἴω Πανὶ τὸν πάγουρον ὀρμινβόλος

Αγρά: ἀπαρχὰν ἀνίδουσι Κάπασος, idest:

Obliquum pedes, binas chelas habentem, in arena latitantem

Retrogradum, collo priuum, octipedem,

Natatorem, auro corti e munitum, selaccum colore,

Pani Pagurum piscator

Captura primitias sibiuit Coposus.

Scorpij quidam apud Nicandrum similes sunt *ραιβοῖσι μαγούρος*, idest vt exponit Scholiastes, *σκάμβοις*, tortuosis, & obliquè incedentibus. Ab eodem *πετραῖοι*, hoc est saxatiles cognominantur; & *ὄσρωοντες*, hoc est asperi.

V S V S I N C I B I S.

Vt coquantur.

CVM coquantur, parum rufescunt & parum nigrescunt. Inter lautissimos recepti sunt cibos, sed eorum carnes digestionis durioris à Galeno in libris de alimentorum virtutibus traduntur. Psellus etiam Paguros & Cancros non facilè coqui auctor est: & ius eorum ventrem mollire Kiranides. Paguri, inquit Simeon Sethi, seu Cancris saltum quendam succum habent, minus tamen quàm cætera malacoderma: Ventrem verò sistunt, cùm aquæ incocti succū salsum demiserint. Coquantur eo quo Maię modo, aliquando etiam sub testu, hac ratione: Eximunt omnia interiora & carnem, implent carne aliorum trium aut quatuor Pagurorum, addunt piper, Cassiam, saccharum, passulas, olera concusa, item si volueris, vitellos, oui & caseū tenuiter tritū, dein sub testu coquantur in butyro, supra testū plus ignis quàm infra ponatur, infertur succo aurantiorū malorū & pipere aspersis.

DE CANCRO EQVITE.

Cap. XX.

ÆQVIVOCA. SYNONYMA.

FORMICÆ quædam, quas pennatas vocat Plinius, à velocitate, vt & Cancrari, quos Græcè *ἰσθητὴς* appellant, equites vocabantur. Genus est quoddam inquit Philosophus, Cancrorum in litoribus Phænicæ tantæ velocitatis, vt vix quisquam consequi possit, vnde *ἰσθητὴς* idest Equites appellarunt. Et Plinius in Phœnicæ Hippocæ vocantur (potius legendum, Hippeis, vt apud Aristotelem, ex quo transcripsit) tantæ velocitatis, vt consequi non sit. *Δρόμων* Dromo est paruus Cancer Hefychio & Varino. Bellonius Cancros Cursores, quos Aelianus *δρομίαις*, vocat, eosdem cum Equitibus facit. Et in observationibus suis scribit, hos Cancros ab Aristotele Cursores vocari, falliq; illos qui Dromones appellant, cum ij cetaceorum generis pisces sint. Atqui Aristoteles, Equites tantum Cancros, non Cursores memorat. Et Dromon Græcè idem est quod Latine Cursor, neq; etiam quidquam prohibet idem Dromonis nomen tum cetacei generis piscibus, tum Cancris Cursoribus attribui. Germanicè Zoographus putat posse appellari ein Reuter Oder Reuterkrab. Fettrariæ ei aliquando est monstratum Sceleton Cæcri Equitis, quem vir quidam doctus, qui ipsi ostendebat, Caualliero & Caballiero (idest Equitem) nominabat, sed corpore oblongo erat, nec sine cauda, vnde certum mihi persuadeo non fuisse hunc Cancrum Equitem nostrum, de quo sermo est, sed Hippocampus marinum, cuius historiam nuperrimè in eo, quod de Insectis inscripsi, volumine, sum profecutus.

Formicæ equites.

Hist. 4. c. 2.

Lib. 6. c. 3.

Dromo.

Bellonij lapsus.

Hippocampus marinus.

GENVS. DIFFERENTIA.

Descriptio.

GRANDE phalangium non excedunt, inquit Bellonius in Aquatiliu libro, alibi tamen in Observationibus suis Cancros Cursores multo maiores esse parua Castanea scribit. Eodem teste Corpus habent coloris subalbidi, punctis subrubris conspersum, & vt Pagurus tornatum: crura autem vt Maia. Soli obiecti toti pellucidi sunt, præterquam in ea corporis parte quæ interanea continet. Oculos grano phaseoli non habet maiores, quibus acutissimè cernit. Oblongi quidem sunt, ac vitri modo pellucidi, per medium fului. Tibiæ sunt illis leuibus villis oblectæ, vtrinque quinquæ: quarum duæ anteriores brachia sunt forcipata, quibus cuncta (Cancrari modo) cõplectuntur: reliquæ graciles, vnguibus rectis & oblongis vallatæ. Gillius à piscatoribus Massiliensibus accepit perraro ibi piscari solere Cærorum genus, quorum corpus longè quidem maius sit quàm Maiarum, sed multò tamen pedes habeat longiores. ceterum Heracleoticine an Equites essent, dijudicare non potuit, cum solum rudem quandam auditionem acceperit. Dromonum fortè generis, inquit Zoographus, erit Cancer latipes à Rondeletio sic descriptus, Cæcer est paruus nucis iuglandis magnitudine, aliquando paulò maiore: chelas habet denticulatas & articulatas, pedes vtrinque quatuor. Postremus & minimus à quo latipedem hunc cancrum nuncupauimus, præter aliorum Cancrorum naturam in latitudinem desinit osseam,

Magnitudo.

Color.

Cauda.

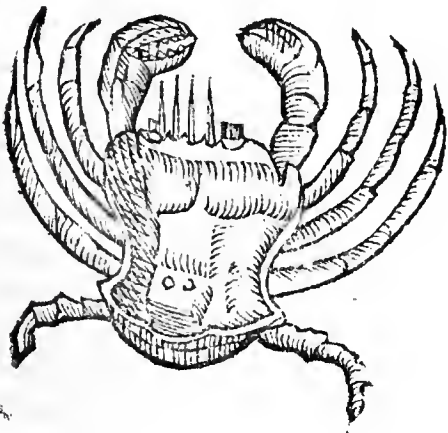
Branchia.

Oculi.

Pedes.

Cancrari latipedis descriptio.

Cancer latipes Rondeletij.

*Corvua.**Oua.**Li. 4. de par.
cap. 8.**Gaza verho
correcta.**Fibri pedes
quales.**Gritta.*

sex articulationibus constat. E fronte extant cornicula quatuor. Testa est lævi, parte superiore albescente, anteriore quodammodo nigricante. Ova habet pallida. Cum maris purgamentis in litus eijritur, & cum piscibus alijs sagena capitur, neglectusq; in litore relinquitur, vnde magna celeritate regreditur in mare beneficio latitudinis pedum. De huiusmodi Cancris putat locutum Aristotelem his verbis: *Οἱ δὲ μικροὶ καρκίνοι οἱ ἀλισκοῖα ἐν τοῖς μικροῖς ἰχθυοῖσι, ἔχουσι τοὺς νελευταίαις ἐλατῆς ποδας, ἵνα πρὸς τὸ εἶν ἀντοῖς χρήσιμοι ᾖσι, ὡς περ ἄτερύγια ἢ πλάγια ἔχοντες τοὺς πόδας:* quæ sic Gaza translulit: Cancelli autem qui perquam exigui in pisciculis reperiuntur, pedes nouissimos latiusculos habent, vt ad nandum vtilis sint, quasi pro pinnulis, aut remis pedes haberentur. Rondeletius sic rectius vertendum censet, Parui Cancri, qui capiuntur inter paruos pisciculos, postremos pedes habent latos, vt ad natandum sint vtilis, vt pinnarum, vel palmularum vice sint illi pedes. Paruus igitur Cancer latitudine quidem sua in aqua fluitat: sed vt celerius impellatur, natura pedes postremos latos fecit, vt ijs utatur perindè ac rana posterioribus suis pedibus, & anates, cæteræq; aues aquis gaudentes suis pedibus latis: item vt fiber suis, cuius priores pedes diuisi sunt ad cibum capescendum ad caueam effodiendam, posteriores cute coniuncti ad corpus in aqua impellendum. De simili ferè hæc scribit Bellonius: Paruum Carcinum seu Cancellum Græci *μικρὸν καρκίνον* vocarunt, Romæ Grancettum. Nam admodum exiguus inter pisciculos reperitur. Pedes extimos latiusculos habet, quibus ad natandum, seu pinnulis aut remis vtitur. Massilienses Grittam genuina voce vocant. Veneti ac Ferrarienses Mazinetam. Differt à Cancro marino nouissimis tantùm pedibus, quos habet latos, in quibus vngues anterioribus similes esse constat. Pisciculos alios Carcinis aliquo pacto similes, vt idem tradit, Romani rustici frequenter cum Tellinis & Conehulis (quas Gongilas vocant) diuendunt: qui tamen Carcinis multò maiores (minores fortè) sunt, supini albicant, proui subcinerici sunt, punctisq; frequentibus ac candidis in tergore variantur, ophitæ modo. Nouissimos pedes in extremo latos habet, Cancellorum modo, quorum magnitudo pollice operiri potest; tamen viuaces admodum sunt. Genus istud nunquam grandescit. Quinos habet pedes, crassiores, forcipatos, crenatos ac robustissimos, in quibus bina numerantur crura. Singulares digiti quaternis constant articulationibus, nisi quis omnes complectatur: tunc enim sex comperiet. Caudæ id quoq; rudimenti in eis est, quod omni Cancro generi eodem modo subtus reflectitur. Hæc Bellonius.

NATVRA. MORES.

*Amphibij
sunt.**Cur in terrâ
egrediantur.**Li. 7. de ani-
mal. 24.**Li. 1. de pis.*

AMPHIBIOS esse constat Cancros Equites: quibus hoc natura præter sui generis alios singulari quodam munere tribuit, vt in maximis æstatis ardoribus meridiano tempore agminati in mari egrediantur, diemque sub sole transigant, aut ad refrigeriũ, aut potius ne à piscibus, qui interdum discunt, edantur, quos Bellonius Memphi Hierosolymas proficiscens, fines Aegypti prætergressus, ex Meridiano litore sub vesperam mare repetere, atq; inde circa meridiem insequentis diei gregatim exilire obseruauit. Tanta autem velocitate ferebantur, vt ne vnum quidem cursu vnquam consequi poterit, sed hoc etiam illi magis admirandum est visum, lacertam ex ambrosia (sub qua delitescerat) exilientem Cancrum Equitem, quem venaretur cursus velocitate (illo conspiciente) nusquam assecutam esse: adeo volare potius quam currere videbatur Eques. Aelianus Cursores (*δρομίας*) qui sic dicuntur, quòd longè latèq; vagentur, plerunq; vbi nati sunt circum litora errare, modoq; longius proficisci, non aliter quàm peregrinationis stultiosi homines, causamq; eius erroris statuit cupiditatem, in loca saxosa, vel canosa sepe peruenienti, dum amplius aliquid perquirunt. Idcirco Oppiani hunc versum:

Ἐν κερῆ γενῆ καὶ καρκίνοι εἰσὶν ἀλίται.

In eodem genere Cancri sunt Errones.

*Li. 7. de ani-
mal. 30.*

quem subdit poeta postquam dixisset Carabos, & Astacos degere in petris, ac ibidem alii Bellonius de Cancris Equitibus interpretatur, quos eisdem cum Aeliani Cursoribus facit. Cancri equites remigio cornuum *πτερυγίων* pinnarum, Aelianus) adiuuant se natando. Dromonem Hesychiei quidam in maris astuarijs capi scribunt, sagittæque modo per aquæ summum decurrere, indeq; nomen adeptum fuisse, fortè iisdem sint cum ijs Cancris quos Aelianus alicubi vocat *πτερολίαι* à volando, sed Gillius apud hunc legi vult *πτερολίαι* eorum

A corum mores ac naturam sagacem & prudentem ex eo adscribere huic loco convenire pu-
to: Cancrorum, inquit, genus lutarium, colore alijs albius spectatur hi in luto nascuntur:
cum incessit eis timor, humo se excitant ad volatum, & per paruis alis subleuantur, quibus
quidem gradientes uti minimè necesse habent. Cum autem iniectus eis est motus, non ni-
hil in his subsidij, non tamen admodum firmi habent, enimvero comprehenduntur, quòd
sursum subleuare non queant.

E P I T H E T A.

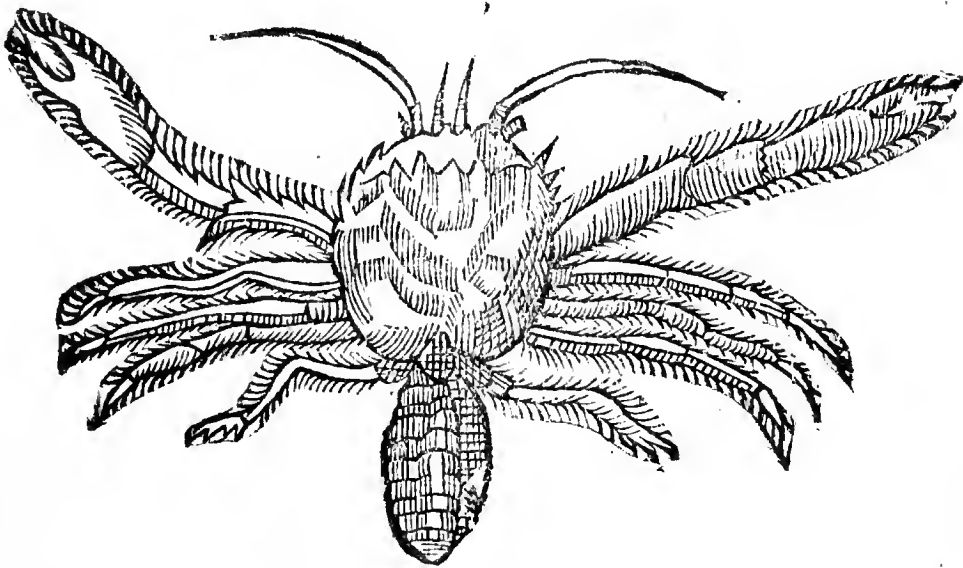
CANCROVM epitheton *τροδάρεμος* ex Cratete Comico refert Athenæus: Lati-
nè acripedem dixeris, vel poetica contractione æripedem, à volucris pedum velo-
citate. Equitibus autem utpote velocissimis Cancrorum, præ cæteris conueniet.
Nam Cancri proximè commemorati pinnis volare dicuntur, nõ pedibus, nisi dicamus per
antiphrasin ita vocari Cancros, quorum motus, ut diximus, admodum tardus est.

V S V S I N C I B I S , E T
M e d i c i n a .

NON ob corporis exiguitatem Cancri hi Equites esui non sunt, sed quia parum
obtinent alimenti, ut voluit Philosophus, dum inquit. Iis nil ferè intus propter
inopiam pabuli. Latipes à Rondeletio nominatus in mensis etiam negligitur, &
vilis admodum aestimatur, sed parui illi Cancri, quos Romani piscatores cum Tellenis &
Conchis vendunt, à nautis alibi crudi comeduntur cum pane: Romæ coquantur: quam-
uis gratiores sint crudi, nisi copia alium plus æquo cieret. *Περνθίας*, siue ut Gillius legit, *Lib. 7. c. 30.*
περνθίας quidam comedunt, teste Aeliano, & ex coxarum vertebra laborantibus remedio *de animal.*
esse ferunt.

DE CANCRO FLAVO VNDVLATO
Rondeletij. Cap. XXI.

Cancer flauus undulatus Rondeletij.

*Nominis
ratio.*

*Vt capiatur.
Pedes.*

CANCER, quem hic exhibuimus, inter anonyms & ignobiles magnus est, Canceris stagni vel fluuiatilibus æqualis. Flauū à colore nominauimus, vndulatum à lineis, quæ in prona parte sunt sinuosæ vndarū modo non aliter quàm camelorum vulgò nuncupato: Capitur circa Antipolim & Lerinum insulam, nec vsquam similes vidi: caudam extentam depinximus ex tabellis aliquot contextam. Pedes quaternos habet, longos & hirsutos, chelas duas, magnas, etiam hirtas, cornua duo, satis longa, in fronte aculeos siue appendices duas, in lateribus alias, aculeos.

DE CANCRO VARIO, siue Marmorato, Idem.

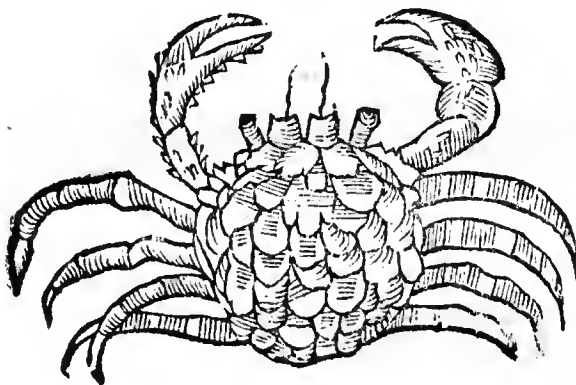
Cap. XXII.

*Nominis
ratio.*

Color.

IN faxis Agathensis litoris degit hic Cancer, qui ideò à nobis varius, siue Marmoratus dicitur, quòd testa est læui ac perpolita coloribus varijs conspersa: marmor variū siue Iaspidem pulchrè referente, siue splendorem testæ, siue læuitatem, siue colorum varietatem spectes: cernuntur enim in ea maculæ virides, cæruleæ, albæ, nigræ, cineræ, quæ mortuo Cancro maiore ex parte euanescent. Si mortuus in sole exsiccet, totus fit flauus. Brachijs non nihil ab alijs differunt, forfices enim breuiiores habet, & crassiores, tubercula veluti gemmæ in eis eminent, vt in Astaco. Cornicula duo è fronte extant, oculi satis à se distant, post oculos hinc & inde ferrata est testa. In saxorum cauernulis degunt, & si quem conspexerint, intrò subeunt, itaq; pedibus hærent, vt vix auelli possint. Metu vacui super saxa in sole apricantur. Crusta sunt cæteris duriore. Id Cancris genus in Agathensis scopulis tantum vidi.

Cancer varius, siue marmoreus Rondeletij.

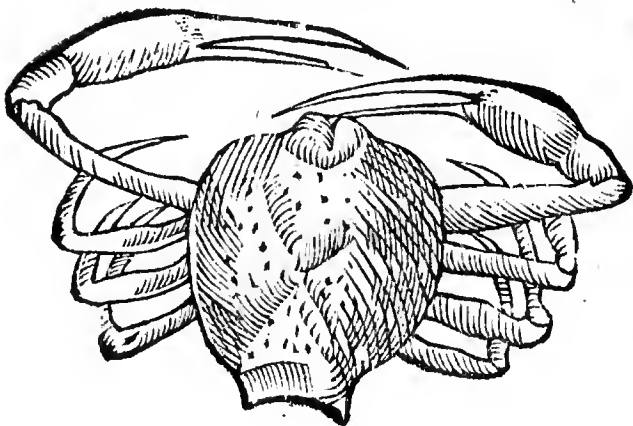

Locus.

DE CANCRIS CHELARVM Longitudine differentibus.

Cap. XXIII.

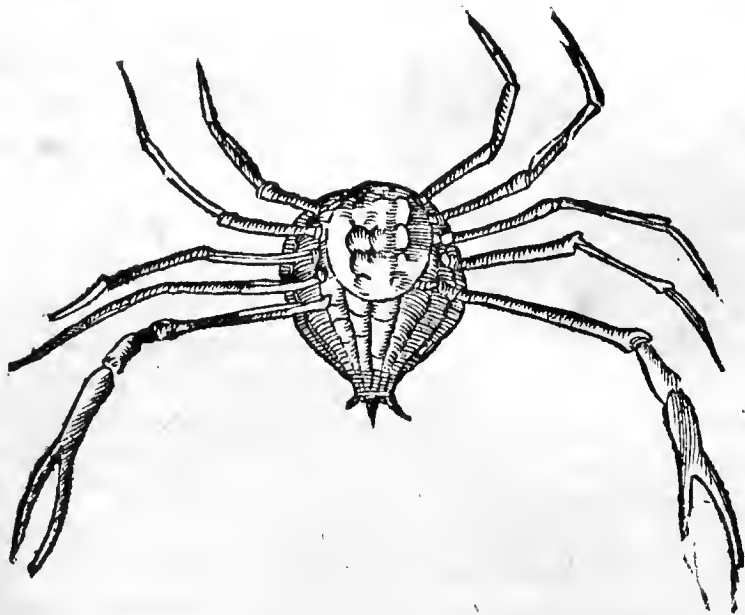
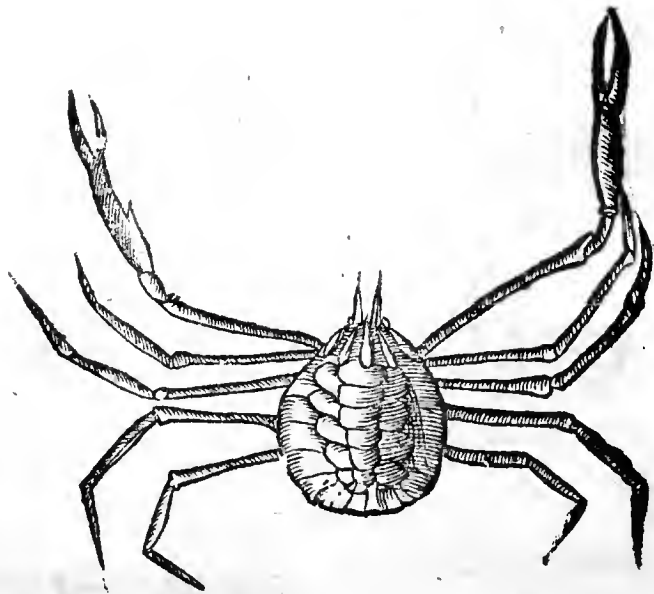
Cancer Macrochelos Rondeletij.

DIFFERUNT & chelarum longitudine quidam Cancris, quorū idcirco alij μακρόχελαι, idest longis chelis, alij βραχύχελαι, hoc est breuibus chelis nuncupati sunt. Macrochelorum duas noui species, sunt enim alij tenuibus chelis, alij crassis. Leptochelon depictum hunc ostendit Zoographus à Iohanne Kentmanno ad se missum, sed sine vlla descriptione. Nos tria alia huiusmodi genera delineata damus à prædicto diuersa, atq; omnia rotundiori corpore,

A pore, & pedibus tenuibus, vnde Araneas marinas nuncupauimus, seu Phalangia marina *Aranea ma-*
 à similitudine terrestrium. Primo igitur loco depictus pronè & supinè fusco est, & cine- *rina.*

Aranei marini species, pronè, & supinè.

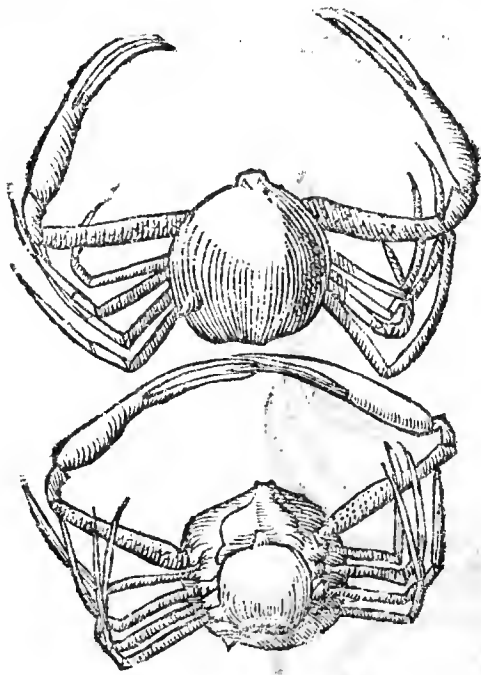

Dreo colore, parte priore acutus quàm caput est, oculis parum à se inuicem distantibus, cor-
 nibusque duobus acutis, quibus differt ab eo, qui secundo ponitur loco: is enim corpo-
 rerotundiori est, & hoc rotundior tertius colore cinereo & fusco, pedibus, & chelis cras-
 sioribus à Io. Francisco Cæsenato dono mihi missus. Differt ab his Aranea marina, cu-
 ius meminit Arist. in Cancelli descriptione his verbis. τὴν δὲ μορφὴν ὡς μὲν ἀπὸ λαῶν εἰσὶν
 ὁμοίων ἐστὶ ταῖς ἀράχαις πλεὺ τῶν κατωτέρων κεφαλῆς καὶ τοῦ θώρακος μείζων ἔχει ἔκαστη.
 forma vt breuiter dicam, similis Araneis est, nisi quod partem capiti & pectori subie-
 ctam araneo maiorem habeat quæ Araneæ nostræ optimè quadrant, inquit Rondeletius:
 parte enim priore Cancellis similis est, capite magis exerto quàm reliqui Cancræ, in acu-
 tum desinente: oculis prominentibus, inter quos cornicula duo protendunt. Brachia
 forcipata habet longissima, pedes octo longissimos pro corporis exigua magnitudine, à
 quibus araneæ nomen datum putat. Corpore est tenui pellucido & ob paruitatem reij-
 citur. Quos subinde à proximis duabus tabulis pronè, & supinè monstramus, Macrocheli
 sunt

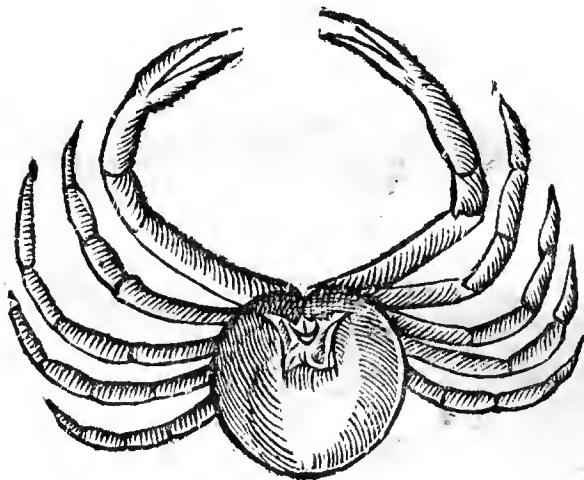
Brachia.

Nominis ra-
 tio.

Araneus crustaceus parte supina, & prona.

Araneus marinus crustaceus alius.

Aranea marina
Rondeletij.

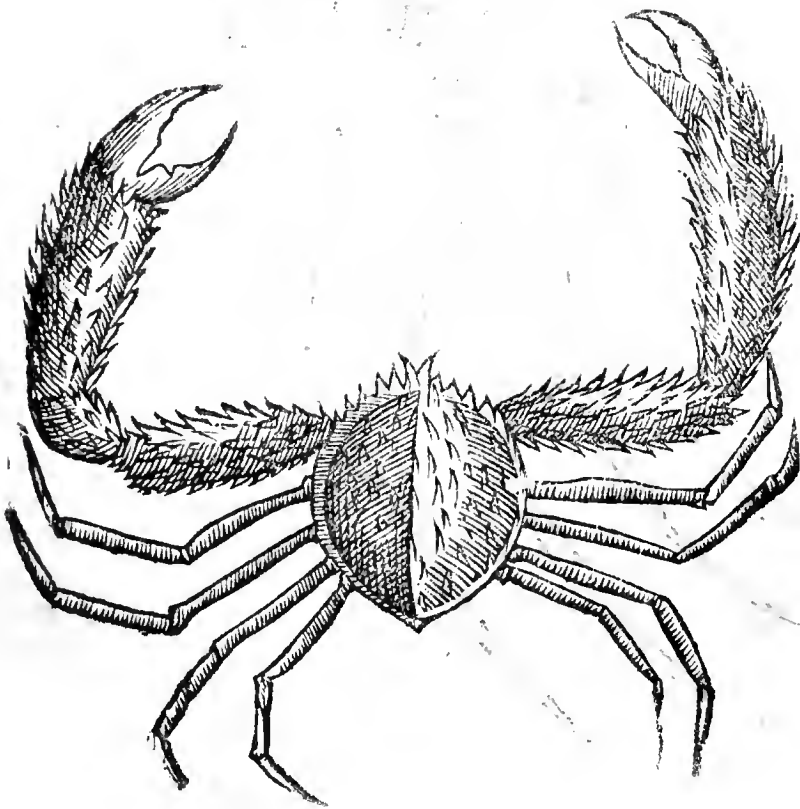
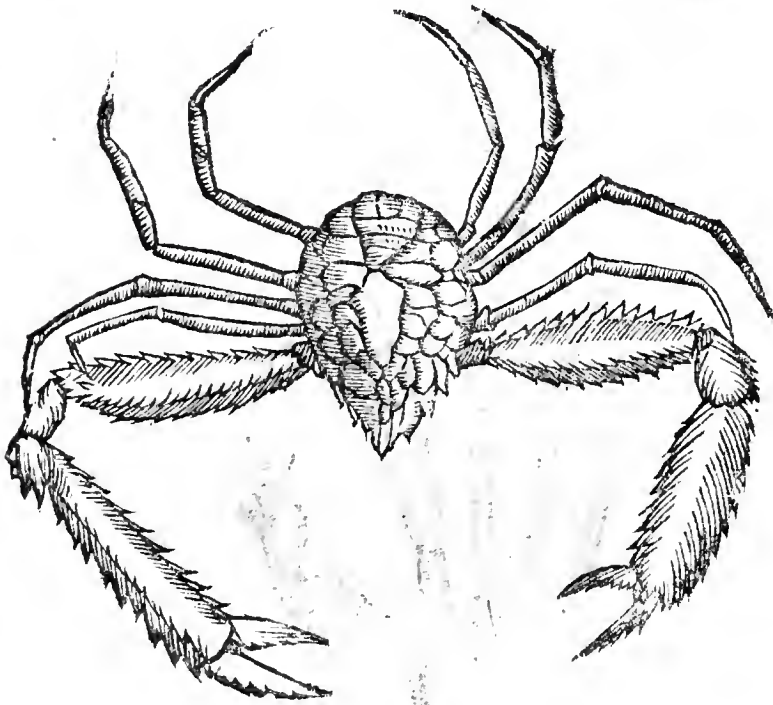

sunt crassis brachijs, hirsutis, asperis, ut aculeata videantur, supina vndiq; parte. Prior est magnitudine, quam depingitur: prona parte albus est corpore & pedibus, chelis verò alquanto cœruleis; supinâ verò rubescante, præsertim pedibus, qui etiam proportione corporis breuiores, quam in priori apparent. Brachychelorum tres depinximus species, omnes parte posteriore latiores: duas, quarum pedes chelis proximi crassiores existunt. Prior est Rondeletij, frequens in Lerino insula, nec ferè vlt-

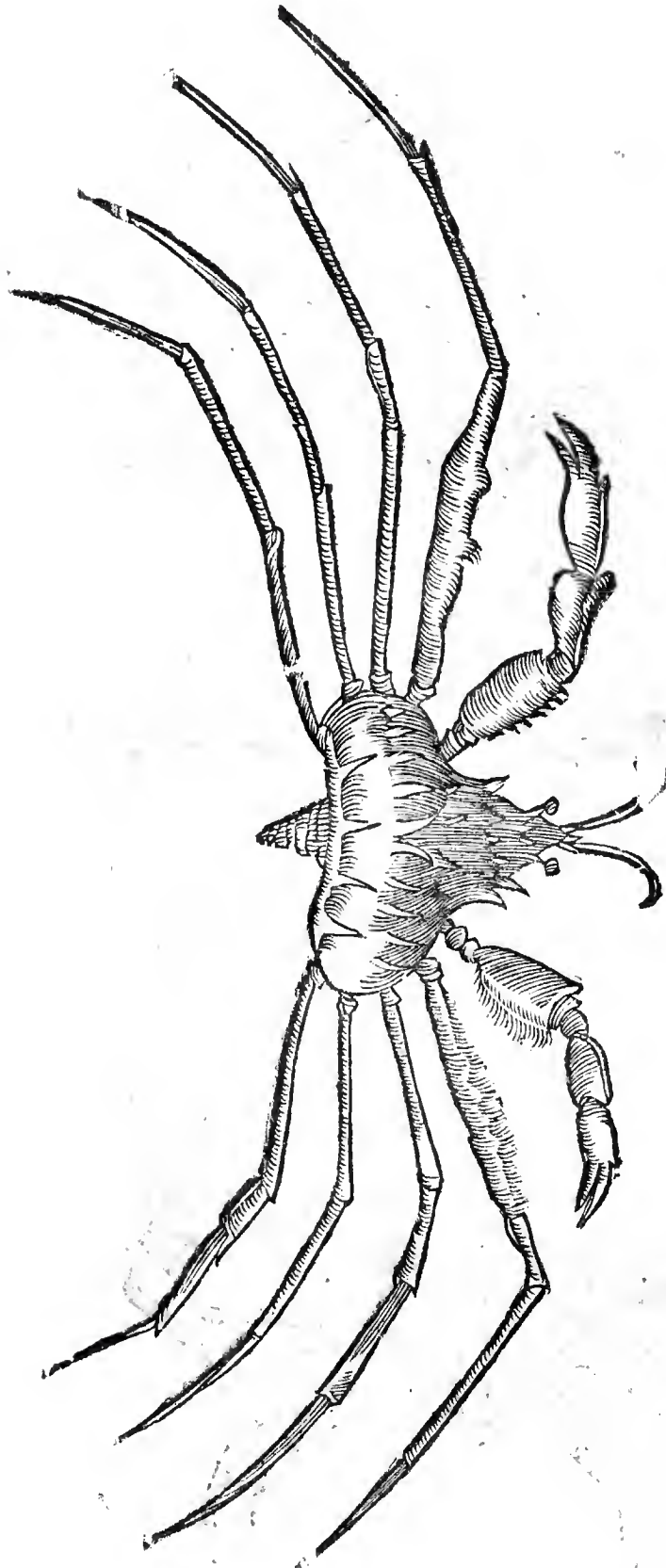
quam alibi ex rubro nigricans, Chelis valde breuibus ac tenuibus. His pedes duo proximi longissimi pro corporis ratione, crassi, acutissimi, ut videatur natura voluisse, quod chelis detraxerat, pedum horum longitudine pensare: lidem lanugine quadam obducti sunt. Terni qui sequuntur etiam longi sunt, sed tenues & læues, supina pars aculeos habet. Ab hoc corporis figura noster discrepat Cancer qui sequitur, præterquam quod etiam fit grandior. Corpus enim lagenam crasso ventre refert, si demas caudam. Caput valde est acutum, cui insunt duo oculi prominentes ab utroque latere, & cornua paruo distantia interstitio. pedes priores duo non tam longi proportione corporis quam in prædicto, nec vndique ita crassi, sed tantum primo internodio, quia natura chelas maiores & crassiores huic dederat, cæteri pedes longi sunt tenues, corpus supina parte aculeis horret, coloreq; cœruleo est, pronè albicat. priora pedum crassorum & chelarum internodia, cœruleo sunt colore, cui non nihil viridis admiscetur non sine maculis, seu punctulis exiguis. forcipes chelarum rubent. Vltimus dimidio minor est quam depingitur, vix enim Araneam grandiore magnitudine excedit, chelis crassis & longioribus quam in prædicto proportione corporis, reliquis pedibus tenuibus longissimis, quales sunt Araneæ sapientis dictæ. Ore admodum acuto, & oculis à latere vtrinq; prominentibus. Corpus vndiq; asperum, præsertim chelæ, & parte prona non sine tuberculis.

Caput.

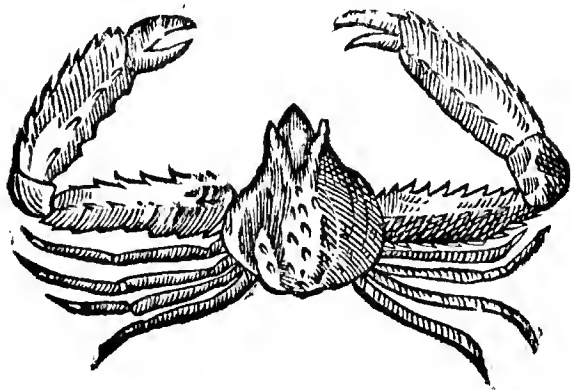
Cancer macrochelos albicans,
pronè, & supinè.

Cancro brachichelo congener.

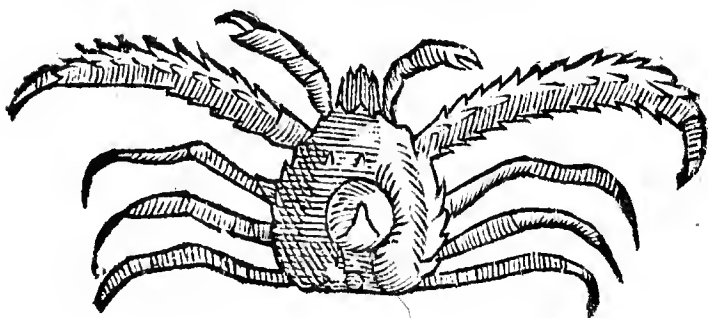
Cancer macrochelos alius pronè.

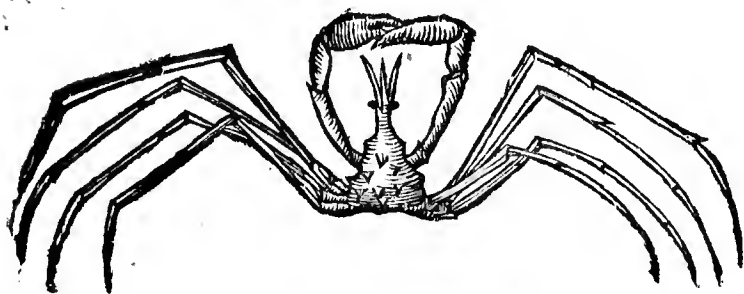
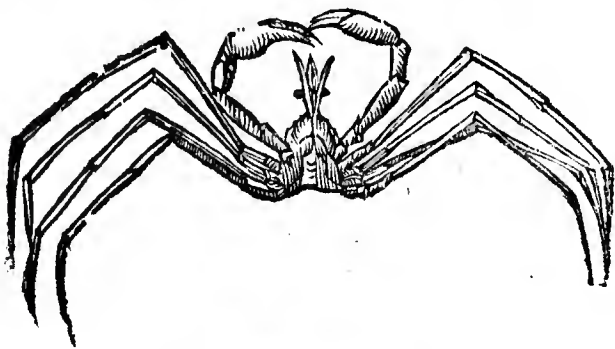
Cancer macrochelos idem supinè.

Cancer brachyocheles Rondeletij.

Cancer minoris & brachycheli species.

DE CANCRO CORDIS

Figura, Rondeletius.

Cap. XXIII.

CANCER hic corporis trunco cordis figuram omnino, refert. Cornua duo habet è fronte prominens, brachia duo breui forfice, quaternos pedes. Pelagius est, & parvus, vix vnquam inter litorales inuentus, sed panagro ex alto mari cum pelagicis piscibus in litus pertrahitur, neq; admodum frequenter, quia ob exiguitatem facile è retium maculis elabitur. In maiorum Afellarum ventriculis eiusmodi Cancros sæpè inuenimus.

DE CANCRO FLVVIATILI.

Cap. XXIV.

SYNONYMA.

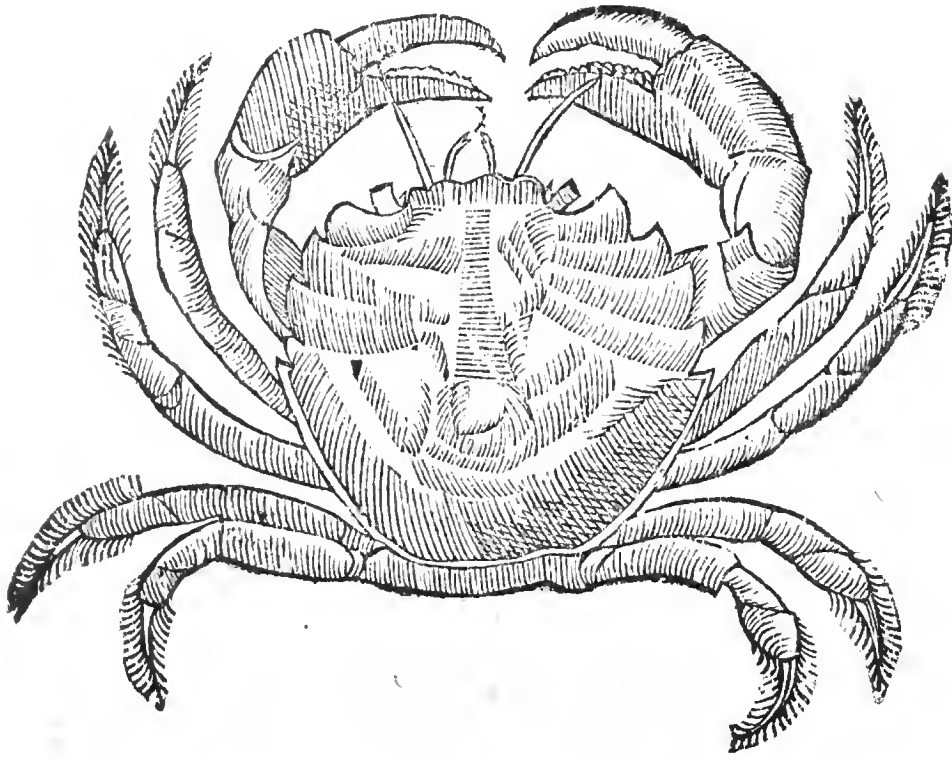
DE Cancris fassarum aquarum, superioribus capitibus dictum est, nunc de ijs, qui in aquis dulcibus nascuntur, agamus. Cancrum fluuiatilem & fluuialem Latini, quem Græci καρκίνος ποταμίου vocant; Simeon Sethus & Galenus in Euporisticis, Pagurum fluuiatilem. Itali Granchio & Granzo communi nomine cum marino. Sarthan, vel Sarathan nheri, Arabice ab Auicenna; ab Elluchasem Urbien. Germanicè dici potest ein Krabbe, ein Seussuasser krab, ad differentiam Cancri marini, quem Angli, & Belgæ simpliciter vocant Crabbe.

DESCRIP T IO.

*A MARINO
quid differat.
Exer. 245.*

ADEO inter se similes sunt Cancri marini & fluuiatiles, vt vix à peritissimo piscatore, cum inuicem miscentur, discerni possint, multiq; statuunt locis tantum differre. Cæsar Scaliger rotundiorē esse fluuiatilem credidit. Vterque, inquit Bellonius, crassitudinem oui gallinacæ rariè excedit: Fluuiatiles duriore testa, rotundiorique, & crassiore conteguntur, viuioresq; ac delicatiores sunt quàm marini. Præterea tibijs asperioribus, & brachijs fortioribus ac rugosioribus præditi sunt: Vtriq; forcipes sunt multum crenati: sed marino frons non vsquequaq; rotundatur. Marinus præterea ligidum loti corticis colorem refert, fluuiatilis ex ruffo nigricat. Marino vngues extremarum tibiarum articulationem faciunt, Fluuiatiles multas crenas in gyrum circa vngues habent. Proinde etiam marini leues sunt, & longiores tibias habent. Sed Rondeletius, quædam quæ de corporis figura fluuiatili Cancro adscripsit Bellonius, attribuit marino, aut calami aut memoriæ lapsu. Cum enim Synonyma Cancri fluuiatilis recitasset, hæc subdit: Est corporis quidem specie marinis similis, verum testa tenuiore leuioreq; corpore minus rotundo brachijs primis crassioribus & longioribus, pro corporis magnitudine, similiter & pedes habet.

Cancer fluuiatilis Matthioli.

L O C V S.

IN Gallia vt aiunt nulli conspiciuntur, nec in Germania, & quo m̄gis ad septentri-
nem vergas, vnde Astacos fluuiatiles pro Cancris vsurpant. Mihi tamen in frigidis
locis degere, ideo persuado, quod Castorem se Cancris explorare tradat Dioscorides,
quod sanè animal & fluuiatile & terrestre est, nec non frigidorum tantummodo locorum
incola. Reperiuntur frequenter in Græcia, Creta, Sicilia, & Etruria, alijsq; Italiae partibus,
nec non & Nilo, vt ex plurium recentiorum & veterum testimonijs comprobabo. Can-
cros fluuiatiles, inquit Bellonius, in Creta plurimos vidimus, circa Colocasias & in Atho
Macedoniae monte: atq; adeo in Cilitiae riuulis, qui non longè ab Issò defluunt: & ali-
bi sub noctis crepusculum ad quendam riuum (montis Atho) peruenimus Cancris no-
stris Gammaris dissimilibus adeo abundantem, vt mille temporis momento capi potuis-
sent: & paulò post: Cùm autem eos Cancros à nostris Cammaris diuersos esse obserua-
mus, eos è mari perreptasse arbitrabamur: at obuertètes nos & regionem ad mare descen-
dentem contemplantes, locum adeo sublimem & aditu difficilem animaduertimus: vt
nullo modo perreptare eò potuisse iudicaremus: deinde cùm exactiùs illos obseruasse-
mus, inter eos & marinos magnam dissimilitudinem deprehendimus, & istic expressè
annorauius Cancros esse fluuiatiles à Cammaris diuersos. Habitant etiam in Nilo, vt
his verbis testatur Aelianus: Cùm autem Nilus in agros redundat, tùm quidem circiter
triginta ante diebus longiùs ab eo in loca eminentiora Alpides vnà cum foetibus demi-
grant: quod munus à natura acceperunt tanti vt fluminis, tamq; operosi quotannis acces-
sum ac recessum non modò non ignorent, sed ab eis etiam damno cauere sciant. Hoc idem
facere norunt Testudines, Cancri & Crocodili: Hactenus Aelianus. Latent præsertim,
in luto riuulorum.

Obser. I. ca.
46.

De anim. 5.
cap. 52.

VICTVS. CAPIENDI Ratio.

PISCIVM ac Testaceorum carnibus vescuntur, & vt ceteri Cancrī sarcophagi sunt. Cū inuicem tangunt, pedes sibi arrodunt & vorant, quod verum esse Rondeletius expertus est. Cū enim ducentos Romæ emisset, domiq; in aquam vt sese fecerent coniecisset, ita inter sese confictati sunt, vt plures quinquaginta mutilatos reperiret, eo tandem deuentum est, vt omnibus necatis, vnus tantū superstes fuerit. Romæ legonibus effossa scrobe, vel etiam trubla capiuntur.

N A T V R A.

*Li. 16. c. 38,
de animal.*

AD paludem, inquit Aelianus, quæ iuxta Ephesiam metropolim existit, aiunt cauernam esse serpentium plenam maximorum: quæ vt magnum acerbatis virus habent in mordendo, ita tamen ex cauerna prodeunt vlg; ad proximam paludem serpūt, tamen natando trajcere conātes, vt in oppositam ripam exeant, Cancrorum, qui eas extensis forcipibus comprehensas interficiunt, metu deterrentur: itaq; conquiescunt, atque à transmittendo se sustinent, Cancrorum custodias formidantes & penarum metu exhorrescentes: ac nisi mirabili naturæ dono paludis ripas Cancrī incolerent, & tuta illis omnia præstarent, dudum pestiferis serpentium moribus incolæ perijissent. Hæc Aelianus, quæ hoc loco mihi recitanda videbantur, quia hi Cancrī in paludibus aquarum dulcium degunt.

M O R A L I A.

Parasiti Cancers correcti.

EXIGIT à nobis Cancer ambiguum quidem informeq; animal, & cui consueuerit capto pueri libenter illudere: sed humano generi non penitus inutile, pro ope quam cōtra venenata homini liberaliter affert: multorum contra se maledicta & cōtumelias deleri: quibus iniuste damnari & immeritò explodi à pictoribus & poetis se sentiri, qui non habentes quam parasitis & adulatoribus aptiorem & concinnioem in natura imaginem redderent, fluuiatilibus Cancris eos comparauerunt: foeliciter ideo comparatione illa vt sibi persuadentes, & ab alijs crediti, quid tota eius animalis figura & species huic hominum generi eorumq; studijs ad vnguem congruere videretur: responderetq; glomer & globus ille corporis: nec nisi venter tota in eo moles gulæ coenarumq; studio & petitis vndiq; à parasitis multa scurrilitate lautioribus epulis. Numerosa autem illarum pro pedibus series celeritati totaq; vrbis vagis eorum discursibus, quibus ad hilariorē sicubi ea illuxisse videatur, fortunam, quotidie properant. Denticulati itidem forfices, quibus in ascensu & periculo vitur & hæret id animal moribus, maledictis, clandestinisq; susurris & delationibus, quibus apud principes alios exagitant, pro re saluteq; eius curam laboremque suum probare & gratiam inire nituntur. Postremoque in summo dorso, veluti in altissima specula positi, exerti nunquam somno conuiuentes, & ad omnia vigiles oculi, ingenio sagaciq; coniecturæ, qua consilia, vota, amores, iras, ediaq; eorum quibus blandiuntur, intellexisse volunt: vt inguinum modo corruptis, & in pusillam tumentibus affectibus illis adsint. Quam iniuste autem imprudenterq; & contumeliosè id egerint, naturam intelligentibus cognouisse facile est: quæ ambiguo & in humido siccoq; elemento pariter agenti animali, ventris inanem plarumq; globum illum ideò dediti vt quemadmodum solent pueri alligato ex humeris subere, rotundiore & ampliore cucurbita, securam in piscinis primam auspiciati natationem: sic posset & Cancer glomeris illius ope in summa aqua sine periculo fluitare. Multas verò illas & longiores ceteras, vt per terram ingredienti aliorum animalium modo in maiore profuentis aque vrgente impetu, qualis per autumnum & ver largior & inexpectata sæpe descendit, apprehensis stirpibus

A ſtirpibus ſupra aquam, uſque dum ea deſluat, incolumis penderet. Mobiles poſtremo in omnes partes & in excelſo conſtitutos oculos, nec minus à tergo quàm à fronte omnia videntes, vt infirmum tardumq; animal, occuſantes vndique noxas ex longinquo præcognoscere, & cauere: offerentiaq; ſe vitæ & ſalutis ſuæ commoda certiùs aſſequi valeret. Quam oculorum ſortem in homine deſiderantes antiquiores aliqui, negatam nobis tam felicem naturam, & videndi poteſtatem, ſigmentis ſaltem oſtendere conati ſunt, bicipitem lanum, & toto corpore oculatum Inachiæ bouis cuſtodem ſigmentes, vt quales à natura factos eſſe nos oporteret, imaginibus illis ſaltem intelligeremus: nulla earum neceſſitate, ſi quæ in Cauco ſunt, ſagacis naturæ, non adulationis & paraſiticæ notas diligentius contemplerur: Hæc omnia Marcellus Virgilius.

E M B L E M A T A.

B **E**X ſuperiori itaque ſenſu tractum eſt illud emblemata Alciati in Paraſitos:

*Quos tibi donamus fluuiales accipe Cancros,
Munera conueniunt moribus iſta tuis.
His oculi vigilēs, & forſice plurimus ordo
Chelarum armatus, maximaq; aluus adest.
Sic tibi propenſus ſtat pingui abdomine venter,
Pernicesq; pedes, ſpiculaq; apta pedi.
Cum vagus in triuijs, & menſa ſedibus erras,
Inq; alios mordax, ſcommata ſalſa iacis.*

V S V S I N C I B O.

C **R**OMÆ in foro piſcario, cum carni interdicitur, filo appenſi ac traiecti, ne forcipibus alter alterius brachia, aut chelas lædat, proſtant. Edules autem ſunt omni quidem tempore, ſed æſtate meliores, & poſteaquam durum corticem exuerint, tunc magnatum menſis apponi ſolent. A quibusdam lacte ſuffocantur, quò dulciores & meliores ſiant, cum fringuntur. Crudi etiam edi in Græcia ſolent: Cum tranſiremus, inquit Bellonius, per montem Athon, inuenimus riuum quendam Cancris adeò abundantem, vt vel mille ſtatim capi potuiſſent. Erant autem autem Aſtaci fluuiatilibus diſſimiles. eos ab itineris duce perſuaſus, cum crudos ederem: nihil vnquam ſuauius aut delicatius guſtaſſe mihi viſus ſum, ſiue illi verè eiufmodi ſint, ſiue eſuries aut nouitas cibi in cauſa fuerint, hæc ille. Satis nutriunt, & corpora humectant. Quare marinis efficacius feruidos, aduſtoſque humores præfrigerare, ac diluere queunt. Vnde quidam ſic iudicantur. Vt coquantur.
runt valetudine aliqua affectis ſalubriores eſſe fluuiatiles, maritimos verò ſanis magis conuenire, propterea quòd ſalſedinis aliquid iſtis inſit, qua palato gratificantur & appetentiam excitant: Et Auicenna in febribus heceticis, cum aqua hordei valdè probat fluuiatiles, quòd nihil falſi habeant humidioresque ſint marinis. Idem alibi; Cancer fluuiatilis, inquit, difficilis concoctu. plurimum alit. Emendat ipſum decoctio, cum meſ (genus eſt quoddam leguminis, fabis, vel piſis natura cognatum) marinus quidem ſubtilior eſt. Qui leporem marinum hauſerunt, cum piſces alios omnes auerſentur, ſolos fluuiatiles Cancros libenter edunt, Dioſcorides.

VSVS IN MEDICINA.

- Lib. 2. c. 10.* **C**ANCRI marini omnia possunt, quæ fluuiatiles teste Dioscoride. At Plinius, cum remedia quædam ex fluuiatilibus descripsisset: Minus, inquit, in omnibus his marini profunt, vt Trasyllus auctor est. Coctos aut affatos comedi contra venena quilibet Aetius iubet. Cancrum fluuiatilem admiscet Nicander antidoto aduersus omnia mala remedia. Et Plinius: Cancris, inquit, fluuiatiles triti potiq; ex aqua recentes, seu cice-re asseruato, contra venena omnia profunt, priuatim contra Scorpionum ictus cum lacte asinino, vel si non sit, caprino, vel quocunque. Addi & vinum oportet. Aetius ad omnium reptilium ictus, crudos contritos commendat, si lacte potentur. Et Dioscorides, si ita bibantur ex lacte asinino auxiliari contra serpentium phalangiorumq; morsus, & scorpionum ictus scribit. Nil etiam æquè aduersari serpentibus quàm Cancros, suesq; percussas hoc pabulo sibi mederi, cū sol sit in Cancro, torqueri serpentes Thrasyllus auctor est apud Plinium. Necant Scorpiones triti, & cum ocymo admoti, ex Dioscoride. Sed mirum quod dicunt Magi teste Plinio: Decem Cancris, cum Ocymi manipulo alligatis, omnes qui ibi sunt Scorpiones ad eum locum coituros, & cum Ocymo ipsos cinerem uerum percussis imponi. Modum quo vri debeant, scripsit Bulchasis. Ad viperæ morsum bibuntur è vino per se; vel cum staphide agria, sale & polio, vt testatur Aegineta, sed Aetius dat cum lacte tritos, & plagæ etiam adhibet. Aliud eiusdem remedium: Cancrorum fl. (viginti, Aegineta) carnes terito (cum farina triticea, Aegineta) & adiecta iride (Aegineta non habet iridem) & calaminthe, rursus sufficienter terito: idemq; rursus modico adiecto sale facito, & pastillos informato, quibus in umbra exsiccatis vtitorum in potu quidem ex aqua mulla, aut vino: in cataplasmate verò cum lacte dissoluto. Hoc remedium Archigenei auctori adscribit. Succus expressus cum lacte (aliàs aqua aut lacte) assumpto apij semine, à phalangijs morsos confestim liberare proditur apud Dioscoridem. Razes si bibatur cum lacte asinæ contra morsum araneorum citrinarum pessimarum (idest Phalangiorum) & Scorpionum auxiliari affirmat. Auicenna verò emplastri modo impositos, aut in cibo sumptos. Decocti & cum iure esitati ijs profunt, qui leporem marinum hauserunt, teste Dioscoride, & Aetio, qui & rursus ait: Crudi & è lacte triti dantur contra venenatos ictus, præcipuè Scorpionis; sic & desperatum è potu lepore marino confestim sanabitur. Notandum verò, eorum tantum carnem teri cum lacte. Idcirco Plinius atque alij quos supra nominauimus, contra venenatorum omnium morsus celebrat, priuatim contra scorpionum talem & angues: & contra leporem marinum, ac ranam rubetam. Mira etiam prædicatur hisce Cancris inesse vis ad canis rabidi morsus. Dioscorides cinerem, qui duo cochlearia expleat adiecto dimidio radicis gentianæ modo (aliàs gentianæ radicis cochleario vno sic legitur in manuscripto codice) magno opere huic malo prodesse scribit. aliqui thuris partem adijciunt vnam, gentianæ quinque Cancrorum decem: de eorundem cinere hæc Plinius: Seruatus prodest pauore potus perclitantibus ex canis rabiosi morsibus, Quidam adijciunt Gentianam & dant in vino. Nam si iam pavor occupauerit, pastillos vino deuorandos ita præcipiunt. Auicenna quoq; cinerem eorum cum melle prodesse aduersus canis rabidi morsus potum, ait: sed forte pro potum legendum est illicitum. Hali cinerem aspersum aceto laudat. Cæterum Aeschron empiricus ille medicamentorum peritissimus senex conciuis & præceptor Galeni, viuos in patella eris rubri, tandiu vrebat, donec facile in leuorem redigi possent, luna decima octaua, post canis sideris exortum, cum sol leonem ingressus esset. Huius puluerem tenuissimum cochlearij vnus mensura ex aquæ cyatho propinabat, cum recentior esset morsus, aut augebatur quantitas, si inueterauerat. Huic remedio tantam vim inesse scribit Galenus, vt dicat nullos perisse, quibus in tempore hoc datum esset. Plura de remedio contra canis rabidi morsus dicemus in volumine de quadrupedibus. vbi de cane agitur. Dioscorides ex Iacobi Magni libello, furentibus, hyerophobis, lycanthropis vtilis antidotus recipit: Cineris Cancrorum fluuiatilium drachmas quinque, gentianæ vnciam semis, rosmarini drachmam vnam, spodij duas, lapidis lazuli scrupulos duos. Tere, misce, fiat puluis bibendus manè & serò. Aetius inter podagricas antidotos, hanc etiam quæ ex Cancris est, describit: Ex Cancris, inquit, pharmacum etiam mollibus corporibus conducit: quod hoc modo componitur: Cancrorum magnorum viuorum vstorum in arco vase

A vase trientem, gentianæ incorruptæ quinquuncem, thuris integri & indiuidui albi vnciam vnâ: Datur inde cochlearium vnum. Ad Cancroſum verò exuſtionem ligna vitis exiguntur. Et ſtatim deſcribam porro & aliud pharmacum, corporibus recrementis abundantibus & mollibus conducens. Eſt autem id quod à rabido cane morſis datur cuius, cuius compoſitionem in ſermone de canis rabidi morſu tradidimus. Adieci autem ego, inquit Philagrius, ad huius pharmaci apparatus petroſelini drachmas octo, vt plurimum verò decem, quod vrinæ ciendæ vim acquirat, & multos ſanè arthriticos iuuat, præſertim quibus tenerum & albū corpus fuit, mediocris myſtri meſura ex eo data, aliquando ex aqua ſola, aliquando ex aqua mulſa. Quin & melle deſpumato ſæpe ipſum excepi, quo validum & citra tranſpirationem adſeruarem, deinde verò veluti prædictum eſt, bibendum exhibui; Huc vſque Aetius. Cæterum Pelops Galeni præceptor (quod non oſcitanter prætereundum eſt) cauſam tradens, cur Cancroſi fluuiatiles canis radibi morſibus auxilium adferant: Non abſre, inquit, Cancroſum cum animal ſit aquaticum, prodeſt à cane rabido morſis, quibus videlicet metus eſt ne corripiantur affectu ſicciffimo, nempe rabie; quam obrem ſanè etiam aquam metuunt. Ac fluuiatiles, non marinos Cancroſos conuenire dicebat, ſcilicet, quòd animalia marina ob admiffionem ſalis natura ſicciffimi haud æquè exactam tuerentur eam, quæ eſt aduerſus rabiem, contrarietatem. At cum quidam ſubieciſſet, cur non omnia, quæ in potabili aqua degunt animalia, perinde vt Cancroſi iuuare aſſolènt quia, inquit, ſimilem Cancroſis præparationem non admittunt. Nam horum vſtorum cinerem exſiccatorius cum ſit, canum mordentium venenum abſumere, ſimulq; digerere profeſſus eſt. Hæc igitur Pelops dicebat ambitione magna iactâs, omnium ſe raliū nouiſſe cauſas. At ego, inquit Galenus, niſi planè me ſcire quippiam prius perſuaſum habeam, alijs perſuadere non tento. Itaque nec Pelopis rationem, vt veram accepi, vt qui crebra habeat contradiccionem: verum Cancroſos opinor ex proprietate totius ſubſtantia prodeſſe. Nunc vt ad rem redeam: Teſte Plinio, triti in oleo & aqua perunctis ante acceſſiones in febribus profunt. Aliqui piper addunt. Alij decoctos ad quartas è balneo egreſſis bibere ſuadent in quartanis Simeon Sethus Paguros fluuiatiles, pulmonibus vlceratis mederi, ſed veſicæ nocere ſcribit. Auicenna extenuatis valde conferre dicit, hoc eſt hecicis & lenta febre laborantibus: hos enim humidum leue, ac modicè refrigerans alimentum ſuggerere affirmât. Quæ etiâ de cauſa à Dioſcoride & Plinio decocti & cū iure eſitati phthiſicis prodeſſe traduntur. Itè & ſputo ſanguinis, vt Elluchaſem addit. Actius etiâ in lacte conterit. Sed & rupta & cõuulſa in aſinino lacte triti maximè ſanant, vt ait Plinius. Tritiq; ſinguli in heminâ aquæ anginis medentur gargarizati: aut è vino aut calida aqua poti. Et ruruſus: Triti, inquit, & ex aqua poti aluū ſiſtunt, vrinam cient, in vino aluū, (obſcurus eſt hic locus, Braſauolus verbum cient repetit: tanquam in vino aluum cient, ex aqua ſiſtant) Ademptis brachijs calcuios pellunt tribus obolis cum myrrha triti, ſingulis eorum drachmis, decoctio tamen eorum ventrem ſoluit ſecū dum Raſem, quod Braſauolus repetit his verbis: Si Cancroſi exſiccètur, & in puluerem redigantur, ſumanturq; ex vino, vel aqua ad duas drachmas: imò ſi quis copioſè Cancroſos edat, ventrem ſubducunt. Succum eorum cum melle hydropticis mederi Plinius author eſt. Et ex Archigine apud Galenum ad hydropicos optimè facit & hoc: Cancroſi fluuiatilis ſicci triti pedibus ac eminentijs omnibus amputatis drachmam vnâ, aſari drachmâ vnâ. Miſceto, aqua ex ipſo flumine, vnde Cæcri extracti ſunt accepta & propinato, aliquando verò pro aſaro opoballami par pondus additur. Aquam educens hydropticorum per vniuerſum curationis tempus, pota aqua, ex Nicolao Myreſo, Cancroſorum fluuiatiliū aridorum ſine manibus & pedibus ademptis teſtis librâ vnâ, aſari librâ vnâ. Trita & commiſta ex aqua pluuiali (fluuiali) vnde deſumpti ſunt Cancroſi, dato bibenda. Interdum pro aſaro ſeruatur. Videtur hic aliquid mutilum, & ex præcedentibus Archiginis verbis reſtitui poſſe. Galenus in euporiſticis ad vrinæ difficultatem Pagurum fluuiatilem conterit, & paniculo expreſſum exhibet. Triti & in vino poti teſtante Plinio profluua ſiſtunt, vbi Braſauolus malè id de alui profluuiio accepit & non de menſium & vteri fluxu, cui tamen Hippocrates præſcripſit in his verbis: Si fluxus vteri oboriatur, Cancroſos fluuiatiles in vino ſuffocato: & quæ ſiccant ſuffito & apponito. Et ruruſus: Si fluxus vteri fiat, Cancroſos fluuiatiles in vino ſuffocato, & de tali vino cum aqua bibendum dato. Item ruruſus, ſi mortuus inquit, foetus in vtero ſit, Cancroſos fluuiatiles quinque, & runcis ac rutæ radicem, & fuliginem de furno omnia ſimul trita, & cum aqua mulſa vnita, ſub dio per noctem exponat, & ieiuna ter bibat. Salutare etiam remedium morbis extrinſecis. Triti & cataplaſmatis more impoſiti extrahunt tela, id eſt palos & axidas corpori in hærentia teſtibus Plinio & Gateno ad Piſonem. Viuus tritus & impoſitus ex-

Cur canis rabidi morſus curet.

Li. 32. c. 10.
Ad febres.

Ad anginam

Ad Hydropticum.

Ad vrinæ difficultatem.

Li. 32. c. 10.
Lib. de nat. mul.

Li. 2. de mor. mul.

De mor. mul. 1. lib.

Ad ſagittas extrahendas

trahit.

Tract. 2. l. 2. c. 150.
Ad strumas.

Lib. 2. de an. 11401.

Oculorum vis.

Ad aurium ulcera.

Ad anginã.

Trichia qui morbus.

Lib. 7. c. 1.

In quas. nat. & gryllo.

Porci vi dolorem capitis curent.

De var. 1. c. 9.

Ad capitis dolorem in equo.

trahit cuspides sagittarum (res acutas & spinas Auicenna) infixas carni, Rasis: qui etiam similiter applicat ut apostemata dura dissipet. Contritus vel combustus (ut cum Plinio dicam) cum melle strumis medetur. Rasis id de pede tantum habet: Pes (inquit) Cancris in carta conuersionis à collo eius qui habet, scrophulas curat quamdiu durat super ipsum. Pro ephithemate tumuntur ad Scorpionum ictus cum cachry, pedicularia, & ruta pari modo apud Galenum. Triti in oleo & aqua peruncti ante accessiones in febribus profunt, aliqui & piper addunt. Magi oculis eorum ante solis ortum adalligatis ægro, ita ut cæcos dimittant in aquam, tertianas abigi promittunt, eosdemq; oculos cum carnibus lusciniæ in pelle ceruina alligatos, præstare vigiliam somno fugato tradunt, apud Plinium. Oculus Cancris, inquit Rasis, appensus oculorum dolorem mitigat: in pueris dentium exitum accelerat, & prohibet tertianam. Ulcera in auribus aut vlla corporis parte Cancrorum fluuiatilium succus cum farina hordeacea sanat. Ad reliquos morbos triti & oleo perunctus profunt, ut Plinius ait. Et rursus: Succus eorum cum farina hordeacea aurium vulneribus efficacissimè prodest. Illitio (stomatica ad anginam, vel alia otis vitia) seu gargarismusex Cætris fluuiatilibus: Cancros fluuiatiles cõtritos in aquæ cotyla vnâ cõctos & percolatos præbe gargarizandos. Siquidem crassa multa ducit & leuat statim hoc medicamentum; Nicolaus Myrepsus ex Galeno, sed apud quem id hodie non legitur. Cancros fluuiatiles viuos contulos in modum emplastri inflatis mulierum mammis imponit idem Myrepsus: fortè inflammatis legendum, nam & eosdem ad profundas mammarum durities cum ouo applicat Aetius, sicque etiam lac restinguit. Est morbus in mammis mulierum, qui *τρυχία* ab Aristotele dicitur, fit pilo casu hãusto in poculo; hunc è mamma extrahunt Cancris fluuiatiles illi teste Plinio. Ex quadrupedum genere quædam etiam ad suos morbos hinc petunt auxilia. Scribit Plutarchus porcos cum capitis dolore laborant ad fluuium descendere Cancrorum capiendorum gratia: horumq; esu capitis dolori mederi. Sues, inquit Didymus, non agrotabunt, si nouem Cancros fluuiatiles eis comedendos potexerit. De iisdem hæc Aelianus: Sues agrestes non omnino sunt medicinae & curationis imperiti. Itaque cum per imprudentiam hyoscyamum comederunt, statim attrahunt posteriora, resolutione & paralyssi affecta. Deinde licet contracti, tamen ad aquam perueniunt, & ibi collectos Cancros epulantur promptissimè, qui morbi remedium præstant, & pristinam valetudinem restituunt; Hæc ille. Pelagonius Hippicratus ad capitis in equo dolorem hac potione utitur: Cancros fluuiatiles septem tritos cum lactis caprii sextario & olei cyatho permiscet, tum purè colatam potionem per os infundit. Ceruus quoq; à serpentibus morsus Cancros fluuiatiles quærit, ut canit Oppianus.

VSVS IN VARIIS.

Ne segetes ladantur.

Ne ficus fructum abijciat.

Ut Scorpiones fugentur

CANCROS fluuiatiles saltem duodecim fictili nouo cum aqua ingerunt, & addito operculo sub dio collocant, ut ad dies octo vel decem insolentur, hac aqua segetibus aut arboribus insperfa dicebat Democritus neq; arbores neq; segetes, neq; quidquam aliud à quopiam lædi, minimè verò à bestijs maioribus. Ficus ægra ne fructum projiciat, à Palladio curatur Cancro fluuiatili cum rutæ ramo suspenso. Iisdem quoque Scorpiones omnes è domo expugnabis. Nam tradunt aliqui apud Plinium manipulo ociumi cum Cancris decem marinis aut fluuiatilibus trito, conuenire ad id Scorpiones à proximo omnes.

DE CRVSTACEIS IN CONCHIS

Degentibus, & primùm

DE CANCRIS PARVIS. Cap. XXV.

Ordinis r. 110.

exordio sumpto.

VNT & alia Crustata, ut Cancelli, Cancris parui, & Squillulæ, ite m Scyllari; non quidem figura corporis vsq; adeo à prædictis diuersa: cum singula sub quatuor generibus prædictis constitui possint, sed loco, in quo degunt, modoq; viuendi: degunt enim ac veluti hospitantur in alie nis Conchis, ut Mitulis, Pinnis, Pectinibus, Ostreis ac varij generis turbinatis. Quamobrem separatim hæc de ijs agere placuit, à Cancro paruo

SYNO.

SYNONYMA.

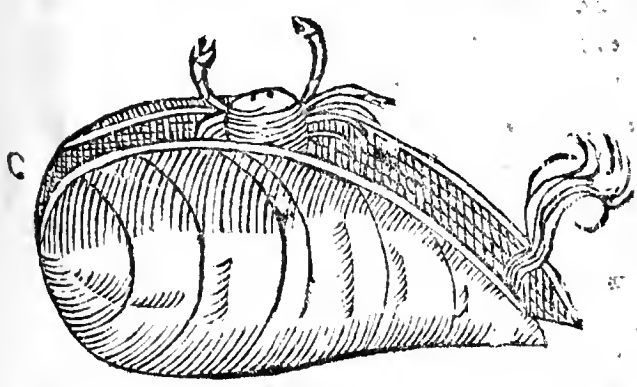
Kρκίνος μικρός Græcè, Latinè Cancer parvus dicitur, & priuatim qui Pinnis in-
 nascitur, πιννοφύλαξ dicitur, quasi ὁ τῆς πίννης φύλαξ, vt tradunt Suidas, Hely-
 chius & Varinus. Πιννοθήρης Chryippo, vt Athenæus citat, ἀπὸ τοῦ τῆς ἐν ἡ φύ-
 λαττεῖται πιννῶν. Massarius & Rondeletius pinnother scribunt in tertia declinatione
 t aspirato, nescio quam ob causam, ex Plinio, vt apparet, qui ita habet, Nunquam nascitur
 Pinna sine comite quem Pinnoterem vocant, alij Pinnophylacem, is est Squilla parua, alibi
 Cancer dapis affectator. Apud Aristotelem legimus οἱ καλοῦντο πιννοθήρας, quod si men-
 dosum non est, rectus singularis ὁ πιννοθήρας, ἢ γὰρ καρκίνος ὁ ἐν τῇ πίννῃ θηρῶν, hoc est in
 Pinna venari solitus Cancer. Pinnophylacem Aristoteles, vt putat Vuottonus, Scyllaron
 & Scillarion vocauit, & καρίδιον, & Theodorus pro utroq; Squillam parua reddidit, Pli-
 nium secutus. Sed Rondeletius hæc nomine diligentius distinxit, vti mox referemus. Ger-
 manicè Cancer paruus vocari poterit, teste Zoographo, ein Kleiner Meerkrab: Cancellus
 verò, de quo mox dicetur, voce diminutua ein Meerkrable: vt eadem sit horum nomi-
 num ratio ac differentia in sermone Germanico, quæ Græcis inter καρκίνον μικρὸν & in-
 ter καρκίνιον.

Pinnophylax.
Pinnoteres.

Scylla.

DESCRIP TIO.

Cancer paruus in pinnis viuens Rondeletij.

CANCRI parui, inquit Ronde-
 letius, qui in ostreis reperiun-
 tur minores sunt, parua scili-
 cet fabæ magnitudine, toto corpore
 candidi præterquam in pronæ crustæ
 medio, quod rubescit. Qui in Pinnis re-
 periuntur maiores sunt, & magis rubri,
 quam albi sunt, alioqui chelis, pedi-
 bus, toto deniq; corpore, tum inter se,
 tum alijs Cancris similes sunt: à Can-
 cellis autem differunt, quòd parui Can-
 cri viuentium pinnarum & Ostreorum

Vt à cancellis
differant.

Hist. 5. c. 15

hospites sunt: Cancelli inanes duntaxat testas, & turbinatas subeunt, suntq; longo corpo-
 re Locustis non Cancris simili. Cancri, inquit Aristoteles, colore albido corpore admodum
 parui, in nonnullis testa operi generis nascuntur, & plurimi quidem in Mitulis foliatis
 (ἐν τοῖς μυσὶ τοῖς πτελωδοῖσι) mox in pinnis quas Pinnotheras vocant. Quinetiam in Pectun-
 culis atq; Ostreis, verum illi nullum conspicuum capiunt incrementum.

GENERATIO.

QVOMODO autem generentur planè controuersum est inter authores. Piscatores
 teste Philosopho loco citato, Cancros eiusmodi nasci confirmant, vnà cum illis
 quorum testæ inhabitant. Et Athenæus etiam de Cancris & Pinnis loquens: φασὶ **Lib. 3.**
 δὲ τίνες καὶ συνογενᾶσθαι αὐτὰ αὐτοῖς καὶ ὡς ἀπὸ ἑνὸς σπέρματος γίνεσθαι: aiunt
 quidam Pinnas & Cancros paruos simul generari, & tanquam ex eodem semine fieri. Et
 alio in loco, qui emendatiùs quàm in vulgatis codicibus, hoc modo legitur apud Ron-
 deletium: Ὅσα δ' ἐν πέτραις ἢ σπιλάσι προσφυῶσι, ρίζ. βολοῦσι, πάντα αὐτὰ ἐν ὕδασι τῶν
 μαργαρίτην γενῶσι, ζῶον δὲ καὶ τρίφοντα δια τοῦ προσφευκότος τῆ σαρκὶ μέρους, ταύτου
 δὲ συμπέφυκε τὸ τοῦ κήρου σῶματι χηλαῖς ἔχον, καὶ νομῶν ἰσφίρον ὃ δὴ ἐστὶν οἰκὸς καρκί-
 νῶ μικρῶ, καλοῦντο πιννοφύλαξ: Pinnæ quæ petris, aut laxorum cauernis adhæserint, ra-
 dices agunt, illic Margaritam generant. Viuunt autem & nutriuntur per partem carni
 hærentem. Huius autem Conchæ ori adnascitur animalculum chelas habens, & cibum
 assumens,

De canf. 2.
cap. 24.

Coire eos
probat.

affluens, quod Cancro paruo simile est, & vocatur Pinnophylax. Theophrastus postquam de visco & polypodio, quæ in arboribus nascuntur egisset, subdit sic esse natura comparatum, vt hæc non nisi in alijs valeant prouenire: sicut & animalia quædam non nisi in alijs possunt creati, ceu quæ in Conchis (sic vertit Gaza, *ἐν ταῖς πινναῖς*, genus ponens pro specie) atque in cæteris aptis præstare animalibus pabulum, sed addit originem horum latere. Rondeletius cum Cancros paruos in Pinnis & Ostreis sæpissimè ouis turgentes viderit, affirmare audet non spontè ex limo aquaue vt Tettacea, sed ex coitu maris & feminæ, & ex ouis prouenire. Quare in testis pariunt, vel statò tempore testas egrediuntur, & coeundi & oua pariendi gratia.

NATURA. MORES.

Prudentia.

Lib. de soler.
anim.

Lib. 2. Ha-
tent.

SVNT qui miram Cancri huius, qui in Pinnis degit prudentiam, ac solertiam celebrant. Aunt enim hunc dapis affectatorem, Pinnae in capiendis pisciculis auxilio esse, & communi præda communiter cum Pinna potiri. De societate igitur quæ priuatim piscibus intercedit, locuturus Plutarchus, primum exemplum recenset Pinnotheras, qui plurimum atramenti Chrysippo consumpsit, in omnibus physicis & ethicis eius libris primo loco positus. Pinnotheras, inquit, cui ab obseruanda Pinna nomen factum, animal est Cancri ad formam accedens (sic enim traditur) & cum Pinna degit, eiusq; Cõchæ apertionem obseruat, foris adsidens apertæ & hianti, donec aliquis pisciculus accedat, qui ab ipsis capi possit, tunc carnem Pinnae mordens eam de captura monet, vnaq; in testudinem intrat, ea concham claudit: sic præda intra suam munitionem recepta simul vescuntur. Hæc Oppianus sic cecinit.

*M. scolos inter scopulos cautesq; profundas
Pinna colit, auro regitur sub tegmine testa,
Nil mentis, nil laudis habet, sine robore viuit,
Expers consilij testa languescit in antro,
Et socium vitæ Cancrum sub lance recurua
Accipit, & præda semper pascuntur eadem,
Communemq; domum simul & communia testæ
Cancer habet, Pinnam patet, Pinnamq; suetur.
Hinc Pinna fertur cultus cognomine Graio.
Cum tegetem subeunt pisces tunc Pinna dolosa
Pungitur à morsu Cancri contacta dolore
Comprimi hæc potest, & prædam comperit intus,
Cum tali celebrat socio conuinia Pinna.*

Squilla parua.

An Pinna si
ne Cancro vi-
uere queat.

Aristotelis,
& Oppiani
& aliorum
lapsus.

Cur in Pin-
nis Cancri
aut Squilla-
la degant.

Eadem ex hoc poeta Aelianus. Sed quæ ab his authoribus Cancro paruo attributa sunt ea à Cicerone Squillæ paruæ: cuius verba hæc sunt: Pinna verò (sic enim Græcè dicitur) duabus grandibus patula Conchis cum parua Squilla societatem inie comparandi cibi. Itaq; cum pisciculi parui in Conchâ hiantem innatauerint; tum admonita à Squilla Pinna morsu cumprimit Conchas, sed dissimillimis bestiolis communiter cibum quæritur, in quod admirandum est congressum aliquo, an ab ortu natura ipsa congregata sint. Hæc Aelianus ille, qui sanè ab Aristotèle non discrepat. Ait enim hic Pinnas custodem intra se continere, aut Squillam paruam, sic *καπίδιον* interpretatus est Marcus Tullius, aut Cancrum paruum: quo quidem custode priuatas, perire breui tempore. Theophrastus quoq; post ea verba quæ proximè citauimus. Neque enim, inquit, vita fortasse Conchis possit seruari, nisi opera Cancri. Igitur dubitauit Theophrastus an sine Cancro paruo Pinna degere valeret, quod prorsus negauit Aristoteles, sed falsò. Quia in Pinnae capaciore ac latiore parte interdum duos, aut tres Pinnophylaces videas, vt plurimum vnum, sæpius nullum. Decem aperies (vt scribit Bellonius) Pinnas antequam vnum Pinnophylacem comitem reperiatis. Fabulosum etiam est quæ supra ex Plutarcho & Oppiano retulimus à Pinnothere Pinnam regi, admoneri pisciculis appropinquantibus, vt Concham suam aperiat, & intrante in eam pisciculo claudat, quia neq; Pinnae quemadmodum nec Myrtuli, aut Ostrea piscium carne pascuntur, sed aqua tantum & luto. Cur igitur in Pinnis & Ostreis Cancri parui reperiuntur? Quia, vt ait Rondeletius, cum omni generi animalium à natura tributum sit, vt se vitamq; tueantur, vt pastum & latibula quærant, Cancri parui molliore

A molliore testa tecti: & ideo iniurijs magis opportuni Concharum caua subeūt, vt illic tanquam in specubus & antris tutius degant. Quare non solum in testis, sed etiam spongiarum cauernulis, saxorum rimis, in externis testarum, quibus Ostrea tecta sunt, cauis sapissimè Cancros paruos reperisse sese idem Rondeletius affirmat.

HIEROGLYPHICA.

HOMINEM qui seipsum non curet: verum à propinquis curetur, significare *Homo seipsum non curans.* volentes, Concham & Cancrum pingunt. Adhæret enim Cancer Conchæ, & vocatur Pinnophylax, idest Conchæ custos, hiat autem Concha cum esurit; in eam igitur hiantem cum pisciculus intrauerit, pungit Cancer vngula Concham, hæc verò admonita Concham claudit & hoc modo venatur pisciculos ex Horo Apolline, quod tamen, vt iam ostendimus, falsum est. *Lib. 2. Hierogly.*

DE CANCELLO. Cap. XXVI.

ÆQVIVOCA.

CANCELLI erant veluti septa quædam ex lignis trāsuersim iunctis obliquatisq; ad defendendam, hoc est repellendam turbam. Cicero de Oratore libro primo. Nam si quis erit qui hoc dicat, esse quædam oratorum proprias sententias atq; causas, & quasi certarum artium, forensibus Cancellis circumscriptam scientiam, fatebor equidem in his magis versari hanc nostram dictionem. Et pro P. Quintio: Et me facile vestra existima-

Cancelli quælia septa.

Catione reuocabitis, si extra hos Cancellos egredi conabor, quos mihi ipse circundedi. Qui & pro Sestio è fori Cancellis plausum excitatum scribit. Sidonius autem Apollinaris quædam libri quinti epistola: Vmbram, inquit, stipitibus alatis, cancellatimque pendentibus pampinus superducta texuerat. Cancellorum rationem graphicè expinxit Varro rei rust. lib. tertio: Præterea, inquit, è perticis inclinatis ex humo ad parietem & in eis tranversis gradatim, modicis interuallis, perticis adnexis ad speciem Cancellorum scenicorum ac theatri. Hinc cancellata elephantorum cutis dicitur Plinio. Riuis per quos exundat piscina, præfigantur ænei foraminibus exiguis Cancelli, quibus impediatur fuga piscium, Columella, 8. 7. Hosce Cancellos item Cancros dici, quamquam rarerentur admodum animaduertimus. Inde scitu dignum prorepsit adagium, vt inter orci Cancros adhæsisse dicatur, qui ita irretitus illaqueatusque teneatur, ac impeditus, vt nusquam pateat effugium. Est qui Cancellos pro abaco sessili interpretetur. Suntque qui Cancellos dici à Græcis *κυκλίδας* putent. Aristophanis interpres in Vespis dicasterij, id est stationis iudicialis ianuam dici putat *κυκλίδας*, quam, inquit, etiam *καγκελιώτων* dicunt. Hysplax, inquit Theocriti interpres, laquei species est: propriè autem cursorum carceres sic vocantur, quem nos Cancellum dicimus. Hæc omnia Cælius Rodiginus. Cancri dicebantur ab antiquis, qui nunc per diminutionem Cancelli, Festus Pompeius.

Inter orci Cancros adharere, qui dicantur.

SYNONYMA.

QVI Latinis Cancellus, Græcis *καρκίνιον* nuncupatur, Oppiano *καρκινός* vocabulo dactylico oxytono fœminino, & vt videtur diminutiuo, quanquam Grammatici nullam eiusmodi diminutiuorum formam ostendant. Nam in *αἷς* circumflexum quæ afferunt, *Ζηώς*, *μητρῶς* pro Zenodoro, Metrodoro, masculina sunt: quare poeticum fuerit, licet interim Aelianus, Galenus & Aetius quoq; ea voce vsi sint. Iam verò quantum Cancellus à paruo Cancro, qui in Ostreis reperitur differat, facile cognosceret, qui variusq; naturam & descriptionem contulerit. Plinius Pinnotheris seu Pinnophylacis nomine, & Cancrum paruum & *πὸ καρκίνιον*, idest Cancellum Aristotelis contulisse videtur: sic enim ille, cum de Cancris loquitur. Pinnotheres autem vocatur

Cancellus, vt à paruo Cancro differat.

Lib. 9. c. 31.

minimus ex omni genere, ideo opportunus iniuriæ; Huic solertia est inanium Ostrearum testis se condere, & cum accreuerit, migrare in capaciores. Ex Cancris minimum itaq; dicens, prodit locum se hunc Aristotelis expressisse: Εμφύονται δὲ ἐν ἐγίοις τῶν ὄστρακωδέρμων καρκίνοι λευκοί, τὸ δὲ μέγεθος πάντων μικροί: πλείστον μὲν ἐν τοῖς μυσί τοῖς πευλωδέσιν, ἔπειτα καὶ ἐν ταῖς πίνναις οἱ καλούμενοι πιννοφύλακα. Quum verò dicit inanium Ostrearum testis se condere &c. hunc interpretatus est: τὸ δὲ καρκίνιον γίνεται μὲν πρῶτον ἀρχῆν ἐκ τῆς γῆς καὶ ἰλύος, ἔπειτα εἰς τὰ κενὰ τῶν ὄστρακων εἰσδύεται, καὶ αὐξανόμενον μεταδιεῖ πάλιν εἰς ἄλλο μὲν

Lib. 9. c. 42.

ζον ὄστρακον. Alio verò in loco Plinius Pinnotherem seu Pinnophylacem facit Squillam paruam & Cancrũ, propius Aristotelis mentem secutus. Concharum generis Pinna nascitur in limosis, subreeta semper, nec vnquam sine comite, quem Pinnotherem vocant, alij

Lib. 5. Hist. c. 15.

Pinnophylacem: is est Squilla parua, alibi Cancer dapis affectator. Quæ etiam ex Aristotele transcripta sunt, qui sic loquitur. Αἱ δὲ πίνναι ὀρθαὶ φύονται ἐκ τοῦ ξύσσεος, ἐν τοῖς ἀμυγδαλοῖσι καὶ βορβορῶδεσιν. ἔχουσι δ' ἐν αὐταῖς πιννοφύλακα, αἱ μὲν καρίδιον, αἱ δὲ καρκίνιον: ἐστὶν ἰσκόμωρα διαφείρονται θάπτεον, Vbi Aristoteles, τὸ καρκίνιον ἀντὶ τοῦ καρκίνου μικροῦ, id est Cancellum pro Cancro paruo specie dissimili vsurpauit. Quod verò Plinius supra allatis verbis per Cancrum non Cancellum καρκίνιον, sed Cancrum paruum intelligat, patet ex

Lib. 3.

Athenæo, apud quem eadem de Cancro Pinnothere leguntur, quæ apud Plinium de Cancro dapis affectatore. Plinij verba sunt, quæ sequuntur. Alibi Cancer dapis affectator, Pandit se Pinna luminibus orbum corpus minutis piscibus præbens. Assulant alij protinus, & vbi licentia audacia creuit, implent eam. Hoc tempus specularum index, morsu leui significat. Illa ore compresso, quidquid inclusit exanimat, parte tempore socio tribuit. Athenæus inquit: Chrysippus Solensis de honesto & voluptate ait: Pinna & Pinnoteræ operas mutuas præstant, seorsum vivere non possunt. Pinna ex Ostreis est Pinnoteræ Cancer paruus. Pinna testam pandit, ingredientisque pisciculos obseruans Pinnoteræ adstans, si quid subierit, morsu Pinnae significat: qua demorsa testam pandit: eoq; quod inclusum est, communiter vescuntur. Vides itaq; quod καρκίνιον dixit Aristoteles, loco postremo citato Cancrum dici à Plinio, à Crisippo καρκίνιον μικρόν. Quæ diligenter à lectore obseruanda sunt, ne vnà cum Herimolao Barbaro existimet Cancellum & Cancrum paruum seu καρκίνιον & καρκίνιον μικρόν eadẽ esse semper apud Aristotelem Cancellum Aristotelis à Gallis vocatur Eremitæ; & Bernard l'Eremitæ. Eremitam quidem quòd alios fugiens, in testa perinde ac in solitudine viuat, Bernardum autem, quòd vnigò in Gallia Bernardos fatuos prouerbio dictitent: fatuumq; esse Cancellum, qui crustus, chelas habens quæ ad vitam tuendam satis esse possent, alienas domos quærat, in quibus latens viuat. Quod si non hæc solùm, sed posteriores etiam Cancelli partes spectaueris, prudentem esse iudicaueris, qui nudas & iniuriæ valdè opportunas partes dura & firma testa muniat. Ligures Brancha vocant vel Branchna, Prouinciales Bious canibus Hispani (vt audiuit Zoographus) Cangreio. Germani vocare possent, (inquit Zoographus) ein kleiner Meercrebs, Meerkrebsse. Albertus Magnus de Cancellio agens ex Aristotele: Hoc animal, inquit, simile est Araneæ, & etiam apud nos vocatur Aranea maris & sunt illæ conchæ, quæ sunt rotundæ, magnæ, & paruæ: habentq; in parte stricta quasi duas auriculas utrinque. Tales ferre consueuerunt peregrini in peris suis, peregrinationis peractæ signum, quibus ille verbis Cancellos, & pectines & Conchas confundere videtur.

Herimolai error.

Bernardi, qui Gallis dicuntur.

Hist. 4. c. 4. Aranea maris.

GENVS. DIFFERENTIA. Descriptio.

Hist. 4. c. 4.

CANCELLVM nobis exactissimè sic descripsit Philosophus. Quem autem, inquit, Cancellum appellant, communis ferè socius Crustatorum, & Testatorum generis est, quippè qui specie Locustis simili spectetur, nasciq; seorsum per se solitus sit. Verùm quòd testam deinde perit, quam ingressus, vitam traducat, hinc similis testa comestis animantibus est: quapropter is in ancipiti esse, genusque sibi vindicare vtrumque videtur. Forma tamen (quod simplicius dixerim) similis Araneis est, nisi quod parrem capiti, & pectori subditam ampliozem, quàm Aranei habeat. Cornicula duo ruffa tenuia gerit, quibus oculi totidem subiacent, qui nunquam intrò recedant, vt Cancrorum

Forma. Cornicula.

sed

A sed semper eminentes appareant. Os sub ijs est quod veluti capillamentis quibusdam pluribus circumdatur. Iis pedes subiuncti duo bifurces, quibus cibum ori admoneat. Bini item vtriq; adhærent lateri, & tertius parvus. Thoracis pars inferior mollis tota est, dissectoq; sinu pallidum intus cernitur. Meatus ab ore ad ventrem pergit. Foramen excrementi perspicere nullum potest. Pedes ac thorax duriciem præferunt, sed minus quàm Cancris. Nexu nullo testis adhæret, Purpurarum modo ac Buccinarum, sed absolutus liberque vagatur. Hæc Aristoteles, qui statim eius species quasdam subdit. Oblongior est, inquit, qui Turbinem subit, quàm qui Neritim. Genus enim diuersum est. Quod in Naticæ degit cætera quidem non abfimile: sed dextrum bifurculatum pedem paruum habens, cum læuum grandiusculum habeat, & ingredi eodem ipso grandiore potissimum solet. Tale profectò genus, vel intra Conchas, quarum adhæsiō similis cæteris est, reperitur: quod & Squillam paruam (*σκυλλαρον*) appellant: & paulò post: Quibus verò sinister pes grandior est, ij nunquam cum Turbinatis hospitantur, sed cum Naticibus tantum ineunt societatem. Putat Rondeletius Cancellorum hæc duo genera sola corporis longitudine differre, vt Cancellus Turbinatorum hospes longior sit, quia eorum testa longior: Neritarum leuior, quia Neritarum testa est leuis, ampla & rotunda. Quantum ad pedum bifurcorum latitudinem attinet, in omnibus Cancellis quos plurimus vidi, semper sinistram pedem crassiorem dextro perspexi, quod non fortuito, sed certa ratione ipsi videtur contingere. Cum enim viuant in testa circa corporis medium complicati, quantum dextræ parti compressæ alimenti, ac proinde incrementi deccedit, tantum sinistrae liberiori ac laxiori accrescit. Videtur & aliud genus tertium constituere Aristoteles, cum dicit: Sunt inter Cochleas quæ inter se bestiolas habeant Astacis paruis similes quæ in fluminibus gignuntur, sed ea differentia, vt præmollem intra suam testam carunculam habeant, forma quales nam sint, ex dissectionibus contemplare. Quæ quamuis ita sint, vnica tamen descriptione contentus ea tria non admodum differre sensisse videtur, earumque paucas esse differentias. Rondeletius pauca quædam ab Aristotele in descriptione omissa his verbis suppleuit: Cancellus, inquit, ex Cruftatorum est genere, Locustis vel Astacis similis, corpore enim longo est: cornua longa, tenuia, flauaque habet, totum corpus ex rubro flauescit. Chelarum quarum alteram crassiorem esse diximus, scissura parua est qualis in hiscutis Cancris spectatur: præter chelas pedes duos vtrinque magnos, in curuos & acutos cum chelis & capite foras effert, cum ingredi vel pisces capere vult. Duo alij vtrinque hiscuti, molles intus latent, quibus innixus corpus intrò trahit. Pars posterior nullis tabellis constat, sed cute duntaxat: ob id ab Aristotele mollis dicitur, sed ad eam firmandam certis interuallis diffitas lineastres habet, latas, durioris substantiæ. Corporis extremum duas pinnas tenues molles, in lateribus fitas gerit. In eiusdem extremi supina parte excrementi meatus cernitur, quem si digitis comprimis, excrementum emitti videas: quo meatu Cancellum carere non affirmat Aristoteles, sed non euidenter esse ait: quod facit, vt credam Aristotelem, non tam diligenter Cancellum à testa nudum, quam eadem opertum spectasse. Nam meatus is in Cancelli testa spoliato perspicuus est. Hæc ille Cancellum Pomaciæ limacis molem raro excedere tradit Bellonus cum hac descriptione. Pedibus vtrinque renis brachiatur villosis: quorum duo anteriores, seu priores brachijs forcipibus bifulcis constant, quibus cibum ori admouet. Crusta dura pro cute vestitur, rubra, nunc cyaneo, nunc cœruleo, nunc fuluo, nunc rubro diluta. Duo illi pedes vtrinque, qui brachia subsequuntur, vnguibus in extremo oblongis, & aduncis vallati sunt. Cirrhos ante quidem duos, rubros, sub oculis (Carabi modo) gerit: oculos instar Astaci elatos, quos porrigit ac contrahit, maculis albis distinctos. In summa eius superior pars, Cancris refert effigiem, inferior autem Turbinis, quam in Cochlearum clauiculis inserit: cum tamen Locustæ caudæ similis sit. Tabellis enim loricatur duris, sed obsequiosis: in quibus vtrinque veluti pinnas duas habet. Extremum verò caudæ pinnulis tribus, & vt in Cancris præditum est. Dentes osseos vt Carabus habet, quibus escas cominit. Cum autem prædam veatur, totam anteriorem partem suo domicilio exerit, & tunc similis Araneis apparet: sed partem capiti, & pectori subditam vastiorem quàm Araneus ostendit: Ab ore œsophagus tenuis, vt filum ad stomachum protenditur. Intestina eius bistantum reuoluuntur: ac qui in eius stomacho viridis humor spectabatur, is in intestinis apparet candidus. Cancelli, quem in Adriatico mari natantem in Concha muricata reperit Zoographus, caput solum & pedes, & parum quiddam in extremo caudæ (tres articuli videlicet) crusta muniuntur: totus reliquus alueus nudus mollisq; est, similitudinem anteriori præsertim parte, cum Cancro fluuiatili habet, oculos in corniculis

Os.

Thorax.

Genera.

Vt differant.

Chela.

Tertium genus.

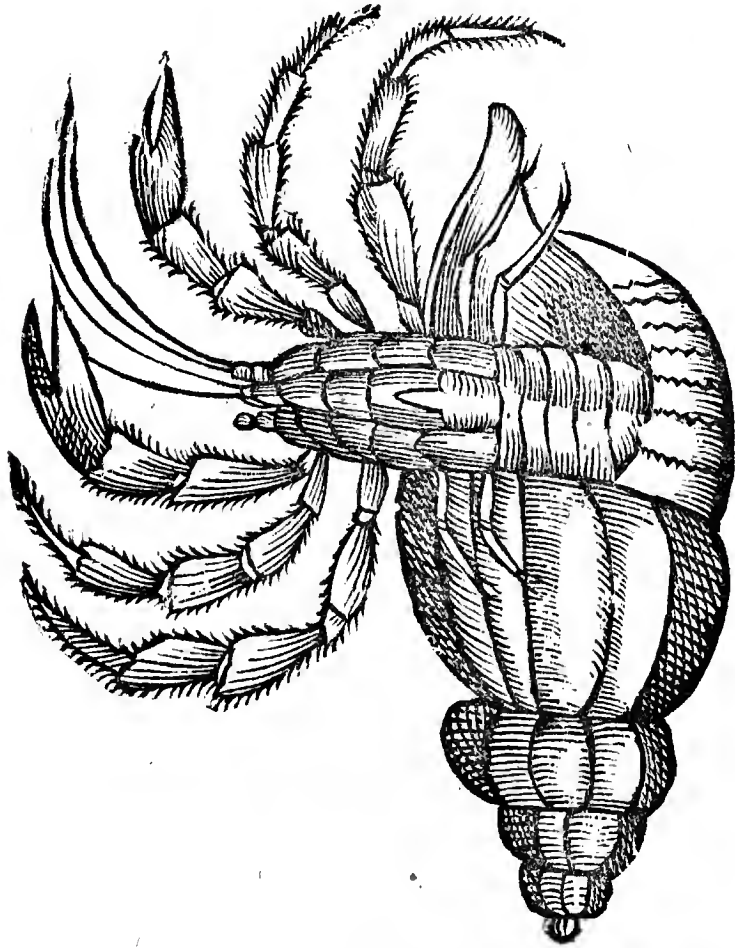
Chela.

Descriptio ex Bellonio.

Intestina.

culis eminentibus, geminas prætendiculas, forcipes breues. Caudam in postrema Conchæ parte condit, caput anterius habet, & pedes prætendit, atque ita Concham gerens ob-

Cancellus Authoris.

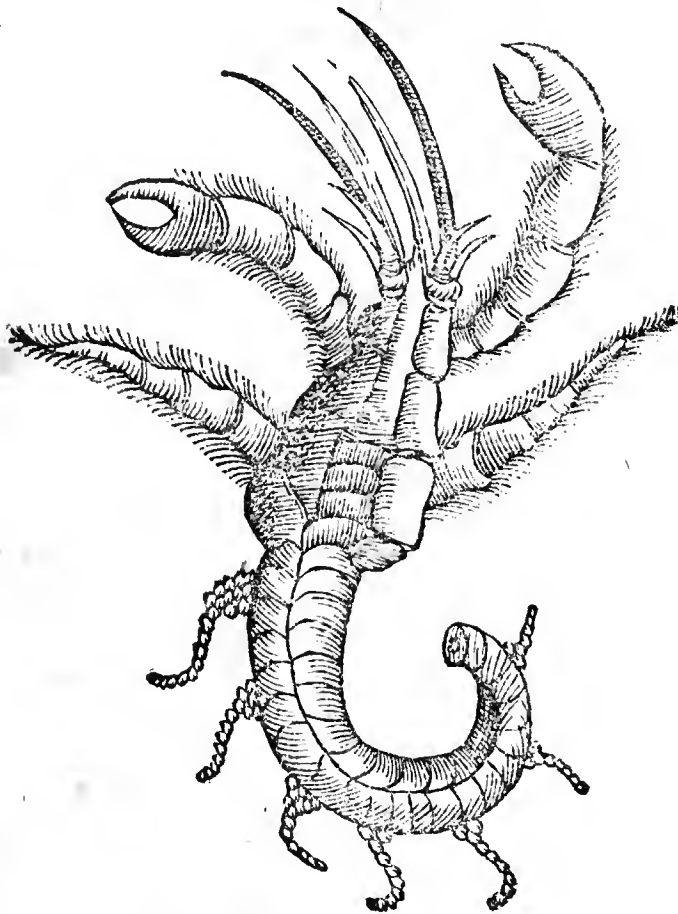
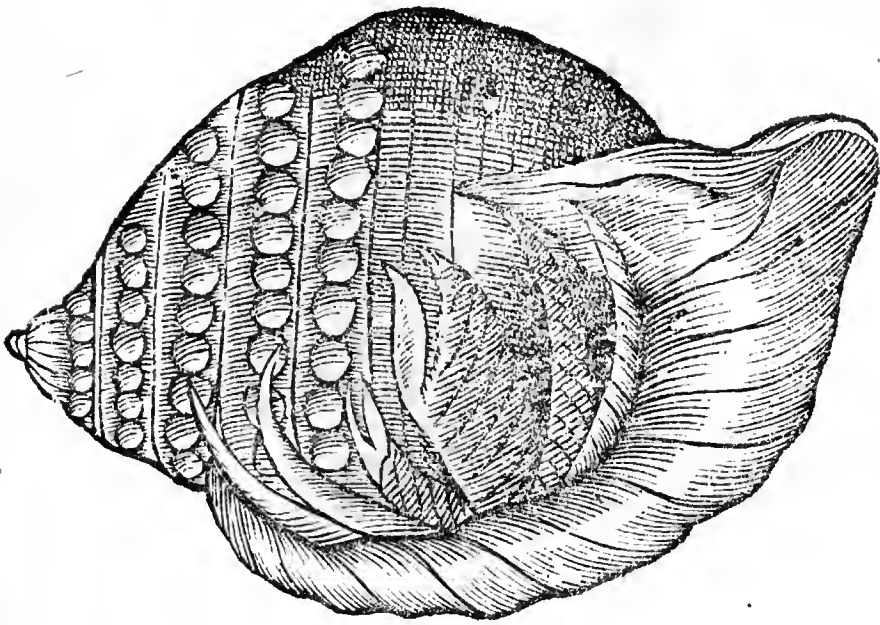
ambulat: potest autem se totum sic in penetralia Conchæ condere, vt nihil eius appareat. Pedes quos ambulando prætendit, partim rubent, partim cerulei sunt, hirsuti. Primo loco a nobis depictus Cancellus esset ab Aristotele & Belonio descriptus, nisi quatuor habere cornicula, & totidem pedes vtrinque præter brachia bifurcis forcipibus prædita, quibus duo pedes proximi hirsuti sunt longi, quinque articulis constant, ad uncis in extremo vnguibus. reliqui duo admodum parui tribus articulis constituti. Quæ autem sequitur figura ex Ambrosio Paræo, est Bernardi Eremitæ dicti Cancelli in testa latentis; deinde nudi, sed suspicor non bene expressisse nudum, quia binis tantum natura pedibus vnâ cum brachijs donauit. Rondeletius ex quo Paræus videtur iconem mutuassee, tres aut quatuor vtrinque tri-

buit, quemadmodum nos nostro priori. Cum hoc non paruum similitudinem habet quem nos ei subijcimus totum rubrum, exceptis villis qui sunt in pectore, & cauda, qui sunt cinerei. Sequitur deinde Cancellus alius, qui, vt Cornelius Sittardus ad Zoographum scripsit, extractus est ex cochleari domuncula, expetitus in cibis, frequentissimè capite adnascitur Buccino, ita vt vi extrahendus Cancellus sit quodammodo: quod Valerius Cordus & Zoographus experti sunt, cum plures in mari cepissent apud portum Liburnum, vbi copiosissimè visitur, non procul à litore maris Ligustici inter saxa. Depingitur præterea Cancellus oblongus Astaco fluuiatili similis, quem & ipsum Sittardus ad Zoographum misit: quem Zoographus ad tertium genus Cancelli à Rondeletio commemorati referit. Deinde ostenditur Cancellus in Cochlea varijs coloribus maculata, vt marmor. Nouissimum aliqui, vt testatur Zoographus vulgò auenam vocant, Scaliger Squillam minimam, & à Vasconibus Ciuadam vocari ait, id est, auenam. Pugillatim enim (inquit) deuorant, sicut auenam veterinæ. Cancelli autem perquam exigui in pisciculis reperiuntur, pedes nouissimos latiusculos habent, vt ad nandum vtilis sint, quasi pro pinnulis, aut remis pedes haberentur, Aristoteles; quibus verbis adhuc aliam Cancellorum speciem à prædictis diuersam commemorasse mihi videtur.

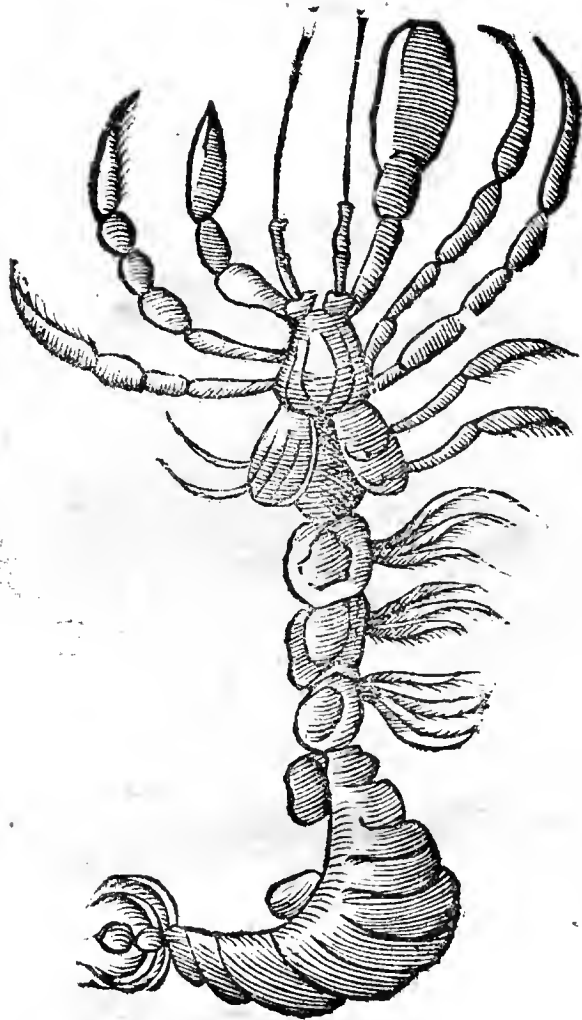
De par. 4.
c. 8.

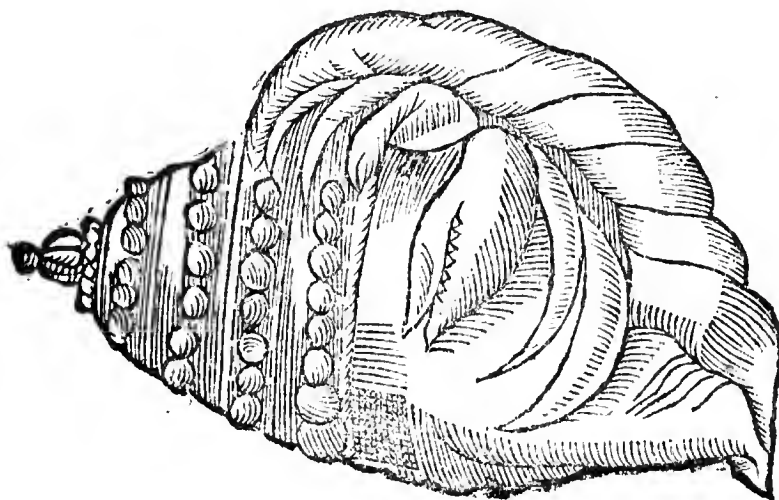
Conchæ, aduenæ Cancelli, seu Bernardo Heremita plenæ effigies.
Et Cancelli, seu Bernardi Heremita
nudi imago.

Vlysis Aldrouandi
Cancellus alius ruber.

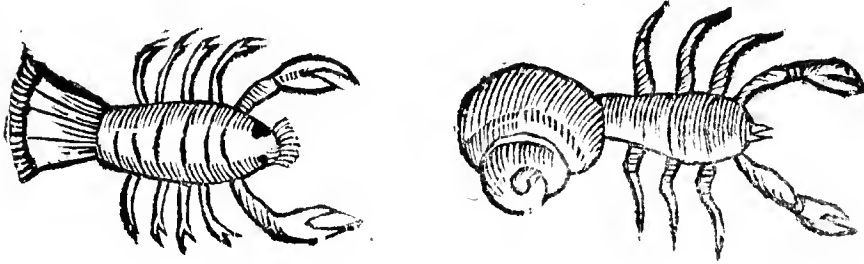

Cancellus in buccina ex Zoographo.

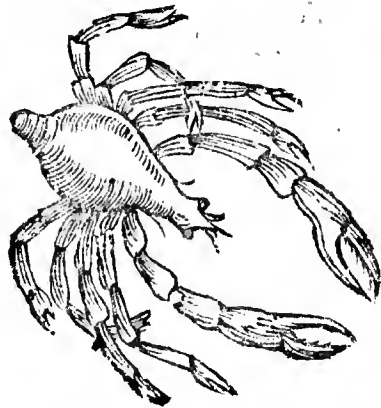

Scyllarus siue Cancellus in Nerite concha,
Venerijs ad Zoographum missa.

Cancellus alius oblongus astaco fluuiati-
tuli similis ex Zoographo.

Cancellus, V. auena, Squilla minima Scaligero.

VICTVS. NATVRA.
Generatio.

POLYPOS Venere exhaustos deuorant quemadmodum cecinit Oppianum. In saxo-
fis locis versantur: carne, luto; deniq; iisdem quibus Cruftata alia, vescentes. Ari-
stoteles ait, Turbines, Buccinas & similia, in quibus habitant Cancelli, pasci mari
tranquillo absoluta saxis. At quoties flatus vrgent, hospites Cancellos illos sese in saxa re-
cipere, ac latibus tutari saepe, teste Aeliano, de spolijs multo certamine inter se contem-
dunt: viribusq; inferiore repulso, victor exuias assequitur. Antea verò hæc scripserat: A
Conchis verò inopes & nudi primùm Cancelli nascuntur: deinde eas tanquam domicilia
ad habitadum deligunt. Cùm verò vacuas & inanes offenderunt Conchulas Purpuræ aut
Turbinis, primò intra eas ingrediuntur: deinde cùm in ampliorem magnitudinem creue-
runt, quàm ijs vt capi queant, in testam ampliorem tanquam domum alteram demigrant.
Neq; modò suprà dictorum Conchas immigrant, sed & per multas alias capaciores tran-
seunt, & ampliorem nacti, ea tanquam maiori domicilio gaudent. Eadem Oppianus, &
ante illum Aristoteles his verbis: Cancellus ille Concharum hospes principio ex terra
limoq; consistit, mox Conchulas ingreditur vacuas: vbi cùm excreuerit, transit in Con-
cham ampliorem, videlicet, aut Naticis, aut Turbinis, aut alicuius similis. Sæpæ etiam
paruas

Hist. 4. c. 4.

de anim. 7.
cap. 31.

Hist. 5. c. 15.

paruas Buccinas subit, ingressusq; ampliozem illam gerit pari modo, & viuit in domici-
lio capaciore, rursusq; excrefcens aliam perit ampliozem. Verùm quod dicat Philoso-
phus, ex terra limoq; nasci, facit vt credam ipsum partem internam Cancelli non per-
spexisse, cui ad latera adhærent tanquam racemi, aut globuli, oua filò annexa. Et obserua-
tum est mares à fæminis apertè distingui, quòd eodem tempore hæ oua habent, illi mini-
mè. Igitur ex maris fæminæ coitu generantur. Nec impedit coitum testa, qua integuntur.
Nam quemadmodum testas suas deserunt, vt in capaciore transeant; ita statis tempo-
ribus natura ad coitum incitante testis se exuunt, vt corpora commisceant.

V S V S I N C I B I S, & Alijs.

CONCHAM muricatam vnà cum suo Cancellò domum cùm retulisset Zoogra-
phus, decoxit, vt extraheret Cancellum, extractus odore, colore, sapore, fluuiati-
lem referebat. Dorion in libro de piscibus, quem citat Athenæus, inter eos pisci-
culos quos hepsetos vocant, memorat Cancellòs *καρκίνια*. Cancellum suum tradit Bello-
nius non esse edulem, sed alijs piscibus, vt Iulidibus, Channis, Orphis, Percis, & id genus
saxatilibus esse gratissimum obsonium. Quamobrem piscatores Cancellios plurimùm ap-
petere, quos suis Cochleis nudatos, ac viuos hamo impositos, suis calamis appendunt,
hoc enim modo magnam saxatiliū piscium capturam facere. Galenus Mullos Can-
cellorum esu deteriores fieri & mali odoris his verbis ait: *Αἰδὴν τριζυλαγίας*

de alim.

*καρκινάδας ἐπιόουσαι, καὶ δυσάδεις εἰσὶ, καὶ ἀνθεῖς, καὶ δυσπεπτοί, καὶ κα-
κόχομοι.* Eadem Aetius. Vnde patet Cancellum mali esse succi

difficilè concoqui, salsumque succum gignere, indeque à pis-
catoribus negligi. Rondeletius Galeni verba de Can-

cellis, qui in spongijs, quæ *τράγοι* à foetido odo-
re nominantur, rectè intelligi posse pu-

tat: ac de Cancellis alijs, qui in cœ-

nohis litoribus degunt, parniq;

sunt: nam quandoq; ad

Astacorum fluui-

tilium magnitudinem

accedunt.

*Galeni locus
explicatus.*

Finis Libri secundi.

VLYSSIS ALDROVANDI
PHILOSOPHI ET MEDICI

BONONIENSIS
DE ANIMALIBVS EXANGVIBVS

Reliquis Quatuor

LIBER TERTIVS,
QVI EST

DE TESTACEIS,
SIVE CONCHYLIIIS.

ET PRIMVM

DE IIS IN GENERE. Cap. I.

ORDINIS RATIO.

E animalibus marinis exanguibus scripturus, Mollibus primùm, secundùm Crustaceis locùm assignavi, duabus ferè rationibus motus tum quòd ubiq; atq; in omnibus imitandus præceptor Aristoteles ita me docuisse videtur, vbi omnium horum animalijũ genera recenset, atq; inuicem distinguit: tum quòd in omnibus meis historijs nobilitatis ordinem sequi soleam. Sed quia hæc dupliciter accipi hoc loco potest, vel ab animatium horum, de quibus hoc volumine tractatur, partibus, vel eorundem vsu: partiũ placuit ra-

tionem habere, nam alioqui Testacea quæ & Conchæ & Conchylia nominantur, non vna de causa præferenda omnibus ijs erant, quemadmodũ etiam quilibet, qui ne centesimam eorum partem (sunt enim innumerabilia & nunquam satis cognita, cognoscẽdaq; eorum genera,) agnoscit, iudicare poterit, vt interim eos præteream, qui in veterum scriptis optimè versati sunt. Cedit quidem in cibum Mollium caro, edẽdoq; sunt Crustacea: sed Mollium dura, ac ventriculo inobediens, ferèq; abominanda hominibus est; Crustatorũ verò salubris grataq; quin gratissima si cum illis cõpares, sin cum Testaceis, minimè, quæ non aliam ob causam sagacissima rerum omnium parens natura tã dura contegisse testa videri potest, ne à quamp̃surimis animalibus marinis, quæ eorum carne delectantur, deuorarentur, sed in nostrum cederent vsũ. Ea autem vt inquit Cælius Rhodoginus adeo proce-

ribus

Cur de testaceis postremo loco agat author.

Carnes exanguium inuicẽ cõparantur. Conchyliorũ à carne laus. Li. 27. lect. ant. c. 23.

*Conchyliis
viduarum
cupedia.*

*Li. 11. epig.
53.*

Lib. 4. Sylu.

*Testacea fru-
ctibus com-
parantur.*

*Poma maris
dicta Con-
chyliis.*

Li. 2. c. 209.

*Lib. 14. Ep.
pr.*

*Luxus Ro-
manorum in
conchyliis.*

Lib. 8. c. 57.

*Lib. 9. c. 54.
c. 55.*

ribus gulę probata fuere, vt vel inde conformatum fit adagium, esse Conchyliis viduarum cupedias, sicuti Philareus commemorat Demetrius, vt Sophronem taceam Mimographum. Enumerantur Eadem à poetis inter ganeas præcipuas, Martialis:

*uentiar ve venias, pisces, conchyliis, lumen,
Et cortis laturas, atque paludis aues.*

Eleganter Statius inquit:

*Ab miseris quos nosse iuuat, quid Phasidis ales
Dilbet ab hyberna Rhodopes grue, quis magis Anser
Extra ferat, cur Thuscus aper generosior Vmbro,
Lubrica qua recubent conchyliis mollius alga.*

Quemadmodum verò fructus arborum varij sunt & ineffabiles, mensurarum præcipua ornamenta, & gulę incitamenta, ita quoque Conchyliis siue Testacea, ex quibus quàm ex alijs animalibus numerosior materia ganeę est, quare Septimius Florens Tertullianus iure omni merito maris poma nuncupauit. Tanta vero eorum vbiq; terrarum copia est, & tanta apud authores mentio vt dectissimus Hermolaus in quodam suo in Dioscoridem corollario, vbi de Ostreis & Conchyliis ei erat tractandi locus, se copia detineri dixerit, sufficereq; primùm gulę huic generi datũ esse adagio inde nato, adagio nimirum quod iam recitauit. Sed incredibilis Romanorum aliorumq; populorum in hisce Testaceis luxuria magis in plurimorum particularium historijs manifestabitur. Atqui hoc loco illud solummodo dixisse suffecerit in hocce gulę genere, quod paucissimis hisce verbis Plinius scripserit reliquit: Luxurię mater Conchyliorum pretia margaritis propemodum æquauit. Quanta autem ea fuerint, in scripto de margaritis capite fusiùs dicitur: vel si & hoc parum est, addidimus quid in hunc luxum Seneca Philosophus in præces hominum mores inuectus scribat: Quantulum (inquit) ex tot Conchyliis tam longè aduectis per istum stomachum inexplibilem labitur. Quam longinquis autem è terris Conchyliis peti soleant, pulcherrime monstrabimus. Audiamus item Ciceronem, cuius disertissimi viri testimonio, nihil æquius aptum est, patrimonia, quin integra regna dilapidare, nihil inquit, in L. Pisonẽ apud hunc lautum, nihil elegans (laudabo inimicum) ne magnoperè quidem quicquam per libidinosum sumptuosum. Exstructa mensa non Conchyliis aut piscibus sed multa carne subtrahenda. Loquitur ironicis vt ostendat, quemodo & sua & aliorum quæ furto sustulerat, bona perdiderat. Audiamus deniq; rursus Plinium grauissimum scriptorem, ex quo legem latam esse apud Romanos colligitur aduersus tam luxuriosos, ac tam preciosi cibi intemperantiam. Sorices (inquit) & ipsos condi author est Nigidius, sicut glires, quos censoriæ leges princepsq; M. Scaurus in consularu nõ alio modo canis ademere quàm Conchyliis, aut ex alio orbe conuectas aues. Haud minor etiã luxus erat in colore illo præstantissimo, quem dabant Purpura, Conchylium, Murex, colore illo, inquam, quo Regum omnium, ac Imperatorum paludamenta togæq; tingebantur, quoque nunc Sacræ Rom. Eccl. Principes resplendent, & quantoperè mundanis Heroibus præferendi sint, vel solo eo nobis demonstrant. Ceterum tanta parui fiet luxuria, si eam contemplemus, quæ fuit in margaritis, siue vnionibus, quæ hinc suum ortum agnoscunt. Etenim longè admirabiliora, ac planè incredibilia de ijs memorabimus postea, nunc verò illud duntaxat satis fuerit dixisse Cleopatram solam sexcentis sestertia vnica coena absumpsisse. Concludamus itaq; cū eodem Plinio nullibi maiorem quàm in Conchyliis luxuriam extitisse. Sed quid hæc (inquit) tam parua commemoro, cū populatio morum atque luxuria non aliundè quàm è Conchyliarum genere, proueniat? Iam quidem ex tota rerũ natura damnosissimum mare est, tot modis, tot mensis, tot pisciũ saporibus, quibus pretia capientium periculo fiunt. Sed quora hæc portio est reputantibus Purpuras, Conchyliis, Margaritas? Parum scilicet fuerat in guttulis condi maria, nisi manibus, auribus, capite, totoq; corpore à foeminis iuxta virisq; gesserantur. Quid mari cum vestibus? Quid vndis fluctibusq; cum vellere? Non rectè recipit hæc nos rerum natura, nisi nudos. Esto, sit tanta ventri cum eo societas, quid tergori? Parum est, nisi qui vescimur periculis, etiam vestiamur. Adeo per totum corpus, anima hominis quæ sita maximè placent. Principium ergo culmenque omnium rerum pretij, margaritæ tenent.

SYNONYMA. ÆQVIVOCA.

NOMINA, quibus istiusmodi animalia, quæ duro filiceoq; tegmine fragili atque ruptili, non collisili muniuntur, cum apud Græcos, tum apud Latinos veniunt, inuenio non pauca, sed quæ declaratione magna indigent. Aristoteles aliq; multi *ὄστρακόδερμα* nuncupant, ac si Testaceæ cutis animalia dicas. Huius vocis etymum videre licet apud Galenum, qui ita scribit, quoniam totum corpus ambiens veluti integumentum vnicuiq; congenitum appellatur *δέρμα*, idest, cutis, secundum porportionem idē in Buccinis, Purpuris Ostreis & Chamis & alijs eiusdem generis dicitur, ob id vocantur *ὄστρακόδερμα* huiusmodi animalia, quia testæ, vel lapidi simile planè est, quod extrinsecus ambit operimentum. Itaq; Plinius, modò, quibus Testacea operimenta vertit, modò filicum duritie intacta, modò testis inclusa duris, modò filicea testa inclusa. Sed fortassis simpliciter Testata, vt multoties Theodorus vertit apud Aristotelem, & Testacea, vt Rondeletius vocat, aliq; recentiorum multi, & ipse quoq; Theodorus aliquoties, non incongruè dici poterunt: nam & Testæ quasi *ὄστρακ* ab Horatio nominatur hoc versu:

Sed non omne mare est generosa fertile testa.

Cicero verò belluas natiuis testis adhærentes duxit in libro de natura deorum, & Palladius clausa maris animalia, cum ait: Luna incremento suo omnium clausorum maris animalium, atq; Concharum membra turgere iubet. Testudines item à quibusdam dici testis est Albertus Magnus his verbis: Vniuersaliter autem hæc omnia animalia, quæ duræ testæ vocantur & à quibusdam dicuntur Testudines, secundum veritatem, sunt quæ apud nos Ostrea, Conchylia nomen habent. Alio nomine *ὄστρα* philosopho nominatur, sicut disertissimè alibi scriptum reliquit: *ἄλλο δὲ γένος ἐστὶ τῶν ὄστρακόδερμων, ὁ καλεῖται ὄστρεον*. Galenus in declaratione huius vocis parum sibi constat, modò enim animalia esse dicit, vt in decimoquarto de vsu partium, modò inter animal & plantam media idest Zoophyta facit, vt in libro de formatione fetus. Gaza modò Concham, modò Ostream transfert; sed Ostrea neutro genere cum Græcis, tum etiam Latinis nominantur tam in specie, quàm in genere de Ostracodermis seu Testaceis omnibus: Ostrea verò fœciminino genere Latinis tantum de specie vna, vt annotat Zoographus; Rondeletius verò, Latini, inquit, Ostreorum nomen retinuerunt, Ostreas etiam dicunt. Nec pro vniuerso genere solùm, sed pro specie etiam earum quibus testa scabra est & aspera, nomen id viurpatur. Apud Græcos quidem *ὄστρεον* per ebreue, & *ὄστρεον* per diphthongum diuersas plerumque significationes habent, aliquando promiscuè ponuntur. Sed latini id discrimen ignorant. *ὄστρα*, inquit Galenus, vocat, quæ ab Aristotele *ὄστρακόδερμα* vocata sunt: quod autem *ὄστρεον* vocatur sine *i*, in secunda syllaba, speciem quandam Ostreorum ponunt, vniuerso generi subijcientes, Buccinas, Purpuras, Chamas, Pinnas, atque omnia huiusmodi *ὄστρεον* tamen vt subinde constabit nonnunquam generale est ad omnia Testata, Vuottonus aliquando & sola comprehendere, quæ sua natura immobilia sunt, scribit in aqua significatione Zoographus idonei authoris testimonium sese non reperire asserit. Veteres, inquit Athenæus *ὄστρα* dicebant, quod Cratini in Archilochis, & Epicharmi in nuptijs Hebes testimonijs confirmat, huius: *τιν᾽ ἔστι καὶ ὄστρεοισιν ὁ μόνον*, illis *ὄστρα συμπεφυκτοταί*: Plato verò *ὄστρεον*, vt *ὄστρεον* dixit, *ὄστρεων τριῶν δεδομένοι*; Ostreorum modo colligati. Plinius quoq; Ostrea per Ostracodermis aliquando trāstulit, vt vbi apud Aristotelem legitur, *τὰ ἄλλα γίνηται πάνθων τῶν ζώων πλὴν τῶν ὄστρακόδερμων, καὶ ἐν ἄλλοις ἀτέλει, ἢ χαρῶν θαλάμεις*. Quæ sic ille interpretatus est: Non omnibus animalibus oculi, Ostreis nulli. Ostracoderma tamen sapius multò latius patet, quàm Ostrea, vt iam diximus, vnde etiam ex ouis ostracoderma dici notat Cælius Rhodoginus putamine intacta testaceo, vt in auibus: malacoderma verò quæ molli obducuntur cute. *ὄστρεον* deinde, siue *ὄστρεον* appellant etiam ostrum, idest colorem, qui ex ostracodermis, Conchisue conficitur, seu ostrinum colorem, vt Propertius vocat. Vitruuius in hoc sensu. Ea Conchylia cum sunt lecta, ferramentis circa funduntur, è quibus plagis purpurea sanies vti lachryma profluens, excussa in mortarijs terendo comparatur, & quod ex concharum marinarum testis eximitur, idest ostrum est vocitatum. Plato *ὄστρα οἱ ξωγράφοι βέλμεναι ἀφομοιοῦν*, *ἐνίοτε μὲν ὄστρεον μόνον ἐπὶ ἠνεγκαν, ἐνίοτε δὲ ὀστρεῶν ἄλλοι φαίμακων*, id est, quemadmodum pictores cum quid volunt imitari, quandoque sumunt solum ostrum, quandoque verò quoduis

ὄστρακόδερμων. Lib. 3. de anim. facult.

Testata, & testacea.

Lib. 2. Sat. 4. Testa dicitur

ὄστρακον. Testudo.

Lib. 13. de Animal.

tract. 1. c. 2. Ostreum.

Li. 1. his. c. 6. Galeni inconstancia.

Ostrea & Ostreum, quia differant.

Lib. 11. Sim.

In Phaedro. Oua malacoderma, & ostracoderma

Ostrum dicitur ὄστρεον.

Lib. 7. c. 13.

In Cratyl.

Lib. 5.

quoduis aliud pigmentum. Et cum diphthongo apud Athenæum: *Τὰ δὲ σώματα οἱ μὲν ἐκ κερνίτου ὄσπριου, τινὲς δὲ μίλτω καὶ κρώμασιν ἑτέροις;* idest, qui quidam corpora vngentur Ostrea, aliqui milto, & alijs coloribus. Eodem modo accepisse videtur Helychius, qui cum ὄσπρια exposuisset *χοχχύλια*, subiungit, *Λακωνὸν χὰθος*, innuens nimirum, Ostreæ Conchas vocare Conchyliorum florem, ut Aristoteles *πορφυρῶν ἀνθος*, Plinius Purpuream florem, idest, Purpuream saniem, quæ è Purpuris excipitur. Quod verò ad etymum at-

Ostreum unde dicatur.

Ὀσρακίρα, Εκληκρόδερμα.

Lib. 5. de pis. Λιχάδες. Liberis.

Concha.

Lib. 4. c. 4.

Lib. 1. de Test. cap. 1.

Lib. 1. c. 17.

Lib. 9. c. 33.

Cochlea qui.

Strōbi quid.

Cōcha vocabulū ad omnia Testacea.

Concha ab Ostreo distinguitur.

Concha à Cochylis, separatur.

Concha pro Testa.

Li. 2. de arte.

Li. 2. de nat. deor.

tinet, ὄσπριον & ὄσρακον ex ὄσπριον, quod os est deriuari pleonasmō litera ρ docet Eustathius. Ὀσρακίρα Vottono synonymum est Ostrodermo ex Oppiano, ut mox apparebit. *τὰ ὄσπρια καὶ χοχχουσίδη* pro omni genere Testatorum Strabo dixit, alij quidam etiam ὄσρακαίδη. Εκληκρόδερμα etiam dicuntur, ut Iunius notat, Aristoteli, Empedocli *λιθὸ ὄσπριον*, Oppiano ὄσρακίρα, ὄσρακίρα, ὄσρακα. Inuenio etiam apud eundem Oppianum ὄσρακίρα, & apud Suidam ὄσρακίρα, ὄσρακίρα, idest, Testacei pisces. *Λιχάδες* Helychius & Varinus interpretantur Ostrea omnia, adduntq; ab alijs lapides dici & Calculos, & Cochylia. *Λεβηρίδα* idest Liberidem aliqui senectam serpentis vertunt teste Galeno, alij Cocham vacuum. *Κυματοφορτίδες* Helychio sunt *χοχχουσίδη*, Conchæ. *Κόχχος*, & Latinorum Concha perquam frequenter sumitur pro omnibus Conchylijs & Testaceis, item pro quibusdam eorum generibus. Theodorus in translatione Aristotelis Ostrei & Conchæ nominatur pro vniuerso genere testato, Rondeletius verò Concha, inquit, sumitur & pro omni testa, & pro testa læui, siue inæqualiter rugata. Et rursus: Conchæ nomen latissimè patere iam diximus; hoc verò Plinij autoritate maximè confirmatur, qui Pectines, Cochleas, Buccina Concharum nomine comprehendit. Bellonius de bivaluibus tantum vsurpasse videtur, & Zoographus Concha vocabulum generale videri quidem ait, videri sibi tamen ad bivaluia magis propriè referendum. Huius species, inquit, aliæ turbinatæ sunt, & Cochleæ dicuntur: idque, vel hebetius, quæ generis proximi nomen seruant, aut etiam superioris: vel acutiùs, idest, longiore, magisque fastigiato, vel mucronato ductu, & vocantur Strombi. Aliæ turbinatæ non sunt, quæ & ipsæ communi vocabulo adhuc Conchæ dicuntur, siue in orbem ferè æquabili & plana superficie curuatione se colligunt, ut Venetæ & Porcellanæ dictæ: siue bivalues, siue univalues sint; ut Conchæ vocabulo genus totum Testaceum comprehendamus: sicuti Crustaceum, Cancris; quorum vtrumq; vel veterum scriptorum testimonijs comprobari potest, vel certè est permittendum, ut de rebus ipsis commodiùs verba faciamus. Nicolaus Perottus Concham ab Ostreo sic distinguit: Conchæ dicuntur, quæ testam læuem habent & politam, siue vniformiter rugatam, siue denticulatam: Ostrea verò quæ asperam scabramq; quamuis generali nomine Ostrea quoq; Conchæ dicantur, quales sunt Cochlearum. Quidius:

Ostreaq; in Conchis tuta fore suis.

Hæc ille, & rursus: itaq; Purpura inter Conchas potiùs numerabitur. Murices inter Ostreas ob scabritiem corticis. Sed cum testarum scabrities sit diuersa, alia scilicet in Ostreis per totam testæ superficiem, alia in Muricibus & Purpuris eminentibus quibusdam aculeis, Perotti hæc postrema sententia vacillabit. Vottonus scribit Conchas appellari à Plinio, non quæ testa adeo fragili clauduntur atque Cochleæ, Pectines, digiti, sed quæ firmiore, ut Purpuræ, Buccina, Pinna. Atque ita sanè Plinius: firmioris, inquit, iam Testæ (de quibusdam fragilis testæ dixerat prius, nempe Vnguibus, Pectinibus, Cochleis, Echinis & Cancris) Murices, & Concharum genera. Quandoque separat à Conchylio, ut cum ait: Concharum ad Purpuras & Conchylia eadem quidem est materia, sed distat temperatura. Aliquando pro omnibus Testaceis accipit: Conchæ omnes cellerrimè crescant, præcipuè Purpuræ: aliquando pro pretiosioribus: Populatio morum, & luxuria non aliunde maior quam è Concharum genere prouenit; de Margaritis nimirum & Purpuris & Conchylio sentiens. Quidam etiam hoc citat ex eodem: Inter Conchas principatum tenent Margaritæ. Festus ex Varrone: Imperito nonnunquam Concha videtur Margaritum. Accipit præterea Concham pro testa exteriori, inquit: Polypi vescuntur Conchyliorum carne, quorum Conchas complexu crinium frangunt. Item vbi apud Aristotelem legitur, *τὰς μὲν δὴ μικρὰς μετὰ τὸν ὄσρακον κόχχουσίδη*, ipse se transtulit sic. Et maioribus quidem Purpuris detracta Concha auferunt. Quidius.

Litore quot Conchæ, tot sunt in amore dolores.

Columella.

Implicitus Conchæ limax. Et Cicero. duabus patula Conchis.

Hinc

A Hinc etiam Conchæ numerantur à Martiano I.C. ff. de fundo instructo & instrument. legat. inter instrumenta pictorum, qui pigmenta sua in Concharum testis seruare solent. Conchæ præterea nomen notante Vottono, vnam speciem significat, nempe Chamen, vt apud Aristotelem in quarto de historia, sed & priuatim Chamen Tracheam, vt in quinto, & apud Oribasium in secundo. Idem legere est apud Galenum in glossis, item apud Hefychium & Varrinum. Sed & Gaza alicubi ex Theophrasto pro Pinna simpliciter Concham transtulit, quod non probo, cum Plinio Concharum generis tantum sit ipsa Pinna. Alibi apud Aristotelem idem Gaza pro κόχλων id est, Cochlearum vertit, Concharum, genus capiens pro specie. Et κόχλος Hefychio est κόχλιας, Cochlea, qui & κόχλον διείδες, proverbialiter dici tradit, pro ἴσον ἰποινας, id est, fecisti æqualem, sed vel teste etiam auctore thesauri linguæ Græcæ eo nomine potius Concha vocatur, quàm Cochlea, vt ex proverbio eo liquet; nec enim Cochleam posses διελεῖν, vt Concham, quippe Cochlea ex vnica testa gyris quibusdam & voluminibus compacta constat, Concha autem duabus veluti scutulibus clauditur, quæ facillè diuelli à se inuicem queunt. Ita igitur Athenæus dicit Timonem τῶν λυδίων καρυκῶν προκρίνειν, τὴν κόχλον. Et Pausanias κόχλος θαλασσίας, sed marina maximè. Auditum in quodam specu Concha canentem Tritonem. Tritones enim aliqui fabulantur Concha perforata buccinare. Apuleius, Triton Concha sonat, buccinat, item: Concha sonaci leuiter buccinat. Virgilius:

*Caruleum Tritona vocat, Conchaq; sonantis
Inspirare iubet. Et de Miseno tubicine.
Sed tum fortè caua dum personat æquora Concha.*

Silius Italicus Conchas istas eleganter tortas nominat, cum canit:

*Nec mora; terrificis seuæ stridoribus æris
Per vacuum latè cantu resonante profundum
Incubere tubæ; queis exitus æquorè Triton
Expauit, torta certantia murmura Conchæ
Vix meminere maris.*

Inuenio & apud eundem:

Audit ventosa perflantem murmura Concha.

C Prisci autem homines ante tubam inuentam vtebatur Cochlea marina, vt meminit Scholiastes Homeri ad hæc verba; κόχλω θαλασσίω ἐσπάλπιζον. Vnde & Dardanus dicebat.

Non facit ad nostros ærea Concha sonos.

Et Plutarchus: nam sicut pecora orationem hominis non intelligunt, sibilis autem, & palpationibus accuratis & fistulis aut Conchis excitantur ac sopiuntur à pastoribus. Reperio item Concham sumi pro Cochlea terrestri apud Epicharmum in hoc versu:

Κόχλον δε τὸν σέσιλον ἄπαγ' ἔς τὸν φθόρον.

Porrò Martialis Concham Lucrinam pro Ostrea aliquoties dixit, vt

*Ebria Batano veni modo Concha Lucrino.
item: Concha Lucrini delicatior sogni.
item: Sed cui solus erit Concha Lucrina cibus.*

Augustinus Niphus discrimen quoddam inter Concham & Concam ridiculè somniauit; Vbiq; inquit, Conca scribitur c, exili, id est, sine h, significat genus id est, omne testatum: uam Concha cum h, speciem vnam eorum tantum importat, quæ si sit canaliculis distincta, dicitur etiam Concha, si sit læuis & plana, Chama vocatur. Sic ille. Iam verò Concha alia quoque habet significata, vt i vasis in primis quoddam genus concavum ac superius patulum, quod Iuuenalis intellexisse videtur, cum ait, cum bibitur Concha, & Horatius: funde capaxibus vnguenta de Conchis. Alibi quoque Concham salis pari dixit, pro vase, in quo sal poni in mensa solet. Sed & Aristoteles in quarto de Animalium historia κόχλον nominauit Concham, qua in implendo & deplendo vtuntur, vt & Dioscorides de oleo candido, θεις ὑπ' ἡλίον, ἀντχει κόχλω καθ' ἐκαστην ἡμέραν: sub solem quotidie Concha refunde. Cato, Capulator Concha oleum tollat. Plinius: Patinis fictilibus impositum terrea Concha, calice coopertum. Et ex recentioribus Perottus, puluis, inquit, semper in catinos digeritur, & ex aceto maceratur, vt omnis duritia soluatur; ac rursus tūdatur, deinde lauatur in Conchis, siccatur que. Idem Perottus alibi Concham vas oblongum & concavum interpretatur, ex Plinio fortè, apud quem hoc legitur. Vasis genus concavum, ac superius patulum, à Conchæ naturalis similitudine Concham vocamus. Conchæ nomen pro vase Lugduni etiamnum seruant, vt notat Zoographus, addens esse quoddam,

Concha priuatim.

Gaza error.
L. 4. H. c. 1

Lib. 4. In Avicis. Concha ponitur quandoque pro Cochlea.

Lib. 14.

Cochlea marina vsi prisca loco vtebatur.
In Iliad. Lib. 7. Sympos. quatt. 8.

Concha Lucrina.

Niphi vage

Concha alia significata. pro vase.

Lib. 1. c. 32.

Concha vas quale.

qui id interpretentur vas valdè apertum instar illius quo tonsores lauandis barbis calidam adhibent. Ipse verò Concham dici rectè putat vas omne cibo, potui, alijsue vsibus accommodatum, quòd marginum aut laborum latitudine careat, præsertim si longitudo eius latitudinem vicerit, eiusmodi enim Concharum testæ sunt, talis & Cochlearium figura est, sed manubrio addito, pateræ verò obbæ, catini, lances, & huiusmodi vasa, quamuis latitudine illa careant, quam habent patinæ, plattæ vulgò dictæ (παρὰ τὸ πλάτος ἢ τοῦ ἰσθμοῦ ἀγγείου ἕλως, ἢ τῶν χειλῶν.) rotundiora tamen sunt, quàm vt Conchæ nomen mercantur. Cato rursus: In cellam oleaream hæc opus sunt: dolia olearia, opetcula; labra olearia quatuordecim, Conchas maiores duas & minores duas, Plinius alibi ferream Concham dixit; & in sacra Historia proditur decem fuisse lutures, seu Conchas æneas, quarum quæque tenebat quadraginta batos. Hinc & cymbala à poetis Latinis Conchæ vocantur, quòd Conchas similitudine scutulata referant, & ab earundem similitudine Lycophron κόγχον vocat hemicranium seu caluam capitis, nam & ipsa est scutulata, Τυπέϊς σεπέριον κόγχον ἐν θέρῃ μέσον. apud Aristophanem σκαφίον dicitur sicuti Iulius Pollux annotauit sed scaphium etiam species Concharum marinarum est, quæ Mys alio nomine dicitur. Eandemq; item ob causam vmbonem clypei Polybius κόγχον appellat in Epitome, πρῶτον στήριμος ἀπὸ θυρεῶν καὶ σιδηρᾶ κόγχος, ἢ τὰς ὀλοσχερεῖς ἀποσωγει πληγὰς λίθων. Necnon κόγχον nominantur eodem modo τὰ ἐγκοιλιατῶν ὀφθαλμῶν ὁ παρὰ τοῖς βλεφάρων πρόδρομος, teste eodem Polluce, hoc est cavitates oculorum, seu caui in quibus, oculi tentent. nam & ipsi sua figura Concham repræsentant: sicuti & auris caua pars extrinsecus quam etiam κόγχον ipse, Rufus κόγχων nominari scribit: denique patella in genu eideκόγχον, vel κόγχος appellatur. Sed de Conchis dictis in corpore humano, plura in anatomicis Vesalij aliorumq; lector curiosus inueniet. Est præterea Concha locus in ædificiis cameratus ad similitudinem Conchæ, & Testudinis, vt meminit Calphurnius poetæ præclarus.

Platta.

Lib. 33.

Li. 3. Reg. 7.

Cymbala

Concha dicta.

In Alexandria.

Calua capitis Concha vocata.

Vmbro Concha vocatus.

Cavitas auris Concha dicitur.

Egloga 6.

*Si placet, antra magis, vicinaq; saxa petamus,
Saxa quibus viridis stillanti vellere muscus
Dependet, scopulisq; cauum sinuantibus arcum
Imminet exesa veluti Testudine Concha.*

Navis dicta Concha.

Li. de re naval.

Li. de calcul. lusu.

Canculi Cōcha, qui dicitur.

Concha pro mensura.

Li. de pond. & mens.

Lib. 5. Epis.

Lib. de nat. mul.

Fab κόγχος dicta.

Ita fortè nauis quædam etiam Concha dicitur, cuius his verbis Cælius Calcagninus meminit. Nauigeram similitudinem, & aliam in Propontide visam sibi prodidit Mutianus Cōcham esse Achacij modò carinatam, inflexa puppe, prora rostrata. In hanc conditionem animal Sepiæ simile ludendi societate sola. Idem Calcagninus notat calculos Conchas dici, dum ait: calculos fuisse lapillos ab initio, quales in ora per lusum sæpe legimus & quos spolia Oceani Claudius Cæsar vocauit, cùm parata expeditione milites iussit galeas Conchis, & hoc genus lapillis implere, hac ratione de Oceano triumphaturus: nomen ipsum ostendit. Concha quoq; nomen est mensuræ, teste Galeno. Est autem alia magna, alia parua. Vtriusque capacitatis mentionem facit idem author ex Cleopatra Magna, inquit, Concha eandem oxybapho mensuram seruat. Eius enim mensura caput cyathum vnum semis, pondus verò drachmas quindecim: minor verò Concha mensura semicyathum, pondere drachmas quinque exæquat. Sunt qui ex eo dictam putent, quòd tantum capiat, quantum Concha: sic Cochlearium etiam Chama & mystrum, mensurarum nomina sunt, à capacitare testarum, quibus eiusdem nominis Ostracodermata aquatiliū animantium conteguntur, desumpta. In quo sensu dicebat Hippocrates mensuram quanta est Conchæ testa terito. Sed & Concham scribit Gulielmus Philander doctissimus Vitruuij scholiastes, sigilla & magunculaeque relictis in parietibus ædiculis (scilicet) nichios appellat, credo quòd imbricatis Conchis soleat earum superior pars ornari, nam Hetrusci Conchas nichios vocant, collocandas appellari. Postremò κόγχος fabæ Athenæum, si benè memini, genus est fabæ cum cortice suo elixa, ad differentiam fabæ frefæ quæ sine cortice coquitur, à similitudine Concharum, quòd contracto cortice velut implicita Conchis sui caruncula videatur. Citat Athenæus hos versus.

*Αἴτη δ' ἐκὼς αὖς κλέν ἐνὶ κόγχῳ
Ἐλλύων, ἢ πᾶσα περιστρόφητος οἰζύς.*

Epicharmus etiam Conchon legumen nominauit. Et Antiphanes: Κόγχιον τὸ μικρὸν, ἀλλὰ πάντες τε προστεταμημένον. Dicitur & Conchis foeminino genere. Martialis.

Si Conchem toties meam comesses.

Conchis.

Lib. 5. Epig.

Lib. 3.

Item alibi.

Si spumet vabra Conchis tibi pallida testa.

A Iuuenalis.

Cuius concha tumes.

Atq; hæc de vocabuli Conchæ diuersis significacionibus. Nihil autem refert κόγχη ne in
 foeminino, an κόγχος in masculino dicas, Reperitur & κογχύς significans putamen Ostrei,
 siue id quo integitur Ostreum, quodque abijcitur, cūm comeditur. Ita enim Pollux de
 purgamentis eorum, quæ in mensa apponuntur, κογχυλίωι, κογχύς; καὶ ὄστρεον, κόγχυς.
 καὶ ἰχθῶν λίπη, καὶ παραβαν ἰσρακα. Nisi fortè reponendum κόγχης. Κογχία dimi-
 nuta forma dixerunt Strabo & Diocles, sicut latinè Conchulas Plinius & Apuleius. Apud
 Dioscoridem reperitur quoque κογχάριον. Κογχόλη hinc quoque deriuatum videtur, sed
 quod significare inuenio Purpuram; vt Suidæ in hoc loco, αὶ κογχόλαι ὄψιν ἐκ δ' ἄλλων φά-
 ρονθαι δελταὶ ὄψε πόμηναι. Hesychio quoque κογχόλαι sunt τὰ ὄστρεα καὶ πορφόρα, verūm
 & κηκίδες. idest, gallæ, forsan ob similitudinem. Seruius Conchæ vocabulum à Græco
 κόγχη deducit. Aliqui Latinum putant à concavitare dictum: itaque sine aspiratione scri-
 bunt. Isidorus verò Conchas & Cochleas inde dictas arbitratur; quia deficiente Luna
 cauantur, id est, euacuantur, & minuuntur. Hinc & κογχόλην, apud Latinos Conchy-
 lium, idem nonnunquam quod κόγχη & κόγχος, nimirum totum testatorum genus con-
 prehensens: nam Plinius vt scribit Conchas omnes celerrimè crescere, præcipuè Pur-
 puras; ita etiam linguam Purpuræ esse longitudine digitali, qua pascitur perforando re-
 liqua Conchylia inquit, tantam duriciem aculeo esse. Et alibi, Spiritum sydus, inquit,
 Lunæ existimari, & hoc esse quod terras saturat, accedensq; corpora impleat, abcedensq;
 inaniam: ideo cum incremento eius augeri Conchylia, spiritum sentire, quibus sanguis non
 sit. Athenæus. E Conchilijs aluum simul & vrinam cient, præcipuè Mituli, Ostrea, Pecti-
 nes, Chamæ. Alioqui κογχύλιον, siue Conchylum, de certa quadam Conchatum specie
 dicitur, expetita non mensis solūm, sed & vestium infectionibus, vt inter alios docet Pli-
 nius loco paulò antè citato, vbi locutus de Purpuræ flore illo tingendis expetito vestibus,
 sed vnde (inquit) Conchylijs pretia, quis virus graue in fuceo, color austerus in glauco, &
 nascenti similis mari? Ibidem dicit Concharum ad Purpuras & Conchylia eandem qui-
 dem esse materiam, sed distare temperamento. Et Isidorus Conchylum dictum esse au-
 rumat, quòd Conchulis marinis color eius colligitur; idem & Ostrum vocari, & Conchy-
 lia maris exponit, quæ circumcisa ferro lachrymas purpurei emittunt coloris: quibus col-
 lectis color purpureus temperatur, & Ostrum exinde appellari, quod ex testæ humore eli-
 citur. Vnde & κογχύλιον κροχίδα vocant floccum lanæ Conchylj sanie infectæ. Crito
 apud Galenum in tertio κατὰ τόπους, ἐν τριθῆ κροχίδα κογχύλιον. Floccum lanæ Conchy-
 lij infectæ, vt Plinius loquitur. Quin etiam κογχυλίον nominatur lana vestis Conchy-
 lij cruore infecta, vt apud Galenum κογχυλίον ἄμωρα σσε τὸ οὖς, Conchylia veste aurem
 obtuta. Et apud Quintilianum de puero nimis molliter educato. Nondum prima verba
 exprimit, & iam coccum intelligit, iam Conchylum poscit, pro Conchylia veste
 vt Plinij verbis vtamur, Ciceronis imitatione, qui conchylia peristomata dixit. In eo-
 dem quoq; sensu Conchylum accepit Horatius, cūm ait.
 Horum ego non fugiam Conchylia? hoc est vestes conchylatas, quibus induti in publicum
 procedunt tanquam nobiles Romani. Franciscus Massarius ad explicationem istorum
 Plinij verborum: Conchylia, & Purpuras on nis ora atterit: per Conchylia, inquit, hoc lo-
 co aliqui intellexerunt Murices; Murx enim Conchylum per excellentiam dicitur, vn-
 de vestis tincta Murice, Conchylia dicitur. Et Angelus Decembrius Concha & Coc-
 chyle exponit Testudine pisces, quibus & ad Purpuram conficiendam veteres vsi sunt.
 Horatius priuatim pro Ostreis Conchylia dixit hoc vetu.

D

Non me Lucina iuuerint Conchylia.

Miscueris elixa simul conchylia turdis.

Simul assis.

Miscueris elixa simul conchylia turdis.

Et rursus:

Vitruuius pro Purpura: incipiam nunc de Ostro dicere, quod & charissimam & excellen-
 tissimam habet præter hos colores aspectus suauitatem, Id autem exprimitur ex Conchy-
 lio marino, è quo Purpura inficitur. Quare Conchylj nomen & polysemum est, & priua-
 tim etiam speciem quandam, item colorem significat. Sumitur præterea hæc eadem vox
 pro ipsis testis seu operimentis: Scholiastes Aristophanis: Conchis seu Conchylijs sole-
 bant sigilla (sphragides) includere, ne typi eorum facillè abolerentur. Et apud Actium le-
 gimus: Conchylum, idest testa Purpurarum crematum, additur collyrijs absterforijs. Re-
 peritur etiam in Paulo Aegineta κογχύλιον, sed haud dubiè pro κογχυλίον. Postremò Da-
 masus, vt annotat Gyraldus, Conchylia vocabat multorum martyrum sepulchra.

Sal. 3.
 Κόγχυς.
 Lib. 6. c. 15.
 Κόγχια.
 Κογχάριον.
 Κογχύλη.
 Concha eiy-
 mum.
 Conchylum
 quid.
 Lib. 6. c. 36.
 Lib. 2.
 Li. 19. Orig.
 c. 28.
 Erymum.
 Lib. 23. c. 7.
 Conchylum
 pro veste co-
 lorata.
 Lib. 1. c. 2.
 Lib. 9. c. 35.
 Lib. 7. p. 1.
 Conchyle.
 Conchylia
 pro Ostreis.
 Li. 3. c. 5.
 Pro purpura.
 Pro testis.
 Li. 1. c. 345
 Pro sepul-
 chris.

GENVS. DIFFERENTIÆ. FORMA.

Natura. Viçtus.

TANTA in hisce Testaceis ludentis naturæ varietas est, tot colorum differentiæ, inquit Rondeletius, tot figuræ, vt vix numerari possint. Equidem Plinius varietatem istam explicaturus, & ipse iucunda & eleganti verborum varietate & copia, naturæ fecunditatem, miramque ac multiplicem in procreandis omnibus solertiam ingeniosè imitatus est, inquiens: Concharum genera, in quibus mira ludentis naturæ varietas, tot colorum differentiæ, tot figuræ, planis & concavis, longis, lunatis, in orbem circumactis, dimidio orbe cæsis, in dorsum elatis, læuibus, rugatis, denticulatis, striatis, vertice muricatum intorto, margine in mucronem emisso, foris effuso, intus replicato, iam distinctione virgulata, crinita, crispa, cuniculatim, pectinatim, imbricatim, vndatim, cancellatim reticulata, in obliquum, in rectum expansa, prædensata, porrecta, sinuata, breui modo ligatis, toto latere connexis, ad plausum apertis, ad buccinum incuruis. Huc vsque ille. Cum planas & concavas dicit, Pectines intelligit quibus solis hæc nota contingit, cum ad Buccinum recuruas, Cochleas & Buccina comprehendit. Easdem ferè differentias, ex Aristotele sic recitat Athenæus, interprete Dalechampio. Aristoteles in opere de animalibus has Testaceorum (ὀστρέων) species recenset: Pinnam, Ostreum (speciatim dictum) Musculum (Mutilus Zoographus) Pectinem, Solenam, Concham, Lepadem, Tetheam, Balanum. Huc illuc vaga progrediuntur Buccinum, Purpura, Hedypotephyra, Echinus, Strabellus: (tanquam Ostrea dicantur propriè, quæcunque Testatorum bivalbia sunt, & Patella quoque vniualuis: eademque omnia progrediendi vi & instrumentis careant: Gressilia verò sint, Buccinum, Purpuræ, & aliqua Turbinata. Non tamen sola hæc, sed ex bivaluibus quoque nonnulla moueri constat, vt Pectines.) Virgatus est es his & aspera testa opertus Pecten: Tetheum Concha læui tectum, & nullis distinctis virgis. Pinnarum tenuius est os, Ostreis Bivaluibus crassum. (Pinna tenue os habet, quod Ostreum habet crassum, testamque vniformem & leuem. Patella biforis est, læuemque habet testam. Natalis de Comitibus.) Lepadibus concha & ea læuis, vnica est. Musculorum duplex testa vno loco tantum cohæret. Solenis & Balani vndique tota coalescit & coniungitur. Ambobus id commune generibus est, quod operiuntur testa. Græcè legitur Ἀριστοτέλης δ' ἐν τῷ περὶ ζῴων, ὄστρεα φησὶ πίννη, ὄστρεον, μύς, κτεῖς, σωλῶ, κόγχη, λέπαι, τῆδος, βάλανος. Ποσειδωνία δὲ κήρυξ, πορφυρα, ἡδυφορφυρα, ἐχίνος, σραβηλος. Ἐστὶ δὲ μὲν κτεῖς τραχύσπρακος ῥάβδατος. Τὸ δὲ τῆδος ἀρράβδατον, λεϊόσπρακον. ἡ δὲ πίννη λεπιδόσμομον. Τὸ δ' ὄστρεον παχύσμομον. Zoographus ait hunc locum sibi videri corruptum, & Latino interprete non bene translatum. Quid si sic? inquit. μονόθυρον δὲ καὶ λεϊόσπρακον (vel potius τραχύσπρακον) λέπαι. διθυ. οἱ δὲ καὶ λεϊόσπρακον, μύς. σύμμορφος δὲ (nam & Aristoteles dicit, ὅτι ἰτ' ἀμφὸς συμπίφυκε) καὶ λεϊόσπρακον, σωλῶ. μοιορφὸς δὲ βάλανος.) Μονόθυρον δὲ καὶ λεϊόσπρακον, λέπαι δὲ διθυρον καὶ λεϊόσπρακον. σύμμορφος δὲ μύς, μοιορφὸς δὲ καὶ λεϊόσπρακον, σωλῶ καὶ βάλανος. Κοινὸν δ' ἐξ ἀμφοῖν κόγχη. Idē Zoographus apud Aristotelem, quæ citat Athenæus, hæc verba diu quæsitā non repetit. Libro autem, inquit, quarto Historiæ animalium cap. 4. Testatorum differentiæ leguntur huiusmodi: Eorum quædam Turbinata esse εἰρηβώδη: alia non turbinata. Rursum ex his μονόθυρα sunt quæ testa vna continentur, διθυρα, quæ duabus. Sunt item quibus altera pars superficiei detecta carnem ostendat, vt Patellæ. Tanquam Patellæ inter non Turbinata genus tertium constituent, & cæteris duobus, bivaluibus, inquam, vniualuibusque diuersum: cum tamen recentiores plerique omnes Patellas vniualues faciant. Certè hoc in loco Aristoteles tria genera aperte constituit, vt retulimus, & Gaza similiter transtulit, ita nimirum sentiens. Turbinatorum carnem includi, nisi quod ceruicem & caput exerunt cum lubet: Non turbinatorum verò in alijs includi testa vel gemina, vt in Chamis; vel singulari, quorum speciem nullam nominavit: videtur autem de Conchis illis sentire, quas Venereas aut Porcellanas vulgò nominant: nam si Aristoteles sub monothyras illas non comprehendit, quodnam aliud genus eis assignabimus? Præterea cum non modo dithyras, sed monothyras quoque Conchas suis testis, has singulari, illas geminis contineri & includi (καρτίχιστα) dicat, Patellæ esse Concham vel testā vnā dithyras habeant, ea tamen non continentur aut includuntur: sed altera parte nuda sunt, qua se xo adhaerēt, quod eis alterius testæ loco est: Quæ obrè aut citè Ration,

Lib. 1. c. 1.

Lib. 9. c. 33.

Testaceorum varietas.

Plinius explicatus.

Lib. 3. c. 11.

Pecten Testhyum.

Lepas musculi.

Athenais locus corruptus animadvertus.

Vniualue & Bivalue quid.

Digressio de Vniualuibus Turbinata qualia.

Concha Venerea vniualues sunt. Patella.

A statim, vt hic Aristoteles, non turbinatorum ponemus genera, aut potius bina tantum in prima diuisione, ita vt eorum alia dithyra sint, alia monothyra, & horum rursus species duæ: vna quæ testa sua se in orbem colligente carnem occultat, vt Conchæ Veneræ: altera, vt Patella, quæ carnem ex dimidia parte nudam ostendunt. Addit & quartum genus Aristoteles, eorum quæ omnino & omni ex parte solida includantur, vt sunt Tethya. Paulò post, cum scribit; Papauer Conchæ omnes habent, sed alia parte Patellæ, alia bivalues; videtur Patellas ceu vniualues, bivaluibus opponere; quod quidem eo modo fieri potest, vt iam dictum est. Verùm quarto de partibus animalium cap. 5. è solis Patellis videtur vniualuium genus constituere Aristoteles; Vniualue genus, inquit, quòd saxis testa in dorsum data adhæret, seruari potest: sitq; alieno septo quodammodo bivalue, vt quæ Patellæ vocantur. Sed ne aduerfetur ipse sibi Aristoteles, ita, vt prædiximus, vniualuium genus illud Concharum quas Veneras cognominauimus ignotum fuisse quis putet, quòd non in Mediterraneo (ni fallor) sed in Oceano tantum generentur, & ex India etiam, aut alijs ad Orientem sitis regionibus maritimis adferantur. Plinij quidem sæculo notas fuisse dubium non est. Dubitet etiam aliquis an thyræ, hoc est valuæ nomen, in globum se colligenti Conchæ rectè possit attribui: Patellarum sanè testis multò aptius quadrare videtur, quæ etiam si simplices sunt, bivaluium tamen testas referunt. Hactenus Zoographus. Sed vt vnde nostra digressa est oratio, reuertamur, Isaacus Casaubonus eundem Athenæi locum ceu mendosum, & pauci faciendum arguit. Solet, inquit, Athenæus, quicquid de eadem re varijs locis dispersè scriptum inuenit, in vnum congerere. Sic cum super Ostreis ait, *Αριστοτέλης δὲ &c. δὲ τὰ φησι, &c.* pleraq; omnia describuntur quæ de Ostreis philosophus dixerat, non in ijs solùm libris qui hodie extant, sed quædam etiam in ijs quos hodie non habemus: nam historiaeum lib. 4. cap. 4. *δὲ σρακόδερμων* diuersa non parum instituitur diuisio: qui tamen locus cum isto est conferendus. Rectè autem doctissimus Zoographus, quo loco scriptum est, etiam in membranis, etiam in Epitoma, *λεπὰς δὲ διθυρον καὶ λεῖσρακον*, legendum censuit *μονοθυρον & σρακόσρακον*. Nam si haberet Patella duas *θύρας* idest, testas, hæere saxis non posset, quod huic Ostreo proprium atq; idiaitator est. Ipsius Aristotelis verba sunt, de partibus lib. 4. cap. 5. *τοῖς δὲ μονοθυροῖς ἢ τῶ πυθμένι ἢ μικρὸν, οἷον τὰς λεπὰς*. Ostreorum distributio, quæ ex Aristotele hic (ex Athenæo) affertur in duo genera *συμφυῶν & μοσφοῶν* longè clariùs in philosophi historijs explicatur. *συμφυῆς*, ait Athenæus, *μῦς. μοσφοῦς δὲ καὶ λεῖσρακον, σωλῶ καὶ βάλανος*. cohærentibus testis constat Musculus, vna testa, eaq; læui, Solen, & Glans. Quanto clariora & dilucidiora verba quæ ascribemus? *τῶν διθυρων τὰ μὲν ἔσιν ἀναπτυσκτα, οἷον οἱ κτίνες, καὶ οἱ μύες. ἀπαρτα γὰρ τὰ τοιαῦτα, τῇ κερὶ συμπίεσσει, καὶ διὰ διὰ λήλυται, ὡς συγκλείεσθαι, καὶ ἀνοίγεσθαι. τὰ δὲ διθυρα κερὶ ἔσιν ὁμοίως δὲ συμπίεσκειν ἐπ' ἀμφοτέρω, οἷον οἱ σωλῶες*. Ostreorum *διθυρων* quæ binis foribus vtrinq; concluduntur; quædam ait esse ex parte hiantia, vt Pectines, & Musculos: quædam vtraq; ex parte cohærentes fores habere, vt Solenes. Quibus verbis contradicere vides philosophum dipnosophistæ, nam hic Solenes facit *μοσφοῦς*, ille *συμφυῆς*: quod dissidium celsi non nego posse componi, tamen an istas *ἐναντιοφανείας* in suis scriptis reliquerit philosophus accuratissimus, iure dubites. Quæ sequuntur obscura sunt, *κοινὸν ἔξ ἀμφοῖν κούρη*. Dalechamp. amobus id commune generibus est, quòd operiuntur testa, frigida planè sententia; nam cum de solis Testaceis sit sermo, quid erat opus hac admonitione? & quare dicit *ἀμφοῖν* potius quàm *πᾶσιν*. Enimvero quæ philosophi mens fuerit, non diuino: verba autem hoc sonant. commune ex amobus est Concha, *ἔξ ἀμφοῖν*, ex vtroque genere *τὴν μοσφοῦς καὶ συμφυῆς*. Ait Conchas, quæ peculiaris est species Testaccorum, naturam vtriusq; generis participare tam eorum quæ clauduntur, quàm eorum quæ ab vno tantum extremo. Sic Casaubonus. Nos omnia, quæcunque ad differentias varias pertinentia memoriæ prodidit Aristoteles ex Theodoro Gaza referemus vel ea ratione, quoniam aliquoties in hoc opere ex vfu sunt futura. In quarto itaq; de partibus animalium; quinto capite ita scribit: Sunt Testatorum genera plura. Alia .n. turbinata sunt, alia bivaluia, alia vniualuia. Sed turbinata bivaluibus quodammodo assimilantur, quippe quæ omnia operculo quodam congenito, carni patulæ opposito claudantur, vt Purpuræ, Buccina, Natices & reliqua generis eiusdem: idq; præsidij causa. Qua enim testa non protegit, facile offendi posset ab ijs quæ extrinsecus inciderent. Ceterum vniualue genus quòd saxis testa in dorsum data adhæret, seruari potest: sitq; alieno septo quodammodo bivalue, vt quæ Patellæ vocantur. Bivalue se concludendo tuerit, vt Pectines, vt Mituli. Turbinatum crusta illa præternui, quæ à fronte integitur, quasi bivalue ex vniualui efficitur. In quarto de historia

Testatorum
quartum
genus.

Concha Ve-
neræ Aristo-
teli ignota.

Patella cur
saxis nō hæ-
reat.

Bivaluium
diuersitas.

Dalechamp-
ij error.

Testaceorum
differētia ex
Aristotele.

Turbinata
cur bivalui-
bus assilē-
tur.

Caro Testaceorum & Crustatorum. cap. 4. hæc habet omnia, Quæ verò testa operiuntur animalia, vt Umbilici, Cochleæ, & omnia quæ Ostrei nomine appellamus, atq; etiam Echinorum genus carnem quæcun- que, similiter atque Crustata habent: quippe quæ intus eam contineant, testa que foris claudantur, nec intra se durum habeant quicquam. Sed ipsa inter sese numerosa discre- pant differentia, tum testæ, tum carnis interioris ratione. Alijs enim in eo genere nulla est caro, vt Echinis: alijs est sed penitus inclusa, nec vlla ex parte conspecta, excepto capi- te, vt terrestrium Limacibus, & ijs quæ Cocalia quidam appellant, & aquatiliū Purpu- ris, Buccinis, Cochleis & reliquis omnibus Turbinatis. Cætera aut duplici constant valu- la aut simplici, vt genus alterum biualue, alterum vniualue possit nominari. Biualue ap- pello, quod gemina testa continetur: vniualue, quod testa singulari clauditur. Sunt item quibus altera pars superficiici detecta carnem ostendat, vt Patellæ. Biualue generis pars clusilis est, vt Pectunculi & Mituli. Eiusmodi namq; omnia parte altera ligata, altera so- luta constant, vt & concludi possint, & aperiri. Alia binis quidem conclusa valvulis sunt, verùm utroq; latere connexa, vt Vngues, siue Digiti. Non desunt, quæ testa tota occulten- tur, vt nulla ex parte carnem detectâ habeant, vt quæ Vertibula siue Tubera & Callos ape- lamus. Ipsarum autem testarum magna varietas: nã aliæ læues, vt Vngues, Mituli, & Con- charum quædam, quas aliqui Galadas appellant: aliæ scabræ, vt Ostrea, Pinna, & Con- chæ nonnullæ & Buccina. Quædam etiam pectinatim diuisæ, vt Pectunculi, & Concha- rum nonnullæ. Crassitudine quoq; differunt, & tenuitate, tum totius, tum partis: velut labrorum. Alijs enim labratenuia, vt Mitulis, alijs crassa, vt Ostreis. Item alia se mouent, vt Pectines, quos etiam volare nonnulli aiunt: nam & de ferramento, quo capiuntur, sa- pè exiliunt. Alia item natura immobili sunt, vt nunquam sedem, in qua hærent, sponte ipsa mutare valeant, vt Pinna. Omne sanè Turbinatorum genus mouetur, & serpi- Patella etiam faxis absolui, in pastumq; ferri solita est. Commune autem & ijs, quæ ad- huc enumeravi & cæteris Testacei generis, vt testa intus æqualis læuisq; habetur. Caro biualue & vniualue generis ita testæ adhæret, vt nisi per vim nequeat detrahi. At turbi- nati laxior continetur & absolutior: cui generi peculiare est vt testæ postrema à capite in- torqueantur. Operculum etiam eadem iam inde ab ortu naturæ omnia gerunt. Mouen- tur item eadem omnia parte dextra, non ad vertiginem siue clauiculam, sed in aduersum. Partes exteriores eius generis differentijs ijs variantur. Interiorum natura similis quodam modo in omnibus est, maximeq; in turbinatis. Differunt enim inter se magnitudinis, ex- cessusq; affectu. Nec verò multum vniualue, ac biualue genus conclusile sibi dissiden- quippe quæ parum differentia inter se afferant: quanquam longè ab immobilibus discre- pent; quod latius postea patebit. Natura ergo Turbinatorum similis constat, nec nisi ma- gnitudine variat, vt modò dixi. Alijs enim partes maiores atq; euidentiores: alijs mino- res, obscurioresq; sunt. Adhæc discrimen illud duritiæ, molliæ, cæterarumque generis eiusdem affectionum. Caro enim prima in ore testæ, quam omnia torosulculam habent, alijs magistalis, alijs minus. Caput eius medio partis prominulam iungitur, & cornicu- la duo quæ pro magnitudine animantis plus minus capiunt incrementi. Exerunt caput mote omnia eodem, idemque per motum retrahunt intro. Nonnullis etiam os, & dentes acuti, breues & tenues, vt Cochleis. Promuscidas item gerunt mote muscarum: quod quidem membrum linguæ effigiem præ se fert. Habent hoc item & Purpuræ & Buccinæ, imò longè validius: testas enim escarum possunt pectore. Venter os protinus excipit, similis in Umbilicis gutturi auium: habentq; parte inferiore quo quædam albida torosa, mammis similia, cuiusmodi carunculas, vel in Sepijs esse animaduertimus, sed hæc toro- siora. Gula à ventre duplex, longa porrigit se vsq; ad Papauer, quod postremum fundo commissum est. Hæc ergo, vt in Purpuris & Buccinis conspicua, in clauicula testæ conti- nentur. Quod autem gulæ subiungitur, intestinum est, gula ipsi continuum, simplexq; ex- toto, vsque ad exitum: cuius initium circa anfractum papaueris est, quæ & laxius hæret. Quod enim Papauer appellamus, quasi materia vacans, atq; excrementitia, magna sui par- te in omnibus generibus Testaceis in est. Hinc solum versus replicans, carnis repetit se- dem, finitq; ad caput: vnde eijcitur excrementum, pariter in omnibus Turbinatis gene- ribus, tam aquaticis, quàm terrestribus: Membrana in grandiusculis Umbilicis à ventre gulæ attextitur continua, per quam meatus prolixior albicans colore, similis superioribus illis mammillantibus carniculis tendit. Habet etiam incisuras, quales in ouis locusta- rum habentur: verùm hoc albidum, illud rubidum est. Nullus exitus huic nullum fo- ramen postremum patet, sed præterueni membrana cauo præductus angusto continetur.

A Tendunt ab intestino ad imum nigrantia quædam aspera, atq; continua, qualia vel in Testudine visuntur, vel minus nigra. Cæteri quoq; Umbilici hæc habent eadem, sed quò minores, eo minutiora. Vniualue autem & bivalue genus partim ijs simile est, partim diuersum. Caput enim & cornicula & os obrinent, atq; etiam quod linguæ speciem gerat: verum hæc in minoribus sensum præ sua exiguitate effugiunt. Nonnulla etiam ex inanimatis, aut non mouentibus percipi nequeunt. Papauer illud, quòd etiam mutem appellamus, omnia habent, sed non loco eodem, nec par, nec ex æquo manifestum, sed Patellæ in imo, bivalbia verò ad partem qua mutuo testarum complexu continentur. Capillamentis etiam illis hæc omnia circundantur: & quod ouum appellant, tempore, quo gigni solet, ambitu alterius lateris oræ continentur, videlicet ijs, quibus datum id à natura est, sicut etiam albugo Umbilicis: id enim illis iunctum simile intelligimus. Sed eiusmodi partes, vt dixi, cum conspicuæ in magnis Pectunculis præcipuè tamen aut nullo pacto, aut vix sentiuntur: quamobrem in magnis Pectunculis præcipuè patent, quod genus idest, cui altera valvularum latior, velut tegmen superposita est: Ostium excrementi cæteris à latere est. Foramen enim quo egerant, omnia habent: quippe cum papauer illud, vt iam dictum est, excrementitium quiddam omnia membrana contentum sortiantur. At illi, quod ouum appellant, foramen, nullo in genere, tributum videmus, sed carni ipsi intumescit: nec eadem, qua intestinum, parte continentur, sed dextera, cum intestinum habeat sinistra. Cæteris ergo talis excrementi exitus est. At verò Patella fera, quam marinam aurem quidam appellarunt, parte ima testæ excernitur, qua foramen habetur. Ventrem etiam post os esse, in hoc eodem Patellæ genere constat, atque etiam ouis illa similia. Sed quis eorum cuique situs sit, diligentius ex dissectionibus petendum est. Hæc omnia itaq; philosophus, qui & in septimo libri quarti de partibus animalium capite de partibus horum Testaceorum exterioribus isthæc prodidit. Testatorum corpus non multiplex est. Cuius rei causa est, quòd eorum natura stabilis est. Quæ enim nobiliora sunt, hæc plures habeant partes necesse est: quoniam actiones eorum sint & officia. Plura enim desiderant instrumenta ea quæ plures motiones exercent. Ad hæc, aut omnino immobilia sunt, aut parum motus adipsuntur. Verum natura consulens eorum saluti, duritiam testæ obduxit. Sunt alia vniualuia, alia bivaluia, alia turbinata, vt dictum iam est. Turbinati etiam generis alia in anfractum intorta sunt, vt Buccina: alia in globum tantum circumacta, vt Echinorum genus, nec non bivaluium: alia reserabilia sunt, vt Pectines & Mituli. Ab altero enim latere nodo ligantur, quædam utroq; latere connexa sunt, vt Vnguium genus. Habent omnia Testata caput infra, plantarum modo. Cuius rei causa est, quòd cibum de imo capiant, vt plantæ radicibus suis hauriunt. Itaque ijs vsu euenit, vt inferiora habeant supra, superiora infra. Membrana obducit, qua portio potulenta humoris transmissa, liquataq; cibo assumitur. Nullum ex ijs est, quòd capite careat. Cæteræ corporis partes nomine vacant, præter eam, quæ cibum recipit. Differunt præterea loco generationis inter se, quemadmodum idem diligentissimus Philosophus hisce verbis docuit. Testacea omnia sponte naturæ in limo diuersa, pro differentia limi oriuntur: nam in cœnoso Ostrea, in arenoso Conchæ. Rimis cauernisque saxorum Verribula generantur & Glandes, & quæ per summa adhærent, vt Patellæ & Natices. Omnia id genus celeri incremento augentur, sed præcipuè Purpuræ, atque Pectines, quippe quæ anno perfici possunt. Nascitur ergo Concharum genus, quemadmodum expositum est, sed locis varijs: nam alia vadis, alia gurgite, alia duris locis atq; asperis, alia arenosis: & alia sedem mutant, alia stabiliter degunt. Pinna ex ijs quæ sedem nunquam mutare solent, radice innituntur. Vagues & Conchæ nulla innitentes radice permanent: euulsæ viuere præterea nequeunt pinna. Mirum quòd prodidit Strabo, Conchyliorum quædam esse, quæ mugitum edunt in Nilo. Ex recentioribus Rondeletius quam breuissimè, & loculenter differentias Testaceorum sic complexus est. Ab his, alia ab alijs, testæ duritia superantur vt Stellæ, Pulmones, Holothuria, Echini, (omnia enim ista Ostracodermis subijcit Aristoteles. Nos stellas pro Insectis marinis edidimus in opere nostro de Insectis) longè minus dura testa conteguntur, quam Purpuræ, & Buccina. Alia vadiq; circumteguntur, vt interioris corporis, nihil cerni possit, vt Ostrea, Tellinæ, Pectines. Alia altera tantum parte testam habent, alteri parti testæ loco est scopoli pars cui hæret. Chamæ & Dactyli siue Solenes vtriusq; extremis nõ integuntur, per quæ caput & posteriorem partem exerunt. Eorū quæ vndiq; integuntur, quæ turbinata sunt, vt Purpura, Buccinum, alia turbinata non sunt, vt Conchæ quæ à nostris Porcellaines vocantur.

Bivaluia, & vniualuia, vt à turbinatis differant Caput.

Papauer non omnibus eodem loco.

Ouum.

Anus ubi.

Papauer excrementitium.

Patella animalis qualis.

Testacea cur pauciores habeant partes.

Testacea cur eisdem.

Turbinatorum differentia.

Caput omnia habent infra & cur.

Loco differre

Testacea.

Lib 5. Hist. cap. 15.

Qua sedem mutant, & qua non.

li. 17. Geog. Testaceorum differentia ex Rondeletio.

Ategninib.

A motione.

*De partium
Testaceorum
usu.*

Testa.

Caro.

*Cur testa non
habeat.*

*Cur dura sint
testa.*

Exer. 222.

*Pulmo mari-
nus cur non
testus.*

*Lepus mari-
nus.*

Carcinas.

Secl. 22.

Probl. 36.

Cur Testa in

mari rotunda

reddantur.

Strias cur ha-

beant testata.

Exer. 220.

Lib. 4. de rer.

nat.

Oculi an sint

testatis.

Li. I. Hist. 9.

Alia vnica Concha constant, vt Lepades, alia duabus, vt Mituli. Testarum alia læues, vt Vnguium, Mitulorum, alia asperæ vt Purpurarum, Buccinorum, Ostreorum, quarum rursus testarum permagna est in asperitate varietas, quæ in singulis declarabitur. Colore etiam distinguuntur, quod hæc vnus coloris sit, vt Mytolorum testa nigra est, alia flauæ, alia rubræ sunt, alia varijs coloribus depictæ. Differunt & motione: nam quædam in stabili sede permanent, vt Pholades, quæque in saxorum cauis, & alijs in locis degunt, vt Ostrea, Pinnæ. Mouentur Purpuræ & Turbinata, & Chamæ læues, quas in gyrum verti in aqua vidimus. Differunt etiam testarum adhæssione. Etenim alia vinculis validioribus alligantur testis vt Mytuli, Pinnæ, Vngues. Quæ verò in Turbinatis testis sunt, nullo eis vinculo annexa sunt, sed posterior tantum pars circa testæ volumem clauiculatim intorquetur. Sunt & alia ferè infinitæ Ostracodermorum differentiæ, quemadmodum ipsa infinita ferè sunt, quæ ex singulorum historia petendæ sunt, nec differentiæ solùm, sed etiam ea, in quibus omnia conueniunt, vt quod omnia *κίτροα* habeant, sed non loco eodem, neque æqualem, neque ex æquo manifestum. Quod modò ad partes eorum pertinet, earumq; vsum ac necessitatem, de his licet quædam etiam supradicta sint, cum non vno in loco locutus sit philosophus, nonnulla hinc rursus recensebimus. Inter has primùm occurrit testa, de qua ille sic in secundo de partibus earumq; causis capite octauo meminit. Crustata omnia extra se munita seruantur, velut Cancri, genusq; omne Locustarum, atq; etiam Testatorum, vt quæ Ostrea appellatur. His enim omnibus caro intus: terrenum autem illud, quod contineat & conseruet, foris est. Nam præter ipsum continendi officium, quoniam eorum natura parum caloris obrinet, cum sanguine careant, idcirco testa veluti furnulus quidem amplectens conseruat intestinum calorem, & ruetur. Cur verò non mutant testam vt Crustacea suam Crustam, et ipsi de causa id fieri putant, nimirum quia non mouentur, quia non siccantur, durior enim testa & crassior quàm Crusta, & quia parum viuunt. Causa duritiæ est tenerum eorum corpus, quod meminit etiam Iulius Scaliger his verbis: Mollia igitur ipsa intus, opus habuere duritiæ exteriori. Ita ossa tum alijs, tum Sepiæ constituta fuere intus ad consistendum. His extra & ad eundem finem, & ad mollitiem tuendam. Quæ proportio etiam in multis fructibus est. Vt quibusdam interna, alijs extima sua sit duritiæ. Ita alijs alia adiunxit præsidia; alijs denegauit: vt Pulmonibus marinis, ob vilitatem, Echinibus ne ad duriora affligerentur, cirros pro anchoris: Lepori marino admirabilem facultatem. Is tamen infirmis, ac mollis caro: tamen nullis tempestatum agitationibus ita superatur, vt in litus eijci possit. Quibus verò non fabricauit munitiones, ijs tamen de quibus sibi iam fabricata compararent, vt Carcinadi: vacuas enim indigenis Conchas querit, & inuenit, & subit & subinde mutat: si ita ei facta sit accessio corporis, vt prioribus ædibus capi nequeat. Catus & inquilinus, & œconomicus, magistra natura. Ex hoc item problema apud Aristotelem, cur lapides & testæ in mari rotunda reddantur? An quia extrema, inquit, compari ademptu circumfracta, in rotundam se colligant speciem? hæc enim sola simili extremo clauditur, mare aut quoquo versus agitando pariter circumvndiq; frangit, atq; obtundit. Est & scitu dignum, cur strias habeant nonnulla, nonnulla verò non habeant: super qua re audi aliam Scaligeri exercitationem aduersus Cardanum, qui striarum in hisce Conchylijs ordinem, cum vellet ad certam sibiq; notam reddere causam, ita scribit. Fit autem varietas tum striæ certo ordine: quoniam res parua variata ac mista, etiam obiter, dum æqualiter crescunt spatia, certo ordine laborata videtur. Siccine Cardane, inquit Scaliger, quare manus duas habeam, causam reddis? Quia manus duas infans cum haberem, simul cum corpore creuerunt. Hoc non est, *τὸ ἐξ ἐνός* sed *τὸ μὴ ἐκ ἐχεν*, ostendere causam. Strias habent Buccini, quia eis ablati non sunt. Ego verò, si me, causas hæc quod nesciam irrideatis; non iratus dicam, vos omnes philosophos, subtiliores insanire. Namq; partim causas cum ex vtilitatibus eliciamus, quarum partium nullus vsum percipi queat, ex partes sui quoq; causas nobis ignotas habent. Eiusmodi est color, læuitas, striæ, splendor; oræ in plantis crenatæ, serratæ, dentatæ, sinuatæ. Quippe in calidis ac frigidis æquè spectantur, Natura verò plus luse in nostrarum mentium agitationibus quàm in striarum, macularum tunc ordine, tum varietate. Atque hæc de testis siue operimentis, quibus adde quod ait Lucretius natura *Propterea q; ferè res omnes aut corio sunt aut seta, aut Conchis, aut callo, aut cortice testæ?*

Aristoteles Testatis oculos esse negat. Etenim sic scribit: Habent profectò oculos, tunc cæcra

A cætera animalium genera omnia præterquam testa intacta, & si quid imperfectum est aliud. Lego tamen in epistola quadam Plinij, Insectorum omnium & quibus Testacea operimenta, oculos moveri, tantum abest ut neget habere. De internis partibus & excrementis, hæc ferè philosophus reliquit. Crustatorum & Mollium more binos dentes habent primores, & carnosum illud quod linguæ proportionatur, ad cibum sentiendum, siue quo voluptatem esculentorum discernunt: tum stomachum ori continuò iunctum, exiguum proportionem suorum corporum magnitudinis, hicq; à ventre excipitur; dein intestinum simplex usque ad exitum intestini dirigitur. Singula autem Testatorum genera has easdem obtinent partes, sed alia explanatius, alia obscurius, quanquam maiora conspectum earum præbeant euidentiorem. Ori autem iungitur quasi ingluviens auium, in qua stomachus est, quem excipit venter, in quo situm est quod papauer (*μηκον*) appellatur, mox intestinum continuum tendit simplex, originem à papauere illo ducens. In omnibus enim Testaceis inest hoc excrementum, quod vel esculentum esse præcipuè sentitur. Et mox rursus. Caro non æquè omnium esculenta est. Et excrementum, quod papauer vocatur, quibusdam cibo idoneum. Continent hoc Turbinata omnia sua clauicula; univaluia suo fundo, ut Patellæ. B bivaluia, qua nodo ligantur, quod autem ouum vocatur, latere dextro bivaluia habent, altero latere ostium excrementi continent. Sed errore ouum id vocatur, quippe quod tale sit, quale est pingue in sanguineo genere, cum viget. Quamobrem fieri solet per id tempus anni, quo vigent, scilicet vère & autumnò. Laborant enim Testata omnia per frigus & æstum atq; exuperantiam temporis pati nequeunt. Aliàs etiam Testatum genus omnino partim Mollibus simile esse dicit. Quà enim foris, inquit, terrenam portionem, intus carnem habent, Crustatis assimilantur: quàm autem forma eiusmodi corporis constat, cum Mollibus conuenit omne quodammodo, sed præcipuè quæ ex Turbinatis cuniculo in anfractum contorquentur. Natura enim eorum utrorumq; perinde se habet, quasi quis directâ linea (ut in quadrupedum & hominum genere est) primùm extrema lineæ parte superiore os situm intel ligat: quàm a: mox stomachum, quàm b: tum ventrem, quàm c: deinde intestinum usq; in ostium excrementi, quàm d: hæc ita in sanguineo genere disposita sunt; & caput pectusque locum obtinent primum. Reliqua ipsorum gratia, aut motus causa à natura adiecta sunt. Sed hæc antè etiam fusius diximus. Hermolaus Concharum carnes interiores, Græcè Spondylos scribit, latinè callos, item omnem callum Pinnæ & Conchilij interiorem, papauer quoque dici. Aristoteles vocat *πλωσάρια, τὸ σαρκώδες, τὸ ἔσω τῶν ὄσπριων τὸ σαρκώδες*. C Hanc Testaceorum, uti & Crustaceorum carnem decrecente Luna diminui, crescente verò augeri & philosophi & aliorum multorum scriptorum testimonio constat. Plinius de luna. Quo vera coniectatio existit, haud frustra spiritum sidus Lunæ existimari. Hoc esse quod terras saturat, accedensq; corpora impleat, abscedensq; inaniat. Ideo cum incremento eius augeri Conchylia & maximè spiritum sentire, quibus sanguis non sit. Lucilius apud Gellium. Luna alit Ostrea, & implet Echinus, muribus & pecori fibras addit. Horatius: *Lubrica nascentes implens Conchylia luna.*

Epist. 136.

Interiora testatorum Dentes. Stomachus.

Ingluuiens. Venter. Intestinum. Papauer. Caro. Papauer quibus & ubi. Ouum.

L. 4. Hist. c. 5. Ut Crustat & Mollibus similia.

Carnis nomina.

Luna decrecente carne testatorum minui. Lib. 2. c. 99. Lib. 7. c. 20. Lib. 2. sat. 4. Li. 5. de pis.

Oppianus hinc capiendi tempus desumit. *Εθνα δ' ὀσ. ἀκρίσια, τὰ θ' ἑρπύζου θαλάσσι.* Πάντα φάτις μὴνης μὲν ἀέξο μίτης κατὰ κύκλον, Σαρκί περιτλήθειν, καὶ πλεονα ναίμεν δίκου. Φθινῶσης δ' ἔξ' αὐτῆς ἀφαιροτέρως μελέεσαι, Πικρῶσαι. τοίν τις ἐνὶ σφίσιον ἔστιν ἄγχι.

hoc est, ut Laurentius Lippius Collensis carmine reddidit: *Genes que duro clauduntur tegmine teste, Qua serpunt ponto, cum Luna implueris orbem, Fama refert proprio plenas pinguescere testæ, Sed cum multumaga decrescunt cornua Luna, Diminui graciles, tali sunt lege coactæ.*

Aelianus non hanc tantum in luna potentiam agnoscit, (proprium esse inquit testa crustatæ insectorum, ut ad decrecentem lunam ex inanitate & exilitate corporis laborent) verum & iumenta imbecilliora infirmioraq; cum decrescit illud sidus pronasci: eamque ob causam harum rerum prudentes in hac mensis parte genita, quod minus præstabilia sint, consulere, ut non alantur. Cardanus lumine lunæ non augeri putat, sed impleri, hoc est, ut ipse exponit, pinguescere. Sed verba adscribam: Cur non solum Conchylia, inquit, sed exanguium quæ in aqua degunt, omne fermè genus lunæ lumine impleatur, causam reddere difficile non est: non enim ob incrementum, non enim pinguiora, sed humidiora euade-

Li. 9. de animal. c. 6. Li. 3. de san. cap. 56. Cardani opinio, cur decrecente luna augeantur.

euaderent: pinguescunt ergo, quoniam dum quæ (aqua) & limus quibus vescuntur, attenuantur, extenuantur, exconcoquantur, ideo melius nutriant, calor quoque, qui in cunctis animantibus augetur, in his ob propriam imbecillitatem euidenter augetur, quod fit ut duplici causa pinguescant. Pierius Valerianus aliam habuit opinionem, nam rationem redditurus, cur, si quid abditum & arcanum luci proditum, ac releuatum ostendere quis vellet, Pagurum & eius generis pisces, qui latebris gaudent, face apposita figurabant: constat inquit, eos nocturno tempore, admoto lumine, de penitissimis etiam cauernis euocari: Ea verò de causa Cancris ad nocturni luminis splendorem accurrunt, quòd id omne genus Testacea noctu plurimum pasci solent: compertumque est plenilunio ea magis pinguescere, propterea quòd liceat his tota tunc nocte pabulari, copiosioribusque tunc escis enutrir: unde pinguiores fiant, ut iexistimant, qui plenilunio nullam inesse vim coelitus hæc in Crustaceis efficiendi, remque ita ad commodiorem naturæ rationem deducunt: quamuis vnà cum Basilio Magno, magna philosophorum pars sentiat. Basilius autem sic scribit. Atqui corporibus animalium constituendis, cæterarumque rerum, quæ à terra nascuntur, non mediocriter Lunæ mutationes conducere reor. Nam alio modo corpora cum ipsa decrescit, alio, cum accrescit, afficiuntur; etenim nunc rara fiunt, inaniaque cum imminuitur. Nunc contra Luna accrescente & ad luminis plenum properante orbem, corpora rursus diffarciuntur, & implentur: propterea quòd humorem quendam calori immixtum, in profundum usque tum imprimit occultè atque immittit. Declarant id ita esse tum ij, qui sub dio lunaque dormiunt, capita quorum ultra modum humore replentur, tum animantia nuperrimè iugulata, quæ mox incurfu impressioneque lunæ permutantur: tum etiam animalium cerebra, & animantium in mari degentium ea quæ humore copioso prædita sunt: arborumque medullæ, quæ sua sanè mutatione conuertere luna cuncta non posset, nisi quid immensum (ut scriptura testatur) exurperansque vitibus esset. Hæc ille. Iam dicamus de nutritione. Nutriuntur Ostracodermam ore plantarum, per poros ut inquit Albertus, vndique nutrimentum trahentia, cuius, inquit, signum est, quòd piscatores Flandriæ & Germaniæ colligunt Ostreum quod est vnius testæ spiralis instar Cochleæ, & ponunt sub arena iuxta mare: quamobrem natura non format eis caput. Aristoteles quoque aquatilium plura saxis affixa vitam omnem traducere scribit, ut Conchæ (ὄσπρω) genera plura: non deesseque complura, quæ cum sint absoluta, mouere tamen se nequeant, ut Ostreæ, & quæ tota simplici nutritionis testa opera, Vertibula appellantur & Calli, & Tubera. Alibi verò de eorum nutritionis modo ita loquitur: Cum animalia trifariam in aquatile & terrestre diuidantur: aut enim recipiendi aëris aquæque necessitudine aut corporis temperatione, aut tertio victus ratione: vitæ prorsus discrimen pro his diuisionum membris consequetur. Alia enim temperandi corporis gratia, & victus ratione, atque etiam recipiendi aëris aut aquæ necessitate ita degent: alia temperamenti, victusque causa tantum: Igitur eorum, quæ testa operiuntur, nonnulla immota aluntur humore dulci, & potulento, qui per spissa transmittitur, cum tenuior ipse mari concocto eliciatur, quemadmodum & primo naturæ ortu insistantur. Dulcem autem contineri humorem in mari, atque ita transmitti & percolari constat eo experimento, quo si ex cera vas tenui latere fixeris, idque annexa linea in mare demittas inane die ac nocte vna, humoris copiam dulcis intra se colliget. Verticæ pisciculis fortè incidentibus vescuntur. Os in medio habent, quod in maioribus euidentius est. Meatum etiam ut Ostreæ, quo excrementa secedant, habent parte superiore. Verticæ enim ipsa quasi Ostreorum caro esse videtur inclusa saxo, perinde ut testa. Patellæ etiam secedunt absoluentes sese ut vescantur. Quæ autem mobilia eademque carne vescuntur sunt, ijs victus ex pisciculis est, ut Purpuris: sunt enim carniore, & quidem esca huiusmodi capiuntur, quanquam ijs etiam, quæ mari pullulant, alliciuntur. Anni pluuij eodem teste, hisce animalibus profunt, præterquam Purpuris, cuius rei inditium esse ait, quòd si amnis in mare fluentis aquam gustarint, moriuntur eodem die. Viuit Purpura extra mare, quæ capta est, dies circa quinquaginta. Alit altera alteram, eò quòd sua testa agnatum veluti algam, muscumque gerit. Quæ autem pro cibo ijs affertur, ponderis causa adhiberi aiunt, ut in libra sint grauiore. Cæteris squalor incommodus est, nam & pauciora redduntur & deteriora. Et quidem Pectines tunc magis trahuntur color è. Iam in Pyrrheo Euripo Pectines aliquando defuerunt, non modò propter seramentum, quo piscatores abradendo vbertim caperent, verum etiam propter siccitates. Cæteris etiam Testatis imbres conducunt, propterea quòd mare dulcius redditur: sed fri gus facit profectò, ne vel in Ponto, vel in fluuijs gigni possint, exceptis biforibus paucis.

L O C V S.

TESTACEA omnia sponte naturæ in limo, sed alia alio, oriri iam dictum ex Aristotele est. Et Collumella, vbi de piscibus loquitur, limosam maris regionem Cōchylijs idoneam esse scribit, Muricibusq; & Ostreis Purpurarumq; tum Concharum Pectunculis, vt ille loquitur. Mare verò ita amant, vt maris hieroglyphicum apud Aegyptios Conchylia haberentur, quamuis interim litora potius quàm altum mare amare videantur. Etenim ibi maior copia reperitur: ibique capienda esse docet Oppianus his versibus.

Vbi nascatur
Lib. 8. c. 16.

Vt mare ament.
Li. 5. de pis.

Ἰὼν δὲ τὰ μὲν δύνοντες ὑποβρυχά χερσὶ λέγονται
Ἄνθρωποι ἐκ ψαμάθοιο, τὰ δ' ἐκ σπιλάδιων ἐρύουσι
Νώλεμὸς ἰμπεφύτα, τὰ δ' ἠὲ σὺν ἔπτυσαν αὐταῖς
Κύματα καὶ βοθροὶ λαχαιόμενης ψαμάθοιο.

Itarum partem piscator colligit aliis
Fluctibus, & fulua manibus comprehendit arena,
Et partim innatas scopulis discerpit, at illas
Vndantes iacium turbati ad litora fluctus,
Vel in canosas mittunt, pelluntq; lacunas.

Ouidius quoq; in extremo litore Conchas reperiri canit, & lapillos:

Li. 2. Amor.

Nec medius tenues conchas, pectosue lapillos
Pontus habet, bibuli litoris illa mora est.

Lib. 2.

Et Lucretius:

Concharumq; genus pariliratione videmus
Pingere telluris gremium, quæ mollibus undis.
Litoris incurui bibulam lauat aquor arenam.

lam verò testante Horatio.

— non omne mare est generosa fertile concha.

Centè Aristoteles in Ponto neq; Mollia esse, neq; Testata scribit nisi locis quibusdam paucis: contrà in mari rubro Testata omnia mira quædam magnitudine augeri. Celebrat hæc eadem poetarum recentiorum decus Iacobus Sanaxarius.

Vbi non sint.
Lib. 9. Hist.
cap. 28.

In rubro mari maxima
Conchylia.

Lib. 1. Eleg.

Lib. 3. 16.

Lib. 5. c. 21.

Ostrea vbi
laudabatur.

Aelius etiam Iulius Crotta, sed à copia, non à magnitudine,

Nam quòd rubra iuuant fulgentibus aquora Conchis.
Non tot fulgenti conuient sidera calo
Tot nec Erytrao collucent litore concha.

In insula Babylone magna esse ait Philostratus: Bibaga (Bibacta vocatur Arriano in historia Indica) etiam Ostreis & Conchylijs referta est, vt Plinius memorat. Indiæ insula est. Rauisius Textor Lucrinum lacum iisdem abundare ait: sed è Lucrino lacu Ostrea, non vniuersaliter Conchæ commendabantur olim. Ostrea & Conchylia (τὰ ἐσπεριδὲ καὶ κορχοειδῆ) omnia, inquit Strabo, & multitudine & amplitudine in mari extero excedunt: hic verò (circa Turditaniam) in primis, quòd scilicet fluxus & refluxus hic augeantur; qui causa, vt par est, magnitudinis & multitudinis propter exercitationem eorum existunt. In litoribus maris Aegæi copiam celebrat Martialis, dum canit:

Lib. 6. Epig.
33.

Balsa da nobis Diadumene pressa. quot inquis?

Oceani fluctus me numerare iubes,
Et maris Aegæi sparsas per litora conchas
Et qua Cecropio monte vagantur apes.

Fert & Laconicum mare Conchylia, sed ex quibus teste Pausania ad infeduram vestium Purpura comparatur, nobilitate solis ijs quæ in rubro mari capiuntur, inferiora. Cùm verò in multis longè à mare distitis in ipsius terræ, quin in durissimorum lapidum visceribus, & quod amplius in summis montium alpiumq; iugis Conchylia reperiantur, hæc cū maris, vt dictum est symbolum sint, disputatum inuenio, nunquid hisce in locis olim mare fuerit, esseq; ex veteribus præclarissimos scriptores qui id affirmant, quorum omnium sparsas opiniones hic inferere non erit inconueniens, vt qui vel negare id, vel affirmare voluerit, habeat vnde opinionem suam stabiliat. Herodotus de Aegypto. Quæ igitur de Aegypto feruntur, ea sic habere cum eorum fide adducor, qui mihi sic retulerunt:

In Laconicis

Cur Concha
rū varia generam motibus & in alijs locis à mari diffusis reperiantur.

tum

Conchyliis in montibus Aegypti. tum verò de mea ipsius opinione in hanc item sententiam descendo, propterea quòd videtur deam Aegyptum contineri sibi terræ præiacere & Conchyliis in ipsis etiam montibus cerni, necnon falluginem quoque efflorescere adeo ut piramidibus noxia sit, tum etiam montem eum, qui Memphi imminet, solas arenas habere, &c. Et mox his addit aliud argumentum à sacerdotibus adductum: Dixerunt verè & illud mihi Sacerdotes; unde magnam coniecturam de hac regione facio, quòd regnante Myri, cum fluvius ad octo vel minimum cubitos excreveret, satis irrigabat Aegyptum, Memphi inferiorem. Et Myris quidem necdum noncentis annis è viuis excefferat. At nunc nisi sexdecim vel quinquaginta annis ut minimum cubitis ascendat, regionem non inundat. Eiusdem de Aegypto sententia est Aristoteles libro meteorum primò, quam dicit in dies magis magisque exarefcere, & à Nilo totam esse inuestam aggeratamque. Sed quia longo temporum tractu paulatim obliuiscuntur, & habitationi reddantur idoneæ, initium rei obliuione inuolui. Atque idcirco ab Homero Thebaidos mentionem solam fieri, Memphi vel nondum enata, vel necdum eò progressa, ut digna commemoratione haberetur. Signum etiam esse, quòd paulatim fit aqua exiccata, quòd Sesostris didicerit, mare rubrum altius esse Aegypto: atque ea de causa, quòd in animo habebat, fossam à mari Erythraeo in Nilum non duxisse, maiorem igitur Aegypti cavitatem, quàm eius aluei esse, quo Erythraeum mare continetur. Iam verò si Aegyptiorum regio, quos omnium mortalium antiquissimos esse credit, ita recens fit enata, ut tanta ab Homeri tempore facta sit commutatio; par est de cæteris quoque terris idem existimare, & tantò posterius exiccatas esse; quantò homines in ijs habitantes Aegyptijs sunt posteriores. Atque hinc iam effici, ut neque flumina vlla sint perennia, neque semper mare illud fuerit, quòd nunc mare esse cernitur, sed vicissim modò mare, modò terras, eodem loco fieri certis quibusdam temporum cõuersionibus, quibus fato quodam nunc maximè siccitates, nunc maximi humores alijs atque alijs locis existant: atque id quòd in longissimo quodam anno fieri, haud aliter quàm in anno communi æstatem & hyemem fieri videmus. Ita Tanaim & Meotida paludem, & ipsum etiam Pontum exiccatum iri, atque similiter omnia permutanda in temporis infiniti infinita duratione. Hæc & huiusmodi plura Aristoteles, partim ex Herodoti de Aegypto historia, partim de Platonis Atlantide insula videtur hausisse. Putat enim cum Platone mare extra columnas Herculis vadofum esse, & nauigijs maioribus minimè peruium; non alia, ut opinor, causa, quàm quòd sic magistro suo didicisset. Strabo quoque Aegyptum ait præcis temporibus ad Pelusias usque paludes & montem Casium, lacunisque Sarbonidem maris inundationibus opertam fuisse: & nunc quoque inquit, per Aegyptum huiusmodi effoditur falsedo, etiam sub arena falsa refertæ Conchylijs foueæ reperiuntur, perinde ac agro maris aquis inuadato. Et rursus, loca Aegypti, quæ valde sublimia sunt, Conchylijs irrigantur. Idem quoque primo ait mirari aliquos quomodo fiat, ut duobus tribusue studiorum millibus longè à mari in Mediteraneis locis frequentibus Concharum, & Ostreorum, & Chetamidum magna cernatur multitudo & falsi lacus. Et mox ibidem. Eratosthenes ait multis in locis à mari longinquis vidisse lapidibus inhærentes Conchulas, Pectines & Ostreorum fossas, falsumque lacum in Armenijs. Plutarchus in Osiride, vbi plurimus est in Aegyptiorum antiquitatibus inuestigandis, de Homeri testimonio docet Pharon vnus diei nauigatione ab Aegypto remotam fuisse, & totam Aegyptum mari olim subsedisse, eò quòd suo etiam tempore Conchæ in fodinis & montibus etiam plurimæ inuenirentur, & omnes putei & fontes aquam falsam & amaram haberent, illius videlicet maris reliquias, quòd loca ea olim occupauit. Polybius idem sentit, sed verba eius non citabo, propterea quòd is videatur Aristoteli esse pedaneus in timore, quo veretur, ne pontus aliquando nauigationem excludat. Lego & apud Ouidium.

Vidi ego quod fuerat quondam solidissima tellus

Esse fretum: vidi factas ex aquore terras,

Et procul à pelago conchæ iacere marinae

Et vetus inuenta est in montibus anchora summis.

Cap. I 4. Solini opinio.

Solinus quoque in sua polyhistoria: pergam, inquit, ad residua quæ in Thessaliam & Aethiopia porrigitur: sunt enim arctiora quàm nusquam proceritas montana attolli valeat: nec est in terris omnibus, quòd merito ad istas eminentias compareretur, quippe quas solas diluualis eruptio cum vniuersa obduceret humido situ, inaccessas reliquit. Durant vestigia non languida fidei, quibus apparet, hos locos superstites vndosa tempestate fuisse. Nam in latebrosis rupium cauaminibus, quæ fluctuum confugijs tunc adela sunt, reduuix Conchyliorum refederunt, & alia multa, quæ affatim mari incito expuuntur,

tur, ita ut sint licet facie mediterranea, apparent tamen specie litorali. Subscribit horum sententia praterea Isidorus, Conchas concretas & etiam Ostreas, quæ in remotis montibus reperiuntur, inditium diluuii primi esse scribens. Nec non Tertullianus. Mutavit, inquit & totus orbis, aliquando aquis omnibus obsitus: adhuc maris Conchæ & Buccinæ peregrinantur in montibus cupientes Platoni probare etiam ardua fluitasse, sed & enarando rursus infima mutavit, rursus orbis alius, idem mutat & nunc localiter habitus, cum situs læditur. Cur inter insulas nulla iam Delos, arena Samos, &c. E contra-rium sententibus in primis est Olympiodorus doctissimus Aristotelis interpres, qui hac in re auctori suo aduersatur. Is enim ad hæc philosophi verba (Sed quoniam natura omnis circa generationem quoque rerum mutatio fit, &c.) Causas, inquit, explicat, quare huiusmodi mutationem homines ignorant, cum tamen nondum docuerit aliam speciem, qua secundum humorem palustrem mutatio efficitur. Sunt enim species tres, aut quoniam exiguum vitæ nostræ spatium est ad hanc mutationem, quæ particulatim in his duobus infimis efficitur, discernendam, aut propter confertos hominum interitus, vel quia mortales aliò nonnunquam migratum siue exulatum abeunt, vel lanibus suis eiectione alibi gentium sibi domicilium quarunt, aliasque sedes in exteras deducti colonias sibi comparant. Eodem quoque modo hominum habitationes latere nos existimandum est. Sicut enim peregrè profectioes atq; exilia hominum particulatim efficiuntur, ita & cultus habitationesq; mortalium particulatim singularimque esse consueverunt. Id autem fieri ait, quod & palustribus & stagnantibus locis regio sicca temperataque efficiatur, sicut etiam peregrè habitationes propter causam contrariam. Huic simile quid circa Aegyptiacum quoque agrum euenisse ait. Nam Aegyptus cum ab antiquo mare esset, ex eo quod Nilus illyn semper & limum aggereret, litoralisque tota effecta est, adeo ut in posterum paludes lacusq; ibi, sicut relatum est, esse occoeperint: atq; in vna Moetide palude, huc rursus limi congerie aduecta paludes planam campestemq; naturam acceperunt. Quemadmodum autem Aegyptus antiquitus mare extiterit, & paucis post annis in terrestre solum induerit, ex eo philosophus ostendit, quod ostia Nili manu hominum excavaata atq; elaborata fuerunt. Ex eo quoq; quia poeta antiquitatis, & veteris cuiuslibet pater Memphidis nullo loco meminerit, quasi huiusmodi vrbs terrestri cute contignata nondum esset. Id autem ex eo intelligi potest, quod squammæ atq; testoria Conchyliorum duriscentia item Gellinorum (Tellinarum, credo) adhuc ibi passim repetiantur, quæ quidem residua reliquæ sunt Ostreorum Concharumque, quæ ibi mari terrestrem scilicet cutem recipiente restiterunt. Atq; ita philosophus interpretatur, censetq; Aegyptum mare olim fuisse, & postea in terræ faciem conuersam. Mihi autem potius videtur, palustria loca ea fuisse, & ob hanc rem inhabitabilia atq; inculta cum aliquo tempore fuissent, mox simo inuecto consolidari, sicari, coliq; à mortalibus ipsa cœpisse, cuius simile quid circa Argos quoq; accidit, ut paulò post dicturus est. Argos namq; illud quod hodie homines habitant, paludosum olim fuisse proditur. Atq; ad hanc quidem expositionem quadrant quoque rationes allatæ. Ob id enim ostia sunt manufacta, namq; quanquam Nilus limi vim magnam ingereret atq; dissiparet, tamen quia magnitudine aquarum quasi obrui Aegypti incolæ videbantur, ostia ac exitum fluminis excogitarunt. Quin & poeta Thebarum tanquam opulentissimæ vrbs meminit, de Memphite autem reticuit, hac fortassis de causa, propterea quod nondum vrbs illa habitaretur, sed palustris stagnansq; adhuc esset. Quanquam autem testæ Conchyliorum ibi reperiuntur, non tamen ratio hæc necessario ostendit mare quondam fuisse Aegyptum: nam in montibus quoq; altissimis, qui longè à mari distant, eiusmodi Testacea reperiuntur: fortasse quia vehementiores venti in altum ipsa abripientes à sinibus maris vsque ad iuga montium celsissima proiecerint. Secundum autem interpretationem magis ad veritatem propius accedere, ex ipso quoq; Aristotelis intelligi potest, Infert enim eiusmodi verba. In ea loca quæ ex humidis palustribusque ad terræ soliditatem peruenerunt. Immo hanc quoq; dictionem profert. Tale quid circa Aegyptum quoq; contigit. Quo dicto potest patere sermonem esse, quemadmodum ex palustri humiditate in siccam firmitatem mutatio fiat. Hucusq; Olympiodorus. Sed Ioan. Goropius Becanus longè aliter, quam Olympiodorus veterum opiniones refellit, cui doctissimo viro ego libenter assentior, quam obrem quæ ille super hac curiosissima quaestione, in quam plerique viri docti incidere sæpe solent, scripsit, cum ad rem nostram omnino faciant, neutiquam mihi silentio inuoluenda existimo. Is igitur post allatas aliquot veterum opiniones, nimirum Herodoti, Platonis, Aristotelis, & Plutarchi, neque alios inquit, rogabo scriptores quid hac de re sentiant, potestquam video totius eruditionis coryphæos, & non antesignanos modo; sed ipsos etiam

Li. 13. c. 22.

Isidori opinio.

Li. de pallio.

Refutantur

superiores

opinioner.

Olympiodori

opin.

Testacea cur
in montibus
reperiuntur.

Goropij opinio.

imperatores omnium disciplinarum in eadem esse sententia, & ut sint, eisdem rationibus niti. Non igitur est mirum, si nostrates quoque homines eisdem argumentis inducti, quibus prisci illi scriptores, nihil certius habeant, quam tota hanc camporum latitudinem, quæ Mosæ, Scaldis, Oceani, Arduennæque finibus continetur; Delphinoium, & reliqui Phorci exercitus stationem quondam, non terrestrium animalium, fuisse. Videntur igitur mihi, an quicquam contradici queat, quo vetusta hæc, & fortè Ogÿgia affertio vel eleuetur, vel (quod fortè spero) tuta nihili esse & flocci pendenda videatur. sed modò rationum pondera, non magnifica testium nomina, stateræ appendantur. Primum igitur illud quod de Conchylis magno applausu argumentum Herodotus & Plutarchus ducunt, vanum omnino & quavis palea leuius esse contendo. Eodem enim peruinci queat, summas alpes aliquando sub Oceano latuisse: quod si admittant, non plus contra regionis nostræ, quam contra omnium terrarum, vetustatem pugnent: nam & in illis Conchæ & Ostreorum testæ inueniuntur. Nihil est tam altum, nihil tam ab æquoreis fluctibus remotum, in quo non sit reperire testas eorum, quæ in solis aquis marinis vitam agunt. Quod equidem cum aliorum relatu, tum experientis diuersorum montium sum edoctus. Cum in alpibus Tridentinis & vicinarum gentium (Veronensibus maximè, vbi ego ipse non pauca Conchylia reperi) perreptarem altissima quæque montium cacumina, utroque pede senis vncis innixo & manibus pinnato baculo gressum firmantibus & ipse Conchas inueni, & ab ijs qui Capricornos, siue Ibices & Damas insectantur; didici non rarò inueniri. Et crebrius haud dubiò inuenirentur, si lapides æquè illic atque infimis locis exciderentur. Nunc cum vectura illinc nulla esse queat, nulla est lapidicina, nisi cum arces ex ipsis rupibus excuantur angustis præcipitijs, & capreolorum semitis vel funibus subeunda. Cum igitur eiusmodi teste internis, vel terræ, vel saxorum visceribus delitescant, & in summis alpium rupibus interna teneantur; non potest fieri, ut illic crebrò videantur. Videntur tamen, faxis torrentium detasis, aut immani gelu, magno tonitru diuulsis, vel flumine, turbine, aquarumque violentia præcipitatis, aut disruptis, vel alia vi quapiam naturæ dehiscantibus: quibus fiat, ut, quæ intus condita fuere, prodantur. Apud vicinos nostros Limburgos, Leodios, Chondrusos, Namurcos, Hannonas, Arrebates, Tornacenses, & alios multos, quibus, vel marmora nobis, vel alia lapidum genera aduehuntur, non parua est testarum copia & varietas. Vidi ipse in marmore cæruleo solidissimo Pectinem & ipsius formam ita affabrè delineatam, ut nihil ars simile posse videretur. Vidi in silice durissimo (Habeo & ego in musæo silicem quem cum fortè rumperet quispiam pro excuriendo igne, asperam Chamæti, eiusque sedem intus, ostendit.) Bethunis aduecto, quo vix apud nos sternuntur, tot Conchulas totas lapideas, & conclusis valvulis integras, magnæque ut cura & arte ex illis fuisse cœmento aliquo compactus iudicaretur. In suburbano Parisiensi agro, qui supernè copiosa fruge luxurians, subras caua magna sui parte est, & vehiculis peruius, inueni testas non paucas Turbinum marinorum, elegantissimo ordine & tortas, & tuberculis insignitas, atque ita omnibus modis perfectas, nihil ut præter viuum pisciculum, ad integritatem deesset. Vidi in Anglia lapidem, è summis montibus excisum, qui Percam ad viuum exprimeret, ne minima quidem lineola ad perfectionem desiderata. Nec pauca mihi monstrauit Venetis Andreas Lauredanus, antiquitatum omnium & naturæ miraculorum diligentissimus obseruator & custos. Quid mirum? neminem esse credo non omnino ociosum naturæ spectatorem, qui non similia multa obseruauit. Omnibus ergo eiusmodi locis mare aliquando superius fuisse, necesse erit fateri, si proba illa sit collectio, quæ de Conchylis marinis Neptunnum auorum finibus induxit: atque ita nihil mihi oberit, quo minus dicam nostram regionem non minus antiquam esse, quam ceteras omnes, in quibus id genus Conchylia sunt inuenta. Satis hoc quidem mihi est ad Herodoti & Plutarchi conclusionem infirmendam. Sed, quia absurdum illatio, quamuis satis ea vndè processit, falsa esse ostendat, non tamen rei, de qua quaeritur naturam explicat, atque idcirco animum dubitationi non eximit, sed plerumque magis inuoluit, satius erit veram afferre solutionem. Hæc tamen non poterit ex historiæ monumentis afferri, sed petenda tota est è philosophiæ penetrabilibus, ad quæ rapi videmur habilitate consideratione. Sed quia naturæ arcana non sunt nobis hæc tractanda, obiter & breuius, quam res postulet, disputationis munere defungemur. Materia generatio ni subiecta sicut omnes formas æquè recipere potest, ita de suo sinu siue potentia nullas educit. Si enim educeret, autè habuisset: deinde educere, agentis est: actio verò omnis formam præfuisse monstrat. In materia igitur forma fuerit, cuius efficacia aliæ formæ

Testæ cur in summis alpium iugis.

Alpes Tridentina.

In marmore Pecten.

Chama in silice.

Perca in lapide.

Refutatio philosophica

A formæ producantur, quod est absurdū. Aliūde igitur formæ procedunt atq; rei ū essentia. Non ab elementis, nō à cælo, quorū formæ sunt actionibus proprijs quibusdā & motionibus additæ, ita vt nihil possint excellentius efficere, quàm ipsorū mouendi potestas ferat: nisi velimus dicere quicquā esse, quod alteri vitā dare possit excellentiorem, quàm ipsummet possideat. Quomodo igitur dicitur, homo generat hominē & sol? eo nempe, quod homo & sol materiam præparent, vt idonea sit formæ recipiendæ. Cælum enim hominem si generet, id faciat, quod longè sit cælo excellentius, cogitandi intelligendique facultate. Non igitur cælum formas dat; sed ad formas recipiendas, materiam disponit & aptat: quæ quidem dispositio eousque pertinet, dum id tantum producit, quod caloris, frigoris, siccitatis & reliquarum qualitatum quæ his sunt secundariæ efficaciam, produci potest. Figuræ igitur forsitan quædam cælo debentur; sed si vita accedat, alius nunc opifex quærendus, qui cælo sit præstantior. Hunc formarum datorem nuncupemus, qui se per totum vniuersum insinuans, vbique adest, vbique materiæ præparatæ formas dat, & eas in ea tantisper conseruat, dum materiæ compago & præparatio ferre potest. Hic, siue vnus sit, siue multas sub se intelligentias habeat, imperio & potestate sua tota formarum orbem administrat, & cuique materiæ dat pro eo, atq; ad suscipiendum est idonea. Hic ranis & pisciculis in aere, hic muribus & vermibus, & cæteris animantibus è limo genitis, materia prius à cælo præparata, formas infundit. Vbicunque igitur humor siue liquor inuenitur ad Testaceorum vitam idoneus, viua Testacea generantur. Vbi verò materia erit capax, illa quidem formæ eius, quæ dat, vt testa quid sit & vocetur, non possit vero viuo pisciculo liquorem idoneum præstare, fiet vt testa dumtaxat, non pisciculus, generetur. Formas autem istas, siue figuras accuratas & animalium proprias, non cælo ascribo, quod instrumentorum peculiare formas dare nō potest; sed ipsi formarum datori, quem singulis speciebus alium & alium adesse, tamquam efficientem quandam ideam, si dixerō, id dixerō, quod possem tueri. Antuerpiæ latomus quidam viuum bufonem in medio marmore inuenit. Quod si eo loco aptus humor bufoni fuit inuentus, quid vetat quo minus aliquando liquor in saxis inueniatur, quo marina quoque animalia generentur: viua quidem si locus & humor ferat; corporata verò tantum, si humor vitam non admittat? Opifex enim progreditur eò, quoad eius materia paritur, vltra progressurus, si loci & materiæ inopia non excluderetur. Non est igitur mirum testas in montibus summis inueniri: minus verò mirum in illis inueniri, in quibus *salsugo* aliqua est, marinæ *salsugini* compar. Similis enim materia ad formas recipiendas est apta. In Aegypto igitur, regione non *salsuginis* modò, sed *nitri* etiam ferace, quis admirabitur *Conchyliæ* generari? quis etiam in nostræ regionis ea subterranea arena, quæ loco & natura marinis vadis respondet, illa admirabitur? Cùm ea temperamentum quoddam liquoris marini exugat, Oceano in terras sursum per omnes canales magna vi irrudente. Causis igitur subterraneis, & maximè ei arenæ, quæ proxima est aquis, per orbem terræ subtus meantibus, liquor quidam apud nos communicatur, qui *Conchyliorum* figuras facillè induit, vitam etiam accepturus, si locus viuum pisciculum alere possit. Videmus itaque Antuerpiæ quibusdam locis, postquam ad aquam hanc subterraneam fodiendo ventum est, magnam quandam crustam ad duos pedes, vel eo crassam: aliquando etiam tenuiorem, quæ tota est ex eiusmodi varia *Conchyliorum* congectione coagmentata, quasi vena quædam lapidis aut marmoris esset. Nec porro vsquam in mari aut litore tanta congeries *Concharum* cuiquam visa est, vt frustra somniemus, ita paulatim mari recedente fuisse congectam. Nam si ita hoc euenisset, cerneremus adhuc in Zelandiæ, Hollandiæ & Flandriæ litoribus tantæ crassitudinis congeriem iacere. Quid? quod *Pectinum* in litoribus nostris magna est raritas, adeo vt à D. Iacobo è mari Galliaico pro monstris afferantur? at è fossis nostris infinita copia est educta quam in vallo, quod montis instar est cuius licet videat. Et, qui *Conchulas* legere volet, ei nihil opus est littora proficisci, in mœnibus habet plus multò, quàm litoribus abundantiam. Ego igitur non magis hic mare fuisse credo quàm in lapidicinis Megarensium, è quibus lapis effoditur *Concharum* marinarum coalitu congeneris candidissimus, quem à re ipsa *Cochida* appellatū. Quod si mare huic originē causamque nascēdi dedisset, in Piræo potius debebat inueniri. Iam cùm tota Græcia varijs promotorijs in mare excurrat, varijs sinibus mare admittat, nusquam tamen *Conchis*, quæ Megaris, inuenitur. Vtinā nostra crusta sic indurisset, vt lapidē quoque solidū cōponeret. Nā Megaricus ille adeo solidè coiuit, vt Caris, Phoronei filij sepulchrū & alia nō pauca opera ex eo facta fuisse Pausanias testetur. Ad eandē causā dētes illi in fossis inuēti, referēdi sunt, qui *Carchariæ* dētibus adamussim respōdēt, nisi quæ de terra, in qua diu tacuerūt,

Formarum dator quis.

Conchyliæ cur quandoque viua, cur & Testæ tantum nascantur. Bufo viuus in medio marmore.

Prope Antuerpiam multa Conchyliæ erunt.

Lapis Conchis repletus apud Megarenses.

Dentes in fossis inuēti.

*Lingua ser-
pentina den-
tes qui dicti
Buglossus
lapis.*

*Glossopetra-
rum copia
ubi.
Serpentes sa-
xei.*

*Cancro sa-
xei.
Perca saxea*

*Lapides pi-
scibus pra-
gnantes ubi.*

Cappa longa

pro candido, pullum colorem videantur traxisse; in his aliqui sunt ferrati, aliqui citra-
ferram in acumen tendunt: omnes tamen acutissimi. Sed quia pauci sunt, qui Carcha-
riae Canis dentes videntur, fit ut non dentes, sed linguae serpentinae vulgò nominentur:
quibuscum tamen nihil habent similitudinis. Huius generis siue dentes, siue linguas,
è fossis circa Antuerpnam frequenter extrahunt minore miraculo, quòd piscem, cuius
dens videri queat, non cognoscant, alioqui clamatura, carcharias hic olim habitasse.
Quibus lapides hi linguae videntur, glossopetras eas nominarent. Hos pari ratione bu-
glossum lapidem illum vocabimus, qui similiter è fossis vrbis nostrae est extractus. Huic
longitudo sesquicubitalis; latitudo qua maximè patet, dodrantem aequat, paulatim in-
cuspidem obtusam ad linguae formam producta, colore & duritie basaltum refert, pos-
dere ferrum, parte sui latiore & crassiore foramina duo habet ea amplitudine, qua in-
caluaria equina oculorum cavitates videntur, cetera linguae bubulae non dissimilis, ve-
meritò vel ab ea, vel ab ingenti magnitudine buglossus vocari possit. Cuius, rogo, ma-
rinae belluae, & quod os in hunc lapidem transiisse dicemus, si omnia id genus ad ani-
malium partes sint reuocanda. Ego certè nullam inuenio, nec fuisse quidem opinor,
non magis quàm animal aliquod fuisse, cuius vel lingua, vel dens glossopetra dicitur.
Nam quamuis his locis à mari non longo interuallo distitis suspicari quisquam possit
Carchariae dentes esse, non tamen idem sibi persuaderet in colle illo, qui Aquilgrani
imminet, tantum id genus piscium fuisse, quantum fuisse de glossopetrarum copia con-
iectari deberet. Generantur hae in terra, perinde atque alij infiniti generis lapides
nihil cum viuis animantibus habentia commune. Eodem, & ad eosdem fontes, amari-
do saxeos serpentes Irlandiae, quorum vnum in Anglia vidi spiris in se contortum, qui
non alia ratione prouenit in lapidum metallis, quàm Conchae apud Megarenas.
Apage illos, qui viuos hos serpentes fuisse, & incantamento in lapidem verfos esse, à
quibus nescio fabulis persuadere nituntur. Naturae sunt hae, non hominum, miracu-
la: & ne miracula quidem, cum videntur perinde atq; cetera, è causis suis apta. Quod
verò quaedam inter hae lapidescant, quaedam non; id succis & frigori tribuendum.
Multi enim humores siue liquores sunt, qui lapidis indurandi vim habent. In Testis
igitur Conchyliorum quasdam est videre Testas adhuc esse, alias etiam in lapidem transi-
sisse. Cancros vidimus totos saxeos, in quibus crusta & quicquid intus erat, in lapi-
dem degenerarat. quo minus est mirandum si in Conchis id fiat, natura sua multò de-
rioribus. Sed quid ego de Crustaceis dico, cum Percae etiam saxae sint inuenta; & app-
adeo lapidei serpentes? Ad vim itaq; formatricem in Conchylijs nostris recurrimus quae
in quaque re id facit, quod praestantissimum in ea fieri potest, pro elementorum mixtu-
ne. Vbi ergo viua fieri non tulit materiae dispositio, aut locus, illic figuram saltem in-
duxit, vitam additura, si locus & temperamenta permisissent. In litore Anconitano
saxa magni ponderis, quinquaginta & plurium etiam librarum, è mari trahuntur,
his colos & constitutio exteriori ea est, quae lapidi actiti, rudis nimirum & non dissim-
lis laesu aut tritu; interior verò crusta, aut tunica dura est, & quae poliri possit, hanc
secus atque interior actitae tunica; colore etiam subcaeruleo, ne hac quidem nota ab
aetite discedens. Rumpuntur hae saxa maioribus malleis ferreis, magna vi impo-
tis, non quò intus, ut in aquilae lapide, alius calculus inueniatur, sed quò pisciculi
delicatissimi extrahantur, eiusdem generis cum Solenibus, quas Cappas longas Veneti
appellant, sed eò delicatesiores quòd non aqua marina, sed rore quodam tenuissimo, per la-
pidem imbibito pascantur. Hi plures numero, ad viginti, modò plures, modò pauciores
ita saxo includuntur, ut singulis suis sit nidus, ad magnitudinem & figuram piscis omni-
bus lineamentis respondens. Inter nidos saxeo interstitio relicto, ex his veluti è vagin-
lis rupto lapide eximuntur integri Solenes, ad palatum & lumbos delicatiorum pluri-
mum facturi. In his igitur solidissimis saxis, in quibus aqua nulla, nullus liquor, inueni-
tur, praeter eum, quem piscis continet, non figura modò Dactyli siue Solenis, sed vita
etiam & omnis pisciculi laus perficitur & absolvitur, melior ut multo sit, quàm si in ipso
mari extra lapidem natus fuisset. Si igitur in his saxis viuos absolutosque cum vngui-
formi sua fistula Solenes intelligentia hae, formarum dispensatrix formauit, quid in eis
dem fuisse dicemus, figurati quidem ad piscem hunc corporis, non verò viui procrea-
di, facultatem? Figuratum enim, quae animantium corporibus sunt propriae, tum
earum etiam, quae corporibus non viuis eodem semper modo insunt, constanti simili-
tudinis perennitate, causam ego ab effectricibus idæis, non à caeli duntaxat materia &
forma, eiusque motione circulari, pendere credo: atque ita in vniuersum statuo vi-
uam

A vnamquamque formatricem tantum ubique producere; quantum materia capere potest, atque ita multa corporatura quidem hoc, vel illud animal esse, vita verò nequaquam.

Est aliquid prodire tenus, si non datur vltra.

Sic animalium etiam terrestrium ossa, nedum marinorum, in terra generantur; atque modò quidem ossa perdurât, modò verò succi lociq; natura in lapides transeunt. Georgius Agricola in agro Luneburgensi testis est ossa belluarum marinarum orta esse & in lapides conuersa. Plinius etiam è Theophrasto ossa in terra nasci & in lapides transire author est. Huc forsân referenda sint ossa illa enormia, quæ gigantum fuisse vana hominum ingenia crediderunt. Verùm ne vltèrius quàm Conchylia nostra & ossa belluina postulant, naturæ scriinia excutiam; hic finem huic considerationi impono, certus neminem fore, qui nostra hæc benè ruminarit, quin mox sit conclusionem illam è Conchylis connexam derisurus. Hoc igitur in commune responsum sit omnibus ijs qui Conchas, & magna piscium ossa nobis ingessere. Minor equidem Plutarchum hominem philosophum, istud non animaduertisse, vel ex eo saltem, quod in montibus etiam viceret Conchylia inueniri. Quod si verum fuit, quare, non æquè asseruit, superiorem Aegyptum atque inferiorem mari cooper-

Ossa in terra generantur. Ossa in lapides.

Plutarchi in consideratione.

B tam fuisse? Hoc si fateretur, in Thebaida tandem ipsam Aethiopiâ mare deduceret, & ipsos tandem alpes submergeret hac sua collectione. Sed vereor si multus sim in hac conclusionem infirmanda, ne ego prius ambitiosè in re clara reprehensionis accuser, quàm Plutarchus inconsiderantiæ. Multò certè priùs Eratosthenes sese torsit in Conchylis & saluginis causis apud eos inuentæ qui à mari longè sunt remoti, præcipuam illam quæ stionem esse aiens, Quinam fiat, vt duobus tribusq; stadiorum millibus à mari intra mediterranea, plurimis locis, Concharum & Ostreorum, & Cheramydum, ingens multitudo cernatur, & præter hæc falsi etiam lacus inueniantur, quasi maria essent (vti sit) circa templum Hammonis, & in ea quæ ad illud ducit, via, quæ ipsius testificatione longitudinem habeat trium millium stadiorum. Hic enim plurimam Ostreorum colluuiem esse, & salis etiamnum multum inueniri, & marinas exhalationes in sublime ferri, propè ipsum etiam nauium maritimarum fragmenta monstrari, quæ hiantibus terris sint effusa: tum etiam columellas extare, super quibus delphini sunt, habentes hanc inscriptionem, *ἄνω ὄρειαν Σεωπῶν*. His Eratosthenes inductus, Stratonem Physicum, & Xanthum Lydum laudat, qui inter cætera, quæ multa recitat, existimarint ipsum Hammonis templum prius

Concha fossiles.

C ad mare stetisse, ac deinde mari defluente, in mediterranea regione mansisse: atque oraculum, quia mari adiaceret, eò celebritatis, & nobilitatis peruenisse, non esse à ratione alienum: alienum verò à ratione esse, si dicatur, quam habet claritatem & existimationem hoc tempore, eam in tanto à mari interuallo acquirere potuisse. Aegyptum præterea prius temporibus ad Pelusias vsque paludes & montem Casium & lacum Sorbonidem, maris inundationibus fuisse subiectum, inditio esse, cùm salugo effoditur, puteos ipsos arenæ & Concharum plenos inueniri, quasi mare antea regio fuisset. In his Xanthi dictis nihil Strabo inuenit absurdi, sed ad Stratonem reprehendendū, qui inter cætera argumentum de fundo maris attulit, quod nec Straboni, probatur, nec quicquam habet momenti ad ea, quæ modò statui, eleuanda. Aduersus autem Eratosthenem, Stratonem, & Xanthum, eadem dici intelligantur, quæ contra Herodotum Plutarchum sunt à nobis dicta.

D De Conchylis itaq; & Ostreis satis est responsum, illic ea nimirum reperiri, vbi succus idoneus ad ipsorum generationem inuenitur, nullam maris delapsi inducta necessitate. Hæc omnia Goropius. Sunt & alia loca, in quibus istiusmodi Conchylia longè à mari distitis inueniuntur, vt in Heluetijs referente Zoographo in agro Solodurenfi. Scribit & Gyrardus multas Concharum species in medio terræ & in montibus & in lapidicinis inueniri, quæ sunt propè Syracusas. Maius miraculum est quod scribit Gylius (ex Athæneo, vt videtur) super erutis è terra Conchylis his verbis. Posteaquam, sicut ait Nicolaus Damascenus, lib. 104. Hist. ad Apameam Phrygiæ urbem Mithridatici belli temporibus motu terra discessisset, lacus qui antè ibi nunquam comparuissent, repente extitisse, fluuiosque & fontes nouos ex eisdem locis terræ motu excitatos fuisse, veteresque multos exaruisse, ac nimirum plurimam aquam tum dulcem, tum salam, tamen ab eis locis mare longè abesset, ex visceribus terræ sic emanasse, vt tractum vniuersum tum Ostreis, tum alijs piscibus marinis refererint.

Loca alia longinquà à mari Conchylis eria.

SENSVS. MOTVS.

Quibus sensibus careat & quib. nō.

*Sensus exte-
riores habe-
re.*

*Insectorum
sensus.*

Mollium.

Apū gustus.

*An videant,
& audiant
Conchylia.*

*Natices, ut
capiantur.*

Echinus.

Motus.

*Lib. 14. de
anim. tract.
1. c. 2.*

SILICEA testa inclusis (id est, Testaceis) fatendum est, inquit Plinius, nullum inesse sensum, ut Ostreis. Et rursus: Carent, Conchæ visu, omnique sensu alio, quam cibi & periculi. Atque hoc est, quod & Suidas scripsit, Conchas (τὰς κογχὰς) quamuis careant visu, escas tamen sequi videri, odorandi scilicet facultate. Ceterum communis præceptor Aristoteles visum & alios externos sensus Testaceis non negat. Nam in quarto de animalibus capite octauo disputans, docensq; quibus animalibus insit sentienti vis, Mollia & quæ vel crusta, vel testa operiuntur, atque etiam Insecta sensibus prædita esse omnibus constare asserit, nam & visu & olfactu, & gustu. Insecta enim, inquit (τὰ πεννὰ), quàm non pennata, procul sentiunt, ut mel Apes & Cúlices dicuntur. Muliones. Iam Sæpiæ, Polypi, Gammari, odore escarū allectati capiuntur, & Polypi quidem ita adherescunt, ut auelli inde non possint, sed truncari inde non patiuntur. At verò pulicaria herba admota, protinus ab odore eius resilere dicuntur. Gustus etiam similis ratio: interdum enim cibum prosequuntur diuersum, nec eisdem saporibus omnia delectantur. Nam Apes nullam ad rem putidam solent aduolare, sed dulcia petunt, Cúlices nulla dulcia gestiunt, sed acida. Tactu verò sentire omnibus datum animantibus est. Quæ autem siliceo tegmine operiuntur, olfactum, gustumq; habere constat, argumento escarum. Purpuris enim escas putidas Purpurarij emoluntur & accedunt ipsæ ad eiusmodi escam à longè, utpotè odorantes. Sensus item saporum ijs inesse, eisdem illis rationibus patet. Sapore enim rerum earundem quæq; delectantur, ad quas veniunt odoribus inuoluptas per saporum attractionem euenit & dolor. De visu & auditu quanquam certi, manifestiq; habemus, Vngues tamen ad strepitum se subtrahere, inferiusq; subdere cernuntur, quoties ferramentum sentiunt admoueri. Exiguo nanq; extant, reliquo autem toto corpore perinde ac in cubili, occuluntur. Pectines quoq; admoto digito dehiscunt, mox comprimunt se ut cernentes. Natices item qui capiunt, non aduerso flatu sed secundo adeunt, quoties escam persequuntur: nec voce vlla, sed silentio agunt, utpote cum & olfaciant & audiant. Nec fieri posse aiunt, quin subterfugiant, si vox profertur. Echinus inter Testacea genera quibus facultas ingrediendi est, Vertibula, Glanidesq; inter immobilia eiusdem generis, olfactum minimè habere videntur. Hæcenus Aristoteles, apud quem in quo de partibus capite quinto, cum explicasset partes Mollium, Crustatorum, Testatorum, atque Insectorum, ad cibum accommodatas, legitimum oportere certè ut illud habeant, quod ei parti proportionetur, cui sentiendi principatus in sanguineo genere mandatus est, hoc enim in omnibus animalibus inesse necesse est. Quod modò ad motum Testaceorum attinet. Albertus Magnus tradit ideo paruum in ipsis partium exteriorum diuersitatem esse, quoniam animantia sunt, quæ vno eodemque loco remanent, & si moueantur, paruum esse motum: esseq; quæ nullo pacto moueantur, sed affixa semper hæreant. Est autem hæc doctrina Aristotelis.

COITVS. PARTVS. GENERATIO.

Non cocunt.

Grauida dicuntur, sed non pariunt.

IDEM philosophus, qui omnium animalium naturas quàm diligentissimè perscrutatus est, coitum, quin & partum istiusmodi animantium generibus, quæ testa integuntur, adimit. Nam etsi in decimoquarto capite libri primi de historia animalium super eo ambigere videatur, inquit: An Testati generis vlla coeant, incertum est: plurima tamen non coire apertum est. In quinto nihilominus eiusdem historię capite decimoquinto hoc vnum ferè genus totum expers coitus esse scribit, & in noni capite trigésimo, testa intacta, inquit, ut Pectines, omneque Ostrearium siue Conchiarium genus, atque etiam Crusta intacta tunc optima sunt, cum grauida, ut latè in Locustis & reliquis huiusmodi patet: sed quanquam testa intacta grauida dicimus, tamen nullum eorum, vel coitum, vel partum videmus. Sic ille. Sed tamen

Atamen in doctissimo Gallieni Imperatoris epithelamio legimus .

— Non murmura vestra columba,

Brachia non hederæ, non vincant oscula concha.

Et in mari rubro quasdam etiam Conchas nasci scribit Aelianus, testis tum non leuibus, concavis, & secturis distinctis, tum labris acutis, quæ cum coeunt inter se sic alterno incurfu coniunguntur, ut tanquam duram ferratum coeuntium dentes videantur inter se conuenire, vnde fiat, ut si piscatoris natantis quancunq; partem, etiam si sub eam os subest, mordicis apprehenderint, amputent: & similiter si articuli locum comprehenderint, neq; id mirum esse, eum tanta sit marginum acies. Ut verò exactiùs quispiam de Testaceorum ortu & generatione volens satis fiat, non ab re fuerit altiùs ea ex eodem philosopho repetere, quæ is integro super ea capite complexus est. Generatio Testatorum, inquit, quoq; partim similis, partim dissimilis cæteris est. Idq; euenit ratione: quippe cum animalium comparatione plantis, plantarum animalibus assimilentur, ita ut semine gigni quodammodo velut animalia videantur; ut alio modo non semine, & tum sponte tum ex se; aut alia sponte, alia ex se oriri. Sed quoniam naturam proportionem plantis respicietem hoc genus habeat, hinc testa intectum aut nullum in terra gignitur, aut paruù: quale genus Limacum est, & si quid eiusmodi aliud sit, sed rarum. At in mari, similiq; humore multa & varia gignuntur. Genus plantarum contra mari locisq; huiusmodi parum & nullum ferè: in terra autem hæc omnia oriuntur. Habent enim naturam proportionalem, atq; disiunctam. Sed quanto vitalius humidum, quàm siccum, & aqua, quàm terra est, tanto natura Testatorum, quàm plantarum, viuacior est. Nam aliàs eò quidem spectant, ut sicut plantæ ad terram, sic testata ad humorem se habeant, quasi plantæ Ostrea terrena, Ostrea plantæ aquatiles sint. Hinc etiam fit, ut multiformiora sint, quæ in humore gignuntur, quàm quæ in terra. Humor enim naturam habet ad effingendum afformandumque habilioram quàm terra, nec multo minus corpulentam eam, quæ potissimum in mari habentur. Humor enim potulentus dulcis quidam, alumnusq; est. Quam ob rem quæ sanguine carent, nec natura calida sunt, ea nasci in lacu non possunt; minus etiam salis aquis, quæ sint potulentiores gignuntur, ut Testata, ut Mollia, ut Crustata. Hæc. n. omnia sanguine vacant, & natura frigida sunt. Sed stagnis marinis & iuxta amnium ostia gigni solent. Quærent enim vnà teporem, & alimentum. Mare aut humidum, multoq; corpulentius aqua potulenta est, atq; etiam sua natura calidum est, ut particeps omnium partium sit, videlicet humoris, aeris, terræ. Itaq; omnia adipiscuntur, quæ singulis his locis gignuntur. Plantas enim terræ incolas quispiam esse statuerit, aquæ aquatile animalium genus, aeris pedestre, sed quod magis minusue & remotius aut propius res constet, magna miraq; differentia existit. Quartum genus non his locis quærendum est, quanquam aliquid exigit ordine ignis. Id enim quartum corpus enumeratur. Verùm ignis semper formam non propriam habere videtur, sed in alio corpore. Aut enim aer, aut fumus, aut terra esse videtur, quod ignitum est. Sed enim genus hoc apud Lunam quærendum est. hæc. n. quartam illam distantiam adipisci videtur. Sed de his aliàs. Natura Testati generis consistit, partim sponte, partim aliqua ab ipsis emissa facultate, quanquã sæpenumero ea quoq; spontina oriuntur constitutione. Sed generationes plantarum accepisse hoc loco cõgruit. Oriuntur enim earum aliæ semine, aliæ aunsiõne, nonnullæ etiam sobole, ut cæpe. Hoc igitur tertio modo Mituli gignuntur, quippe qui minores subinde iuxta principium adnascuntur. Buccina & Purpuræ, & quæ fauare dicuntur, quasi à feminali natura humores quosdam mucosos emittunt. Semen verò nullum esse eorum putandum est, sed quo diximus, modo, plantis assimilantur. Quamobrem larga eorum copia prouenit, cum primùm constiterit aliquid. Hæc enim omnia, vel sponte ut oriuntur, euenit. Itaq; ratione tunc magis, cum origo præcesserit, consistunt. Aliquid enim excrementi singulis proficisci credendum merito est ab eo principio, cui soboles quæq; adnascitur. Sed cum similem habeant facultatem cibus excrementumq; cibi, fauantur in substantiam similem esse constitutioni primæ consentaneum est: quapropter excremento hoc gigni probabile est. Quæ autem vel sobolem nullam procreant, vel non fauant, eorum omnium ortus spontineus est. Omnia verò quæ hoc modo consistunt, aut in terra, aut in aqua cum putredine gigni visuntur, & imbre admissa. Cum enim dulce in principium constituendum secerit, quod superest, talem accepit formam. Nihil autem gignitur putrescens, sed concoctum. Putredo verò & putridum excrementum rei concoctæ est. Nihil enim ex toto efficitur, quomodo neq; in ijs, quæ ab arte conuoluntur. Nam nisi ita esset, facere non requireretur. Sed quantum inerte est, id aut à natura, aut ab arte detrahitur. Generantur autem in terra humoreq; animalia &

Li. 10. c. 20
Concha ubi
coeant.

Li. 3. de ge-
ner. anim. c.
11.
Testatorum ge-
neratio, qui-
bus compa-
retur.
Limacum or-
tus.

Testata cur
plantis viuaciora.
Formam mul-
tiplices in
humore ge-
nita.
Quæ in lacu
non nascuntur.

Planta ter-
ra incola.

In igne non
generatur a-
nimal.
Testatorum
generantur
duobus mo-
dis.

Purpurarum
cur magna
copia.

Quæ sponte
nascuntur.

Anima omnia plena.

*Cochlea co-
runt.*

*Conceptus
principium.*

*Animalia
sanguinea,
ex putredi-
ne.*

*Cor sangui-
nis principium*

*Animalia,
que ouo ge-
nerantur.*

*Ex verme
que generantur.*

*Insecta ut
incrementum
sumat.*

*Testacea spō-
ra oriri.*

*Genitale par-
tem non ha-
bēt testacea.*

plantæ, quoniam humor in terra, spiritus in humore, calor animalis in vniuerso inest, ita vt quodammodo plena sint animæ omnia. Quamobrem consistunt celeriter, cum calor ille comprehensus siue exceptus est, Comprehenditur autem, & humoribus corporeis incalcentibus efficitur velut bulla spumosa. Sed differentia nobilioris ignobilioris generis constituendi in comprehensione principij animalis est. Huius autem rei causam, & loca habent, & corpus quod comprehenditur. In mari verò multum portionis terrenæ est. Quocirca ex tali concretionem natura Testati generis oritur, ita vt pars terrena citius duret, cogaturq; eodem modo, quo ossa & cornua (sunt enim hæc illiquabilia igne) corpus intus contineatur, quod vitam obtinet. Vnum ex his genus Cochlearum coire perspectum est. Sed an ortus earum per coitum sit, nec ne, nondum satis exploratum habemus. Sed enim quæret quispiam rectè, quid nam in his sit, quod secundum materiale principium genitale à mare profectum mouens potentia tale, quale idest de quo venit, animal efficit. At in his quid nam hoc esse dicendum sit, & vnde & quod principium genitale secundum marem? Ponendum igitur in animalibus generantibus calorem in animali contentum, secernendo ex cibo ingesto, & concoquendo facere excrementum, quod conceptus principium sit. Nec secus in plantis, nisi quod in ijs & quibusdam animalibus, nihilo maris principium desideratur. Habent enim intra se hoc mistum. At plurimorum animalium excrementum illo principio eget. Alimentum autem alijs aqua, alijs terra, alijs quod ex ijs constet. Itaq; quod calor in animalibus contentus ex alimento efficit, hoc temporis calor in aëre ambiente contentus ex mari aut terra concernit concoquens, atque constituit. Quod autem comprehenditur exceptum in spiritu animali, id conceptum facit, motumq; imponit. Constitutio igitur plantarum, que sponte oriuntur, similis est. Quædam enim ex parte contrahitur, & alterum eius partis principium genitale, alterum alimentum sit primum ijs, quæ oriuntur. At verò animalia quædam verme nascuntur, tum exanguia, quæ non ab animalibus gignuntur, tum etiam sanguinea, vt Mugilum genus quoddam, & aliorum fluuiatilium piscium: ad hæc, Anguillarum genus. Hæc enim omnia, quamuis naturam parum sanguineam habeant, tamen sanguinea sunt, & cor obtinent: quod principium sanguinarium corporis est. Quæ autem intestina terræ vocantur, vermis habent naturam, in quibus corpus anguillarum consistit. Quamobrem de prima hominum, atq; quadrupedum generatione, si quando primùm terrigenæ oriebantur, vt aliqui dicunt, non temerè existimaueris altero de duobus his modo oriri. Aut enim ex verme constituto primùm, aut ex ouo, quippe cum aut intra se habeant cibum ad incrementum necesse sit, qui quidem conceptus vermis est: aut alio modo accipere, idque aut ex parente, aut ex parte conceptus. Itaq; si alterum fieri non potest, vt affluat ex terra, quomodo animalibus ex parente relinquitur necessario, vt ex parte conceptus accipiat. Talem autem generationem esse ex ouo aut verme fatemur. Et ergo si initium vllum generationis omnium animalium fuit, alterutrum de his fuisse probabile esse apertum est. Sed minus rationis est vt ex ouo prodierint: nullius enim generationem animalem talem videmus, sed alteram tum sanguineorum, quæ diximus; tum exanguium qualia sunt Insectorum nonnulla & ea, quæ testa operiuntur, de quibus agitur. Non enim ex parte aliqua oriuntur, vt ea quæ ouo nascuntur. Incrementum etiam, similiter, vt vermes capessunt. Vermes enim augentur, in partem superiorem, & qua principium continetur. Alimentum enim superius ab inferioribus ministratur. Atq; id quidem commune cum ijs quæ ex ouo proneniunt, habetur: sed illa totam materiam absumunt. In ijs verò quæ ex verme gignuntur, cum ex constitutione in parte inferiore contenta pars superior creuerit, mox ex reliquo alimento inferior articulatur. Cuius rei causa est, quod cibus postea quoq; in parte septo subiecta conficitur omnibus. Incrementum autem hoc modo fieri vermium, apertum in apibus, ceterisq; similibus, est. Principio enim partem inferiorem magnam, superiorem habent minorem. Idem augescendi modus in Testatis etiam est. Quod & ipsum constat in genere Turbinato; scilicet anfractibus eius, qui subinde, accrescentes plures efficiuntur in partem priorem, quod caput vocatur. Dixi ferè quemadmodum generatio, tum eorum, tum cæterorum sponte orientium agitur. Omne autem genus Testatum sponte institui; apertum hinc est, quod nauigijs putrescente fece spumosa adnascuntur, & locis multis, vbi nihil tale aderat antè, post per inopiam humoris facto cœno Ostreae prouenerunt: vt apud Rhodum insulam, cum classis applicuisset, & scidilia projecta essent in mare tempore post cœno obducto testis Ostreae in ijs reperiebantur. Nihil autem partis genitalis emitti ab ijs argumentum est, quod cum Chij quidam ex Pyrrha Lesbi insulæ Ostreas viuas portassent, & in loca quædam maris reciproci æstus

Aestus & luto similia dimisissent, plures nihilo fuere temporis spatio, quanquam incremento corporis plurimum profecerunt. Quæ autem ova vocantur, nihil ad generationem conferunt, sed indicio sunt nutritionis melioris, quæ in sanguineis pingue est: quamobrem sapore per id tempus præstant, ciboq; laudantur, argumento quod & Pinna, & Buccina, & Purpuræ continent quidem semper ouum illud vocatum, sed aliàs maius, aliàs minus. Sunt etiam quæ non semper sed verè id habeant. Mox enim tempore procedente minuitur, demumq; totum aboletur, vt Pectines, Mituli, Ostrea. Tempus hoc enim prodest eorum corporibus. Alijs nihil tale apertè venit, vt Callis. Sed singulorum, & quibusnam orientur locis, petere ex historia debes. Hæc omnia itaq; Aristoteles, qui & in quinto de historia capite duodecimo genus omne quod testa integitur verno autumnaliq; tempore habere cerni testatur ea quæ ova appellant, exceptis Echinis cibo idoneis, quippe quibus etsi per ea tempora præcipuè vbertas ouorum est, tamen nullo tempore committitur, vt ouis omnino careant, sed maximè plenilunijs, diebusq; tepidis restituuntur reddunturq; pleniores: qua de re suprâ plura diximus: Concharum quoq; corpora Lunæ effectu (in plenilunio) augetur. Plinius. Idem omnes Conchas celerimè crescere scribit, præcipuè Purpuras.

Oua Testaceorum Generationi inepta.

Quando ova vocata habeant.

TEMPERIES.

VIGENT Testacea vere & autumno: laborantq; per frigus & æstum, temporis exuperantiam ferre impotentia. Argumento est, quod Echinis euenit, habent enim id iam inde abortu naturæ & plenilunijs vberius, non quia per id tempus copiosius pascuntur, vt quosdam putare diximus, sed quod noctes tepidiores sint propter lucem pleniorum. Calorem enim desiderant, quoniam frigori patent, vt pote quæ sanguine careant. Ex quo fit, vt æstate potius vbiq; vigeant, præterquam in Pirensi Eutripo, nam ibi non minus tempore hyberno probantur: cuius rei causa est, quod tunc vberius pabulentur, cum pisces per id tempus ea loca relinquunt. Aristoteles cum dixisset latere aliquorum genus totum, aliquorum partim latere, partim non latere, testa intacta omnia latere tradit, vt in mari Purpura, Buccinum, omneq; id genus. Sed absolutorum latibulum euentius esse condi enim secessu vt Pectines facere videntur. Aliqua leuiore quodam tegmine superimposito delitescere vt Cochleæ terrestres, idest Limaces, & ad hærentium mutationem incertam esse. Non tamen eodem tempore omnia latere, sed Limaces Hyeme, Purpuras & Buccinna canis exortu dies circiter tricenos condi, Pectines etiam tempore eodem. Sed eorum plurima sanè latere algore vrgente & æstu.

Echinorum natura.

li. 8. h. c. 13. Quæ lateant.

Cochleæ, vt lateant.

Quando lateant.

PRÆSAGIVM. ANTIPATHIA.

CONCHÆ adhærescentes, inquit Plinius, tempestatis signa sunt. Antipathiam quandam cum tonitru habere videntur, etenim sunt qui velint Conchylia & Ostrea tonitru sæuiente margaritas quasi abortiendo vomere, ideoq; multas in arena reperiri.

DENOMINATA.

Kογγαλίσει author Helychio, πεπόνηται ἀπὸ τῆς ἡχῆς τῶν κόγχων, à sonitu Concharum, forsan à sonitu, inquit author thesauri linguæ Græcæ, quæ inflatæ reddunt: inflari autem eas & sonare, antè cum ex Plinio, tum ex alijs diximus. Κογγαλιωτής qui conchylia venatur, Conchyliarius, seu Conchyta, vt Plautus loquitur.

In rudente.

Saluete fures maritimi, Conchyta atque Hamiota

Fameliea hominum natio, quid agitis?

Budaus tetrasyllabas scribit κογγυλευθῆς à κογγύλη. In codice Iustiniani dicuntur murileguli, quasi Muricarij à Muricibus. Dicuntur & Conchylegi, Cod. de metallarijs, qui Conchylia, Murices seu Purpuras colligunt. Hinc & κογγυλίας λίθος, quem Helychius esse dicit durum & in se habere κογγυλίη τύτες. Meminit huius lapidis Pollux quoque ianuens

Murileg.

Conchylias lapis.

*Conchites
lapis.*

innuens à Xenophonte vocari κογχυλιαθλον. Conchitea lapidem erui in fossa Hildeshaimiæ urbis; qui incuruis liris ad scapulas redeuntibus & aurei coloris armatura decoratur, testatur Georgius Agricola. Longus, inquit, esse solet palmos duos, latus palmum. Conchitæ lapidi alij etiam cognati sunt, similiter à similitudine, qua Conchas aliquas siue Testacea animalium referunt, dicti; vt Cochlites, Myites, Ctenites, Strombites. Est & Cōchites faxi, vel marmoris genus, cuius Pausanias meminit in Atticis: Ex Græcis, inquit, soli Megarenses Conchiten habent, & in ciuitate multa ex eo ædificauerunt. In primis verò candidus est, & reliquis lapidibus mollior, cui Conchæ marinæ semper insunt. Κογχυλιαθλον Helychio sunt γυναικες νυμφου. Ο' σρακινδα Pollucii lusus genus est, quo ducta linea dispartito in partes pueros disperfit, mox proiecto Ostraco siue testa pars quæ supinum pronumq; eius casum diuinarit, alteram in fugam dilapsam insequitur. deprehensus (asinum nominabant) confidet, reperitq; cationem nox an dies. Lusus istum apud Hollandos etiamnum ex vsu esse scribit Nomenclator, vocarique ibi Luysen oft noppen, siue hol ofbol, quod est planū ne an cauum. Milphio seruus apud Plautum ait se Ostreatum tergum gestitare, idest, verberibus & vulneribus duratum, vt sunt Ostreorum testæ. Ostreofus, est Ostreis abundans. Vtitur hac dictione Terentianus Maurus in exemplo Priapei carminis.

*Ostracida
ludus.*

*In pannelo.
Ostreorum
tergum ge-
stare.*

*Nam te præcipuè in suis urbibus colit ora,
Hellepontia, cæteris ostreosior oris.*

Lib. 1. Geor.

Ostrifer, qui Ostrea, seu Conchylia producit, Virgilius:

Pontus & ostriferi fauces tentantur Abydi:

*Ostracites
gemma.*

Et. 37. c. 10

Li. 36. c. 19

Ostracias siue Ostracites, (ὄστρακίτις) gemma est Testacea, cuius duæ ponuntur species à Plinio, altera similis achatæ, nisi quòd achates poitura pinguescit: altera tam dura, vt aliæ gemmæ fragmentis eius scalpantur. Nomen accepit hæc gemma ab Ostrei similitudine. Est etiam Ostracites lapidis genus testæ similitudinem habens, cuius vsus est pro pumice ad læuigandam cutem, vt legere est apud eundem Plinium.

M Y S T I C A.

*Veneri dicā-
ta Concha.*

Lib. 3. sylu.

Lib. 1.

CONCHA Veneri erat dedicata, atq; eam ex Concha natam veteres fabulabantur. Concha itidem Cyprum deuotam canunt, Statius:

*Ite dabit cursus matris Cytheræ secundos,
Placabitq; notos, fors & de puppe timenda
Transferet, inq; sua duces super æquora Concha. Et antea dixerat.
Hæc & caruleis mecum consurgere digna
Fluctibus, & nostra potuit considerare concha.*

Lib. 2.

Dicantur ei deæ Concham nonnulli autumant, quoniam Conchulæ, Pinnæ, antequam excludantur, inter se quàm primùm coeant, sed Aristotele testante, Conchyliorum coitus incertus est; quare alij ad salacitatem referunt, quæ concitetur ex eorum cibo: Vnde etiam apud Martialem legimus.

Lenior è conchis Galle Cytheriacis,

Id est Veneris. Sed & Propertius Concham Erycinam appellat.

Et venit è rubro concha Erycina mari.

*Concha Ery-
cina.*

In Rudente.

Et ante hos Plautus de ipsa Venere locutus.

Te ex concha natam esse autumant.

*Mulierum
officium.*

*Li. 2. Misbo-
log.*

*Lib. 28. Hic
rog.*

Alij deniq; idem significare volunt, quod Phidiæ illustris illius pictoris symbolum, qui Eliensibus Venerem, Testudinem calcantem pinxisse legitur, eo symbolo, veluti tacita ambage indicans, mulierum munus esse, οὐκ ἐπιαν καὶ σιωπῶν idest ædiū custodiam & silentium. Qua de re consule Plutarchum, Stobæum, & Pausaniam. Sed & hoc quoq; symbolum Phidiæ in priori sensu Placiades interpretatur ex autoritate Iubæ in physiologicis, nempe quòd Testudo toto corpore simul aperto in coitu misceatur. Ostrea verò etiam Hellepontico ludibrio, inquit Pierius, ne deo dicam, ita dedicantur, vti Concha Veneri, putarim ob earum copiam, quæ Lampfaceno litore, totoq; Hellepontico ingens est: vnde Ityphallico veteris poëtæ ipsi Priapo dicto, ita legitur.

*Nam te præcipuè in tuis urbibus colit ora,
Hellepontia, cæteris ostreosior oris.*

Qui versus apud Terentianum reperiuntur, vti paulò antè citauimus.

HIEROGLYPHICA.

CONCHAM & Cancrū pingebant Aegyptij Sapientes teste Horo Apolline, volentes significare hominem, qui seipsum non curat, sed curetur à propinquis. Per Ostrea verò picta sculptauè humanum genus significati, philosophorum antiquissimi tradiderunt. Hinc diuinus Plato humanum genus Ostreorum simile esse dixit: nulla enim potuit similitudine nostræ imbecillitatis naturam significantius explicare, cum Ostrea inditium esse dixit animi in corporis carcerem & tenebras coniecti: ita enim Deus corpori animam adglutinavit, vt necessarium sit hominem corporis affectibus tangi vel inuitum. Quid verò aliud illa vel diuinæ vel stellaris essētiæ scintilla hic patitur, nisi quod dum corpori adherescit, & vinculis se coerceri sentit, & quodam obscuritatis carcere detineri? vnde fit, vt suæ plerunq; immemor originis, modò sensui se, modò appetentiæ subijciat & alieni facta iuris, cū materia, cui adglutinata est, rapiatur in præceps. Piscatore igitur Petro opus est, qui nos aut scopulis auulsos, aut de imo maris fundo erutos assertori nostro litora reuulsi, penitentiæ prunis affos in escam apponat, vt ita absumpti in ipsius diuinitatis amplexu, ad sublimioris vitæ consortia transcamus. Quod verò testam Ostrea pro pelle habent, quæ sine eorum interitu auferri nō potest, eorum sunt hieroglyphicum, qui nec squammas ignorantia deponere possunt. diuinis admonitionibus quantumlibet institui, nec cultū spiritus suscipere patiuntur, qui quidem vt Hierosolymitanus Hesychius ait, etsi in mari baptismatis inueniantur, etsi in fluminibus poenitentiæ, abominabiles tamen sunt: cumq; vitā fortiti sint in sacri lauacri tinctura, vocationem tamen, regenerationemq; corruerunt, dum neque pinnulas neque squamas induere procurarunt, sublimem videlicet vitam, cognitionemque diuinorum, quæ cælestis est, sed obcæcato corde in ignorantia voraginibus detinentur & propterea in his qui squamas habent, nequaquam adnumerantur. Quare Paulus fornicatorem, avarum idolis seruientem, maledicum, ebriosum, detractorem, legum bonorumq; morum corruptorem, à fratrum commercio submouet: Ostrea enim hæc sunt, & id genus reliqua, quæ sine squamis & pinnulis esse deprehenduntur.

Homo seipsum non curans.

Humani generis typus.

Anima vt corporis inhaereat.

Testis regi quid significet.

E P I T H E T A.

CONCHA Empedocli apud Plutarchum βαρυώτος, idest, tergrauis nominatur his versibus:

Τῆτο μὲν ἐν κόγχαισι θαλασσονομίῃ βαρυώτοις,

καὶ μὴν κηρύκων τε λιθορρίνων χελύων τε

Ἐν δ' ἄψι χθόνα χρωτὸς ὑπέριστα ναιετάει. idest,

Inspice tergrauis Conchas quandoque marinas

Buccinus, exemploq; obdueta Chelys tibi saxo

Esse potest, summo vt videas in corpore terram.

Dicitur ibidem θαλασσονόμος quasi legem habens marinam, hoc est, marina, siue æquorea, quo postremo epitheto vsus est Martialis, dum canit:

Leuis ab æquorea cortex Mareotica Concha

Fiat: inoffensa curret arundo vis.

Alijs Concha quoque Erycina vocatur, idest, Sacra Veneri Erycinæ, aut quòd Venus ex Concha marina prodierit, vt etiam innuere videntur verba Statij Venerem loquentem inducentis.

— *Et nostra potuit consurgere Concha.*

Dicitur & Inda, quoniam Oceanus Indicus maximè mittit Margaritas, quæ oriuntur in Conchis: nec non etiam Sidonia, quoniam apud Sidonem frequentes fuerint, vel propter Conchyliorum sanguinem quo fiebat purpura. Cur Conchylia Horatio lubrica dicantur, sic explicat Turnebus. Lubrica Conchylia dicuntur, intus polita, leuia, nitida, etsi quædam foris scabra sunt & aspera, vt ex his quæ subijcit Flaccus, apparet, alioquin sunt politæ foris Conchæ, & quædam ab historicis vocantur Liostrea, quòd eorum sit leuigatior & æquabilior foris testa. Lunata verò vocauit Plinius, vel quòd curua sint in modum bicornis Lunæ, aut quòd noua impleantur luna. Conchæ quoque apud Ouidium cognominantur, marinæ; tenues. Terga cauis super obsita Conchis. Idem de ceto dicebat in quarto

Metamor-

Lib. 14.

Epig. 209.

Erycina Concha.

Margarita ubi nascantur.

Conchylia lubrica cur dicta.

Lib. 1. c. 24. aduersa.

Lunata cur dicta Plinio

Geor. 2.
In Rudente.
Li. 17. c. 22.

Metamorphosios, & in decimoquinto habet: *Deseritis Conchis leuior*: Horatio dicuntur viles, capaces: squalentes Virgilio, aliqui sordidas interpretantur, malim aridas vel asperas. Cicero grandes dixit, sed hoc differentia, non epitheton est. Nominantur à Plauto è genere Concharum Plagusia, quo nomine eas venire existimat Turnebus, quæ crustam tegumentum latam patulamq; habent, quasi *πλακώσσαι* dicantur. Nam à *πλακῶς* deducitur, inquit, quo nomine cum sit mons Ciliciæ, idem tamen etiam mons Placutius vocatur.

PROVERBIA.

Concha digni
qui dicantur.
Conchas de-
gere.
Li. 2. de Ora-
tore.

Kονχῆς ἀξιος, *Concha dignus*. Quo loco author adagiorum: Rem nullius, inquit, pretij Concham dicunt Græci, quemadmodum Latini nauci & floccum. Vnde quod contemptissimum, nulliusq; rei significabant, id *κόγχης ἀξιον* dicebant. Conchas legere prouerbio dicuntur, qui ad animum remittendum nonnunquam ad ludicras quædam sese demittunt. Ita Cicero. Sed tamen ita narrare solet Scauola, Conchas eos ad Caietam & Lucrinum legere consueffe, & ad omne animi remissionem ludumq; descendere. Hic scimus, inquit Manutius, non de futuros, qui nos dicant etiam gignere prouerbis, quos ad Angelum Politianum remittit, qui prouerbio nominatim & adpositè vsus est in Miscellaneis, cuius viri auctoritatem apud se sanctiorem esse dicit, quàm vt metuat eius incomparabili eruditione vel latum digitum discedere. Valerius Maximus de Scipione & Lelio: Ita animi quoq; remissioni communiter acquiescebant. Constat namq; eos Caietæ & Laurenti Conchulas & calculos lectitasse. Author adagiorum in eiusdem adagi declaratione summi ocij esse scribit, Conchas & Umbilicos legere in litoribus, qui Iulius esse solet puerorum: quamquam, inquit, transferri potest ad eos qui aliud agentes, obiter etiam leuiora quædam animi gratiâ admiscunt. *Κόγχην διελθῆν*, *Concham dividere*, obijjs, qui nullo negotio quippiam perficiunt, Suidas dixit, item Hesychius & Varinus, *τῶν ῥαδίως τι ποιῆταιων. οἶον, αὐτοῦ ἐς τὸδε τῶ κόγχον διελθῆν*. Et Suidas rursus: *Ὡς πρὸς κόγχην χυλῶν διελθῆν. παροιμία ἐπὶ τῶν σφόδρα εὐτελεῶν*. Author adagiorum reddidit. Tanquam Concham dilacerare, vel Conchylum discerpere. De imbecillis, inquit, & viribus longè inferioribus dicebatur, nam illisæ solo rumpuntur Conchæ, quò cibus eximatur: aut inciso neruo, quo se contrahunt, ac diducunt, contrahuntur. Hæc ille: videtur autem angustiore fecisse, vt vult Zoographus, prouerbij vsum, qui communior esse potest ad rem quamuis, quæ nullo negotio peragatur. Illud quoq; Ouidij.

Lib. 8. c. 8.

Conchâ di-
uidere.

Li. 4. de trist.

Litora quos conchas, quot amæna rosaria flores.
Item illud in eodem sensu:

Litore quot concha, tot sunt in amore dolores,
prouerbialiter prolatum videtur, de re innumerabili. *Ὡς πρὸς λεπὰς προσίχεται*, id est, vertit Adagiorum author, *Ostrei siue conchylj in morem adheret*. Aristophanes dixit in anum, quæ ægrè à iuvene diuellebatur, Caterùm *Lepas* species Conchæ est, & non rectè Ostreum vertitur.

Ostrei in mo-
re adherere.

VSVS IN VARIIS.

Vfus ad cul-
turam.
Georg. vi.
tium. 2.

SCRIBIT Ferrantes Imperatus Neapolitanus lapides Concharum species referentes in calcem celerius redigi posse. Sed & Hollandi alijq; circumuicini populi maritimi calcem exustis in fornacibus Concharum generibus conficiunt candidissimum, & ad edificandum perquam vtilem; quamquam minus quàm nostra imbres perferat. Antiqui qui in vitium cultura Testaceis utebantur, vt inuit Maro his versibus,

*Quod superest quæcunq; preme virgulta per agros;
Sparge limo pingui & multa memor occule terra,
Aut lapidem bibulum, aut squalentes infode conchas.
Inter enim labentur aqua, tenuisq; subibit,
Halitus: atq; animos tollent fæta.*

Vbi Seruius, Cochleæ (melius Conchæ) propter admittenda spiramina infodiuntur; lapis

A lapis verò arenarius & propter spiramina, & propter immodicum hauriendum humorem si fortè nimius fuerit. Artifices aliquas quoque Conchas, præsertim verò illas, quæ margaritas ferunt, polire solent, hæ politæ nitore placent pulcherrimo, & iridis coloris æmulo proque diuersa ad lucem conuersione, vt colla columbarum vario, inde opera varia, ornamentaq; conficiuntur. Iisdem chartam læuigamus, isque vsus antiquus & Martiali notus, apud quem sic legimus.

Læuis ab æquorea cortex Mærotica Concha

Fiat: inoffensa curret arundo via.

Conchæ itidem marinæ suffragia primùm fuere, quas postea ex ære confectas σπονδύλες dixere; deinde fabæ albæ aut solidæ in vnam ligneam absolutionis, nigræ aut perforatæ in vnam æream condemnandi causa mitti solitæ. Solebant olim & Conchis ceu vasculis quibusdam sigilla includere, vt hodiè ligneis torno factis, vel è laminis stanneis æreis, quò typi diutius conferuentur. Ad quod alluisse videtur Aristophanes. *Καὶ τῆ κογχῆν ἰὴ πᾶν σελῶς σημεῖοισιν ἐπιβῆσθαι.* Quo loco Scholiastes addit dictum hoc à Comico, *ὡς κογχῆς ἢ τοι κογχυλίας ἐπιτιθέντων ταῖς σφραγίσιν ἀσφαλείας ἕνεκα, εἰς το μὴ ἀφανίζεσθαι τὴς τοῦτες αὐτῶν.* In Xaguaguara Indiæ regione simili modo viri, vt Petrus Martyr scribit, pudenda sua testa marina includunt. Apud Cariarenses verò eodem teste Conchylis marinis vtuntur in bello ad excitandos animos tempore pugnæ, quemadmodum nos antiquos Europæ factitasse antè diximus. In Africa, in Tebuto regno pecuniæ vim habent Conchyliorum Persicorum tegumenta, vt Leonius tradit. In Aethiopia item Conchæ quas porcellanas Itali, Lusitani Buzios vocant, monetæ loco sunt; nec non Bengalæ Concharum speciebus loco Baxaruchos monetæ vtuntur, sicuti legere est in prima parte navigationis Hollandorum in Indiam. Apud Athenæum Didymus inquit solere aliquos lyræ loco Conchylis & Ostracis collis concinnum quendam sonum saltantibus edere. Pictoribus quoque in vsum cedunt Concharum testæ, quibus sua infundunt pigmenta. Erat ex iisdem lusus quidam quem ὄσρακισμός siue ἔξυσρακισμὸν, id est, relegationem dicebant. In eo populus testulis in urbem missis aliquem relegabat, cuius nomen in ijs ipsis Ostracis inscriptū erat. *Ἐποσρακισμός* verò ludus erat, quo Conchæ per superficiem aquæ mittuntur, & saltus ipsi Concharum proiectarum numerantur priusquam mergantur, ex ipsoq; saltuum numero victor pronunciat, vt pluribus Pollux docet in nono, vbi etiam *ὄσρακισμός* vno in loco scribitur, sed malè, nā *ἐποσρακίζω* agnoscit Suidas; & *ἐποσρακισμός* Eustathius, scribens esse *ἔδος παιδίας, καθ' ὃ ὄσρακία πλατῆα ἐκτετριμμένα ὑπὸ θαλάσσης, προίενται κατὰ τῆς ἐπιφανείας τῶν ὕδρων. καὶ ἐπὶ τρεῖς κεντα ἐπίσπε πολλὰ κί, εὐς ἀπονήσαντα δύωσι κατὰ θαλάσσης, ἢ δὲ ἰσὼ ποίενται πρόσωψιν.* Vnde dicit manasse illud *ἐπί τῶν ὄσρακων οὐχ ἡ μεταβαλλομένων, prouerbiū, ὄσρακὸς περιστροφὴ, siue ὄσρακὸς περισσραφέιτος, vel μεταπεσότος, id est, τῶν πραγμάτων ἔξαλλαγέντων ὡς ἔτυχεν, rebus fortè fortuna immutatis.* Dicitque ibidem Eustathius, etiam ab eis qui ὄσρακίδια ludunt, prouerbiū hoc ortum fuisse. Polluci idem ludus ὄσρακίδια dicitur, citans Platonem in Phædro, vbi ait; *φουὰς δὴ γίνεσθαι ἐκ τῶν, καὶ ἀπεσφρηκῶς ὑπὸ ἀνάγκης, ὁ ποῖν ἔρασης, ὄσρακὸς μεταπεσότος. ἔται φουὰ μεταβαλῶν. ὁ δὲ ἀναγκάζεται διαίκεν ἀγανακτῶν, καὶ πιθειάζων.*

Metaphoricè verò de subita rerum mutatione dicitur & conuersione repentina, qualis est eorum qui ὄσρακίδια ludunt. Eunapius. *ὡς περὶ ὄσρακὸς μεταπεσότος, ἐπιτοβέλτιον ἐχώρησε Ρωμαίοις, velut Ostraco conuerfores Romanæ in melius cessere.* Lucianus in Apologia, *περὶ τῶν ἐ. ἰ. μιθῶ συνόντων.* *Ἐπειτα πάντων ἐκλαθ. μινος ὄσρακὸς φασὶ μεταπεσότος, ἐκόνε αὐτον φέρων εἰς δουλείαν ἔτω περιφροῦ καὶ περίλεπτον ἐνήκει.* id est, deinde oblitus omnium, testula, vt aiunt, transmutata, volens ipse semet in seruitutem vsque adeo manifestariam & insignem coniecit. Adagiorum author incertum esse ait vtrum sumpta sit metaphora a ludi genere eo quem diximus, an ab Ostracismo suffragiorum genere quodam, quod per calculos ac fabas ferebatur, in hoc repertum, vt per id ciues, qui vel opibus immodicis, vel nobilitate, vel gloria, vel alia quavis insigni virtute multitudinis inuidiam in se prouocassent, in exilium decenne relagarentur. Hoc pacto fuit eiectus & Aristides: non aliam ob causam, nisi quòd molestum esset populo, iusti cognomen illi vulgò tributum. Ferebatur autem Ostracismus ad hunc modum. Ostraci, id est, Testæ viritim in comitijs dabantur. In eis, quem quisque veller vrbe cedere, literis inscriptis indicabat; hos deinde omnes in fori locum quendam cancellis circumseptum, deportabant. Porro magistratus quibus hoc datum erat negotij, primùm vniuersos recensebant, qui nisi plures sex millibus fuissent, nihil conficiebatur. Deinde semotis vniuscuiusque calculis, is qui pluribus calculis damnatus erat, ad decennium in exilium ire iubebatur, ita tamen, vt illi liberum interim

Concharum politura. Lib. 14. Epig. 209.

Vsus ad suffragia.

In Vespis.

Li. 4. dec. 3.

Pro classico. Pro pecunia.

Pro lyra.

Ludi ex Conchyliorum testis.

De quibus dicatur Ostracismus.

Metaphora de Ostracismo.

Ostracismus què ferebatur.

interim esset fructus suos accipere. Erat itaque Ostracismus non improbitatis castigatio, sed vulgaribus animis inſitæ inuidiæ placatio. De lusu verò Oſtracorum antè ex Polluce diximus.

V S V S I N C I B O .

Quando meliora.

Lib. 32.

L. 9. h. c. 30

Aluum curcians, & qua, & que non.

Quibus dentur.

Neumenta.

Aluum & urinam qua facilius moueatur.

Lib. 3. simpl.

Venus è Conchanata curdicatur.

Li. 17. c. 22.

In Rudente.

Vt condiantur.

Lib. 9. cap. 7.

Lib. 4. cap. 3.

Lib. 16.

Geog.

QUANTOPERE varijs Conchylijs delectati sint veteres, ac maximè Romani, obiter antea innui, & in singulorum ferè priuatis historijs patebit. Athenæus Oſtreacea quandoque humorem habere scribit lacti ſimilem, eoque tempore ſuauiſſima eſſe. Omnia autem teſte Plinio modicè collui in cibis oportet, quia ſaporis gratia perit. Optima ſunt cum grauida ſunt, licet nemo, vt ex Ariſtotele diximus, eorum vel coitum, vel partum viderit. Commune verò omnibus hoc eſt, vt ſalſum quendam in ſua carne ſuccum habeant, quo aluum citare nata ſunt, id quod vnicuique magis minusuè datum eſt. Quæ enim dura carne conſtant, minus hoc habent, quàm Oſtreæ, quæ ſanè omnium Teſtaceorum molliſſimam carnem habent: parua verò Chamæ, Spondilij, Solenes, Purpuræ, Buccinæq; & alia id genus, duram. Itaque Oſtreæ minus quidem durant & aluum faciliùs mouent: quæ autem duriora ſunt, vberius alunt, & difficiliùs concoquantur. Purpuræ Buccinæque duriorè ſunt carne, ſuccumque efficiunt craſſiorem: ſed caro in alijs, præſertim in Oſtreis humidior tenaciorq; eſt. Præterea quæ duram habent carnem, & concoctu difficilia, ita corruptioni minus obnoxia ſunt. Qua quidem ratione ſæpius ea exhibere ſolemus ijs, quibus ex malorum ſuccorum copia cibus in ventre corrumpitur, ſiue eo ex iecinore affluat, ſeu in ipſius ventriculi tunicis contineatur. Dantur autem, inquit Galenus, ijs quibus cibus in ventre corrumpitur in optima aqua biteruè decocta, ita vt cum ſalfa prior iam ſentiat in aliam quæ pura ſit, transferatur. Ex ijs quæ duram carnem habent, ſuccus procreatur, quem crudum vocant, ſicuti quæ mollem, pituitoſum, quemadmodum verò ea quæ ſuccum illum ſalſum exuerunt, carnem habent corruptioni repugnantem, & quæ aluum ſiſtat, ita ſi (cum ſale & garo condita fuerint) eorum ebiberis iuſculum, venter quidem abundè mouebitur, corpus verò nihil ſentiet alimentis: at caro ipſa ſolidior & difficiliùs concoquitur, & crudum craſſumq; ac ſtigidum gignit ſuccum: maximaq; ex parte lentum ac pituitoſum: quamobrem ſenibus maximè incommoda eſt Oſtrearum, & Teſtatorum omnium caro. Mneſitheus Athenienſis de Teſtatis hæc prodidit; Oſtreæ, Chamæ, & Mituli, cæteraq; id genus, carnem habent, quæ ob ſalſum, quem in ſe continent ſuccum, ægrè concoquitur, & ſi cruda edantur, aluum cient. Quod ſi concoquantur, vel in quouis humore, magnam ſalſuginis partem in eo relinquunt, quò fit, vt eorum iuſcula aluum turben: caro verò ipſa, ſalſi illius ſucci iam expers, minimè ventrem perturbet. Quòd ſi probè aſſentur Conchæ, maximè tum ſalſe euadent, vt quæ ſuccum iam habeant ab igne veluri ſuccenſum, & prope dixerim, abſumptum. Ad aluum vrinamue ciendam cæteris præſtant Mituli, Oſtreæ, Peſtunculi & Chamæ, vt author eſt Diocles Carſtius. Galenus pariter Conchularum maris & cæterorum ferè Oſtreorum ſuccum planè tum ſalſum eſſe tradit, tam ventrem ſoluendi vim obtinere quamuis earum caro, inquit, ventrem reprimat. Paulò aliter Cornelius Celfus, aluum mouere ait Cochleas, Oſtreæ, Pelorides, Muſculos, & Conchulas ferè omnes. Et Plinius Pharnaciam phyſicum citans, Vriticam coctam cum Conchulis aluum ciere author eſt. Dioſcorides verò, Chamatum, Conchulatamq; in exigua aqua decoctarum ius, aluum ciere, idq; cum vino aſſumi vult. Lego & apud Serenum.

Ventri moliendo

*Quodque ſatis melius verbis dicemus Horati,
Mugilis & viles pellent obſtantia Concha.*

Aetius, qui re venerea vti nō poſſunt, edere Polypoſ, & Conchiarum omnia genera iubet. Inſigniter ſanè Venerem incitat earum eſus, vnde Venerem Concha Cyprum veſta m. alijs Cohcha natam voluerunt: atque huc pertinere putat Adrianus Turnebus illud Plauti: *Cave tu harum Conchas ſpreueris*. Quod ad condituram Conchyliorum attinet: In omne genus Conchyliorum condimenta ſumes, inquit Apitius, piper, liguſticum, petroſelinum, mentam ſiccam, cumini pluſculum, mel & liquamen: ſi voles, folium & malabathrum addes. Diodorus Siculus Conchas permagnas legi in Aegypto ſcribit, quarum teſtis ſaxis attritis, interiore carne cruda ſapore Oſtreis perſimili veſcuntur, vbi verò tempoſtas ventorum vi diutius perſeuerat, Conchæq; deficiunt, ad oſſa cōfugere iam cumulata. Conchas, quæ carnem habeant, hoc modo Ichthyophagi teſte Strabone nutriunt: ijs in foſſam vel lacum immiſſis, piſciculos in cibum iniiciunt, atq; in penuria piſcium vtuntur.

VSVS IN MEDICINA.

CONCHYLIA, inquit Sauonarola, & Ostrea magis medicinæ quàm ciboidonea sunt. Galenus ad ægilopes cum testis suis teri & apponi iubet: aliquos verò etiam aloen & mirram miscere ait, & alias in lib. de composit. medicament. Conchas vltas vnum ex validissimis medicamentis ad achores esse. Eorundem testarum cinis vltibus malignis prodest. Rasis Conchas marinas adustas abstergendo dentes purgare, ex non adustis cõtritis emplastrum applicatum adustionem ignis sanare asserit. Quomodo verò vrantur docet Seruitor his verbis. Oportet qui vult comburere Testas Conchyliorum, quòd terantur & ponantur in olla munda, & ponantur in furno figuli vna nocte, deinde extrahantur sicut combustæ, sicut cinis albus: sin autem ponas iterum in furno panis vel eodem dimittendo, nec sint alba calcinata. Et sunt qui ponunt Cochleas super prunas & exufflant, & dimittunt, donec fuerint albæ, & terunt & ponunt super Testam terream super carbones & exufflant, donec sint albæ secundum voluntatem eorum.

Euporist. 2.
106.

Ad ægilopes.

Ad achores.

Ad vlcera

maligna.

Testa Coch-

learum vi com-

burantur.

DE TESTACEIS TURBINATIS

in genere. Cap. II.

SYNONYMA.

Τρομβὼν in genere dicta sæpius Aristoteli, inter Testacea, maximè vbi de Cochlearum generibus ei sermo est Theodorus Gaza Turbinata interpretatur. Sunt autem hæc quæcunq; in volutas & anfractus, seu spiras, quales in prælis & torcularibus visuntur, Testas suas quoquo modo reflectunt, vt in Cochleis in primis cerocere licet. Hæ enim omnes Turbinatæ sunt, sed breuiore rotundioreq; nec exeunt in mucronem suo Turbine, vt Strombi propriè & priuatiu dicti. Zoographus ἰλιχοειδῆ etiam dici posse putat, quoniam Græci ἰλιχα, vocant, quas diximus volutas, siue anfractus. Et Rondelatio in genere sumitur pro omnibus Turbinatis: quemadmodum hinc verbis nobis scriptum reliquit. Massarius vir admodum doctus in suis annotationibus in nonum librum Plinij existimat Cochleas è Græcis appellari τρομβοί, id est, Turbines. Eius hæc sunt verba. Sunt autem Cochleæ inter Testacea, quæ sanguine carent. Verum aliæ aquatiles, aliæ terrestres sunt, quæ item in plures species distinguuntur. Aquatiles Cochleæ sunt, quæ Græcè Strombi, Latineq; Turbines communi nomine nuncupantur, quòd ex amplo in tenue deficient in vertiginem torti. Sed ille mea quidem sententia fallitur. Nam Strombi à Cochleis seceruntur, vt ipso Plinio auctore, qui in piscium marinorum catalogo, seorsum Concharum genere & Strombos recensuit: & alio in loco pro diuersis ferunt Rondelatio, Quartanis Cochleæ fluuiatiles in cibo recentes. Deinde: Strombi in aceto putrefacti, lethargicos excitant odore. Reuera Cochleæ τῶν τρομβῶν nomine concluduntur, veruntamen τρομβῶν καὶ τρομβοί multò latius patent. Nam τρομβῶν nomine intelliguntur etiam, quæ in longum Turbinem desinunt, & anfractus contortum, à quibus differunt Cochleæ, quòd testa quidem sint clauiculatim intorta, sed rotunda & non in longum protensa. dicuntur enim κοχλῆαι, quòd habeant τὰ ἴσπρα κακθωσιῆ. Τρομβοί verò etiã dicuntur, quibus testa quidè in Turbinem desinit, etiam si clauiculatim contorta non sit, vt ex superioribus Strombis, quos depinximus, perspicuum fit. Quod si quãdo apud auctores confundantur hæc significationes obseruandum est præter rerum ipsarum naturam id fieri. Hæc omnia Rondelatio: cæterum si Cochleæ a què ac Strombi figurâ amulentur, indeq; vocentur τρομβῶν, quid vetar quòd nō etiam Cochleas vocare possimus voce multò communiori. Equidem si Mucronis sola habeatur ratio, latius patebit Strombi significatio quàm Cochleæ, sed ita non videtur, voluisse mihi Massarius, sed quòd simul omnia anfractuosa sint. Ita quoq; Hesychius non distinguit Strombum simpliciter κοχλῆν interpretatus. Et in hisce Theocriti versibus τρομβος, & Cochlea ceu synonyma nominatur.

Turbinata
qua.Strombus pro
genere.

Cochlea qua

Aquatiles
Cochlea à

Strombis dif-

ferunt Ron-

delatio.

L. 31. c. 11
& c. 10.Strombode
quid.

Contra Ron-

delatio.

107 l. 9.

Τὴν δὲ στρούβω καλὴν ὄσρακον, ἢ κρέας αὐτοῦς
 Στραβῶ, πείτραισιν ἐν Ἰκαρίαισι δοκίμασας,
 Πέντε ταμῶν, πέντε ἔσσιν: ὁ δ' ἐγκαναχισατο κόχλω.
*Alteri verò Concha pulchram testam, cuius carnem ipse
 Comedi, quam in scopulis Icarijs captaueram,
 Quam in quinque partes diuisi presentibus. Ille verò in sonuit Concha.*

Sic Strobilum quoque & Strabelum & Cochlon, & Concham, pro Cochlea marina, siue
 omni, siue genere illo, quo ad buccinandum utbantur, authores vsurpare, ijs quæ subji-
 cimus testimonijs, constabit. Στροβίλοι, inquit Suidas, dicuntur Cochleæ & Buccina
 marina. Στραβηλῶ, τῶ κόχλω ἢ σάλπιγγον, Hesychius. Τὰς Τρίτωνας οὐσαν φασὶ διὰ τοῦ
 χλω τετυπημῆναι. Impropiè itaq; Cochlea pro Turbinato etiam sumi possit. Est enim
 Turbo, vt ipsius Rondeletij verbis utar, qui ex amplo, & lato paulatim in mucronem de-
 finit, vt de Buccina scripsit Ouidius, dum canit:

*Strobilus.
 Strabelus.*

Turbo qui d.

— *Cava Buccina sumitur illi
 Tortilis in latum, qua turbine crescit ab imo.*

Huius figuræ est Turbo luforius,

*Turbo lufo-
 rius.*

*Quem pueri magno in gyro vacua atria circum.
 Intenti ludo exercent, vt ait Virgilius.*

GENVS, DIFFERENTIÆ. Forma. Natura.

*Li. 4. de part.
 cap. 7.
 Turbinatorū
 duo genera.*

*Li. 4. his. c. 4.
 Echinos an
 Turbinatis
 annumerādi.*

*Turbinatis
 quid propriū
 Cōtra Rōael.
 Arist. expli-
 catus.*

*Echinos in-
 ter Testata
 numerat Ari-
 stot.*

*Testatorum
 diuisio.*

TURBINATORVM duo genera facit Aristoteles his verbis: Τὰ δὲ στρομβώδη καὶ
 δάπερ εἰσὶναι πρότερον: καὶ τῶν τὰ μὲν ἐλίχλω ἔχοντα, οἷον κήρυκες: τὰ δὲ στρο-
 βοειδῆ μόνον, καὶ δάπερ τοῦ τῶν ἐχίνων γένους; hoc est Turbinati generis alia in anfra-
 ctū intorta, vt Buccina, alia in globum circumacta, vt Echinorum genera. Aduersus quam
 diuisionem insurgit quodāmodo Rondeletius, dum alio in loco dicit Aristotelem in Tur-
 binatis Echinos non recensere, quamuis testā opertos, vt ex his, inquit, verbis perspi-
 cum est. Quæ testā operiuntur, vt Umbilici, Cochleæ, Purpuræ (in textu Graeco nihil
 est, quod Purpuræ respondeat.) & omnia quæ Ostrei aut Conchæ (nihil quoq; est, quod
 Conchæ vocabulo respondeat) nomine appellamus, atq; etiam Echinorum genus. Præ-
 terea Turbinatis tradente eodem (ibidem) hoc peculiare est, vt testæ postrema à capite
 clauiculatim intorqueantur. Operculum etiam ea omnia iam inde ab ortu naturæ ge-
 runt: quæ Echinis nullo modo conueniunt. Sic ille, quæ sanè argumenta neutiquam meo
 iudicio conuincunt, quo minus Echini in Turbinatis sint recensendi. Cùm enim Turbi-
 natis proprium esse dicit, vt testæ postrema à capite clauiculatim intorqueantur, opercu-
 lumq; iam inde ab ortu naturæ ea omnia habeant, loquitur de ijs tantum quæ verè, hoc
 est clauiculatim Turbinata sunt, & non de rotundis, vt sunt Echini, qui per se alterum,
 nimirum rotundum Turbinatorum genus efficiunt. Neque etiam verum est, quod in colo-
 co quem adducit Rondeletius, Echinos à Testatis, separet. Etenim philosophus eo toto
 capite agit de Testatis, eorumq; inter se differentijs: vnde à principio ferè capitis, paulò
 post allata verba, sed ipsa (testata nimirum) inquit, inter se numerosa discrepant differen-
 tia, tum testæ, tum carnis intrusatione: alijs. n. in eo genere nulla est caro, vt Echinis: alijs
 est, sed penitus inclusa, nec vlla ex parte conspecta, excepto capite, vt terrestrium Lima-
 cibus &c. Disertissimè verò in decimo eiusdem libri philosophus Echinos Testatorum
 generis facit inquit: Echinus inter Testata genera, quibus facultas ingrediendi est; verè
 tibula, glandesque, inter immobilia eiusdem generis, olfactum minimè habere videntur.
 Quid clarius? Possẽm præterea & alia philosophi loca adducere, nisi & ipse Rōdeletius suo
 se se gladio occideret vel binis saltē, quæ subueniunt nunc mihi locis, quorū prior est in ca-
 pite eodẽ de Strombis vbi hanc posuit Testatorū diuisionẽ. Sed ne qua sit in Testaceorum
 diuisione obscuritas, ea sic perspicuè distinguemus. Testaceorum alia sunt vndiq; contecta,
 alia parte duntaxat altera. Vndiq; conteguntur Tellinæ, Pecinæ, Mytuli, Conchæ alia. Al-
 tera tantū parte, vt lepas, auris marina. Rursus eorū quæ vndiq; integuntur, alia testā con-
 tinua penitus conclusa sunt, vt nulla ex parte carnẽ detectā habeant, veluti Holothuria, Te-
 thya, Echini. Alia testā cōtinua inclusa quædẽ, nec vlla ex parte cōspecta, depto capite, vt Buc-
 cina.

A cina, Purpuræ, Cochleæ: denique Turbinata omnia quæ capitis operculum habent. Alia testa vndiq; conglobata quidem, sed non in gyrum conclusa sunt, quæ rimam habent sine operculo, vt Conchæ venereæ. Alia vndiq; duabustestis contecta, vt Pectines, Chamæ, Dactyli &c. Alter locus est, qui nunc in mentem subit, in primo capite libri eius de Testaceis primi, vbi quoq; eorundem Testaceorum differentias ponens sic loquitur: Ex his (Testaceis) alia ab alijs testæ duritia superantur, vt Stellæ, Pulmones, Holothuria, Echini, (omnia enim ista Ostracodermis subijcit Aristoteles) longè minus dura testa continguntur quàm Purpuræ, & Buccina &c. Fatetur itaq; Rondeletius Echinos à Philosopho Testaceis annumerari, & ipsemet ille in sua diuisione ita scribit: quare mirari subit, cur postmodum Echinos inter Testata non reposuerit, loco de ijs agens inter Testata: & Crustata medio: Nam quod Plinium in Crustatis recensuisse scribit, locus ille Plinij quem adducit, mihi valdè est suspectus, quin doctissimus Massarius longè aliter eum interpretatur. Agens enim is author toto nono libro de varijs animalibus aquatilibus, nominatim verò capite vigesimo de ijs quæ sanguine carent, & trigesimo de Cancris, Echinis & Echinometris, vbi de Cancris esset locutus, subit, Ex eodem genere sunt Echini &c.

B vnde Rondeletius ea verba ad proxima referenda arbitratur vnà cum Zoographo. (quam ille ad Cancros, hic ad Loeustas refert) Massarius verò ad exanguia, & meo iudicio rectè, nam in sequenti subinde capite idem Plinius nullo interposito alio animali iterum subdit: In eodem genere Cochleæ &c. Quare si & hoc ad Caneros vel Echinos, de quibus vltimum erat locutus, esset referendum Testacea qualia Cochleæ sunt cum Crustaceis cõfudisset. Non me latet interim Plinium in ea fuisse opinione, quod Echini sint Crustacea, sed Rondeletius id videtur ignorasse, cum locum Plinij minimè adducat. Is autem in eodè libro capite duodecimo legitur, vbi agit de digestionem aquatiliū per species, atq; ita insit: Aquatiliū tegumenta plura sunt. Alia corio & pilo integuntur, vt vituli & hippopotami. Alia corio tantum, vt delphini: cortice vt testudines: filicum duritia, vt Ostrea & Conchæ: Crustis vt Locustæ: Crustis & spinis, vt Echini: squamis, vt pisces; aspera cute, vt Squatina; molli, vt muræna: alia nulla, vt Polypi. Sic Plinius: cæterum nos, Philosophum potius sequentes, Echinos inter Testata ponemus, & alterum Turbinatorum genus faciemus. Vt itaq; diuisionem Philosophi repetamus, Turbinata quidem non omnia *ἡλικω* habere cõstat ex verbis eiusdem: Pars posterior in Mollibus adducta est in anteriorem, sicut in Turbinatis Testatorum. In vniuersum enim testa, partim cum Crustatis, partim cum Mollibus conueniunt. Crustatis quidem, quòd partem terrenam foris, carnosam intus habent. Figuram autem corporis eodem modo quo Mollia, Testata etiam quodammodo omnia habent: maximè verò è Turbinatis ea, quæ volutam habent, *καλίστα δὲ τῶν σφύμβωδων τὰ ἔχοντα πλωέλικω*. (Gaza vertit: quæ ex Turbinatis cuniculo in anfractum contorquentur.) natura enim horum vtrorunq; perinde se habet, quasi quis directa linea (vt in quadrupedum ac hominum genere est,) primùm extrema lineæ parte superiore os situm intelligat, quæ a: mox stomachum quæ b. tum ventrem, quæ c. deinde intestinum vsq; ad ostium excrementi, quæ d. Hæc ita in sanguineo genere disposita sunt &c. At verò Mollia & Turbinata, inter se quidem proximè constant, sed illis è conuerso. Finis enim ad principium flectitur, quasi quis lineam inflectendo (in circulum) adducat d. ad a. Cùm enim ita partes interiores eis collocentur, (foris) ambit alueus in Mollibus, *τὸ κύτος*: in Testato genere, Turbo, *ὁ σφύμβος*. (Notandum hîc monet Zoographus, quòd Strombus & pro testa exterior tantum, & pro animali toto accipitur.) hinc fit vt excrementū meatu ori vicino emittatur. Hæc Aristoteles. Helicen autem fortè ea tantum habuerint, (inquit Zoographus) quæ in turbinem, veluti pyramidis forma exeunt, alia, vt Cochleæ quædam, lineas suas aliter digestas habent, circularum ferè forma: qui plures ita coniuncti sunt, vt minores à maioribus contineantur, quod in helicoide linea non fit. Quomodo à Mollibus differant, etiam in Mollibus dictum est. Ab vniuersalibus, bivaluibusq; differunt præterea, quòd illis adnata sit caro, cùm turbinatis magis sit soluta, vt idem Philosophus prodidit, apud quem plura de Turbinatorum partium forma inuenio, & ne sæpè in particularium historia veniant repetenda, hîc adferam. In quarto itaque de partibus, capite quinto, cùm dixisset Cochleas & dentes præduros, acutosq; habere, & quod interiacer dentibus, carnosum similiter vt Mollia & Crustata, promuscidem etiam inter aculeum & linguam: insuper ori iungi quasi ingluuiem auium à qua stomachus est, & sub hoc venter, in quo situm est id quod papauer vocatur, mox intestinum continuum tendi simplex, originem à papauere illo ducens. In omnibus. n. Testaceis inest hoc excrementum quod vel esculentum esse præcipuè scribitur, subdit: cætera etiam Turbinata, vt Purpuræ,

Plinius inter Crustata Echinos posuit.

Echini Crustacei Plinio.

Turbinata omnia non habent. ἡλικω. Vt cum Mollibus & Crustatis conueniant.

Strombus pro testa exteriori, & pro toto animali.

Turbinata vt ab vniuersalibus bivaluibusq; differant.

*Operculum.**Carnem qua
habeant.**Interior
Turbinatorū.**Caro.**Caput.**Dentes.**Promuscis.**Venter.**Gula.**Intestinum.**Papauer.**Turbinatis
quid pro-
prium.**Qui crescāt.**Operculum.**Amani ali-
quid habent.**Quomodo
coeant.*

Buccina (*μύσχος*) similiter vt Cochlea constāt. Bivaluibus quomodo differant, modo diximus, at quomodo hisce eisdē assimilentur, diximus supra in Testaceis in genere, nimirū vt operculo quodā congenito carni patulæ opposito claudantur. In quinto hystoriae c. 15. cū dixisset eundem modum & idem tēpus gignendi esse Buccinis, quod Purpuris, adiungit, Operculum item oris idem tam huic vtriq; generi adhæret natiuum quam cæteris Turbinatis omnibus. Pars quoq; exerta lingua appellata sub illo operculo solent. Diximus quoque carnem alijs Testatis nullam esse, vt Echinis; alijs esse, sed penitus inclusam, nec vlla ex parte conspectam, excepto capite, vt terrestrium Limacibus & ijs quæ Cocalia quidam appellarunt, & aquatiliū Purpuris, Buccinis, Cochleis & reliquis Turbinatis. Interiorum natura in Turbinatis (sumpta sunt hæc ex eodem philosopho hystor. quart. capit. quarto,) omnibus similis est, nec nisi magnitudine (excessuque) variat: alijs enim partes maiores, alijs euidentiores, alijs minores, obscurioresque sunt. Ad hæc discrimen illud duritiæ, mollitiæ, cæterarumque eiusdem generis affectionum. Caro enim prima in ore testæ, quam omnia torosiusculam habent, alijs magis talis, alijs minus. Caput eius partem medio prominulum iungitur, & cornicula duo quæ pro magnitudine plus minus capiunt incrementi. Exerunt caput more eodem omnia, idemque per merum retrahunt intro. Nonnullis etiam os & dentes acuti, breues, & tenues, vt Cochleæ. Promuscidas etiam gerunt modo Muscarum: quod quidem membrum linguæ speciem præ se fert. Habent hoc idem & Purpuræ & Buccina firmum & torosum, quo similiter vt asili & tabani quadruipedum tergora penetrant, imò longè validius: testas enim escarum possunt perforare. Venter os protinus excipit, similis in Umbilicis ingluuiei auium; habetque parte inferiore duo albida, torosa, mammis similia, cuiusmodi carunculas vel in Sæpijs esse animaduertimus, sed hæc torosiora. Gula à ventre duplex, longa, porrigit se vsque ad papauer, quod postremum fundo commissum est. Hæc ergo vt in Purpuris & Buccinis conspicua in clauicula testæ continentur. Quod autem gulæ subiungitur, intestinum est, gulæ ipsi continuum, simplexque; ex toto vsque ad exitum: cuius initium circa anfractum papaueris est, quæ & laxius hæret, quod enim *μύσχος*, Latini verbum è verbo papauer appellamus, in omnibus Testaceis generibus inest. Hinc sursum versus replicans, carnis repetit sedem, finitque ad caput, vnde eijcitur excrementum, pariter in omnibus Turbinatis generibus tam aquaticis quam terrestribus. Hæc est interiorum partium, quibus Turbinata constant, descriptio, prout ex Philosopho citat Rondeletius: qui item post traditas omnium Testaceorum differentias: Ex his omnibus, inquit, ea tantum hinc tractamus, quæ testam habent vnicam totam continuam, atque hoc quidem Turbinatis proprium est, quod à reliquis secernatur: ipsis tamen omnibus commune est, quod iam diximus, quodque testa intorta sit. Cæterum hoc de anfractuoso genere tantum, non de rotundo intelligendum esse diximus supra ex Aristotele. Scitu quoque dignum est quomodo crescant. Huius quoque meminit Philosophus in tertio de generatione cap. vltimo, vbi cū demonstrasset Testata crescere, vt vermes, id ipsum etiam in Turbinato genere constare testatur, scilicet anfractibus eius, qui subinde accrescentes plures efficiuntur in partem priorem, quod caput vocatur. Crusta illa pratenui, quæ à fronte integitur, quasi bialue ex vniualui efficitur, eodem teste, agenteque de Testatorum omnium congenito operculo quo carni patulæ opposito clauduntur. Aliàs etiam cū dixisset Nerites quasi tegmine dimoto adhærere, quod velut operculum sibi possident. Vsum enim, inquit, quem bivaluibus pars vtraque administrat, eundem altera exhibet Turbinatis. Cōtinent papauer sua omnia clauicula, vt in quarto de partibus, capite quinto docuit, & in quarto de hystoria animalium capite quinto Echinos scribit habere quid amarum nec esculentum, idque esse etiam in testudine, rubellata, rana atque etiam in Turbinato genere, & in Molli, sed colore diuerso, & aut omnino ingustabili, aut magis ab vsu cibario alieno. Alibi cū scripsisset, Echinis euenire, vt quod caput appellant, & os versus terram sit, quod verò ad excrementi exitum deputatum est, id supra habeatur, idem omnibus Turbinatis Patellisque euenire tradit: partem enim de imo peti necesse esse. Mouentur etiam Turbinata atque serpunt omnia, parte dextra, non ad clauiculas, sed in aduersum. Ex eodem, qui demum quomodo coeant, etiam nobis hoc reliquit in quarto de partibus capite nono. Mollium, inquit, partium interiores antè, cū cæterorum exposui, tunc exteriorem ordinem prosequemur. Habent hæc foris alueum corporis indiscretum, & pedes parti priori iunctos circum caput, infra oculos, circa os & dentes. Sed cū cætera animalia quibus pedes aut parte anteriore, posterioreque; eos habeant, aut latere, vt ea quæ multis pedibus innitantur & sanguine carent, hoc vnum genus pedes parte, quam priorem in eo capimus, omnes continet. Cuius rei causa est, quod pars

A pars eius posterior ad priorem eius adducta est, extremaq; coeunt & confunduntur, quomodo Turbinatis inter Testata accidit &c.

DE TESTACEIS IN SPECIE.

Et Primùm

DE NAVTILO. Cap. III.

V M utilitatis, tùm partium præstantia, quam hîc potissimum obseruamus, Turbinata cæteris Testatis anteponeuda videntur. Inter hæc verò Nautili historia primo loco congruè texetur. Etenim cum Crustaceis ac Mollibus, de quibus proximè iam diximus, conuenit, quia pedibus instructus est, vnde Polypis accensetur ab Aristotele; cum Testaceis, quia

Ordinis 110.

Li. 4. his. c. 1

Testa includitur; cum Testaceis autè turbinatis, quia Cochleæ ferè in morè σπουβαδης est.

ÆQVIVOCA SYNONYMA.

N Autilos legitur inter fabulas Timothei Milesij; & apud Varinum ναυτίλος & piscem & nautam significat; quæ sanè significatio nostro turbinato conuenit, quod Aristoteles alijs ναυτίλον & ναυτικόν, & ὄν πολυπόδες nuncupari scribit; quam Theodorus Gaza hæc aliter legerit, Ναυτίλον autem nautam vertit, ut post patebit. Suidæ etiam ναύτης dicitur. Nauplium Plinij idem animal esse cum Nautilo (etiam si & hunc nominet Aristoteles) dicemus mox, vbi de generibus agemus. Robertus Constantinus Nauplij Concham nunc à Græcis θαλάμιον τυκταποδιον, vocari testatur. Nautilus Plinio etiam Pompilos nominatur, dùm ait: Inter præcipua miracula est qui vocatur Nautilus, ab alijs Pompilos. Πομπίλος Eustathius pagina 1070. dicit esse ζῶον θαλάσσιον ἑρωτικόν, ποικίλον, Πηλαμίδει οἰκός. Et pag. 1067. tradit hunc πομπίλον à quibusdam nominari ἱερὸν ἰχθύον, vt à Timachide, vbi ait πομπίλοι ἱεροὶ ἰχθύς, quod hemistichium & apud Athenæum legitur, vbi multà de hoc Pompilo. Ibidem ex Thalassijs Pancratis;

Fabula Timothei Milesii.

Nauplius Plinij.

Pompilus & Nautilus synonyma Plinio.

Pompilus sacer piscis dicitur.

Lib. 7.

Pompili piscis amor erga nautas.

Πομπίλος ὃν καλεῖσιν ἀλίωλοι ἱερὸν ἰχθύον. id est,

Pompilus quem vocant Nauta sacrum piscem.

Cæterùm de amore huius piscis erga nautas, ibidem ex Nicandro,

Πομπίλος ὃς ναυτησίαν ἀδμινοῦσιν κελύθει

Μηνοῦσαι. id est, vt vertit Natalis Comes,

Est assuetus iter miseris ostendere nautis

Pompilus. Et ex Alexandro Ætolo

Πηδαλιῶ ἀκρῶ ἐπὶ πομπίλος ἀνιοχέυει.

Pompilus extremo residens remone gubernat.

Aliquantò post ex Corinna,

Πομπίλι, ναύτησιν πέμπων πλόον ἔυπλον ἰχθύς

Πομπιυσαις πρὸ μναθει ἐμὰν ἀδελαν ἑταῖραν:

Pompile, felicem qui nautæ per freta cussit

Pompiles, ipse meam rexitli latus amicam.

Ibidem ex Apollonio prolixè refert fabulam de Pompilo illo, quem scribit Eustathius ab Apolline comprehensum, in cognominem piscem transformatum esse, nauj qua cum vehebat, in saxum conuersa; sed aliter quàm Eustathius fabulam enarrat. Ibidem ex Dionysio Iambo, qui etidem à nautis Πομπίλον vocari ἱερὸν ἰχθύον tradit, ἴσι δὲ πελάγιος, καὶ παρὰ τὰς ναῦς περικαλίεται, Ροικος πελαμίδι, ποικίλος. Est autè marinus piscis, varius ac Pelamydi similis, qui ad naues sæpe conspicitur. Aliquantò post ex Clitarcho. οἱ ναυτικοὶ πομπίλον, ἰερὸν ἰχθύον προσαγορεύουσι, διὰ τὸ ἐκ πελάγιος προπέμπειν τὰς ναῦς ἕως εἰς λιμένα. διὰ καὶ πομπίλον καλεῖσθαι, χρύσοφρον ὄντα. Nautæ sacrū piscē Pompilū vocāt, quia naues mittat ex mare vsq; ad portū, idcirco Pōpilus appellatur, cū sit aurata. Plinius de Thynnis: lidem sepe nauigia velis euntia comitantes, mira quadā dulcedine per aliquot horarū spatia & pauisū milia à gubernaculis spectantur, ne tridente quidē in eos sapius iacto ter-

Lib. 9. c. 15.

Pompilus comitatur nauigiorum cursus. Muscardinus.

riti. Quidam eos, qui hoc è Thynnis faciant, Pompilos vocant. Idem sub finem libri trigesimi secundi, Pompilum qui semper comitetur nauigiorum cursus. Ex quibus omnibus liquidè constat Pompilum duo diuersissima animalia significare, Nautilum nimirum de quo agimus, & Thynni genus. Porro Nautilum vulgus Neapolitanum Bellonio teste Muscardinum & Muscarolum nominat, quod etiàm nomen Osmylo commune est. Apud nos, quod sciam, nomen non habet, sed Latino vtimur. Zoographus Germanicum finxit, ein Farkuttel, aut Schiffkuttel.

GENVS. DIFFERENTIÆ.

L.4. Hist. 1.

IN librum de Testaceis, inquit Guliel. Rondeletius, Polyporum genera duo Conchis indita rejici possent, sed cum Polyporum tractationem aggressi simus, superioribus; vt potè quorum genera sint, vt Aristoteli placet, rectè adiungentur; *Επι δ' ἄλλοι δύο ἐν ὄσπρειοις: ὁ, τὸ καλεῖται ὑπὸ τῶν ναυτιλῶν, καὶ ὁ ναυτικὸς, ὑπὸ ἐνίων δι' ὠδὸν πλοῦ ποδος. Τὸ δὲ ὄσπρακον αὐτῆ ἐστὶν ἀνυκτεῖς καὶ λῶς, καὶ οὐ συμφύης. ἔτος νέμονται πολλάκι παρὰ τῶν γῶν, εἰθ' ὑπὸ αἰῶν κυμάτων ἐκκλύζονται εἰς τὸ ξηρὸν, καὶ περιπεσόντος τῆ ὄσπρει ἀλίσκονται, καὶ (ἢ) εἰ τῆ ἡ ἀποθίσκει. εἰσι δὲ αὐτοὶ μικροί, τῶ εἶδει δὲ ὁμοιοὶ ταῖς βολυτάταις. Καὶ ἄλλος ἐν ὄσπρακῶ οἶον κοχλίας, ὃς ἐκ ἐξερχεται ἐκ τῆ ὄσπρει, ἀλλ' ἐστὶν ὅσπερ ὄσπρειας, καὶ ἔξω ἐνίοτε προτενεῖ τὰς πλεκτάνας. id est. Duo alij sunt Polypi testis conclusi: (ὄσπρειοις, malim inter Testacea, ὄσπρειον enim Ostracodermo synonymum est, vti ex Galeo alibi diximus.) is qui dicitur à nonnullis Nautilus, siue Nauticus, siue ouum Polypij Testa huius Pectinis testæ similis, quæ caua est, nec ita vt ei cohæreat. Sepius is iuxta terram pascitur, vnde fit, vt in eam à fluctibus eiciatur, & testa excussa capiatur, vel in terra pereat. Isti parui sunt, & facie similes Bolitanis. Alter Cochleæ modo testâ munitur, quam nunquam deserit, sed brachia duntaxat interdum exerit. Hactenus Aristoteles interpretetur Rondeletio, qui meo iudicio probè vertit, tanquam duo tantum genera Nautilorum Aristoteles descripserit; non, vt Gaza & alij eum secuti, tria. Quod si pro verbis istis, καὶ ὁ ναυτικός, legas, ὁ καὶ ναυτικός, nihil profus dubitationis supererit. Plinium quoque pro genere vno omnia hæc Aristotelis verba accepisse apparet. Alterum deinde genus est, καὶ ἄλλοι δύο ἐν ὄσπρακῶ οἶον κοχλίας, &c. Enallagæ etiam numerorum, casuum & huiusmodi, nimis familiares Aristoteli, hîc quoque mouere Gazam potuerunt, vt genus vnum in duo distraheret, nam cum in singulari numero verba & nomina aliquot rectè posuisset philosophus, mox numero temerè mutato ceu de pluribus vno loquens, inquit: Εἰσι δὲ αὐτοὶ μικροί, &c. Sed quilibet etiam mediocris iudicij, perlectis philosophi verbis, genera solum duo eum statuere animaduertet: vnum in testa Pectunculi, testæ suæ non adnatum; alterum verò in Cochleari testa, & adnatum ei. Si quis tamen Gazæ translationem adhuc desideret, ea huiusmodi est. Duo item visuntur genera (Polyporum) Conchis indita: quorum alterum Nautam aliqui vocant, alterum Pompilū, siue ouum polypi. Testa ijs (aut & eius Græcè in singulari numero) vt Pectunculis, &c. Est etiam qui Cochlearum more filiceo tegmine ita muniatur, vt nunquam egredi soleat, suaque interdum brachia exerat. Ex his conijcit idem Rondeletius prioris generis testam esse eam, quam capiti de Nautilo præfixit, nimirum eam quam & nos depictam exhibemus: Ea enim vnica, inquit, Concha constat caua, & vt inquit Plinius, acatij modo carinata, puppe inflexa, prora rostrata (Plinij quidem hæc verba sunt de Nauplio, tanquam altero genere nauili, vt doctissimè in suo corollario Zoographus demonstrat.) Quod is sit Nautilus, quem exhibemus, quodque simplici testa constet, maximè Athenæi autoritate confirmatur, qui sic scribit interprete Natali. Qui verò Nautilus dicitur, sicut ait Aristoteles, non est quidem Polypus, at similis quod spectat ad cirros dorsumque habet crustatum, emergitq; de maris profunditate, in sese Concham habens conuersam, ne aquam excipiat, atque ita conuersus nauigat, duos cirros superius exerit; inter quos membrana quædam tenuis conspicitur, ijs similis quæ digitis palmipedum auium insertæ continentur, alios duos cirros pro gubernaculis in mare demittit: si quid verò ad se veniens videat, pedes protinus contrahit, ac Concha maris repleta, quàm celerrimè in profundum demittitur. Vides hîc Athenæum Nautilo dorsum duntaxat testaceum tribuere, eique ob id simplicem esse testam, quod eam aqua modo impleat, modò vacuet. Reprehendit idem Rondeletius Bellonium, qui Concham margariferam vulgò dictam secundam speciem esse putarit. Sunt, inquit, de hac Cochlea margar-*

Nautilorum quot genera Arist.

Gaza lapsus.

Lib.7. c. 32.

Cirrorum usus.

gari-

A garitifera scribens, qui hanc secundam esse Nautili Conchæ speciem tradunt, sed falsò, vt ex Aristotele dilucidè colligitur his verbis: Præter dicta Polyporū genera, duo sūt Cōchis indita, quorum alterum à quibusdam Nautilus &c. Alterum genus veluti Cochlea in testate lateat &c. Primum stupidi est nō animaduertisse Aristotelem duo tantū Polyporum genera Conchis conclusa constituisse, vt ex verbis eius liquet, contra cuius mentē author libri de Aquatilibus (Belloniū intelligit,) tria ponit. Tertia, inquit, Nautili species ab Aristotele prodita. Sed hæc secunda quam adfert, Nautilus Aristotelis esse nequit: neq; enim Pectini cauo vlla ex parte comparari potest. Deinde cū Nautili corpore sint exiguo, trahere Conchā tantæ magnitudinis non possent. Hoc non est artificiosè fingere: qui enim fingit, factum probabilia debet dicere. Neque Concha Nauplij, quam depinxit Plinius, esse potest, vt pote cuius figura ab hac Concha alienissima sit. Nauigera m similitudinem & aliam (inquit) in Propontide sibi visam prodidit Mutianus, Concham esse acatij modo carinatam, inflexa puppe, prora rostrata: in hac condi Nauplium animal Sepiæ simile. Hucusq; Rondeletius. Cæterum cū nec ipse, sicut neq; alius quispiam etiamnum aliud animal cognouerit, nedum depinxerit, quod pro secundo Nautili genere accipi possit, placet Bellonij coniectura, maximè cū longè aliter in eo quàm in cæteris Cochleis animal lateat. Porro Plinius cū de Nautilo paulò antè dixisset ex Aristotele, mox tanquam de altera eius: nauigeram similitudinem, inquit, & aliam in Propontide visam sibi prodidit Mutianus: Concham esse acatij modo carinatam, inflexa puppe, prora rostrata: in hanc condi Nauplium, animal Sepiæ simile ludendi societate sola: duobus hoc fieri generibus. Tranquillo enim vectorem demissis palmulis ferire vt remis; Si verò status inuident, easdem in vsu gubernaculi porrigi, pandiq; Concharum sinus auræ. Huius voluptatem esse, vt ferat, illius vt regat: simulq; eam descendere in duo sensu carentia: nisi fortè tristi (id enim constat) omine nauigantium humana calamitas in causa est. Hæc Plinius. Pro cuius vltimis aliquot verbis alia lectio sic habebat: simulque eam descendere incluso sinu, fluctu hausto territam visu: id enim vbi constat rumore nauigantium humana calamitas in causa est. Sed priorem ceu clariorem, antiquioremq; probat Maffarius. Mihi, sicuti & Zoographo Nauplius à Plinio Mutiani verbis descriptus, non alius quàm Nautilus proximè ex Aristotele ab eo memoratus videtur, Nauplij quidem hoc nomine alius nemo meminit quod sciam. Videtur autem casus rectus esse Nauplius, & per appositionem dictum à Plinio, in hanc condi Nauplium animal Sepiæ simile. Nauplium quidem, si rectè scribitur, dictum aliquis coniecerit, à nomine ναυς & verbo ναυειν: hoc nauigare, illud nauem significat. Sed in eo saltem iure à Rondeletio reprehenditur Bellonius, quòd tria Nautili genera à Philosopho memorari scribit. Robertus Constantinus in supplemento suo linguæ latinæ asserit maris Indici Nauplij carinam multò latiore esse quàm aliorum, vt Venetijs obseruauit.

Contra Bellonium.

Lib. 9. cap. 30.

Nauplius Mutiani.

Nautili secunda species qua auctori.

Nauplius Plinij qui.

Nauplius unde dictus. Bellonij error.

FORMA. DESCRIPTIO.

ARISTOTELES testam Nautili primi generis, quem hîc priuatim describimus, Pectinis testæ similem esse dicit, cauamque nec ita vt ei coherere: sæpius iuxta terram pasci, ideoque fieri, vt in eam à fluctibus eiciatur, & testa excussa, vel in terra pereat: esseque paruum & facie similem bolitanis. Bolitæna autem Polypi species est, Polypique genus Nautilum fecit idem Philosophus. Oppianus quoque Nautilum Polypo similem esse scribit his versibus:

Est quidam curuo rectus sub cortice piscis

Polypodi similis, quem dicunt nomine vero

Nautilon, insignem ponto sua gloria fecit.

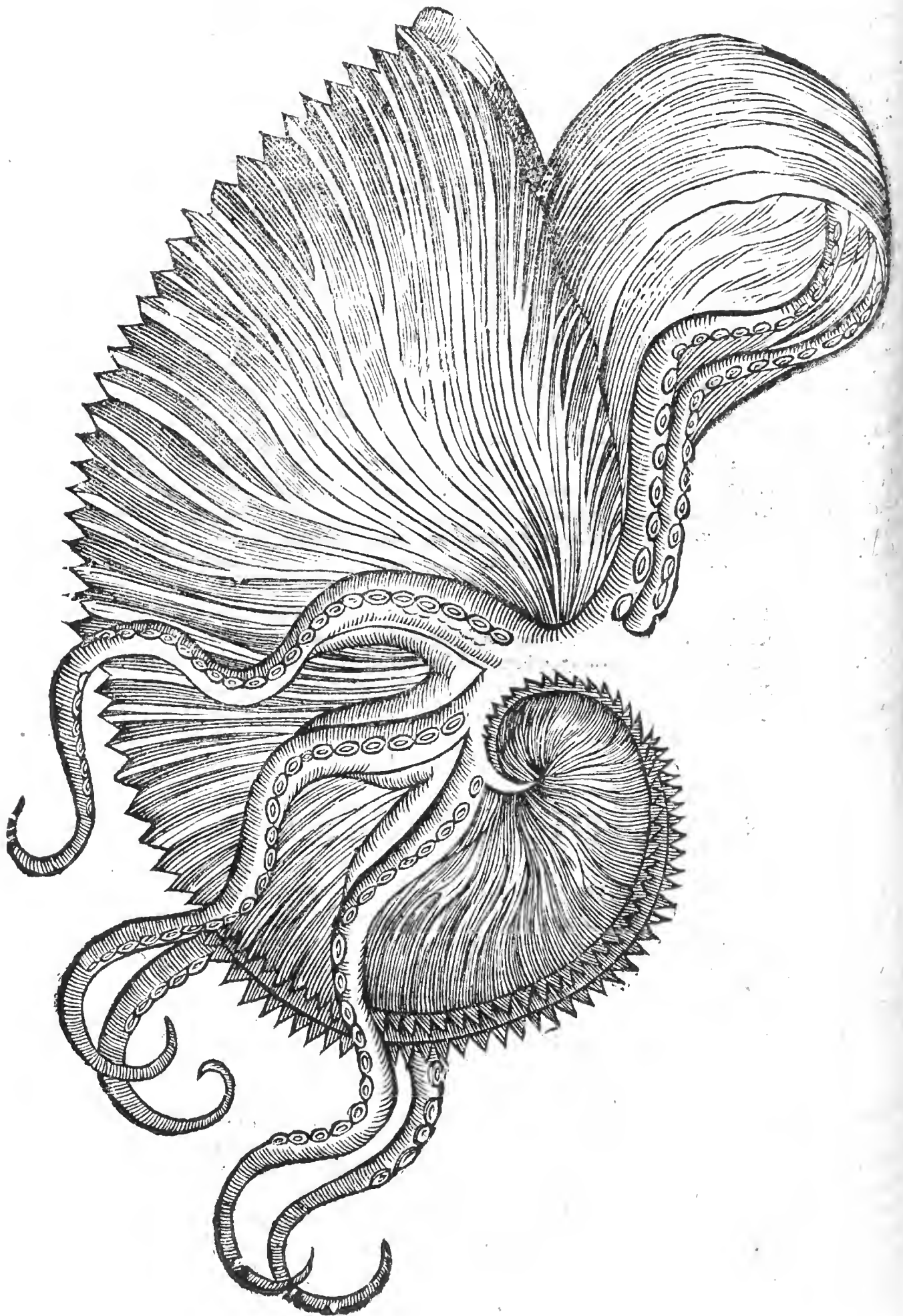
Exactam nobis Nautili descriptionem reliquit Bellonius. Eius Concha, inquit, tribus fragmentis constare videtur, (carina scilicet & lateribus: cū tamen vna & simplex sit,) quorum latera vtrinq; ceu carinæ iunctæ apparent, ea vt plurimum magnitudine, quam ambæ manus amplecti possunt: latitudine autem quantum pollex cum indice comprehendat. Omnes autem non excedunt crassitudinem membranæ pergamenæ, strijsq; in oblongum ductis ad oras crenis laciniatæ sunt, in formam rotundam abeuntes: foramen autem per quod Nautilus alitur, atq; exit de Concha, magnū est. hæc fragilis est, lactei coloris, lucida, admodum polita, omnino natis rotundæ effigiem referens. Nauigat enim per ma-

Nautilus Polypi genus.

Bellonij descriptio.

Cōcha Nautili.

Nautili primum genus Aristotelis secundum Belloniu
& Authorem.

Aris summa, elatus de imo gurgite, effertq; se testa inuersa, vt facilius ascendere possit, & inani scapha enauiget, atq; vbi inde emerferit, tum Concham inuertit. Cæterum Nautili brachijs interiacet membranula, qualis est inter palmipedum digitos, sed hæc magis est tenuis, in telæ aranæ modum, robusta tamen qua etiam aura inspirante velificat. Cirris quos vtrinq; multos habet, pro gubernaculis vtitur, atq; vbi metuit, cum Concham protinus marino humore oppletam demergit. Cæterum Psitaci rostrum habet, suisq; cirris Polypi modo graditur, atq; eodem modo acetabulis sorbet. Hæc itaq; Bellonius. Nautili picturam Ioan. Fauconerus medicus egregius ex Anglia olim ad Zoographum dedit, his verbis in epistola adscriptis: Mitto ad te hinc picturam cuiusdam piscis ex Testaceorum genere, puto Aristotelis Nautam esse: quam mihi primùm, cùm in Italia essem, Cæsar Odonus doctor Medicus Bononiensis exhibuit, vir vt humanissimus, ita in exteros admodum hospitalis: postea verò hinc in Anglia ipsum piscem vidi, quem pro loci ac temporis opportunitate pingendum curavi. Testam habet externa parte ex fusca rufescentem: internam verò partem ita nitentem, & splendentē, vt cum Vnionibus preciosissimis de coloris amaritate certare possit. Multa quoque habet in ipsa testæ carina tabulata eodem colore nitentia. Velum constat ex pellicula tenuissima, *πλεκτανά* ab vtroque latere demissæ carinæ sunt & molles, vt Polyporum cirri, reliqua corporis pars confusa erat & indiscreta, vt reliquorum Testaceorum generum. Hæc Fauconerus, Anglicum huius piscis nomen ignorare se confessus. Sed hæc Fauconeri descriptio ad secundum Nautili genus rectius aptari poterit. Testam Nautili Bellonius similem cum ea quam Rondeletius, pinxit, & cõditum in ea Polypum extantibus cirris omnibus, multò proportione longioribus, nempe triplo & amplius quàm Rondeletius pingit: ita vt terni eorum vtrinque crispati demittantur, bini in obliquum erigantur, nulla intermedia membrana. Eam enim veli loco ad planam testæ extremitatem (siue proram) erexit. Oppianus binos pedes erigi ait, interque eos tenuem membranam veli instar, binos verò vtrinque demitti, gubernaculis (*οἰνηκροσσι*) similes. Sed Bellonij icon, & quam ex Anglia Zoographus accepit, necnon & mea ternos vtrinque demittit. Videntur autem remis, non gubeenaculo, comparandi ij. Plinius solus cauda media vt gubernaculo hunc piscem vti scribit, nescio quàm rectè, quæ enim pars caudæ nomine in Polypo appellari possit, & extra testam emitti, non video.

Cirri.

Rolerum.

Plinij error.

O R T V S. M O T V S.

DE generatione incrementoque huius piscis nihil adhuc exploratum habuit Aristoteles: non autumat tamen hunc ex coitu gigni, sed vt cæteras Conchas prouenire, neque verò an Concha solutus viuere possit Nautilus. Rondeletius secundum Nautili genus sponte nasci, vt cæteras Conchas cùm dixisset, addit: De Nautilo (primo nempe genere) idem sentio, etiamsi id sibi non exploratum esse scripserit Aristoteles. Cirris Polypi modo graditur, & eodem modo acetabulis sorbet.

Sponte nasci.

V T N A V I G E T.

ARISTOTELES non minus eleganter quàm iucundè Nautili Polypi, navigationem depinxit hoc ferè modo. Est Nautilus quoque Polypus & natura & actione mirabilis: navigat enim per maris summa elatus: Eximo gurgite effert se testa inuersa, vt ascendat facilius, & inani scapha nauiget. Cùm verò emerferit, Concham conuertit. Brachia membrana congenita cõnexa sunt: quemadmodum palmipedum auium digitus: sed hæc crassior est & densior: illa longè tenuior aranearū telis similis: hac vt velo spirante aura; brachijs vt gubernaculis vtitur; (*ἀντιπηδαλίσ δὲ τῶν πλεκτανῶν παρακαθίστοι*. Gaza vertit. Cirros pro gubernaculis vtroque demittit latere.) Si quid metuerit, testam protinus mari replet, atq; ita demergit. De eadem natandi peritia Aelianus, Nautilus, inquit, è genere Polyporū Cõcha vna præditus est, is cùm ex ima maris sede ad summam aquam effertur, inuertit & mutat Concham deorsum versus, vt ne hausta aqua rursus demergatur: vbi verò ad summam æquoris peruenit, & mare ab aduersa rēpestare conquiescit, supinam Concham vertit. Hæc. n. tanquam scapha navigatione fertur: & duo (ego tria potius

Membranas vt in palmipedum auium pedibus.

potius dixerim, nam & Polypi octo habent) brachia in utrumq; latus demissa, sensim atq; moderatè mouens remigat, domesticamq; & natiuam nauem propellit, quòd si ventus fiat, brachia quæ tanquam remos prius longè lateq; porrigebat, gubernacula constituit, quæ cæterorum brachiorum media est membranula prætenuis, ea passa & intenta pro velo vitur: sicque cum est sine metu, nauigat. Sin quippiam à valentioribus beluis metuit, se demergens Concham aqua complet, & simul ex pondere in profundum delabens, sese occultat, atque ita hostem effugit. Post ubi mare est tempestate vacuum, & à Beluis quietum, de imo maris gurgite se extollens, rursus per summum mare nauigat, vnde nomen habet. Hucusque Aelianus, Plinius quoque Nautili mentionem faciens, eundem nauigationem describit, sed mendum vnum illic subesse suspicatur Rondeletius: nam pro Pompilos, Polypium legendum esse arbitratur ex Aristotele, ex quo Pliniū hæc mutuatur esse certissimum: nam Pompilus (inquit) longè alius est à Polypis. Verba Plinij sunt hæc. Inter præcipua miracula est, qui vocatur Nautilus, ab alijs Pompilos. Aristoteles vero καλυμμένος ὑπὸ τινῶν ναυτίλος καὶ ὁ ναυτικός, ὑπο ἐπιῶν ὡς πολύπεδος. Pergit Plinius Supinus in summa æquorum peruenit, ita se paulatim subrigens, vt emissa omni per fistulam aqua, velut exoneratus sentina, facillè nauiget. Postea duo prima brachia retorquens membranam inter illa miræ tenuitatis extendit, qua velificante in auras cæteris subrengans brachijs, media cauda vt gubernaculo se regit. Ita vadit alto Liburnicarum gaudens imagine: & si quid pauoris interueniat, hausta se mergens aqua. Oppianus tradit Nautili πρηνῆ, id est, pronum è gurgite sursum natate: Plinius supinum: vterq; quidem rectè, sed alter fortè ad testam, alter ad animal ipsum respexit. Sensus quidem clarus est, nam si quod vas vacuum in aquam caua parte præmissa adigat æqualiter, rursusq; etiam eximat, aqua non intrabit, obstante aëre. Propius autem ad Aristotelis mentem accessit Oppianus, minus perspicuè Nautili nauigationem cecinit his versibus ex Lippij versione:

— Quem dicunt nomine vero

Nautilon, insignem ponto sua gloria fecit.

Per freta dum caesus sub nauis imagine ludit.

In sabulo domus est, summa desertur in vnda.

Pronus non pontum capiat, plenusq; grauetur,

Cum manao vehitur per fluctus Amphitrites,

Exemplo versus tumidaus per marmoris vndam

Labitur, vs nauti doctus puppisq; peritus.

Atque pedes geminos tenet de more rudentium,

Quos inter medios tenues membrana sumescit.

Extenta atque pedes contingunt aquora subter

Themons assimiles nauem, piscemq; domumq;

Deducunt, si fortè malum supereminet vllum,

Abjoret fluctus intus, lymphisq; grauatus

A tumidis trahitur cum pondere fluctibus vnda &c.

Nauigia vnde inuenta.

Hinc homines nauigia inuenerunt, vt ex eodem Oppiano citat Lilius Gregorius Cyraldus.

Plaustra maris naues qui primus repperit: ille

Sive deus seu mortali de semine natus

Audax orauit fluctus tranare marinos

Nauigium spectans piscis: dum robura necit,

Fecit opus simile. Hinc & ventis vela tenendis

Funibus, aperuit retro dehinc frena carina.

Nautilum ubi venari non liceret.

Synesius quoque nauim quæ remis impellitur, ζῶν πολύπεδος comparauit in suis epistolis. Hinc fortassis etiam circa Trœzenem, vt Clearchus scribit referente Athenæo, neque sacrum appellatum Polypum, neque remigem (τὸν κοπηλάτιον) Polypum (Nautilum intelligo) fas erat piscari: Sed tum hosce pisces, tum Testudinem marinam attingere erat vetitum. Atque hæc de nauigatione. Cæterum cum Plinius de Nautilo velificante simul & remigante dicat: Ita vadit alto Liburnicarum gaudens imagine: de Nauplio verò Concham esse acatij modo carinatam, inflexa puppe, prora rostrata, non incongruum erit, ea verba explicare. De Lyburnicis multa Baysius in libro de re Nauali: nos quæ Appianus tradit, recitasse contenti erimus. Fuerunt (inquit) Liburni alterum, Illyriorum genus, qui Ionium mare, & quæ in eo sunt, insulas deprædabantur celeribus & leuibus nauigijs: vnde de etiam nunc leues & celeres biremes Romanjs Liburnicæ vocantur. Talis nauigij forma

Liburnica naues.

A mam quoq; exhibuit Bayfius. Idem acatium docet à Strabone positum pro prædatorio nauigio: A. Hirtium simpliciter nauigium dixisse, quod Plutarchus acation, & Tranquillus scapham. fuisse & maxima quædam acatia. Acaton apud Thucydidem & Lucianum Vallam ἀκάτιον interpretatum (nauigium) actuarium: quàm rectè se dubitare: quoniam actuarium à Græcis putat dictum κωπήρη (ναῦν) vel κωπήρες πλοῖον.

Acatium.

Actuos.

EPIGRAMMA.

I N Nautilum piscem epigramma Callimachi Cyrenæi apud Athenæum legitur tale.

Κόγχος ἔγω Ζεφυρίτε παλαίτερος, ἄλλα σου νῦν με
Κυπρισελλωαίης, ἀνθεμα πρῶτον ἔχεις
Ναυτίλον, ὃς ἐλάγχεσσι ἐπέπλεον: εἰ μὲν αὖται
Τείνας οἰκίῳ λαῖφος ἀποπροτόνων:
Εἰ δὲ γαλλωαίη λιπερή θεός, ἔλος ἐρέσων
Ποσσιν, ἢ ὡσπερ καὶ τένομα συμφερέται.
Ἐς δ' ἐπείσον παρὰ θίνας ἰελίδας, ὄφρα γίνωμαι
Σοὶ τὸ περισκεπτον παίγμιον Ἀρσιῶν.
Μηδὲ μοι εἴθ' ἀλάμνησι ἐδ' ὡς παῖρος, εἰμι γὰρ ἄπνευς
Τίπτει τ' ἀνοτέρης ὠδὸν Ἀλυθῶνς.
Κλεινὴ ἀλλὰ θυγατρὶ δίδε χάριν δίδε γὰρ ἰθάλα
Ῥέξεν, καὶ Σμύρνης εἴσιτ' ἀπ' Ἀιολίδος.

In hoc Epigrammate quoniam obscuriora quædam sunt, Zoographus pauca hæc explicat, quæ nos quoq; præterire nolimus. O Venus Zephyriti (Nautilus loquitur) quam ego Concha sum ipsa etiam Luna antiquior, nunc primum tamen tibi sum consecrata, eiccta in litus & allata Arfinoæ. Hæc autem Ptolemæi filij Lagi filia fuit, præstantissimæ formæ, Veneris & venustatis studiosa. Οὐλος, crispus, idest crispantibus pedum circis. Ὡσπερ καὶ τένομα &c. idest vt nauta. ἴνα in eodem versu abundare videtur. Iulis opidum est insulæ Co. Stephanus. Μηδὲ μοι εἴθ' ἀλάμνησι. legit Zoographus, Μηδὲ μοι εἴθ' ἀλάμνης Βρόος, ὡς παῖρος, &c. Smyrnæ plures fuerunt, & earum vna Aeolica. De ouo Alcyones, non habeo, inquit, quod dicam. Idem Epigramma ita vertit Natalis Comes.

Explicatio.

Arfinoe.

Iulis.

Concha vetus fueram Zephyris impulsæ per undas,
Depositum primum nunc Venus ipsa tenes
Nautam, sulcabam pontum, si ventus & aura
Dum me a natiuis vela rudens tenuit.
Si tranquillus erat, præbebat remigis usum
Ipse pes, vt nostri nomina significant
Littoribus vicina fui simul obuia Iulis
Essem spectandus sudus vt Arsiões.
At non in thalamis velut olim, mortuus cum sum
Ouum peiores nunc pario Alcyones
Clinia, ad ipse bona me gratificare sorori:
Quæ Smyrnæ nata est patribus Aeolidis.

DE NAVTILO ALTERO.

Cap. III.

B ELLONIVS Cochleam margaritifera[m] vulgò nuncupatam, akerum Aristotelis Nautilum, vt paulò antè inuimus, facit. Id quamquam reprehendat Rondeletius, nos tamen non improbamus, donec tandem alia detur Cochlea, quæ rectius respondeat. Robertus Constantinus Nauplij (simpliciter) Concham nunc à Græcis θαλάμιον τεκταποδία, idest, polythalamum vocari scribit, quod nomen huic Cochleæ rectè quadrabit, mirum enim est, quot intus thalamos habeat: quamuis videam Nauplij siue Nautili secundam speciem ab iisdem Græcis, nunc (si eidem Constantino credimus) ἀρμεισάρι nominari à velo, vt ait, quod nauigando erigit. Velificatur enim (inquit) more nauium, protensa ac sublata membranula siue tunica. Describit verò

Cochlea Margaritifera.

*Porcellana
cur sic dicta.
Vasa myrrhi-
na unde di-
cta.*

*Murrhinus
Nautilus.*

*Synonyma
Gallica.*

*Descriptio
ex Cardano.*

vt opinor longè aliam, quàm Bellonius Cochleam. Inquit enim: Eius Concha non ma-
ior Cochleæ, sed subtilissima, ac pellucida: cuius hiatus oblongus, vt in Conchis Vene-
reis. Sic ille, Bellonij sanè Concha Cochlea multò maior est, de qua sic scribit: Secundam
Nautili Conchæ speciem ab Aristotele traditam esse hanc puto, quam nostri artifices in
magno pretio ad vasa ditioribus abacis accommoda conficienda habere solent. Porcel-
lanam ob id vocant, quod de Muricis Conchæ (de qua in Buccino differemus) formam
habeat. Eam enim etiam porcellanam nominant, ex qua antiquis vasa quæ murrhina
dicebantur, fieri solebant: id enim mihi conijcere per vos licebit; quanquam alij à myr-
rhæ (quàm Græci *σμύρα* vocant) fragrantia dicta fuisse putent. Murrhinum igitur Nau-
tilum hunc dicere poterimus. Huius amplitudo cum superiore (Nautili primo genere)
conuenit. Sed paulò magis est crassus; prior præterea Pectunculorum more striatus est:
hic omnino glaber, parte interna infinita habens interstitia; vndeunque nitidus, ac mira
colorum varietate splendens: subinde circumagentibus se in purpuram candoremq; ma-
culis. Hæc Bellonius. Gallica nomina iconi adscripta erant hæc: Coquille de pourcele-
ne; vel Grosse Coquille de nacre de perle. Cardanus quoq; hanc Cochleam describit
sed alterum Aristotelis Nautilū esse non apparet eum nouisse. In Conchis margariferis
inquit, color non absimilis est Cochleis, quas India, vt dicunt, mittit. De colore, forma
ac substantia dicere possum, quòd eas viderim sæpius, vnde veniant, non sat dicere pos-
sum. Est igitur forma tritemis cum alta puppi: in qua vasculum aliud, dices poculum
natura excogitatum: nam & magnitudo tanta est eius quam vidi: vt cotylam capiat
res profectò vsus elegantissimi & pulcherrimæ formæ. Limacis igitur hæc est

Concha, Margaritarum Conchis simillima: tanto verò nostris nobilior

Limacum Conchis, quanto Indicus aer, ac terra, tum aqua, nostris
elemētis sunt præstantiora. multorum enim sæculorum cur-

su res meliores euadunt. Hæc ille. Habes hic primo lo-

co Nautili testam tudi cortice obtectam ac va-

riegato colore castaneo. altero verò testam

læuigatam, vtrumq; autem aperta &

perforata prora. tertio loco

Nautili testa est varijs

ab Indis imagini-

bus extimo

cortici

in sculptis exornata. quarto ac postremo testa

per medium secta conspicien-

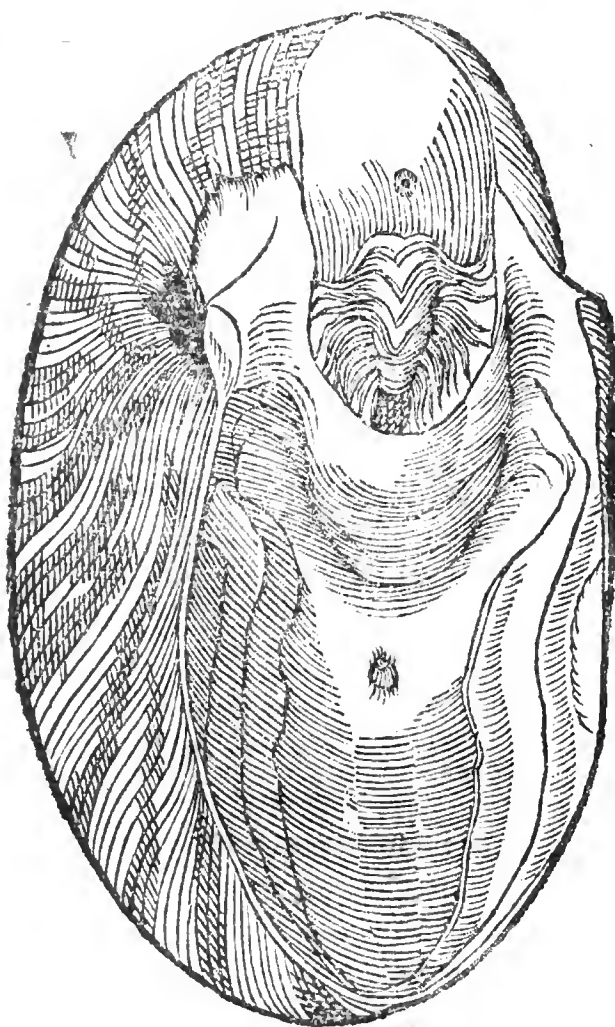
da proponitur, vt in-

terior structura

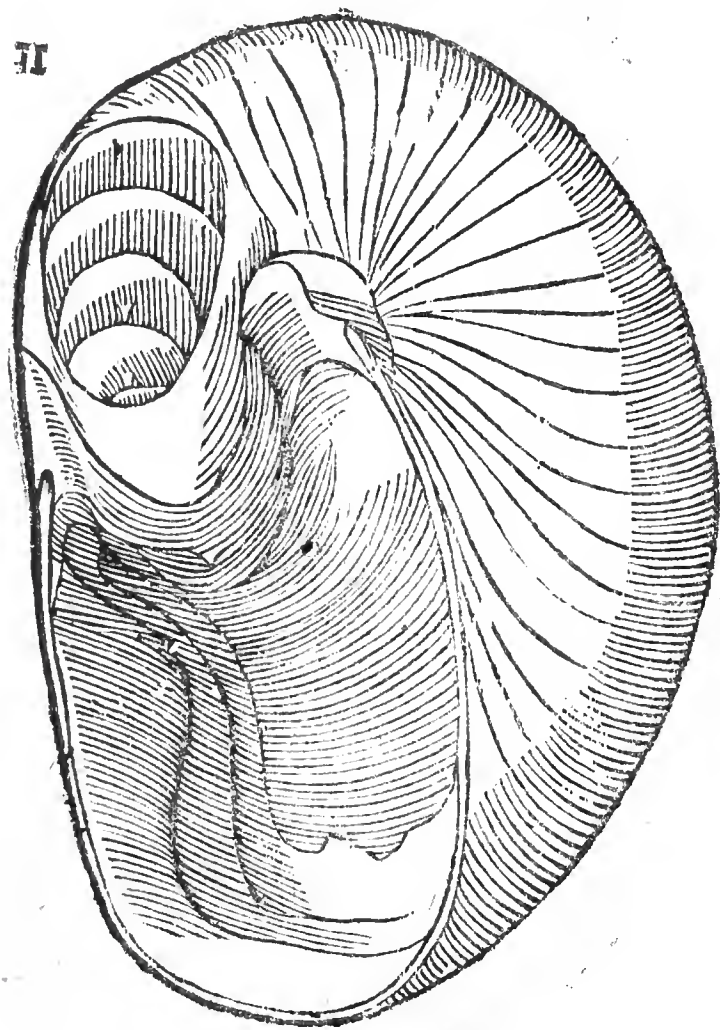
appareat.

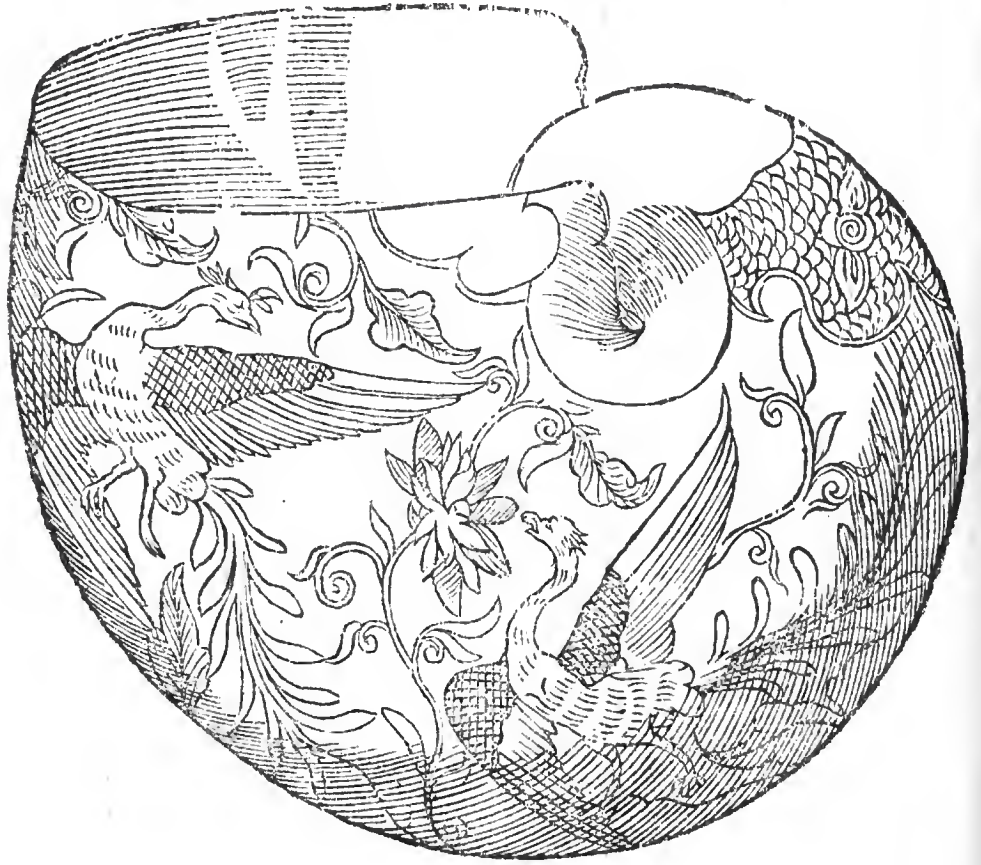

Nautilus testa rudi cortice obteſta ac variegata caſtaneo colore.
Nautilus alter leuigatus, vterq; aperta per fracta proſa.

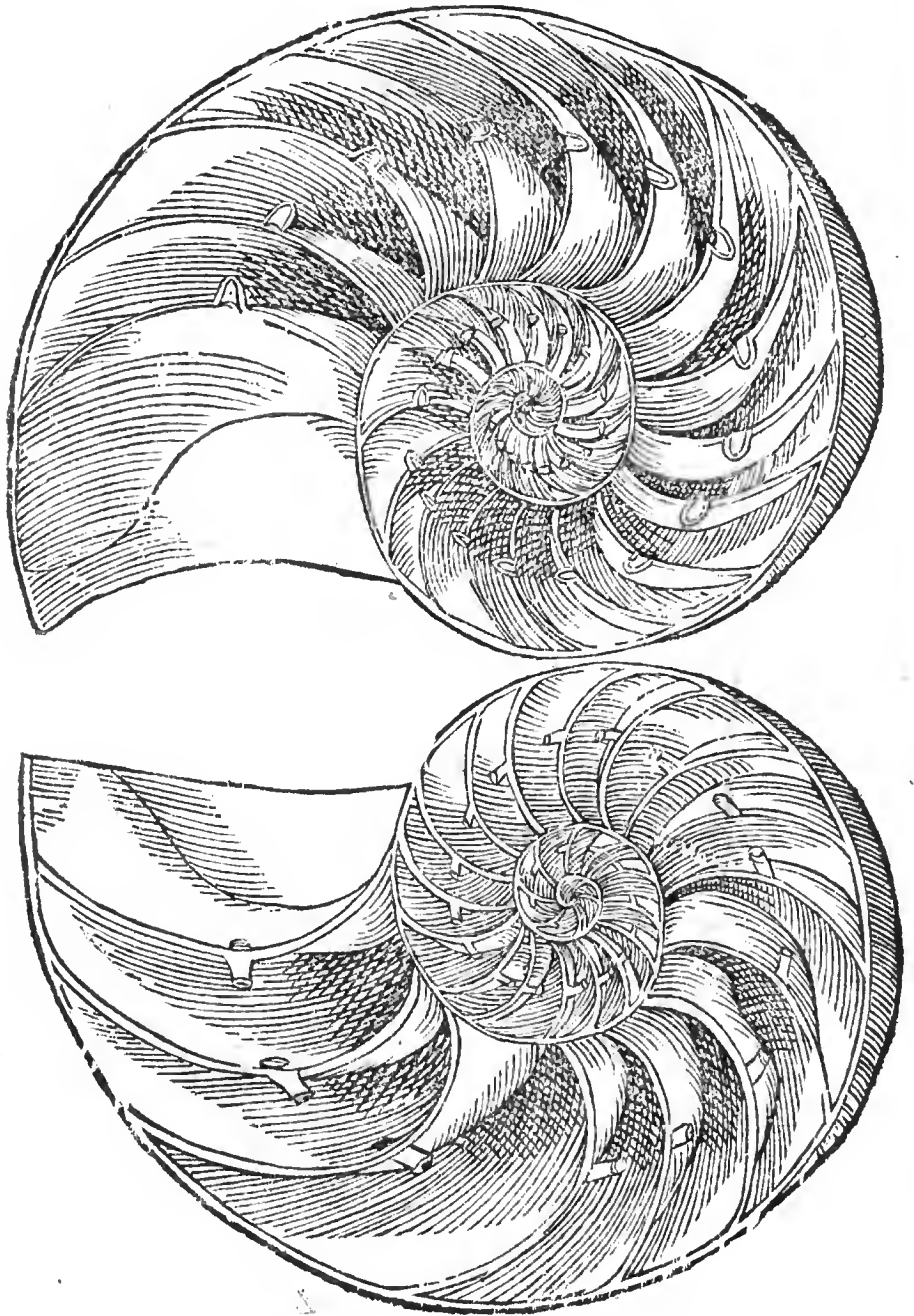

II

Nautili structura media.

D E P V R P V R A.

Cap. V.

VRPVRAM Turbinatorum generis Concham nobilissimam esse ait doctissimus Rondeletius. Quod planè verissimum esse, nos qui inter omnia turbinata Purpuræ quoq; primas tribuimus, nullo poenè negotio asserere atq; affirmare possimus, cùm ex pretio, in quo apud priscos habebatur, tum ex usu eiusdem. Theopompus apud Athenæum author est, Purpuram (ita quoq; eius florem, quo vestes tingebantur, nominamus,) olim vel regibus raram, & expetitam fuisse, tanti quidem pretij (vt ab hoc auspicemur,) vt æquali argento penderetur. Plinius pelagium, hoc est, Purpuram in libras quinquagenos nummos, & Buccinum centenos ponit, idest quinquaginta solidos & centenos Gallicos, vt ex Budæo supputat Baysius, qui etiam addit violacæ Purpuræ libram denarijs centum, id est, decem aureis solatis constitisse, siue libris Turonicis viginti, supputante Roberto Cenali; dibapham Tyriam, denarijs mille, id est, mille Iulij vel centum aureis solis, vel libris Turonicis ducentis. Acceptum hoc quoq; ex Plinio est, apud quem sic legimus: Nepos Cornelius, qui diui Augusti principatu obiit: Me inquit, iuvene violacæ Purpura vigeat, cuius libra denarijs centum veniebat, nec multò post rubra Tarentina. Huic successit dibapha Tyria, quæ in libras denarijs mille non poterat emi. Celebrat item Purpuræ pretiam Epigrammararius, dum canit.

Emit lacernas millibus decem Bassus.

Tyrias, coloris optimi.

Et in Mancinum — *Millibus decem dixit,*
Emptas lacernas munus esse Pompila.

Idem poeta in Proculeiam (inquit Baysius,) vestis Purpureæ immensum pretium ponit, quam trabeam fuisse puto, vel togam pictam, de quibus paulò post fusius dicitur. Ludit in vxorem quæ diuertit à viro, propterea quòd prætor esset renunciatus.

Quid, rogo, quid factum est? subiti qua causa doloris?

Nil mihi respondes? Dicam ego, prætor erat.

Constatura fuit Megalensis Purpura centum

Millibus, vt nimium munera parua dares.

Per Magalensem Purpuram intelligit togam pictam, qua ornabantur prætores celebrandis Megalensibus ludis. Vel fortasse Megalensis Purpura accipienda est ea quæ à prætoribus in ornatum chori in ludis illis, partim emebatur, partim conducebatur, partim etiam commodato rogabatur. Cuius meminit Plutarchus in Lucullo, vbi loquitur de quodam prætoris de spectaculis ambitiosè sollicito: qui cùm à Lucullo in chori ornatum Chlamydes Purpureas peteret, respondit, inspecturum se si domi haberet, daturumque, postridiè verò interrogauit eum, quot sibi esset opus, illo autem affirmante centum sufficere, iussit accedere bis totidem. Hactenus Plutarchus, qui ex Horatio sumpsisse hæc videtur, epistola ad Numitium, dum ait:

— *Chlamydes, Lucullus, vt aiunt,*

Si posset centum scena præbere rogatus,

Qui possem tot? ait, tamen & quarum, & quot habebo,

Mittam, post paulò scribit tibi millia quinq;

Esse domi chlamydum, partem vel tolleret omnes.

Exilis domus est, vbi non & multa supersunt.

Verùm vt ad Purpuræ pretium reuertamur, id si quis alius maximè celebrauit Plinius his verbis: Conchylia & Purpuræ omnis ora (hora) aterit: quibus eadem mater luxuria parua penè etiam margaritis pretia fecit; Proximè autem dixerat de margaritis, æternæ prope possessionis eas esse & sequi hæredè. Et alibi: Pretia (inquit) medicamento sunt quidè pro fertilitate litorū viliora: non tamen vsquã pelagij libras quinquagenos nūmos excedere, & Buccini centenos sciant, qui ista mercantur immenso. Sed alia sunt in fine initia: iuuatq; ludere impendio, & lusus geminare miscendo iterū, & ipsa adulterare adulteria naturæ: sicut testudines tingere, argentū aut oconfundere, vt electra fiât, addere his æra, vt Corinthia. Ex quo tam ingenti pretio purpurâ non à quibusuis vsurpatam fuisse constare arbitror. So-

Nobilissimã esse Turbinatorum Purpuram.

Pretium.

Magalensis Purpura.

Luculli luxus.

Purpuram non omnes vsurpabant.

crates, referente Plutarcho in libro de Animi tranquillitate, quendam amicorum audiens dicere: quàm sumptuosa est vrbs & mina venditur vinum Chium, Purpura tribus, mellis hemina quinque denarijs: adduxit ad farinas; dicens, sextarius venditur obolo; frugaliter in vrbe viuitur: tum ad oliuas; duobus æneis chænix; deinde ad oxonides; hæc decem drachmis venditur vestis: viles sunt in vrbe. Sic Socrates, innuens bene quempiam ac honestè vestiri posse, et si ex tam pretiosa Purpura tincta non esset. Erant tamen omnes Purpuræ summoperè amantes, adeo vt tinctores illius & qui eam aduenerent, à vestigalibus immunes haberentur: Quare nec mirum erit, quod de Vladislao Polonorum rege legimus, Valachis quadringentarum Purpurarum tributum imposuisse. Strabo asserit Tyrios ob tingendi Purpuræ peritiam (quanquam maxima huiusmodi officinarum multitudo eorum vrbem redderet grauiorem) locupletiores factos esse, & non solùm à regibus, sed à Romanis etiam libertate donatos fuisse. Iam verò qui Purpurarum surpantiis aliquid dicamus, & qui ea delectati sint, quales profectò reges fuisse, ac summos magistratus inuenimus, quin etiam sacerdotes, & quod amplius est, ipsosmet deos. Atque in Palladis vulnus Purpurea fascia obligatum fuisse legimus, fascia scilicet, quæ deam deceat immortalē, quando mortalibus alba sufficere potest. Constat quoque vestes Purpureas imbutas dijs suis veteres, tanquam eximia ac singularia dona obtulisse; in quo sententia apud Statium legimus Iunoni sceptrigeræ à Tyrijs peplum dono oblatum, quod Purpura in primis condecoratum esset:

*Peplum etiam dono, cuius mirabile textum
Nulla manus sterilis, nec dissociata marito
Versarat calathis, calæa velamina diua
Haud spernenda ferunt, varijs ubi plurima flores
Purpura picta modis, mixtoq; incenditur auro.*

*Tempora Deorum
Purpureis vestibus ornata.
Lib. 1. Sylu.*

Ornabant autem etiam deorum templa tam pretioso apparatu, quemadmodum idem poeta sub exemplo Veneris demonstrat, canens:

*Digna Deæ sedes natus nec sordet ab astris
Hic Libyæ Phrygijsq; silex, hic dura Laconum
Saxa virent, hic flexus onyx, & concolor alto
Vena mari, rupesq; nitenti: quis Purpura sepe
Oebalis & Tyrijs moderator luet abent.*

*Lib. 2. de
rap. Profer.*

Claudianus illustris admodum poeta eiusdem deæ superbissimum comptum descripturus, non inuenit colorem præstantiorem, à quo vestitum eius commendaret, quàm Purpureum: canit autem:

*Illi multiplices crinis sinuatur in orbes
Idalia diuisus acu, sudata marito
Fibula, Purpureos gemma suspendit amictus.*

Lib. 2. c. 8.

Ex recentioribus nostri æui poetis non ignobilis Aelius Iulius Crotta de Apolline ait:

Phæbe pater lætè Tyrio spectabilis ostro.

*Sacerdotes
Iudeorum Purpura vsi.*

In Tyro Herculi, sacerdos, referente Alexandro ab Alexandro, cum insula & Purpura incedebat: Sed & Hebræorum Sacerdotes Purpuræ vsu magni admodum fecisse non est à ratione aut veritate alienum. Tradit enim S. Isidorus Araonis cingulum Purpureo Cocco, & Hyacintho fuisse contextum, ex quibus præterea tabernacula Dei contexta fuisse ex diuino præcepto sacra pagina testatur, non sine alto mysterio vt suo post loco patebit. Inuenio item Purpura, & aureo monili vtendi potestatem ab Antiocho cognomento Sedete datam fuisse Ionathani duci & Pontifici Iudeorum, qui summi sacerdotis apud eos munere fungebantur. Erat veruntamen Purpura regum ac cæterorum procerum præcipuum ac peculiare ornamentum. Togam eorum regiam ac pictam dictam fuisse La-

Lib. 19. c. 21.

*Toga regia
Iudeorum.
Lib. 8. cap. 8.
Toga picta
qua.*

zium autumat, quanquam & Romanis Coss. postmodum, vt modò patebit, ex vsu fuerit. Erat autem eodem scribente non modò Purpurea, sed aureis etiam flosculis exornata. Quantum verò decoris atque ceu authoritatis regibus adderet tam pretiosum ornamentum, vel quilibet penes se iudicare potest. Plutarchus in præceptis reipublicæ gerendæ id obiter innuit, inquires: At verò magni illi reges, & à loue, vt Homerus ait, vbi maiestate sua tanquam præstantioris, ipsi naturæ vulgus sibi subiecerunt & cætera. Audi quæso quod nobis facundissimus ac Diuus inquit Ambrosius: Quid etiam Purpuras memorem, quæ ornant regum conuiuia, amictus imbuunt? Aquarum est igitur, quod in regibus adoratur. Quamobrem taxatur à multis Euripides, quod

*Regum ornamentum
Purpura.*

*Euripides
taxatus.*

A in vestibus laceris introduxerit reges & principes, & è contrario laudatur Sophocles, qui in aureis & Purpureis. Veteres quoque poetæ, eosque secuti recentiores omnes amictus pretiosissimos, nominaturi, eos Purpureos semper faciunt, vt pluribus subinde locis patebit, nunc de regibus ipsis prosequamur. Ouidius.

Medio rex ipse reledit

Agmine Purpureus, sceproq; insignis eburno.

Medea apud eundem de Iasone:

Rideat & Tyrro iaceat sublimis in ostro.

Eleganter etiam Horatius dicebat:

Regali conspectus in auro, nuper & ostro.

Ceterum ne in vna tantum regione Reges Purpurâ resplenduisse quispiam credat, de nonnullis diuersis aliquid quoq; dicendum esse videtur. Strabo author est apud Nabataeos Purpuratos incedere reges. Persæ autem in primis Purpura induebantur. Testatur Herodotus regem Aethiopum, cum conspexisset à rege Persarum missam sibi vestem Purpuream, & ab Ichthyophagis didicisset tincturæ rationem, dixisse, *δολεράς εσσι ἀνδρώπεις*, id est, non solum homines esse subdolos, sed & vestes eorum esse dolosas. Plutarchus quoq; in libro de malignitate Herodoti de Purpura & vnguento ait dixisse, dolosas formas, dolosas vestes esse Persarum. Et in Symposiacis eiusdem dicerij meminit his verbis: Aut vnguentum potius & Purpuram auersamur ob luxum ijs adhaerentem, tanquam dolosas vestes, dolosos colores, vt barbarus ille dicebat. Idem rursus author in oratione de fortuna Alexandri Persarum Purpuræ meminisse videtur, dum ait: Noli meæ virtuti detrahere, noli meam gloriam deprimere: tuum opus est Darius, quem ex seruo & astanda regis dominum Persarum fecisti: tuum Sardanapalus, cui Purpuram peccenti diadema regium circumposuisti. Herodotus, Valerius & Strabo clarissimi scriptores, quam grata Persarum regibus fuerit Purpura, non obscure inuunt, afferentes Purpuram imperium peperisse Sylofonti apud Darium, qui olim curiosa contemplatione viderat Sylofontem amiculo Purpureo indutum, eiusque pulchritudine captus id mercari voluerat: Sed Syloson, Ego, inquit, amiculum pecunia nulla vendido, sed tibi dono do, si modò tuum perpetuò esse debet. Mox Darius memor muneris liberaliter dati Sylofontem remuneratione regia remuneratus est: namq; pro veste illi retribuit imperium Sami insulæ fortunatæ & optimæ. Legitur præterea epigramma Philippi, in quo Leonides Lacedæmonius Xerxi Persarum regi insultat, quòd eius corpus inter cætera cadauera inuentum ob singularem virtutem Purpura contegendum curasset, respuens ipsius honorem, proditori magis, quam Lacedæmonio, id est, viro forti conuenientem. Charon apud Lucianum cum à Mercurio quæsisset, qui apud mortales ille esset, cui pallam Purpuream fibula necēbat, quemque corona adornabat, intellexissetque Polycratem Samiorum tyrannum esse, affirmat se huiusmodi hominum quencunq; nudum in suo nauigio agnouerit, maximè derisurum, quando, inquit, neque Purpuram, neque regium capitis tegmen, deniq; neque solum secum adferant aureum. Virgilius quoq; de Latino rege loquens canebat:

Talibus Iliones dictis defixa Latinus

Obtutu tenet ora, soloq; immobilis hæret

Intentos voluens oculos, nec Purpura regem

Picta mouet, nec sceptrâ mouent Priameia tantum.

Et post rursus:

Orbis picta croco, & fulgenti murice vestis.

Idem poeta de domo regia Didonis:

At domus interior regali splendida luxu

Instruitur, medijq; parant conuiuia tectis.

Arte laborata vestes, ostroq; superbo.

Item de eadem regina venatum cum Aenea eunte,

Reginam thalamo cunctantem ad limina primi

Pænorum expectant; ostroq; insignis & auro

Stat somipes, & frena ferox spumantia manant.

Tandem progreditur magna comitante caterua

Sidoniam picto chlamydem circumdata limbo

Cui pharetra ex humeris, crines nodantur in aurum

Aurea Purpuream subnectit fibula vestem,

Lib. 3.

Metam.

In arte poet.

Li. 16. Geog.

gr.

Persæ Purpu

rati incede-

bant.

Lib. 4.

Lib. 3. 9. 1.

In Thalia.

Lib. 4.

Li. 14. Geog.

Syloson rex

Sami quo-

modo factus

L. 7. Aeneid.

Lib. 9.

Lib. 1.

Didonis ha-

bitus.

*Aeneas.*Aeneas etiam apud eundem victoribus praemia proponit, quae sunt: *Armaq; & ostro**Perfusa velles, argenti, auriq; talenta.*

Sed & Mercurius ibidem Troianorum regem

*Aeneam fundantem arces ac tecta nouantem**Conspicit, atq; illi stellatus iaspide fulua**Ensis erat, Tyrioq; ardebat murice lana**Demissa ex humeris, diues qua munera Dido**Fecerat, & tenui telas discreuerat auro.**Li. 4. dec. 3.*

Liuius verò scribit Hieronem, filiumque eius Gelonem, Siciliae reges nec Purpuræ vestis habitu, nec alio vllò insigni differentes à cæteris ciuibus processisse, contra Hieronymum Purpura ac diademate, & satellitibus armatis quadrigis; etiam alborum equorum interdum vsu esse. Dionysius verò eiusdem insulae tyrannus non modò ipse Purpuram induebat, sed referente Diogene Laertio, iussit aliquando in conuiuio, vt singuli in veste Purpurea saltarent. Id cum Plato renueret, dicens.

*Dionysius
Purpuratus.
In Aristippi
vita.*

*Ὅτι ἀνδραγαθὸν δὴ ἄλλω ἐνδύσαι ἴσθλῶ,**Ἀρσένῳ περικνῶς, καὶ γένος ἐξ ἀρρένων, hoc est,**Effeminata veste non possum regi**Cum sim vir & virili natus stemmate.*

sumpta ea Aristippus se induit, & cum saltare inciperet, propriè promptèq; dixit

*— Καὶ γὰρ ἐν βασιλευμασιν**Ὅτις ὁ σὸφρων ἔστι διαφθαρήσιναι, hoc est,**— Neq; in sacris Liberi**Patris, pudica mens vnquam corrumpitur.**Li. 7. dec. 3.*

*Philippus
Purpuram
respuit.*

*Phœnix pri-
mo Purpu-
ram gessit.*

*Tributum
ex Purpura
Regales cur
dicta Purpu-
ra.*

Lib. 8.

Philippus quoque rex testante Liuius Purpuram quandoque respuit: hoc enim de eo scripsit: Philippus ludorum quoque, qui reliqui erant, celebritatem, quantæcunq; de Romanis tamen victoriae partæ famâ auxerat, lætitiæq; ingenti celebrati festi dies, eò magis etiam quòd populariter dempto capitis insigni, Purpura atq; alio regio habitu æquauerat cæteris in speciem. Præterea Plutarchus in libro de fraterno amore de Antiocho Seleuci fratre ait: Antiochus hoc nuncio allato (Seleucum nempe à Galatis deuictum) Purpuram deposuit, pullaque sumpta veste, & clausa regia, fratrem luxit. Phœnici regi, vt Suidas testatur, Purpura ab Hercule Tyrio, cum hanc tincturam, canis sui maxillis cruentatis reperisset, oblata est, is verò rex primus Purpuram gessit. Cleitus Alexandri familiaris cognomine Candidus, quoties aduentibus respondere vellet, amictus veste Purpurea & obambulans cum ijs qui compellauerant, sermones conferebat, vt Athenæus prodidit ex Agatarchide Cnidio libro decimo de Asia. Et mox ex Phylarcho, Alexandri quotidianos sumptos describens, ait primos clauarios Perfes quingentos circa tabernaculum suum fori astitisse Purpureis atq; melinis (colore mali Cydonij) vestibus indutos, extra tabernaculum Purpuratos quingentos, quibus eum vestitum indusserat. Scripsisse tum Alexandrum ad Ioniam ciuitates & primùm Chios, sibi Purpuram vt mitterent: velle namque se familiares omnes Purpurea stola vestire. Sed de regibus hæc citasse sufficiat, Rectè quidem regalis inde Purpura dicta est. Cicero pro Scauro: Quem Purpura regalis non commouit, eum Sardorum mastruca mutauit? Mastruca vestis erat Sardorum è pellibus. Et Claudianus regiam eam nominauit, canens.

*— Cum regia circi**Connexum gradibus veneratur Purpura vulgus.*

ipfos verò reges Purpureos.

Sub tua Purpurei venient vestigia reges.

*Reges Purpu-
rei cur dicti.*

*Purpuram
petere quid.*

*Christus
Purpurea ve-
ste inanus*

& cur.

Hinc quoq; Purpuram petere pro ad regni gubernacula aspirare Latini dicunt, itemque Græci. Plutarchus libro de fraterno amore: Contra Antiochi, Seleuci, Grypi, Cyxici cum non didicissent secundo à fratribus esse loco, sed Purpuras ac diademata appetere, seiplos inuicem, ipsamq; adeo Græciam multis calamitatibus opleuerunt. Virgilius.

*Non illum populæ fascēs, non Purpuræ regem.**Et alibi — Nec Purpura regem**Picta mouet.*

Quamobrem veste etiam Purpurea in hunc modum creator ac redemptor humani generis, velut scenica larua regem fictitium agens ac ridiculum a nefarijs illis Judæis illudetur, cū alioqui Purpura illa grandi nō vacaret mysterio, de quo post agemus: sicut & ruber pileus & purpura, in Concilio vniuersali decimotertio Lugdonensi concessa sunt S. R. E.

Cardi-

A Cardinalibus, vt admonerentur se semper paratos esse debere, pro Christiana religione sanguinem, qui per Purpuram Christi designatur, effundere. Amictus istius Cardinalium, Illustrissimi Hyppolitii Estensis exemplo meminit Ariostus:

Cardinales cur Purpuram gestent. Cat. 3. l. 14

Quel che in pontifical habito imprime
Del purpureo Capel la Sacra chioma
E il liberal, magnanimo, sublime,
Gran Cardinal de la Chiesa di Roma
Hippolito, ch' à prose, à versi, à ime
Darà maseria eterna in ogni idioma.

Iam verò Lacedæmonios ad prælia euntes puniceam vestem (φοινικίδα, φοινικίς autem vestis erat virilis purpurea, vnde & Plutarchus φοινικίδα pro paludamento, (quæ vestis Imperatorum erat) Purpureo dixit teste Bayfio.) indutos venire oportuisse tradidit Aelianus, vt & color aliquam gravitatem præ se ferret, & si in eam sanguis è vulneribus influeret, terribilior spectatu hostibus fieret. Simile planè est quod de Laconibus nariat Eustathius, sed tamen vestes in bello Purpureas gestasse prodidit, vt notæ sanguinis vulneratorum, coloris cognatione tegerentur, & minus alij terrentur. Verba Eustathij hæc sunt.

φοινικίς Vestis quæ. In Crasso. L. 6. var. c. 6

B *χρῆσά ἐστιν ἐν πολέμῳ φοινικίῳ θά φερήματα, ἴφρανη καὶ ἐν Ἰλίοδι κατὰ ἔθος Λακωνικόν, ὡς ἡ μάχαις ὑποκλέπτοιο ἢ τῆ ἀμάτος ῥῆσι διὰ τῆς ὀμοκροῦν ἐκδυσσεως.* Vt modò ad Romanos accedamus, hos ferè vel à principio vrbs conditæ purpureo amictu delectatos fuisse luce clarius est, quanquam alij Tullum Hostilium, qui post Numam Pompilium vixit regnavitque, primùm Purpura vsum esse velint, alij Numam Pompilium allata Regis Hetruscorum veste, alij ipsum Romulum qui primus regnavit: verùm ego aliâ Romulum, alia Numam, Tullum alia vsum fuisse suspicor. Plinius, Purpuræ vsum Romæ (inquit) semper fuisse video, sed Romulo in trabea. Nam toga prætexta & latiore clauo Tullum Hostilium è regibus primùm vsum Hetruscis deuictis satis constat. Trabea autem, (de qua mox plura) propriè regum erat, eaque postmodum alios vfos fuisse suspicandum est: quare cecinit Virgilius:

Vestes Purpurea cur in bello. Oarff.

Ipsè Quirinali lituo, paruaq; sedebat
Succinctus trabea, lauaq; ancile gerebat.

Romani reges qui primùm Purpuram vfi.

C Ausonius verò illustris admodum poeta ac vir consularis id declarat dilucidè, dū canit: Paulinum, Ausoniumq; viros, quos sacra Quirini Purpura, & auratus trabea vel auti amictus.

Trabea. Epist. 23. ad Paul.

Qui verò trabea erant induti, trabeati vocabantur, quod ex Ouidio innotescit, apud quem de Romulo legimus.

Trabeati qui

Hoc igitur vidi trabeati cura Quirini
Cum rudibus populis annua tura daret.

Placuit postea & consulibus Romanis (de quibus pòst) atque Imperatoribus Purpura, atq; vt à primo auspicietur, de eo apud Ciceronem inuenio, Cæsar cum Purpura veste processit: Et rursus de eodem: paulò ante interitù Cæsar, cum immolaret illo die quo primùm in cella aurea sedit, & cum Purpura veste processit, in excis bouis non fuit cor. Dion Calpurnius Octauium Augustum testatur peculiare sibi habuisse purpuram, palmas pictasque vestes, ideoq; cæteris interdixisse earum vsum. Legitur idem Imperator, ipse quod emerit in officinis Purpuram, vt si quæ præstantior esset alia, sibi cedere in vsum. Caligula referente Suetonio Ptolomæum & accersitù è regno & exceptum honorificè non alia de causa repente percussisse, quàm quòd edente se munus, ingressum spectacula conuertisse hominum oculos fulgore Purpuræ abollæ animaduertisset. Nero verò, vt idem Suetonius testatur, piscatus est rete aureo, Purpura coccoq; funibus tinctis. Lego etiam apud Xiphilinum, eundem Neronem vela, quæ in theatris vel amphitheatris superinduci solent, arcendo estui & soli, Purpurea suspendisse, stellis aureis variè interstincta. Eius verba sunt. Τα γέ μιν παραπλάσματα τὰ διὰ τῆ ἀέρος διατιθέμενα, ὅπως τὸν ἥλιον ἀπερυκεῖ, ἀληθῶς γάρ, καὶ ἐν μέσῳ αὐτῶν ἀρμα ἐλαυτῶν ὁ Νέρων ἐνεσίχτο, ἀσέρες δὲ χρυσοῖ περίεξι ἐπίλαμπρον, id est, Vela etiam quæ per aerem expansa ad arcendum solem, Purpurea erant; inque ijs medijs Nero acu pictus, curram agitans (videlicet instar Phœbi, vt ait doctissimus Lipsius) circum verò vndiq; aureæ stellæ. M. Antonius apud Actium, vt scribit Alexander ab Alexandro, Purpureum velum prætorix naui pro insigni dedit. Idem fecisse ex Græcis legimus Alcibiadem. Plinius, nescio an de eodem Nerone, vidimus, inquit, iam & viuientium ouium vellera Purpura, Cocco Conchylio sesquialbris confecta, velut illa sic nasci cogente luxuria. Huc quoque spectare videtur quod Iulius Capitolinus in vita Clodij

Lib. 49. Augustus ipse Purpuram emitt. Caligula cur Ptolomæum percussisset. Neronis piscatio. Vela Purpurea.

Lib. 8.

Variar.

dij Albini scribit. Sanè vt tibi insigne aliquod imperatoriæ maiestatis accedat, habebis vtendi coccinei pallij facultatem, me præsentem & ad me & cum tecum fueris, habiturus & Purpuram, sed sine auro. Athalaricus rex Iustiniano Imperatori apud Cassiodorum a principio. Non vos, inquit, (innuens omnes Imperatores Purpura vsos fuisse) maiorum Purpuratus tantum ordo clarificat, non sic regia sella sublimat, quantum longè lateq; potens gratia vestra nobilitat. Et rursus ad Hildericum regem Vandalorum. Mater quinimo haberi debuit, quæ nobis regna profudit. Nam & hoc nobilitati vestræ fuisset adiectum, si inter has diuorum (Hasidirigorum) stirpem retinuissetis Amali sanguinis Purpuram dignitatem. Adeo vt equidem luce sit clarius omnibus Imperatoribus ac regibus Purpuram placuisse, Claudianus de Honorio Augusto quartum consule:

Omnibus acceptis vltro te regia solum

Protulit, & patrio felix adolescens in ostro.

Lib. 5. Hist.

Eccle. c. 17.

*Purpura
vsus & di-
gnitas apud
Romanos.*

*Consules
Romani Pur-
purati sacri-
ficabant.*

Herodianus de Commodò: simul, inquit, Purpureas sibi auro intextas vestes circumdaret, non sine omnium irrisione. Quippe eodem schemate & sceminarum luxum & heroum virtutem repræsentabat. Sic & apud Theodoritum legimus D. Ambrosium, cum iussisset vt Theodosius Imperator cum reliquis laicis consisteret, quia ad loca interiora solis sacerdotibus aditus pateret, dixisse, Purpura Imperatores, non Sacerdotes efficit. Fuit sane Romæ Purpuræ vsus iam inde ab initio vrbs conditæ vt diximus, distinguebatque, vt ait Plinius ab equite curiam, id est, insigne erat Romani magistratus, atq; idcirco quam plurimo vendebatur. Huic (Purpuræ flori) fasces sicuresq; Romanæ viam faciunt; (consulatus autem insignia erant duodecim fasces, totidem lictores, Purpurea prætexta, curulis sella) idemq; pro maiestatem pueritiæ est. Distinguit ab equite curiam: Dijs aduocatur placandis, (consules enim non nisi Purpurati sacrificabant) omnemq; vestem illuminat in triumphali miscetur auro. Quapropter excusata & Purpuræ sit insania. Hæc Plinius, quibus sane mirum in modum Purpuræ dignitatem extollit, adeo vt mirum sit Purpuræ vltimam rarum vel penitus nobis potius ignotum esse, cum alioqui tota posteritas luxuriosa admodum fuerit. Hinc passim Purpura pro ipsomet magistratu accipitur, vt apud Ouidium de Pisone.

Cum tua bisfenos numeraret Purpura fasces.

Sic & Iuuenalis ait — *Sed quinq; taberna.*

Quadringenta parant, quid conferi Purpura maius

Optandum, si Laurenti custodit in agro

Conductas Corninus oues.

Eleganter ac clarè Claudianus de tertio Honorij consulatu canebat:

Dives Idaspeis augetur Purpura gemmis

Succedant armis trabeæ, sentoria licior

Ambiat, & Latia redeant ad signa securæ.

Aequè dilucidè Lucanus in panegyrico Calphurnij Pisonis.

Quis dignè refert, qualis tibi luce sub illa

Gloria contigerit, quatu, resicente Senatu

Cum tua bisfenos numeraret Purpura fasces,

Cæsareum grato cecinisti pectore numen?

Nec non & Martialis.

Te primum pia turba rogent, te voce saluent,

Purpura te felix, te colat omnis honos.

Et rursus de consulatu Syllij:

Rerum prima salus & vna, Cæsar

Gaudenti superest adhuc quod optet

Felix Purpura, tertiusq; consul.

Lib. 1. Fab.

Senatus

*Purpureus
dictus.*

Lib. 2. Syl.

In Crasso.

Lib. 2.

Plinius de gallo gallinaceo: Vt planè dignæ alicui tantum honoris præbeat Romana Purpura. Ouidius de nono consule.

Iamq; noui præeunt fasces, noua Purpura fulget.

Quin & ipsum magistratum siue Senatam purpureum vocari legimus. Stadius:

Cantu Purpureum trabeæ senatum.

Deponabant nonnunquam Purpuram, nimirum vel allato tristi aliquo nuncio, vel ob mortem cuiuspiam affinis, quo tempore pullâ sese induebant: quare Plutarchus ait: Ferrur eodie Crassum non Purpureum (vt Romanorum Imperatorum mos erat) sed atro paludamento ad milites processisse. Lucanus de toto magistratu præuidete calamitates belli ciuilibis.

Ergo

Ergo ubi concipiunt, quanti sit cladibus urbi

Constat fides superum, ferale per urbem

Iulium, laqueis plebeo rectus amictu

Omnis huius, nullos comitata est Purpura fasces.

Erat autem Purpura, inquit Lazius, apud Romanos per omnes vestes, nimirum Purpura prætexta, Purpura in lato clauo, Purpura chlamys, & Purpura paludamentum. Tancum autem trabeam, de qua tamen alij multa scribunt. cæterum Purpuram fuisse per omnes ea vestes (quod nos quærimus) etiam confirmat astruitque doctissimus Aldus Manutius his verbis: Restat color: quem fuisse Purpureum non modò in latis clavis, verùm in reliquis etiam tunicis, veterum testimonijs probabo, nam si tunicae expertes lati clavi Purpureæ sunt: cur latos clauos, id est, nobilissimum tunicae genus Purpura priuemus? tunicas autem lato clauo carentes Purpureas fuisse, apertè docet Quintilianus his verbis: Ut Purpuræ rectè descendant, leuis cura est: notatur interim negligentia. Non loquitur de tunica lati clavi, & Purpuras tamen nominat. Cicero etiam Purpuream tunicam non modò in ordine Senatorio, verùm in plebeijs quoq; hominibus videtur agnoscere, cum ait de L. Pisone in oratione pro Sextio: Vestitus asperè, nostra hac Purpura plebeia ac pænè fusca. Nostra, dixit, qua nos utimur Senatores: plebeia verò, quia Purpurea Pisonis tunica fili crassitudine plebeia Purpuræ similior, quàm senatoria, videretur. deinde subiunxit de colore, Ac pænè fusca: quia varius erat Purpurarum color, ut ex Plinio liquet. Verùm de tunica lati clavi Purpurea, ut omittantur dubia fortassis fidei testimonia, satis aperta fit significatio in hoc Ouidij versu.

Induiturq; humeris cum lato Purpura clauo.

Plinius autem, cum dixit: Purpura distinguit equitem à curia: non significauit in Senatoria tunica Purpuram fuisse, in equestri non fuisse: iam enim probauimus Purpuram in omni tunica fuisse, sed de lato clauo Purpureo locutus est, qui Senatorem ab equite Purpureum quidem clauum, angustum tamen gestante, distingueret. Id explanat idem Plinius: Annulli distinxere alterum ordinem à plebe, sicut tunica ab annulis Senatuum tantum: quanquam & hoc serò: vulgoq; Purpura latiore tunica vsos inuenimus etiam præcones. Quis non videt latum clauum significari? nam, si solus Purpuræ color Senatu ab equitibus distinxisset; non dixisset, Purpura latiore tunicae, sed Purpurea tunica. Appellabatur autem tunica lati clavi, ab ipsis clavis Purpureis, qui tunicae inferebantur, ut ex Festo patet, quanquam cum palmata confundat, ut dictum est. Quibus clavis Purpureis ut opinatur Baysius mappæ quoq; ad limbum, variari solebant. Et hoc est quod ait Martialis: *Et lato variata mappala clauo.* Græci eam vocabant *χιτώνια πλατύσημον*. Inferebantur eiusmodi clavi Purpurei ad eam ferè partem qua pectus tegebatur. Horatius. *Et latum demissis pectore clauum,* non quòd reuera essent clavi, sed quòd viderentur clauorum Purpurea capita super eminentia in tunicae superficie. Dicebatur item hæc tunica, Purpura Silataria, quoniam veteres statum dicebant pro latum & slitem pro litem. Iuuenalis.

Spondet enim Tyrio Silataria Purpura filo.

Prætexta verò toga dicta est à prætexendo, quia ei Purpura, ut ait Macrobius, prætexta erat: hoc est, quia Purpuram in ora habebat; vnde etiam Græci *περιπόρφυρον* vocant, id est, circumquaq; Purpuram habentem. Hæc utebantur pueri vsque ad annum decimum septimum qui annus tyrocinijs dicebatur. Cuius moris causas plures Macrobius indicat. Hanc intellexit Iuuenalis, cum ait ——— *Vestem*

Purpuream teneris quoq; Mecanatibus aptam.

D Et antè dixerat.

Et princeps Tyrio vestem prætexuit ostro.

Statius quoq; meminit de Aty iuvene loquens:
*Nunc pedes ense vago; prensis nunc celsus habentis
 Ceu spectetur, agit; triplici velauerat ostro
 Surgeat etiamnum humeros & leuia mater
 Pectora: tunc auro phaleras, auroq; sagittas
 Cingulaq; & manicas, ne continge vultus ires
 Præferat, & mixtum como crispauerat aurum.*

Quantum verò ad pueros pertinet, præcipuum prætextæ significatum fuit, ut pudorem indicaret, quem scilicet atas ea, quæ prætextata dicebatur, sibi proponere deberet; eiusq; rei indicium esse Purpureum colorem, vnde admonerentur verecundiam in dictis factisq; omnibus amandam. Iuuenio interim prætextam togam non tantum puerorum fuisse quin

Lib. 8. ca. 8.

Purpura
 Romanis per
 omnes vestes

Lib. 11.

Li. 9. c. 36.
 Plinius ex-
 plicatus.

Lib. 33. c. 1.
 Tunica lati
 clavi vnde
 dicta.
 Togæ prætex-
 ta quæ.

Silataria
 Purpura.
 Annus tyro-
 cinij quæ.
 Sat. 7.

Lib. 1. Sat.
 cap. 6.
 Sat. 12.
 Sat. 11.

Pueri cur
 prætextate
 rentur: Præ-
 texta togæ
 etiam magi-
 stratus.

Li. 4. dec. 4.

quia & magistratus. Livius in oratione L. Valerij: Purpura (inquit) viri vtemur prætextati in magistratibus, in Sacerdotijs, liberi nostri prætextis Purpura toga vtentur. Plutarchus in quaestionibus Romanis. Purpura prætextam vestem tribunus plebis non gestat alijs magistratibus gerentibus: an quia magistratus omnino non est: nam neque lictores habet tribunus plebis, neque pro tribunali sedens responsa dat. Huc spectare videtur illud Sij Italici:

Biffenos hac prima dedit precedere fasces

Et iunxit totidem tacito sermone secures,

Hac altas eboris docoravit honore secures:

Et princeps Tyrio vebem prætexuit ostro.

Alluisse quoq; apparet ad prætextam Epigrammatarium hoc versu:

Diuisit nostras Purpura vebra togas.

Purpurea fasciæ.

Toga palmata.

Toga picta.

Cur picta dicitur.

Trabearum genera.

Lib. 32.

Triumphat in toga picta.

Inuenio etiam prætextam qua Romanus magistratus utebatur, à nonnullis Purpuream quandam fasciam valdè latam intelligi, quæ tamen multipliciter plicata in angustum contraheretur, atque ita supra alia vestimenta nunc ab humeris, nunc à pectore in fasciæ modum circumduceretur, nunc eius capita vtrinq; ab humeris in pectus dimitterentur, cuius generis amicula Romæ pleriq; antiquorum statuis inducta conspicias. Togam palmatam à palmis pictis appellari existimat idè Manutius, cuius tamen non multa apud scriptores veteres mentio extat: plures meminerunt tunicæ palmatæ. Nec assentitur Aldus qui Festum secuti, si modo Festus ita scripsit, tunicam palmatam à latitudine clauorum dictam & eandem esse cum lato clauo, arbitrantur. Quid enim simile (inquit) habet clauus cum palma? Quare tunicam palmatam fuisse credit, quam triumphantes, toga picta superimposita, tanquam insigne victoriæ præstarent. propterea Livius ea simul cum toga picta nominat in decimo. Quos, inquit, vos sellis curulibus, toga prætexta, tunicæ palmata, & toga picta & corona triumphali, laurea q; honoratis. Quo loco satis patet non significari latum clauum: non enim post togam prætextam nominaretur: cum toga prætextata sit honoratior, quia non ea Senatores omnes, vt lato clauo, sed tantum qui magistratum gerent, utebantur. Toga picta, vestis Hetrusca fuit, Purpurei coloris, auro distincta, à triumphantibus gestari solita, quam vt ait Florus, subactis duodecim Thulicæ populis, Tarquinius Priscus Romam transtulit; id quod etiam Dionysius confirmat. Macrobius, & Plinius id non Prisco, sed Tullo Hostilio tribuunt. Hæc Purpurea fuit, vt Dionysius ostendit. Picta vocatur, quòd in ea variæ figuræ ita fingerentur, vt ea species ad picturæ similitudinem accederet. Differabat ab hac toga Purpurea, qui hæc erat prætextata verò, quia hæc erat alba cum limbo Purpureo circumducto, cum Purpurea limbum non haberet. Trabearum genera tria fuisse Suetonius in libro de vestimentis autore Seruio ostendit; vnum è sola Purpura, dijs consecratum, alterum è Purpura non sicut albo, quo reges vsi fuerint, tertium augurale è Purpura & cocco. Primum itaq; illud fortè fuerit, quod nos superius Dijs & consecratum & gratum fuisse diximus. Secundi generis trabeæ fuerunt præ reliquis in maximo apud Romanos vsu. Non enim reges tantum, verum etiam pulsus regibus consules, item equites, cum trabeati idibus Quinctilibus transfueherentur, eas vsurparunt. Et consulum quidem trabea, vt videtur Aldo Manutio, post reges fuisse militaris habitus, quo consules in bello vsi fuerunt: ad cuius opinionis corroborationem citat illud Liuij: Consul, cum Coreyræ hybernasset, vere primo incontinente trabeatus ad hostem ducere perguit: eandemq; ob causam etiam equestres turmas bellicam speciem representantes, idibus Quinctilibus trabea vestitos transfuectos esse asserit. Meminit huius trabeæ consularis Aufonius in gratiarum actione, pro consulatu, his verbis: In procinctu & tum maximè dimicaturus, palmatæ vestis meæ ornamenta disponi feliciter & bono omine: namq; iste habitus, vt in pace consulis est, sic in victoria triumphantis. Parum est si qualis ad me trabea mittatur, interrogas: te coram promi iubes. Hæc ille, ex quibus illud primum constat, triumphalem Romanis trabeam fuisse, quòd alibi non facilè inuenias: triumphabant enim in toga picta, vt diximus. deinde consulem: quod reipub. temporibus inusitatum fuit: prætextata enim tunc & consules & reliqui magistratus utebantur: postremò trabeam & palmatam vestem, & togam pictam eandem facit: quin etiam trabeam auro pictam dicit, quod nec Suetonius, vbi de tribus trabearum generibus agit, nec quisquam alius veterum scriptorū veteris & liberæ reipub. meminit. Vnde apparet Gratiano imperante & trabeatos consules fuisse, qui prætextati antea fuerant, & trabeam fuisse pictam contra veterum consuetudinem. De tertio trabeati genere

A genere loquitur Dionysius, ubi de Saliorum vestitu vel trabeis scribens, eas *περιτοφώπους* vocat, id est, Purpura prætextas, puniceo colore alternis intertexto. Erat præterea Purpura patritia, cuius meminit Eusebius his verbis: nam insignis Purpura patritia Constantinus ibat paterna domo, patrem quasi reuixisse cunctis in se monstraturus. Militaris Purpura ob virtutem dono dabatur, quod meminit Iulius Cæsar, dum scribit: Cæsar tum quidem honores minime proponere velle ait, cum plures tribuisset legionibus coronas, alias turmarum ducibus, tribunisque Purpuream vestem. Et post Cæsarem Virgilius, qui scribit Aeneam Cloantho, quod præ cæteris, rem bene gessisset, Purpuream chlamydem donasse.

Victori clamydem auratam, quam plurima circum

Purpura in aandro duplici Melibœa cucurrit.

B Vuolfgangus Lazius arbitratur ab huiusmodi Purpura Satrapas quondam, & qui in comitatu principis aut regis erant, dictos esse Purpuratos, qui, inquit, alia item voce ab alio vestimenti genere nominabantur prætextati. Livi: Sopatrum ex Purpuratis & propinquis regis cum quatuor millibus Macedonum & pecunia nuper missum in Africam esse. Præsidialis Purpura eodem Lazio scribente magistratum erat & provincie præfectorum, qua fortasse Pilatum induisse Christum Salvatorem nostrum credendum iudicat. Meminit illius togæ Spartianus in historia Septimij Severi. Habuit etiam aliud omen imperij, cum rogatus ad cænam Imperatoriam palliatus venisset, qui togatus venire debebat, togam præsidariam ipsius Imperatoris cepit. Hanc intellexisse videtur Sidonius Apollinaris.

*Huic Socer Antemius præfectus, consul & idem
Iudicij populos atque annum nomine rexio
Purpureos fortuna viros cum murice semper
prosequitur solum: hic tantum mutatur i villis
Vt regnet qui consul erat.*

C Lacernas in usu vulgi pullas fuisse constat. Lipsius excipit delicatos, qui, inquit, amethystini coloris sumebant aut coccinei, non tamen sine nota hominum seueriorum. Martialis.

*Amator ille tristem lacernarum
Et baricatus atq; leucophaeus
Quis coccinatos non putat viros esse
Amethystinæsq; mulierum vocat vestes:
Natura laudes, habeat & læci semper
Fuscis colores, Galbanos habet mores.*

Seneca epist. 115. Quod vides istos sequi; qui aut vellunt barbam aut interuallunt, qui labra pressius tondunt aut abradunt, qui lacernas coloris improbi sumunt, qui per lucentem togam, qui nolunt facere, quidquam quod hominum oculis transilire liceat. Lacernæ coloris improbi, Purpureæ sunt. quoniam insolens ille color adhuc Senecæ temporibus. Simile in pænulis, quæ vulgò item pullæ: Purpureæ tamen quædam lautiorum. Dio Cassius de Tyberio: Cumque Purpurea toga plerique vterentur, quod antea vetitum fuerat, neminem quidem ipse reprehendit aut multauit; sed cum fortè pluisset in conuentu quodam, pulla pænula se induit, quo facto uti alio genere vestitum nemo deinceps est ausus. Et hinc liquet inquit idem Lipsius, quotiens interdictus Tyrius color, non ad togas id referendum (albæ enim & pullæ tantum in usu) sed ad pænulas & lacernas. Phasis libertus, ut citat Martialis, cum legitimum equitis censum non haberet, lacernis Purpureis volebat videri eques, & cum nuper Domitianus iussisset seruare legem Othonis, ne cui liceret sedere in decimoquarto gradu, nisi equestrem censum haberet, hic in theatro iactabundus laudabat legem, quasi ipse esset eques: sed Lectius cui ordinis theatralis cura erat demandata, iussit eum surgere.

*Edictum domini, deique nostri
Quo subsellia certiora sunt
Et puros eques ordinis recepit
Quam laudat modo Phasis in theatro
Phasis Purpureis ruber lacernis
Et iactat tumido superbus ore
Tandem commodius licet sedere
Nunc est reddita dignitas equestris
Turba nunc premimur, nec inquinamur.*

Lib. 3.

Purpura patritia.

L. 1. de Constant.

Purpura militaris.

Li. 5. de bel. civili.

Lib. 8. c. 8.

Satrapæ purpurati prætextati que cur dicti.

L. 10. de c. 3.

Præsidialis Purpura.

Lacerna.

Li. 1. Elect.

c. 13.

Lacerna coloris improbi.

Lib. 57.

Lib. 5.

Equitum lacerna.

Hæc & talia dum refert Iupinus

Illas purpureas & arrogantes

Iussit surgere Lectus Lacernas.

Stilic.

*Purpura cur
plebeia dicta
Leges lata
aduersus
Purpuram.
Lib. 49.*

Eodem modo lego apud Athenæum iuuenem quendam ex Ionia indutum Purpurâ, aureis fimbrijs Athenas cum profectus est, interroganti cuidam, cuius esset, respondisse, se esse diuitem. Vt non videatur mirum Purpuram à Cicerone alijsque plebeiam vocari, Eodem enim processit Purpura, ut ne plebs ab ea sibi temperare vellet, adeo ut sæpè leges aduersus illam latas esse legamus, Suetonius: Iulius Cæsar Conchyliatæ vestis vsum, nisi certis personis & aetatibus, perq; certos dies ademit. Dio Cassius longè aliter: Cæsar edixit ne quisquam nisi Senator, qui cum magistratu esset, Purpuram gestaret, quam iam vulgò summi videbat. In codice Iustiniani etiam priuatis hominibus vsum Purpuræ interdicitur, in titulo quæ res vendi non possit. Nero verò Tyrij & amethystini coloris vsum prorsus interdixit referente Suetonio. Et apud Syracusanos lege erat cautum, ne Purpura aut aurifaminæ se exornarent. Præterea à seuerioribus omnibus probro dabatur eadem, ut apparet ex oratione Ciceronis pro Cælio: Si quem etiam minimorum horum aliquid offendat, si Purpuræ genus &c. Plutarchus in Cratone: ἐν τῇ πορφύρῃ ἰσχυρὰ κατὰ φύσιν ἰσχυρὰ καὶ ὀξείαν ἀγαπημένω, αὐτοῖς ἐφορεῖται μέλασσαν. Id apparet etiam ex hoc Virgilij, quo significatur parum virilis vestis:

Vrbis picta croco & splendenti murice vestis.

*Lib. 5. c. 18.
Purpura plebeia qualis.
Proceres cur
Purpura vterentur.*

Alexander ab Alexandro scribit Purpuram plebeiam fuscam & obsoletam fuisse, non murice aut cocco, sed herbarum succis infectam. Nos quoque supra benè fuscam fuisse ex Cicerone diximus; alij putant fuisse quidem ex Purpura, sed cærulea aut obscura. Cæterum ut ad nobilium Purpuram reuertamur, cur ea vterentur ij proceres atque vti debeant elegantissimè ac disertè admodum docet Cassiodorus: Comitibus Stephani insinuatione conperimus, sacræ vestis operam, quam voluimus necessaria festinatione compleri, disrupto magis labore pendere: cui vsum subtrahendo solennem abominandam potius inferre cognosceris tarditatem. Credimus enim aliquem prouenisse neglectum, ut aut crines illi laetei, carneo poculo bis terq; fatiati, pulcherrima minus ebrietate rubuerint, aut lanae non auxerint adorandi muricis pretiosissimam qualitatem. Quapropter si persecutor Eudrontini matris intusa Cœchylia solenniter condidisset apto tempore, aceruus ille Nepotianus, generator florentis semper Purpuræ, ornator solij, aquarum copia resolutus imbricaticum flammæ liquore laxaret. Color nimio lepore vernans, obscuritas rubens, nigredo sanguinea regnarem discernit, dum conspicuum facit & præstat humano generi, ne de aspectu principis possit errari. Mirum est, substantiam illam morte confectam, cruorem de se post spatia tam longi temporis exudare, qui vix solet viuis corporibus vulnere sciatis effluere. Nam cum sex penè mensibus marinæ deliciæ à vitali fuerint vigore separata, sagacibus naribus nesciunt esse grauissimæ: scilicet ne sanguis ille nobilis aliquid separaret horroris. Hæc cum infecta semel substantia perseuerat & nescit ante subtrahi, quam vestis possit absumi. Quod si Conchyliorum qualitas non mutetur, si torcularis illius vindemia est, culpa nimirum artificis erit, cui se copia nulla subtraxit. In illis autem rubicundis fontibus cum albētes comas serici doctus moderator intinxerit, habere debet corporis purissimam castitatem, quia talium rerum secreta refugere dicuntur immunda. Et paulò post. Verum talis tantaque res, quam facili legitur inuenta compendio? Nam cum fame canis auda in Tyrio litore proiecta Conchyliæ impressis mandibulis contodisset, illa natuta liter humorem sanguineum defluentia, ora eius mirabili colore tinxerunt. Ecce est mos hominibus, occasiones repentinas ad artes ducere, talia exempla meditantibus fecerunt Principibus decus nobile dare, quod substantiam noscitur habere mediocrem. Eodem Tyros est Hydron Italica, aulicum profecto vestiarius, non antiqua custodiens, sed iugiter nouella transmittens. Cum itaque tanta apud Romanos in dignitate habita si Purpura, non mirum est, cur non omnes Patritij Venetici vtrantur. Hi enim rogati incedunt simili ferè quo Romani antiqui amiculi genere, eo excepto quod Purpureum non sit, sed ex nigro panno: Purpura enim nisi magistratum gerentibus conceditur, hisq; insignioribus. Nuptialibus quoq; & cum primi honores quos procuratorios vocant, alicui deferuntur (Sunt verò hi sacrarum largitionum præfecti) tum consanguineis & cognatis & affinitibus licet per aliquot dies uti Purpura in lætitiæ gratulationisq; significatum. Iam verò de alijs quibusdam vestibus, quas Purpura decorabat, postquam in eas incidimus, non abs re fuerit quædam quam breuissimè recensere, ne Purpuræ auctoritatem atque honorem deprimere velle videamur. Rarusius Textor scribit Purpuram in igno confitam habuisse ge-

Purpura inuentio.

Hydron Italica.

Venetici patritij quibus vtrantur vestibus.

Vestes Purpureæ alia.

A nus vestis, quod limbus dicitur, vnde limborarij vestimenti huius textores dicantur. Ab his fortasse non differebant perinesa vocata vestimenta, in quorum etiam extremitatibus, vt Stephanus Aqueus ait, Purpura affuta circumcurrebat. Forteq; etiam limus dicebatur: multi enim apud Virgilium legunt velati limo, vt testatur doctissimus Turnebus, nam limus, inquit, vestis erat ab vmbilico ad pedes, ad pudenda poparum tegenda. Higenus limum cinctum ideo dicit vocatum, quod Purpuram transfersam habeat: habebat enim in extremo Purpuram limam. Paryphes (παρυφης) apud Pollucem & Paralurges (παρυργες) indumentum appellatur attextam vtrimq; habens Purpuram. Id verò ab Ioni- bus dicitur Pachyales. (πηχυαλας.) sed & in tunicis virgæ (ράβδοι) Purpureæ vocantur paryphi (παρυφοι) vnde & in latinis litteris (inquit Cælius) virgatæ vestes, & apud poe- tam sagula virgata quæ haberent in virgarum modum deductas vias: cui sententiæ sub- scribit Diodorus: tamen in eo allusum Seruius putat ad Gallicam linguam qua virgæ di- ceretur Purpura. Virgilij versus est.

Virgatis lucem sagulis, tum lactea colla

Auro innectantur.

Paryphes etiam nominatur apud Athenæum his verbis: Syracusani prohibuerunt, ne mu- lieres ferrent vestes Purpura prætextas, περιφύρας ἐκίστας παρυφάς, præterquam meretrices. Ζητώνας ἐν δὲ δούκους περιπορφύρας, nominat Hippias apud eundem. Περιηγῆτος Hefychio est ὁ περιπορφύρος χίτων: & περιήσσια, περιβόλεια, οἷς ἐν κύκλω πορφύρα παρακεταί. Zoog- raphus legendum putat quatuor syllabis περιήσσια, quoniam ita habeat Pollux: Περιήσ- σα, ὑπὸ προσοῦ ἐστὶ περιβλήμια, ἔχοντά τῶν ἰμάτια ἐξηρητημένα: ἢ πορφύρα κύκλω τὰ τέλη τῆ ὑφάσματος περιέρχεται, νήσι σῆμα ποιῶντα τῆ περιβρῶν τῆ χράματος. hoc est, ita vt am- bians vndiquaque Purpura, vestem reliquam, ceu mare insulam includeret; vt fortè eandē vestem Anaxilas νῆσιν id est, insulam vocarit. Viriles vestes à coloribus dictæ sunt teste eodem Polluce, πορφύρας, ἀλουργίς, φοινίκις. Εὐσίς vestis erat trágica muliebris, & exponi- tur πορφύρας (ἢ) κροκωτῶν ἰμάτιον à Scholiaste Aristophanis in Nubes. aliqui reges tragi- cos eam ferre ferunt, & aurigam in pompis. Polluci verò etiam πορφύρεν ἰμάτιον, vestis juniorum in comædijs est. Candys à Cælio exponitur vestimentum Persicum, Pollux can- dya regalem, ἀλπορφύρον esse scribit, aliorum verò Purpureum: sed ὁ λοπόρφυρον potius legendum videtur: Sic enim inferius habet in eodem capite: Εὐροτῶν ἐφῆ κανδυ ὁ λοπόρφυ- ρος: quanquã holoporphyro non πορφύρεν simpliciter, sed periporphyrion & diaporphyron opponantur. (Holoporphyrum, n. dicitur ad differētiam periporphyrion & diaporphyron, qui- bus Purpura prætextitur solum, aut intertextitur quibusdam ceu virgis Purpureis, de quibus ex Cælio prædictū est.) Et mox ibidem: Crates (inquit) in Samijs de Purpureis vestimentis dixit: ταύτας εἶδεν ἡσ πορφύρα βουφει, ἐσθῆτας. Eadem Comici etiam κάλλη vocare solent, vt Eurpolis: τὰ κάλλη τὰ περίσσιμνα τῆ θαλάσσης. Archippus in Pluto πλατυπόρφυρα ἰμάτια nomi- nat. Hi fortè sunt lati clavi Romanis à latitudine clauorum dicti, vt supra dictum est. Ἀλ- πόρφυρα, ἀλεργῆ, τυτίσις ἐκ θαλασσίας, πύργυρα. Hefychius. Polluci verò ἀλεργίς expo- nitur vestis virilis à colore dicta, sicut & πορφύρας; παραλεργίς verò muliebris. Hinc apud Hefychium eundem, vbi habet, ἀλεργυρίδες, πορφυρίδες, legendum est ἀλεργίδες. Ἀλεργίς autem etiam Etymologo, purpura est, ἢ ἀπὸ θαλασσίας κόχλε γινόμενῃ καὶ ἐργαζομένῃ. Me- minit eiusdem Aristophanes in equitibus his verbis, ἀλεργίδα ἔχων κατὰ πᾶσαν, καὶ σφ- φάνῳ ἰφ᾽ ἄρματος: vbi Scholiastes interpretatur πορφύραν χλανίδα. Varinus quoq; ab ἀλ- & ἐργον deriuat: & substantiuum fæmininum esse ait: adiectiuum autem masculinum ἀλερ- γος, cuius fæmininum sit ἀλεργίς, neutrum ἀλεργίς: quod tamen non probat Zoographus.

quoniam ἀλεργίς non aliter moueatur quàm ἀγαθός: & ipse etiam genere neutro ἀλεργίς χρώμα dixerit. Theopompus de Colophonijs apud Athenæum, χιλίες φησὶν ἀνδρας αὐτῶν ἀλεργίς, φορέντας σολὰς ἀσυτολεῖν. Apud eundem legimus ὅτι ἀλεργῆ. Meminit item Plu- tarchus: Εὐζῶ δὲ Εὐμένει καὶ Κουσίαι ἀλεργίς, καὶ χλαμύδας διατέμενῃ τις ἦν δώρια βασιλι- κατὰ τὰ παρὰ Μακεδόσι, hoc est: licebat Eumeni causas Purpureas & chlamydes dilargiri, quod inter dona regia præcipuum habebatur à Macedonibus. Causiam capitis Budæus appositissimè vsurpauit pro galero Cardinalium coccineo. Licet enim vni Romano Pontifici, vt quondam Eumeni, causas Purpureas, & chlamydes Coccinas, cæteraque Cardinalium ornamenta, arbitrato suo dilargiri. Ἀλεργίς, πορφύρα est apud Hely- chium: & in scholijs Aristophanis legitur, ἀλεργίς ἰσθίς, ἢ πορφύρα. Ioannes Tzet- zes Antisthenis Sybaritæ ἰμάτιον ἀλουργίς, id est, vestem Purpuream picturis & gem- mis insignem, describit, Carthaginensibus venditam centum, & viginti talentis,

Limbo, quid. Perinesa vestimenta.

Li. II. Ad. cap. I. Limus qua vestis. Paryphes. Lib. 7. c. 13. L. 8. Aemid. Lib. 6.

Paryphes. Περιηγῆτος. Lib. 7. c. 13.

Εὐσίς vestis qua. Candys.

κάλλη. ἀλεργίς. παραλουρ- γίς. Hefychius correctus.

Causia.

de authore dubitat: suspicatur autem apud Plutarchum se legisse. Ego apud Aristotelem in Admirandis legere memini & Athenæum in duodecimo. Αλουργα Etymologus περιφρασίαι interpretatur, Suidas θαλασσοπόρευτα: Hesy chius τὰ ἐκ τῆς θαλασσοῦ πορευτὰ. Αλουργαί σόλας apud Athenæum lego: qui & Hippia hæc verba citat: ἄλουργα μὲν ἀπὸ περὶ μεσοπορφυροῦ ἰσχυροῦ, καὶ χιτῶνας ἰσοδουλοῦτες περιπορφυροῦ. Ἄλλια, χλαμύδα πορευτὰ. Hesy chius Et iursum: Ἄλλια χλαμύδα, ἐπιπόρπημα: οἱ δὲ περὶ τὴν χλαμύδα ἀλλοιοῦσθε. Βροδίου τὸ ποικίλον ἱμάτιον, ἢ τὸ πορφυρῶν, apud Varinum: Βεῦθος verò Polluci est χιτῶνας ἀπὸ φανίης: & σαραγίς Μήδων τι φόρημα, πορφυρῆς, μεσόλευκος χιτῶν. Lego & Ευθρόϊον apud Hesy chium, esse μικρὸν καὶ ἀπόρροον ἱμάτιον τιβερικόν. Vtebantur & Græci equites eo genere vestis, quam ephaptidem appellat Athenæus in quinto, his verbis: πάντες οἱ πορφυροῦ εἶχον πορφυρᾶς ἐφ᾽ αἰτίας, πολλοὶ δὲ διαχρήσεις καὶ ζωρτᾶς: hoc est, belluatas ephaptidas. Polluciephaptis genus est vestis tragicæ: συσπρεμμάτιον τι φοινικῶν ἢ πορφυρῶν: ὃ περὶ τῶν χιτῶν εἶχον οἱ πολυμῆντες, ἢ οἱ θηρώντες: ἐ λινῷ tenui nimirum, sericouè Purpureo, quod propter tenuitatem facile manibus conuoluebatur pugnantium atque venantium. Lenones & scortorum matres in tragedijs, παινίδιον τι πορφυρῶν περὶ τῶν κρηναίων εἶχον, teste Polluce. cæterum ipsa quoq; scorta Purpuram vsurpatunt: quare apud Plautum quoque legimus de quadam meretrice loquentem:

Allica.
Lib. 4. c. 18.
Ephaptis.
In Panulo.

Meretricem pudorem gerere magis decet quam Purpuram
Magisq; meretricem pudorem quam aurum gerere condecet:
Pulchrum ornatum turpes mores peius cæno collinunt
Lepidi mores turpem ornatum facile factis comprobant.

In Mosbell.

Et alibi rursus inquit.
Purpura atas occultanda est aurum turpe mulieri
Pulchra mulier nuda erit, quam Purpurata pulchrior.

Babylon cur Purpurata meretrix. Mulierum Purpura. Lib. 6. c. 7.

Nec aliam ob causam Babylon quondam omnis luxus plena à Diuo Hieronymo Purpurata meretrix nominata est. Hæc enim in quadam epistola vocat se colonum Purpuratæ meretricis. Συμμετρίαν, ἢ τοὶ χιτῶνα πορφυροῦ καὶ χρυσοῦ καὶ χρυσοῦ γυναῖκα dicit gestasse inuenio apud Pollucem. Næuius: Mulieres opertæ autò Purpuraque. Plutarchus luxum mulierum in Purpura texat in Sympotiacis, inquit: existimo autem per multum interesse inter superuacaneum cultum & munditiem. Nam mulieres fucò, vnguentis, autò, Purpuraq; dum vtuntur, curiose, & impensius quàm par est ornatum induere videntur: Et rursus in libro de conjugaliibus præceptis. Aegyptiæ mulieres maiorum instituto calceis non utebantur, vt domi meminissent tempus exigendum, hodie domus mansuræ sint pleræq; si aureos calceos & armillas & periscelides & Purpuram atq; vnguentis auferas. Author est Lampridius Alexandrum Severum Purpuræ clarissimæ non ad suum usum, sed ad matronarum si quæ aut (vti) possent aut vellet, certè ad vendendum grauissimum authorem fuisse: ita vt Alexandrina Purpura hodieq; dicatur, inquit, quæ vulgo Probiana dicitur, idcirco quod Aurelius Probus paphijs præpositus id genus mulieris reperisset. Artemidorus citante Turnebo tradidit ingenuas mulieres albata s fuisse libertinas atratas, nobiliores Purpuratas. Atque hæcenus de tam varijs Purpura nobilitatis vestibus: quot verò etiam aliæ à Purpura nomen obtinere, licebit videre in deo nominatis. Dicam interim & illud quod summoperè etiam Purpuræ magnificentiam ac honorem indicat, quòd nimirum & mortuos eâ induerent, cuius his verbis meminit Blondus in nono triumphantis Romæ: iam Purpuram pretiosissimam fuisse eleganter rubentem constat. Eius originem sic edocet Placidius Grammaticus. Murex Cochlea maris, ex qua Purpura magistratum color, de qua Liuius in trigesimo post M. Catonis verba contra tribunum plebis, legem Oppiam abrogare conatum. Purpura viri vtuntur prætextati in magistratibus & sacerdotijs, liberi nostri prætextis Purpura togis vtuntur: magistratibus in colonijs, in municipijs, togæ prætextæ habendæ ius est: nec id vt viui solum habeant tantum in signe, sed etiam vt cum eis crementur mortui, & cum tibi viro liceat Purpura in veste stragula vti; matrem familias tuam Purpureum amictum habere non sines, & equus tuus speciosius instratus erit quàm vxor vestita? Hucusq; Blondus. Morem verò mortuos in Purpureo amictu sepeliendi post ad posteros delcèdisse verisimile mihi videtur, nam & apud Claudianum lego.

Equi Purpurati decorati.

Has dedit inferias tumulis, iuuenumq; duorum
Purpureos merito placuit sanguine manes.
Equos verò vt ex Blondo diximus, Purpura fuisse decoratos cum apud alios, tum apud Romanos verò ipso verius est. Id enim etiam indicat ornatus equi Didonis, quo cum Aenea

Aeneas ad venatum proficiscebatur : cuius cum supra facta sit mentio, hic non repetam.
 Alias apud eundem poetam legitur:

Lib. 7, Aen

Instratusq; ostro alipedes, pictisq; tapetis.

Eleganter Claupeianus canebat:

*Vtque tuus primum lonipes calcavibus arsit,
 Turbantur phalera, spumosis moribus aurum
 Fumat, anhelantes exudant sanguine gemma.
 Ipse labor, pulvisq; decet, confusaq; motu
 Casaries, vestis radiato murice solem
 Combibit, ingello crispatur Purpura vento.*

Meminit item Silius Italicus:

*Stratumq; ostro quem ceperat ipse
 Cornipedem.*

Scitu quoque dignissimum est, ex serico ne, an ex lana istiusmodi, quas diximus vestes
 Purpureae constiterint. Ex vellere factas fuisse demonstrat apud Lucianum Demonax,
 hic enim conspecto quopiam ex molliter & delicatè conuestitis, propter Purpuræ latitu-
 dinem superbiente, insolentiusq; incedente, admoto ad illius aurem capite, apprehensa;
 veste & commonstrata: heus tu, inquit, hoc ante te ovis ferre solebat & ovis (τροβαρον) fuit.
 Iam vero Purpura præterquam in vestibus, in alijs etiam rebus placebat antiquis: in ta-
 petibus in primis: Citat enim Giraldus hos Iuliani rhetoris versus:

Ex serico an
 è lana Purpu
 rea velis
 olim facta.

*Iam tonfites tapetes ebrj fuco
 Quos Concha Purpura imbuens venenavit.*

Conchylata peristomata Cicero nominat in Philippicis: Conchylatis Cn. Pompei pe-
 ristomatis seruorum in cellis lectos stratos videres. Inuehitur autem in nimium M. Anto-
 nij luxum, vnde subiungit: quamobrem de sine mirari hæc tam celeriter esse consumpta:
 non modo vnus patrimonium quamuis amplum, vt illud fuit, sed & vrbes & regna tan-
 ta nequitia deuorare potuisset. Taxat eandem stragulorum luxuriam Plutarchus in libro
 de cupiditate diuitiarum: sicut enim Agatho (inquit) fistulam è conuiuio ad mulieres emi-
 sit, sufficere ratus sermones conuiuarum: ita repudiauerim etiam stragula Purpurea, men-
 sas sumptuosas, & superuacanea omnia, videns diuites iisdem vti rebus quibus pauperes.
 Athenæus item scribit Purpurea stragula in foro substrata fuisse in conuiuio Cotyis regis.
 Purpura & auro stratus erat lectus C. Iulio Cæsare interfecto. Lecti autem etiam Purpu-
 reis stragulis cohonestabantur, quod aliquoties innuit Epigrammatarius, vt in vndecimo:

Conchylata
 peristomata.

*Lingonicis agedum tumeat tibi culcitra lanis,
 Constringatq; tuos Purpura sextatores.*

Item in duodecimo ait:

*Circuius fusa rotis, & nigra recumbit amomo,
 Dormit & in pluma, purpureoq; toro.*

Et rursus in decimoquarto:

*Stragula Purpureis lucent villosa tapetis.
 Quid prodest, si te congelat uxor annus?*

Meminit præterea Statius, dum canit:

Vario strepit tæta tumultu

Regia, pars ostro tenues, anroq; sonantes

Emunire toros, alioq; inferre tapetas.

Libros, quos vel donabant; vel præstantiores alijs habebant, iisdem veteres ornabant
 Purpura, quod præter alios meminit Lucianus non vno in loco, vt dum scribit: Tu verò,
 nunquid animaduertis profus idem tibi accidere, dum librum manu tenens progredie-
 ris; cuius aluta Purpurea, bullulæ aureæ sunt, at tu barbara voce legis, deformans, & euer-
 tens scriptoris dignitatem. Martialis libro primo circa finem:

De primo dabit, alterouè nido

Rasam pumice, Purpuræq; cultum

Denarys tibi quinque martialem.

Et in secundo librum tuum alloquens ait;

Et te Purpura delicata velet

Et cocco rubeat superbus indere.

In quinto rursus ad Musas:

Nunquam grandia nec molesta poscēt

Lib. 1. Theb.

Libri Purpu-
 ra ornati.

Quæ cedro decorata purpurâq;
 Nigris pagina creuit umbilicis.
 Nēt dōr exeris illa, sed tenesio.
 Sic tanquam nihil offeras, agasq;
 Ss noui dominum nouem sororum
 Vltro purpureum peres libellum.

Nec non in decimo:

Perfer Aetolina nondum vulgata Sabina
 Carmina, Purpurea sed modo sua toga.

Sat. 14.

Si itaque Purpura totam supellectilem cohonestaret, & tantoperè color ille placeret, non erit quòd miremur Iuvenalem, dum scribit, eis qui ambitiosè viuunt, magnos sumptus esse faciendos, ac perinde animum ad varias rapinas conuertendum, proinde canit:

— Peregrina ignotaq; nobis

Ad scelus atque nefas quodcumque est Purpura ducit.

Sic quoq; Plutarchus libro de Consolatione ad vxorem exclamat: Quid quæso magis est à ratione alienum, quàm nimium risum & gaudiū amputare, fletui & eiulatu ex eodem fonte promananti fluxum liberum permittere? aut de vnguento & Purpura nonnullos cum vxoribus delitigare, interim concedentes tonsuram lugubrem, atratam vestem &c. Quo pacto etiam idem Iuuenalis Purpuram inter pretiosissimam supellectilem reposuit,

Purpura inter
 suppellectilem
 pretiosam.

ubi de victis Cilicum Piratis canit hos versus:

Non idem gemitus olim, non vulnus erat per
 Damnorum socijs florentibus, & modo victis
 Plena domus tunc omnis & ingens stabat accruis
 Nummorum, Spartana chlamys, Conchylia Coa.

Purpureum,
 pro pulchro.

Spartana chlamys, id est, vestis Purpurea. Hinc quoq; Purpureum à poetis pro pulchro ac venusto poni ex illius coloris præstantia & pulchritudine non est ignotum: atque de Virgilius lumen vocat Purpureum, verque Purpureum, quod vere pulchri dentur flores quos & ipsos Purpureos nuncupauit, ut

— Manibus date lilia plenis

Purpureos spargam flores. Item:

Purpureus veluti cum flis succisus aratro.

Lucianus Hippiaæ balneum descripturus, sumptuosissima splendidissimaq; eius ornamenta & structuram miris extollens laudibus ait: Ο δὲ ἰσθὺν οἶκος καλλιςτος, φῶς το αὐτῆς ἀναμῆτος, καὶ ὡς προσφύρα δὴλυ διαμῆτος. id est: porro interior habitatio omni amoenitate referta, plurima luce conspicua est, ac imitat Purpuræ floribus ac venustate renitct. Cur vero Purpura seu color Purpureus tantoperè cæteris coloribus cum à regibus varijs, tum etiam magistratu toto Romanorum, quin Imperatoribus antepositus fuerit, non videntur quinquam qui id scripserit. Raritate id factum esse (quod enim rarum est, idem & carum) non videtur esse affirmandum, cum satis obuia sint hoc genus Conchylia: nec etiam ob tincturæ artificium, vrbes enim, atque adeo integræ regiones hac arte celebrantur: nec denique ob elegantiam suam, quia & aureus color non minus oculos delectat quàm Purpureus. An itaque quia cum lanæ permixtus est, dirimi non potest? Hoc autem de Purpura testatum reliquit naturæ scientissimus atque antiquissimus. Lucretius in sexto de rerum natura libro.

Color Purpureus
 cur alijs
 prælatius.

Purpureusq; color Conchylji iungitur unâ
 Corpore cum lana, dirimi quia non queat unquam,
 Non si Neptuni fluitu renouare operam des.
 Non mare sitotum velis eluere omnibus vndis.

Cocci coloris
 præstantia.
 In mensis po
 sue Purpura

Idem quoque videmus in Cocco, cuius color eadem ratione præfertur in panno: quibus enim nihil ex eo permixtum est, subinde splendorem, colorisq; bonitatem amittunt. Erāt potremò Purpuræ in mensæ luxu, quod inter alios innuit Macrobius, qui scribit, quo die Lentulus flamen Martialis inauguraretur, hanc cænam fuisse: ante cænam vrticæ, murices, Purpuræ: nec non Porphyrius libro secundo de Abstinentia ab animatis, Oltrea (inquit) omnigena, Purpuras, vrticæ &c. Deus homini condidit, ut iuris & ferculorum (ἐπιπέρας) παραδεισίου) copia nobis suppeteret. Sed hac de re pòst nonnulla alia. Sufficiantq; hæc in Purpuræ laudem, qua sola moti, eam cæteris turbinatis prætulimus.

ÆQVIVOCA. SYNONYMA.

PRÆSTANTISSIMVS iste color, cum non è sola Purpura, sed etiam è Conchylio, murice, Buccinoq; colligeretur, multi vjri docti omnia istac Conchyliia vel simul confuderunt, vel saltem non rectè distinxerunt. Sunt qui Cochylidium nihil aliud esse quàm ipsam Purpuram arbitrentur: quorum sententiam erroneam esse, sic ex Plinio comprobamus: ait enim: Conchyliia & Purpuras omnis ora atterit, quibus eadem mater luxuria paria perè etiam margaritis pretia fecit. Et de Purpura loquens: Calculosæ appellatur à calculo maris, mirè apto Conchilijs & longè optimo Purpuris. Sic manifestè Conchyliia à Purpuris seiunxit. Alijs Conchylium idem est quod Buccinum; quod Plinius, cum duo tantùm genera Turbinatorum continentium florem illum tingendis vestibus tantoperè expetitum posuerit, alterum Purpuram, alterum Buccinum necesse esse videatur: Buccinum esse qui *murex κήρυξ* & Conchylium appelletur, cum etiam constet & murice Tyrio infectas vestes dici & Conchyliatas. Quæ ratio etsi valida nonnullis videatur, eam tamen facile conuellerè possum eiusdem Plinij autoritate: qui euidentissimè Conchylium à Buccino seiunxit. In Conchyliata veste cætera eadem sine Buccino præterque ius temperaturæ (aliàs ius temperaturæ) aqua pro inuisu humani potus excremento. Et alio in loco: Conchylis suum florem coloremq; proprium tribuit: luxuria vestibus quoque prouocauit eos flores qui colore commendantur. Hos animaduerto tres esse principales: vnum in Cocco, qui in rosas micat, gratius nihil traditur aspectu: & in Purpura Tyria, dibaphaq; Laconica: alium in amethysto qui in viola, & ipsum Purpureum, quemq; ianthinum appellamus. Genera enim tractamus in species multas sæpe spargentia. Tertius est qui propriè Conchylis intelligitur, idq; multis modis. His adiungemus Dioscoridis testimonium, qui cum dixisset de Purpura & Buccino, aliquantò post de Conchylis operculo seorsum scripsit, & in fine addit: *Αὐτὸ δὲ τὸ κοχχυλίον καὶ ποιεῖ ὅσα καὶ ἡ πορφύρα καὶ ὁ κήρυξ*: Crematum Conchylium idem efficit quæ Purpura & Buccinum. Quare cum ex his constet Conchylium diuersum esse à Purpura & Buccino, iam quid Murex sit veteribus videamus. Hermoias, Muricum nomen, inquit, generalius esse video, quàm Buccini, ut pote quod & Purpuram quoque comprehendat. Massarius collatis aliquot Aristotelis & Plinij locis, Plinium ostendit cerycem modo muricem ex eo quod vertigo Conchæ in acutum maximè tendat, (murex, enim, inquit, pro acuto quandoq; capitu) modò Buccinum, quia sit alteri Turbinato generi Buccino dicto similis, conuertisse, quem Theodorus, inquit, vocis significationem imitatus, Buccinum semper interpretatus est. Ceryx enim idè quod præco significat. verùm quæ a portedes vocantur, murices conuertit, ut muricis nomen generalius esse quàm Buccini coniectare liceat. Ceryx igitur, qui secundum Plinium Latine murex & Buccinum vocatur, Conchylis est è Turbinato genere, Purpuris magnitudine inferior, similis Buccino illi Turbinatorum generi, quo sonus editur, oris tantùm rotunditate: à margine incisa differens, promulcidem modo muscarum habens, firmam & torosam, quæ linguæ effigiem præ se fert: cuius flore illo Purpureo antiqui vestes inficiebant, quæ muricæ & Conchyliatæ dicebantur. Hæc Massarius. Et rursus enarrans hæc Plinij verba: quæ durioris testæ sunt, ut murices, Purpuræ, saluario lentore proueniunt. Saluarium, inquit, lentorem appellat mucosam illam congeriem fauaginem d'ctā, quam Purpuræ & murices siue Buccinæ construunt. Vbi etiam comprehenditur Plinium muricem pro ceryce, hoc est, Buccino comprehendisse. Hæc enim duo genera, Purpura scilicet & Buccinum fauificare solita sunt, ex Aristotele quinto de historia. Nos quoque quid Conchylium tum generatim, tum speciatim significet, antea cum ostendebamus, statuimus Conchylium à murice & Purpura differre: concedimus interim muricem per excellentiam Conchylium aliquando dici, præsertim cum pro ipso flore siue colore accipitur, quin murice tincta vestis, à Purpura tincta, vel Conchyliata etiam apud disertissimos scriptores nihilum quidem differt: Sed hæc ex priuata cuiusuis Conchæ historia rectius patebit: nunc Purpuræ synonyma examinemus. Non modò autem hæc vox animal ipsum significat, sed etiam colorem vel ex eo factum, vel quoq; ei similem. Virgilius. *Viola subluceat Purpura nigra*. Plinius. Ut ouatus esset Numidicus lapis, ut Purpura distingueretur Sinnadicus. Et vestimentū eo colore tinctū, & magistratū ita vestitum, ut paullo antè etiam demonstrauimus, vnde etiam Purpurati pro Purpura induti dicuntur & Purpureos reges pro Purpuratis Horatius alijsq; appellatūt. Animal ipsum nimirū Purpura Latinis nominatū, à Græcis pariter

Conchylium à Purpura quid differat.
Lib. 9. c. 35.

Lib. 9. c. 36.

Lib. 9. c. 39.

Lib. 21. c. 8.

Murex quid

Ceryx quid.

Saluarium lentore.

Conchylium quid.

Purpura quid.
lib. 4. Georg.

Li. 3. Hist. c. 15.

Li. 9. c. 37.

Pelagia.

In Eliacis in sine.

Ser animal.

Concha Herculeia.

Alarginam.

Fulpia.

Antale.

Dentale

quid.

Penicillus marinus.

Dentalium.

Antale.

Porcellanica vasa unde dicta.

pariter consimili voce πορφυρα appellatur, ab Aristotele πορφυρα μικρα, Purpura parua dicuntur. Gillius Græcos hac atate idem nomen (porphyra) retinuisse testatur. Apud Latinos penultimam corripit, vti similiter apud Græcos. Oppianus:

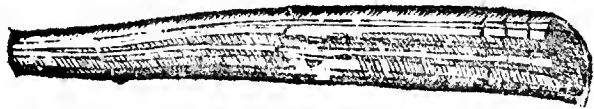
Νεψίω, σπόμβωτε γένος κα, πρ φύραι άναται.

Verbum tamen πορφυρα produci inuenio apud eundem Oppianum, item apud Homerum & Theocritum. Synonyma Purpura ad florem eius pertinent, eaq; pōst, vbi de flore agam, enumerabo, quæ ad animal referenda sūt, admodum pauca, quia nulla reperio: nam quod Plinius scribit Purpuras alio nomine pelagias vocari, Iacobus Dalechampius in doctissimis suis scholijs, & ante eum Rondeletius, atque ante hunc rursus Massarius, Plinium volunt vniuerso Purpurarum generi, quod situs ac loci proprium est, oscitanter tribuisse, id quod ex Aristotele satis liquet, qui pelagias Purpuras tertium genus facit, cuius verba postmodum enumerabo. Zoographus tamen fieri posse arbitratur, vt vulgus Plinij sæculo eas sic appellaret (κατ' εζοχλή), quod illæ maximæ requirerentur, vt potè & maiores, & quæ magis probatum florem haberent: cum & pelagium pro colore seu flore Purpuræ Plinius dixerit: Buccinum, inquit, per se damnatur, quoniam fucum remittit: pelagium (id est, Purpuræ flore) admodum alligatur, nimiaq; eius nigritiæ dat austeritatem &c. Reperio & apud Seruium à Phœnicibus piscem, cuius sanguine sericum in Purpuram tingebatur, Sar appellari. Sed Pausanias in Eleorum terra vermem nasci scribit, quem Seres Græci, (σῆρα à nominatiuo σῆρ) ipsi Seres (populi) longè alio appellant nomine. Hoc à Seribus accuratè nutriti, cellas illis cum æstiuas, tum hybernas aptè fabricantes pedibus (habere verò octo, quot & Aranea) sub arboribus textile opus facere, nimirum sericum, vt in opere nostro de Insectis abundè est videre, vnde fortè Seruium memoria lapsus hoc animal cum Purpura implicasse suspicandum est, & pro Ser Sar exarasse. Pollicianus Purpuram vocauit aliquando Concham Herculeam, quoniam Hercules, vt pōst dicitur, huiusce tincturæ inuentor primus esse perhibeatur. Auicenna, vbi in curatione anginæ muricem interpres transtulit, Arabicè dixit Alarginam, intelligens Purpuram, vt ex remediorū collatione apparet. Serapio vel potius eius interpres pro Purpura habet Fulpia (alias palpir) vbi de blatta Byzantia agit. Antale quod ad citrinum vnguentum à pharmacopolis requiritur, Brasauolus Purpuram esse putat: dentale verò Buccinum. Syluatico verò dentales sunt ossa satis alba, quæ dentes caninos referunt, quibus tamen longiores sunt, inanes intus & perforati: oriuntur in cavernis lapidum in profundo maris: siccantis, refrigerantis & abstergentis naturæ. Quidam dentale & antale non forma, vt Brasauolus, nec aliter, sed magnitudine tantummodò distinguunt. In Germania (inquit Zoographus) pharmacopolæ Germani tubulos quosdam ostendunt, veluti osseos, canaliculos, formæ teretis, striatæ, vna aut altera linea transuersa ina quali ambiente, præsertim in minoribus: Maiores ad quatuor digitos accedunt. Longitudo non omnino recta, sed modicè inflexa est dentis canini instar. Substantia prædura est, non ossea, sed aliorum reatorum substantiæ similis. Conchæ non merentur appellari, cum neque bivaluium, nec univaluium generis sint, neque muricibus aut venereis Conchis simili forma. Est & penicillus marinus Rondeletij tubulus quidam testaceus, sed mollis & laxa substantia. Vt aliter Cordus vocat Enthaliū, aitque esse testaceum quiddam marinum, fistulæ modò longum & concuum, foris striatum, longitudine digiti, (non transuersi, sed secundū longitudinem:) dentalium Conchulam esse marinam, parua, dentatam rimam habentem. Nos huiusce Conchulæ inter conchas venereas mentionem faciemus. Post marinos est, inquit Brasauolus supra maris litora inueniuntur. Sunt qui hæc cocta & qui cruda edunt, sicut alia coctis Conchyliis. Antale diuersis inuolucris circumgyratur: est autem Buccinum, & accidit quandoque flante vento per antalis anfractus sibilum emitti, vt tuba videatur. Hac Brasauolus. Quod ad vim quidem remediorum attinet, Purpuras, Buccina, tubulos, an porcellanas aliquas excipias, ego cum Zoographo parum interesse censeo. Ridet eos, qui barbaram sectantes medicinam tradunt esse lapidum genera. Græcè quidem à Nic. Myrepsō ἀνταλι & νένταλι scribitur. Atque hæc de antali. Cuius hic quinque icones magnitudine tantum differentes damus. Bellonius Purpurarum testas ab Italis porcellanas vocari tradit, eaq; nomine omne genus Conchylij ab illis intelligi: vnde nos (Galli) quæque, inquit, detorta ad vasa appellatione, porcellanica vasa appellamus, vocemque hæc agnoscimus in globulis, quibus nostræ mulierculæ suas preces nuncupare solent: Patet nos scire de porcellane nuncupare solent, qui ex testis maiorum Purpurarum aut muricū conficiuntur. Sic ille. Sed ex Purpuris globulos tactos nedum ego obseruaui, porcellanas verò

Conchas venereas, quæ sub muricis nomine etiam à Plinio comprehendi diximus, appellamus, ex quibus eos fieri certum est. Idem Bello-nius Purpuram à Genu-sibus Ronceram dici scri-bit (quod muricatis acu-leis in orbem circumual-letur) à Venetorum verò & Romanorum vulgo ab vngue odorato (quo iam inde ab ortu naturæ sese quasi cōcludēdo tuctur) Ognellas nominari. Eadē synonyma repetit Rōde-letius, additq; Purpuram suis (Gallis) dici Burex, mutuata, vt apparet di-ctione à latinorū murex. Massilienses verò teste Gillio, Purpuras, Murices & Buccinas, Bios appel-lant. Et Seruius in hæc Virgil. verba, *Vergatis la-cent sagulis*. Purpurā Gal-lica lingua Virgas dici scribit. Zoographus Ger-manicū Purpuræ nomen facit, ein Nagelschnegg, ab vnguis simili opercu-lo, simili nimirum ratio-ne, qua Veneti & Roma-ni Ognellas, nuncupans;

Roncera.

Vngella.

2

3

4

5

aut circumscribit, ein Stachelsneggen art, idest, Conchæ aculeatæ muricata; uè species. Po-est, inquit, & Purpersneck dici tãquam genus, cuius species sint Purpura, Buccinum, Con-chylium, Purpersnecken arten. Purple Anglicum nomen est, nescio, an vulgare, an effe-ctum imitatione Latini.

GENVS. DIFFERENTIÆ.
FORMA.

PURPVRAM Concham esse ex Turbinatorum genere, disertissimè profitetur Ari-stoteles, cui nō vnum earum genus notum fuisse ex hisce eiusdem verbis discimus: *εἰσὶ δὲ τῶν περὶ ῥῶν γένη πόλλα, καὶ ἕναι μὲν μεγάλα, αἱ δὲ αἰπερὶ τὸ Σίγειον, καὶ Λέκ-τον. αἱ δὲ μικρά, οἷον ἐν τῷ Ἐυρίπῳ, καὶ περὶ τὴν καρίαν. Καὶ αἱ μὲν ἐν τοῖς κόλποις μεγάλα, καὶ τραχέα. καὶ τὸ ἀνθὸς αὐτῶν αἱ μὲν πλείω μίλαν ἔχουσι: ἕναι δὲ ἴρουδρὸν μικρὸν &c.* Quæ sic Gaza conuertit: Genera Purpurarū plura, & nonnullæ magnitudine augentur insigni, vt quæ ad Sigeum & Lectum (Idæ promontoria) gignuntur. Aliæ paruæ, vt quas Euri-pus fert & Caria. Pelagiæ magnæ scabraeq; sunt, quarum flos magna ex parte niger, sed nonnullis rubidus pusillum. Nonnullas ex magnis vel ad pretium min⁹ euadere nouimus. Paruæ ad littora & oras (ἐν τοῖς ἀγριαλαῖς καὶ περὶ τὰς ἀκτὰς) reperiuntur flore rubro. Rondeletius Purpuras quæ ἐν τοῖς κόλποις nascuntur, pelagias rectè interpretatum fuisse Gazam ait, quia κολῶπις τῆς θαλάσσης Græci τὰ κοιλωμάτα τῆς θαλάσσης appellant, & τὴν βροθίαν θαλάσσαν: & qualem hic florem pelagijs tribuit Aristoteles, talem pelagio Plinius, scilicet nigricantem. Addit ibidem Aristoteles in partibus item Aquilonijs Pur-puras haberi nigras, & in Austrinis magna ex parte rubras. Ex quo fortè Vitruuius Purpu-ras quoq; colore distingui tradidit: Septentrionales nigriusculas & subobscuras. Orientales

Turbinatum esse.

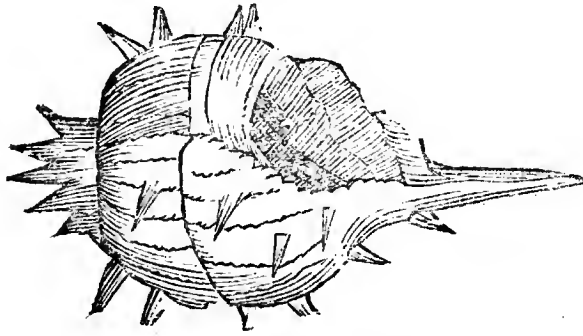
Purpura nigra vbi.

Purpura
Rondeletij.

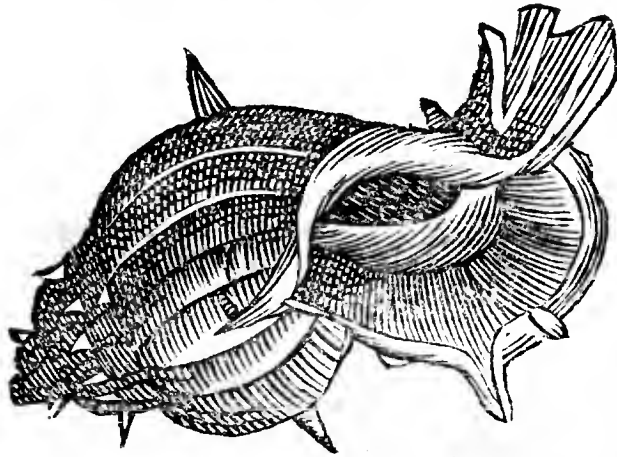
tales & Occidentales liuidas. Meridionales rubras & genuinas. Isidorus quoq; Occidentali tribuit subnigras, dum scribit ferruginem esse Purpuræ subnigræ colorem, quæ fit in Hispania, iuxta illud. *Ferrugine clarus Ibera*. Mihi quidem rubras Purpuras, atq; nigras videre rarò licuit, sed quales Rondeletius depingit, innumeras, à quibus quæ hic primo loco exhibetur, in hoc potissimum differt, quòd pluribus spinis siue mucronibus horreat, maximè verò in postica parte, vbi Turbina est: extraq; modò candicat, modò flavescit; intus modò violacei coloris est, modò rubicundi, cum Rondeletij Purpura vndiquaq; extra minus, intus magis candicat. Altera echinata pariter est, sed v minoribus, ita quoq; rarioribus spinis, ac brevioribus prædita: eius tota pars turbinata rubicundo colore conspicitur, dorsum verò (ita eam partem qua magis gibba est, aut extuberat, liceat appellare) partim rubet, partim viridescit. Anterior mucro acutus non est, vt in priori, sed notabili latitudine spectabilis, & velut ex quatuor vel quinque mucronibus constans. Intus color ferrugineo, flavescente, ac eleganti cæruleo variat. Ex hoc genere nonnullas alias species obseruavi, quas in gratiã studiosorũ & describere & depingere libuit. Quæ itaque ab illa prima est, eiusdem planè magnitudinis colore tota cinereo, intus quandoque candicante, quandoq; subcæruleo, spinis etiam longè brevioribus, quin ferè nullis, cum extuberantiã hic potius sit, appellanda. Variat hoc genus Purpura summo opere secundum quantitatem,

Purpura pluribus mucronibus hortens.

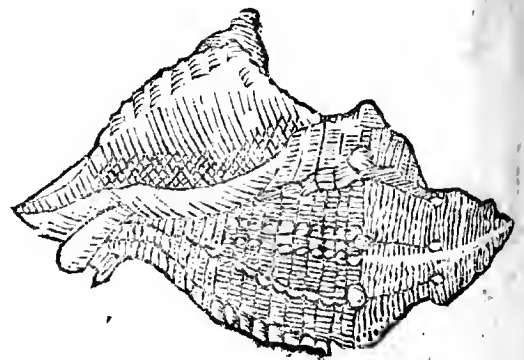
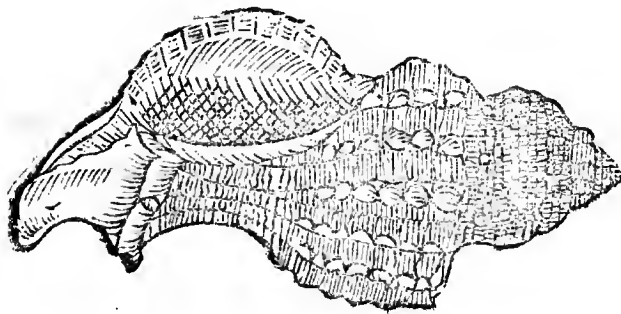
Purpura
minus, *Echinata*.

Purpura altera minus mucronata.

Purpura intus subcærulea,

Purpura
pelagia.

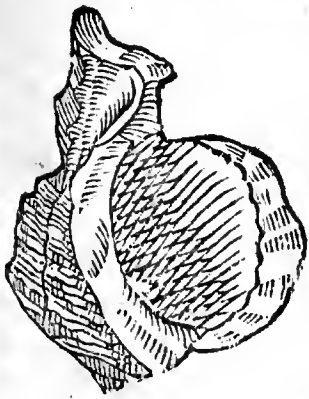
Purpura
marmorea.

vt ex duarum icone adiecta videre licet. Huius quoq; potius quàm alterius generis esse videtur pulcherrima isthac Purpura, pelagia fortè Aristotelis, longis vndique tuberculis vbiq; ferè duplicibus, ac minimè acutis, sed obtusis plena, labro latissimo, quasi canaliculato, binæ enim id foueæ percurrunt, tota ferè marmoreæ duritiei, vndiq; candida præterquam in extremis foraminis oris, quæ purpurascunt. Huc referenda præterea quæ subinde ab ea marmorea pingitur, tota ex cinereo candida, minor quàm priores omnes, labro subtus spinoso, seu echinato, cum alioqui nullæ aliæ spinæ in toto corpore dentur. ceterum in hoc ab omnibus ferè Purpuris differens, quòd vix vllius Turbinis figuram habeat ventrem

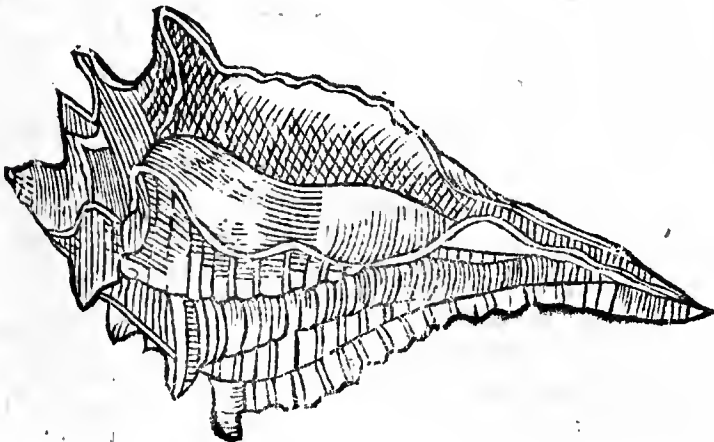
Purpura marmorea.

Purpura ventre non turbinato.

Purpura Zoographi ex mari Adriatico.

vêtre enim planè est sessili. Quæ hæc ordine sequitur, sapius à me obseruata, ex cinereo nigricans, à Zoographo primùm depicta fuit, scribente se eam ex Adriatico mari accepisse. Postrema icones Purpuram designant pronè supineq; depictam a Pet. Bellonio, appellatam pentadactylum cum alioqui sex dactylis instructam depingat. Purpuram suam Rondeletius ita descripsit. Purpura nostra oui est magnitudine: non nego alibi multo maiorem reperiri. Testa rugata, aspera, cinerea, aliquando flauescente, aliquando ex viridi cinerea, intus luteo colore. In anfractus contorta est. Aculeis veluti clavis ordine dispositis munita, primis minoribus, medijs longioribus multò, vnde Plin. clauatam esse Purpuram dixit, ad turbinem vsq; aculeis in orbem septenis ferè. Rostro est longo, tubuli modo excavato, per quod linguam exerere creditur. Ante id foramen est rotundum, operculo intectum, quod separatim depingendum curauimus, de quo etiam seorsum dicemus. Ex his

*Descriptio
ex Rondeletio.*

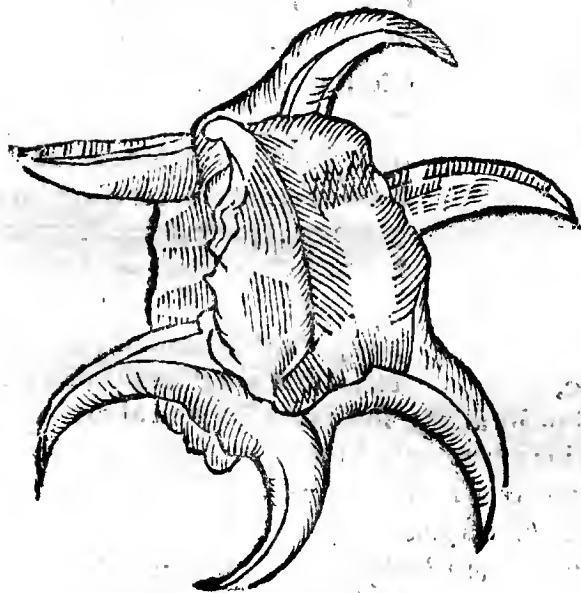
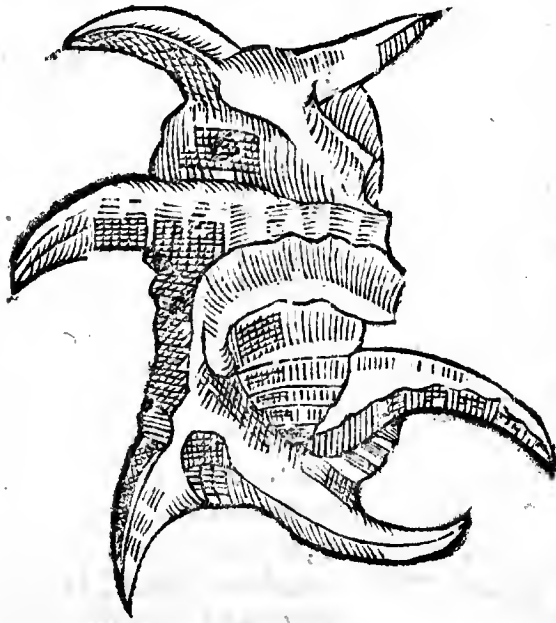
Lib. 9. c. 36.

perspicuum est quàm alienæ sint à vera Purpura aliorum picturæ, quorum hi rostrum tubulatum, illi turbinem omiserunt. Caro interior, qualè in Turbinatis antea ex Aristotele descripsimus: suntq; falsissima, quæ nonnulli de Purpurarum branchijs (Bellonium notat) & alijs partibus se percepisse blaterant. Hæc ille. Bellonius verò sic habet. Eius Cochleâ penitus referret, nisi clauata esset & canalem ad latus, quâ linguam exeret, haberet: Cornua Limacum more attollit, atq; eodem modo serpit, iisdemque cornibus iter sibi pratendit. Linguâ ex tubulo canaliculato in latere procurantem habet, quæ callosæ huic parti adhærescit: cui caro ipsi testæ adiungitur. Est autem ea caro, musculus quidam fortis ac candidus,

*Contra Bellonium.
Bellonij descriptio.*

mediæ testæ alligatus, quo Purpura, tâquam congenito quodam operculo, carni patulæ opposito diutissimè extra aquam viuit, marinam: aquâ haustam affertur, quæ pluribus diebus refouetur ac sustinetur. Osput illi cartilagineum ac durum. Os in ea parte, qua scopulis hæret, rotundo foramine peruium, quo lapides arrodit, & in stomachum exugens demittit. Percepi autem ex anatome Purpuræ in canaliculo per quem linguam exeret, duo foramina

Purpura pēradactylos Bellonij pronè & supinè.

Differentia unde sumatur.

Magnitudo.

Aristoteles & Athenans correctus.

Hedyporphyræ.

Ætatis cognitio. li. 5. hi. c. 15.

ramina in diuersas corporis primum delata: vt inde ad branchiarum (Testatâ brachias non habent, & reprehendit hæc Rondeletius) locum pertinerent, (quas transuersas sub glandiore ac neruoso musculo positas numero senas in parte corporis gibba ostendit: ac paulò inferiùs stomachû, amplum cor, erui ferè magnitudinis, subrotundum ad latera branchiarum situm. Hepar verò viscidum, tenaci quodam lentore præditum, vt præci viscum esse appareat. Hoc Aristot. præci pauer appellare voluit: ad cuius lateris mucus Purpureus (quo olim tingebatur) apparet, in recentibus Purpuris illico extorquendus: totus enim in de mortuis perit. Quibus autem Purpuris tincturæ succus apparet, ea magnitudine mediocres sunt, ouum gallinæ rō excedentes: quanquam nonnulli eiusdem magnitudinis nihil intercedens apparet. Vt modò ad Purpuræ differentias redeamus, eas Rondeletius sumi ait, à loco, magnitudine, puritate, floris siue succi varietate: siquid nimirum ex Aristotele paullo antè dicebamus. Quod ad magnitudinem attinet, Aelianus Purpuras ac Buccinas tanta esse testatur in Indico mari, vt facile congium capiant. & apud Aristotelem in modò præcitatis verbis legitur, γίνεσθαι δ' εἰς τὴν μέγαν ἑκατομυρία, quæ Gaza vertit: nonnullis ex magnis vel ad pretium minæ euadere non minus Zoographus nō μάλιστα duabus syllabis (quanquam & Atheniensis

codex sic recitat) sed tribus *μυριαίας* legit, quia & Xenophon *ἑκατὸ μυριαίας* dixit in libro qui inscribitur Magister equitum, & in altero de re equestri, neq; de pretio vt Gaza accipit, cuius eo in loco nulla mētio, sed de pondere & mole. Ad Carteiam, vt author est Strabo citante Bellonio, inueniri traditur Purpuræ & Buccina *δεκακόουλοι*, hoc est, quarum testæ decem cotularum sunt capaces. Quales tanè Purpuras pelagias esse conuenit, quarum caro teste Xenocrate cæteris durior esse solet. Earundem plura genera tradit Plinius pabulo & solo discreta: Lutense putri limo, & algense enutritum alga vilissimum. Vt scilicet melius Teniense in Tenei maris ora collectum. Hoc quoq; tamen etiamnum leuius atque dilutius. Calculosæ appellantur à calculo maris, mitè apto Conchi ijs, & longè optima Purpuris. Dialutense, id est, vario soli genere pastum. Inuenitur item apud Athenienses *Ἡδυπορφύρα*, hedyporphyra, quam aliam à Purpura, vel saltem genus quoddam diuersum esse Vottonus existimat. Iam verò partes Purpuræ examinemus, (omnia enim Turbinata, vt Purpuræ, Buccina, similiter vt Cochleæ suis partibus, vt inquit Aristoteles, consistunt, ac similitudinē. Speusippus similes facit, Purpuras, Buccinas, Strabelos & *κόχλους*, *μαλίσκος*, *κόχλους*, id est, Cochleas. Plin. Purpuram clauatam esse scribit ad Turbinem vsq; aculeis in orbē septenis ferè, quæ descriptio Purpuræ à Rondelet. & Zoographo pictæ & me is fauet maximè) qui (inquit) non sunt Buccino, sed vtriusq; orbis totidem, quot habeant annos. Quod postremū ab Aristot. mutuatus est, qui sic scribit. Singulis annis incrementum eius patet per orbis, quibus totidē, quot annos habet, testa intorta cuniculatim in crepidinetur definit: Sic ille ex Gazæ versione, verba Græca sic habent. *καὶ καθ' ἕκαστον ἑνιαυτὸν φέρει ἓξ ἢ ἄνωγους τοῖς διασύμμασι τοῖς ἐν τῷ ὄσρακῳ τῆς ἑλικος*. Aliàs idem Plinius ait.

A Alterum genus Concharum Purpura vocatur, cuniculatim procurrente rostro & cuniculi latere introrsus tubulato (tabulato legit VVottonus, & interpretatur leui, quod tamen Zoographus non probat) quâ proferatur lingua. Alij codices, inquit Hermolaus, etiam antiqui, canaliculatim habent & canaliculi: sed legendum videtur cuniculatim vel clauiculatim, ex Aristotele, qui scribit κοχλιοειδής. Sic ille. Atqui Plinius, hæc non aliunde, quam eo, quem paulò ante citauimus, loco Aristotelis transtulisse videtur, vbi Græcè nihil aliud, quam τὰ πῆς ἑλικῆς διασηματα legas, id est, clauiculæ interualla, nam quod ἑλικῆς in viribus Græcis est, id Latini capreolum aut clauiculam vocitant, non dico vocem κοχλιοειδής ad rem ipsam non quadrare: sed vbi Aristoteles ea de Purpura vtatur, non occurrat: & si alibi vtitur, non aliunde tamen, quæ recitauimus, transtulit Plinius. Cælius quoque helica in Purpurarum testa nuncupari ab Aristotele scribit, à Theodoro orbem cuniculatim intortum à Vitruuio, in columnis etiam volutam. Quoniam verò superioribus addit Plinius: Præterea claustrum est ad turbinem vsque aculeis in orbem septenis ferè: qui non sunt Buccino, sed vtrisque orbes totidem, quot habent annos: Massarius Marcello infensior: Liberatus nunc (inquit) est Theodorus à falsa calumnia Marcelli: qui in suo Dioscoride, vbi de Purpuris loquitur, eum reprehendit: quod vbi in Aristotele, annos circiter sex Purpuræ viuunt & singulis annis incrementum eorum patet, per orbes quibus totidem, quot annos habent, conuerterat; non orbes, sed volutas interpretari debuerat: non animaduertens homo nimis sciolus, videri cupiens quod ita Plinius etiam hoc loco Aristotelem conuerterat, quare Theodorus Plinium Aristotelis meliorem, quàm Marcel- lum interpretem imitatus, orbes rectiùs quàm volutas conuertit. Nam volutæ appellan- tur, quòd circuli siue orbes illi interiores volutim complicentur, & ab exterioribus fascio- læ modo inuoluantur & obtegantur, prima nanque voluta siue plicatura integitur à se- cunda, & secunda à tertia, & sic vsque ad vltimam: quemadmodum in voluta capituli à Titruuio demonstrata constat. At qui in Purpura orbes vocantur, omnes detecti sunt, cla- uiculatim in fastigiatam longitudinem exeuntes, nullo orbe ab altero volatim intecto. Sed vt ad rem redeam, ego potius cuniculatim, & cuniculi, vnà cum Hermolao legerem, tum ex Plinio, ipso superiùs vbi de Concharum generibus loquitur, (in quibus magna lu- dentis naturæ varias) dicente cuniculatim, pectinatim, imbricatim vndata: tum ex Ari- stotele quinto de historia, vt Theodorus vertit. Tempus (inquit) viuendi & Purpuris & Buccinis longum: annos enim circiter sex Purpuræ viuunt, & singulis annis incrementum eorum patet per orbes, quibus totidem quot annos habent, testa intorta cuniculatim in crepidinem definit. Et quarto de partibus animalium. Quæ ex turbinatis cuniculo in an- fractum contorquentur. Est vbi etiam clauiculatim, vt quarto de historia, duobus in lo- cis, interpretetur. primo, facie dixit clauiculæ Buccinorum. secundo, Mouentur item ea- dem omnia Turbinata parte dextra, non ad vertiginem siue clauiculam, sed in aduersum. Et quarto de partibus animalium: Continent quod papauer vocatur Turbinata omnia sua clauicula. Sic etiam Hermolaus in Dioscoride libro secundo, vbi ait Cionia vocantur par- tes in Buccino atque Purpura mediæ, secundum quas filicei operimenti clauicula est. Cæterùm exemplaria antiqua caniculatim & caniculi legunt. Facilis corruptio quinta vocali in primam mutata. Hæc omnia Massarius. Eum verò locum Dioscoridis quem citat, de cionijs, non satis explicatus videtur Rondeletio, etiam ab ijs qui bene longa, in- quit, commentaria in Dioscoridem conscripserunt. Ac primum alij κιονία legunt, alij ἰόνια. Qui ἰόνια legunt, detortum putant vocabulum à dictione ἰόν, quæ violam significat: quia Purpurarum quarundam flos violacei sit coloris, qui flos est inter papauer & ceruicem. Hermolaus κιονία legit, id est, columellas, vt sunt Buccinorum, Purpurarumq; partes me- diæ, quibus velut columnis & fulcris caro & reliquæ partes innitantur. Sunt autem par- tes hæ mediæ, partes corporis interni Purpurarum valde torosæ ac firmæ ac fibrosæ, circa quas testæ volumina capreolorum ritu conuolui incipiunt secundum Dioscoridem: vel quibus hæret vena illa vel membrana florem Purpurarum continens, secundum Aristo- telem inter papauer, quod inferiore est loco, & trachelin siue cerniculam, siue collum su- periore loco. Sed præstat locum Aristotelis proferre, vt ei lucis aliquid inferamus. Τὸ δὲ ἄνω μέρος ἔχει ἀνὰ μέσον τῆς μικῆς καὶ τῆς τραχήλου. Τῆτων δ' ἔστιν ἡ σύμφυτος πυκνή. Τὸ χρωμα δ' ἰσθὲν, ὡσπερ ἡμῖν λευκός, ἐν ἂν ἀφαιρῶσι, θλιβόμενος, δὲ βάρυται, καὶ ἀνδιζεί τὴν χεῖρα. Διατείνει δὲ ἀυτίων ὡσπερ φλαβία. Τῆτο δὲ δοκεῖ εἶναι τὸ ἄνω μέρος, ἢ δ' ἄλλη συμ- φυτοῦσι οἷον στυπτηρίας. In cuius loci versione Gaza sensum quidem Aristotelis mihi vide- tur esse assecutus, sed obscurè locum sic interpretatus est. Florem suum inter papauer di- ctum & collum continent, textu spissiore, aspectu veluti membranæ candicantis, quam

Ελικῆς quid.

Voluta quid.

Cionia.

Dioscorides explicatus.

Lib. 5. Hist. 6. 15.

Flos Purpu- ra vbi.

detra-

detraxerunt, tingit hæc expressa & inficit manum. Pertinet eadem suo situ perinde ut vena, idque flos ille celebris putatur, reliquum contextus quasi alumen est. Quæ dilucidius sic expressa sunt. Purpuræ florem habent inter papaver & ceruicem, quorum coherencia densa est, coactaque. Coloris quidem aspectu membranam albam refert, quam detrahunt, pressaq; tingit & inficit manum; distenditur autem ut vena: atque in hac quidem est flos Purpuræ; reliqua coagmentatio est veluti alumen. Hæ sunt mediæ partes, de quibus Dioscorides. Hactenus Rondeletius. Quod verò Aristoteles *στυραία*, hoc est alumen dicit, Plinius sterile vertit, cætera nihil ab eo dissentit, Purpuræ florem illum in medijs locis habere scribens: liquoris (inquit) hic est minimi in candida vena, unde pretiosus ille bibitur, nigrantis rosæ colore subluces, reliquum corpus sterile. Rondeletius partem hanc quæ succum continet, cordi proportionem respondere existimat: cor enim (inquit) hepatis cerebrum & alias partes indiscretas habent Purpuræ & Testacea omnia. Unde constat nesciri eos, qui cor, hepar, branchias, se in Purpuris inuenisse prædicant. Florem verò illum sanguinis loco esse dubitandum non est, idque præter alios Plinius scriptum, testatumque reliquit his verbis: Sanguis non in cunctis terrestribus est, verum simile quid ut Sepiæ in mari sanguinis vicem obtinet atramentum, Purpurarum generi infector ille succus, de cuius varijs synonymis ac differentijs, antequam ad alias partes pergam, primò dicendum mihi esse videtur. Vlpianus Purpuræ (sic perunq; vocatur) appellatione omnis generis Purpuram contineri putat. Argaman & Argeum Hebraicæ voces in libris sacris Danielis & Paralip. 2. 2. Purpuram interpretantur, vel fericum Purpura tinctum: unde & Amorge Græcis per metathesin factum putat Zoographus, Aristoteles, ut demonstraui, & alij Græci τὸ ἄνθος τῶν πορφυρῶν vocant: Plinius alijq; florem Purpuræ transferunt: Plinius etiam succum, ut cum ait: cum vita sua succum illum euomunt. Et alijs: cum foetibus vere, fluxos habent succos. Vocatur & liquor, ros, sanies, pelagium, fucus, Vitruuius etiam Ostrum: Sic enim scribit: Incipiam inde de Ostro dicere quod & clarissimam & excellentissimam habet præter hos colores aspectus suauitatem. Omne quidem Ostrum Purpuræ est, sed non omnis Purpura Ostrum, ut tradit A. Gellius, quod exuberantiam splendoremq; ruboris habet, hoc est, illustratur splendore, quo reliqua Purpura caret. Hunc splendorem cocco incendi tradunt. Nonius Ostrinum colorem distinguit à murice (qui & pro Purpura multoties accipitur) quod Ostrinus color sit subrubeus, murex Purpureus Sed hæc à scriptoribus confunduntur. Idem Nonius Ostrinum, inquit, (sci licet vestem de cuius vice differat) ab Ostro colore, qui est subrubeus. Citat item hæc verba Turpilij: Interea vnguem vestiari, in capite ruculam indutam Ostrinam: Et Varronis, Aurora Ostrinum (Ostrinum) hic indutus supparum. Vtebantur autem, ut Zoographus coniecit, non tantum res solum leu infectores vestium, hoc colore, sed & pictores. Dicitur verò est Ostrum τὸ ὄστρακον, quod à Purpuris testa testis eximeretur, ex Vitruuij sententia. Virgilius Sarranum Ostrum dixit, a Sar vrbe Phœnicis, quæ postea Tyrus appellata est:

Florem sanguinis loco esse.

Synonyma Floris Purpure. Argaman. Amorge.

Lib. 7.

Ostrum quid est, sed non omnis Purpura Ostrum, ut tradit A. Gellius, quod exuberantiam splendoremq; ruboris habet, hoc est, illustratur splendore, quo reliqua Purpura caret. Hunc splendorem cocco incendi tradunt. Nonius Ostrinum colorem distinguit à murice (qui & pro Purpura multoties accipitur) quod Ostrinus color sit subrubeus, murex Purpureus Sed hæc à scriptoribus confunduntur. Idem Nonius Ostrinum, inquit, (sci licet vestem de cuius vice differat) ab Ostro colore, qui est subrubeus. Citat item hæc verba Turpilij: Interea vnguem vestiari, in capite ruculam indutam Ostrinam: Et Varronis, Aurora Ostrinum (Ostrinum) hic indutus supparum. Vtebantur autem, ut Zoographus coniecit, non tantum res solum leu infectores vestium, hoc colore, sed & pictores. Dicitur verò est Ostrum τὸ ὄστρακον, quod à Purpuris testa testis eximeretur, ex Vitruuij sententia. Virgilius Sarranum Ostrum dixit, a Sar vrbe Phœnicis, quæ postea Tyrus appellata est:

Ostrum unde dictum. Sarranum

Ostrum unde.

Lib. 3.

Fucus pro flore Purpure. Pelagium.

Venenum Tyrium. Oxos quid Suida.

Et gemma bibat & Sarrano dormiat Ostro.
 Unde & Sarranum & Tyrium Massarius hunc eundem florem à Latinis vocari testatur Propertio alijq; etiam color dicitur Ostrinus.
Et Tyros Ostrinos præbet Cadmae colores.
 Aduertendum interim Conchylium, muricem, & Ostrum pro eodem colore, Purpureo scilicet sumi. Sanies verò præter Plinium etiam Vitruuius dixit: Conchyliæ, cum sint leueta, ferramentis circumscinduntur, è quibus plagis Purpurea sanies. Pollux item λέειον id est, cruorem vel sanies dixit: Nonnus antiquus poeta δειρόν πορ, id est, liquidum ignem, hoc à colore, illud à saniei substantia. Fucus non semel Plinio dicitur, ut, Buccinum per se damnatur, quoniam fucum remittit. Sammonicus: Purpura torretur Conchyliæ prædictæ fucis. Pelagium verò eodem loco Plinius: Pelagio admodum alligatur, nimisq; eius nigritiæ dat austeritatem illam &c. nonnulli etiam Purpurissum, de qua voce post. Plinius medicamentum quoque pro Purpuræ colore dixit, quod & Græcè pharmacum appellare licebit. Pharmaca Iones tincturas vocant. φαρμάκη, ὄξωα, βαψα. φαρμάκων apud Homerum non solum tingere est, unde φαρμακῶνες dicuntur τα βαφεία, id est, officinae tinctoriæ, teste Varrino, sed etiam ferri aciem exacuere & indurare τὸ σμῆν, ἢ σφῆρα ποίειν. duratur enim ferrum aquæ frigidæ intinctum. Ad pharmacum Græcam vocem Germanica Farb vel farvv accedit. Hinc fortè etiam venenum Tyrium poetis nonnullis dicitur iste aut color vocatus fuerit. Oxos apud Suidam Purpura est, quæ apud Phœnices tingebatur pretiosissima: hinc oxybapha in L. i. C. Quæ res alienari non possunt; quo in loco nonnulli corrigunt dibapta, veram lectionem, ut Alcianus ait, peruerentes. Ego apud Suidam

A Suidam nihil huiusmodi reperio, nec alios Lexicorum scriptores, neq; in Ὄξω, nec in Ὄξω. Oxybaphum quidem, quod aliqui ineptè oxobaphum nominant (Varino teste) vasculum est aceto & intinctui, excitandi appetitus causa, destinatum in mensis. Purpuras tamen διαφόρες καὶ ὀξυβάτας, id est, excellentes, minimè vulgares & acerrimi fulgoris apud Suidam legimus in Σαρδῶ. Διαφορὰ οὐ πορφύρα Arriano est Purpura præstantior, cui opponit χυδάτια, id est, vulgarem. Brodæus quoq; in miscellaneis cap. 14. ineptam hanc Alciati interpretationem reprehendit: cùm Suidas nihil aliud scribat, quàm ὄξω ἐψυτόν τὸ ἀπὸ φουίλων, hoc est, Acetum coctum è palmulis, cuius meminit Xenophon in secundo Anabafew. Καλυξ Helychio est flos rosæ &c. & Purpura marina. Et Nicandri Scholiastes καλχέω ait esse florem seu animal mærinum quo Purpura tingitur. Hermolao chalcæa est (ex Suida ut videtur, apud quem idem legitur) herbæ genus quæ Purpura tingitur, quod & Ruellius meminit ex Phocione Grammatico, cui tamen eadem vox etiam Purpuram significat. Sed καλχέω potius scribendum est; unde verbum καλχάινω: Scholiastes Lycophronis, ubi hic habet πέντες καλχίφορου κτεες. Calche, inquit, propriè est Purpura tinctæ: nunc verò peplos simpliciter multis tincturis infectos intelligit, & variegatos & plumaricos. Cælius calchen Purpuræ operculum ad alijs vocari tradit (unde, inquit, dicitur Calchas) à Galeno onycha; tamen si dicatur onyx, vnguis odoratus què ostracion item appellant, vel ostracon quoque. cæterùm hæc postrema non ad ipsum florem, dum adhuc in animali est, sed cùm ad vsum accommodatur, pertinent. ita & Purpura simpliciter apud Romanos alijsq; vestimenti genus commemoratur. Ἀθηνῶν, tamen ab ipso flore vestes Purpureæ dictæ sunt, & toga picta à florido Purpuræ colore. Testis est Festus Pompeius. Picta, inquit, quæ nunc toga dicitur, antea Purpurea vocitata est, eratq; sine pictura. Eius rei argumentum est pictura in æde Vertumni & Conti, quarum in altera M. Fulvius Flaccus, in altera T. Papyrius censor triumphantes ita picti sunt: de hac plura superius dicta sunt. Ita pariter vestimenta Purpura infecta eotemperamento, ut amethysti colorem referrent, amethystina dicebântur. Plinius de amethystis loquens: Indicæ absolutum Purpuræ colorè habent, ad hancq; tingentium officinæ dirigunt vota: fundit enim aspectu leniter blandum, neq; in oculos ut carbunculi vibrant. Nec non Purpuram vocabant extremam oram vestis prætextæ, cui, ut diximus, purpura inferebatur, unde teste Aldo Manutio, περιπόρφυρον vocabânt limbum huius vestis. In summa à Purpuris (conchis) ipsas quoq; vestes, ut Hermolaus quoq; voluit, Purpuras vocamus. Accipitur etiam pro rubore faciei, ut apud Propertium.

Oxybaphum

Καλυξ.
Chalca.

L. 8. c. 11.

Li. 37. c. 9.

Purpura pro
rubore faciei.

Tincta rubore genas paulatim purpura vestit. Et apud Martialem lib. 9.
Et libata semel summos modo Purpura cultus
Sparserat &c.

Ennius in hoc quoque sensu.
Et si mulier erubuit ceu lacte, & Purpura.
Atq; ita pro purpurisso etiam accipiebatur: Afranius.

Mea nutrix surge, profer Purpuram.

Non absimili ratione Gallis exanthemata seu maculas pestilenciales, quia sæpe Purpurei sunt coloris, Purpuræ nomine, ut testatur Ambrosius Paræus, intelliguntur. Sed ut ad florem ipsius Purpuræ revertamur, tempestivum est, ut de differentijs eius aliquid dicamus. Tria autem Purpuræ genera, à varietate coloris sumpta à veteribus memorata inuenio: πορφύριδα coloris violacei saturati, & subnigricantis, quo colore πορφύριον κύμα, θάλασσαν πορφύρεον Homerus dixit: Talis fuit amethystina, & quæ è pelagijs Purpuris solis fiebat, & Buccinis. Φαικίδα, puniceam rubentem colore cocci, qualis fuit Tyria & Tarentina, unde & venenum Tarentinum dicitur, à colore puniceo maturæ palmulæ dictam. ἀλαργίδα colore glauco, irato mari simili, austero, diluto, qualis fuit Conchylia. Tyria omnium celeberrima, quæ Ostrum quoq; dicebatur, quo obscurior & nigricantior, eò erat carior, à qua sanguis dicitur purpureus, admodum splendida & fulgore luminosa, quæ nempe ad solis radios ignem repræsentabat, quare igneã vocavit Iuuenalis, & Valerius Flaccus ardentem. Fuit fortè etiam huiusmodi, quam in Britannia nasci laudatissimam Beda memorat initio Eccl. hist. gent. Angl. Hac ideo deterior habebatur Tarentina, quòd sine luce & splendore esset. Non enim omnis Purpura fulgore luminosa erat, sed quadam obscuritate censetur, quin & splendentium quædam nisi altiùs tollantur, non splendescbânt, nec implebant oculos contuentiũ. Hinc Augusti iocus innotuit, qui cùm olim quæreretur de obscuritate Tyriæ Purpuræ, quam emi iusserat: dicente venditore: Erige altiùs & suspice,

Pro exanthematis.
Floris differentia.
A coloris varietate tria Purpura genera.

Sanguis purpureus unde.

Augusti iocus.

Purpura clarissima.
Alexandrina
ua Purpura
qua.

Sandyx Indica.

Differentia à loco.

Nigrum pro violaceo.

Amethystus gemma.

Dibapha.

Purpura carulea.

Lib. 7. Hermaethena.
Purpur vnde dicatur.

his vsus est salibus. Quid? Ergo vt me populus Romanus dicat bene cultum, in solario ambulaturus sum? Vocabatur ea clarissima Purpura, quod meminit Lampridius in vita Alexandri: Purpuræ clarissimæ non ad vsu suum sed ad matronarum, si quæ aut possent aut vellent, certe ad vendendum grauissimus exactor fuit, ita vt Alexandrina Purpura hodie dicatur, quæ vulgò Probiana dicitur, idcirco quòd Aurelius Probus baphijs præpositus, id genus muricis reperisset. Meminit Flavius Vopiscus in Aureliano Purpurei pallij quod Perfarum rex ab Indis interioribus accepum Aureliano dederat, ad quod cum matronæ suas Purpuras iungerent, cineris specie decolorari videbantur, diuini comparatione fulgoris. Talem Purpuram Sandyxem Indicam facere, si curetur, idem tradit dici, memoratumq; pallium eo Purpuræ genere, quod postea nec vlla gens detulit, nec Romanus orbis vidit, in templo Iouis Opt. Max. fuisse. cæteriùm splendidissimus iste color, si ex sandyce erat, hîc non pertinet: saltem hoc constat Purpuram loci varietate omnino variare. Testatur Vitruuius, ostrum quod legitur in Ponto & Gallia, quòd hæ regiones sunt proximæ ad Septentrionem, esse atrum. Progredientibus inter Septentrionem & Occidentem inueniri liuidum: quod autem legitur ad Aequinoctialem, Orientem & Occidentem, inueniri violaceo colore, quod verò meridianis regionibus excipitur, rubra procreatur potestate, & ideo hoc rubrum. Rhodo etiam Insula creatur, cæterisq; eiusmodi regionibus, quæ proximæ sunt solis cursui. Sed hîc animaduertendum Purpuram nigram sumi pro violacea exsaturata; sic enim sæpè nigrum à veteribus sumitur. Amethystina Purpura, quæ etiam ianthinam seu violaceam appellabant, ab amethysto lapide nomen obtinuit, de quo Plinius sic scribit in nono: Non est satis abstulisse gemmæ nomen amethystum, cuius absolutus inebriatur Tyrio, vt sit ex vtroq; nomen improbum Tyriamethystus. Et alibi. Amethystos gemmas esse dicunt perlucens violaceo colore. Causam autem nominis amethysti adferunt, quòd vsq; ad vini colorem accedens, priusquam eum degustet, in vinam desinit. Fulgor quidam in illa Purpuræ non ex toto igneus, sed in colorem vini descens. Est enim à priuatiua particula *α* & *μεθ*, id est ebrietate nominata, tanquam amethystinus color sit sobrius & colore vini minimè inebriatus. Ad huiusmodi Purpuram aludit Suetonius in Nerone. Et cum interdixisset vsu amethystini ac Tyrii coloris, sumptissetq; qui nondinarum die pauculas uncias venderet. Alludit ad eandem & Epigrammatarius in Aphoreticis de lanis amethystinis hoc carmen subiiciens:

Ebria Sidonia cum sim de sanguine Concha
Non video, quare sobria lana vocer.

Huc arbitror etiam pertinere, quod Plinius scribit: Purpura violacea me iuvene vigebat, inquit Nepos Cornelius, qui diui Augusti principatu obiit, cuius libra denarijs centum valebat: successit dibapha Tyria, quæ in libras denarijs mille non poterat emi. Dibapha tunc dicebatur, quæ bis tincta esset, veluti magnifico impendio: qualiter nunc omnes penè commodiores Purpuræ tinguntur. Erat deniq; aliud genus Purpuræ caruleum, omnium vilissimum ex leuissima ac deterrima Africana prope Succubin Africæ urbem. Extat & hodie eius imago in holosericis violaceis deterioribus, quæ ad caruleum colorem accedunt, & vino inficiuntur. Ab hoc genere Purpuræ, mare Purpureum vocauit Virgilius in quarto Georgicorum.

In mare Purpureum violentior influit amnis.

Plutarchus quoq; citat in libro de exilio illud Simonidis,

Tenet me Purpurei maris
Fremitus circum agitati.

Et in libro de facie, orbis lunæ: Et maris quidem, inquit, colores conatus est Homerus vtriusq; nomibus exponere, mare violæ, viniq; rubri forma præditum dicens, & alibi glaucū, vndam Purpuream, tranquillitatem albam. Cicero mare Purpureū videri scripsit, Fauonio nascente. Primum itaq; locum obtinebat Purpura quòd ardentius fulgeret, vt de Tyrio, dictum, alterū amethystinus; omnium vilissimus qui magis ad caruleum vergebat. Ioannes Goropius Becanus, vt astruat Purpuram, quo magis ad ignem vergat, eo haberi præstantiorem, Purpuræ etymologiam ex Cymbrotū vetustissima lingua deducit, quibus Purpura Purpur, quasi pur vur, id est purus ignis vocabatur: cæteriùm cum multa adducat, quæ hanc nostram historiam dilucidare atq; amplificare possint, ego ea præterire noluerim. Inquit itaq; Purus sit à vur, quo ignis denotatur, eò quod omnia per ignem purgantur. Vur itaq; purū & purgo, dat Latinis: nobis pur, à quo purpur color pur è igneus, quasi pur-vur. Sic tamen Latini vsi sunt, vt purpur color sit purus purus. Sic dixit ille, quisquis nomen Virgilij sumpsit: — *Carmina purpurea candidiora mine.* Et Valerius Flaccus:

Hic sale Purpureo vinaq; nstenta lymphæ:

Sic Horatius: — *Tempellus in domo*

Pauli, Purpureis ales oloribus

Comessabere maximi.

Quo loco demiror intolerabilem Lambini audaciam, quicū poetæ elegantiam non intelligeret, pro Purpureis posuit marmoreis, operosa testium denunciatione, docens marmoreum pro candido dici. Citantur Lucretij versus, citantur Virgilij, citantur Ouidij, quo vetus scriptura ac genuina lectio corrumpetur. At non vidit hic Lynceus, cornicum oculos configere paratus, hanc lectionem non in omnibus modò vetustis exemplaribus inueniri, sed iam olim etiam à Seruio probatam germanamq; habitam fuisse, vt interim Acronis ei testimonium contemnere permittam. Ille enim hunc Virgilij locum:

— *Namq; ipse decoram*

Casariem nato genetrix lumenq; iuuenta

Purpureum, & latos oculos afflarat honores.

sic interpretatur, vt Purpureum pulchrum & floridum vocari dicat: quod vt probabile reddat, hanc ipsam Horatiani versus partem adducit,

Purpureis ales oloribus.

Vellem equidem Lambinum interrogare quod sibi Columella voluerit, dum dixit: Frondes Purpurat auro. Sanè si consentire sibi Horatium emendanti vellet; necesse haberet, vel ineptum authorem dicere, vel locum castigare. Quis enim vnquam aurum vidit Purpureum, si Purpureum sit rubrum ad atrum declinans? Nescio profecto quæ sit effrons corrupendi impudentia dicenda, si hæc correctio & emendatio sit vocanda. Nos igitur Purpureum id dicemus quod floridum est & pulchrum, idq; vocis origini conuenienter, quæ nihil aliud significat, quàm vel purum ignem, vel purum putum. In igne autem non tam color, quàm lux & splendor consideratur: quò videtur Horatius respexisse, in arte poetica canens.

Inceptis graubus plerunq; & magna professis

Purpureus latè qui splendeat vnus & alter

Affuitur pannus.

Nec inde alienum est illud Aufonij in Mosella:

— *Phæbusq; sereno Lumine Purpureum referat iam sudus olympum.*

Fecit itaq; Purpuræ nomen ad rectam rationem vocatum, ne Purpuream niuem, ne Purpureos olores, ne Purpureum sal admiremur: nec absurdum itè putaremus, si quicquam auro Purpurari diceremus. Furius apud A. Gellium sic legendus.

Vi fulca a ipsa leuis voluit suder æquora clavis

Spiritus Eurorum viridos dum Purpurat undas.

Exemplar meū habebat, sicut fulca leuis: quod non placet, nisi ex fulca fulca facias, quod per me liberum esto. Hic Purpurat sic interpretatur Gellius, vt idem sit quod nitescere facit, quod non potest displicere, maximè, si nitorem quendam splendidum & igneum intelligat, qualis incrispanti mari videtur, adeo vt noctu etiam luceat. Purpureū itaq; ignis splendorem vbiq; indicat, qui quòd in ostro maximus sit & excellentissimus, Purpureum ostro tinctis potissimum applicatum. Eleganter Virgilius, *Tyriq; atdebat Murice lana.* Quintilianus in Laodamia: Ille Asiatico ornatu affluens, aut Sardonio ac Lydio fulgens decore. Bene dixit fulgens, vt igneus Purpuræ fulgor inteligeretur. Addamus & Quintiliani locum insigniter corruptum, ex libri duodecimi capite decimo & in eo corrigendo, si minus placebo, Lambini audaciam dicar æmulatus. Sed euanescunt hæc (inquit,) atq; moriuntur comparatione meliorum, vt lana tincta fucò citra Purpuras placet: at si contuleris etiã Tyriæ lacernæ, conspectu melioris obruatur, vt Ouidius ait. Si verò iudicium ijs corruptis acrius adhibeas, vt fucis Purpuram: iam illud quod fefellerat, exuat mentitum colorè, & quadam vix enarrabili fæditate pallefcit. Luceat igitur hæc citra solem, vt quodã exigua animalia igniculi videntur in tenebris. In hic alia aliter corrupta fuerunt, vt liquebit conferenti. Quod autem dicit, vt Ouidius ait, nescio an à quopiam sit adiectum. Eius certè alia est comparatio. Tyrias enim Amycleis confert. Est autem locus in remedio amoris:

Confer Amycleis medicatum vellus abeuis,

Murice cum Tyrio, turpius illud erit.

Si mihi citra exemplarium fidem coniectandum sit, pro lacernæ, non Laconicæ, sed Tyriæ lacernæ legam; vt alludat ad Inuenalis illud.

Lambinier-
ror.

Quintilia-
nu scorre-
tus.

— Tyrias humeroreuocante lacernas.
& illud, vt Ouidius ait, à quopiam sciolo dicaci margini adiectum, cui visa fuerit eadem vtriusq; authoris collatio, cum tamen Horatius potius citandus fuisset, apud quem est:

Non qui Sidonio contendere callidus ostro
Nesci Aquinatem potantia veller a fucum
Cereius accipiet damnum, propin sue medullis,
Quam qui non poterit verum ailinguere falso.

Hic enim fucum Purpuræ, perinde atque apud Quintilianum, comparari videmus. An vero Amyclis iuxta, ac Aquini fucum pro Purpura vterentur, an Purpura quidē vterentur, sed palidiores, quam esset Tyriorū, alijs coniectandum relinquo; penes quos etiam esto eius, quam velint, lectionis sequendæ potestas; cū non vno modo locus intelligi corrigiq; possit. Nobis satis est ex eo intellexisse, igneū fulgorem in Purpura maximè placuisse, quo ratio nominis à me assignata facilius suā tueatur probabilitatem. Nonnus Purpuræ inuentionē describit:

Καὶ τυρίας σκοπιὰ ζε δεδύμενα φάρια κόχλη
Πορφύρας σπινθηρας ἀκρυζίντα θαλάσσης

Et mox: — χείλεα κοίλα διεσφύρι.
Videsne hic semel scintillas, rursus ignem ipsius Purpuræ? Num possit quidpiam ad etymologiam esse aptius? Sed si quis dicat πύρ Græcum esse, eoq; ad Græcos vocem pertinere, ei mox respondebo, dum ostendam ad vr, vur, & hinc πύρ & pur deriuari: & alioquin Græci non Purpuram, sed πορφύρα dicentes longiùs quàm Latini recesserunt. Hæc itaq; omnia Goropius. Vt modò vnde quodammodo digressi sumus, sermo noster reuertatur, examinandæ veniunt reliquæ Purpuræ partes: inter quas, cum de succo multa dixerimus, primùm occurrere videtur ipsa caro: hæc penitus includi, nec vlla ex parte, excepto capite conspicui author est Aristoteles, item testis suis Purpuræ adherere. Aelianus Purpuram scribit vehementer gulosam esse, linguamq; habere longam; ea autem etiam penetrare quæcunq; potest & attrahit ad comedendum, eaq; demum capi. Purpuræ & Buccina, inquit Aristoteles, promuscidem siue linguam firmam, torosam habent adeo validam, vt testas escarum possint perforare, vt asili atq; tabani quadrupedum tergora penetrat. Et rursus: pascitur (inquit) Purpura exerta lingua sub operculo, qua Purpuris digito longior est, qua tum Conchulas (velut turbinum, quorum testa capiuntur) tum sui generis testam perforare potest. Et Plinius in trigesimo sexto noni libri. Lingua Purpuræ longitudine digitali, qua pascitur perforando reliqua Conchylia, tanta duritia aculeo est. Et alibi: Purpura vocatur caliculatim procurrente rostro & caliculi latere introrsus tubulato, qua perforatur lingua. Rondeletius verò diligentius considerandum proponit, linguam testas perforaret. Lingua (inquit) omnibus animalibus in ore est: os autem in capite, quod operculo tegitur in Purpura atque ad eò in turbinatis omnibus. In rostro igitur longo & tubulato lingua non est, sed per id eam profert & exeret. At linguam Purpurarum & turbinatorum omnium promuscidibus muscarum, quæ inter cornua sunt, comparat, quæ firma est, torosa acrotunda, quæque exeri potest: quam tamen si per anatonem propius intueare & tractas perforare possit. Quare id fabulosum esse puto, sed ea quo ad eius fieri potest, exerta Purpuræ succos & humores aliarum Concharum exugunt, Pectinum ritu: rostro autem acuto & duro (tanquam ter bello excavato) testas alias perforant. Hæc Rondeletius: qui eos etiam redarguit, qui cum legunt apud Galenū in tertio de medicamentis κατά τινος in auricularijs medicamentis προκίδα ἢ πορφύρας, siue κορχυλις: Et linum è Purpura apud Paulum Aeginetam existiment in Purpuris lanam aliquam siue stupam siue linum siue tomentum reperiri, quo confuso & depezo in medicamentis veteres vterentur. Sed illi, inquit, toto cælo aberrant, vt dicitur: nihil enim tale in Purpuris, neque in Turbinatis alijs reperias. Neque bysso alligantur, vt pinna & mytuli. Mouentur enim Purpuræ, & caro Turbinatorum omnium non aliter alligatur quàm circa testarum volumina. Quare intellexerunt veteres per προκίδα lanæ Purpura tinctæ crassiorē & minus curatam partem; cuius meminit etiam Dioscorides: Τὸν δὲ αὐτὸν ἄρπυιον καὶ προκίδα καλοῦσιν ἢ θαλασσίας πορφύρας. Nec secus simbriati marinarū Purpurarum flocculi ex mari solent. Cur ita appellarunt id in causa est, quod Purpura non solū pro marino animali, sed pro succo eius, pro vestimēto ex eo tincto, & pro lana tincta sumatur. Redarguit eundem errorem etiā lōgā oratione Zoographus his verbis: Lanæ ad remedia quædā vtūtur, inquit Dioscorides, eodē modo προκίδα θαλασσίας πορφύρας. Sic habet editio nostra per ypsilon, à recto προκίδα

Caro.
Li. 7. c. 34.
Lingua.

Lingua
testas perforat.

Lana non
est in Purpura.

Li. 2. c. 83.
Purpura
varia significata.

A *κροκός*, qui scriptio, genere & flexendi modo congruit cum *κλαμύς, ύδος*. nam apud Hesygium *κροκίδες* per iota non rectè scribi, vel ipse literarum ordo arguit. interpretatur autem *γνάφαλα*, id est, tomenta. Hinc compositum est nomen *κροκίλιγμος*, quod est foccorum lectio, qualis ab adulat.ribus fieri solet. idem *κροκιδισμός* dicitur & id facere, verbum *κροκιδίζε* sonat, vt annotavit Cælius Rhodiginus, qui & ipse tamen per iota scribit, non per ypsilon, deprauatos fortè Galeni codices secutus, nisi quis *κροκίδα* vocem diminutiuam esse velit à *κρόκη*, quod filum & sub tegmen interpretantur. Marcellus Virgilius Dioscoridis interpres, in ipsis Purpurarū Conchis stuppatum imagine vellera quædam esse putauit: quæ alij (inquit) tomenta, alij licia, alij fimbrias dixerunt: nos rem & nominis significationem secuti, à stuppis rem indicauimus. *κροκίδας* enim Dioscorides dixit, qua voce Græci adhuc, quod confuso, & depexo lino crassissimum superest, significat. neq; hic pluribus alijs locis aliud ea voce quàm stuppam significat: & sæpe Paulus Aegineta, iubens *κροκίδι* imponi aliquid. In mari autem quotidie Purpuræ capiuntur, quæ superiore sui parte vilosæ sunt, tam tenui & sequaci vellere, vt in filum lini modo trahi & confici possit. Hæc ille, sed in Purpuræ concha villosum quicquam reperiri ceu falsum redarguit quidam Germanus, qui in eos quos citauimus, Galeni libros, doctissima commentaria conscripsit, & post eum Rondeletius: qui *κροκίδας* (ipse *κροκίδα* scribit) lanæ Purpuræ tinctæ crassioris, minusque curatam partem interpretatur. Sed nihil prohibet simpliciter etiam vellus Purpura tinctum interpretari; è quo tamen ne temerè sumptus fieret, ad cremandum crassius & minus pulchrum seligebatur. possent & è veste Purpurea, præsertim attrita, discerpta aut valsa fila seu linamenta *κροκίδες* nominari. Commentator ille Germanus in commentarijs in Galeni de compositione medicamentorum libri tertij caput primum. In fine huius compositionis (inquit) in Græco exemplari corruptè legitur, *καὶ κροκίδα ἐπιτίθει προπεριών*. ipse *πορφύραι προπεριών* legendum coniicit, (quàm rectè, viderit ipse, mihi quidem temere mutare videtur: quod si *πορφύραι* legendum esset, vltima circumflecti deberet:) & interpretatur: lanæ Purpura infectæ tomentum indito, velut supra etiã Archigenes dixit, *μυρασομένη τῆ πορροπορφύρας μαλλῶν*: hoc est, obturato meatu per Purpuræ lanam: lanam autem mollem à fomento & instillationis auri indendam esse, supra in principio huius libri Galenus dixit. præstat tamen hanc ex Purpura & Conchylio infectam esse. Et rursus in libri sexti caput secundum, in his verbis. *Ἡ χάλκυσεν κηρύματι θαλασσίας περιύρας εἰλήσας συγκουσον*: pro *κηρύματι* voce nullius significationis legit *κροκίματι* vel *κροκίδι*, quorum posterius approbo. & vertit. Aut atramentum sutorium Purpuræ marinæ tumento inuolutum vrito. Lanarum enim vstarum & præsertim ex Purpura infectarum vis est escharotica, Dioscoride teste: & mox *κροκίδα* hapsum lanæ, sive lanam conuolutam sonare dicit. Ex qua longa oratione, vt etiam ex allatis primò Rondeletij verbis satis dilucidè constat in Purpuræ Concha nullam reperiri lanam, vel tomentum, sed Dioscoridis Galenique locum de lana intelligendum esse, quæ Purpuræ succum imbibit. Hic interim Hesyij & Suidæ lapsus etiam obiter annotandus venit, quorum ille *βύσσοι* ait esse *χρῶμα ἀντι τῆς ὑσγης παραλαμβανόμενον*, & *βύσσω* etiam exponit *πορφύρα*, Purpurea: hic verò etiam *βύσσοι* significare ait *βαφῶν ἐκ πορφύρας*: & *βύσσινον*, τὸ βύσσω βαβαμμένον. Sed perperam vterq; nec enim coloris genus est, sed delicatissimi lini & diuersi a Purpura, vt ex Luca etiam patet apud quem *πλέσσιος ἐνεδιδυσκετο πορφύραν καὶ βύσσοι*. Postremò Purpuram operculum siue integumentum, apud authores cum veteres tum recentiores, in considerationem veniunt. Aristoteles id à verbo *καλύπτω*, ἐπικάλυμμα siue *καλυμμα* nuncupauit, Dalibi etiam *ἐπίπυγμα*. *Ἐχσοὶ δὲ κηρτὰ ἐπικαλύμματα κατὰ ταυτὰ ἀμφοτέρω, καὶ τὰ ἄλλα σφομβωδῆ ἐκ γενεῆς πάντα. νέμοισι γλωττιαν ὑπο τὸ καλυμμα*. hoc est. operculū itaq; huic generi (Buccino & Purpuræ) adhæret natium, & cæteris omnibus Turbinatis. Pasci quoq; excita lingua appellata sub illo operculo solent. Et alio in loco: *Ἐν τῷ ἐπίπυγμα μόνον ἔχει τὴν γενεῆς*, hoc est. Operculum etiam i. m. inde ab ortu omni gerunt: de Turbinatis loquitur (lib. 4. de hist. cap. 4.) Statim ab ipsa procreatione Turbinatis operculum esse dicit, ad discrimen Cochlearum, quæ ipsæ sibi ex glutinolo humore, siue ex mucosuo operculum conficiunt. Dicitur aliter à Græcis *πῶμα*, vt à Galeno, qui seorsum de eo hæc prodidit: *Πῶματα πορφύρων δ' ὕξες ποδίοντα σπλευας εἰδαλίεες ἔγραψάν τινες ἰατρῶν. θυμωμένα δὲ τὰς πνιγομένας ὑσρικῶς ὠρελεῖ, ἐκβάλλει τε καὶ καταχόμενα κόρρα*. Opercula Purpurarum ex aceto pota scripserunt quidam tumentis lieni mederi: suffitu autem excitare faminas vuluæ strangulatu oppressas, & morantes secun-

Li. 20. c. 33.

Marcellii error.

Hesyij & Suidæ lapsus.

Bysus aliud quam Purpura.

Operculi consideratio. Lib. 5. hist. cap. 15.

Cochlearum operculum.

Cochleæ operculares.

Blatta byzantia.

Blatteus color.

Error Nicolai Myrepsus.

Myrepsus correctus.

Opercula ut differant.

Blatta Byzantia odor.

Blatta pro Purpura Indica.

Lib. 2.2. c. 2.

Pruna Onychina.

das detrahere. Eodem nomine operculum Conchylij nominavit Dioscorides, & Cochleas quasdam alpium Liguriæ *πρωατίας*, id est operculares. Dicitur autem quòd eo Testatorum foramina claudantur, ut vasa operculo suo. Carni hæret ut unguis noster, ac tanquam ex filijs siue ex fibris coagmentatum quid & duratum esse dicas: Differt substantia à testa, quæ multò siccior est, neq; fumum emittit, nisi si accensa liquore aliquo extingueretur. Operculum verò pinguedinis nonnihil in se habens fumum reddit cornu modo. Pharmacopolæ hodie in officinis habent Conchyliorum Buccinorūq; opercula permixta, quæ Blattas Byzantias vocant, sed hoc nomine Purpurarum tantum opercula appellanda erant. nam *βλάττοι* siue *βλάττις* Purpuram significat. vnde Blatteus color pro Purpureo. Cassiodorus in epistolis de chamæleonte. Colores suos multifaria qualitate commutat, modò Veneta, modò Blattea, modò prasina, modò cyanea. Eutropius: Nero inusitata luxuria fuit, ut qui exemplo Caligulæ frigidis & calidis lauaretur unguentis, hamis argenteis aureisq; piscaretur, quæ blatteis funibus extrahebantur: quos Suetonius & Orosius interpretantur Purpureos. Ille: piscatus est, inquit, rete aurato, Purpura coccoq; funibus nexis. Orosius, Luxuriæ, inquit, tam effrenatæ fuit Nero, ut retibus aureis piscaretur, quæ Purpureis funibus extrahebantur. Hæc Hermolaus vir pereruditus in suis in Plinium glossematibus annotavit. Sed etsi *βλάττοι* Purpuram significet, tamen pro operculo solum Purpuræ usurpari docet Nicolaus Myrepsicus, qui tamen non sine errore dixit Blattum Byzantium esse *ὄσεν τῆς ρινὸς τῆς πορφυρᾶς*, id est os narium Purpuræ. Hodie quoq; in officinis blattam byzantiam esse credunt, quod in ore & naribus Purpuræ reperitur, quo ineptius nihil dici potest. Purpuræ enim neq; nares, neq; nasum, neq; ossa intus habent, cum Testacea omnia foris durum, intus molle contineant. Rectè igitur Rondeletius legendum credit, *ὄσραρον ἢ ρινὸν τῆς πορφυρᾶς*, id est testam vel clypeum siue scutum Purpuræ. *Ῥίνος* enim præterquam quod pellem significat, vnde *ὄσρα* ἀπόδερμῶν vocantur, etiam pro scuto sumitur teste Phauorino. *Ῥίνος*, inquit, *καλῶνται οἱ ἀσπίδες, οἱ ἐν βρεσίων βορσῶν εἰσι*, id est, *ρῖνος* vocantur scuta rotunda, quòd ex corio bubulo confecta. Operculum verò sicuti scutum, Purpuræ capiti imponitur. Cur verò *βλάττοι* *βυζαντίος* vel *βυζαντίος* dicatur, à nemine, quod sciam, traditur. Quare conijcio (inquit) à Byzantia vel Byzantio Africa cognominari: quoniam illic etiam Purpura tingebatur. Quoniam itaq; Pharmacopolæ opercula Conchylij & Buccinæ Purpuræ ut non distinguntur, ut dictum est, & utraque blattas byzantias appellant, cum ex Purpuris tantum propriè ita vocari deberent: quædam hic ab authoribus repetita & à Zoographo collecta congeremus. Opercula hæc vsu substantiaq; non differunt, sed figura: quòd ex Conchylijs longiora, & Purpuris & Buccinis rotundiora sint. Vires quoq; ad remedia minimùm differre verisimile est, præterquam si ungui odoris ratione peculiare quid attribuitur. Blatta Byzantia, inquit quidam Germanus, ingrati dum vritur, odoris est, & Castoreum refert: unguis verò odoratus, suauem odorem spirat, quare & res inuicem diuersas esse oportet. At Rondeletius in Conchylio asserit *ὀσίδες* non modò suauiter, sed aliquando vehementer & grauiter odoratum Dioscoridi significare: & unguem castorei odorem referre idem Dioscorides & Plinius tradunt. Sed cur suffimugio moschato & alijs quibusdam adijciuntur apud Aetium, si eiusmodi sunt? An dicendum non ex omni regione ungues bene olere suffitos: & eiusdem generis plures forsitan species esse, ut & laseris longè diuerso odore? Plinius Purpurarum cauum pro operculo earum dixit: neruos præcisos Purpurarum cauum, quo se operiunt, tusum glutinat. Ab Aetuario & Myrepsio *βλάττοι* & *βλάττιος βυζαντίος* appellatur. Ea ætate, inquit Ruellius, qua scribebat Aetuarus, Blattam, Purpuram Indicam, & Blatteum, Purpureum colorem, periti etiam authores appellarunt. Sic Lampridius: Heliogabalus parauerat funes blatta & serico & cocco intortos. Galenus Indici Conchylij testam inter ostraca ac testas Purpurarum ac muricum generatim comprehendit. eorumdem enim vim habet: & præterea suffita, ab utero strangulatas fæminas, & comiciali apprehensas morbo excitat, quod tamen etiam de Purpurarum testis Galenus in vndecimo de simplicibus tradit. Meminit eius Onychis Plinius quoq; cum ait: Inuenio apud quosdam ostracium, quod aliqui onychen vocant: hoc suffitum vuluæ pœnis mirè resistere. At verò ab hac Blattæ barbara appellatione, Blatteus color pro Purpureus dictus est à Fl. Vopisco in Aureliano, ubi inquit: Vestem holosericam, neq; ipse in vestiario suo habuit, neq; alteri vtendam dedit, & cum ab eo vxor sua peteret, ut vnico pallio Blatteo serico vteretur, ille respondit: Absit, ut auro fila pensentur. Libra enim auri, tunc libra serici fuit. Plinius Blatteum colorem Onychinum dixit de pyris: Segnina alia à colore Testacea ap-

pellant: sicut onychina, Purpurea. quemadmodum enim Purpureus color à Purpura, sic Onychinus ab Onyche, eodem significato dicitur. Sic quoque Columella pruna Onychina, Purpurea appellavit, ut annotavit commentator Germanus in suis commentarijs ad quintum Galeni librum de compositis, secundum locos. Sed Plinij verba, inquit Zoographus; ab eo recitata de pyris, Onychina non interpretatur Purpurea: hoc tantum volunt, ut signina pyra à colore suo Testacea dicantur: sic Onychinis quoque sic Purpureis, nomina à colore facta. Quanquam autem Onyx operculum est Conchylij, & è Conchylio color Purpureus tingitur: nihil tamen ad illum colorem, nihil ad tincturam illam facit onyx operculum: ut Onychinum colorem ab eo appellatum existimare ridiculum mihi videatur. Columella pruna Onychina nominat tantum, colorem non exprimit: ego hunc colorem ex albo purpurascens putarim, qualis in Onyche, id est, vngue humano spectatur: qui color etiam Onychi gemmæ nomen fecit, quanquam ea etiam alijs coloribus reperitur. Onyx gemma (inquit Georgius Agricola libro sexto de natura fossilium) ex eo quod eius candor similitudinem ad vnguem humanam habere soleat, nomen inuenit: non raro tamen est lactea, maximè in Zonis, idem vocatur Onychites, & lapis Onychinus: in Germanis & Sequanis reperta, eiq; similis, vocatur nunc Chalcedonius, multum autem variat colore &c. Gentilium cognomen Byzantiarum Blattæ, secundum Ruellium retulerunt, quod ad eos forsitan Indi demittant, & hinc ad nos deferantur. Inuenio & apud Sylyaticum Balantham (vox videtur corrupta) esse squamam, (imo laminam) piscis quandam, è fronte piscis degentis in Concha rotunda & tortuosa, concava; sed nos ait uti Blatta Byzantia quæ fertur de sancto: sic habet, sancti aurem nomen deest. Bellunenfi Blatta Byzantia est operculum Conchylij cuiusdam è mari rubro & alijs locis, quorum meminit Auicenna Canone secundo, capite proprio. Est autem durum & in gyrum contortum (hoc ad totam Concham potius quam operculum pertinere videtur) instar limacis, sed oblongius & maius, quam corpus quo limax circumdatur. Operculum hoc ait in parte esse Conchylij, claudiq; ac aperiri pro animalis arbitrio. has Conchas sæpe vidi, inquit, cum operculis adhaerentibus, exportatas è mari rubro Damascum. Blatij Byzantis, hoc est ossis anterioris naris Purpuræ (ut ipse interpretatur) Nicolaus Myrepsus meminit antidoto 425. Describuntur hæ Blattæ ab Auicenna 2. 8. nomine Adfar althaib. Apud Sylyaticum multa barbara nomina passim reperias, quæ Blattas Byzantias interpretatur; ut Achafar, Astaratib, Daablectos, Datarbachali, Funoblaron, Gafecolvel Hafesol, Kuaçtil, Hiobothor, Hudal, Curasiè: sed Auicenna: quæ de mari rubeo sunt, inquit, nominantur Curasiæ. Item Egedde, apud veterem Glossographum Auicennæ. Latini mixobarbati, pro Blattis Blattas; pro vnguibus vngulas aliquando efferunt. Iam de remedijs quædam ab ea dicamus. Blatta Byzantia (inquit Sylius) Conchylij tegumentum est ad suffitus idoneum: ipsa enim testa mox liquatur igni, bituminis modo, quod etiam improbè ipsa olet. quidam albicantem odoratam magis commendant. Et alibi: *βλάττος* & *βλαττινὸν βόζαντος* appellatur Actuario in aura Alexandrina Diamargarito calido. Vnguis odoratus vel aromaticus lib. 1. compos. pharm. part. à Galeno scilicet, additur autem medicamento cuidam ad alopecias. Quæ Serapio & Auicenna scribunt, ex Dioscoride ferè mutuati sunt. Inuenio apud quosdam ostracion vocari, quod aliqui Onychem vocant, inquit Plinius, hoc suffitum vulua pœnis mirè resistere: odorem esse castorei, meliusq; cum eo vltum proficere. Vetera quoque vlcera & cacoethe eiusdem cinere sanari. Et alibi. Nervos præcisos Purpurarum cauum quo se operiunt, tusum glutinat. Galenus Onychem detractum ex Conchylio, potum (suffitum potius) strangulatis, ex vtero, conuenire. Apud Nicolaum Myreplum, os naris Purpuræ miscetur pastillo ad cardiacos. & apud eundem vngues aromatici magni & parui, injiciuntur in thymiana Eldræ, & in alia quædam suffimenta, aliàs simpliciter, aliàs magni: similiter apud Aetium: qui suffumigio muscato quoque eos admiscet. Democrates apud Galenum de compos. sec. loc. 8. 10. in malagmatis cuiusdam descriptione bdellium Onycha nominare, videtur, optimum bdellium & quod incensum ac suffitum, Onychis Indici Conchylij testæ odorem referat. tale .n. Dioscorides optimum esse refert, *ἰνῶδης ἐστὶν ὀνυχίτης, τοικὸς ὄνυχι*: quanquam Marcellus. Virgil. colore humano vngui simile transtulit: fortassis ex Plinio inductus, qui lib. 12. cap. 9. Baetiano, inquit, nidor ficcus, multiq; candidi vngues. Verùm hæc Plinius ex Græco aliquo scriptore non satis intellecta transtulisse videtur, ut refert commentator Germanus in commentarijs suis in Galeni libros de compositione medicam. secundum loca.

Lib. 12. cap. 10.

Signina pyra.

Onyx gemma unde acta.

Balans i baris

Adfar althaib.

Remedia ex Blatta Byzantia.

L O C V S.

Differunt loco.
Arist. correctus.

Lib. 2.

Regio purpuris idonea.

Aqua dulci necari.

In Arena aliquandiu latent.

Loca ob Purpuram celebrata.

Fucus marinus.

Lib. 5. c. 1.

In Laconic.

Fucus Tenarius.

Lib. 1. Syl. Oebalis Purpura.

Coæ Purpuræ.

Sat. 8.

PVRPVRARVM alias altum pelagus habitare, alias contra litorales dici, haecque minores, illas maiores esse, iam antè notum est ex Aristotele. Sed notandum quid in Gazæ versione. Paruæ Purpuræ, inquit, ad litora & oras sunt: αἰ δὲ ἐν τοῖς κόλποις μεγάλοι καὶ τραχῆια, hoc est, in sinibus verò magnæ, scabraeque. Gaza non in sinibus, sed pelagiæ vertit, quod approbat, ut patuit, Rondeletius. Atqui Oppianus cùm de pelagijs alijsque aquatilibus prius dixisset, subdit.

Δοιοὶ δὲ σκληροῖσιν ἀρηροστεγυῖα χιτῶσι
Φαρξάμενοι κόποισιν ἐν πλώσει θαλάσσης
Κάραβος ὄξυπαγῆς ἢ δ' ἀσακρο

Esto, finus omnis pelagi instar profundus sit, non omne tamen pelagus finus est, & pelagijs appellatio latius patet. Idem Oppianus ait Testatorum quædam in petris, alia in arenis degere, ut Νεψῖται, ἐρώμβωντε γένος, καὶ ἀνρφύρα αὐται.

Ex neotericis Bellonius paruas quoque Purpuras, ut plurimum litorales esse tradit, locis quidem scopulosis natas. Columella de piscibus loquens voluit limosam regionem idoneam esse Purpuris, alijsque Conchis nutriendis. Maris verò adeo amantes sunt, ut aethor de natura rerum (ex Plinio, ut citat.) dicat, cùm semineces fuerint, mari reddiras recusat scere. Sed Plinius hoc non de ipsis Purpuris, sed illis, quibus inescantur Conchis tryu- Iorū similibus scribit. Ait insuper aqua dulci necari, & sicubi flumen immergitur, (alias sicubi flumini immerguntur,) alioqui captas diebus quinquaginta vivere. Atque hoc ferè ex Aristotele, apud quem legere est: Testaceo generi anni pluuij profunt, præterquam Purpuris, cuius rei indicium est, quòd si amnis in mare fluentis aquam gustarint, moriuntur eodem die. Viuit Purpura extra mare, quæ capta est, dies circiter quinquaginta. Idem philosophus Purpuram testatur aliquandiu in arena latere, sicut etiam Pectines. item canis exortu circiter dies tricenos condi. Porro non inconueniens fuerit loca hîc recensere, quæ à Purpura celebrari meruerit. Apud Virgilum ubi habet,

Alba nec Afsyrio fucatur lana veneno.

aliqui exponunt Purpuram, licet Acron ad herbarum genus referendum putet, quæ fucus marinus vocatur, unde lana inficitur. Purpuram tamen Afsyriam in pretio fuisse inquit Petronius Arbitrator, dum canit:

*Afsyria Concham laudabat miles in vnda.
Quæstus tellure nitore certauerat ostro.*

Vitruuius in Africa puniceo coloris Purpuram procreari scripsit. At Plinius præcipuum esse in Meninge Africa. Meninx autem Africae insula est, non longè à Syrtibus sita, quam Lotophagorum terram putant, cuius Homerus meminit. Atque ibidem Plinius Purpuram florem Asiae præcipuum esse, & Getulo litore Oceani, in Laconia Europæ. Gerulorum scopulorum alias etiam meminit his verbis: Et quidem minus miror incomperta quedam esse equestris ordinis viris, iam verò & Senatorij nil demirantibus quàm luxuriam, cuius efficacissima vis sentitur atque maxima cum thori citroque (cedroque) sylvarum exquirantur, omnes scopuli Getuli Muricibus ac Purpuris. Laconicum autem mare etiam ferè Conchylia, ex quibus ad infecturam vestium Purpura comparatur, nobilitate ipsius solis, quæ in rubro mari capiuntur, inferiora, testatur Pausanias. Celebrantur eadem ab Horatio

Nec Laconicas tibi tradunt honestæ

Purpuras clientis.

Purpura Laconica Valerio Flacco dicitur fucus Tenarius hoc versu.

Illis Tenario pariter tremis ignea fuco.

A Statio quoque alibi nominatur Oebalis Purpura, Zoographus Laconicam interpretatur, quæ alio, inquit, nomine Oebalia dicitur. Sed Plinius alias Laconicam Purpuram commendat: Purpurissum, inquit, Puteolanum laudatur potius quàm Tyrium aut Getulicum, aut Laconicum, unde pretiosissima Purpuræ. Coæ Purpuræ nominantur ab Horatio

— Spartana chlamis, Conchylia Coæ.

Purpuram Mauram nominat Valerianus apud Trebellium in epistola. In Muxa emporio ad mare rubrum habetur Purpura, tum eximia, tum vulgaris, ut testatur Arrianus, si bene memini,

A. memini, in Periplo, apud quem etiam lego, à duobus emporijs Perfidis, quorum vnum Apologi vocant, alterum Onana, in Arabiam auchi Purpuram. Q. Ennius in Phagesiorum fragmento Atarnæ Purpuram laudare videtur, nisi fortè quid desit, canit autem:

Polypus Corcyre, calvaria pinguis Atarna,

Purpura, muriculi, mures, dulces quoque echini.

Genus quoddam Purpuræ à Plinio Teniense appellatur, in Tenei maris ora, ut inquit collectum: sed Teneum illud mare: vbi locorum sit, inquit Turnebus, cum esse neminem, qui sciat putem, suspitio non levis animo incessit, hic emendatores, ut in deletili charta & pamphesto iussisse & deleuisse quæ non placebant, quæ voluerunt scripsisse, nō quæ Plinius literis consignarat, edidisse. deniq; prouocatum est ad vermiculatos & erosos libros, in quibus reperimus, in Tenei maris collectum, arbitratur autem idem Turnebus in tænijs maris collectum scribendum esse. Sunt autem ipsi tæniæ in mari candicantes cautes longo tractu fasciam imitantes, à quibus Tænienses Purpuræ vocantur, quæ in illis degunt locis. Est & Purpuræ in eo genus dialutense, quod originem Græcam sed formationē Latinam præ se fert. Nam ut è Græco & Latino compositum esse videatur, non assentiar, inquit ibidem Turnebus, ut si Amminei vini & Chij nota mixta esset. libri tamen antiqui refragantur editionibus, quod tam frequens est, ut quādoque aliquid obscuritatis in eo auctore est, ferè semper dissensio reperiatur: & lubentius plerunq; secundum veteres tabulas litem dederim: in illis autem ita scribitur, mirè aptum Conchylis & longè optimum Purpuris dialucense, id est, vario genere soli pastum. Dialutense retenta superiorum generum forma, erit tanquam solutum & vagans, neque eidem adhærens sedi: at dialucense per falsum æquor repens & vario eadem causa genere soli pastum, ex præpositione *dia* & *αλωρον*, quod est falsum, hoc genus aptum Conchylis dicit, id est Conchylia vestis. Sed regrediamur in viam. Porphyris Aristoteli, ut citat Stefanus Aquæus in commento ad caput duodecimum libri quarti Plinij, à frequentia & pulchritudine Purpurarum dicta estificuti & Melibœa Purpura teste Festo, à nomine insulæ, in qua tingitur: cuius meminit

Li. 9. c. 5.

Adu.

Plinius correctus.

Tænienses

Purpure.

Dialutenses.

Porphyrisa, unde dicta.

Lib. 2.

Melibœa Purpura.

Lucretius, dum canit: *Melibœa, fulgens*

Purpura Thessalico Concharum testa colore

Aurea Pæonum ridet imbuta lepore.

Meminit etiam in quinto Virgilius:

Victori clamydem auratam quam plurima circum

Purpura Meandro duplici Melibœa cucurrit.

Sed hic Hortensius Melibœam Magnesiæ ciuitatem esse ait. Cæterum Tyria Purpura olim omnium celeberrima fuit: quod testatur Strabo his verbis:

: hoc est, longè omnium præstantissima habetur Tyria Purpura. Plinius: Tyri nobilitas nunc omnis Conchylis atque Purpura. Quia verò Tyrus prius Sarranum vel Sar vocaretur, itaque Sarranum Ottrum dixit Virgilius, & Sarranam Purpuram Iuuenalis: vade Ennius Pænos Sarranum oriundos scripsit authoribus Probo & Festo. Dicuntur quoque absolutè Tyriæ, vestes Purpura Tyria infectæ: Ouidius,

Sic erit in Tyrjs, Tyrios laudabis amictus.

Martialis in primo:

Hispanas, Tyriasq;, cocceasq;.

Er in sexto rursus:

Ta Cadmea Tyros, me pinguis Gallia vestit

Vis te Purpureum, Marce, sagatus amem?

Idem quoque Tyrias Lacernas dixit:

Vi lutulenta linat Tyrias mihi multa lacernas.

In decimo quarto lanæ Tyriæ apud ipsum gloriantur se in Laconia quoque, vbi Purpura non minus frequens est, habitas fuisse pretiosi loco muneris, quod argutè dicunt, dum aiunt se à Paride donatas fuisse Helenæ & Purpuram Lædæ, hoc est, Purpuram Laconicam fuisse deteriolem.

Nos Lacedæmonia pastor donauit amica

Deterior Læda Purpura matris erat.

Tyrius quoque absolutè videtur color à Plinio dictus, nam cum de Purpura amethysti colore dixisset, addit: At Tyrio laus summa color sanguinis concreti, nigricans aspectu &c. Virgilius etiam Tyrium muricem dixit, *Tyriog; ardebat murice lana.* & Ouidius: *Nec quæ de Tyrio murice lana rubet.* Cochleam Tyriam Vranus in Arabicis dixit, citante Stephano, pro Purpura nimirum *κοχλίω σφύρον.* Ouidio Purpura Tyria, Concha Sydonis dicitur:

Murex Tyrius.

Cochlea Tyria.

Lib. 10.

Metam.

Collocat

Collocat hanc stratis Concha Sydonide tinctis.

Sidonium.
Ostrū quid.

Sidonium Ostrum Horatio. Est autem Sidon vrbs Syria, vnde & sindones dici conijcit Zoographus: Status in Propemptico Metij Celeris:

*Quā pretiosa Tyros rubeat, quā Purpura succo
Sidonijs iterata vadis.*

Lucanus etiam meminit in tertio:

Et Tyros instabilis, pretiosaq; murice Sydon.

Purpura di-
bapha.

Lsb. 8. c. 8.

Purpura
Succubitana
Maura.

Purpurifi-
cium ubi.

Tarentinum
Vestimen-
tum.

Istiusmodi autem Purpura dicebatur dibapha, quod bis tincta esset, veluti magnifico impendio: dibaphum Cicero appellat. Lazius refert in Tyro Coccineam preparari sole- re, & à Cocco, hoc est, grano tinctorio appellari. sed secus Purpuræ inuentio ostendit in Hercule Tyrio, de qua mox. Succubitanam Purpuram quandoq; ad Africæ oppido quod Succubi vocant. Valerianus in epistola ad Trebellium Pollionem, Claudio qui postea Cæsar factus, dari præcipit à procuratore Syriae albam subsericam vnam, cum Porpura Succubitana, Subarmale vnum cum Purpura Maura. Post Syrtim lacum esse scribit Strabo nomine Zuchis quadringentorum ferè stadiorum: ad quem sit vrbs eodem nomine: Eam Purpurificium & varias piscium condituras habere. Augustinus Niphus Purpuræ Conchylum, notissimum, inquit, est apud Tarentum. Varinus *ταρανίον ιματίον*, Tarentinum vestimentum, tenue & translucidum, non omninò Purpureum, vt quidam putarunt, exponit, sed & Tarentinas tincturas. Olim etiam nota & laudata fuit Tarentina Purpura. Me iuvene, inquit Cornelius Nepos, Purpura violacea vigebat, nec n̄ ultò post rubra Tarentina. In Sardinia insula Purpuræ item excellentestingebantur. Miratur Bay- fuis cur inter doctos conueniat, quod Purpuræ vsus nostris temporibus profusè ignotus sit, cum in Carteia, inquit, Baticæ prouincia olim murices & Purpuras nobiles (Conchis vel decem corylas capientibus) ex Strabone constet. In Sardinia quoque fuisse constat ex prouerbio, Tinctura Sardonica &c. Salij poetæ tempore Purpuræ etiam Anconæ tingi solebat, vt verba eius ostendunt: *nec Sydane vltor Ancon, Murice nec Lybico.* Acron explicat illud Horatij:

*Non qui Sidonio contendere callidus ostro
Nescit Aquinatem potantia veller a fucum,
Certius accipiet damnum, propiusuè medullis
Quàm qui non poterit vero distinguere talsum.*

Sulis magna
Purpura co-
piareperia.

Purpuras Aquinates Tyrijs similes esse scribit. Sulis ab Alexandro captis memorabilis Purpuræ vis & copia, in ipsius deuenit potestatem. Vbi aiunt (inquit in Alexandro Plutar- chus) & Purpuræ Hermionica inuenta quinquaginta millia talenta, reposita quidem ab annis ferme ducentis, recentemq; adhuc coloris florem nouumq; seruantis. Huiusce ve- rò rei causam adferunt, quod infectura Purpuræ ex trella facta sit. Atque hæc de varijs locis vbi Purpura fiebat. Miretur sanè aliquis, non in Europa solùm & Roma (vbi Purpu- ræ vsus semper fuisse Plinius tradit) sed in Africa quoque & Asia & toto terrarum orbe defecisse, cum ex Africa olim, Asiaq; & Persis, ac tot alijs regionibus locisue peteretur. Eo- rum quidem qui nostro sæculo varias & remotissimas nauigationes, aliasq; peregrinatio- nes literis mandarunt, Purpuræ (quod sciam) nullus meminit.

INCREMENTVM. MOTVS.

Ætas. Olfactus.

Celerrime
crescunt.

Ætas.
vt anni earū
cognoscatur.

CONCHÆ omnes, inquit Aristoteles celerrimè crescunt, præcipuè verò Purpuræ atque Pectines, quippe quæ anno perfici (magnitudinem implere) possint. Ait tamen tempus viuendi Purpuris & Buccinis longum esse, Purpuras enim annos circiter sex viuere, & singulis annis incrementum earum patere per orbem, quibus totidem quot annos habent, testa clauiculatim intorta in crepidinem desinat. Si itaque quotannis nouum sibi adiiciunt orbem, vno anno perfici non poterunt, cæterum absque orbibus etiam perfectæ sunt, & talem supra descripsi, in qua vix primi orbiculi rudimentum cōspicibatur. Quod ad ætatem attinet, Plinius annum adiicit, inquiens Purpuras annis plusquam se- ptemis viuere. Athenæus verò Aristoteli subscribens circiter sex etiam testatur. Extra aquam vt paulò ante ex iisdem authoribus diximus, captæ diebus quinquaginta viuunt

A salua sua. Parua admodum progrediuntur teste philosopho, qui præterea scribit, Purpuris escas putidas emoliri, & accedere ipsas ad eiusmodi escam à longè, vtpotè odorantes.

G E N E R A T I O.

DUPLICEM esse originem Purpuris, Buccinis, Mytilisq; ex citandis veterum authoritatibus constabit. Plurima in mari, inquit Aristoteles, sponte existunt, sed non ex eadem materia omnia. Purpuræ & ostracoderma ex materia putrescente & limo. Et mox: Ostracodermorum ea quæ fauos conficiunt, eodem modo quæ alia ostracoderma fiunt. Hæc prior est origo: Altera eorum est, quæ dicuntur κηριαζεν id est fauos conficere, quod fauificare & fauare conuertit Gaza, siue μελίκεραν, τὲτο δ' ἐστὶν οἶον κηρίον ποιῆν, id est eodem interprete, fauaginem, quæ est veluti fauus apum, condere, quod Plinius dixit de Purpuris, eas mutuo attritu lentorum cuiusdam cerij saliuare. Id faciunt, Mytili, Buccina, Purpuræ authore Aristotele. Nam emittunt lentorem quendam siue humorem mucosum velut à feminis natura: semen verò eorum nullum esse existimandum est. Ex illo Purpuris verno tempore cōgregatis veluti fauus quasi ex putaminibus cicerum alborum inter se cohærencibus coagmentantur, quem pro maris spuma pharmacopolæ quidam falsò ostentant: nullus autem huic meatus est apertus, neq; fiunt, neq; nascuntur ex eo Purpuræ, sed est veluti expurgamentum. Nam saliuare incipiunt ex lentore mucoso, vt dictum est: putaminibus similia ista componuntur, ex eo verò quem in terrâ emittunt, ichore, id est, tenuiore humoris parte, eo in loco fiunt in terra coagmentatæ parua Purpuræ, non aliter quàm effuso in terram fungorum decocto, fungi permulti breui nascuntur. Ex his duos Aristotelis locos, in quibus de istis agit, dilucidiores reddidit Rondeletius. Alter est in tertio de generatione capite vndecimo: alter à Gaza maiore conuersus in quinto de historia animalium capite decimoquinto, citatus etiã ab Athenæo libro tertio, quem si cum Aristotele conferas, menda, inquit, aliquot facillè emendabis, maximè verò illud, ἀφίνοι δ' ὁ ἐχθρὸν εἰς τὴν γλῶσσαν, cùm legendum sit ex Athenæo. ἀφίνοι δὲ ἰχθύρα εἰς τὴν γλῶσσαν, &c. nec non Plinij locus libro nono, in quo scribit murices & Purpuras saluario lentore prouenire, clarior inde fiet, quàm ex Massario qui saluarium lentorem, fauaginem interpretatur, ex qua, vt ex superioribus liquet, Purpuræ minimè fiunt, sed dum putaminibus cicerum similis congeries fauago Gazæ dicta sit, ex mucoso humore, qui saluarius lentor à Plinio nominatur, huius tenuiore parte in terram effusa, proueniunt murices, & Purpuræ. Huiusmodi ortus rationem idem Aristoteles alibi comparat plantis, quæ ἐκ τῆς παραβλάστησεως, id est ex sobole, aut si verbum è verbo exprimas, ex adgeneratione procreantur, vt cæparum genus. Hoc modo, inquit (Aristoteles) Mityli gignantur, quippe qui minores semper circa eos qui primi nati sunt, proueniunt. Purpuræ & Buccina quæq; fauos conficere creduntur eodem modo. Quare magna eorum copia oritur, quando origo aliqua prius extiterit: nam cùm omnia hæc sponte fieri contingat, rationi consentaneum est, cùm origo aliqua præcesserit, multo plura formari. A singulis enim eorum, quæ primæ sunt originis, quibusq; reliqua adnascuntur, excrementi aliquid effluit. Quod verò prima istorum origo ex materia putrescente fiat, certissima inditio est, id quod in stagni nostri parte, quæ est ad oppidum Baleruc vernacula lingua nuncupatum multorum, ac magnorum Mitulorum feraci, accite disse vidimus: Hæc & alia Rondeletius. Constat itaq; purpurarum generationem sponte naturæ fieri sine maris, & fæminæ commistione, sine ouis. Quamobrem inquit idem Rondeletius in capite de Purpura, hoc in loco improbanda est authoris libri de aquatilibus sententia, ab Aristotelis sententia alienissima, etiamsi eam exponere velle videatur, quam tamen miserè deprauat, & corrumpit, vt ex eius verbis perspicuum fiet. Vterq; autem piscis (de Purpura & Buccino loquitur.) Purpureum colorem fundit, estq; Massiliæ, Genuæ, ac Venetijs in cibus expetitus: sed Buccini caro Purpuræ carne durior est. Ambo quoq; fauare dicuntur, quod sanè hoc pacto faciunt. Qua sub lapide prona parte oblonga, albaq; deinceps pendentia disponunt, quæ ita disposita faui nomen habent, ab apū similitudine (vt icon subsequens ostendit.) Supini autē sub lapide stabulatur, cùm fauificent: quo verò tempore fauos extruunt, si incoquantur, & abscindantur, oua intrò continere comperientur, quæ saluario lentore lapidibus, & cautibus ferruminant, vt inde

Duplex origo.

Humor mucosus natura feminis.

Fungi vt subito nascuntur.

Lib. 4. de piscib. cap. 4.

Arist. correctus.

Massarij error.

Lib. 3. de generatione c. 11.

Quando magna copia.

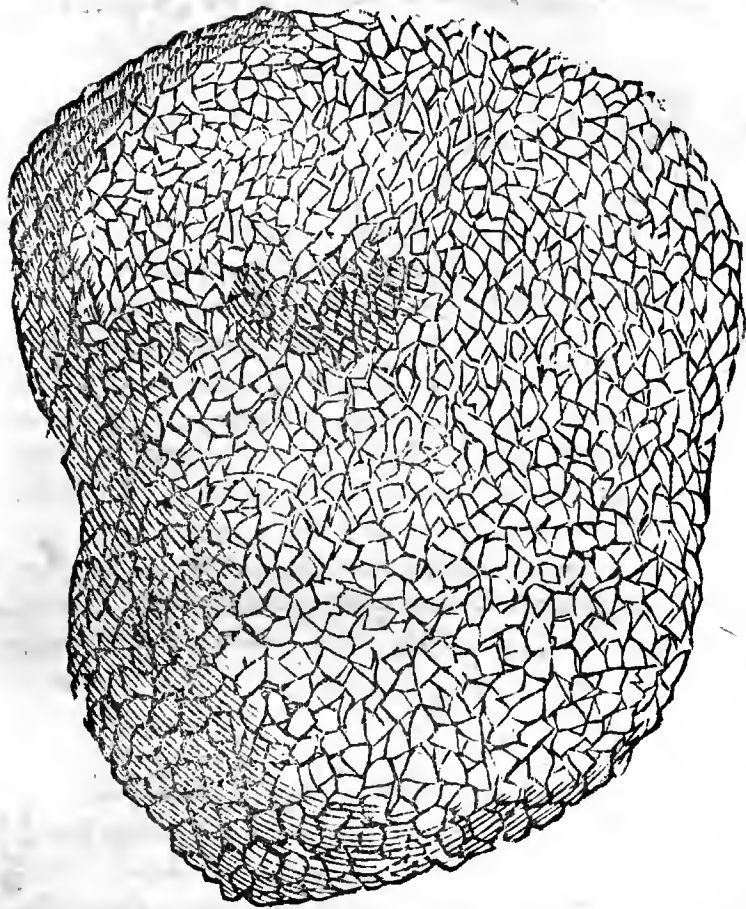
Ex putredine oriri.

Contra Bellonium.

Buccina caro durior Purpura.

Vlyssis Aldrouandi

Μελίχηρα Purputarum Aristotelis siue fauago.

Lib. 5. Hist. c. 15.

Cur non coeant testacea.

de decidere non possint, quod tã magno artificio constructum ut nihil coaceruatũ esse videtur. Hac autem fauificatio verina esse solet. Primum vi hæc veritate, quã maximã abhorere intelligas, esseq; planã gri somnia, explicandum quomodo procreentur Buccinæ Purpuræ, deinde quid sit fauere, siue fauificare. Omne Ostracodermorũ genus expers coitus est, inquit Aristoteles. Et cum Purpuræ, tum & reliquæ testis inclusa è limo ferè & materia putrescente oriuntur. Quod & necessaria ratione confirmatur. Etenim nulla naturalis actio sine partibus ademptè confirmatis per fieri potest, nam partibus singulis sua temperamenta, à quibus fauificuntur: quas rationes conserre necesse est, imò ne effectum

dem possunt, si hærum fundamentum vel subiectum nullum existat. At quæ in Purpuræ Buccina, turbinatisq; partes sint semini generando, continendo, emittendo, recipiendo & fouendo idoneæ? Quænam aliæ præter eas, quæ sustinendo nutriendoq; simplici animali destinatae sunt? Præterea quæ commistio corporum vndiq; testa cõclusis esse potest? Dices fortasse ex Aristotele, Genus omne Ostracodermorum vère autumnoq; habere quæ oua appellant, exceptis Echinis cibo idoneis, quippè quibus etsi per ea tẽpora præcipuè vbertas ouorum est, tamen nullo tempore committitur, vt ouis omnino careant, sed maximè plenilunijs diebusq; tepidis restituntur. Hæc quidem Aristoteles prodidit, sed locus is ex alio intelligendus, qui legitur in tertio de gener. anim. cap. 11. Quæ oua appellantur, nihil ad generationem conferunt, sed inditio sunt melioris nutritionis, quale in sanguineis pingue est: quamobrem sapore per id tempus præstant ciboque laudantur argumento quod & Pinnæ & Buccina & Purpuræ continent quidem semper ouum illud vocatum, sed aliàs maius, aliàs minus. Quare falsum est oua huiusmodi per similitudinem sic appellata, non ex semine, non ex faminæ & maris coitu concepta, ita disponi, vt fauic nomen hæbeant, ab apum similitudine, vt hoc sit fauare, siue fauificare. Est enim aliud apud Aristotelem, Athenæum, Plinium. Αἰμὴρ ἐν πορφύραις τῆς ἑαρος σωματοειδὲς γινώσκονται, ποιεῖται τὴν κολεμνίαν μελιχηρα. Τῆτο δ' ἐστὶν οἶον κηρίον, πλεῖον ἔστι γλαφυρόν ἀλλ' ὡς περ ἂν ἐκ λεπέρων ἐρεβίνθαν λευκῶν πολλα συμπλακτεῖν. ἐκ ἔχει ἀνω γινώσκονται τὸν ἑδὲν τεταν, ἕδε γίνονται αἱ πορούρη, ἀλλὰ φύονται, καὶ αὐταὶ, ἡ τὰ ἄλλα ἐκ τῆς σήψως ἐστὶν ἰλύος ὀσρακόδερμα. Τῆτο δὲ συμβάνει ὡς περ ἀσκαθάρμα, καὶ τοῖς κήρυξι. Κηρία ζεν, καὶ οἱ κήρυκες, idest, Purpuræ verno tempore eundem in locum sese colligentes, condunt quam fauaginem nominant, quæ veluti fauus est apum, vt ùm non ita elegans, sed quasi ex putaminibus cicerum alborum multa inter se composita, struem vnã sua coherente coagmentatam. Nullum ijs patet foramen, neq; ex ijs nascuntur. Sed cum Purpuræ, tum etiam reliqua testis inclusa à limo ferè & materia putrescente oriuntur. Illa verò coagmentatio fauo similis, purgamentum tam ijs, quàm Buccinis euenit, nam Buccinis quoq; fauificare in more est. Igitur κηρία ζεν, siue μελιχηρα, siue οἶον κηρίον ποιεῖν, quod est Gaza interpretate fauare siue fauificare, vel vt Plinius loquitur, lentorẽ cuiusdã cerij salivare, dicitur Purpuræ & Buccina, cum emittunt lentorem quendam, siue humorem mucosum, velut à seminis natura, semen verò eorum nullum esse existimandum est. Ex eo lentore coagmentum & exsiccatum fit congeries veluti putaminum cicerum alborum, inter se coherentium, quam in lirus

Lib. 5. Hist. c. 12.

Oua Purputarum nõ ad generationẽ conferunt.

Quando fauificunt.

Fauificare dicitur Purpuræ.

in litus eiectam pharmacopolæ quidam pro spuma maris, alij pro alcyonio falsò vsurpant. Quocirca procreantur purpuræ & buccina sponte, vt alia ostracoderma, è limo & materia putrescente, vt iam dictum: & præter saluarium lentorem tenui humore in terrâ recepto. Ac quemadmodum fungorum decocto in terram effuso fungi permulti breui enascuntur, ita purpurarum origine aliqua præcedente, multò maior copia prouenit, à singulis enim excrementi aliquid effluit, quod quidem semen non est. Atq; hæc est duplex purpurarum, buccinorū, mytolorū origo ab Aristotele tradita, & à doctis. Rondeletio fusiùs explicata.

*Fungi vt
multi na-
sciuntur.*

VICTVS.

QUANTO PERE maris aqua purpuræ delectentur iam antè ex Aristotele dictum est: apud quem etiam inuenio cibus purpurarum esse carnem, item ex plantis maris. In octauo enim de historia capite secundo, quæ mobilia sunt (inquit) eadem carne vescuntur, ijs victus ex pisciculis est, vt purpuris: sunt enim carniuoræ, & quidem esca huiusmodi capiuntur: quanquam ijs etiam quæ mari pullulant, alliciuntur. Et rursus alibi: Alit altera alteram, eo quod sua testa agnatum veluti algam muscum è genere: quæ autem pro cibo eis afferunt, ponderis causa adhiberi aiunt, vt in libra sint grauior. Quod postremum reperit, sed paulò aliter Plutarchus Musci, & Algæ quicquid est esui, ita in suas testas recipiunt, vt ijs in orbem exsertis quasi circularem conuinationem præbeant, vna alterius alimentum depascente. Plinius purpurarum genera pabulo, & solo discernit, vt sit lutense putri limo: algense quod alga enutritum, vilissimum: dialutense vario soli genere pastum. Testatur Gilius purpuram diù multumque considerasse, cum etiam Concham mordicus tam diù premeret, quoad suffocata disceret. Voraces admodum esse, vel ex proverbio notum, quanquam nonnulli hoc ad tincturam referant.

Cibus.

*Lib. de So-
lert. anim.*

*Voraces es-
se.*

CAPIENDI RATIO.

DE modo capiendi, ac de tempore capturæ idoneo, necnon de esca qua alliciuntur, dicendum. Aristoteles purpurarios ait escas putidas eis purpuris emoliri, hæcque accedere ad eiusmodi escam à longè, vt potè odorantes. Quod repetens Plinius, foetidis capi scribit. Aliàs carnibus ranarum (rubetarum, Isidorus, & Albertus) vel hamo, inquit, additis, præcipuè purpuras certum est allici: sed nescio, quam rectè: vix enim hamo eas capi crediderim. Hicestius scribit purpuratores chamis ad inescandum vt. Tarentinus escam quandam ad polypos describit, qua purpuræ etiam alliciuntur, eam in polypo recitauimus. Aelianus capiendi modum eiusmodi describit: Paruam nassam denso contextu, exiguis maculis purpurarum piscatores contexit. Intus in media nassa Strombus piscis illecebra appenditur, ad eam alliciendam, Purpura maiorem in modum linguam distendere contendens, eo pertingere & Strombū ipsum assequi conatur: & ne ab esca quā li- gurit, aberrat omnem eam necesse habet exerere: itaq; ipsa exerta fugit escam, quoad plenitudine intumescens retrahere nequit: vnde fit vt eam piscator liguritione irretitam comprehendat. Hæc Aelianus ex Oppiani halienticorum quinto, qui *κρυτίδας*, id est, nassas exiguas huiusmodi calathis (*καλάροι*) similes è viminibus neci canit. Aristoteles quoque *εὐφρολίαν* capi ait purpuras: Gaza tegetes & crates interpretatur, quam significationem alibi fortè hoc vocabulum habet (quoniam storeæ huiusmodi similiter è iuncis texi solent) at hoc in loco nassas potiùs, vel nassis similia retia interpretari mauult Zoographus: quoniã & paulò post eadem vasa philosophus *κρίτες* appellat. Et Plinius, Capiuntur, inquit, parvulis rarisq; textu veluti nassis in alto iactis. Inest ijs esca, clusiles mordacesque Conchæ (apud Athenæum lib. 3. Concha ea *μύλαια* dicitur, & *κογχοθήρα*) ceu mitulos videmus. Has semineces, sed redditas mari auido hiatu reuiuiscens, appetunt purpuræ, porrectisq; linguis infestant, at illæ aculeis stimulatæ claudunt sese comprimuntq; mordentia: ita pendentes auiditate sua purpuræ tolluntur. Sed plura, de his nominibus, *φουμός* primitiuo, & diminutiuis, *φομίς*, *φομισκος*, *φόμιον*, *φομίδιον*, apud Varinum, Pollucem aliosq; reperies. Aelianus quoq; pro nassa *φομίον* dixit: aliqui *πόρκον* pro eadem, aut reti eiusdem formæ. Phœnices hoc tempore purpuras in hunc modum capiunt, inquit Iulius Pollux, & vellus inde aspectu floridum tingunt. Funem oblongum validumq; vt in mari durari possit, demittunt. ei modicis interuallis vasa quædam exigua, (*κυσέλας*) veluti tintinabula quædam (*κώδωνας*, nimirum quod ad figuram) addunt, è sparto, seu vimine aliquo

*Fatidis capi
carib.*

*Hamo non
capi.*

*Lib. 7. de
animal. c.*

34.

*Nassis par-
uis capi.*

*Phœnices
vt Purpu-
ras capiunt.*

aliquo innocuè contexta. Ea circa ingressum rigentibus extremis iuncis, aut viminibus hinc suta aspera; sunt, ita vt ingredienti cedant, dilatato facillè introitu, regressum autem aduerso rigore arceant. Sic funem instructum escis quoq; in nassulas impositis, loco petrosi Purpurarij demittunt, subere alligato in summo, quo sustineatur. Sic nocte vna intermissa, aut etiam die, vt plurimum vasa Conchis repleta extrahunt. Eiusmodi, vel similem texturam intellexisse videtur Varinus, dum ait: *Κνωπος* textura quædam est ex iuncis (*ix χορδίας*) colo similis, in qua Purpuræ & Conchylia ingressa (nã & esca imponitur) capiuntur. Quod modò attinet ad tempus capturæ idoneum, Aristot. scribit capi Purpuras tempore verni cum fauos extruunt: caniculæ verò tempore nullas ferè capi: Atqui eo tempore teste vel ipso Aristot. deterrimum florem habent. quapropter etsi ita quoq; repetat Athenæus, spectus mihi est Aristotelis codex. nam præterquam quod rationi consentaneum est, Purpurarios eas capere, cum meliorū succum floremuè habent, propter quem eas capiunt, etiam Plinius aliter legit, inquit Capi eas post canis ortum, aut ante vernum tempus ventisimum, quoniam cum foetificauere, fluxos habent succos, sed id tingentium officinas ignore, cum summa vertatur in eo, vt ipse loquitur.

TINCTURÆ RATIO.

Vt Purpura flos colligitur.

Flos vbi potius.

Phœnices vt purpurâ facerem.

Lib. I. c. 4.

L. I. quæst. natur. c. 3.

Faba miscetur.

Li. 9. Orig. cap. 28.

*Lana primum in-
sta Purpura.*

In Hercu.

Octavo.

QVOMODO succus ille siue flos quem Purpurâ vocamus, colligeretur, & in vltimâ præpararetur, sic ferè apud veteres reperio. Cum foetificant, inquit Arist. deterrimum florem gerunt: paruas cum testis contundunt, alioqui difficilè est succum detrahere. Maiorum florem testa ablata detrahunt: quamobrem euenit, vt collum à papauere separetur. Flos enim positus inter hæc est supra eam partem, quam ventrem appellant. Itaq; detracto flore, diuidantur partes iste necesse est. Dant opera, vt viuæ frangantur. nam si prius quàm fregeris, expirant, florem omnem cum vita euomunt: quapropter solent eas asseruare in nassis, dum ipsæ se colligant, atq; requiescant. Breuiter de hac re Plinius: Viuas, inquit, capere contendunt: quia cum vita succum eum euomunt. Et maioribus quidem purpuris detracta Concha auferunt: minores cum trapetis frangunt: demum rorem cum excipientes Tyrij. Dilucidè Vitruuius. Conchylia cum sint lecta, ferè mentis circumscinduntur, è quibus piagis purpurea sanies vt lachryma profluens, excussis in mortarijs terendo comparatur. Phœnices, inquit Gyllius, purpurarum captarum testas confringunt, & carnes ad tincturam condiunt, & aqua dilutas, & sordibus expurgatas, succensis ignibus in lebate coquunt: earum sanguis vt ab igne incalescit, partim cyaneo colore fit, partim in alium colorè conuertitur, ac iam quicquid imposueris, in illius colorè commutatur. Hæc ille ex onomastico Iulij Pollucis, vbi verba aliquot quæ Græcè leguntur: *Ἐπιπυκνὰ κοφάμενοι τὸ ὄσπρον ἐν ταυτῶν καὶ πλεὺ σάρκα, παρὶ χειρῶν αὐτῶν τε ἐπι δεισσομένων ὕδατι πλεὺ ἀσπὸ ἰσκαθραίντες, ἐν ἕψων ἐμπύρρῳ λίβητι το θηραμα τὸ θαλάσσιον.* sic interpretatur Zoographus, aliter quàm Gyllius: Phœnices captis purpuris testas simul & carnes tundunt, & deindè condiunt (sale nimirum, vel nitro saniei admixto); vt color firmior ac tenacior fiat, & sordibus aqua ablutis, (primum videtur vt tundantur, secundum vt lauentur, tertium vt flos eximatur, condiatur, coquatur) in lebate ad ignem coquunt. Notandum verò purpuram, vt Seneca philosophus tradit, eodè Conchylio non in vnum modum exire. Interest, inquit, quantum macerata sit, crassius medicamentum an aquatius traxerit, sæpius mersa sit, an semel tincta. Admixtio fabæ proderat, quod me docet Plutarchus libro de Oraculorum defectu, his verbis: Alia alijs sunt conducibilia: Sic faba Purpuræ, nitrum cocci tincturam expedit admixtum, & vt Empedocles ait:

Glauca flore croci byssus miscetur amarus.

Isidorus omnem purpuram prima tinctura ferruginei coloris esse ait; quod verum vt fit ve-reor. Ex Cicetonis Hortensio apud Nonium in verbo imbuere, didici eos, qui combibi purpuram volunt, prius lanam medicamentis quibusdam sufficere. Insciebantur autem in initio purpurâ solæ lanæ; vnde Seneca Tragedus:

Nec Sidonio mollis abeno

Repetita bibit lana rubores. Er Virgilius.

Ipse sed in pratibus aries iam suaue rubenti

Muricibus Tyrijs iterata vellera lana.

Tibullus. Nec quæ de Tyro murice lana rubet.

Ouidius. Phocæo bibulas ungebat murice lanas.

Murice. Horatius.

Iteraba-

iterabatur tinctura, vt magis colorarentur vestes, quod constat ex eodem Ouidio in libro de medicamine faciei, vbi ait:

Vellera sæpè eadem Tyrio medicantur aheno.

Fortasse dibapham Purpuram dicit, quam pretiosissimam fuisse constat: de qua etiam Flaccus ad Grosphum scribens, inquit: *Tebis Afro Murice tincta vestiunt lana.* Tyria autem Purpura apud antiquos laudatissima existimabatur, vt sæpè dictum est. Papirius.

Rupesq; nitent, quæis Purpura sæpe

Oebalis, & Tyri moderatores lues aheni.

Inter Conchiliata autem, & Purpurea interest, quòd Purpureum inficitur Purpuræ flore, & Buccini succo, certo quodam temperamento: in Conchyliatis verò, nõ miscebatur Buccinum, vt Plinius scribit, sed ita obscurè, & mendosè, vt intelligi non magis possit, quàm si alienigeno vteretur sermone. In Conchyliata veste cætera eadem sine Buccino, præterquàm ius temperatur aqua pro indiuiso humani potus excremento, dimidia & medicamina adduntur: inuiso tamen pro indiuiso malunt emendatores, semper non intellecta mutare solenni insania consueti, inquit Adrianus Turnebus, qui se in veteribus indiuiso reperisse testatur, & ius temperatura, & quæ. Sic igitur legit: præterquàm eius temperatura, & quæ pro indiuiso humani potus excremento remedia, & medicamina adduntur. Nam inficiendis Conchylio velleribus, cum humanum admisceretur lotium, vt eius odoris foetidas emendaretur, medicamenta quædam, & remedia adhibebantur. miscebatur & lotium tingendæ purpuræ, vnde & indiuisum dixit, quod & in Purpura, vt in Conchylio tingendo adderet. quare de grauissimo, & terribimo odore dixit Martialis:

Quod bis Murice vellus inquinatum.

Hucusq; ille. Iam verò pictores ipso purpureo vtuntur cruore trito in mortario, sicuti indicat Vitruuius, aut creta argentaria in eum liquorem feruenti aheno addita, & inebriata: bibit enim eum colorem celerius lanis: purissimum vocat Plinius in sexto trigesimalquinti; Argentaria autem creta nitorem argenteum reddit, eodem authore dicti lib. cap. 17. Georgius Pachymerius lib. suo 12. de colore, Purpuræ colorè tardiùs consistere notauit. Etenim cum hanc, inquit, contuderint, omnemq; ex ea humorem eluerint, atq; expresserint, effusamq; in ollis coxerint, primo quidem nullus prorsus color in tinctura manifestus est. Gaudet hæc eadem tinctura in sole versari: nam ab eo radiata illuminatur, & magis enitescit. Notauit & illud Gyllius ex Polluce, cuius elegatissima verba Græca cõmittere non possum; vt omittam: *χάλισται δὲ ἡ λίαν ὀμιλῆσα ἀυτῶ ἀναπυράσει, καὶ πλείων ποιῆ καὶ φαιδὸν σέραν τῶ ἀυτῶ, ἐκ φοινισσομένων ἐκ τῶ ἀνω πυρός.* Mirum in primis est, quod scribit Aelianus: Purpurarius piscator, si postquam Purpuram non in hominum cibum, sed ad tingendas lanas comprehenderit, in exhaustum, constantem, & genuinum velit fieri colorem, & perfectè tinctum vno saxi ictu Purpuram vnà cum testa interimit: Quòd si lauior plaga inferatur, & etiam nunc spirans relinquatur, atque iterum lapide percutiatur, ad tincturam fit inutilis. nam ex eo dolore tincturam amittit, siue illa per eius corpus dispersa imbibatur, siue aliter effluat. Quod quidem ipsum præclarè Homerum intellexisse dicunt: idcircoq; vno ictu celeriter morientes Purpurea morte affici ait, peruulgatum suis versibus illud canens:

Purpurea illum mors, violentaq; Parca peremit.

Mel, ac oleũ addidisse tincturæ, vt sine læsione, aut detrimento florem, tincturamue in tempus conseruarentur, non male quis inde conijciat, quòd Alexander Dario deuicto, vt Plutarchus memorat, Purpuræ Hermoniacæ quinque millia talentum Sufis capitibus inuenit, annos seruatæ decem minus ducentos, quæ florem recentem adhuc, ac nouitium retinere: cuius (inquit) fuerunt causam esse, quòd puniceorum infectura melle perfecta fuerit, & candido oleo candidorum, quippè horum in pari atate splendorem integrum, & fulgentem conspici. Ex quo loco, inquit diligentissimus pariter, ac eruditiss. Hieron. Mercur. à nemine ferè animaduerso dubitari video, quænam esset illa Purpura, quo pacto melle facta esset, cum huius apud nullũ alium authorem mentio habeatur, demum quæ fuerint candidæ Purpuræ oleo albo integræ conseruatæ. Fuisse non pannos, lanã, aut sericum Purpuræ tincta, sed ipsammet Purpuræ substantiã, adducor vt credã; tum quia tanto tempore fuisse conseruatam eiusmodi materiã non adeo verisimile est, tum quia in conficiendæ Purpuræ tinctura, neq; Plinius, neq; Pollux, neq; Cassiod. qui eius conficiendæ rationem diligenter persecuti sunt, nec alius author, mel vsquam cõmemorarunt. Præterea ex Cassiod. colligere licet cõsueuisse confusa, & simul coaceruata Cõchylia sex menses absq; alio mangonio integra seruari. Neq; quomodo lanæ, aut serico tinctis verba de flore à Plutarcho prolata accommodari queant, facile video cum propriè id nomen succo illi Purpurarũ ab omnib. scripto-

Cur tinctura iterabatur.

li. 2. Carm. lib. 1. Sylu.

Conchiliata & Purpurea differunt.

Lib. 9. Aduers. cap. 5. Urina humana vsq; sunt ad tingenda Cõchylia velleræ.

Pictorum Purpura.

Tardiùs cõsistit.

Li. 16. c. 1.

Mel, et oleũ cur adderentur.

Li. 6. c. 25. Plutarchi locus explicat. à Mercuriale.

Lib. 1. Var. Epist. 2.

Lib. 3.

Li. 7. c. 13.

Lib. 1. c. 4.

Oleum, &
mel à pu-
tredine cõ-
eruandi
vum magnã
habent.

Alba Pur-
pura qua
Plutarcho.

Plutarchi
lectio au-
thorisi suspe-
ctã.

Oleum cur
non adhi-
berentur.

Lib. 2. Va-
riar. c. 2.
Herba qua
Purpuram
trahent.

ribus tributū inueniatur, vt iure quoq; idem βαφή siue tinctura ab ipsomet nuncupatus sit, quod illo solo tingentur cuncta, quibus sine sponte, siue artificio inhærebat. Sic enim Apollodorus apud Athenæum βόμμα eundem succum appellasse inuenitur. Itaq; res quantum ipse iudico, hunc in modum sese habet. Conchylia, siue Purpuræ; aliæ erant puniceis, aliæ candidis corticibus tectæ: nam sese candidas habuisse Zoographus testatur, vtraq; tamen eundem succum ab Aristot. Plinio, & Plutarcho nuncupatū emittebāt: captæ igitur Purpuræ diligenter contundebantur; si erant paruæ, vt Arist. docet, simul cum testis tundeantur, ob faciliorem succi expressionem, ac in massam vnã cū succo redactæ, si ante sex menses in vsum ad insecturam trahendæ erant, absq; alio conseruabantur, sin autem multo tēpore durare debebant, punicearū massæ in melle, candidarum in oleo ex oliuis immaturis, albis à Galeno, atq; ab alijs sæpenumcro nominatis factō, immersæ conseruabantur, adeo vt succus veluti recenter maceratū Purpurarū integer, & floridus longo tēpore maneret. Sed si Purpuræ magnæ erant, quemadmodum Vitruuius, & Pollux tradunt, ijs Cõchas auferebant, atq; ita modò integras carnes totas sale conditas; modò succum illum in candida vena ab Arist. & Plinio cõmemorata contentum, & à carne separatam, similiter melle, & oleo à corruptione tuebātur. Atq; hoc est quod in fine illius capituli voluit nobis significare Vitruuius hisce verbis. Id autē propter saluginem citò fit siticulosum, nisi mel habeat circumfusum. Quasi verò succus ille, quem Vitruuius vocat ostrum, citò corrūperetur, nisi ita melle fuisset mersus, vt vndequaq; circumfusum id habuisset. Vt enim oleum ad tuendas à putredine res magnã vim habere omnes sciunt, sic melle non modò alia corpora, verum etiam humana cadauera per annos plurimos conseruari solita fuisse præ cæteris testatum habemus apud Xenophontem, & Columellam. Plinius quoq; narrat sese principatu Claudij vidisse Hippocentaurum in melle allatum. Et Varro in Sciomachia scribit, Heraclidum Ponticum plus sapientiæ habuisse, quod præceperit vt cõburerentur corpora, quàm Democritū, qui voluit vt in melle conseruarentur, quasi si id factum esset à vulgo, ingens mellis caritas extitisset. Vt ex ijs omnibus liceat conijcere, cadauera Purpurarum vnã cum flore, vel florem ipsam cum suo folliculo tot annos melle, ac oleo candido immersa, fuisse integra seruata, ac propterea Plutarchum, qui sciebat vix sex menses Conchylia contusa manere, nec succum florem vocatum vltra conseruari posse recentem, addidisse rationem tot annorum durationis, ac sub voce βαφω̄ intellexisse, vel totum eum rudem contusarum Purpurarum aceruū ob idq; talenta illa potius fuisse ponderis quàm pretij, vel (quod magis credo) ipsum met florē cum vaginula sola, aut etiam cū carnibus extractum. Hæc omnia Mercurialis ad Plutarchi loci explicationē, in qua nonnulli desiderari aiunt rationē, cur potius melle puniceas quàm oleo, ac è contrario, cur potius albo oleo candidas Purpuras cõdirent, cū alioqui, & mel, & oleum æquè putredini, ac corruptioni resistent, cumq; eiusdem coloris florē habeant puniceæ Purpuræ, cuius habent alba. Cuius quæsti solutionem si quis à me hinc expectet, saluatur. Neq; enim ratione factum existimo quod albæ oleo, phænicæ melle conditæ essent, sed fortuito id euenisse, si modò verū est albas Purpuras à Plutarcho nominari ratione testarum, vt Mercurialis credit. Secus enim mihi videtur, quoniam λεύκων non habet suam ἀντίθετον; neq; ἀλεργῶν priuatim punicearum interpretandum puto, sed vniuersaliter Purpurarum. Etenim si colore Plutarchus purpuras distinxisset, dilucidius dixisset πορφύρεων μελακῶν aut φοινίκων, ἢ λεύκων, qualem sane diuisionem, distinctionem uè apud veteres non inuenies: quamobrem suspecta semper mihi fuit Plutarchi lectio, crediderimq; quidpiam desiderari, quod ad dictionem λεύκων pertineat, quam suspicionem mihi a dauger Vitruuius in allatis à Mercuriale verbis, in quibus mellis quidem, sed olei minimè, mentio fit. Si enim, & oleo conseruatæ fuissent Purpuræ, haud dubio, vt de melle, ita quoq; de oleo meminisset, non iuerim interim inficias etiam oleo potuisse conseruari, sed non æquo modo, mel enim simul cum liquore illo, siue flore permisceri potest, quum oleum semper innatet, vbi cum liquore aliquo permiscetur, quod fortè in tinctura non requirebatur; Quod obiter dictum esto, vt quisq; quam placuerit, opinionem amplectatur. Ego saltem oleum tincturæ vel ideo adhibitum negauerim, quod vestes, quæ ea erant inficiendæ, sua pinguedine labefactasset, ac inquinasset, quod nos nostro sæculo plurimum abhorremus, & tamē ma cura, vbi licet, prohibemus, cæterum illud notatu in primis dignum, eū qui sericum Purpuræ intingeret, purissimum habere debuisse corporis castitatē, vt tradit Cassiodorus, quia inquit, taliū rerum secreta refugere dicuntur immunda. Iam verò herbas quoq; natura procreauit, ex quibus Purpureus quoq; color genuino illi similis tingitur: quare authores Purpuræ sæpe marinã cognominarunt, non quod terrestris etiã sit, sed ad differentiã illius quæ ex herbis fiebat, de qua iam dicendum. Plinius, Transalpina Gallia, inquit, herbis Tyrium, atq;

atq; Conchylum tingit, nec quærit, in profundo murices. Inter eiusmodi herbas non vltimum locum obtinere videtur coccum. Huius enim color cum Purpura maximè conuenit, quod liquet in primis ex euangelio Matthæi, Marci & Ioannis de veste qua Iudæi induerunt Seruatorem nostrum Iesum Christum. Sic enim Matthæus. περιένθηεν αὐτῷ χλαμύδα κοκκίνω, id est: circumdederunt ei chlamydem coccinam: Marcus verò: καὶ ἐνδύσαν αὐτὸν πορφύραν: id est: & induerunt eum Purpura: Et Ioannes: καὶ ἰμάτιον, inquit, πορφύρην περιέβαλον αὐτὸν: & pallio Purpureo circumdederunt eum. Quam itaq; Marcus & Ioannes Purpuream vocant, Matthæus coccinam appellat à colore eo qui idem est, vt dixi, cum Purpureo, cum alioqui materia plurimum discrepent, adeo vt Matthæus colorè, illi verò materiam & colorem simul expresserint: quomobré Purpuræ appellatione coccum non cōtineri rectè censuit Vlpianus, in lege, si cui lana. Coccum autem à Dioscoride κόκκος βαφικὴ dictum est, id est, granum insectorium, cuius satis magna copia colligitur in Gallia Narbonēsi, vocaturq; à Gallis Vermillon, ab Arabibus Kermes, vnde Kermesinus color. Glossarijs grana κόκκοι; granitum κόκκοιδόν dicitur: Hispani coccum granam à grano fruticis, & à grana Granatam urbem appellant propter cocci copiam. Brasauolus in libro de Syrupis multa scribit de Chermes: nos inde pauca mutuabimur. Coccum (inquit) Italis vulgo granam dici, & esse veluti semen fruticis, illic referentis, &c. Chermes verò (quàmquam & ipsum ab antiquis cocci nomine comprehensum videatur, vt sit fortè coccus scolocius, id est, vermicularis) ex radicibus herbarum quarundā sumi, ex eoq; charmesinum colorem tingi, floridiorè quàm è coceo. Ego (inquit) frequenter excauui, & granula circa radices collegi, quæ breui tempore in vermiculū transeunt. Aperitur enim semen (si ita vocandum est) & parua quædam formica alata exit, quæ auolat: exterior cortex inanis relinquitur, ad tincturam inutilis. Et hic est cocci vermiculus, qui apud D. Hieronymū reperitur, & in sacris litteris legitur tinctura ex vermiculo &c. Sunt autē plures herbe, quarū radicibus inhæret chermes. Vna inter alias parua, incisa multū, quæ pimpinellæ folia imitatur, sed magis incisa. In multis Germaniæ locis colligitur; excellentius verò in Polonia circa Cracouia. In Hetruria quoq; nascitur: putatq; Hetrusci genus pimpinellæ esse, strelam vulgo appellant, alij thrialmum. Nascitur autem & sub alijs herbis. Nam Poloni tres herbas habet, sub quibus nascitur. Vna est quæ ipsi appellant Hiedospialek: putat esse auriculā muris, sed nō est illa quam Dioscorides sic vocat. Nascitur & sub parietaria & filigine (tecali porius) quam Græci olyram, Poloni Zito, nos segala vocamus. Sed hanc nō excauant, quia maior est proventus ex filigine, quàm ex chermes, &c. Ego chermes illud de quo Arabes scriptores meminerūt, non aliud esse video quam coccum Græcorū, è frutice videlicet ilicis aquifoliæ pumilo: cuius grana matura vermiculū aliquē emittere putarim, si nō ubiq; & cuiusuis, alicubi ramen & speciei alicuius in eodē genere, vt coccus scolocius vel scolocias cognominari mereatur, grana verò illa de radicibus herbarum, eorumq; vermiculos & ex eis tincturam, veteribus planè incognita arbitror. Hæc & plura ille. Pluribus etiā hæc profequitur Hermolaus, quæ tamē nobis minimè sunt prætereunda. Saxifragem (inquit) aliqui eandē esse putat, quæ pimpinella & sanguisorba dicitur, &c. E radice vt ferunt, quibusdā horis vermiculus eruitur, qui curatus sericis præcipuè tingendis, Purpurā facit incomparabilem, cæteros colores splendore quodā & hilaritate superās: inuētus vt alia quoq; multa, casu, excrementis gallinaceorū ita coloratis, igitur purpurissimum ex hoc vermiculo carbasinum, à præstanti amphitetralium velorum, vt arbitror, colore, dicitur. Quiddam carmasinum appellant colorem: quoniam vermiculus ille Punica lingua carmes appellatur, quemadmodum & coccus. Potest & ab urbe Charmi, quæ Sardibus est, nomen accepisse coloris, quod lanas inficere Sardibus cœptum sit, vt inquit Plinius. De hoc vermiculo nihil apud veteres inuenias. Hieronymus in sacris litteris vermiculum & vermiculatas vestes nominat, granum (vt opinor) aquifoliæ significans, quod auctore Plinio quibusdā locis vermiculi similitudine conspicitur. Hinc deriuatum arbitror, vt coccinea vestis scolecidata (scarlata quasi scolecata) hoc est vermiculata, vulgò diceretur: siue quasi quisquiliata (etenim granum cocci etiam quisquilium vocatur Plinio) à quisquilijs, opinor. Sunt enim quisquiliæ, vt Festus ait, quicquid ex arboribus minimū cadit. De vermiculo Purpureo Democritus quoque meminit, tincturis vtili, sed è Purpuris ac murice, vt conijcio: nam & de vermiculo Galatiæ, hoc est iligno meminit. Hæc ille in corollario in Diosc. è quo Cælius etiā descripsit, qui insuper, Carmesinū, inquit, sunt qui opinentur chromasimum quoq; nuncupari posse quia fit radix Syria, quæ vocetur chroma, cuius est apud Theophrastum mentio. Ego omnino carmesinū à Kermes Arabica seu Punica voce

Coccum insectorium.

Purpureus color eodem cum coccino.

Kermes. Granata urbis Hispania oppidū.

Tinctura ex Vermiculo quid in sacris litteris.

Herba quarum radicibus inhæret Chermes.

Chermes Arabum est Coccum Græcorum.

Saxifraga.

Carmesinus color vnde dicitur.

Coccinea vestis cur dicta scolecidata. Quisquiliū.

Lib. 8. Ant. lect. c. 11.

*Anchusa
unguenta
tingebantur*

*Chroma ra-
dix.*

*De Carbaso
quedam.*

Li. 19. c. 1.

Li. 19. c. 1.

In Phocis.

*Chermes ex
India.*

*Lib. 9. de
variet. rer.*

*Flos Indicus
Purpureo
tingens.*

Li. 9. c. 41.

*Hygginum
quid.*

*Rubra color.
Ex Sandice
pretiosae
color Pur-
pureus.*

coccū indicante, non vel à carbaso vel chromate dictū arbitror. De chromate Theophrastus in libro de Odoribus his verbis meminit: *χρωματιζουσι δὲ τὰ μὲν ἰσθμῶ (μῦρα) τὴν ἀγγυση: τὸ δὲ ἀμαράκινον, τὸ καλεῖται χρώματι*, &c. id est, colorem unguentis rubris ex anchusa faciunt, amaracinū autem è chromate: quod radix est è Syria vehi solita. Apparet autem eam radicem non vilis pretij fuisse: quoniam myropolas pretiosa tantum unguenta, quanuis non omnia, colorare solitos tradit. Et paulò pòst: Maron & chrōma, quod amaracino miscetur, calfaciendi vim habent. Carmesini colorem rubrum esse constat: chrōmatis verò radiculae qualis fuerit, non inuenio expressum: rubrum tamen non fuisse ex iam recitatis Theophrasti verbis apparet: vt nimium leuis sit quorundam coniectura, carmesinum à chromate deductum. Dioscorides quidem in eius confectione non meminit chromatis: quòd an sit radix curcuma hodie dicta, inquirendum, colore croceo. Sed quoniam Hermolus carmesinum quasi carbasinum, à præstanti amphitheatralium velorum colore dici potuisse suspicatur, de carbaso quedam addamus: quam ipsam quoque vt amorgen & byssum (vt pòst dicitur) propter materiae pretium ac tenuitatem, sicut & sericum, Purpura cocconè tingi solitam conijcio. Carbasus igitur (generis fæminici, sicut & byssus; quanuis aliqui masculinum etiam faciunt, & in plurali neutrum) genus est lini miora tenuitatis, in Hispania primùm repertum teste Plinio: item velum ex carbaso factum. Virgilius in tertio Aeneidos: — *Et aure*

Vela vocant, tumidoq; instatur carbasus aulæ.

Carbasus vt quondam magnis intentis theatris.

— *Eum tennis glauco velabat amictu*

Carbasus. Et in vndecimo:

— *Tum croceam chlamydemq; sinusq; crepantes*

Carbasies, suluo in nodum collegerat auro.

Lucretius in sexto.

Virgilius in octauo:

Plura leges in promptuario Trebellij. Vnde apparet carbasum alijs quoque pro arbitrio coloribus tinctū fuisse. Pollux carpasum, *καρπασον* dixit, vt mox patebit. Meminit Plinius. Hispania citerior habet splendorem lini præcipuum, torrentis, in quo politur, natura, qui alluit Tarraconem. Et tenuitas mira, ibi primùm carbasis repertis. Et aliquando pòst de velis tinctis loquens: Carbasina deinde vela primus in teatro duxisse traditur Lentulus Spinter, &c. Gallica quidè vox Crespe, à Carbaso seu carbaso facta videri potest. Inuenio verò & apud Pausaniam, nasci in cocci fruticis fructu breue animalculum, idq; statim ac in aërem fructu iam maturo est emissum, volare, ita vt culici simile (inquit) videtur, nunc autem priusquam perficiatur animalculum, fructum cocci colligi, & sanguinem insecti lanas tingere. Monachi qui in Mesuei commentarios ediderunt, Brasauoli sententiam secuti sunt: quos reprehendit And. Matthiolus in capite de cocco infectorio: vbi hæc etiam eius verba leguntur: Chermesinum nouum iam pridem conuehitur in Italiam ex Hispaniis, ab occidentali India importatum: quod cum copiosissimum adteratur, chermesina stamina nunc vilescere cœperunt. De eodem puto Cardanus intelligit, his verbis: Aduchuntur ad nos nunc semina pro Purpureo colore serici conficiendo, similia cimicibus, à quibus sublata sunt capita: vnde pretium serico rubenti imminutum ferè ad dimidium, cum olim è bibinellæ herbæ tuberibus radici adnascantibus fieret. Sed fortè veteribus iste coccus, ilicis nimirum, & qui ex tuberibus plantarum colligitur, etiam antiquis cognitus fuerit, lego enim apud Ctesiam in Indis: Hyparchus amnis per Indiam fluit, ad cuius fontes flos Purpureus nascitur, quo Purpura, floridior etiam, quàm Græcanica, tingitur. Ibidem animalcula canthari magnitudine visuntur, rubro cinnabaris colore, pedibus prælongis & vermibus instar mollia. Oriuntur ea in arboribus, quæ succinum ferunt: & fructibus earum vescuntur, ipsaq; perdunt: vt pediculi vites apud Græcos. His tritis Indi Purpureo colore vestes, tunicas, (*τὰς φαινικίδας, καὶ τὰς χιτῶνας*) & quæcunq; voluerint, inficiunt: quæ Persicis etiam tincturis præferuntur. Sic Ctesias: Illud autem prætereundum non est, Purpuræ succo veteres coccum Plinio testante permiscuisse: Quin & terrena miscere coccoq; tinctum Tyrio tingere, vt fieret bis byssinum, Inuenio & hunc colorē cocco & Purpura permixtum, hygginum fuisse nuncupatum. Rubiæ colorem Garanciam vulgus infectorum vocat, quem tanto in pretio esse scribit lul. Cæsar Scaliger, vt & nunc regium colorem multi nominent, & celebratus sit à principe poetarum sub Hiberæ ferruginis commendatione, inter colores militares. Superius diximus quàm pretiosa Purpura apud Indos fieret ex sandice, ad cuius rei corroborationem cum hîc potius illud erat dicendum, binas quas reperio, authoritates, quarum altera Hermolai est, altera Cælij, adducere

A cere libuit. Sandix Indica, inquit ille, de qua in Aureliani Cæsaris vita legitur, pretiosas Purpuras fecisse, aliud (quàm vermiculum dictum) tincturæ genus puto. Hic verò, Indicâ Purpuram inquit, ex sandice parari, prodit historia, tantæ verò creditur excellentiæ, vt illi apposita alia quæuis, specie cineris decolorari animaduertatur. Phyllanthion cognomento dyticon apud Democratum, herba ad Purpuram tingendam setis celebris, uec præterea qualis sit monstratur: In Theophrasto & Plinio legitur & phyllantes herba inter spinosas, sed mitior aculeis, & ab radice tantum foliata. Ita lego apud Hermolaum. Video autem Thophrastum chamæmeli genus, quod caule foliato sit, anthemion phyllôdes appellare. Cælius inter amorges significata (ita autem Græci amurcam dicunt, aliquandoq; etiam vini facem) ita quoque vocari ait herbam Purpuream vestibis inficiendis, quæ inde dicantur amorginæ, quanquam, inquit, & prætenuis arundinacæ paniculæ portio dicitur amorgi. Αμόργεια, coloris est byssini species ab Amorgunte insula. Αμόργις, Helychio, Suidæ, ac potissimum Varrino, est καλήμητις ἢ ἐνδυμα γίνεται ἢ ὄφασμα, ἢ χιτῶν. Αμόργινα, λεπτοῦν ἢ ἄνδρατα. Αμόργινος, χιτωνίσκος, παρὰ τὴν ἀμόργην: id est, Amorgina tunica sic dicitur ab amorga, quod genus est coloris, similis bysso. Significat & vestem pretiosam. Αμόργιον, ὁμοίον βύσσω πολυτελέε. λέγεται καὶ ἀμόργια θηλυκῶς. Αμόργια, καὶ ἀμόργη, καὶ ἀμόργις, ἢ λινοκαλάμη. Αμόργις, τε καλαμὴ τῆς ἀνδρῆλις τὸ λεπτοῦτον μέρος. Hæc omnia illi, quibus etiam Suidas addit: Αμόργις, simile est lino ἀλεπίσῳ, id est, non decorticato. decorticare autem ipsum & parare (ad lanificium) solent. ἐστὶ δὲ σφόδρα λεπτόν ὑπὸ (malim κατα) τῆς βύσσω, ἢ τῶν καρπῶν. Eustathius etiam Αμόργη exponit, amurca olei, item Purpura secundum veteres. Ἔστι δὲ καὶ χιτῶν ἀμοργικῶς. Αντιφάνης δὲ φησὶ ἐν Μεδεῖα. Ἦν χιτῶν ἀμόργινος. Pollux, & alibi: τὰ δὲ ἀμόργια γίνονται μὲν τὰ ἄριστα ἐν τῇ Αμόργῳ: λίνε δ' ἐν καὶ ταῦτα εἶναι λέγουσιν. ὁ δὲ ἀμόργινος χιτῶν, καὶ μόργις ἐκαλέετο. Ex his apparet amorgen nihil aliud quàm lini genus fuisse, sed subtilius, & quoniam fortè Purpureo colore tingebatur, (sicut & sericum & byssus, aliaq; tenuissima lini genera & vellera præstantiora, vt Milesia) amorgen Purpuram, & amorgina Purpurea, aliquos interpretatos esse: sed ineptè: (vt & Helychius byssinum Purpureum) poterat enim etiam alio colore tingi. Itaq; non rectè Cælius, & sine auctore dixit, amorgen herbam Purpuream vestibis inficiendis aptam fuisse. Quare Zoographus amorgen dictam suspicatur per metathesin ab Hebraico Argaman, quod est Purpura, vel sericum Purpura tinctum. De hac etiam hæc Plinij verba accipienda existimat: Lini quartum genus Orchomenium appellant, sit e palustri velut arundine, duntaxat panicula eius. Clemens in Pedagogo contra luxum muliebris vestitus & Purpuræ vltim: Οὐκ ἔτι τὰς οὐδίας τὰς ἀπὸ Αἰγύπτου, ἀλλὰς δὲ τινὰς ἐκ τῆς Εβραίας καὶ Κιλικῆς ἐκπορίζομενοι τῆς ἀμύργια, καὶ βύσσινια σιωπῶν περιετὸ πικρὴν ἢ τρυφήν καὶ τὴν ἰσομασίαν. De bysso plura dicemus in Pinna: hic pauca addā, ex Strabone: Ex lana arboribus quibusdam innascenti apud Indos Nearchus ait texti sindones subtiles, συνδύνας τὰς ὑπερίους: & Macedones ea pro tomento vsos, (ἀντὶ τὰ φέλλον αὐτοῖς, (malim αὐτῶ, scilicet τῶ ἐπίῳ) ἡρῆσαι, καὶ τοῖς σίγμασι σαγῶν.) Esse autem huiusmodi etiam serica, bysso ex quibusdam corticibus excarninata, ἐκ τῶν φλοιῶν ξαινομένης βύσσω. tanquam serica, lanæa è bysso materia & lana fiant. De anchusa scribit Nicol Myrepsus: Coria alba vt Purpuræ instar tingantur, anchusæ radicem aceto irrigata illine. Idem in fine remediorum ad dysenteriam, anchusam esse scribit herbam quandam tingentem τα ἀλκιδιὰ κήρια, necio quò sensu, nisi legas ὡς ἀλιτιὰ κηρίσια, id est, vt veri murices. Dioscorides quoque anchusæ radicem sanguineo colore inficere manus scribit, quod mulierculis non ignotum: quæ eo succo tanquam purpurisso malas, quò rubicundæ fiant, inficiant. Hysge, Ἰσγῆ Suidæ quedam herba est & ὑσγιοβαφῆς χιτῶν, tunica hysge (vel hysgino colore) tincta, dicuntur & in neutro plurali numero ὑσγιοβαφῆ (supple ματία) ita ille, apud quem ὕσινος (malim ὕσινος, quamuis litterarum ordo repugnet) tincturæ genus est.

Phyllanthion dyticon herba igno-
tur.
Phyllantes herba.
Amorge. Ἰ
Αμόργεια quis color.
Amorgina tunica.

Cely Rhod. error.
Li. 2. c. 10.

Lib. 15.
Geog.

Radice anchusæ vsus.

Hysge.

Hus Gallis ilex Aquifolia.

Verfus authoris innominati, Videntur autem hysginus & coccinus cognati colores esse nomine etiam congruente. Nam Pausanias in Phocicis auctor est, fruticem, quem Iones & Græci coccum appellant, Galatas qui super Phrygiam incolunt, lingua vernacula hys nominare. Galli quidem Europæi hodieq; ilicem aquifoliam hus vel vt ipsi scribunt, hous appellant: frutex autem cocci ilex aquifolia pumila quadam est. Ἰσγῆ, Helychius & Varrinus exponunt βάμμα τι. In quorum vulgatis lexicis hoc nomen non rectè oxytonum scribitur. Meminit huius dictionis etiam Plinius, dum ait, in vigesimoprimo: Hyacinthus

cinthus in Gallia eximiè prouenit : hoc ibi pro cocco hyfginum tingitur : Et in trigefimo quinto Purpurissum Puteolanum, inquit, potius laudatur quàm Tyrium, aut Geculicum, vei laconicum, vnde pretiosissimæ Purpuræ. Causa est quòd hylgino maxinè inficitur, rubiamq; cogitur forbere. Hysge igitur herba eadem, quæ hyacinthus videtur: ex hyacin-

Sat. pr.

Hic aliquis, cui circum humero: hyacinthina lana est.

Ferrugo. Hyacinthina.

tho autem non cocci sed sui coloris vestes tinctas opinor. Perfus. ubi quidam legunt lambos & ianthina lana est, id est, violacei coloris. Baysius ex Nonio ferrugineum, ait esse colorem ferro ardenti haud absimilem, vt quidam (inquit) putauerit qui & hyacinthinus ex Virgilio: ait enim ferrugineos hyacinthos. Et alibi: Hyacinthos, inquit, dicuntur vestimenta, quæ cum eius floris colore certant, vel etiam eiusdem nominis lapide. Antonius Thylesius, in hyacinthino colore Purpuram lucere subnigram affirmat. Hysginum inquit idem Baysius, planta est colore flaua & inde ὑσγινοβαφῆ dicta, quæ ab ea planta tincta sunt, τὰ ὑπὸ αὐτῆ βεβαμμένα. Hoc legisse memini in scholijs in Nicandrum, si tibi probatur auctor. Hysgini etiam mentionem Vitruuius in octauo facit.

Hyacinthinus color.

Ruellius verò hyacinthinum colorem non tantum ex propriè dicto hyacintho, vt ferè creditur: sed è viola quoq; quæ syluestris dicitur hyacinthus, traxisse nomen Plinio videtur putat; nisi quis, inquit, ianthinum malit, quàm hyacinthum legere. Atque hæc de plantis quibuscum Purpura fiebat. Inuenio præterea animal. Rondeletius enim quartam vrticæ speciem describens: Ex interioribus eius partibus (inquit) filum longum deducitur Purpureo colore tam iucundo, tamq; florido infectum, vt cum pretioso illo Purpuræ succo certet. Verisimile est hanc vrticam Purpuræ adhærentem (testis enim alienis a dnasctum, & maximè Purpuris) à cane Herculis demorsam fuisse, &c.

Vrtica animal Purpureo filo.

I N V E N T I O .

Hercules inuentor secundum Tyrios.

PURPVRA quo pacto & quando sit inuenta, est legere apud Nonnum in quadragésimo, & in onomastico Pollucis libro de verbis idoneis ad Cōmodum primo, qui inquit: Tyrij ferunt captum amore Herculem cuiusdam nymphæ indigenæ, cui nomen Tyros, sequebaturq; cum canis, qui irreptantem scopulis Purpuram conspicuus, pectora caruncula, sua sibi labra cruore puniceo infecit. Cum igitur ad puellam adisset Hercules, delectata illa insueta tinctura, affirmavit sibi cum illo nihil fore, nisi ad se vestem adferret, etiam canis illius labris splendidiorē. Quocirca Hercules inuenta animante, color lectoq; sanguine, munus puellæ detulit primus vt Tyrij dicunt, punicæ infecturæ auctor. Sed quid si fabulosam hanc inuentionem esse dicamus? nam Georgius Cedrenus in compendio hiltoriarum nymphæ nulla facta mentione, etiam Herculem Purpuræ inuentorem philosophum fuisse scribit his verbis. Inferioribus temporibus (post regnantem Mercurium in Aegypto) Phœnice regnante. Hercules fuit philosophus cognomento Tyrius. Is Purpuram inuenit. Cum enim in eam Tyri partem adscendisset quæ ad mare pertinet, pastoris canem vidit Concham vorare: pastorem à cane sanguinem emitti putantem, lana ab oue accepta, quod ex ore canis defluebat, abstergere. At Hercules qui rem obseruaret, tincturam eius lanæ egregiam cum admiratione vidit: animaduersoq; liquorem eum ex Concha ista fluxisse, lanam istam magni doni loco ad regem Tyri Phœnicem attulit. Is spectaculo tincturæ istius attonitus, iussit hoc modo lanam tingi, atque ex ea sibi regiam vestem parari: qua primus hominum indutus, omnibus admirationi fuit. Nam antea temporis colorum tincturam ignorauerant homines.

Hercules philosophus.

Phœnix primus Purpurarius.

D E N O M I N A T A .

Πορφυροβαφός.

Πορφυροβαφός Græcis dicitur, qui Purpuræ liquore vestes tingit, in qua significatio- ne ex Alexandro Aphrodisæo assertur etiã πορφυρεύς, quæ tamen vox potius significat eum qui Purpuras venatur, à verbo πορφυρεύω, id est, Purpuras venor. Hycesius Purpurarum venatores vocauit πορφυρομένους: quam quoq; dictionē ab eodē verbo formari non dubitarim, quādo πορφυρεύται & πορφυρευτική τέχνη apud auctores leguntur. Πορφυρόπωλις est negociator Purpurarius. πορφυρόπωλις quidē feminiū pro muliere Purpuras vēdēte apud Suidā legitur, id est lanas vel vestes Purpureas ἢ τὰ πορφυρᾶ (subaudi ἱματῖα vel ἐσθίματα) πωλῶσα,

Πορφυρόπωλις.

παύσα. Πορφύρειος apud eundem Suidam idem est etiam, vt πορφύρειος ἰσθῆς. πορφύρει-
 δῆς, Purpuræ spetiem gerens, Purpureo colori similis. Euripides πορφυροειδέα διδάλα,
 per mare nigricans in modo Purpuræ. Πορφυροκαυλος; qui Purpureo caule est. Πορφυρο-
 μιγής, Purpuræ permixtus, Polluci de vestium generibus, πορφυρομιγής ἰσθῆς καὶ χλαυδῆ
 est non ἢ σκουφαντος πορφύρα, sed quæ τῇ ἐξέρει φαιῖ οὐση καταρχὰς μίμικτο. Πορφυ-
 ραδῆς, qui Purpureo flore est. Ακροπόρφυρος, in extremitate, vel in summitate Purpuram
 habens, vel in extremitatibus, & lumbis: vt vestimenta quorum simbriæ, & lumbi sunt Pur-
 purei. Αποπόρφυρος, nulla Purpura insignis, Purpura non amictus, vt Plutarcho ἢ γυνὴ ἀχρυ-
 σος καὶ ἀποπόρφυρος καὶ ἀφελῆς πᾶρσι. cui apud eundem in sympos. sexto. opponitur ἢ χρυ-
 σὸν φέρουσα καὶ πορφύραν. Ex eodem ἀποπόρφυροι ἱμάτιον, est vestis, quæ Purpureo colore
 non tinctæ est: vel toga sine Purpureo clauo, vestis cui ora Purpurea non est addita. Δια-
 πόρφυρος, ex quo aliquid Purpurei coloris pellucet: Quem aliquid Purpurei coloris ve-
 lut intercipit. Barbarustamen vertit Purpureus in hoc loco Dioscoridis, ἐν τῷ ὑπολευκῷ
 διαπόρφυρον. ex albicante Purpureum. Εμπόρφυρος oppositum τῷ ἀπόρφυρος, & signifi-
 cans, vel Indutus Purpura, vel imbutus Purpureo colore, Purpureus. Budæus interpre-
 tatur non solum Purpureus, sed etiam in Purpuram vergens, in purpureum colorem incli-
 nans, apud Dioscoridem. Επιπόρφυρος, Accedens ad Purpuram, vt Gaza vertit apud Theo-
 phrastum. Περιπόρφυρος, Purpura amictus, prætextatus. Plutarchus: Publicola, ὁ μὴ-
 ρες ἐδωκαν ἐξ εὐστατιδῶν περιπορφύρας δεκα: obfides dederunt ex genere patritio prætex-
 tatos decem. Et περιπορφύρος ἐδῆς, prætexta vestis: itidemq; περιπόρφυρος τῆ βεννος apud
 Plutarchum, quod Romuli gestamen fuisse dicit. Sæpe sine adiectione, ἢ περιπόρφυρος,
 subaudiendo ἰσθῆς, vel τῆ βεννος. Athenæus in decimoquarto de censoribus Romanis, τῶ
 περιπόρφυρον ἐνδεδυκότες. Plutarchus in problemat. Rom. διὰ τὴν περιπόρφυρον ἠδὲ μαρχος
 οὐ φορεῖ, τῶν ἄλλων ἀρχόντων φοροῦντων. Sic apud Liuium, Prætextis Purpura togis uti: &
 frequenter, Prætexta insignis, Ὑποπόρφυρος, aliquatenus Purpureum colorem referens,
 leuiter purpureus. Πορφυροειδῆς purpureus, purpuram referens. Πορφυρεος, & πορφυροῦς per
 contractionem, Purpureus, seu color purpuram referens. Grammatici Græci poetarum
 interpretes aliquando nigrum, vel nigro propinquum interpretantur. Zoographus allatis
 hisce veterum auctoritatibus: Pretiosus ille flos nigrantis rosæ colore sublucens, Plinius
 de Purpura. Viola sublucet Purpura nigra. Virgilius de amello flore. Conchylijs virus
 graue in fusco, (aliàs fuco, quod præfert) color austerus in glauco, & irascenti similis mari,
 Plinius. hisce inquam auctoritatibus, & vt grammatici sentiunt, esse ait colorem purpu-
 reum nigrum rubore quodam admisto. Nos suprâ multiplicem purpuræ, seu purpurei co-
 loris differentiam ex authoribus ostendimus, nam & ipse in Conchis flos, in litore, & pe-
 lago variat, item in regionibus diuersis, & tinctura apparatus, mixturæq; ratio varia est,
 vt exposuimus. Semper quidem rubri aliquid continet. siue id simplicius sit, siue ad nigrum,
 aut violaceum, cæruleum uè inclinet. Purpureum, & phœniceum colorem hisce verbis di-
 stinguit Goropius. Qui spadiceum, quem Virgilius in equis probat, eundem cum phœni-
 ceo arbitrantur, à veritate longè discedunt: decepti videlicet hinc græco palmæ nomine,
 hinc Plinij auctoritate, qui phœniceum, & purpureum distinxit colorem, florem vicefi-
 mo tertio vicefimi primi libri capite describens. Quod ad arborem phœnicem, & eius spa-
 dicem attinet, stultum fuit sinere se homonymia decipi: maximè cum nusquam legant spa-
 dicem colorem phœniceum vocari: & profectò egregiè risisset Virgilius, si phœniceos
 equos ab ipso demonstrari tibi postulasses. Quid? an non phœnicopterus aus nomine
 suo, & rubris pennis satis ostendit, quis sit color phœniceus apud Græcos? Verum cum
 purpureum colorem à rubro differre dicimus, phœnicei coloris nomen pro certa forma ru-
 bri coloris accipimus, qui nimirum in granatis interius spectatur. Plinius amethystinum,
 & violaceum colorem propriè purpureum dici ostendit, licet & hoc nomen ad quemuis ru-
 brum colorem diuagetur. Differunt igitur purpureus, & phœniceus, vt carbunculus, siue
 rubinus vulgò vocatus, & laudatissimus amethystus; siue vt rosa, & viola. Qua de reliquet
 eos plurimum aberrare, qui phœnicem colorem non solum cum purpureo confundunt,
 sed inde etiam rubrum colorem dici scribunt, quia purpura primum in Phœnicia sit inuen-
 ta. Hæc & plura ille. Purpureus quandoq; pro purpurato ponitur, atq; ita purpureos ty-
 rannos dixit Horatius, purpureos reges Claudianus, purpureum scurræ Iuuenalis: ali-
 quando purpureus pro pulchro dicitur, vt suprâ etiam dictum est. Virgilius:

Πορφυρο-
 μιγής.
 Li. 7. c. 13.
 Ακροπόρ-
 φυρος.
 Αποπόρφυρος
 Διαπόρφυ-
 ρος.
 Εμπόρφυ-
 ρος.
 Περιπόρφυ-
 ρος.
 Ὑποπόρφυ-
 ρος.
 Πορφύρεος.
 Πορφύροειδῆς.
 Purpureus
 color qua-
 lis.
 Lib. 12.
 Hierogl.
 Purpureus
 à Phœniceo
 distinguitur
 Phœniceus
 arboris co-
 lor.
 Phœniceus
 color an à
 Purpureo
 differat.
 Purpureus
 pro Purpu-
 rato.
 pro pulchro
 li. 1. Georg.

Et pro Purpureo pænas dat Scylla capillo.
 Martialis in octauo.

Hic stetit Arctoi formosus pulvere belli,
Purpureum fundens Caesar ab ore iubar.

Annotavit & hanc significationem Ant. Thylesius his verbis: Rubrum colorem maximè indicat animalium sanguis, & quo lana inficitur, coccus: ostentat tamen hunc colorem præ cæteris rebus liquor Purpuræ: cuius adeo gratus est color, vt si quid paululum habeat ruboris, modò visu sit illud non iniucundum, Purpureum sæpe dicitur, vt sunt violæ, & varia florum genera, quin & candidus: is enim quoque oculos remoratur, à poetis vocatur nonnunquam Purpureus: nam & olores Purpureos dixit Horatius, & niuem ipsam purpuream Albinouanus. De purpureo colore, & verbo πορφυρεται erudita quædam depromit Scaliger. Varia in primis substantiua purpureo adiungi inuenio, vt in primis sanguinem: nam Homerus πορφυρεον αιμα dixit, notante Eustathio, nec non Plinio, apud quem legimus: Tyrius (fucus, coloruè priuatim dictus) nigricat aspectu, sanguinis concreti modò vnde & Homero purpureus dicitur sanguis. Multorum autem opinio fuit animam esse sanguinem, siue (vt Empedocles arbitrabatur) in sanguine. Hinc illud apud poetam. Purpuream vomit ille animam. Et, Vitam cum sanguine fudit. Homerus, inquit Pierius Valerianus, eos qui valido aliquo vulnere (vt purpuras Conchas purpurarij vno saxi ictu collidunt,) perempti fuissent, purpurea morte sublato dicit. Purpureos cristis iuuenes dixit Virgilius in nono. Sic in decimo Purpureum pennis, & pacta coniugis ostro. nã rubris cristis videntur antiqui, vt videre licet in nono vbi ait. cristasq; tegit galea aurea rubra, & in duodecimo, & rubra cornua crista. quas & puniceas nominat, vt: aut punicea septum fortissimum penna. Narcisus etiam ipsi est purpureus, & dictamnum flore purpureo celebrat: item flores purpureos, ver, mare, lumen iuuentæ diuersis in locis, item cothurnum in primo; amictum tertio, vestem quarto, lumen sexto, & Georgicorum secundo purpureas vites, sui generis tertio purpurea aulæa. Et clarum velis splendorem Purpuræ, lego apud Lucretium per ista secundi: Πορφυρειν ἱπην dixit Homerus, Scholiastes ποικιλην, id est, variam interpretatur. Purpureum de mari, aut flumine aliquando pro cæruleo dici Grammatici annotant, & nos etiam suprâ annotauimus: Virgilius in quarto Georgicorum,

Exercit.
325. 13.

Anima in sanguine.

Purpurea morte sublato qui dicebantur.

Mare cur dicitur Purpureum.

Maris epitheta.

Purpurea mors qui dicitur.

Cælij Rhodigini lapsus.

In mare Purpureum violentior influit amnis.
Cicero in quarto Academicarum: Mare illud, quod Fauonio nascente purpureum videtur, idem huic nostro videbitur. Purpura, inquit Pierius Valerianus, non nisi in imo reperitur pelago, vt tradit Apollonij Argonauticorum interpres, qui verbū πορφυρεσκε profundum esse interpretatur. hinc mare purpureum, pro profundum, poetæ sæpius posuere. κυμα πορφυρεον apud Homerum, Eustathius nigrum interpretatur, vt sanguinem purpureum, colore enim ferè conueniunt, inquit, & purpureum ad nigredinem accedit: & verbum πορφυρεσθαι de quo plura mox, etiã de mari in vsu est. Epithetorum quæ poetæ mari tribuunt, quædam parti tantum eius conueniunt: vt glaucum, vbi minimè profundū est, & albam arenam parentum habet: & canum, circa littus solūm. Nigrum autem mare, quod simpliciter cuiusmodi apparet, dicitur (nimirum quā profundum est) μέλας δὲ γὰρ πόντος, ὁ ἀπράτως παθεῖν. cæterum, πορφυρεσθαι καὶ κυμασθαι, καὶ οἰνωπρον, differentiæ sunt nigredinis, & sic & διαφορῶν ἐπιθετῶν cognominatur.) Cùm igitur mare nigrum purpureū, aut alio simili (à colore) epitheto nominatur, quod partis est, ad totum refertur. Hæc Eustathius. Sic & ἰρδιεφὲς mare dicitur. Idem aliqui quoq; πορφυρεον κυμα, καὶ πορφυρεον θανατον, à verbo πορφυρειν, quod nigrescere, seu nigrare significat, deducit. Homerus præterea ἀλα πορφυριλω dixit in Iliade, & Aratus in Phænomenis. Nam cùm ventus mare cæruleū crispicans nitescere facit, purpurare vadas, dixit poeta Furius. Eleganter Cicero in secundo Academicorum. Quid mare, nonne cæruleum; aut eius vnda, cùm est pulla remis, purpurascit? Ἀλιπόρφυρον Eustathius interpretatur nigrum, & simile ἀλίπορφυρῶσης vel marina purpura tinctum ἀλουργόν, πορφυρεῖν. Κίχλας (pisces) ἀλιειδίας dixit Numenius. Purpuream mortem Homerus in Iliade. Ἐπὶ μέλας πορφυρεὸς θάνατος, καὶ μοῖρα κραταιή.
Scholiastes interpretatur nigram, vel sanguinariam, vel cruentam: aliqui violentam, & subitam. Hesyechius: Πορφυρεὸς θάνατος, etiam exponit ὀμέλας, καὶ βαθυς, καὶ παραχώδης. sed βαδύς, & παραχώδης fortè ad mare potiùs, cui idem epitheton tribuitur, quàm mortem referri debent. Sed hic obiter Cælij Rhodigini lapsus detegam. Dignum scitu, inquit ille, de purpurario traditum infectore legimus, qui visus fraude agere in tingendi ratione: cùm eo nomine, vt tum mos erat ad vltimum duceretur supplicium, locis etiamnum locum superesse arbitratus, ad Homericum illud potissimum adiecit animum: τὸν δὲ ἔλαβε πορφυρεὸς θάνατος, καὶ μοῖρα κραταιή.

A Ita Cælius ex Eustathij in Homeri Iliados E parecholis: vnde & Varinus repetijt: po-
 streina verba Græca sic leguntur: Απαρόμενος εἰς θάνατον κατ' ἕδος προκαλίσατο ποσει-
 δος ἀσείον σκῶμμα ἐκ τῶν Ομήρων, τὸ, τὸν δ' ἔλαβε, &c. ex quibus apparet, non ipsum pur-
 purarium hoc aduersus te carmen, sed alios qui spectabāt, in illum protulisse. Ποφύρεον
 in eodem significato, pro purpureo scilicet, ab Eustathio dictum inuenio, & apud Dio-
 scoridem τῆς χρώης πρὸς ὕπερον, de tertia specie Alcyonij, de qua Galenus, πορφύριζον δὲ
 τῆς χρώης. Caterum cum & alia nomina dentur apud authores purpureum colorem signi-
 ficantia, non erit præter ordinem ea hîc recensere, Ἰοζωνος Varino & Hesychio exponitur
 πορφύροζωνος. putarim ab ἰον, id est viola, cuius color quoq; purpureus nominatur, deducîā
 eam vocem esse. Eisdem Ἰωνά est πορφύρα. Calaina sicilia vasa Alexandriotica nominan-
 tur apud Galenum inter ea quæ pilos attenuant: interpret Latinus purpurea conuertit: &
 bene quidem. Nam & Plinius de Murrhinis scribens: In pretio est (inquit) varietas colo-
 rum, subinde circumagentibus se maculis in Purpuram candoremq; & tertium ex utroq; igne-
 scentem, velut per transitum coloris Purpura rubescente, aut lacte candescente. Sunt qui ma-
 ximè in ijs laudent colorum repercussus, quales in cælesti arcu spectantur: Hæc ille: Con-
 uenit autem iridis etiam color, & coloris, ad solem variatio Purpuræ. Quærendum igitur
 an Murrhina Latinorum, eadem sint Calainis Græcorum: quando aliud Græcum nomen
 eorum hæctenus nemo ostendit. Arrianus in navigatione rubri maris, in Scythia (vel Syn-
 thia fortè à fluuio) iuxta id mare regione, lapidem Gallenum, καλλιανόν, cum Saphiro,
 nardo, &c. ad Minnagar metropolin Parthorum regi subditam, vehi tradit. Hunc quoq;
 purpureum quis non incongruè interpretetur. Καλλιανόν, apud Hesychium sunt, οἱ τῶν ἀλεξ-
 τρονίων πῶγωνες, καὶ πᾶν πορφυροειδές χρώμα, & subiungit, ἔνιοι δὲ τὰ ποικίλα. καὶ παρ' Αι-
 γυπτιοῖς χρώμα καλλιανόν. Nos de ostreis calainis vel callainis scribemus, quæ forsan vel
 purpurei coloris erant, vel ad Purpuram tingendam vtilia, vel ad vasa aliqua conficien-
 da: nam & Murrhina è Conchis fiebant: vt calainus color purpureus sit: nam Purpura alijs
 nominibus & Caltha & Calyx appellabatur. Reperio præterea apud eundem Hesychium
 & Varrinum pro καλλιανόν expositum ποφύρα. Vbi fortè scribendum καλλιανόν, ἀνθ' ἡ περ-
 φύρα: nam ita scriptum reperio ab Ammonio: Colossinus color deniq; idem est qui purpu-
 reus, quod ita comprobatur doctissimus Cælius Calcagninus in Epistola ad Thomam Calca-
 gninum nepotem. Cupis (inquit) scire à me quis sit color colossinus: licet ego Colossenum
 magis legendum putem. nam Græci κολόσσινον dicunt; atq; ita in duodecimo Strabonis
 scriptum. Καὶ οἱ Κολοσσῆνοι (oxytonum fortè scribi præstaret) ἀπὸ τῆς ὀμνύμης χρώματος
 πηλοσίων οἰκοῦντες, à Colossis scilicet vrbe Troadis. Vnde & Colossenses illi celebres diui
 Pauli epistolis. Tantum abest vt à Colosso Rhodio dicti sint. Color autem is purpureus est,
 aut in purpureum declinans, nam cyclamini florem colossinum describit in vigesimo primo
 Plinius: & nos testes oculos habemus. hunc enim colorem in flore cyclamini nunc agnosci-
 mus. Quin & Dioscorides cum sic describit: Κοκκίλιμος φύλλα ἔχει ποφύρα. ποικίλα. κα-
 κᾶθεν καὶ ἀνθ' ἡν κηλίσιον ἢ γολέυκοις: κανλίον δε τετραδύκτυλοι, γυμτόν: ἐφ' ἡ ἀνθ' ἡ ριθροῖδῆ
 ποφύριζοντα: ex quibus verba vltima, flores in modum rosæ purpureos significant. Sed
 tempestiuum est reliqua Purpuræ denominata proficere, Ποφύρις, purpurea vestis, vbi su-
 baudiri potest ἐδής. Xenophon in octauo Pædiæ, εἰδὲν φειδόμενος, οὕτε ποφυρίδων οὕτε ἐρι-
 φίων, οὐτε φοινικίδων, οὐτε χαρυκκίων ἰματία. Sic & Ποφύρα vsurpatur: ac sicut πύρρα βα-
 σίλειος dicit Herodianus, sic idem eodem libro ἡ βασίλειος ἐπέδ' ἔξατο ποφύρις; imperato-
 ria Purpura suscepit. Cōmodum videlicet in lucem editum. Ποφύρις item auis est, vt mox
 dicitur. Item insulæ nomen apud Plinium, quam Nisyron antè dictam fuisse ait: Sic Eusta-
 thius eandem Nisyron nominatam fuisse ait ποφυρίδα, ἀπὸ τῶν ἐν αὐτῇ ποφύρεον. Idem
 tamen Plinius alibi & Cythera ait vocata fuisse ποφυρίδα, quæ Eustathius quoq; ποφυρί-
 σαν nominata tradit διὰ τὴν κάλλος τῶν ἐν αὐτῇ ποφύρων. Ποφυρίτης, purpurans, ποφυρί-
 τῆς λίθος Lapis in modum Purpuræ rubens. Cuius meminit Plinius dum ait: Rubet porphy-
 rites in eadem Ægypto. ex eo candidis interuenientibus punctis leucosticos nominatur.
 Eius femininum Ποφυρίτις, nigricans in modum Purpuræ, purpuræ nigrantis speciem ge-
 nens, vt porphyritis ficus apud eundem. Ποφυρίαν, Latinis porphyrio auis nomen apud
 Aristotelem & Plinium, & Athenæum, qui inter alia ex Aristotele tradit σχιδαιόποδα αὐτον
 ἔχει, ἔχει δὲ χρώμα κυάνεον, σκέλη μακρὰ, ῥύγχος ἡρμένον ἐκ τῆς κεφαλῆς φοινικῶν, μέγε-
 θος ἀλεκτριότος. Aitq; ibidem Callimachum in libro de auibus discrimina facere inter πορ-
 φυρίωνα & ποφυρίδα, vt pote qui ἰδία ἐκάτερον καταριθμείται. Eustathius ποφυρίωνα nomi-
 natum scribit διὰ τὸ τῆς ῥύγχος φοινικῆς, à purpureo rostri rubore. Plinius quoque testatur
 rostra

Ποφύρο-
 χριῶ.
 Ἰοζωνος.
 Calaina
 vasa qua.
 Lib. I. de
 comp. med.
 sec. loc. c. 5.
 Lib. 37.
 cap. 2.
 Myrrhina
 an eadem
 cum Calai-
 nis.
 Colossinus
 color.
 Li. 2. Epist.
 qual.
 Cyclamini
 florum co-
 lor.
 Ποφύρις.
 Porphyris
 auis.
 Porphyri-
 tes lapis.
 Li. 36. c. 7.
 Lib. 15.
 cap. 18.
 Porphyrio
 auis vnde
 dicta.
 li. 10. c. 46.

rostra eius & praelonga crura rubere. Sed de hac aue plura in nostrâ Ornithologiâ tertiâ parte. has in Syria gigni Cælius Rhodiginus tradit. Est & piscis nomen πορφύριον apud Hesygium. Πόρφυριον, τὸ, Aristoteli Purpuram paruulam significat. Porphyrides ex auium genere esse etiam Hermolaus annotat, aitq; à porphyritionibus esse diuersas: sicut ab utroq; latiporphyrices, siue adiporphytides, & latiporphyræ. Πορφυρίων, auis quædam exponitur in lexica veteri, sed sine authore, quodq; nomen suspectum, habet author thesauri linguæ Græcæ. Πορφύρο, purpureo colore perfundo, purpureo rubeoq; colore illustro. Nonnus, πορφύρων γέιτονα εἴτρω ὄρθρος. vt & ipsa aurora ab eodem dicitur πορφύρεν, purpureo rubere colore. Sæpius neutrali significatione ponitur pro purpureo, id est, purpureo colore nigro vel rubeo, vt apud Columellam, purpurans viola, & vicissim apud Plinium, purpura violacea. Et in Epigrammatum libro septimo πορφύρων βοδρῶν Purpurans racemus, seu purpureus. Sic Ouidius canit:

Porphyrides aues.

Lib. 13. metam.

Sunt auro similes longis in vitibus vine
Sunt & Purpureæ.

Vna Purpura cur dicitur dicitur.

Id autem plus est quàm pictæ, nam purpurant maturæ, vel maturitati proximæ: at cùm sunt pictæ (quas & αἰόλαια dicit Hesiodus) τῆς πεπαισσεως, id est, coctionis tantum initium habent. Πορφύρεν plerumq; autem de mari dicitur apud poëtas, cùm perturbatur, æstuat, & tempestate ingruente nigrescit, vt in secundo Epigrammatum. οὐ δὲ θάλασσα πορφύρει, purpurascit & fluctuat: sic Homerus

Iliad. 2.

Ὡς δ' ὅτε πορφύρη κίτλα γοεῖ μέγα κύματι κωφῶ.

vbi Eustathius exponit, μελαίνται: addens eadem metaphora ab eodem poeta vsurpatam τὸ καλχαίνειν, deriuatum à κάλχη, synonymo τῷ Πορφύρα. Sic & πορφύρεον κύμα, quod nigricantis purpuræ speciem gerit. Rursum Epigrammatum libro secundo, passiuâ voce:

Εὐδία μὲν ὄντος πορφύρεται.

placidè purpurascit, placidis fluctibus nigrescit. Diuus Basilii quoque in Hexamero dicit mare πορφύρουσαν χροῖαν ἢ κυανῶν τοῖς ὄρωσι προσβαλλεῖν. Sicut verò metaphoricè animus quoque dicitur κυμαίνειν, cùm concitatus, & perturbatus (vt & latinè fluctuare, ac fluctuare translato verbo à mari.) ita quoque πορφύρεν ad hominis animam varijs cogitationibus, & curis turbatum, ac fluctuantem transfertur: aut profundius aliquid meditante. nam & mare qua profundius est, nigrius apparet: & purpuræ Conchæ è pelago, id est, profundo, potissimum petuntur. Fortè, & quia purpura ad solem diuersos colores reddit, de animo quoq; diuersa consilia agitante, & mutante subitò, vt purpura si ad solem celerius moueatur, πορφύρει verbum in vsu est. Ergo & variè & profundè & anxie, & aliquando malignè cogitare significat. De tā varijs huius verbi significationibus audi Hesygium:

Mare vbi nigrius.

Πορφύρει, τὰράττειται, φροντίζει, μελαντίζει, μελαίνεται, Πορφύριζει, τὰράττει, μεριμνά, κατοχίρει. Πορφύρεται; διαλογίζεται. Πορφύρεν, inquit Eustathius, de mari dicitur, & ad animum transfertur, τὸ ἐν βαθεῖα διανοεῖσθαι, ἢ οἷον κυμαίνεσθαι λογισμοῖς, vt in illo Homeri κραδίη δὲ οἱ πόρφυρε. Κάλχη quoque purpuram significat, & verbum καλχαίνειν idem quod πορφύρει, τὰράσσειν, εἶπεν, φροντίζειν, ἀχθεῖσθαι, κυανῆν, ἐκ βυθῶ τὰράσσεισθαι. Sic enim Hesygius interpretatur. Καλχαίνειν Scholiasti Nicandri etiam est, τὸ πορφύρεν. Sic quando Πορφύρεν simpliciter de motu maris, etiam placidiore ponitur. Ad πορφύρεν verbum & sono, & significatione accedit πορφυρίων. Varrino μορμύρεσα θάλασσα est τὰρασσομένη καὶ κινημένα φοβερῶς. Theophrastus citante Scaligero ait: Πορφυρίων ἢ θάλασσα, ὅταν τὰ κύματα μεταωριζόμενα σκιασθῆ. Sic Plinius ait purpuram irati maris faciem referre. Πορφυρίων Apollonij Argonauticorum interpret profundum esse interpretatur: vnde & purpureum mare dictum, vt supra dictum est fusiùs. Πορφυρίων, purpureo idem cum πορφύρω, seu purpureo colore rubeo: Nonnus πορφύρον ἢ ὡς, purpureo fulgore rubebat: Sic & Ouidius, purpuream auroram dicit, & Virgilius, purpureum fulgorem aetheris. Aliàs & ῥόδον ακτύλοισιν ὡς dicitur à roseo rubore, quam Seneca purpureum ruborem appellat. Rursum Ouidius

Iliad. A. Κάλχη.

Pορφυρία.

Aurora cur purpureus rubor dicitur à Seneca.

— Patfecit ab ortu
Purpureas aurora fores. Et Virgilius,
— Quam primum ex allina celo
Purpureis inuicta rotis aurora rubebit.
Item — Aethere ab alto
Aurora in roseis fulgebat lutea bigis.

Igitur eodem modo πορφύρειν aurora à Nonno dicitur, quo ab Homero vocatur ῥόδον ακτύλος.

Ατυλος. Πορφυρίζω, purpuram colore refero, purpureum colorem represento, vel imitor; purpuro: vt Columella dicit purpurans viola. Dioscorides de thymo, ἔχον ἐπὶ ἀκρῆς κελύφα ἀνθός πορφυρίζοντα. Plinius de thymo nigricante dicit: Alterum genus nigrius, florifq; nigri. Idem enim testatur & purpuram nigricare, immo rubentem colorem purpura nigrante esse deteriorem *Επιπορφυρίζω*, ad purpuram accedo, ad purpuram inclino. Dioscorides: ἐνίον δὲ καὶ ὡσπερ ἀνα μέσον ὄν τὸ ἀνθός ἐπιπορφυρίζει. Aristot. καὶ γὰρ ταύτης τοῦ μετ' ἀνθός ἐστὶ λεύκον ἐπιπορφυρίζον, ὃ δὲ καρπὸς ξανθός *Υποπορφυρίζω*, aliquatenus purpuro, paululum refero purpuram. Πορφυρώματα Helychius & Varrinus exponunt, τῶν ταῖς θεαῖς τιθέντων χοίρων τὰ κρέα. Fortassis autem vasa quaedam & toreumata figlina purpurei coloris porphyromata fuerint: qualia fuisse murrhina, diximus. In his enim ceu pulchris & spetiosis, dijs aliquid offerri par erat. Sic aurea, argentea & aerea vasa, Graeci χρυσεύματα, ἀργυρέματα & χαλκώματα vocant. Ὅσρακινα τορεύματα καὶ χαλκώματα Strabo dixit. Cardanus in sexto de varitate rerum, purpurina (inquit, nescio vnde vocabulum hoc mutuatus) coloris est fului, aurumq; imitatur, si optima fuerit: hoc solo differt, quod non resistit iniurijs coeli, nec diuturna admodum est, deinde compositionem eius ostendit, ex plumbo albo argentoq; viuo &c. Sed neque vocabulum hoc latinum est, aut purpureo colore quicquam conuenit. Πορφυρέιον videtur accipere Strabo in decimosexto pro officina purpuraria de Tyro scribens. Purpurariam autem officinam Plinius vocauit. Indicum (inquit) in diluendo mixturam purpuræ caruleiq; mirabilè reddi: alterum genus eius est in purpurarijs officinis, innatans cortinis, & est purpuræ spuma. Idem Strabo in decimosextimo, easdem officinas vocauit πορφυροβαφεῖα, quo loco interpres transtulit purpurificia. Alioqui officinae tinctoriæ à Graecis cōmuni nomine βαφεῖα dicuntur, & φαρμακονεῖς, Varrone teste. Δευσσοποιός Helychio tinctor est: nō quiuis tamen, vt videtur, sed qui fit mo, probo ac genuino colore tingit. Δεῦω verbum idem est quod βέρω. Propriè quidem δευσσοποιός de purpura dicitur, cuius color ita firmus & germinose est, vt non facilè eluatur ac exolescat. Per metaphoram verò teste Varrino de alijs quoque coloribus & rebus alijs permanentibus & edurantibus dicitur δευσσοποιόν apud veteres, τὸ ἔμμονον καὶ μολυχρόνιον, vt Plato in decimo de req. ostendit. Ἀνὴρ πορφυρεύς (inquit Aelianus) ὅταν θηράσῃ πορφύραν, ἢ κ' εἰς ἀνθρώπων τροφήν, ἢ κ' εἰς ἐρίων βαφὴν, ἢ κ' εἰς ἄλλου μίμνην ἢ ἐκ τῶ ζώου χροα δευσσοποιός καὶ δουσέκνιπτος, καὶ οἷα τε ἐσαυ τὴν βαφὴν ἐργασασθαι γησῖαν, ἀλλ' οὐ δεδολωμένην, μία λίθου καταφορὰ διαφθερεῖ τὴν πορφύραν ἀπὸ τῆς δσράκοι. id est, Purpurarius piscator, si postquam purpuram non in hominum cibum, sed ad tingendas lanas comprehenderit, inexhaultum, constantem & genuinum velit fieri colorem, vno saxi ictu purpuram vnà cum testa interimit. Purpurarius, ad purpuram pertinens, vt officina purpuraria, in qua purpura fit: piscator purpurarius, pro quo Laurentius in Herodoto purpuratorem dixit: tinctor purpurarius, qui purpuras tingit. nam purpurarius absolutè pro vtroq; accipi potest, & pro mercatore etiam qui vestibus purpureis emendis, vendendis, negocietur Πορφυρεῖς & Πορφυρευτῶν Polluci nominantur. Πορφυρεῖς Aelianus est, qui tingit. Hicetius apud Athenæum chamis, inquit pro esca vti τὸ πορφυρευομένον, id est, piscatores purpurarum. Purpuratus, purpura ornatus; vnde purpurati dicuntur ij, qui apud principes dignitate antecellunt. Cicero in primo Tusculanarum: Istitis quæso (inquit) ista horribilia minitare, purpuratis tuis. Lilius de primo bello Macedonico: Cū duce Athenagora vno ex purpuratis. Idem lib. 10. belli Punici: Sopatrum ex purpuratis & propinqtis regis esse. Cicero in quarta in Catilinam, Gabinium appellauit purpuratū. De purpurata meretrice Babylone, vt in sacris litteris nominatur, multa Cælius Rhodiginus. Purpurascere, purpureum fieri: Cicero in secundo Academicarum. Quid mare, nonne cæluleum: aut eius vnda, cū est pulsa remis, purpurascit? Πορφυρίαν, Auis & piscis nomen, vt supra monuimus: cæterum ita etiam homines vocatos reperio. Porphyrion, πορφυρίαν, teste Scholiaste in tertium Argonauticorum Apollonij Sisyphi filius fuit, & fratrem habuit Alcum nomine. Constat & inter gigantes præcipuè principatum obrinuisse Porphyrionem & Alcyonem. Πορφυρέων, verò vrbs est Phoeniciæ, cuius gentile Porphyreonius, & Porphyreonites (est apud Stephanum. Prasinus quoque auringa, seu equorum agitator temporibus Neronis celeberrimus, cuius in Nerone Tranquillus mentionem facit, Prasinus Purpurio dictus est: cuius etiam meminit Martialis hoc disticho:

Επιπορφυρίζω.

Πορφυρώματα.

Purpurina.

Πορφυρέιον.

Purpuraria officina.

Πορφυροβαφεῖα. Δευσσοποιός.

Li. 16. de Anim. c. 1.

Purpurarius.

Purpuratus.

Babylon purpurata meretrix.

Porphyrio homo.

Prasinus Purpurio.

Nomen habet magni volucris tam parua gigantis, Et nomen Prasinus Purpurionis habet.

Sic enim legit Iustus Lipsius, cuius doctissimi viri iudicium in emendandis ac dilucidandis authoribus ego maximi facio, & re&è quidem sic legit, nam idem Martialis in decimo quarto eundem intelligit, dum canit:

Profficies nihil hoc, cadas licet vsque flagello

Si tibi purpureo de grege currit equus.

Grex purpureus.

appellat gregem purpureum, equos Purpurionis qui velocitate præstabant. Alia lectio habet

Et nomen Prasini Porphyriionis habet.

Porphyrites lapis.

Porphyrite *πορφυρίτη* Stephano est vrbs Arabiae iuxta Aegyptum. Porphyra inscripta fabula Xenarchi comici, aut Timoclis comici (dubitarum enim de auctore) citatur apud Athenæum, Saxa Lacedæmonia & porphyretica nominat Lampridius in Heliogabalo. Porphyrites lapis, inquit Kiranides, notus est, maximè in Melantide regione. Chymiste referent Hermolao ætiden pro chrysolitho & porphyrite & chrysochromo cognomine Macedonico & polychromo accipiunt. Inuenio & apud Plinium in primo trigessimiquinti, nescio num de eodem lapide. Vt ouatus esset Numidicus lapis, vt purpura distingueretur Sinnadicus, qualiter illos nasci optarent deliciae. Porphyrus, *πορφυρος* Aeliano quidam serpens est Indicus, dodrantis magnitudine, colore accedente ad purpuram saturatam similitudinem, capite verò plusquam niueo, & lacte multò candidiore, locis, inquit, Indiae calidissimis reperitur: ei mordendi idcirco potestas est nulla, quòd dentium experts sit &c.

Li. 4. c. 36. Porphyrus serpens.

Ceti Porphyrij dicti ex Procopio ita meminit Cælius. Author Procopius est apud Byzantium Gotici belli temporibus cete (*κῆτος*, singulari numero) comparuisse magnitudinis miræ. Porphyrium (inquit) illi vocant. Id verò annis quinquaginta locis infestius circumiectis omnibus fuerat: nec ab Iustiniano, etiamsi percipido, vlla quiuerat ratione expugnari. Demum delphinos infestatum auidè ac ita limo impactum explicari haud amplius euauit. Sed accolis hinc indè accurrentibus, funium ac machinarum vi pertractum in siccum, cubitorum triginta mensum per longitudinem excessit, per latum verò decem.

Cete Porphyrium.

Purpurissum inter floridos colores enumeratur à Plinio, dum inquit. Sunt autem colores austeri aut floridi. Vtrumq; natura aut mixtura euenit. Floridi sunt quos dominus pingenti præstat, minium, Armenium, cinnabaris, chrysocolla. Indicum, purpurissum. Ceteri austeri. Quo loco doctissimus Dalechampius hoc addidit scholiolum: Vt Indicum spuma est innatans cortinis, in quibus glastum coquitur pannis tingendis: sic purpurissum spuma est collecta efferuescente purpura, cum ex ea tinctura conficitur. Loco purpurissum pingentes nunc vtuntur lacca, mixta cum cæruleo. Quomodo verò purpurissum fieret eodem capite prope finem docet idem Plinius his verbis: E liquidis coloribus quos à dominis dari diximus, propter magnitudinem pretij, ante omnes est purpurissum è creta argenteria; cum purpuris pariter tingitur, bibitq; eum colorem celerius lanis. Præcipuum est pingemum, feruente ahenò rudibus medicamentis inebriatū. Proximum egesto eo addita creta in ius idem. Et quoties id factum est, leuatur bonitas pro numero dilutiore sanie. Quare Puteolanum potius laudatur quàm Tyrium aut Getulicum vel Laconicum, vnde pretiosissime purpuræ. Causa est quod hylgino maximè inficitur, rubiamque cogitur forbere.

Purpurissum. Li. 35. c. 6.

(Hylginum, inquit Dalechampius, tinctura est è cocco prius, deinde è purpura Tyria supra lib. 9. cap. 4. nunc tinctura è rubia cocci loco & purpura, vel purpuræ loco, hylgino. Vitruuius lib. 7. cap. 14. Est autem hylginum hoc arbuscula quam cap. 18. lib. 16. vaccinium Plinius appellat, & cap. 26. lib. 2. falsò hyacinthum exponit, quia hyacinthum Graecorum, Latini quidam vaccinium interpretarentur. Vulgus magaleb vocat. Ex huius arbusculæ nigro fructu succus exprimitur ad purpuream tincturam aptissimus. Virgilius scilicet ideo vaccinia nigra dixit, & interpres Nicandri *οὐτόν ἐστιν ἕανδόν τῆ χρωματι* (nam tale lignum est) *καὶ μέλαν* (talis est fructus) *πρὸς ἰοβαφῆν ἰπτιηθεον.*) Vilissimum à Canusio. Pretium huic à singulis denarijs in libras ad triginta. Pingentes sandyce sublima moruo inducentes purpurissum, fulgorem minij faciunt. Si purpuram facere malunt, cæruleum sublinunt, mox purpurissum ex ovo inducunt. Hucusq; Plinius. Hodie pictores cæruleo sublinunt, deinde laccam inducunt. Author libri de simplicibus medicamentis Galieno attribuit, purpurissum, inquit, quod & fucum aliqui dicunt, glebulæ sunt quadratæ & pusillæ in modum tessularum: quæ ab insectoribus tinguntur colore roseo. tale est maximè Canusium, sequens Puteolanum. Vires habet aliquantulum stypticæ. Aliud verò meo iudicio fuit purpurissum, quo vtentur mulieres ad labra & genas tingendas, cuius scilicet mentio fit apud Plautum in Mostelaria. Vnde. n. hocce constaret purpurissum ipsemet docet me Plautus in Truculento, rubricam id nominans: nā cum dixisset. Quia *ἰσὺς βάρας τῆ*

Indicum & purpurissum quid differant.

Purpurissum ut fieret.

Hylginum quid.

Magaleb.

Fucus quid.

bellè purpurassatas habes; nō multò post subiicit: *Buccas rubrica, cera omne corpus intinxit tibi.*

M O R A L I A.

ASCANIVS Martinengus Brixianus in sua glossa magna mystica, purpuram Christi sanguinis, & meriti præclarum exemplum statuens: Ambrosius (inquit) hæc quoque doctissime subdebat: Quid etiam purpuras memorem, quæ ornant regum conuiuia, amictus imbuunt? Aquarum est igitur quod in regibus adoratur; aquarum est, species illa quæ fulget. Et post: Aureum etiam vellus aqua nutrit, & lanam in memorati speciem metalli gignunt littora, cuius colorem nullus adhuc eorum, qui fucis diuersis obducunt vellera, imitari potuit: adeo naturæ maritimæ gratiam humana implere nescit industria. Scimus quæ sollicitudinem vellera ouium etiam minus pretiosa curentur, sint licet optima, nequaquam autem his fucis innascitur. Hic naturalis color est, quem nullus adhuc fucus æquauit, hoc quippe piscis est vellus. Si igitur (inquit Martinengus) tantum fulget, tantamque existimationem nacta est purpura, regium indumentum, quod sanguine conspersum sit exigui piscis, qui purpura vocatur: quantum coruscabit anima, quantumque suspicienda erit, cum sanguine Christi sit aspersa & redempta? Purpura Christus est. Purpura profecto saxi vnus ictu collidenda est, vt sanguis exterius emanet, quod si ictu solo non est contrita, sanguis in vniuersum corpus diffusum euanescit. Christus saxo, id est, morte non naturali, sed violenta concussus fuit, & dum voluntati patris obtemperat, in cruce vno ictu contritus, sanguinem vniuersum in redemptionem nostram copiosissime effudit. Sanguis enim tuus ornauit eius meas. Vt quid igitur animam tanto sanguine emptam & insignitam pollui permittimus? Sed animaduertendum, vt Ambrosius secundo loco purpuræ encomia celebrans asserbat, purpuram iacere vilem in saxi asperis & cauitibus; Vilis etiam apparuit purpura nostra Christus: Ego sum vermis & non homo, inquit ipse, non in mollitie vitæ, sed in ærumnis perpetuis, quasi saxum inter saxa. Hæc itaque Martinengus. Purpura & byssus apud eundem Ambrosium in commentariorum libro octauo in caput decimum septimum Lucæ significant hæreticorum eloquentiam. Nonne tibi videntur, inquit, in quadam purpura & bysso stratis iacentes thoris, qui pro veris fucata defendant, ditibus abundare sermonibus; cum iactant dominico terram tenuisse sub corpore, cælum tenebris obductum, excita verbo maria vel sedata, verum tamen Dei filium denegantes? In enarratione verò Psalmi centesimi & decimi octauo, Ecclesia (inquit) ipsa tanquam benemerita regina Christi sanguine coronatur, sicut scriptum est. Et ornatus capitis tui sicut purpura. Sanguis Christi purpura est, qui inficit sanctorum animas non solum colore resplendens, sed etiam potestate, quia reges facit & meliores reges quibus regnum donet æternum. Meritoque ad tantum Ecclesiæ decorem, cui Christi sanguis inutilat, Spiritus sanctus inlclamat; quam pulchra & suavis facta es charitas in delictis tuis. Diuus Bernardus libro de modo bene viuendi ita ait mysticè de purpura. Audi etiam rogo honesta virgo quid sponsus in laudibus Ecclesiæ dicat in canticis canticorum. Coma capitis tui, vt purpura regis iuncta canalibus esse memoratur. Purpura quippe per fasciculos in canalibus ligatur, super quos dum aqua projicitur, per canales ad vestem quæ supra est, currit, vt vestis tingatur, & inde nomen accepit, vt tineta colore purpureo purpura vocetur: quæ omnia sanctæ menti congruunt. Comæ quippe capitis sunt cogitationes mentis quæ in canalibus ligantur, quia in scripturis diuinis ne inutiliter fluant, stringuntur. Custodi ergo cor tuum & cætera. Purpura quæ sanguine Conchyliorum conficitur, & sanguineam ipsam præfert speciem, non immerito sacramentum dominicæ significat passionis. Beda ad ea verba: Et mulier erat circumdata Purpura & Coccino. In Purpura (inquit) fucus simulati regiminis: in Coccino cruentus habitus impietatis demonstratur. Et alibi ad hæc verba: Tabernaculum verò ita facies: decem cortinas de bysso & hyacintho ac Purpura Coccoque bis tineta, variatas opere plumario facies. Purpuram, quia colorem sanguinis ostendit, & vera quoque Purpura Conchyliorum sanguine tingitur, deuota eorum corda designare, qui dicere cum Apostolo possunt: Ego non solum alligari, sed & mori in Hierusalem paratus propter nomen Domini I E S V: & cum Propheta Dauid: Quoniam propter te morte afficimur tota die aestimati sumus,

*Sanguinis
Christi exem
plum.
Hexam.
lib. 5. c. 2.*

*Purpura est
Christus.*

*Hæretico-
rum eloquē-
tia.*

*Purpura sã-
guis Christi.*

*Serm. 29.
de cogitat.
Sãcta mens.*

*Sacramen-
tum domi-
nica passio-
nis.*

*Apoc. 17.
Exod. 26.*

*Li. 10. com-
mēt. in Luc.
cap. 23.
Christus pur-
pura indu-
sus quid mi-
serij ha-
beat.*

sumus, vt oues occisionis. Quid verò secundum Matthæum, chlamyde coccinea induitur (Christus) à militibus, & secundū Iohannē, veste purpurea circumdatur, mysticè significet, ita expositū inuenio ab Ambrosio: In altera designans martyrū palmas; in altera regie potestatis insignia, quòd caro eius fuscum toto orbe terrarum sanguinem esset susceptura pro nobis & passio regnum patitura pro nobis. Sic ille, & mox. Deniq; secundum Marcum exuerunt eum purpura, quod nec mysterio vacat. Christus enim ascensurus crucem, regalia vestimenta deposuit, vt scias quasi hominem passum esse, non quasi Deum, estū utrumque Christus, quasi hominem, tamen non quasi Deum cruci esse suffixum: sed milites non Iudæi sciunt quo tempore qualia Christo vestimenta conueniant. Iudicio enim in purpura quasi victor assistit, ad passionem verò in suis vestimentis quasi reus humilis venit.

HIEROGLYPHICA.

*Homo ma-
ledicus.*

*De gula
militati.*

*Vno exani-
mati ictu ty-
pus.*

Secessus.

MALEDICVM hominem, inquit Pierius Valerianus, probos improbosq; æquè carpentem significare qui volunt, purpuram exerta pingunt lingua, que quidē illi tam acuta & valida est, vt ea & conchulas & quascunq; sui generis testas perforare possit: quæ cum ira sint omnivora, frequens illud in edaces dictum emanauit, Purpura voracior. Atque inde fortè proverbium, quòd purpuræ plurimum per linguam escas inquitentem capiuntur. Et qui hominem qui de ganea poenas dedit, significare volunt, conchylium huiusmodi nassæ per linguam applicitum pingunt, siquidem eius captura in hunc sæpius efficitur modum: parua densa q; admodum nassæ Strombus picis includitur, hūc audissimè captat purpura, quem simul ac illuc oclusum olfecerit, infera per nassæ iuncos lingua eum assequi cōtendit, dumq; ille volutatione luctatur, ea magis ac magis linguam protendit: accidit verò, vt in eo conatu tumefiat, vt nulla eam extrahendi copia relinquatur, atque ita detenta per linguam captiua fiat. Verum hoc picturæ genus in huiusmodi significatum aliter etiam figuratur: Conchulam quippe pingunt, quæ purpuræ linguam morso comprehenderit. Piscatores siquidem cum purpuram norint Concharum passionem avidius appetere, has in nassas magno numero coniectas in mare demittunt, oblongo fune ad nassas alligato: sentiunt optatam escam purpuræ, porrectisq; intra nassarum iuncos linguis, eas infestant: ac illæ aculeo extimulatæ incolumitati suæ consulturæ contrahunt sese, corticibusq; clausis morso perquam acri linguam infestam comprimunt, pretinacissimeq; detentam haudquaquam amittunt: atque ita pendentes suæ captæ auditate purpuræ tolluntur. Homine verò vno interemptū ictu ostendere qui volunt, purpuram saxo elisam pingunt: siquidem infestores aiunt, quas purpuras in artis suæ vsu parant, saxo vno ictu collidendas, vnde subitarius ille sanguis ad tincturā optimam emanat: quod si ictu fefellerit, neque purpura statim exanimata fuerit, frustra repeti, quia præ dolore sanguis in vniuersum corpus diffusus euanescat. Hinc aiunt Homerum totiens quem imitatus Maro, nunc Purpuream vomit ille animam, nunc quid eiusmodi sæpe protulerit, quamuis ad sanguinem, in quo anima sedem habeat, Seruius hoc referri putat, de quo satis in accipitris commentario dictus. Sunt qui secessum per purpuram ostendant, propterea quòd purpura non nisi in imo reperitur pelago: vnde verbum apud Apolloniū Argonauticon primo, *ωρπυρ πσορευ* quod purpurascere dicere possumus, vbi profundum esse interpret exponit, ea quam memorauimus purpuræ natura reperita. Hinc marci purpureum, pro profundum sæpius posuere. Huc vsque Pierius.

E P I T H E T A.

*De colore.
Conchyliis
cur dicta.*

EPITHETA purpuræ ab authoribus attributa ad colorem, tincturamue non ad ipsum animal pertinere videntur. Conchyliis dicitur Tibullo, quia sanguine Conchyliorum inficiebantur lana:

Tincta regit roseo Conchyliis purpura fuce.

Virgilius rubram dixit, item Ausonius; Boerius rubentem, Mantuanus sanguinolentam, Scaliger nigram, Iuuenalis ardentem, nimirum à fulgore, vnde Pamphilus sanguineam & igneam

A & igneam dixit Flaccus, rutilantem Martianus Capella, fulgidam Strozius, Ovidius fulgentem, Petrarcha splendidam, Thomas Radium vernantem, Pontanus vagam. Vocatur præterea pura, vt Scaligero, delicata Martiali, læta Statio, grata Politiano & Pontano cui etiam noua dicitur, Claudiano nobilis, Pamphilo pretiosa, Thomæ Radio regalis, Marullo consularis, Virgilio, Statio, Pontano picta. A loco Martialis Coam, Horatius Laconicam, (item Stadius, & Strozius quibus Oebalis, id est, Laconica nuncupatur) Lucretius, Virgilius, & Aufonius Mœlibeam, Mantuanus Romanam, Sidoniamq; qui præterea longam dixit, nimirum à veste, vnde mollis dicitur Pontano, Crotæ, sacra Aufonio & Strozio, libata Martiali, Prudentio supplex. Dicitur denique ipsa purpura dibapha, id est, bis tineta.

A loco.
A veste.

P R O V E R B I A.

Π *Ἰθικος ἐν πορφύρα*, id est, *Simia purpurata*. In varios vsus potest adhiberi parcemia, nempe vel in hos, qui tametsi magnifico cultu sint ornati, tamen cuiusmodi sint, ex ipso vultu moribusque cognoscitur: vel in hos quibus dignitas indecora additur: vel quotiens rei per se foedæ, ascititia peregrinaque ornamenta indecenter admouentur. Quid enim tam ridiculum, quàm simia vestita purpurea veste? Atque, id tamen non raro fieri videmus apud istos, qui simias habent in delicijs, vt quàm maximè possunt, ad humanum morem ornent ac vestiant, aliquotiens & purpura, quo parum attentos, aut imperitos fallant, proque homine salutetur simia, aut si deprehensus fuerit fucus, res magis sit ridicula. *Ἡ πορφύρα παρα τῶν πορφυραν διακριτία*, .i. *Purpura ad Purpuram dyudicanda est*. Certissimum iudicium ex collatione nascitur. Vnde emptores mercaturæ purpuram, ne fallantur, alteram adhibent purpuram. Licebit vti: quotiens negabimus infantiam, aut incitiam indoctorum plenè deprehendi, nisi cum eloquentium & eruditum scriptis conferantur. Etenim si vel Salustium conferas cum Cicerone, iam velut obmutescit ille alio qui per se disertissimus. Refertur adagium à Phabammone Sophista in commentario de figuris rhetoricis. Meminit & Isocrates in Oratione Panathenica, .i. *Ἐστὶν ὁμοίω τῶν πορφυραν καὶ τὸν χρυσὸν θεωρεῖμεν καὶ δοκιμαζομεν ἐτίρα παραδεινόντες*. Sed quemadmodum purpuram & aurum consideramus ac probamus, purpuram cum Purpura conferentes. Haud arbitramur prorsus, inquit adagiorum author, ἀπροσδιουσον fore, si de conferenda Purpura locum huc ascripserimus ex Aureliano Flauij Vopisci: Meministis, inquit, fuisse in templo Iouis Opt. Max. Capitolini pallium breue purpureum; lanestre: ad quod cùm matronæ, atque ipse Aurelianus & Probus & proximè Diocletianus missis diligentissimis confectoribus, requisauerunt tale genus purpuræ, nec tamen inuenire potuerunt. Dicitur enim Sandyx Indica talem purpuram facere si curetur. Alludit huc Quintilianus lib. 12. de generibus dicendi, agens de dictione, quæ, quòd mediocris est, per se habet admirationem, sed ad motis ijs quæ sunt eximia, desinit esse admirationi. Habet, inquit, admirationem, neque inmerito, nam ne illud quidem facile est, sed evanescent hæc, atque moriuntur comparatione meliorum: vt lana tineta fuco, circa purpuras placet: at si contuleris, etiam lacernæ conspectu melioris obruatur, vt Ovidius ait. Hæc ille: Athenæus lib. 3. dipnosophistarum ex Apollodoro huiusmodi quoddam refert prouerbum, λιγνοτερα τῶν πορφυραν, id est, *edaciora purpuris*, idque ductum existimat, vel à tineta purpura, quæ omnia quibus admota fuerit, velut ad sese rapit, suoq; colore res vicinas inficit, additq; lucem: vel ab animante ipso quod quicquid nactum fuerit, retinet ac deuorat, de cuius voracitate Plinius: lingua (inquit) purpuræ longitudine digitali, quæ pascitur deuorando reliqua Conchyliæ: tanta duritia aculeo est. Conueniet in edaces, aut in eos qui omnia in suum compendium vertunt. Fortasse durius, sed non inleganter accommodabitur, inquit, idem author, ad reges δημοβορες, aut aduocatos, qui purpurati omnia conuertunt in fiscum suum: & quocunq; se conferunt, abradunt aliquid. Sic ille. Sed λιγνος Græcis non tam voracem & multi cibi hominem aut helluonem: quam exquisiti delicatq; liguritorem & catillonem significare videtur; quod non animaduertit ille. Βάμμα Σαρδωνικον, id est, *tinctura Sardonica*, de colore præcellenti dicebatur, præcipuè purpuræ, per iocum autem transfertur ad eum qui pudet, aut qui ob plagas sanguine tingitur. Sardo enim insula ingens est opposita Italiæ, in qua variæ purpurarum tincturæ, laudatissimæq; fiebant: Aristophanes in Pace. *Ἡν ἰθικος φησιν εἶναι βάμμα Σαρδωνικον*, id est, quam ille prædicat coloris esse Sardianici. Idem in Acharnensibus: *Ἰθα*

Simia purpurata.

Purpura ad purpuram dyudicanda.

Purpura voracior.
Edaciora Purpuris.

Λίγνος quid.
Tinctura Sardonica.

Aristophanes correctus.

Sardinia insula descriptio.

Phoenice quid.

Cyzicena tinctura.

Phoenice.

Embamma quid.

πῆ σὲ βάρω βάμμα Σαρδωνιακόν, id est, ne te linam colore Sardoniaco. Ita enim citat Adagiorum author, sed Zoographus pro Σαρδωνιακόν, ut in contextu Acharnensium legitur, reponit Σαρδωνικόν, ut Scholiastes & Suidas rectè legunt. Sic etiam carmen melius constabit, inquit, & similiter in Pace, (vbi & in textu & in scholijs Σαρδωνικόν rectè scribitur.) à Sardibus quidem Lydiæ, Sardonius deriuatur, pro ciue: & Sardonium, possessiuum, authore Stephano ab insula autem, quæ Græcis Σαρδῶ, Latinis Sardinia dicitur, Sardonius, Sardous, & Sardonicus probè deriuatur apud eundem Stephanum: sed horum nihil apud Aristophanem legi potest, cum versus quinque syllabarum dictionem postulent. Quamobrem author adagiorum Σαρδωνικόν, nec Σαρδωνιακόν rectè legit: quanquam Suidas quoque Σαρδῶ, habet βάμμα Σαρδωνικόν. Aristophanis Scholiastes Sardiniam interpretatur rubram vel puniceam. Σαρδῶ (inquit) insula vnà è septem: stadijs LX. distat à Corsica. In ea purpuræ fiunt διάφοροι καὶ ὄξυταται, id est, excellentes (non variæ, ut adagiorum author vertit,) & præcipui fulgoris. Vel (Sardiniam dixit) quia in Sardo Lydiæ (εἰς τὴν Σαρδῶν τῆς Λυδίας, non rectè: Σάρδεις enim plurali nomine fæminino urbs Lydiæ dicitur, non Σαρδῶ.) dicendum igitur εἰς τὰς Σάρδεις, id est, Sardibus. Sic & Helychius: (διαφορὴ γὰρ ἦν τὰ ἐν Σάρδεσι βάμματα) tincturæ rubicundæ fiunt. Insinuat autem: nisi verum dicat, flagris ad sanguinem usque cæsum iri. In Vespis etiam Scholiastes scribit Sardibus venundari solita fuisse vestimenta Persica. Chorus rusticorum in pace Aristophanis, inquit se malle domi delicijs suis ruralibus frui, quâ in militia videre ταξιαρχῶν

Τρεῖς λόφους ἔχοντα καὶ φοινικίδ' ὀξείαν σάνυ,
 Ἦν ἐκεῖνός φησιν εἶναι βάμμα Σαρδωνικόν.
 Ἦν δὲ που δὲν μάχεσθ' ἔχοντα τὴν φοινικίδα,
 Τλωικαῦτ' αὐτὸς βεβαπται βάμμα Κιζικλιτικόν.
 Κατὰ φύσιν πρῶτος ὡσπερ ξυθὸς ἰπταλιετρῶν.

Τὴν λόφους σείου. vbi Scholiastes φοινικίδα interpretatur galeam puniceo colore tinctam: alij verò vestimenta (περιβλήματα) coccineicoloris. talibus enim utebantur in prælijs Lacedæmonij, ne sanguinem fluentem viderent propter similitudinem coloris: & ne vultu eorum ab hostibus cognoscerentur. Eximie autem sunt (inquit) Sardonica & Cyzicena tincturæ. Hic verò Cyzicena tincturæ nomine cinædum denotat: εἰς κίνα δὲ διαβαλλεται, ἄσκι μὲν δὲ τῶν ἀναγκαίων κρατῆν δυνάσθαι. Suidas in φοινικίδα poetæ citat.

— Τί φειδόμεθα τῶν λίθων ὠδημοταί,
 Μὴ ἔ καταξάνειν τὸν ἄνδρα τὴν ἐφοινικίδα, ἀπὸ τῆ μὴ ὠχλὶ λίθοις αὐτὸν αἰμάσειν καὶ φοινικὴν αὐτῷ ποιῆσαι τὸ σῶμα. Τῷ δὲ καταξάνειν ὡς ἐπὶ ἱρίων ἐκρησαστο; διὸ καὶ φοινικὴν εἶπε ὡς ἐπιματιν. Tinctura Cyzicena, ut scribit author idem adagiorum, dedecore non eluendum appellabatur apud Atticos, dicebaturque in eos qui metu quippiam in decore facerent. nam Cyziceni duobus nominibus notati sunt, timiditatis & mollitiei. Recensetur in Plutarchi collectaneis. Meminit & Helychius, addens Cyzicenos ob mollitiam notatos, quòd Iones essent. Eadem ferè Aristophanis interpret. Stephanus addit eos fuisse graues Tyrrenorum prædationibus: Hæc ille: non satis apertè. non enim de quouis dedecore non eluendo accipienda est Cyzicena tinctura; sed de mollitie, & de præpostera Venere in primis, ut paulò antè ex Aristophanis scholiaste citauimus: aut de eo fortassis scelere, quod Græci λισβίζην, λισβιάζην, ἢ φοινικίζην dicunt: cuius terribilissima libidinis & execrabilis furor, ut Lactantij verbis utar, ne capiti quidè parcit, de quo plura leges in miscellaneis Brodæi & in Chiliadibus eiusdem authoris adagiorum, prouerbio Phicidifare, φοινικίζην (quod corruptum est pro φοινικίζην.) Citatque etiam illud Suidæ. βάμμα Κιζικλιτικόν, τὴν ἀκαθάρτων ἀσχημοσύνην Ἀστικοὶ λέγουσι: atque ait Stephanum addere, Cyzicenos fuisse graues Tyrrenorum de prædationibus. Zoographo aliud Stephanus dicitur videtur, in Cyzico vrbe Propontidis iuxta Cherronesum. Inde (inquit Stephanus) sit Cyzicenus, possessiuum Cyzicenicus, quanquam gentili etiam pro possessiuo vtuntur aliqui sicut Τυρρῆλωσι, pro Τυρρῆλωσι, οἱ χαλεποὶ διὰ τὸ ἀνιζεσθαι τὸς Τυρρῆλωσι: videtur enim non iam de Cyzicenis dicere, sed simpliciter Thyrrhenos interpretari, infectos alijs, & prædones homines, &c. Solent autem (addit mox adagiorum author) tincturæ insignes à locis habere cognomen. Simili modo dictum est ἐμβάμμα Συρακυσίων, & βάμμα Σαρδωνικόν. Ego verò Syracusiam tincturam purpuramue apud authores nullam laudari inuenio, & deceptus mihi videtur ille inde quod Helychius scripsit: βάμμα (melius βάμμα) ἰδὲ χρῶμα, καὶ τὸ ἐμβάμμα Συρακυσίων, (non Συρακυσίων.) quæ verba mox etiam in tinctum

Embamma quid. præ in Bammatis Cyziceni mentione repetita sunt. Embamma Græcis communiter tinctum

A tinctum significat, hoc est, liquorem, in quem excitandi appetitus gratia edulia intinguntur: hunc sua dialecto Syracusani bamma nominant: nihil hoc ad purpuræ aut aliam vestium tincturam. Sed reliqua authoris adagiorum in huius prouerbij explicatione ad damus, quoniam ad Purpuram faciunt. Est (inquit) æstimatio rumorq; consequens hominum vitam, velut tinctura quædam, vnde carbone notari dicuntur, qui damnantur, & notum est illud Ennianum apud A. Gellium: *Qua tincta malis, aut qua bono diebo*. Addam quod est apud Herodotum. Quum Aethiopum rex conspexisset à rege Persarum missam vestem purpuream, rogauit tincturæ rationem. Eam cum ab Ichthyophagis didicisset: *δολοπέρις μὲν ἀνθρώπων, ἐφ' ἕνθα, δολοπέρι δὲ αὐτίων τὰ εἴματα*, id est, non solum ait homines esse subdulos, sed & vestes illorum esse dolosas. Prouerbiū perlegans vsurpari à Græcis animaduertit. *Extra leucoparyphus, intus verò holoporphyrus*, in eum, qui vestibus quidem frugi vtatur, intus tamen, id est, animo, luxu diffuat. Sumptum id ex historia: cum Antipatrum quidam laudibus efferret, quod esset apprimè frugi, ac austerus, & victu præparatus: *Ἐξωθεν* (inquit Alexander) *Ἀντίπατρος λευκοπάρυφος ἴσσι, τὰ δὲ ἐνδοῦ ὀλοπορφύρος*. Tanquam euparyphus ex comœdia, *ὡς περ ἐυπάρυτος ἐκ κωμῆδίας*, Plutarchus in Symposiacis prouerbiali figura dixit, hominem significans magnificè vestitum, nam huiusmodi finguntur in comædijs milites gloriosi: quoru infigne est chlamys purpurea, quem admodum indicat Donatus. Ita Lucianus de milite: *τὸν ἐυπάρυτον λέγω τὸν ἐν χλαμῶδι*.

Hominum vitam tinctura notati.

Lib. 4.

Extra leucoparyphus, intus holoporphyrus.

V S V S I N C I B I S .

QVANTVM ad purpurarū vsum in cibis attinet, inquit Rondeletius, vniversè scribit Galenus Purpuris, Ostreis, deniq; ostracodermis omnibus hoc esse commune, vt falsum in carne succum contineant, qui aluum subducat, caro verò dura sit: sed hæc vniciq; magis minusq; inest, qualitatis quantitatēq; ratione. Sed in purpuris diuersæ partes, diuersam naturam habent. Athenæus ex Diphilo: Inter pinnas & buccina purpuræ mediæ sunt naturæ, quarum tracheli multi sunt succi, ori grati: reliquæ partes salæ sunt & dulces, facillè distribuuntur & humores corporis vitiosos ad iustā temperationē (*ἰσχυρασίαν*) reducunt. Rursus Athenæus ex Hicestio. Copiosius alimur, maioriq; cum voluptate vescimur papauere purpuræ, quàm cæterorum (quàm buccinorum) magis tamen sapit scillam, vt & Concha tota. Peculiare est his & Vnguibus, quod coctæ iulculum spissant. Elixiquoq; seorsum purpurarum tracheli ventriculo malè affecto profunt. Hæcenus Rondeletius. V Vottonus quoq; ex eodem Galeno, vt videtur, carnem purpurarum, sicuti & cæterorum testatorū, durā esse scribit, ac proinde ijs exhiberi solere, quibus ex malorum succorum copia cibus in ventriculo corrumpitur. Et harum quidem & buccinarum carnem duriores esse quàm aliorum, succumq; gignere crassiores, minus tamen glutinosum tenacemq;: sed in earum partibus discrimen esse. Quod collum namq; appellatur, præ duritie dentibus ægrè confici; parcioresq; succum generare & stomacho gratum esse. Partes verò inferiores, & quæ *μύωνες*, id est, papauera vocantur, molles esse ac facilius quàm colla confici: aluum mouere & vrinam, sudoresq; ac saliuas ciere. Harum frequentiores vfu cholera gigni. Purpuræ maiores, inquit Xenocrates, duriores sunt, & earum coria mediocriter corrumpuntur: colla difficilius conficiuntur, ægrè secedunt, egreque corrumpuntur. Aptæ stomacho, pauci humoris sunt, vix mandendo dissolutæ. fundum verò aut earum excrementum, facillè conficitur, facillè secedit, maiorem piscis facultatem affert, vrinam ciet, sudorem mouet, sputum creat. Si quis eo largiùs vescatur, bilem nauisamq; facit, & atrii humoris copiam gignit: partes autem ad caudam pertinentes, aut excrementa earum, quæ eiusdem sunt generis quæ turbinatæ sunt, omnium sunt aptissima, earumq; vsum elixando & assando humorem ex se emittit ori gratum, ventriculo idoneū, aluum subducentem, dulcium vrinarum motorem, parum tamen carnis facit ad Cochlearum proportionem, sed & ori suauem odorem conciliat. Ad vini potum incommodæ. elixatæ nutriunt: assatæ verò duræ sunt: earum excrementum, quod testa continetur, siltit more buccinarum. Hæc omnia Xenocrates. Ab Archigine apud Galenum, Scribonio Largo, & Cornelio Celso purpuræ & murices censentur inter cibaria; quæ stomachum roborant. Celsus etiam minimè in ventriculo vitari testatur. Et Aetius ex Ostreorum genere purpuræ & buccinas reliquis præfert in curatione colici affectus à frigidis & pituitosis humoribus. Scribit Lucianus in Cynico purpuræ carnem non in cibum modo cōuertit, sed tingere etiam posse. Coquuntur autem teste Platina eo modo quo cætera Conchyliæ.

Aluum subducat.

Tracheli multi sunt succi.

Papauer optimi.

Coctæ iulculum spissant.

Caro dura est.

Collum ægrè conficitur.

Maiores duriores.

Bilem nauisam sumptu earum excrementum.

men. ñ facti.

Stomacho visiles sunt.

Vt coquatur.

V S V S I N M E D I C I N A .

- Lib. 32. 6.* **P**VRPVRÆ teste Plinio contra venena profunt. Nicander quoque contra dorycnium in cibo prædicat strombos & calcham, id est, purpuram. Purpuræ totæ partes internæ in oleo percoctæ mitigandi doloris vim habent, inquit Rondeletius: & salua earundem, quæ admodum lenta est, siccantur & agglutinatur vulnera recentia, maximè si cum paucò sanguine draconis adhibeatur. Kiranides si bene memini ad hemi-craniam; caro cruda porphyra, inquit, illita fronti mitigat. Callû quo se operiunt, ut sum glutinare nervos præcisos Plinius testatur. Ad oris tetros absque ulcere odores, Galenus hoc recenset remedium euporisticum: Ex Ostreis, purpura & buccino cum myrrha utuntur quidam; cumq; cubitum eunt, aceto acerrimo colluunt. Purpura vsta secundum Dioscoridem, dentes abstergit, excrecentias in carne cohibet, ulcera purgat, & ad cicatricem perducit. Galenus in vndecimo Simplicium paulò fufius eadem docet, atq; Aeginetæ purpuræ crematæ testis eandem vim tribuit, quam pompholygi, id est, siccandi sine rofione. Secundum verò Aetium purpurarum testæ cum aceto potæ lienes tumentes sanant, & le-cundas morantes detrahunt. Vstarum cinis ad eadem confert, ad quæ buccinorum, de quibus suo loco. His addit Dioscorides, Ionia vocantur purpurarum buccinorumq; medix partes, circa quas testæ volumen clauiculatim intorquetur. Cremata simili modo maiorem purpuris buccinisq; facultatē vrendi consequuntur, quoniam apprimendi naturam obtinent. Plinius purpurarum testæ cinerem discutere pustulas verendorum è melle ac-mulq; deinde aceto rosato, postremò aqua rosarum, tum melle scillitico, vel oxymelice exceptis, & ad confectionis formam redactis, odoris boni, saporisq; conciliandi causa ro-sas & caryophylla addimus. Idem cinis cum pulvere glycyrrhizæ, papauerisq; semine, ex cremore hordei & paucò vino albo sumptus, pulmonibus malè affectis miè auxiliatur, fluxiones inhibendo, & id quod iam fluxit absumendo exiccandoque. Buccinorum purpurarumq; testa, inquit Galenus, quandoquidem durissima est, nunquam absq; vitione vtor. Atq; vsta quidē desiccandi vim possidet: ceterum ad vnguem eam læuigare, planesq; pollinis in modum necesse est, tundendo scilicet & cribrando, quod tibi commune sit in omnibus lapidosis testaceisq; substantijs præceptum. Nam nisi exactè læuia fiat reddita, arenis similia sunt. Per se illarum tritarum farina vlcerebus malignis competit. id quod ipsum quoque commune est omnium quæ citra insignem morsum desiccant vehementer: quippe cum alioqui fluxionum causa existant. Sed & aliud est omnibus id genus commu-ne nempe vt cum aceto, aut oxycrato aut oenomelite aut oxymelite idonea sint vlcerebus putrescentibus. Idcirco lapides omnes, vbi ad eum vsum applicantur, alij magis, alij mi-nus, certè omnes conferunt. Hæc Galenus, qui etiam lib. de compos. med. secundum gene-ra, purpuras cum ijs recenset, quæ propositi albi emplastri (aduersus vlcera cacoethe & dysepulota) candorem tueri possint. Adduntur & testæ purpurarum vstæ apud eundem eodem libro in quinto capite, vt etiam apud Aetium medicamentis pilos attenuanti-bus. Idem cinis vtiliter cum melle illinitur vlcerebus capitis & similiter mulierum mam-mas sanat: pannis etiam resistit vtroq; modo, siue opus sit incipientes discutere, siue co-stos emittere, si rectè obscurus quidam ex Plinio citat. Idem ex Dioscoride purpuris attribuit, quæ apud Galenum ostreis ascripta leguntur, remedia quædam. Paulus Aeginetæ tertio sui operis volumine, eo capite quo agit de columellæ oris inflammatione, authore Galeno docet, plerisq; oris & colli affectionibus prodesse suspensum, ex collo aut adalli-gatum homini funiculum ex marina purpura, qui viperæ collo circumdatus eam strangu-lauerit. Verba Aeginetæ hæc sunt Græca vt Marcellus Virgilius recitat, ex quo hoc ex-scripsimus: Καὶ ἄλοις ποιεῖ λινὸν ἀπο πορφύρας θαλαττίας περιτιθέν ἐχίδνης ἀρχηλοῦ, καὶ πνίξαν ἀνδρῶν: εἴ τα περιπνόμενον θανάσιως ὀφθαλμοῖς, παρίθμιαιε, καὶ ὅσα πορπύρας ἀρχηλοῦ, ὡς μαρτυρεῖ Γαλιένος: hoc est, ad gingiuas etiam salutare est filum è purpura marina, quo viperæ collo circumdatus suffocatus, hoc circumdatum tonsillis & omnibus colli-causis, mirificè iuuat, vt Galenus testatur. Ego hoc apud Galenum non memini legere. Auicenna, est (inquit) certum inter experimenta quæ agunt vi quadam occulta in ab-scessibus, vnde suffocationis periculum est, & vix & tonsillarum & omnino omnium gut-turis partium, si filis tinctis cum alargiuam (interpres vertit murice marino) stranguletur viperæ:

Vipera: deinde circumdetur eis collum ægroti. Mirabiliter enim iuvat. Plinius ab aliquibus strumas circumligari lino (simpliciter, non purpureo) scribit, quo præligata infra caput vipera pependerat, donec exanimaretur. Inuenio & ex lana vel vestimēto purpureis, id est, purpura infectis, remedia. Actius purpuram hircino felle madefactā muliebri vmbilico diebus septem imponi iubet: & deinde crescente luna, si cum viro cōgrediat, concepturam esse existimat. Meminit huius etiam Galenus opere de compositione medicamentorum secundum locos, apud quem ibidem in tertio, capite primo Andromachus medicamentum quoddam auribus instillari iubet; deinde lanæ purpura infectæ tomentum indi. In eodem libro Archigines post medicamentum auri infusum, purpuræ lana iubet obturari. Item lib. 4. cap. 6. tomenta Purpuræ Laconicæ miscentur arido cuidam Asclepiadis medicamento ad oculos. Methodi etiam 7. & 8. panniculo è purpura marina siue Tyria vititur, quem & modicè astringere dicit. Et in libro de præcognitione ad Posthumum imperatori qui ex assumpto cibo grauabatur stomacho, purpuream lanam nardino pigmento calido intinctam, ostio ventriculi imponit. Lana per se Conchylio infecta, inquit Plinius, auribus magnoperè prodest: quidam eceto & nitro madefaciunt. Fimbriati autem marinarum Purpurarum flocculi cremari solent, vt lanæ, mundi & carpti, in fictili crudo.

Li. 30. c. 5.

Li. 16. c. 34.

Ad conce-

ptus iuuand-

dos.

Tomentum

lana purpura

tincta quis

operetur.

DE BVCCINO. Cap. VI.

ÆQVIVOCA.

ἄρπυξ Aristoteli Buccinū est, vt mox fufius patebit, Homero, cæterisq; Græcis præco, cui varia ab illo tribuuntur officia, vt populū cōuocare ad concionem, silēt ū indicere, comitari in itinere viros aliqua dignitate præditos, aut eos, quos illi ad obeundū munus aliquod mittebāt: præterea fungebātur aliquibus in sacrificijs mysterijs, & epulū etiam apparabant: in primisq; caduceatores agebant, & nominatim quemadmodum legimus apud Liuium caduceatorem mitti, qui inducias ad sepeliendos mortuos petat. At verò apud solutæ orationis scriptores ἄρπυξες sunt, qui præconum vel caduceatorum munia obeunt: de quibus omnibus significatis consule thesaurū linguæ Græcæ. Præco autem ab hoc animali ἄρπυξ vocari fortassis meruit. Cùm enim Triton Concham inuentam excauasset, secum eam cōtra Gigantes tulisse scribit Hyginus, ibique sonitum quendam inauditum per Concham emisisse: hostes autem veritos ne qua esset immanis fera ab aduersarijs adducta, cuius esset ille mugitus, fugæ se mandasse, & ita victos in hostium potestatem venisse Romani Tritones cum buccinis fastigio Saturni ædis superposuerunt, vt significarent à commemoratione Saturni historiam quasi vocalem esse factam, cùm antea muta, & obscura, & incognita fuisset, quod etiā testari videntur, vt inquit Macrobius, caudæ Tritonum humi mersæ & absconditæ. Habebant præterea Romani argenteos Tritones qui pugnam buccina excitabant. Suetonius: Quin & emissurus Fucinum lacum, naumachiam antè commisit: Sed cùm proclamantibus naumacharijs, Aue Imperator, morituri te salutant, respondisset, Aue te vos, neque posthac vocem quasi venia data quisquam dimicare vellet, diu cunctatus, an omnes igni ferroq; absumeret, tandem è sede sua profiluit, ac per ambitum lacus non sine scæda vacillatione discurrens, partim minando, partim adhortâdo ad pugnam compulit. Hoc spectaculo classis Sicula & Rhodia concurrerunt duodenarum triremium singulæ, exciente Buccina Tritone argenteo qui è medio lacu per machinam emerferat. Vt itaq; ἄρπυξ est Græc s qui buccinat, ita Buccina etiam latinis propriè cornu recuruum, quod tubæ modo inflatu buccina, inquit Isidorus, est qua signum datur in hostem, dicta à voce quasi vocina. Alij à bucca dici volunt, quum tubam significat. Bucca, inquit Hieronymus vocatur tuba apud Hebræos, deinde per diminutionem Buccina dicitur. Varro: Orphea vocati iussit, qui cùm eò venisset, cithara cantare iussus, buccinam inflauit. Liuius: Equitibus imperauit, vt ad tertiam buccinam præsto essent. Cicero: Signum buccina datur. Est quoque Buccina pastoralis, qua oues & porci appellantur. Columella: Ad quem saturæ pabulo libenter recurrunt, cùm pastorali signo quasi receptui canitur: nam id quod sit, sepe crepusculo fieri debet, vt ad sonum buccinæ, pecus, si quod in syluis substitit, sepe repetere consuescat. Varro: Subulcus debet consuefacere omnia, vt faciant ad buccinam.

Præconis officia.

Tritones argentei.

In Claudio cap. 21.

Buccina cornu recuruum

tuba quod

moao inflatur.

Vnde dicitur.

Buccina pastoralis.

Li. 7. c. 23.

Buccina à tubis ut differant. Lib. 3. & buccinatore consule Vegetium. Buccinas à tubis nonnulli distinguunt sic: quòd illa ex recuruis animalium cornibus, tubæ ex ære argentouè, confici soleant, ut animos militum & equorum inflammandos. Apuleus certè in Floridis buccinam manifestè à tuba secernit, cum ait. Siquidem vox hominis & tuba rudiore torquior, & Lyræ cōcentu variatior, & tibiæ quæstu delectabilior, & fistulæ suluro iucundior, & buccinæ significatu longinquior. Sæpe tamen buccinam pro tuba positam inuenimus aut certè pro instrumento tubæ simili, eundem in bello vsum habente. Cicero pro Mureto. Te Gallorum, illum buccinarum cantus exuscitat: tu actionem instituis, ille aciem instruit. Est & buccina nomen oppidi in Sicilia Dionysio, quo nomine etiam dicta est insula, Pontiani pontificis exilio & morte clara. Sed ut ad Græcam vocem, vnde digressi sumus, oratio nostra reuertatur, *Κυρῶν* nomine vocata fuit quædam familia Athenis, à filio Mercurij qui *κῆρυξ* vocabatur. Horum *κῆρυξ* fit mentio ab Hesychio & à Suida. Est denique *κῆρυξ* avis quædam quæ & *πτεροβυς* dicitur.

SYNONYMA.

K^{*κῆρυξ*} Aristoteli, ut iam dictum est, buccinum, vel, ut Gaza vertit buccina vocatur. Plinius nonnunquam murices transtulit, ut trigesimo sexto capite noni libri, ubi de purpura agit: Latent ut murices circa canis ortum tricenis diebus; hoc enim de buccino dixit Aristoteles. Iacobus Dalechampius in explicatione eiusdem horum verborum: Sed quota hæc portio est reputatibus purpuras: Conchyliæ, margaritæ? Cōchyliæ pro buccinis dixisse autumat. cæterum nō est necesse meo iudicio ea hic distinctione, ubi & Conchyliæ propriè dicta pupureum colorem, quem & per se Conchylium dicunt, proferat. Vnde item eadem distinctio apud eundem Plinium, locum non habet, ubi ait: sed vnde Conchylijs pretia, quis virus graue in fucis? &c. nam per Conchyliæ intelligit, præter purpuras, buccina, murices atque ipsa Conchyliæ, ex quibus omnibus stas ille purpureus colligitur. Pet. Bellonius voces murex à Ceryce nomine Græco prodijisse putat, & litera mutata in m, & verò in u & v in e. Non probo Franc. Massarij iudicium, cerycem putatis esse muricem, & Conchylium: Buccinum, inquit, Plinius pro ceryce seu murice dixit. Cùm enim ex ipso Plinio, duo sint genera turbinatorum eorumque florem illum tingendis vestibis expetitur alterum scilicet buccinum, alterum purpura, necesse est buccinum esse qui ceryx, murex & Conchylium appellatur. Sed præterquam quod murex diuersus est à ceryce, & Conchylio, ita quoque muricis nomen, ut rectè aduertit Hermolaus, generalius est quàm buccini, ut pote quod & purpuram quoque comprehendat. Kiranides: Porphyra marina, quam quidam *κῆρυκα* vocant. Sed dicendum est potius species esse vnius generis proximi diuersas. Inuenio item apud Syluaticum: Purpura maritima, id est, cerula marina, lego ceryx marina: Et aliàs habet, Ciceros (nomen etiam corruptum est, ceryces) id est buccini marini. Antiqui tamen etiam Græci cerycem pro purpura acceperunt nonnulli, ut lego apud Eustathium: Stratoniceus etiam faceris ille iuuenis in nomine *κῆρυκα* festinè lusit: Cùm enim in ciuitate, in qua erat, plurimos *κῆρυκας* (id est præcones) habere cognouisset, summis pedum digitis incedebat, metuere se inquiens, ne si pede plano terram calcaret, ceryce aliquo pedi infixio læderetur, tanquam ceryx marinus propter Conchylii formam mucrones aliquos circa se habeat. Desumpsit hoc ex Athenæo Eustathius. Ego illius quoque verba adijciam: Stratoniceus (inquit) cùm Abdera se contulisset, ad statucum illic ludorum spectaculum, ciues singulos peculiarem sibi præconem habere cōtritus qui eorum iussu, cùm adlubisset, nouilunium ipsorum annunciatet, contemplatus in hac ciuitate præcones (adeo ut propemodum maior esset præconum numerus, quàm ciuium, portione ciuibus esse plures, summis vngibus pedetètim incedebat, in terrâ defixit oculis. Interrogante verò eius hospite, ecquid mali pedibus tam subito accidisset, hoc inquit: Ego equidè totis pedibus valeo, & quouis assentatore ad cænas excurro celeritè: anxius tamen sum ac profus meruo, ne calcando *τὸν κῆρυκα* pes transfigatur. Dalechampius hoc addidit scholiolum: Hæc vox (*κῆρυξ*) significat & præconem & buccinum Concham, non equidem clauatam aut aculeatam, sed tuberculis multis eminentibus asperam & in aqua laudem. Buccinum pro aculeata purpura dixisse videtur Stratoniceus negligenter, Macius Cæsauboni error saubonus in suis animaduersionibus non rectè murices vertit. In præcedentibus verbis

κίρυξ erat præco: hic est murex: nisi muricis nomine generalius accipiamus, ut etiam sub co purpura comprehendatur. In Glossis rectè, murices, κίρυκες, κερφύρια. Inde Latinis in re militari murices dicti, qui Græcis τριβόλοι, vel σανίδες κινιρωταί: Aggregator interpretatur ceryces cancrorum (lego concharum) esse speciem, vel limaces marinas, quæ Venetijs dicantur buouali. Atque hæc de diuersa authorum interpretatione. Zoographus κίρυξ scribi ait cum circumflexo in prima, ut φοινίξ, δοϊδίξ, & huiusmodi, tanquam vltima natura breuis sit, & positione tantum extendatur: in obliquis tamen natura produci, citans illud Oppiani:

Buouali.

Κίρυκες τε μύες τε καὶ ἀτρεκέες ἔνομα σῶλλω.
 Κίρυκον vox est diminutiua apud Kiranidem, Hippiatros, Trallianum. Illud notare libet (inquit Hermolaus) cerycas à nostris verbum ex verbo buccina conuersos esse, quod κίρυξ idem sit quod præco; quanquam & à cera, quam mucro similem attritu mutuo saluant, cognominari posse videantur, quod Græci κηριαζον dicunt. Bellonius buccinum ab alijs vocari tradit, vel quod buccis admorum sonos musicos edat, vel quod buccas inflare tubicines cogat. Eius enim concha antiquis tibicinibus fuit idonea. Hæc ille, sed etymum buccini habemus apud Plinium, dum ait: buccinum minor ad similitudinem eius buccini quo sonus editur, vnde & causa nomini, rotunditate oris in margine incisa. Buccinus etiam à Pet. Gillio masculino genere effertur alicubi, & buccinus minor, Romanis delphinium est, ut inter nomenclaturas apud Diosc. legitur. Gaza latinè fæminino genere buccina semper effert; vti etiam Festus, inquit: Buccina quam nos appellamus, Græci buchia à similitudine soni dicunt. Zoographus ait se audiuisse, hodiè à Græcis φηκινον appellari. Στρόμβος & στρόβιλος etiam buccinum quandoque significant: Scholiastes Nicandri, τὸν στρόμβον ἔλεγον οἱ Ἀρχαῖοι ὄστρακον τῶν κογχυλίων οἷς ἐπὶ ἰχθύων ἀντι σαλπίγγος, ut & apud latinum poetam

In Corol.

Diosc. lib. 2.

cap. 205.

Etymum.

Li. 9. c. 36.

Buccinus

minor quid.

Strombus

& Strobilus

buccinum

significat.

— Dum personat aquora conchas:
 — apud Ouidium:

Caruleum Tritona vocat, Conchaq; sonanti
 Inspirare iubet, fluctusq; & flumina signo.

Λαμ venocare datò. Σάλπιγγξ item Græcis nō solum buccina & tuba est, sed etiam apud Hesygium buccina piscis seu turbo, necnon auis. Dentale vulgò dictum à recentioribus medicis, nonnulli buccinum interpretantur, ut antale purpuram. Nos de utroque diximus in purpura. Buccinum Northmannis dicitur teste Roberto Constantino Ran de mer, Venetijs bouolo-di mar. Massilienses, ut Gillius scribit, purpuras & murices & buccinos (sic habet) vocans bios: Et rursus: Ligures buccinos nunc vulgò Cornetos nominant, Massilienses bios cornetos, Græci quidam hac ætate strophylidas.

Σαλπιγγξ

Dentale.

GENVS. FORMA.

Descriptio.

BVCCINA turbinatorum è genere esse habemus apud philosophum non vno in loco, ac nominatim vbi scribit in hæc verba: Turbinati generis alia in anfractum intorta sunt, ut buccina: alia in globum tantum circumacta, ut echinorum genus, nec non bivaluium &c. Alibi etiam buccinas testatis πορευτικοῖς, id est, gressilibus annumerat. Quod ad formam attinet, Speusippus apud Athenæum inter se similes esse tradidit ceryces, purpuras, strabelos & Conchas. Est verò buccinum magnum & buccinum paruum, cuius cōcha spirâ tuberculis exasperata cingitur. Aristoteles testam buccino scabram tribuit. Ouidius quàm breuissimè figuram sic perstrinxit:

Lib. 4. de

partib. c. 7.

Forma.

Li. 4. Hist.

cap. 4.

Teba buccini.

— Caua buccina sumitur illi
 Tortilis in lasum, qua turbine crescit ab imo.

Bellonius buccini concham ut plurimum minimi oui magnitudinem non excedere testatur, strias in tergore quinas habere, ut nerita, plarisq; in gyrum tuberculis obtusis, breuibsq; obseptas, multò quàm in purpura frequentioribus. Sed vbi in clauiculam desinant, vnicum tantum eam comitari. Interna parte incisam oris rotunditatem habere, turbinum modo, & canalem ad latus, per quem linguam exerat, purpurarum modo: eodemq; operculo contegi, quo etiam turbinata omnia, ne in testas contracta ab externis offendantur.

Magnitudo.

Operculum.

Vlysis Aldrouandi

324

Color testa.

Filius Purpurae cur dicitur.

Li. 9. c. 36.

Plinius correctus.

Succus.
Li. 9. c. 38.

Li. 4. Hist. cap. 4.

Concharum duo genera.

Atheniensis correctus à Rondeletio.

Contra Rondeletio.

Oris operculum.

Li. 4. Hist. cap. 4.

Venter.

Gula.

Intestinum.

Ionia.

tur. Colorem testæ intus lacteū, foris esse fulvū, tantaq; magnitudine nonnūquam cresce-
re, vt ad Carteiam Purpuræ & buccinæ decacotyli, id est decem cotylarum capaces repe-
riantur. Hæc ille, qui & ante paucula interiecta dixerat buccinæ concham esse turbinatam,
& in anfractum intortam, sed quàm purpura minorem: indeque à quibusdam filium pur-
puræ dici, nullis item aculeis exertis clauatam apparere, quemadmodum purpuræ con-
cha, sed scabram esse, habereq; (inter notas à Plinio descriptas) rotunditatem oris in mar-
gine incisam. Plinius quoque buccinum minorem purpuræ Concham esse scribit ad si-
militudinem eius buccini quo sonus editur, vnde inquit & causa nomini, rotunditate oris
in margine incisa. Cæterum Rondeletius pro minor apud Plinium legit maior, & quo-
modo apud Athenæum purpuræ filius vocetur buccinum declarate conatur. Verba eius
non præteribo. Est ex turbinatorum, inquit, genere, longiore testa, in medio latior est: in-
deq; in turbinem longum desinit: altera parte margine in longum procurrente: atque illie
rotunditate oris incisa. Tota intus leuis est & candida: foris tuberculis multis atque exo-
chis aspera. Caro interna partibus quibusdam ruffa, quibusdam rubens spectatur, intus
cādida: foramen operculo, quod est oui figura integitur, & arctissimè clauditur. Duo buc-
cina hîc exhibemus. Vnum interni nihil ostendens, alterum prominente interno corpore
& inuerso operculo. Antiquorum buccina esse declarat succus dilutior & minus floridus
quàm in purpuris, quod de buccino tradit Plinius: Buccinum per se damnatur, quia fu-
cum remittit. Testa scabra & aspera, sed neque aculeata, neque clauata. Aristoteles:
Testarum permagna est inter se varietas. quædam enim læues sunt, vt vngues, mytuli,
& conchæ nonnullæ quæ galades à quibusdam vocantur: aliæ asperæ, vt Limnostrea &
pinna, & concharum genera quædam & buccina. Plinius: Præterea clauatum est ad turbi-
nem vsque aculeis in orbem septenis ferè, qui non sunt in buccino. Quæ notæ omnes
cùm certissimæ sint, & in his buccinis quæ proponimus maximè expressæ, non possum
non in eadem permanere sententia, etiamsi Plinij locus vnus repugnare videatur, in quo
hæc scripsit: Concharum ad purpuras & conchylia eadem quidem est materia, sed distat
temperamento. Duo sunt genera, buccinum minor concha, ad similitudinem eius bucci-
ni, quo sonus editur: vnde & causa nomini, rotunditate oris in margine incisa: alterum pur-
pura vocatur, &c. At contrà euenit in nostro littore. Purpura enim semper minor bucci-
no reperitur. Sed hunc locum corruptum esse docent nos vetustiora exemplaria, in quibus
pro minor, maior legitur, quemadmodum etiam legendum esse res ipsa demonstrat. Cor-
ruptus est etiam Athenæi locus, ex quo colligunt omnes, qui de piscibus nostro sæculo
scripserunt, buccinum minus esse purpura, quod filius purpuræ vocetur. Locus Athenæi
est huiusmodi: περι δὲ τῶν κηρύκων ὁ Ἀρχιππος τὰ δειλῆται: κήρυξ θαλάσσης πρόφιμος
ἢ ὄς πορφύρας. Vbi pro ἢ ὄς legendum ὄς. id est, buccinum marinum abundè nutrit vt
purpura. Hæc omnia Rondeletius. Fuit autem Archippus Atheniensis veteris comædiaz
poëta Athenæo teste, & sæpe eius versus ab Athenæo citantur. Et cùm senarium iam bicium
verbis, inquit Zoographus, iam recitatis constitui appareat, non conueniet, ἢ ὄς mutari in
ὄς, quod Rondeletio placuit. Πρόφιμος etiam non vt ipse, quod nutriendi vim habeat,
exponendum iudicat idem Zoographus, hoc loco, sed pro eo quod nutritur & alitur, vt
sit buccinum maris alumnum, purpuræ filius, vt Cælius Rhodoginus quoque conuertit.
Qua ratione autem filius purpuræ dicatur, magnitudinisnè, an alia quadam, alijs inda-
gandum relinquit Zoographus. Aristoteles in quinto historiz cap. 15. operculum oris
idem tam purpuræ quàm buccinæ adherere natium quàm cæteris turbinatis omnibus
author est. Et in quarto de partibus cap. 5. Operculo quodam congenito, inquit, carni
patulæ apposito clauditur, vt reliqua generis eiusdem, idq; præsidij causa. Qua enim ce-
sta non protegit, facilè offendi posset ab ijs quæ extrinsecus inciderent. Et alibi dixerat,
Promuscidas vt purpuræ habent modo muscarum, quod quidem membrum, inquit, lin-
guæ effigiem præ se fert. Habent autem hoc firmum & torosum, quo similiter vt asili atq;
tabani quadrupedum tergora penetrant, imò longè validiùs: testas enim escarum possunt
perforare. Venter os protinus excipit, similis in vmbilicis gutturi auium: habentq; parte
inferiore duo quædam albida, torosa, mammis similia, cuiusmodi carunculas, vel in sepis
esse aduertimus: sed hæc torosiora. Gula à ventre duplex longa porrigit se vsque ad papa-
uer: quod postremum fundo commissum est. Hæc ergo vt in purpuris & buccinis conspi-
cua, in clavicula testæ continentur. Quod autem gulæ subiungitur, intestinum est, ipse co-
tinuum, simplexq; extoto vsque ad exitum: cuius initium circa anfractum papaueris est,
qua & laxiùs hæret. Quas verò etiam partes cum cochleis communes buccina habeant,
suprà de testatis in genere dictum est & in cochlea repetemus. Ionia sunt qui florem esse
credant

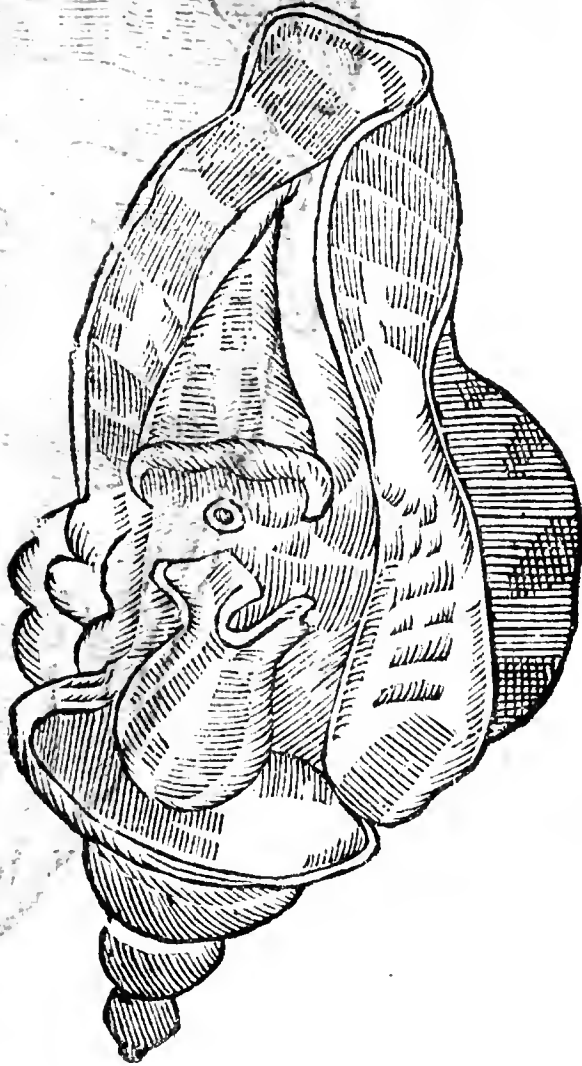
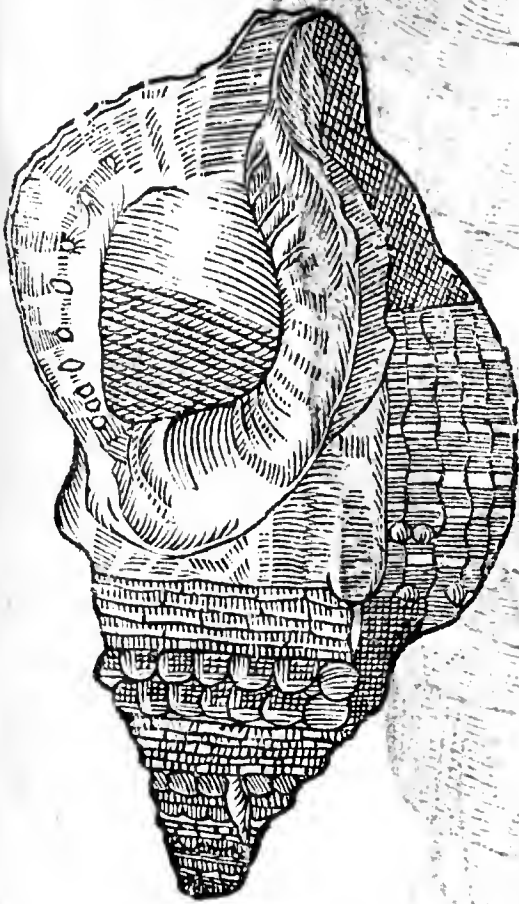
A credant eum, quem Purpuræ, vt Aristoteles scribit, habent & Buccina medium inter papauerculum, & ceruiculam, vt Arhenæus testatur. Est autem papauerculum in Buccina pars eius ima esculentaque: quamquam omnis callus pinnae, & Conchylij interior, papauer quoque dicitur. Ego inquit Hermolaus, in Dioscoride nō ionia, sed cionia, hoc est verbum è verbo columellam lego, ita scriptum in exemplaribus aliquot inuenias. Rondeletius in cancelli historia legit *ῥοινα*, & interpretatur medias turbinatorum partes, circa quas testæ volumen clauiculatum intorquentur, ex Dioscor. lib. 2. cap. 4. His (inquit) cācellorum mollis cauda cedens implicatur, & alligatur, vt testas circumferre possint. Sed de hac parte plura etiam in Purpuræ historia diximus. Habes hic duas Buccini icones, quas exhibet Rondeletius, item alterius ex Zoographo siue Cochleæ, siue Buccinæ, quam apud eiuem quendam se vidisse ait, mucrone pertuso, circulo stauco ambiente, vt apta esset inflari. Rondeletij, inquit, posita effigies, nostræ quidem similis est, sed tuberculis rotundis scitè clauata. Venduntur passim huiusmodi Buccina apta inflari, & ego habeo quod ancus circulus ambit. Habes item aliud genus magnum coloris item violacei, sed cuius orbis fluctuant, & in ore candidat. Zoographus etiam aliud genus Buccini se vidisse tradit, Purpuræ similis figura, & magnitudine propius, quàm vllum ex ijs, quæ picta dedit; sed tuberculis vndiquaque dispositis, deinceps rotundis scitè omnino, eleganterq; *σπινδύ* clauatum; nec in mucronem adeo exprorectum, sed capite obtusiore breuius. Quæ postremo loco adiecta est icon, pro Buccina peregrina mihi missa est. Conchilium est colic, & duritie marmoris, circulis rosas æmulantibus.

Papauer,

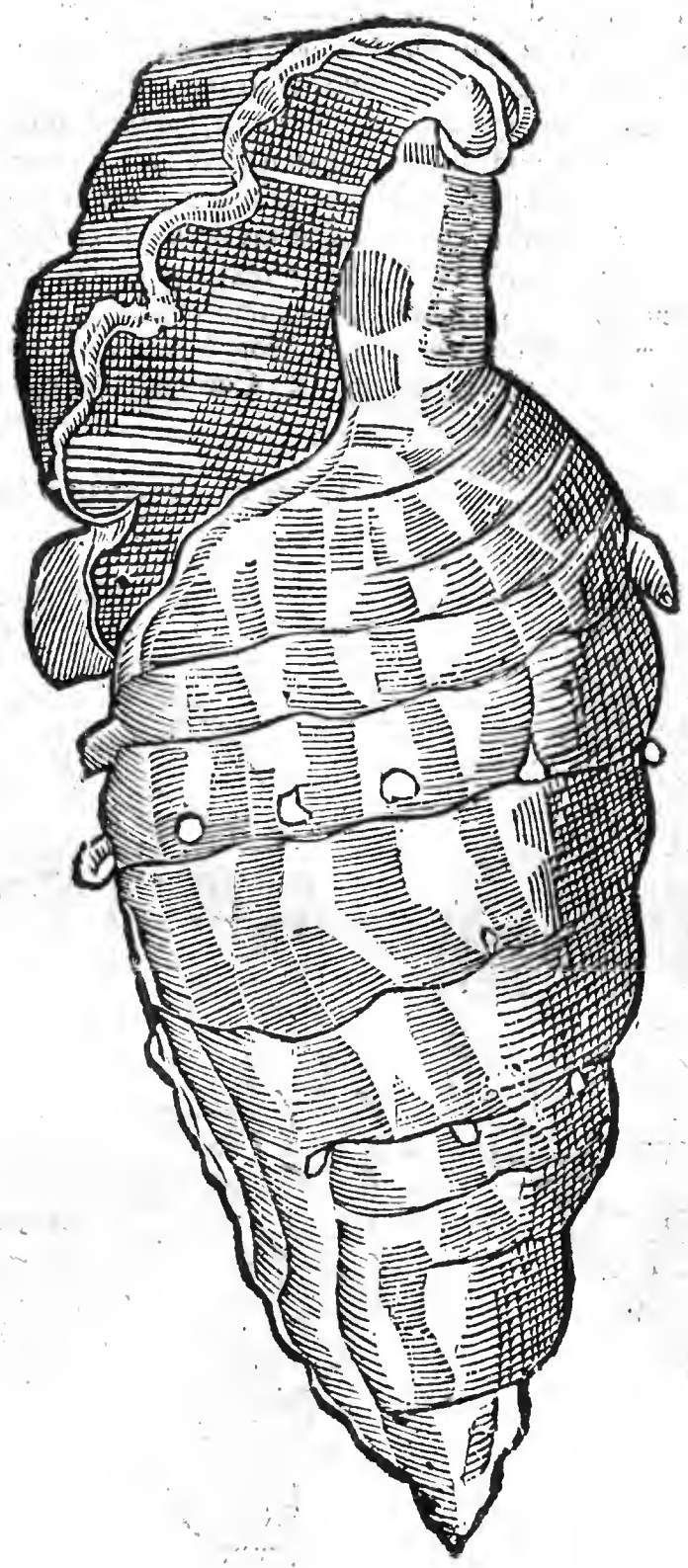
Diosc. cor. rectus.

Buccina Rondeletij.

Buccina Rondeletij alia.

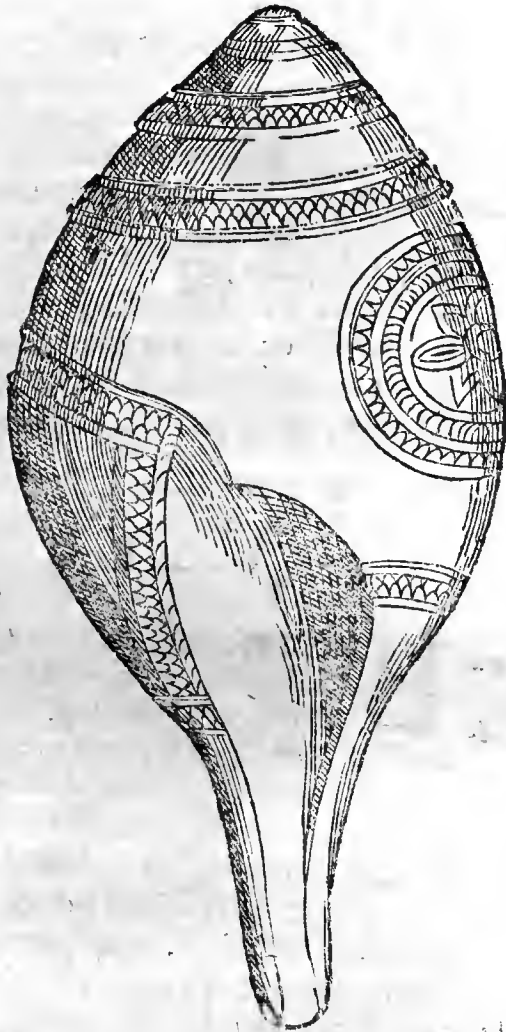
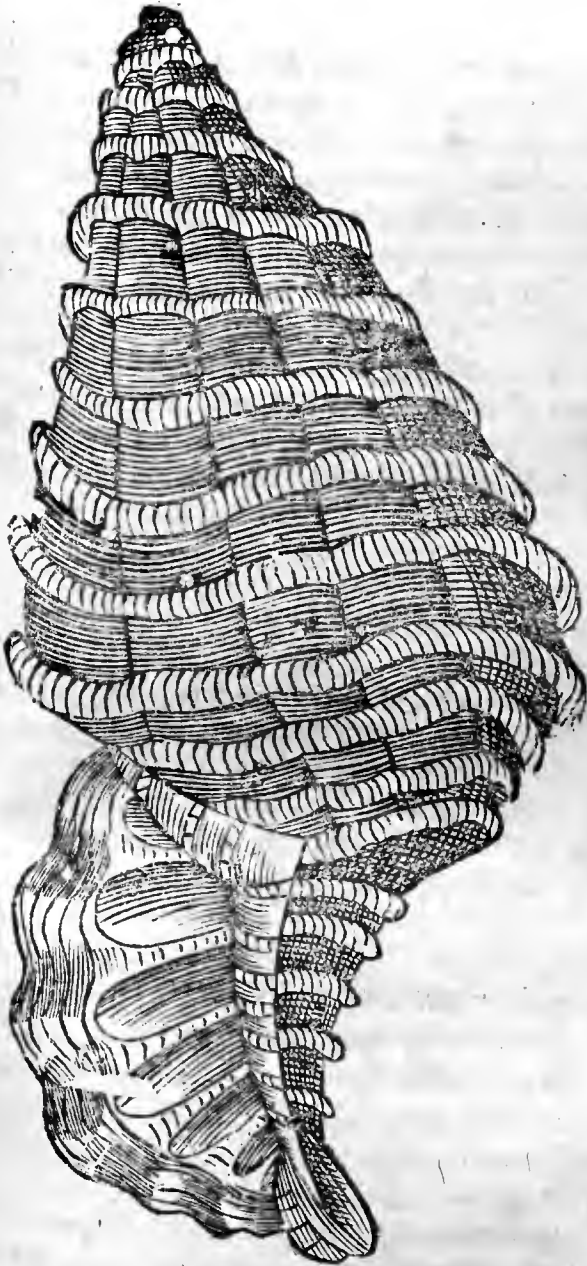

Vlysis Aldrouandi
Buccinum Zoographi.

Buccinæ alia species.

*Buccina peregrina, colore & duritie
ferè marmoris æmulo, circulis
rotas æmulantibus.*

LOCVS. NATVRA. ÆTAS.

ARISTOTELES latere scribit Buccina, vt Purpuræ, canis exortu circiter dies
tricenos: sed Plinius, vt dixi, hoc de Muricibus dixit. Aitque Buccinum non nisi
petris adhæ-ere, circaq; scopulos legi: sed & hoc Aristoteles de Aporræde (Apor-
thaide) inquit Massarius, dicere videtur: quam Theodorus Muricem conuertit. Verba
Aristotelis hæc sunt: Natice saxi adhærescunt more Patellarum, & Aporrædum siue Mu-
ricum. Tempus viuendi Purpuris & Buccinis secundum Philosophum longum est, annos
enim circiter sex viuere tradit in quinto de historia, cap. decimoquinto.

*Li. 8. c. 13.
Canis exor-
tu latent.
Li. 9. c. 36.*

Ætas.

G E N E R A T I O .

*L. 5. hist. 15
Cap. 12.
Hyeme ab-
eunte gene-
ratur.
Vi fauificant*

PVRPVR Æ quomodo generentur, dictum est antè. Aristoteles buccinis eundem gignendi modum esse profitetur, idemq; tempus: Buccina tamen ante purpuras paulū generari paulò antè dixerat: purpuras nimitū verè, buccina hyeme abeūte. Eodē autore semen ad generationem nullū habent, & quomodo quasi à feminali natura humores quosdam mucosos emittāt, in purpura dictum est ex eodem. Illa enim coagmen- tatio fauo similis tanquam purgamentum tam purpuris quàm buccinis euenit: nam bucci- nis quoque fauificare in more est, vt ibidem diximus: quod sanè hoc pacto faciunt. Oua sub lapide prona parte oblonga, albaq; deinceps pendentia disponunt, quæ ita disposita faui nomen habent, ab apum similitudine. Supini autem sub lapide stabulantur, cum faui- ficant: quo verò tempore fauos extruunt, si incoquantur & abscindantur, ova intrā conti- nere comperientur: quæ saluatio lentore lapidibus & cautibus ferrumināt, vt inde deci- dere non possint: quod tam magno artificio construūt, vt nihil coaceruatum esse videatur.

V S V S I N C I B I S .

*Ori grata
carnes.
Stomacho cō-
ueniunt.*

BVCCINORVM carnes, inquit Dioscorides ori gratæ sunt, & stomacho vti- les, sed aluum non molliunt. Archigenes apud Galenum, ex testaceis, stomachis maximè conuenire tradit buccina, & purpuras. Bellonius buccina & purpuras Massiliæ, Genuæ, & Venetijs ait in cibis experi, sed buccinæ carnem purpuræ carne du- riorē esse. Apud prisicos in pretio etiam fuisse inducor vt credam. Charmus enim Syra- cusanus inter cæteras parcemias seu hemistichia, quæ de vnoquoque ferculo in promptu habebat, de buccino hoc vsurpabat

Καίρις κήρυκας δις ἀγγελοι,
ex Homero videlicet, qui de præconibus in exercitu hæc verba protulit: à quibus etiam G conchæ istæ marinæ, præconum suo cum instantur, sono fungentes vice nomen sumptē- runt. Alexis etiam buccina, cochleas & bulbos inter cibos celebrat apud Athenæum, Ve- nerem stimulant: præferri autem colla eorum video. Diphilus enim Pinnae, inquit, vti- nam cient, difficile concoquuntur, & similiter buccina, quorū colla (τραχηλοι) stomacho conueniunt, sed difficulter concoquuntur, quam obrem ijs qui stomacho infirmo sunt, con- ducunt, difficulter etiam excernuntur, alunt mediocriter. Papauera verò eorum circa su- dum tenera sunt & facile corrumpuntur. Hicesius quoque, buccinorum colla, inquit, sto- macho apta sunt, & minus alunt, quàm musculi, chamæ, pectines. Profunt ijs quibus est imbecillus ventriculus, ac quibus nō facile cibus ad interiora ex aluo digeritur, quoniam vix corrumpuntur. Nam quæ in confesso est facile coqui, è diverso incōmoda sunt eiul- modi ventriculi affectui, quia paruo negotio ideo corrumpuntur, quod tenera sint ac sta- tim dissoluantur, (liquentur & in chyli naturam vertantur, sed prauis & improbi,) Quam- obrem horum papauera (excrementa in omnibus ferè testaceis, quæ membrana continen- tur ad extremā ferè testæ partem, esu suauiora reliquis partibus) quæ stomacho valentior non conueniunt, debiliori ventriculo congruunt. Alunt magis & deliciaiora sunt purpu- rarum quàm horum papauera, sed acriore, insuauiore, & ad schyllam magis accedente gu- stu, qualis est totius conchyl. j. Exactius omnium Xenocrates de buccinorum alimento scripsit in hæc verba. Buccinæ sunt duriores purpura; & magnitudine ac loco differunt: triplicisq; vires habent testæ, colli & excrementi in testa contenti. Nam scabra substantia piscis aluum sistit ac præcipuè si assetur: contrā magis facit elixa. Collum earum aluum si- stit, difficulterq; concoquitur: idcirco ex sinapi, vel aceto, aut liquore, aut pipere corrigere ipsum debent, qui eodem vescuntur. Aqua denique quæ ex eis emanat, calefacta ventrem subducit: cum eo verò excremento quod testa continetur, cocta, magis gilua fit, & piscis qualitatem præfert: si verò totę decoquantur, maiorem sistendi vim habebunt: & sicim of- ferent; quidam verò eas elixantes læuigant, & eque ac vrticas condiunt, fiuntq; ori gratæ. Luna ex oriente plenæ & astate graciles.

*Colla præfe-
runtur.*

Papauer.

*Imbecillis
Stomacho
profunt.*

*Testæ vis.
Colli.*

*Aqua ex eis
emanantis
vis.*

V S V S

VSVS IN MEDICINA.

AETIVS in cura colici affectus à frigidis & pituitosis humoribus, ex ostreorum genere purpuras & buccina reliquis preferenda scribit. Trallianus buccina etiam inter alia testacea enumerat, quæ rarò & modicè voluptatis gratia offerre tympanicis conuenit. Et in Cardialgia, Cibaria (inquit) conueniunt, quæ non facile alterentur & concoquantur, & mordacibus, acribusq; humoribus resistere possint, vt sunt astaci, peccunculi, cerycia, id est, buccina. In dolore etiam oculorum ex bilioso & acri influxu, ægrum vesci iubet alimentis mitibus, minimè mordacibus & incrassantibus; inter alia si xnpuxiois. Item in purulentis, si falsus humor est, pectines aut buccina aut astacum dare non esse alienum asserit. Enumerat verò etiam buccina inter cibos, qui succos vitiosos generant, podagræ pituitosæ præcessores. Nicander Strombos, pectines, buccina in cibo contra dorycnium celebrat, & Kiranides contra cicutam. Galenus aliàs inter abstergètia, quæ pilos attenuant, buccinorum aliorum uè ostreorum testas vstas cõnumerat; aliàs vt ne cui penis arrigi possit; buccinum vstum lotio bouis castrati extingui iubet: hocq; in cibis aut potionibus vti quod verò remanet in vase reponi. Ad oris terros absq; vlcere odores, ex eodẽ: Ex ostreis, purpura & buccino cum myrrha vtuntur quidam: cumq; cubitum eunt aceto acerrimo colluunt. Ad parotidas emplastra quædam molliora fiunt, vt idem Galenus alibi tradit, cerati forma, ex butyro vel oesypo conflata, ostreis aut buccinis aut purpuris vstis additis. Ibidemq; nimirum in libris de compos. med. secundum locos Archigenes aduersus idem malum buccina marina, aut purpuras vstas melle aut axungia excipi & imponi iubet, vt confestim discutiantur. Ait etiam, buccina, purpuras, & ostrea, vsta conuenire indurescentibus, ac vetustis inflammationibus. Ad choerades discutiendas, Hippocrates quidam, cerycia marina vri iubet, & cum melle cocta cataplasmatibus instar imponi. Ad alopeciam & omne defluuium capillorum alphonq; diuturnos, hoc mirabile habet Nicolaus Myrepsus: Buccina vsta & trita in oleo veteri sufficienti subigito, & ad glutinis crassitudinem reducito: raso prius & fricto, illinito. Ad auris dolorem à colore, ex eodem: Viua buccina in oleo elixa illine. Hoc enim naturalem, inquit, quandam vim in se obtinet. Galenus præterea ad ephelidas & lenticulas, purpuras & buccina, vbi expiscatus fueris, iubet in ollulâ conijci, & in furnum assanda mitti, deinde ex melle tritis vti. Et apud Aetium quoq; medicamentis ad impetigines miscentur restæ buccinorum vstorum. Testatur Zoographus vulgus apud Germanos inferiores & oceano vicinos contra tussim, inanem præsertim & puerorum, potum solitum è buccini, vel cochleæ marinæ (Kinckhorn ipsi nominant) concha haustum prodesse putare. Ioan: Guinterius Andernacus buccina ex succo limonum detricta ad genas mulierum dealbandas commendat, præsertim si aliquid argenti viui sublimati vt barbarè vocant, isdem inieceris. Paulus Aegineta in suis succedaneis, item Galenus buccinorum loco ostrea substituunt: Dioscorides verò mitulos crematos eundem buccinis effectum præbere scribit: nec non buccina cremata eadem præstare quæ purpuræ, sed vehementius vrere, si quis salis plena fictili crudo adurat: dentificio conuenire: ambustis vtiliter illini, quibus solui medicamentum non oportet: nam posteaquam vulnus cicatricem duxerit, ipsum in testæ modum indutatum, sponte sua decidere. Fiari denique etiam ex buccinis calcem.

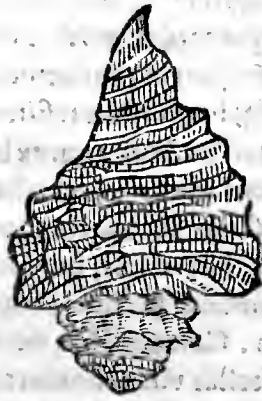
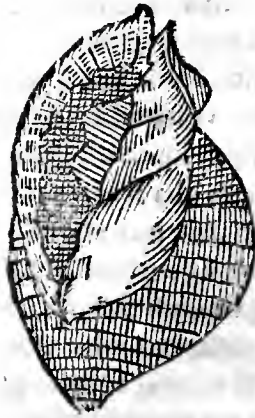
*Ad Cardialgiam.**Ad oculorũ dolorem.**Contra dorycnium, & cicutam.**Ad penem arrendũ.**Ad oris terros odores**Ad alopeciam.**Ad Auris dolorem.**Contra tussim.**Ad ambustia.**Galx:*DE BUCCINO PARVO
& Striato. Rondeletij. Cap. VII.

DINTER buccinorum genera, inquit Rondeletius, hæc duo reperi, paruũ, lineis frequentibus asperiusculum: vt fortasse illud sit buccinũ Plinij purpura minus, ijs quibus vetustior Plinij lectio non placeat: neq; succo neq; partibus internis à superiore differt. Alterum huic simile est, nib quòd lineas prominentiores habet, & transuersas, vt striatum merito dici possit. Est & testa spissiore duriorq; que. Habet hic præter duas Rondeletij icones, duas alias paruas, admodum inuicem differentes, ex Zeographo, vnam ab eo ad nostras conchas effictã, alteram cum duabus mucronibus: quales ego etiam inter turbines depingam cum purpuram ferre dubitem. Addidi denique & ego Buccini parui genus, quod à Rondeletij paruo buccino parum differt.

Buccina Plinij minor.

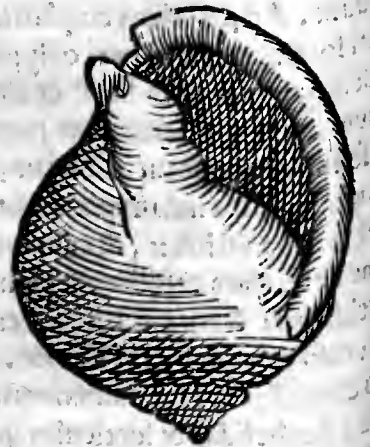
Buccinum paruum & striatum Rondeletij.

Buccina striata alia Zoographi.

Buccini parvi genus Zoographi.

Buccina parua alia authoris.

DE MURICE. Cap. VIII.
ÆQVIVOCA. SYNONYMA.

Murex multa significat.

Murex pro purpureo colore.

Pro colore ex murice.

Li. 22. c. 2.

Lib. 1. de plant.

Pro Purpura.

Pro asperitate.

Muricata cacumina.

quid.

MUREX, inquit Rondeletius nomen est polysemum. Significat enim in primis non solum Buccinum, ut nonnulli voluere, siue Cerycem, sed & Purpuram, ut recte iudicauit Hermolaus, nec non etiam Conchylum propriè dictum, ut mihi videtur, quâquam in hac significatione in promptu non sit autoritas aliqua veterum: cõiicio tamen id inde quod Murex passim accipitur pro omni purpureo colore, sitne vel Purpuræ, vel Buccini, vel Conchylj: idem enim est tinctum esse Murice, quod tinctum esse Purpura vel Cõchylio. Atq; in hac significatione Muricem mihi accepisse Plinius videtur, dũ ait: Trisalpin a Gallia herbis Tyrium atq; Conchylum tingit, omnemq; alios colores: nec quarit in profundo Murices. Ita quoq; Scalger, ostendens animalia nonnulla nunquam mutare locum: quale est, inquit, Muricem genus, adherens saxi, nobile diuini carmine Maronis. Sumi verò priuatim pro Purpura constat ex hoc Martialis:

Sanguine de nostro tinctas ingratis lacernas

Induis, & non est hoc satis, esca sumus.

Indeq; & Murex Tyrius à Virgilio dicitur:

— Tyrioq; ardebat Murice lena.

Et ab Ouidio Phocaicus. Neq; aliam ob causam Murex pro asperitate sumitur: Purpura enim acutissimos inter cetera Testacea aculeos habet: ita Virgilius dixit:

— Et acuto Murice remi

Obnixi crepuere.

Sic quoq; carduis muricata dicuntur cacumina, id est, aculeata. Ita quoq; Murices vocantur machinula ferrea, dolosa, tetragona forma, quæ in quamcumq; partem

A partem incubuerint, vnum aut plures aculeos infectos protendunt. Meminit Q. Curtius his verbis: Non quidam transfuga nunciat regi murices ferreos in terram defodisse Darium, qua hostem equitem emissurum esse credebat. Meminit & Valerius Max. de Scipione Aemiliano: Suadentibus quibusdam, vt circa mœnia vrbs, quam obsideret, ferreos murices spargeret, ne subita eruptione hostes impetum in præsidia nostra facere possent. Vocantur à Græcis *τριβυλοι*, vt rectè annotauit Budæus, vt & herbæ quædam muricatis similiter seu mucronatis pericarpis, vna terrestres, altera aquatica. Erant verò vt apud Hieronem est videre tria muricum genera, quibus in militia præsci bellatores utebantur, nempe ferrei, quos dixi, item lignei, & labdarei: sed & ferrei ignem artificiosum ferentes, quibus mucronibus suis vbicunque iactati fuerint, affiguntur, & flamma quam gestant, locum, cui affixi sunt, comburunt, de quibus etiam ignem ferentibus idem Hieron meminit: ex his duo postrema, præsertim tertium, vsque in hodiernum diem in vsu sunt. Ex quo arbitror M. Catonem ceu fuisse forum muricibus sternendum, quod scilicet Plutarchus in libro de scœnore esse ait *ἀσεβῶν χωρῶν*, hoc est, impiorum regionem. Vfus erat eiusmodi muricum vel similium in tormentis, quod me docet A. Gellius, de morte Attilij Reguli agens: Tuditanus, inquit, somno diu prohibitum, atque ita vita priuatum refert. Idq; vbi Romæ cognitum est, nobilissimos Pœnorum captiuos liberis Reguli à Senatu deditos, & ab ijs in armario muricibus præfixo destitutos, eademq; insomnia cruciatos interijisse. Cùm itaq; purpuris acutissimi sint aculei, has potius murices, quàm buccina priuatum, vocandas arbitraret, quanquam murices ceryces vertat nonnunquam Plinius: nec placet eorum iudicium, qui propriè solum buccinum significare volunt: buccino enim qui aculei? Appelloq; vnà cùm Rondeletio murices, qui & turbinati sunt, & longos firmosq; aculeos siue clauos habent. Probo item Perotti etymum qui murices dici existimat ab asperitate murorum. Sic quoque Isidorus, *murex*, inquit, cochlea est maris dicta ab acumine & asperitate quæ alio nomine conchylium nominatur, propter quod circumcisa ferro lachrymas coloris purpurei emittat, ex quibus purpura tingitur, & inde ostrum appellatum, quod hæc tinctura ex testæ humore elicitur. Non probo verò eos qui à Græco vocabulo *μυρική* latinum murices desumptum conijciunt, ex quibus sunt Bellonius, & Zoographus. Præterea præter buccinum concha Venerea muricis nomine comprehenditur à Plinio, vt dum scribit muricem latiore purpura, neque Caspereo, neque rotundo, neque in angulos prodeunte rostro, sed simplice concha, utroque latere sese colligente. His enim verbis concham veneream descripsit, vt suo loco patebit. Pro buccino accipi ab eodem, cùm in purpura, tùm in buccino dictum est. Idem Plinius deniq; muricum generis esse scribit, quæ vocant Græci *colycia* (alij *corycia*) turbinata æquè sed minora multo: efficaciora etiam & halitum oris custodientia. Athenæus verò hæc (inquit Hermolaus) non muricum, sed chamarum generibus contribuit, easq; in Macedonia *κορυκίας* dici, Athenis *κρυκίς*, in cætera Græcia tracheas, hoc est asperas vocari prodit: quod & Plin. secutus ferè, alicubi videtur, sic ille. Noster Plinij codex sic habet, Muricum generis sunt quæ vocant Græci *colycia*, alij *corythia*, turbinata æquè, sed minora multo. Hermolaus *corycia* suspicatur legendum, quod Athenæus scribat, *chamæ generis* quoddam Græcis vocari *κορυκίς* in Macedonia, quas Athenis *κρυκίς* dicant. Sed muricum & chamarum genus diuersum est. Hoc etiam animaduertendum, inquit Zoographus, post corophia, aut potius corythia in verbis Plinij, commatis non puncti notam esse signandam, vt per appositionem mox sequatur, concharum genera. Vuottonus tamen corythia (sic enim legit per y. non coriphia) à colycijs corythijsuè non distinguit. Congenitima iudicantur coryphia: Suntq; ori & stomacho grata: aluumq; & vrinam cient, atque oris bonum reddunt odorem. Copiosius alunt iurulenta, assa verò dura sentiuntur. Horum papauer buccinorum more stringit potius. Iam verò muricem colorem purpureum (nimirum quemlibet, purpuræ, buccini, & conchylij) Nonius significare scribit. Et sacrum muricem apud iurisperitos ideo nonnulli dici volunt, testante Cælio, quia eo inficerentur vestes Imperatoriæ.

Horatius: *Tebis Afro murice tincta vellunt lana.*
Præcipuè tamen colorem purpuræ significat: quare & apud Cælianum legitur, vt Baysius citat, Murices quoque purpuræ vium præstant, in Tyro nobiles. Horatius in epistolis:
Muricibus Tyrjs iterata vellera lana.
Ouidius quoque Tyrium muricem de purpureo colore dixit:
Nec qua de Tyrio murice lana rubet.

Lib. 4.
Murices ferrei.

Tribali herbe.

Muricum bellicorum tria genera.

Lib. 6. Attilij Reguli.

Murices quæ propriè sint.

Etymon.

Lib. 12.

Orig. 6.

Contra Bellon. & Zoographum.

Lib. 9. c. 25.

Concha Venerea descriptio.

Colycia muricum generis.

Lib. 32. c. 7.

Plinij locus notatus.

Pro colore.

Sacer murex cur dicatur iurisperitus.

Item alibi: *Phocæico bibulas tingebat murice lanas.*
Virgilius, *Ipsæ sed in pratis aries iam suaue rubenti*

Καλχη.

κόχλος.

Καλυξ.

Murice. Et alijs in locis, quæ uti etiam aliorum auctoritates cum sint innumeræ, superuacaneum fuerit citare. *Καλχη* dixi esse florem vel animal, quo tingitur purpura, scilicet ex Scholiaste Nicandri, qui præterea in hunc eiusdem poetæ locum: *ερόμβων δὲ πολὺ πλῆθος, ἢ ἐπὶ κάλλης Κυραφ.δος*, annotat *κάλλη* esse speciem *πορφύρας*, id est, Purpuræ qua mulieres tingant *κάλλιον*; vnde *καλαίνειν, τὸ πορφύειν*. Scholiastes Sophoclis dicit esse *κόχλον*. *Κόχλος* autem sunt, qui velint esse pisces à Latinis *Muricæ* appellatum, diuersum à purpura. Vt cunque sit, *καλχη* non male exponitur purpura (intelligo autem de pisce) quam & *καλυξ* vocari tradit Hesychius: nam de *καλυξ* loquens, ait: *σημαίνει δὲ καὶ τὴν θαλασσίαν πορφύραν.*

GENVS. FORMA.

Contra Perostium.
Murices inter Cochlas numerari.

Muricis epitheta.

PEROTTVS purpuras inter conchas potius enumerat, muricem inter ostrea ob scabritiæ corticis: quod idcirco non laudat Zoographus, quoniam scabrities testarum longè diuersa est, in ostreis superficie tota exasperata, in muricibus verò & purpuris eminentibus per interualla aculeis quibusdam. At verò nullo modo accipiendam esse eam opinionem ex superioribus liquere potest, in quibus muricem de purpura quoque sumi determinauimus: approbauimusque iudicium Rondeletij, qui murices longos & firmos aculeos habere voluit, quod Plinius quoque comprobare videtur, dum ait: Firmioris iam testæ murices & concharum genera. Sed cum buccina, quæ & ipsa murices Plinio vocantur, aculeis careant, ac tantum obtusa habeant tubera, existimo, ut antè etiam dixi, muricem præcipuè purpuram significare ob allatam rationem. Præterea epitheta muricis cum purpuræ præcipuè conueniunt ut Afer, Tyrius, Sidonius, Getulus, Baianus, Phocæcius, Tarentinus, Assyrius, Oebalius. Ab hisce enim locis purpuram celebrati in purpura dictum est: cætera verò epitheta quæ à colore petuntur, ab buccinum quoque minus quam ad purpuram extenduntur (Purpuræ colorem ex Plinio, buccini colori prætulimus.) ut *fulgens, suaue rubens, olidus, auratus, sacer, radiatus, stellans, rutilus, ardens, purpureus, purniceus, flagrans.* Murex verò intortus Valerio Flacco, meo iudicio buccinum est, in Argonauticis.

DENOMINATA.

Scolymo muricata cacumina

Muricati gressus qui Muricatim

MURICIS nomen ad aculeos plantarum quoque extendi, quod supra annotabamus, habemus apud Plinium, qui Scolymo muricata cacumina esse dixit: & alibi, carduo cum satiuo, tum syluestri, folia, inquit, pauca, spinosa muricatis cacuminibus. Muricati gressus Fulgètio, sunt formidulosi & pauendi. Intuentur (inquit) arua, quibus adhuc impressæ bellantium plantæ, muricatos (quod aiunt) sigillauerunt gressus. Muricatim, aduerbium, inquit Budæus, est conuolutim, in modum muricis: sic Plinius, vertice dixit muricatim intorto, quod Columella, margine in mucrone emisso. Colores, muriceus, ostrinus, conchyliatus, à Thyletio nominantur cum purpureo. In Codice Iustiniani libro vndecimo, titulo de monetarijs & murilegulis, murileguli Budæo dicuntur, quasi muricarij à muricibus legendis.

VSVS IN CIBO.

Salsedone existantur.

Stomachum roborant.

XENOCRATES, ut in interpretatione Ioannis Baptistæ Rasarij legitur, murices scribit esse salsos, virosos; verù succurri eis liquore Cyrenaico, ruta & aceto: ventrem turbare, vrinam ciere, ori ingratos, concoctu difficiles, obstruere crasso sanguine, pituitam gignere, & magis adeo recentes: idcirco parandos esse cum acrisibus, ut sinapi, erucaque: astos difficulter secedere, magnam sitim inuehere, grauareque: elixatos, contritos & conditos, minus virosos esse. Attamen conchula marina, purpura, & murices tanquam cibi stomachum roborantes laudantur.

cur à

A tur à Scribonio Largo composit. 104. & Celsus quoq; murices eibis stomacho aptis an-
numerat: item apud Macrobiū murices cum alijs conchis apponuntur in epulo, quo die
Lentulus flamen inauguratus est: deniq; apud Horatium legimus in Sermonibus.

Sat. 4. li. 2.

Murice Baiano melior (aliàs potior) Lucrina peloris:

Coquuntur autem murices & purpuræ, vt scribit Platina, eodem modo quo cætera con-
chylia.

VSVS IN MEDICINA.

MURICVM carnes appositæ, pilos in mammis tollunt. De malo quidem pilari
in māmīs qui voluerit, legat ea quæ in cancris fluuiatilibus diximus. Muricum
cinerē cum nominat Plinius (nā is ferè solus ex eis hoc nomine remedia præ-
scribit) ex testis duntaxat crematis cinerem intelligi vult Zoographus: id quod, inquit ali-
quando exprimitur, plerunq; omittitur. Semel tamen ad discutiēdas verendorū pustulas,
Muricum (inquit, nimirum Plinius) vel purpurarum testæ cinis cum melle prodest: effi-
caciū crematarum cum carnibus suis videtur autem eadem fermè vis & communis testa-
rum maris omnium cineri inesse: nisi quod efficaciorē ex durioribus solidioribusque te-
stis existimo. Et quoniam *μυρικός* Plinius aliàs murices, aliàs buccina interpretatur: reme-
dia quæ superiūs buccinis attributa sunt ex Græcis authoribus, muricibus etiam Plinianis
profus conuenire idem Zoographus existimat: mihi purpuris quoq; ea conuenire viden-
tur, cum scilicet purpuræ vnā cum muricibus non coniungit, vt aliquoties facit, nam sic
buccina intelligit. Mituli quoq; cremati eundem buccinis effectum præbent, teste Dio-
scoride: addit Zoographus, paulò ignauiorē: purpuræ verò & conchylia vndiquaque
similem. Pro buccinis ostrea substituit author antiballomēnon. Mituli quoque vt muri-
ces, cinere causticam vim habent, & ad lepras, lentigenes, maculas. Lauantur quoq; plum-
bi modo, ad genarum crassitudines & oculorum albugines, caliginesque; atq; in alijs par-
tibus sordida vlcera, capitisq; pustulas. Hæc Plinius, ex quo sequentia etiam remedia om-
nia, vbi alterius authoris nomen non addetur, decerpimus. Myaces cremati, vt murices,
morsus canū hominumq; cum melle, lepras, lentigenes sanant. Muricum cinis cum oleo
tumores tollit. Muricum vel purpurarum cinis vtroq; modo, siue discutere opus sit, siue
concoctos emittere, panis resistit: quidam ita componunt med camentum: ceræ & thuris
drachmas xx. spumæ argenti xi. cineris muricum x. olei veteris heminam. Capitis vlteri-
bus muricum vel purpurarum testæ cinis cum melle vtiliter illinitur, (item) conchylio-
rum: vel, si non vrantur, farina ex aqua doloribus. Muricum vel conchyliorum testæ cinis
maculas in facie mulierum purgat cum melle illitus, cutemq; erugat, extenditque septe-
nis diebus illitus, ita vt octauo, candido ouorum foveantur (aliàs foveatur.) Muricum ge-
neris sunt, quæ voeant Græcicolycia, alij corythia, turbinata æquè, sed minora multo, ef-
ficaciora etiam & oris halitum custodientia. Parotides muricum testæ cinere cum melle,
vel conchyliorum ex mulso curantur: Testis cadi salsamentarij tusis cum axungia vetere,
muricumque cinere ex oleo ad parotidas strumasque vtuntur. Muricum cinis dentifri-
cium est. Sammonicus

*Ad pilos è
māmīs tollen-
dos.*

*Ad pudēdo-
rum pustulas*

*Cineris vis
caustica.*

*Ad canum
morsus.*

Ad lepras.

Ad tumores.

Ad panos.

*Ad capitis
vlcera.*

*Ad faciei ma-
culas.*

Dentifriciū.

Ceruino ex cornu cinis est aut unguis porca

Torrída, vel cinis ex ouis, sed non sine vino:

Muris aut solbi, vel bulbi ex unguis fauilla.

Mammæ muricum vel purpuræ testarum cinis cum melle efficaciter sanat. Carbunculos
de veretris exterminat muricum vel purpurarum in carbonibus vstarum: cinis cum melle
permixtus, vt Marcellus Empiricus ait. Plinius hoc remedio, efficaciorē si cum carnibus
suis crementur, pustulas verèdorum discuti scribit. Oleum cicinum cum cinere muricum,
sedis inflammationibus prodest, item psoræ.

DE MVRICE MARMOREO

Rondeletij. Cap. IX.

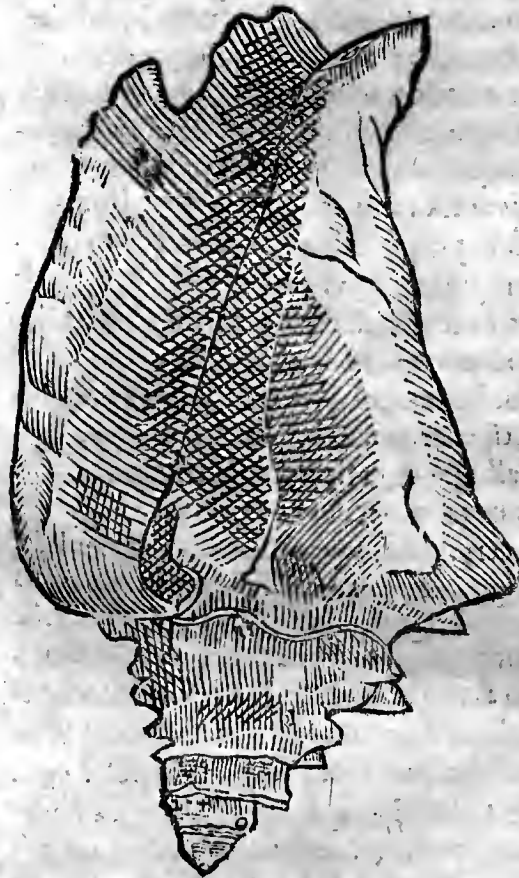
Nominisra.
110.
Testa scri-
ptio.

MVRICES, inquit Rondeletius, hic appello, qui & turbinati sunt, & longos firmosque aculeos siue clauos habent, quos, vt internoscerentur, quam maxime proprijs nominibus potuimus, distinximus. Eum quem hic exhibemus, a candore duritiaque, qua marmor candidum æmulatur parte externa, marmoreum appellamus. Parte interna ex albo purpurascit. Testa grauis est, densa, solida, aculeis multis horres, figura inter buccinum & conchylum media, ampla, vt merito *δευροβυλος* dici possit, quemadmodum

Ad dentifri-
cia.

Murex marmoreus Rondeletij.

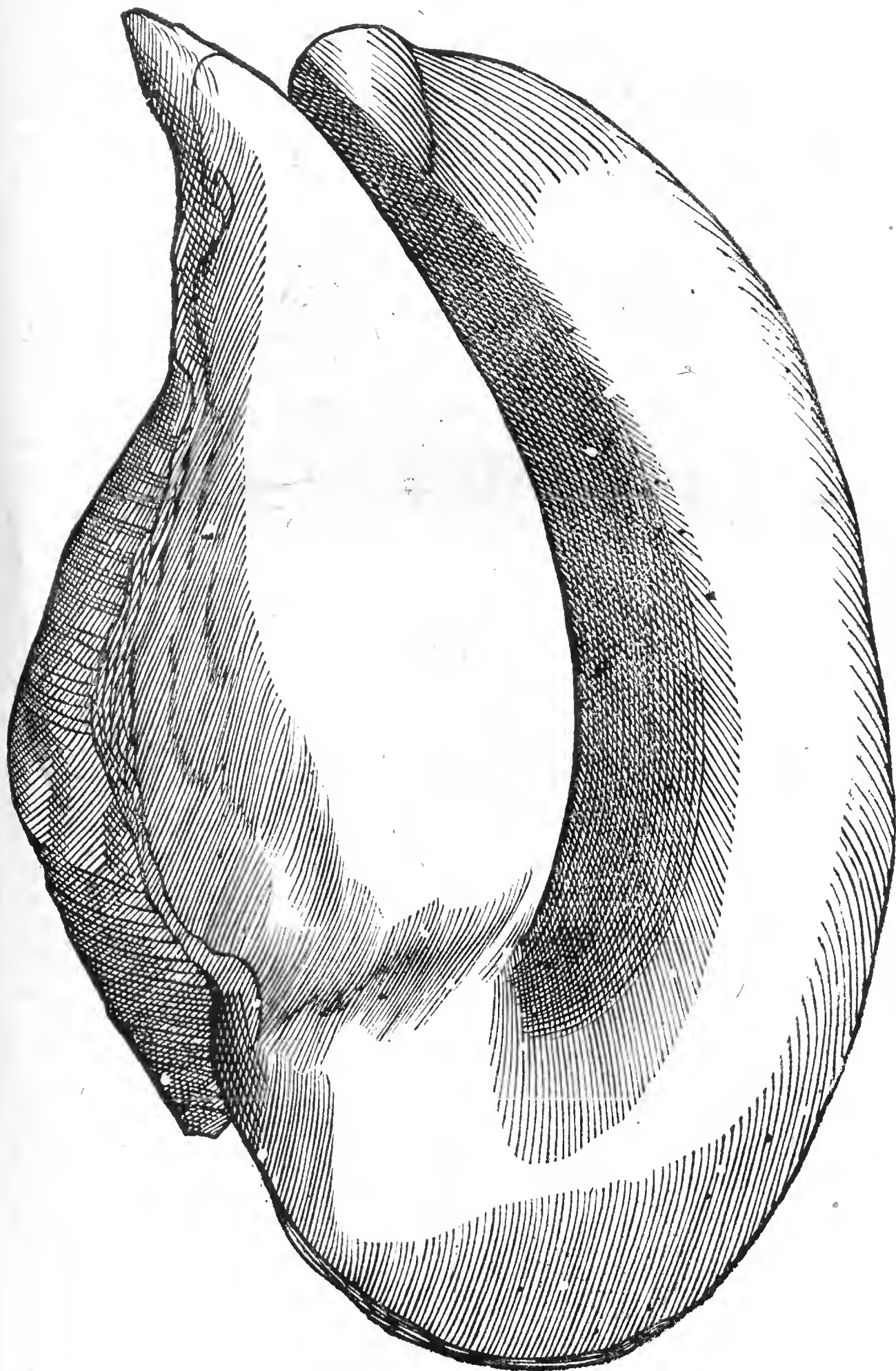
Alterius de-
scriptio.

Alterius for-
ma ex Zoo-
grapho.

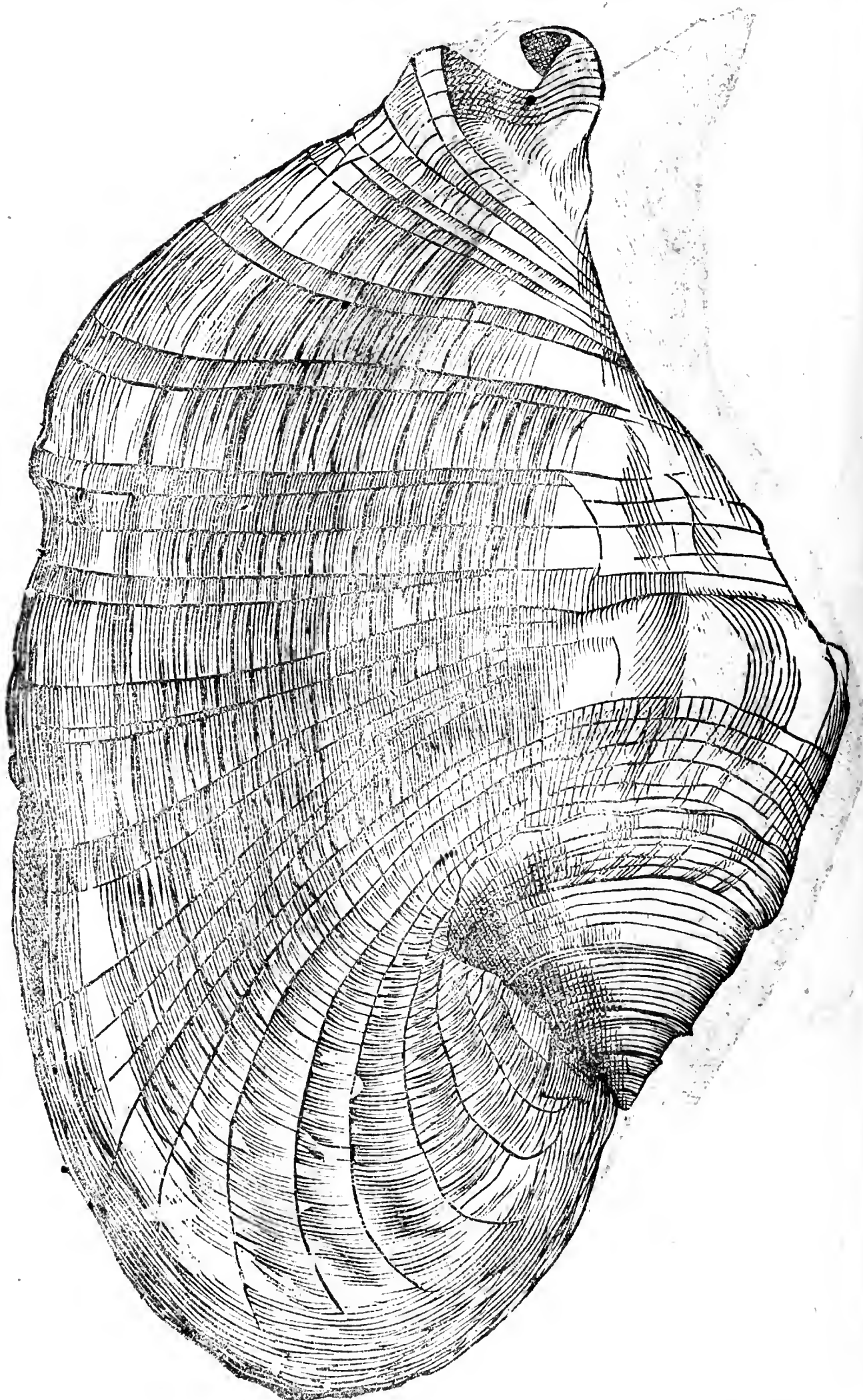
cis Orientalis, quam Venetijs se nactum scribit, & in ea margaritas quoque gigni, a quodam audiuisse, sed nescire se quam verè. Color forinsecus pallefcit, inquit, intrinsecus cù pulcherrimo splendore ex albo roseus est. Labrum exterius protendit se & dilatat in marginem: mucrones infra caput seu conum testæ duo magni sed obtusi prominent. In ipso cono parui admodum & subrotundi per spiras deinceps non aculei sed tumores visuntur. Addidi item ego alium marmoreum muricem, turbine acutissimo atque longo & exili, vndique striatum, aut potius vndatum. Habes deinde alios duos murices marmoreos, vnum item totum candidum; alterum purpurascens. Postremo loco datur marmoreæ duritiæ murex asperis mucronibus insignis, colore rubro, cinereo & albo, prona & supina parte depictus.

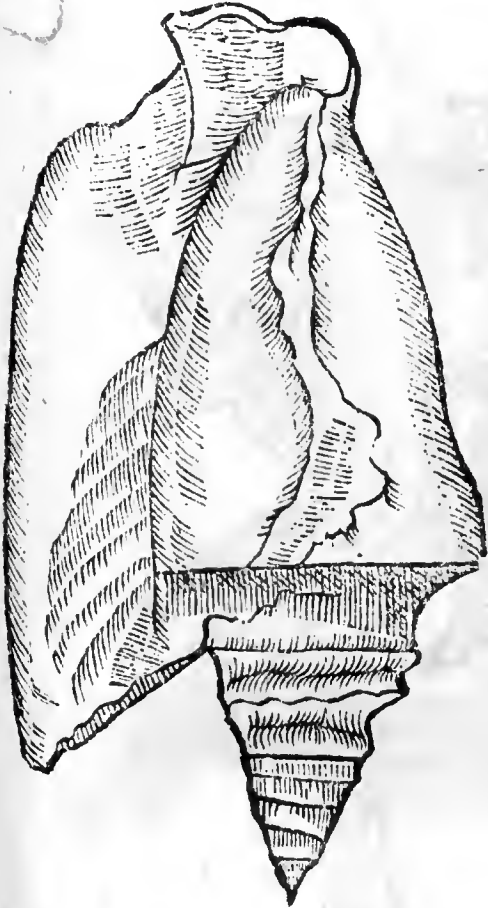
Murex marmoreus supinè depictus.

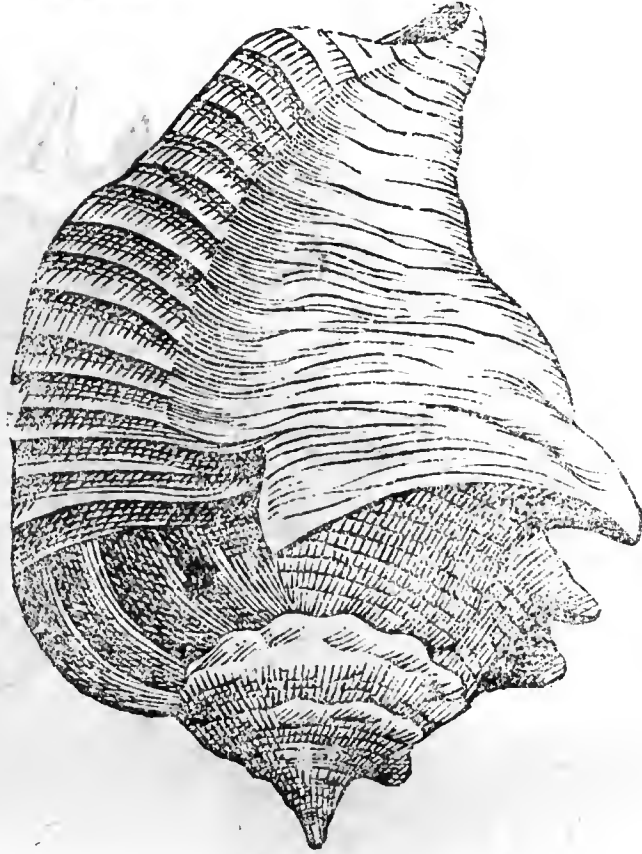
Murex marmoreus idem prona parte depictus.

Murex marmoreus Zoographi.

Murex marmoreus striatus, & virgatus.

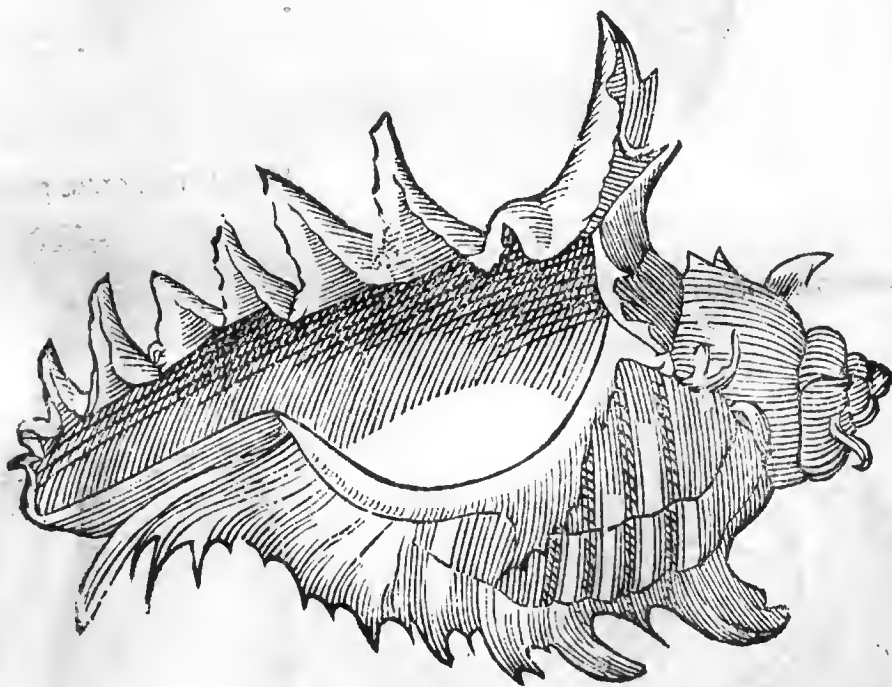
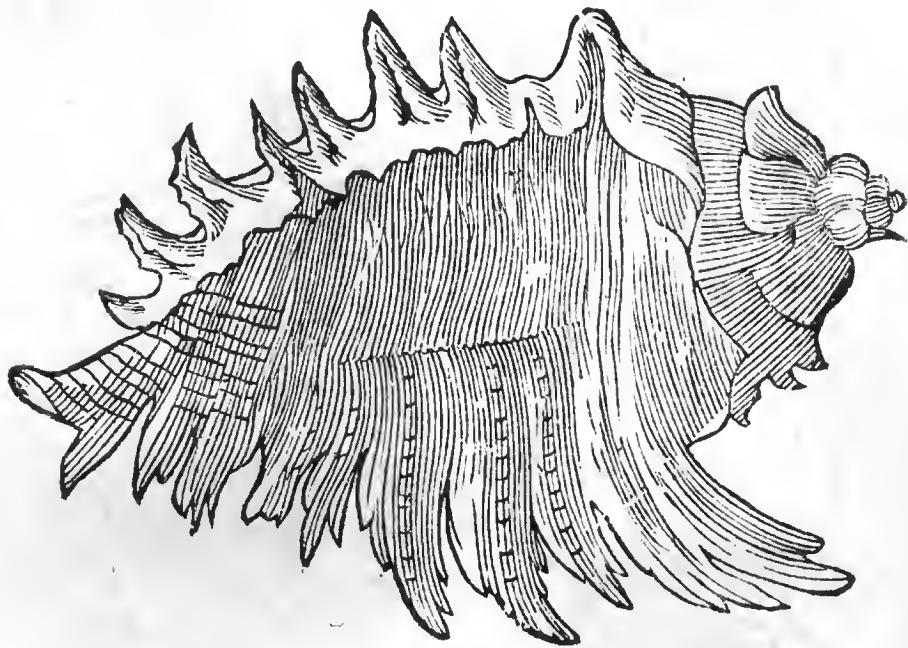

Murex marmoreus purpurascens.

Murex marmoreus candidus.

Muricis species appendicibus asperis, colore rubro, cinereo & albo, prona
ac supina parte depicta.

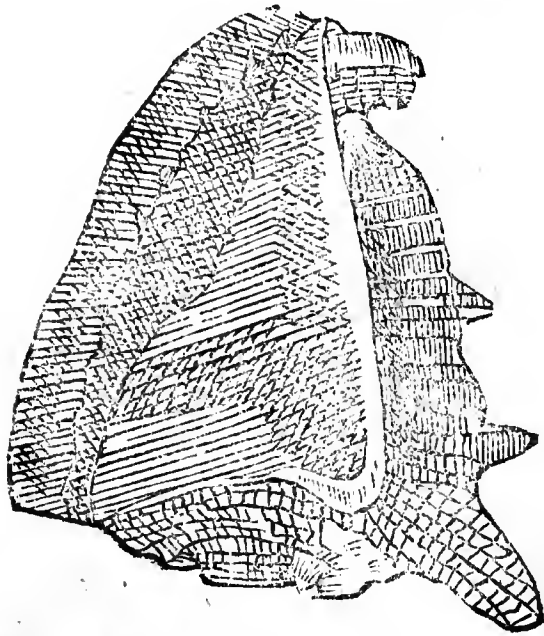
DE MVRICE TRIANGVLARI.

Cap. X.

HIC altera parte Murex, inquit Rondeletius, planus; altera ferè rotundus, sed ita vt vtrinq; duo sint latera, tertium plana pars efficiat, à qua figura, quæ huic propria est, triangularis iure dicitur: aculeos habet breues & firmos, vario est colore, foramen duplex habet rugosum, quo ob testæ amplitudinē & breuitatem, sonus editur grauis & tristis. Testa tota ad Chylij testam magis accedit. Operculum quum vritur, fumum emitit, ob id pingue aliquid habet. Quare in oleo amygdalino decoctum in aurium doloribus vtiliter vsurpatur.

Murex triangularis Rondeletij.

DE MVRICE LACTEO. Cap. XI.

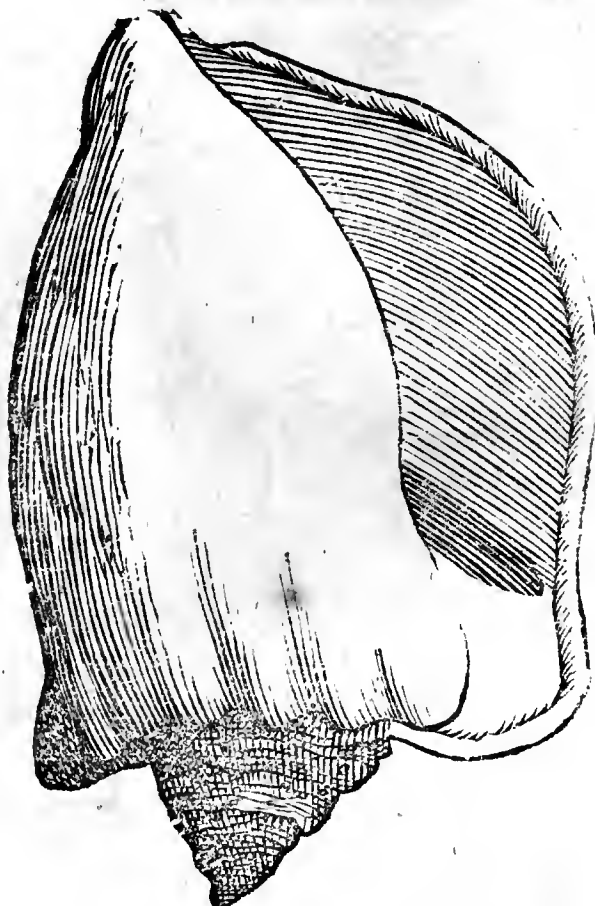
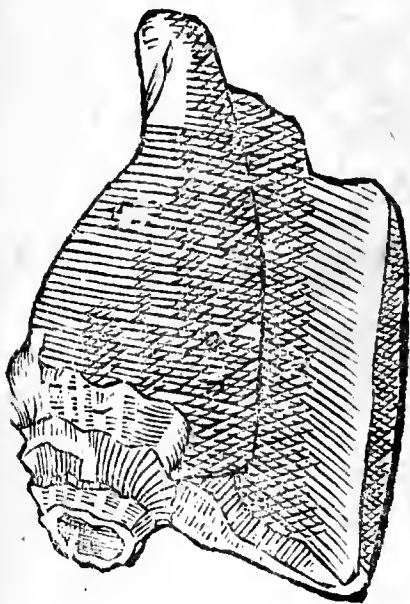

MVRICEM, quem hic ex Rondeletio repræsentamus, à lacteo colore, lacteum nūcupavit. Turbine, inquit, obtusiore est, quàm cæteri. Exochas & tubercula potius habet, quàm clavos siue aculeos. Testa ad fucos uti possumus Concharum Venerearum vice. Quem Lacteo ei Murici con- Caps. 52.
iunximus ceu vel eundem, vel saltem congenerẽ, exochas habebat paul- cap. 4.
lo longiores quàm monstrat icon Rondeletij, paucioresq; , ut potè ternas

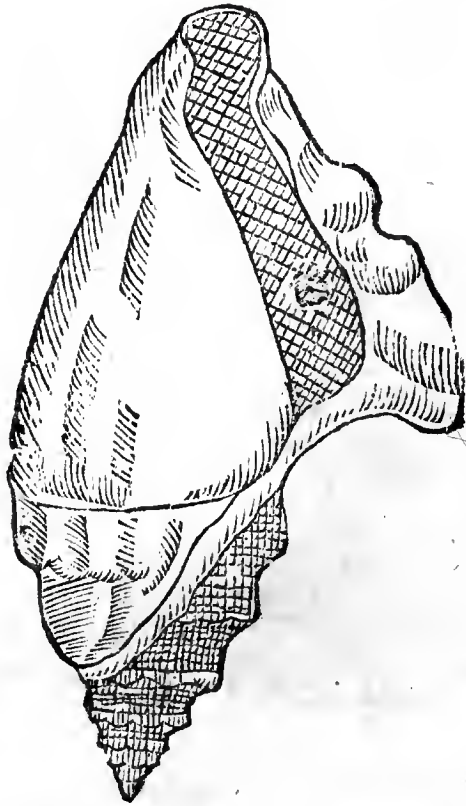
tantùm, præterea angustiori est foramine, quin & toto corpore, quod longitudine sua vix septem digitos transversales non excedit : postremò turben eius oblongum & in acutum desinens, ferè ut in turbinibus propriè vocatis, atq; in eo sex volutæ, exiguis tuberculis decoratæ. Addidi præterea alios duos, vnum turbine acutissimo, & amplissimo foramine. Alterum longè minorem turbine item acuto, mucronibus insignitum rectis, breuib; ob-
tusis, colore subcinereo.

Murex lacteus noster primus.

Murex lacteus Rondeletij.

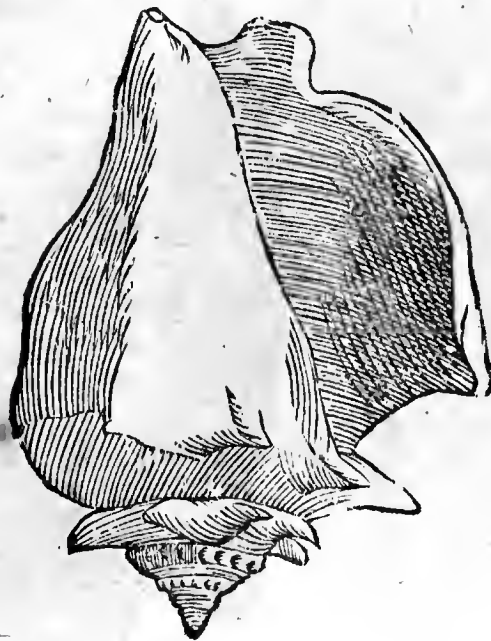
Murex lacteus authoris alius.

Murex lacteus authoris
tertius.

DE MVRICE PURPUREO Orthocentro. Cap. XII.

A Rubicundo colore, & rectitudine aculeorum Muricem, qui hic modò depin-
gitur, nominavi orthocentrum purpureum. Totus enim intrinsecus & fo-
rinsecus rubet, magis tamen intrinsecus. Turben verò eius candidat. Mucro-
nes habet duodecim rectos, robustosq; in sinistro quàm in dextro latere lon-
giores. Sex constat volutis, ac in ijs exigua quædam & obtusa habet tubercula.

Murex orthocentros purpureus.

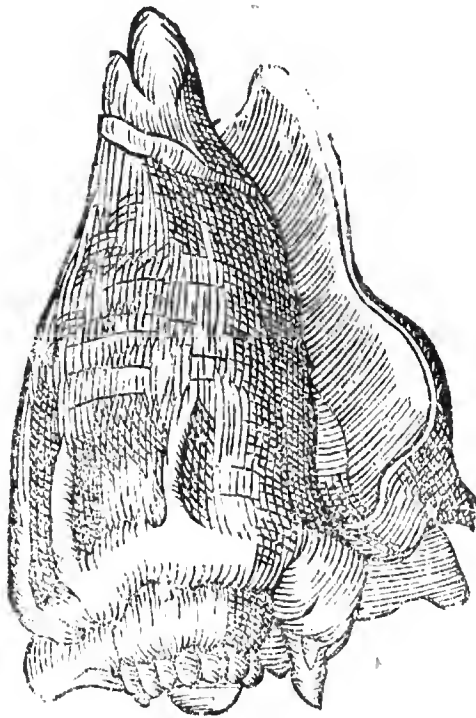

DE MURICE CORACOIDE
Rondeletij. Cap. XIII.

VT Anatomici, inquit Rondeletius, omoplatæ appendicem à rostri coruorum similitudine, coracoidem appellarunt, ita nos muricem hunc coracoidem ab aculeis infirmis & rostris coruorum similibus, à nota illustriore & huic propria nomen ponentes. Hæc ille. De colore interim & magnitudine nihil addit: unde albidum esse suspicor. NOMEN 110.

Murex Coricoides Rondeletij.

Murex Coricoides idem ex Zoographo.

DE APORRHAIDE
ex eodem. Cap. XIV.

PORRHAIIDVM duobus in locis meminit Aristoteles: Gaza murices interpretatus est. Natices (inquit) saxi adhærescunt more patellarum & muricum (ἀπορραΐδων) ac cæterorum generis eiusdem, nec nisi tegmine dimoto adhærent, quod velut operculum sibi persident. Vsum enim quem bivaluibus pars utraq; administrat, eundem altera exhibet turbinatus. Caro intus qua oris habitus. Modus hic idē muricibus ἀπορραΐσι.)

Purpuris, atq; omnibus generis eiusdem. Ex his sunt, qui dubitandi occasionem sumant, Caro.

siintnè aporrhaides in Muricum, an in lepadum genere. In lepadum quidem genere nec ab Aristotele, nec ab vlllo alio disertè ponuntur: duas enim duntaxat Lepadum species ponit Aristoteles, λεπάδα, & λεπάδα ἀγρία. Sunt tamen qui ex Lepadum genere esse inde effici purant, quòd lepadum more saxi adhæreant. Sed non rectè. Nam quamvis lepadum more adhæreant Aporrhaides, non inde tamen efficitur, eiusdem generis esse cum lepadibus. Etenim neritæ adhærent vt lepadæ, vt ibidem dicitur, tamen à lepadibus genere differunt. Quod si quem mouere debuit Aristotelis locus, in quo vnà cum lepadibus Aporrhaidum meminit, & is qui mox sequitur, ab ea sententia abducere debuisset, in quo cum purpuris & turbinatis Aporrhaides numerat. Τὸν αὐτὸν δὲ τρόπον ἔχει ταῖς ἀπορραΐσι, καὶ ταῖς πορφύραις, καὶ πᾶσι τοῖς τεύχεσι, quare aporrhaidem in turbinatorum genere esse cenleo, vt ex superiore Aristotelis loco diligentius animaduerso perspicuum est. Etenim

An Aporrhaides sint ex muricum an lepadum genere.

*vt faxis ad-
hereant.*

*Operculi
refus in tur-
binatis.*

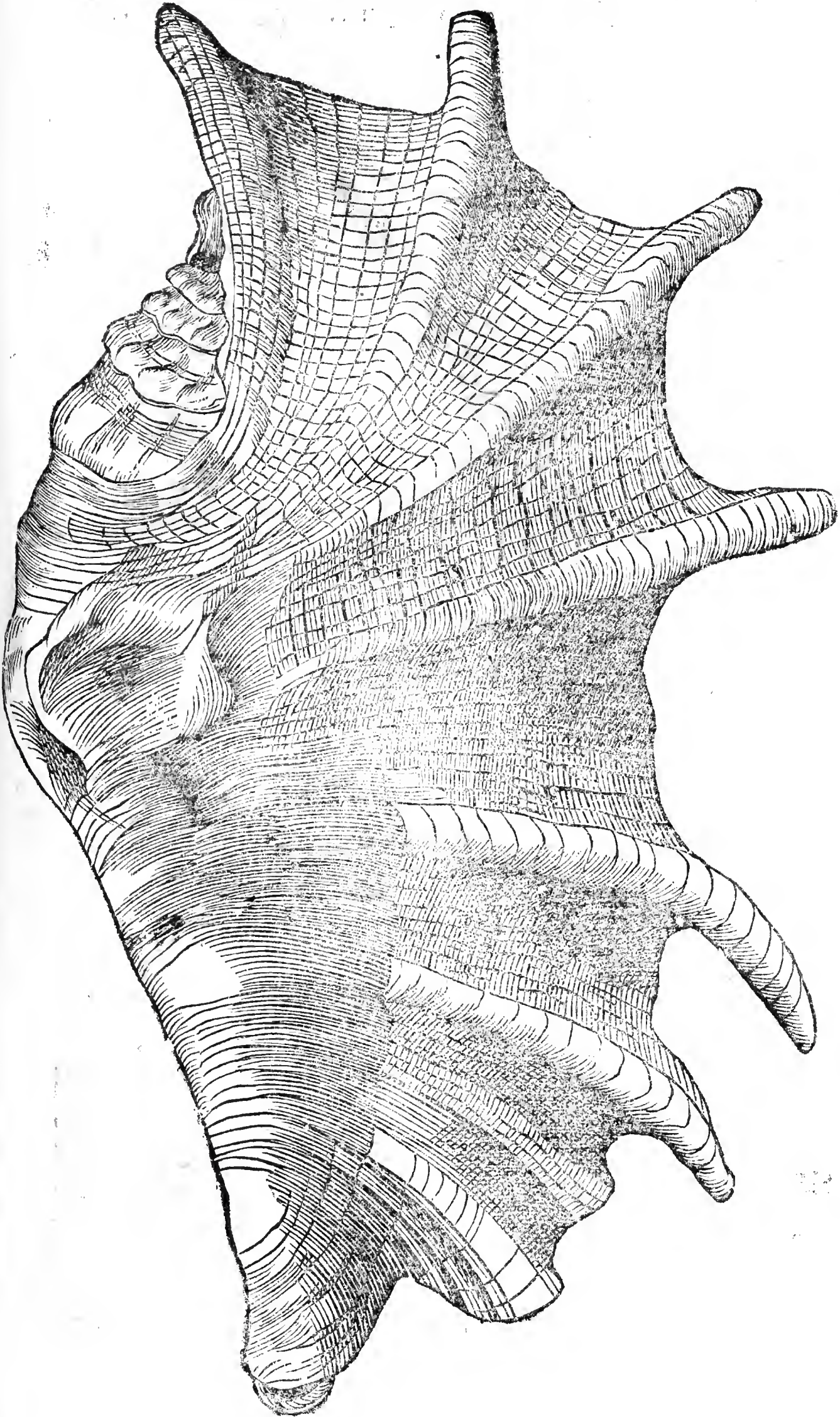
*Colyca esse
Aporrhaidem
des.*

*Plinius cor-
rectus.*

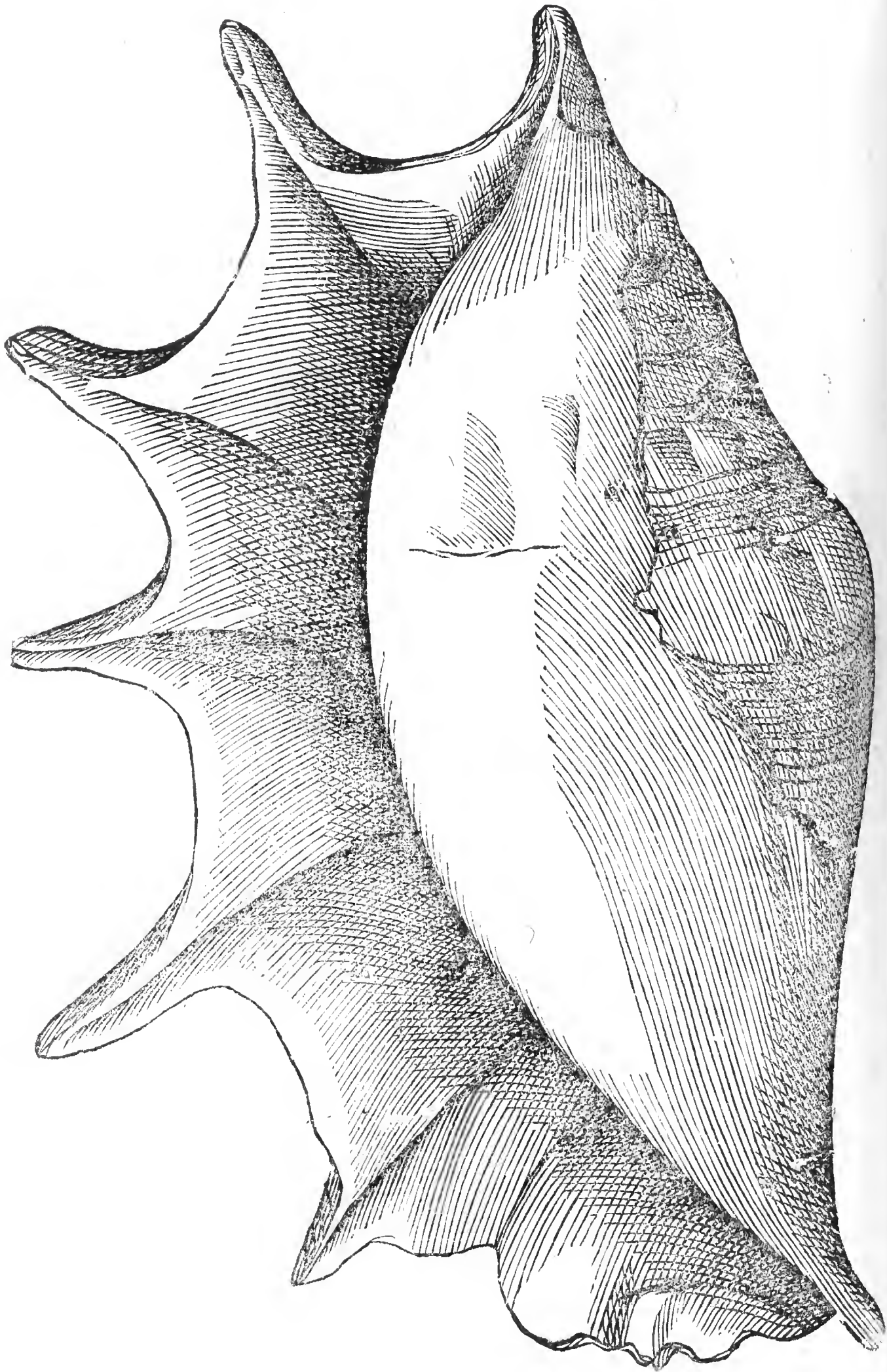
*Aporrhaidū
authoris de-
scriptio.*

vt lepadēs adherent faxis, ita neritæ, Aporrhaidēs, & omnes eiusdem generis adherent faxis, sed alio adhaesionis modo. Nam lepadēs parte altera detecta, & carnem ostendente affixæ sunt: neritæ verò & aporrhaidēs acclinato tegmine, quod illis est operculum, ad faxa quemadmodum videmus cochleas terrestres faxis & truncis arborum, qua parte carnem ostendunt, veluti agglutinatas. Ergo operculum habent Aporrhaidēs & Neritæ, id quod proprium esse turbinatis iam diximus. Quibus subdit Aristoteles operculum neritarum, aporrhaidum atque aliorum turbinatorum eundem præstare vsum, quem in bivaluibus conchis testam alteram. Quemadmodum enim in bivaluibus, clusilibus & referatilibus à duabus testis rota interna caro tegitur, ita à turbinata testa & addito foramine carnem ostendenti operculo rota turbinatorum caro occalitur. Ex his efficitur, Nerites & Aporrhaidēs in turbinatis haberi. Ac Aporrhaidem rectè muricera mihi videtur Gaza conuertisse, ob aculeos multos & longos atque acutos, quibus murices omnes armati sunt, qualis est hic quem proponimus. Dicam præterea quod suspicionibus & coniecturis tantum inductus de Aporrhaidē sentio. Nimirum esse eius muricum, siue turbinatorum generis, cuius mentionem facit Plinius lib. 32. Muricum generis sunt, quæ vocant Græci colyca, alij corythia, turbinata æquè, sed minora multò, efficaciora etiam & oris halitum custodientia. Quod muricum genus priusquam explicemus, de varietate lectionis dicemus ex Hermolao, qui pro colyca, alij corythia, legendum censet ex Athenæo colyca siue corycia. Etenim chamæ genus quoddam Græcis ait vocari *καρύκας* in Macedonia, quas Athenis *απεισε* dicant. Ceterum eas non muricibus, sed (vt dixi) chamis præsertim tracheis adscribit, quod & Plinio placuisse huius libri calce video. Facit hoc generum affinitas. Hæc sunt Hermolai verba, quæ vero consentanea mihi non videntur, neque is Plinij locus ex Athenæo emendari potest. Nam si *καρύκων* nomen chamis competat, idem turbinatis longè diuersi generis competere minimè potest. Neque illud verum affinitate generum fieri, vt idem nomen vtriusque conueniat: ob id chamis etiam tribui in calce operis, neque enim ideo post chamæglycymeridas ponit colyca siue coryphia, quòd chamis id nominis tribui velit, sed quia elementorum ordine pisces recenset. Quam ob causam post chamætracheas, chamæleas, chamæglycymeridas, subiungit colyca & coryphia, quia à litera C. incipiunt. Vtroq; igitur Plinij loco coryphæa legendum conijcio, intelligiq; id muricis siue turbinati genus, quod aporrhaidem vocat Aristoteles. nomen enim optiuè quadrat, quoniam *καρύκη* ad omnia extrema & summa transfertur; inde *καρυφαί*, quod summum est & extremum. vnde turbinata hæc in quibus aculei eminent, coryphæa dicentur. Id etiam conuenit, quod multò minora sint reliquis. Sed hæc pro suspicionibus habeantur. Hæc itaq; Rondelerius. Sed de icone quam ponit, nihil loquens. Ego binos huiusmodi murices referuò in mulo appensos: quorum maior cuius hic effigies pronè & lupinè picta datur, marmorea est duritia, & cum forinsecus, tum extrinsecus candicat: alter, intus ex albo purpurascit: exteri ferè croceus est: Vterq; septem habet aculeos, non in dorso, aut turbine, sed ab vno tantum latere, canaliculatos ferè, hoc est, in quorum medio fouea conspicitur. Turben etiam non vt in alijs turbinatis, integer descendit, sed dimidium eius tantum conspicitur; nam altera pars intus latet. In dorso tres potissimum habent extuberantias seu processus, at in turbine plures, sed exiguos.

Vlysis Aldrouandi
Aporrhaidis Aristot. pars exterior.

DE CONCHYLIO.

Cap. XV.

SATIS superquè ostensum à nobis est nomen Conchylj & pro vniuerso testaceorū genere, & priuatim pro vnica tantū specie eorundē apud veteres accipi: & cū species est priuata, non purpuram significare, neq; etiam buccinum, sed ab his concham esse peculiarem, nimirum qualem hic ex Rondeletio exhibebimus subinse, buccino valde dissimilem, & nullis purpurarum more aculeis muricatis circumuallatam. Muricis tamen species est, cū scilicet murex pro colore sumitur; quod innuere fortè voluit Franc. Massarius, dum ait: Murex conchylum per excellentiam dicitur; vnde vestis tincta murice, conchyliata dicitur. Et rursus: Hæc verba Plinij, In conchyliata veste cætera eadem sine buccino, si volumus, inquit ille, exponere, vti certè aliqui exponunt, conchyliata veste, id est, tincta murice, erit contradictio in verbis Plinij, nam si verum est, quod supra ex verbis Aristotelis & Plinij inuicem collatis ostendimus, hoc est, Plinium Cerycem modò muricem, modò buccinum conuertisse, ac propterea buccinum esse, qui ceryx, murex, & conchylum appelleretur, cū duo præsertim concharum dixerit esse genera, quæ tingendis vestibus vsui essent, videlicet buccinū minor concha & purpura, quo pacto verba hæc, scilicet conchyliata veste, exponi poterunt tincta murice, siue buccino, cū buccinum & murex, vti retulimus, eadem esse constet? Necessè igitur erit vel negare coniecturam nostram Aristotelis fundamentis superius roboratam: vel dicere, quod verba, conchyliata veste, hoc loco non significant tincta murice, sed ipso conchylio, vt cōchylum sit concharum genus diuersum à murice siue buccino. Plinius trigésimo secundo volumine inquit, muricum vel conchyliorum testæ cinis maculas in facie mulierum purgat cum melle illitæ, vt sit sensus: cinis testæ earum concharum quæ murices, vel earum quæ conchyliata appellantur, maculas in facie mulierum purgat. sicuti etiam inferius eodem trigésimo secundo volumine muricem à purpura distinxit his verbis: muricum, vel purpurarum cinis vtroque modo &c. Notauit item Massarius poni conchylum & pro ipso colore, sicut purpura murexque. Quod autoritatibus aliquot veterum confirmare non fuerit ab re. Plinius cū de luxuria concharum in cibo dixisset, subdit: sed quota hæc portio est reputandis purpuris, conchyliis, margaritis? Et alibi: In Apennino frutex est qui vocatur cotinus, ad lineamenta modo conchylj colore insignis. Et rursus: Transalpina Gallia herbis Tyrium atque conchylum tingit, nec quærit in profundo murices. Item alibi: Tyri nobilitas nunc omnis conchylio atque purpura constat. Item: Vidimus iam & viuentium vellerum purpura, cocco, conchylio, sesquilibris infectæ, velut illa sic nasci cogente luxuria. De conchylio, murice, purpura coloribus ac vestibus multa idem habet lib. 9. cap. 36. Sed vnde, inquit, conchylj pretia? quis (quibus) virus graue (vnde & castorij nomen fortè ei inditum) in fucis (id est in colore, vel tinctura: aliàs fusco, quod non probat Zoographus) color austerus in glauco, & irascenti similis mari. Et mox: Concharum ad purpuris & conchyliis eadem quidem est materia, sed distat temperamento. Et cap. 37 Purpuræ calculosa appellantur à calculo maris, mire apto conchylj, & longè optimo (alij aliter legunt) purpuris &c. In conchyliata veste cætera eadem sine buccino: præterque ius temperatur aqua pro inuiso humani potus excremento dimidia & medicamina adduntur. Sic gignitur laudatus ille pallor, saturata fraude, tantoq; dilucidior, quanto magis vellerum esuriunt, (id est non saturantur.) Et alibi: Phycosthalassion (id est, fucus marinus) conchylj subternitur. Hæc omnia ex Plinio. Conchyliis Coa etiam Iuuenali dicuntur in octaua satyra, vestes conchyliatæ aut conchylio infectæ. Et Marcellus Empiricus meminit lanæ purpureæ optimæ in conchylio tinctæ. Confundunt autem authores istæ nomina, conchylium, muricem & purpuram, ob consimilem colorem: quam enim vellem alij purpura tinctam scribunt, alij conchyliatam nominant, alij murice infectam. Ita Varinus κογχύλιον exponit purpuram, & Suidas concham ex qua purpura sumitur. Κογχύλια etiam Hesychio sunt ostrea & purpura. Rectius tamen dicemus κογχύλια. nam & Varino, qui pleraq; ex Hesychio hausit, κογχύλια sunt τὰ ὄστρεα. quo loco in genere conchylum accipio: nam alioqui differt: vnde Plinius: In Ponto conchyliis non sunt cū ostrea abundant. Vbi de specie certa eum sentire apparet, nam cū communiùs accipitur conchylum, ostream quoque

*Pro purpura.**Conchyliata vestis vnde.**Conchylium pro colore.**Conchyliis**Coa.**Κογχύλιον*

quoque

Lib. 3.

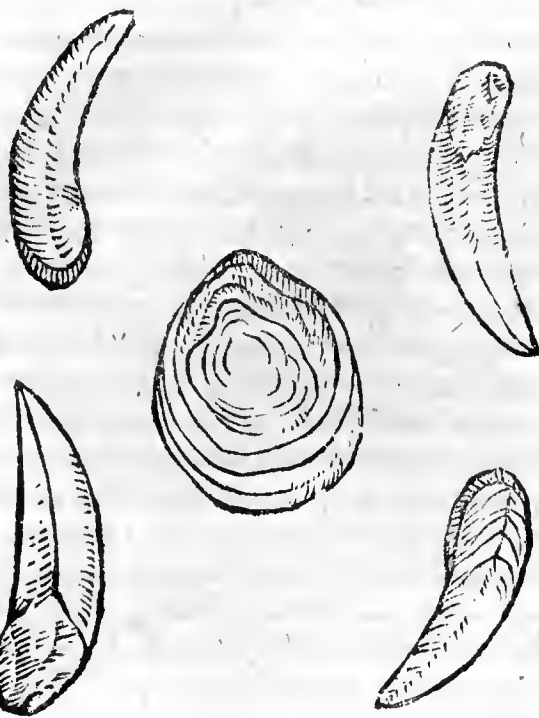
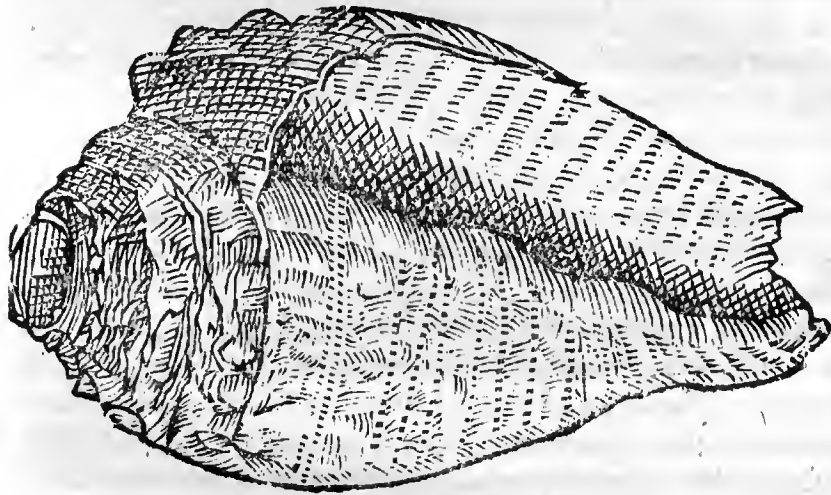
Conchyliū
quid.

quoque complectitur: Sic Philostratus in vita Apollonij: Byblus insula parua est apud Indos, vbi maxima conchyliā, muricesq; eximie magnitudinis nasci perhibent. Cum itaq; conchylium, diuersum esse constet à mucronatis muricibus, nec non à buccino: iam quale ipsum sit explicemus. Conchylium, inquit Rondeletius, seruato Græco nomine vocatur à latinis. Sunt qui Ostracium putent dici. Sed illi nomen partis toti accommodant, vel Plinius nomen totius parti dedit: sic enim lib. 32. cap. 10. Inuenio apud quosdam ostraciū vocari, quod aliqui onychen vocant. At onyx, inquit Dioscorides, ἑστὶ τῶμα τῆ κορυφῆς λῆς, id est operculum conchylij. pro quo etiam ostracium sumi à Plinio declarant ipsiusmet verba: hoc suffitum vuluæ pœnis mirè resistere: odore castorei, meliusq; cum eo vsum proficere. Quæ eadem sunt cum his, quæ operculo conchylij tribuit Dioscorides. Commendat enim vngues, qui odorem castorei referunt, eorundemq; suffitu excitari tradit feminas, quæ vuluatam strangulatione conciderint.

FORMA. DESCRIPTIO.

CONCHYLIVM secundum eundem Rondeletium est ex magnorum turbinatorum genere, ea parte latius qua in turbinem deficit, sine aculeis tuberculifoveis. Foramen quo caro interior ostenditur, non rotundum, vt in purpura & buccino, sed longum. Tale etiam est operculum, de quo separatim hæc omnia scripta reliquit. In purpura satis deit. Ostracium se nos arbitror, operculū eius βλάττων siue βλάττων βυζαντινῶν siue βυζαντινῶν appellari debuisset. Nunc ostendendum nobis est blattam Byzantiarum Arabum nihil aliud esse, quam conchylij operculum: quos imitati pharmacopola nostri cōchyliorum, buccinorumque opercula permitta vendentes, blattas byzantiarum vocant, has rotundas, illas longas. Serapio libro de Simplicibus cap. 91. Athfar atheb, id est, vngula aromatica & blatta Byzantia Dioscoridis, est conchylium ex speciebus Ostreorum & est similiter de cōchylis palmarum & reperiuntur in regionibus Indiae, in aquis iuxta quas oritur spicacardi. odor autem eius est aromatibus, quoniam istud animal comedit nardū, & ipsa colliguntur tempore aestiuo, quando aquæ desiccantur. Reperiuntur etiam ex eis in litoribus maris Euxini, & color eius est declinans ad albedinem & est pinguis.

Blatta Byzantia Arabum.

Aguis. Sed illa quæ nascitur in Babylonia est coloris subnigri, & est maior illa, & omnes
 habent bonum odorem: quando fumigantur, cum eis sentitur sicut odor castorei. Quando
 igitur fit fumigatio cum eis mulieri habenti suffocationem matricis, & similiter habenti
 epilepsiam, confert, & quando bibuntur, molliunt ventrem & faciunt omnes operationes
 quas faciunt ostraca de paraca, vel portura. Eadem repetit Serapio eodẽ in libro de Pur-
 purarum operculis agens. Quæ omnia ex Dioscoride transcripta esse nemo est qui neget,
 si illa cum Dioscoridis verbis contulerit, quæ sunt huiusmodi. Vnguis siue onyx, conchy-
 lij tegumentum est, ei simile quo purpura integitur, quod in Indiæ nardi feris lacubus in-
 uenitur, suauem ideo spirans odorem, quod conchyliia inibi nardi pabulo vescantur. Col-
 ligitur posteaquam stagnantes aquæ æstiu's squaloribus inaruerint. Laudatissimus, qui à
 mari rubro deferitur, candicans, pinguis. Babylonicus nigrescit, atque minor conspicitur.
 Ambo odoris gratia suffiuntur, sed aliquatenus castoreum olent. Idem suffitu excitant fæ-
 minas vuluæ strangulatu oppressas, comitialesque. Poti ventrem molliunt. Hæc Diosco-
 rides: quibus planè similia sunt, quæ Serapio de blatta Byzantia literis mandauit. Dicitur
 autem vnguis à figura: est enim operculum oblongum, auium carniorarum vnguibus si-
 mile. Altera tantum parte adhærens, id est, crassiore. Quum incenditur, fumum multum
 emittit, valetq; ad ea quæ tradidit Dioscorides. Sed id propius intuendum quod scribit
 in Indiæ nardi feris lacubus inueniri, suauemq; ideo spirare odorẽ, quod conchyliia inibi
 nardi pabulo vescuntur, colligiq; posteaquam æstiu's squaloribus inaruerint. Nam si cõ-
 chyliia marina sint animalia, quomodo in lacubus inueniuntur, colligunturq; aquis æstu
 exiccatis? An mare deserunt turbinata, vt fluuios lacusq; subeant? Hæc à Dioscoride ex
 aliorum sententia dicta esse crediderim, eaq; ex alijs descripsisse, quibus expositis, præfert
 ea, quæ ex mari adferuntur. Sunt qui blattas Byzantias negant esse onychas, siue opercu-
 la conchyliorum, quod blattæ Byzantiæ non sint odoratæ, sed foetidæ. Quam opinionem
 possum facile ex eo refellere, quod Dioscorides non semper ἐὼδῆς vocet id, quod grato
 solum & iucundo odore placet, sed aliquando id quod vehementi & graui est odore. Sic
 præ dicitur ab eo ἐὼδῆς, quam tamen suauis odoris esse nemo dixerit. Sed de hac re plu-
 ra alias dicturi sumus. Quod autem hoc loco ἐὼδῆς rectè interpretemur, id maximo est
 argumento, quod qualitatem odoris exprimere volens Dioscorides dixit: ἡ μὲν οὖν οὐδὲ
 ἐὼδῆς, θυμωμένοι, καὶ σπρίζοντες ποσὶν ἢ ἰσμήν. Ambo grauis odoris (de marino & Ba-
 bylonico loquitur) incensi castoreum quodammodo redolent: quod castoreum odore gra-
 ui & virus redolente esse debere tradidit idem Dioscorides. Huc accedit quod non nisi à
 testidis rebus factò suffitu, suffocatione vuluæ oppressæ excitantur, neque comitiales. Qua
 re si quæ blattæ Byzantiæ hodiè venduntur à leplasiar ijs, grati & suauis odoris non sint,
 ideo conchyliorum opercula, vel vngues esse non rectè inficiaberis. Eximendus scrupu-
 lus alius, quem nobis inijcit Dioscorides cum dicit: Vnguis conchylij tegumentum est,
 ei simile, quo purpura integitur. Quæ consentire non possunt cum ijs quæ diximus de
 conchylij operculo, longo strictoque; buccini verò & purpuræ rotundo; nisi hanc simili-
 tudinem ad vsu substantiamque, non ad figuram referamus: vt sit sensus: Quemadmo-
 dum purpura operculum habet, quo foramen clauditur veluti testa altera, ita & conchy-
 lium; vel substantia viribusque simile est conchylij operculum purpuræ operculo, non
 autem figura. Hæc sunt quæ de conchylij & buccini operculis dicenda putauit. Hactenus
 Rondoletius, exhibitis vtriusque iconibus, quarum quæ rotunda est, buccini est, cæteræ
 conchyliorum. Conchylijs succum inesse, inquit idem, purpureum satis testatur Plinius
 lib. 21. cap. 8. Tettius est qui propriè conchylij intelligitur multis modis. Vnus in helio-
 tropio, & in aliquo ex his plerunque saturator: alius in malua ad purpuram inclinans,
 alius in viola serotina conchyliorum vegetissima. Ex eodem succo lanastingi solitas faci-
 le est ex veterum scriptis confirmare. Marcellus medicus de effectibus aurium scribens
 claudendam aurem lana infecto conchylio marino monet: exsiccandi enim vires habet.
 Et Crito apud Galenum lib. 3. medicam. κατὰ τόπους, conchylio infectos flocculos in
 aurem immittendos. Plinius per se conchylio infectam lanam magnoperè prodesse auri-
 bus tradit. Qui conchyliia legebant, conchyliarij dicebantur, & conchyleguli, & conchy-
 tæ à Plauto.

Conchyliia
optima
qua.

Vnguis cur
sic dicitur.

An sint Ony-
ches.

An tegumẽ-
tum purpu-
ræ.

Succus Con-
chylij.

Lana. infe-
cta cõchylij
succo vjns.

V S V S I N M E D I C I N A .

Ad veteri
Strangula-
tur.
Ad aurium
dolores.
Scholiastis
Galeni le-
ctio suspe-
cta.

CONCHYLII partes omnes in medicamentis vsurpantur. Crematum Conchylum idem efficit, quod Purpura & Buccinum, ait Dioscorides. Operculum suffitu excitat faminas vuluæ strangulatu oppressas, comitialesq;. Carnem internam medicamentis dolorem aurium sedantibus admiscet Galen. in fine libri tertij de medic. κατὰ τόπον: quum myrrham, adipem Anserinum, vel butyrum vel resinam, & Conchylj internam partem æquis partibus trita super aurem ponenda monet. Quo in loco eius Scholiastes Germanus legendum suspicatur non κογχυλιε τὸ εἶδος, sed τὸ εἶδος, opinionemq; suam hac ratione firmare conatur, quòd testa & operculū vim habeant resiccandi sine morfu, & quod cauum Purpuræ, Plinio teste, valeat ad præcisos neruos. Sed malim ego priorem lectionem, inquit Rondeletius, sequi. Nam eo in loco magis dolorem sedare studet Galenus, quàm exsiccare, vt alia quæ enumerata sunt, ostendunt, scilicet adeps anserinus, butyrum, resina, quæ doloris alleuamentum afferunt, calore & humore. Quare περ κογχυλιε τὸ εἶδος carnem intelligo, quæ ob falsum succum digerendi vim aliquam obtinet: & ob substātiā pinguem glutinosamq; παραγορικὸν quid habet. Ob eam causam vermes & aselli, qui sub aquario vase stabulantur, in eodem aurium affectu à veteribus commendantur. Testa verò magis exsiccatur, quàm vt dolorem leuantibus medicamentis admisceri debeat: exsiccando enim constringendoq; dolorem auerent potius quàm lenirent.

D E T U R B I N I B V S .
Cap. XVI.

DE σρόμβωδεις siue turbinatis aliquot diximus, nūc dicemus de ipsis σρόμβωδεις siue de turbinibus propriè vocatis, quorum quanquam multas species depinxit Rondeletius, atq; etiam plurimas adijciam, tamen Philosophus inter turbinata vnū simpliciter turbinem nominat, omnes eodem nomine complexus neq; magnitudinis, neq; qualitatis aliqua habita ratione. Sunt autem σρόμβωδεις siue turbines qui in longiorem & acutiorē verticem deficiunt, quàm turbinata & cochleæ. Rondeletius non leui coniectura σρόμβωδεις eosdem esse putat cum σραβήλοις & ἀσραβήλοις, quorum meminit Athenæus. Ἀγίας καὶ Δέρκυλος ἐν ἀργολικοῖς, τῆς σραβήλης ὄνομαζοντες, μνημονεύοντες αὐτῶν ὡς ἐπισημείων ὄντων εἰς ὁ καλπιζειν. hoc est, Agias & Dercylus in Argolicis strabelos vocant astrabelos, de his hoc tradentes quòd tubæ modo sonum edant.

Lib. 3.

D E T U R B I N E M A G N O .
Cap. XVII.

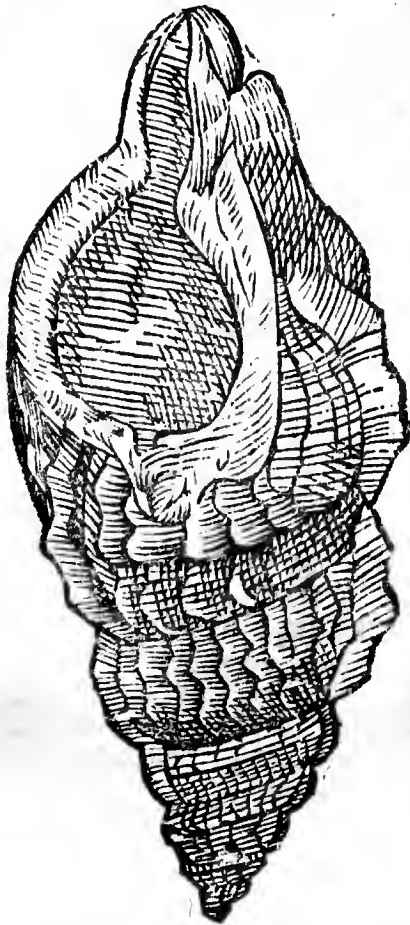
Descriptio.

Rondeletius primo loco proponit hunc longum & magnum turbinem, multatq; voluminibus constātem, pro corporis crassitudine, margine, vt ait, spisso & aspero, testā alba, lineis tuberculisq; multis scabra & aspera. Foramen rotundum, inquit, habet & rimam qua excernuntur excrementa. Saxis hæret turbine sursum verso. Quæ de testæ carnisque vsu in Purpuris Buccinisque dicta sunt, huc possunt accommodari. Sic ille.

Turben magnus Rondel.

DE TURBINE AVRITO
eiusdem. Cap. XVIII.

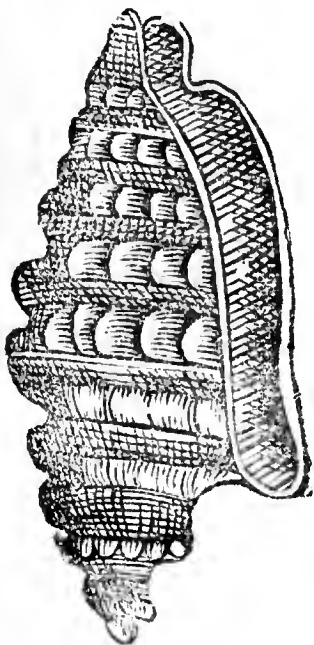

VNC turbinem ordine secundum collocauimus, quòd magnitudine præcedenti proximus esset. Voca se se turbinem Rondeletius auritum ait ob alterius turbinatæ parti aduersi latam vtrinq; appendicem. Else autem hunc turbinem perelegantem, & rarum in mari Gallico. Testæ volumina tuberculis extantibus, pulchro ordine dispositis distincta esse. Horum imaginem imitari artifices in vrceis efformandis, addita basi.

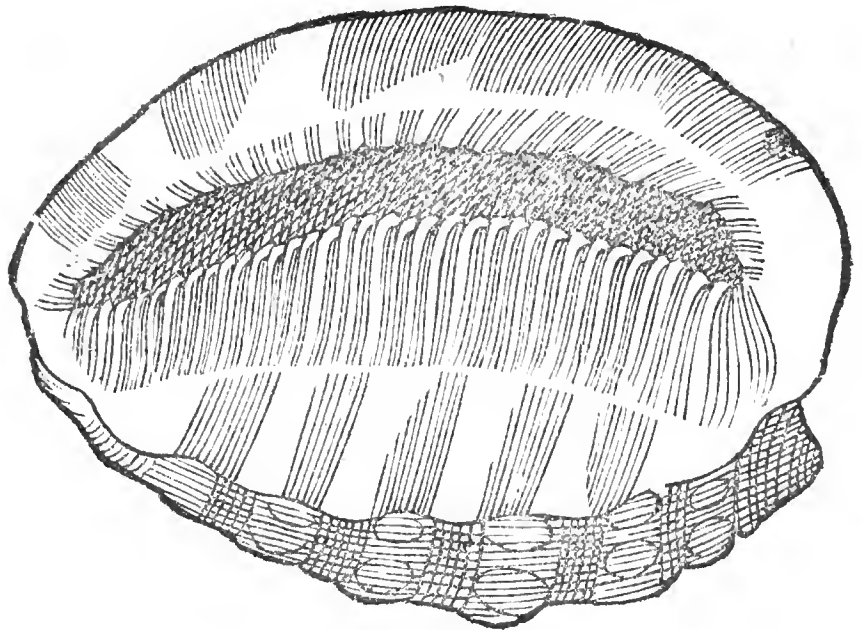
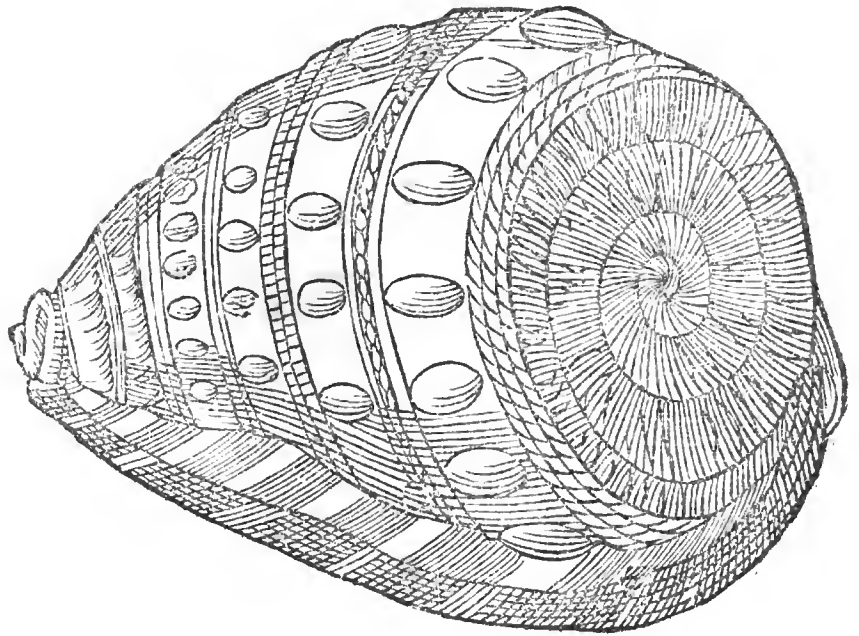
Nominis ratio.

Addidi ego auriti Turbinis vel alterius stromboidis iconem insignis equidem magnitudinis & pulchritudinis. Concha est tuberosa atque anfractuosa nec non & aurita. Pingitur pronè & supinè. Oræ eius dentatæ sunt vt in concha Venerea: Color intus & in tergore ferrugineus, cætera croceus. Atq; hoc etiam à Rondeletij figura plurimum differt, quòd huius turbo ferè sit sessilis, cum eius valde sit oblongus. Similis planè est subsequens turbo, nisi testam supernè haberet leucophæi coloris. Cum hisce meis Turbinibus non parum similitudinis habent hæ postremæ conchæ, quarum prima mihi pro Trocho Nilotico albo, altera pro Trocho Nilotico maculoso missa est.

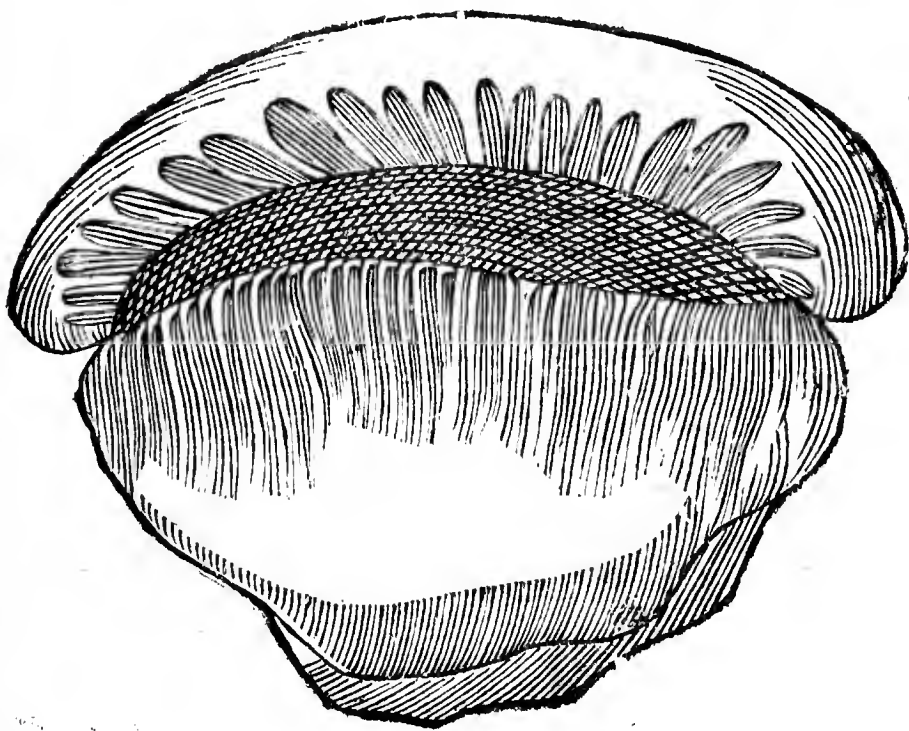
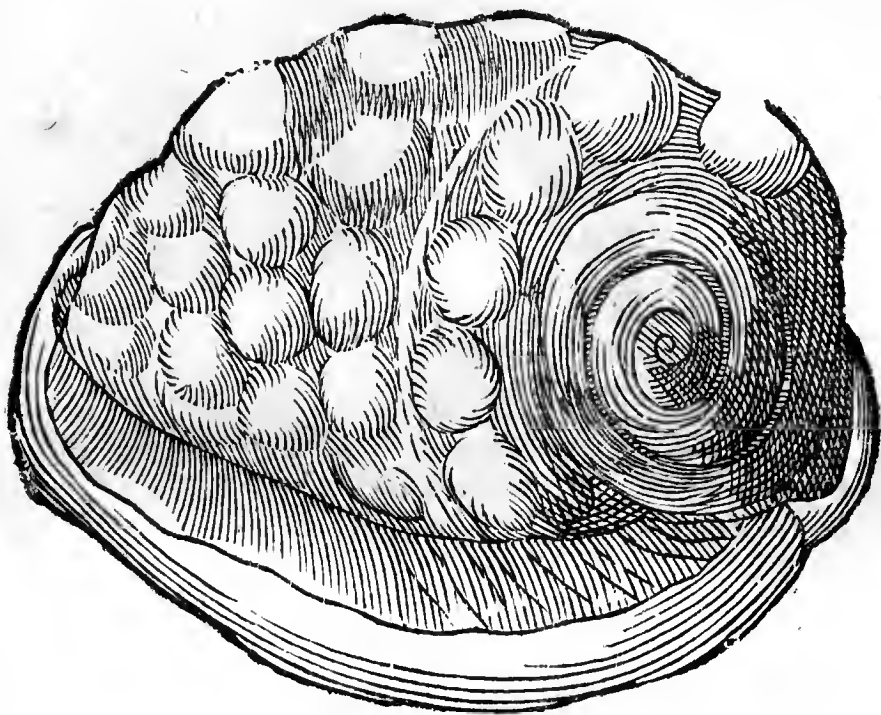
Turben auritus Rond.

Turben aliud auritum tuberosum colore casta-
neo parte prona, & supina.

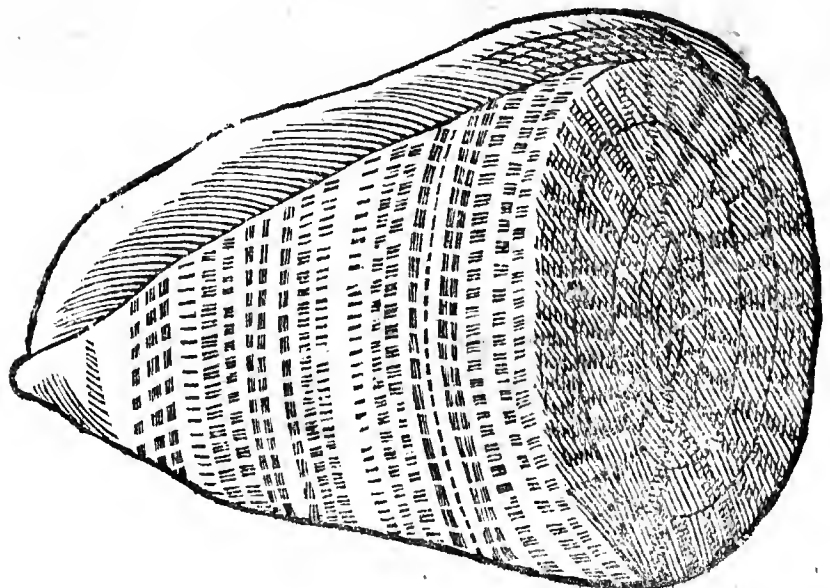
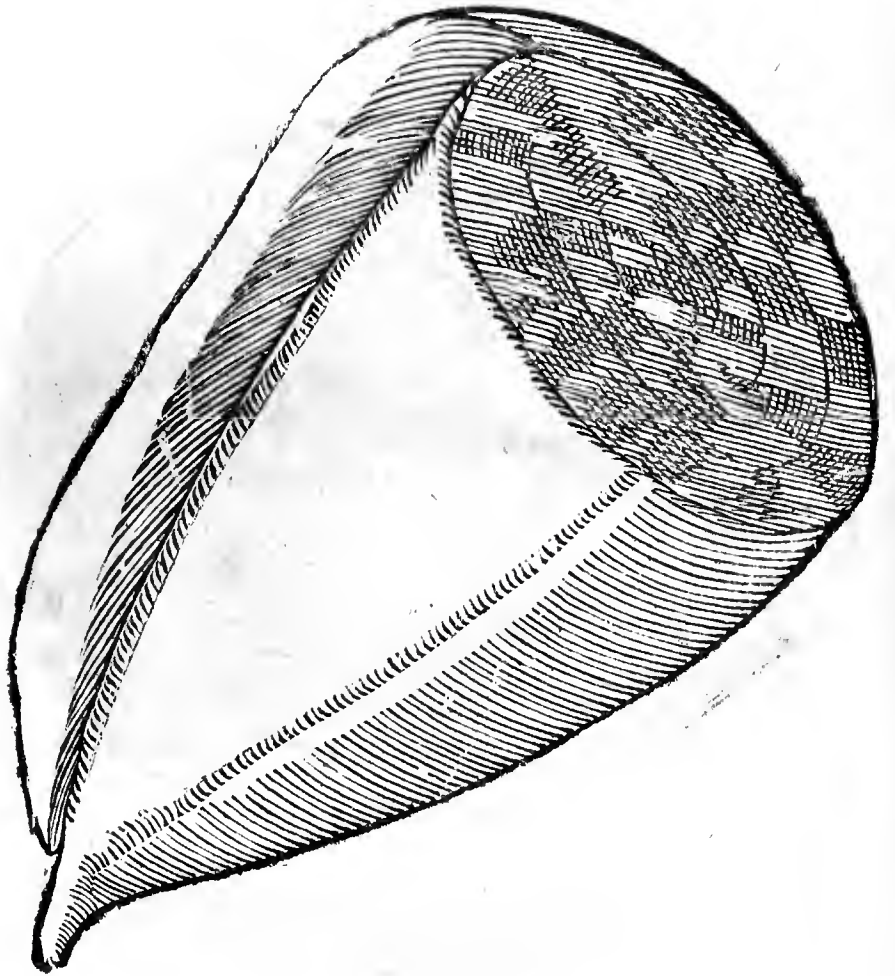
Turbo auritus tuberculofus alius, testa superne leucophæa, inferne crocea, prone & supine.

Vlysis Aldrouandi

Trochus Niloticus albus.

Trochus Niloticus maculosus.

DE TURBINIBVS TUBEROSIS.

Cap. XIX.

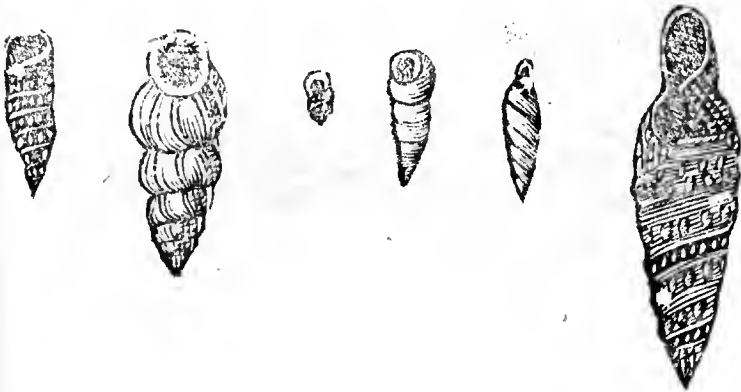

N Turbinum generibus hic iure numerabitur, inquit idem Rondeletius, qui à tuberculis multis tuberosus cognominatur. Is sinistrae manus proximus est, longus, tenuis, in mucronem definens. Huiusmodi sunt quidam albi, quidam nigri, quidam varij. Pollicis magnitudinem nunquam excedunt. In his cancelli cum parvi sunt, viuunt, authore Aristotele: suntq; longiores ijs, qui neritarum sunt hospites. Huius generis turbines in terra

Magnitudo.

reperiuntur, qui cochlearum nomine comprehenduntur: nam praeter cochleas nullum testaceum genus in terra viuunt.

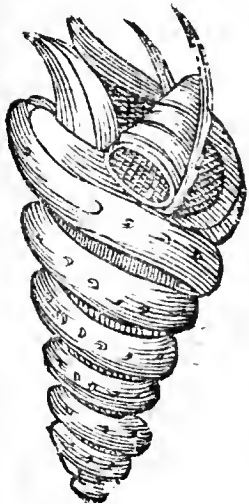
Turbinis tuberosi icones Rondeletij.

Eiusdem turbinum generis sunt aliquot species diuersae, quaedam longae, tenues acutiores, laeues, cuiusmodi sunt tres tuberoso propiores. Alij, postremi scilicet duo in pictura huic capiti praeposita, inaequales, tuberosi, scabri, virgati. Vita, moribus, substantia non differunt. Hucusq; ille. Ego istiusmodi tuberosos turbines plurimos obseruavi, atq; etiam hic aliquot depingam. Ex qui-

Authoris tuberosi Turbines.

Turben tuberosum.

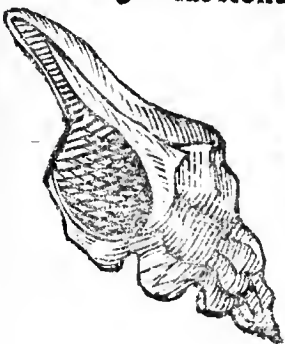

bus qui prior est in ordine & separatim depictus, forinsecus cinerei nigrescentis est coloris, albis tuberculis, ac speciosis conspicuus, intrinsecus amethystini, circum oras ex caeruleo viridescit. Habes deinde tabulam integram, in qua turbines exprimuntur quatuordecim. 1. turbo tuberosus & asper, in quo nascitur cancellus. 2. Turbo striatus ex monte erutus. 3. 4. 5. Turbinis tuberosi & oblongi tres differentiae. 6. Turbo alius striatus ex montibus. 7. Alius linearis & leuis. 8. Turbo circa caudam lineis quatuor protuberantibus. 9. Longus & acutus instar vnicornu. 10. Acutus, punctulis extuberantibus plenus. 11. Alius ex rubro & albo variegatus & inaequalis. 12. Tuberosus alius & linearis. 13. Tuberosus extremo aliquantulum oblongo. 14. Turbo est muticatus. Quorum omnium icones habes proxima pagina.

DE TURBINE ANGVLOSO

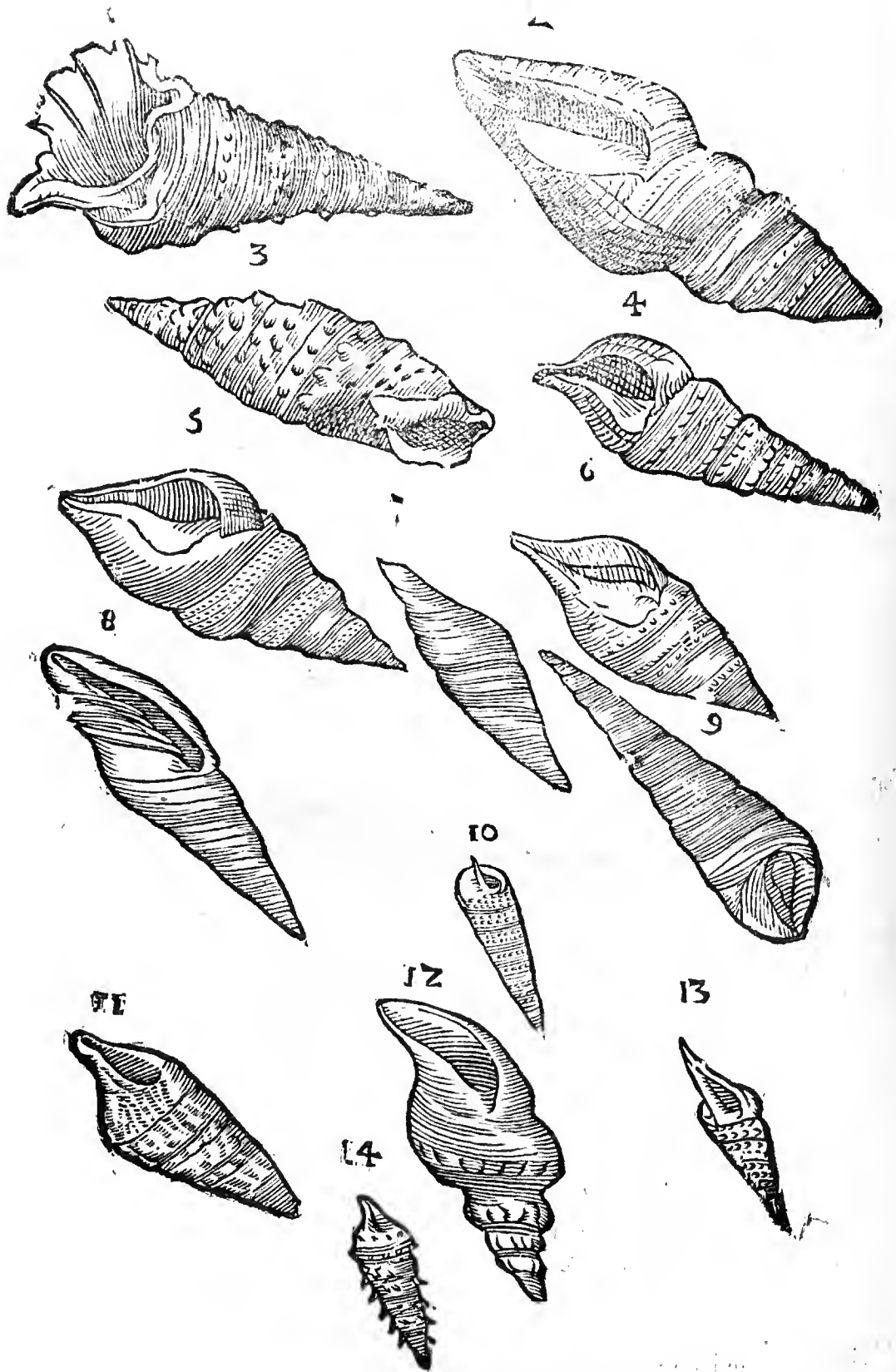
Cap. XX.

Turben angulosus Rond.

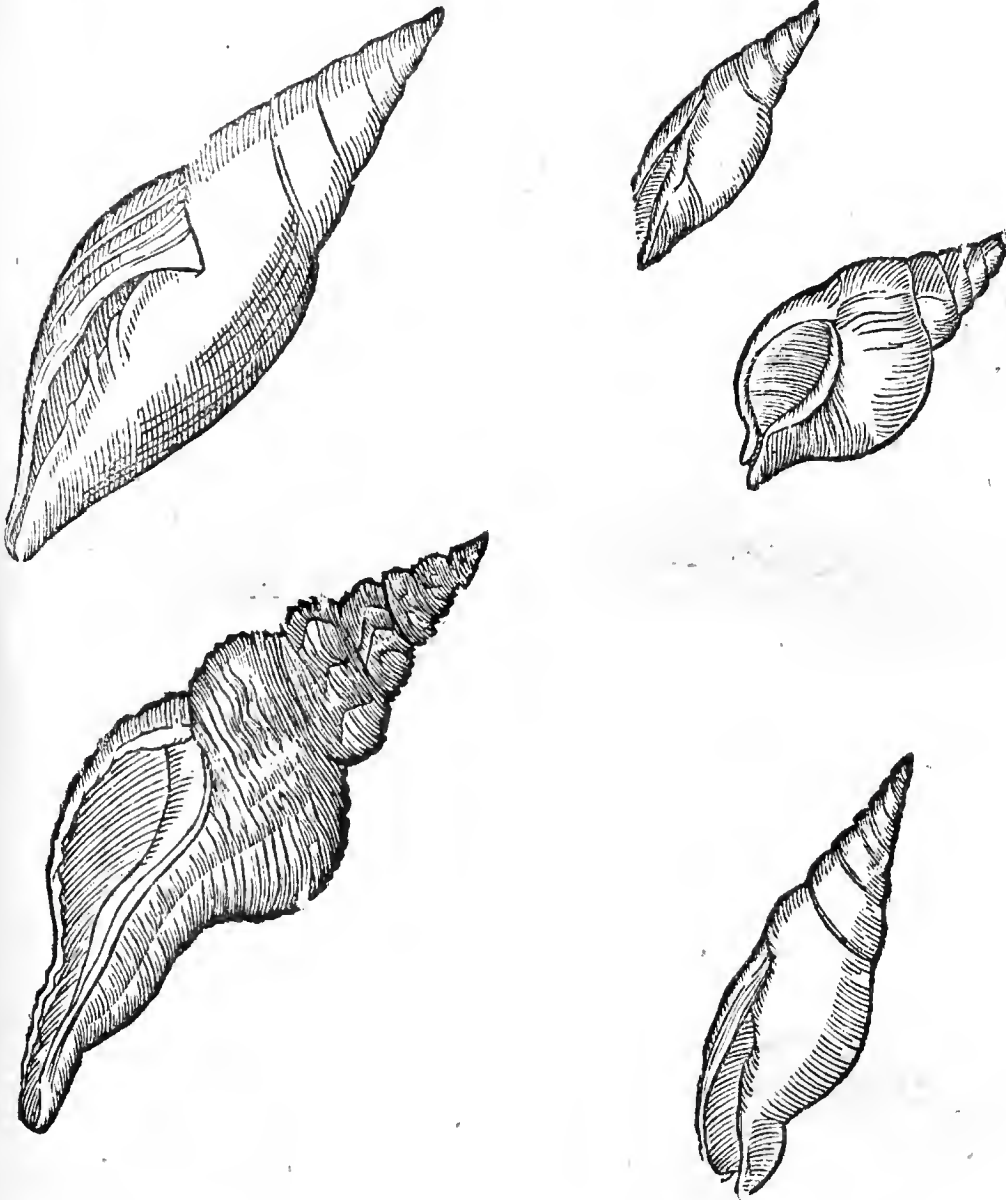
RONDELETIVS exhibita hac icone, hic turbo, inquit, buccinis satis similis, quia teste volumina ita à se discreta sunt, vt in medio angulos efficiant, cognominatur angulatus. In turbine tenuatur inferiore in parte, superiore in longum & acutum rostrum. Sic enim cum Plinio loqui possumus, qui purpuræ rostrum dixit. Colore est marmoreo. Vtusus dentificijs conficiendis utilissimus est. Sic ille. Buccinae item figuram referunt turbines isti a me adiuncti: quorum primus oblongus est, & striatus, è montibus erutus: alter striatus & verrucosus; item tres aliae ex albo cinerae.

Turbines alij quatuordecim diuersi.

Turben albus oblongus striatus
ex montibus crucus.

Turbinis species duæ, vna alba,
altera subalbida.

DE TURBINE MURICATO
eiusdem. Cap. XXI.

Turben muricatus Rond.

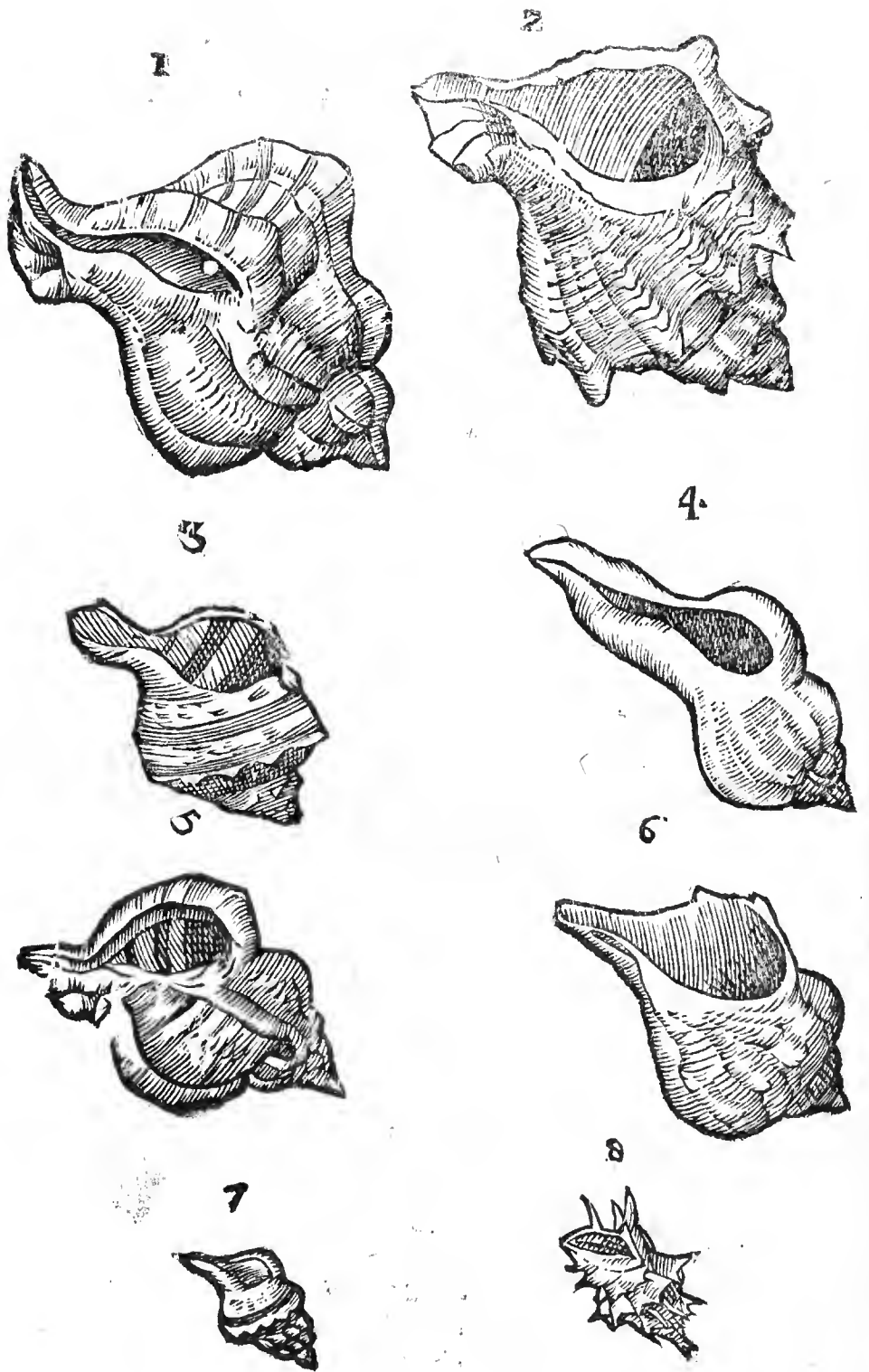

VRBO hic aspectu quidem buccino dissimilis est, sed à tuberculis multis, breuibus quidem & obtusis muricatus appellatur. Superiore parte tumidior est. Intus testa purpurea est, foris alba & veluti calce illita. Habes hic præterea octo alias vnica tabula icones, quarum aliæ angulato

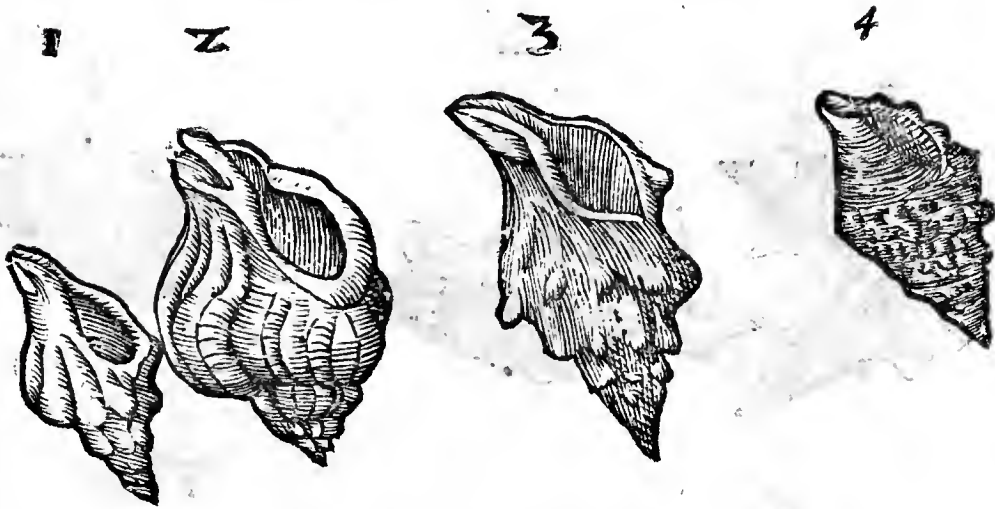
Rondeletij turbini accenseri possint, aliæ verò muricato. Addidi item quatuor alios muricatos Turbines, qui iconi Rondeletij ab-
similes omninò non sunt, præsertim duo, vt icones ostendunt.

Turbines octo, quorum alij muricatis similes,
alij angulatis.

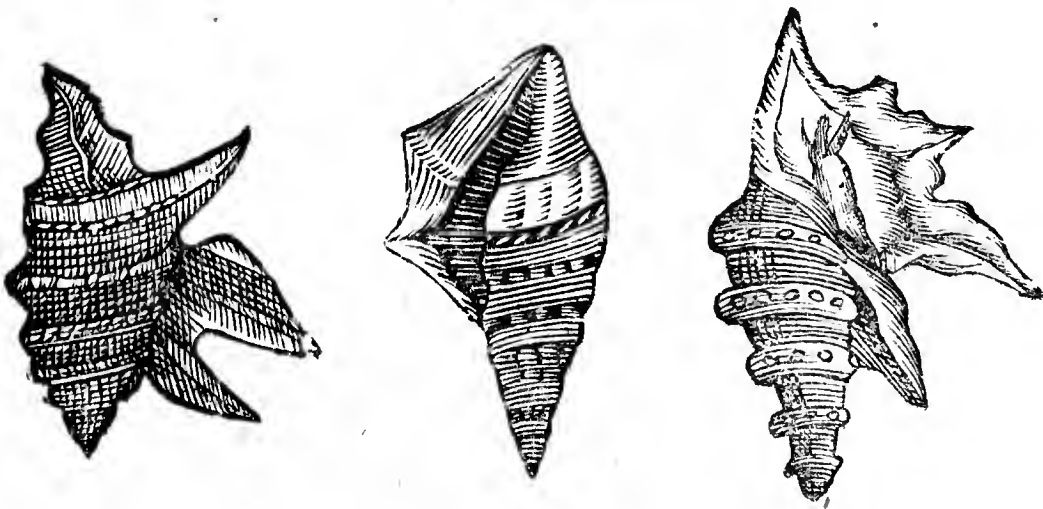

Turbinés quatuor alij muricati.

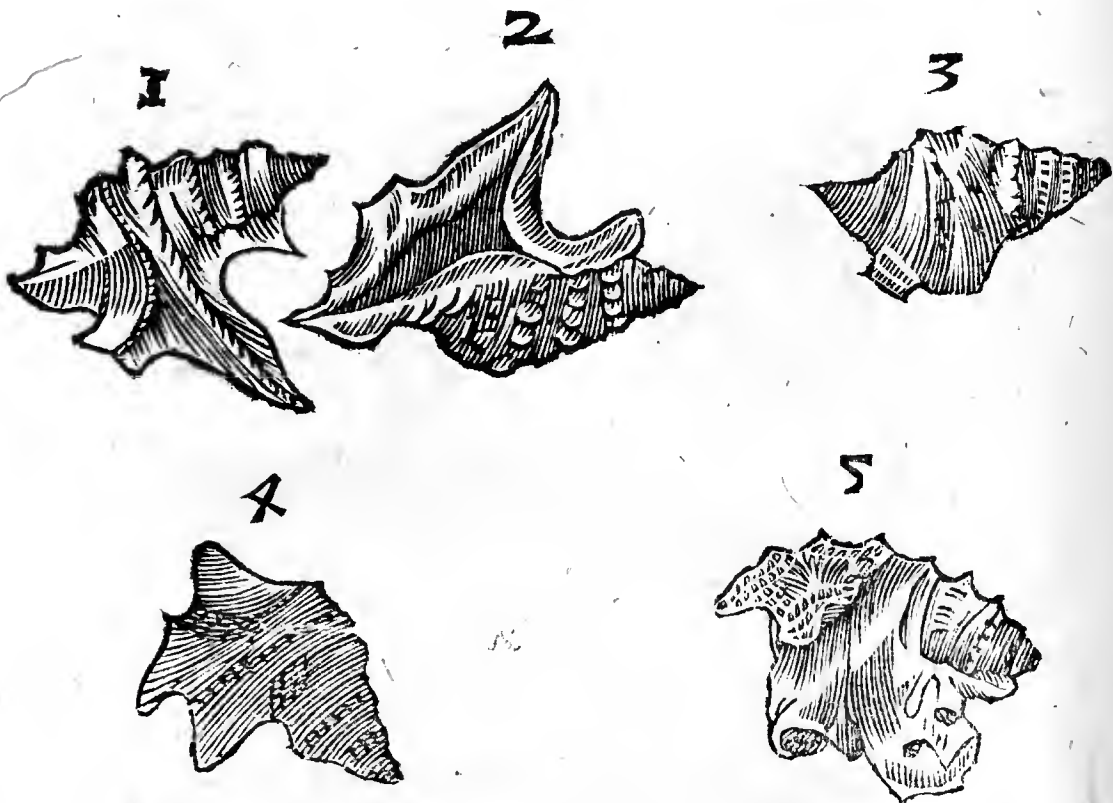
DE TURBINE PENTEDACTYLO
& Tesserodactylo. Cap. XXII.

INTER cochleas Plinius Pentedactylos quosdam nominat. De hisnè turbinatis intellexerit, quæ proponimus, inquit Rondeletius, nescio. Illud sanè omnibus notum esse potest ex turbatorum definitione & natura, potius turbines esse quos hîc expressimus, quàm cochleas, cum in longum protendantur, voluminaq; scabra & veluti striata habeant, cum cochleæ maximè rotundæ sint, & turbine compresso, non extenso. Dicitur autem Pentadactylos turbo, quòd quinque habeat appendices longas, & acutas, si extremum turbinis annumeres. Alius est turbo, cui quatuor duntaxat sunt dactyli. Et his turbinatis alij sunt albi, alij nigricant, alij varij sunt. Ad primum genus nempe pentadactylum redigendus est turben à me hîc depictus, in quo animalculum conspicitur, colore sanguineo. Ad alterum verò quinque subsequentes. 1. 2. Turben est pentadactylos parte concava & convexa depictus. 3. Alius sed minus auritus. 4. Tesseradactylos niger. 5. Pentadactylos cum eschara.

*Nominis
ratio.*

Turbinēs quinq; proximè nominati.

DE TURBINIBVS LEVIBVS.

Cap. XXIII.

REPERIVNTVR item in Turbinum generibus, qui nullis prædicti sunt Tuberculis, vt ex sequenti hac tabula conspicere licet, in qua primo loco datur Turbo albus glaber & obtusus. 2. albus acutus & glaber. 3. lapideus, glaber ac leuis. 4. leuis itē in stagnis degēs. Præterea postea inter Turbinēs in spongijs deltescens non pauci exprimentur, qui nullas habent vel eminentias, vel tubercula, vt mirum sit, cur & Rondeletius separatim de his non egerit. Ex eisdem sunt quæ altera dantur tabula. Horum icones vide proximâ paginâ.

DE TURBINIBVS INTRA SPONGIAS

viuentibus. Cap. XXIV.

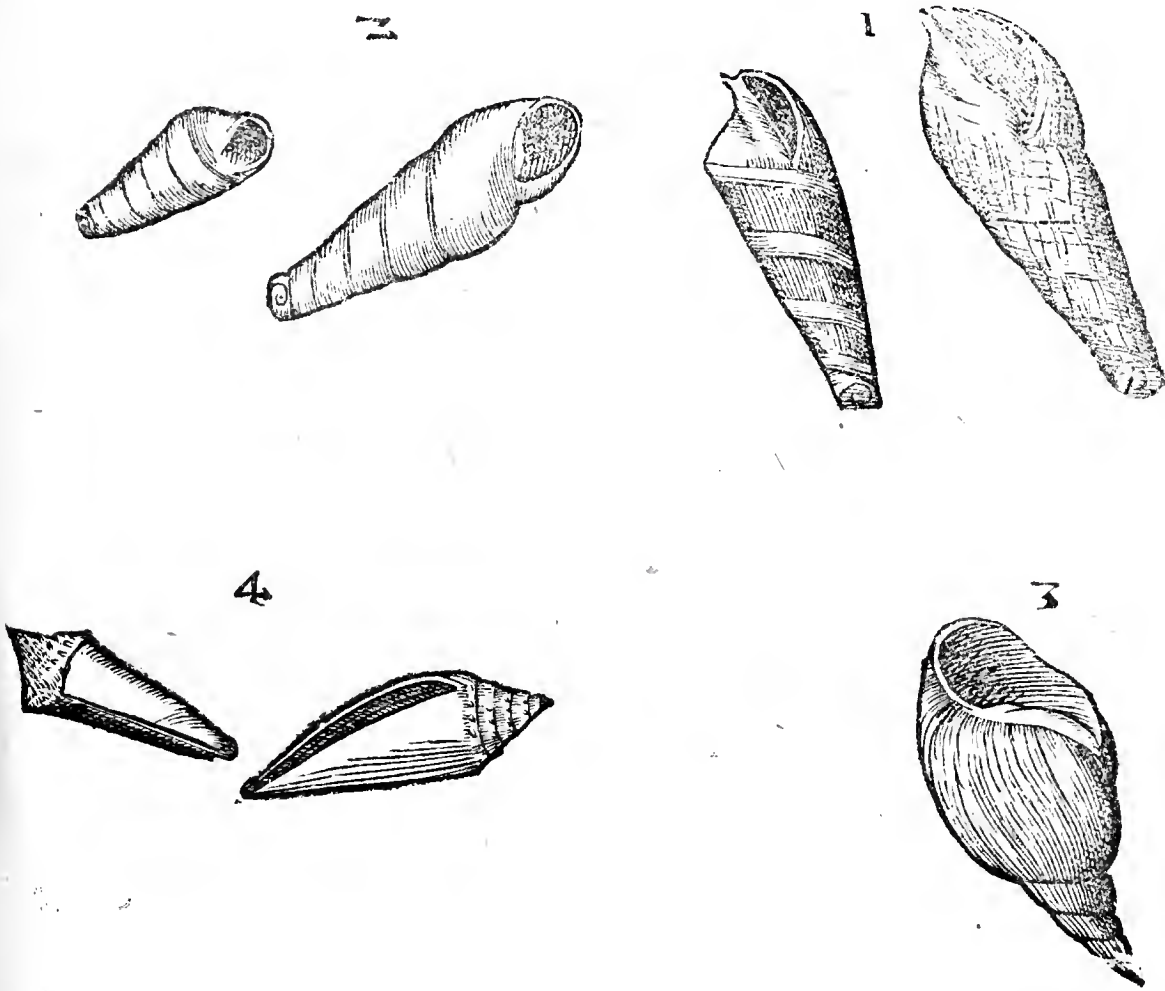
SPONGIÆ cum secantur in frusta, in ijs maxima Conchularum omnis generis, conchyliorū paruorū, buccinorū, turbinū vis reperitur. Cuiusmodi aliquot partim à Rondeletio, partim à me obseruata, hic exhibeo, omnes enim persequi infiniti esset operis ac vani laboris, nā quis est qui cognitione ac verbis tantam naturæ rerū fecunditatem assequi posset? Differunt hæc cochylia inter se genere, nā vel sunt cochleæ, vel turbinēs, vel neritæ, vel umblici. Differunt & coloribus. Rondel. de eo tantum paruo turbine ait, qui sinistræ manui proximus est, rimamq; longiusculā veriùs quàm foramen habet, testa non intorta, qui & intra spongijs, & extra reperitur, conchulaq; lactea à candido colore nominari potest. Hac in fucis vtuntur mulieres, in succo pomi citrij dissoluta & sublimato vt nunc loquuntur, permista: sic enim facies splendidiore & candidiore effici putant. Sed quia sublimatum atq; similia faciem contrahunt, & corrugant vi & acrimonia sua eas, pessimè sibi consulerent.

Differentia.

Vfus.

Fucus mulierum.

Turbinum leuium quatuor species, quarum subinde fiet mentio.

Turbines leues alij.

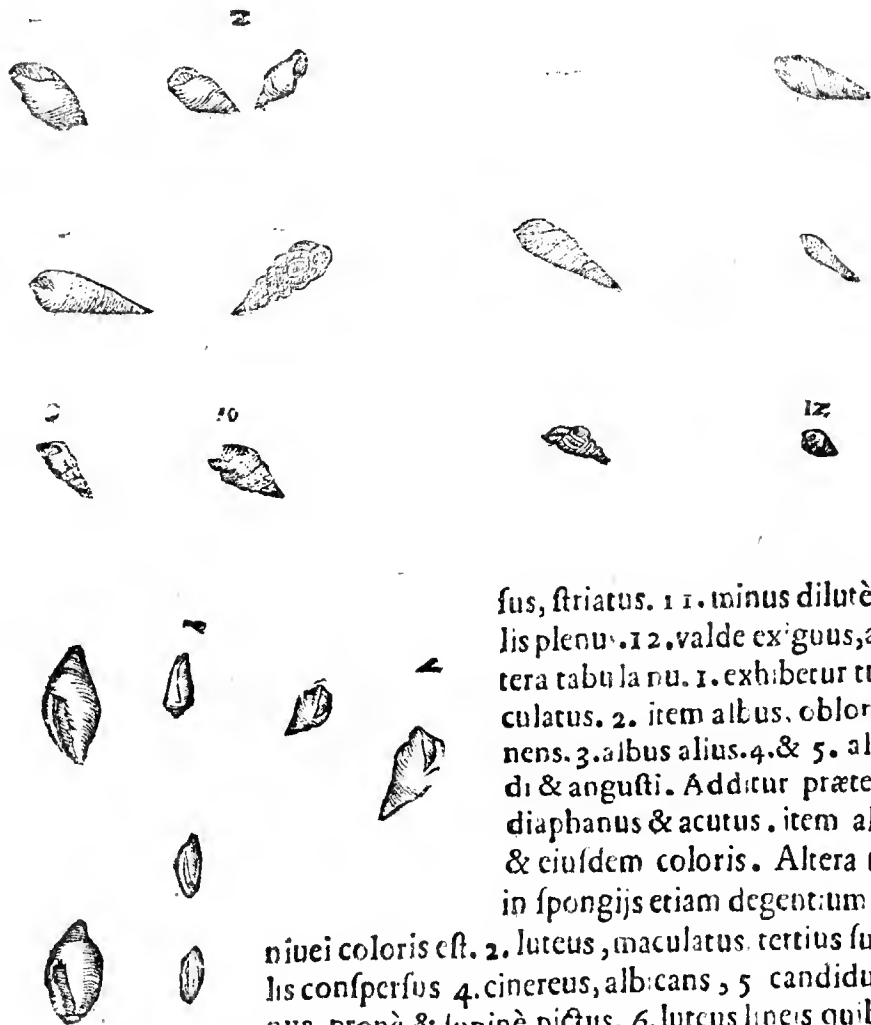

Turbines inter spongas viuentes ex Rondeletio.

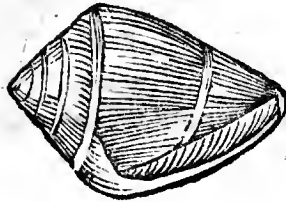
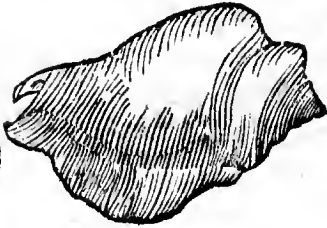
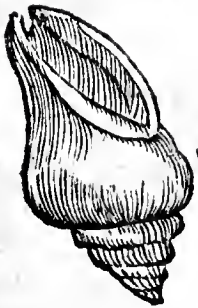
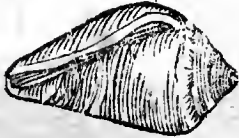
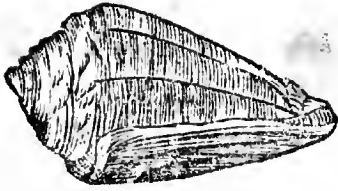
Porcelaine
Gallorum.
Equorum
ornatus.
Ab autore
observate
species.

fulere arbitrari se rectè ait Rondeletius. multoq; vtilius fore ait in pinguedine felis dissol-
uere Huc accedit, inquit, quod hac fuci ratione tanquam crusta inducitur, cuius particu-
læ si exiliant, atque eximantur, turpissimè fucus detegitur. Hanc conchulam appellat
petite porcelaine, eamque equorum frænis & phaleris nonnulli accommodant. Ex istis
& gagatarum globulis mulieres monilia & cingula contexunt, præsertim viduæ quæ lu-
cus tempore, non nisi nigris candidisq; ornantur. Sed quæ equorum ornamentis addun-
tur, crassiore, durioreq; sunt testa, aliæ sunt tenuiore & fragiliore. Vtræque & candore &
figura similes. Adde ego alias istiusmodi turbinulorum effigies. Numero primo in tabu-

la prima est turbi-
nulus luteus macu-
lis albicantibus. 2.
Alio pariter flauus,
sed minor. 3. Flauus
alius denticulatus.
4. Pellucidus subal-
bidus exiguus. 5. 6.
Albus tuberosus a-
lius. 6. tuberosus a-
lius ferrugineus. 7.
ferrugineus alio ma-
culis albis consper-
sus. 8. coloris est
ferruginei magis la-
turat. 9. minor, al-
bus, tuberosus. 10.
Flauus, ventrico-
sus, striatus. 11. minus dilute ferrugineus, tubercu-
lis plenus. 12. valde exiguus, albus & tuberosus. Al-
tera tabula nu. 1. exhibetur turbinulus albus dente-
culatus. 2. item albus, oblongus & in acutum desin-
ens. 3. albus alius. 4. & 5. alij duo subalbi splendidi & angusti. Additur præterea turbinulus niueus
diaphanus & acutus. item alius minor diaphanus
& eiusdem coloris. Altera tabula octo turbinulorum
in spongijs etiam degentium habet icones, num. 1.
niuei coloris est. 2. luteus, maculatus. tertius subalbus, cineris macu-
lis conspersus. 4. cinereus, albicans, 5. candidus, pellucidus, diapha-
nus, pronè & lupinè pictus. 6. luteus lineis quibusdam albis instar co-
ronæ cinctus. 7. cinereus è puteo effossus. 8. E puteo pariter effossus,
candidus, eminentijs quibusdam per certa intervalla dispositis, quos
duos postremos, quia cæteris ferè hisce nouissimis erant similes, addere libuit. Tertia ta-
bella exprimitur Turbinulus niger lineis cinereis variis, quarta turbinulus alter eiusdem
coloris: quinta primo loco candidus & glaber, deinde castaneus leuigatus linea qua-
dam subalba: sexta exhibet turbinem primò acutum subnigrum: deinde album cum li-
neis quibusdã roseis: postremò alium albo & nigro varium. Septima primum datur Tur-
ben albus verrucosus circa rimam aliquantulum dentatus. 2. Tuberosus aliud colle-
ris castanei linea quadam alba per medium transcurrente. 3. cinereum seu subalbum pur-
purascentibus striatus. 4. Ferrugineus. 5. minimus eiusdem coloris. 6. item ex minimis sed pre-
cedente oblongior. Septima tabula prius pingitur Turbinulus albus lineis purpurascentibus
sibus. 2. alius candidus lineis saturate rubentibus. 3. elegans & lucidus, lineis item pur-
purascentibus striatus. Alius maculis albis & rubescentibus totus conspersus. 5. Alius ni-
maculosus. 6. totus subruber. 7. Omnium minimus depressus colore rubro. Octava tabu-
la primo loco habes turbinulum albū verrucosum. 2. ponitur turben albus acutus & leui-
gatus. Nona atque nouissima datur prius Turbinulus niger & albus. 2. Alius eiusdem
quasi coloris. 3. cinereus maculis albis. 4. cinereus alius minutim elaboratus. 4. ferrugi-
neus macula alba speciosus. 5. totus candidus.

Turbines alij in spongijs degentes.

DE TROCHIS. Cap. XXV.

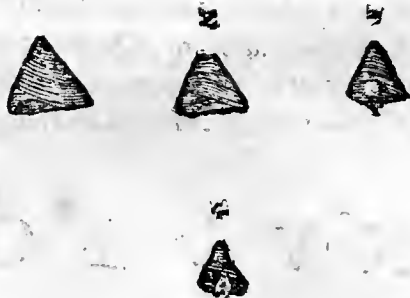
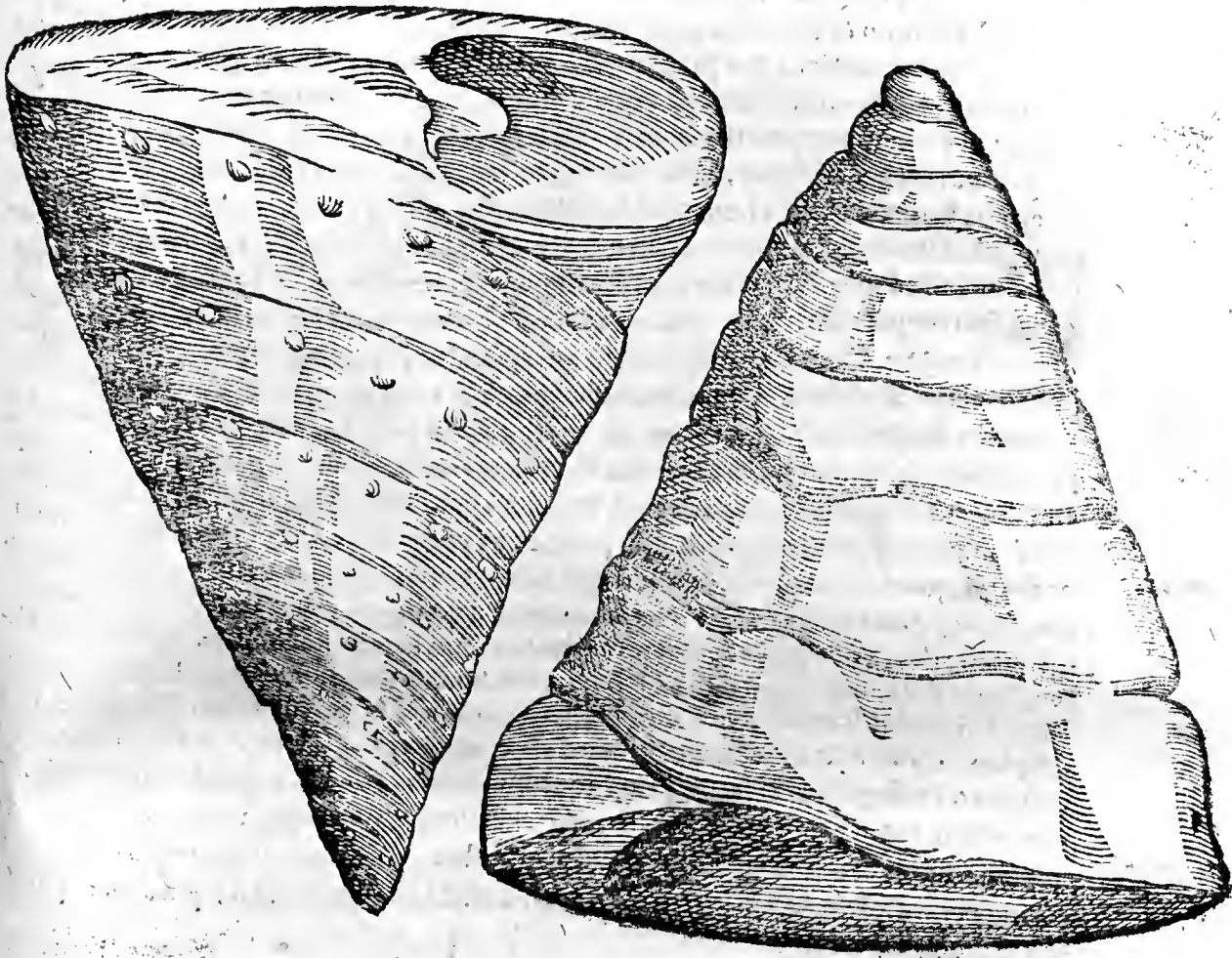
ROC Turbinum genus Rondelerius à similitudine instrumenti, quo lufant pueri, Trochos appellat. Alij sunt parui, inquit, qui à superiore amplaq; parte statim in breue acumen deficiunt. Alij oblongiores. Omnes leues sunt, & varij. Testa veluti crustis duabus consistere videtur, externa minus nitet, quæ subiacet, vnionum est splendore. Præter Trochos duos adiecit Rondeletius aliquot diuersas Stromborum formas, quarum alia ad Buccinorum, alia ad Conchyliorum speciem accedunt. Vt ei vitio verti posse non inficietur, si quæ in hoc genere illustrata sunt, & à veteribus disertè expressa, prætermittere ita curiosius certè, inquit, facere videremur, atq; superuacaneæ diligentia accusandi essemus, si omnia & minuta Conchularum, Turbinum, Cochlearum genera persequi vellem. Si quis enim otio abundans in marinis litoribus spatari velit, & in saxa maris penetrare, tam istam rem in infinita ista varietate versari videbit. Genera igitur & illustriores species cognoscendæ, atq; vt quæq; vel minutæ vel neglectæ, vel nominibus non expressæ fuerint, ad genera sua erunt reuocandæ. Sic ille. Et certè si quis omnia istæ consimilia depingere velit, nunquam satis ea ob nimiam diuersitatis copiam indagare poterit. Adiuuam ego iconem Trochi maximi subflauj absq; vllistuberculis: item alterius planè pyramidalis. Adieci præterea pyramidalis figuræ Conchulas quatuor alias hic vnica tabella expressas. 1. Turbo seu Trochus colore partim amethystino, partim subalbo. 2. Alius castaneus lineis quibusdam albis. 3. Fuluus cum maculis albis. 4. partim roseus, partim argenteus.

Trochi Rondeletij.

Trochus magnus.

Trochus alter pyramidalis.

DE NERITE. Cap. XXVI.

Narica apud Aristotelē Theodorus Gazā natices cōvertit, ex Festo fortassis, apud quem citāte Calepino, sic legitur: Narica est (Iosephus Scaliger legit Narica) genus piscis minuti. Plautus: Muriaticā video in vasis stanneis, Naricā bonā & caper t, non per r, & videtur à natādo dictus. Hęc Festus. A recētioribus nerite vel Nerita estur genere declinatione secunda: ego cum Zoographo, masculinō genere, declinatione prima, dicere malim. Sic enim Græci semper vsurpant. Habet autem syllabas omnes longas in omnibus casibus, quamobrem paroxytonum semper est, excepto nominatio multitudinis

itudinis penāflexo, νηρίται; sic enim scribendum est, quanquam euulgati codices quidam Græci id non obseruent. Nicander,

Η'ε και ὄσρεα τόσσα, βυθας, ἀτε βόσκηται ἄλμυς,
Νηρίται, εὐρόμβοίτε, πελωριάδες τε, μύες τε.

Idem cum Nerites Vuottrono & Bellonio idem videtur, qui & ἀνηρίτης & ἀναρίτης apud Athenæum dicatur: quibus consentit Zoographus, quoniam & nomen idem est, prima litera tantum abundante in Anarite, vt solet hæc vocalis multorum vocabulorum initijs abūdare: & genus quoque idem, nempetestaceum: & species, cochlea & natura, adhærere petris. Apud Hesygium νηρίτος scribitur, vt ἀνθρωπος, terminatione & accentu, his verbis: νηρίτος, ὁ νηρίτης: est autem conchylium cochleæ simile, & (colore) varium. Sed hoc modo scriptum, adiectiuum potius fuerit nomen, pro magno, copioso, excellentē, incomparabili: quocum nihil aliud in eodem genere conferatur aut contendat: à νη, priuante particula & verbo ἐρίζει compositum. Inde νηριόμοδος, ᾧ ἐκ ἀν τρις ἐρίσει πρὸς μῦθος: & νηριόφυλλον, πολύφυλλον. Idem Hesygius νήριτος interpretatur pro monte Ithacæ è regione Epiri: (quem aliqui sic dictum accipiunt quasi ἰήριτος, ὁ ἐστὶν ἀνέριτος, διὰ τὸ πολὺ τῆς ὕλης, vt notauit Eustathius) & adiectiuè, πολλοῦ, ὑψηλοῦ, ἀειρέον, χλαρόν, θαλερόν, ἀπαλόν. sed pro copioso & innumerabili vsitatus est scribere νηριόμον, à νη. negatione & ἀριθμῶς, quod est numerus. Ergo si quis neriten cochleam à magnitudine, vel pulchritudine, qua alias eiusdem generis excellat, nominatam velit, bene esse iudicat Zoographus: alioqui νηρίτης fit à νηρός, quod concuum & humidū significat, vt νηρός ἰχθύος, & apud Lycophronem νηρός μυχός, ὁ κοίλος ἢ κάθυρος. Νηρός autem fit à verbo νίω, νῆ, quod est nato, cuius futurum est νήσω, vnde & νῆσος: quare Suidas eos reprehendit, quibus νηρίτης dicitur à Nereo, Nam si ita, inquit, fieret, ἐκ τῆς Νηρεύς, penultimam per diphthongum haberet. Idem ferè scribit Varinus: cæterum neriten concham à Nereo deo marino sic dictā, Zoographus ratione nō carere autumat, quod is fortè tali concha, tanquam elegantiore, buccinæ loco vti fingeretur: sicut & Triton: quem visum auditumq; in quodam specu Olybipponensis orę conca canentem Plinius refert. nec ineptus ad hunc vsum nerites videtur, vt pote amplius & buccino similis, Aristotele teste. Apud Oppianum inuenio scriptum νηρίτης per εἰ diphthongum in prima syllaba. Testata, inquit animalia quædam in petris, alia in arenis pascuntur:

Anerite.

Nηρίτων quid.

Etymon.

Orthographia b. 1. Halicut.

Νηρίται, εὐρόμβων τε γείνος, καὶ πορφύραι αὐται.
Et rursus de cancellis loquens vacuas sibi conchas quærentibus.
Ἐστὶ τὶ νηρίτης ἐλιπε σκέπας, εἰς εἰ τι κῆρυξ.

Gillius author est, neriten ab ijs qui Adriaticum sinum accolunt, etiam nunc antiquo nomine appellari, & ab Hispanis caragolum. Quidam referente Zoographo Gallicè interpretantur petit Limasson de mer, id est, paruam cochleam maris. Hispani cochleam marinam in genere vocant almeia, vel caracol de la mar. Itali quidam neritas, naridole.

GENVS. FORMA.

Antè Turbinatorum genere.
NERITÆ sintne in turbinatorum genere, inquit Rondeletius, dubitauerit aliquis ex Aristotele qui sic scripsit: Προμηκίσερα δὲ εἰσι ἐν τοῖς εὐρόμβοις (καρκίνια) τοῖς ἐν τοῖς νηρίταις, ἕτερον δὲ γείνος ἐστὶ τὸ πᾶν νηριτῶν, τὰ μὲν ἄλλα παραπλησιον, &c. Longior est qui turbinem subit, quam qui neritam cancellus. genus enim diuersum est, quod in nerite degit, cætera quidem non ab simile, &c. Er paulò post, ὅσα δὲ ἔχει μείζον ὄν ἀριστέρον πόδα, ταῦτα ἐν μὲν τοῖς εὐρόμβοις ἐκ τῆς γίγνεται, ἐν δὲ τοῖς νηρίταις ἐγγιστάτω. Quibus sinister pes grandior est, ij nunquā cum turbinatis hospitantur, sed cum neritis tantum ineūt societate. Hic Aristoteles de Turbinibus & neritis, vt de diuersis loqui videtur, atq; ab his neritas tecluisse. Sed si rem diligentius expendas, eam aliter habere conuenit, ries. Nam nerita à turbinatis nō genere, sed specie differt. Cum turbinatis igitur conuenit, quod testa sit clauiculatim intorta sed rotūda & ampla, qua ab ea turbinati specie distat, cui testa est lōga strictaq; Ideo cancellus (de hoc. n. in locis modò citatis loquitur Aristoteles) ὀγιος est qui in turbinatis lōgis hospitatur, quā qui in neritis, turbinatis quidē, sed nō longis. Qualis verò sit nerita, & quod sit inter turbinata collocāda, ita explicat Aristoteles: Nerita testa est leui, ampla & rotūda, forma buccinis proximas, papauer tamen nō rigitū vt buccina, sed rubrū habet. Testæ annexū corpus eius mediū firmiter est. Pascuntur in mari

Lib. 4. Hist. cap. 4.

Nerite vt à turbinatis differat.

Lib. 4. Hist. cap. 4.

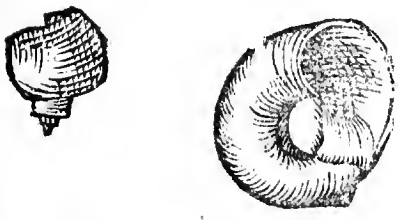
A In mari tranquillo à saxis soluta: (enallage generis: pro neritæ solutæ:) at quoties flatus v-
gent, cancelli hospites sese in laxa recipiunt, neritæ saxis adhærent lepadum more, & apor-
rhaidum, ac cæterorum generis eiusdem, nec nisi tegmine dimoto adhærent, quod velut
operculum possident. Vsum enim quem bivaluibus pars vtraque, eundem altera exhibet
turbinatis. Caro intus, & in eadem os. Modus hic idem est aporrhaidi, purpuris, atque

*Saxis adhe-
rent.*

Nerita Rondel. Nerite authoris.

omnibus generis eiusdem. Hæc Aristoteles. Huius-
modi Neritam esse arbitratur idem Rondeletius,
cuius imaginem veram, non magnitudinem sic ex-
pressit. Est enim, inquit, concha ampla, & capaci, ro-
tunda, læui, turbinata, ad formam buccinorum ac-
cedente. Ex hoc genere fuerint cochleæ, vel potius
neritæ genus hic à me additum, colore albido, dia-
phanum, venulis pluribus respersum, belliculo ad
instar cochlearum insigne: prope os quo continetur
animal, tuberculum quoddam conspicitur. Est au-
tem figura eius rotunda. Rotundiores autem esse
nerites testam quam sit turbinum Vottonus hinc

Testa.

apparere ait, quia oblongiorem formam recipit cancellus ille concharum hospes, à turbi-
nis testæ forma, qui turbinem subit, quam qui neriten. Ego operculum neritæ non vidi,
habere operculum habemus apud Aristotelem interprete Gaza, vbi sic legitur: Natices
& reliqua turbinata operculo quodam congenito carni patulæ appposito clauduntur.

Operculū.

GENERATIO. SENSVS.
NATATIO.

N ERITÆ, siue natices, & patellæ teste eodem Aristotele, rimis, cauernisque sa-
xorum generantur, celerique incremento augentur. Quod ad sensus attinet, ait
natices qui capiunt, non aduerso flatu, sed secundo adire, quoties escam perfe-
quuntur: nec vocè vlla, sed silentio agere, vt pote cum & olfaciant, & audiant, nec fieri
possit, vt aiunt, quin subterfugiant, si vox proferatur. Audiunt itaque, & olfaciunt. Scri-
bit Bellonius, in Mediterraneo mari, in quo æstus non ita reciprocantur, piscatores con-
chulas legentes in lintre esse oportere, eosque si neritæ, quæ tunc saxo extra aquam hæ-
rent, senserint, tunc sese à saxo soluentes, in mare præcipites ruere se conspexisse.
Atque hoc quidem esse putat, quod Aristoteles ait piscatores neritas legentes tace-
re, ne ipsos fugiant. De Neritis hæc Plinius: Nauigant ex his (è concharum gene-
re) neritæ (alia lectio habet, Veneræ) præbentesque concavam sui partem, & alte-
ram (melior lectio non habet hic vocem, alteram) auræ opponentes, per summa æquo-
rum velificant. Testa quidem neritæ Aristotelis, cum cauitatem amplam habeat, na-
uigationi idonea videtur, potest enim aerem copiosum capere, & innatare facilius, ven-
toque impelli.

*In saxis
generant.*

*Li. 9. c. 33.
Nauigatio.*

DE NERITA ÆLIANI.

Cap. XXVII.

Æ LIANVS, vt rectè iudicare mihi videtur Rondeletius, longè aliter neritā de-
scribit quam Aristoteles, vt ex eius verbis liquet, quæ sunt huiusmodi. Cochlea
marina magnitudine exigua, formæ pulchritudine eximia spectatur, eo maris vbi
sordidū vacuitas est, & tranquillitas viget, & in saxis ad imam maris sedem adhærescentibus
nascitur. Hæc nerito appellatur. Hoc maximè, inquit Rōdeletius ab Aristot. nerita differt,
quod illa magna sit, hæc parua, nec mirum esse debet Aelianum ab Aristotele, & Plinio in
piscium descriptionibus dissentire, quod in plerisque facit. Ex paruitate, & pulchritudine
formæ Aeliani neritam esse colligimus eam, quæ capiti præfixa est. Punctis nigris elegan-
ter distinguitur, testa intus purpurea in margine candida. Quod si quis neritam inter co-
chleas

Descriptio.

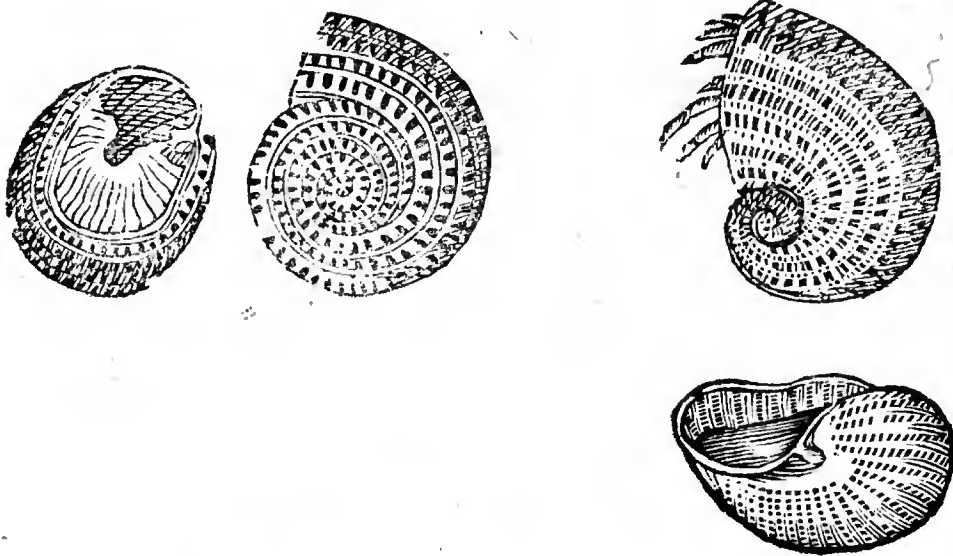
*Aeliani
Nerita.*

Nerita au-
sboris.

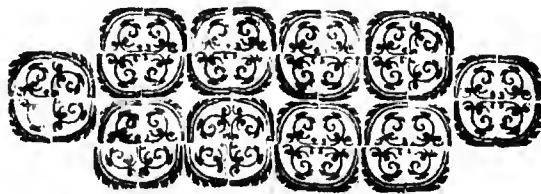

Aeliani Nerite. chleas reponere voluerit, non valdè refragabor. Hæc ille. Addidi ali-
quot icones: prima, & secunda nigris punctis respersæ sunt. Tertia secun-
dæ similis, sed rubicundior, in qua cancellus latet, quarta ad cinereum
vergit. Habes deinceps triginta duas diuersas species duabus tabulis
expressas. In prima tabula, prima, & secunda albo nigroque variæ: item
tertia, & quarta. Quinta castaneæ colore est maculis rubris. Sexta Ca-
ragnuola vulgò Genuensibus dicitur, detractò cortice splendens, albo-
nigra. Septima castaneæ coloris habet maculas. Octaua cinerea est ma-

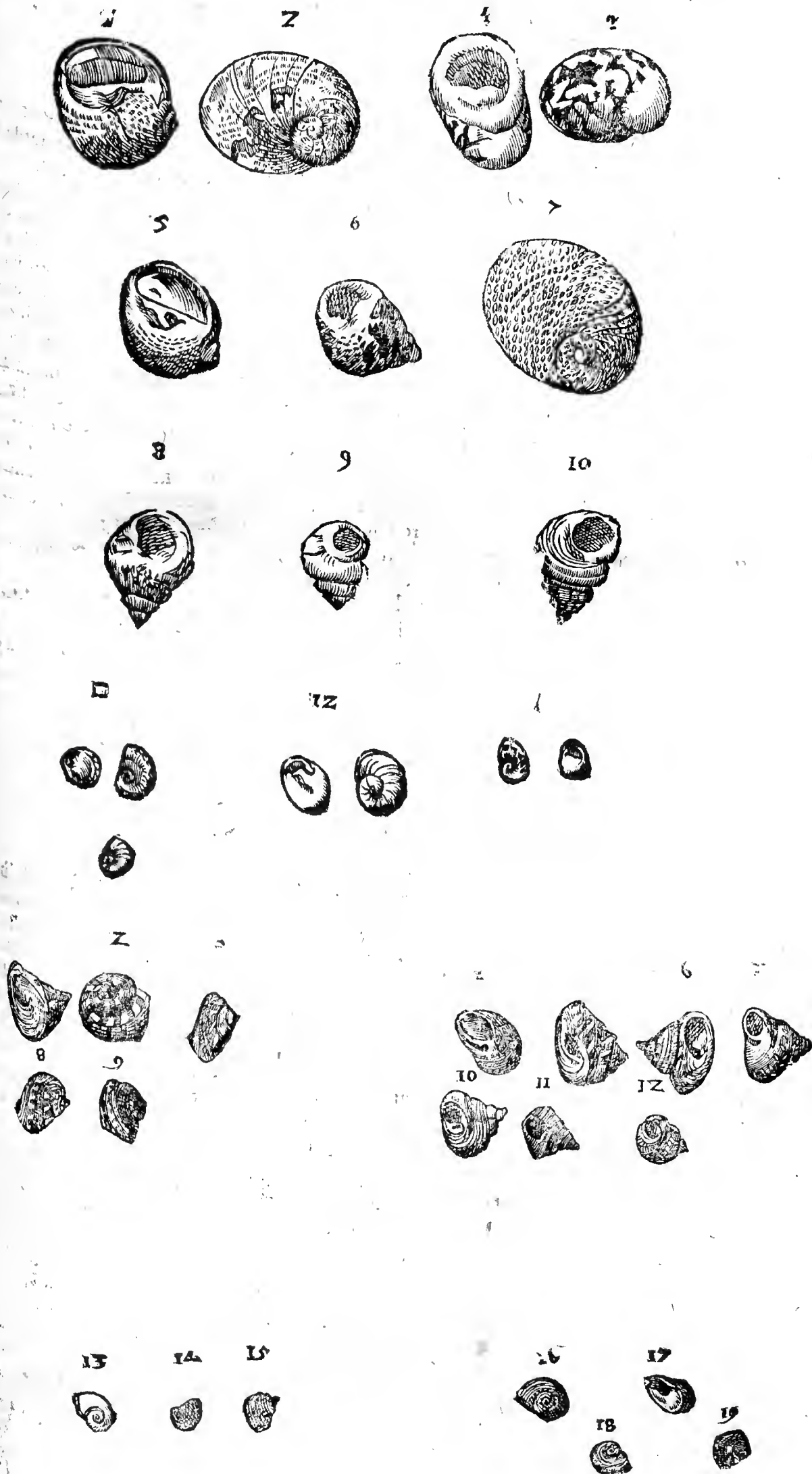
Nerite alia.

culis supernè rubescentibus, infra nigricantibus. Nona ex albo ad luteum vergit, trochi
forte species vti etiam erat octaua præcedens, & decima subsequens, candida, verrucosa.
Numero vndecimo exprimuntur tres neritæ minimæ, vna alba cum rubris maculis, altera
candida sine maculis, tertia tota lutea. Duodecima neritæ est alba striata, lineis ferè
aureis. Decimatertia maculas habet leucophæas. Prima in secunda tabula expressa Nerite
est rubra, & alba maculis etiã inferius nigris. 2. Alba, & fusca, colore intus argenteo. 3. Ru-
bra, & alba. 4. Glabra candida punctis subferrugineis. 5. Aspera maculis longis, & albis.
6. Subalba, & fusca. 7. Fusca maculis albis. 8. Subrubra maculis albicantibus. 9. Fusca,
& albicans. 10. Alba subcinerea. 11. Cinerea ferè tota punctis candidis. 12. Castanea
punctis item candidantibus. 13. Argentea. 14. Leuis tota cærulea. 15. Cineritia virgata.
16. Parua flauescens. 17. Castanea cum corona alba. 18. Subcinerea. 19. Nerite colo-
re castaneo subobsuro.

Neritæ aliæ ab authore obseruatæ, quarum omnium color exprimitur præcedenti pagina.

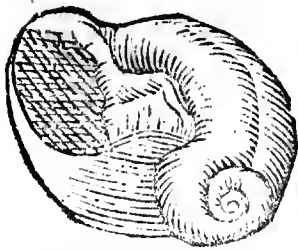

DE NERITE BELLONII.

Cap. XXVIII.

Descriptio. **B**ELLONII Nerites, cuius hîc iconem, & descriptionem ex eo propono, ac cum alterutro Rondeletij Nerite conueniat, non temere dubitauit Zoographus: genere saltem, si non specie conuenire videtur. Bellonius ita depinxit hac ad- dita descriptione. Nerite quoque turbinati generis Conchula, testam in anfractum intortam habet: qua penitus inclusa, nulla ex parte præterquam capite conspicua est. Virilis Lutetia, Armoricis Bigornet, & Bigornacu vocari solet, apud quos tanta est hu-

Nerite Bellonij.

*Testa qua-
lis.*

ius pisciculi frequentia, vt summo prouentu indi- genæ, dum astus abscessit, magnos acervos è sa- xis legant, ac bulliant (bullire faciant) carnemque è testis (quò leuius ferantur) eximant, & acolis mediterraneorum tractum diuendant. Pulmenta autem, quæ ex his conficiuntur, minio tincta esse dixeris: quod à rubro ipsarum papauer prouenit. Prisci enim (Aristoteles, vt ex Rondeletio recita- ui) naticem, siue neritam, testam habere læuam, amplam, rotundam, buccino similem: papauer tamen non (vt buccinum) nigro præditam, sed rubro. Est enim id papauer, excrementum quiddam, membrana obuolutum, omnibuste- staceis generibus præcipuè esculentum. Natices sua saxa relinquunt mari tranquillo, ac sordibus vacuo, vt pascantur. Testam habent leuem, rotundam, exiguam, vt neq; in Oceano, neq; in Mediterraneo pollicis crassitudinem excedant. Huius autem carne vulgus Græcum crudas edit, quibus appetentiam minimè excitari ait, & potissimum, si cum capis etiam crudis comedantur.

DE COCHLEIS. Cap. XXIX.

Æ Q V I V O C A.

l. 10. c. 19. **H**ESYCHIVS κοχλίας (sic autem potissimū Cochleæ Græcis vocantur) non solum exponit τα ἐπιτομμένα ζώα, animantia quæ in cibi vsum veniunt, sed etiã τα ἐν τοῖς ὀργάνοις ἐύλινα. Et Vitruuius Cochleā describit, qua magna vis aquæ possit hauriri, sed non tam altè tolli quàm rota. Fieri autem eam è tigno per octo crassitudinis diuisiones inuolutos habente canales, & iustam Cochleæ naturalemque imitationem: versationes facere hominibus calcantibus. Sic idem lib. 5. cap. 11. dicit: Cochleis, rotis, tympanis collocatis, locus exinanitur. Acalibi: Torcular si non Cochleis torquetur, sed versibus, & prælo premitur. Meminit eius machinæ etiam Athenæus, & Diodorus Siculus, & vterque Archimedis inuentum esse inquit. Sentina, inquit Athenæus, in naui maxima Hieronis, & si plurima erat, exhauriebatur tamen ab vno homine δια κοχλίας (hoc est, Cochlea sic dicta machina) commento Archimedis. Diodorus verò in 5. libro ait: de Hispania scribens, eiusq; fodinis: Subtus terram reperiuntur nonnunquam flumina decurrentia, quorum cursus sæpè quæstus vi magna recedunt: aut quod mirabilius videtur, Cochleis, quas dicunt Aegyptiacas, diuertunt, ab Archimede, cum in Aegyptum profectus est, adinuentas. Eiusmodi instrumentis loca, vbi metalla effodiuntur, eiecta superius aqua, summa arte, diligentiaq; exsiccant. Author promptuarij nescio, ex quo authore nobis hoc instrumentum describit: Cochlea (inquit) haustorium organum, quod vulgus pompam appellat: In medio rota est, quæ dum à calcantibus versatur, machina introrsum profectus latim detorta, inter strias, & strigiles aquas exorbet ex aquario sepro, & retrorsus emittit. Et rursus: Cochlea in torculari lignum est erectum clauiculatim, id est, spirulatim, & ca- preolatim striatum: quod per medium prælum striatam & ipsam transactum, vertigine sua tollendo

Lib. 6. c. 8.
*Cochlea in-
uentum.*

*Pompa in-
strumentū.*

collendo demittendoq; prælo inuentum est. Vulgò (à Gallis puto) visa torcularis dicitur. Vitruuius nominat alibi ascendentem machinam; de qua Gulielmus Philander: mox (inquit) vocabitur accessus, Græcè ἐπιβάρη. Suspicio autem fuisse machinam quæ occulto quodam artificio & expeditis machinationibus in sublimè cresceret; & in eam altitudinem educeretur, quæ opus erat: tum retinaculis fistebatur. Poterant & tabulata excitari cochleis, quo pacto in torculari prælum tollimus & deprimimus: nisi interpretari velimus dictum de machina, quam tollenonem Vegetius appellat. Eiusmodi torcularia siue cochleas nobis vocantur torchi, Germanis pres, Belgis pors, eorumq; ferè vsus est ad exprimendum, vnde Palladius: In cochlea exprimis. Eadem vel saltem similia intellexit Plinius dum ait: Intra ceterum annos inuenta torcula Græcanica, mali rugis per cochleas bulantibus, palis affixa arbori stella, à palis arcas lapidum attollente secum arbore, quod maxime probatur. Oribasius in libro de machinis cochleas instrumenta chirurgica describit, item cochleam fæminam, quæ Græcè περικόχλιον appellatur. nos breuitatis causa lectorem ad ipsum remittimus. Gul. Budæus cochleas & schalas cochlides dici scribit in ædificijs, quòd anfractuosa sint, in modum cochlearis testæ, & quòd clauiculata & tortili structura à triclinijs in cænacula euadât, cuiusmodi sunt, (inquit) in ædificijs Gallicis scallæ. Talis scala apud Philopon. in Proclum, κοχλιοειδής κλιμαξ dicitur nobis vna scala facta à lumaga, Germanis teste Zoographo Schnecken, id est cochlea. Ex Strabone quoq; libro postremo affertur κοχλίδιον pro scalarum genere, cuius scapum, vt τὸ τῶν κοχλίων κόνιον, volumen ἐλικοειδῶς circumductum ambit à summa cõassatione ad imum libramentum: sed perperam, vt vult author thesauri linguæ Græcè, orto nimirum (ait) errore ex latina lingua, in Græco enim κοχλία legitur pag. 347. de Paneo seu Panis fano, τροβιλοειδής, ἡμερὲς ὄρθρον πιστῶδες, διὰ κοχλίω τῶν ἀναβασίων ἔχον, in quòd per cochleam ascenditur. Athenæus vocat κλιμακα ἐλικύ. Erat præterea tormenti genus cochlea vocatum quo interfectum fuisse tradit Laurentius Surius S. Ionam à Magorum principibus iussu Saborij regis Persarum, quod tormentum forte fuerit equuleus cochleatus, cuius meminit Pomponius in decuma fullonis, vt citatur à Nonio: vbi insluit in cochleatū equuleum, vbi solutum tortor. Ego de hocce tormenti genere per ocium aliquando integrum tractatum conscripsi. Præterea Zoographus sese Romæ obseruasse tradit iuxta forum fuisse locum, quem scalas vocabant annularias, quas (inquit) eruditiores ita nuncupatas augurantur ab annularijs officinis, vel à propendētibus annulis. Aliorum coniectatio est, sic eas dici, quæ in cochleæ formam effingantur & orbiculata figura rotundentur: quod genus cochlium dicitur. Suidæ quidē & Varino κοχλίας est, ὁδὸς εἰς ἑκατέροι περιηγμένη: hoc est, via quæ in vtrâq; vicissim partem circumagitur: siue de gradibus per scalas huiusmodi accipias: siue de vijs itinerum: huiusmodi enim per montes præsertim aliquando viæ sunt. Cælius Rhodoginus, aures siue auriculas veriùs, sinuosas (vtor interim eius verbis) cochlias ait nuncupari. Sed Polluci κοχλίας extrinsecus aurium ambitus est, ἡ ἐξωθεν περιβόλη τῶν ὠτῶν. Et Plurarchus cochleæ instar aurem in gyrum contorqueri ait. Estq; etiam cochlea genus ostij, quod meminit Varro, vbi testudinem describit, qua turdi & murulæ & miliares nutriuntur: ostium (ornithonis) esse debet humile & angustum & potissimum eius generis quod cochleam appellant, vt solet esse in cauea, in qua tauri pugnare solent. Instrumentis itaque, quæ diximus, scalis & vijs cochlearum figura in se clauiculatim, spirulatim, capreolatim, retorta, anfractuosa, ἐλικοειδής nomen dedit. Hermolao verò etiam cochleæ nominantur, nescio quam obrem, inter morbos fici arboris. Porro cochlis capitis ornamentum est, quod reperio apud Pollionem Treuelliū in Zenobia, quæ sic habet: Ad conciones galeata processit, cum limbo purpureo, gemmis dependentibus per vltimam fimbriam: media est coclide. Videtur (inquit Cælius Rhodoginus) ab similitudine scalarum vel animalibus verbum corruatum. Humelbergius cochleam ait esse lapidem ex flumine rotundum, ad similitudinem cochleæ: qui aquæ inditus, eam contra laterum dolorem efficacem reddere creditur, quod & se aliquando expertum testatur. Et Massario cochlos & cochlax marinos calculos significare dicitur: ceterum apud Feltū cochlacæ dicuntur istiusmodi lapides rotundi, ad cochlearum similitudinem. Et Cælius Rhodoginus in Græcis annotatum authoribus esse ait, fluuiatiles aut marinos lapides dici quoq; trochalos, item charmadia & cochaclas. quare vbi apud Varinum, legitur, Τρόχαλοι, ἰδίως οἱ κόχλακες, οἱ καὶ κρεμάδα λέγονται, nempe fluuiatiles & marini lapides, legendum censeo pro κόχλακες κοχλακες. & pro κρεμάδα κρεμάδα. Inuenio item in lexico quodam Græcolatino, κοχλαδὲς exponi lapides attritos perperua in aquis volutatione, glareas, sed sine au. hunc. Mihi hæc quoque dictio corrupta videtur & κόχλακες legendum.

li. 10. c. 19.

Tolleno.

Cap. 4. & 5.

Scala Cochlides.

Tormenti genus.

Echleus cochleatus.

Cochlium.

Aurium ambitus.

Ostij genus Varroni.

Lib. 3. de re rust. c. 5.

Pro capitis ornamento.

Lapis in flumine Cochlea figura & eius vires.

Cochlacæ.

μαρμαίμετροποιόν. ita autem vocat quæ vepribus & fructis adhærent. In eodem loco apud Athenæum Apellas cochleam ait vocari à Lacedæmonijs σιμέλον. Apollodorus verò lib. secundo Etymologiarum quasdam dici κωλυσιδείπνεις, id est, vt Dalechampus in suis scholijs explicat, tam amplas vt singulæ ad cœnam sufficiant & alia fercula tangi prohibeant. Quidam (inquit) legunt colycideipnos quòd colycijs similes sint illæ cochleæ. Isaacus Casaubonus alios Grammaticos hæc aliter tradere ait - Spartanis enim cochleas dici σισίλους: simpliciter verò cochleas appellari σιμέλους. Hesychius, σίσηλοι, κοχλίας, λάκωνες. Idem, σιμέλος κοχλίας. Viderit verò Apollodorus quàm sit verum cochleas quasdam fuisse κωλυσιδείπνεις appellatas. Ego existimo contrarium esse verum, & τις κωλυσιδείπνεις qui seriùs ad conditam cœnam ventitarent, & moram facerent diligentioribus quos vocabant τρεχιδείπνεις, conuiuiali ioco dictos esse κοχλίας: quod cochleam vincerent tarditudine, vt ille ait apud Plautum. plurima sunt hoc genus συμποτικά ἀσειμάτω in scriptis veterum. Suspicio est scripsisse Apollodorum in explicanda origine huius vocis, ortam videri à κοχλω verbo antiquo idem significante ac γερίζω, roto: aut ab ὀλώ σὺ ὑσρίφω (hæ sunt grammaticorum ineptiæ) ὀλίαν primò, deinde κοχλίαν dictū quod non recta procederent, sed per gyros, παρ' ὃ καὶ κοχλίας λίγυθαί τις κωλυσιδείπνεις. Hæc aut familia Apollodorus: quæ lecta negligenter & propteranter, neq; intellecta ab eo videtur, qui hæc ita scripsit, siue Athenæus, siue eius Breuiator. Hactenus Casaubonus. Σελάτης, Hesychio & Varino est quoq; κοχλίας. forte σίσιλος. Σιμέλος, κοχλίας iisdem, Σελατίας. Σεμελιρίδας, οἱ ἀνεὺ κελύφης, ἕς ἑπιοι λιψακας. Σίσυλλος, τὸ μίσημα (νόσημα forte) καθ' ἅπερ Πωματίας. καλκίας, καζών, τι apud eosdem. Ποματίας, ὁ κοχλίας exponit Varinus per ο breue in prima ineptè, debet enim per ο productum scribi πωματίας, quoniam πῶμα operculum est. φερίσκος id est, domiporta, epitheton cochleæ, pro ipsa cochlea vsurpatur ab He siodo:

Σιμέλος.

Σίσηλος.

Σελάτης.

Πωματίας.

Domiporta.

Αλλ' ὅποτιαν φερίσκος ἀπὸ χθονὸς ἀν φυτὰ βαίτη.

quanquam enim de terrestri loquitur, cochleis tamen omnibus testa operis commune epitheton, & testudini quoque, quod notat quoque Varinus, φερίσκος & φερίσκος, exponens κοχλίας, ἢ χελων. Sunt qui phereœcon describant animal album, simile mulle. quod sub quercubus & oleis nascatur aut versetur, (ὁπὸ δρυσὶ καὶ ἐλαίαις γινόμενον,) & glandibus vescatur, sic dictum ab Arcadibus: alij insecti genus vespa maius faciunt: super qua voce cōsule partim Hesychium, partim Etimologum. Αἴερ: πρὸς eidem Hesychio, vti & Varino est κοχλίας: forte παρα τὸ ἔρπεον. Atq; ita exponunt Ξιφιδρία: sed ordo collocationis & analogia vocabuli antepenultimā per y scribi postulant: vt à ξίφος diminutiū ξιφιδριον fiat, sicut à μέλος μελυδριον: quoniam & alterum diminutiū ξιφιδριον in vsu est, & receptiore, vt puto. Pro κοχλία, in multitudinis numero κοχλίαν scripserim: sed magis probò, quod alibi apud eosdē reperio σιφιδρία, genus cōchylis, pro ξίφος quidē aliter etiā σιφός proferri scio. Eisdem χαμαιδύτοι, sunt κοχλίας: Videntur autem cochleæ terrestres significari ab eo quòd terram subeant, quod & troglodytæ vocabulum sonat: item χαμαδοίλαι, χελῶναι, καὶ αἱ ναυρότατοι τῶν κελύων: οἱ δὲ τις κοχλίας. Αἰραδαμολλος, ὁ κοχλίας est Tarentinis, eisdem scribentibus. Videntur autem & hic terrestrem cochleam aut speciem significare. Αἰραδες pyri sylvestres sunt, μύλλων Grammatici interpretantur πλησιαζεν. μύλλων obliquum, incuruam, tortuosum, & leue, vt videtur. Inuenitur & πιλός, κοχλιος, apud Hesychium. malim πιλός, κοχλίας, vt πιλός sit genus cochleæ quoddam à figura pilei (quem Græci πῆλον vocant) sic dicti, siue is in acutum exeat, vt Strombi, siue forma sit rotunda. vtraque enim cochleæ tum in maritum in terra reperiuntur. Αἰβρότων apud Varinum legitur, diciturq; esse genus cochlearum, secundum alios locustarum, secundum alios apum. Quibus addit quosdam legere ἀπρότων, eoq; nomine intelligere λησῶν, πρᾶδονum seu latronum. Ex quo intelligitur, hoc ἀβρότων siue ἀπρότων esse pluralis numeri & genitiui casus, non autem nominatiuum singularem, vt existimarunt vulgaria lexica. Colysidipnos (κωλυσιδείπνεις, vocari cochleas quasdam Apollodorus libro secundo Etymologiarum testante Calio author est. Et in Plutarchi symposiacis tardiores conuiuæ nuncupantur colysidipni. Quibus autem cochleis hoc nomen conueniat, & quam ob causam dubito. Coniicio autem terrenum esse genus, quod vel cito saturet, & edendi auiditatem circuncidat: vel vomitu aut alio cibos ingestos egerat. Græcorum vulgo hodie κοχλιος vel σαλιγγας nominatur. Λεῖμα, animal simile cochleæ dicitur Hesychio & Varino, quæ vox non absimilis est cum dictione limax latinorum, quæ cochleam terrestrem significat, eamque vel testa operam, vel nudam. Plinius limaces à cochleis manifestò distinguit inquit: Bestiolarum genera quædam ferant.

Pheræcon animal.

Αἴεροπός.

Σχαμαδοίτοι.

Χαμαδοίλαι.

Αἰραδαμολλος.

Αἰραδες.

Πιλός.

Αἰβρότων.

Colysidipnos.

Λεῖμα.

Limax an à cochleis dif-

herbis

herbis innascuntur, raphano erucæ & vermiculi, item lactucis & oleri: vtrisque hoc amplius limaces & cochleæ: quo loco limaces cochleas nudas haud dubio significant. Accipitur tamen apud classicos scriptores pro cochlea testa cooperta, ut apud Columellâ hoc versu

Implicitus concha limax, hirsutusq; campe.

Limacis etymologia.

Cochleas, & testudines Albertus confundit.

Ortographia cochlea

Prosodia.

Isidori error.

Bubali.

Vbi notandum etiam limacem in masculino genere accipi: cum Plinius femininum faciat, dum ait: Limacis inter duas orbitas inuentæ. Recentioribus indoctis Limacia pro limace nominatur. Albertus Limacem ait nomen accepisse à limo in quo generatur & nuncritur, & Festus Pompeus limaces exponit cochleas à limo appellatas, quod facit quoque Columella in decimo; intelligit autem, ut putat etiam Grapaldus, terrestres. Cochlea grammaticis recentioribus, propriè testa limacis est, licet quandoq; pro ipsa limace quæ testam habet, accipiat. Est autem propriè limax (inquiunt) quæ sine testa est; cochlea verò quæ testam habet. Zoographus de terrestribus cochleas plerumq; intelligit, cum simpliciter proferuntur: Sæpe enim de vtra loquantur (inquit) authores, exprimunt, terrenæ aut marinæ discrimine expresso. Aristoteles quidem etiam pro marinis aliquando simpliciter cochleas nominat, sed vbi argumentum huiusmodi est, ut distinctione opus non sit. Est quando generis instar ponitur, & communem aquatilibus pariter ac terrenis naturam indicat. Gaza cochleas terrestres vertit limaces. Sunt qui apud Plinium cum nominat cochleas quæ eduntur, velint terrestre genus intelligere videri, quibus ego libèter assentior. Cardanus in lib. de Varietate rerum cochleæ significato abutitur, cum pro omnibus cochleis generatim accipiat. Albertus cochleas, & testudines vnâ cum alijs indoctis turpiter confundit. Apud Marcellum Empiricum cochlea passim scribitur sine aspiratione. Cælius Rhodoginus alicubi cochliam per i in penultima scripsit. Cochleolam latinè dixit Grapaldus. latinis vocabulû hoc generis feminini est, Græcis masculini, κοχλίας ut A'wenus, vnde genitiuus pluralis κοχλιών circumflexus, non paroxitonus, ut quidam ineptè scribunt, formatur, omnis enim primæ declinationis genitiuus pluralis circumflexi debet, tribus exceptis, γένων, γήσεων, εἰσίων. Et Pausanias κοχλιον Λακωνικῶν feminino genere protulit. Et in Arcadicis, τὰς Τρίτανας φύσας φασὶ διὰ κοχλιε τετροπημέναι. Aristoteles tamen masculino genere effert. Primam huius vocabuli Græci & latini aliquando corripiunt. Serenus.

Contritis prodest cochleis perducere frontem.

De Muribus in batrachomyomachia

Κόρυδες κοχλιῶν λεπτιῶν κάραι ἀμφικάλυπτον.

Anaxilas apud Athenæum in senario:

Απίστειρος εἰ τῶν κοχλιῶν πολλῶ πᾶν.

Isidorus cochleam per diminutionem dici scripsit quasi conchulam, quod ut ineptissimè reprehendit Zoographus. Buonalo Italis commune nomen est marinæ & terrestri: non tamen quamuis marinam cochleam, sed maiusculam significare puto. Massarius Bubalos Venetis appellari ait quia equinam vel potius bouinam effigiem referant. Sunt aliqui qui cochleam Italicè interpretentur la Maruza, la Zameruca. Nobis ut & in plerisque Italiæ locis limax est lumaca, lumacha, lumaga, sed apud Tuscos chiocciola, & nicchio. Marina Hispanis & Lusitanis caramuyo dicitur, notante Amato Lusitano, ab alijs almeia vel caracòl de la mar: sed hoc posterius, ut & coragulo ad neritem priuatim pertinent. Rondeletius verò Hispanis & Prouincialibus Scaragol vel cagarolo, cochleam terrestrem significare tradit. Galli vocant limaffon, escarcot. Germani ein Schneck vel Schnegg cõmuni ad terrenas & marinas nomine, vti etiam Schnegel: Flandri & Brabantî Slecke, Hollandi verò Slegghe vel Slagghe. Angli non propriè dicendas cochleas, sed conchas bivalues quasdam ut pedunculos Cokles appellant: aliàs à Snayle dicunt: Bohemi & Illyrii Hlemyzd vel hlemayzd.

GENVS. DIFFERENTIÆ.

Differentia à magnitudine.

Figura.

Victu.

COCHLEARVM ac potissimum terrestrium differentia (inquit Zoographus) sumuntur vel à magnitudine, vnde minores & minutæ dicuntur: vel à figura, vnde longæ, latæ: vel à colore, sunt enim albæ, nigræ, fuscæ, ruscæ, variæ: vel à testa, qua aliæ carent, teguntur aliæ, vnde nudas & rectas cognominant: vel à regionibus, quod aliæ sint vulgares, indiginæ, nostrates, aliæ peregrinæ: vel victu, præsertim ex plantis: adhærent enim aliæ alijs quas appetunt,

A cunt, fico, iauro, asphodelo, carduis, aut folijs gregatim, vt ait Plinius: Et forsan earum que-
 dam gregatiles sunt: aliæ vel omnino non sunt, vel minus gregales: Vel à vita, seu locis, in
 quibus degunt. & harum aliæ latitant ad tempus, aliæ semper. Quæ exeunt, aliæ herbas
 petunt humiliores, aliæ altius frutices aut arbores scandunt: vel cibi ratione ad homines:
 alijs enim vescuntur vt vulgaribus testatis maioribus, alijs abstinent, vt minutis & nudis
 omnibus nostri: in Africa enim aliud nudarum genus est. Quod ad differentiam attinet,
 quæ à magnitudine dependet, Aelianus in mari rubro cochleam nasci testatur cum spe-
 cie pulcherrima, tum maximam, testa purpurea, & in eius medio spira siue voluta, mira co-
 lorum varietate & veluri floribus natiuis distincta. Sertum (inquit) diceret summo artifi-
 cio & ornatu contextum, è floribus multiugis, viridibus, aureis, rubicundis, per æqua di-
 gestis interualla. Et Petrus Gyllius ait se vidisse cochleam marinam, quæ ad eam magni-
 tudinem accederet, vt tantum vini caperet, quantum piscator exficcare vno prandio pos-
 set. In Aegypti Nilo grandissimæ feruntur vocales vlulatum expressa similitudine. E con-
 trario And. Matthiolus refert in doctissimis suis commentarijs in Dioscoridem in agro
 Romano cochleas quasdam esse paulò maiores lupinis, quæ autumnò quorundam car-
 duorum caulibus acruatim cohærentes innumeræ videantur. Hæ fortè fuerint quæ à Pli-
 nio minutæ dicuntur, quastamen aliàs simpliciter ita nominat, aliàs latas, longas uè cogno-
 minat, nominat verò latas aliquoties, vt inter remedia patebit. Zoographus quoque apud
 suos (Helucios) in terra, vt hortorum & in collibus apricis quasdam testas cochlea-
 rum iuueniri tradit in mucronem turbinatas, plerumq; semper vacuas: sed animal in eis
 deprehendere non meminisse: Strombos terrestres (inquit) dixeris. Præter latas in figuræ
 discrimine etiam oblongæ sunt, atque inter has quibus (vti Vuottonus notat) tubæ loco
 vtuntur tubicines: Echinophoros vocant, aliqui eclinophoros. Sunt autem hæ marinæ, ex
 quibus etiam dantur rotundæ in oleario vsu, quibus scilicet oleum effunditur, & pentada-
 styli & quibus clauicula in acutissimum acumen intorquetur. Eiuscemodi figuræ cochleas,
 nimirum oblongas fortè omnes Strombos esse dicemus: obtusiorum verò & rotundiorum
 pleraq; umbilicos, præsertim quæ magnæ non sunt, vt oleariæ. Inter terrestres cochleas
 repetiri albas, nigras, magnas, paruas, mediocres annotauit Matthiolus, & ante eum Alber-
 tus limacem inueniri ait, albam, rubeam, croceam & nigram. Sed Albertus limaces cum
 testudine confundit. Tamen Adamus Lonicerus Limaces rufos, alios nigros conspici etiã
 scribit. Testa carentes limaces hic excludimus, cum de ijs inter insecta actum sit, & hic tan-
 tum de testa operis dicendum. Antitoteles cochleas terrestres testa intactis annumerat, ea-
 rumq; carnem penitus includi asserit, nec vlla ex parte conspici excepto capite. κοχλίας
 ποματίας, cochlea opercularis dicitur, gypseo operculo per hyemem: Italicè limaga
 delle vigne interpretantur. Bellonius perperam scribit pomacea, & eius magnitudinem
 ratò excedere ait cancellum qui testas vacuas ingreditur. Penes loca, per multa quidem
 sunt cochlearum genera, at tria potissimum apud Dioscoridem, cui aliæ sunt χερσαίοι, siue
 terrestres, aliæ θαλασσιοί, id est marinæ, aliæ ποματίοι, siue fluuiatiles. Marinas Brasauo-
 lus alias ait esse in testis, alias testis carere. Dioscorides terrestrium quæ in Liguria alpibus
 reperiuntur, pomatias appellari ab operimento suo, quæ vero syluestribus frutetis & sen-
 tibus hærentes, sesilos: Plinius etiam syluestres, ita enim Massarius interpretatur, ite in Bra-
 sauolus, & Zoographus, quorum omnium ego vestigia libenter sequor. Habemus, inquit
 Brasauolus & syluestres cochleas seu arboreas, quæ frutetis adhærent & sentibus. Ex his
 aliæ albæ sunt: aliæ præter albedinem nigris, rubris vel luteis (punctis vel lineis) impressæ
 sunt, & ferè opere vermiculato à natura elaboratæ. Demetrius Constantinopolitanus, qui
 de accipitribus scripsit, cochleam terrestrem nominat. Matthiolus pomatias cochleas, in-
 terpretatur vulgares nostras maiores, quæ præcipuè in cibum veniunt, vt cum ex descriptio-
 ne, tum ex figura adiuncta apparet, nec dissentit Zoographus. Non me fugit (inquit Mat-
 thiolus) quas Dioscorides pomatias vocat, plurimas reperiri in montibus Tridentinis, vi-
 cinisq; alijs locis, & eas quidem præstantissimas. Eruuntur enim è terra hyeme & frutetis,
 vncis quibusdam ferreis, propè fruticem radices terra circumfossa. Concluduntur è con-
 tra frigoris iniuriam, quodam albo operimento, duro, gypsi speciem referente: sicq; con-
 testæ terra se condunt. Fit enim ob hoc vt in cibis ijs longè luauiores, gratioresq; habeantur,
 delitefcantq; sub terra, circū fruticū radices, Herurria planè ignorat: cum tamen & ibi eodem
 modo ab his eruuntur, qui alibi artem didicerunt. Hæc Matthiolus. Plinius etiam cochleas
 non solum latere scribit, sed inde etiã inter se distinguit, inquiens: Simili modo & cochleæ,
 (nimirum vt serpentes latent) Illæ quidem iterum & æstatibus, adhærentes maximè saxis:
 vt & iniuria resopinatæ auullæque, non tamen exeant. In Baleatibus verò insulis cauaticæ

Vita.

Magnitudo
ingens.

Li. I. c. 23.

Minuta quæ
Plinio.Strombi ter-
restres.Echinopho-
ri.Coloris dif-
ferentia.

Testa.

Pomatia
quæ.

Li. 2. c. 11.

In comment.
2. Aph. 18.

Sesili.

Syluestrium
differentia.

Li. 2. c. 71.

Pomatia ubi
multa.Latent, &
quando.

Lib. 8. c. 39.

Cauatica co-
chlea natu-
ra.

*Differentia
à regionib.*

Lib. 9. c. 56.

*Africana.
Li. 30. c. 6.*

*Astypalaica.
ca.*

Li. 8. c. 39.

Linusia.

Germana.

Acerata.

*Cocalium
Arist.*

appellatæ, non prorepunt è cauis terræ: neq; herba viuunt, sed vuæ modo inter se cohæret. Est & aliud genus minus vulgare, adhærente operculo eiusdem testæ se operiens: obrutæ terræ semper hæ & circa maritimas tantùm alpes quondam effossæ, cæpere iam erui & in Veliterno. Hæcille. Varro differentias ponit penes regiones. Aut enim plura earum esse genera, vt minutas albulas quæ afferantur è Reatino, & maximas quæ de Illyrico appor- tantur, & mediocres quæ ex Africa afferuntur. Non quòd in his regionibus (inquit) quibus- dam locis eæ magnitudinibus non sint dispariles, nam & valdè amplæ sunt, quanquam ex Africa quæ vocantur Solitanæ, ita vt earum calices quadrantes octoginta capere possint: & sic in alijs regionibus eadem inter se collocatæ & minores sunt & maiores. Hæ in foetu- ra pariunt innumerabilia. Earum semen minutum ac testa molli, diurnitate obdurescit: Plinius cum dixisset Fuluium Hirpinum cochlearum viuaria instituisse; genera quoq; di- stinxisse illum earum notauit, separatim (inquit) vt essent albæ, quæ in Reatino agro nascu- tur: separatim Illyricæ, quibus magnitudo præcipua: Africanæ quibus fecunditas, Solita- næ quibus nobilitas. Africanæ cochleæ vnum genus tectum esse, alterum nudum, apparet ex eodem Plinio, qui nudæ meminit in remedio ad dysenteriam, alibi quoque Africanas laudatissimas esse scribit, & ex his (exin, legunt alij) Solitanas, Astypalaicas, Siculas modi- cas quoniam magnitudo duras facit & sine succo: Balearicas, quas cauaticas vocant, quo- niã in speluncis nascuntur: Laudatas & ex insulis caprearum. Quod ad Astypalaicas at- tinet, Stephanus Astypalæas quinq; numerat: vnam è Cycladibus, secundam oppidum in Coos: tertiam insulam cum oppido inter Rhodū & Cretam: quartam, oppidum in Samo: quintam promontorium prope Atticam. Hic cochleas Astypalaicas deriuant, sicut ab Athenis Athenæicus, vt antepenultima per a scribi debeat, non per e vel æ. Sed Plinius in octauo omnium laudatissimas in Astypalæa insula esse scripsit, Dioscorides Sardoni- cas, Africanas, Astypalaicas, & quæ in Sicilia & Chio nascuntur, & in Liguriæ alpiibus, pomatias, id est, vt diximus, operculares cognominatas. Strabo cochleas prædicat linosias, ab agro cui nomen linò est, iuxta Pityuntem, medio inter Parianam coloniam & Priapum spatio. Germanas cochleas nominat Demetrius, qui Græcè de accipitribus scripsit. Vege- tius etiam in portione equi prophylactica inter cetera cochleas Germanas admisceat. No- minatq; easdem Marcellus his verbis: Vuam caniculatam, & cochleam germanam com- bure & contere, atque ex eo puluere mixto, pollice summo, vel cerè cochleario, vuam ieiuno tange per triduum. An verò germanam cochleam à gente & regione dixerint, an G alio quodam sensu, Zoographus negat se habere quod affirmet. Africanas quidè cum ad remedia requirit Marcellus, veras interdum (quas & germanas & genuinas dixeris,) deligi iubet. Sunt præterea cochleæ quas aceratas Plinius vocari ait, latas multifariamq; nascentes, de quarum vsu suis se dicturum locis promittit. Sed cum nusquam alibi de aceratis meminit, latarum verò sepius, Zoographus non latè forsan aduerbiallyter legendum exi- stimat, sed latæ nomine adiectiuo fæminino plurali: vt aceratæ eadem sint quæ latæ. Sic & Massarius legit: Sunt & aceratæ (inquit) latæq; multifariam nascentes. Inuenio item lima- cis genus cocaliam ab Aristotele vocari, inquit Massarius: Sed Aristoteles cocalium genere neutro dixit, & per x simplex, non per duplex vt habet Vuottonus. Est apud Aristotelem (inquit ille) κοκκαλιον, apud Athenæum κόκκαλον (nisi in alterutro codicum in- menda) Cochleæ genus & vt videtur, terrestre Testaceum, à Limace diuersum. Locus Aristotelis est in quarto capite libri quarti de historia animalium: Cocalia (κοκκαλια, va) vt quidam vocant, testis integuntur: eorum caro, vt & aliorum limacum terrestrium, peni- tus includitur, nec vlla ex parte conspicitur excepto capite. In eodè loco Aristoteles (quod per transennam dictum esto) esse ait inter cochleas quæ intra se bestiolas habeant similes gammaris pusillis, qui vel in flumine gignuntur; sed ea differentia, vt præmolle intra suam testam carunculam habeant. Atque hæc de diuersis cochlearum generibus.

FORMA. DESCRIPTIO.

*Turbinata
dicuntur.*

Li. 9. c. 32.

Cornicula.

*Oculis an
careant.*

li. 11. c. 37

ARISTOTELI cochleæ turbinatæ vocantur, earumque carnem penitus inclusam esse ait, nec vlla ex parte conspici; præterquam capite. Plinius quoque cum de turbinatis ac postremo de echinis & echinometris locutus fuisset; in eodem (inquit) genere cochleæ aquatiles terrestresque, exerentes se domicilio, binaque ceu cornua protendentes, contrahentesque: oculis carent: itaque corniculis præterant iter. Quod postremum alibi etiam reperit his verbis: Cochleis oculorum vicem cornicula bi- na præ-

na prætentati implent. Scaliger quoq; negat cochleis oculos esse: itaq; neque visum, sed pro visu tentamenta (vt eius quoq; verbis vti) proportione puncti atrioris in summo cornicularum: qualia fortassis puncta Plinius in trigesimo arenulas vocauerit: Cochlearum in cornibus harenulæ quæ inueniantur, inditæ statim dolore liberant. Et aliàs in eodem libro ait: Inueniuntur in corniculis cochlearum arenacæ duritiæ. Eiusdem opinionis fuit Albertus, oculorum loco cochleis cornua quædam mollia esse inquit, & in ijs duo nigra puncta, quæ vsum quendam & actum perficiant oculorum. Idem tamen Albertus nõnunquam contrarium sensit, scribitq; testudinem (cochleam) & limacem oculos suos habere in summitate cornuum suorum & cùm appropinquat aliquid (sunt eius verba) retrahere oculos in cornu, cornua verò in caput, & caput in corpus: eodemq; modo pecten, ostreum, si quis digitos admoueat, subito claudere oculos; ex quo cognoscitur (inquit) habere visum. Sic fere ille, atq; mihi planè videre videntur, nam mirū quàm sollicita fuerit natura puncta ea siue oculos conseruare. Inuenioq; etiam in antiquissimo grypho.

In lib. 1. de planis.
Arenule que in cornibus cochlearum.

An videant & oculos habeant.

Ὅμματα τ' ἐκκύπτοντα προμήκεια κ' εἰσκύπτοντα.

Estq; vulgaris nobis imprecatio, *ti venga il cancro, doue hanno gli occhi le limaghe*, hoc est, auguror tibi cancrum, eo loco quo oculos habent Limaces siue cochleæ, augurantur autem eo modo cancrum in cornibus: cornutos dici nihil ignominiosius, ita enim vocantur, quibus propria vxor imponit. Teucer deniq; limacem ad exemplum quæstionis ludicræ, ita finit; animal sine pedibus, sine spinis, sine ossibus, crustatum (testaceum potius) oculos nunc exerens, nunc retrahens. Videtur Plinius duo tantum cornua tribuere. Ait enim cornua data esse cochleis ad prætentandam iter; corporea hæc, sicut cera stis; aliquando & singula (nimirum cera stis,) cochleis semper bina, & vt prætendantur (protendantur legitur in codice manuscripto) ac resiliant. Cæterum quatuor habere videmus, magna duo quæ posteriora sunt, & in quibus sunt quos vocauimus oculos, & minores totidem ferè in fronte, quibus forte quod obtusè admodum videat, iter prætenderit, hæc enim vltimum exercit. *Limax*, inquit Albertus cornua quatuor habet, duo breuia & duo longa: quæ extendit, cùm progreditur: contrahit, cùm recolligitur in seipsum. Idem Albertus cochleam capitibus figura carere ait, cùm alioqui apud Plinium, capita cochlearum equorum capitibus similentur: quo minus (inquit) miremur equorum capita in tam paruis eminere cochleis. Massarius bouinam potius effigiem præferre asserit, ideoq; Venetis ab eiusmodi similitudine eas bubalos appellari. Omnes sil ceo tegmine clauduntur, clauiculatim intorto, Testa id vulgò vocatur, alijs tegumentum & voluta à recentioribus quibusdam, cochlearis testa à Budæo: cochlea synecdochicè à Celso, si bene memini, cùm ait serpere in cochlea, (sic & conchyliorum *κοχλεις*, hoc est, testas apud Pollucem legimus;) Sammonico & Statio domus, Plinio etiã calyx, Dioscoridi *κάλυξ*, *ὄστρακος* Galeno, Testam verò hanc siue domū secum portat (vnde *φερειοικον* Hesiodus, domiportam Cicero vocauit,) nulli videlicet fidens, sed semper metuens, ne sibi rapiatur, vnde eleganter Anaxilas Comicus dixit:

Definitio cochlea.

Li. 11. c. 37.
Cornuū nūm.

Caput an habeant.

Lib. 9. c. 2.

Testa eiusq; nomina.

Cochlea præ insuetudine domum portant.

Os.

Li. 11. c. 37.
Dentes.

Promuscis.

Interiora.

Venter.

Intestinum.

P. papauer.

Venter autem gutturi similis.

Incisura venteris in ovo locustarum.

Ἀπιστέρες εἰ τῶν κοχλίων πολλῶ πάνυ,

Ὅι περιφίροσ' ὄπ' ἀπιστίας πλωοίαν.

Quod si testam detraxeris, aiunt cochleam hebetescere atque expirare. Albertus tamen testas suas aliquando relinquere scripsit: & Zoographus sese ait audiuisse circa initium Augusti exire eas è suis testis, & nouis superinduci. Os eis inest, inquit Aristoteles, & dentes acuti, breues, tenues, præduri, & quod interiacet dētib; carnosū habet: similiter vt mollia & crustata. Et Plinius quoque cochleas dentes habere scribit; eiusq; inditium esse, à mioniscarum derosam vitem. Promuscidem etiam inter aculeum & linguam habent, auctor Aristotele, & ori iungitur quasi ingluuies auium; à qua stomachus est, quem excipit venter, in quo situm est quod papauer vocatur, mox intestinum continuum tendit simplex, originem à papauere illo ducens. Plura de cochleæ dentibus, linguæ ingluuie, venter & papauere leges apud eundem de partibus animalium lib. quarto, capite quinto. Porro omnes sanguine carent ac repunt, tegmina sua, vt dictum est, secum ferentes. Umbilicorum (cochlearum) venter similis est gutturi auium teste philosopho. Membrana in grandiusculis umbilicis (*κοχλεις*) à ventre gulæ atretur continua, per quam meatus prolixior, albicans, colore similis superioribus illis mamillantibus corniculis (de quibus dixit in turbinatorum genere, sub ventriculo statim esse binas, albas, solidaque) tendit. Habet etiam incisuras quales in ovo locustarum habentur: verum hoc albidum, illud rubicundum est. Nullus exitus huic, nullum foramen postremum patet, sed præcæui membrana cauo intus angusto continetur. Tendunt ab intestino ad inium nigrantia quædam aspera atque continua qualia vel in testudine visuntur, sed minus nigra. Cæteri quoque

Albugo.

Saliua Cochlearum.

quoque umbilici hæc habent eadem: sed quo minores, eo minutiora. Hæc philosophus in quarto de historia capite quarto: ubi denique præterea umbilicis albuginem à natura datam esse ait; Græcè est λιύα: id autem, inquit, tale quid esse in cochleis, quale quod vocatur ouum in bivaluibus. Qui echineidem videre, limaci magnæ similem esse dicunt teste Plinio. Saliua cochlearum, quæ punctis acu vel stilo carnibus manat, à Græcis, ut inquit Galeus, myxa dicitur, hoc est, mucosus lentor, siue mucor, mucosus.

L O C V S.

Sylvas amant terrestres.

Lib. 2. c. 24.

S V P R A interpositas differentias, ex præcipuis fuit quæ à loco sumitur. Sunt enim marinæ, fluuiatiles & terrestres. Hæ postremæ sylvas potissimum amant, quod nobis scriptum reliquit Achæus apud Athenæum his verbis: Η τούδε δ' αἴνη ἐπιφρακοχλίας κερασας: vel quot cornutas cochleas alunt nemora. Vnde in conuiujs testante ibidem Athenæo solet proponi hoc ænigmatis vice de cochleis.

Ænigma.

Ἰδογυθῆς, ἀνάκαστος, ἀναίματος, ὑγροκέλευθος. In sylvis nata, spinis carens, exanguis, humida via incedens.

Antisthenis dictum de Atheniensibus.

Lib. 8. hist. cap. 13.

Et in terra latenti.

Vbi sylvarum nomine ego accipio loca omnia arboribus, vel alijs stirpibus confita, quibus visitant cochleæ. Quocunq; verò eunt, suam semper domum secum ferunt, vnde domitorum nomen, ut dixi, meruit: atque hinc est quod Antisthenes ridere solitus sit Athenienses, quod essent autochthones, nempe quòd non aliunde eò commigrassent, nec patriam sedem mutassent vnquam: dicens hoc laudis illis esse cum testudinibus cochleisq; commune. Nam & hæc animantia nunquam mutant domicilium, in quo nascuntur. Aristoteles cochleas terrestres hyeme latere ait: nec vllam sanè eo tēpore cernere est, sed vere cum aer tepidior factus est è suis latebris prodeunt. Athenæus Theophrastum citat de animalibus quæ se abscondunt, aitque eum scribere cochleas hyeme latere, sed æstate magis; itaque plurimas prodire cum autumno pluit, illisq; per æstatem latibula quærere & in terra & in arboribus. Quo loco Casaubonus, Aristotelis (Theophrasti, legitur apud Athenæum, ut dixi) inquit, qui affertur locus, dicitur extare ἐν πέμπτῳ περὶ ζώων. optimi libri habent, περὶ ζώων μορίων. Sustulere vocem μορίων, qui animaduertent in libris de partibus ascripta verba non reperiri. Sunt enim ex tertio de generatione animalium. Latrum locum ascribam quando sententiam imperfectã hic lector inueniet. μόνον τῶν ὀφθαλμῶν ἐώραται τὸ τῶν κοχλίων γένος, ἢ δ' ἐκ τῆς συνδυασμῆς ἢ γένεσις αἰτιῶν ἐστὶν ἢ καὶ ἐκ τῆς ἀποτακτικῆς. Hactenus Casaubonus. Ut modo vnde digressi sumus, reuertamur, plinius cum dixisset viperam solam serpētium terra se condere, cæteras arborum aut saxorum cauis. Et alias vel anoua fame durare, algore modo dempto. Omnia secessus tempore veneno orba dormire: addit, Simili modo & cochleæ: illæ quidem iterum & æstatibus, adhærentes maximè faxis, ut etiam iniuria resupinata auulsæque, non tamen exeant. Latent itaq; & hyeme & æstate, quod non meminit Aristoteles. Cùm enim tempus annuividuum & ætiosum est, siue cùm agri solis ardore torrentur, homines autem calore & ætuo laborant, tum cochleæ in occulto delitescunt, suoq; ipsarum succo viuunt, nisi forte aliquid

Rore viuunt In captiuis.

laborant, tum cochleæ in occulto delitescunt, suoq; ipsarum succo viuunt, nisi forte aliquid roris è cælo decidat, vnde Plautus:

Quasi cùm caletur, cochlea in occulto latens suo sibi succo viuunt, ros si non cadit.

Lib. 3. de re rust. Ψεκάδιον quid. Grumus quid.

Lib. 10. c. 6.

Aristias comicus quoque apud Athenæum de quodam qui captaret cochleas, inquit, κοχλίας, γνομίνε ψεκάδιον, ἀνηρείετ' αὖ, καὶ λάχανα τῶν αὐτοχρόνων: quis enim nescit hoc potissimum tempore cochleas apparere: nam neque pluuiam concitatiores, neque magnos calores ferre possunt: ut significauit etiam Varro, cùm de illis alēdis sedulo multa præciperet, inquit enim, de sede disputans. Locus is melior quem & non concoquit sol & tangit ros. Ψεκάδιον Græci vocare solent imminutò eo nomine, tenuem imbrem, & qui aliquo modo imitetur rorem. Cùm è terra erumpit, exgrumare dicuntur, hoc est grumos eruere & ex grumis exilire. Grumus enim terræ collectio est, à congerie dicta. Vtitur ea voce Varro in præcitato loco: Deniq; ipsæ exgruminantes ad propalam vitam diù producunt, cùm ad eam rem pauca laurea folia interijciant. Iam verò ex marinis quædam locum mutant. Author enim est Aelianus Persarum regem cochleas Ponticas imitari, æstiuos dies Susis, agentem, hybernos verò Ecbataniis. Etenim ad nuncupatam Propōidem calidam hyemant: æstiuum autem tempus ad Aegialum agitant, inquit, propter molles auras, quas hoc mare eis afflat.

M O T V S.

MOVENTVR omnes cochleæ, inquit Franciscus Massarius, & serpunt parte dextra, non ad vertiginem siue clauiculam, sed in aduersum. Sed Aristoteles hoc de Strombis scribit & similibus turbinatis marinis: quærendumque si idem terrestribus quoque conueniat. Mouentur autem hæ, vt ait Albertus, contractione & emissionem corporis.

Li. 4. Hist.
anim. 4.

COITVS. PARTVS. GENERATIO.

VNVM ex testatis cochlearum genus auctore Aristotele coire perspectum est: sed an earum ortus per coitum sit, nondum satis exploratum haberi ait. Et alibi, umbilicos (cochleas) pariter omnes sua oua habere videri scribit, verno autumniq; tempore, quem fortè locum repetens Athenæus: Aristoteles (inquit) libro quinto de animalibus tradit vere & autumno cochleas prægnantes apparere, solasq; ex omnibus testaceis in coitu videri coherentes ac congeminas. Et Zoographus Limaces quoque coire & oua parere candida, magnitudine oculorum lucij piscis sese audiuisse refert: ij; incubantes aliquando reperiri mense Maio. Albertus verò ex putredine herbarum & viscoso rore generari limaces voluit: viscositatemq; terrestrem circumquaque durefcere in testam, in qua habitant. Vnde etiam limacem à limo dictum voluit, & aliàs, in limo quidem (inquit) & generantur & nutriuntur: cuius ego sententiæ facilè subscripserim, & Ioannes Bapt. Porta limaces quòd ex limo & putrescentibus aquis orientur, vitam breuiorem reddere affirmat. Plinius scribit cochleas hyberno tempore nasci. cæterum hyemantùm oriri non facile crediderim, neque etiam ille hoc ait, nam & aliàs, lactucis eas nasci testatur: item alibi: limaces (inquit) nascuntur in vicia & aliquando è terra cochleæ minutæ, mirum in modum erodentes eam. Vt vt sit, imber maximè facit ad earum ortum, quòd obscurè admodum innuit etiam Plutarchus, Cochleas si quis imbrem facere, non præcedere putat & indicium eius esse, fallitur. Notandum maximè quod scribit Massarius: Limax testa detracta hebetescit, processu vtique temporis id quoque in aureliam transit, vt eruca, atq; immobile viuit. Sed quidnam ex eo animalis pennati oriatur, compertum non adhuc est.

Lib. 3. de
generat. 11
An ortus per
coitum.
Oua quando
habent.

Lib. 5. Phy-
togn. cap. 4.
Vita breuis.

Li. 9. c. 51.
li. 19. c. 10.
Imbre ma-
ximè gene-
rari.

Li. 3. Sym-
pos. quæst. 2.
Limacis me-
tamorphosis.

VICTVS. EDVCATIO.

RORE victitare cochleam volunt, more cicadarum, quare forte ex Phyllio poeta illud citauit Athenæus.

Rore victi-
tanti.

Ὅυκ εἶμι τέτις, ἔδει κοχλίας, ἢ γύναι.

Non sum cicada, neque cochleas, o mulier.

In captiuis.

Et Marcellus Empyricus ex amputato capite cochleæ matutinum rorem pascentis remedium quoddam dicit. Meminit eiusdem parasitus quidam apud Plautum, dicens:

Quasi cum caletur, cochlea in occulto latens

Suo sibi succo viuunt, ros si non cadit.

Asphodeli
caulem ap-
perunt.

li. 22. c. 22.

li. 17. c. 24.

Ficos va-
stant.

Li. 1. Hist.
cap. 16.

Vicum dero-
dunt.

Viuaria co-
chlearum
apud veteres.

Solo autem rore non viuunt, quod vel ipsæ testantur cum sub noctem potissimum exeunt ad patium, vt rusticis notum est, qui post pluuias æstiuas ac autumnales accenso eas lumine captant Plinius testatur cochleas in Campania mirè caulem asphodeli prosequi & sustinendo arefacere: & antè ficum eas infestare scripserat: & Theophrastus, scabies (inquit) & cochleæ adnasci solitæ ficorum peculiare morbi sunt. Quem locum sic transtulit idem Plinius: Impetigo & quæ adnasci solent cochleæ, peculiaria ficorum vitia, nec vb. q; sunt enim quædam egritudines & locorum. Alibi vt dentes habere eas testetur, indicium illius esse ait à minimis earum derosam vitam. Habebant veteres sua viuaria, in quibus cochleas saginabant, quod non semel nobis testatum reliquit M. Varro, vt cum ait: Leporarij alterum genus illud venaticum, duas habet diuersas species; vnã in qua est aper, caprea, lepus: alteram item extra villam, quæ sunt, vt apes, cochleæ, glires. Et alibi. Titus Pompeius in Gallia transalpina, tantum septem venationis habere

*Lib. 9. c. 56.
Qui primus
cochleas sa-
ginatis.*

*Fluuiatiles
virus olent.
Contra Bel-
lonium.*

*Locus aptus
ad alendum.*

Cibus.

*Solitana
quanta ma-
gnitudinis.*

*Lib. 3. c. 12.
Leporarium
Q. Fuluij.
Lib. 3. Sa-
turnal. c. 13*

*Cornuta
tur dicta
Cochlea.*

habere dicitur, vt circiter triginta millia passuum locum inclusum habeat: præterea in eodem conspecto habere solet, de animalibus cochlearia & aluearia &c. Cochlearum verò ista viuaria instituit teste Plinio Fuluius Hirpinus in Tarquinienfi paulò ante ciuile bellum, quod cum Pompeio Magno gestum est, distinctis quidem generibus earum: quin & saginam earum commentus est, sapa & farre, alijsq; generibus, vt cochleæ quoque altiles ganeam implerent: cuius (inquit) artis gloria in eam magnitudinem perductæ sint, vt octoginta quadrantes caperent singularum calices. Hucusq; Plinius, authorem citans M Varronem: Quod autem Plinius, inquit Per. Bellonius de cochleis altilibus ait, id ni fallor de marinis est intelligendum. Nam neque Illyricæ neque Africanæ aut Solitanæ, terrestres esse censentur ac (aut) fluuiatiles. Omne enim fluuiatiliu cochlearum genus (κοχλια: Græci vocant) virus olet. Præterea terrestribus viuaria non instituuntur. Sic ille. Sed cochleas altiles in viuarijs apud Romanos, non marinas vt ineptissimè putauit Bellonius, sed terrestres fuisse vel cæcus cum ex Plinij tum ex Varronis verbis videat. Idoneus sub dio, inquit Varro, sumendus est locus cochlearijs: quem totum circum aqua claudas, ne quas ibi posueris ad partum, non liberos earum sed ipsas quæras. Aqua, inquam, finienda ne fugitiuarius sit parandus: locus is melior, quem & non coquit sol & tangit ros. Qui si naturalis non est (vt ferè non sunt in aprico loco) neque habeas in opaco, vt facias, vt sunt sub rupibus ac montibus, quorum alluant radices lacus ac fluuij, manu facere oportet roscidum: qui sit si eduxeris fistulam & in eam mammillas imposueris tenues quæ eruant aquam, ita vt in aliquem lapidem incidat, ac latè dissipetur. Paruus ijs cibus opus est, & ij sine ministratore. Et hunc, dum serpit, non solum in area repit, sed etiam si riuus non prohibet, in parietes stantes inuenit. Denique ipsæ exgruminantes ad propalam vitam diu producunt, cum ad eam rem pauca laures folia interijciant, & aspergant furfures non multos. Itaque coquus has viuas aut mortuas coquat, plerumq; nescit. Hucusque Varro, notandum itaq; in loco Plinij præcitato cum omnia quidem ferè ex Varrone transcripsisse, sed postremum illud non verè, saginandi arte cochleas ad eam magnitudinem perductas, vt octoginta quadrantes caperent singularum calices, non enim hoc de altilibus Varro, sed simpliciter de Solitanis dixit, quæ in Africa tantæ proueniant. Cæterum Fuluius Hirpinus hic fuit, qui (vt meminit Plinius in octauo) primus togati generis suum cæterorumq; syluestrium animalium viuaria instituit. De hoc & alibi Varro. Quintus Fuluius leporarium dicitur habere in Tarquinienfi septum, iugerum quadraginta: in quo sunt inclusa, non solum ea quæ dixi, sed etiam oues feræ, etiam hoc maius hic in Statoniensi: & quidam in locis alijs. Deinde de T. Pompei septo subiungit, in quo is cochleas habuerit altiles, vt supra recitauit. de Fuluijs id non dicit, vt in hoc etiam fortè memoria aut festinatione lapsus sit Plinius. Cæterum cochlearum hæc saginatio non multum temporis durauit, Macrobij saculo ignota. Is enim, si cui (inquit) mirum videtur, quòd ait Varro lepores ætate illa solitos saginari, accipiat aliud quòd maiore admiratione sit dignum, cochleas saginatas, quòd idem Varro refert. Plinium quidem de terrestrium saginatione locutum, Platinæ etiam, Grapaldo & Zoographo visum est.

E P I T H E T A.

ANAXILAS cochleam περιόικον vocat, id est domiportam. Eadem voce (vt diximus) teste Athenæo vsus fuit antiquissimus Hesiodus. Alijs Græcis vt Athenæo etiam dicitur ænigmatice, ὑλογενής, αναπάνθος, ἀναιματος, ὑγροκέλευδος. Ἰσογενής Cicero interpretatur terrigenam, quod non ex coitu, sed ex terra limouè (vt hæc Ἰσογενής nomine accipiamus potius quàm syluas) oriatur. Zoographus autem id epitheton tam marinis quàm terrestribus conuenire putat: cæterum ὑγροκέλευδος marina dicitur quòd per humorem repat, nam & ipsius maris periphraasis est ὑγροκέλευδα: terrestres vero à molli incessu. ὑγρὸν enim pro molli vsurpatur. Vertit itaque Cicero terrigenam, herbigradam, domiportem, sanguine cassam potius quàm hominum more cochleam. Addidit autè sanguine cassam (inquit Massarius) vt excluderet ab hac descriptione testudinem sanguine compotem. Κοχλιας κέρασαι, i. cornutas idem Athenæus cognominat. Animalculis n. hoc minutilla in incessu protendit cornua, viæ indices, in eis gestans oculos. Athenæus alibi etiam alium ceu gryphum qui ferè ex maris epithetis constat, recitat ex Teucris definitionibus. Ζῶον ἄπεν, ἀναπάνθος, ἀνοσσεύον, ὄσπρακόνωτον. Ορμματα εἰς οὐκ ἔσσοντα πρῶτον. Sed

A Sed alterutro loco *ἐκλύθη* legendum. *Ὁσακόντων* hīc aliqui non rectè crustatum vertunt, cūm cochleæ inter testata sint. Gyraldus sic transtulit:

*Exos est animal pedibus sine, & sine spinis
Testea terga, oculos producems atque recondens.*

ANTIPATHIA. VT ABIGANTVR.

L Acertis inimicissimum genus Cochleas esse habemus apud Pliniam, Simiam timere limaces aiunt, nam si circumponantur ei, comprimere se, metuere, nec audere contingere. Massarius vbi sit Limax, neq; suem esse, neq; perdicem ait: omnes enim limaces ab his edi. Sed & Athenæus perdicem in Sciatho insula Cochleas deuorare testatur. Et Aelianus Perdicem & Ardeas hostes suos à Cochleis agnosci scribit, & fuga sibi cauere. At qui è Cochlearum genere Ariones vocantur, naturali quadam calliditate iam dictas aues decipere, & eludere. Egressos enim testis suis absq; metu pasci. Aues verò ad testas vacuas frustra aduolare: & cum inanes viderint, tanquam inuitiles abijcere & se recipere aliò. redire illos ad suam quemque domum, & cibo iam saturum & dolo suo incolumem. Eodem Aeliano authore, lari aues, sublimes Cochleas surripiunt, ac ex alto deijcientes, magna vi ad saxa allidunt. Tradit Albertus sale super Limacem proiecto totum liquefcere ferè, & in aquam viscosam conuerti, quod idem vrina quoque præstat propter falsedinem. Contra Cochleas amurca recens vel ex cauernis fuligo spargitur cūm in hortis, tum alijs in locis.

L. 8. c. 39.
Simia Limaces metuunt.
Perdices vbi Cochleas deuorant.
Li. 10. c. 5.
Ariones Cochlea.
Li. 3. c. 21.
Sale liquefcunt limaces.

MORALIA.

PER Cochleam diuinæ lectionis interpretes ferè omnes animum terrenis affectibus mancipatum intelligunt, inde similitudine libenter sumpta si quem sensui deditum vt voluptatibus brutorum instar inhæsitantem ostendere voluerūt. Parasitos verò Plautus eleganter Cochleis comparat, qui cūm diuites per æstiuos calores rus eunt, suo vt Cochleæ, eo tempore sibi succo viuunt; Inquit itaq; parasitus:

*Vbi res prolata sunt, cūm rus homines eunt,
Simul prolata res sunt nostris dentibus.
Quasi cūm caletur, Cochlea in occulto latet.
Suo sibi succo viuunt, ros si non cadit.
Item parasiti rebus prolatis latent
In occulto viuunt miseri succo suo.
Dum ruri rurant homines, quos liguriant.*

Terrenis affectibus mancipatus.
In Captiuis. Parasiti Cochlea comparati.

Scribit Epicætetus, vt citat Stobæus in sermone de temperantia, cicadas animalia musica gaudere calore & excitari solis ardore, vt in ipso cantillent: Cochleas cōtrā animalia muta & à musis aliena gaudere irrigatione: elicià rore, eiusq; gratia prodire: Quamobrem (inquit) si volueris vir esse musicus & concinnus, cum tibi vino irrorata fuerit anima, tunc ipsam nō sines egressam inquinari, sed cūm in confessibus à ratione fuerit accensa, tum vaticinari eā & canere iustitiæ oracula iubebis. Hæc ille: Pro Græcis verbis ab initio *Οἱ τριταίους μασικαί, οἱ κοκλίαι ξηροί*: quoniam & manifesto falsa sunt, & cum sequentibus non congruunt, legendum, *Οἱ Τριταίους ξηροί καὶ μασικαί, οἱ κοκλίαι ὑγροί καὶ ἄφροι*.

Cicada, & Cochlea.
Cicada musica, taciteq; Cochlea.

SYMBOLICA.

ANTONIVS Ricciardus Brixianus hæc sex symbola ex alijs annotauit: Cochleæ duæ trahentes post se testas suas in modum currus compactas, super quas iacebat vir auriga cum habenis in manu, cum quibus regebat Cochleas tanquam equos, & cum inscriptione, festinate, significant prudentiam. 2. Cochleæ per se significant tarditatem. 3. Cochlea in seipsa conclusa, cum verbis, proprio alitur succo, significat mulierem, quæ suo sit contenta marito. 4. Cochlea montem ascendens cum verbis, non temere, significat hominem, qui prudenter, & opportunè negotium aliquid quod magnum aggreditur, facile, & commodè fieri voti compotem. 5. Cochleæ quarum

Prudentia symbolum.
Tarditatis.
Mulieris suo contenta viro.

Cognitionis
arcana ange-
lorum.

Animi ter-
renis affe-
ctibus man-
cipati.

quarum exemplar à templo Salamonis sumptum est, & sunt viæ muris interuolutæ laten-
ter, significant cognitionem arcanam singulorum, quam soli qui ad caelestia gradiuntur,
agnoscunt, 7. Cochlea significat animum terrenis affectibus mancipatum, quod ea sit ita
domui suæ affixa, vt assiduè illam portet: de qua significatione etiam supra diximus.

Æ N I G M A.

GRIPHVS de cochlea legitur Theognidis, qui talis est:

Ἦ δὴ γὰρ με κίχληε θαλάσσιος οἴκαδε νεκρὸς,
Τεθνηκὸς ζωῶ φθγγόμενος σωματι.

Sentit autem de cochlea testante etiam Athenæo. Gyraldus hos versus in libro ænigma-
tum sic transtulit,

Mortua concinit pelagi de fluctibus orta,

Mortua, qua viuo me vocat ore domum.

V S V S I N C I B I S.

In cibo an-
tiquis fuisse.

COCHLEAS Romanis in cibum cessisse ex cochlearijs, quæ instituebant, vt ex
Plinio & Varrone diximus, satis est manifestum, vbi etiam dicebamus eam vsu
tempore Macrobij ferè extinctum fuisse: quod fortè etiam voluit dicere Martialis
in decimoquarto, dum canit:

Dum pinguis mihi Turtur erit, Lactuca valebis

Et cochleas tibi habe, perdere nolo famem.

Vt conser-
uentur.

Nostro verò tempore in Italia quouis ferè anni tempore eduntur. Suntq; qui colligant in
autumno tempore pluuio, seruentq; in cella aliqua vbi strati sint fursures vel arena vt pur-
gentur: deinde parietibus & passim se affigentes per hyemem relinquunt vt verno & que-
dragesimalis ieiunij tempore in cibum veniât. Non ita pridem apud Helucios teste Zo-
grapho, mensis quoque ganeonum quæricœperunt. Alibi tamen etiam è suis & quæ eis
cisalpinæ sunt regionibus colligi & trans alpes vehi Italiam versus audiuisse se ait. Belgæ

Hollandi
ijs abstinent.

vt audio ab earum esu prorsus abstinent, ac potissimum Hollandi, apud quos neminem
aiunt ne manibus attingere, tantum abest, vt edant. Quod ad carnis bonitatem attinet,
sunt qui laudent, suntq; qui abijciant, sunt qui loci ratione distinguant. Cornelius Celsus
cochleas boni succi esse auctor est. Alibi duos ait ex media materia pisces stomacho ap-
tos esse, ostrea, pectines, murices, cochleas. Et rursus: Minimè (inquit) intus vitiantur (id est,
minimè in ventriculo corrumpuntur) aues, bubula, omnisq; dura caro, omnia talsamenta,
cochleæ, murices. Eodem teste cochleæ aluum mouent, interq; ea numerantur, quæ in-
becillimæ materiæ sunt, id est, quæ minimum alunt. Quod potremum equidem non pro-
barim, omnes enim cochleæ duræ & concoctu difficiles sunt, si tamen rectè concoquan-
tur, vberrimè alunt. Super qua re audiamus veteres: Dura est cochlearum terrestrium ca-

Aluum mo-
uent.

Parū alunt.

Dura earum
caro.

Lib. 3. de
alimenti fa-
cul. c. 2.
Nutrimen-
ti gratia
quomodo ijs
vescendum.

ro (inquit Galenus) Græcis ubiq; in quotidiano mensarum vsu, eoq; concoqui pertinax:
eadem tamen si cōcoquatur, valentissimè nutrit. Succus earum vt testaceorū in aquis, ven-
trem subducit, quamobrem aliqui conditis eis cum oleo, garo, & vino, iusculo inde facto
vtuntur ad aluum subducendam. At si nutrimenti tantum gratia carne earum vesci libue-
rit in aqua prius seruefacito, eaq; post effusa, rursus in altera elixato: deinde decenter con-
diens tertium decoquito, vsque dum caro tota præ teneritudine intabescat. Nam hunc in
modum præparata vt aluum retinet, ita alimentum non contemnendum corpori præstat.
Ita quoq; Archigenes apud eundem de compos. medic. secundum loca, vbi de stomacho
affecto loquitur; ab exolutione & deliquio animi refocillabis, inquit, panem in vino dilu-
to exhibendo; aut aliud quippiam ex his quæ acruatim reficere vires possint, vt sunt oua

Alimenti so-
lidi sunt.

Mercurialis
de cochleis
opimo.

Lib. 1. Var.
l. c. c. 5.

torbilia, bulbi, cochleæ. Sed vinum acruatim reficit vires, quod subtilitate sua ilico pene-
tret; oua etiam tum facilè concoquuntur, tum probè copiosèq; alunt: bulbi & cochleæ, vt
crassioris succi sunt, ita ventriculo immorantur diutius. sed quia solidius alimentum præ-
stant, & cochleæ insuper nō facile corrumpuntur in ventriculo. vires eius confirmare pos-
sunt. Alioqui enim tardius & paulatim alunt, (ac difficile coquuntur) bubula, cochleæ,
spondyli, vt idem Galenus annotat in commentis suis in aphorismos Hippocratis. Quæ
quoque sententia est doctissimi Mercurialis in varijs lectionibus hunc eundem locum an-
notantis: Archigenes, inquit, cum curationem eorum institueret, qui præ famæ in animi
deliquia

A deliquia incidunt (vt scribit Galenus) præcepit, quàm primùm viribus reficiendis incum-
 bendum esse, & ideo iam soluto deliquio ea illico exhibēda, quæ bellè nutrirent & statim
 ac confertim corroborarent; qualia sunt oua sorbilia, panis cum vino, Cochleæ & Bulbi.
 Quo in loco vehementer suspicor mendum aliquod latere; quoniam illa quæ ἀπόως siue
 aceruatim nutrire possunt, omnia multùm & cito in parua mole nutriunt. Cochleæ verò
 & Bulbi, tametsi nutrimenti multum corporibus præstare valeant, nihilominus tardissimè
 & sensim alimentum suum membris impertiunt: vt hac ratione Galenus apertissimè ne-
 get ea aceruatim nutrire. Accedit his, quod Aetius hæc omnia ad verbum transferens, Co-
 chleas & Bulbos non habet; sed loco earum halicam cum vino posuit, quemadmodum
 etiam apud Galenum ipse legendum puto. Nec obstat quòd paulò supra Archigenes pro
 stomachicis Cochleas & Bulbos (sicut & Diphylus apud Athenæum) probarit, quoniam,
 (vt illi) ad corroborandum ventriculum, pro quo ibi laudantur, valent; sic ad reparandas
 statim vires minimè congruunt. Hæc Mercurialis. Psello quoq; Cochleæ & Limaces diffi-
 culter concoquūtur; & quidam apud Athenæum, si bene memineris, cibi (inquit) qui aliquid
 viscosum habent, vt oua acrocolia, Cochleæ, περιγυράφουσι τὸ πᾶν βρώσιν, hoc est, cibi
 auiditatem prohibent, vel potius, ne quis denuo nouum capere cibum statim indigeat, &
 succi suo lentore inhaerent, aliosq; quosdam succos comprehendunt. Inuenio etiam apud
 Heraclidem eadem quæ nominavi alimēta (oua, Bulbos, Cochleas & similia, modicè glu-
 tinosa scilicet,) semen augere videri, vbi notādum & dictionem negatiuam auferēdam es-
 se. Alexis enim quoq; apud Athenæum eadem hæc tria cum Buccinis & Acrocolijs, id est
 trunculis suillis, inter ea quæ Venerem mouent, recenset. Cæterùm carnes Limacum an-
 præ cæteris sint laudandæ, disputat Petrus Aponensis in quæstionibus suis, quæst. 68. Co-
 chleæ omnes, inquit Matthiolus, in vniuersum, licet colore & magnitudine differant, ean-
 dem naturam obtinent. Si verò aliquo pacto inter se differunt, id natalis soli causæ ascribi-
 tur: nam quæ in apricis admodum locis, odoratis vicitant herbis, ijs sanè præstant, quæ in
 opacis degunt ac palustribus. Id enim gustu facilè deprehenditur, quòd hæc vel insipidæ
 habeantur, vel palustrem respiciant limum: illæ verò sapidiore esuiq; gratiores existant.
 Quandoquidem absynthium depastæ, amaritudinem reddunt; sicuti quæ serpyllum, pu-
 legium, calamintham, organum, (petroselinum, sceniculum, stichadem, Amatus Lusita-
 nus) aliasq; odoratas herbas assumunt, odoris gratia commendantur. Hæc Matthiolus.
 C Dioscorides terrestres Cochleas stomacho vtilis esse scribit, & non facilè corrumpi. Opti-
 mas Sardonicas, Africanas, Astypaleicas, & quæ in Sicilia ac Chio gignuntur, & quæ in
 Liguria alpibus, pomatiæ, id est, operculares, cognominantur: Marina stomacho idoneam
 & facilè aluo excerni: fluuiatilem virus olere: quæ verò vepribus, frutetisq; glutinata cohe-
 ret, quam vocant nonnulli sesilon, ventrem & stomachum turbare, vomitiones excitare.
 Plinius verò nullas cibus gratas esse auctor est, neq; veteres neq; recentes. fluuiatiles & al-
 bas virus habere; nec non syluestres (hoc est, vt exponit Dalechampius stomacho inuti-
 les,) aluum soluere: item omnes minutas. Contra marinas stomacho vtiliores, efficacissi-
 mas tamen in dolore stomachi. Laudatiores tradi, quæcumque viuæ cum aceto deuorata.
 Galenus etiam diuersis in locis, vt in Elencho suo annotauit Brasauolus, Cochleas docet
 esse crassi succi, sanguinem crassum ac nigrum generare; victum esse Alexandrinorum, vi-
 res reficere posse, cibum esse hyemis, à vultu earum esu cauendum senibus, nō admitten-
 das epilepticis; stomachicis conuenire, tota substantia iecori conferre videri, denique car-
 nem earū astringere, sed ea emplastica potius quàm astrictoria fuerit. Notauit ex eodem
 Galeno Cælius Rhodoginus, in Alexandria Aegypti falsamenta & limaces, quosdam
 etiam Asininas carnes edere, vnde (inquit) elephantiasim eis frequentem esse contingit.
 Marina in Italia mediterraneis, scribente Matthiolo perquam raro in cibos veniunt, ijs
 verò qui maris litora inhabitant, frequentiori vltui esse. Eæ potissimùm aluum mouent
 propter saluginem, quare etiam cito deiciuntur: nec tamen vniuersim aut cò nutriunt,
 sed paulatim, ea scilicet sua parte, quæ à superfluo eiciendo vel eiecto seiungitur & rema-
 net. Alij aliter eas edunt, præparantq; ad edendum. Nicolaus Massa cum sua eas humidi-
 tate & lentore nutrire dixisset & agere resistēdo acrimoniæ caloris infixi membris. Edun-
 tur, inquit, elixæ, saccharo & cinnamomo aspersæ; raro tamē qui difficilis coctionis sunt.
 Platina verò coqui multifariam posse ait. Iactas in vas, vbi modicum aquæ insit, per no-
 ctem aut die n reponi iubet, cooperulo addito ne prodeant, purgari vehemēter. Esse qui
 eas lacte per noctem pascant & purgent; Illatas deinde in cacabum, cum recenti aqua ad
 focum tam diu retineant, quo ad semicoctæ ac bene spumatae fuerint. Ex Cochleis verò
 crutas, ac primum ex aqua calida bene lotas, deinde ex aceto & sale confricatas rursusq;

Galenus locus
suspectus.

Lib. 2. Apho-
rism. 18.

Meliores
qua sint.

Lib. 2. c. 8.
Terrestres
stomacho vti-
les.

Victus Ale-
xandrinorū.

Lib. 2. ad
Glaucō.
Elephantiasis
cur. Alexan-
dria frequēs

Coqui mul-
tifariam.

lotas ac farinae inuolutas, in feruēti oleo aut liquamine esse frigendas: frictas aut mentha syluestri, allio, pipere, croco, tunfis & agresta dissolutis, aut salsa viridi suffundi iubet. Et Cochleas si sine multo allio aut moreto fuerint, boni alimēti esse pectori & pulmōni opitulari; hepar, eius fibras laxando iuuare, heciticisq; prodesse. Nostrae mulieres inquit Musca Bratauolus qui Ferrariae vixit, secretum quoddam cocturae genus sciunt, quo adeo renellae efficiuntur, vt in ore liquecant & nihil callositatis habere videantur. Sic ille, sed secretum non explicat. Tribus ferē modis Bononiae coqui communiter aduertit: vel enim elixas vnā cum iure quodam ex petroselino contuso ac aromatibus condito, maximē pipere, apponuntur, vel cum salsa viridi, vel frixas tantum in oleo inferunt. Ex Apitij libri septimi, capite decimosexto, In Cochleas lacte pastas: Accipies Cochleas, spongizabis, (spongia deterges & emundabis:) membranam (pelliculam & operimentum quod Conchae foramen operit & claudit,) tolles, vt possint prodire: adijcies in vas lac & salem vno die: ceteris diebus in lac per se: & omni hora mundabis sterens, cum pastae fuerint, vt non possint se retrahere, ex oleo friges: mittes cenogatum. Similiter & pulte (farre in farinam redacto, & in pulvis modum cum lacte aut sapa confecto,) pasci possunt. Cochleas sale puro & oleo affabis: lafere, liquamine, pipere, oleo, suffudes. Aliter. Cochleas affas, liquamine, pipere, cumino, suffundis assidue. Aliter. Cochleas viuentes in lac filigineum (filiginea farina nutritum & mixtum) infundis: vbi pastae fuerint, coques. Ceterum Marcellus Virgilius Cochlearum elum improbat, cuius verba hic pro epilogo addam, vt ij qui summo perē Cochleis delectantur, sciant esse qui negligant, ac ijs abstinere velint. Quis crederet (inquit ille) fuisse veteribus Cochlearum viuaria? nec minus quam murænas & Ostrea antiquorum ganeam implisse animal, quod non satis adhuc nouerimus quale sit & quos vsus humano generi habeat, nisi quæ solet varios & absurdos pragnantium modo rerum appetitus excitare in nobis, copia: & quod ex copia fit fastidiū, tam inutilem homini commendasset: nec aliter quam vt in facietate meliores coenae salagama, gara & oleas petere solemus. Sic meliores ex mari pisces fastidientes mucosum Cochlearum callum in coenis amare coegisset, & vt pinguiores toto anno nobis essent gratissimis homini cibis in viuarijs etiam pascere docuisset. Hæc ille. Plinius quoq; enumeratis prius omnibus generibus, nullas aut veteres aut recentes cibis gratas esse author est.

VSVS IN MEDICINA.

L. 2. de diuinat. Cochlearum vsus apud priscos medicos Romanos Græcosque in medicina fuisse, facile ex hisce M. Tullij verbis colligere licet: Vt si quis medicus agrotō imperet, vt sumat terrigenam, herbigradam, domiportam, sanguine cassam &c. Variumq; Cochlearum cum integrarum tum partium earundem apud authores vsus inuenio. Dolores in primis ita mitigant, vt etiam qui dentes infestant, sedare valeant. Zoographus Cochleas nostrates minutas & inanes colligi iubet, & in mortario marmoreo diligenter terendo deinde puluere ipso mollissimo dentes perfricari, atq; eo facto dolorem abire. Et apud Aetium Asclepiades carnem Cochleae terrestris acopo cuidam siue vnguento ad sedandos dolores admiscet; item Serenus capiti medendo, ait:

Profuit & Cochleis frontem tractare minutis.

Ad capitis dolorem. Marcellus Cochleae matutinum rorem pascentis caput præcisum, & in linteolo sicco alligatum, colloq; suspensum, tradit continuo mederi capiti dolenti. Kiranides simile etiam amuletum ex Limace nuda refert. Oleum de Limacibus ad dolores membrosum & artuum, etiam internos & latentes, quacumq; ex causa, vt arthritide vel Venerea lue, ex libro quodam manuscripto Zoographus tale habet. Cochleas albas quæ per arbores scandunt, centum in pila contunde, & impone in saccum, longum ferē dimidium brachij, latū quadrantum. Sed salis manipulum plenum infra supraq; Cochleas infundi oportet. Suspende loco calido, & quod effluxerit oleum collige: eoq; perunge partes affectas & dolētes, in quibus nullus rubor forinsecus neq; tumor apparer. Andreas Furnerus in lib. Gallico de decoratione ad capillos multiplicandos recenfer hoc remedium: Limaces trecentas suis testis exemptas, in aqua discoques: & extractis denuo pingue quo supernatat, colliges: idq; in vase vitreato recondes, & superinfunde sextarium aquæ, in qua folia lauri decocta fuerint; & tria cochlearia olei de oliuis, mellis cochleare vnum, croci scrupulum, & parum saponis Veneti, & cochlearium communis modicè conuassati. Bulliant simul omnia. Hoc liquore capillos sapius inunges; & lauabis lixiuio facto de cinis & combustorum brassicæ caulium,

caulium, &c. (locus est obscurus vel corruptus) & percipies quotidie pilos augeri. Vnguentum aliud quo capilli flavescent, ex libro Germanico manuscripto: Cochleas quotquot voles in vas impone & salem super eas injice: sic veluti vnguentum fieri aiunt, quo capilli nigri illiti colorem flauum trahant, & magis etiam si prærafi fuerint. Dioscorides quoque cochleas terrestres scribit palpebrarum pilos reglutinare, si quistraiecta per earum carnem acu, mucoso lentore, quem secum acus retulerit, pilos inunxerit. Limacem (viuam, ni fallor) superstitiosi quidam panno inclusam, pro febris amuleto commendant, si collo pendens gestetur. Sed authore Plinio cochleæ fluuiatiles quartanis mederi dicuntur in cibo recentes: quosdamque ob id asseruare sale, vt dent tritas in potu. Harundines & tela, quæque alia extrahenda sunt corpori euocant cochleæ, ex his quæ gregatim folia secantur, contusa, impositæque cum testis: & eæ quæ manduntur, exemptæ testis: sed cum leporis coagulo efficacissimè, vt idem Plinius prodidit. Ad oculos caligantes, Marcellus Empiricus cochleas Africanas veras super spissam craticulam dispositas poni vult & carbonēs acres assiduè suggeri, vt æqualiter comburantur: deinde mortario teri, vt tenuissimum ex his puluerem facias, adiectaque mellis Attici cotyla vna, iterum validissimè teri, & postmodum in vasculo sicili reponi & signari: & cum alicui mederi voles, specillo inde eum inungi, intra paucos dies integram aciem eius claramque restitui. Incertus quidam ad oculorum dolores, limaces testis exemptas in aqua coquit; quæ vbi refrixerit, adipem supernatantem colligit, atque mederi cum omnifarijs oculorum doloribus. Anacollemma ad restringendas fluxiones ex Galeno: Limacem cum testa tusam, toti fronti & temporibus illinito. Kiranides quoque cochleam terrestrem contritam & illitam fronti, dolorem & rheuma oculorum sistere tradit. Marcellus Empiricus ad epiphoras oculorum sedandas, limaces complures terit in mortario nouo vel nitido, adiecto ibi ouo gallinaceo incocto, tingit illic lanam succidam & fronti imponit. Ad aurium dorores facit secundum Asclepiadem notante Galeno, Africana cochlea in propria testa, cum oleo nardino aut rosaceo feruēfacta. Ibidemque Archigenes cochleam Africanam ad eosdem dolores componit & rosaceo implet, & feruēfactum calidius per strigilem infundit. Cochleæ quæ sunt in vsu cibi, inquit alibi Plinius cum myrrha aut thuris polline appositæ, item minutæ & late, fracturis aurium illinuntur cum melle. Kiranides cochleam terrestrem circumfortu aurium plagas & rupturas sanare monuit. Compositio è limacibus ad narium vitia, præcipuè ozænam & polypum describitur à Galeno Euporiston. 1.25. Asperitatem faucium & destillationes leniunt cochleæ, an-
notante Plinio, sed coqui, inquit, debent in lacte, demptoque tantum terreno (τὸν σπυδαῖον significacionem Plinius potius quam τὸν ὑπεκκρίσιον reddidit) conteri & in passo dari potui. Et Marcellus Empiricus, cochleæ terra (inquit) tantum excussa, illoræ coquuntur, dehinc tritæ cum passo cretico aduersum faucium molestias hauriuntur. Eodemque authore laboranti vix diuturno labore hæc cura succurrit: Hirundinem viuam testa Africanæ cochleæ includes, eamque phœnicio indolutam lino circa collum subligabis, intraque diem nonum omni molestia liberaberis. Ad sputum educendum & contra tussim, Arnoldus Villanouanus in libro de aquis medicinalibus, esse ait, qui limaces testis exemptas cum hordeo decoquant, & ius colatum tepidum propinant, hoc remedium humores crassos valde attenuare & per sputum educere. Cochleæ crudæ tritæ cum aquæ tepidæ cyathis tribus si forteantur, Plinius tussim sedare author est. In buccinam aut cochleam aliquam marinam vulgus in Germania inferiori potu audio solitum intundere & inde bibere, aduersus siccā tussim, præsertim puerorum. Ad tussim siccam in equo curandam, limaces integras cum frumento aut hordeo discoques, inquit Rufius, & equo dabis eam aquam in potu, ita vt aliud non bibat, donec consumpserit. Profunt & sanguinem excreantibus, si Plinio credimus dempta testa tritæ in aquæ potu. Qui phthisi afficiuntur, iubet Marcellus Empiricus, maritima loca vitare, atque illic maximè, vbi pix conficitur, commorari, ibique cochlearum necum vino excoctarum assiduè vesci. Zoographus hoc ex incerto quodam aduersus phthisim annotauit: Viginti aut triginta limaces contere in mortario, contritasque conijce in mensuras quatuor aquæ, & coque ad dimidium, offerque agrotanti singulis matutinis mensuram conuenientem, & ieiunet duas aut tres horas, semper reiterando, quousque conalescat. Ad stomachi dolores mirum in modum commendantur cochleæ, ac in primis à Plinio qui alibi ait: Cochleæ marinæ efficacissimæ sunt in dolore stomachi laudatiores traduntur quæcumque viuæ cum aceto deuorata. Et rursus viuētibz cochleis exempta caro, Africanisque, præsertim, stomachi dolores hausta lenit. Et rursus alibi: Præcipuè (inquit) cochlearum cibus stomacho. In aqua eas feruēfieri intacto corpore earum oportet, & in pruna torreti, nihilo addito, atque ita è vino garoq; sumi, præcipuè Africanas.

*Vt capilli
flavescant.
Lib. 2. c. 9.*

*Febris amu-
letum.*

Li. 32. c. 10.

*Ad oculos
caligantes.*

*Lib. 1. Eu-
por. 36.*

*Ad epipho-
ras oculorum.*

*Ad aurium
dolores.*

*Li. 3. de cō-
pos. med. sec.
loc.*

*Ad aurium
fracturas.*

*Ad faucium
asperitatem.*

*Contra tuf-
sim.*

*Ad phthi-
sim.*

*Ad stomachi
dolores.*

Lib. 30. c. 6.

Nuper hoc cōpertum plurimis prodesse. Id quoque obseruant, vt numero impari sumant. Virus tamen earum grauitatem halitus facit. Item Archigenes apud Galenum, omnes circa stomachum dolores sedari (inquit) aiunt cochlea Africana cruda integra vorata. Nec nō Marcellus Empiricus, cochleas sed veras Africanas conditas ex sale & paulo olei coctas, sed non purgatas, qui ieiunus ternas, aut quinas cotidie & frequenter sum. plerit, rarissime stomachi dolore vexatum iri pollicetur, sed si carbonibus tostæ sumantur, melius prodesse. Et rursus: cochleæ bullientis (elixæ) inquit, frustella in cibo conueniunt stomacho soluto & resoluto & incontinenti. Inuenioq; & apud Sammonicum ad stomachum remedium illud;

— Cochleas vndis calefactas ac prope victas
Suppositis torre prunis, vinoque garoque
Perfusas cape, sed prodest magis esse marinas.

Non autem omne cochlearū genus stomacho aptum est, vt supra monui & rursus ex Dioscoride repeto. Stomacho (inquit) accommodata est terrestris cochlea: difficillimè eadem stomacho corruptitur. Marinae etiam stomacho accommodatae facillimè excernuntur: fluuiatiles virus habent. Quæ verò syluestribus frutetis & sensibus hærentes inueniuntur, aluum & stomachum turbant, & ad vomitiones mouent, Plinius easdem commendat (nimirum cochleas simpliciter) in cibos his quos linquit animus, aut quorum alienatur mens, aut quibus vertigines fiunt, ex passi cyathis tribus singulas cum suis testis & calefactas, in potu datas diebus plurimum nouem. Aliquosque singulas ait primo die dedisse, sequenti binas, tertio ternas, quarto duas, quinto vnam, Sic & suspiria emendare & vomicas. Ad vmbilicos infantum eminentes, Theodorus Priscianus, carnes cochlearum terit, & his myrrhæ puluerem miscet & in linteolo inductum imponit: & subfascia vt facilius reprimat, & cum acacia tritum & aqua similiter temperatum supponendum esse ait. Ad inflammationem hepatis, Aëtius ex Galeno, cochlearum terrestrium carnem optimè coriteri præcipit, & vini nigri cyathos tres affundi, calefieri, ac bibendum præberi, & secundum omnem substantiam suam efficax esse. Et ex modernis Syluius, Caro limacum, inquit, hepatis in temperi tum calidæ, tum frigidæ salubris est tota sua substantia, ablato lima cum lentore multis lotionibus & frictionibus in lixiuio calido vel aqua calida sali aut arenis missa, frigida enim durefcunt. Ischiadicis cochleas crudas tritas cum vino ammineo & pipere, potu prodesse dicunt testante Plinio. Ad ventris, matrum, femorum, coxendicū, scissuras, Galenus in Euporitis, marinam cochleam oblongam cremari & conteri voluit, deinde oui albo aut asinino lacte adiecto illini. Antidotus Paccij Anticchi à tota attentione (colica) liberans vt à Galeno describitur inter Asclepiadis auxilia: Cornu cerui recens enati mollissimi, vsti ad albedinem, cochlearia tria magna, piperis albigrana decem vel nouem, myrrhæ parum odoris gratia. Omnia teruntur & cochlea Africana (terrestris simpliciter, Aerius & Galenus rursus, cochlea simpliciter, è Scribonio) varij coloris vni cum testa itidem teritur, vino Falerno per faccum non excolato affuso. Sit autem vini mensura cyathorum trium. Hæc omnia in fictili vase permista ad prunas calcificimus, diligenter mouentes, ne quid ex pharmaco subsidat, Calcactum in ipsis irritationibus bibendum dato, itemq; sequentibus duobus diebus. Oportet autem vnam antè diem, cibum differre: & reliquis diebus prandio solo vti, in eoq; sumere cibum, qui facile consisti potest. Marcellus cochleam veram Africanam, ex Africa allatam interpretatur, & aduersus colicam probat eam, quæ quàm maculosissima sit. Glutinant cartilagine earum caro & salua vt ait Hollerius, sed si magna vulnera sunt fibula prius conducere, vel acu oportet: deinde medicamento impingere; idque in cartilaginibus aurium & narium fieri vult. Cochleæ cum suis volutis, diu teruntur in mortario vt nihil asperi reliquum sit: sanguis draconis subquadrupla, manna subdupla ratione adiungitur. permiscetur in mortario & affiguntur. Et rursus: Aurium caua argilla impleri debent. argilla prius cochleæ salua, & acidi Punici liquore subigantur. Concisæ testæ Dioscoride earum carnes præsertimque nervorum glutinant. Earum carnes per se tritas cum polline farinae exproxi molendini parietibus, olim (inquit Galenus citante Mizaldo) vulneri impositi, cum quo etiam nervus vulneratus & contusus erat in agricola & duro homine. Si quis contusas vlceri imposuerit, præsentaneum fertur esse remedium. Ioannes Tagautius addit emplastro ad maturanda oedemata: aliqui etiam ad resoluendum. Si humerus (armus) fractus aut luxatus fuerit iumento, & claudicet, Theomnestus in hippiatricis; sanguinem ab eodem humero detractum, vase excipito & admisceto oua tria, detrutum, bulbos crudos bene tritos, & cochleas, quinquaginta:

Stomacho
qua sint apta

Ad vmbilicos
infantum
eminentes.

Ad inflam-
mationem
hepatis.

Hepatis in-
teperiei ca-
lida & fri-
gida caro
conuenit.

Li. 30. c. 8.
Ad scissuras
ventris, māt-
marum &c.

Ad colicum
dolorem.

Lib. 9. de
compos. sec.
loc. cap. 4.

Glutinant
cartilages.

Nervo vul-
nerato con-
ueniunt.

giora: hoc remedio calido probè perungi iubet. Sanguinis è naribus auctori Dioscoride
 concisæ ex aceto compescunt: tritæ scilicet & fronti illitæ, vt Mizaldus addidit. Plinius
 Dioscoridis verba ferè repetit, sed quia mendum in Plinij textum irrepfit, ideò verba ad-
 scribam: Sanguinem sistit è naribus suum ex omento pecudum &c. Cochlearum terrena.
 Sed & ipsæ extractæ testis. E naribus fluentem sistunt Cochleæ contritæ fronti illitæ. Vbi
 pro terrena Dalechampsius legit terrenæ, quia & aquaticæ sunt. Alij, inquit, nihil mutant;
 terrenumq; exponunt, terram qua oblinitur, & lutulenta est earum testa. Ad phlegmonem
 crurum aut pedum laudatum, Nicolaus Myrepsus hoc recitat remedium. Limaces terre-
 stres cum testis viginti subactis, cimoliam & oui lutei quantum satis est, imposito morta-
 rio, vt cæræ consistentiam acquirant: & probè confectum cum pœna illinito. Arnoldus Vil-
 lanouanus Limaces per se vel cum alijs misceri ait cum melle & felle bouis: sic autem im-
 postas anthraci vel alijs apostematibus venenosis, maturare ea & rumpere, & quemlibet
 tumorem eorum dissoluere. Ictibus Scorpionum carnes fluuiatilium Cochlearum resistunt
 crudæ vel coctæ, vt refert Plinius, addens à quibusdam ob id salsas quoq; adseruari: im-
 poniq; & ipsis plagis. Sunt & minutæ longæq; candidæ, inquit idem Plinius (minutas al-
 bulas vocari à Varrone diximus) Cochleæ passim oberrantes. Has arefactas sole in tegulis,
 tritæq; in farina, misceri lomento æquis partibus, candoremq; & leuorem corpori afferri.
 Et alibi Cochleas contusas laudat sinopsis ad panos. Actius alibi remedia describens ad
 faciei lentigines, quibus etiam ad maculas à Sole prouocatas, & ad varos vti liceat: Post
 cætera, ad diurnas autem lentigenes (inquit) hoc vttere. Bulborum depuratorum, thuris
 vtriusq; vnciam vnam. contere, adiecto Cochlearum terrestrium magnarum cruore (mu-
 co). Oportet autem ipsas adhuc viuas stylo pungere, atq; hoc quod exit mucosum phar-
 maco iniicere: quod vbi vsu tempore dissolueris, melle exceptum inunge. Actius quoque
 Cochleas terrestres succolentas in cibo sumptas, oblectari & se se opponere colicæ affe-
 ctioni videri scripsit. Cæterum totæ cum suis testis tritæ & cum vino addita myrrha non
 adeo copiosè potæ, crassioris intestini, quod colon Græci dicunt, & vesicæ dolores sedant,
 quod memoriæ prodidit Dioscorides, & Trallianus in colico affectu pisces duriori carne
 præditos sumi iubet & ex Testaceis Cochleas marinas, Pectinesq; & Ostrea. Inuenio quoque
 apud Plinium, cornus ceruini teneri cinerem, Cochleis Africanis cum testa sua tufis mi-
 sum, in vini potione, colo prodesse. Aretæus in iliaco affectu adhiberi iubet alimenta al-
 uum ducentia, aut dari Cochleas valde elixas & ipsarum succum. Crudæ eadem cum suis
 operimentis illitæ, cutem subeuntium aquarum tumores auctore Dioscoride exinaniunt,
 nec prius decidunt quàm humorem illum omnem siccauerint. Antonius Mizaldus Co-
 chleas frixas vel affatas hydroxicos mirum in modum adiuuare asserit, si ijs sæpè vescan-
 tur. Et Iacobus Hollerius Cochlearum & Limacum carnem aliàs per se, aliàs cum suis
 volutis tritas ac mistas interdù coagulo, tela rapere atq; hydroxicis aquam exugere scri-
 bit, sed nò prius soluere oportere, quàm totus humor exudaerit. Galenus etiam in nono
 de compositione medicamentorum secundum loca remedium hoc ex Asclepiade affert,
 hydroxicis imponendum: Quidam (inquit) cumini libram vnam, sulphuris viui quadran-
 tem, Cochlearum Africanarum libram; arida tundunt, cribrant, & tufis ficibus vna cum
 carne Cochlearum excepta, ac in linteolum infarctâ imponunt, melle cocto sufficienti ad-
 dito. Ad hydropem ascitem ex Leonello Faentino: Limaces cum suis Conchis tritæ
 ventri imponantur emplastri modo, donec spontè cadant, exsiccant enim (inquit) vehe-
 menter. Ex amylo & tragacantha illita eadem secundum Plinium profluvia sistunt, & in-
 uenio apud Galenum in euporistis, ad ventris profluuium: Cochleam Africanam sumes,
 in eam liquidam picem infunde & calefactâ carnem exime, & in anuabis aut ter im-
 mitte. Ad emendandam vrinæ incontinentiam Plinius & Marcellus esse aiunt, qui iubent
 Cochleas Africanas cum sua carne comburi, cineremque ex vino Signino dari. Ad cal-
 culum renum Alexander Benedictus, Limaces coctas ait cum suis testis contritas, tres
 numero in vino bibi, sequenti die binas, & tertio vnam. Accepit hoc ex Plinio, qui cum
 de herinacei carne locutus fuisset: iubent, inquit & vermes terrenos bibi ex vino aut pas-
 so ad comminendos calculos: vel Cochleas decoctas, vti suspiciosus. Easdem exemptas
 testis tritasque tres in vini cyatho bibi, sequenti die duas, tertia die vnam vt stillicidia
 emendent: testarum verò inanum cinerem ad calculos pellendos. Commendantur præ-
 terea Cochleæ ad effectus muliebres. Concisæ enim in primis & appositæ ex Dioscori-
 de menses ducunt: secundum Marcellum Empiricum inflationes vuluarum discutunt
 Cochleæ Africanæ binæ cum fenigræci quod tribus digitis capiatur, additis mellis Co-
 chlearibus quatuor, illinantur alio prius irino sacco perunctæ. In cibo sumptæ testante

Sanguis è
naribus cõ-
pescunt.

L. 30. c. 13.

Plinius cor-
rectus.

Ad phlegmo-
nem crurum
aut pedum.

Anthraci, &
alijs tumori-
bus que im-
ponantur.

Lib. 3. c. 5.

Candorem
corporis ad-
ferunt.

Li. 8. c. 13.

Ad colicum
dolorem.

Li. 28. c. 19.

Hydroxicis
conferunt.

Lib. 6. Instit.
chirurg.

Profluvia si-
stunt.

L. 30. c. 14.

Ad calculū
renum.

Lib. 30. c. 8.

Ad affectus
muliebres.

- Li. 30. c. 14.* Plinio, partum accelerant: item conceptum impositæ cum croco. Eadem ex amylo & tragacantha profluvia sistunt. Profunt & purgationibus sumptæ in cibo, & vuluam auersam corrigunt cum medulla ceruina, ita ut vni cochleæ denarij pondus addatur & cyperi Inflationes quoque vuluarum discutiunt exemptæ testis, tritæq; cum rosaceo. Ad hæc Astypalaicæ maximè eliguntur. Alio modo Africanæ binæ tritæ cum scœnigraci quod tribus digitis capiatur, additis mellis cochlearibus quatuor, illinuntur aluo (nempe ad inflationes dissipandas, ut ex Marcello diximus) prius irino succo perunctæ. Podagrarum inflammationes leniunt, teste Dioscoride, & Plinius cochleas latas si potentur, tollere dicit scribit, pedum & articulorum dolores: bibi autem binas in vino tritas. Atque istæ sunt remedia; quæ à totis cochleis vel saltem earum carne desumpta apud scriptores reperiuntur.
- Salina Cochlearum vires & usus.* Videndæ modò earum partes & humores, quid medico præstent. Salua præ cæteris occurrat, quæ illita infantium oculis, palpebras testante Plinio corrigit gignitq; id est, palpebrarum pilos in cilijs reflexos ac oculum pungentes. Idem ferè scripsit Dioscorides, inquit, Si quis trajecto per earum carnem acu mucoso lentore quem secum acus retulerit, pilos inunxerit, incommodos palpebrarum pilos reglutinabit. Mucus cochleæ, ut inuenio apud Rasim, potus per se, vel cum myrrha vel aloe conducit obstructo iecori: forte in emplastro. nam caro alioqui esicata, hepatis prodest, ut supra diximus. Si decidat testis alter, spumam cochlearum, ut refert Plinius, illitam remedio esse tradunt. Et rursus Cochlearum spumam, inquit, illini volunt testis descendenti, hoc est, turpiter propendenti, vel si demittatur, veluti laxatus. Hippocrates verò etiam cochleæ mucus utitur ad sedem elapsam remittendam. Et Plinius Cochlearum succum punctis euocatum depellere ait procidentiam ani. Ad fistulam remedium vsu approbatum, ex Arnaldo de Villano: impleatur olla limacibus sine aqua, & ponatur cooperta super ignem: & eluabitur spuma super eas, quæ collecta & siccata fistulas mortificat. Hollerius carnem & saluam cochlearum enumerat inter medicamenta glutinantia, quæ natura constant tenaci & viscida. Aqua ex limacibus siue cochleis destillata, siue liquor stillatitius vsu suum quoque non exiguum in medicina habet. In curanda hectica febre, Antonius Guainerius vitatam esse ait aquam de limacibus præparatis: has autem colligi vult cum rore, & viuas in fursure poni, ut expurgentur; expurgatas cum aqua hordei bene lauari & destillari. Et Iacobus Syluius aquam hanc è limacibus destillatam, mane ad uncias sex sumptam, hec par imbecillū affirmat roborare, & phthificis gracilibusq; esse remedio. Tetigit hoc quoque Marcellus Virgilius, inquit. Exudato igne ex cochleis humore, nostræ ætatis medicina præsentis remedio utitur in his, quorum corpora ad tabem lubrica sunt, & macie conficiuntur. Ad maculam oculorū Ioannes Gœurotus medicus regis Gallorum, remedium tale reliquit: limaces octies aqua ablutas destilla in alembico: deinde simū lacerti, corallium rubeum, & saccharum candi admisce, & rursus destilla. Huius liquoris guttam manè & serò oculis immitte. Zoographus ex Andrea Furnerij libro Gallico de decoratione naturæ humanæ, liquorum aliquot cosmeticorum è limacibus destillatorum descriptiones hoc ordine recenset, quas nos neutiquam præterire volumus. Aqua ad omnes facies maculas tollendas: Corallij & cristalli partes æquales pone in vase vitreo, cum aqua limonum digitum transversum superante. hoc vas obstructum in loco aliquo frigido, ut cella vinaria, in terram impones, (addendum erat per quot dies,) deinde limaces abiectionis testis aqua modicè salsa toties lauabis, donec omnis eorum viscositas abierit, tum destillabis, & seruabis aquam. Deinde ex rapis etiam minutatim concisis aquam elicies in alembico. Vltimo tempore, accipe primæ aquæ cochlearium, secundæ quatuor, & tertie quatuor. misce, & abluere faciem, quæ tamen prius abluta sit aqua pura & absterfa. Alia ad idem mirabili. Accipe limaces sine testis suis, & laua, ut supra dictum est, deinde salis (aliàs salis gemmæ) contriti vnciã in vase vitreo sparges & limaces superimpones: idq; alternis facere perges, donec tertia pars vasis impleatur. Tunc affundes succi limonum tantum, ut supra talem & limaces duobus digitis excedat, & destillabis. Aqua ista vteris, ut supra scriptum est. Quod si destillandi comoditas non fuerit, simul omnia mixta insolabis vase clauso, donec vnguenti formam recipiant, eoque vteris vesperi, facie prius abluta absterfaq; & postridiè manè abluere faciem cum aqua de floribus fabarum. Hoc etiam in Antidotario Gordonij legitur. Alia; limaces albæ triginta, lactis caprini libræ duæ, adipis porci vel hoedi recentis vnciæ tres, cãphoræ trite dragma. Destillentur in alembico vitreo. Adamus Lonicerus scribit destillatã è limacibus. Maio vel Octob. mense aquam, clauum resectum, si instilletur, sanare: manūq; verrucas purgare; & ferrum in ea extinctum chalybis induere duritiã tradi. Et Gualtherus Rylfius verrucas & clauos præcidi prius inbet, quoad eius fieri comode potest, deinde linteam hoc liquore
- Ad palpebrarum incommodos pilos.* Lib. 30. c. 8.
- Ad sedem elapsam remittendam.* Lib. 30. c. 8.
- Ad fistulam.* Lib. 30. c. 8.
- Aqua ex Cochleis destillata vsus.* Hectica febrem tollit.
- Ad maculas oculorum.*
- Ad omnes facies maculas.*
- Ad clauos & verrucas.*

A liquore madidum imponi. Iam de cochlearum cinere dicamus, Plinius cum dixisset alibi *li. 30. c. 4.*
 tollere ex facie vitia cochlearum quæ lata & minutæ passim inveniuntur, cum melle cine- *Cineris fu-*
 rem, subiungit. Omnium quidem cochlearū cinis spissat, calcfacit smectica vi, & ideo cau- *cultas &*
 sticis miscetur psorisq; & lepris & lentigini illinitur. Aetius quoque easdem similiter cum *usus.*
 melle tritas post modicum temporis interuallum affricari iubet ad vitilignes nigras: & in- *Smeagma*
 uenio apud eundem Aetium, smegma ad pruritus & psoras, quod tale est: Cochleasterre *ad pruritus*
 stes vstas & tritas cum melle adfrica. Idem etiam ad vlcera capitis & achores, cochleam *& psoras.*
 albam cum testa exuri iubet, & applicari. Possunt crematæ omnes, inquit Dioscorides, in *Cineris ea-*
 cinerem, cinere illo calefacere & vrendo exulcerare. Lepras idem exerit cinis, vitilignes *rum vites.*
 & dentes. Oculorum præterea cicatrices, albuginesque: asperam discoloremq; ceu à so- *Ad ambusta-*
 le cutem & hebetes oculos, integræ cum tota carne crematæ & in cinerem tritæ, tum ex *sa labri-*
 melle inunctæ emendant. Albugines extenuare etiam Plinius alibi ait: aliàs etiam ita ad *mas & lq-*
 ambusta commendat, vt ne cicatrix quidem appareat. Sanguinem præterea sistit cinis co- *pituidinem*
 chlearum terrenarum teste Plinio. Anacollemma quod lachrymas & lippitudinem sistit ex *oculorum.*
 quodam authore incerto descripsit Zoographus illud: Limaces & cornu cerui vres, oui *Ad emmen-*
 albumine excipies, ac fronti applicabis. Ad vmbilicos infantium eminentes ex Theodo- *nam vmbi-*
 ro Prisciano: Cochleas ex arboribus lauri collectas comburimus, & tritas imponimus, vt *lici.*
 vmbilicum in naturam propriam reuocemus. Plinius verò etiam cochlearum cinerè cum *Cancro pe-*
 thure ex oui albi succo illitum per dies triginta eidem morbo author est mederi. Passio- *nis conferi.*
 nibus ani, vt ex Kiranide Aggregator transcripsit, utilis est idem cinis cum aceto. Cancro *Ad Poan-*
 in pene vtiliter inspergitur, si Iacobo Oliuario credimus. Ad podagram ex Marcello: Co- *gram.*
 chleæ Africanæ cum sua carne comburuntur, cinis illarum illinitur & medetur podagris. *Ad laterum*
 Eundem verò etiam puluerem intus sumptum è vino phrasi prodesse inuenio apud Pli- *dolores.*
 nium. item aluum sistere in suspiriosis; decoctorum in prisana illini per se laterum dolori- *bus;*
 bus; esse denique qui superdolentem lienem superalligant cum semine lini & vrticæ ad- *dito melle,*
 dito melle, donec perfanet. Ex inanibus testis etiam remedia petuntur, nonnullaque ex *obscuris*
 obscuris quibusdam collegit Zoographus, quorum nondum scripta ad nos peruenerunt. *Pollen de testis*
 Pollen de testis limacum inanibus contritis fissuras manuum pedumque inspersus sanat. *Ad Parony-*
 Idem pollen cum cera & fermento subactus & impositus, paronychiam emendat. Ad ma- *chiam.*
 culas oculorum in homine aut pecore abolendas: Testas limacum collige pridie D. Ioan- *nis per æstatem*
 nis per æstatem lotas & mundas contunde, per setaceum incerne, & pollinem in oculum *intra per calamum.*
 affectū intra per calamum. Ex libris manuscriptorum Germanicis, Testæ limacum contritæ *cum pestilentia*
 cum pestilentia subus vel bobus ingruit, in potu dantur, per se, vel cum radice gentianæ *illius ceruleæ,*
 illius ceruleæ, quæ semper dissecta nascitur, vnde cruciatam Germani appellant. Hiero- *nymus Fabrius*
 nymus Fabrius ab Aquapendente Medicus hac ætate clarissimus scribit Scythas co- *chleæ testam*
 chleæ testam ad aures admouere propter frigus quod plurimis lædit auditum; & vt me- *lius audiant.*
 lius audiant. Cinis verò cochlearum inanum cum myrrha Plinio authore gingiuis pro- *dest:*
 dest: & admixtus ceræ, procidentium interaneorum partes extremas prohibet. oportet *autem cineri*
 autem cineri misceri saniam punctis emissam è cerebro viperæ. Iubent & earundem ci- *nerem sumi*
 nerem sumi ad calculos pellendos. Quod postremum reperio quoque apud Marcellum: *Cochleæ inanes*
 Cochleæ inanes (inquit) casu inuentæ contusæ & in puluerem tenuissimum redactæ in po- *tionem calculosis*
 tionem calculosis datæ medentur. Vti hoc remedio hodieq; nonnullos apud suos testatur *& los.*
 Zoographus. Ad ficos ani, ex innominato: Testas cochlearum candidarum cremato & *Ad ficos ani-*
 pollinem inspergito. Si quid in tergore equi ruptum fuerit, & sanguinis aliquid concre- *rum, ad pe*
 rum, ad pe veteri mollies, vino ablues: & si quid putridæ carnis fuerit, æruginem tritam *insperges,*
 insperges, decocto eupatorij vel thuris lauabis: denique puluisculum insperges: qui ci- *neri de sambuco*
 neri de sambuco & limacum maiorum testis crematis, contritis, & æqualiter mixtis con- *stat.*
 stat. Mirum quod scribit Iacobus Oliuarius: Si quippiam ex testa cochleæ adusta in *lotium mulieris*
 lotium mulieris gravidæ miseris, petet fundum si masculum gestat, si puellam superna- *tabit.*
 tabit. Bartholomæus Maranta cochlearum marinarum testas vri putat, non ad aliam *ad sciscendam*
 ad sciscendam qualitatem, sed vt facilius terantur. Mihi verò secus videtur. Aequè *enim teruntur*
 enim teruntur testæ ferè antequam vrantur. Superfunt modò lapis, arena, officu- *lum, & cornu,*
 lum, & cornu, quorum omnium ceu ferè partium in cochleis meminere autho- *res, & suas*
 res, & suas etiam facultates assignauere. Ad exesos dentes ex Galeno remedium *recipiens eum*
 recipiens eum lapillum: Limacis lapidem in frustula sesami magnitudinem æquantia *confringe,*
 confringe, & in dentis foramen immitte: illico dolorem sedat; sed ex cera operculum *facito.*
 facito. Meminit eius quoque Plinius: Limacis lapillum siue officulum quod inue- *nitur in dorso,*
 nitur in dorso, adalligatum dentitioni mirè prodesse tradunt. Eandemque vim *habent*

li. 1. Veter. artis c. 62.

Aduerjus capitis dolorem.

Ad dentitionem.

li. 30. c. 15. Venerem inhihet simus.

habent arenulae, quae inueniuntur in cornibus, nam & has cauis dentium inditas, (satiu liberare dolore scribit. Et alibi: Inueniuntur (inquit) in corniculis cochlearum harenaceae duritiae: eae dentitionem facilem praestant adalligatae. Cum strophus & ventris dolor animalia (iumenta, equos,) affligit; Vegetius physicum (remedium) tradi scribit: Os limacis neque manu immunda, neque terra contactum, alligatum vmbilico dolentis, curare continuo. Cardanus esse ait, qui aiunt, lapides omnes qui in animalibus, vt cancris, limacibus, alijsq; gignuntur, prohibere generationem lapidum in renibus, genitosq; dissoluere. Aliqui vero non de limace simpliciter, sed de limace nuda lapillum celebrant; Limacis inter duas orbitas inuentae officulum per aurem cum ebore traiectum, vel in pellicula canina adalligatum, aduersus capitis dolorem prodest pluribus semperq;. Plinius. Quod paulo aliter recenset Marcellus: limaci calculum (inquit) quem in capite habet, tolle, quod non facile facies, nisi ei dum in via repit, caput subito abscideris: quem lapidem quandiu tecum habueris, nunquam illum dolorem capitis nec senties, nec patieris. Si infans, cui dentes prouenire incipiunt, dolores habeat, Archigenes apud Galenum, veteris cochleae cornu pelliculae illigatum appendet pro amuleto. Postremo finius quoque vsum habet, quod meminuit idem Plinius, inquit, cum oleo & vino potum, Venerem inhibere.

V S V S I N A L I I S.

Escam ad omnes pisciculos.

Formica vt abigantur.

INVENIO praeterea alios vsus cum carnis cochlearum, tum etiam testarum, vt apud Tarentinum escam ad omnes pisciculos capiendos ex cochleis. Cochlearum (κοχλιων) carnem inquit, accipiens, exemptis membranosis cauliculis (χωρίς των εραδίων,) ex ea escam inijecto: sed non vtaris totius cochleae magnitudine (μη αποκραινως τα μεγαθη κοχλια) Cornarius vertit neq; magnitudine cochleae abutaris. Destillari aiunt nonnulli aquam e limacibus mense Maio vel Orobri aquam, in qua ferrum extractum chalybis induere duritiam velint. Palladius formicas abigi ait, cochlearum vacuis testis vstis, & eo cinere in foramen iniecto. & Paxamus ad idem testas cochlearum cum styrace vri iubet, foraminibusque comminutas inijecti: Cumanenses cochlearum testas gerunt, vt strepitum edant, dum ad festiuitates aliquas accedunt.

P R O V E R B I A.

Cochlea vitata.

Diffidentior Cochleis. lib. 2. c. 24.

Domus cara, domus optima. Cochleam tarditate vincere. In Paenulo.

Kοχλίου βίος, id est, Cochlea vita. De ijs dicitur, qui parca paruoq; viuunt, aut contracti a negocijs, luceq; forensi semoti. Plutarchus in libro περι της φιλοπλετίας Συ δε τοσαυταπραγματα σωιχεις, και ταριττες, και εροβεις σιαυτον, κοχλιων βιος των δια τω μικρολογιαν, id est. Tu vero tantum molestiarum sustines turbans, ac torqueas teipsum, cum ob parsimoniam cochleae vitam viuas. Cui addamus illud Philyllij apud Athenarum:

Ουκ ειμι τετιξ, ε δε κοχλιας γωωω, Cicada, vxor, nec ego sum, nec cochlea.

hoc est, vt Dalechampius exponit, parcus, paruo visitans, ab hominum frequentia semotus, omnino tacitus, diuersus a cicada. quae est maximè vocalis. Απιστιρος ει των κοχλιων diffidentior cochleis: Prouerbialiter dici potest in hominem suspicacem & nemini satis confidentem, adeo vt res suas secum semper habere velit. Vtitur hoc adagio Anaxilas apud Athenarum:

Απιστοτερος ει των κοχλιων πολλω πανυ. Οι περιφροσ ε η απιστίας τας οικίας.

Cochleis tu es longe diffidentior

Qua quia nemini credunt, circumferunt domum.

Consulendus super hoc adagio est Adrianus Iunius, cuius adagia nondum videre mihi licuit. Domus cara, domus optima. quanquam a testudine natum esse velint; videtur tamen etiam a cochlea potuisse eius origo trahi, conuenit enim vtrisque το φερόικον. Nec male, inquit Marcellus Virgilius, vna hac ratione laudata est, necessario homini exemplo, vt sua omnia secum ipse etiam ferat, & Perienaei sapientis modo, eas domi suae opes coaceruet, quas nec hostiterat, nec populetur bellum. Cochleam tarditate vincere dicuntur pigerrimi. Plautus: At si ad prandium me in adem vos dixissem ducere Vinceretis cernum cursu, vel grallatorem gradu

Nunc vos quia mihi aduocatos dixi & testes ducere,

Podagrosi estis, ac vicistis cochleam tarditudine.

Profert & hunc versum Nonius in nomine tarditudo, sed longè aliter quàm nunc hodie in exemplaribus Plauti scriptus & in codicibus vulgatis impressus est. Dionysius Lambinus putat Nonium memoriæ confixum cum librum non consulisset, mendosè verba Plauti recitasse. Sic autem in Nonio habetur.

Quod estis pigri, cochleas vincitis tarditudine.

Eodem etiam modo cochleis homines iunctos Claudianus dixit de re impossibili.

APOLOGI. FABVLÆ.

RVSTICI filius affabat cochleas: cum autem audiret eas stridentes, ait: O pessima animantes domibus vestris incensis, vos canitis. Fabula significat omne intempestiuè factum, vi uoperabile. Ferunt etiam huiusmodi fabulam. Cum Iupiter omnia animantia ad conuiuium vocasset, cochlea & testudo non apparuerunt. Quæsiuit ergo quid causæ est, cur & ipsæ non præsto fuissent: quæ domus cara, inquirunt, domus optima. Iratus ergo Iupiter, eas in domum damnauit, ut quocunque progredirentur, domum secum ferrent.

Intempestiuè factum, uoperabile.

DE DIVERSIS COCHLEARVM Speciebus. Cap. XXX.

IN mari præcipuè diuersæ sunt cochlearum species, quemadmodum subinde, cum ex varijs & Rondeletij & meis

adhibendis iconibus patebit, reperiuntur. Terrestrium prius aliquot habes, & inter

has prius ponuntur edules inuicè magnitudine tantum differentes: dein cochlea ex Feltrinis motibus eruta cum operculo suo

albo & duro, item alia carulea, communis terrestris asia; aliaq; stellata cum umbilico & operculo, nec non & depressa, cuius modo alia figura dabitur. Habes deinceps cochleam terrestrè gypseo operculo obseratam. Sed ut ad marinas accedamus, hæc duæ

hic pictæ cum terrestribus non parum similitudinis habent contra insolentis sanè magnitudinis ac figuræ est quam Ambrosius

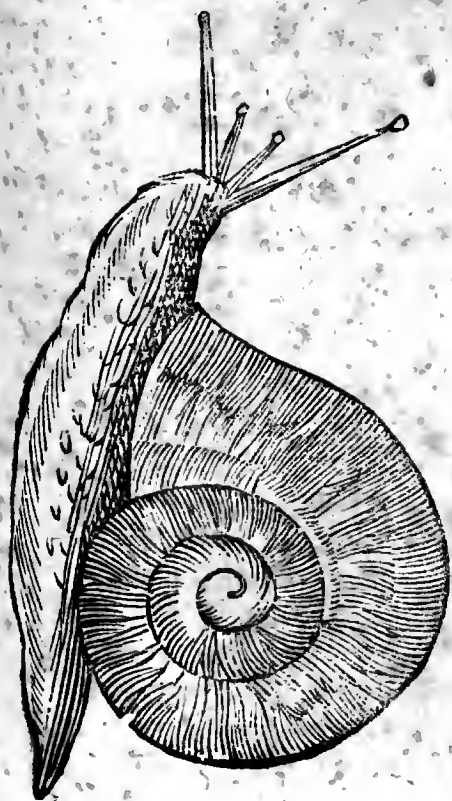
Paræus nobis exhibuit, ex mari Sarmatico. Mare Sarmaticum seu Germanicum Orientale, pisces alit calidis regionibus ignotos & valde mōstrosos. Eiusmodi est is qui limaci similis, doliū corporis mole æquat, arboribus autem cornibus ceruum, extrema cornua in orbiculos rotūdantur, unguinum instar splendentes. Ceruice est crassa, oculis accensæ candelæ modo micantibus, naso obrotūdo, & pilis felium ad instar obuictito, rictu oris magno, sub quo pendet, prominenteque carnea moles, aspectu subhorrida. Quatuor nititur cruribus, totidem latis & aduncis palmis, quæ illi cum cauda oblonga & tigridis instar variegata, pinnarū adnatā dum loco est. Meticulosum adeo hoc animal est, ut etsi amphibium sit, alto tamen se ferè mari cōtineat, nec nisi sereno valde

Terrestrium descriptiones & species.

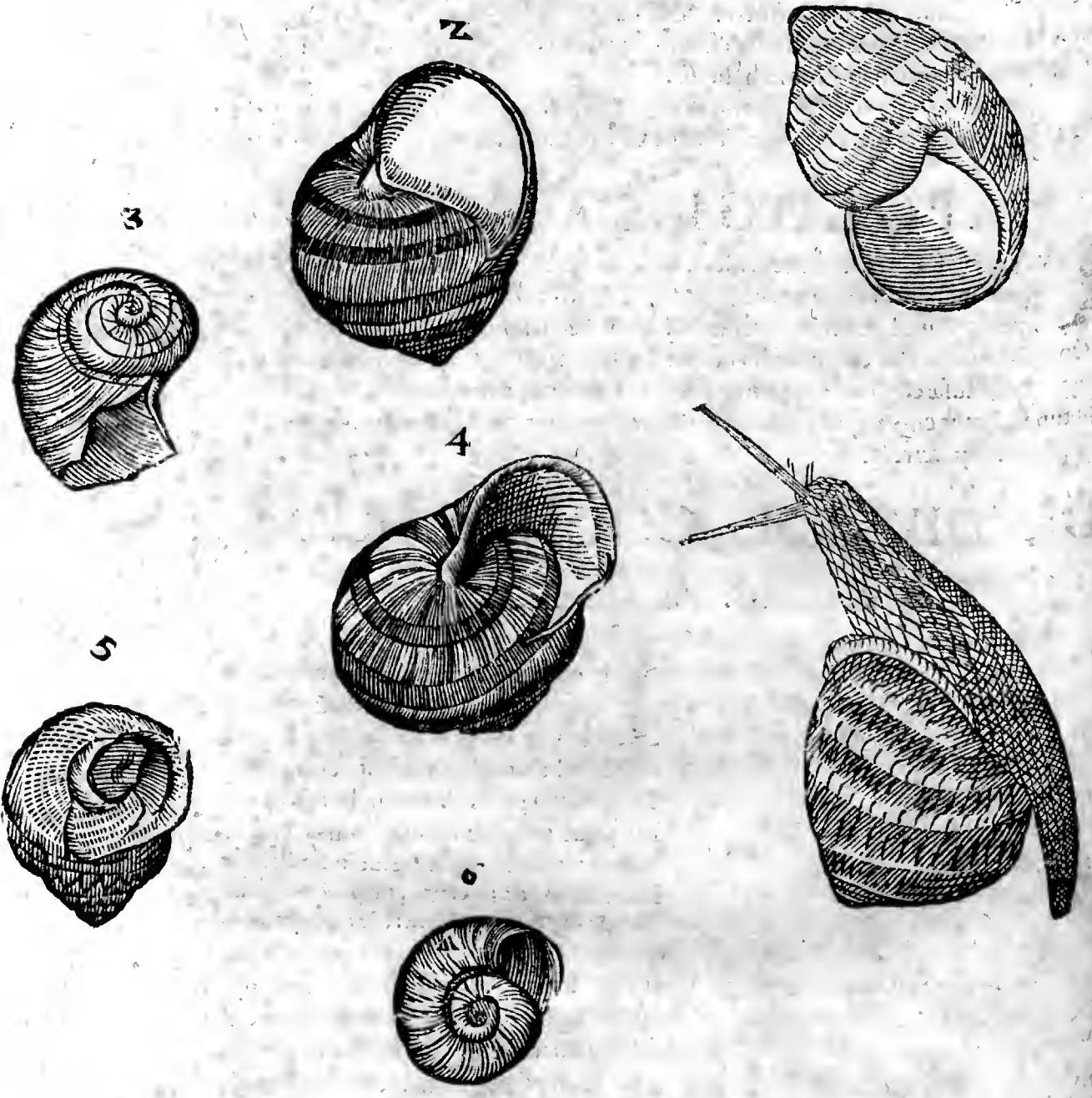
Marinarū.

Lib. 24.

Cochlea Sarmatica descriptio.

Cochleæ terrestres aliz.

Cochleæ marinæ.

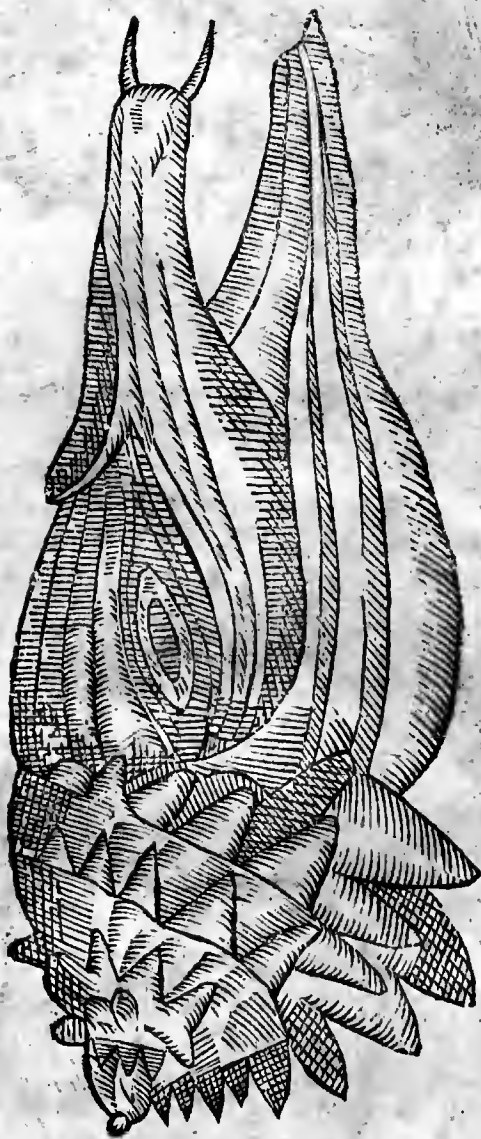

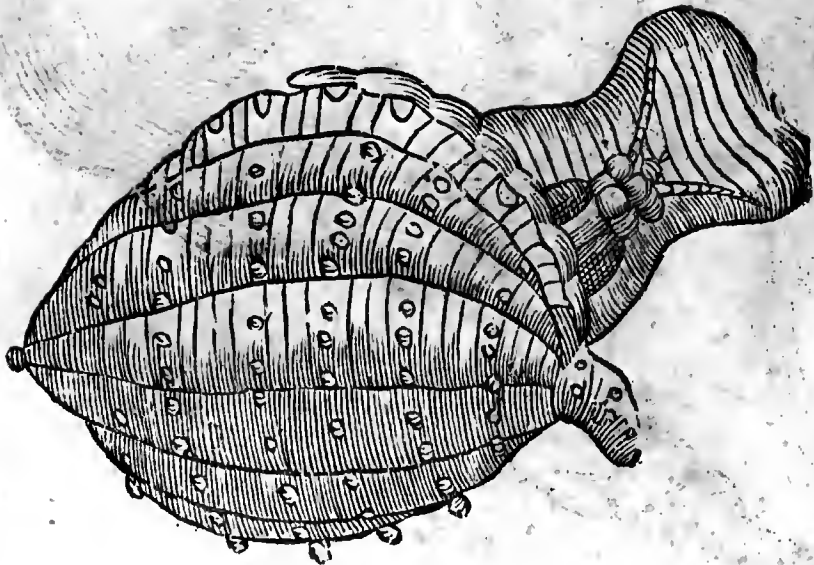
Vlysis Aldrouandi

cælo ad littus applicet pascendi gratia. Caro enim valdè grata est esui, sanguis verò his medicatus quibus vel hepar vitiatum est, vel pulmones vlcerati, vt est magnarum testudinum sanguis elephantis. Id in Dania se vidisse asserit Theuetus in cosmographia. Huc vsq; ille. Longè quoq; diuersus à communibus marinis Limacibus, iste Limax est, cuius deinde icon proponitur, tota cinerea albicans, nec non & subsequens tuberosa, tota ex ferrugineo cinerea, exceptis oris quæ sunt virides. Intus conspicitur animal amethystini coloris.

Limacis marini species insolens.

Cochlea marina insolens alia tuberosa.

DE COCHLEA CÆLATA.

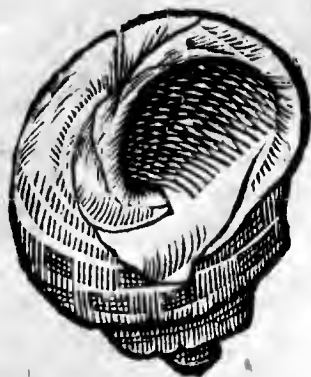
Cap. XXXI.

OC genus, inquit Rondeletius, Cochlearum, quod proponimus ad Turbinum speciem accedit. A Monspeliensibus, Prouincialibus & Hispanis Scaragol vel Cagarolo de mar nominatur, quod ad Cochlearum terrestrium quas Cagaroles vocant, formam accedat. Testa est turbinata & satis longa, cælaturis inæqualis & scabra, spissiore quàm in cochleis terrestribus, intus læui. Operculum spissum est, rotundum, superiore parte nõ asperũ, in qua voluta expressa est, vel figura turbinis Cochleæ clauiculatim intorti. Intus, qua scilicet parte carnem Cochleæ contingit, tuberosum est & inæquale, rubri coloris. Partibus internis hæc Cochlea à terrestribus non differt. Carne est dura, & ad concoquendum difficili. Succum salum gignit, Venerem extimulat. Elixæ melior est. Testa in aceto macerata, superiore veluti cute vel crusta spoliatur redditurq; Cochleæ margaritiferae modo splendens, nitida, & vnionis modo colorata. Sunt qui Cochleam, quam hîc exhibemus, Umbilicum appellant: sed non sine errore, vt perspicuum fiet, quum docebimus qui sunt umbilici, & quid à cæteris Cochleis differant. Hucusque Rondeletius posita etiam icone, cum qua simillimæ cum sint, quas ego hîc exhibeo, iconem eius reliqui. Prior maculis viridibus prædita est. Postremâ margaritas proferre sunt qui putant. Addidi demum aliâ Concham quæ inter Turbinem & Cochleam celatam mediam naturam haberi videtur. Taxat autem Bellonium Rondeletius, cui umbilicus marinus aut faba marina nuncupatur istiusmodi

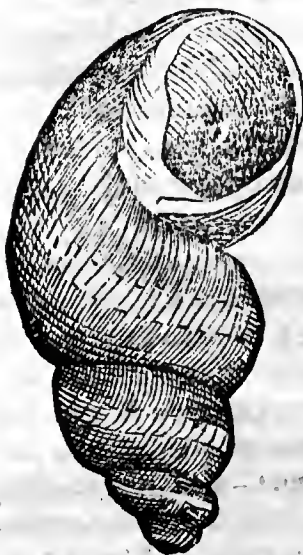
Venerem stimulat.

Cochlea celata maculis viridibus.

Cochlea duplex adinstar
quasi turbinis.

*Vmbilici
marini de-
scriptio.*

*Testa eius
polissim ad-
mittit.*

Papaner.

*Calx ex ma-
rinis Co-
chleis opti-
ma.*

uer *κλινα* Aristoteles vocet,) ut in purpura & buccino & in *κόχλοις* est conspicuū, quod in clauicula testæ continetur. Cæterum cochleam marinam Dioscorides scribit stomacho idoneam esse, & facile aluo excerni: quumq; ex marinarum cochlearum testis, uti & reliquorum turbinum optima calx fiat, nihil verat quo minus eas excalfaciendi & vrendi facultatem obtinere, lepras purgare, vitiligines & oculorum cicatrices emendare asseueramus. Ex calatarum cochlearum genere quoque est, quæ hîc exprimitur, operculo minaceo, minaceis etiam tuberculis, turbine violaceo infra, supernè ferè ferrugineo. Quod inter turbines est spacium, siue cavitus viridi est colore.

Cochlea calata alia cum suo operculo.

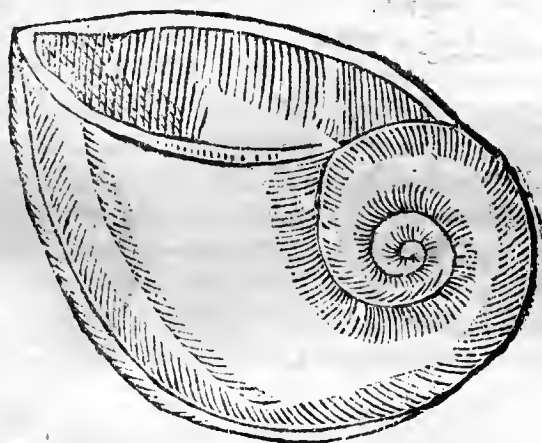

DE COCHLEA, QUÆ IN OLEARIO
 vsu erat. Cap. XXXII.

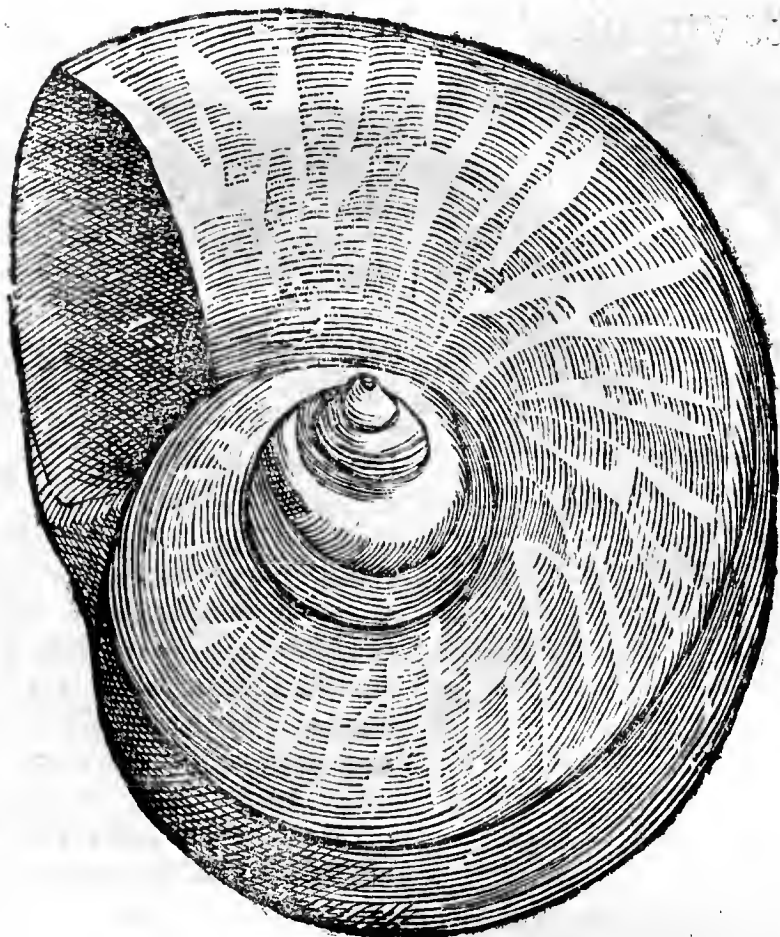

COCHLEA hæc rotunda est (inquit idem Rondeletius) & testa intorta & magna admodum , adeo vt sit quæ aquæ quatuor libras capiat. Ob id *Magnitudo.* eam esse puto , quam Plinius memoriæ mandauit in oleario vsu fuisse, quod ea oleum decapularët, vel ea in vsus quotidianos oleum haurirët, cuius figura ad id percommodè quadrat, quemadmodū vasis eius, quod *Arytæna.* arytænam vocât, veluti rostro prominentiore ad hauriendum, fundo ca-
 uo & capaci ad retinendum. Huiusmodi Cochleam etiam aurifices, additis ansa & basi in
 vrceos efformant eleganti artificio, quòd eam contra venena aliquid valere credant.

Cochlea Rondeletij quæ erat in vsu oleario,

Cochlea alia superiori similis.

DE COCHLEA DEPRESSA.

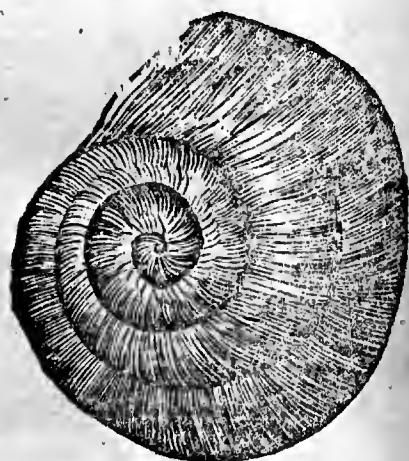
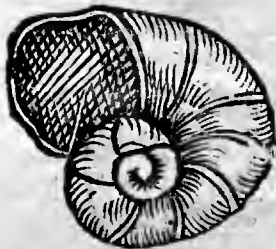
Cap. XXXIII.

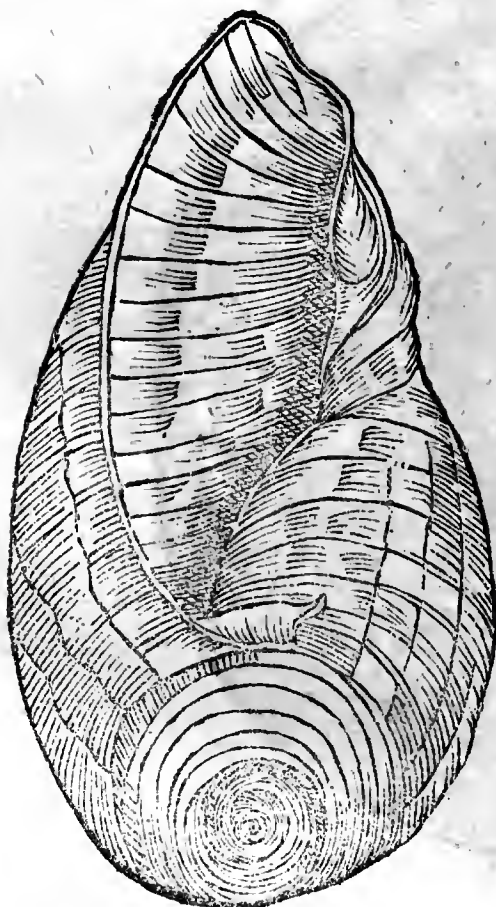
V M superiori Conchylio similis est istæ, quam Rondeletius Cochleam depressam vocat, ac sic de ea scribit: Operculum Cochleæ cælatæ refert Cochlea, quam hic repræsentamus, (repræsentat autem hanc) quæ concava est, & carnem intus habet. Simillima est Cochleis terrestribus, quæ aliquando in terra effossa reperiuntur. Altera parte plana est, altera excavata in voluminibus, quæ initio parva paulatim crescunt ad foramen usque. Sic ille addita hac figura: cui ego adieci aliam quæ tota est ferruginea.

Cochleæ depressæ species castanea.

Cochlea depressa
Rondeletij.

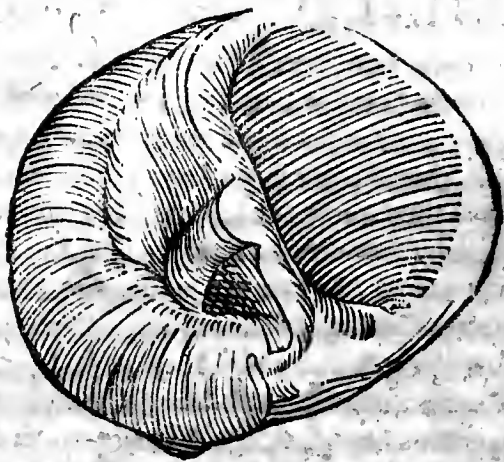

DE COCHLEA RUGOSA, & umbilicata. Cap. XXXIV.

RUGIS, quibus tota huius Cochleæ testa per trāversum ducta est, ita elatis ut & striata dici possit, nomē obtinuit. Colore intus est albo, foris flavescente, valde fragili. Turbinis claviculæ in acumen non desinunt. superior longius procurrat. Foramen valde apertum & longum. Hanc tertiam esse nautili speciem ab Aristot. proditam falsò (secundum Rondeletium) tradidit Bellonius. Duas enim tantum polyporum species Conchis conclusorum ponit Aristoteles, ut antè ostendimus. Neque vllas est qui viderit in ea Concha nautililum, qui minor est, quàm ut tantam Cocham secum trahat, cuius etiam structura à facili natatione aliena est, ob transversas rugas, cum in marinis animalibus hoc quod natationi moram aut impedimentum afferret. Ex hoc genere vel consimilis saltem est istac à me adiecta.

Cochlea rugosa umbilicata alia, vel ei congener.

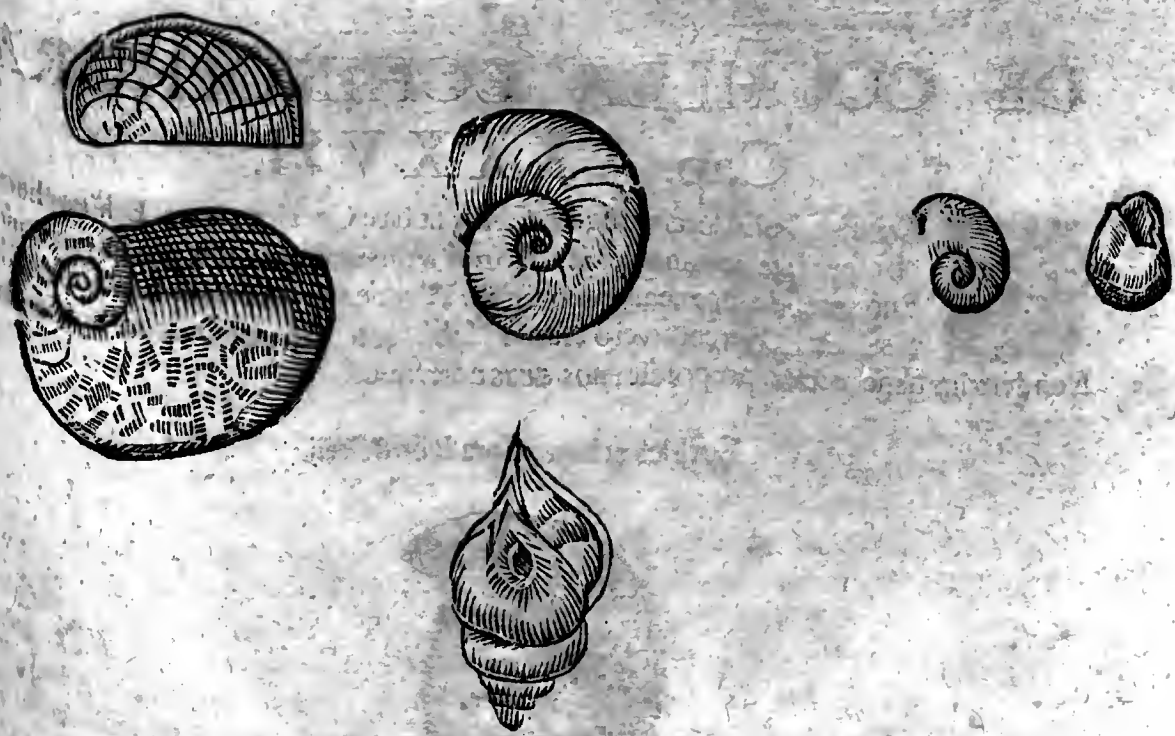

DE COCHLEA VMBILICATA.

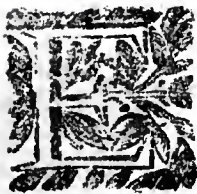
Cap. XXXV.

REC quoq; Cochlea in satis insignem magnitudinem excrescit, quæ turbinata est, & in medio umbilicata. Variæ vario sunt colore. aliæ enim nigricant, aliæ corneo sunt colore, aliæ maculosæ. Proximè accedunt ad formam Cochlearum terrestrium paruarum, quæ conglomeratæ fæniculi crassioribus caulibus adhærent, quæ etiam præter reliquarum Cochlearum terrestrium naturam umbilicatæ sunt, carneq; sunt bona. Cum hac
 Rondel. Cochlea non parvam similitudinem gerunt tres istæ à me adiectæ Cochleæ. Inter umbilicatas hæc quoq; fuerit, longior & multis anfractibus contorta, quorum longitudo & obliquitas in causa est, quo minus umbilici extremum perspici possit. Testa lævis est, & quasi cornea, vel vnguium substantiæ similis.

DE VMBILICO. Cap. XXXVI.

Cochlearum an sint species.

Nominis ratio.

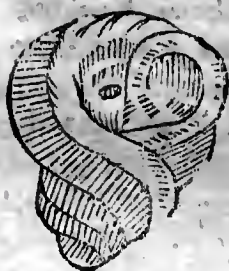
Duorum à Rondel. expressorum descriptiones.

X Ciceronis loco, qui est libro secundo de oratore, Rondeletius umbilicos Concharum siue Cochlearum species esse asserit, id quod verum esse indicat etiam (inquit) ipsa rerum natura, quæ nobis à turbinatis, Conchis, Cochleisq; omnibus speciem diuersam exhibet earum, quæ præter foramen illud quo Cochleæ saxis inhaerent, quoq; corpus exerunt: alterum habent umbilico ita similem, vt nullus sit qui has viderit, qui negare possit umbilicatas merito vocari. Id foramen profundum conuolutionum veluti centrum est, vel circa quod anfractus Cochleæ conuoluuntur, veluti circa $\pi\epsilon\pi\iota\sigma\acute{\alpha}\lambda\iota\sigma\tau\epsilon\iota\sigma$. Hac de causa umbilicus vocatur: nam metaphoricè umbilicus dicitur, quicquid in aliqua re medium est. Hic umbilicus in Cochlea quàm hîc exhibemus, manifestissimus est. Cochleæ quàm cælatam prius nuncupauimus similis est, figurâ differt, colore & cælaturis. Nam picta quietatem colorum iucundum representans: Hæc ille, cum cuius icone non parum habet similitudinis istæ à me adiecta.

Depinxit & descripsit nobis idem Rondeletius, cui ferè omnes istas figuras debemus, duos hosce umbilicos alios, vnum diuersicolorem, alterum valde exiguum. Prior mira varietate à natura distinctus est, scilicet nigris, rubris & albis tuberculis corallorum omnium colorem & naturam referentibus superiore parte latior est, mox in turbinem desinit. Alter umbilicus est valde exiguus cicetis magnitudine, aliquando paulo maior, qui in spongijs reperitur, veluti granulis rubri coralli æmulis conspersus. Inter umbilicum & foramen quo corpus exerit, testam incisam habet: incisuræ operculi vice sunt.

Vmbilicus Rondeletij.

Vmbilicus varius paruus.

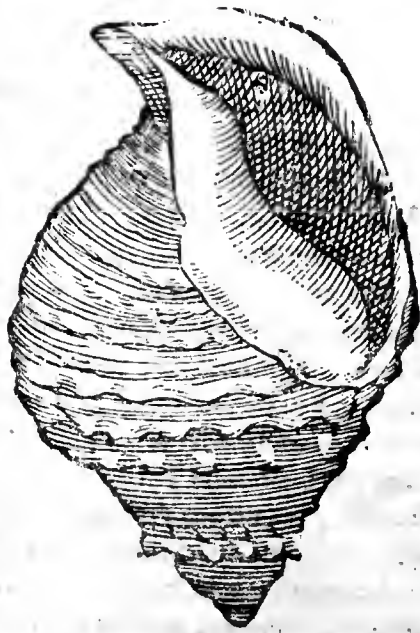
DE COCHLEA ECHINOPHORA. Cap. XXXVII.

Vamuis paruis Buccinis figura similis sit hæc Cochlea, quam Echinophoram ab asperitate nominauit idem Rondeletius: nos quoq; hîc potius quam inter Buccinas, eius iconem proponemus. Tota enim tuberculis siue aculeis conspersa est. Operculo verò, succo, substantia, à paruo buccino non differt. Rondeletius hanc iconem proposuit: nos duas adiecimus.

Cochlea echinophora Rondeletij.

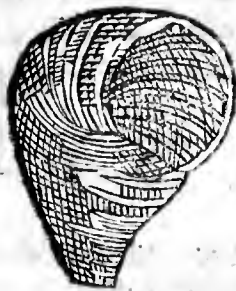
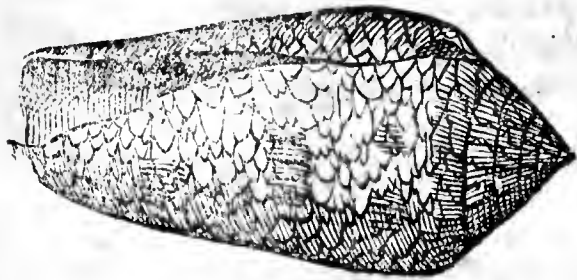
DE COCHLEA CYLINDROIDE.

Cap. XXXVIII.

VM adeo foecunda sit natura in turbinatorū & Cochlearum varietate, vt omnes nominibus exprimere perdifficile sit, quod etiā veteres nō fecerūt, alioqui rerum indagatores seduli, & in nominibus inueniendis foecūdiore; Rondeletius tamen distinctionis gratia, atq; vt aliæ ab alijs internoscantur, nomina posuit, quæ præsertim figuram exprimant, vt in ea fecit, quæ hîc à nobis proponitur, *κυλινδρῆειδής*; vocatur à figura cylindrica proxima. Pyramidem etiam refert. Pyri modo turbinata est punctis varijs notata subcastaneis, magnitudine ac crassitie pugni, quamvis Rondeletius pollicis crassitudinem vix superare velit. Crassior etiam est altero loco posita, turbine acuto.

Cochlea leuis turbine obtuso.

Cochlea Cylindroides altera.

DE COCHLEA LÆVI TURBINE

obtuso. Cap. XXXIX.

HÆC postrema Cochlea, quam lævem turbine obtuso Rondelet. vocauit, polita admodum est atque in turbinem oblongiusculum desinens, sed obtusum. Operculo regitur. Testa est crassiore quàm cæteræ, carneq; minus dura. Frequentissimè circa Lerinum insulam capitur; eodem teste.

DE ECHINIS. Cap. XL.

ÆQVIVOCA.

Olla genus.

Lib. 1. Sat. 1. 6.

Aduers. lib. 9. c. 19. Trichila.

Lib. 10. de Cult. Hort. ibidem.

Lib. 4. de ling. lat.

In Horat. lib. 1. Sat. 6.

Echinus Ciuitas.

Lib. 1.

Herba Erinus.

Echinus olea genus & mali Punici.

Erinaceus Gaza.

Echinus ab Echeneide differt. Erinon.

Carduus marinus.

ECHINVS Græcis, auctore Suida, nomen est vasis ex ære, aut opere figlino, in quod tabulæ ad iudicium pertinentes (testimonia, vel testium dicta) conijciebantur, aliàs coniecta signabantur: eius mentio fit apud Demosthenem, Aristotelem, & Aristophanem. Chytræ idest ollæ genus Echinus est Polluci, pariter & lebes σκεῦος μαγειρικόν, καὶ λοιπὰς, Hesy- chio, & Varino. Ἐχίνον βεδόκεν, leberem interpretatur Echymologus. Apud Horatium interpretes Echinum aiunt esse vas æneum, in quo calices lau- atur, quod etiam trifilla vocetur. Hadrianus Turnebus mauult legere trichila, vt eo, inquit in epigrammate, quod Maroni adscribitur; & Virgilius. *Trichila umbrosis frigida arundinibus*, adducens etiam locum apud Columellam. *Sub trichila manantem serpu a vnaam*: alij vi- tream ampullam, alij scorteam explicant. Ego (inquit) Hadrianus Turnebus, vas aqua- rium rotundum lagenæ simile, aut ampullæ crediderim, vt guttum vinarium, vt Varro docet: patera autem ad libandum utebantur, & interdum post libationem ad bibendum. Hoc mihi in mentem veniebat; quod de hoc loco dicerem, quem Echino spinosorem, & aculearum magis esse & ipse sentio, & intelligo multis videri: sed nec illud omit- tã Porphyrionem perspicuè legere Echino, cum explicet propter Echinum astat vilis guttus, qui & Echinum vult hîc vitreâ esse ampullam, & aquatium vas existimasse videtur: aquâ enim limpidam nitido vitro perlibenter infundimus; nomen habere videtur à rotundi- tate Echini se in pilam colligentis. Echini ciuitatis meminit Strabo. Supra Phalarum etiam, vt idem inquit, à mari ora vrbium XV. stadia L. imminet. Inde porro nauiganti stadia c. Echinus incumbit: Plinius Acarnaniæ oppidum esse scribit. Echinon Vrbs est Thraciæ, ad Pegaseum sinum. Erinus apud Galenum herbæ species est, quam sic etiam vocat Dioscorides: sed in codicibus vetustis non Erinus, sed Echinus legitur. Quercuum κούτταροι, idest particulæ quædam, ceu nucamenta, quæ ex ramis earum dependent Echini vocantur ab Hesychio: cui etiam Platani fructus vocatur Echinus; & castaneis sui sunt Echini; eo enim modo, quo Echini marini aculeis armati sunt. Herbæ quoque apud Hip- pocratem fit mentio Echini dictæ, vt ait Maffarius, Idem Echinum oleæ genus interpreta- tur, tanquam ex Polluce. Hesychio est εἶδος ροιῶν, id est, mali Punici genus. Est præterea Echinus pars ventris ruminantium, ἢ ἐλαφὸν ἰνδῶν τῶν δὴ καλεῖσιν ἐχίνον, Ἄλλοι δ' ἰγ- κατοῖντα κεκύφαλον. Nicander in Theriacis. Scholiastes ἐχίνον interpretatur πολύπυχον (πολύπυχον mauult legere Zoographus) suosq; Germanos hanc ventris partem mul- tiplex vocare ac proprie de Boue dici subiungit. Est postremò Echinus animal quadru- pes terrestre apud Aristotelem. Theodorus veteres secutus Erinaceum conuertit, & in aquatili nomen græcum retinuit, Plinium, vt Zoographus putat, secutus, qui Echinum vo- cat; Sed nunquid nomen hoc alia obtineat adhuc significata; latius, vbi de Echino terre- stri, nempe Erinaceo (Deo fauente) agemus, inter quadrupes explicabimus.

SYNONYMA.

ECHINVM cum Echeneide pisciculo recentiores nonnulli admodum ineptè con- fundunt. Echinus nanque cum careat branchijs, piscis propriè non est dicendus. Græcis dicitur ἐχίνος ἀπο τοῦ ἔχει ἑαυτὸν ἀφανῶν τῶν σαρκῶν θῶν: vel per antiphrasim ἀπο τοῦ μηδυναδαι ἐχέσμεθα τὰς ἀκανθὰς, ὃ ἐστὶν ὁ ἀκράντος, quod teneri ob aculeos non possit. Cômune id nomen tũ terrestri, cum aquatili est. Latini veteres, vt dixi Ericiũ, & Erinaceum de terrestri dicunt, de Marino vix vnquã, sed Græcum nomen seruant. Echinum non esse Erinaceum marinum aduersus Albertum imperitè adnotauit Niphus: sed esse veluti castaneũ (castanæ) cardum, plenum rubro humore, alibi etiam Echínũ marinum, vulgò Cardum (carduum potius) marinum appellari scribit: Italis vocatur Riccio, vel Rizo de mare, Zino, lo incino; vel vt vocauit Scopæ Grammaticus Plincino de mare, Boggancitola, & genus Cancronem facit ineptè Albertũ, vt inquit Zoographus, & huiusmodi solœcos auctores secutus. Ligurius Zinzin dicitur. Hispanis Erizo dela mar. Echini à nostris

à nostris, inquit Rondeletius Vrsina appellantur corrupto ex Erinaceis vocabulo, ab alijs Castagnes de mar, quòd veluti castaneæ echinato calyce coniecti sint, à Masiliensibus Vrsins, & Dulcins, qui sint edules, etiam si dulces non sint, sed falsi, & subamari: maiores quique edendo non sunt, Rascaffes ab iisdem appellantur. Hos nostri Migranes vocant, quia cum detriti aculei deciderint, putaminibus malorum Punicorum similes sint. Quidam Oceani accolæ Herisson de mer appellarunt. à Belgis see egel vocari audio. Germanis Meer igel.

GENVS. DIFFERENTIÆ. FORMA.

ECHINVM ex Testaceorum genere esse, contra Rondeletium ex Aristotele supra demonstrauius, qui eos locorum ratione potissimum differre innuit. Scribit enim Echinos alios nasci circa Toronem, qui candidi sunt, & spinis, & testa, & ouo, augeriq; forma productiore, quam cæteri, & spinam ijs esse paruum, nec rigidam, sed molliorem: nigra autē illa (quæ carnis loco esse dixerat) ori applicata, plura à se se distūta, & ad foramen exterius coeuntia. Et Eratosthenes, vt auctor est Strabo in Insulis, ante Euphratem miræ magnitudinis cancos, & Echinos inueniri ait: quorum alij pileis maiores sint: alij διχότυλοι id est, binas cotylas capiant. Et in mari Indico Purpuras, & Bucina tanta esse tradit Aelianus, vt facile congiū capiant: & Echinorum testas similiter, καὶ ῥότοι, inquit, καὶ τῶν ἰχθύων τὰ χελώνα δύναται ἀντοσούτων εἶναι. Circa Daniā, Noruegiam, & alibi Echinum reperiri author est Zoographus, qui rotunditate figuræ, præsertim aculeis demptis, & magnitudine malum marinum referat. ideoq; Secapfel à Germanis nuncupari, quod malum marinum, vt inquit ille, sonat. Idem ad summum instar magi mali in Oceano Balthico inueniri refert ex auditu, durum, punice ferè coloris, & spinulis ademptis maculosum, nullū eius vsum esse, sed pro ornamento in domibus suspēdi. Fortè & coloribus differunt, nam Nicolaus Perottus, Vidi, inquit, & sæpe piscatus sum piscem hunc (Echinum improprie vocat piscem; etenim sanguine caret, itemq; branchijs, quæ quidem in definitione Piscis ab Aristotele prolata, includuntur) in scopulis quibusdam maris nostri aqua contactis apud Antij reliquias, & iuxta Baias purpureo colore, ac viridi mixto: vsque adeo grata oculis ea varietate, vt si colores durarent, nulla esset cum gemmis comparatio: sed mortuo pisce colores tabescūt. Hęc ille: Haberi deniq; & fluuiatiles Echinos tradidit Hermolaus & Massarius ex Paulo Aegineta. Iam verò alij sui sunt, alij vero non item. Differunt & motu apud eundem, nam agilius mouentur qui edules sunt. Theophrastum ἰχθύων tres species facere, tertiamq; ceu magnitudine, & crassitudine præstantem ὀλοόχινος dici Varinus scribit. Verùm Theophrastus non Echini, sed ἰχθύων, vt benè notat Zoographus id est, iunci tres species facit, quarum, tertia maior holoschenos, ὀλοόχινος dicitur. Aristoteles, & ex eo Athenæus Echinatorum genus quoddam βρυόσπον nominant, vel vt scribitur etiam in lexicis græcis Bryttum, quam vocem alij genus esse Echini pelagij: alij piscem esse dicunt; aliqui, vt Helychius & Varinus tribus syllabis βρογγότιω scribunt. βρυότιν quoq; animal quoddam est Helychio. Αβρυότοι Echinatorum marinarum genus eidem Helychio. Et alibi Αβρυότοι (Helychius & duplex habet) Echini quidam marini, quos Aristoteles βρυότις (imò βρυόσπον legi Zoographus) vocat. Sed hæc vocabula, inquit, corrupta videntur ab Αβρυότοι, sic enim nominat Aristoteles Echinos, qui edendo non sunt, de quibus etiam Michael Ephesius quærit, quomodo (inquit) Aristoteles, Echinos calidiores, qui etiam ad motum agiliores sunt, pleno excrementis, ideoq; cibus ineptos esse dixit? nam si calidiores sunt, melius eos concoquere, & excrementorum minus habere par erat, nec esse ineptos cibus; an dicendū calidos quidem esse, sed voraces, & præ copia ingestorum, quæ calor natiuus eorum vincere non potest, crudelitatem in eis heri? Echinometras quoque inter Echinos adnumerari patet: etenim ratione magnitudinis duntaxat differunt. Aristoteles (inquit Gillius) dicit Echinometras cæteros magnitudine calycis superare. Echinometras Plinius spinis longissimis, & calycibus minimis descripsit; quod quidem ipsum mihi vero similius videtur, cum ab aculeis nomen omnes Echini traxerint, rectius nominantur Echinometræ, qui aculeorum proceritate præstant, quam ob magnitudinem calycis. Ex hoc genere maximi, vt vidimus, minimis aculeis sunt: hos Massilienses vocant Rascaffos. Huiuscemodi vidi, qui quoquouersus palmos dirigeres, plusquam duorum essent palmorum crassitudine: alium etiam inlæxi calyce exiguo, & aculeis digiti longitudinem superantibus, longitudine aculeo-

De histar. anim. c. 5.

Lib. 16. Magni ubi.

Circa Daniā, & Noruegiam reperiri.

Malum marinum Germanis quid.

Varini error.

Lib. 4. de hist. plant. c.

13. Echinus.

βρυόσπον.

βρογγότιω

Lib. de part. anim.

Echinometra ab Echinis vt differant.

Li. 4. de par-
tibus.
Lib. 13.

aculeorum præstantes. Hæc ille. Nos verò cum Rondeletio, & Bellonio potiùs Aristote-
lis sententiam secuti Echinometras ab Echinis calyce duntaxat, non autem aculeis differ-
re asseueramus. Echinus maris (inquit Aristoteles) omnium maximè à natura munitus
est: quippè qui testa vndiq; spinis frequentibus circumuallata cæletur: quam rem peculia-
rem hùc in genere testato sortiri diximus, quod quidem hoc distycho expressit Martialis:

Iste licet digitos testudine pungat acuta

Cortice deposito mollis Echinus erit.

Caro.

Echini edu-
les, & non
edules.
Color.

Ex Arist. 4.
de histor. ani-
mal.

Ouarius E-
chinus vnde
dictus.

Descriptio.

Forma.

Os.

Dentes.

Officula.

Li. 4. de hist.
anim.

Caruncula
lingua vice.

Excrementa

Oua.

Li. 4. de his.
an. c. 12.

Quando me-
liores.

Spatagus &
Brissus Ron-
del.

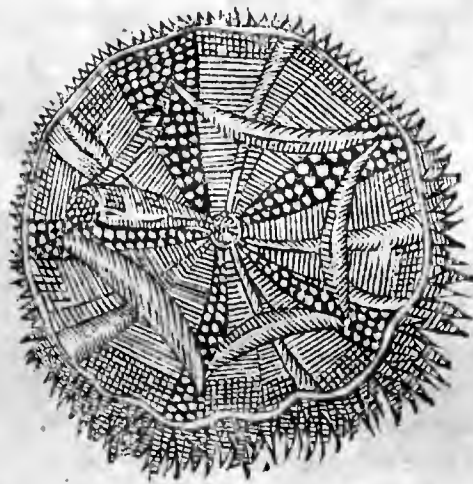
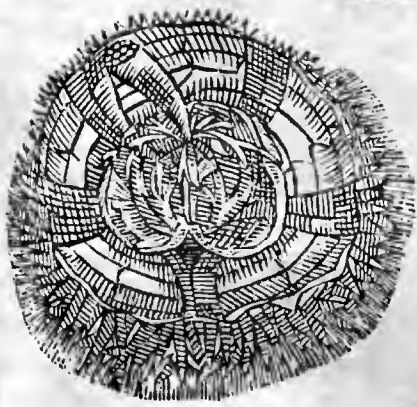
Echinum, inquit Albertus ex Plinio, habere carnes rubentes, sicut minium, cum tamen
Echinis carnem omnino neget Aristoteles. Non omnibus, inquit Plinius, idem vitreus
(minij potuit hinc fortè Albertus legere, vt adnotat quoq; Zoographus) color, circa Toro-
nem candidi nascuntur &c. Tribuit pariter partes quasdam Echino Albertus, & hunc se-
quentes scriptores, quas Echeneidi conuenire conspicuum est. Bellonius Echinos alios
edules facit, alios verò nequaquam. Edules, inquit, maiores quidem aculeos habent, cras-
sitie autem minores sunt, vixq; grandis gallinæ ouum magnitudine excedunt. Diuersa in
his colorum varietas, & mutatio multiplex. alij enim omnino nigri, alij albi, quidam vi-
trei, alij ruffi, aut flauī, alij gemmarum nitore conspiciuntur: quidam sunt cyanei; alij pur-
pura splendent, subinde circumagentibus se igniculis micantibus ad aculeos scintille mo-
do. sic ille. Echinorum genera à me obseruata post memorabo, cum prius Rondeletij &
Bellonij descriptiones attulero. Primum Echini genus (inquit Rondeletius) quod cibo
idoneum est, in quo oua multa, & magna sunt, esculentaque non solum in maioribus, sed
etiam in minoribus: statim enim parui ouis pleni reperiuntur: & maximè plenilunijs die-
busq; tepidis redduntur pleniores. Ab ouorum multitudine, & magnitudine ouariū hunc
Echinum appellat Hermolaus. Forma eius in rotunditatem conglobata est, dempra vna
parte parum compressa, in qua os est rotundum quinq; dentibus incuruis intus cauis, &
in idem punctum coeuntibus munitum: ij quinq; maxillis internis connexi sunt, quæ ab
ore intus erectæ, ex acuto in latum tendentes, & ambienti calyci non continuæ: tam mira-
bili, stupendoq; artificio sunt constructæ, & cælata, vt nihil sit in toto mari elegantius, spe-
ctatuq; iucundius. Quinq; igitur sunt ossicula minora, tenui membrana alligata, id totum
est quod comparat Aristot. τῶ λαμπρῆρι μὴ ἔχοντι τὸν κύκλω δερμα, id est lateræ quæ
pellucida aliqua pellicula siue membrana circumdata non sit. Inter dentes interna carun-
cula quædam est, quæ linguæ vice est, mox iungitur gula, quæ in intestinum definit, lo-
gum per testam stellatim dispositum, eius tenuibus fibris suspensum, tandem in paruum
foramen terminatur, quod foramen ad egerenda excrementa destinatum est, ex aduerso
oris situm, ita vt os in terram versum sit, excrementi foramen supra habeatur. parcus enim
ex imo petitur, vnde fit, vt os ad partem sit versum: excrementum verò superius parte pro-
na testæ contineatur. Excrementa rotunda sunt exiguarum pillularum instar. Quælis inte-
stinatorum, talis ouorum ordo est. nam inter nigrum id quod carnis vice est, & intestinum
oua flua cernuntur, quæ sola eduntur cruda, oriq; grata sunt, etiam si salsa, & subamara
sint. Sunt quidem omnibus Echinis oua, inquit Aristoteles, sed nonnullis exigua, nec cibo
apta (nisi in hoc Echino.) Et alibi: omnia testacea vere, & autumnò ea, quæ oua appel-
lant, habent: Echini verò edules, his quidem temporibus ouorum copia abundant, sed &
omni alio tempore habent, nec vnquam ijs carent, ac maximè plenilunijs diebusq; tepi-
dis restituuntur, reddunturq; pleniores, præterquam illi, quos Pyrræus fert Euripus: nam
illi hybernis mensibus meliores sunt, parui quidem, sed pleni ouorum. Testa tota intrin-
secus foraminibus paruis plena est, per quæ mouendi facultatem nerui aculeis suppedi-
tant: extrinsecus in exigua tubercula eriguntur aculeorum cotylem excipientia, vinculo, &
membranula scilicet obligata, vt in orbem moueri possint. Talis radij cum brachio arti-
culatio. Aculeorum igitur caput cauum est, crassius & in acutum illi desinunt. His in gy-
rum mouetur. Hoc est admirandum Dei Opt. Max. in hoc animante opificium, quod vt
clarius perspiceretur, super iore loco Echinum integrum, inferiore directū in partes duas
depingendum curauimus, vt quantum pictura plana assequi pictor potuit, internæ huius
Echini partes intelligi possent. Hactenus de primo genere Rondeletius.

Habes item Echini iconem spoliatum suis spinis, eundemq; spina præditum, nec non
Echinum lapideum.

Secundi, & tertij generis Echinorum eodem authore breuiter Aristoteles meminit his
verbis: ἀλλὰ δὲ δύο χεῖν τὸ, τῶν σπατάγων (vt Athenæus citat libro 3.) καὶ τὸ τῶν κα-
λαμένων Βρίσσαν, γίνονται δὲ ἔτοι πηλαγίοι, καὶ σπατίοι. Secundum ac tertium Echinorum
genus, Spatagi, & Brissi, quæ genera pelagia sunt, raraq; inuentu. Ex his Aristotel.
inquit

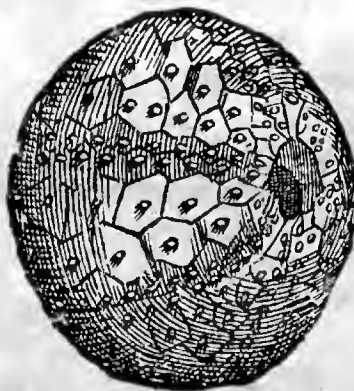
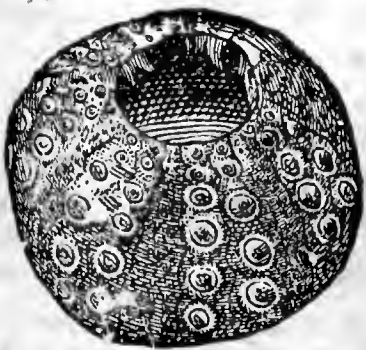
Echinus integer.

Echinus in duas partes dissectus.

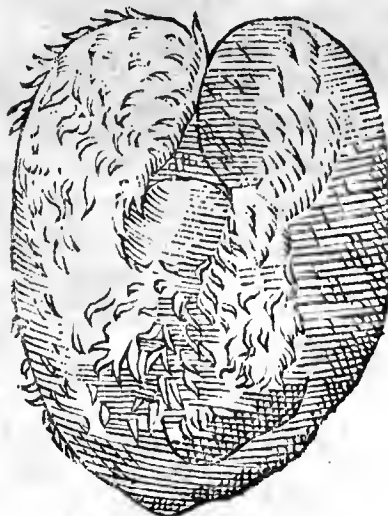
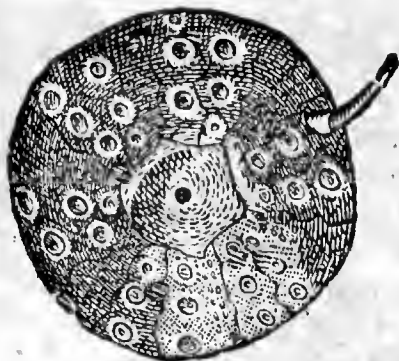
Echinus spoliatus à suis spinis.

Echinus lapis spoliatus à spinis.

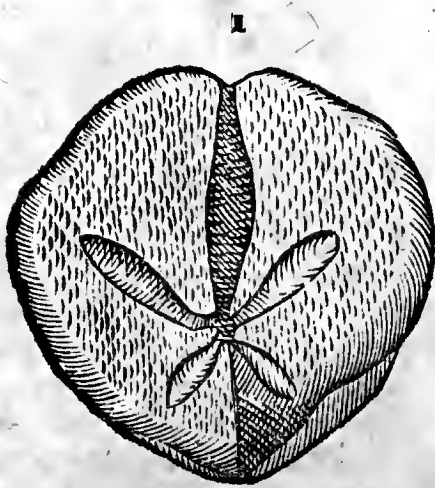

Echinus cum spina adiuncta.

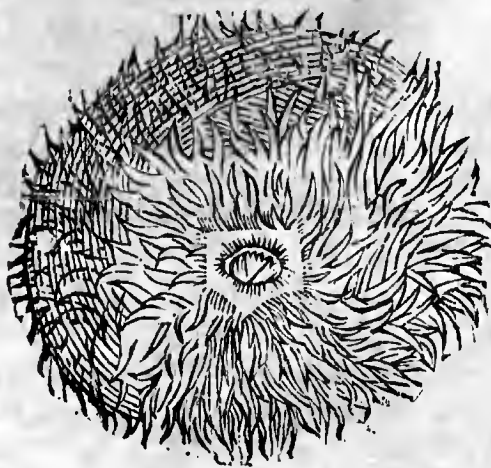
Echinus Spatagus, & Brissus Rondel.

Echinus spatagus authoris.

Echinomet.
Rond. Orsus.Lib. 4. de
hispanim.Arist. & Plin.
ius discre-
pant.

Echinometra Rondeletij.

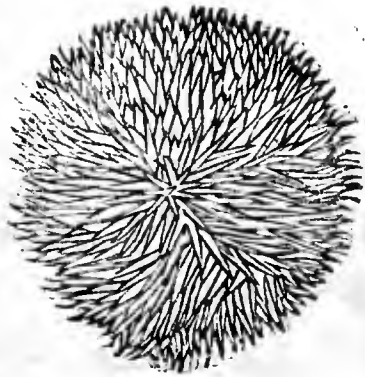
Aristotelem hic sequendum censeo, ex quo sua transcripsit Plinius. Aristot. igitur Echinometram hic exhibeo, quæ magnitudine reliquis præstat, adeo ut ambabus manibus quaquaversum extensis capi vix possit: aculeisq; est mediocribus. Internæ partes ovarij similes sunt, demptis ovis, siue flava illa parte eduli, quæ exigua est, & planè exsucca. Hæc de Echinometra ille, qui & quintum genus exhibet, & describit, ut modo, cum prius quæ de Echinometra tradit Bellonius, transcriperimus, Zoographus hanc Echini superficiem pinxit, mihi Echinometra videtur, cum qua icone quadrat aliquo pacto hæc mihi à Iosepho Casabona Belga horti Pisani præfecto, orbis Echinati nomine missa.

Cæterorum

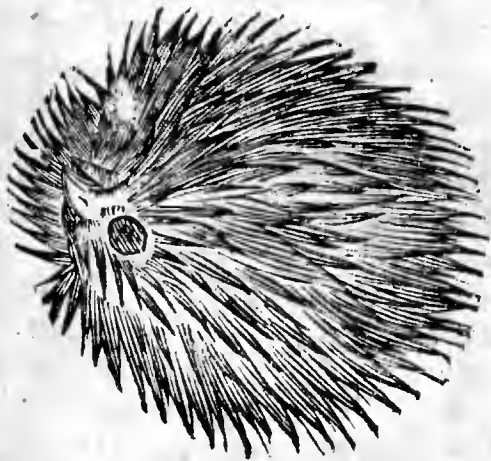
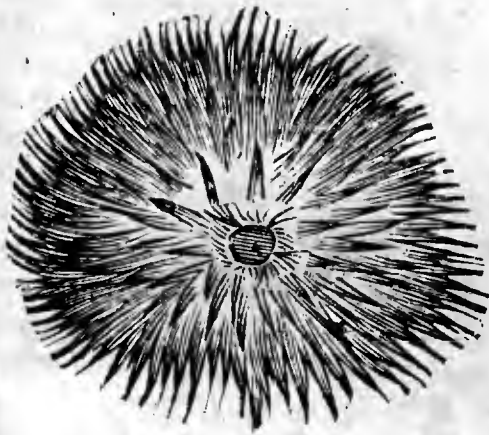
inquit Rondeletius, neq; ex vlllo alio auctore veterè notas aliquas colligere possis, quibus hos Echinus ab alijs differre intelligas. Sed cum Echinum, quem hic exhibemus, pelagium, & inuentu rarissimum esse cerro sciam, qui ab Echinometra, Echini ovarij, Echini parvi, notis à veteribus traditis facile distinguatur, nõ dubitavi pro Spatago vel Brisso proponere. Hic igitur Echinus, siue Spatagus, vel Spatagus (utroq; enim modo legitur) siue Brissus, minus rotundus, quàm superior, à cordis figura non valde recedens, aculeis parvis, & raris septus, altera parte, in qua scilicet os est, magis planus, quàm superior. os dentibus caret: verum maxilla inferior superiore prominentior est, ad hauriendum aquam, arenamque accommodata: his enim, & luto verscitur. In interiore testa nulla raris spectatur fabrica; qualem in Echino ovario descripsimus: sed est intestinum conuolutum, aqua, & arena plenum, neque ova, neque nigrum illud continet, quod carnis loco est. Hæc ille exhibita præcedente icone, cui non absimilem adiecimus.

Quartum Echinorum genus, inquit idem Rondeletius, Echinometra numerat Aristoteles, quasi matrem, aut matricem dicas Echinorum, inquit Gaza, quanquam sciendum est, in hoc genere mare à foemina non distingui: neq; enim ex semine, vel ex ovo generantur, sed sponte oriuntur, ut Ostracoderma. Echinometras ab alijs omnibus magnitudine distinguit Aristoteles: *ἔτι αἱ Ἐχινόμητρα καὶ Ἐχίνομα μέγιστα πάντων μύγισα.* sed hanc magnitudinem nõ ad corpus seu calycem, verum ad spinas refert Plinius, quum scribit: Ex his Echinometra appellantur, quorum spinæ longissimæ, calyces minimi. Cuius sententiam Gillius Aristoteli sententiæ præfert his verbis. Aristoteles dicit Echinometras cæteros magnitudine calycis superare. Plinius Echinometras spinis longissimis, & calycibus minimis descripsit: quod ipsū mihi vero similis videtur, cum ab aculeis nomē omnes Echini traxerint, rectius nominantur Echinometra, qui aculeorum proceritate præstant, quam ob magnitudinē calycis. Ego verò à corpore siue calycis potius, quàm aculeorum proceritate Echinometras dici existimo, cur enim Echinorum matrem, vel matricem ab aculeis longis nominassent veteres, cum sit aliud quintum scilicet genus paruo calyce spinis longis durisq; hoc quidē genus pro Echinometra vsurpasse videtur Plinius, & eū secuti contra Aristot. mentem, cum perspicuè utrunque genus separet. Quare

Echini superficies ex Zoographo.

Orbis Erchinati pars prona & supina.

Cæterum Bellonius sic habet. Echinometræ appellantur, inquit Plinius, quorum spinæ longissimæ, calyces minimi. Ego vero Aristotelis sententiam secutus, Echinometras cæteros Echinos calycis magnitudine superare assevero, minimisque aculeis esse præditos, breuibus, & obtusis interceptos spiculis, colore ad extrema albicantibus, ad radices liuentibus, & ex purpureo nitentibus. Horum autem testa cinerea est, pugni, aut oui anserini magnitudine, rari modo in vastitatem extuberans: ut quod antiquiores euadant, eò maiores reddantur, parte prona planæ, supina autem rotunda. Pelagiæ magis sunt Echinometræ: quod autem reliquis maiores sunt, ideo cæteris anteponuntur. Longurijs longioribus nauæ multò egent magis, quàm in alijs Echinis: siquidem Echinometræ altiori gurgite merguntur: quas in Insulis maris Aegæi tanta crassitudine profecisse contemplatus sum, ut ad crassitudinem binorum pugnorû extuberauisse viderim: rariuscule quàm alij Echini capi consueuerunt, sed quod maiores sunt, eo delicates existimantur. Sic ille:

Quintû Echinatorum genus, idest, quod saxo inhærens repræsētābimus ex Rōdeletio calyce paruo, spinis longis pro corporis ratione, & duris, quo ad vrinæ destillationes scælici successu sum vsus, vnde affirmare nō dubitamus id esse quintû gēus Echinatorum, de quo sic Aristoteles. Genus item aliud est minutum spinis longis, prædurisq; gigni in alto gurgite solitum, quo nonnulli ad stillicidia vrinæ medicamento vtuntur. Aristoteles author est Echinos alios nasci circa Toronem, qui caudidi sunt, & spinis, & testa, & ouo. augentur forma productiore, quàm cæteri, spina ijs parua, nec rigida, sed mollior: nigra autem illa ori applicata, plura à sese disiuncta, & ad foramen exterius coeuntia. Hæc itaq; omnia Rōdeletius.

De eodem, ut videtur, sic scribit Bellon.

Genus Echinatorum aliud est (inquit Aristoteles) minutum, pelagium, spinis gran-

Echinometra Bellonij.

Descriptio.

Echinus Rondeletij.

Lib. 4. de hist. animal. cap. 5.

Echinus minor Bellonij.

Probojides.

Dentes.

dibus, longis, prædurisq; modo penè lapidis, gigni in alto gurgite solitum, quo nonnulli ad destillationes vrinæ vtuntur. Vulgus cum Italicum, tum Gallicum, atq; etiam Græcum vn Iudeo vocat, quod perperuò nigrescat, sordescat, & gustus ingrati percipiatur. Passim reperitur: quod aliter Brissis, & spatagis euenit ex Philosophi sententia. Hic porrò minimus Echinus reliqua genera spinarum longitudine superat: neque colorem, ut illa varium habet: testam iuglande maiorem non promit, estq; reliquis omnibus viuidior. Nam si supinum ponas, mox suas spinas deprimit, & se in pronam partem conuertit. Plures habet, quàm alij proboscides: idcirco citius repit, firmissusq; hæret: oua non fert, ut alij, sed sanguineum quiddam nigrum saniei simile, quo manus cruentat, atque inficit. Dentes itidem in verticilli modo habet quinos, circulari ordine dispositos, ut & cæteri, quibus algas, saxa & conchyliorû testas arrodit. In interna eius parte multos neruos annexos cernas: ex quo indigenæ coaceruatam dentium congeriem ita cum neruis exicari sinunt, ut annuli vice ad signandum panem vtatur: refert enim quinque folium, vel quippiam simile affabræ delineat.

Echini quintum genus Rondeletij,

Echinus semipedem latum.

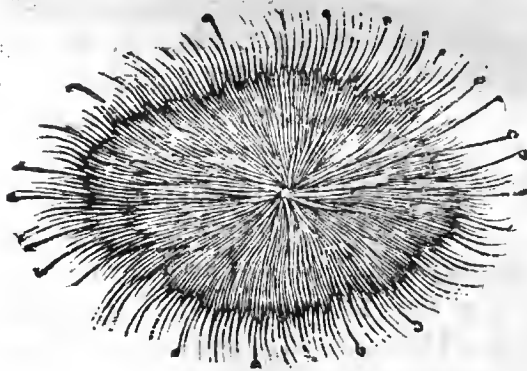
ECHINVS
PARVVS

delineatum. Ventrem in quinque
que partes distinctum habent,
perinde ac si plures illis veteres
essent, membrana quadam ob-
ducti. Ab oris autem verticillo
ventres illi testæ quoque appé-
si ad foramen excrementi coe-
unt, sed disjuncti sunt, & quasi
interuentu liminum discrimi-
nantur. Totidem promuscides
habent Echini, quot in testis fo-
raminulis pertusis apparét, sunt
enim ultra sex millia in quolibet
Echino. Hucusque Bellonius,
qui & alium maximum Echi-
num vidit in rubri maris litore,
inter fontes amarus, & urbem;
quàm vocant el Tor, prona par-
te planum, superiore gibbum,
semipedem latum, minus, quàm
alij rotundum, paucioribusque
ac minus frequentibus aculeis
aut spiculis præditum: cuius os

in terram conuersum esset, super quo excrementorum exitus appareret. Zoographus præ-
terea cuiusdam Echini superficiem pinxit, quam se Venetijs vidisse testatur: nos eam quo-
que hîc exhibemus, præsertim cum & à nostris & aliorum iconibus diuersa videatur. No-
strorum modò Echinorum prima figura ouata est, colore ferrugineo ad nigrum vergente

Echinorum
ab auctore
observato-
rum descri-
ptiones.
Primum ge-
nus.
Secundum.

Echinus marinus ferrugineus.

præsertim ad superficiem, in centro albicat,
aculeis longis, sed exilibus & in eorum sum-
mitate puncti quidam paruuli sunt coloris
carulei. Secunda icon Echini est aperti in-
terna ostendentis, figura quodammodo ob-
longa, intus apparet quid flauum, vel oua si-
ta maui appellare. Tertia est Echinorū ma-
ris rubri figura aculeis longissimis ferrugi-
neis ad rubrum vergentibus paruo calyce,
quorum quidem picturâ Bernardinus Castel-
lettus Genuensis aromatarius sagacissimus
nobis impartiuit: deinde quartum datur
Echinorum genus Aristotelis, quod Echino-
metram vocat, quasi matrem, aut matricem
dicas Echinorū, ut inquit Gaza. Verba, quæ
ad eius descriptionem pertinent, supra scri-
psimus ex Rondeletio: nostram verò poni-
mus iconem, quæ aculeis prædita est, licet nõ
admodum longis, colore tota est ferrugineo.
Sequitur hanc alia spinis denudata, quæ ma-
gnitudine à priore non differt: extrinsecus est
scabrosa, colorisq; ferruginei; Tertia ma-
gnis, longisq; aculeis insignita; coloris tota
est amethystini. Postremò loco Echinome-
tram omnium maximam damus, quam no-
bis idem Bernardus Castelletus Genuensis.
humanus pariter atq; rerum naturalium pe-
ritissimus, melq; amantissimus communica-
uit, magnitudine serè puerorum capitis, eaq; quæ in Tyrrheno, & Hadriatico mari nasci-
tur, maior, tantæ capacitatis, ut quinque aquæ libras caperet, in superiore parte gibba, &
rotunda, in inferiore verò quodammodo plana. Circumferentia duorum dodrantum &
palmi.

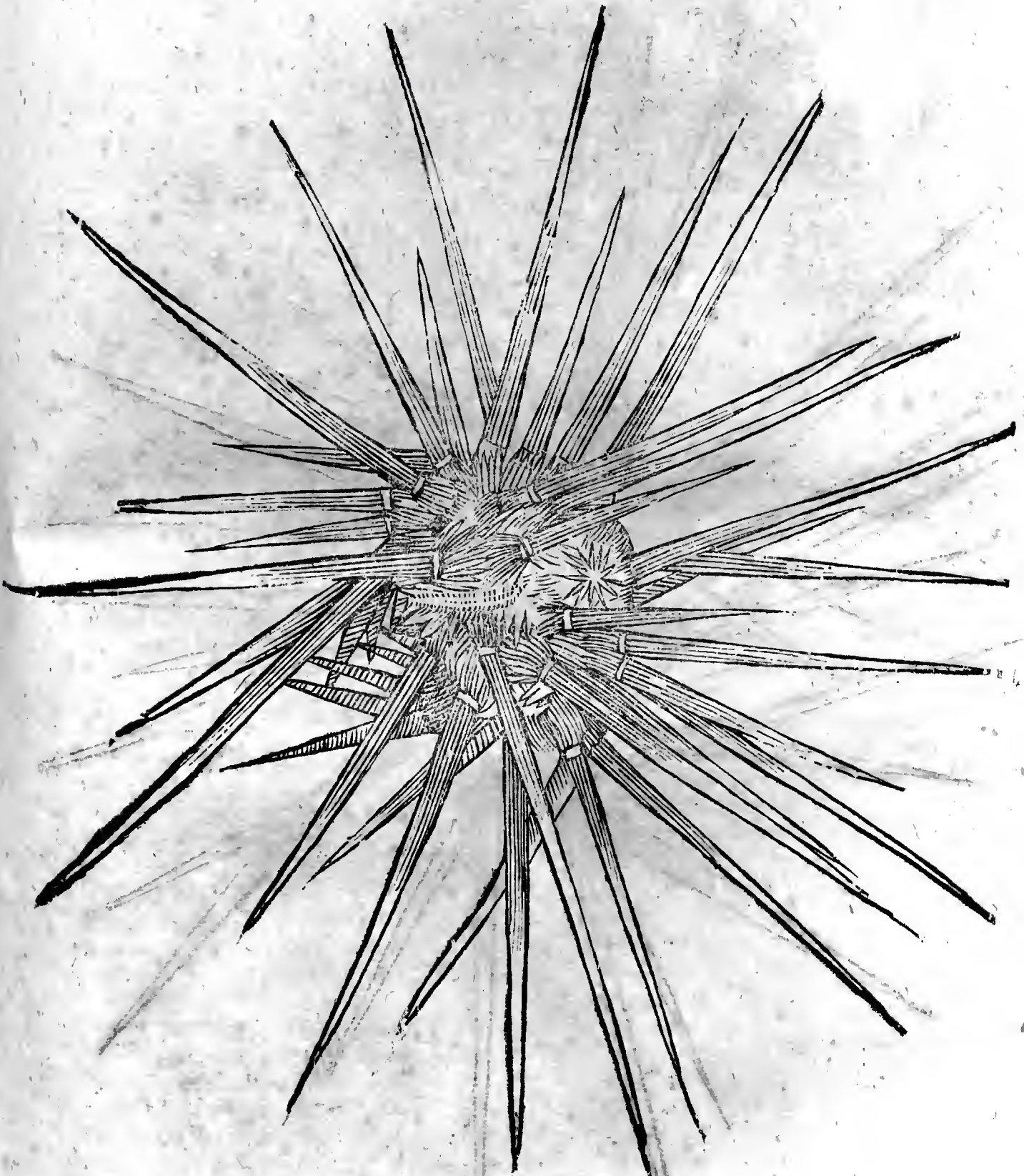
Echinome-
tra prima.

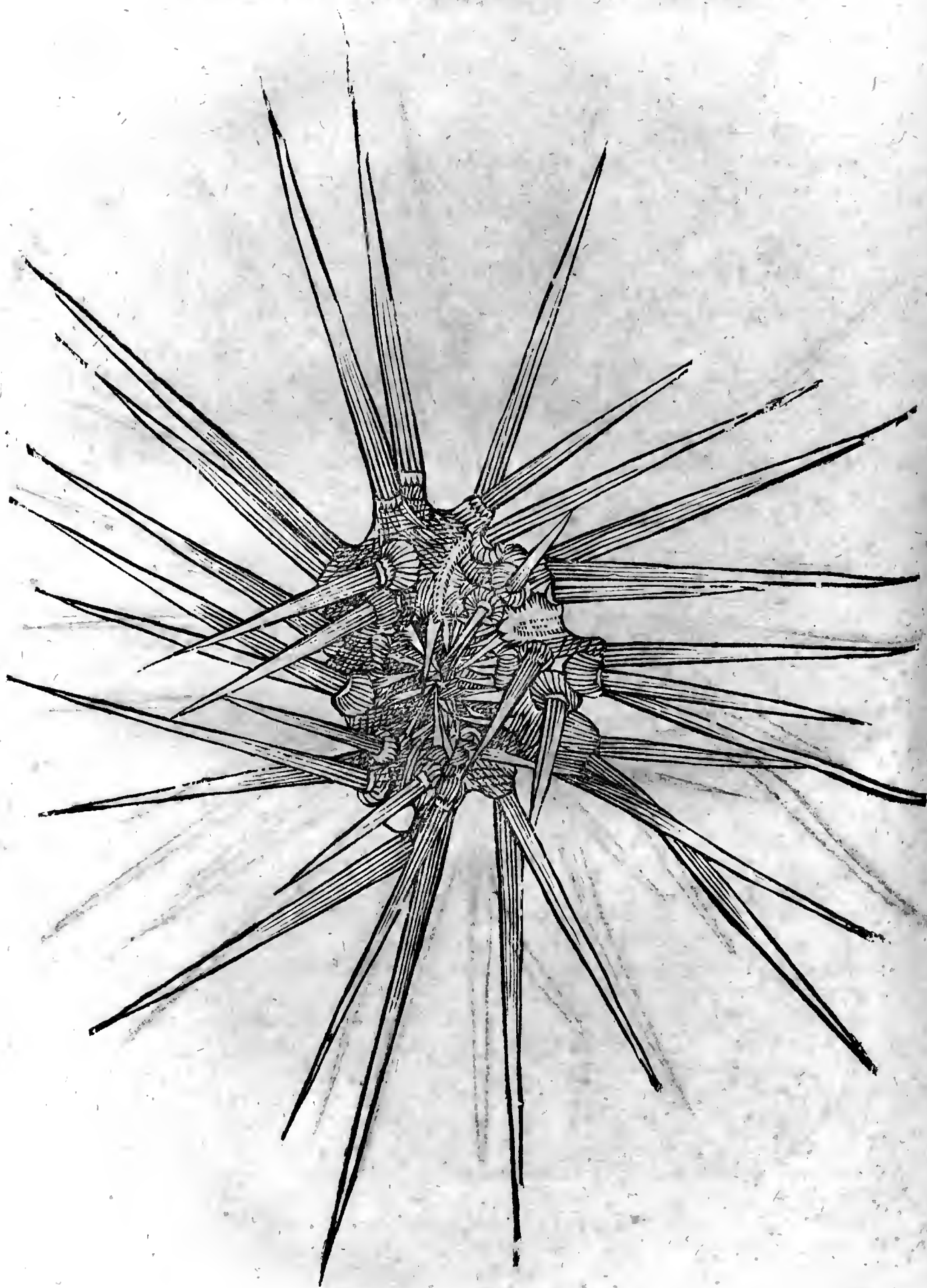
Echini species oblonga aperta.

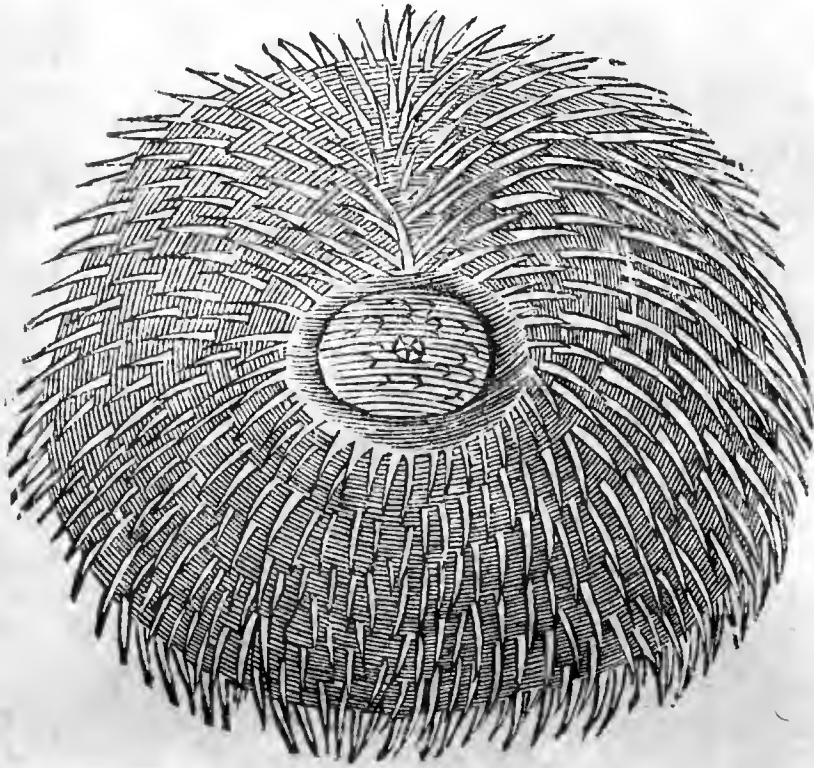
Capacitas.
Cucurbiti-
212.119.

Echinus è mari rubro aculeis longissimis, prona parte pictus.

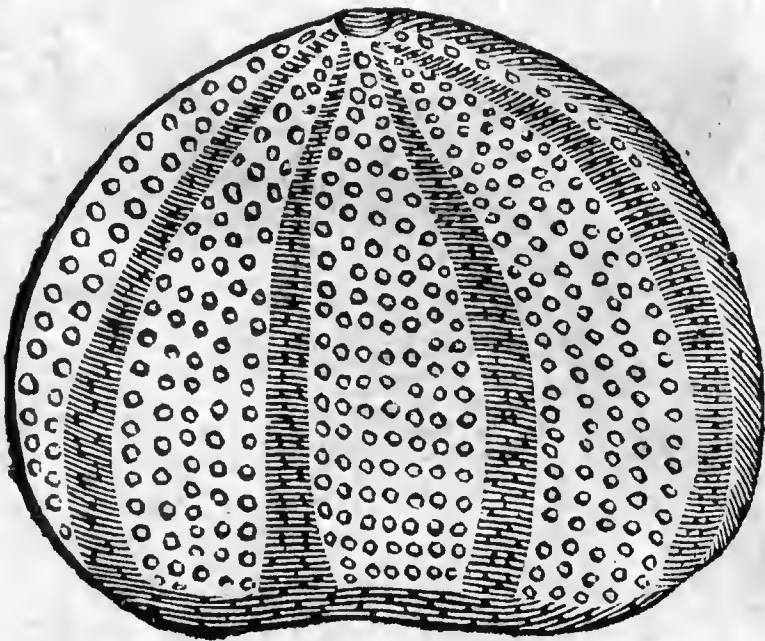

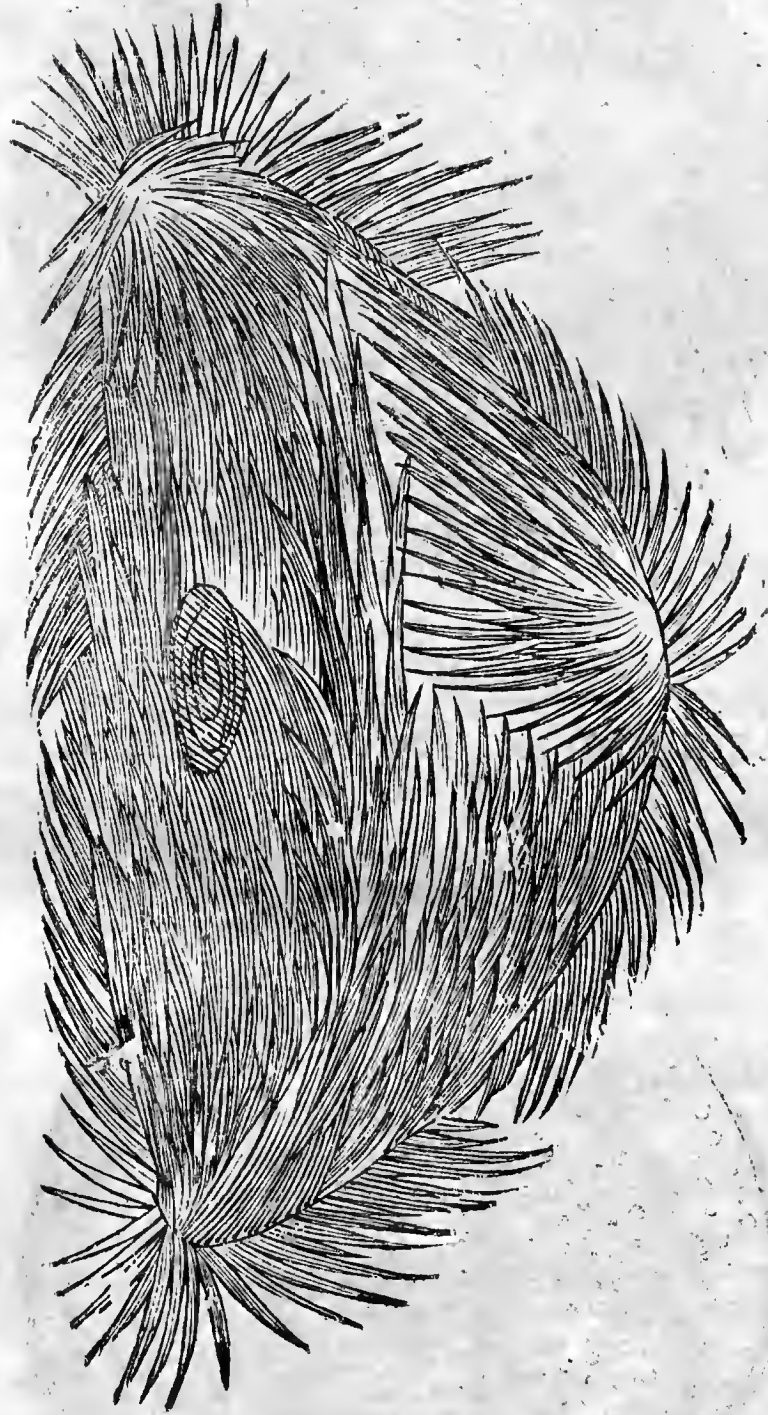
Echinometra Authoris.

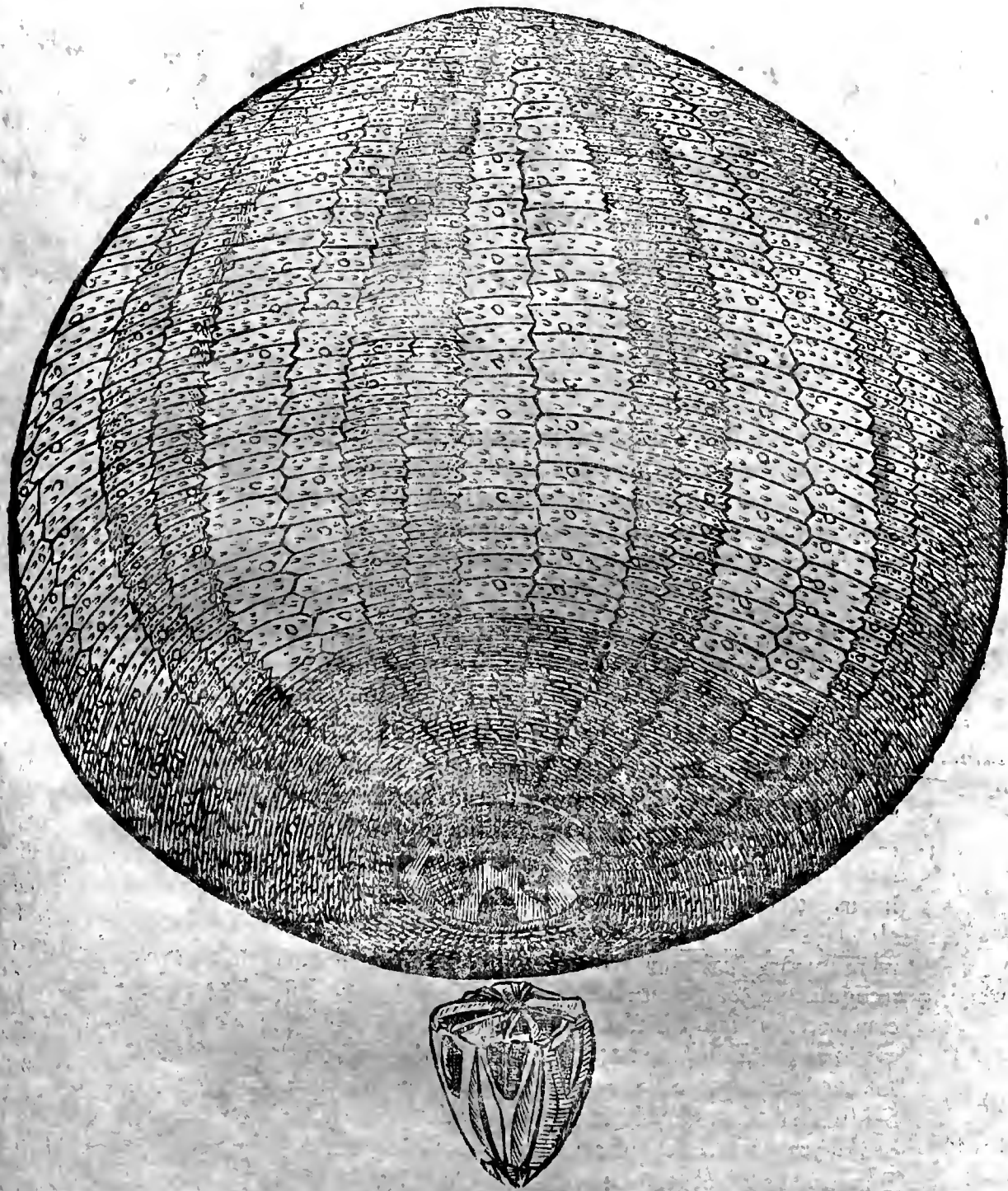
Echinometra spinis denudata.

Echinometra ametheftini coloris.

Echinometra maxima pelegica Sardica, à D. Castelletto.

palmi. Evidenter in hac apparebat calyx, in parte anteriore albus, in quinque; seu ventres, ut in Melopeponibus divisos, quorum singuli tres habent tæniās, quarum media est tantquam futura, quæ partes separat, & facillimè aperitur, aperta refert figuram ferræ; nam coniunguntur illæ tæniæ per symphysem. Binæ aliæ illæ tæniæ, quas dixi huiusce secturæ esse, sunt colore quasi castaneo, crebris foraminibus perforatæ, quæ tamen nisi expositæ aeri non apparent quintuplo maiores ea futura. Os erat in parte inferna, ut è contra in superna Os. excrementorum est exitus, ut in alijs turbinatis. Dentes habebat qui nos, concavos, figura *Dentes* triangulari. Tota exterior testa à spinis denudata, ferrugineo colore est, & in ea ferræ erant *Pars exterior* maiores, & minores, colore flavo; sed transversales illæ, quæ parallelæ erant intus, *denudata* quidem quoque apparent, sed figura diversa. Sunt enim in medio latiores, in extremo angustiores, & ubi latiores, ibi tuberculorum adinstar verucarum plenæ; qualia etiam in interballis conspiciuntur, sed minora. In quibus hoc quoque nota quòd propè os maiora crebriora sunt, & parvæ illæ non conspiciuntur. Omnium Echinorum minimi sunt, & cù quinta specie à Rondeletio picta conveniunt hic novissimè positi.

Echini omnium minimi.

PISCANDI RATIO.

*Edules qui
piscandi.*

EChinos edules, & non edules reperiri diximus. Hos nulli sunt qui piscantur, cum edendo non sint. Illos (inquit Bellonius) piscatores venantur hoc pacto. Manum ferream conto longiore alligant, vel tridentem, cuius incurui sint dentes. Hanc manum Echinis submouent, vt eos ab imò in sublime attollant, qui suis promuscidibus sese ita stabiliunt, vt plerunq; piscatores testam prius atterant, quàm inde integros diuellere possint, idem refert in suis obseruationibus se vidisse eodem, quo Ostrea modo Echinos capi.

NATURA GRESSVS.

*Aculeorum
in Echinis
sus.*

PRouida, & benigna natura spinas seu aculeos Echinis videtur tribuisse, quò à piscatoribus se possint tueri, quod quidem testatur Athenæus, dum inquit: Echinitum terrestres, tum marini spinarum suarum obiectu, & rigore ceu vallo quodam sese tuentur, quominus capiantur. Mirum verò est, quod de his tradidit Aristoteles: Eorum scilicet corporis partes dissectas rursus coires, & redintegrari. Idem quoq; scripsit Aelianus fortassis ex Philosopho, sed clariùs: cuius hæc sunt verba. Echinos marinos viuètes obductos testa, atq; aculeis cõmunitos, si quis contriuerit, & alia separatim ab alijs frustra in mare abiecerit; hæc tamen cohærentiam, & coitionem inter se faciunt, & affinem partem recognoscunt, & applicata cohærescunt, velutiq; cõseruntur simul, & naturali rursus quadam conciliatione (mirum dictu) integrantur. Eadem planè & Philes cecinit. Quod ad gressum modò attinet, Echinis spinæ (Plinio auctore) pro pedibus sunt. ingredi & his in orbem volui. itaq; detritis sæpè aculeis inueniuntur. id quod ante eum Aristoteles optimè tradidit. Spinis suis (inquit) Echini vtuntur perinde ac pedibus. his enim nitibundi mouentur, sedemq; permutant. & alibi: Echinatorum spinæ vicem pedum eis præstant, non villorum, vt Erinaceis (terrestribus nimirum). Idem agilùs, & trequètiùs moueri qui sunt cibo idonei testatus est, cuius rei argumentum, ait, quòd semper aliquid alga suis spinis implexum gerant.

DENOMINATA.

PLura inuenio ab Echinis denominata, quæ omnia, quoad fieri poterit, recensebimus. Conchæ genus apud Plinium Echinophora nuncupatur. est Polluci auriculæ pars Echinfiscus dicta ἡ περιπλευ κρηλιν κοιλότης, idest proxima circa vel ante foramen auris cõcauiras; media inter foramen (quod κρηλιν vocat) licet etiam sordes eò contectas hac voce significant) & auriculam. Vbi apud Plinium legitur: Ceras ex omnium arborum factorumq; floribus apes cõsugunt excepta rumice, & Chenopode. Echinopode legit Zoographus, licet, inquit, herbam quandam suis venenosam nostri Chenopodem. i. Anseris pedè vocitât. Bellonius in singularibus suis obseruationibus herbam vulgo Echinopoda, vel Cachynopoda dictâ in Lemno abundare scribit, quam Incolæ in lignorum inopia vrant. Echinopus genus est spinæ sic dictæ, qd' pedes ingredientium super ea detineat, & remoretur. vel

vel quod Echini marini pedibus similis sit, Πόσι habetur, Etymologo auctore, λυκόφα- Echinat afo-
νοί, τὸν ἐχίνοποδα μεσολύοι, ut ait Hesychius. Folia Glycyrrhizæ Plinio sunt Echinata: lia.
Zoographus verò χοινῆ, idest lentisci folia glycyrrhizam habere auctor est, non ἐχίνοου,
nec ἐχίνοωδη, cui subscribo. Sunt etiam lapides ab Echini, quam repræsentant forma, Echi- Echinades
nites dicti, quales plures in Musæo habeo. Echinæ vel Echinades Insulæ quædam repe- insula.
riuntur: de quibus Homerus: Iliad. B.

Οἱ δ' ἐκ Δυλιχίου, ἐχίναων δ' Ἰεραων
Ἴησων καὶ γαμοσι πέρην ἀλός κ' ἰλίδος ἄννα.

Vbi Eustathius: Rectus inquit, est ἐχίμη, apud posteriores autem Homero ἐχίνας, seu deri-
vatum ab ἐχίμη, siue diminutivum. Echinadum incolæ ut refert Varinus, Epei dicebantur. Lib. 12.
Apparet autem, Eustathio, & Athenæo auctoribus, ab Echinorum copia nomen eis esse fa-
ctum. Sinope, inquit Strabo, sita est in collo peneinsulæ cuiusdam: cuius litora petrosa
sunt, & fossas quasdam in petris excavatas habent, quæ mari tempestate elato complen-
tur: quam ob causam non facilè adiri possunt: & insuper quod petrarum superficies om-
nis sic ἐχίνοωδης (idest aspera, & acuminata, Echinata. interpres Echinorum plena vertit)
nudo pedi inaccessibilis.

P R Æ S A G I A.

E Chini affigentes sese, inquit Plinius, aut harena saburrantes tempestatum signa sunt; Tempestatē
quod ubi videre nautici, pluribus anchoris nauigia infranāt, teste eodem auctore. presagiunt.
Et Massarius ex Oppiano tradit Echinum prælagire tempestates, & lapillis operi- Lib. 2.
ti, ne agitatione procellæ spinas atterat. Atqui, inquit Zoographus, Oppianus nihil de
spinarum attritione, sed ne in litus à fluctibus eijciantur metuentes, lapide vnumquem-
que dorsum suū aggravare scribit, δ' ἀγρολίθουσι ἐκαστος λαῶν: ὅσον βαρῦθοντα περὶ σπινῆ-
θου ἐκείνου P' ni δ' ἰος φρίσσειν, &c Idem ex eodem, ut apparet, Oppiano prodidit Ae-
lianus. Fluctus, inquit, & tempestas ad terram Echinos devoluens è mari funditus in ari-
dum expellit, & violenter allidit, si eius periculi metuentes, cum sentiunt mare inhorre-
scere, & ventorum acerbitate procellas cieri, suis spinis lapillos ad gestandum faciles
colluat, ut libamentum ac firmamentum habeant, ut ne procellarum incurfus, ac suæ cie-
ctionis periculum, à quo sibi timent, subeant. Et Plutarchus hisce verbis, Simone Gyneo
interprete, Echini marini quoties æstum procellasque præfensere, saburra grauant sese,
ne propter leuitatem iactentur, neuè tempestate iam ingruente auferantur, sed petris fir-
mè inhæreant. Et eos securus Ambrosius, Echinus, inquit, in mari cum ventorum pro-
cellam præfensere, calculum validum arripit, eumq; velut saburram vehit, & tanquam
ancoram trahit, ne excutiat a fluctibus. sicq; qui non potest se suis viribus liberare, alie-
na regitur pondere. quo indicio etiam nautæ velut signum futuræ perturbationis capes-
sunt, & sibi præcauent, ne hos imperitos turbo inueniat. Hæc frustra credi auctor est Bel-
lonius addita ratione: nam, inquit, quum tam multis promuscidibus muniti sint, à fluctu
minimè voluari possunt: neq; spinas, ut creditum est atterunt.

M O R A L I A.

L Vcianus probans Tyrannum quod senior est, eò magis exacerbari, inter alia præclara Tyranni na-
Echinorum producit exemplū, qui quò plus habent ætatis, tātò testa sunt asperiore. tura.

P R O V E R B I A.

E χίνος τραχύτερος. idest Echino asperior, in hominem intractabilem, ac insuauibus mo- Echino aspe-
ribus: metaphora sumpta est ab utroque, marino scilicet, & terrestri. Vterque enim rior.
est asper: sed hic toto corpore non est asper: ille autem utiq; Π' in de δ' ὡς χίνοι εἰς
ἕλθοισιν, ὁ ἄλλ' ἐκ τινάγης, ὁ δ' ἐκ χέρον. idest Præter Echinos duo inserunt amicitiam,
alter è mari, alter è terra, de ijs, qui moribus, ac studijs inter se sunt, ita dissidentes, ut
nulla spes sit aliquando necessitudinem inter eos coituras. Echinum leuigaueris, quo si-
gnatur aliquid nunquam futurum, tanquam de ἀδυνατοῦ quopiam.

HIEROGLYPHICA.

Homo difficilis & morosus.

Lib. 28. hieroglyph.

Iudiciorum severitas.

Navigatio tuta.

Macilentus homo.

Exercitus instauratus.

HOMINEM difficilem, atque morosum, quicum difficulter, vel nulla vnquam ratione consuetudinem inire possis ex Hieroglyphico Echini marini, recte Pierio Valeriano, monstrabant: quippe quem quacum tractare volueris, asperitate, renitentiaq; horridum experiare, atque itidem ex hoc asperitatem eam, quam Horatius damnat, agrestem, inconcinnam, atq; grauem per hoc animal notabant. Item iudiciorum seueritatem picto Echino, designare licebit. Erant enim apud veteres vasa, ahenea, aut opere fictili facta, Echini uomine nuncupata, quæ animalis istius imaginem referebant, quorum in iudicijs vsus erat, in quæ testium dicta scriptaq; iudicia conijciebantur: ex quo significabatur, non licere cupiam impunè illis manus admouere, neque inuertere, aut immutare quicquam sine graui supplicio. Sunt etiam qui per Echinum nauigationem tutam intelligant. Ille siquidem imminentem tempestatem præsentens attractis lapillis sese munit, arenaq; nauium instar saburrat, ne vi fluctuum vlla vexari, iactari uè possit. Ad hæc macilentissimum hominem per idem animal intelligebant, cui quidem sit hoc peculiare, vt nullam intus carnem contineat, foris, & spinulas, & crustam tantum habeat. Huc accedit quod integrum cibo eum abstinere aiunt. Postremò exercitum, aut quid huiusmodi ex dissipatis reliquijs instauratum, si quis pingendo significare voluerit, non imperitè Echini marini dilaniationem quandam figurabit. Ille enim in frustra disceptus, si proiectur in mare, confluentibus sponte in vnum partibus, iterum committitur, & efficacissimè solidescit.

E P I T H E T A.

ECHINVM marinum dixit Horatius. Sed differentia vtens, non epitheto. Apud Textorum dicitur hirtus, asper, volubilis, ruber, aequoreus. Sequentibus verò epithetis circumscribitur apud auctores: vt cum *ὄψις*, *ὄψις* vocatur Oppiano. Apud Nicandro, Scholiastes interpretatur, cuius caro sit ruffa, aut rubra, *Ἐπίψος* καὶ *ἰσχυρὸς* καὶ *ῥοῦβρος*.

V S V S I N C I B I S.

Li. 4. de partibus anim. Echinosum caro qua.

Oua quando habens nutrimentum exiguum.

Lib. de attentione vitæ. Stomacho, & vtri vtilis.

Qui coquendi.

Lib. 3. de alim facult.

Lib. 3. Vtrem soluent.

NIHIL habere carnis Echinos Aristoteles nobis scriptum reliquit, licet Plinius, & Scholiastes Nicandri Echini carnes nominent, oua nimirum eorum, & partem exulentam intelligentes. Oua verò ex Aristotele Echinis omnibus sunt, sed nonnullis exigua, nec cibo apta, de ijs nempe Echinis intelligens, qui ab eodem *ἀσπυρος*, id est cibo inepti (vt diximus ante) nuncupantur. Plinius oua tradit plenilunijs habere hyme. Sed Aristoteles nullo tempore, inquit, ouis omninò carent, sed maxime è plenilunijs diebusque tepidis redduntur pleniores: præterquam ij, quos Pyrrhæus fert Eripus; nam illi hybernis mensibus meliores sunt. Quod ad nutrimentum attinet, id exiguum, & humidum præbent: (Mnesithæo auctore) ventrem tamen soluunt, & vrinam promouent. Idem Celsus, & Galenus tradidere: & Dioscorides. Martinus, inquit, Echinus stomacho ventrique vtilis est, vrinam cit. Qui sint comedendi, & quid præstent nobis, rectè Galenus expressit. Echini ex mulso, ait, eduntur & garo, alui subducendæ gratia. Paranturque in patinis, ouis, pipere, melleque iniectis. Imbecillis sunt alimenti, ac medij inter ea, quæ humores extenuant, ac densat. Athenæo ex Diphilo, Natali de Comibus interprete, Echini sunt teneri, bonumque habent succum, virosi sunt, facile corrumpuntur. Si cum oxymelte, apio, & mentha comedantur, stomacho sunt vtilis bonique succi, & dulces. Leniores sunt inter hos rubicundi, melini (non amoi, id est lutei, Natalis vertit fraxinei: quod non probatur: veterem flau) crassiores, & qui cum raduntur, lacteum quidam emittunt. Eorum qui circa Cephaleniam, Icariam, & Hadriam nascuntur, quidam sunt subamari, qui circa Sicilia scopulum capiuntur, ventrem soluunt. Hæc ille. Echinos ventrem deicere omnes ferè scriptores adnotarunt, Galenus, Paulus, Aetius, & Plinius secundus inter ceteros multis verbis ius præstitum

eorum commendant: quo vocabulo aquam internam esse intelligendum putat Zoographus: nam nisi recentes, & crudi, non sunt edendo, ut inquit Bellonius, digito, vel pane atteri ait, atque diuelli, ut liberius absorberi possint, emundata aqua, ac stercoreibus, quibus (ut ostrea) interdum scarent. Ea autem oua gustui dulcia sentiri, ceu ricini pulpam. Et Nicolaus Perottus. Scinditur, inquit, Echinus leui percussu, hirta testudo (cortex Echini) in duasque partes diuiditur: abijcitur altera: altera verò leuiter aqua abluitur. decidunt sordes, quæ in ijs pro visceribus sunt remanent quinque partita oua, subruffa, ad stellæ imaginem formata, hæc cruda sumuntur, sapore non iniucundo, quamuis nescio quid amaritudinis habeant. Condiebantur etiam eiusmodi oua, quod testatur Palladius. Mense, inquit, Decembri, quibus litus in fructu est, vbi Lunæ iuuabit augmentum, quæ omnium clausorū maris animalium, atque concharū iubet incremento suo membra turgere, Echini carnes salibus condire curabunt, quod solito more conficitur. Hanc quoque rem per omnes menses benè faciemus hybernos. Vbi coxeris eos, pipere, & croco aspergi iubet Platina. olim ante coenam, inquit Rondeletius, Echini integri, & crudi cum ostreis, spondylis, petunculis apponebantur, quia horum succus aluum ciet. vnde Athenæus ex Demetrio Sceptio festiuam narrat historiam de eo qui Echinos integros deuorare voluit. Laconem, ait ad coenam vocatum appositis Echinis, qui quomodo edendi essent cum ignoraret, ac quomodo alij ederent, non animaduertit, vnum in os immisum cum testa dentibus comminuit, & stridere fecit. Cum igitur os misere discrucietur ob durā cibi asperitatem: sceleratum, inquit, edulium, neque nunc te omittam, emollitum; neque posthac vquam sumpsero. Nostri lapide testam frangunt, & flauam, siue croceam partem id est oua edunt. Et in nobilium coenæ apparatu ponebantur primi, ut notat Dalechampius in Pliniam. Et quo die Lentulus flamen Martialis inauguratus est, coena hæc fuit: Ante coenam Echini, Ostrea crudæ &c. ut auctor est Macrobius. Echinus (auctore Plinio medico) ex interuallo māducatus phreniticis, ac Epilepticis aptus est stomacho, & vrinam mouet. Melancholicorum quoque cibus est idoneus. Et Dioscorides ijs, quibus atra bilis stomachum infestare solet, pisces in aquis petrosis degentes, & erinaceos recentes conuenite scribit.

*Ins Echino-
rum qua.*

*Condiunt
sale.*

*Echinū in-
tegrum de-
uorauit La-
co.
Lib. 3. Satur-
nal. c. 13.
Ad Epilepsia
& Phreni-
tim.*

V S V S I N M E D I C I N A .

ECHINI inquit Plinius viuentes tusi, & ex vino dulci poti egregiè profiuua purgant. Idem contra Dorycnium, refert, Echinos maximè prodesse, & ijs, qui succum carpasi biberint, præcipuè iure sumpto. Eos etiam aduersus eadem Nicander, & Scholiastes commendarunt. Contra Dorycnium (inquiunt) succurrunt animalia, quæ in litore, & petris marinis degunt, ut gobij, & huiusmodi, siue cruda, siue elixa, testauè edantur, sed multò magis iuuabunt in cibo strombi, Echini &c. Quidam recentiores Echinum cum Echineide confundentes, vim ei venenosam attribuunt, quod tamen à veteribus nusquam scribitur, quanquam Arcefilaus Batti Eudemonis filius (Iularchi auctoritate) cum in lethalem morbum incidisset, marino echino in potionem per Learchum ei tradito, ad mortem compulsus est. Testæ crematæ cinerem scribit Dioscorides, sordida vlcera expurgare, idem præstare echinum cum testis crematum dicit Aelianus. Et Plinius luxuriantem carnem reprimere, eorum testas contusas, & ex aqua illitas incipientibus panis resistere: ijsq; nimirum testis, ex aceto illis (adpositis Marcellus) strumas curari (discuti Marcellus) Galenus erinacei vtriusq; tam marini, quam terrestri, testæ potissimum, & aculei cinerem facultatis ait esse tum detergentis, tum detrahentis, itaque eo quidam ad excrecentia, & ad sordida vsi sunt vlcera. Ad capitis vlcera manantia valere se esse expertum, auctor est Rondeletius, & ad eadem Paulus Aegineta cōmendat. Ex eodem cinere fieri dentifricia, idem asserit. Ad Dysuriam, id est vrinæ difficultatem, & calculum echinos, inquit Marcellus, tere cum aculeis suis, & ex mulla frequenter accipito. Inter medicamenta psoras abstergentia commodè testam crudam inassatam idem admisceri tradit. Ad alopecias testas Galenus commendat ex Sorano. Oportet autem (inquit) & partem affectam præficare, vel per alcyonium vsum, donec morsum præsentifcat, vel per echini marini vsi cinerem ex melle, & aceto præparatis illine. Ad idem quoque valere testas ex propria experientia nos docet Nicolaus Mytepsus. Testa, inquit, Echini marini vsi, mulcerdarum, iridis singulorum vncia, benè contusa irrigato cum oleo omphacino, & vtete. Hoc in vulnerum etiam

*Lib. 32. c. 10
Contra Do-
rycnium.*

*Venenatum
non esse.*

*De virt. mul.
Lib. 2. c. 1.*

*Ad sordida
vlcera.*

*Ad strumas.
Lib. 11. de
facult. med.*

*Ad Capitis
vlcera.*

*Ad Dysuriã
psoras abster-
git testa.*

*Ad Alope-
cias.*

*Lib. 1 de cõ-
pos. sec. loc.*

- etiam cicatricibus pilos creat, sic ille & rursus, aut Echinorum marinorum testas crematas benè tritas irrigato cum melle, & illine. Aduersus abortum Echinum valere Acrius tradit his verbis. His quæ ob naturalem retentricis facultatis imbecillitatem abortiuntur, innata quadam proprietate Erinacei terrestris corium crematum opitulatur, si aqua, aut vino dilutum propinetur, & pudendi mulieri orificio illinatur, idem potest Echinus Marinus, & Mitulæ viuentes vstæ. Hæc ille, licet autem suspicari, inquit Zoographus, vt Echeneidæ aliqui crediderunt alligatam partus continere ad maturitatem, sic eandem contra abortus vim Echino etiam adtribuissè, occasione à vocabulo sumpta ἀπό τῆς ἐχέειν, ac si non solum naues illa retinere, hic verò suis infixæ aculeis, sed omnino arcana quædam cohibendi vis vtriq; inesset. Et huiusmodi quidem superstitiones in alijs quoque rebus innumeræ sunt. Contra vrinæ stillicidia optimi sunt Echini, teste Philospho, quem locum citans Matthiolus reprehendit Paulum Iouium, qui in suo libro de Romanis piscibus Echinometram Aristoteli destillationibus vrinæ opitulari dixerit. In causa est frigiditas, inquit, non solum, vt pilus, sed etiam cutis terrena duraq; euadat: indicium vel echini Pelagij (πυρροί) faciunt: quorum vsus contra vrinæ stillicidia est, quippe qui frigiditate maris præ alti, in quo degunt (sexaginta enim, atque etiam amplius, passuum gurgite oriuntur) ipsi quidem exigui sint, sed aculeos grandes, durosq; gerunt, causa magnitudinis est, quod incrementum corporis in ipsos conuertitur, cum enim parum caloris obtineant, neque concoquere possint, multum ob eam rem habent excrementi: aculei autem, & pili, & reliqua generis eiusdem excremento nascuntur. Duri verò & rigidi modò penè lapidis constant propter frigus, & gelu. Hoc genus Echini, inquit Niphus, medici conterunt, vt scribit Philoponus, ac stranguria laborantibus humori alicui admiscentes in potu tradere solent. Ad expellendas secundas Hippocrates echinos marinos tres tenuiter tritos in vino odorato bibendos dari iubet. Echino marino si corpus scabie infectum perungatur, ad sanitatem redire prodit Aelianus; Et echini combusti cinis illitus lepram sanat, vt Kiranides mouet, & omne vlcus illicò ad cicatricem reducit. Alopeciam quoque, teste eodem, cinis sanat, & densat cum adipe vrsino, vel Delphino, aut Porcino illitus. Echini marini apud Galenum recipiuntur in medicamento quodam, quod caluitium prohibet, & pilos generat. Ibidem cum medicamentis quædam pilos disperdentia ex comptorijs libris enumerasset, subiungit. Quin & fortiora his componunt, ex echinis marinis nimirum, & Salamandra in oleo coctis ammiscent autem ipsis & Alcyonia, & Sandarachen, & quæcunque alia eius generis existit. Cutem in alopecijs replere cinerem echini cum carnibus suis cremati, ait Plinius, qui etiam contusos cum suis spinis & è vino potos ad pellendum calculum probat, modis singulis (inquit) hemina bibitur, donec proficit: & alias in cibis ad hoc proficiunt. Veniam mouere Echinos supra diximus, idq; multi auctores scripsere, inter quos Trallianus, Epileptici si ex echino, inquit, sumere per intervalla cupiant, non alienum est, quippe habet aliquid ventri ducendo, stomachoq; firmando, & vrinæ citanda commocum, & rursus eorum, qui vomica (empyemate) laborant, si sordidum vlcus fuerit, vt puris euacuatio promoueat, echinum eos sumere non prohibeto, & in diabete echinum esse cauendum monet. Aretæus in curatione Elephantiasis: In coena, inquit, apponantur marina quotquot ventrem subducunt, ostrea, echini &c. Echines ex aceto Epimetidas tollere, author est Plinius. Eisdem quoque, vt idem ait, comburi cum viperinis pellibus, tanisque & cinerem aspergi potioni iubent Magi claritatem visus promittentes. Morbis, inquit Ritus, à canere febrioso in cibo echini profunt recentes cum vino mulso. Acrius in cura colici affectus a frigidis, & pituitosis humoribus remedium affert ex quibusdam ostreaceis, & inter ea quoque ex echinis. Ex ostreorum genere, inquit, purpuræ, & buccina reliquis præterèda sunt: deinde Pelorides præstant: postea echini recentes, deinde quæ propriè ostrea vocantur, reliqua verò relinquenda sunt. Trallianus in eodem affectu nimirum colico, sumuntur inquit, pisces duriore carne, utilis & echinus est: vt qui præterquam quòd contemperet, refrigeretq; propterea etiam stomacho gratus est, aluumque, & vrinam mouet: quibus nihil est præstantius. Ad stomachum hebescentem echinum marinum haud parum proficere, & vesicam vacuam facere Aelianus pariter ex alijs affirmavit. Atque hæc sunt quæ tere de echinis marinis exarata apud scriptores inueni.

DE CONCHYLIIIS DITHYRIS sive Biualuibus.

Et primùm

DE CONCHA MARGARITIFERA, seu Berberi. Cap. XLI.

ORDINIS RATIO.

NTER biualua, sive, ut philosophus vocat, *διθυρα*, de quibus nunc scribendum est, ita postulante ordine, concharum genus cæteris præferendū videtur. Non enim conchæ nomen vniuersaliter pro omnibus testatis nūc accipimus, sed pro ijs potissimū quæ inter ea duabus testis ijsq; leuibus præditæ existunt. De cæteris conchæ significatis plenè suprà dictum est. Cæterū cū varia sint concharum genera, illæ iure omni merito cæteris præferentur, quæ margaritas ferunt, margaritiferæ inde nuncupatæ.

SYNONYMA.

EIVSMODI conchas, Galli teste Rhondeletio Nacre de Perles, Itali madre de Perle, hoc est matres perlarum vocant & utrosque imitati Germani & Belgæ Peerle mutter; quòd frequentiores & meliores Vniones in his, quàm in alijs conchis aut Ostreis inueniantur. Perlam enim hæ nationes vocant Vnionem. Latinis & Græcis Concha Margaritarum seu Vnionum, & Concha Indica dicitur, quòd apud Indos plurima nascatur, apud quos *βέρβερι* dictam fuisse, Androsthene in Indiæ navigatione scribit, citante hunc Athenæo Berberi inquit Gillius ab Arriano vocantur nostræ matres Perlarum. Concha Indicorum scriptores isti hodie Concham grandiores baccas ferentem Cheriponem in India appellari tradunt. Sunt qui Concham Cytheriacam Martiali dictam eandem existiment. nobis autem, quod & Zoographo placuit Cytheriaca non alia videtur quàm Venerea, à quibusdam dicta Cōcha, vulgò Porcellana. Concham ipsam Margaritiferam, inquit Zoographus si de genere biualutum sit, Germanicè vocabimus Perlemuschel; si Cochlearum genus Perleschnegh: qualis est Cochlea margaritifera.

Mater perlarum.

Concha Indica.

Concha Cytheriaca que Martialis.

GENVS. DIFFERENTIA.

Descriptio.

CONCHARVM quæ margaritas ferunt Plinius (lib. 32. cap. 11.) multa genera recenset, cuiusmodi sunt, penta dactyli, melicembates, echinophoræ & permultæ. Recentiores quoque infinita numerant. Sunt enim ut ait Albertus, quæ margaritas, sunt quæ non ferunt, quàmuis omnes cōchæ habeant aliquid de natura margaritæ. Nos hic de vulgò margaritifera vocata agimus, quàm Androsthene apud Athenæum in Indiæ navigatione ad hunc modū describit: Ostreum aspectu Pectini simile, Concha non striata, sed plana, spissa, (*λείων τὸ ὄσπρακόν ἔχει καὶ δασύ*: quod non fideliter transtulit Plinius, hirsuta echinorum modo; idem quoque non striata & *διαγίγλυκρον* infecta vertit) nō utrinque aurita Pectinis modo, sed vna tantum parte. In eius carne gemina concrefcit, vn in suilla grando

Lib. 3.

Descriptio.

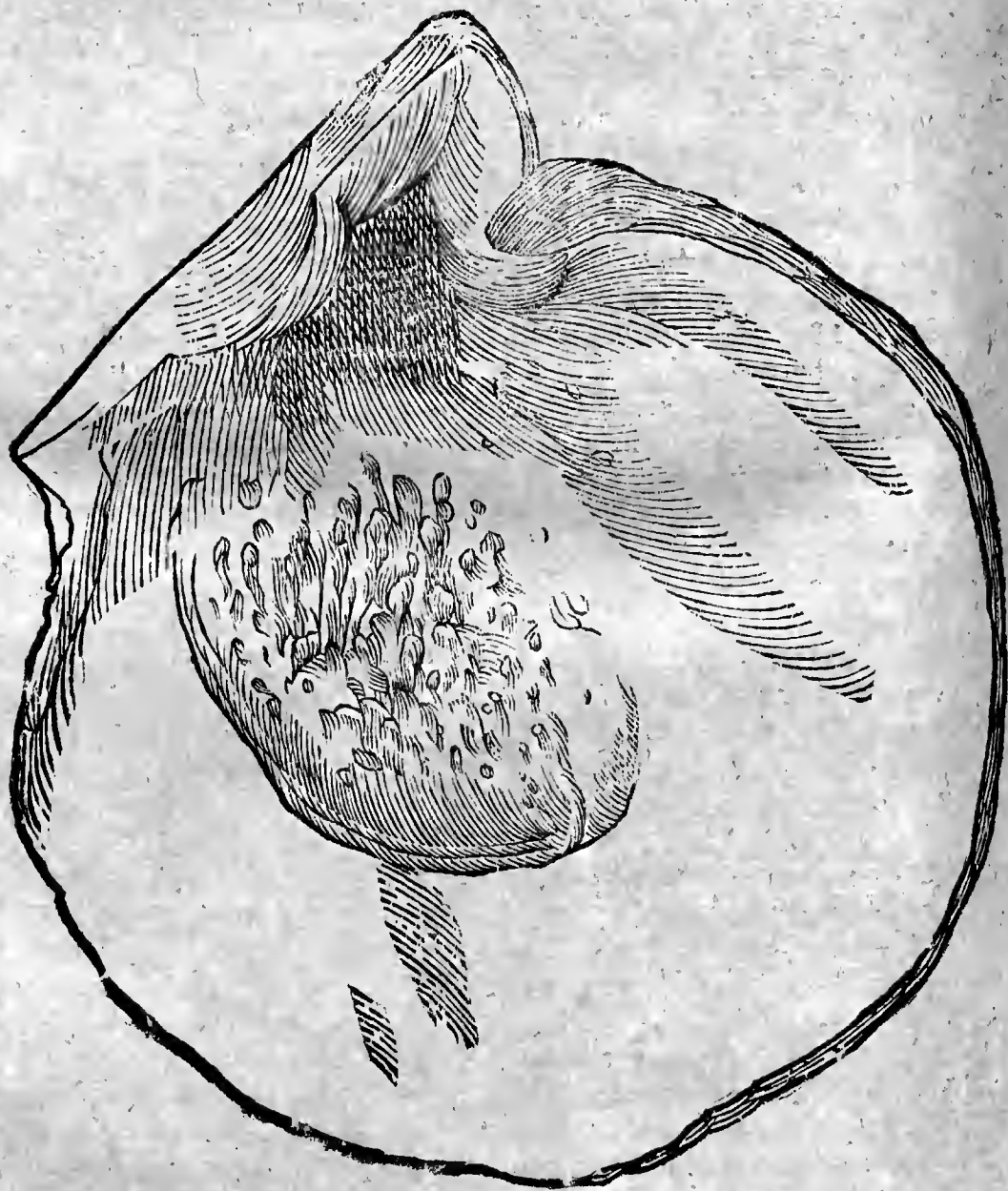
Li. 9. c. 35.

Concha mar-
garitifera
Rondeletij
descriptio.

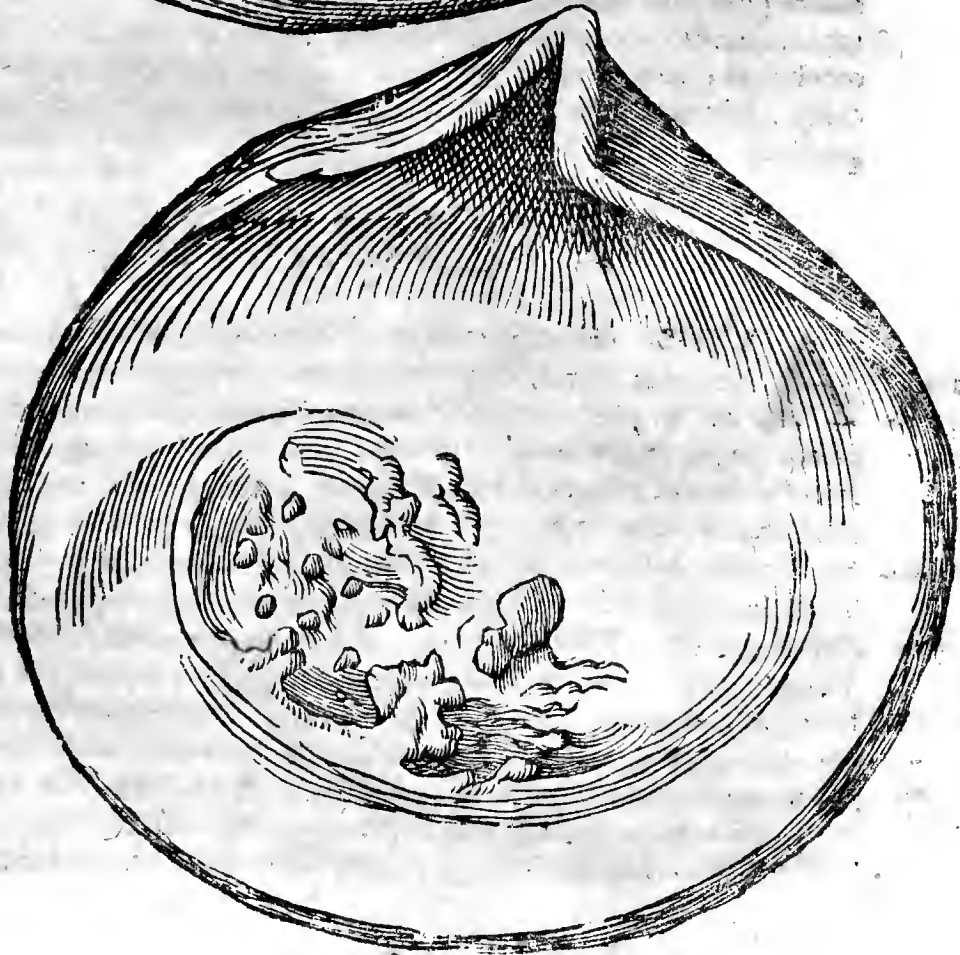
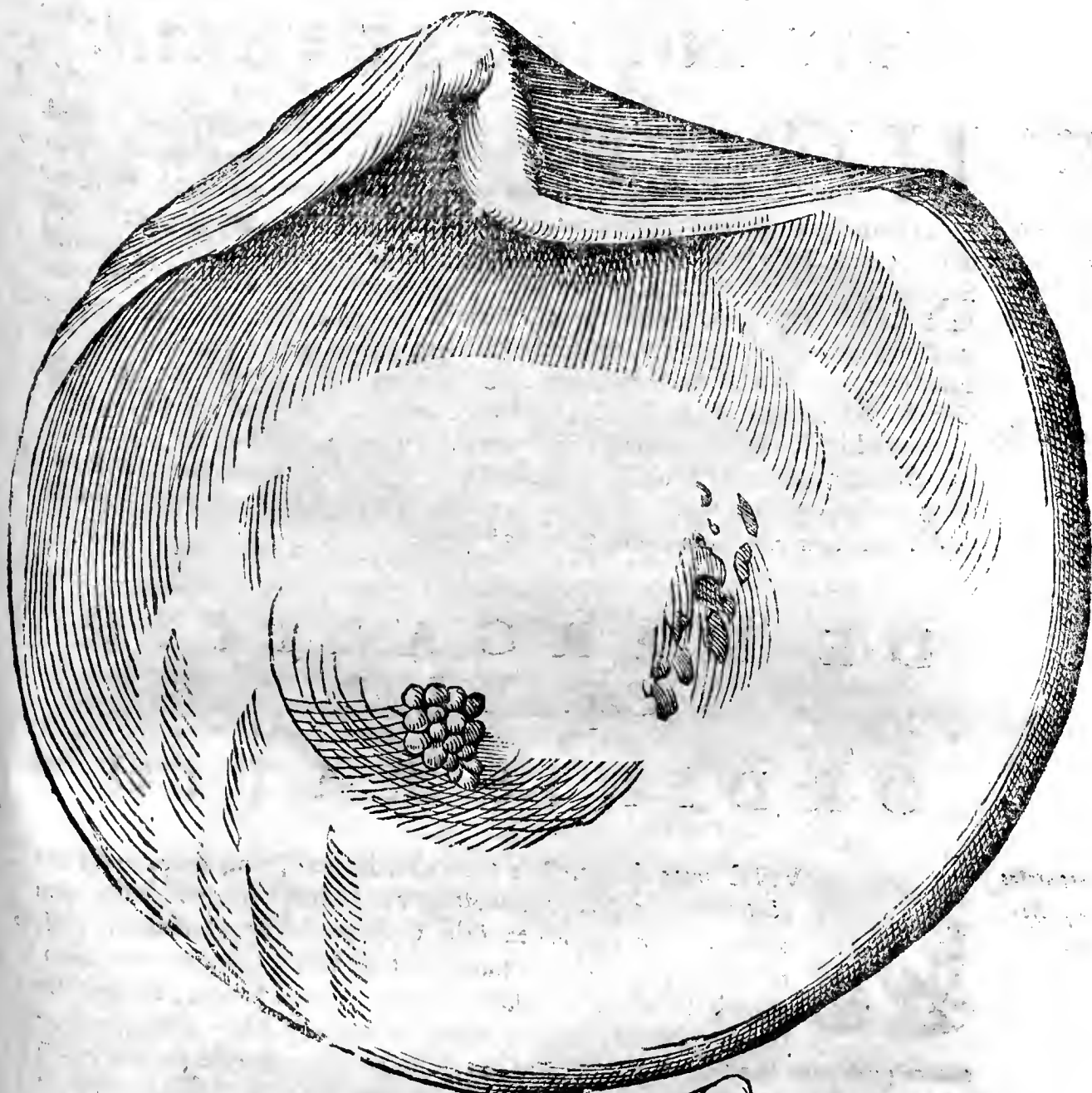
Magnitudo.

grando: modo colore adeo similis auro; vt cum eo collata, non facile interoscatur, modo argentei coloris. modo omnino alba & oculis piscium similis. Concha quam Rondeletius depingit pro matre Vnionum, magna est, modicè caua, spissa, figura Pectinū emulata: vna enim parte aurem habet, & foramina parua, quæ non permeant. Altera rotunda est, argentei coloris & splendoris, maximè, in interna parte, externa nonnihil flauescit. Tota læuis vnionum modo. Hæc sane Concha cum superioribus Androsthenis verbis tam bene conuenit, vt certò mihi persuadeam, veram esse antiquorum concham Indicam, quæ *βίβρα* olim in India dicebatur, in huius testa vniones adnatos sæpe cernere licet, veluti in ea, quam hic appingi curauimus, hæc interdum tam grandis in India reperitur, vt referant inuentam in mari insulæ Bornæ, cuius caro pondo septem & quadraginta librarum pependerit. Differunt quodammodo ab ea quæ hic subiiciuntur rudimentis item ambæ prægnantes, quarum prior tota est argentea, altera colore rubicundo flammeo micat.

Concha margaritifera nostra.

Concha argentina cum lecto margaritarum.
Concha Margaritifera colore rubeo flammeo cum rudimento perlatum.

VSVS IN CIBIS ET VARIIS.

*Carnium
vsus.*

*Supellecti-
lia ex ea fiunt.*

Navig. c. 84.

HARVM carnes quandoq; ab Indis crudæ, quandoq; assæ comeduntur, vt apud nos Ostrea, gustu suaues palatoq; gratas asserunt. De iisdem fortassis hæc Dioscorus Siculus: Ichthyophagi cum per tempestatem piscari non possunt, Conchas legunt permagnas, quarum testa saxis attrita, interiore carne cruda, sapore Ostreis persimili vescuntur. Testæ harum Concharum ad varia supellectilis genera, ornatusq; eximios seruiunt Indis. Nam & capsæ, pocula, cochlearia, mensæ, scipiones mulierum, tabulæ lusoria & alia hisce Ostrearum testis ornantur. Enimvero ex China multa talia figuris, flosculis ac imaginibus decorata in Lusitaniam aliasq; partes deferuntur, præcipue tamen in India expetita, vbi nulla pænè domus est, quæ non aliquid elegantiarum habeat ex hisce Ostreis. Indorum quoque mulieres armillas siue monilia eiusdem operis amant, ac, vt refert Hugo Linschotanus, in pretium virginitatis eripiendæ sedulo deposcunt. Conchæ, inquit Albertus, habent testas subtilis & tenuis labij in extremo, vbi coniunguntur: alia perquam densas: Vt genus illud, è cuius testa fiunt monilia & manubria cultellorum; quæ sane Albertus mihi videtur de nostris Conchis scripsisse.

DE MARGARITIS.

Cap. XLII.

ORDINIS RATIO.

*Margaritas
quæ profec-
runt.*

NVNC tempestiuum est de Margaritis differere, tanquam prædictarum cõcharum filijs. Nam quamuis omnia ferè biualuia has producãt; tamen plurimas atque optimas eæ cõchæ, de quibus iam egimus. Eundem ordinem doctissimum Rondeletium obseruasse video, non alio, quod sciam, argumento ad id compulsus. Vtilitates quoque summæ, quæ ex hisce emanant cum ad salutem humani corporis, tum verò potissimum ad ornatum principum & nobilium matronarum, item insignia ac memoranda pretia earum cupiditatem hoc loco tractandi nostram auxerunt, quanquam non me lateat, qui ceu nimium seueri, ac φιλοσοφίας osiores, vniones principum luxus, mulierum cupedias deliciasq; , lictores & superbias appellarunt, cum natura ad perpetranda vitia nihil prorsus generet.

ÆQVIVOCA.

Lib. 1.

*Margarita
arborea.*

*Bellis mi-
nor.*

*Margarita
insula.*

Li 15. c. 8.

*de animal.
Chrystallus
Beryllus.*

AVTHOR libri de plantis, qui Aristoteli falsò adscribitur, arbores Aegypti recenset, quas vocant Margaritas, earumq; fructus è radice suspendi aiunt. De iisdem hæc scripsisse videtur Plinius: In meridiano orbe præcipuam obtinèt nobilitatem palmae syagri, proximamq; Margarides. Eæ breues, candidæ, rotundæ, acinis quàm balanis similiore. Quare & nom è à Margaritis acceperè. Vna earum arbor in chora esse traditur, hæc ille. Meminit & earum Aelianus. Galli Margaritam vulgò vocant florem vrbani, quem medici quidam vulgò primulam veris, vel consolidam minimam vuncupant; nos bellidem minorem Plinij. Margaritam Bononia. Nominatur etiam Margarita insula in Indico mari à Petro Martyre & vulgò Cosmographis insula Perlarum, propter magnam vnionũ copiam, quæ circa eam reperitur. Margarita Indica terrena Aeliano dicitur naturã habere non propriam, sed foetura esse crystalli; non gelu concrenentis, sed fossitij. Ad quæ hæc annotat Zoographus: Chrystallus quidem in alpibus nostris foditur, eaque maior & pulchrior est, quàm quæ saxis aut rupibus adnascitur: & Beryllus lapis cum crystallo similis est, tum nomine ad Perlam, id est, Margaritam accedit: sed figura & magnitudine neutra Margaritæ respondet. Margarita nomen proprium sexui muliebri in baptismo imponi solitum,

solitum, à Margarita factum videtur, & à pulchritudine, blanditijs & amoribus penitus profectum. Vnio dicitur alterum cepæ genus, capitatum, quod ferè circa ceruicem in caput exuberavit: in cuius nominis ambitu est, quæ simplex non fruticauit, nec habuit fordes adherentes, vt testatur Columella: Mariscam simplicem, inquit, quam vocant Vnio-

Vnio cepæ genus. Lib. I. de re rust.

SYNONYMA.

GRÆCI plurimis modis Margaritam vocant. Theophrastus, Aelianus & Arrianus μαργαρίτω masculino genere. ἡ μαργαρίτις λίθος dicitur Androstheni apud Athenæū, nisi ibidē μαργαρίτης rectiùs scribamus, vt apud Theophrastum δὲ λίθων ἐστὶν ὁ μαργαρίτης καλεῖσθαι. Id est, Est admirandis verò lapidibus is est, qui Margarita vocatur. Patet igitur, Cardanum vehementer ineptire: qui negat Margaritas esse lapides propriè: quoniam & celerrime senescunt, & alia quædam lapidum naturæ dissentanea habeant, cùm hic Theophrastus inter lapides θαυμαζώδεις numeret, & Androsthenes apud Athenæū μαργαρίτων λίθων vocet. Μαργαρον neutro genere ex Pausania adfertur. & μαργαρος ἴνδος ex Aeliano, & Iohanne Tzetze. Hanc ipsam gemmam vocari etiam Ἰνδικὸν λίθον aiunt & Luciano λίθον ἐρυθραίων. Margarita à latinis authoribus semper ferè masculino genere profertur; rarius neutro Varro vtroq; genere & Margaritam & Margaritum dixit, vt Nonius Marcellus annotauit. Macrobius Augustum refert in epistola ad Mœcenatem, quem familiariter amabat, vt insolentem eius & affectatum sermonem notaret, hanc clausulam adiecisse: Vale mel gentium: acbur ex Hetruria; Tyberinum Margaritū. Solinus etiam affectatæ dictionis author Margaritum genere neutro dixit. Sed & D. Hieronymus fulgens Margaritū. Sunt qui ex Arriano tradant Margaritas lingua Indica sic appellari: verba Arriani hæc sunt: Hoc quoque aliæ Indorum gentes de Hercule affirmant, quòd cùm mare Indicum & terram vndiq; peragraffet, purgassetq; eam omnino, in mari inuenit cinædum (κίναϊδος, Bartholomæus Fascius Margaritam vertit: sed Indi fortè Margaritam Cinædum vocant, vt ex sequentibus colligimus) ornatum mulierum: quales qui ad hæc vsque tempora lucri causa merces inde deferunt, multo studio comparare solent. Sed & ex Græcis olim, & Romani hoc tempore, quicumque diuites & beati putantur, maiore etiam studio sibi comparant: margaritam scilicet è mari, quam Indorum lingua sic (cinædum scilicet) nominat. Earum verò pulchritudinem admiratum Herculem, ceu ornamentum maxime decori gestatu vndecunq; ex mari quas filia (Pandæ) ornandæ donaret, conquiri iussisse Margaritas. Ex his Arriani verbis iudicent studiosi, Cinædusne, vt Zoographo videtur, an Margarita, vt quibusdam alijs doctis viris, Indicum nomen sit huius gemmæ. Isidorus Latinum nomen non Indicum Margaritam facere videtur, dum à mari hoc nomen diducat. Sic enim scribit: Margarita gemmarum candida prima: quam inde Margaritam aiunt vocatam, quòd in Conchulis marinis hoc genus lapidum inueniatur. Margarita corripit secundam & tertiam producit: vnde quidam sic cecinit.

Lib. de Lapid.

Cardani ineptia.

In Arcad.

Indicus lapis.

Margarita.

Margaritū. Satur. 2. 4.

Lib. 8. de reb. Ind.

Cinædus.

Margarita vnde dicta.

Li. 15. origo Profoara.

Placet viatore margarita lacteo.

Versus est iambicus trimeter. Vniones quoq; vocantur; quod nomen Aelius stilo Varro nis magister Iugurthino bello impositum maxime gradibus Margaritis, teste Plinio, prodidit. Dos omnis, inquit idem, in candore, magnitudine, orbe, læuore, pondere, haud propriis rebus, intantum vt nulli duo reperiantur, indiscreti: Vnde nomen Vnionum. Quæ verba Plinij non bene intellexit Solinus eius abbreviator, dum sic scribit. Nunquam duo simul reperiantur: vnde vnionibus nomen datum. Nam indiscretum Plinio est indifferens, indistinctum, aut potius simile; quo vocabulo & alibi in hac significatione vtitur: Imagines, inquit, adeo similitudinis indiscretæ pinxit, vt &c. Sane duos nunquam in vna Concha reperiri Vniones simul verum non est: cùm simul innumeræ quandoque referantur, vt postea referemus. Singuli quidem & discreti, hoc est non coherentes inter se reperiri solent; verum non ab eo Vniones dictos Plinius igitur innuit: sed quoniam nullus alteri ita similis inueniatur, quin vel magnitudine, vel colore, vel figura, vel alio quopiam discrimine differat. Quanquam & hæc Plinij verba leguntur coherentes pro-

Vnio.

Li. 9. c. 35. Vnionis error.

Solini error.

Indiscretus quid Plinio.

Plures quam vnus in vna concha.

Plinius explicatus.

Bacca pro
vniōne.
In Calice.

eo quod est suis Conchis & testis adnatos Vniones accipit Zoographus, non ipsos inter se concretos. Aliud sensit Marcellinus his verbis: Testæ rore grauidæ Margaritas edunt minutas binas aut ternas: vel Vniones sic appellatos quod eius terræ (eiusmodi) Conchulæ singulas aliquoties pariât, sed maiores. Baccâ pro vniōne acceperit probatissimi auctores. Virgilius: — Nec Indi

Conchea bacca maris pretio est.

Et Horatius: *Filius Aesopi detractam ex aure Metella,
Scilicet ut decies solidum absorberet, aceto
Diluit insignem baccam.* —

Lapillus.
Pretiosilapides.
Seruij inepria.

Generali etiam nomine vocamus lapillum Margaritam. Nam lapillus & gemmarum Margaritarum commune est nomen, subintelligiturque pretiosus, quod si maiusculi fuerint, pretiosi lapides dicuntur, ut author est Perottus. Nam quod Seruius scribit gemmas diuersi coloris esse: Margaritas verò albas: vel gemmas integras. Margaritas verò pertusas, planè est ridiculum. Sabinus Iuriconsultus Margaritas scribit lapillorum nomine non contineri: sed hoc falsum esse multorum exemplo declarare possumus. Curtius: lapilli auribus pendent: Idem alibi: Pendebant ex auribus insignes candore & magnitudine lapilli. Horatius:

Erythrai lapilli.

Nec magis huic intra niveos viridesq; lapillos.

Vbi profecto de Margaritis & Smaragdis intelligit, lapillos Erythraeos vocat Martialis, & gemmas Erythraeis erutas vadis. De Conchis Margaritiferis, inquit Isidorus, tradunt, qui de animantium naturis scripserunt, quod noctu littora appetant, & ex caelesti rore Margaritam concipiant, vnde & Eccœole nominentur. Alibi autem nusquam inuenite est Eccœolæ nomen; & fictum videtur, ac innuere Margaritas ex caelo à sua Concha concipi. Arabice dicitur Margarita Hager (idest lapis) Alulo siue Alballo, Syluatico, vel ut Monachi interpretes Mesuæ legunt, Albatq & Albaro. Alioffar voce minores Margaritas intelligunt etiam Arabes voce corrupta, ut scribit Iohannes Fregosus Hispanus medicus insignis, ex Iulfar portu maris Persici, vbi præstantiores generantur. Eodè vocabulo vtuntur & hodie Lusitani. Nam Iohannes Hugo Linschotanus tradit baccas maiores Lusitanos Perolas appellare; minores Alioffar, Arabes Lulu; Persas verò, & cæteros Indos Motij, Malauares Motu. In Insula Cubagua Indiæ Occidentalis, Paria & Curiana regionibus dicuntur Vniones Theonoras & Coriscias, alijsq; nominibus pro linguæ varietate, ut Petrus Martyr, alijsq; icine. In Italia Perla vulgo vel perna ut quidam scribunt. Gallis, Germanis, Anglis, Belgis Perle. Hungaris Dragako, Gyongy. Polonis Perla.

Hager.

De Indic.
medic. s. II.
tract. I.
Cap. 89.
Nauig. in
diam Orient.

Q V I D S I N T.

Lib. de habitu muliebri.

Pustula Concha.

Li. 19. D. auro & arg. loq.

Rubri maris grana.

Nec gemis, nec lapillis conueneri.

An pars Concha, an morbus, an excrementum.

Li. 3. c. 72.

Ossa non esse.

Li. 9. c. 35.

MARGARITAM Tertullianus pustulam Conchæ siue duram & rotundam verrucam esse ait. D. Hieronymus rubri maris grana vocat. Vlpianus vult nec gemmis contineri nec lapillis, quia apud rubrum mare crescit & coalescit Concha. Dubitarunt etiam summi viri, sit ne Margarita Conchæ pars, an excrementum, an verò morbus. Dicitur apud Philostratum lapis, qui in Ostrea cordis locum habet. Ossa Vniones appellauit Chares Mitylenæus apud Athenæum his verbis. Chares Mitilenaus libro septimo historiarum Alexandri ait: Capitur verò in Indico mari & circa Armeniam, Persidem, Susianâ, Babiloniam Ostreo quiddam simile, quod magnum (ad spem) vegetum & plethum est & oblongum, habetq; intus carnem multam, albam, suauissimi odoris, cuius exempta ossa Margaritas vocant, ex quibus monilia componunt &c. Quæ sanè sententia propterea à veritate aliena est. Nam si vniones Ostreorum ossent, ij semper in omnibus Ostreis reperirètur, ut inquit Rondeletius, cum ossa ad corporis fabricam necessaria sint, veluti partium reliquarum fulcra, quod falsum esse docet experientia. Idque contra Ostreorum naturam est, qua similiter atque crustata molle intus habent, nec durum quidquam; sed foris, ut rectè scripsit Aristoteles. Fuerunt qui existimarint Concharum veluti nucleos esse, sed Plinius partus: alij Concharum grandinem, quorum opinio multis & Rondeletio admodum arridet, ut postea dicitur planius, cum de generandi modo sermo fiet.

GENVS. DIFFERENTIA.

Descriptio.

CORPVS vnionum solidum esse manifestum est, quòd nullo lapsu frangantur teste Plinio. Differunt in primis magnitudine, colore, figura. Magnitudine; sunt enim maiores, minoresque. Petrus Martyr: In eodem, inquit, sinu (noui orbis) aiunt grandiore[m] quandam esse insulam, in qua Conchylia gigni feruntur vmbellam æquantia magnitudine: à quibus vniones, Conchylium corda, eruuntur, faba, & interdum olea (oliua) grandiores: & quos Cleopatra optare potuisset. Et alibi: Ad insulam Solon, inquit, Castellani Margaritas magnitudine ouorum turturum, aut aliquando gallinarum, reperiri intelligunt: sed propter anni tempus non ceperunt. Ostreum tamen cepisse se testatur, cuius caro septem supra quadraginta librarum fuerit, vt Maximilianus Transylvanus scribit. Hæc ille. Itaq; non vsq; adeo mirum videri debet, tam magnos reperiri vniones. Ex Vnionibus quos à rege insulæ Indiæ Occidentalis Eubagnæ acceperat Gasparus Morales, vnus erat magnitudine nucis, venditusq; in Darien auctione habita castilianis (genus est monetæ Hispanicæ) mille ducentis, huncq; pependisse ait Gonzaluus Ouiedus siliquas triginta & vnâ. Alioquin maiores Cubaguæ insulæ raro excedunt quinq; siliquas. Idem Gonzaluus Ouiedus Panamæ (ciuitas est Indiæ Occidentalis) vnionem magnitudine pilæ arcus, rotundissimum, pondereq; siliquarum viginti sex venditum scribit. Sunt Conchæ margaritiferae propè insulâ Borneo dictam, vniones ex illis oui gallinacæ magnitudine, & in regis corona quosdam æquare anserinum ouum memoriæ proditum est, tantaq; rotunditate vt mensæ impositos vno in loco haud maneat; sed continuo tãquam argentum viuum moueantur. Tã magni sane rarissimi sunt, & ad nostros principes adhuc nondum perlati. Ultra semiunciales inuentas negant teste Solino. Petrus Alfonso Nignus & Socij, cum ex Curiana discederent, sex & nonaginta selibras vnionum octunciales, pretio forte quinq; solidorum comparasse cognouerunt. Vnionum multi auellanas æquant, orientalibus similes: sed quoniam male perforati, non tanti pretij sunt. Me præsentem, inquit, Petrus Martyr, cum apud illustrem Michynæ Sydoniæ ducem inuitatus pranderem Hispani, vnâ (vnum dicere debuit, si vnionem intelligit; sed de vno incredibile hoc pòdus est: forte vnâ legendum nam pluralis numerus mox sequitur) supra cætum vncias venum ad eum tulerunt. Sua profecto pulchritudine ac nitore, me delectarunt. Sunt qui Niguum ferant non in Curcana, quæ centum viginti amplius lequas distat ab ore Draconis: sed in Cumana, & Manacapana regionculis, ori & Margaritæ insulæ vicinis, vniones habuisse: negantq; Curia nam feracem Margaritis. Sed hi in Conchis Margaritifera. Testatur Theophrastus apud Athenæum magnitudinē vnionis, qui in ostreo Pinnæ simili nascitur amplioribus piscium oculis par esse. Colore quoq; plurimum variant. Androsthenes in Indiæ nauigatione apud Athenæum ait: alias Margaritas aurei coloris esse, & vsq; adeo, vt ab auro vix dignosci queant si propius ad id admotæ sint, alias argenteas, oculisq; piscium similes. Propius ijs color splendidus est: Theophrastus enim ad hunc modum ait: Inter illa quæ miramur, est profecto Margarita, natura pellucida, è qua pretiosa monilia fiunt. Coloris sunt Margaritæ, inquit Albertus, ac si parua lux penetraret in multum albū, & ideo nitentes. Sunt & suffusco colore atq; liuenti, item ruffi & parui, quales circa Bosphorum Thracicum reperiuntur teste Plinio, qui etiam grandini similes, quasdam memorat; & enormes, ferè colorisq; marmorei, aliqui legunt concolores marmoris. Figura aliæ sunt rotundæ, aliæ oblongæ. planæ ab vna parte, altera concauæ, tuberibus inæquales, quædam pyri forma aut ouali. Horum quibusdã idcirco diuersa nomina. Elenchos appellant, ait Plinius, fastigiata lōgitudine alabastrorū figura in pleniorē orbem desinentes: vbi Massarius Elenchi, inquit, sunt Vniones facie turbinata, vt ex amplo scilicet in tenue deficientes, quos pyra modo vocat. Et rursus: Elenchon Græci Indicem interpretantur: cuiusmodi est apud Plinium primi libri inscriptio. Nam & libros Elenchorum scripsit Arist. Alabastrū vetò erat vas vnguentariū forma turbinata, sine ansulis, quod ex lapide alabastrite onyche antiquitus appellato, fiebat, quoniã, vt inquit Plinius, optimè vngucta incorrupta in eo feruari dicitur. Petrus putat hæc Margaritas Elenchos dici, quòd quomodo librorum indices & pulchritudine ac varietate colorum, & magnitudine litterarum libros exornant, & res alias sui indices: ita hi gestantium habitum illustrare & quasi indices eorum videantur esse. Iuuenalis: *Auribus extensis magnos commisit Elenchos.*

*Solidum corpus.**Lib. 9. c. 35.**Magnitudine differunt.**Margarita magna.**Decad. 1. l. 8.**Color.**Lib. de lap.**Li. 9. c. 35.**Elenchos.**Lib. 9. c. 35.**Alabastrum.**Lib. 36.**Elenchi cur Margarita dicantur.*

Cylindrum Magna eorum stultitia est, qui Cylindrum & Elenchum idem esse putant. Quippè *Cylin-*
ab Elencho dri lapilli sunt teretes, hoc est oblongi atque volubiles, instar eius columellæ, qua
differre. æquandis arcis vitimur. Huiusmodi enim formam Cylindrium vocamus, ἀπὸ τῆς κυλίστης
 à voluendo.

Area tum primum ingenti est æquanda Cylindro.

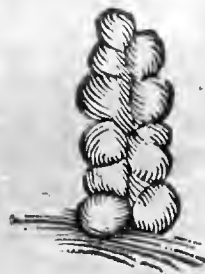
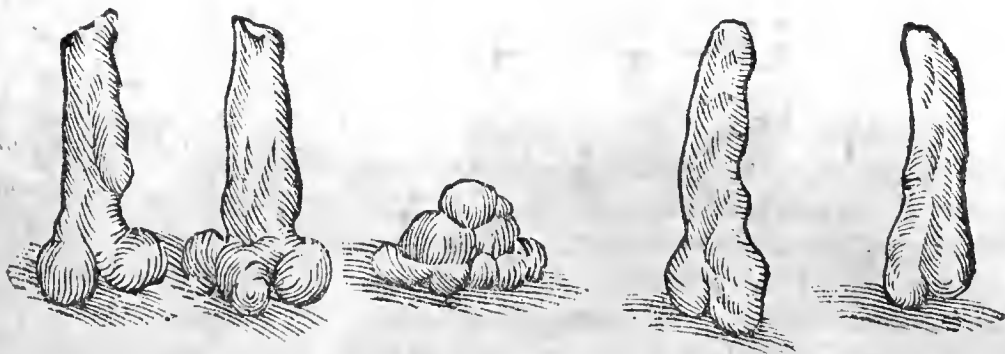
Dos earum Atq; tali forma non reperiuntur Margaritæ quas natura, non ars, facit. Etenim si artificii
in fulgore. addas, statim deficit fulgor, in quo oninis earum dos consistit. Cæteri verò lapilli magna
 ex parte fieri teretes possunt: ut puta berylli, smaragdi, & alij similes: quos non auribus
 suspendere mulieres, sed circumdare collo, & innectere monilibus, siue alijs ornamentis
 consueverunt. Iuuenalis:

Tu nube atq; tace, donant arcana cylindros.

Idem alibi:

*Nel non permittit mulier, sibi turpe putat nil,
 Dum virides gemmas collo circumdedit.*

Poyrette. Elenchum inquit Baysius, Galli Poyrette vocant. Elenchorum meminit Iuriconsultus in
 l. Pediculis, parag. finali, hoc tractatu. Cùm autem ait Plinius, & proceribus sua gratia est: F
 de illis fortassis scire videtur, quos cylindros Paulus vocat in l. Pediculis ad finem in eo-
 dem. Siquidem cylindri sunt teretes & oblongi, fiebantq; etiam ex alijs lapillis. Plinius
Cylindri q. vbi de beryllis: Indi mirè gaudent longitudine eorum. Et mox subdit: Ideo cylindros ex
Lib. 37. ijs facere malunt, quàm gemmas: quoniam est summa commendatio in longitudine. Ha-
 ætenu Plinius. Quibus Plinij verbis intelligere est, cylindros & elenchos in eo differre,
 quòd Elenchi sint fastigiata longitudinis: Cylindri verò proceritatis æqualiter orbicu-
 lata. Quod si verum est, noster Sipontinus ista non satis percepisse videtur. Conchis inter-
 dum adhærescunt Margaritæ, quæ non nisi lima auferri possunt: hæ Plinio teste Tympana
L. 9. c. 35. appellatur. Codices antiqui ut annotat Massarius, Tympania scriptum habent, ut sic
Tympana, à tympano: quemadmodum inferius Crotalia à crotalo, non crotala nuncupauit. Est au-
Tympanum tē Tympanum instrumentum ex vna parte tumidum & rotundū, ex altera planum mem-
quid. brana clausum intus vacuum, vulgò vaccarum vocatum: quod baculo feritur cùm turmæ
 æquitum ad pugnam concitatae sunt. Inde Margaritæ quæ ab vna parte tumidæ seu rotun-
 dæ sunt, ab altera planæ, à tympanorum similitudine tympania nominantur. Fenestella
 (qui nouissimo tempore Tyberij Cæsaris claruit) Tympana scribit se iuene appellata. G
 patinas, lances, quas antiqui Magidas appellauerunt. Tympanorum Vnionum meminit
L. Pediculis. etiam Paulus Iuriconsultus. Nos præter has a Plinio commemoratas differentias for-
 marum, multo plures obseruauimus hac tabula depictas, à Petro Stephanone antiquita-
 tum studiosissimo mihi benignè communicatas. Qui primo & secundo loco ponitur, tri-
 orchitem Vnionem nominauit, priapum triorchitem æmulatur, habebat enim tres testicu-
Vnio trior- los ad instar triorchis herbæ, & inter illos erat hoc discrimen, quòd duo essent perfecti, ter-
chites. tius verò adhærebat dextro testiculo in posteriori parte oblongam quodammodo figu-
 ram gerens. In anteriore parte videbatur habere foramen, vel saltem figuram foraminis,
 pendebat vndecim ceratiis. Tertius præ se ferunt partem racemi vnae labruscæ nuncu-
Botrites. patæ, & cadmiæ botritis Dioscoridis. Sed tertius inæquales habebat Vniones magnitudi-
 dine, tres inuicem coniunctos eiusdem ferè magnitudinis, quibus adhærebant nouem im-
 perfecti alij figura trigona, vna cum maioribus; decem siliquas pendebat. Octauo autem
 loco depictus octo habebat Margaritas, veluti acinos, coniunctas, ut prorsus æmularetur
 etiam grana malorū puniceorum, licet maiora essent, sed inter se ferè eiusdem magnitudi-
Priapites. nis. Ideoq; botrytem nuncupauit simpliciter, ut alterum botrytem inæqualem: erat hic pon-
 dere viginti sex ceratorum. Quarto & quinto loco depingitur is qui priapum cum duobus
 testiculis, & scroto imitabatur. Testiculorum alter altero maior erat. Qui inde sequebatur,
 extrinsecus in principio figura erat hemispherica. Erat autem eiudē coloris & splendo-
Scolocites. ris cum primo loco delineato, pendebat siliquas decem & nouem, & granum vnum. Se-
 quitur deinde Scolocites à Vermis repentis arcuati similitudine. poterit & Saurites ap-
 pellari: similis enim est lacerti foetui perfecto, cùm in eo conspiciantur rudimenta quadā
 quatuor pedum, capitis, & oculorum. Erat hic pondere vnus siliquæ duorumq; granorū.
 Eiusdem generis est & vndecimus. Nonus & decimus quartus prorsus vermiculum illum,
 qui oritur in pericarpio, seu fructu ipsius displaci æmulatur. Vnicum duntaxat utrūq; testi-
Cynosorchi- culū habet: & granū vnū pendet. Decimus & duodecimus vocari possint Cynosorchites.
tes. Duo. n. huic adherent testiculi, vnus maior altero. Erat pōdere duorum granorum cū di-
 midio. In vltimo, qui ab vna & altera parte depingitur, tredecim erant Margaritæ simul
 iunctæ.

Vnio squamosus.

Li. 9. c. 35.

Cur color mutetur.

Color verus Margaritarum & unde.

iunctæ, quæ squamas referebant quorundam piscium, inde squamosus Vnio dictus. longus erat duos digitos per transversum, latus digitum dimidium, pendebat granum vnum, & filiquas sex. Constant autem Margaritæ multis veluti corticibus, vt tunicatæ plantarum quarundam radices. Terigit id ipsum Plinius his verbis: Sani quidem partus multiplici constant cute non impropiè callum vt existimari corporis possent. Itaq; purgantur à peritis. ex hac Margaritarum constitutione causam coloris variegantis excogitavit Cardanus, ad hunc modum scribens. Colos eis, inquit, vt Pseudopalo, scilicet qui ex aspectu mutetur. Causa est, quoniam ex corticibus constant Margaritæ: quæ superficie vna politæ sunt, altera rudes. Experimentum fume pluribus speculis simul iunctis eodem ordine, ita vt nitida superficies tegat rudem alterius. Inde si paruas eas finxeris, atq; adeo tenues, vt solum scabrum non diuisum aut varium corpus efficiant: intelliges tandem qua de causa aspectus ratio colorem ac splendorem mutet. Colos tamen Margaritæ plerunq; est candidus, nitidus, modicè fulcus, hunc à suis Conchylis mutuatur. Hactenus ille.

L O C V S.

- Vbi mare, ibi & Margarita.*
- N**ON esset à vero equidem alienum dicere, vbi mare, ibi quoque Margaritas inueniri, quamuis non eadem vbiq; copia sit, atque præstantia. Fert inquam eas Europa, Asia, Africa & India Occidentalis, quod ex subsequentibus testimonijs facile fiet cuius manifestum. In Britannico Oceano copiosissimas esse refert Isidorus: Gales lapis, inquit de Britannia, ibi plurimus, & Margaritæ. Et Aelianus: Idem (nimirum Vnio) in Occiduo Oceano, vbi existit Britannia, nascitur: sed magis fului coloris est minusq; splendidus. Et Tacitus, de vita Iulij Agricola. Ferè, inquit, Britannia & aurum, & argentum & alia metalla gignit, & Oceanus Margarita, sed suffusca & liuentia. Suetonius scribit C. Iulium Cæsarem in Britanniam nauigasse, spe Margaritarum, quarum amplitudinem conferentem, interdum sua manu exegisse pondus. Diuus Iulius, ait Plinius, thoracem quem veneri genetrici in templo eius dicauit, ex Britannicis margaritis factum voluit intelligi. Idem de vnionibus. In Britannia paruos & decolores nasci, certum est. Cecinit hoc quoque Iohannes Tzetzes.
- Ev Bpetauois de γινονται, καὶ χάραι παῖς ἐτέρας, τῆν ἔδρ ὠχρὰι, πῆ δὲ κίρροι, καὶ πῆ τῶν κακοφαίρων. id est. In Britannijs autem sunt, & regionibus alijs, Alibi quidem pallida, alibi autem ruffa, & alibi non benè rotunda.*
- In Scotia.*
- Viduarum cupedia.*
- Scotia Margarita.*
- Cur tantum in Oceano.*
- In Bohemia flumio quodam.*
- Li. 15. c. 8.*
- In sinu Persico.*
- Li. 16. Geograph.*
- Li. 3. li. de Pers. cap. 2.*
- In Scotia plurimas reperiri ex his Boethij Scoti verbis liquet: Conchæ, inquit, quæ tornosa fastigiata à capite testas habent, maculisq; asperas, longo interuallo reliquas (vt etiã scætum fileam) superant. Quippe adeo nonnullis in locis delicatæ, vt non immerito apud veteres gulæ primatum obtinuerint: vt viduarum vulgò cupediæ (Sophron *σωλήναι*, id est digitos Concharum generis, *χηρῶν γυναικῶν λιχνηύμα* nominat) sint: quanquam in quibusdam fluminibus, idq; præsertim Dea Dona; esui ineptæ iudicentur. Hæ apud nos magno numero repertæ, limpidissimis purissimisq; amibus, ac nullo vnquam limo turbidis, qua profundissimi sunt agere gaudent: in eisq; solis Margaritas concipiunt. Et paulò post: Sunt etiam eiusdem ferè generis Conchæ in oris Hispanicis, quarum testas qui peregrini à Diuo Iacobo redeunt, adferunt, propterea quòd aqua falsa viuant. Nam & circumquaq; in littoribus Scotici maris ingens natat, sed sterilis multitudo. Et Cardanus ait: Constat in Oceano, vbiq; inueniri posse, cum & in meridionali plaga tanta sit illarum copia, & septentrione in Scotia plurimæ inueniantur. Vidi in capite puellæ Edimburgi è Scotia ferretum è septuaginta circiter Margaritis Scoticis, & pari & insigni magnitudine. Sunt etenim & ipsæ candidæ, rotundæ, lucidæ, vt Indicæ: splendore tamen & magnitudine Indicis inferiores, nam Scoticæ quæ maximæ sunt, vnguis minimi digiti magnitudinem vix vnquam superant. Vidi etiam Mediolani è Scotia delatas, nec vile illis pretium: nec tam ingens vt Indicis. Cur autem non nisi in Oceano, nec in temperatis illius regionibus, vt neq; in Gallijs aut Hispanijs: caussa est quoniam calor maior est in his regionibus, aut à continente, aut propter antispassim (per antiperistassim potius) vt in Scotia: à continente verò vt in India: hæc Cardanus. Au: hoc est Olaus Magnus nobiles Margaritas in Gothia, Suedia & Finlandia, septentrionalibus regionibus capi. Est flumio qui alluit pagum Huffinez in Bohemia, abundans magnis lapidibus & pisce Truta copiosus. Præterea ætate accola solent ex eo acervos Concharum eicere, è quibus Per las eximunt, alias maturas & splendidas, quæ etiam annulis includuntur: alias immaturas, quæ medicis vsui sunt. Immaturas aliquando anatis deuorandas obijciunt, & alio redditas splendidiore colligunt, vt testatur Zoographus. Est apud Volgesum montem in Lotharingia amnis Margaritarum ferax. Iuba in Bosphoro freto vniones nasci scribit teste Aeliano. Abundant ijdem Persici sinus plurima loca, vnde qui deferuntur Orientales dici capri. Hic enim sinus Orientalis est cum nonstra Europa comparatus. Est terra Ormutij regno subdita, quam vocant Fulsar, pupulosa: vbi & magnos & paruos frequentissimè piscari tradunt. Nearchus, vt est apud Strabonem in Persicæ nauigationis initio, insulam esse in qua multæ & pretiosæ Margaritæ gignantur, tradit, in alijs verò claros & pellucidos lapillos reperiri: Et Isidorus Characenus in descriptione Parthiæ Persici maris insulam quandam memorat, in qua Vniones plurimi reperiantur. Hanc annotat Dalechampius in Athenæo hodie vocatam Ormuz. Capiuntur autem maximi vt refert Ludouicus Bartheina prope Ormutium tribus diebus itineris. Est for-

A Est fortassis locus hic Insula Baharem hodie nuncupatus, circa quam multæ inveniuntur Margaritæ parvæ & magnæ. Incolæ ex earum piscatione multum lucri utilitatîq; capiunt. Rex enim huius insulæ, qui paret regi Ormutij, alijsq; mercatores Ormutientes eò proficiscuntur emendi Margaritas causâ pro vniuersa India alijsq; locis, quæ eas desiderant, etiam pro regno Narsinga nominato. Persæ quoque hanc frequentant & Arabes, & quâuis vbiq; in sinu Persico vniones reperire est, veluti in Catyssa & Camoron ac Iulfar; non tamen ea copia, qua circa Baharem, vt refert Eduardus Barbarossa. Ideoq; eò rex Lusitanæ, qui piscationi Margaritarum præsit, mittit. Ad Bararen vicum maritimum adferuntur Margaritæ multæ & egregiæ, Arrianus in Periplo maris rubri. Aliemē est regio, inquit Andreas Bellunensis, quæ incipit ab exitu sinus maris rubri vsq; ad principium sinus Persici: in quo est dictus locus duo maria, non multum distans ab insula Ormus, & in loco duo maria dicto expiscantur Margaritas cæteris præstantiores. E regione Urbis Colon ciuitas est, quæ appellatur Chail distans à Calecutio quinquaginta quatuor miliaribus, piscantur & hic Margaritas incolæ. Capitur in Indico mari circa Armeniam, Persidem, Sufianam, & Babyloniam Ostreo similis Margaritiferæ Concha. Theophrastus, in India, inquit, & insulæ quædam maris rubri Margaritâ ferunt. Idem tradit Philostratus atque Plinius, qui & in profundo maris rubri quæri ait præstantissimi nitoris, splendorisque. Quamobrem D. Hieronymus rubri maris grana vocat Margaritas, & Martialis Erythræos lapillos, & gemmas Erythræis erutas vadis. De Margaritis Plinius: Indicus, inquit, has maximè mittit Oceanus inter illas belluas tales tantasque, quas diximus per tot matia venientes, tam longo terrarum tractu, è tantis solis ardoribus, atque Indis quoque in insulas petuntur, & admodum paucas. Fertilissima est Taprobane & Toidis vt diximus in circuitu mundi: itē Perimula promontorium Indiæ. Hic pro Toidis quidam manuscriptus codex legit Trois, alius vetus Stoidis: quam lectionem admodum probo. Nam de eadem insula sic alibi. Ab horum (sinus Arabici & Persici) tractu Indiam versus Cassandrus deserta insula L.M. paf. traditur: iuxtaq; eam freto interfluente Stoidis quæstiosa Margaritis. Perimulam hoc etiã loco promuntorium Indiæ facit. Aeliano Perimuda Vrbs Indiæ est, cuius incolæ Ichthyophagi Margaritas retibus comprehendunt. Vnde cecinit Iohannes Tzetzes:

Εν τῇ Θαλασσῇ τῇ Ἰδῶν, ἐν νήσῳ Περιμυδῇ
Καὶ νήσῳ τῇ Ελυρῇ, ἀδὲ καὶ τισὶν ἄλλαις νήσοις,
Ἐν ἀβαθεῖ θαλάσση δ', ἧ γέ καδ' ἀροτάτη
Ὀσρέες (Ὀσρέα) λόγος φέσσει, ἀ κείτης Μαργάρης.

In mari Indorum, in insula Perimude,
Et verò insula Elyra, & quibusdam alijs insulis,
In non profundo mari autem, asque purissimo,
Ostrea rumor est nasci, quæ pariunt Margaritas.

Megasthenes apud Plinium incolas Taprobanæ (ea insula est maxima Indiæ subiacens ad Eurum, ex quo Oceanus Indicus influit teste Isidoro) auri Margaritarumq; grandium fertiliores, quàm Indos esse scribit. Plurimas etiam maximasq; genere scribit Solinus hanc Insulam: & Isidorus totam Margaritis repletam esse. Philostratus: In Biblio, inquit, parua insula Indiæ capitur in Ostraco albo lapis Margarita, quæ in Ostreis locum cordis dicitur obtinere. Tylos insula ex aduerso regionis Atenes plurimis Margaritis celeberrima cum oppido eiusdem nominis narratur a Plinio Ptolomæus Tyros habet. India maior (inquit M. Paulus Venetus) in regna quinque diuiditur. In primo eius regno nomine Var, inveniuntur Margaritæ in maxima multitudine. Nam est ibi inter continentem & insulâ quædam sinus maris fermè vadofus: quippe qui in aliquibus locis profunditatem habet decē passuum, in quibusdam trium & duorum, vbi leguntur Margaritæ. Idem in Zipanga insula Indiæ Orientalis magnam copiam Vnionum rubrorum & rotundorum esse scribit, prægrandiumq; qui tanti valent, quanti albi, & etiam pluris. Et alibi prouinciæ Thebeth, inquit, adiacet ab occidente prouincia Caniclu, quæ regem habet tributariū magno Châ. Est ibi lacus, in quo tanta est Margaritarum copia, vt pretium earum omnino vilesceret, si pro arbitrio hominum asportari permitterentur, quare capitis poena cautum est, ne vllus in hoc lacu piscari absq; magni Cham venia ausit. Man lacus & Indiæ, vt citat ex Obscuro Zoographus, & alius Lama dictus, in vtroq; piscantur Perlas. Alterutrum fortassis tetigit hic M. Paulus Venetus. In Chiua quoque pluribus regionibus reperiti aiunt: non tamen admodum rotundas. Est Ainam insula in Cantam maritima Chinæ parte, vbi eadem inueniuntur. Maarazia ciuitas paruis & magnis abundat. Regnum autem Cochinchina paucas habet. Ultra Chinam incolunt Chenchij populi, apud quos etiam margaritæ reperiuntur.

De vita
Apoll. lib. 3.

Li. 9. c. 35.

Li. 9. c. 35.

Lib. 6. c. 25.

15. c. 8. de
Animal.

Taprobane.

Lib. 14. c.

6. de Orig.

Lib. 3. de
vita Apol.

Li. 6. c. 28.

Lib. 3. c. 2.

Vniones ru-

bri & rotun-

di.

Li. 2. c. 38.

In Echina.

*Tubarones
piscis.*

*Ocean. dec.
1. lib. 8.*

*Ocean. dec.
3. lib. 1.*

*Insula per-
larum.*

*De medic.
Ind. Histor.
trac. 1. c. 11.*

riuntur. Propè Zeilan insulam locus est in mari eleuatus; hunc aqua decem & duodecim cubitos alta superfluit, inque huius fundo abundantissimi sunt, cum maiores, tum etiã minores, lectissimæ rotunditatis, & forma pyri. Inter hanc insulam & Comorini promontorium magna quotannis numerosaq; captura. Hic à Lusitaniæ rege dux constituitur, cum quatuor millibus, aut amplius vrinatorum, qui ex hac piscatione tantum victum parant, sæpenumero ingenti cum periculo à piscibus quos Tubarones vocant siue Hayos. Generantur etiam in insula Burneo rotunditate, colore, magnitudineq; commendabiles. Huius regi parent duæ insulæ Zolo & Tagina; idq; hac de causa. Rex Burnei filiam harum duarum insularum regis in vxorem duxerat. à qua cum intellexisset patrem eius vniones duos maximos habere, bellum mouit patri. Itaq; noctu facta classe cum centum nauibus quas praos ibidem vocant, in Zolum ingressus regem duosq; eius filios captiuos abduxit. & in carcere tam diu detinuit, donec Vniones pro redemptione daret rex Zoli, atq; vtriusque insulæ dominatum. In Paria & Curiana Noui orbis regionibus Vniones abundare Petrus Martyr testatur. Christophorus Columbus in Paria regione torquatos armillarofque tam viros quàm fœcimas repperit. Cæterum Petrus Alphonus Nignus in sua nauigatione Cumana & Manacapana regionibus postergatis, in regionem incidit, quam Curianam vocari ab incolis ipse refert. Vbi in littore pro tintinnabulis, aciculis, spintheribus, armillis, vitreis calculorū fertis, annulisq; & alijs eiusmodi institorum mercibus, cum incolis in horæ momento, Vnionum, quos collo & brachijs appensos gestabat, vncias quindecim permutant: Certatim incolæ Vnionum ferta, nostrarum mercium cupidissimi ferebant. Tumaccus regulus, inquit Petrus Martyr, in Noui orbis parte Vascho Nunes (qui magnam remotissimamque regionum illarum partem Castellæ regis nomine occupauit) præter aurum, munera attulit ducentos quadraginta egregios Vniones. è minutis autem copiam maiorem adferri iussit. Vniones nostri admirabantur, licet non ritè candidos: quia è Conchis illos minimè eruunt, nisi prius assis, quò facilius sese ipsæ aperiant, & caro inclusa sapidiùs coquatur. Tumaccus ergo tanti facere Vniones, nostros inspectas: familiaribus suis vt piscationi se accingant, imperat. Dicto parent. Quarto abinde die regrediuntur: libras octunciales Vnionum adferunt duodecim. Et paulò post: In eodem sinu aiunt grandiore quendam esse insulam, in qua Conchylia gigni feruntur vmbellam æquantia magnitudine: à quibus Vniones, Conchylum corda, eruuntur, faba & interdum olea grandiores: & quos Cleopatra optare potuisset. hæc ille Narrant & alias insulas & maria Indiarum Occidentalis Nauigatores, in quibus ijdem reperiuntur, vt Cartagenam insulam, & Cubaguam, quæ in mari del Sur dicto sita est, vbi frequens est piscatio, vnde hodie insula Perlarum ei nomen. Gasparus Morales cum diuturno bello tandem regem huius insulæ Perlarum superasset, coegit hunc singulis annis regi Hispaniarum persolvere ceterum libras Vnionum. Vnde manifestum est copiam ingentem horum in hac insula esse. Concludamus igitur non modò in mari, sed etiam in fluuijs, & vbicunq; sunt Conchæ Margaritas reperiri. Nam quamuis in temperatis regionibus, vt in Gallia & Hispania gigni sint qui negent: visa tamen est in Tago flumine Toleti Concha, ex ijs quæ ibi nascuntur, cum processisset magna quædam siccitas, vt testatur Fregofus, Margaritam ferre.

PISCANDI RATIO.

*Pericula pi-
scatorum.*

*Vt manus
mordeant
Concha.*

Li. 9. c. 35.

NE quis igitur miretur tam ingens earum pretium, quod mox supputabimus, è tam longinquis regionibus aduentantium per tot terras, & maria parum cognita nobis, necesse est pericula meminisse quibus se piscatores subiiciunt, maris profunda loca, dirosq; & crudeles pisces, quos Tubarones vocant, Concharumq; auaritiã, si modo vera sunt, quæ de ea optimis authoribus recensentur. Ait Isidorus Characenus in descriptione Parthiæ apud Athenæum circa ambitum Persici maris insulæ cuiusdam vbi magna Vnionū copia ex arundine tēporarias casas extruui, è quibus in mare defiliant ad vlnas viginti, Conchas tantum duplices reportaturi. In magno versari periculo qui Margaritas venantur, cum in hiantem Concham recta manum indiderint. Illa enim compressa inclusos digitos abscindi, quibusdam eo cruciatu confestim morientibus. Hoc ipsum Plinius quoq; testatur: Conchæ ipsam, quum manum (piscantis) videt, comprimere sese operireq; opes suas, quaram propter illas se peti: manumq; si præueniat acie sua abscindere, nulla ruitiore pœna, aut alijs inuota supplicijs. Aelianus etiam tradit in mari rubro Cōchas quasdam,

Adam, quamcunq; piscatoris natantis partem labris suis (marginibus testæ acutis) appræhenderint abscindere. Miror itaq; Rondeletium doctissimum alioquin virum; hæc fabulosa putasse, ac Plinij verbis contradixisse, cum & Hispani, qui nostro seculo nouum orbem nauigare cœperunt, referant, teste Cardano, præcisas quandoq; manus à Margaritifera Ostreis: imo & ab hoc edictum pietate plenum à Cæsare suo emanasse. Quo circa ne quis mentem Conchis inesse dicat, vt Plinium scripsisse putauit Rondeletius, cum Conchis omnibus tactus tantum sensus, atque gustatus parum exquisitus à natura attributus sit, aliorum omnium sensuum sint expertes, fatendum est oratoriè hæc à Plinio dicta, gnara propter illas se peti: verumque esse Conchas hæc vnionum feraces testam vtramque comprimere, si tangantur; quod etiam in alijs quibusdam Conchis obseruatum est. A piscibus quoque piscatoribus periculum impedit, quos canes marinos appellasse visus est Plinius his verbis: Inter scopulos maior pars inuenitur, sed in alto quoque comitantur marinis canibus, nec tamen aures feminatum arcentur. Meminere & nauigationum Indicarum scriptores piscium quos Tubarones & Hayos nuncupant Indi, magnam cladem apud Commorini caput (vbi Regia piscatio est) quotannis adferre Conchas quærentibus; maris quoq; violentiam multos absorbere. Hinc quotidiani mulierum ploratus super filiorum ac maritorum funere, cum tamen nec ideo piscationem omittant, partim ob Lusitanorum metum, à quibus impelluntur, partim ob pauperiem quam ita solantur, inducti lacri cupiditate, quæ nullam periculis considerationem adhibet, etiam summo alias in vitæ discrimine. Ob hæc itaq; pericula varij piscandi modi inuenti sunt, pro regionum diuersitate. Vt retibus olim capiebantur, audi Arrianum. Megasthenes, inquit, scribit Conchas, in quibus Margaritæ gignuntur, retibus capi circa Indiam. Gregarim autem multas in illo mari veluti apes depasci, regemque suum habere aut reginam, ac si contingat regem comprehendere à piscatoribus, facile reliquum etiam examen circumdari reti. At si rex effugerit, reliquas capi non posse, earum carnes Indos corrumpi sinere, offe ad ornatum vti. Quidam tradunt, inquit Plinius, sicut apibus, ita Concharum examinibus singulas magnitudine & vetustate præcipuas esse veluti duces, miræ ad cauendum solertia; has vrinantium cura peti, illis captis facile ceteras palantes retibus includi. Multo deinde obrutas sale in vasis fictilibus, exesa (alias erosa) carne omni nucleos quosdam corporum, hoc est vniones descidere in ima. Eadem Ælianus his verbis: Indica Margarita hoc modo capitur. Vbi est nomine Perimuda, cui eo tempore cum in Bactris Euciatides regnaret; Soras ex generis regij stirpe natus imperauit. hanc quidem ipsam ichtyophagi incoherentes Margaritas retibus in orbem circa litus amplissimum extensis, comprehendunt. Margaritifera Conchæ magnorum Stromborum similitudinem gerentes, gregarim nantant, & quemadmodum apum examina reges, sic eæ habent tum coloris, pulchritudine, tum magnitudine præstantes. Summa autem contentione vrinatores ideo certant ad capiendum gregis ducem, quod eo captum cunctum regem rectione orbatum, non loco se mouentem assequuntur. Quam diu quidem rex fugiendo elabi potest, sapienter eas regit & conseruat. Iam porro captas in paruulis dolijs sale condiunt: vbi cum contabuerit caro, & defluerit, Vnio solus relinquitur. Idem alibi: Bona tempestate & tranquillo mari Conchæ Margaritifera capiuntur: eas posteaquam piscatores comprehenderunt, ab illis Margaritæ libidinorum animorum illecebram eximunt. Si quis a latere Conchæ manum subijciat, facile à saxo auelli scribit Isidorus Characenus in descriptione Parthiæ. Hæc ferè veteres de capturæ ratione tradunt: recentiores alia. Ormus vrbs, inquit Ludouicus Romanus (tradam enim primum piscandi modum apud Orientales) in insula sita est. Procul illinc itinere dietum trium leguntur Conchæ, quæ pariunt Margaritas venustiores, grandioresq; ceteris baccis. Sunt ibi nonnulli qui piscatu Concharum victum quærunt. Hi venticymbis in mare iactum faciunt prægrandis saxi dependente fune: idque fit ab gemina cymbæ parte, vt vtrinque iactis in profundum lapidibus costabiliri navis non aliter, quam si in anchoris foret, possit. Firmata suo pondere cymba, alius cui id munus obtigit, in æquor facit funem saxo dependente. In navi media alius, mantica in pectus tergumq; dependente, alligato pedibus lapide, se vibrat in pelagus, subrusq; aquas vrinantium more natat: actusq; in profundum ad passus quindenos, tantisper vrinat, donec legerit Conchas, in quibus delirescunt Vniones ac Margaritæ, collectas manticæ indit: lapidemque protinus quo pedes grauabantur abijcit, funiq; innixus in superiora euadit. Quibus partim subscripsit partim & alia insuper addit Iohannes Hugo Linscothanus de Ormutianis Margaritis sic loquens: Eas vrinatores aquam decem aut viginti vinarum spacio subeuntes piscantur. Ostreis Margaritæ continentur, quæ maiores habent, supernatant aliquantulum; Minores

Contra Rondeletium.

Concharum sensus.

Canes marini.

Lib. 9. c. 35. Tubarones & Hayos piscis.

Retibus capiuntur.

De rebus Ind. lib. 8.

Lib. 15. de anim. cap. 8.

Li. 3. de reb. persic. 2.

Piscandi modus apud Orientales.

Nauig. Ind. Orient. c. 84.

Alioffar dictæ in fundo maris ferè reperiuntur. Vrinatores nudi ac cophino succincti eundem confestim implent, scaphisq; inferunt, paratis ad illum finem, in quibus dispositi, vrinatores exonerant. Ostreae mox in terram abiectæ soliq; siccandæ expositæ spontè reseratae baccas manifestant. Completa eius diei captura piscatores cuncti cum duce, militibus, coadiutoribus, & tutoribus regijs conueniunt, ipsamq; prædam diuidunt. Prima regi potio cedit, secunda duci & militibus, tertia leuitis, qui ibi claustrum habet, eamq; provinciam ad Christianam fidem perduxerunt, quarta vrinatoribus summa cum æquitatis distributiæ cura. Hæc ille. Æstiuo autem tempore hæc piscatio celebratur, apud Comromini caput. Similis fit piscatio prope insulam Dialaccia dictam, Coromandel, & Zeilam quam Andreas Corsalus Taprobanam putat antiquis dictam fuisse. Hanc idcirco singulis annis bis adeunt Mauri, aliæq; gentes quæ urbem Cael regi Coulami subiectam incolunt. Nec aliter piscantur in India maiori sita versus orientem. Hæc (teste M. Paulo Veneto) in regna quinque diuiditur, in primo eius regno nomine Var, inueniuntur Margaritæ in maxima multitudinc. Nam est ibi inter continentem & insulam quandam sinus maris ferme vaduosus; quippe qui in aliquibus locis profunditatem decem passuum, in quibusdam trium, & duorum, vbi leguntur Margaritæ. Conueniunt illic multi mercatores, adducunt res multas naues, magnas & paruas, & conducunt multos homines qui in profundum maris se dimittant, piscenturq; marinas Conchas, ex quibus vniones colliguntur. Porro piscatores illi quando aquam amplius ferre nequeunt, enatant; & rursus se præcipites dant in mare, quod per diem multis replicant vicibus. Sunt etiam in sinu illo grandes pisces, qui homines facile occiderent, nisi huic periculo succurreretur in hunc modum. Conducuntur à negotiatoribus magi quidam qui Abraiam dicuntur: & hi incantationibus suis, & diabolica arte coniurant pisces illos, vt neminem lædere possint. Nocte verò quando à negotiatoribus Margaritarum piscatio intermittitur, relaxant magis coniurationem suam, ne fures nocte sine periculo sese in mare demittant, & tollant Conchas cum Margaritis. Fit autem hæc Vnionum piscatio non per totum annum, sed duntaxat per Aprilem & Maium. Verùm in tantillo tempore colligitur immensa Margaritarum multitudo. Soluunt autem mercatores ex eis regi decimam partem: Magis verò tribuunt vigesimam partem & piscatoribus quoque commodam præbent mercedem. Cæterùm à medio Maii Margaritæ non inueniuntur amplius in illo loco: sed in alio quodam, qui trecentis miliaribus ab isto distat & ibi colliguntur per Septembrem & Octobrem. Vaschus Nunney (qui castella regis nomine magnam remotissimamque noui orbis partem occupauit) Chiapen & Tucumacum (regionum quarundam Noui Orbis ad meridiem regulos) retia habere & piscarijs Concharum Margaritas gignentium littora, pro prædijs, intellexit, quas tãquam è vitæ tranquilloq; mari litus æstu deferente, quò facilius ad earum stationes submergi queat. Et quò maiores Conchæ sunt, eò profundius inhabitant: minores verò, vt filia, propiores aquæ margini: minimæ vt neptes, supercilio viciniore degunt. Ad ima Cõchylia ad medietatem staturarum virilium, trium & quatuor interdum, descendunt. Ad filias aut neptes dimidio femore tenus & minus aliquando, subnatant: Quarum etiam post se datum à feris tempestatibus æquor, multitudinem in arena ab vndis proiectamq; in littus reperiunt, & in arena legunt, minutis baccis, vt narrat Petrus Martyr. Itaq; in vtraq; India aut vrinando capiuntur aut reti, qui postremus piscandi modus non vsque adeo laudatur: non quia paucas Conchas ita capiant (contrà enim euenit) sed quòd metus sit vbi tot capiuntur, mare sterile sciat aut paucas amplius producat. Narrant enim in Cubagua insula Occidentalis Indiae, cum reti annis aliquot cõtinuis magnam Concharum copiam cepissent, paucas post aliquot subsequentes annos apparuisse, nec tam celebrem vtilemq; fuisse piscationem. Circa autem insulas grandes Vcique dictas, quæ sitæ sunt vltra promontorium S. Sebastiani, satis copiosè inueniuntur Vniones. eos tamen non eximunt, vt in prædictis regionibus. Conchas enim quas è mari accepere, primùm coquunt, atque ita Vniones paruos magnosq; & rubros & multos accipiunt: certumq; est multos hic inueniri, maiorq; inde haberetur copia si rectè è Conchis eos eximere scirent, vt in alijs regionibus faciunt. Vbi Americus Vesputius testatur eas nisi benè maturi sint & cadant ex Conchis, non esse perfectas, & consumi paruo tempore, hocq; respectu habito debere colligi quando voluit excidere. Conchas margaritiferas piscandi modum, qui apud Scotos in vsu est, describens Boethius, ait: Sensus illis tam acutus inest, vt si altiore in littore astans vocem emisisset, aut lapillum quantumuis minutum in aquam conieceris, repente se subtrahentes subsidant vnuerse. Ea enim illis thesauri custodiendi naturalis indita est solertia, haud ignorantibus

Taprobanam.

Vt contra pisces se defendunt.

Tempus piscandi.

Cur non amplius resibus piscantur.

Piscatio apud Scotos. Cõcharum Margaritiferarum solertia.

Abus videlicet quanti sit pretij apud mortales, luxus ex foetu suo comparatus. Itaq; piscantes quoque id maximè obseruant, vt primo attractu testas coniunctas arctissimè detineant, protinus illis alioquin Vnionem euomituris. Quaterni aut quini humerorum tenus flumen ingressi, atque in orbem stantes, contum alterutra manu, quo firmiùs consistant, fundo fixum tenent. Inde oculis per aquæ limpiditatem prædas collustrantes, pedum digitis (nam manibus id fieri prohibet altitudo) testarum torturas placidè comprehendunt, atq; astantibus vacua manu excapiendas præbent. Hæc Boethius ex antiquis, vt apparet, mutuatus.

ORTVS. GENERATIO.

IN quot Concharum diuersis speciebus ab authoribus vniones nasci dicantur, & in qua parte, item quomodo generentur, age videamus. Res enim hæc cum sit difficilis & controuersa satis, diligenter à nobis examinanda est. Certum est in Concha margaritifera propriè dicta seu Matre Perlarum optimos atque plurimos nasci. Rondeletius ex Plinio in Concha echinata, quam postea depictam atque descriptam exhibebimus, Vniones reperiri testatur. Hic obiter annotat Zoographus, Plinium & Androsthenum de eadè planè Concha sentire ipsi videri, non de diuersis, vt putauit Rondeletius. Sic enim Plinius: Iuba tradit Arabicis (margaritis) Concham esse similem Pectini insecto (id est vt ille interpretatur, aliter quàm Rondeletius, nō secto, non cælato, & διήγλυπται γὰρ. ἀλλὰ λέϊον το ὄσρακον έχει, inquit Androsthene) hirsutam Echinorum modo. Pro quo Androsthene dixit, ὅτι δασύ το ὄσρακον έχει. Græcis enim δασύ hirsutum, non spissum significat. Addit & aliud ex Androsthene eodem loco translatum. Vnionem in carne ipsa esse grandini similem. Quamobrem dubitat Zoographus an rectè Rondeletius Plinij verba de Concha Echinata accipiat. Androsthene verò verba de Berberi: cum vel Plinium vel Iubam ex Androsthene sua mutuatum appareat, (vel contrà:) & cætera quidem rectè translata videntur, sicut & δασύ hirsutum: echinorum autem modo, de suo adiectum, quasi hirsuta aliter esse nequeant, nisi Echinorum modo rigeant. Nec est quod aliquis testam simul hirsutam læuem esse miretur: cum læuitas ad superficiem pertineat, hirsuties ad enascentem materiam. Sic & Mytolorum quorundam testa læuis hirsutaq; est. Sed cum Berberi Rondeletij hirsuta non sit, rem in medio diligenter existimandam relinquit. Interim Concham echinatham vocari, quam sic aptè Rondeletius à re ipsa vocauit, probat. An verò Plinij Concha hirsuta sit Echinorum modo, dubitat. Nascuntur Margaritæ, inquit Cardanus, ex Conchylijs rotundis nobiliores, sed tamen minus rotundæ: aliæ ignobiles rotundæ ex oblongis, quasi contraria ratione, striatum est genus vti umq; Conchyliorum, & in imo mari vocam ducit. Et rursus: Ignobile Margaritarum genus ex Nacaronibus (sic enim ostrea vocant longa: seu melius dicam Conchyliam quòd striata sint) nascitur. Bellonio Nacre de Perle Vulgo Gallicè appellatur Margaritifera Cochlea. Sed Nacaro Cardani alius videtur, cum Ostreum longum esse dicat, in quo reperiantur Vniones. Bellonij Nacra rotundior est, nec ferax Vnionum, Rondeletio affirmante: quare potius fuerit Berberi, quæ Cochlea est oblonga, & à Rōdeletio similiter Nacre de Perles vocatur Gallicè pro Matre Perlarum. Conchæ quæ torno fastigiatas in capite testas habent maculisq; asperas, apud Scotos magno numero in limpidissimis purissimisque amnibus, ac nullo vnquam limo turbidis, qua profundissimi sunt, reperiuntur, Margaritas concipere, vt Boethius tradit. Vniones, inquit Plinius in nostro mari reperiri solebant, crebrius circa Bosporum Thracium, ruffi ac parui, in Conchis quas Myas appellant. Minutos Vniones ex Mytolorum Conchis se extraxisse scribit Syluius Dalechampius ad ea verba Plinij: Ruffi & parui, in Cōchis quas Myas appellant; hoc adiecit scholiolum: Tales hodie reperiuntur in gelidissimis quibusdam Auernorum riuis & torrentibus. In riuiseriâ & fluuijs Musculos Mytulosuè aliquando Margaritas ferre audiuit Zoographus circa Horenbach Germaniæ oppidum. Chares Mytilinæus nasci quoque scribit in Concha simili Ostreo, quæ sit ἀδρὰ καὶ προμνηκὴ: id est plena, vel crassa & oblonga: carnem continens magnam albam & valde odoratam, videretur autem Berberi dictū alijs intelligere. In Acarnia quæ vocatur Pinna gignit Vniones teste Plinio. Theophrastus apud Athenæum nasci, in Ostreo Pinna simili, sed minore Margaritam tradit. In Pinnis quibusdam Indicis quæ in mari Orotignæ & insularum quæ in eo sunt, Chira videlicet, Chara & Procofi, inueniuntur, quarum descriptionem in capite

In quibus
Conchis ge-
nerentur.

Li. 9. c. 35

Concha e-
chinata cur
dicta.
Nobiliores
& ignobi-
liores vnde
Nacaro.

Cochlea
margaritife-
ra.

Myas.
Li. 9. c. 35.

Ex concha
simili ostreo.

Pinna.
Li. 9. c. 35.
Lib. 3.

de Pinnis trademus, nascuntur Vniones nō admodum boni laudatiq; coloris. Ruffi enim sunt, aut ex rubro nigricantes, & interdum nigri ferē. Inueniuntur & albi, sed non probantur. Hos tamen non negligūt Indi, vbi Pinnas has aperuerint. Præstantioribus enim Margaritis miscent, vt sic pondus & copiam augeant; veluti si quis tritico hordeum aut auenā misceat. Sed mercatores exercitati has fraudes facillē nouere: quo circa minoris emunt. In sua tamen specie rotunditate sua cum cæteris cerrant. Quod mirum multis videtur, cum Pinnæ sint oblongæ, & in alijs pinnis oblongi sæpius inueniantur, vt in rotundis Conchis seu Ostreis plerunque rotundi. Plinius Cochlearum Margaritiferarum multa genera esse scribit, cuiusmodi sunt, Pentadactyli, Melicembates, Echinophoræ & permultæ alia. Narrant & Cochleas Margaritas ferentes, & Muricis genus Orientale, margine seu labro in latum se protendente, roseo intus colore: Vidit Zoographus genus Conchæ Margaritiferae argento conclusum, speciem vsusq; poculi præbere: pede nimirum addito ex argento, & labris eodem intectis. Concha tota forma ferē nauiculam præ se fert, & interstitia quædam tabulatorum instar intrinsecus habet, in summo operculum membranæ instar obtendi audiuit: quæ sanè descriptio Conchæ Nautæ seu Nautili nostri alterius optimè cōgruit. Aelianus in India Margaritiferas Conchas magnis Strombis similes facit: Ex quibus liquiddō falli constat Rondeletium, qui asserit Vniones in bivaluibustantum Conchis gigni. Quocirca cum Plinio concludamus: non vnico in Conchæ genere nasci. sed testatorum, quæ Vniones habent, alia esse Strombode, alia bivaluia: quamuis in his frequenter inueniantur; in illis autem perquam rarō. In Ostrei carne eos gigni Androsthenes est author: Cardanus in testa: Plinius: Non semper, inquit, in media carne reperiuntur, sed alijs atque alijs locis. Vidimusque iam in extremis etiam marginibus veluti Concha exeuntes, & in quibusdam quaternos quinosque. Et: Crassescunt etiam in senectâ, Conchisque adhærescunt, nec ijs auelli queunt, nisi lima. Quibus vna tantum est facies, & ab ea rotunditas, auersis planicies, ob id tympana nominantur. Tympania hic quatuor syllabis legit. Græcè mauult in prima inflexione generis masculini τυμπανίαν, & προαλίαν, μαργαρίτεω dicere Zoographus. Cæterum quatuor aut quinque in vnica repletos Concha, non est mirum. In India enim cum Conchas aperiant, præter aliquot mediocris magnitudinis vniones inueniunt etiam multos veluti minuta grana, aut arenulas. Narrat Americus Vesputius se in quibusdam Ostreis Indicis centum & triginta, in quibusdam verò pauciores reperisse. Porro, quod ad eorum originem attinet, varia est super ea authorum sententia. Plinius sententiã refert. Verba eius adscribam: Has (Conchas) vbi genitalis anni stimulauerit horæ, pendentes se se quadam ossitatione, impleri rosido conceptu tradunt, grauidas postea eniti, partumque Concharum esse Margaritas pro qualitate rosis accepti: si purus influxerit, candorem conspici; si verò turbidus, & foetum sordescere, eundem pallere, & cœlo minante conceptum; ex eo quippe constare, cœlique eis (Manusc. cali quietis) maiorem sordiditatem esse, quàm maris: inde nubilū trahi colorem, aut pro claritate matutina serenum. Si tempestiuè fatientur, grandescere, & partus. Si fulguret, comprimi Conchas ac pro icuinij modo minui. Si verò & tonuerit, pauidas, ac repentè compressas, quæ vocant phylacem, efficere, speciem modò inani inflatam sine corpore; hos esse Concharum abortus. Hætenus Plinius, qui cum ijs, quæ ab Isidoro Characeno apud Athenæum dicuntur, non consentit. Sic enim scribit; Aiunt cum sæpe tonat, & imber largior effunditur, tum magis Pinnas concipere, Vnionesq; plurimos generari, & insignis magnitudinis. Hyeme in profundis maris gurgites pinnas demergi solitas; æstate verò adnatantes hiare noctu, diuque compressas; quotquot scopulis saxorumvè cauis sese affixerint, radices agere, & ibidem commorantes Vniones parere. His hæc continuo idem subiungit; Eisdem cibum capere, ac foetificare sui parte, quæ carni adhæret; huius etiam Conchæ ori adnasci, quem Pinnophylacem vocant paruo Cancro similem, brachijs in forfices bifidis, qui hospiti cibum curret; carnem ab ore veluti radicem quandam pertingere ad Concham vsque mediã, iuxta quã Vnio genitus in solida Conchæ parte augetur, & alitur quamdiu adnexus fuerit; cum verò abscissuram gemmam caro subnascens mollior præfectam à Concha separauerit, amplecti quidem & retinere seiunctam, verum nihil alere præterea, sed læuiorem, nitidiorem, puriorem efficere. Ex quibus patet Margaritam partum Concharum esse, non autem concipi ex rore, vt Plinius tradit, & eum imitatus Solinus. Conchæ, inquit, sunt, in quibus hoc genus lapidum requiritur, quæ certo anni tempore luxuriante conceptu, sicut rorem velut maritum, cuius desiderio hiant. Et cum lunares maximè liquuntur aspergines, escitatione quadam hauriunt humorem concupitum. Sic concipiunt, grauidæq; fiunt, & de

Cochlea
Margariti-
fera.

Nautili de-
scriptio.

Qua Con-
cha parte.
lib. 9. c. 35.

Multi in v-
na Concha.

Generandi
modus.

lib. 9. c. 35.
Ex rore.

Lib. 3.
Quando plu-
res genera-
tur.

Non nasci
ex rore.
Cap. 56.

A laginæ qualitate reddunt habitus Vnionum. Nam si purum fuerit, quod acceperint, candidant orbiculi lapillorum, si turbidum, aut pallore languescunt, aut ruffo innubilantur. Ita magis de cælo, quam de mari partus habent. Denique quoties excipiunt matutini aeris semen, fit clarius Margaritum: quoties vespere, fit obscurus. Quantoq; magis hauserit, tanto magis proficit lapidum magnitudo. Si repente micauerit coruscatio, intempestiuo metu comprimuntur: clausæq; subita formidine vitia contrahunt abortiua. Aut enim per paruuli sunt scrupuli, aut inanes. Conchis ipsis inest sensus, partus suos maculari timent, cumq; flagrantioribus radijs excanduerit dies, ne fuscantur lapides solis calore, subsidunt: & se profundis ingurgitant, vt ab æstu vindicentur. Huic tamen providentiæ, (videtur quippiam deesse) ætatis opitulatur. Nam candor senectâ disperit: & grandescunt Conchis grandescunt Margaritæ. Hucusq; Solinus, ex quo hæc Marcellinus: Testæ rore grauidæ Margaritas edunt minutas, binas, aut ternas: vel Vniones sic appellatas, quod eius terræ (eiusmodi) Conchulæ singulas aliquoties pariunt, sed maiores, idq; inditium est æthereæ potius deriuatione, quam laginis pelagi horum oriri foetus, & vesci: quod guttæ matutini roris iisdem infusæ, claros efficiunt lapillos, & teretes: vespertini verò fluxuosos contra & rutilos, & maculosos interdum. Minima autem vel magna, pro qualitate haustum figurantur casibus variatis. Concussæ verò sæpissimè metu fulgurum inanescunt, aut debilia pariunt, aut certè vitij defluunt abortiuis. Hæc ille. Sed quæ de fulgure cum Solino ait, non conueniunt cum ijs, quæ Aelianus, & Iohannes Tzetzes scribunt. Ille enim ait Margaritam maris foeturam esse, & ex quorundam opinione ad partum deduci, cum in apertas Cōchas fulgura affusserint: hic autem eorum opinionem recitat, qui ex fulgure nasci putant, conglobarique statim cum fulgur in Conchas eiusmodi hiantes fulserit: versus eius hi sunt de Margaritarum generatione:

Ex fulgure.
Chel. II.

375.

Δίτις δὲ λόγους λέγουσι τῆς μαργαροποιίας
 Οὐς μὲν γὰρ τῶν λέγουσιν ἐξ ἀστραπῆς γενᾶσθαι,
 Οὐς δὲ μοι πάλιν λέγουσιν ἐπὶ χειρὸς τοῦ.
 Καὶ πρῶτον μοι κατὰ κοῦς τῆς ἀστραπῆς μαργάρους,
 Φασὶ τινὲς τὰ ὄστρεα ταῦτα τὰ τῶν μαργάρων
 Τὰς πτύχας ἀναπνεύσαντα, μένειν κλειωμένα.
 Τῆς ἀστραπῆς σκηψάσης δὲ μίση πτύχων ἐκείνων,
 Ἔπειτα γὰρ ἐφ' ἑλῶ ἀβαθῆ τῶν θάλασσαν ἐκείνην
 Ἐυθὺς σφαιροῦσθαι κατ' ἀνὰ τὰ ὄστρεα, μαργάρους. Id est.
 Duplicem autem rationem tradunt Margaritarum generationis,
 Aliquas enim harum dicunt ex fulgure nasci,
 Aliquas autem rursus mihi dicunt manu fabricatas,
 Et primum mihi audi fulguris Margaritas,
 Auidi quidam Ostrea hac Margaritarum
 Plicas cum explicauerint, manere aperta.
 Fulgure enim irradiante medium plicarum illarum,
 (Esse enim dixi non profundum mare illud)
 Statim rotundare per se Ostrea Margaritas.

Refutatio de
rore, & fulgure.

Lib. 9. c. 35.

Verum utraque hac opinio, sic facile conuellitur. Quomodo ad Ostreas peruenire roscidus aer potest, si altius in mari immersæ sint, quam decē, & duodecim orgyas, ad quas vix ipsi solares radij penetrare possunt, sanè proditum est Conchas eas, quæ in profundo maris degunt producere Margaritas maiores, quæ in maris superficie minores, cum contrauenire deberet, si huic opinioni credamus. Plinius præcipuū candorem custodire pelago altius mersas, quam vt penetrent radij tradit. In quē locum hæc Massarius. Videtur, inquit Plinius, ex verbis, quæ paulò supra tetulit, sibi ipsi contradicere: nam si Conchæ hæc Margarititerq; altius, & in profundo maris stabulentur, vt hic libro tricesimo tertio testatur, vbi ait: Vt iam minùs temerarium videatur è profundo maris petere Margaritas, tanto nocentiores fecimus terras: quo pacto tanto aquæ intervallo pendentes sese quadam oscitatione impleri roscido conceptu, & pro qualitate roris accepti Vniones candidi, & sordidi atque pallentes fieri poterunt? Propterea cum in fundo maris Conchas degere secundum naturam sit, censeo Margaritas neq; concipi, neq; eiusmodi qualitates roscido humore suscipere: sed ex carne sua generari, qualitatesq; eiusmodi eius per etatē accidere. Hæc ille; cui Cardanus ad stipulatur. Fabulosum, inquit, eas ex cæli rore cōcipere. Itē Rondeletius superiora Plinij verba cū recitasset de generatione Margaritarū, & Concharū earundem falsam esse opinio-

Ex carne generari.

*Nō esse par-
tus Ostreorū.*

*Piscis colū-
bus.*

*Alia refu-
tatio non na-
sci ex rore.*

*Hist. Ind. lib.
19. c. 8.*

*Conciliatio
opinionum.
L. 2. de gem-
mis ca. 14.*

*Fulgure non
nasci.*

*Chel. II.
375.
Tzetziis opi-
nio.*

opinionem, quam tradidit Plinius, confirmat: nimirum Margaritas esse Concharum par-
tus, & ex rosco succo generari. Etenim, inquit, testa silicea intacta omnia spontè, & non
ab alijs procreantur: neque aliud quicquam procreant. Neque idem partus à diuersis
editur, quemadmodum Vniones à diuersis specie Conchis, siue Ostreis. Adde quod om-
nia, quæ procreant, stas quæque temporibus foetus suos concipiunt, & emittunt in lu-
cem, cum in varijs Ostreis aliquando Vniones reperiantur; aliquando nulli: modò hoc
tempore, modò illo. Aegyptij hodiè externis mercatoribus in Aegyptum, proficiscenti-
bus, narrant de pisce columbo, quem orbem vocauimus, eadem ferè quæ Plinius de Con-
chis Margaritiferis, eum scilicet ore hianse rorem excipere, ex quo deinde Vniones effi-
ciat. Sed fabulosa sunt ista, neque enim vnquam in eiusmodi pisce inuenti sunt Vniones,
neq; ros haustus non posset non in Ventriculo immutari, & concoqui, vel vnà cum excre-
mentis alijs excerni. Hactenus ille. Nauigatores isti Indici alias rationes adiungunt, quò
minus credant lapillos hosce ex rore nasci, in Concha vna plures reperiuntur, non planè
eiusdem magnitudinis: coloris, formæque: quò fieri debuisset, si ex rore generarentur.
Et cum tradant ex puro rore candidos nasci, ac nitidos, ex turbido verò pallecentes, nec
tanto splendore nitoreque præditos, quam nobis dabunt rationem opinionis huius asser-
tores nigrarum Margaritarum, aut aliorum colorum? Nam Gonzalvus Quietus tradit
se Margaritas habuisse colore nigras, vt est carbo: fuluas, splendentes, vt aurum, sine splē-
dore, seu obscuras, coagmentatas densasq; ad cæruleum vergentes colorem; item ad viri-
dem, & alijs coloribus præditas. Quidam ex recentioribus, vt antiquos cum iunioribus
concilient, originis diuersitatem dissimili earum genesi acceptam referunt, non autem au-
torum ignauia, aut oscitantia. Nec enim video, inquit Franciscanus Rueus, cur cui-
quam mirum videri debeat, si pro diuersa coeli constitutione illarum generatio variet.
Quid namque prohibet aliter nasci eas, quæ ab Erythraeo mari, quæve à Taprobana, &
Toidis, vel etiam ab Arabia petuntur littoribus? secus autem quæ à Paria vicinisq; Au-
strinis, vel etiam Occiduis septentrionalibusque Oceanis ab edoctis vtrarijs solertissima
petuntur arte. Proinde Plinium rerum naturalium peritissimum nullius inscitia, aut ne-
gligentia insimulandum censeo, quòd de Margaritarum natalijs aliter scripserit, quam
Austinarum, Occiduarumque nuper inuentarum regionum lustratores, quorum moni-
menta prætereo, ne prolixior sim. Sat namque nobis in præsentiarum fuerit apud omnes
conuenire, Conchas pro sua ætate, ac magnitudine maiores, pro toris verò (appetente
genitali tempore) concepti puritate, vel obscuritate generosiores, vel ignobiliores eniti.
Qua ratione vberiore cum cœliaca natura, quam cum æquorea cōsensum, & cognā-
tionem obtinuisse manifestum puto. Hæc ille, cuius conciliatio nullius planè apud me est
momenti. Nam quamuis in quibusdam rebus regionum, & locorum diuersitas diuersos
generandi modos proferat: tamen rationes prædictæ non patiuntur Margaritas è rore na-
sci: quemadmodum neque à fulgure, quòd reprobauit Iohannes Tzetzes, asserens, puta-
re se in mari generari lapillos quosdam, qui cum in Concham ceciderint huius testæ leui-
tate nitoreve acquirere splendorem, sicque fieri Vniones: versus eius clarioris doctrina
gratia adferam:

Εγὼ τὸ φυσικὸν ματρὸς τῆς ἀστραπῆς ἐστὶν ὡ
Ἐγγιστα μύθων δὲ δοκῶ τὸ ἐξ ἰχωρῶν πάλιν.
Λέγο δὲ ἐπιπλωθὰ λασσαν εἶναι καθαρῶταίτω,
καὶ τὰς ἐκείσε λίαντας ποιεῖν ἀργυροχρῶες.
καὶ λίπη τῶν ὀσρέων δὲ τούτων τῶν μαργαρίδων,
τυγχάνειν ἀργυροχρῶα, καὶ χρῶας τῆς μαργαρω
ὄσαι δὲ λίαντας ἐν τῷ πύσσει τῶν ὀσρέων,
γίνονται διαυγέστεροι τῶν λοιπῶν ὀσρέων
καὶ σίλψιν δὲ λαμβανουσι, καὶ μαργαροὶ καλοῦνται. Id est.
Ego autem illud naturale fulguris non tollero,
Finitimum fabulis autem arbitror illud ex sanie (rore) rursus.
Dico autem illic mare esse purissimum,
Et illic lapillos facere argentei coloris.
Et putamina verò Concharum, harum Margaritarum.
Quotquot autem lapilli intra ceciderint Conchas,
Fiunt splendidiores leuore Concharum
Et splendorem accipiunt atque Vniones vocantur.

Sed hæc opinio, quamvis magis prædictis probabilis videatur, necdum recipienda videtur. Nam in Concharum carne interdum inuentos Vniones cum legimus, rotunditate insigni, & splendore. Igitur penetrare carnem quamvis mollem non possunt. Præterea testis Concharum plurimos adnatos fuisse cernimus: vnde Cardanus non admodum ineptè testis Margaritas originem trahere suspicatur his verbis: Generari Margaritas in testa, non in carne, substantiæ primùm similitudo ostendit. Visa est etiam Margarita testæ suæ iuncta: & ob id testæ earum intus inæquales sunt. Margaritæ ipsæ forma diuersa, pleræque: rari en ad rotunditatem vergunt: & quo maiores fuerint, referunt eo limbo esse propinquiores: & alibi: Vidi ego nuper frustum matricis, in quo plures Vniones intus concreti erant, non secus, ac lapidum coagmentis (quæ rochas, id est, conos, à figura vocant) gemmæ. Nam profundiores aliæ, aliæ altiores, rotundæ, planæ, informes, veluti in cinere castanæ, ita in matrice sepultæ erant. Verisimile igitur est, postquam ab initio tam facilè auelluntur, expressum liquorem è testa veluti guttas in rotundam formam cogi. Inde facta additione ex eodem lento humore per corrices augeri, atque concrefcere, demum forsan electas alia Ostrea producere: veluti piscium oua pisces. Et utcumque sit prægrauatas magnitudine testas illas spontè eijcere. Non sunt tamen Margaritæ duritia lapidea; neque scio quicquam quod in animali durius oriatur Vmblicis marinis. Hactenus Cardanus. Androsthenei Rondeletius assentitur: is autem apud Athenæum, ait τοὶ λίθοι ἐν τῇ σαρκὶ τῆς Ὀστρείου γίνονται, ὡς ἐπὶ ἐν τοῖς σὺντοῖς πλωτὰ χάλυζα, id est, in carne Ostreis gigni Vnionem, quemadmodum in suam carne grandinem. Idem Iuba tradit referente Plinio, Arabicis Conchas esse similem pectini insecto, hirsutam Echinorum modo, ipsum Vnionem carnis grandini similem. Hanc nos senrentiam ruemur, & Indorum auctoritate confirmabimus, præsertim qui Cubaguam insulam incolunt. Hi enim Vniones in Conchis eo nasci modo tradunt, quo oua in Gallinis. Nam in gallinis grandiora propeque matura foramini propinqua sunt, vt excludantur citius ijs, qui minora sunt minusque; matura, & in vteri interioribus recundita. Ita quoque Ostrea hæc Margaritas ferunt magnas prope testarum ora, paruas interius magis, vt mirum non scripserit Plinius, partum Ostrearum Vnionem esse. Quidam non ineptè lapidum in diuersis animalibus nascentium generationi comparant horum originem. Inter quos est Rondeletius, & Alexander Benedictus, qui sic scripsit: Vidimus lapides ex vesica eiectos magnitudine oui gallinæ: quos paulatim viscosa materia obducta, veluti in crustas varij interdum coloris, igneus calor indurauit: atque ita increfcere sensim traduntur. Margaritæ etiam in Conchis eo modo fieri traduntur, gemmarum varjos veluti in cæpis cortices torno detegentibus. Et Rondeletius: Eadem ratione, inquit, arbitror Vnionem in Conchis concrefcere, qua grandinem in porcis, calculum in renibus, vel vesica. Quo anno hæc scriberemus, mortuus est quidam, cui in altero rene erat lapillus tot particulis constans, quot in rene venularum erant ramuli, quarum particularum lapilli, extremum veluti caput marmoris rotundi, & candidi frustulū referebat, vel Margaritæ maiusculæ figuram, & splendorem, id ex pituita vitrea concretum fuisse existimo. Quare nec mirum si in Ostreis, & Conchis senescentibus Vniones reperiantur. Talia Rondeletius: Mollis est vnio in aqua & vbi ex ea eximitur, indurescit veluti corallum, vt referunt navigationum Indicarum scriptores. Idque est, quod his verbis dixit Plinius: In aqua mollis Vnio protinus durefcit. In mari del Sur dicto scribit Gonzalvus Ouiedus inueniri Vniones centrum pyri formæ, antequam vnus rotunda. Incolæ Cubaguæ insulæ, quæ in Occidentali India sita est, asserunt Ostrea Margaritas ferentia certis temporibus producere certum humorem rubrum, & sanguineum in tanta copia, vt tingant, & intuibent aquam eodem colore. Nemo tamen rectè existimabit hunc humorem esse materiam, ex qua fiant Margaritæ, quia in nullo alio loco, vbi Margaritæ abundant, hoc obseruarum legi. Certum autem est succum aliquem clarum tenacemque esse. Illud quoque refert ad harum γίνεσθαι, quod Androsthene in descriptione Parthiæ tradit apud Athenæum. Pinnarum, quæ in alto degunt clarissimos esse Vniones, puriores, grandiores: contra illarum, quæ per æquoris summa fluitant, & sursum euehuntur minores, colorisque; nubili, quia solis radijs percutiantur. Quæ etiam Plinius de vnionibus in Conchis Margariferis nascentibus confirmat his verbis: Miror ipso tantum eos cælo gaudere, sole rubescere, candoremque perdere, vt corpus humanum. Quare præcipuum custodiunt pelagiæ aliud mersæ, quam vt penetrant radij. Non etiam illud, inquit Aelianus, mesugit, auulsis his lapidibus (vnionibus è Conchis) quasi redemptionis pretio persoluto, Conchas liberas dimitti, iterumque Vniones renasci. Quod si priusquam lapis eximitur huius alitrix bestia moriatur, vnâ cum carne putrefcere, & perire dicitur.

Refutatio
opinionis
Tzetza.

Cardani opinio
è testis
ostreis.

Androsthenei
opinio.

Lib. 3.

Li. 9. c. 35.

Generari vt
oua.

Comparatio.

Lib. 32. de
car. mor. ca.

34.

Grando, vt
in porcis concrefcit.

Molles in
mari Margaritæ.

Materia vnionum.

Lib. 3.

Lib. 9. cap.

35.

N A T V R A.

Aceto dis-
solvuntur.
Lib. 8. c. 3.

Vt dissol-
uantur.

Non liquan-
tur.

Liquari,
qua dicantur.

EX historijs, quas infrà recitabimus, cùm de luxu agemus, liquet Margaritæ aceto dissolui. Vnde Pausanias: Τα μαργαρά ἀπόλυσα ὑπὸ τῆ δ' ἕβου: dixit. Vitruvius. Acetivis dissipat, & dissolvit ovum, plumbum, æs, item Margaritam. Et obscurus quidam: Margaritæ velut testa oui aceto mollescunt, & resoluuntur. Distillantur etiam, & colliquantur, quæ lapidea sunt, inquit Cardanus, sed molliora, vt Margaritæ, coralli, Smaragdi. Vt ergo Margaritæ dissolvas (nam hoc propono, quia expertum est) ipsas integras lava, succumque limonum bis, aut ter cola, inde merge, & soli expone in quinque aut sex diebus colliquantur, vt mellis, quod ad substantiam attinet, similitudinem referant. Ego si hoc olim novissem, diues paucis diebus euasissem. Hoc enim intellecto, quod nuper scivi, atq; alio secreto, quod experientia didici, poteram sex millia coronatorum in quadraginta, vel paulò pluribus diebus superlucrari. Existimo, sed non sum expertus, aceto distillato eas etiam posse liquari. Paucis adiectis etiam aurum his dissolui posse affirmant. Huc vsque Cardanus. Zoographus dum hæc scriberet Vniones aliquot perexiguos filo æneo infertos aceto satis aspero ad dies decem maceravit. Vnde emolliti quidem sunt, & friabiles facti, præsertim superficie: pars inferior durior quidem remansit, sed & ipsa digitis atteri poterat, in fundo vasis arenosa asperitas videbatur, sicut in matulis calculosorum. Emolluntur igitur aceto, & resoluuntur Vniones, non liquantur, aut contabescunt. Nam quæ propriè liquari dicuntur, siue per se vi caloris, ea tota in liquorem abeunt: sedimentum enim, vt dixi, arenosum in fundo relinquunt, vel totæ potiùs in arenam resolutæ subsident, si tempore longiore nimirum relinquuntur. Acetum distillatum vim pristinam, sicut saporem odorè, ve seruat: vt proculdubio eadem omnia, quæ non distillatum, præstet: sed purius subtiliusque est. Zoographus ante multos annos in cineribus distillatum, ter repetita distillatione acetum, seruat. Non vehemētius tamen inde, quàm acetum aliquod acre antè distillationem, factum ipsi videtur. Quocirca Cleopatraz Margaritam tam citò dissolui potuisse valde miramur. Acerrimum sanè illud acetum fuisse oportet, quale in nostris regionibus, non reperitur. Conchas quasdam (rugatas Rondeletij, vel similes) artifices alibi, vt Venetijs, superficie externa, qua fusca, & aspera est, præmollita nimirum aliquo liquore, l'ixiuio acrisortè, ita expoliunt, vt pulcherrimè niteant. Cochleæ calata testa, inquit Rondeletius, in acetomacerata, superiore veluti cute, vel crusta spoliatur, redditurq; Cochleæ Margaritifere modo splendens, nitida, & Vnionis modo colorata. Et Syluius ait: Dissoluuntur aceto fortipræsertim distillato, vel succo limonum (pro eo inquit Zoographus, nobis succum berberis accipere licebit) Margaritæ, testæ ouorum, lapides renum, vesicæ, corallum vtrumq; ea post siccata promptè friantur. Sed aliud est dissolui, aliud friabile reddi.

D E N O M I N A T A.

Margaritari-
us.

Lib. 32.
cap. 11.

MARGARITARIUS est negotiator, mangoq; Margaritarum, apud Firmicum. Calepinus μαργαριτέμπορον exponit Græcè Potest etiã dici Græcè μαργαριτεύς, vt πορφύρευς. Margaritifera qui fert Margaritæ. Plinius: Concharum genera inter quæ & Margaritifere Cochleæ. Apud Lexicographos inuenio ἀμαργαρος Margaritis carens; sed sine auctore.

H I E R O G L Y P H I C A.

Symbolica.

Insomnium.

Lib. 41.
Lachryma-
rum sym-
bolum.

Mαργαριται δηλοειν δακρυων ροον, id est, Margaritæ denunciant lachrymarum fluxum. Senarius est Onirocritus apud Suidam. Visos in somnis Vniones lachrymarum profluuium portendere tradiderunt Artemidorus, & alij. Inde Pierius Valerianus in Hieroglyphicis Vniones, vel Concham eorum pro lachrymarum simbolo accepit: fortè quòd lachrymarum guttæ, Vniones magnitudine, perspicuitate, & orbe suo referant. Cumq; eiusmodi somnium aliquando ipsi contigisset, resq; postmodum subsecuta esset, hoc versu meminit:

*Visus eram niueos manibus tractare lapillos,
Vnio in his latis gemma inimica viros.*

Vniones,

Vniones, teste eodem, qui nihil præter nitorem, & leuorem ostendunt, significant venustatem. Idcirco Veneri in ornatu inter cæteras gemmas Vniones præcipuè debent putari: virtior enim paulò ex reliquis gemmis ornatus, Vnionum plane fœmineus est. Cæsarem Veneri generici ex Vnionibus Britannicis thoracem consecrasset Plinius refert. In Euangelio Margarita significat præmium, quod rectè facientibus offertur, vt idem tradit. Sed rectiùs verbum Dei mihi exposuisse videtur Clemens Alexandrinus his verbis: Maximi autem pretij Margarita mundum muliebrem per summam lasciuiam mirandum in modum inuasit: ea autem nascitur in quodam Ostreo pinnis non ab similibus magnitudo autem eius est, quantus permagnus piscis oculus: nec pudet miseris totum suum studiũ in hoc Ostreo ponere, cum eis liceat sancta ornari gemma, nempe verbo Dei quod vtiq; scriptura appellauit Margaritam, qui est pellucidus, & purus Iesus, qui est in carne cõtemplator oculus, qui est ratio, qui perspicuus, per quẽ caro est pretiosa, quæ aqua regeneratur. Illud .n. Ostreum in aqua natum carnem contegit: ex ea autem Margarita concipitur. Saluator noster apud Matthæum: Ne detis quod sanctum est canibus, neq; proieceritis Margaritas vestras ante porcos: ne quando hi conculcent eas pedibus suis, & illi versi in vos lacerent vos. Et rursus: Simile est regnum cœlorum homini negotiatori, quærenti bonas Margaritas: qui cum inuenisset vnã preciosam Margaritam, abiens vendidit omnia quæ possidebat, & mercatus est illam. *Εν πολλοῖς γὰρ, ἰνὸν κληρονομασίαις τοῖς μικροῖς ὁ θεὸς, ἐν δὲ πολλῇ τῇ τῶν ἐχθρῶν ἀγρᾷ ὁ καλλιχθὺς ἐκλάμψει.* Id est, inter multas paruas Margaritas, vnã resplendet præ cæteris, & in læcunda piscium venatione Callychthus.

Venustas.

Lib. 9. c. 35.

Præmiũ rectè facientibus.

Padag. li. 2.

c. 12.

Verbum Dei.

Cap. 7.

Matth. c. 13.

Strom. 1.

M O R A L I A.

SANCTISSIMA Virgo, & mater Dei nostri perquam appositè Margaritæ assimilatur. Etenim vt Margarita inter cæteras gemmas candore, claritate, perspicuitate, rotunditate, vnitæque vnde vnio vocatur, præcipua habetur, & cor roborat; syncope, & animi defectum curat: ita etiam hæc sanctissima Virgo immaculata verè candida est propter puritatem, & vrginitatem, clara propter honestatem, perspicua, ac respiciens propter veritatem: eius enim intima videri poterant: rotunda propter obedientiã bonorumq; operum celebritatem: vnica, & præcæteris præcipua, propter singularem ac eximiam sanctitatem. Animum addit timidis peccatoribus. & tremorem, tristitiãq; ne damnati moriantur, pellit. Rectè itaq; sapuit, qui inuenta tam pretiosa Margarita, omnia bona sua vendidit. Ideoq; dicitur Virgo singularis: vnã columba.

S. Virgo

Margarita

similis.

Cant. 6.

L E G E S.

VLPPIANVS Digestorum nono ad legem Aquiliam, ita inquit: Si maritus vxori Margaritas extricatas dedisset in vsu, easq; inscio viro perforasset, vt pertufis in linea (filo) vteretur, tenetur lege Aquilia. Sed apertius alibi: Si linea Margaritarum surrepta sit, dicendus est nuerus. Cælius Rhodiginus. Extricatos, inquit Vniones, vnicuique consultis dici opinantur, perpolitos, & ab genitiuis maculis depuratos. Adrianus Turnebus libenter assentitur Accusatio, vt extricatæ sint Margaritæ, quæ lineis intricatæ non sunt, sed extra lineam, & tricam per se separatæ sint: extricatas enim Iurisconsultus, opponere videtur ijs, quæ in linea habeantur. Robertus Cõstantinus extricatas interpretatur, non pertufas, nec in linea, *ἀπολλυμένας*. Scribitur in lege Seia. Seia Vnionem cum hyacinthis legauit: postea Vnionem soluit, nec vllum mortis tempore inter ornamenta sua Vnionem reliquit: quæ situm est, an hæres æstimationem rei, quæ in hæreditate non est, præstare debeat.

Diges. de fur.

lib. 47.

Extricati

Vniones,

quæ.

Aduers. lib.

27. c. 31.

ff de aur. &

arg.

EPIGRAMMATA.

Lib. 8. Epigram.

GELLIA Vniones tam perditè diligebat, vt negaret se amplius victuram, si eos ammitteret: Martialis igitur optat hocce epigrammate manus furaces Annæi Sereni: vt Vnionibus subreptis, Gellia occidat:

*Non per mystica sacra Dindymenes,
Nec per Niliaca bouem iuuenta,
Nullos deniq; per deos, deasq;
Iurat Gellia: sed per Vniones.
Hos amplectitur, hos deosculatur:
Hos fratres vocat, & vocat sorores:
Hos natis amat acrius duobus.
His si quo careat misella casu,
Victuram negat esse se nec horam.
Eheu quàm bene nunc, Papyriane,
Annæi faceret manus Sereni.*

Hoc alio Epigrammate à Lino Pædagogo liberto Posthumillæ, qui tantæ erat apud Patro nam gratiæ, vt ei committeretur gemmæ concubini totum penus, Poeta idem gemino poscit, & cùm videatur velle pueros, petit Vniones:

*Crimina Line Pædagoge turba,
Rerum quem dominum vocat suarum;
Et credis cui Posthumilla diues
Gemma, aurea, vina, concubinas:
Sic se perpetua fide probatum,
Nulli non tua præferat patrona:
Succurras misero precor furori,
Et serues aliquando negligenter
Illos qui malè cor meum perurunt:
Quos & noctibus, & diebus opto
In nostro cupidus sinu videre,
Formosos, niueos, pares, gemellos,
Grandes non pueros, sed Vniones.*

Poeta
men.

Acumen poetæ ex eo est, quòd ad exitum vsq; Epigrammatis habet lectorem suspensum, quasi petiturus sit concubinos, cùm tandem petat Vniones.

EPI THE TA.

MARGARITA Indica, fulgens, apud Rauisium textorem. His & alia ex locis, & notis electionis, & præstantiorum addere licet. Iulius Cæsar Scaliger.

*Aut Vniones lucidos, graues, grandes;
Quos dira collo fert hyænarugoso.*

P R O V E R B I A.

Si tanti vitrum, quanti Margaritum. D. Hieronymus in epistola quadã ad Demetriadem virginem: solent miseri parentes, & nõ plenæ fidei Christiani, deformes, & aliquo membro debiles filias, quia dignos generos non inueniunt, virginitati tradere: si tanti, vt dicitur, vitrũ, quanti Margaritum. Vtitur eodem prouerbio idem Hieronymus cõplurculis alibi locis: vsurpatur & à Tertulliano in libello ad Martyres. Hoc edicto sũma rerũ inæqualitas significabatur. Si tanto studio curas, vt viuat corpus, quàm est dãda opera, quòd viuat animus. Si nihil nõ facis quo placeas homini principi, quãto magis enitendũ, vt placeas principi Deo? Si tãtis sudoribus parãtur opes periture, vel vsu, vel fuito, cur nõ magis incũbimus, vt cælestes opes adcumulemus? In his & huiusmodi locus erit prouerbio.

Creta

A *Creta notare* prouerbialis locutio est, pro eo quod est approbare: & carbone notare, quod est damnare. Propterea quod Pythagoras aiebat id, quod esset colore cādido, ad boni naturam pertinere: quod atro, mali. Ad hanc formam pertinet etiā illud *Vnionē signare*, quod sapius apud autores est, pro eo quod est inter felicia prosperaq; numerare: ductum à veteri superstitione, quæ vnumquemq; anni diē missis totidem in vnam, aut vt apud Scythias, in pharethram, calculis signabat: quem arbitrabantur prosperum abiisse, candido calculo, aut creta: quem egregiè felicem, Vnionē: contrā quem inauspicatum, nigro lapillo notabant. Hæc omnia author adagiorum.

ELECTIO.

P RÆFERVNTVR, inquit Franciscus Rueus, candidissimæ, lucidissimæ, rotundissimæ, læuissimæ, & minimi ponderis: maximè autem si natura perforatæ sint, Margaritæ. Verùm ridiculum est aliquas à natura perforatas inueniri. Nescio cur etiam præferat leuissimas, cum Plinius magis ponderosas laudare visus sit his verbis: Dos omnis in cādore, magnitudine, orbe, leuore, pondere haud prōptis, idest, vt exponit Dalechāpius, haud inuentu facilibus, eximijs illis præstantiæ notis omnibus in vnico vnionē rebus, quibus sanè verbis omnes laudes Margaritarum complexus quàm breuissime est. Eodē loco: In candore ipso, inquit, magna differentia, clarior in rubro mari repertus. Indicus specularium lapidum squamas assimilat, alias magnitudine præcellēs. Summa laus coloris est exaluminatos vocari, & procerioribus sua gratia est, Elenchos appellant fastigata longitudine, alabastrorum figura in pleniorē orbem desinentes. Hoc loco exaluminatos interpretatur quaqua versus sine fusco nitentes, & pellucidos, & ad aluminis colorē accedentes, quod optimum cēsetur, cum candidissimum est teste Dioscoride. Color igitur non omnibus idem, qui & penes regiones admodum differt, vt etiam magnitudo. Nā circa Bosporum Thracicum ruffi sunt, & patui. In Acarnia coloris marmorei. In Britannia decolorēs. In amni apud Volgesum montem in Lotheringia nō admodū splendidi, Vnde fit vt penes regiones locaq; in quibus nascuntur, eorū laudes his verbis profecutus sit Aelianus: Optimus Indicus, & in mari rubro procreatus existimator. Idem in Occiduo Oceano, vbi existit Britannia, nascitur: sed is magis tului coloris est, minusq; splendidus. Iuba in Bosporo etiam Iteto nasci scribit, qui & Britannicis inferiores sint, & cum Indicis, & Erythræis nullo modo comparandi. Hodie quoq; optimi censentur Vniones Orientales, atq; inter hos, ij qui inter Ormutium, & Bassoram in sinu Persico inueniuntur. Qui inter insulam Seylan, & Comorini caput habentur, cedunt his pterio, & à peritioribus facilè cognoscuntur; item qui circa Insulas Borneo, & Aynon inueniuntur, vtilioris etiam pretij sunt. Itaq; Ormutianæ cæteris præstantiores iudicantur Orientalibus. His etiam cedunt splendore, & claritate qui ex Occidentali India portantur. Nā Orientales lumine sincero illustres sunt. Occidentalibus tristis quædam & nebulosa sinceritas inest. Ideo illis pretium maius. Habet tamen etiam Occidentalis ora quosdam qui non cedunt Orientalibus; sed admodum paucos. Ponderosi quoq; commendatiores. Pondus ad hoc æui, inquit Plinius, semiuncia, pauci singulis scrupulis excessere. Ex Indicis nunc ponderosissimi pendere visi sunt centum sexaginta grana hordei, siliquas triginta & viginti septem siliquas. Maximos duos possedit Cleopatra Aegypti regina per manus Orientis regum sibi traditos. Rex Bornei oui anserini magnitudine. Margaritæ magnitudine parue nucis auellane, quam leptocaryon vocant Greci, & egregiè rotundæ nominantur apud Heliodorum. Ad hæc multum confert maturitas. Aliant enim quo maturiores sint, eo albiores, & magis splendidas esse, translucidas, minusq; referre colorem Conchæ, qui aliquando arcum terè cælestem refert variantibus pro diuerso ad lucem posito coloribus, rutilo, cæruleo, subuiridi. Iaque Americus Vesputius, sic de Vnionum maturitate ad regem suum scribit: Nouerit maietas vestra, quod nisi permaturi, sint, & à Conchylis, in quibus gignuntur, per se se excidant, omnino perfecti nō sunt quinimò in breui, vt sapius expertus sum, emarcescunt, & in nihil redacti sunt. Cum verò maturi fuerint, in Ostrea ipsa inter carnes, præter id quod catribus ipsis hæteant, se separant: huiusmodi optimi sunt. Hæc ille. Addit etiam inter probitatis notas Iohannes Fregosus, si facilè in aceto liquefiant. Refert etiam ex qua Concha exemptæ sint Nam quæ in India Occidentali in Pinnarū quodam genere nascuntur, turbido sunt colore, obscuro, ruffo, & quamuis candidæ quædam in his inueniantur, tamen non cōmendantur. Inter Conchas optimæ habentur læues, & albæ, quales pro Conchis Margariteris exhibuimus.

Creta notare
& carbone
quid. Vnionē
signare.

Li. 2. de gemm.
c. 13.

Lib. 9. c. 35.

Indici nota.

Exaluminatos.

Li. 5. c. 123.

Colore variant.

Lib. 15. de animal. c. 8.

Orientales.

Ex Occidentali Indaa.

A pondere.

Cleopatra vniones.

Aethyop. 2.

A maturitate.

P R E T I V M.

PLINIVS cū de luxuria, quæ ex mari petitur, dixisset: Principium ergo, inquit, columenq; omnium rerum pretij Margaritæ tenent. Alibi proximum adamanti apud suos Romanos Indicis Arabicisq; Margaritis statuit. Et alio rursus in loco: Linū, inquit, quod ignibus non absumitur, in desertis Indiæ cū inuentū est, æquat pretia excellentium Margaritarum. Androsthene scripsit in Asia (nam locus erit pretij æquus æstimator) Persidæ, & alijs Oriētis regionibus tāti vniones pretij fuisse, vt pari auro repēderentur. Megasthenes, teste Arriano, tradit apud Indos ter tanto auri purissimi (nā hoc Indi quoq; fodiunt) pondere æstimari, *ἕκασται τρις ἀσίου πρὸς χρυσίου τὸ ἀπέρθοι*. Arabiæ (audi Pliniū) feliciter mare quā cōtinens est: ex illo namq; Margaritas mittit: minimaq; cōputatione milies centena millia sestertium annis omnibus India, & Seres peninsula illa imperio nostro adimunt. Tāto nobis diliciæ, & fæminę constāt. Quota enim portio ex illis ad Deos quoque iam vti ad inferos pertinet? Alexander Seuerus teste Aelio Lampridio gemmas sibi oblatas vendidit. Et cū quidam legatus Vniones duos vxori eius per ipsum obrulisset magni ponderis, & inusitatae mensuræ, vendi eos iussit: qui cū pretium non inuenirent, ne exemplum malum à regina nasceretur, si eo vteretur quod emi non posset, in auribus Veneris eos dicauit. Cæsar, vt scribit Suetonius, ante alias dilexit Marci Bruti matrem Seruiliam, cui primo suo consulatu sexagies sestertium Margaritam mercatus est. Quod hic dicitur de Margarita sexagies sestertium coempta, fidem facit dicto Pliniano de Margarita Cleopatrarum centies sestertium æstimata, id est, aureis ducentis quinquaginta millibus. Budæus, cū inquireret, an id verum esse potuerit, sic rationem ducebat, Dotem omnem Margaritarum, vt Plinius inquit, & gemmarij nostri confirmant, in candore, in magnitudine, & orbiculari forma, in Igore, & pondere esse scimus. Candorem nostri nitorem Indicum intelligunt. Quare in Vnionum indicatione omnia hæc obseruant. Cū hæc proderem, percunctatus sum à gemmario quodam primi nominis mihi familiari, quem vidisset vnquam pretiosissimum Vnionem, quantum pendere meminisset. Cū de hoc verba faceremus, & ille trecentarios se vidisse respondisset, idq; vt memorabili in præcipua bonitate commemoraret, inter sermonem aduenit gemmarius alter, qui dixit pridie se vnū tenuisse quadraginta ceratia pendentem. Hoc enim verbo in gemmis appendendis venitur, quod infra à nobis exponetur. Is igitur cum rei pernoscentis cupidū me videret, ait se postridie in eum, ostensurum in manibus inclusoris, aut vascularij, qui illigandum cum monili conduxerat. Ea die ad constitutam horam non affui. tertio die cū venissem ad eum, comperi ab inclusore redditum, cæterum eum esse in dactylotheca principali, tribus aureorum millibus emptum, auellanæ magnitudine, orbiculatum, eximie pulchritudinis, pondere, vt dixi, quadragenarium. Ab alio gemmario audiui vnā se Margaritam tenuisse, exquisita bonitate, pondere tricenariam, quatuor millibus aureorum emptam à duce Bourboniana Ludouici regis vndecimi filia. Et paulò post: Sed Plinius de Vnionibus loquens, Pondus, inquit, hoc æui semenciæ pauci singulis scrupulis excessere. Hoc pondo sex & octoginta ceratia, & bessem ceratij æquat, cū in vncia centum & sexaginta sint ceratia, & viginti in drachma. Non mirum igitur est, si Vnio omnis æui maximus, & omni dote probitatis præstantissimus, tanti ætate æstimatus est, qua mundus auro, & argento exuperabat. Et rursus paulò infra, cū ea Plinij verba adduxisset, quæ nos iam citauimus, hæc subdit. Ergo cū eo tempore Vnionum inter gemmas prima, aut certè secunda esset indicatura, tuncq; rerum pretia ad summum licitationis peruenissent, & ille Cleopatrarum Vnio pondere altero tanto præstaret, quem pretiosissimum memoriæ nostræ Vnionem gemmarum institores meminerunt, atque eo amplius scrupulo: non abhorre à fide puto tanti æstimatum esse: simul quod omnibus numeris commendationis absolutus erat, simul quod ad culmen probationis, & primatū peruenerat, & ita inclaruerat fama, vt natura specimen sui fecisse in duabus Margaritis æstimaretur, vt ex Plinio apparet. Huius pretij ratio sic arbitror iniri potest. Quam ex illo gemmario quærerem, quāti ex formula æstimaretur plurimo Margarita, quæ pondere quaternaria, & qualitate prima esset: triginta, inquit, anteis eiusmodi emptā vidimus. Quid octonariam, inquam, eiusdem notæ quanti æstimares? ait minimum ducentis. Cū ulterius rogitando per accessiones pergerem, ita respondit, vt intelligerem accessionem pretij deinceps ex pondere, non ex numero, sed proportionem fieri: vt quomodo duplicando

*Li. 9. c. 35.**Lib. 37. c. 4.**Lib. 8.**Vniones venditi ab Imperatore.**Vniones donati.**Li. 2. de ass.**Margarita insignis ponderis.**Pondus.**Cleopatra gemma pretij ratio.*

quando ponere supradicto octonaria Margarita paulò minus septuplex quaternaria æstimatione facta esset: sic in duodenaria, & vicenaria, & vltioribus maiore deinceps maiorq; rursum versus incremento pretium aufereretur. Qua ratione si pretiũ Plinianæ statuamus, in immensum quoddam pretium abibit taxatio. Maius fortasse miraculũ sit Cæsarem centum quinquaginta millibus Vnionem vnum emisse, vt adulteræ donaret. Hactenus Budæus. Porro Vnionem Cleopatrz ad monetam suam Lusitanicam computans Fregolus, ait valuisse ducenta quinquaginta millia ducatorum. Iohannes Hugo Linschottanus Vnionem perfectum ex omni parte, quã splendoris, quã luminis sine puteolis, spherica forma, aut in pyri speciem probè tornata, qui lati vnus ducatum vnum ferè valere à gemmarijs est edoctus. Atq; hinc, inquit, cõputatio deducetur, vt in adamante, carbunculo, & smaragdo, ablata semper pretij parte, pro vitiorum, aut puteolorum, aliarumq; improbitatum nota Constituta ergo ritè æstimatione pondus ipsum reputa, ac tum procedes in pretio, eodem planè modo, quo in rubinis, & adamante fieri assolet. Etenim Margaritarum lineas, ita æstimabis, si maiores, ac elegãtiores plures sint; non improabis; nam ob multitudinem pares esse non possunt, ac bonitate maiorum facilè minorum prauitas vincitur; sin è contra appareant, tum, quod aiunt, ex inanibus paleis trituram frumenti feceris. Mirantur itinerum Indicorum scriptores, non maioris apud nos Europæos Margaritas esse pretij, quàm sunt, cum magni sint apud Ormutanos, vnde per diuersas terras ad nos adferuntur. Ceterum Ormutijs, cribris ex bractea factis Margaritæ venduntur, rotundis ea sunt foraminibus, in quæ distincta vicissitudine quadam subeunt foraminum: etenim alia grandiora sunt, alia minora, octo ferè in species diuisa, ex quibus baccz, quæ cadunt, diuersa item pretia nanciscuntur. Minutz illæ, siue Margaritarum quisquiliz Alioffar dictæ ad vnciaz pondus venduntur, & à Pharmacopolis, Venetijs allatæ emuntur, parui in India pretij. Pharmacopolæ nostri, inquit, Zoographus, Vnionum minimorum vilissimorumq; vnciam emere se aiunt denarijs argenteis octonis. Elegantiorum verò quibus ad virginum, & matronarum ornamenta quædam, vestium dico, & tænearum, aut mitrarum, aurifabri vtuntur, vncia denarijs ferè quadraginta octo venit. Hæc ille. Vniones exigui autem in Aethyopia tanti sunt quanti aurum.

*Navig. in
Ind. Orient.
cap. 91.*

*Pretia ex
cribrorũ fo-
raminibus.
Alioffar.*

V T P O L I A N T V R.

VETVSTATE, & continua gestatione pondus coloremq; mutari, & pretium vilescere notum est: idq; Plinius non ignorauit. Alexander Polyhistor, & Sudines senescere eos putant, coloremq; mutare, atteriq; nisi sedulo habeantur Pondus nullis remedijs restitui potest, sed nitore. Indi in oriza non nihil contusa cum sale fricant aliquamdiu, vnde perpetuus decor ille, & eximia claritas. Auerroes Arabs magni nominis philosophus, & medicus scribit, si dentur comedendæ colubis, clariores, & puriores reddi: sed occidendas esse statim vbi deglutierint; diutius. n. in ventriculis detentas, pondere, & pretio imminui, plusq; damni, quàm lucri accipere. In Bohemiæ fluuio, qui pagũ Hussinetz alluit inuentas Margaritas in Conchis quibusdam immaturas accolæ aliquando anatibus deuorandas præbent, & vbi aluo reddiderint, splendidiore colligunt. Cum eximi debent, cauent ne aëre tangantur, & illico ore excipiunt. Salua enim ablutz constantiùs splendorem seruant. Fit insuper interdum, vt maculam quandam in superficie habeat vnio, aut pilulum, aut aliud quippiam, quod splendorem pretiumq; diminuat. Ideo gemmarij tunicam primam Vnionis auferunt, habet enim plures tunicas, siue cortices, vt cepæ, veluti dictum est. Sed gemmarius, qui hoc opus aggreditur certus esse debet tunicas interiores maculis, aut pilis carere, quod facilè cognoscet, si Vnionem digiti summis, solis splendori lucido cælo opponat, nam ita omnia vitia facilè videbit, veluti sunt rimæ: quandoque enim rupti Vniones sunt parte interna, cum foris summæ sint probitatis, quamuis ad naturalem primumque nitorem, nunquam redigi possint. Quod & Aelianus docuit his verbis: suaptè natura rotundus, & læuis est, probèq; circumscriptus: si quem ex eis velis affabrè aliter quàm natos est ex polire, is artificium prodit: non enim cedit, sed asper fit, & se fraudibus atq; insidijs ad speciem indicat attentati.

*Cur vile-
scant.
Li. 9. c. 35.*

*Pondus non
restituatur.
Vt nitore re-
stituatur.*

*Vt pilus au-
feratur.*

*Vnionis cor-
tices.*

*Naturalis
nitore non re-
stituatur.*

VT ADVLTERENTVR.

Chel. II.
375.
Vniones
manu facti
formatique.

IOHANNES Tzetzes Vniones factitios τυπωτής, id est, formatos vocat, atque χειροποίητες, id est, manu factas, his versibus:

Τῆς τυπωτῆς δὲ μάνθανε νυνὲ καὶ χειροποίητης
Τὸ σιδηροῦ τυπᾶριον εἰς σφαίρωσιν μαργάρων
Κρατῶν, καὶ ὀβελίσκων δὲ, ὅσις θηρᾶ μαργάρους,
Εἰσέρχεται, καὶ τιθῆσιν ἔγγιστα πρὸς ὄσρεον
Τὸ σιδηροῦ τυπᾶριον, τῷ δ' ὀβελίσκῳ νύττει
Τὸ ὄσρεον, ἐκρέει, δὲ τὸ ὡς ἐχώρηκε τετυκ.
Ὅπερ χεῖρ ἐν και τυπῶθεν, μαργάρου τῆξιν φέρει. id est.
Formatas autem disce nunc, atque manu factas.
Ferrum quoddam formatorium in rotunditatem Margaritarum
Tenens, atque veru quicumque venatur Margaritas,
Ingreditur, atque ponit propè Ostreum,
Ferrum impressorium, veru autem pungit
Ostreum, effluit autem quippiam veluti sanies ex hoc,
Quod fustum, atque formatum Margarita coagulum fert.

Et paulò post:

Καὶ τεχνικῆς ἐπίσταμαι μαργάρους ἢ μαργάρων,
Μικροὺς μαργάρους θραύοντες, καὶ λίοντες ἐν γὰρ τέχνῃ
Ἄλλας σφαίρους μεζύνας.
Et artificiosas scio Margaritas ex Margaritis,
Paruas Margaritas frangentes, atque resoluentes arte,
Alias rotundant maiores.

Lib. 3. de
vita Apoll.

Mutuatus autem hæc videtur Tzetzes ex Philostrato; non satis plenè tamen. Quare ipsa Philostrati verba, Zenobio Acciolo interprete, ad Græcum exemplar à Zoographo emendata ponemus: Dignum quoque, inquit, existimaui, quæ de altero Margaritarum genere (arte factis scilicet: nam naturales calculos in Conchis quibusdā albæ testæ, circa Byblum paruum Indiæ insulam reperiri, qui in Ostreis illis locum cordis obtineant, paulò ante dixerat) traduntur, non prætermittere: quandoquidem nec ipsi Apollonio res visa est leuis, sed auditu iucunda, & mirabilium omnium mirabilissima. Nam qua parte insula pelagus respicit, immensa est maris altitudo. Fert autem Ostreum in testa alba (ἐν ἐλευτέρῳ λευκῷ) quadam pinguedine referta. Lapidem autem nullum producit. Inde maris tranquillitatem obseruant, & aquæ superficiem etiam ipsi olei effusione læuigant. Tum ad Ostrea capiendâ ingreditur aliquis, ita instructus paratusq; , sicut qui spongas colligunt. Est autem ei ferreus later (πλινθίς σιδηρᾶ, non πλινθος, vt interpres legisse videtur. Est autem πλινθίς vt quidam dicunt scapellum quo sementarij vtuntur ad aquandam, & poliendam laterum scabritiem: vel, vt alij interpretantur δοκίς, id est, pugio maior, & quadratus instar trabis. Alij asserculum esse putant, vel tabulam, qua mulieres lanam vellentes vtuntur, Gybertus Longolius,) & alabastrum vnguenti: atque ita propè Ostrea confidens Indus vnguento, quasi esca ad fallendū vtitur: namque illo perfusa Ostrea sese aperientia inebriantur. Tunc ferreo stylo perforata quasi sanie quandam emittunt. Hanc venator ferreo latere excipit: qui in varias multiplicesque formas concuatus est; ea verò postmodum sanies lapidescit: atque in modum naturalis Margaritæ albus ille sanguis obdurefcit. Et hæc est, quæ ex rubio mari colligitur Margarita. Huic autem venationis generi etiam Arabes intendunt, ex opposito maris habitantes, hæc Philostratus. Cæterum, quòd Tzetzes scribat ex Margaritis confractis fingi Vniones, non mirum videtur, cum Cardanus scribat è Concharum testis fieri his verbis: Non læuis est luci seplasia, cum ex Concha Margaritarum pulcherrimi fingantur Vniones. Adeo autem rectè fraus hæc succedit, quòd nec a gemmarijs dignoscuntur: color, splendor, substantia, pondus respondent. Sunt qui etiam ex duobus frustis ob Conchæ tenuitatem Vniones conficiunt. Dum hæc scriberem lis agebatur de Margarita sexaginta octo aureis empta à gemmario, quæ ex Concha facta erat: pretium æstimationis aurei ducenti. Sperabant imponere Germanis, aut Gallis: quòd ingenio, & arte minus valeant, Idem albi: Nuper, inquit, inuentum est, quòd vidi, vt Margaritæ fiant adeo veris similes splendore, vt si forma, quæ solum dimidium orbem implet, non obstarer

πλινθίς
quid.

Lib. 7. de
var.
Ex Concha-
rum testis.

Lib. 10. de
var. rer.

asperitas

asperitas quædam omnino pro veris atq; optimis eis assimilarentur. Quoniam solum iuxta litus maris effici illas posse affirmabat (qui hanc artem callebat) solumq; vere: & hemicycli, vt dixi, forma: coniectura assequor ex lapidibus Astacorum, aut Pagurorum, vel eius generis illas confici. Coquebat autem eas cum aqua. Liquorem circumponens illum à quo tam splendidæ euaderent. Certè si rotundæ pro dimidijs fieri possent, etiam ipsos gemmarios fallerent: quando & nunc egregia opera inserantur. Quod verò optimum est, tardè senescunt, multis annis splendorem seruantes. Leues sunt & etiam pondere ipso parum à nativis differunt. Cum verò peteret centum coronatos, vt doceret, non tanti hoc existimaui, vt doceret fallere. Sed constat originem hoc adulterinum à talcho ducere. Conchas palustres aliqui in acri lixiuio coquunt, donec nigri earum cortices separari possint: reliquum album contundunt, & rore inter Pentecosten, & Augustum collecto distillatoq; excipiunt, subigunt, & globulos minutos formant, pertunduntque acicula, & filo insertos ad solem indurant. Margaritæ oculi labracis à Kiranide nominantur: vnde arbitror esse qui ex humore crystallino oculorum piscium quorundam, vt potè albo, solido, rotundo, & magnitudine mediocres Margaritas referente, eas mentiantur. Fieri enim posse putant, vt præparatione aliqua translucidus is humor reddatur, sicuti in vivo erant pisce. Nam & Antonius Mizaldus Margaritas, sic fingere docet: Accipe, inquit, candidos lapillos ex capitibus, & oculis piscium: quos munda, sicca, puluera, & agitat, despurmatisque ouorum alluminibus excipe, misce, ac tam diu moue, donec fiat veluti mala, & spissamentum: ex quo Vnionum corpuscula, dum recès, & tractabilis est materia effinge, & seta sailla, vt fiat, foramen, transfige, cum demum resiccata coque in lacte vaccino, & secreto loco procul à sole, & puluere iterum sicca, donec perfectam duritiem induerint. Videbis, quòd placuisse queat. Massarius scribit suo tempore Murianenses vitrearios Vniones adulterasse; primum Vniones vitreos vacuos, sed tràslucidos fecisse, deinde materia impleffe, qua splèdidi, & Vnionum coloris redderentur in tantum, vt vix à veris Vnionibus discerni possent. Quapropter fuisse decem virorum decreto vetitos. Sunt & fossiles quædam, & subterraneæ Margaritæ crystalli fatura teste Aeliano. Aiunt in Cambaia esse qui gemmas, & Vniones faciunt, quos veros putares; sed quomodo, nondum scitur. Possent etiam quispiam rudioris semina lithospermi vendere pro Vnionibus, qui hæc Plinij consideret: Inter omnes, inquit, herbas lithospermo nihil admirabilius. Aliqui ægonychon vocant, alij Diospyron, alij Heracleon. Herba quincuncialis (quinque caulibus maufc.) folijs duplo maioribus, quàm rutæ, ramulis furculosis, crassitudine iunci: gerit iuxta folia singulas veluti barbudas, & earum in cacuminibus lapillos candore, & rotunditate Margaritarum, magnitudine cicetis, duritia verò lapidea. Ipsi qua pediculis adhæreant, cauernulas habet & intus semen. Nasçitur, & in Italia; sed laudatissimum in Creta. Nec quicquam inter herbas maiore quidem miraculo aspexi. Tantus est decor velut aurificum arte alterius inter folia candicantibus Margaritis: tam exquisita difficultas lapidis ex herba nascentis.

Ex oculis cærorum.

Ex Concharũ palustrũ testis.

Oculi labracis.

Ex oculis piscium.

Memor. cent.

I.

Ex vitro.

Margaritæ fossiles.

Li 27. c. 11.

Lithospermi forma.

VSVS IN MEDICINA.

MEDICORVM qui medicamentis suis Margaritas miscere cupiunt, interest scire, qualesnam accipere debeant. Sunt enim perforatæ, & non perforatæ. Perforatas natura præferri cæteris, quòd per foramen excrementis sint purgati, non bene putat Syluius, vnaq; cum eo alij doctissimi viri. Nam omnes perforantur arte, idque magna ex parte in Babylonia, quò ex Ormutio alijsq; Indiæ vicinis regionibus deferuntur. Syluaticus, quæ ad remedia requiruntur, nõ perforatas intelligi scribit. Esse & obscuras quædam subcitrinas non perforatas, quæ perforatis æquipollent. Idcirco eligendas esse claras, & albas; obscuras, & quasi albidas, hoc est pallidas non esse miscendas medicamentis. Marturæ, inquit Albertus, splendent & translucidæ sunt ad ornatũ eligendæ: minus maturas aliqui in medicina præferunt. In iunioribus Conchis repertæ meliores sunt: hodie in Bohemia immaturæ medicis sunt vsu: maturæ autè, & splendent annulis includuntur. Zoographus tradit pharmacopolas cõpositionibus quibusdã medicis addere Margaritas minutas, phrygonibus inutiles, & feminarum desiderijs ineptas. Sed Serapio Margaritæ, inquit, eligendæ sunt maiusculæ, claræ, læues, non angulosæ. Frigidæ, & siccæ sunt in secundo gradu cum pauca subtilitate secundum Rasin: quod verius videretur, quàm quòd Isaac Eben Amiã scribit, in omnibus qualitatibus primis eas temperatas esse. Desiccant humiditates. Dissoluuntur,

Perforatas malè præferri.

Vbi perforatur.

Immaturæ quibus ex vsu.

Quæ eligenda.

cur,

Margaritarum vis, & semperies.

Ad cordis affectus.

Succedanem.

Oleum ex vnionibus. Demed. vet. & non. dia. loq. 7.

Calx Margaritarum, ut fiat. Lib. 2. Alch. tract. 1. Lignor Margaritarum.

tur, & linitur baras (baras, vel albaras Arabicè, est leuce Græcorum, idest, vitiligo profundior, Manardò) cum eis statim eam abolerit. Quod si quis sodam (idest capitis dolorem) patiatur, propter dilatationem neruorum opticorum, & fiat caputpurgium cum ista aqua, statim sanator. Oculorum humiditates desiccant: roborant enim neruos per quos humiditas ad oculos defluit: eorumque obscuritatem albedinem (nubeculas) & sordes emendant. Quidam ad hæc vitia tenuissimo earum puluere vtuntur, quæ oculis inspergunt. (Ego hinc puluerem alicui aquæ immiscerem, (& collyriū faciunt, vires, spiritus, cor & omnes corporis partes principes recreant; quod humiditates earum redundantes absumant. Antidotis viscerum admisceri, ait Serapio, ac vim eorum augere: sanguinem enim tenuiorem reddere. Corroborare: quamobrem conuenire in eius debilitate, tremore aliisque symptomatibus, quæ melancholicis affectibus superuenire solent, vt sunt timores, & cardialgia: sanguinem enim crassum, & sæculentum clarificare, Margaritæ, inquit Auicenna, similes sunt carabe (electro) natura, & luciditate; sed efficaciores ad roborandum, quàm carabe; & inest eis proprietas valde magna, & libro de virtutibus cordis, cor confirmare ait: quibus alij addunt putredini, circa hoc viscus nobilissimum existenti resistere: & quia frigidi, & siccifunt, febricitantium remedijs adhiberi. Vnde non mirum est à vulgaribus pestiferisq; morbis defendere. Diarhœis, licenterijs, ac sanguinis fluxui nimio, vt menstruorum quoque non parum conferre. In locum earum, inquit rursus Serapio, succedere potest tantundem, & dimidium ponderis, è Conchis earum magnis, & splendidis: vt pro drachma Margaritarum Cõchæ partis, scilicet interioris, quæ sola splendet, sesquidrachma. Ex Græcis antiquis pauci earum meminere. Ingrediuntur Vniones in compositione antidoti aurei Alexandrini descripti ab Actuario. Perforati, & non perforati, emplastro ad cordis syncopen, & imbecillitatem corporis apud Nicolaum Myrepsum. Galenus, & Dioscorides nullam inier medicamenta horum mentionem, quod sciam, faciunt. Recentiores duas antidotos habet Pharmacopæi Diamargaritum frigidum, & calidum: quarum prior frequentiori in vsu est: atque alia, quæ manus Christi perlata dicitur. Solent Pharmacopæi in marmoreo mortario in puluerem redigere, ne aliquid, vel coloris, vel substantiæ, vel saporis ingrati à metallico contrahant. His dentes albidiores fieri traditum est: sed idem testæ Concharum, & Ostreorum, in quibus inueniuntur, præstant. Ex eis autem oleum confici docet Iohannes Guinterius Andernacus: Primum in puluerem, inquit, rediguntur, & vitro oris angustius induuntur, perfundunturque aceto distillato optimo, ita vt ad duos digitos supereminere: deinde in cineres calidos ponuntur, donec soluantur: postea quod solutum est in balneo extillatur ad siccitatem vsque, & super calcem hæc Vnionum aqua pluuialis stillatitia funditur, rursusque distillatur, dum omnis humor emanarit: tunc iterum affunditur recens aqua, rursusque distillatur, dum omnis humor emanarit: tunc iterum affunditur recēs aqua stillatitia, rursusque detrahitur, vt antea: atque is labor ter quaterve repetitur, quo ad nihil aceti subesse percipiatur, tãdem puluis, siue calx Vnionum, aut in loco humido supra marmor dissoluitur, aut ex spiritu vini maceratur, distillaturque donec in liquorem olei instar redigatur: cuius grana sena ex humore aliquo ad resolutionem neruorum, conuulsionem, marcorem senilem, & pbrenitidem dantur: corpus sanum conseruat: læsum pristini sanitati restituit: lac muliebrem emendat, augetque naturalium partium vitia, & semen corrigat: abscissibus vlcibusq; exedentibus, cancro, & hæmorrhoidibus medetur. Calcem Margaritarum hoc modo parandam docet Andreas Libavius: Margaritæ aceto præmacerata, & friabiles factæ, potissimum tamen limonum distillatione, rectius calcinantur iusto igne reuerberij, in quo interdum etiam ad rubedinem vsque detinentur: indeque in læuorem durcuntur. Liquorem perlarum idem sic fieri iubet: Margaritas, inquit, macera aceto forti, donec fiant friabiles. Tritas cum oui albo compoue in globulos, quos calcina in reuerberio. Subtilitatem extrahe per vini spiritum. Quod non exit, calcina denuo. Spiritum abstractum coagula in alcali, quod solue per deliquium; & vt soluatur facilius, torre ad ignem probe, posteaque læuiga exactissimè. Sed variant artifices admodum in magisterio perlarum, vt ibidem annotat Libavius. Quidam acetum destillatū exasperant sale ammoniaco. Hoc pulueri perlarum affundunt ad quatuor digitos. Locant in balnei digestionem. Inde destillatur acetum. Affunditur aliud vsque ad octiduum. Destillatur puluis, edulcoratur. Sed hoc vt liqueat calcinandus est, quanquam ab alijs etiam sine calcinatione per spiritum duntaxat vini extrahatur particulatim de more; & quod non exit, id corrodūt iterum aceto, subtiliantq; donec totum pondus traductum, & attenuatum sit, abstracto per distillationem lentam spiritu, tostus puluis læuigatur, & soluitur. Dicitur peculiari cum aceto, quod radiatum dixerit, in hunc modum confecisse: è tartaro calcinato per acetum distillatum extractum

trahe alcali. Extractionem distilla per retortam bis in arena, primùm mediocri igni, donec aquositas exierit. Si materia quasi intumescit, mutato receptaculo, auge ignem. Prodit radicatum. Hoc Margaritis affunde ad duos digitos. Solue, solutionem coagula. Pulverem læuiga, & per deliquium in cella solue. Antequam autem læuiges, quater edulcora eum aqua stillatitia fontana. Thomas Mousetus in epistola ad Monauium improbat calcinationem per acetum, quòd eius vis nequeat elui. Sed si addatur calcinatio per ignem, nihil virium eius poterit remanere, præsertim cum etiam empyreuma eluatur. Ipse præscribit talem modum: Tufas Margaritas in pulverem impalpabilem læuiga. Extrahe vini spiritu nobilissimo ad quinque digitos affuso, & digere in balneo per mensem, donec coloretur spiritus. Tunc transfunde eum, reponetq; alium, & procede eodem modo, donec non coloretur amplius. Coagula, & coagulatum aqua destillata ter ablue. Hæc potius est extractio essentialis, quàm magisterium. Consultius autem est, si perlæ sunt puræ, & nobiles, magisterio uti, & totas exaltare. Neque enim videtur opus esse extractione essentiali, cum sint extractum naturale, nisi tamen impuritates adhæreant. Pro aceto vsurpant alij succum limoniorum destillatum, & berberum clarificatum, vel aquam salis gemmæ, vel spiritum vini alcalisatum. Sed ut diffuant in liquorem, calcinatione, & læuigatione opus erit. Illis in pulverem duntaxat rediguntur, hæc ille.

*Calcinatio
per acetum
improbata.*

VSUS IN VARIIS. LVXVS.

MARGARITAS inquit Plinius Romæ in promiscuum, & frequetem vsum venisse, Alexandria in ditionem redacta: priuùm autem cepisse circa Syllana tempora minutas, & viles Fenestella tradit, manifesto errore, cum Aelius Silius Iugurthino bello Vnionum nomen impositum maximè grandibus Margaritis prodatur. Et hoc tamen æternæ propè possessionis est. Sequitur hæredem, in mancipatum venit, ut prædium aliquod. His magnam veteres exercere luxuriam atque nefandam, non modò in ornatu, ac vestibus sumptuosissimis sceminarum, sed etiam in splendidissimis conuiujs, ut ex his tribus exemplis, quæ narrat Plinius, licet intelligere, Lollia Paulina dico, Cleopatraz, & Clodij Tragoedi Aclopi filij: Lolliam Paulinam, inquit, quæ fuit Cai principis matrona, ne serio quidè aut solenni ceremoniarum aliquo apparatu, sed mediocrium etiam sponsalium coena, vidi Smaragdis Margaritisque opertam, alterno textu fulgentibus, toto capite, crinibus, spiris, auribus, collo, manibus digitisque: quæ sùma quadringentis sestertiùm (alias H. S. & similiter in sequentibus ter) colligebat: ipsam confestim paratam nuncupationem tabulis probare. Nec dona prodigi principis fuerant, sed auitæ opes, prouinciarum scilicet spolijs partæ. Hic est rapinarum exitus: hoc fuit quare M. Lollius infamatus regum muneribus in toto oriente, interdicta amicitia à Caio Cæsare Augusti filio, venenum biberet, ut neptis eius, cccc. sestertiùm opera spectaretur ad lucernas. Computet nunc aliquis ex altera parte, quantum Curius, aut Fabricius in triumphis tulerint: imagnetur illorum fercula ex altera parte Lollia, vnam imperij mulierculam accubantem: non illos curru detractos, quàm in hoc vicisse malit. Nec hæc suuma luxuriæ exempla sunt. Duo fuere maximi Vniones per omnem æuam, vtrumque possedit Cleopatra, Aegypti reginarum nouissima, per manus Orientalis regum sibi traditos. Hæc cum exquisitis quotidie Antonius saginaretur epulis, superbo simul ac procaci fastu, ut regina meretrix, lautitiam eius omnem apparatusq; obrectans, quærente eo quid altrui magnificentia possit, respondit, vna se coena centies sestertiùm absumpturam. Cupiebat discere Antonius, sed fieri posse non arbitrabatur. Ergo sponsionibus factis, postero die quo iudicium agebatur, magnificam alias coenam, ne dies periret, sed quotidianam Antonius apposuit, irridenti computationemq; expostulanti. At illa corollarium id esse, consumpturamque se ea in coena taxationem confirmans, solamq; se centies sestertiùm coenaturam, inferri mensam secundam iussit. Ex præcepto ministri vnum tantum vas ante eam posuere aceti, cuius asperitas visque in tabem Margaritis resoluit. Gerebat auribus tum maximè singulare illud, & verè vnicum naturæ opus. Itaque expectante Antonio, quidnam esset actura, detractum alterum misit, & liquefactum absorbit. Iniecit alteri manum L. Plancus iudex sponsionis eius, eum quoq; paranti simili modo absumere, victumq; Antonium pronunciauit homine irato. Comitetur fama Vnionis eius partem, capta illa tantæ quæstionis victrice dissectum, ut esset in vtrisque Veneris auribus Romæ in Pantheo dimidia eorum coena. Non ferent tamen hanc palmam, spoliabunturque etiam luxuriæ gloria. Prior id fecerat Romæ in Vnionibus magnæ taxationis Clodius Tragoedi

*Li. 9. c. 35.
Quando Roma in vsu
esse primum
capere.*

*Lollia Paulina
luxus
in margaritis.*

*Cleopatra
luxus.*

- Clodij Tragoedi Aesopi filij luxus.* goedi Aesopi filius relictus ab eo in amplis opibus haeres, ne in triumviratu non nimis superbiat Antonius, pænè histrioni comparatus: & quidem nulla spõsione ad hoc productus, quo id magis regium erat, sed vt experiretur in gloria palati, quid saperent Margaritæ: atque vt mirè placuère, ne solus hoc sciret, singulos Vniones conuiuis absorbendos dedit. Huc vsque Plinius. Eorundem exemplorum detestandæ luxuriæ alij auctores quoq; meminere. Solinus scribit Lolliam Paulinam Cai principis coniugem habuisse tunicam ex Margaritis sestertio (sestertiorum Hermolaus) quadringentis aestimatam: atque Plinius non tunicam, sed ornatum capitis, colli & manuum eam habuisse tradit. Idem Solinus (teste Hermolao) Manlium, non M. Lollium: item filiam eius non neptem, fuisse Paulinam tradit, exemplaribus, vt arbitror ambustus: de hoc Dion itemque Tacitus. Lollia, inquit, Paulina M. Lollij consularis filia, Setonius: Lolliam Paulinã Cai Memmij consularis exercitum regentis nuptam. Plinij verborum de Cleopatraz, & Antonij sponsionibus super epularum magnificentia paraphrasim cõtexit Macrobius: hoc interest, quòd Vnionem à regina absorptum, non quadringentis, vt Plinius, sed centies sestertiũ valuisse scribit.
- Satur. 3. 17. Lib. 9. Ser. 2. 3.* De Aesopi Tragœdi filio Valerius Maximus quoq; meminit, idem referens. Horatius: *Filius Aesopi detractam ex aure Metella, Scilicet, vt decies solidum absorberet, aceto Diluit insignem baccam, qui Janior, ac si Illud idem in rapidum flumen, iaceret ve cloacam.*
- Li. 9. c. 35.* Cæcilia Metella (inquit Acron) filia Metelli, Aesopum actorem tragoediarum ditissimum adamauit. Eius vxoris, ac Aesopi filius diues, & luxuriosus fuit, qui gemmam triuit, & misit in poculum, vt videretur decem millia deuorare, quo suas posset deuorare diuitias. Porro cuiusuis conditionis sceminis olim omnibus corporis partibus adhibuisse, crinibus, spiris capitiq; toto, collo, manibus, pedibus, traditum est. Digitis hoc (inquit Plinius de Vnionibus) suspendere & binos, ac ternos auribus fæminarum gloria est. Vnde Petronius Ar- biter tribaccam Margaritam vocauit.
- Margarita cur tribacca dicta.* *Quo Margarita cara, tribacca, Indica An vt matrona ornata phaleris pelagys Tollat pedes indomita strato extraneo.*
- Saty. 6.* Iuuenalis. *Cum virides gemmas collo circumdedit, & cum Auribus extensis magnos commisit Elenchos.*
- Lib. 9. c. 7. de benef.* Video Vniones singulos, inquit Seneca, singulis auribus comparatos: ita enim exercitaz oneri ferendo sunt. Iunguntur inter se, & insuper alij bini superponuntur. Non satis mulieris insania viros subiecerat, nisi bina, ac terna patrimonia auribus singulis pependissent. Hos binos, aut ternos Vniones sibi iunctos Crotalia appellarunt veteres. Nam paulò post citata verba Plinius dixerat: Subeunt luxuriæ eius nomina, & tœdia exquisita perditore portatu: Siquidem cum id fecere, Crotalia appellant, seu sono quoque gaudeant, & collisa Margaritarum. De his, & Elenchis hos versus Martialis ad Mammillam volunt intelligi: *Et virides picto gemmas numerauit in auro, Quidquid & in uinea grandius aure sonat.*
- Lib. de bab. virg. Lib. 5.* Calceabantur etiam olim Margaritis, in tantum creuerat luxuria: Quin & pedibus, inquit Plinius, nec crepidarum tantum obstragulis, sed totis focculis addunt. Neque enim gestare Margaritas, nisi calcent, ac per Vniones etiam ambulent, satis est. Tertullianus: Latent in cingulis Smaragdi: Gylindras vaginæ suæ solus gladius sub sinu nouit: & in peronibus Vniones emergere de luto cupiunt. Sic & Manilius de Margaritis, & alijs gemmis canit: *Perq; caput ducti lapides, pes colla manusq; Et pedibus niueis falsarunt aurea vincla.*
- Pauperes etiam mulieres gemmis ornata.* Chares Mitilineus apud Athenazum refert ex Margaritis fieri etiam apud Persas, Medos, Asiaticos, in iures, monilia, & armillas brachiorum pedumque ornamenta, pluris aestimata, quàm quæ ex auro conficiantur. Nec apud Romanos primariæ locupletesque matronæ etiam nostra tempestate, *Quarum nec vitta ligatos Attingit crines, nec stola longa pedes.*
- Lib. 15. aduerj. cap. 10.* Vt cum Nasone loquar. Affectantque (vetus lectio cupiuntq;) iam, inquit Plinius, & pauperes lictorem sceminæ in publico esse dicantantes, hoc est, vt doctissimus exponit Adrianus Turnebus, pauperes sceminæ gaudent Vnionibus, quòd in publico cum sint ipsis de via disce-

A discedatur, videanturq; diuites, vt Margarita pro licitore sit, & turbam summoueant. Idem enim fuit licitorum officium. Horatius.

— *Neque consularis*

Summouet licitor miseros tumultus Mentis.

Quidā docti, quos & Zoographus secutus est licitatorē legunt, quasi emptorem pudicitiae matronalis, verbis vim afferentes, & pro arguta elegantiq; sentētia turpem commiscentes. Manuscriptus legit licitorē: alij codices lectiores. Atq; hæc de Margaritis, siue Vnionibus.

Licitores cur Margarita.

Plinius correctus.

DE CONCHA IMBRICATA Rondeletij. Cap. XLIII.

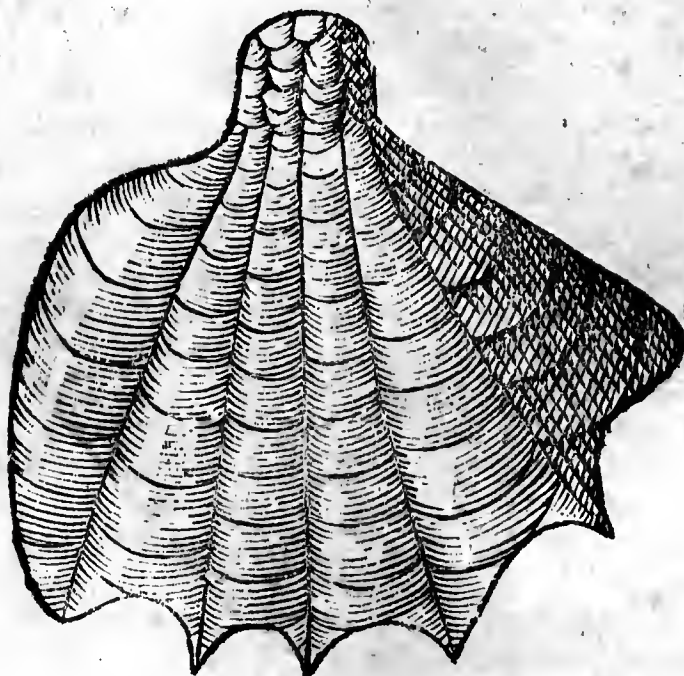
CONCHA hæc, inquit Rondeletius, est distinctione testæ imbricatim vndata, vt loquitur Plinius, quamobrem Conchā imbricatam vocauimus testa enim ad vndarum sese attollentium similitudinem distincta est, quæ distinctiones cum alijs alijs infideant imbricū modo, Concha imbricata dicitur, quemadmodum & à Vitruuio imbricata cæmenta: Incerta, inquit, cæmenta alia super alia sedentia inter se imbricata, non speciosam, sed firmiorem quàm reticulata præstant structuram. Imbricata, inquit Budæus, appellat inter se hærentia imbricum modo. Sunt autem imbrices tegulæ curuæ, quarum aliæ alijs imponuntur ad arcendas à testis pluuias. Eadem Conchæ huius distinctiones non inepetè squamis compares, sic enim squamæ pisciū rotundæ dispositæ sunt. Concha hæc magna est, & lata ambitu inferiore, lacinioso, ac eo firmiter cohærente. Testa dura est, intus læuis. Caro dura, ac cōcoctu difficilis, alioqui superioribus similis. Frequēs est Concha in Oriēte, reperitur etiam in Oceano. A Græcorū vulgo Aganon vocari audio & Caloieris Arabiæ, id est, Cœnobitis qui illic sunt, Tridacnam. Verū Tridacna, quorū meminit Plinius, esse non possunt. Sic enim ille, cum de Ostreis loquitur: In Indico mari Alexandri rerū autores pedalia inueniri prodiderunt. Nec nō inter nos nepotis cuiusdam nomenclator Tridacna appellauit: tantę amplitudinis intelligi cupiens, vt ter mordenda essent. Ex his verbis nihil aliud rectè colligas, quàm Ostrea in India valdè magna reperiri, vbi omnia grandiora esse, quàm apud nos sæpe diximus: quæ magna Ostrea quidam Tridacna appellauit, quia non nisi tribus moribus deglutiri possunt. Hæc Rondeletius. Nos veram hic Concham Tridacnam repræsentare exterius, & interius putamus. Est enim hæc pedalis lōgitudinis, testa vndata, scabra, vt Rōdeletij, sed magni ponderis. Pendet enim eius vtraq; testa quindecim libras medicas; eo loco quo sibi inuicem connectuntur singulæ duos digitos per transuersum crassæ, intus candicant, & glabræ sunt. Allata mihi est ex mari rubro. Imbricata minor dici poterit, minor ista longè ea nempe magnitudine, qua hic proponitur, cætera non ab-
similis præcedenti.

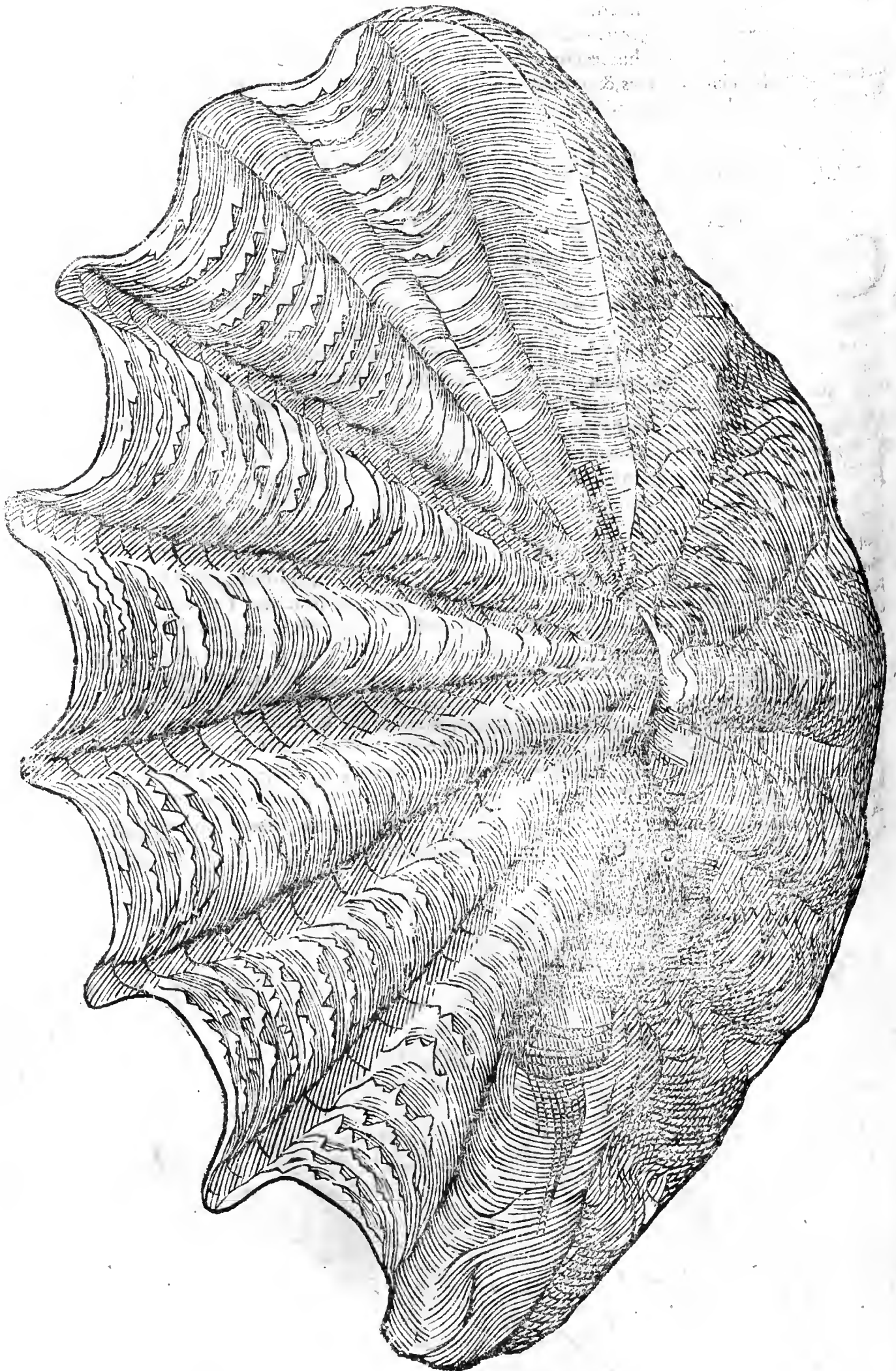
Nominis ratio.

Imbricatum quid. Imbrices, quid. Descriptio.

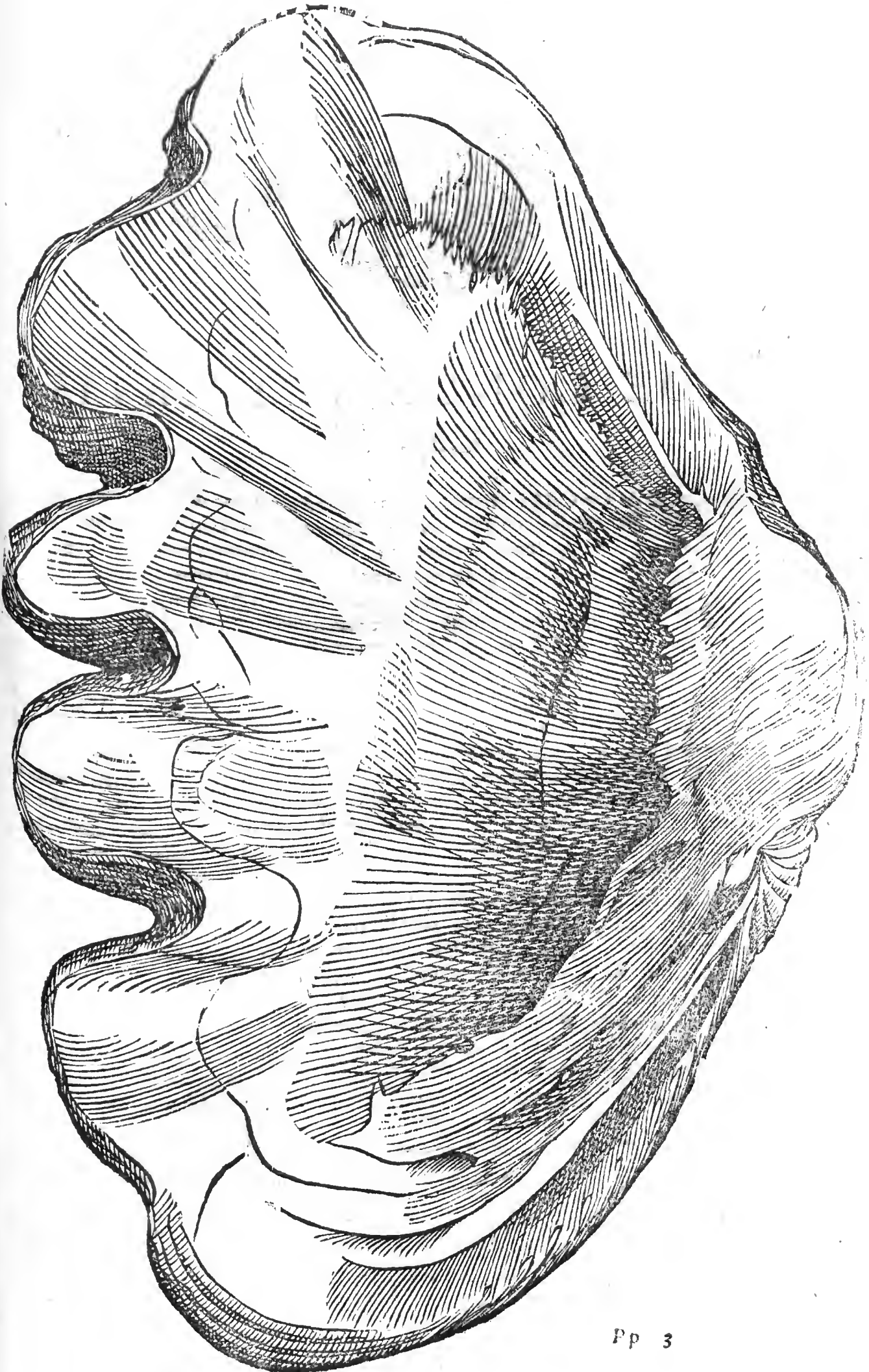
Aganon. Tridacna Plinij. Lib. 32. c. 6.

In India omnia quam apud nos maiora. Tridacne auctoris descriptio.

Tridachnes pars interior.

Concha imbricata minima.

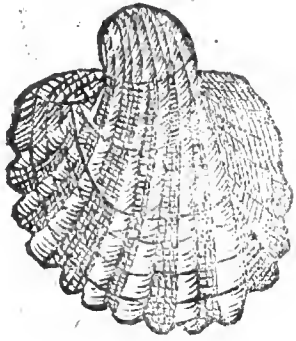
DE CONCHIS STRIATIS.

Cap. XLIV.

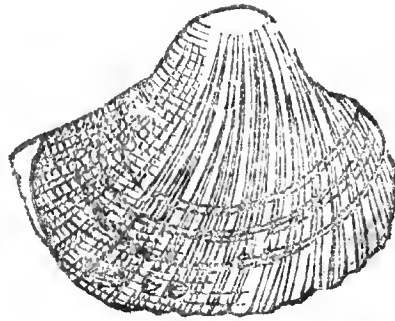
*Cappa tonda**Colore differunt.
Caro.**Concha striata, fasciata, ruffa.*

ONCHAS striatas tres has nobis exhibuit Rondeletius, quarum prima ea est, quæ communi nomine à Monspeliensibus Coquille vocatur, ab Italis Cappa tonda, à rotunditate. Duabus enim testis constat multum cauis, & in dorsum multum elatis, ut ad rotundam figuram multum accedant: intus laeues sunt, foris striatae, Pecten modo, in ambitu serratae. Harum aliae sunt albæ, aliae nigricant, aliae flauescunt, per ginglymū colligantur: utriusque enim testæ apophyses sese inuicem subeuntes coniunguntur. Caro dura est, difficilis concoctu. Ius ex ea aluum soluit. Ex Concha hac & cæteris quæ sequuntur vstis, & in cinerem G redactis dentifricia optima conficiuntur. Altera Concha striata priori similis est, nisi quòd illa aliquot lineas tantum à latere ad latus per striarum transversum ductas habet, hæc non lineas simplices, sed virgas latas sicuti fascias per transversum ductas habet. Est etiam ruffa, vnde Concha striata, fasciata, & ruffa dici potest. Tertia Concha striata cæteris longior est, cui figura testis multum cauis, canaliculis parum profundis, aliquot lineis per transversum ductis. Cum qua non parum similitudinis habet hic à me adiecta, colore candido: pronè datur & supinè. His striatis Rondeletij subiecit speciem illam Zoographus, quam Venetijs rotundæ nomine pictam accepit. Istiusmodi Concham à figura quam habet cum bucardio lapide, bucardiam nominare soleo. Colore est (de mea loquor, nam Zoographi Concham, licet eandem arbitrer, non vidi) candido, fasciis verò cinereis, strijs ferrugineis. Ex eodem planè genere est hæc postrema, nisi quòd tuberosa est. Nos etiam alias adiungemus depictas, quæ & colore, & magnitudine striarum, ac fasciarum positu differunt ac colore. Prior exterius exochas habet, & fascias quatuor nigricantes. intus tota candida. Altera etiam exochas habet, & parte superiori qua connectitur, colore est ferrugineo, intus albo & viridi. Sequitur has Concha striata candida & admodum lucida, fasciam in medio habens & latam castanei coloris, cuius medium percurrit linea castanei coloris valde saturati: circumferentia fasciæ tota est ferruginea: intus verò tota alba. Huic valde similis quæ deinceps depingitur, magnitudine nimirum, exochis, atque strijs. duas habet fascias tenues: alioqui tota niuea. Quæ deinceps depicta est quatuor habet fascias castanei coloris, intus tota candida. Striatis item adiungenda istæ Concha Pecteniformis, tota ex cinereo lutescens, fascijs tribus ornata ochreis. Necnon & ista, extrà ferruginea, intus albo, & purpureo violaceo varioria, intus animans conspicitur, luteo, cæruleo, & rubro varium. Hinc deniq; pertinent Conchula striatæ binæ postremæ, quarum prima colore prorsus est ferrugineo, altera ex luteo cinerea, strijs cinereis, fascijs fuscis, rubicisque.

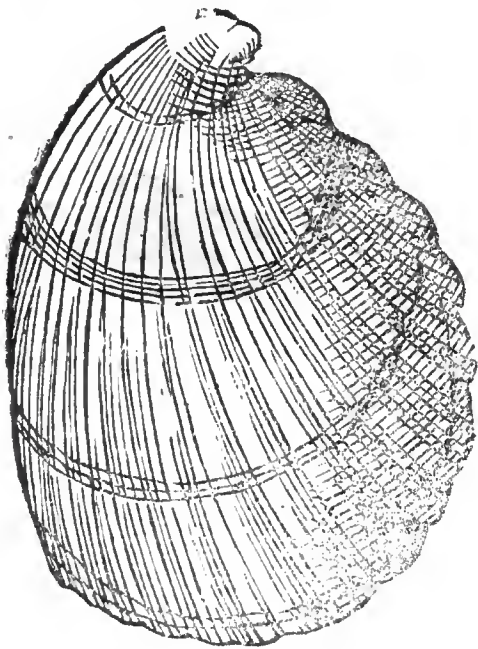
Concha striata Rondeletij prior.

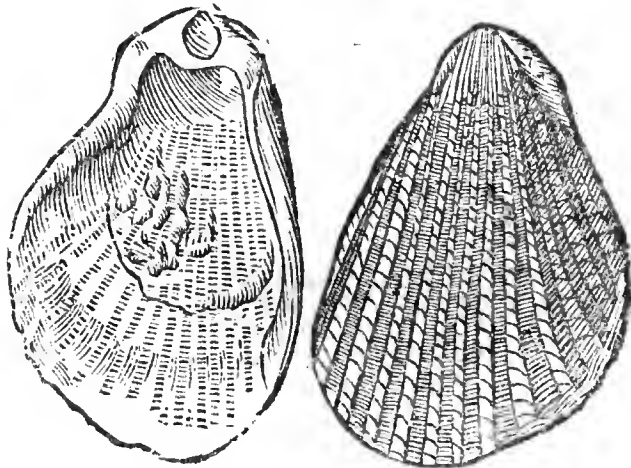
Concha striata Rondeletij altera.

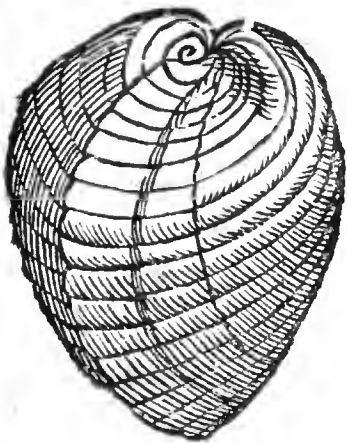
Concha striata longa eiusdem.

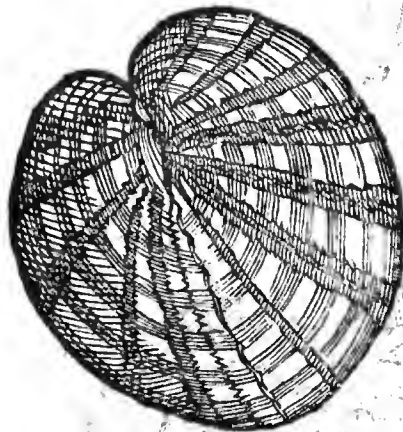
Concha striata nostra.

Concha striata rotunda Zoographi.

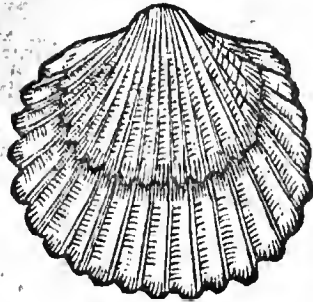
Concha striata rotunda nostra.

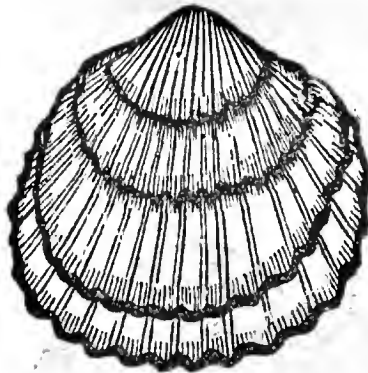
Concha striata rotunda alia cum tubulis.

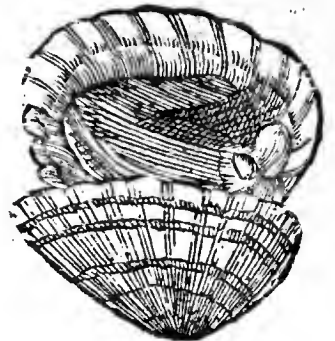
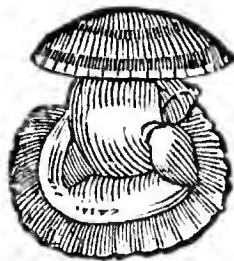
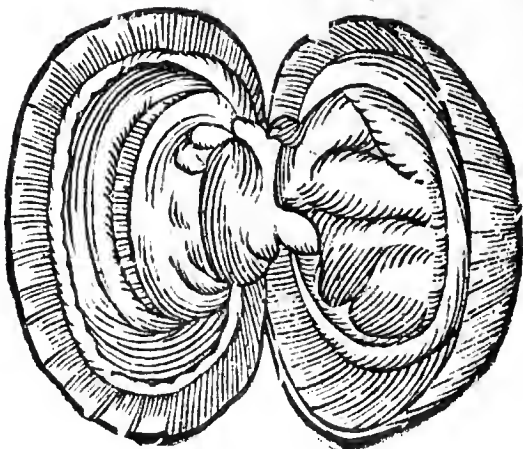
Concha candida vnica fascia castanei coloris.

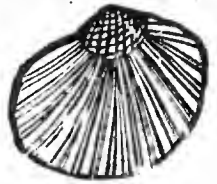
Concha striata quadruplici fascia castanei coloris.

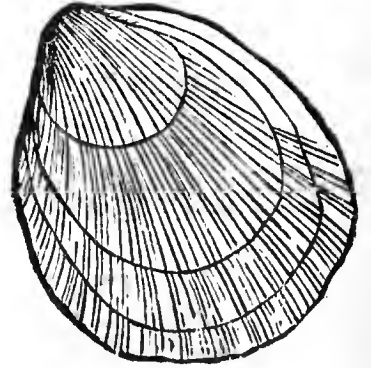
Conchæ striatæ species tres aliæ cum animali suo.

Concha striata nostra prima.

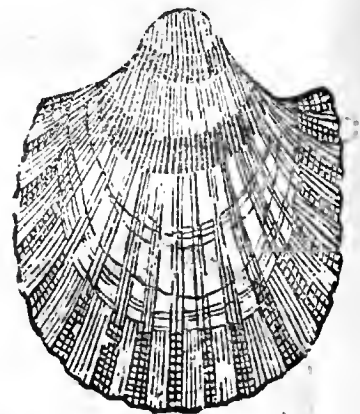
Concha striata nostra secunda.

Concha niuea striata.

Concha striata pectiniformis.

DE CONCHA ECHINATA.

Cap. XLV.

ECHINATAM Concham, inquit Rondeletius, ab asperitate vocamus, sicut aculeatam ab aculeis vocare possimus. In hac Vniones reperiri testatur Plinius. Nam & Iuba tradit Arabicis esse Cōcham similem Pectini Insecto, hirsutam Echinorum modo, ipsum Vnionem in carne ipsa esse grandini similem. Hæc Concha Pectini similis est, testis admodum concavis, striatis, in ambitu incis. In strijs siue exochis eminet aculei frequentes, incurui, certis interuallis à se distiti, qui si vi, aut alia ratione exciderint, vestigium sui relinquunt. Quod à me temerè dictum non est: sunt enim qui putant Conchas omnes striatas aculeis illis armatas esse, sed crebro attritu & maris iactatione rumpi, quod falsum esse experientia docet. Nam in Echinatis fractorum aculeorum vestigia semper apparent: Conchas verò striatas tantùm etiam post magnas procellas in littore sæpissimè videas sine vllis aculeis, eorumuè notis. Vidimus etiam sæpe Conchas striatas sine vllis aculeis rebus captas. Quare hanc à cæteris differre certum est, asperitate & aculeis, carne verò interna substantia planè similis est. Hæc Rondeletius, cuius iconem addere superuacancum existimaui, cum ex eo sit genere, quam hic claussam vtræq; testa, mox apertam representamus, cui & aliam adiunximus aculeis albis, fascijs quinque, quatuor tenuioribus & luteis, vna lata castanei coloris. Notandum autem est aculeos esse in exochis, & non in strijs seu canaliculis: præterea eos omnibus, quas hactenus vidimus, superiori parte testarum, qua sibi inuicem connectuntur, deesse mira naturæ providentiæ, siquidem si hac parte fuissent, liberæ testarū apertioni impedimento fuissent. Quæ hincum animali appinximus, aculeata maximè omnium quas hactenus conspeximus, existit, ferrugineis aliquot fascijs insignita exterius est. His adiungere volui eam quam Zoographus Venetijs accepit, non putat tamen in Adriatico aut mediterraneo mari inueniri, sed Orientali Oceano. Testæ vtræque inquit, figura tum foris, tum cauitate interna, quæ caput versus recurua est, inuicem similes sunt hoc pulchrum in eis: tribus in summitate articulis ginglymo iunguntur, ita vt eminentes vtrinq; mucrones mutua insertione vterq; in oppositæ testæ acetabula, cohæreant. Atq; ita fit vt quoniam Concha tota alternatim & strijs eminentibus et asperatur, & canaliculis cauis (quos & striges vel strigiles dixeris) sulcatur, infima parte strigiles oppositis committantur & respondeant strijs, his prominentibus, illis subeuntibus.

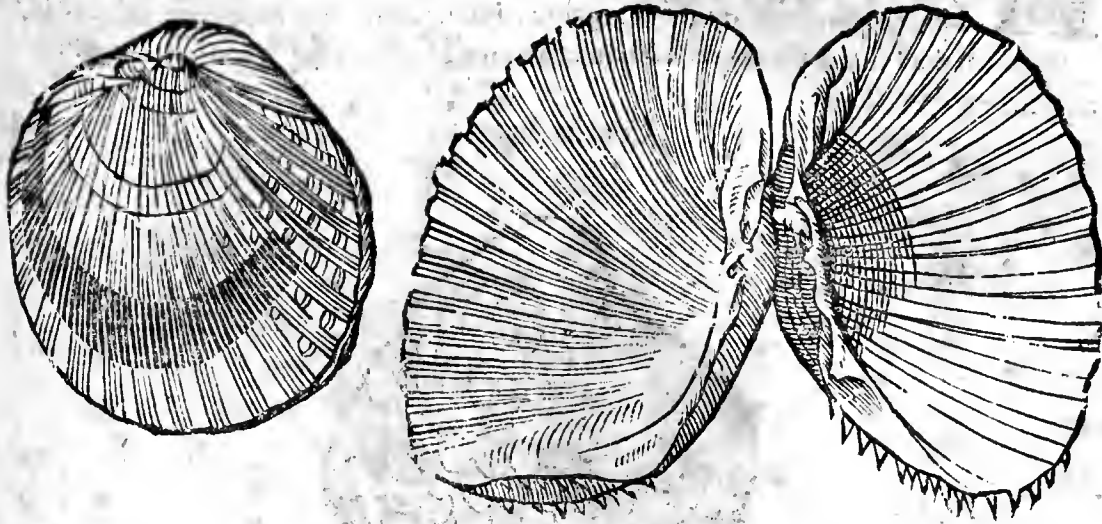
Nominis ratio.

Li. 9. c. 35.

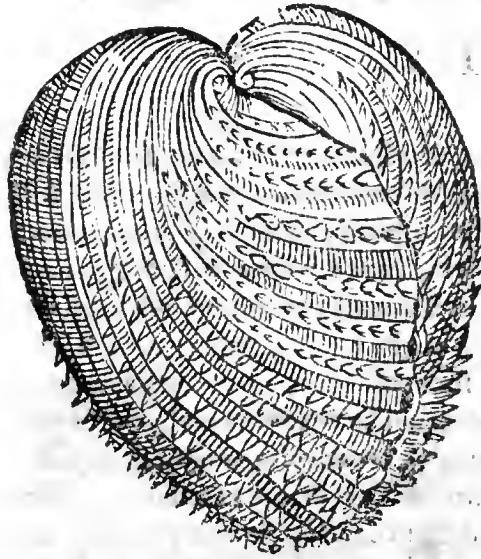
Aculeos omnes habere falsum.

Concha echinata nostra clausa.

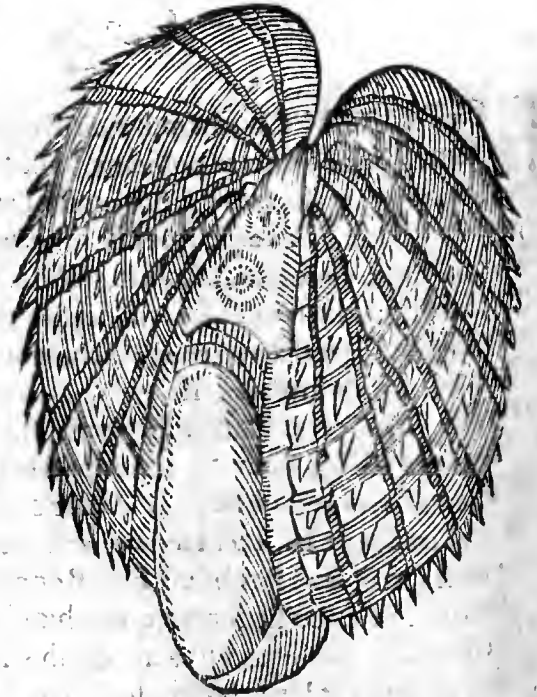
Concha echinata aperta.

Concha echinata seu striata.

Concha echinata alia cum suo animali.

Concha echinata Zoographi.

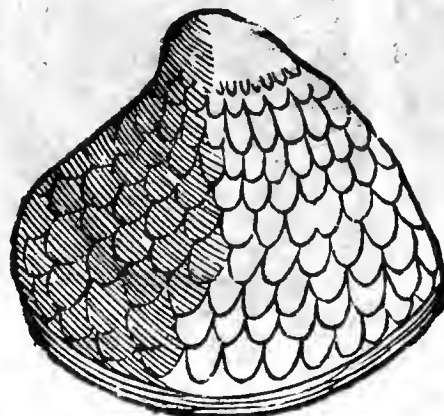

DE CONCHA SQVAMOSA.

Cap. XLVI.

HIC Concham delineatam exhibeo, à nullo adhuc quod sciam, authore visam, quam squamosam nuncupavi, propterea quòd strijs seu lineis semicircularibus, squamarum in modum sit exornata. Huius iconis particeps sum factus à nobilissimo atq; doctissimo plenoque humanitatis viro Daniele Barbaro olim Aquilegiæ Patriarcha vigilantissimo.

Concha squamosa.

DE CONCHIS LONGIS.

Cap. XLVII.

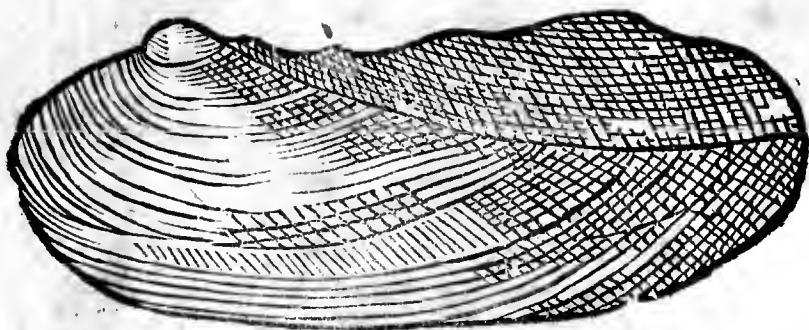

ONCHAS longas duas enumerat & describit Rondeletius. Prior duabus magnis & longis constat testis. Chamaglycimeridi similis est, sed testæ multò spissiores sunt, magis rugatæ, colore vario, in ambitu rubescente, in medio albescente, intus candido cum læuitate. Ex qua calx conficitur: & optima dentifricia ex eius cinere parantur. Altera, quam Concham longam Plinij Rondeletius existimat, quòd nulla sit hac longior & striatior, testa est alba, aspera, lineis multis & diuersis distincta. Qua parte replicatur, foramina multa habet, ordine disposita. Monspelienfes Cullier vocant, frequenter iacentes reperiuntur in littore propè Massiliam. Hanc Bellonius Dactylum seu Vnguem existimauit, sed falso, vt rectè contra eum scripsit Rondeletius. Neq; enim audiendi sunt, qui his quinque vocibus, Aulo, Dactylo, Solene, Donace, & Concha longa, Plinium seorsum ad hunc piscem significandum vti volunt. Neq; illud rectè ab alijs scriptum est, Digitos Conchas longas vocari. Nam Plinius diuersis in locis de his locutus est, vt de diuersis rebus. Iecinoris doctoribus, inquit, Scorpio marinus, in vino necatus vt deinde bibatur: Conchæ longæ carnes ex mulso potæ, cum aqua pari modo, aut si febres sint, ex aqua mulsa. Deinde multò post: Mares alij Donacas, alij Aulos vocant; feminas Onychas. Vrinam mouent mares: dulciores feminae sunt & unicolores. Verùm de hoc Plinij loco quid Rondeletius & ego sentiamus postea planius exponemus. His longis Conchis Zoographus eam speciem adnumerat, quæ in dulcibus aquis reperitur: cuius testam altera eius parte interna expressam exhibet: alteram non vidit sed binas similes esse putat, & ginglymo articulari superficies externa scabra est, vt ait, qua dempta interior leuis candicat, Margaritifera Conchæ instar: & si bene, inquit memini, in his etiam Conchis Margaritas exiles inueniri aiunt. Ego quinque species longarum obseruau, quarum quæ prima tabula exhibetur omnium maxima, meo iudicio vera Plinij Concha longa fuerit, colore est extrà albo fuscoq; varia, intus ferè roseo colore. Animante suo prægnans est. In secundâ tabulâ, prima ea est quam Rondeletius alteram constituit. hæc enim Gallis Collier à figura Cochlearis, quæ est in summitate, dicitur. Quinq; digitorum est longitudine, latitudine pollicis. Testa est tota alba, lineisque multis transuersis, longisq; distincta. qua parte replicatur, foramina multa habet, ordine disposita vt in aure marina: quæ à natura fortassis facta sunt, vt aer ingrediatur perspirabilisq; sit Concha. apparent enim hæc foramina interiora Conchæ penetrare, vt in eiusdem Conchæ interna parte secundo depicta loco videre licet. Secunda priori similis est, nisi quòd longè latior sit, foraminaq; plura in parte habeat superiori parti internæ insunt quidam exigui sinus, in quibus animalcula latuisse aliquot verisimile est. Postrema minor superioribus est, sed nulla habet foramina.

Cullier.
Vnguis siue
Dactylus
Bellonij-

Li. 32. c. 9.

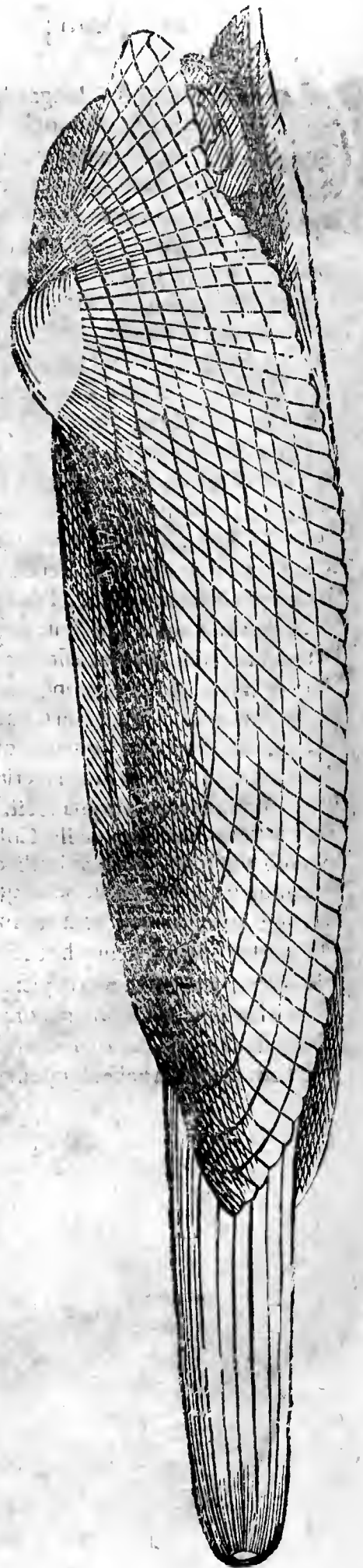
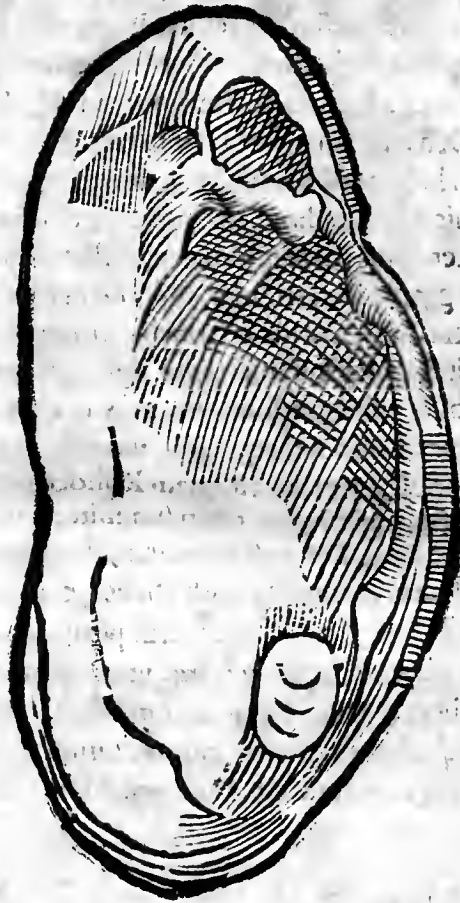
Concha longa Rondeletij.

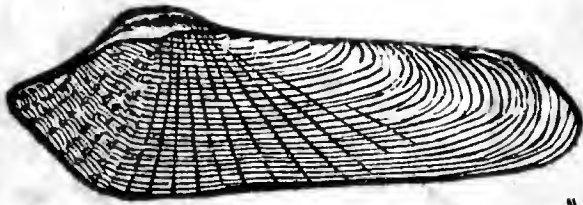
Concha

Concha vera Plinij cum animali.

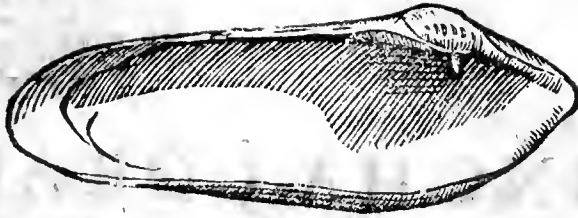
Concha longa Zoographi.

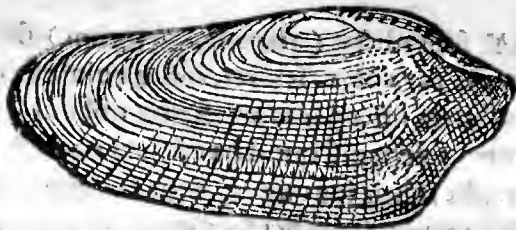
Conchæ longæ authoris aliæ.

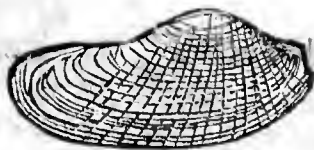
Z

3

4

DE CONCHA PICTORVM.
Cap. XLVIII.

INTER Conchas, inquit Rondeletius, eam numerat Aristoteles, qua pictores utebantur non in diluendis aut asseruandis coloribus, ad quam iē hodie pictores Musculorum testis vtuntur: sed cuius testæ radebantur, quod conficiendis coloribus vtiles essent, ne quis existimet ex interno corpore saniem aliquam veluti ex Purpuris aut Buccinis infecturæ vel picturæ vtilem colligi. Verba sunt Aristot. Ω δὲ εἰ γραφεῖς Οσρέφ χρω-

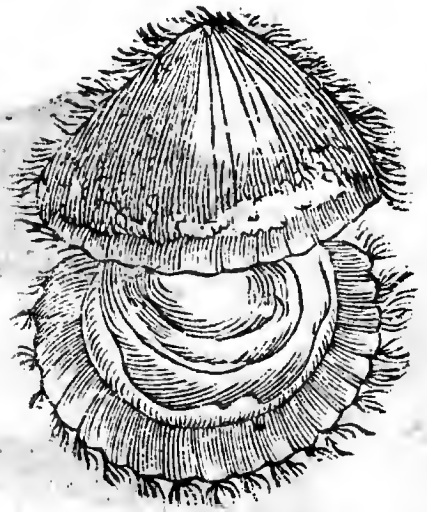
Hist. 5. c. 15.

αι πᾶσαι το πολὺ ὑπερβαλλει, καὶ ἔξωθεν τὴν τοῦ ἀνδρός ἐπιγίνεται. εἰσὶ δὲ τὰ τοιαῦτα καλλι-
στα πρὸ τῆς τόπυς τῆς περι Καριαν. Concha quæ pictoribus vsui est, crassitudine plurimum
excedit: & florem illum non intra testam, sed foris habet, reperitur id genus maximè circa
Cariam. Huiusmodi est. Concha, quam hic proponimus, testis spissis, intus læuis, foris
inæqualibus & asperis, Cinabaris aut Sandarachæ colore, figura Spondylorum aut mino-
rum Ostreorum. Hanc accepi à Gulielmo du Choul Allobrogum præfecto. Hæc Rondele-
tius. Ego aliam addo vnà cum animali depictam à Daniele Barbaro Patriarcha Aquile-
gensis, mihi missam, cuius testa est musco obsita.

Concha pictorum Rondeletij.

Conchæ pictoriæ similis musco obducta.

DE CONCHA CORALLINA Rondeletij. Cap. XLIX.

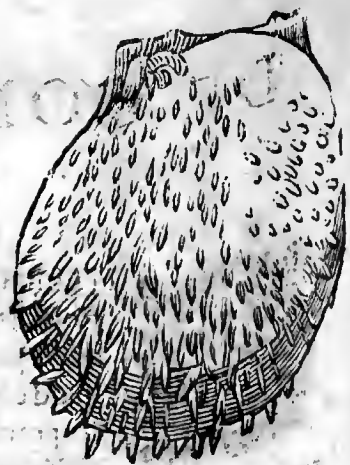
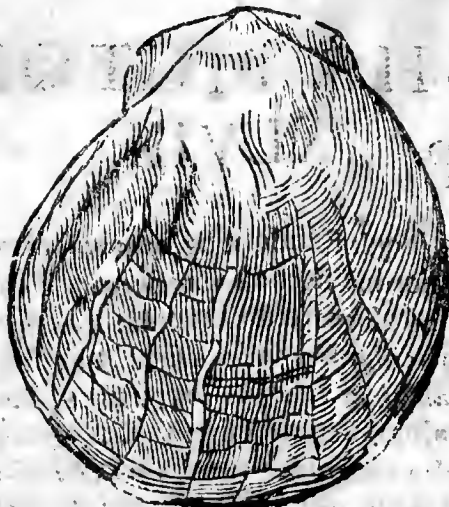

CONCHÆ supradictæ (nimirum pictorum) similis est hæc quæ in mari nostro reperitur, colore scilicet rubra enim est, corallū planè imitata, unde Corallinam nūcupauimus, figura dissimilis: externa enim testarū parte Pectinem refert; nisi quod hæc striata non est, sed lineis tantū aspera, & tuberculis rubris inæqualis, intus læuissima, candidi marmoris colore. Spondylorum modo colligantur testæ vinculo nigro: tenues sunt sed satis duræ. Caro dura, odore viroso, sapore salso. Raro reperitur hæc Concha, & vix nisi post diutinos Austri flatus, & Caniculæ exortum in littus eijciatur. Simillima nisi eadem est, à me apposita: quæ verò secundo loco picta est ex eodem genere est, cæterùm echinata ac velut foraminibus peruia. Postrema pronè item & supinè picta, cum Rondeletij Concha eadem est, intus nimirum candida, extra coralli modo rubra.

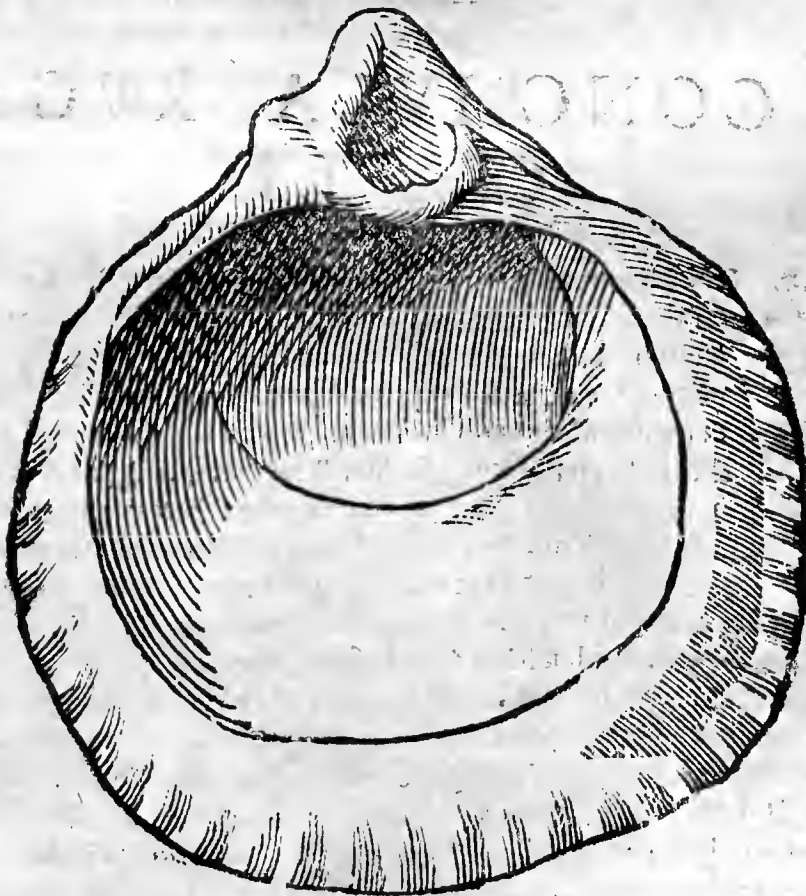
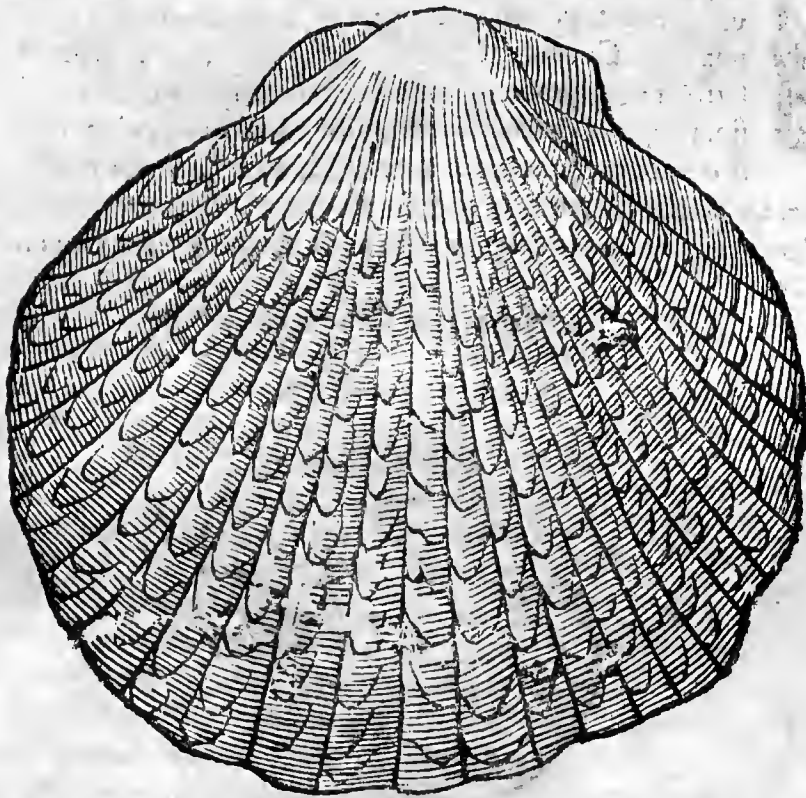
Concha corallina
Rondeletij.

Concha corallina nostra.

Concha corallina aspera.

Concha corallina tuberculis rubris in uersa
parte candida, & ora purpurea.

DE CONCHA RUGATA, IDEM.

Cap. LI.

AGNA hæc Concha, & lineis multis & elatis per transuersum ductis, valde rugata est: testis valde spissis, incus læuibus & splendoris argentei, qua parte Concham Margariferam, matrem Perlarum vulgo dictam refert, per ginglymum articulatur: testarū enim in summo apophyses vicissim recipiunt & recipiuntur: quibus accessit vinculum robustum, dicas esse dentes pectinatim coeuntes. Testæ ob spissitudinem in laminas & frustra dissecantur, ex quibus spherula precum conficiuntur, & dentiscalpia, quemadmodum ex matre Perlarum, sed non adeo splendida. In hac Concha Vniones reperiri, non dubito.

Concha rugata Rondeletij.

DE CONCHULA RUGATA.

Cap. LI.

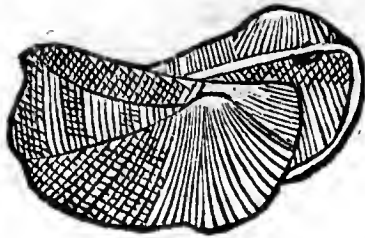
ON ab imo ad summum, inquit Rondeletius, lineas ductas habet hæc Cōchula, sed à latere ad latus multas veluti rugas sparsim & sine ordine: quarum quædam imperfectæ sunt, & in mediam testam desinunt. Testæ non sunt tumidæ & in dorsum elatæ, quemadmodum striatæ omnes, sed depressæ colore vario, sunt enim ex albo cinereæ & ad liuidum accedentes. Labra testarum crassa sunt & tam arctè connexa, vt sine vi non aperiantur, faciliusq; rumpantur testæ quàm patefiat, quod à Chamatum natura prorsus alienum est, quarum testæ hiant. Vnde eos errare constat (Bellonium taxat) qui hanc Conchulam pro Chamepelorida exhibent. Hæc Concha arenæ modicum recipit per rimā. aquam fugit ore quod illic situm est, rotūdum & in art. bitu sinuosum. Has Conchas Veneti Buerones, & Piuerones vocant, Massilienses Clonissas, Ligures Arfellas. De eadem hæc Bellonius. Regias aut basilicas Chamas Galli Pelourdes, ad Peloridarum vocem accedentes dixerunt (Rondeletius mox Conchulam variam Gallicè Pelourde nominat, & è luto erui scribit) Massilienses Clonissas, Veneti Bueronos, Genuenses Arfellas, Hispani Armillas: Anconitani, Rauennates, & Ariminenses Pauerazos, quasi pauperculos nominant, quod illic nimium popularis pauperibusq; offerri solita sit. A luto autem in quo tum manibus, tum retibus euerruntur, nomen habent: πηλός enim lutum est (Reprehendit hanc etymologiam Rondeletius, vt postea audiemus.) Alij dictas à Peloro monte Siciliæ volunt. Differt autem à Calcinellis (Chamis piperatis) quod turbinatori & grandiori corpore consistat. Calcinellæ enim (quæ & Buerazæ dicuntur) compressiore sunt forma, testa translucida ac multò quàm Chamgleios teneriores. Media autem est inter asperā & læuem conchulatione & natura. nō enim ita horret vt aspera: neq; ita glabrescit vt læuis. albo præterea ac fuluo

Vi à Calcinellis differant.

ri putent. Plinius verò ad diuersa animalia vtrumq; nomen transfert. Columella inter cõcharũ genera, annumerat. Paulus concharum genus condylos vocari scribit, quos tu fortassis Spondylos dixeris. Athen. à locis (inquit) sortiti sunt discrimina balani: quãdo quidẽ in Aegypto optimi gignũtur & suauissimi, tenelli, oriq; ac ventriculo grati: qui & succum & in alimentum præstant copiosum. Decoctum eorum (vt prodit Xenocrates) aluum ciet: qui verò saxis non adherescunt, acres sunt ac inedicamentosi, magisq; aluum perturbant; atq; vrinam minus concitant. Galenus eos in cibo præcipuè commendat, qui eò loci proueniunt, vbi aquę marinę admiscetur fluuiatilis, saxiq; adherent: ij namq; (inquit) dulces & habiliores, plenioreq; copiosum præbent succum, quo & abundè nutriunt, aluumq; promouet, ori ac stomacho pergrati, tenerioremq; habent carnem, & vrinam ciet. Hęc Bellonius, quorum ea quę ex Xenocrate ac Galeno recitat, referenda sunt ad veros balanos, de quibus nos postea. Iconem verò Bellonij omisimus nequaquam, quia, vt vides,

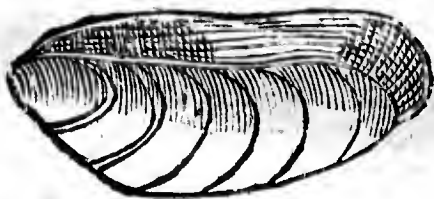
Icon Bellonij
dissimilis à
Rondeletij.

Balanus Bellonij.

dissimilis est illi quam Rondeletius exhibuit, diuersaque ab ijs quas ego hic à me obseruatas depinxi. Bellonij cõcha testis est breuioribus & obtusioribus, nõ ita in angustum ab altera parte exeuntibus. Zoographus eiusdẽ generis pinxit hanc etiam concham Venetijs ad viuum effictam hac forma. Cõchis istiusmodi generis addi possunt quas hic ego addidi à nemine etiamnum pictas. In prioripars quę cohæret testæ, recta est vt in musculis, dẽpto testarum capite quod in angulum satis prorumpit, vt merito rhomboides dici queat, altera pars rotũda est. Ab angulo quem dixi strię sunt & rectę, & obliquę. Tota concha nigricat, pattim ferruginea est: intus candidat. Picta

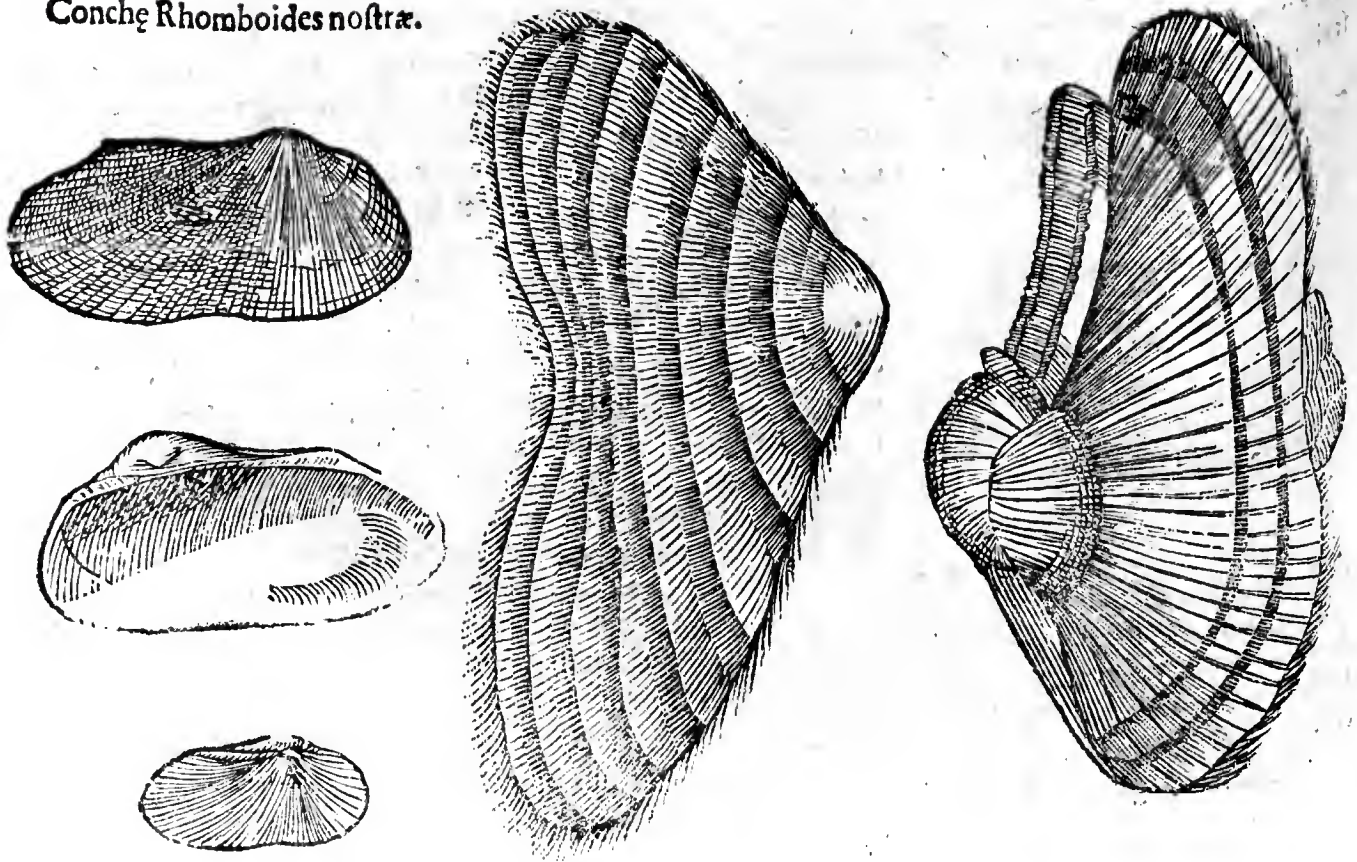
Concha rhomboides Zoographi.

est pars conuexa, & concaua. Alia minor est, subhirsuta in quodam loco more muscutorum, ceterò excepta magnitudine superiori ferè similis. Addidi præterea bina alia Concharum rhomboidum genera, coloris ferruginei, ferè ad se seũ inclinantis: vtraq; etiam hirsuta est, prior autem vndiquaq; altera inferius tantummodo: prior plures sunt fascię nigricantes: in altera tres tantum, eęq; ferrugineę: postremò in capite differentia est penes magnitudinem, vt pictura representat.

Concha rhomboides nostra alia hirsutior.

Conchę Rhomboides nostrę.

DE CONCHIS LÆVIBVS.

Cap. LIII.

OST Conchas asperas, striatas, rugatas, quas iam executi sumus, agit Rondeletius de læuibus, & non striatis, quoniam communis præceptor Aristoteles eas eo modo distinxerit, diuiseritq; *Ἐπεὶ δ' αὐτῶν* (inquit) *ἑὼν ὁσραϊκῶν διαφρασί πρὸς ἄλληλα εἶσι, τὰ μὲν γὰρ ἴσρακὰ ἐστίν, ὡσπερ σωλῶν, καὶ μῦες, καὶ κόγχαι ἑνία αἱ καλέμεται γαλάδες. Τὰ δὲ τρα-*

Li. 4. Histor. cap. 4.

χία εἶν τὰ λιμνοστρεῖα καὶ πῖσσα, καὶ γίνη κόγχων ἑνία, καὶ κήρυκες, καὶ ἑνίαν τὰ μὲν ῥαβδῶτα ἐστίν οἷον κτεῖ, καὶ κόγχων τὶ γίνος, τὰ δὲ ἄρραβδῶτα, οἷον αἴτε φαίνας, καὶ κόγχων τὶ γίνος. Quem locum Gaza iudicio Rondeletij non satis expressit hoc modo. Ipsarum etiam testarum magna varietas: nam alix læues, vt vngues, Mytuli, & Concharū quædam, quas galadas appellant; Alia scabræ, vt Ostreæ, Pinnæ, & Conchæ nonnullæ & Buccina: quædam etiam pectinatim diuisæ, vt Pectunculi & Conchatum nonnullæ. Aristoteles testas diuidit in læues & asperas: rursus asperas, in virgatas & non virgatas. Sunt igitur (inquit Rondeletius) testæ quædam asperæ, & non virgatæ vt pinnarum testæ. Sunt quædam asperæ & virgatæ, vt Pectinum testæ, quare sic vertendum fuerat: Testarum magna est varietas, alix enim læues sunt, vt vngues Mytuli, & Conchæ quædam quæ galades nominantur; quædam asperæ, vt Limnostrea & Pinnæ & Conchæ nonnullæ. Et asperarum quidam alix sunt virgatæ, vt Pecten, alix non virgatæ, vt Pinna. Hactenus Aristoteles, qui virgatas testas appellat, non simplicibus lineis aut tuberculis, sed virgis elatis & strijs asperis, de quibus & de alijs aliter asperis jam diximus. Læuium inter se differentia est à magnitudine & paruitate, à crassitudine & tenuitate testæ, à colore. Quædam enim totæ nigre sunt, quædam albæ, quædam nigris lineis distinctæ, alix purpureas, transuersas & re-

Concharum diuisio. Gaza lapsus. Læuium differentia.

DE CONCHA GALADE,

Et Concha Nigra Rondeletij.

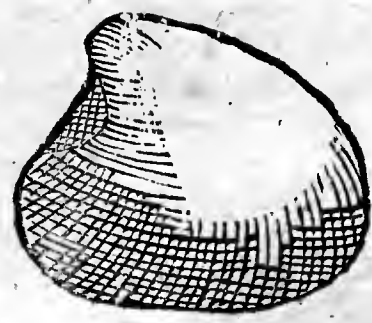
Cap. LIV.

ONCHÆ γαλάδες (inquit) Latinum nomen nullum inuenerunt, quare Gaza Latino (Græco pot' us) nomine vsus est. Has inter læues numerat Aristoteles, vt superiori capite protulimus, fortasse à lacteo colore dicte sunt γαλάδες. Sunt enim candidissimæ, maxime & læuissimæ. Nonnullæ parum purpurascens, quædam flauescens reperiuntur, sed intus omnes candidissimæ sunt. Caro alba est, dura, cōcoctu difficilis, succum crassum gignit, ius ex his aluum mouet, si per se coquantur, vel sine multæ aque admistione. Satis rarò capitur. His Conchas nigras opponimus, quas propria pictura non egere existimamus, quòd superioribus planè similes sint, nisi quòd intus & foris nigricat; caro quoque minus candida est. Vtraq; non admodum concaua est, & testa vna cavitare sua alterius apophysim recipiente firmi colligantur. Hæc ille posita hac icone.

Etymon. Color. Caro.

Concha galades Rondeletij.

DE CONCHA FASCIATA

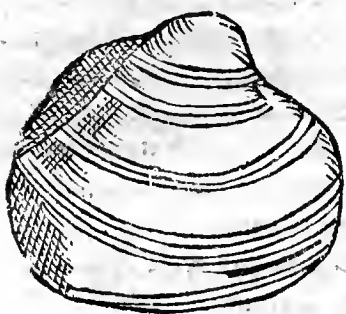
Eiusdem. Cap. LV.

Hyemon.

UPERIORIBVS duabus similis est Concha, quam hic repræsentamus ex eodem Rondeletio, nisi quod paulò latior est, quod læuibus videtur peculiare. Præcipuè quinque veluti fascias latas à latere ad latus ductas habet, ijs similes, quibus puellæ nostræ (inquæ) capillum redimire solêt, quas vittes appellant, id est, vittam, vnde & hanc Concham coquille vittate nuncupât. Inde Latinè fasciatam vocauimus, nō inceptè, vt arbitratur. Testa est admodum læui, dura, marmorea. Hæc succo & substantia à superioribus non dif-

Concha fasciata Rondeletij.

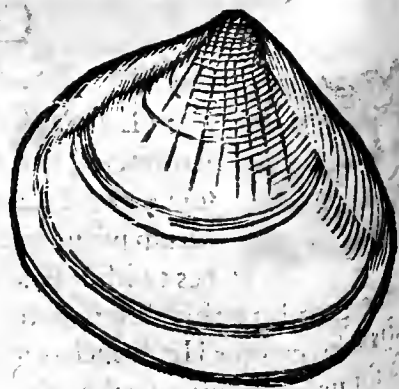

fert. Huic similem planè adiungimus, quã ob id peculiariter non depinximus. Differt tantum lineis purpurascentibus, quas pertransuersum ductas habet à summo ad imum, alias partim flauiscentes, partim albas, intus tota violacea est. Testa est leuissima, si qua sit alia, tenuis. Vna linea caua alterius testæ longam apophysim excipit, & sic arte colligantur. Sic ille. Adieci hic duas alias icones. Prior nullam habet asperitatem, & vndique leuis est, cãdida, sed nigerrimis fascijs adornata, vt pictura indicat. Altera Concha siue fortè chama tota candidat, fascias habet tres nigricantes, vt icon demonstrat. Huc deniq; pertinent tres istæ postremæ, quarum binæ roseo, subcæruleo & albo variant, & velut denticulos inter zonas habent violaceos. Tertia denticulis carens, ab vno latere coloris est ferruginei, cætera cinerea strijs & fascijs fulcis.

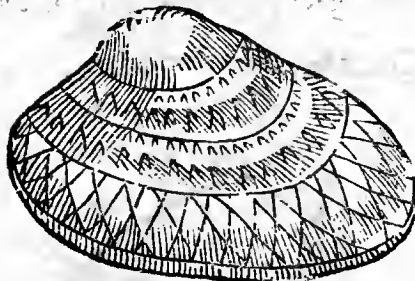
Concha fasciata authoris prima.

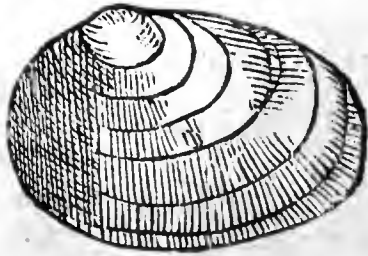
Concha fasciata authoris secunda.

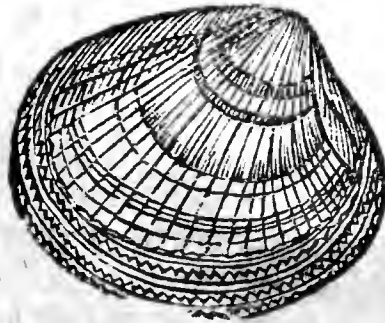
Conchæ fasciatae authoris aliæ.

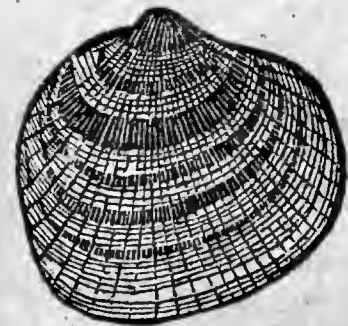
Concha crassæ testæ Rondel.

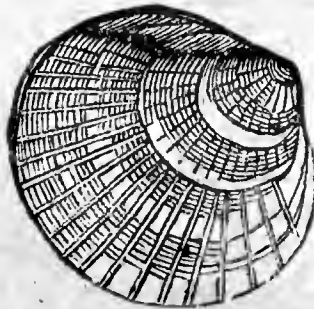
Concha fasciata nostra quinta.

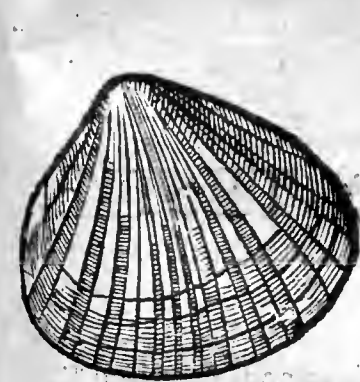
Concha fasciata nostra prima.

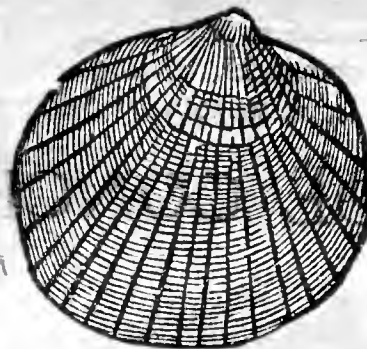
Concha fasciata nostra sexta.

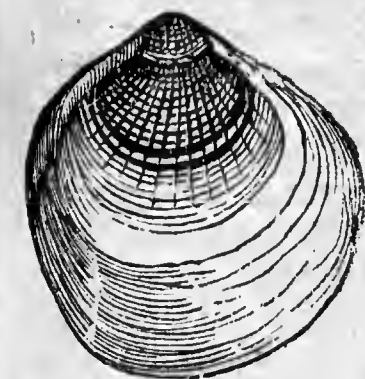
Concha fasciata nostra secunda.

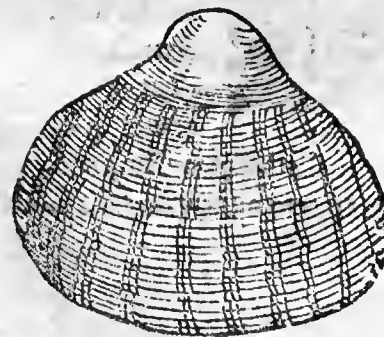
Concha fasciata nostra septima.

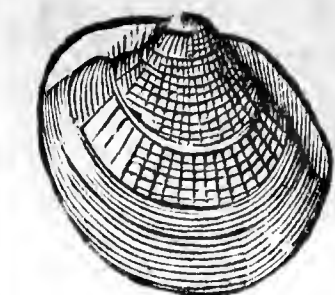
Concha fasciata nostra tertia.

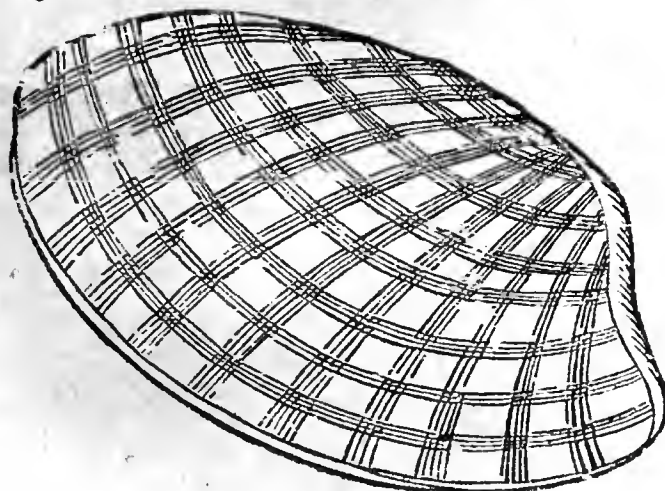
Concha clathrata crassâ testâ.

Concha fasciata nostra quarta.

Concha clathrata crassa testa maior.

DE CONCHA CRASSÆ TESTÆ,

Et Conchis varijs.

Cap. LVI.

RONDELETIVS eiusmodi Concham, quàm iam ex eo depinximus, à Galade, & chama aspera, neq; vita aut substantia differre ait sed crassitudine tantùm testarum: differunt tamen etiam ratione fasciarum, quæ in illis rariores & latiores sunt, in his plures & vnica tantùm linea constantes. Hæ præterea lineis aliquot à latere ductis distinctæ sunt, nihilominus tamen læues. Ex his vltis & in cinerem reductis Rondeletius præstantissimū antispodium fieri scribit, quod in Spodij veri vicem commodè vsurpatur. Fieri q; ex his denticricia & exsiccantibus admodum medicamentis vtilissimè admiscuntur; fieri deniq; ex ijdem calcem. Ego huic Rondeletij figuræ quinque alias addidi, licet ferè dissimiles: crassas enim testas habent. Prior fascias habet nigras, interualla verò partim candidant, partim purpurascunt, sicut etiam lineæ quædam eodem colore decorantur. Incus tota candidat. Altera lineis per transversum ductis, nigris: intus candida. Tertia densam admodum & opacam habet testam colore nigro in superiori & angustiori parte: cæterò subrubet & ad ferrugineum vergit. Quarta multò præcedentibus crassior, nigra infra, candida supra: fasciæ infra denticulatæ sunt. Quinta secundæ quodammodo similis est. Similis verò in primis Rondeletij iconi est musculus eiusdem, vt proprio loco videre licet, sed is testam habet tenuem & subtilem. Crassas etiam testas habent binæ istæ Conchæ nigro, albo & subruceo variæ, vt quoque istæ clathrata, colore ferè subroseo: crassissimam verò omnium clathrata postremò colore tota ferrugineo.

DE CONCHA TENVIS TESTÆ.

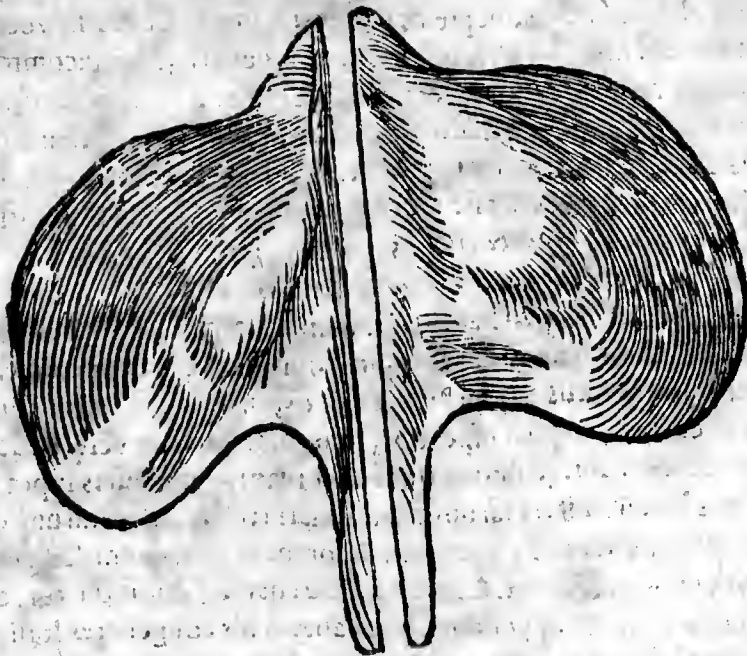
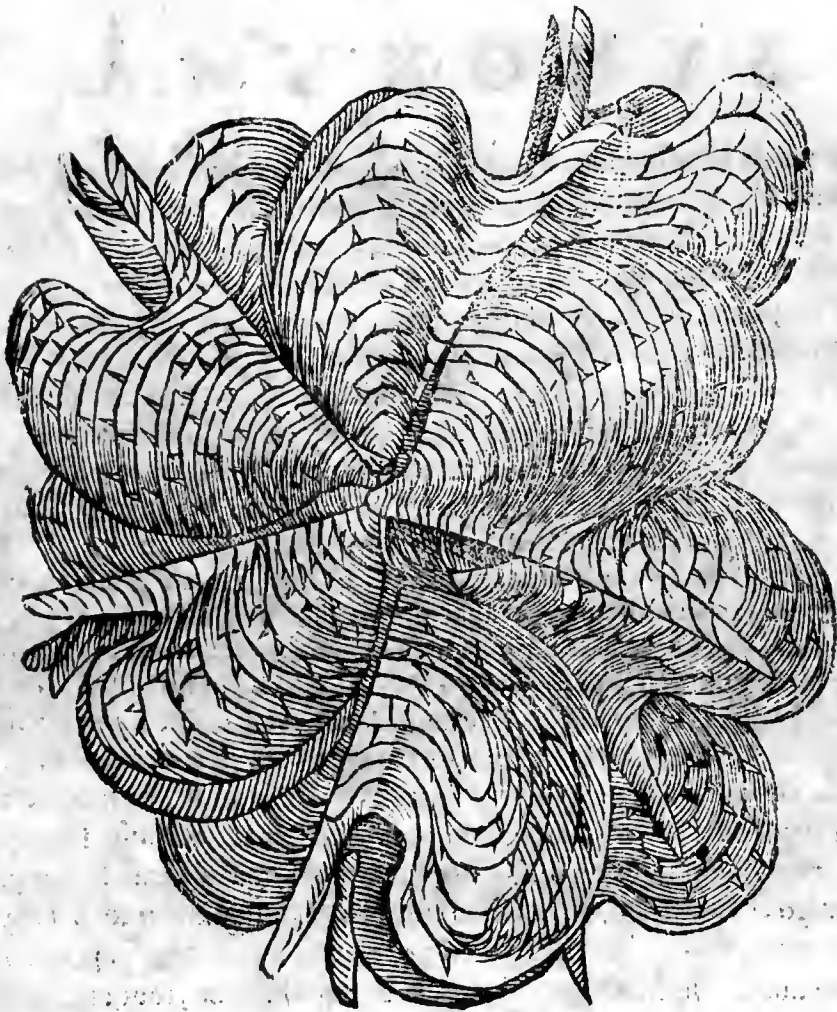
Cap. LVII.

TENVIS testæ Concham nominare libuit eiusmodi Concham à testæ tenuitate ac fragilitate. Genuensibus Datteri dicuntur, fortè quod Dactylorum more inuicem hæreant. Vnde ex Mytulorum genere esse apparet. Extra colore sunt scædo, lutulento, cinereo, intus argenti modo resplendent. Pinguntur hîc aliquot inuicem adhærentes, atque vna separatim aperta, quo modo alas auium exprimunt. Debeo hoc Conchæ genus Bernardino Castelletto Genuensi, cuius viri humanitatem & indefessam studiosos iuuandi voluntatem nunquam satis laudare possum.

Concha tenuis testæ.

DE CHAMIS IN GENERE.

Cap. LVIII.

SYNONYMA.

Xημη Suidæ ostrei genus est. Alibi verò χημᾶς ab eo exponitur ὁ ἰχθὺς, id est, piscis, sed corruptum esse tum vocabulum, tum interpretationem arbitratur Zoographus: quoniam χημᾶς boni authores paroxytonum scribunt in accusandi casu multitudinis, non pro pisce, sed pro Conchis. Varino χημη, est χασμη, id est, oscitatio. Plinius sanè Conchas Margaritarum pandere se dixit, quadam oscitatione. Vtrumque fieri videtur à verbo χάινω. Α χάω enim, χῶ, quod est χαρῶ (hoc est capio) fit χάινω, ut à χρῶ, χραίνω ῥῶ, ῥάινω. Ab eodem verbo χῶ fit secundum Eustathium etiam χημη, το ὄσρακον, ἀπό τῆ κεχνηται, ut patet (inquit) ex Athenæo. Sed videri potest (Zoographus iudicat) Chama à verbo χῶ deriuari in vtriusque significatione: hoc est, siue quoniam hiant, siue à capacitate. Caua quidem, & capacia omnia, hiant videntur: sicut & caua animantium ora hiant, cùm accipere aliquid auent: & licet Conchæ omnes, tum cauæ, tum ad capiendum aptæ sint, Chamis tamen priuatim hoc nominis contigit, fortè tanquam maiusculis, & capaciorebus. Galenus in Glossis, χημῶν χηραμίδα, τῶ κοιλοτέρων κέγχλω, καὶ μείζονα: nimirum pro vasis genere, capaciore, quàm Concha communis sit. Cæterùm pro χηραμίδα (χηραμός, vel χηραμῖς, nihil quàm cavernam significat) legerim ego (inquit) κεραμίδα, hoc est figlinam, ut Concha figlina (à figulo facta) maior intelligatur, quàm marina, & naturalis Concha, nam in eodem libro, sic habet Galenus, κέγχλω κεραμίδα, εἰδὲν πλεον δηλοῦ τῆς κεραμίδος: hoc est, Concha ceramicis idem, quod ceramicis simpliciter sonat. Sic & latinè vas figlinum, aut figlinum simpliciter dicatur, nihil interest. Hæc Zoographus. χημῖαι interpretantur aliqui argenti, & auri præparationem, quam vulgò chymisticam, vel alchymisticam artem nominant: quasi à chymis, & liquoribus quos parat, nomen hoc tulerit. Sed χημῖαι cum ἦ τα habeat in prima, aliunde dicta fuerit, fortè quòd vasis illis, quæ vulgò crucibula nominant, fundendis metallis idonea, subinde vtatur. Hæc enim χημᾶς, & χημᾶς κεραμίδας vocari. Latinè efferri potest Chama, aut Chama, aut Cheme, & diminutiuum, chamula; ut à Concha conchula. Apud Plinium composita videntur chamelos, chamepeloris, &c. quæ quidem Græca sunt, & Græcis in compositione non vsitata, quod si quis ita voluerit vti, casus obliquos etiam ex integrè inflexis componat, ut chameleon dicat, & chameleas, &c. non ut quidam recentiores chameleon, & chameleos, ineptè. Sed omnino præstabit diuisis vocabulis efferre. Chama foemininum est. λῆος, id est, lauis, communis generis, Atticè: communiter masculinum est, & foemininum facit λῆια. quare, & χημη λῆος, & χημη λῆια rectè dixeris. Gaza non modo Chamam testaceum animal hiatulam conuertit, sed etiam chamem piscem alicubi similiter. Nos Græca vocabula retinere præstiterit. Plinius etiam aliquando clusiles mordacesq; Conchas ceu mitulos vocasse videtur. Scribit enim in purpurarum nassis eas inesse, quod Oppianus de Strombis, & chamis, ait. In exiguis nassis inquit:

Ἐν ῥόμβοις συχὰ λαοαῖς ἀμα χημηνοὶ τῖθῖται.

Bellonius vulgus Gallicum in chamis nominandis cum Italico conuenire tradit: siquidem nostri, inquit, maiores chamas des flammes, minores verò des flammettes nominant, quòd cum iure incoctè, non secus ac piper fauces, & os, inflammare soleant. Italicum vulgus maiores chamas Peuerazas, quasi piperatas, nominat: minores verò Peueronos, quod piper haud tantoperè redoleant. (Kondelenus conchulas rugatas, quas supra exhibuimus, a Venetis Piueronos dici scribit.) Harum enim è mari recens aduectarum carnem quicumque paulò liberaliùs degustauerit, quendam saporem in eis gratum, sed gulam prouocantem, ac piper redolentem comperiet. Cæterùm, quæ chama Latinis dicitur, eadem Latinis cappa, Gallis autem coquille appellatur. Alias autem his congenere Itali addito cognomen to cappas sanctas, capperozolas, cappas lōgas, & huiusmodi vocabulis nominant, de quibus est seorsim differendum. Hucusq; Bellonius. Et in sequenti capite de piperata chamæ rursus: Chamam piperatam Veneti Peuerazas, vel peuerazas vocant ad discrimen maiorum, quas Biueronos appellant. Sed si vel Beuerazæ, vel peuerazæ dicuntur, quòd fauces inflam-

Nominis ratio.

Pro Vasis genere.

Concha ceramicis.

χημῖαι.

Chamelos, Chamepeloris.

Hiatula.

Chama peueraza unde dicta.

inflammant, & piper redolent, ut ille vult, cur est itaque, quod piper condiantur? hoc enim esset oleum addere igni: quam obrem ita dictas puto, quod piper pro condimento, eis adhibeatur. Zoographus Germanicè Muscheln dici posse ait: attamen id nomen nimium patere: contrahi autem, si differentiam addamus, ita ut Conchæ propriè dictæ, cognominentur rotundæ, runde Muscheln: chamæ verò longæ, lange Muscheln. Licereque & Italos imitari, Pfeffer Muscheln: vel etymologiam Græcam, Gymuscheln, (vel euphoniæ gratia, n in m mutando, Gym Muscheln,) nam gynen, vel ghinen nobis, inquit, hiare est, verbum (ut apparet) à Græco χάλυξ desumptum. Spartianus Ostreas, & Lioftras cum dixit in Heliogabalo, chamæ tracheas, & chamæ leas intellexit, inquit Hermolaus, etiam si lithostreas scriptum erat: id ex Athenæo sumitur, qui ait, chamæ tracheas Ostrea quandoque dictitata.

GENVS. DIFFERENTIÆ.

Forma.

SUPER Chamarū diuersitate hæc omnia nobis reliquit Aelianus: Chamæ marinæ, Lib. 15. c. & variæ, & multiplices sunt; aliæ asperæ, aliæ leues; quædam digitorum compressu 12. confringuntur: aliæ vel saxo ægrè conteruntur. Quædam ipsarum nigerrimæ sunt, Chamarum varietas. nonnullæ argentei coloris similitudinem gerere videntur, aliæ utroque colore mixto insignes. Ac quemadmodū earum est varium & multiplex genus, sic multas, & diuersas sedes habent. Quædam enim in littoribus dispersæ, iacent in arena, vel in limo quiescunt, nonnullæ sub algam subijciuntur, aliæ in limo commorantur: aliæ faxis tanquā mordicus adhærent. Aestiuo tempore, cum incipit messis, in Istrico mari gregatim natant, & leuiter feruntur, cum ante id tempus sua sibi mole graues efferri non possent. Euri, Boreæ, & Austrij de circo fugi- Gregatim natant. tes sunt, quod eos ventos ferre non possint. Contra ex tranquillo mari mirifica voluptate afficiuntur, & Fauonij mollibus auris afflari gaudent: eam quæ ob rem in latebras abdita, & Ventos quousque suis coniuuentis testis, cum à tempestatibus mare sentiunt conquiescere, & Fauonij flare, nã fugiant. tum relicta sedibus, ad summam maris aquam natant, & apertis testis eminent, (sic tanquam vel sponsæ à thalamis prodeunt, vel rosæ ad Solis radios ex porrectæ ex inuolucris, seu calycibus suis erumpunt,) & quiescentes ventum expectant placidum, ac secundum, qui si contigerit, alteram Concham substernentes, alteram erigentes, hac pro velo, illa pro nauis ad nauigandum vtuntur, ut si eas procul videas, sic per tranquillum mare natantes, classem Cautio, & nauium existimes. Quod si nauem ad se accedere sentiunt, aut bellæ impetum, aut va- sagacitas nauis naturæ. lentioris piscis natatione, metu percussa, contractis vno impetu testis, frequentes de labuntur, & occultantur. Hæc omnia Aelianus. Athenæus quoque varias differentias ponit in tertio, Hicæsius, Erasistratus (inquit) Chamarum alias dicit vocari asperas, alias regias; Differentia ex Athenæo. asperas quidem mali esse succi, pauci excreta eunti, facile excerni, ipsis pro esca eos uti qui purpuras piscantur. Leuium autem præstantiæ differentias magnitudine æstimari. Et ali- quanto post ex Diphilo: Chamarum crassiorum (χμῆν δὲ τῶν παχυστῶν) quæ paruæ sunt, & tenui carne (Ostrea vocantur) stomacho gratæ sunt, & excreta faciles: Crassas vero, quas & regias, & peloridas appellant multum nutriunt, difficilè excernuntur, boni sunt succi, stomacho conueniunt, præsertim magnæ. Priore loco chamæ in asperas, & regias diuiduntur; videntur quæ; leues pro regijs accipi. Posteriore in crassas paruas, & crassas magnas, quæ cum leuibus eadem videntur. A Plinio species hæc numerantur, Chametrachea, chameleos, Differentia secundum Rondelium. chama pelorides, generis varietate distantes, & rotunditate, chamæglycymerides. Rondelius ita distinguit, ut chamærum aliæ leues sint, aliæ asperæ. Leuibus chama pelorides, & chamæglycymerides subiungit. Quid vero chamis sic proprium, quo à Conchis quibus in multis similes sunt, distiguantur, sic inquit idem Rondelius. Athenæus, τῶν δὲ χμῶν μνημονέβει Γὰρ ὁ χμῆς ἐν Ἐπιδημιάς, καὶ ἴσας εἶπας ὠνόμασα τὰ κογχύλια παρὰ τὸ κεχνημένον ἴδ est, Chamarum meminit Ion Chius in Epidemijis, quæ fortassis χημαι à Græcis nominata sunt ἀπὸ τῆς κεχνημένης, id est, ab hiando. Id etymum secuti quidam Hiatalas latinè appellant: sed cum eadem voce etiam channæ nuncupentur, quæ à Chamis maximè distāt, Chama nomen à Latinis usurpandum. ut in priore operis nostri parte ostendimus, tutius esse puto Græca appellatione uti, Plinij exemplo, à quo chamæ nominantur, & chamæpelorides, & chamétracheæ; atque aliæ eiusdem generis. Chamæ igitur, et si Concharum generi subsint, hoc tamen à cæteris Conchis

chis distabunt, quod semper hiant, & testas apertas habent. Quod ad formam earum attinet, cum tanta sit earum varietas, & tam parum certas, & distinctas notas nobis super eis veteres reliquerint, doctissimus Rondeletius, certi aliquid de ijs velle statuere, per difficile esse rectè quidem iudicavit, cæterum non erat propterea temeritatis, ac immodestiae accusandus Bellonius, quem (vt solet) tacitè mordet, quòd pro chamis Conchas speciatim distas vsurparit; nam & veterum quidam id fecere, vt Galenus in glossis, *κόγχον, ἢ ἡ κόγχη, ἢ ἡ χήμη*, dixit: idè; Varinus repetit: apud quem aliàs etiam, quemadmodum quoque apud Hesychium Conchas inuenio interpretari *χήμας*. Idem Rondeletius in capite de chameleia: Chamas easdem esse cum læuibus Conchis, quæ *γαλαδες* dicuntur, falsum esse ait, quoniam Aristoteles (cuius verba suprâ citauimus) à Conchis chamas sciunxit. Sed Aristotelem aliquis dixerit (inquit Zoographus) Conchas à chamis distinxisse quidem, sed specie potiùs, quàm genere, & nihil prohibere, idem nomen tum generi toti, tum speciei sub eo vni attribui, vt inuoluidum hoc Rondeletij argumentum sit. Cum itaque vix vnâ nobis notam reliquerint antiqui, qua chamas in Conchis distinguas, Marcellus Virgilius Græcè, & Latinè peritissimus in suis in Dioscoridem commentarijs, ab ijs abstinuit, earundem distinctiones peritioribus relinquens. In genere (inquit) minorum ostreorum chamas sunt, tanta cum alijs affinitate, vt facilè in antiquis scriptoribus confundatur earum historia. Nihil difficilius in tota huiusmodi rerum commentatione, quàm in appellationibus his concordem veterum historiam ostendere. Ob id peritioribus relinquemus. Hactenus Marcellus. Quapropter minimè etiam miratur Hermolaum Rondeletius, virum optimarum rerum cognitione præstâtem in suis in eundem Dioscoridem corollarijs de ostreis & conchylis paucissima scripsisse, copia & varietate eorum, vt opinatur, deterritum. Ego à Conchis, hiantibus oris discerni chamas ex istimem, cuius opinionis quoque fuisse videtur Andreas Matthiolus; qui sic nobis de eisdem scriptum reliquit: Quanquam chamas inter cætera Conchyliorum genera longa descriptione ab Athenæo referuntur: nihilominus tamen tot huiusmodi testaceorum habentur species, vt non facilè sit eas inter se distinguere. Cæterum præter cæteras Conchas id sibi peculiare ascieere chamæ, quòd plerumque in litore hiantes inueniuntur. Idcirco eas rectè chamas dici posse putauerim, quæ in marinis oris, pandentes sese, læui testa contactæ reperiuntur. Harum quàm plurimas ipse vidi in Adriatici litore. Verùm quoniam nulla alia facultate sunt præditæ, præter eas, quibus & reliqua Concharum genera commendantur; ideo non est, vt plura de his dicamus. Hucusque ille. Quemadmodum verò hient chamarum genera, in singularum ferè historia patebit.

*Hermolaus
lans.*

*A Conchis o-
ris hiantibus
discerni Cha-
mas.*

V S V S I N C I B O .

*Aluum, vt
monent.*

CHAMÆ Ephesie commendantur ab Archestrato, vt & mituli (*μύτι*) ab alijs: de quibus Hiccius: Mituli (inquit) Ephesij, & similes eis succi bonitate, vt pectinibus præstant, ita inferiores sunt chamis. Athenæus aluum simul & vrinam ciere scribit è conchylis præcipuè mitulos, ostrea, pectines, chamas. Dioscorides vrinæ non meminit, sed chamarum, aliarumque conchularum in exigua aqua decoctarum vis aluum mouere ait, & cum vino assumi. Brasauolus chamas dicit esse paruas Conchas, quæ passim pueræ vocantur; & ex his, vel tellinis, (quæ vulgò pueracinæ) vel illis, quæ cauæ vulgò vocantur, circiter triginta in quatuor aquæ vncijs ebulliri, vt ab ipsis aqua marina exeat, quæ aquæ miscetur: postea cum decoctæ fuerint, ius in cyathum fundi, & optimi vini dimidio cyatho addito, bibi: idemque ius solum sine vino præstare: atque id non solum ratione falsedinis, vel aquæ marinæ, sed quia concharum etiam substantia emollientem quandam naturam habet. Sic ferè ille.

DE CHAMIS IN SPETIE.

ET PRIMVM

DE LÆVI. Cap. LIX.

CHAMELEIA à testæ læuitate (inquit Rondeletius) nomen inuenit.

Testa duplici constat, Conchis læuibus, quæ galades dicuntur, similis est, Ab his testarum fragilitate differt: digitorum enim compressu frangitur facile, quod in Conchis, & peccinibus non euenit. Intus & foris cãdidissimæ sunt, caro quoq; intus cãdida, in qua duo foramina cernuntur: alterũ

os est, alterum excrementi meatus, vtrumq; sinuosum est, vt dilatari, & constringi possit, hoc ad attrahendum aquã, illud ad reijciendũ excrementum. Habet & *μικρονα*, vt Conche ceteræ. Latere magis protuberante semper hiat. In arena cum tellinis capitur, qua de causa sæpius aqua pura elui debet, ad arenam expurgandam, qua expurgata dulcis est, & tenera, alioqui vix edi potest. De eisdem Bellonius sic scripsit. Omnium Concharum albissimæ sunt, quas Chameleias Græci vocauerunt: Galadæ autem Aristoteli (vt reor) dicuntur (quam opinionẽ reprobat Rondeletius, cuius Cõcham Galaden supra depinximus.) Tantam magnitudinem adipiscuntur in Oceano, vt quaternorum digitorum latitudinem, senorum verò longitudinem exuperent. Quæ res multò perspicaciùs innotescet ex ijs, qui à Diuorum Iacobi, aut Michaelis persolutis votis redeunt, testas ea qua dixi magnitudine de suis pileis appendunt. Frequentiùs Romæ, quàm in quauis alia vrbe diuenduntur cum tellinis, ac peccinibus: magnitudine quidem iuglandis, corpore ferè orbiculari glabro fragili, pellucido, rotundo, labris ac testa tenuibus, læuibus, non autem denticulatis. Facile à calido tanguntur: quamobrem mox hiantes sua labra pandunt: quo fit vt parum diu absint à mari, quin exanimentur, læuque illisu frangantur: suam quoq; aquam facile amittunt, multasq; arenulas recipiunt, à quibus quod elui difficilè possunt, vulgo respuuntur: Sed recentes, & adhuc viuæ, tellinis certè posthabendæ non sunt. Indiginæ caparozas vel caparozolas vocant. Nam cappæ nomine Itali chamælas intelligunt. Moueri autem à se chamæleias, ac sedem in littore mutare, compertum habeo, quæ res ei innotescet, qui has in vase aqua oppleto immerferit, quod Veneti plerumque faciunt, vt minus exanimes seruent, nève arenis conspurcentur, aut deteriore euadant. Aetius Dioscoridem, ac Galeum secutus, chamulas vocauit. Chamularum (inquit Dioscorides) conchularumque exigua aqua decoctarum ius, aluum ciet: quæ tamen appellatio non minus patet, quam Ostreorum. Omnia enim testa contacta comprehendit: quinetiam pro testa ipsa nonnunquam accipitur. Conchyliæ Plinius medicus lib. 5 c. 1. appellat. Nihil (inquit) ex eis, quod pingue est fumant, vt lices, peccines, & Conchyliæ. Aetius lib. 2. Minorum (inquit) erinaceorum & Conchularum, vetustorumq; gallorum iura ventrem deijciunt. Porro Conchyliæ quædam Herodotus in montibus Aegypti nasci, ac procreari tradit. Huc vsque Bellonius, sed iconem non exhibet. Habebis itaque hic prius chamien læuẽ Rondeletij. Adde ego aliquot alias species inter quas, priores candidæ sunt, ac inter eas prior quinque habet fascias, minutissimasq; alias quasdam strias. Altera diaphana est, maioresq; habet strias. Eadem in tertia magis sunt euidenter. In quarta striæ illæ non sunt transversales, sed per longitudinem. Quæ lubinde datur, colore est nigro, altera subflauo, vtraq; lineis trãsuersalibus. Aliæ quoque tres albæ sunt. Earumq; prior in summitate nonnihil possidet fluedinis, altera nonnihil coloris castaneorum, tertia tota candida, ac diaphana. Addi præterea multas alias admodum pusillas, quarum quatuor priores albæ sunt: sed aliæ crassioris testæ, aliæ tenuioris, aliæque diaphanæ, aliæ densæ. Inter quinque alias, quæ sequuntur, prima etiam albicat, & lineas habet admodũ exiles eiusdem coloris; altera item alba oras habet castanei coloris, tertia lineas habet nigras: quarta Rondeletij chamam imitatur, sed minor est, & plures habet lineas: quinta castanei est coloris, cum fascijs quibusdam albis, vt icon ostendit. Quatuor aliæ, quæ insequuntur, non omnes etiam eiusdem sunt coloris. Prima enim, & secunda flauescunt, tertia & quarta, albo nigroque variant. Postremi quaternarij duo lineas habent rectas more peccinum: duæ alterę omnium postremę albę, eo modo, vt vides variant.

Descriptio.

Caro.

Os.

Excrementi meatus.

Papauer.

Vbi capiatur

Galada qua.

Magna in Oceano.

Caparozas.

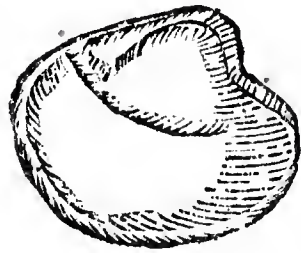
Sedem mutant.

Conchyliæ.

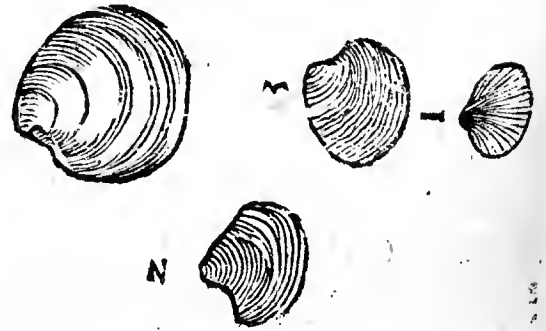
Ventrem deijciunt.

Conchyliæ in montibus Aegypti.

Chamælea Rondeletij.

Chamælearum albarum quatuor differentiæ.

Chama nigra lævis: & altera subflava.

Chamulæ parvæ tres differentiæ.

Chamulæ aliæ exiguæ.

DE CHAMA PIPERATA, Bellonij. Cap. LX.

HAMAM piperatam (inquit Bellonius) Veneti Beuerazas, vel Peuerazas vocant ad discrimen maiorum, quas Biueronos appellant. Palustre est concharum genus in cœno degens, quod Anconitani, & Rauennates chalenam, vel chalcenam, nomine à chamula detorto vocitant. Biueroni autem dicuntur, vel quòd ob piperis saporem sitim excitent (nos hoc redarguimus supra) vel quòd illa perpetuò bibant, neque diù sine aqua seruari possint, atque in forum allata, & aquæ immersæ, geminam atque oblongam exerant ligulam, vt cochleæ modo perpetuò sitientes moueri percipiuntur. Supra modum fragiles habent testas, læues ac compressas, non autem vt aliæ conchæ orbiculares: verum vique adeo tenues, vt transparent. Cardinibus non iunguntur inuicem infarctis, sed neruo, vt ostrea. Labra non habent crenata, sed læuia, magisque in rotunditatis ambitum circinnantur, quam tellinæ.

*Chalena,
& chalcena.
Biueroni,
unde dicti.*

Testa.

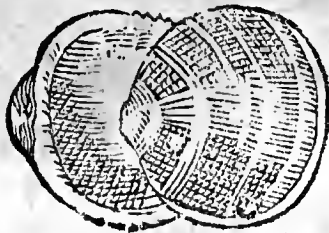
Labra.

DE CHAMA NIGRA,

Sive Glycymeride, eiusd. Bellonij. Cap. LXI.

ST & alia læuis Chama (inquit idem Bellonius) à cæteris hoc distans, quòd cum læuis sit, tamen & robore testæ cum aspera facillè certare potest. Cloniffa quidem maior est, & plerunq; nigricat. Cardinibus quoq; quibus valuas coniunctas habet, à prædictis etiã differt. Præterea non ita vt prima læuis in rotunditatem turbinatur, nec vt Peloris plana est. Crenas haud ita profundas in labris habet. Quum autem Aelianus in chamis quasdam esse nigras, ac reliqua genera alba esse protulit, hancque vnicam pro maiore testæ parte nigricare videam, facillè mihi fuit conijcere, hanc Aeliani chamam esse, ac fortassis antiquorum glycymeridem. Nam & Peloride maior est, & dulcior: neque piperato gustu percipitur. Hactenus Bellonius. Cæterum Rondeletius chamam nigram à glycymeride distinguit, & longè alias quàm Bellonius, chamas depinxit, vt iam patebit.

Chama glycymeris Bellonij.

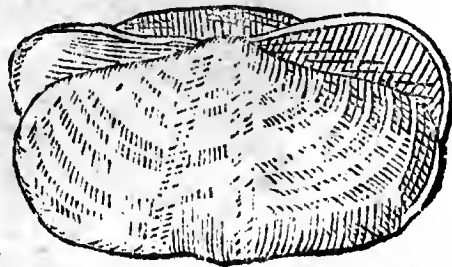

Chama Aeliani, & antiquorum glycymeris.

DE CHAMA NIGRA, Rondeletij. Cap. LXII.

ELIANVS Chamas marinas varias, & multiplices esse tradit: nam aliæ asperæ sunt, inquit, aliæ læues: & hæ quidem digitorum compressu confringuntur, illæ verò vel ægerrimè conteruntur. Quædã ipsarum nigerrimæ sunt: nonnullæ argentei coloris similitudinem gerere videntur. Ac quemadmodum earum est varium, & multiplex genus, sic multas & diuersas sedes habent. Ex his colligunt nonnulli (inquit Rondeletius) chamas pro Conchulis accepisse, quæ colorum varietate à sese distant, sed non rectè, vt ego quidem sentio: nam sunt vt conchulæ, ita chamæ variæ, albæ, nigræ, ex albo rubescentes, aliæ fractu faciles, aliæ difficiles. Idè de cochleis, & peatinibus verè dicitur. Quare ineptè fecerunt, qui Concham nigram (Bellonium taxat) pro chama nigra exhibuerunt, cum conchæ rotundiores chamis esse soleant, neque hient; chamæ verò testa sunt longiore, qualis chama nigra, quam hic proponimus, testis oblongis, læuibus, duris, spissisq; ac veluti marmoreis.

Chama nigra Rondeletij.

Contra Bellon.

Vlysis Aldrouandi
 DE CHAMA GLYCYMERIDE
 Eiusdem. Cap. LXIII.

HAMARVM generi γλυκυμερίδες accedunt. Plinij & Macrobij testimo-
 nijs. Chamæ glycymerides (inquit Plinius) quæ sunt maiores, quàm pe-
 lorides. Macrobius in cœna ad iuciali Lentuli flaminis appostas fuisse di-
 xit, & ne quis easdē esse pelorides, & glycymeridas existimet, maiores sci-
 licet chamas, legat Macrobi. lib. 3. Saturnal. Ante cœnam, inquit, Echinos,
 ostreas crudas quantum vellent, peloridas, Spondylos, &c. Paulò post alia

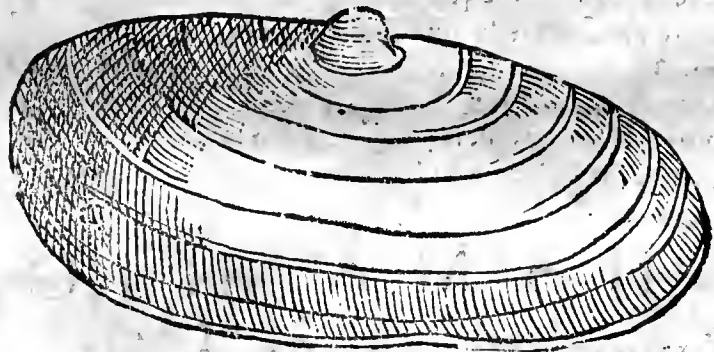
Etymum.

edulia enumerans, glycymeridas, vrticas, &c. Sunt autem glycymerides dictæ à dulcedine,
 ut opinor, quòd sapore sint dulci, minusq; salso, quàm reliquæ. Sunt qui glycymeridas vo-
 cent, quasi ex dulci amaras. Quod si ita sit, compositum nomen ex Græco & Latino fuerit,

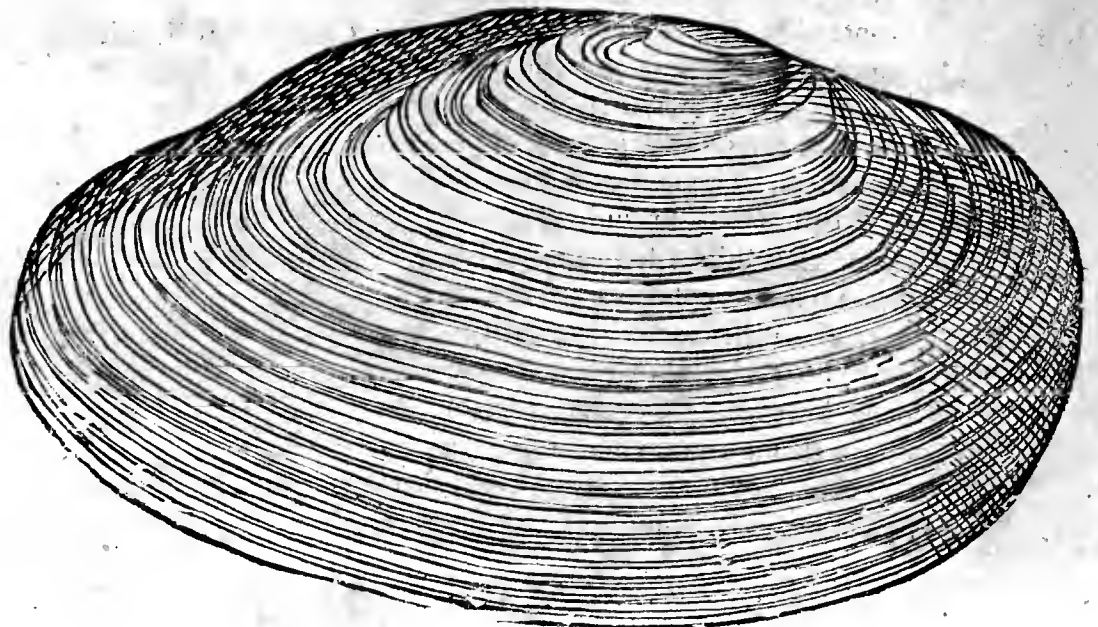
Descriptio.

quam compositionem improbat Quintilianus. Glycymerides igitur chamæ sunt maiores,
 quàm pelorides testa oblonga, mytolorum fluuiatilium testæ modo, sed duriore, & spissio-
 re, rugosa, nō tamen ob id aspera, ex albo rufescente, carne & succi bonitate peloridi simi-
 les Easdem esse puto cum ijs quas pelorides maiores Athenæus vocat. Hermolaus Barba-
 rus conijcit apud Plinium post verba hæc, Chamæ glycymerides, quæ sunt maiores, quàm
 Pelorides, pro colycia, siue coryphia, legendum corycia ex Athenæo, qui scribit Conchas
 quasdam à Macedonibus vocari κορύκις, quas Athenienses κρείας nominant. Sed ut apud
 Plinium legendum sit, non potes corycia ad chamas glycymeridas referre: sic enim Con-
 chas asperas vocari scripsit ex Hegesandro Athenæus. Η γήϊος αιδρος δ' ἐν ὑπονημασι τὰς
 τραχίας φησὶ κορύκας ὑπὸ τῶν Μακεδόνων κορύκις καλεῖσθαι, ὑπὸ δ' Ἀθηναίων κρείας. Hege-
 sander in commentarijs, ait Conchas asperas à Macedonibus vocari corycos, ab Athe-
 nensibus κρείας, id est, arietinas. Hæc itaque ille exhibita hac icone; cui ego binas hæc ad-
 didi multo quidem maiores, sed cætera non multum dissimiles, quanquam capite differ-
 re quodammodo videantur.

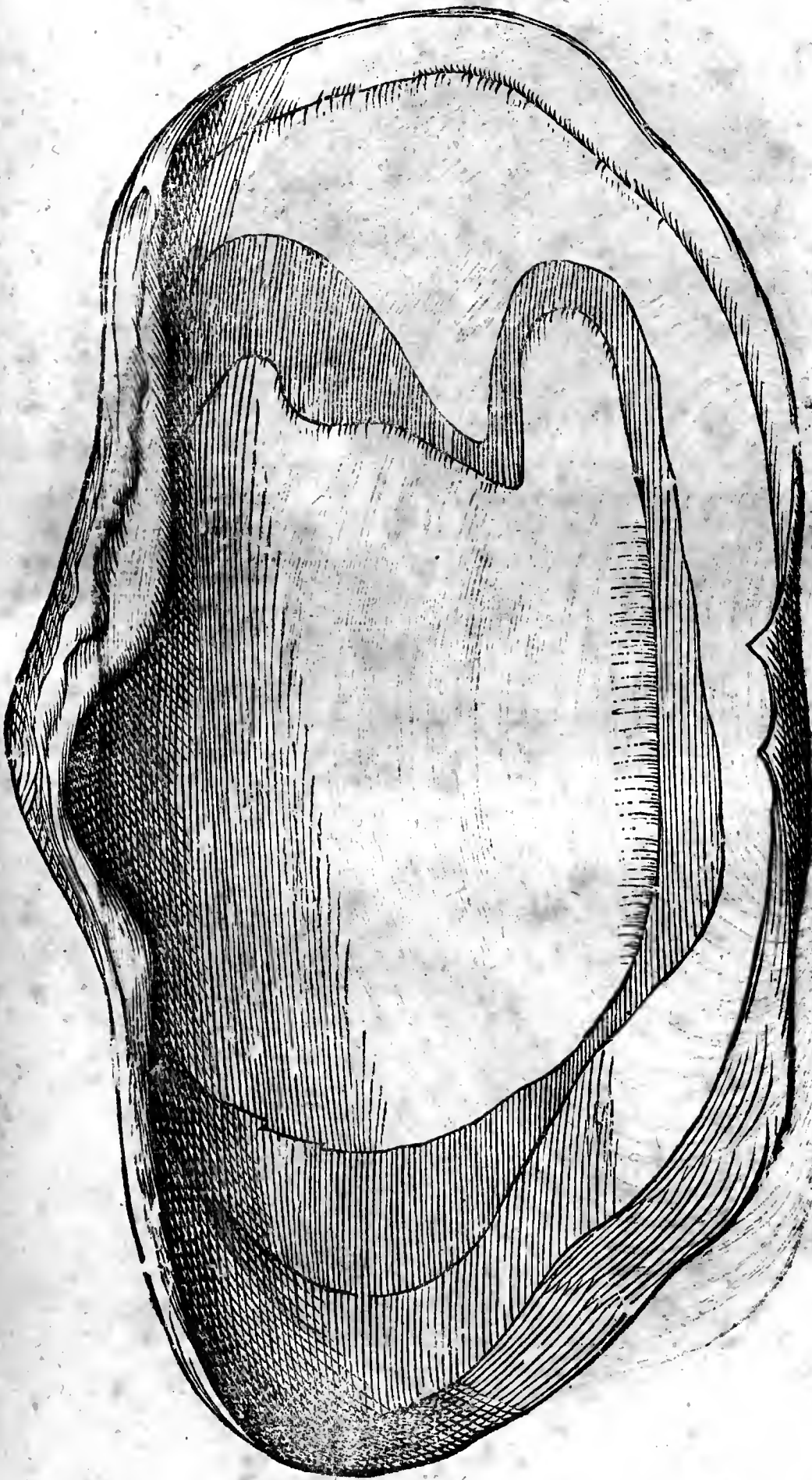
Chama glycymeris Rondeletij.

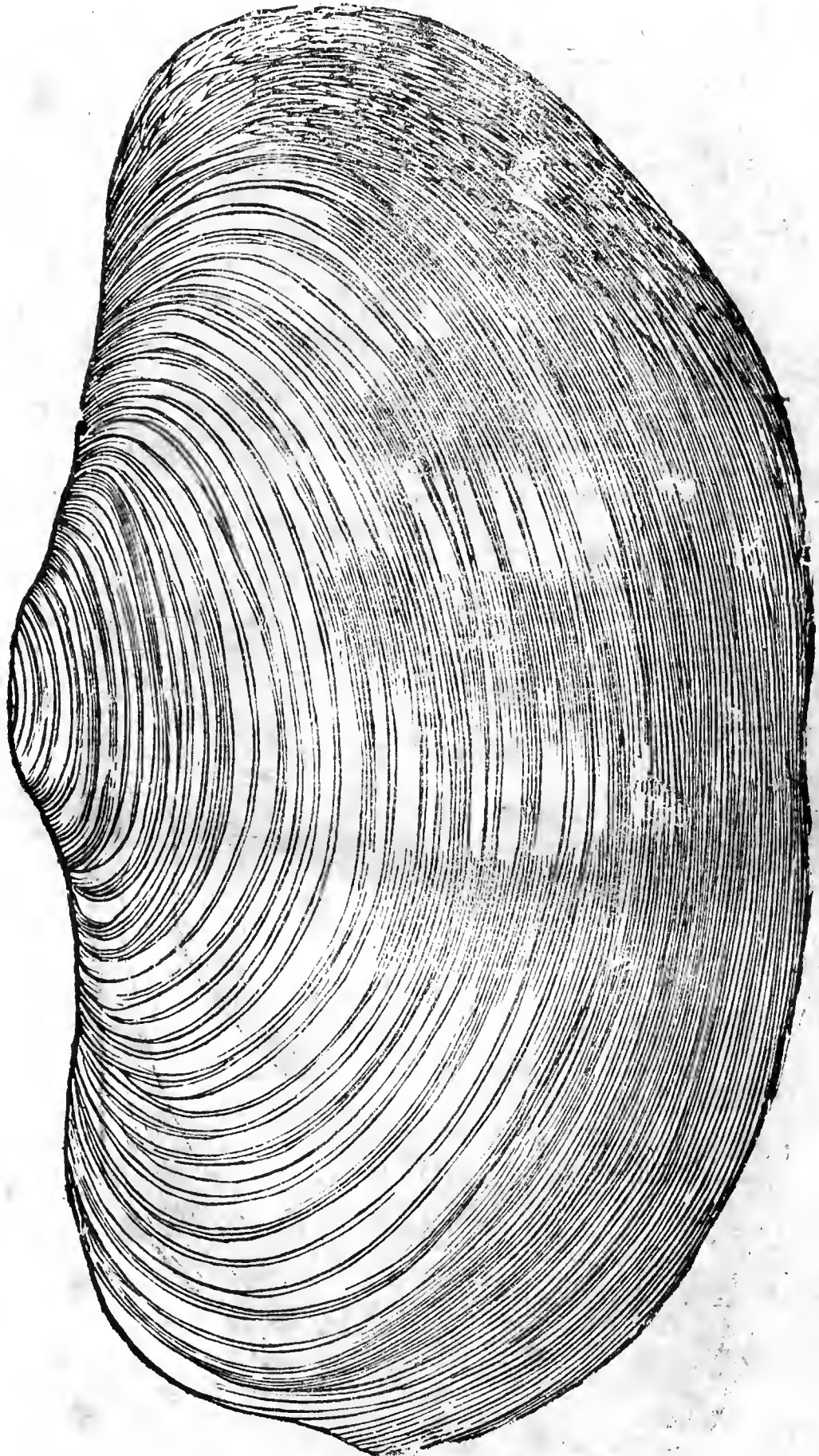

Chamæ glycymeridi similis, seu maioris mytuli species.

Chamae glycymeridis alterius authoris pars caua.

*Vlysis Aldrouandi**Chama glycymeridis alterius auctoris pars conuexa.*

DE CHAMA PELORIDE.

Cap. LXIV.

E hoc Chamarum genere inter Bellonium & Rōdeletium non convenit. Ego quæ vteiq; de eo scripsit, adferam, cum præterea quod dicā, non habeam. Peloridas Athenæus, (inquit Rondeletius) vno loco à Chamarum genere segregasse videtur ex sententia fortasse Philylij. *Αἱ δὲ πελωρίδες Segregata à αἰομάδῃσαν παρά τὸ πλωρίον, μείσον γὰρ ἐστὶ χήμη παρηλλαγμένοι Pe-Chamis.* lorides vocatæ sunt à dictione *πλωρίες*; maiores enim sunt Chamis, & ab *ἄλλοις* unde dicta.

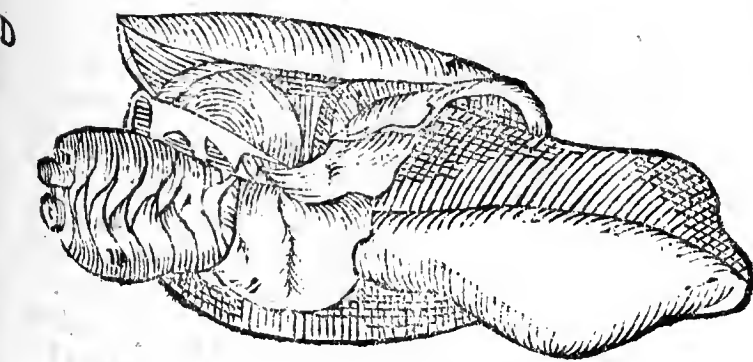
ijs diuersæ. Ailo loco ex Diphilo pelorias Chamas crassarum speciem facit, quas & regias appellat, quæ & maiores sunt. Chamas etiam Peloridas appellat Plinius. Hos sequimur ac Chamas peloridas, siue pelorinas, à magnitudine dictas fuisse cū veteribus existimamus, id quoq; innuit Athenæus priore loco p. odò citato: *ἢ πλωρίων* siue *πλωρίων* significat *το μέγα καὶ τεράσιον*, id est, magnum & prodigiosum. Vel dictæ sunt pelorides à Peloro Siciliae promontorio, quod iuxta illud pelorides optimæ reperiantur. Iulius Pollux de ciborum antiquorum præstantia verba faciens. *Ἰστέον δὲ ὅτι παρὰ τοῖς πλωρίοις εἰδοκίμηται ἡ μύρινα ἐκ πορθύου καὶ μύρινα παρηνσία, καὶ θύννος τυρίος, καὶ κερύδος ἐκ σκιάθου, καὶ ἔριφος ἐκ μήλου, καὶ κόγχαι πελωρίων, ὅθεν ἴσως καὶ τῶν καλεμένων πελωρίδων αἰομάδῃσαν.* Apud veteres in pretio fuit muræna ex fræto, & muræna Tarresia, placebat thynnus Tyrius; & mugil ex Shiatho, hœdus ex Melo, Conchæ etiam Pelorinæ, vnde fortè nomen adeptæ quæ nunc pelorides vocantur. Ex his apparet insignis error eorum, qui scribunt peloridas nomen habere à luto, in quo tum manibus tum retibus euerruntur: pilos enim lutum est, (sic enim scripta verba reperiō) *πηλὸς* quidem lutum est, à quo *πηλωρίδα* & *πηλωρίας* dixisse oportuerat, nō *πλωρίδας* & *πλωρίας* & *πλωρίαις*, sicuti omnes extulerunt. Præterea illud è memoria exciderat, aut fortasse ne legerant quidem quod scripsit Aristotel. Conchas, Chamas, Pectines, Vngues locis arenosis prouenire; non cænosis. Sed ommissis omnibus rem ipsam depingamus. Chama peloris duabus Conchis constat, quæ nunquam ita coniunguntur, quin semper hiant & viuo & mortuo animante, etiam sine calidi contactu. Eæ oblongæ sunt & læues, ex albo purpurascens, in medio connexæ. Caro intus alba est, quæ etiam contracta tota testa vix capi potest, extenta longior multò est, rotūda, spissa, pudendo virili non absimilis, d'g ti medij crassitudine. In extremo altero foramina duo apparēt, alterum oris est rotundum, alterum excrementi. Santones Conchæ strictæ & non hiantis speciem palourde appellant, quæ vox à peloride deducta esse videtur. Sed ea chama peloris non est, cum magna non sit, neq; hiet. Caro peloridis dura est, ob id difficilè excernitur. Hactenus ille Palourde autem Santonum est Conchula rugata Bellonij. Estq; alia pelourde à Gallis ad mare mediterraneum dicta, nimirum Cōchula varia Rondeletij, cuius chama peloridis hic iconem exhibuimus ab eo mutuata: item aliam ex Bellonio, sed toto

Error quorundam.

L. 5. Hist. c. 5

Descriptio.
Testa.
Caro.
Foramina oris & excrementi.
Palourde Santonum.
Caro.

Chama Peloris Rondeletij.

cælo diuersam, Regias & basilicas chamas (inquit h. c.) Galli Pelourdes, ad Peloridatū vocem accedētes dixerūt, Mafilia clonissas, Veneti B ueronos, vel Piueronos, Genuēles Arfellas, Hispani Armillas, Ancon tani Rauēnates & Arimineses Pouerazos, quasi pauperculos nominant, quod illic nimū popularis pauperibusq; c ferri solita sit. A luto autē in quo tum manibus, tū retibus euerruntur, nomē habent: pilos enim lutū est. (Hoc

A Calcineillis, ut differant.

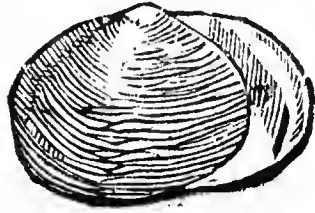
etymum Rondeletius reprehendit.) Alij dictas à Peloro monte Ciliciæ volunt. D fferunt autem à Calcineillis, quod turbinatori & grandiori corpore consist. Calcineillæ enim (quæ & Beueraze dicuntur) compressiore sunt forma, testa translucida, ac multò quàm Chameleros

Chameleios teneriores. Media autem est inter asperam & læuem constitutione & natura. Non enim ita horet, vt aspera, neque ita glabrescit vt læuis: albo præterea ac fuluo emblemate distinguitur: vnde caparozolam dici puto, quòd ex rubra subfulua sit. Eius autem caro durior est, quàm læuium Tellinarum & Puerazarum. Emollire aluum traditur. Sed & Dihilus copiosum bonumq; succum gignere tradit, & stomacho gratum, nec facilè excerni. Sic Bellonius. Seruant autem idem nomen apud nos Rauenna delatæ, edunturque in aqua elixæ vnà cùm petroselino & pipere, additoq; cùm iure pane inferuntur, gratæq; quidem sunt, sed lutum vel arena obstat, quominus sapor respondeat. Labra earum sunt crassiuscula & tam arcè connexa, vt nisi vi aperiantur, & sæpè etiam rumpantur prius quàm os aperiant.

Copiosū succum generat. Coquendi modus.

Chama peloris Bellonij.

Concha rugata, vulgi Pauarazzo.

DE CHAMA ASPERA. Cap. LXV.

A læui quid differat.

Testa.

In arena circa littora reperitur.

Caro.

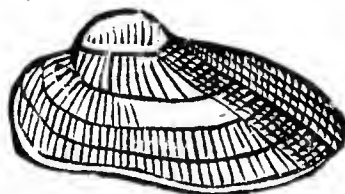
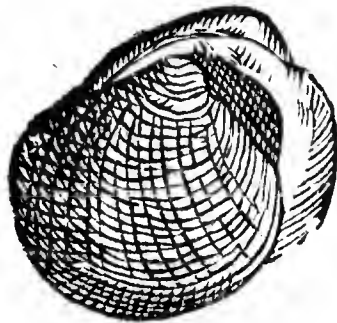
Rondeletij icon.

CHAMA trachea authore eodem Bellonio, valuas eodem modo quo læuis tornatas habet, estq; rotūditate penè orbiculari constructa: hoc tamè inter se differunt, quòd illa læui quidè testa, hæc verò, aspera claudatur, Pectinis modo striata: sed Pecten rectas habet strias, illa verò transversas, crebras & profundas. Dura est admodum Chamarum asperiorū testa, si cū læuibz cōferatur. Ea enim non nisi valido icū confringi potest cū tamen aliorum ferè omnium læuium debili digitorum compressu aperiri possit. Chama præterea trachea in arena circa littora reperitur: extremas enim iniurias ob testam duriorē minus reformidat. Labra haudquaquam in gyrum (vt pecten) denticulata, sed Mytilorum more læuia habet, moueturq; vt limax, vt eius Concham nonnunquam profundius saburrantem conspexerimus. Fortibus namque spondylis constat, quibus testas mouendo etiam per arenam lumbricorum more conscendit. Quamobrem Icesius carnem eius duriusculam, mali succi, parum nutrire, facilè excerni, marisq; saluginem referre pronunciavit. Dihilus autem stomacho gratam esse tradidit: cuius ego sententia & expertus facilè astipulor. Hęc itaq; Bellonius apposita hac icone. Ceterum Rondelet. longè aliam

Chama aspera Bellonij.

Chama aspera Rondel.

asperā Chamam depinxit, qualè scilicet hic quoq; expressam ex eo damus, additis præterea iisdē quæ super ea scripta reliquit. *χιμυα τραχέα* (inquit) aspera à testarum externa parte dicta sunt, ob lineas transversas, obliquas multas, cauas eaq; ob causam musco sæpè opletas. Superiorum (glycymeridum) modo oblongæ sunt, intus leues. Carne sunt mali succi, pauci nutrimentum

ti, ad excretionem facili, qua tamen delectantur Purpuræ; vnde pro esca vtuntur ea Purpurarum piscatores, vt antè ex Athenæo diximus. Simillima, nisi eadem cum Bellonij icone est quam nos adiecit. Cum Rondeletij verò icone quodammodo conuenit secunda & tertia in hac nouissima tabella expressæ: prima verò ex læuibz est.

Concha rugata alia Bellonij, seu Chama aspera.

Chama striata species.

DE OSTREIS. Cap. LXVI.

VANTI fecerint Romani Ostrea, & in quo honore fuerint, cum illorum res magnitudinis atque luxuriæ teneret fastigium, nonnullis hic veterum scriptorum autoritatibus demonstrabo, antequam ad synonyma, naturamque Ostreorum accedam. Fuere autem in tanta existimatione apud gulæ proceres, ut in remotissimas à mari regiones ligneis lacubus apportarentur: Brundusioque in primis in Lucrinum lacum transferebantur, quia mirificè ibi pinguescebant. Plinius author est Sergium Oratam primum omnium Ostrearum viuarum inuenisse in Baiano, ætate L. Crassi oratoris ante Maricum bellum,

Luxus veterum.

Viuarum Ostrearum quis primum inuenit.

Pensiles balneæ.

Lib. 9. ca. 1.

Aesopi tragædi filij luxuria.

A beta, & malua decepti.

Li. 2. Sat. 2.

nec gulæ causa, sed auaritiæ, magna vectigalia tali ex ingenio suo percepisse, ut qui primus pensiles (inquit) inuenit balneas: ita mangonizatas subinde vendendo. Cæterum Valerius Maximus eundem Sergium luxuriæ exemplar summæ, non auaritiæ proposuit, de luxuria scribens. Caius Sergius Orata (inquit) pensilia balnea primus facere instituit: quæ impensa læuibus initijs cæpta, ad suspensa calidæ aquæ tantum non æquora penetrant. Idem videlicet ne gulam Neptuni arbitrio subiectam haberet, peculiaria sibi maria excogitauit, æstuarijs sibi intercipiendo fluctus, pisciumque diuersos greges separatis molibus includendo, ut nulla tam sæua tempestas incideret: qua non onerata mensæ varietate pisciculorum abundarent. Aedificijs etiam spaciosis, & excelsis, deserta ad tempus ora Lucrini lacus pressit: quo recentiore vsu conchyliorum frueretur, vbi dum se publicæ aquæ cupidius immergit: Confidij Publicani iudicium nactus est. In quo Lucius Crassus aduersus illum causam agens, errare amicum suum Confidium, dixit; quod putaret Oratam remocum à lacu cariturum ostreis; namque ea, si inde petere non licuisset, in tegulis reperturum. Huic nimirum magis Aesopus Tragædus in adoptionem dare filium suum, quam bonorum suorum hæredem relinquere debuit; non solum perditæ, sed etiam furiosæ luxuriæ iuuenem, quem constat cantu commendabiles auiculas immanibus emptas pretijs, in cæna pro ficedulis ponere: acetoque liquatos magnæ summæ vniones porionibus aspergere solitum. amplissimum patrimonium tanquam amaram aliquam sarcinam, quam celerrimè abijcere cupientem. quorum alterius senis, alterius adolescentis sectam secuti, longius manum porrexerunt, neque enim vllum finitur vitium ibi, vbi oritur. Inde ab Oceani littoribus attracti pisces, inde infusæ culinæ arte, censibusq; edendi atque bibendi voluptas reperta est. Hæc omnia Valerius, ex quibus non auaritiæ causa, sed luxuriæ viuarum illa fecisse Oratam discimus, quamobrem prosequamur. C. Plinius Nepos in primo doctissimarum suarum epistolarum libro easdem delicias ostrearum ostendit, nam cum Septimium Clarum inuitasset ad cænam, & non venisset: At tu (inquit) apud nescio quem ostrea, vuluulas, echinos, Gaditana maluisti, dabis pœnas, &c. Eleganter etiam M. Tullius in epist. 107. se se qui ostreis, & murcenis facillè abstinerebat, à beta, & malua deceptum esse dixit: & mulier, ut Iuuenalis canit in sexta satyra.

Inguentis, & capitis, quæ sint discrimina nescit

Grandia, quæ medijs iam noctibus ostrea mordet.

Horatius quoque satyra in luxu perditos conscripta ostendens hominis sobrij, & frugalibus cen-

lis censuram summi assentionibus esse probandam, luxuriosi verò prorsus abominādam, ut cuius iudicium vnā cum corpore, & animo ita sit oppletum crapula, & oppressum, ut ad veri cognitionem sese nequeat erigere, dum nunc huc, nunc illuc eius sententia in palato gratificando nutet, ait: inter cetera etiam hoc:

— *Non in caro nidore voluptas
Summa, sed in te ipso est. in pulmentaria quare
Sudando: pinguem vitijs, albumq; nec ostrea,
Nec Scarus, aut poteri peregrina suare Lagois.*

Martialis quoq; quoties ostreorum meminit, ea ferè semper cum alijs cibis enumerat, qui in haud minori erant pretio, ut in primis in Ligurinum scribens in tertio,

*Fugerit an mensas Phæbus cœnamq; Thyestæ
Ignoro: fugimus nos Ligurine tuam,
Illa quidem lauta est, dapibusq; instructa superbis
Sed nihil omnino, te recitante, placet.
Nolo mihi ponas rhombum, mullumq; bilibrem
Nec volo boletos, ostrea nolo: tace.*

Pòst rursus eodem libro in Ponticum, qui cùm lata esset lex à Domitio, ut sublatis sportulis amici ad rectam cœnam vocarentur, hac lege coactus iam nō dabat sportulam Martialis, sed inuitavit, apposuitque ei vilissimos cibos, sibi verò optimos: vnde conqueritur poeta, sic fraudem fieri legi, cùm non detur sportula, dari cœnam à Pontico non meliorem sportula, cū n tamen legem tulerit imperator, ut melius cœnarent clientes, quàm olim solebant acceptis sportulis: Canit itaque.

*Cum vecor ad cœnam, non tam venalis, ut ante
Cur mihi non eadem que tibi cœna datur?
Ostrea tu jumis stagno saturata Lucrino
Sumitur inciso myulus ore mihi.
Sunt tibi boleti, fungos ego jumo suillos,
Res tibi cum rhombo est, at mihi cum sparulo.
Aureus immodicis turtur te clunibus implet,
Ponitur in cauea mortua Pica mihi.
Cur sine te cœno, cùm tecum Pontice cœnem?
Sportula quod non est, profit, edamus idem.*

In septimo verò suorum etiam epigrammatum Papili munera, quia veneficus erat, ob veneni suspicionem spernit; Ea autem erant sumen, aper, lepus, boleti, mulli, & ostrea, qui omnes cibi apud ganex studiosos in summis habebantur honoribus, ac delicijs.

*Cum Sexetani ponatur cauda lacerti
Et bene si cœnas, conchis inuncta tibi est.
Sumen, aprum, leporem, boletos, ostrea, mullos
Mittis, habes cor nec Papile, ne: genium.*

Gulosi non sunt amici. Iam verò in nono in fictos inuectus amicos atq; ollares, ostendere volens gulosos nō potest esse amicos, quippe qui cibos, non fidem lectentur amicitiae, canit,

*Hunc quem cœna tibi, quem merja daravit amicum,
Esse putas fide pectus amicitiae?
Aprum amat, & mullos, & jumen, & ostrea: non te
Tam bene si cœnem, noster amicus eris.*

Insuper libro duodecimo in Lentinum scribens, cuius gulam accusat, ut potè qui febricitās nullo genere deliciarum abstinere, conquerebaturq; quòd febris non discederet: cui poeta respondet eam rectè agere, cū tam opulentum, & delicatum dominum habeat.

*Quare tam multis à te Lentine diebus
Non abeat febris, quæris & vsque gemis?
Gestatur tecum sella, pariterq; lavatur,
Cœnat boletos, ostrea, sumen, aprum.
Ebria Sesino fit saepe, & saepe Falerno
Nec nisi post nequam Cacuba potat aquam.
Circumsusa rosis, & nigra recumbit amomo,
Dormit & in pluvia, purpureoq; toro.
Cùm sit tam pulchrè, tam bellè viuat apud te
Ad Dammam potius vis tua febris eat?*

Tantoperè verò inhiabant ostreis Romani, vt Ouidius in fastis de aureo sæculo agens dixit ceu quid admiratione dignum, *Lib.6. fast.*

Ostreaq; in conchis sua fuere suis.

innuenus suo tēpore minimè cura esse, sed placere omnibus, ac summa ab omnibus industria nullibi nō in quocumq; tandem orbis angulo inquiri, & vbi ea negauerat natura, non enim eadem fert omnia tellus, importari solere, quod non obscurè etiam docuit Dipnosophista Athenæus, qui referente doctissimo Iouio tradidit Apicium nobilem parasitum, qui superioris (Apitij) nomine appellati promeruit, vasis summa industria fabricatis ad Traianum in mediterraneis Mesoporamia contra Parthos bella gerentem, recentissima ostrea detulisse. Apud eundem Athenæum alius parasitus nomine Dromeas interrogatus, in vrbe an apud Chalcidem lautius pararetur conuiuium: respondit proœmium Chalcedensis cænæ gratius esse toto conuiuij in vrbe apparatu. Vocabat autem (inquit Athenæus) cænæ proœmium, *δείπνιον προέμιον*, copiam & varietatem ostreorum. Eodemq; modo alius quidam apud eundem: primum, inquit, ostrea vidi, & echinos: quæ quidem proœmium sunt *δείπνιον χαριεντικὸν περὶ ὀστreaς καὶ ἐχίνους*. Macrobius præterea locuples testis est ostreorum vsam fuisse in prima Romanorum cænâ: nam & hoc apud eum inuenio: Quo die Lentulus flamē Martialis inauguratus est, cænâ hæc fuit: Ante cænâ, echinos, ostreas crudas quātum vel lent, peloridas, spondylos, patinam ostrearum, &c. Quàm verò Tyberij principis palatō arriiserint istiusmodi conchylia, colligere licebit ex Suetonio Tranquillo, qui attestatur Tyberium Afellio Sabino sestertia ducenta donauisse pro dialogo, in quo boleti & ficedulæ, & ostrea, & Turdi certamen induxerat. Elegantissimè Plinius ironicos ait: Ex horto plebei macellum quanto innocentiore victu? Mergi enim credo in profunda fatius est, & ostreorum genera naufragia exquiri. Deniq; Iuuenalis non incongruè canebat.

Dignus morte peris, canet licet ostrea centum

Gaurana, & cosmi toto mergatur abeno.

Possim verò multa præterea ex authoribus classicis adferre, quæ ad ostreorum encomia pertinerent, sed quia hæc pauca satis esse posse confido, itaq; hic vela contraham.

Romani, vt ostreis inhiarent.

Cænâ proœmii quid Dromea parasito.

Lib. 3. Saturn. 13.

Tyberius vt ostreis delectaretur.

In Tyberio cap. 42.

Saty. 8.

SYNONYMA.

BIVALVIVM testa duriore contextorum maior pars auctore Pet. Bellonio, ostrea vel ostrea Latinis dicuntur. Sed ostrea pro genere vniuerso testaceorum sumi Rōdelitius docet, vt in superioribus, vbi de testatis in genere egimus, videre licet, vbi etiam quid Græcis sit *ὄστρεον*, & *ὄστρεον*, satis superque scriptum à nobis est: non rarò in primis totum genus ostracodermorum cōpleti, sic enim, vt hoc hic obiter inferamus, Suidas echinum *θαλάττιον τὸ ὄστρεον* esse tradit, & Hesychius *ὄστρεα, τὰ κογχύλια, μυακία θαλάσσια*. Sicut autem Latini à testa testudinem; sic quoq; Græci *ὄστρεα ἀπὸ τῆς ὄστρεα* nominauerunt: quanquam Eustathius ab *ὄστρεον* (quod est os, quòd testa veluti ossea tegatur) abundante rho dictum cum Varino velit. Græci nunc vulgò *ὄσπιδια* vocant, Psellus ostridia, interprete Valla, voce vt apparet diminutiua. Inuenio etiam apud Hesychium *ὄστρεα* pro ostreo. Italis ostreghe dicuntur, Hispanis ostia de la mar. Galli vt innominatus quidam scribit. Onitres & alicubi Itre alle calle: sed communiter testante etiam Rondeletio Gallo Huîtres vocant. Mompelienses priuatim Peires Ostres, Flandri, & alij Germani inferiores Oesters, Angli non diuersa voce Oysters. Putat Zoographus apud Belgas etiam ijerle vocabulum diminutiuum nonnunquam vsurpari: super quo nomine cum Belgam consulerem, respondebat, prorsus sibi esse incognitum, Albertus, citante Zoographo, alzum ex Auicenna interpretatur ostreum. Antiqui secundum Syllaticum ostrea est, item Caugilen, (Caugilel verò nominat Auicenna 2. 537. videtur autem nomen corruptum à conchylis.) item Latalus. Alibi etiam habet. Ostacorum siue conchylionum, quædam sunt magna, quæ dicuntur Arabicè Barcora, (hoc & Serapio habet: quædã parua, quæ Arabicè dicuntur Sades, (Sadaf quidē pro limace, & pro purpura accipitur.) Alibi rursus canifis exponit ostrea: Auicenna verò alibi carufis habet. Et canifis secundum veterem Auicennæ glossographum, & Gaugiel est species ostraci, idem quoque Seigi interpretatur genus ostracorum, atque esse venereum. Latini ostreum neutro genere, & ostream fœminino dicunt: Lucilius, Plinius, & Iuuenalis ostreum

Ostrea pro genere vniuerso testaceorum.

Erymen.

Aspidia.

Ostridia.

Alzum.

Antiqui.

Caugilen.

Latalus.

Barcora.

dixerunt, item Varro citante Nonio; Non posse Ostrea se Romæ præbere & echinos: Lucilius. Quid? ego si cerno Ostrea, cognorim fluium, limum ac cænam sapere ipsum. Quo loco Nonius. Ostrea (inquit) neutro genere. Sed idem quoq; Lucilius in faminiuo genere dixit:

Ostrea nulla fuit, non purpura, nulla peloris.

Item alij, vt Plautus in Rudente:

Echinos, Lepades, Ostreas, Balanos captamus

Turpilius Demetrio: *Mastra cooperta age in oras Ostreas.* Et Varro: Nec Ostrea illa magna capta quiuuit palatum suscitare. Afranius quoq; Ostreas marinas dixit: Cicero in eodem genere vsus est. Tanquam posset (inquit) vel in tegulis profeminare Ostreas. Isidorus verò distinctionem adfert hæc, vt Ostrea in genere neutro, carnes in faminiuo dicantur genere; quod sanè vix ex superioribus colligas. Qui volet tamen ita distinguere, poterit.

Lib. 12. c. 6. Ostreum ab Ostrea distinguitur.

GENVS. DIFFERENTIÆ. LOCVS. F
 Forma. Descriptio.

Testa Magnitudine.

Dulci aqua gaudent. Optima ubi.

A loco.

Lib. 3. Lib. 5. Hist. c. 15.

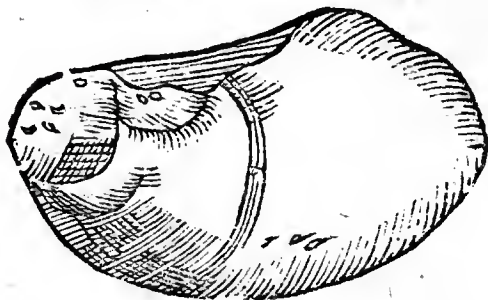
Rondeletij Limnostrea qualia.

Limnostrea cur dulciora alijs. Lib. 32. c. 6.

Marina quãdo optima.

OSTREÆ multorum (inquit Bellonius) sunt generum, tum ipso operculo nonnullis asperiore ac magis scabro, tum etiam ipsa magnitudine inter se dissidentium. Grandes enim sunt quæ pelagiæ ex Oceano Lutetiam adferuntur. Sed cum prætestæ nimia mole ichthyopolas prægrauare soleant, neq; longiùs in mediterranea loca deferri possint, carnosam partem seiungunt, ac sine testis mittere cõsueverunt: quod raro aut nusquam in Græcia, rarissimè in Italia fieri solet. Nam quæ à Brundusio in Lucrinum lacu transferebantur, vt veluti dulcium aquarum gaudentes aduentu pinguescerent, integræ cum testis diuendebantur. Discrimen autem Ostreorum facere solent nationes ac littora, vbi alibi atq; alibi meliora inueniantur. Optima sunt quæ iuxta paludes ac fluuios reperiuntur: maiora enim, dulciora, meliorisq; succi. Quæ verò ad littus marinum, aut inter saxa reperiuntur, vbi deest limi aut aquæ dulcis copia, praua sunt, dura & gustu amara, mordacia, cibo ingrata. Hucusq; Bellonius. Rondeletius quoq; differentias sumit à loco, à testarum varietate, à carnis substantia. Esse enim quædam, quæ in stagnis marinis nascuntur, quædam in ipso mari. Illa (inquit) λιμνόςτρεα vocat Aristoteles, apud quem aliquoties λιμνόςτρεα perperã legas pro λιμνόςτρεα: quæ à loco nomen habent: λιμνη enim stagnum significat, vnde λιμνοθάλατται marina stagna à Galeno dicuntur. Gaza semper ostrea & ostreas conuertit, non satis rectè meo quidem iudicio, cum stagni ostrea dicere debuisset: Hæc differentiam non omisit Athenæus quum dicit: Τα δὲ ὄστρεα γεννᾶται μὲν ἐν ποταμοῖς, καὶ ἐν λίμναις, καὶ ἐν θαλάσσει. hoc est: procreantur ostrea in fluuijs, in stagnis & in mari: Aristoteles: Τα δὲ λιμνόςτρεα καλεῖται, ὅτε ἀν βόρβορος ἢ, ἐν ταῦθα σπυρίσεται πρῶτον αὐτῶν ἢ ἀρχῇ. Limnostrea quæ vocantur, ibi primum sui originem capiunt, vbi cænum est. Pluraq; sunt loca quibus Limnostreorum meminit Aristoteles. Quæ verò pro Limnostreis Rondeletius depingit, ex duabus testis componi ait modicè cõcauis, & parum in dorsum

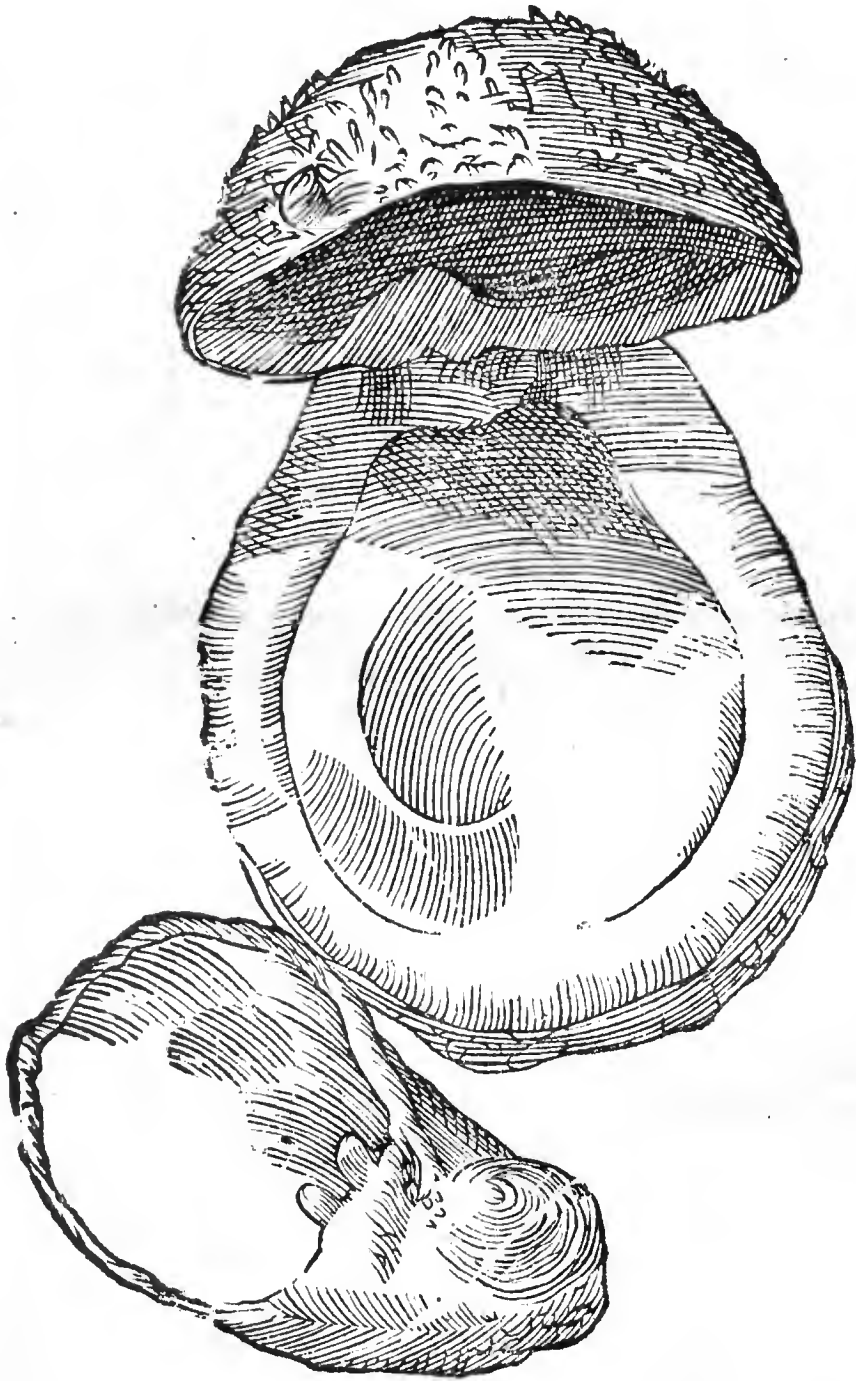
Ostrea stagni marini Rondeletij.

pelagiæ paræ sunt & rariore. Illud verò (inquit idem Rondeletius) diligentius excutiendum est, maioranè sint pelagicis Ostrea quæ in stagnis marinis, aquis è ex dulcipermissis proueniunt. Athenæus: Ostrea nascuntur in fluuijs, lacubus & mari. Marina optima, quando lacus aut fluuius ex proximo influit; tunc enim fiunt boni succi, maiora, dulciora.

elatis, foris inæqualibus & asperis, & in tenuis laminas facillè sectilibus, intus læuibus, candidis. Testas paruas esse, carnem mollem, suauè, concoctu facilem: maoremq; in his quàm in alijs ostreis, quorum testæ multò ampliores sint. Huiusmodi ostreas esse in ostijs Rhodani antiquis, ob immutatam Rhodani aluè: vnde etiam huiusmodi Lutetia ex Sequanæ ostijs, & Burdigala. Cur verò dulciores sint, in causa esse putat aquæ dulcis admisionem. Gaudent enim dulcibus aquis (inquit Plinius) & vbi plurimum influunt amnes, ideoq;

A Ostrea hic secundo loco posita, cum Rondeletij icone convenit: altera D. Antonij Gigantis Forosempronensis munere lectoribus communicata.

Dulciora. Quæ verò in littoribus (πρὸς ἕδραι) & saxi limi & aquæ dulcis expertibus gignuntur, parva sunt, dura, acria, (δυσκρινά.) Verna quæ capiuntur æstatis principio meliora sunt, maris humore plena (πλήρη, θαλασσιζοντα legitur Græcè, Zoographus πληρη hinc fortè oportere interpretari ait plena, pro carnosis, vegetis, succulentis, idest, non siccis nec duris: θαλασσιζοντα verò ad saporem pertinere, quæ mare respiciant) cum dulcedine ventriculo utilia, alio facilè deijciuntur. Loci igitur commoditas & alimenti copia hæc Ostrea grandiora & meliora efficit. His contraria, pelagia Ostrea, parva & rara. Plinius causam hanc reddit: Grandescunt quidem syderis ratione maximè, ut in natura aquatilium diximus. Sed priuatim circa initia æstatis multo lacte prægnantia, atque ubi sol penetrat in vada. Hæc videtur causa, quare minora in alijs locis reperiantur: opacitas enim prohibet incrementum, & tristitia minus appetunt cibos. Hæc ille, & rursus: Ostrea quæ neque in stagnis, neque in fluviorum Ostijs, sed procul ab aquis dulcibus inveniuntur, marina siue pelagia nominantur. Sunt persæpè magna, adeò ut in India pedalia fiant. Quæ ex Oceano Lutetiam deferuntur, sæpè multo maiora sunt ijs quæ in nostro Mediterra-

Li. 32. c. 6.

Pelagia que dicantur. Magnitud.

neo capiuntur; aliquando multa simul connexa, & supra se posita. Inter hæc repunt Scolopendræ, & vermes in canaliculis inclusi viuunt. Testæ foris sordidæ & luto obductæ, ex crustis multis siue laminis constantes, intus læues & albæ: Caro mollis: circa eam

Ostrea Rondel. marina.

Ostrea alia marina Zoographi.

Colore va-
riant.

fibræ multæ veluti fimbriam constituentes, eam aliquando ambiente purpureo crine, quæ præstantiæ nota est, authore Plinio: Addunt (inquit) peritiores notam, ambiente purpureo crine fibras, eoq; argumento generosa interpretantur, calliblephara appellantes. Nostra pallida sunt testa, alibi colore differunt. Variant coloribus ait Plinius, rufa in Hispania, fusca in Illyrico, nigra & carne & testa Circæis. Talia nonnuquam venduntur Burdigalæ, Medokina à loco vicino Medoë appellato, allata. His caput nigrum est, caro minus candida. Palma mensarum diù illis tributa est, vt scribit Plinius: sunt & apud nos in pretio. Et quemadmodum diuersorum in procreandis Ostreis olim diuersæ erant laudes quas prosequitur Plinius; ita nostro æuo cupediarum amatores Ostreorum censuram faciunt: sunt enim vt Horatij verbis vtat

Ostrea qui callens primo deprendere morsu,

Britannica
optima.

& acria à dulcibus statim discernunt. Britannica omnibus præferunt, Santonica magis salfa & acria iudicantur. Britannicis Burdigalensia succedunt, inter quæ Medokina nigra, suauitate præcellunt: quemadmodum Circæa, quæ nigra sunt, ab Horatio commendantur

Saty. 4.

*Lubrica nascentes implent conchylia luna,
Sed non omne mare est generosa fertile testa;
Murice Baiano melior Lucrina Peloris
Ostrea Circæis, Miseno oriuntur echini,
Pectinibus patulis iacet je molle Tarentum.*

Abydena
Ostrea.

Plinij verò locus, quem citat Rondeletius in suum sensum, est iste: Dicemus & de nationibus, ne fraudentur gloria sua littora, sed dicemus aliena lingua, quæque peritissima huius censuræ in nostro æuo fuit. Sunt ergo Mutiani verba, quæ subiciam: Cyzicena maiora Lucrinis, dulciora Britannicis, suauiora Edulis (Getulicis Massarius) acriora Lepticis, pleniora Lucensibus, sicciora Coryphantenis, teneriora (tenuiora, Massarius) Istricis, candidiora Circæensibus. Sed his neq; dulciora neq; teneriora esse vlla compertum est. Sic Plinius. Abydena ostrea olim à gæconibus celebrari solita memorat Clemens in Pædagogio: Inuenioq; apud Archistratum: Τῆς μὲν Αἴτος ἔχει μεγίστην, ἵσπρη δ' Ἀβυδος, quod forte Ennius poeta antiquissimus sic vertit:

Mures sunt Aeni, aspra ostrea plurima Abydi.

Britannica.

Alibi Plinius Britannica non parum commendauit; inquit. Nondum Britannica seruibant littora, cum (Sergius) Orata Lucrina (scilicet littora) nobilitabat: postea visum tanti in extrema Italia petere Brundisium Ostreas: ac ne lis esset inter duos sapores, nuper excogitatum, famem longæ aduersionis à Brundisio compascere in Lucrino. Polydorus Virgilius quoque Ostrea non alibi delicatiora, nec plura quam in Anglia siue Britannia esse scribit. Lucrinus verò lacus omnium celeberrimus apud veteres est, quòd ibi Brundisio aliisque locis transferèbantur, quia meliora fiebant, atque pinguetiebant:

Lucrinus
lacus.

A guescebant; eorumq; ibi nutritorum laudabiliora erant, quæ capiebantur, vbi dulcis admiscetur aqua, inaximeq; in dulci portu qui nunc portus Phanarius appellatur, quem intrat amnis Acheron ex Acherusia palude profluens; vnde dicebat Martialis:

Ostrea tu jumis stagnosaturata Lucrino.

Peregrinantur.

Gaudent autem, vt ait Plinius, peregrinatione, transferriq; in ignotas regiones. Atq; ita Brundusina in Auerno compacta, & suum retinere succum, & à Lucrino adoptari creduntur. Fortè etiam limosus fuerit. Limosa enim regio maximè idonea est Conchylis, Muri-
cibus, & Ostreis, vt ait Columella. Est autem Lucrinus lacus Campaniæ (inquit Massarius) in sinu Baiano contra Puteolos, propinquus, vt dixi, Auerno lacui, ita dictus à lucro propter multitudinem piscium, qui ibi capiuntur. Apud Cumanos quoq; præstantissima Ostrea inueniri author est Strabo in quinto suæ geographiæ. Et in Helleponto, phyco, id est alga nutriuntur dicente Aristot. Iacobus Sanazarius, nescio ex quo cecinit:

*Alga nutri-
ri.*

Eglo. 2.

Ostrea Misensis pendentibus eruta saxis

Mille tibi mis!

nam Horatius Miseno echinos oriri dicebat. & Ostrea Lucrina vocauit: *Non me Lucrina inuenit Conchylia.* Ita & alij Petronius Arbitr.

— *Lucrins*

Eruta littoribus vendunt Conchylia, canas

Vt renouent per damna famem.

Post hæc inuenta fuisse putat Britannica Massarius, eaq; Iuuenali Ruputina dici ab oppido littorali. Iuuenalis versus sunt

— *Circeis nata forent, an*

Lucrinum ad saxum, Ruputinoue edita fundo

Ostrea callebat primo deprendere mortu.

Sat. 4.

Cælius Calcagninus in quinto suarum epistolarum super differentijs, quæ à locis capiuntur, nonnulla hæc habet: Ostreis suburbanis (circa Venetias) & Adriaticis (inquit) Bembus palmam debet, qui fortè idem de Ostreis putauit, quod de Lupis inter duos pontes captis Romani existimauerunt: quos ea ratione meliores palatoq; aptiores pronuntiarunt, quòd propinqua illuue, quæ ex cloacis & foricis defluit, saginentur. Et si non me fallat, Plinium Ostrea neq; in luto capta, neq; in arenosis commendasse. Tametsi ego in Bembis gratiam, longè diuersum putem an in luto, an in pingui pabulo quis capta dixerit. Illic spurca & immunda, hic pleniora habitioraq; efficiuntur. Adde quòd in mari nata, aquis verò dulcibus educata, primo censu habentur, ex quo fit, vt optima iudicentur, quæ in ijs aluntur locis, quòd flumina inuehantur, qualia suburbana Venetæ vrbis videmus, quæ multis fluminibus alluuntur: quæ res potest Ostrea reddere multò commendatiora. Hæc illa sunt scilicet, quæ gloriam mensis pepererunt: quorum spondylus (ita carnem interiorem vocamus) plus habet calli. Hæc sunt deniq; quæ vulgato prouerbio, viduarum cupedias appellauit antiquitas. Hæc Calcagninus. Extat & epistola Ausonij super his Ostreis ad Paulum, quam præterire nefas sit:

*Ostrea sub-
urbana cur
meliora.
Lupi vbi
meliores.*

*Spondylus
quia in O-
streo.*

*Ostrea nobilium canis, sumptusq; neporum
Cognita, diuersoq; maris defissa profundo
Aut refugis nudata vadis, aut serupea subter
Antra, & muriceis scopulorum mersa lacunis
Qua viridis murex, qua decolor alga recondit.
Qua testis concreta suis, ceu saxa coherent:
Qua mutata loco, pingui mox condita limo
Nurri secretus conclusa vlginis humor,
Enumerare inbes, vetus ò mihi Paule sodalis
Assuefacte meis ioculari carmine nugis.
Aggreaiar: quamuis curam non ista senilem
Sollusent, frugiq; viro dignanda putentur.
Nam mihi non saliare epulum, non cana dapalis
Qualem Penelope nebulonum mensa procorum
Alcinorq; habuit nitida cutis vncta iuuentus.
Enumerabo tamen, famam teeteq; secutus,
Pro studijs hominum semper diuersa probantium.
Sed mihi præ cunctis dulcissima: qua medulorum
Educat Oceanus, qua Burdigalensia nomen
Vsq; ad Casarias tulit admiratto mensas,
Non lauat a minus nostris quàm gloria vini.*

*Hac inter cunctas palmam meruere priorem
 Omnibus ex longo cedentibus. ista & opimi
 Visceris, & niuei, dulciq; tenerrima succo
 Miscent a quoreum tenui sale tincta saporem.
 Proxima sunt quæuis, sed longè proxima multo
 Ex intervallo, qua Massiliensia portu:
 Qua Narbo ad Veneris nutrit: cultuq; carentia
 Hellespontiæ, qua protegit æquor Abydi:
 Vel qua Baiæ pendens fluitantia palis:
 Santonico, qua tecta jalo: qua nota Genonis:
 Aut Eborum mistus pelago, qua protegit æmnis.
 Vt multo iaceant algarum obducta recessu
 Aspera, qua teltis, & dulcia farris opima.
 Sunt & Aremorici qui laudent ostrea ponti.
 Et qua Pictonici legit accola littoris: & qua
 Mira Caledonius nonnunquam detegit actus.
 Accedunt, qua fama recens, Byzantia subter
 Littora, & insana generata Propontidis acta
 Promoti celebrata ducis de nomine, laudant.
 Hæc tibi non vates, non historicus, neque toto
 Orbe vagus conuiua loquor, sed tradita multis:
 Vt solitam: quoties dextra inuitatio menje
 Sollicitas lenem comi sermone Lyæum.
 Hæc non per vulgum mihi cognita, perq; popinas,
 Aut parasilorum collegia Plautinorum:
 Sed filios quia sæpe dies partim ipse meorum
 Excolui, inq; vicem conuiua vocatus adiui.
 Natalis si foris fuit solemnis amico,
 Coniugioq; dapes, aut sacra repotia patrum
 Audiui meminiq; bono laudare frequenter.*

*In petrosis
 etiam nasci.*

Lib. 8.

*Lacus ex
 terramotu.*

*Coloris dif-
 ferentia.*

*Lib. 10.
 c. 13.*

*Meliorum
 nota.*

*Callible-
 ph. ra.*

*Lib. 3. de
 gener. anim.*

*Ostrea, &
 pectini quid
 peculiare.*

Quemadmodum itaq; ostrea (vt ex antè dictis videre licet) gaudent (Plinij verba sunt) G
 dulcibus aquis, & vbi plurimum influunt æmnis: ideoq; pelagia parua, & rara sunt: gignū-
 tur tamen etiam in petrosis, carentibusq; aquarum dulcium aduentu, sicut circa Grynium,
 & Myrinam. Author præterea est Aristoteles, ostrea licet victum in humore exerceant, nec
 foris viuere queant, nihil tamen vel aeris, vel humoris recipere. Mirum verò quod refert
 (ex Athenæo) Petrus Gyllius, posteaquã (sicut ait Nicolaus Damascenus lib. 104 hist.)
 ad Apameam Phrygiæ urbem, Mithridatici belli temporibus è motu terra discessisset, la-
 cus qui antè ibi nulli comparuissent, repente exitisse, fluuiosq; & fontes novos ex iisdem
 locis terramotu excitatos fuisse, veteresq; multos exaruisse, ac nimirum plurimam aquam
 tum dulcem, tum salisam, tametsi ab eis locis mare longè abesset, ex visceribus terræ sic ema-
 nasse, vt tractum vniuersum illum cum ostreis, tam alijs piscibus marinis refererint. Atq;
 hæc de locorum diuersitate dicta sunt. Altera erat differentia penes colorem. Plinius enim
 coloribus variare serbit, nempe ruffa esse in Hispania, fusca in Illyrico, nigra & testa, & car-
 ne Circæis. Inuenio, & apud Aelianum, maris rubei ad Arabiam pertinentis ostrea flam-
 meis illustrari zonis, ea vt diceret varij coloris temperatione ad iridis similitudinem acce-
 dere, adeo lienis perpetuo ductu æquè inter se distantibus distingui atq; describi. Iam verò H
 meliorum ostreorum notas authores has ponunt, vt Plinius: Præcipua (inquit) habentur,
 in quacunq; gente spissa, nec salua sua lubrica, crassitudine potius spectanda, quam laci-
 tudine, neque in luto capta, (etsi Veneti ea cæteris antecellere opinentur) neque in are-
 nosis, sed solido vado, spondylo breui atque non carnosum, nec sibi is lacinioso, ac tota in al-
 uo. Addunt peritiores notam, ambiente purpureo crine fibras, eoq; argumento generosa
 interpretantur, calliblephara appellantes. Iouius maximè probari tradit, quæ magnarum
 nauium carinis adhærent, & ab vrinatoribus de manu colliguntur. Sed Grapaldus, omnia
 (inquit) tunc in cibis meliora existimantur, cum oua appellata habuerint, quæ tamen nihil
 ad generationem conferunt, sed indicio sunt melioris nutritionis, veluti pinguedo in
 sanguineis, vt Aristoteles asserit. Quod ad formam ostreorum attinet, Bellonius inter bi-
 ualuum genera hoc peculiare ait esse ostreæ, & pectini, vt partem habeant pronam, & su-
 pinam, quarum altera sit turbinatior, ac prætumida, altera verò plana: Plinius alibi origi-
 nem

nem atque genituram conchæ, quæ Margaritas fert, esse ait haud multum ostrearum con- *Lapides in*
 chis differentem: Alibi quoq; cethya ostreae similia esse scripsit. Et Hegesander apud Athe- *capite He-*
 næum hepatum piscem in capite duos lapides habere, colore splendoreque ostreis similes. *part.*
 Capita ostrearum generi nulla authore eodem Plinio: Galenus ostreis pilos esse negat, *Capita nul-*
 sed melius Plinius oculos carere ostreas omnes dixit. Eisdem præterea ostreorum præcipua *la.*
 spondylo breui sunt, atque non carnosos, nec fibris laciniosis, ac tota in aluo. Perottus spon- *Lib. 2. de*
 dylum in ostreis dici scribit callosum illud rotundum albicans, quod intrus habent in me- *sem. c. 5.*
 dio, à similitudine spondyli, quod nos verticulum dicimus appositum fufis, ut melius n en- *Oculis ca-*
 do vertantur: nam reliqua caro circumspersa, lacinia dicitur. Quod ouum vocatur, Vuotto *rent.*
 nus non semper, sed vere habere ostreas asserit: moxq; procedente tempore minui, demiq; *Laciniæ*
 totum ferè aboleri. Aristoteles illud in altera tantum parte eis fieri voluit, idemq; esse quod *quid.*
 echinos habere aliàs dixerat. Eodem authore ostreae meatum habent quo excrementum *Ouum.*
 secedat parte superiore. Idem Aristoteles testas ijs tribuit scabras, alibi etiam labra crassa. *Excrementi*
 Et Plinius quædam silicium duritia tegi, ut ostreae & conchæ, dixit. Cur vero dura sint, di- *exitus.*
 sputat aduersus Cardanum doctissimus Scaliger, cuius verba minimè præteriunda censeo. *Cur dura*
 Ais (inquit) algam mollem: ut maris euitet impressiones, cedensq; vincat. Sic enim po- *testategan-*
 liendo sunt ista tua, & aspera, & mutila. Et addis: Conchylia in imo manent, & crassa ab *tur.*
 initio creantur. Dic igitur quare crassa ab initio facta sunt. Etenim si admittis inter tua hæc *Fructuum*
 illustriora: succedanea nostra dicam. Quia cum futura essent immota ostrea, parandum eis *duritia.*
 fuerat munimentum, Mollia igitur ipsa intus, opus habuere duritia exteriori. Ita ossa, tum *Echino cur*
 alijs tum sepia constituta fuerunt intus ad consistendum. His extra, & ad eundem finem, & *curri.*
 ad molliem tuendam. Quæ proportio etiam in multis fructibus est. Ut quibusdam inter- *Leporis ma-*
 na, aljs extrema sua sit duritia. Ita alijs alia adiunxit præsidia: aljs denegauit: ut pulmonibus *rini admi-*
 marinis, ob vilitatem. Echinis, ne ad duriora affligerentur, cirros pro anchoris. Lepori *rabiles fa-*
 marino admirabilem facultatem. Istamet si est informis, ac mollis caro: tamen nullis tem- *cultas.*
 pestatum agitationibus, ita superatur, ut in litus eijci possit. Quibus vero non fabricauit *stra natura.*
 munitiones, ijs artem debet, qua sibi iam fabricata compararent: ut carcinadi: vacuas enim *stra natura.*
 indigenis conchas, & quærit, & inuenit, & subit, & subinde mutat, si ita ei facta sit accessio *stra natura.*
 corporis, ut prioribus ædibus capi nequeat: catus, & inquilinus, & œconomicus, magi- *stra natura.*
 stra natura.

G E N E R A T I O.

OSTREORVM ortus causa putredo quædam esse videtur. Etenim philosophus, *In cœno na-*
 qua cœnum, ibi originem earum consistere testatur: & alibi in limo cœnoso *sci.*
 oriri scripsit. Apud quem plura de ostreatum generatione leges, circa finem libri *Sexu carent.*
 tertij de generatione animalium, qua omnia nos supra citauimus, & hic non repetimus. *Lib. 1. de*
 Plinius Aristoteli subscribens: Quæ siliceo tegmine (inquit) operiuntur, putrescente limo *piscib.*
 proueniunt, aut spuma circa navigia diutius stante, de fixo que palos, & lignum maximè. *Sexu carent.*
 Alibi tamen in petrosis carentibusque aquarum dulcium aduentu ostrea gigni tradit. Quid *Lib. 1. de*
 mirum si ex limo nascantur, cum sexu carere ostreas constat, cuius quoque rei testis locu- *piscib.*
 ples est Plinius his verbis: Sexus discrimen in eis non est: neutrum est, & ostreis genus, & *Lib. 1. de*
 ceteris adhaerentibus vado, vel saxo. Et Oppianus: *piscib.*
Est non distinctu semper leuis ostrea sexu
Nos inter p fces, nec mas, nec fœmina nota.

Ex quo Gyllius, ostrea (inquit) neq; coitu neque parente procreantur, ac nimirum omnia *Lib. 3. de*
 ex cœno nascuntur. Illorum enim neque fœmina neq; mas distinctus est, sed eiusdem na- *generat. ca.*
 turæ sunt, atque adeo inter se similia, ut non marem à fœmina internoscere possis. Nihilominus *II.*
 Aristoteles alibi scripsit, ostracodermorum naturam consistere partim spontè, partim *Lac ostreo-*
 emissa à se aliqua facultate, quanquam ea sæpe spontè orientur. Quæ tamen sententia *rum.*
 superioribus contraria non est, fieri enim potest, ut quæ ex putri nata sint, ipsa deinde quid *Humorem ostreis foet. ficum lactis modo cfluere.*
 prolificum obtineant, licet interim non coeant, ut in hisce animalibus usu venit, quibus scilicet *Humorem ostreis foet. ficum lactis modo cfluere.*
 inest humor quidam candidus: Plinius lac appellat: Grandescunt quidem syderis ra- *Humorem ostreis foet. ficum lactis modo cfluere.*
 tione maximè, ut in natura aquatilibus diximus: sed priuatim circa initia æstatis multo la- *Humorem ostreis foet. ficum lactis modo cfluere.*
 tere prægnantia atque ubi Sol penetrat in vada. Et alibi. Nuper compertum in ostreatijs *Humorem ostreis foet. ficum lactis modo cfluere.*
 humorem ostreis foet. ficum lactis modo cfluere. In eo itaque inest vis illa ex qua partim *Humorem ostreis foet. ficum lactis modo cfluere.*
 humorem ostreis foet. ficum lactis modo cfluere.

*Byzantios
ostrea ferere.
Fugivi na
santur.*

*Syderis ra-
tione, ut
grandescant.*

*Ltb. 2. de
diuinat.*

Li. 2. c. 41.

*Luna solis-
que natura.*

*Chirurgi,
quando tre-
pano secu-
rius utantur.*

generantur. Petrus Gylius vir eruditus, & fide dignus affirmat se de viris non paucis spe-
ctatæ fidei accepisse Byzantinos ostrea ferere, & eorum quasi lac seminare: Idiplum enim
in aquam abiectum ad saxa ima adhærescere, & ostrea fieri: Sic ex decocto fungorum in
terram projecto fungi enascuntur. Iam verò cur syderis ratione grandescant, & decrescant
& quod id sydus sit, scire non est inconueniens: Sydus id Luna est, quæ accrescens om-
nia implet conchyliis. Cicero. Ostreisque & conchylijs omnibus contingere, ut cum Lu-
na pariter crescant pariterq; decrescant. Lucilius apud Aulum Gellium,

Luna implet ostrea, & implet echines, muribus fibras.

Plinius: Iam quidem lunari potestate ostrearum, conchyliorumque & concharum om-
nium corpora augeri, & rursus minui. Sic ille. In causa sunt propriæ Lunæ effectiones, quæ
sunt rigare, & modico calore humectare. Luna igitur humores alit, & regit, quemadmo-
dum Sol suo calore foecundat omnia: quoniam omnium vita oritur à calidi, & humidi com-
missione, & fouetur vtriusque temperamento. Sol masculinum sydus, marisque vicem gerit:
Luna, foemina; fæmineum enim sydus est, & molle atque nocturnum, soluit humorem, &
trahit, non aufert, ut ait Plinius. Sed Lunæ corpus crassius, (quia elementis vicinius) non
suo lumine, non suis radijs, sed Solis luce, ac radijs perfusum, ac accensum, vires suas in in-
feriorem hunc orbem immittit. Quare cum variè Solis radios excipiat, variè quoque tem-
peratas esse eius vires, & effectiones esse necesse est. Itaque ea abundè à Sole illustrata, cor-
pora quoque humentiora sunt, & contrà. Neque id solum in ostrearum, vel crustaceorum,
aut aliorum animalium corporibus, sed etiam in nostris efficitur. Vnde prudentes chirur-
gi trepano caput vix aperiunt, plena Luna; quia tum cerebrum diffundi magis, & rotam
cranij capacitatem impleri compertum est. Idem in medulla ossium cernitur. Morbis pi-
tuitosis obnoxij, huius syderis vim sentiunt, ac vnà cum eo pituitam augeri experiuntur.
Sani verò, & non animaduertentes, has atque alias leuiore immutationes non percipiunt.
Addit Bellonius ostrea grandescere syderis quidem ratione, sed priuatim circa initia æsta-
tis, vbi Sol penetrat in vada.

SENSVS. MOTVS. VICTVS.

*Auditū non
habere.*

*Rore pasci.
Exerc. 197.*

AUTHOR libri de anatomia viuorum, ostrea ait non habere sensum, præterquam
tactum. Et Plinius tactus sensus omnibus, inquit, inest, etiam quibus nullus alius,
nam & ostreis, & terrestribus vermibus quoque existit. Et alibi: silicea testa in-
clusis fatendum est nullum inesse sensum, ut ostreis. Et rursus: In marinis ostreis auditum
esse non est verisimile, sed ad sonum se mergere solent, ideo & silentium in mari piscanti-
bus. Carent præterea motu, quod meminit Aristoteles, inquit: Non desunt complura,
quæ cum sint absoluta, mouere tamen se nequeant, ut ostrea. Quod ad victum attinet, aqua
marina, & limo etiam pascuntur, quin & rore, quare è *ponèra* ostrea Oppianus dixit, id est,
roscida. Scaliger vtriusq; meminit: In aëre (inquit) & aqua, quæ cibum capiant, nondum
memini, nisi ostreas putemus cum alijs rore ali nihilominus, quam limo, & aqua marina.

A N T I P A T H I A.

*Canceri ho-
stes ostreas
ut captant.*

HOSTES esse ostreiscancros inuenio, & Stellas marinas. Canceri ostrearum carnem
mirè appetunt, sed ipsa præda potiri propter indumentū testæ difficulter queunt.
Nam teneram carnem quodam quasi septo natura non facile frangendo munij;
quumq; duæ concauitates accuratè sibi inuicem iunctæ ostreum ipsum complectantur, ne-
cessario chelæ canceri nihil efficere possunt. Quid ergo molitur? Quum ostreū in locis vento
non expositis cum voluptate percalescere, suasq; plicas ad radios Solis aperire videt: tum
verò clanculum iniecto calculo, quominus eas rursus claudat, impedit, quodq; viribus
nequit, solertia quadam perficere deprehenditur. Ea versutia est animalium, quæ neque
rationis, neq; vocis vsum habent. Meminit huius quoq; versutia diuus Ambrosius his ver-
bis: Cancer ostreis vescitur, sed quia ostreū clausum, nulla vi aperiri potest, periculosumq;
est, si chelam eius includat, ad argumenta confugit, & insidias noua fraude molitur. Explo-
rat enim si quando ostreum, remotis in locis ab omni vento, contra Solis radios, diptycum
illud

illud suum aperiat, ut aere libero viscerum suorum voluptatem quandam capiat: & tunc clanculo calculum immittens, ostrei conclusionem impedit: sicq; aperta claustra reperiens, totò chelas impendit, visceraque interna depascitur. Eundem præterea dolum author de natura rerum ex Ambrosio, & Isidoro, sic recitat. Cùm testas aperit ostrea, ut clementioris auræ delicijs gloriatur, cancer insidias ei repentinas præterdit, & lapidem inter eius testas projicit, ne illas coniungere possit, & sic ostreae carnes corrodit. Ostrea quidem in sicco iacens, iam ut in domo Conchas tenet, tempore accessionis maris. Alij ostrearum hostes sunt stellæ marinæ molli crusta intactæ, verò tam crudeliter (ut Aelianus ait) inimicæ, ut hæc ipsa exedant, & conficiant. Ratio insidiarum quas eis moliuntur, eiusmodi est. Cùm testacea suas patefaciant Conchas, cùm vel refrigeratione egent, vel ut aliquid pertinens ad vitium incidat: eæ vno de suis, siue crinibus, siue radijs intra testas ostrei hiantes insito eas claudi prohibens, carne implentur.

Stella ostreas deuorant.

Lib. 9. ca. 22.

G R Y P H V S.

providet, illud in Epistola Aufonij arithmetica ad Theonem, de ostreis ad se missis legitur:

Aut ter, ut Aeolidi mensis tenet ignicomus Sol.

Inquit, ut exponit doctissimus Iosephus Scaliger, sibi tot ostrea missa, quot menses tenet Sol, si ter tot mensibus constet annus, quot olim in Aeolide constabat. Decem enim mensium, nec amplius, annum apud Aeolas fuisse tempore Homeri veteres Græci testantur, ut & apud Romanos sub Romulo.

Mensibus decem olim constabat annus.

V S V S I N C I B I S.

BELLONIVS omnium aliorum testatorum Galeno ostream nobilissimam haberi ait, Galeniq; sententiam à Corn. Celso comprobant, eò verò maximè, quod aluum mouere dixit. Sed Galenus in libro de boni, & vitiosi succi nutrimentis ostreorum carnem humidiorē, & tenaciorem esse docet, admodum crassi succi, & partes eorum solidiores ferius ob crassitudinem concoqui, ac generate humorem crudum, crassum ac frigidum. Verum quidem est, quod Celsus aluum mouere dixerit, sed ait præterea facile intus corrumpi. Connumerat tamen etiam ostrea inter ea, quæ stomacho apta sunt. In vniuersum (inquit Iouius) ostrea, ut ait Galenus, falsum humorem aggenerant, præsertim si cruda comedantur: propterea tentiginem in salacibus plurimum adaugent. Platina etiam ea, quòd demortuam Venerem excitant, apud lautos, & libidinosos in pretio esse scripsit. Multum præterea ostreorum etiam idem Galenus damnat in libro de attenuante victu, eumq; tenuibus interdicit in quinto de tuenda sanitate, & in consilio pro puero epileptico, ostrea omnia ei cauenda præcipit. Aetius quoque Galeno præceptoris subscribens, buccinas, purpuras, chamas, patellas, peccines, & omnia testa intacta, ut etiam ostrea, multum crassi succi alimentum gignere scribit. Patellas Hicetius facilius excerni tradit, quam chamas: ostrea verò minus his alere, facile retere, excerniq; promptius. Athenæus de ostreorum substantijs ex Mnesitheo: Mnesitheus Atheniensis (inquit) libro de cibis ait: Ostrearum, concharum, muscutorum, & similibus carnem vix concoqui, ob falsum humorem, qui in ipsis inest. Quamobrem qui cruda eduntur, ob falsuginem, aluum subducere, cùm verò elixantur, falsuginem suam, vel omnino, vel magna ex parte ex humore quo incoquantur, depōnere. Itaque ostreorum decoctum (inquit Rondeletius) perturbat, & citat aluum. Elixæ verò eorum caro humore suo destituta, murmura excitat. assa autem, modò rectè id fiat, noxia minime est. Etenim igne victa non perinde ac cruda concoctum difficilis est, exiccato humore, qui in ipsa inerat, quiq; solutam aluum reddebat. Alimentum humidum concoctum conrumax ostreum omne præstat, nec facile ad vrinæ excretionem. Atque ita Celso, Aretæo, & Plinio medico aluum mouere ostrea dicuntur, nam & Galenus in tertio de simplicium medicamentorum facultatibus conchularum maris cæterorumque ostreorum succum, planè tum falsum esse, tum ventrem soluendi vim obtinere ait, quamuis eorum caro (inquit) ventrem reprimat. Additq; verum quod dicit, deprehendi, si ea quoque quo modo brassicam celsit, præparare non graueris. Et in tertio de facultatibus alimentorum scribit omnium

Qualè succum generant.

Venerem excitant.

Aluum mouent.

ostrea-

*Cruda quo-
que eduntur.*

*Facile con-
coquuntur.
Pituita ge-
neratio.*

*Humor ex
quo febris
epiala.*

*Crudus hu-
mor qui.*

ostracodermorum commune esse, succum salsum in se habere, quo venter subducatur: sed ratione maioris, & minoris differre. Ostrea enim mollissimam omnium carnem habet: chammæ autem parvæ, spondyli, solenes, purpuræ, buccina, atque alia huiusmodi duram. Iure igitur ostrea, ventrem quidem magis promouent, minus alimentum corpori suppeditant, duriora verò concoctioni magis resistunt, & magis nutriunt, & hæc quidem coquuntur, ostrea verò non cocta eduntur. Sed quamuis, quæ hæcenus diffusè satis super horum ostreorum alimèto dicta à me sunt, sufficere possint: ad feram tamen integrum caput ex Iulio Alexandrino, qui in decimoquarto de salubribus, capite decimotertio eleganter docet ostrea, quod alimentum exhibeant, aut quem humorem generent; & de humoris crudi, vitrei, glutinosi, cõpositi; ex his, differentijs & natura sic scribit: Iam testacea, quæ ὄστρακὸς ἰσχυρὰ Græci vocant, ostrea; in primis, aut sola, aut maximè inter hæc esculenta, salsum itidem cuncta succum obtinent deijciendæ alio idoneum. Hiatulæ autem & spondyli, & solenes, & purpuræ, & buccinæ duriore omnes, quàm ostrea carne constant: idcirco minus quoque edules atq; ad vsum potiùs medicum adhibetæ interdum quoties ob prauum succi alicuius præsentiam, qui vel ventriculum, vel tunicas eius occupet, aut aliunde etiam, maximè verò ex icore eò confluat, assumptus corrumpitur in ventriculo cibus. Neq; enim duritia illa inter concoquendum promptè in corruptionem humoris, quicumq; ille fuerit, trahetur: quin ne trahantur alia, obstabit, & humorum in totum putrefactioni resistet: magis autem si secunda tertia vè elixatione, salsedinem humoremque omnem corrumpi facilem eductum deposuerint, tunc concocta id genus testata nutritiora, firmitus in alimentum corpori elargita, fient: sed crudi tamen plurimum quem sic vocant, succi gignent intereà. Nam ostrea ipsa, vt minus alant; at ob multam carnis mollitiem elixa concoctu faciliora sunt, ac pituitam potiùs, quàm crudum illum, quem diximus, humorem procreare solent: quine ipsa quidem tamen à pituitæ natura discessit, sed insigni frigiditate, substantiaq; fusi vitri in modum glutinosa crassaque. Crudus vitreusque à nostris: ἄμμος, & ὑαλώδης Græcis dicitur, si modo pro eodem ducendus est is atque ille humor, (vitreus dico, & crudus) ac non potiùs alius atque alius. Vterq; quidem cruditate damnandus, sed in altero lentities cum frigiditate insigni, in altero crassities, in utroque autem cruditas sit. Quæ in vnum quoque sæpe inter se conuenire possunt qualitates cunctæ, atque tunc humorem facient ὑαλώδην primum Praxagoræ dictum: tum deinde Philippo, seu potiùs Philotimo, insecutusq; Græcorum medicorum ætatibus crudum, crassum, viscidumq; eiusmodi prouenire corporibus in non valentissimo ventriculo ex suillæ carnis esu, aut azymo, aut non sale satis condito pane, subcineritioq; atque ex caseis inueteratis quibusdam, & huiusmodi multis, possit. Hunc καλλώδην non minùs appellatum fuisse inuenio authoribus eisdem, glutinosum scilicet, ex crasso, & glutinoso compositum, qui obstructions maximè, ac maximas efficere solitus sit, nec dissecantibus tantùm, qua crassus, sed abstergentibus præterea, qua viscidus tenaxque, indigeat, sicuti planè, qua crudus, maiore concoctione. Alius est humor, vnde epialis sæpe febribus origo, & colicis cruciatibus: præsertim verò, si lentore, frigiditateque immodica superet, vt substantia, ac colore vitrum referat: frigiditatis autem tantum conceperit, vt nec intra corpus, vbi calida omnia nativo calore concalescunt, neque motu extra delatus potuerit, ac vel excernentibus frigidus excernatur, & tangere volentibus appareat: is ὑαλώδης propriè habebitur, ex frigidiorum eduliorum cruditatibus quandoq; collectus. Sicuti crudum propriè dicemus, frigidarum, crassarumq; partium humorem, nec magnoperè glutinosum: qualem nobis largitur frequè leguminum, vt macerati lupini, aliorumq; quorumdam; ac recentis, sed non omnis tamen generis, casei: multorumq; præterea edulium, ipsorumque met, de quibus nunc sermonem instituiamus, testaceorum, sed duriore tantummodo carne præditorum, vsus. Nam ostreorum propriè sic vocatorum, siue ostrearum malis alimentum, quia mollissima caro, pituitam potiùs exhibuerit, illam ipsam quoque frigidam omnino, atque etiam crudam dicendam, quando vltiore concoctione sanguificari possit: sed bene humidum, & cum stultento spiritu. Crudus, autem, quem propriè ita vocari dicebamus, humor ille, frigidus crassusq; est, ex duræ terrestri que substantiæ alimento, quod neq; in ventriculo, neq; in icore deinde iustam concoctionem acceperit, procreatus: sicuti vitreus item crudus, frigiditate etiam immensa, & glutinositate constat, atq; ambobus in vnus esculenti substantiam coeuntibus, frigidus, crassus, glutinosusq; existet, crudus, & ipse se meritò existimatus, dictusq; humor. Elixorum ostreorum iure emolliri aluum diximus: quod verum est, prolecto ita, eductoq; elixatione, saluginoso succo: quo tacto, reddetur caro, corrumpi quidem difficilius illa, at eadem ratione confici quoque contumacior, & qua constat venter, præsertim testaceorum durioris substantiæ si fuerit. Nam ostrea mollissimæ carnis,

A carnis, vel cruda deuorata multis concoquantur hodie etiam: multo maxima tamen pars melius, salubriusq; aut elixant, aut in craticula addito atomate multo, ac salis momento, sed testis tamen suis non aulsa, leuiter torrent. Mandi ea irritadæ Veneri, & tentigini producendæ, nimis creditum hodie receptumq; est, non obscura ratione flatulentia, ex pituitosa materia excitatæ, faleque & calorificæ aromatum facultatis, vi, aucta adiutaq; salacitate. Hæc omnia itaque Iulius Alexandrinus: Ex quibus, sicuti quoq; ex præcedentibus, & cruda, & cocta edi solere constat. Plinius sanè cruda ostrea stomachum vnicè reficere, fastidijs mederi, ac leuiter alim mollire scribit. In pontificali cæna apponebantur teste Marcobio echini intio, & ostrea cruda. Sic & Galli, si Rôdeletio credimus, non solum echinis, & limnostreis, sed & ostreis marinis, & lepadibus crudis vescuntur; Conchis verò striatis pectinibus non nisi coctis. Qui lautitiæ popinali student, inquit Bellonius, in testis suis super cratem addito butyro in aqua, quam continent, incoqui curant, quibus minimum pipetis addunt, vt tentiginem salacem adaugeant. Nostri coqui etiam ita ferè coquunt, Platina non parum discrepat, ostrea cocta inquit, in carbonibus, atque testis exempta, frigi in oleo, & aromatibus, & agresta suffundi possunt. Olim garum addebant, quod meminit

Li. 3. Saturnal.

Ostrea cruda in principio cæna pontificalis.

B Martialis:

Ebria Baiano venimodo concha Lucrino

Nobile nunc sitio luxuriosa garum.

Apicius verò in ostreis (inquit) ligusticum, oui vitellum, acetum, oui liquamen, oleum & vinum: si volueris, & mel addes. Qui modo edere ea volet, Lunæ motum obseruet, hoc est ea crescente, ea edat, ea enim senescente longè sunt deteriora: quo dilucidissimè innuit Gellius in vigesimo: Ostrea cum apposita fuissent, & multæ, & inberes, macræq; essent. Luna (inquit Annianus) uunc videlicet senescit, ea re ostrea quoque sicuti alia quædam, tenuia, exuctaque sunt.

Lib. 9. cap. 6.

V S V S I N M E D I C I N A .

C NON solum in cibis, sed etiam in medicina magnæ sunt ostreorū dotes. Si in Conchis suis decoquantur, vti clausa peruenerunt, mire distillationibus prodesse Plinius tradit: Marcellus verò ita vt lecta sunt, adhuc testis suis clausa in carbonibus coqui atq; ita cibo dari ei, qui narium grauedinem patitur. Idem Plinius ostrea cocta, cum mulso, tenesmo qui sine exulceratione sit, liberare voluit: quod sanè nimis latè accepit Marcellus, inquit ostrea ex mulso, & pipere cocta, vtiliter contra tenesimum accipi. Peculiariter verò cōtra leporis mæri venena ostrea aduersatur, si eidē Plinio credimus. Stomachum (inquit idem) vnicè reficiunt, fastidijs medentur. Addiditq; luxuria frigus obrutis niue summa montium, & maris ima miscens. Gariopontus hydropicis etiā ostreas dari iubet: Et Trallianus in colico affectu pisces duriore carne præditos, & ex testaceis pectines, & ostreas. Testa verò eorum maiorem longè quàm ipsa caro vsum apud medicos habet, vltæ & non vltæ. Eam siccissimam esse Galenus in secundo de temperamentis dixit. Labiorum vlcera & omnia maligna sanans medicamentum, ex Nicolao Myrepto: Ostrea vltæ tenuissimè trita insperge. Ego verò non vltis contritis vsus sum, & bene cessit. Ad procidentem sedem, ex Aetio: ostreorum testas crudas tritas, & subtilissimo cribro excussas appone. Ad perniones: Sextus Platonius sepum ceruinum combustum simul cum ostrea testa minuta commixta, & factum quasi malacma imponit, & mirè sanare ait Vegetius in secundo de veterinaria, ad vulnera iumentorum ossa sepiarum, & testas etiam ostrearum in puluerem redigi iubet, & ærei quoque vasis fuliginem pariter misceri; eaque benetunsa si frequenter asperseris, siccatum vulnus ducere celerius cicatricem. Ostreorum testa vltæ auctore Galeno, similis est facultatis buccinorum testis, tamen etiam subtilioris: immo vt certius veriusq; (inquit) dicam, minus crassæ. Nam terrenam duramque corporis sortita consistentiam concretionemq; impendio omnia crassarum sunt partium, itaque accuratè ea lauigare necesse est. Cùm autem dicimus horum aliud alio esse tenuius (cùm tamē omnia crassa sint, sed alia magis alia minus.) ita accipiedum est, vt si Vlysem Therfite dicamus maiorem, cum tamen vterq; fuerit paruus. Cæterum omnia id genus, vt & antea est dictum, cogendi quandam in se facultatem obtinent: per quam condensata eorum essentia, dura, terrosa q; sunt reddita; quàm vbi per vltionem deposuerint, contrariam asciscunt facultatem, quam vocant digerentem. Porro si laueris ea, vsferisq; (sic Græcus textus habet, sed

Ad distillationes.

Ad grauedinem narium.

Ad tenesimū.

Ad hydropē.

Ad labiorū vlcera.

Ad procidentem sedem.

Ad perniones.

Ad vulnera iumentorum.

Lib. II. de simpl.

præstat

præstat (inquit Zoographus) legere, si vfferis lauerisq; prius enim vruntur, deinde lauantur huiusmodi medicamenta, ignea in aquam natura deposita, ipsam efficiunt cum tenuitate excalescentem, adeo vt & putrefaciat. Sed nonnunquam reliquum illud terrenum est, morsus expers: id quod maximè implendis cicatriceque claudendis vlcerebus humidis est vtile. Igitur testa eorum, quæ peculiariter vocantur ostrea, combusta vtor ad diuturnas ex fluxione, ægrèq; carne implebiles cavitates, nempe quæ fistulosæ sunt atque profundæ, eam foris cum suillo adipe veterato (vulgò axungiam nuncupant) circumponens. At in sinum ipsum aliquid eorum, quæ talia carne implent, immitto: quale etiam est vstum diaphanes: quod specularium (lego speclarium, nomine deprauato. Latini enim specularem lapidem nominant: interpretes Latinus in margine diuersam lectionem ascripsit, æs vstum, dyphryges,) nominant. Parem in genere facultatem habent, & cæterorum ostracodermorum testæ deustæ; maximè verò (vt dixi) ostreorum; deinde buccinorum, & purpurarum. Itaque cinis eius generis emplastice miscetur facultatibus digerentibus, & cum quouis adipe digerit. Sed quoniam vetus plus digerit, illi magis misceri solet. Porro potentiùs hoc medicamen digeret, si acrem illi adipem quempiam miscueris: de quibus superiùs determinatum est. Quin & dentes splendidiore talium omnium cinis efficit non tantùm extergendi potentia, sed & asperitate substantiæ, velut & pumex, & testa clibani. Verùm in vsu eiusmodi non est necesse, quæ sic vsta sunt, admodum læuigare. At in vlcerebus rebellibus præ omnibus diligenter sunt læuiganda, ac inspergenda. Porro excrescentiam carnis mediocriter exterunt, comprimuntq;. Ad hæc cum sale omnia id genus vsta dentium smegma reddunt efficacius, adeò vt non modò laxitatem mollitiemq; gingiuarũ deficcet, verùm etiam vlcera putrescentia adiuuet. Hæc omnia Galenus. Emplastro albo Ariabarzanio, quo Xenocrates abscessum iam inalteratum circa tarsum discussit, apud eundem in primo apud Galenum de compositione secundum genera, cap. 16. buccina vsta iniunguntur. Vbi Galenus: Validè (inquit) exsiccat ob buccinorum cinerem additum, non dissimilis autem quodammodo facultas est, & purpuris, & ostreis concrematis. Notum est autem sine carinibus horum animalium testas concremari. Mox etiam cap. 18. ostrea concremata, purpuras, buccina, & sepia partem ossæam cum ijs recenset, quæ propositi emplastri (aduersus vlcera cacoëthe, & desypulota) candorem tueri possint. Et rursus in primo capite libri quarti: Buccinorum testas concrematas, purpurarum, ostreorum, aliorumque id genus si aridas vlcerebus malignis, ac contumacibus insperferis, mirificè videbis citra mordicationem ea deficcari. Puluis ex ostreis: Cadmiæ, thuris, singulorum vncia semis; ostreorũ vstorum vncia vna semis: sic ille, sed vsum eius non explicat. videtur autè vtiliter inspergi posse vlcerebus malignis, & dysypulotis. Galenus alibi testas vstas tum buccinorum, tum purpurarum, aliorumque ostreorum, pharmacis pi os attenuantibus adnumerat. Ex ostreis combustis, & fermento medicamentum pro humore suppurato ab eodem in secundo de arte curatiua ad Glauconè describitur. Plinius scribit veteri vrinæ misceri cinerem ostreorum aduersus eruptiones in corpore infantium, & omnia vlcera manantia. Idem cinis si Marcello credimus, cū melle impositus parotidas cito soluit. Emplastra (inquit Galenus) quæ simplices parotidas curant, laxatoria appellata, omnibus nota sunt. Exempla ipsorum sunt; Emplastrum Minasæ, & quod ex succis cõstat, & quod ex pt. sana. His adhuc molliora sunt cerati forma, tum ex butyro, tum ex cœsypo cõflata, ostreis aut buccinis, aut purpuris vstis additis, abipeque porcino, singulis quadrantis pondere. Præstat & hoc, butyri vnciam vnã, ceræ sextantem, & vnciæ dimidium, ostreorum vstorum, quàm tenuissimè tritorum sextantem: liquecibilia liquefacito, ostreaq; infarcito, ac vnitis vtor confidenter. Efficacissimum hoc ad parotidas. Et paulò superius: Buccinis, purpuris, & ostreis vstis, in H. durefcentibus, ac vetustis parotidibus vti oportet. Est enim pharmacum, quod omnem afflictionem, & acrimoniam mitigat, & discutit, non solum si melle quis eorum cinerem imbuat, sed & multò magis si adipè suillum insulsum, vetustum & à fibris depuratum admisceat. Citra omnem enim molestiam omnes inueteratas inflammationes discutit, etiam si ex rheumatica affectione sint obortæ. Idem eodè libro buccina marina, aut purpuras vstas melle aut axungia exceptas imponi præcipit parotidibus, & confestim discutiendas iri asserit, idemq; ostreorum testam vstam, & cum melle impositam facere. Alibi denique vni eadè propè testis purpurarum, buccinorum, & aliorum ostreorum tribuit, ostrei nomen generalius accipiens: quomobrem si quid remediorum in vna aliqua specie omissum videbitur, in alterius historia requiratur. Marcellus Empiricus cinerem harum testarum si in morem salis pane colligatur, & voretur, statim ad remouendam grauedinem narium proficere scribit: nec non cum melle illtum tenuissimè contritum, vix prodesse. Plinius medicus

Ad cana vlcera.

Dentes splendidos reddunt.

Ad dentes dealbandos.

Ad parotidas.

Li. 3. de cõp. sec. loc. c. 2.

Ad narium grauedinẽ.

Adicus citante Iouio ostreorum testas ambustas dysentericis prodesse tradit . Aliud ad dysentericos ex Marcello Empirico : Succinum de cerafo syluatica exures , & de testa ostrei æquè facies , paribusque mensuris puluerem tritum , cum melite (fortè oxymelite , aut tale quid legendum) aut cum vino austero , ferro candenti calefacto , bibendum dysenterico dabis , mirè proderit . Ad coli intestini dolores ex Galeno : ostreorum testæ crematæ , & tritæ potui dentur : duarum ligularum modus sit ex calentis aquæ cyathis tribus . Rondeletius experientia comperit ex cinere , siue ex calce testarum ostreorum factam aquam lixiuam ad minuendos tumores οἰδηματώδεις pedum , & genuum plurimùm conferre . Exiccatur enim , inquit , multùm digerit , & calfacit si post vstionem cinis non lauetur , lotus minùs calfacit . Cùm itaque & è testis vstulatis optima calx fiat , Bellonius cinerem ostreorum eadem cum calce facultate pollere arbitratur . Pro buccinis ostrea ad remedia assumi licere , & ex superioribus constare potest , & in tabulis ἀντιβαλλομέτρῳ legitur .

Ad coli dolores.

Euporicel.

248.

DE OSTREIS SYLVESTRIBVS.

Cap. LXVII.

OSTREA (inquit Rondeletius) reperiuntur in nostro mari, quæ à vulgo Scandebec vocantur, propterea quòd sapore sunt acri: ob id delicatorum labra nimium calefaciunt, & vlcérant. nam Scandebec, idem est quod rostrum vrens. Testa constat pellucida, partibus quibusdam flauescente, alijs purpurascete, foris crinita, & crispa, intus splendida, læuissima, candidissima. Caro parua, salsa, subamara atque insuavis est: quare etiam à plebe negligitur. Hanc ostreorum speciem esse puto similem ijs, quæ tradit Plinius gigni in petrosis, carentibusquè aquarum dulcium aduentu, sicut circa Grynum, & Myrinam, vel potius ostrea esse ἄγρια, quæ vocat Athenæus. Γίνεται δὲ τῆα καὶ ἄγρια λεγόμενα ὄστρεα. πολὺτροφέα δ' ἐστὶ καὶ βρωμώδη, προσίτι δὲ ἐπιτελῆ κατὰ τὴν γῆσιν. Sunt quædam ostrea, quæ syluestria nominant, multi alimenti, sed virus olentia, & ori ingrata. Testa syluestrium ostreorum in fucis mulierum, lapidis specularis vice vsurpari potest, & exiccantibus pulueribus vtiliter admisceri. Hactenus Rondeletius.

Scandebec?
ostres disers-
piso.

Lib. 32.
cap. 6.
Lib. 3.

Ostrea syluestris Rondeletij.

DE OSTREA GAIDEROPODA, Bellonio appellata. Cap. LXVIII.

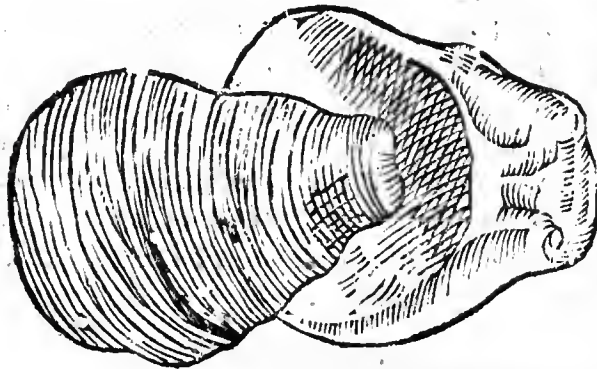
Etymon.

EST genus quoddam Ostreae vulgò cognitum in Græcia (inquit Bellonius) quam Gaideropodam vocant, quasi pedem asini dixeris. Cauribus adnascitur, non enim more Ostrearum soluta in salo iacet. ob id in eo tantum mari quod nunquam æstu reciprocratur, innascitur. Aegæi autem maris, Helleponti, Propontidis & ponti ora (ora, littora) non augentur, neque decrescunt, sed perpetuò in eadem altitudine permanent. Nam inde aquæ deorsum semper delabuntur, eandem plenitudinem semper obtinentes. Non est omissenda (inquit Plinius) multorum opinio, priusquam digrediamur à Ponto, qui maria omnia inferiora illo capite nasci, non autem Gaditano freto, existimauere: haud improbabili argumento: quoniam æstus semper è Ponto profluens, nunquam reciprocratur. Quan-

Verba quæ.

Ostrea Gaideropoda Bellonij, siue Spondylus
Rondeletij.

quã autem Ostrea hæc scopulis hæreât. clusilem tamè & referatilem testam habêt, & à saxo, nisi magna vi percutiãtur, dimoueri vix possunt. Quomã verò multum profundè immerguntur, indigunt longurios ferro mununt, quibus serijs ictibus valido mucrone Concham quatunt: quam vel confringunt, vel, si integram deturbent, rupis partem aliquam secum auferunt: vix enim alitè cederet; deinde manu ferrea eodem longurio indita, è maris fundo in sublime attollit. Quòd autem aqua per fauces Bosphori Thracij deorsum tanto impetum feratur signum est locum illũ Gaditano esse altiore: nam si æqualis foret haud equi-

Testa.

dem tanto impetu delaberetur. Quemadmodum autem Græcorum Gaideropoda à vulgari nostra Ostrea ipsa forma differt, sic etiam gustu ingrata, dura, amara ac nauseabunda percipitur. Huius testa aut concha eximio naturæ artificio superior inferiori infarctæ est, vt quibusdam veluti cardinibus annexa, nigroq; neruo in eius medio inter tubercula & sinus coaptato vincitæ ac constricta esse videatur: Tubercula quoq; superiora duobus acetabulis inferioribus benè correspondent, vt & inferiora superioribus, quæ in nostra vulgari ostrea defunt. Proinde apertas Gaideropodas, si quis attentè intuebitur, in his branchias (hoc certè ridiculum est, nullum enim ex testaceis branchias habet) & stomachum, & reliquas partes nutritorias contemplantur: immo etiam auriculas fungi crispi figuram referentes, magnitudine grandioris acetabuli polypi, quæ dilatari, ac contrahi soleat: vmbilicum vulgus esse putat. Hæc ostrea alijs carnosior est, minus tamen gustui grata. Nam venter eius atque hepar pessimi sunt saporis. Caterùm nulli etiam in hac cancelli, seu pinnoteres reperiuntur. Hæc omnia itaq; Bellonius, Rõdeletius eiuscemodi ostracodermi genus spondylum esse conijcit, & de eo ita scribit. In ostracodermorum generibus recensentur à Galeno, Plinio, & alijs, spondyli, ab Athenæo τράχηλοι nuncupati, à Græcis hodie Gaideropa, ob magnam similitudinem, quam cū asini vngula habent: gaidaron enim hodie asinũ vocant. Galeni interpres σπονδυλῶν vertebrae conuertit, sed vtendum nomine græco censeo, Plinij exemplo qui aliquot locis spondylium vocatur, & Macrobij, quum spondylos inter cænæ pontificalis prima fercula numerat. Itè Columella cum reliquis testaceis spondylos recenset. Spondylus duplici testa constat intus caua, & læui: foris scabra, ad vngulæ asini formam rotundata, latiore parte, quæ & inferior dici potest, tenuior est, & multò minus densa, minus concava, arcuata valde & firma articulatione connexa. vtriusq; enim testæ binæ apophyses sunt, siue tubercula, quæ binis acetabulis vicissim recipiunt, & recipiuntur: vinculo medio, nigro & valido cohærent. Cato interna ostreorum carni similis est: cit-

Caro.

Venter.

Hepar.

Spondylus.

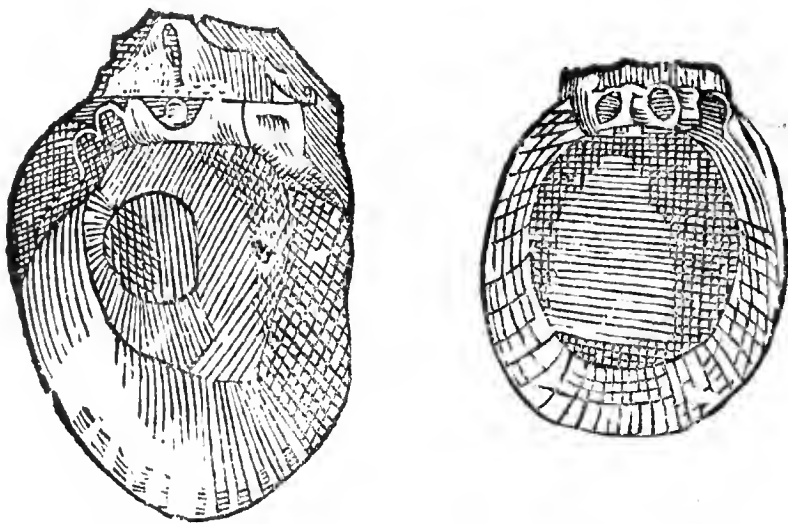
Rondel.

Descriptio.

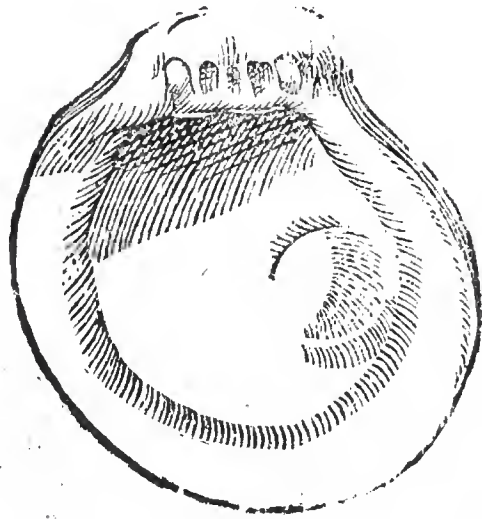
ca hanc

A ca hanc fimbriata est mēbrana. Branchias spondylis falsò nonnulli tribuunt. Omnia enim ostracoderma sanguinis expertia, & exiguo calore prædita toto corpore per sensum fugiētes cutis meatus *κατα διαπυλω* respirant. (Taxat tacitè Bellonium Rondeletius, sed Aristoteles sic ea refrigerari dicit, non respirare) quemadmodum insecta auctore Aristotele. Intus caro est satis multa, sed durior, virus olens, insuavis, & ingrata. Galenus libro tertio de facultatibus alimentorum inter ostracoderma, quæ duram habent carnem, recenset. Spondylis saxis adnascuntur, & ita hærent, ut non nisi malleo, aut fracta saxi parte capiā- *Spondyli saxi adnascuntur.* In mari nostro pauci reperiuntur. Ego in saxis Fresconijs Agathensis sinus reperi, sed ij parvi sunt: ita hærent, ut in littus reijciuntur. Testa crassiorū est partium, quàm testa ostreorum. difficilius vritur, magisq; ad lapidis naturam accedit. In spondylis cancri parvi reperiuntur, quemadmodum in ostreis, & mytilis marinis. Horum nullam quod sciam mentionem fecit Aristoteles. Athenæus lib. 3. *πράχηνλον, ἀπὸ τῆς τραχύτητος*, id est, ab asperitate, mea quidem sentētia, appellavit. Spondylos verò à nobis exhiberi ostendit firmior in his, & magis exquisita testarum articulatio quàm in villo alio ostracodermorum genere, à qua spondyli nomen sortiti sunt: quòd vertebarum spinæ modo firmissimè articulati sūt: quæ vertebræ *σπονδυλοὶ* à Græcis dicuntur. Hactenus ille, cum cuius spondylo maximam similitudinem gerit, qui hic à me additur: intus candidus, extra purpurascens. In secunda tabula quatuor proponuntur, colore albicante: tertia ostrea, prout læpnumero baculis, vel alij rei adhærent ceu Zoophyta. Addidi, & aliud elegans spondyli genus pro- *Spondyli auctoris.* na, & supina parte depictum. Plurimis extra tuberculis præditum est obtusis, ab vno latere rubicundis, ab altero inter viridem & cæruleum ambigentibus, quibus tamen rubra etiam permiscetur tubercula: summum caput, seu vertex candidat. Intus circulus satis cōspicuis colore viridescente totam ferè concham prope extremitatem ambit: dein color sequitur castaneorum, dein albus & subviridis. In medio velut umbilicus est, ut icon indicat, ex ijisdem coloribus, addito etiam luteo constans.

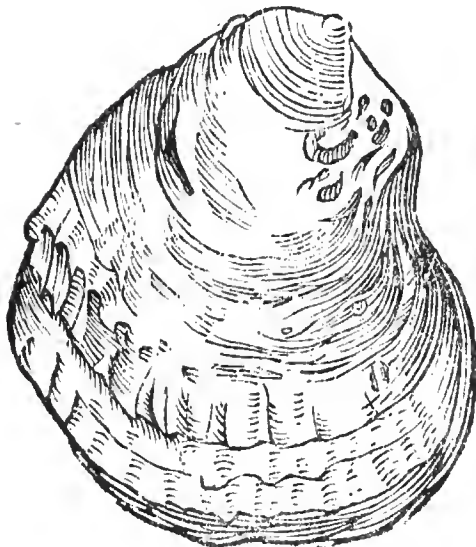
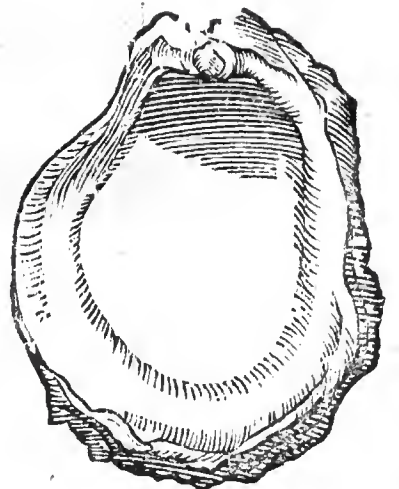
Spondylus Rond. siue ostrea gaideropoda Bellonij, ex Rondeletio.

Vlyfsis Aldrouandi
Spondylus authoris primus.

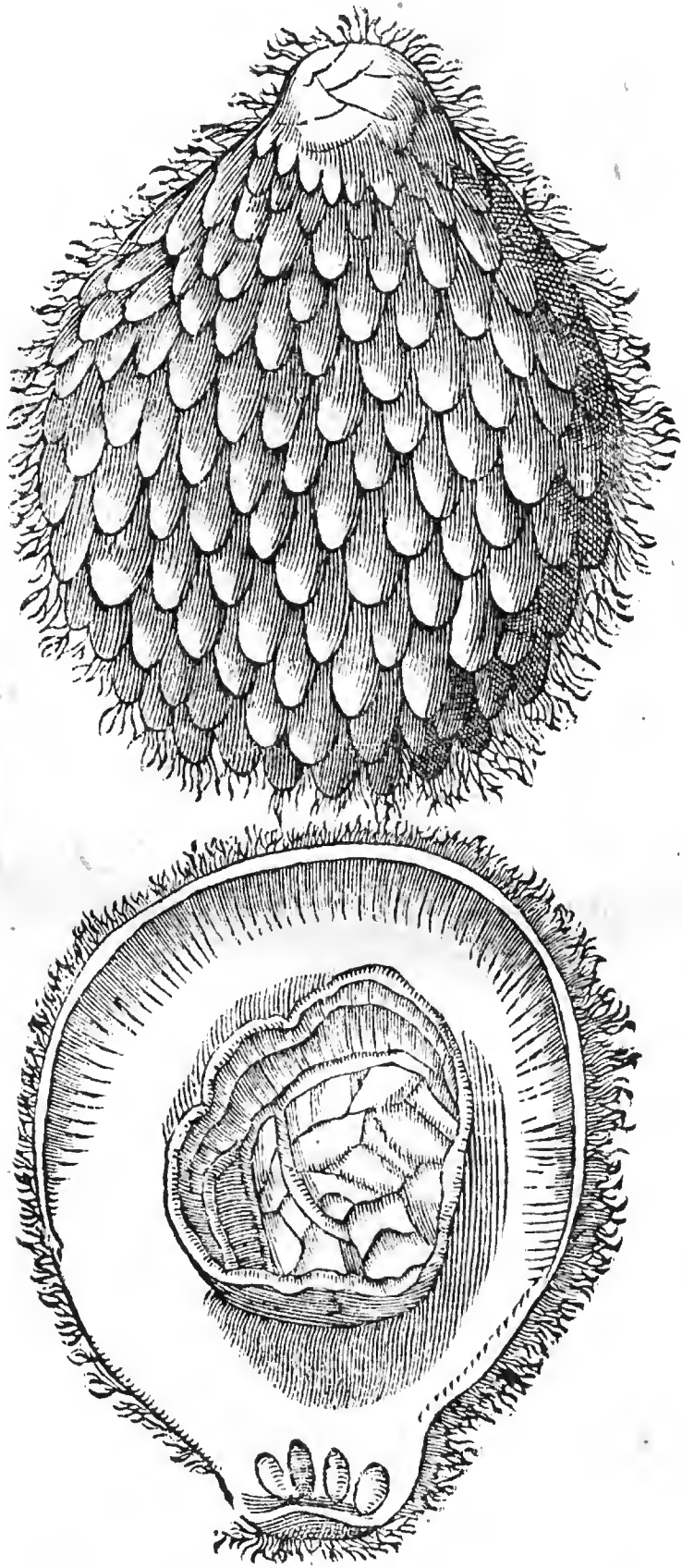
Spondylj alij.

Ostreacea annexa baculo.

Spondylus authoris vtraq; facie pictus.

DE PECTINIBVS.

Cap. LXIX.

Æ Q V I V O C A.

KTeis, siue Pecten etiam dicitur, quo capilli pectuntur, & extenduntur: quod Eustathius sic Græcè nominari scribit παρα τὸ ἐκτενεῖν τὰς τρίχας. In Dictionarijs Hesychij, & Varrini legitur, κτεῖς κτενὸς τὸ κτείνειν, παρα τὸ ἐκτείνειν τὰς χεῖρας, ἢ τὰς τρίχας, quod manus, aut pilos extendat. Idem Grammatici κτεῖας exponunt τὰς τῶν χερῶν καρπὸς, καὶ τῶν ποδῶν, καὶ τὰ σίδη. hoc est manuū carpos, & pedum, itē pectus, sed Zoographus metacarpia potius, sic dici putat: ita verò dici scribunt ἀπὸ τῶν εἰς τὰς τρίχας ἵπτι κτενίων κτενῶν: hoc est ab instrumentis: quæ apta sunt ad petendos pilos. Idem etiam sic nominari scribunt τὰς ἰσθμιαὶς πλευρὰς, spurias dorfi costas. Dicuntur quatuor illi dentes anteriores, qui interiecti inter duos caninos dentes naribus subsunt τομῆς, διασηρῆς, γελασινοῖς teste Polluce, item κτενὶς hoc est occisores, ὅτι κτείνουσι δὲ ἂν λάβοσι, quia occidunt, quod capiunt. κτεῖς dicitur etiam τὸ ἰσθμιαῖον, pubes, ἢ τὸ μόριον τοῦ αἰδοῖον, aut pudendum. Latini etiam Pectinem sic vocant. Iuuenalis.

Pectinis varia significatio.
Lib. 3.
Propubo.

Inguina iraduntur medicis iam pectine nigro.

Κτεῖς μόριον τι τῶν κρυπτομένων τῶν ἀνθρώπων. σωματικὸς δια τὰ περὶ αὐτὸ ραβδώματα οὗτω καλεῖσθαι, inquit Eustathius: id est, pars quædam corporis humani occulta, sic dicta à virgulis, quæ circa eam sunt. Pecten à Latinis Grammaticis exponitur musicum instrumentum, quo cytharam pulsamus. Virgilius:

Iam pectine pulsat eburno.

Pro musico instrumento.
Aeneid.

Græci videntur in cythara, testitudine, aut alio quopiam simili musico instrumento collum appellasse: κτεῖνα, inquit, τῶν κτενῶν, ὅτι παρέχοντες ἀγκῶνις λίγονται. Statius Pinianus:

Nunc obuia versa

Pectine Amazonio modo, quo citat orbe Lacenas Delia.

3. Achil.

Ad quos versus hæc annotat Adrianus Turnebus: Pecten enim Amazonius videtur chorus fuisse, quo inter se pectinatim implere confertaque recta serie puellæ in Amazonum modum saltabant. Pecten etiam instrumentum dicitur quo pannus nuper contextus, raditur: Germani, & Belgæ à carduo vocant carden. Item quo linum, & cannabis depectitur, & purgatur. Dicitur etiam cratis dentatæ genus stylis ferreis ad colendam terram, & ad metendam segetem. Columella: si autem metendi genera complura multi falcibus verriculatis, atque ijs, vel rostratis, vel denticulatis, medium culmum secant, multi mergis, alij Pectinibus spicam ipsam legunt, idque in rara segete facilimum, in densa difficilimum est. Ovidius:

*Temporibus certis desectas alligit herbas,
Et tunc sam raro Pectine verrit humum.*

Aduers. lib. 26. c. 30.
Pecten Amazonius quid.
Pro cratic dentata.
Lib. 2. c. 21.
1. de rem. am.

Plinio etiam dicuntur Pectines in arboribus, & earum materia per longitudinem rectæ Pectinum modo lineæ, & interualla. Græcè κτενῶν, ut dum inquit: Fagis pectines transferis. Nam in quibus variant pectinum illorum lineæ, adijcere Plinius solet aliquid quo varietas illa possit indicari, obliquos, crispas, nodosæve dicens. Germani in ligno hos veluti neruos, appellant annos. Sunt autem venæ, seu fibræ, & diuisiones in lignis pectinum modo, hoc est διαφύσεις. Intelligitur quoque non infrequenter instrumentum textorium eodem nomine, sic dictum quòd fila in telis figat. Virgilius:

Arguto coniuu percurrit pectine telas.

κτενῶν.

Et Polluci πιντίκτηνα (Zoographus legit πιντίκτηνοι) χιτώνισκοι παρά τῶν ὠν πορφύρα χιτώνες, πίντι κτενῶν ἐν φασμένοι: id est, Tunicæ quòd oram purpuream habentes, quoniam pectinibus texebatur. Apud Galenum libri de fascijs caput centesimum, & decimumque pectinibus texebatur. Apud Galenum libri de fascijs caput centesimum, & decimumque pectinibus texebatur, seu vinculum suspendens ad colem. Pecten Veneris herba, quoque Plinio dicta à pectinum similitudine.

Pecten Veneris.

S Y N O N Y M A.

4. *Histor.*
c. 4.

Pecten à pe-
ctunculo
differit.

Gaza de-
fenditur.

Pectunculi
qui.

Pectinis e-
ymologia.

Lenguados.

Alberti er-
ror.

QUOD Latinis Pecten, Græcis κτερίς dicitur, Gazæ modò pecten, modò pectunculus, vt vbi Aristoteles ait: τῶν διδύμων τὰ μεν ἴσιν ἀνὰ πτυχᾶ, τῶν οἰ κτερίς: Bivaluis generis pars clusilis est, vt pectūculi. Et paulò post: Ἐτι τὰ μεν κινητικὰ αὐτῶν ἴσιν, οἱ κτερίς: Itē aliæ se mouent, vt pectines. Sed hæc varietas, inquit Rondeletius, ambiguitatem parit: sunt enim pectines, & ab his diuersi pectunculi à Latinis dicti. Plinius manifestè pectunculos à pectinibus disiungens, videtur pectunculos pro tellinis vsurpasse, vt Hermolaus annotauit. De alijs pectunculis infra dicemus, hæc Rondeletius. Sed Theodorus, Plinium in hac interpretatione est imitatus, qui pectinem & pectunculum pro eodē accepit; vt vbi sic loquitur: Lolligo etiam volitat extra aquā se efferens, quod & pectunculi faciunt, sagittæ modo, nam hoc Aristoteles περι κτερίων scripsit. Idcirco dicimus Plinium pectūculum, & pectinem interdum promiscuè nominare, & interdum distinguere, pectunculosq; pro tellinis accipere. Trallianus quoque κτερίνα diminutiuo nomine appellans, ipsos simpliciter κτερίς, id est, pectines intelligere videtur. Pectunculi, inquit Zoographus, vt ipsum nomen loquitur, exigui pectines sunt: quod bifariam intelligi potest, vt & pectines maiores antequam excreuerint, sic appellentur, & species peculiaris semper parua, qualem Rondeletius depinxit vna tantum parte auritam. Pectunculos nominat Columella, item Nonius Marcellus inter ea, quibus similitudo nomen fecit. κτερίς, pisces dicuntur ab interprete Nicandri pisces marini ob similitudinē manuum, & pedum. Porta Neapolitanus pectinem sic dici voluit à figura pubis, cum potius verisimile sit ab huius testati figura pectinem fuisse nuncupatum. Pectinum genus, inquit Gyllius, striatum, id est, pectinatim diuisum, à rugis illis, siue imbricatutis nuncupatur. Lenguados vulgò in Hispania dici testis est Alphonsus Tostatus. Germani, inquit Zoographus Conchas bivalues omnes generali vocabulo vocant Muschelen, & Moschlen: vt pectines, Chamæ, &c. Pectines vero priuatim D. Iacobi Conchas, Iacobs Muschlen. Angli verò Muskels peculiariter nominant Conchulas illas quas Bellonius mytilos: Pectinem autem à Scalope, Scalop. Magno in errore versatur Albertus, & recentiores, qui pectines pro passeribus (id est, planis piscibus illis quos vulgus Germanorum plateffas nuncupat) accipiunt. Pectinum generis, ait Gyllius, quidam arbitrantur eas esse, quas vulgò appellant Conchas S. Iacobi, sed aliæ Oceani littoribus Gallicis cognitæ habentur. Piscatores Massilienses pectines vocant Larges Coquilles, alij Coquilles de saint Iaques. Itali Cappe sante. Reliqua synonyma cuiq; generi propria mox in descriptione adteram.

GENVS. DIFFERENTIA.
Descriptio.

Histo. 4. c. 7.

Lib. 3.

Genera.

SVNT autem pectines bivalues, & clusiles teste Aristotele, seque cōcludendo tuentur. Pectinatim eis diuisæ testæ sunt. Referratiles item sunt: Nam ab altero latere nodo ligantur. κτερίς, inquit, Athenæus ex Aristotele, τραχυερακος, ραβδωτός. Ouum dictum altera tantummodo parte eis fit. Massarius Conchas esse striatas scribit, testis bivaluibus, altera tamen tumida, altera plana, binisque auriculis angularibus. Qualis sit pecten, inquit Rondeletius, ex nullo melius quàm ex Athenæo cognoscemus, quo loco ostreum (Berberi) in quo nascuntur Margaritæ pectini confert. Ἐστὶ δὲ ἡ μὲν τῷ ὄστρειο ὄστρεο παραπέλησία τῷ κτερί: ἢ διεγλυπταὶ δὲ, ἀλλὰ λείον τὸ ὄστρακον ἔχει, καὶ δασύ: ἢ δὲ ὠτα ἔχει δύο, ὡς περὶ ὁ κτερίς, ἀλλὰ ἓν. Ostreum aspectu pectini simile est: testa non cœlata, sed læuis est, & spissa: neque vtrinq; aurita est pectinum modo, sed altera tantum parte. Ex his liquet pectinem duabus constare Conchis striatis, vtraque parte auritum esse, quod non huic tantum competit, vt peculiariter auritum pectinem nominare oporteat (quod Bellonius facit) sed alteri etiam pectini, & pectunculo. Plura enumerantur pectinum genera, quàm duo, aut tria, quæ partim magnitudine, partim colore figuraq; variant. Sunt enim ruffi, candidi, varij, item candidi atque lati à Xenocrate commemorati. Pectines

Anes quidam, inquit Aristoteles, magni sunt, quibus altera valvularū latior veluti tegmen superposita est. Sunt item qui vtraq; parte auriti sunt, vt pectunculi, alij vnica, quidā nulla, si Bellonio picturæ credendum sit, qui pectunculū suū, sine auriculis depinxit: capite testæ ita se colligente, vt in Tellenis, & Chamis; eam omisimus. Cæterum, vt ab ijs, qui vtraque parte auriti sunt, incipiam, sciendum est quosdam vtramque aurem æquali habere magnitudine, vt priores duo quorum iconem Rondeletius exhibuit, & alij si qui sunt quos nos depictos subiungemus, inter quos etiam quidam aures minores habent, quàm caput testæ, quidā tam magnas, vt ab vna aure ad alteram ducta linea caput testæ nō tangat, sed potius emineant aures: alij rursus vna aure minores, & veluti mutyli. Pectinem priorem suū sic describit Rondeletius. Testa vtraq; primū strictior, qua parte aurita est, deinde amplificata in orbem circumagitur: altera modicè caua, & in dorsum elata, altera plana, veluti alterius operculum. Vinculo nigro, & neruoso colligatæ sunt vtraque striata est, à strictiori parte striaturæ incipientes ad imū marginem deductæ sunt, sed ita vt in eo striæ, siue exochæ magis promineant, quàm strigiles, siue canaliculi: quibus fit vt pectinis testa laciniata sit, & hac parte firmiter cohærens. Præterea striæ, siue exochæ lineis à summo ad imum ductis ornatæ sunt, quæ duabus tribusve alijs interfecantur à latere ad latus ductis versus strictiorem partem. Intus carnis multum est; quæ circa medium etiam carnosum, longum, tenerum alligata apparet. Inest in carne particula luteum ouorum colorem referens. Spectatur, *μύρον*, & ostubæ modo factum, atq; intestinum tenue luto plenum. Tota caro in ambitu membranam habet veluti simbriam versicolore, ex qua fila multa, & tenuia dependent. Alter autem Rondeletij pecten idem cum superiori fortassis cuidam minus diligenti inspectori videbitur; sed te vera differt: idcirco eius iconem hic apponimus. Nam latior, & ampliores aures habet, estque toto corpore longiore strictioreque, quàm superior. Præterea hic testam vtramq; pectunculorum Burdegalensium modo concauam habet, superior alteram duntaxat concauam, alteram planam. Postremo hic Concharum quarundam rugosarum ritu rugas, siue strias, & exochas simplices habet, prior verò singu-

Hil. 4. c. 4.

Auritorum ab vtraque parte descriptiones.

Pectinis prioris Ronael. descriptio.

Caro.

Pecten Ronael. alter.

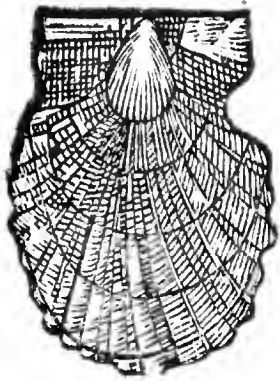
Romia.

Descript. ex Bellonio.

Testa qualis.

Pectines alij atheris.

Pecten alter Rondeletij.

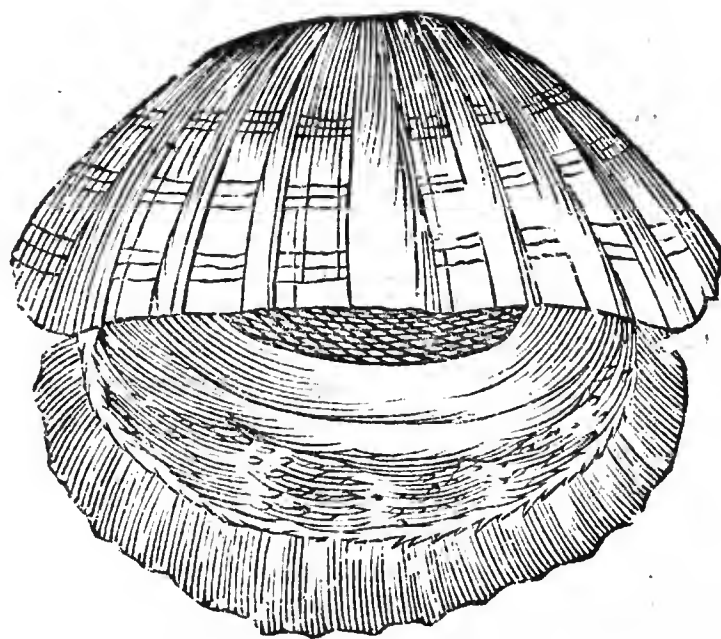

las ternis, & quaternis lineis à summo ad imum ductis ornatas. Hunc pectinem Itali Romiam vocant, quod qui è Compostella redeunt (quos etiam Romiōis lingua nostra vocamus) pectines eiusmodi multos p. leis affixos gestant. De pectine aurito, quem simpliciter pectinem vocauit Rondeletius hæc Bellonius: In Concharum genere. (Nam pectines Concharum generi attribuit Plinius) solum pectinem altera parte planum agnoscimus: cuius parte superiore testa tumida, binis vt plurimum auriculis insignita, emergit: atq; ita striata quemadmodum testudines rugis imbricatæ, quæ Nychia dicuntur. Pectines in bivaluium genere, post pinnam maioribus Cōchis præditi sunt: quas habent scabras, reseratales, & cluiles, nullis cardinibus prædatim infarctis coniectas, sed neruo tantum nigro, (vt in Ostreis videmus) obfirmatas. Parte plana tanquā prona solo accubāt: supina enim tumida aures vtrinq; habet, per quas exerere linguam Ari-

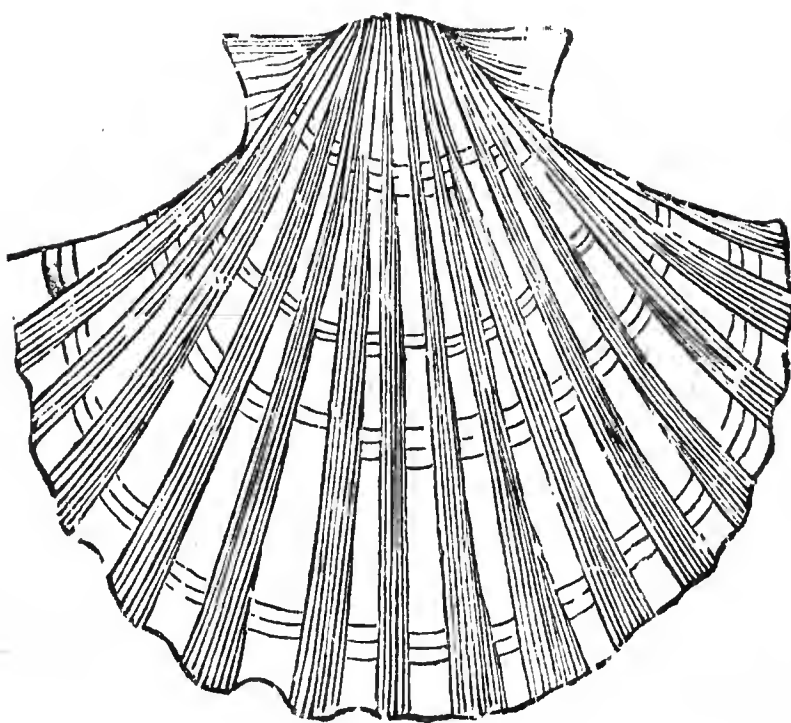
stoteles tradit. Hæc ille. Nos his aliquot sequentibus tabulis auritorum vtraq; parte pectinum quotcunq; vnquam b. erare contigit, imagines exhibemus. Primo igitur loco ponitur pecten priori Rondeletij similis, (cuius idcirco imaginem omisimus) primum aperitus cum animali, mox eius testa; quæ ferruginei diluti est coloris, fascijsq; ferrugineis. Ex eodem genere est, qui hunc sequitur; minor tamen, versicolor, nempe albo fusco viridi præsertim in fascijs, & auriculis, & purpurascens colore variegatus, & qui tertius est, cum animali, & eius testa, colore est castaneo. In secunda tabula priori numero notatur is, qui aurem vnā altera multo maiorem habet: nec extremitate sua cum testa connata, vt duo alij, qui eadem tabula videntur: parvus est hic sua natura, & raro maior quā depictus conspicitur: albus, & subviridis aliquantulum parte superiore. exochas habet magnas, & crassas proportionem canaliculorum, quibus insculptæ sunt à natura striæ à summo ad imum tendentes. Intus autem prope auriculas colore est aliquantulum castaneo, cætera albo. Secundo numero ostenditur priori similis colore, & forma auricularum, sed exochas nō habet bifidas, vt ille. Qui deinceps additur auriculam quidem maiorem habet altera, foris colore est profus castaneo. exochis est, & strijs transversis insignitus, inq; multis locis aculeis paruis munitus. Intus est colore argenteo ad subcæruleum tendente, licet in medio ali-

quibus

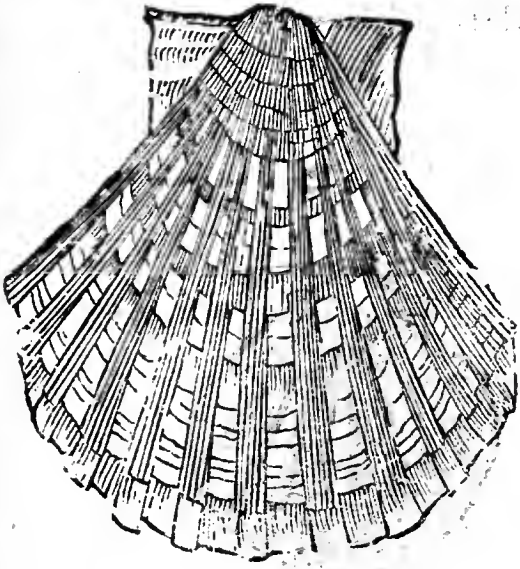
Pecten primus authoris cum suo animali.

Pectinis eiusdem testa.

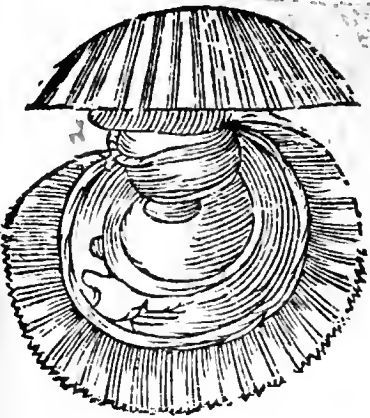

Pecten vesicolor.

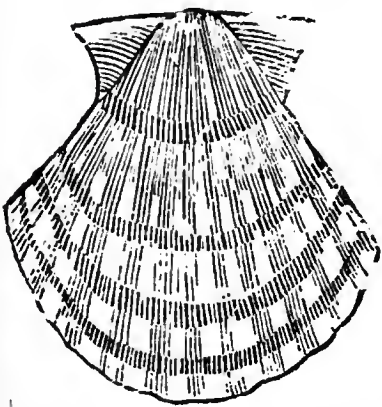
quibus in locis circumcirca sit colore castaneo splendido. Quartus aurem vnam altera maiorem habet, nec extremitate testæ adnatam maiorem, exterius crocei est coloris; intus verò cādidus. exochas habet lineolis trāsfuersis refertas. quatuor fasciæ amplectuntur testæ partem superiorem. Quintus tertio similis, sed strijs trāsfuersis caret. Niger est, qui in tertia tabula primus pingitur longitudine palmi, latitudine verò ferè æqualis, aure insigni, & prominente extremitate sua; alterius auris vestigium quoddam paruum. Exochas habet rotundas maiores canaliculis, quas lineæ trāsfuersæ ambiunt. Secundus colore est ferrugineo, in vtraque valua exterius multis aculeis asper. Auriculam vñā habet insignem, altera parum eminet. interius in circumferentia colore est ferrugineo. superiori parte subcæruleo colore ad argenteum tendente, habet & exochas strijs insignes. aculei autē ex strijs emergunt.

Pecten minor castaneus cū animali.

Tertius aurem vnam altera maiorem habet. Longitudo æqualis latitudini, mensura duorum digitorum & dimidij. Exochas ab vna parte habet notabiles strias verò latiores inter exochas strijs colore luteo. Interior quoq; pars habet multas exochas, quæ sunt longè angustiores strijs, & lucent. In medio duarum auricularum est foramen, cui vinculum inferitur, quo connectitur vtraq; testa clauditur, & aperitur. Quartus habet aures ferè æquales, exochas subcinereas albicantes, sicut & strias. Intus in superiori parte nigricat, cætera colore subcæruleo, & albo depingitur huius testa parte interiore, & exterior. In quarta tabula primo, & secundo loco depingitur pectinis testæ pars interior, & exterior. Huius testa tota candicat, & pel-

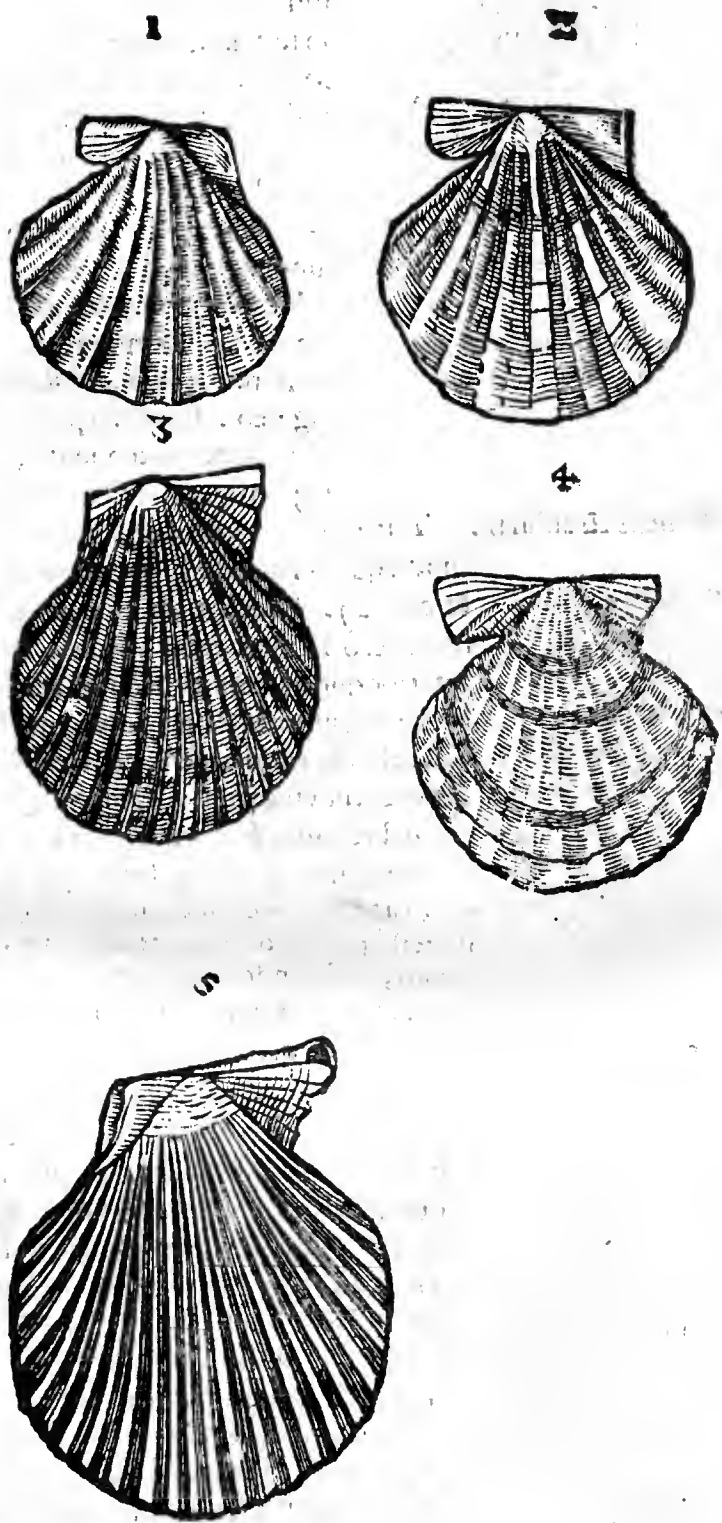
Pecten minor clausus.

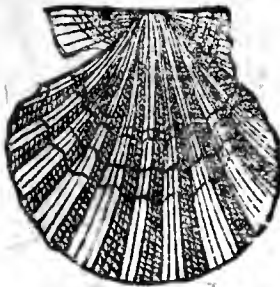
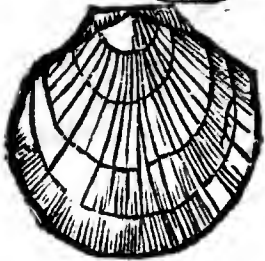
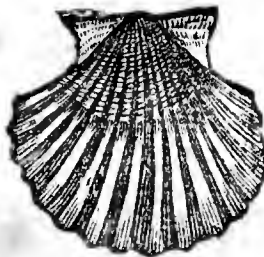
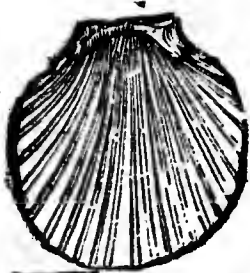
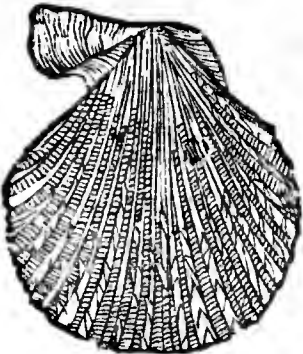
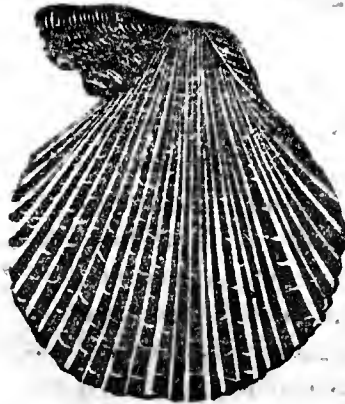
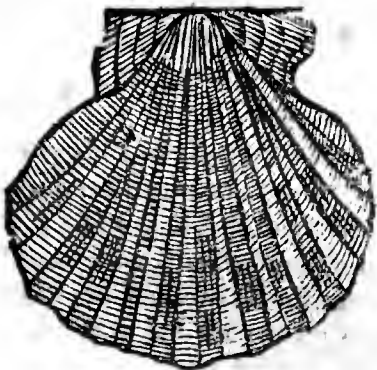
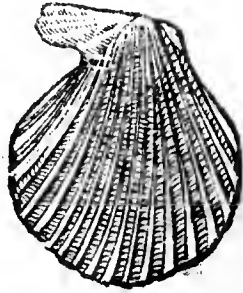
lucet: exterius glabra, ac læuis: interius est exochis, aut lineis eminentibus parum, ac tenuibus, vt numero primo licet in tabula conspiciere. fascias exterius habet nigricantes tres, aut quatuor. Aures ei sunt æquales, & exigui. Tertio numero significatur pecten cuius pars exterior, & superior rubet exceptis duabus auribus, quæ in extremo albæ sunt: tota verò circumferentia alba est, latitudine ferè digiti. interius tota albicat. exochæ lineam vnam, aut alteram habent per longitudinem, quam pictor non expressit. Quartus est subalbo, & subrubro colore. Auriculam habet altera multo lōgiorem, cuius pars extrema à testa separatur: exochas habet rotundas per quas lineæ à summo ad imum percurrunt duæ, tres & quandoq; qua-

tuor: strias habet pariter rotundas paruulis quibusdam exochis insignitas. Circumferentia intus alba, & lucida est, reliqua verò pars ad subnigrum tendit, fasciæ ei sunt quatuor ad castaneum colorem tendentes. Auricularum color à parte interiori, quæ longior est, vbi pectini adhæret alba à reliqua, quæ prominet pars castanei est coloris, vt & altera tota auricula. Sequitur deinde pecten aut altera maiori, & extremitate sua testæ adnata. huius tota pars concava, & exterior est castanei coloris. Sed exterior pars cum alcyonio adhærente, tuberculis paruis tanquam verrucis insignita: supra prope aurem maiorem aliquid mineacei coloris videre licet. Postremo loco conspicias pectunculum, hoc est pectinem altera parte aurium. Croceus est, longitudine duorum digitorum, & dimidij latitudine duorum, auriculam

Pectinum auricularum figura differentium
species quinque.

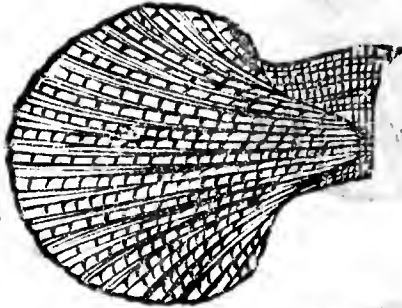

Pectines authoris alij.

auriculam vnam habet et satis latam proportionem animalis, rudimentumque tantum alterius, exochas rotundas, & strias per transversum plures valde exiguas. colore mineaceo insignitur exterius, interius albedo, lineis quibusdam per longitudinem transcurrentibus minea-

Pectunculus Zoographi.

ceis. Cognatus huic is quem ex Zoographo depingimus, sine descriptione. Habes deinceps Pectinē totum eburnei coloris, præterquam in summitate, vbi macula quadam condecoratur rubra, cui item alia lutei coloris macula insidet. Asper est, qui eburneo illi adiectus est colore subfusco. Auriculas exiguas æqualis magnitudinis habet Pecten subsequenti deinde tabella adiectus, exteri cinerei coloris, intus superiori ora nigricat: cetera ex subcæruleo, ac albicæte varius. Cædidi sunt duo ultimi Chamæ quodammodo figura. Verius sanè mihi dicentur pectunculi, qui postea vltima tabula depicti cōspiciuntur, minores omnibus cæteris. Pectunculi enim, vt nomē ip-

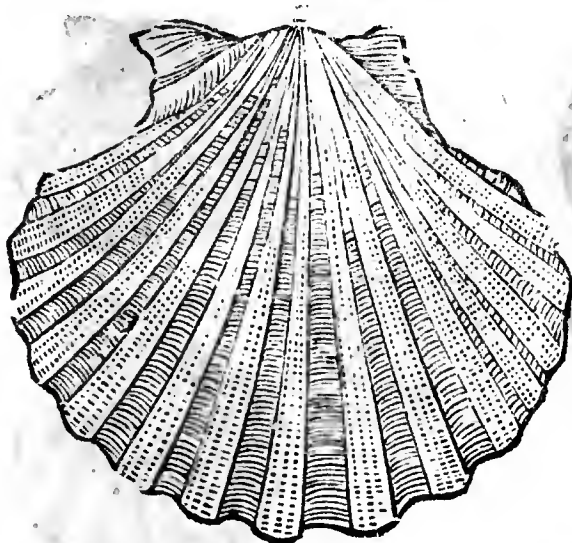
*Pectunculi
qui dicuntur.*

sum loquitur, exigui sunt pectines. Quod bifariam intelligi potest, vt & pectines maiores, antequam excreuerint, sic appellentur; vel species peculiare semper parvæ, quales in hac tabula proponuntur. Omnes quo ad testam tenues sunt, auriculis, & colore differentes. Quidam enim lactei, quidam rubri, quidam castaneo, & albo colore variegati. magnitudine quoque discrepant. maximi sunt latitudine digiti, reliqui minores. mineaceo est colore, qui quarto loco exhibetur: strijs seu exochis tam exiguis, vt vix conspiciantur. Rondeletius pectunculum facit, talem qualem secundo huius tabulæ loco ostendimus. Sed cum tribus fascijs, item altera parte auritam, aliquando dextra, aliquando sinistra, vt noster. Concham striatam habet utramque caavam. Rondeletij autem aliquot aculeis est armata hos pectines exiguos in Aquitania vocantur Petoncles: in Normania Hannons. Romæ Gongolæ, quasi Conchulæ: sunt enim semper parvi, præsertim in Mediterraneo mari, in Aquitanico littore maiores. Alijs dicuntur Coquilles de saint laques, quemadmodum magni pectines A Chamis trachais, inquit Bellonius, hoc discrepant, quod Chamæ transversas lineas, pectines autem labra in gyrum crenata ostendant. Sunt qui Sancti Iacobi Conchylia vocent, Anglicum vulgus Cochles. Romani rustici, qui Chamæ laues, & tellinas ex mari in forum piscarium adferunt, eos quoque ad mensuram tellinarum modo diuident, quos & Conchulæ nomine vocant, sed Gongolam pronunciare malunt: Hæc Bellonius, qui pectunculum neutra parte auritum depinxit: capite testæ ita ferè se colligente, vt in Tellenis, & Chamis,

*Vt à Chamis
trachais
differant.*

Pecten eburneus.

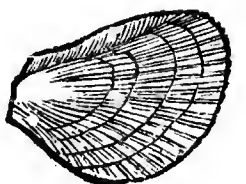
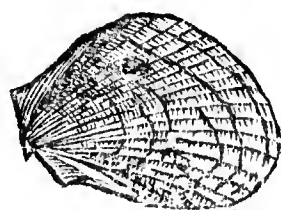
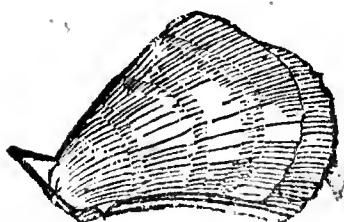
Pecten asper.

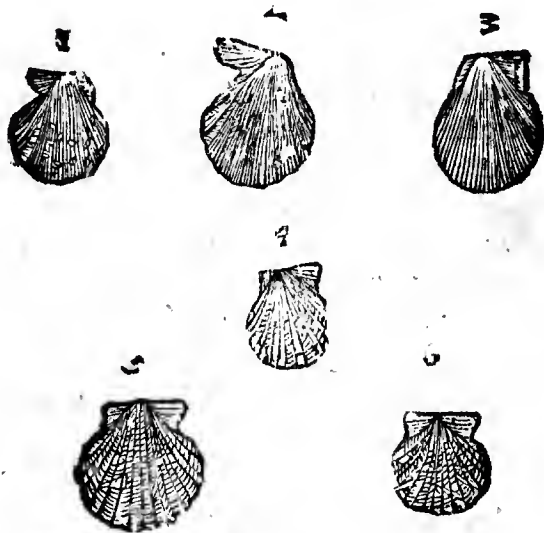
Pecten varius.

Pectines figuræ Chamæ.

Pectunculi alij auricularum figura variantes.

L O C V S.

MYTVLI & pectines, teste Plinio, spontè in arenosis locis proueniunt. Columella de piscibus loquens ait: Limosa regio idonea est educandis Conchylis, & ostreis purpurarumque tum Concharum pectunculis. Capiuntur in sinu Aquitanico frequenter pectunculi, vbi maiores sunt, quam in Mediterraneo mari; quamquam & hic copiosi, vt in Normannia. Pectines ferramento quodam capi abradendo tradit Aristoteles.

Lib. 9. c. 51.

Capiendi ratio.

SENSVS. VOLATVS. NATVRA.

VISVM habere & oculos, videtur ex Plinio probari posse: de animalium oculis sic loquens; Non omnibus animalium hi, Ostreis nulli; quibusdam Concharum dubij: Pectines enim si quis digitos aduersum hiantes eos moueat, contrahuntur, vt videntes. Video dubitatum a doctis, num pectines volent. Aristoteles id affirmat, sic inquit: Generis testati, & expedis pecten potissimè plurimumque se mouet volatu. Nam & purpura, & eius similia parum admodum progrediuntur. Vnde Plinius: Loligo etiam volitat. extra aquam se efferens, quod & pectunculi faciunt, sagittæ modo. Vbi notaudum Plinium ita intelligendum esse, vt dicat pectunculos volare, non autem extra aquam ferri, vt Loligines. Nam pectinum volatum ab auium atque volantium quorundam aliorum piscium differre auctor est Aristoteles, ita scribens: Cartilaginei generis nonnulla stridere videntur; Verum ab his vocem emitti vllam rectè dici non potest: at sonum, siue strepitum reddi verè dixeris. Nam & pectines quoties per summa humoris nitibundi feruntur, quod volitare dicunt stridere sentiuntur. Idcirco Massarius ad ea Plinij verba: Aquatiliam pectines stridere cum volant traduntur; hæc commentatur. Quoniam sua cuique potest esse sententia, ego non existimo pectines volare posse per aëra. Cum enim callo illo inferiori ambæ testæ adeo connexæ sint, vt difficilè diuelli queant, non possunt ita liberè aperiri, vt volare valeant. Quamobrem volare hoc in loco pro salire celeriter in modum volatus, & discurrere de loco ad locum potius interpretaret. Pectines enim tanta velocitate dehiscunt: vt ex vehementi percussione saliant, & superiactent, vt quasi volare videantur. Hæc Massarius, secutus Aristotelem, qui sic scribit, de animalium testatorum differentijs tractans: Item, inquit alia se mouent, vt pectines, quos etiam volare nonnulli aiunt; nam de ferramento quo capiuntur, sæpe dissiliunt. Idem pectines tradit aliquandiu in arena (aliàs in secessu) latere veluti purpuras; vnde Plinius: Pectines, inquit, in mari ex eodem genere habentur reconditi, & ipsi in magnis frigoribus.

Lib. 9. c. 37.

An oculos

habeant.

An volent:

Histor. 9.

cap. 37.

Lib. 9. c. 39.

Volatus.

Plinius ex-

ponitur.

Histor. 9.

cap. 9.

Stridor.

Plinius ex-

plicatur.

Histor. 4.

cap. 4.

ORTVS. GENERATIO.

Oua quæ.

Li. 9. c. 31.

Hisor. 5.

cap. 15.

Hisor. 8.

cap. 20.

QVÆ autem oua appellantur in peccinibus, quamuis verè ijs infint, moxque procedente tempore minuuntur aboleanturque, tamen nihil ad generationem conferunt, sed indicio sunt nutritionis melioris, quale in sanguineis pingue est. Proueniunt itaque spontè, vt Plinius tradit ex Aristotele, qui sic inquit: Peccines locis arenosis sui ortus initia capiunt. Anno autem perficiuntur, vt idem de testatis sic loquitur: Omnia id genus celeri incremento augentur, sed præcipuè purpuræ atque peccines: quippè quæ anno perfici possunt. Generantur, eodem teste, plurimi temporibus pluuiosis, quemadmodum & plurimis alijs testatis accidit. Nam squallore peccines magis trahunt ruffum colorè. Iamque in Pyrrheo Euripo peccines aliquando defuerunt, non modo propter ferramentum, quo piscatores abradendo vbertim caperent, verùm etiam propter siccitates.

NUMISMATA.

GOLZIUS inter numismata Pisarensum argenteum habet, in cuius vna parte est Pegasus cum his litteris ΠΙΣΑΤΡΙΩΝ. ab altera parte Neptunus Nereo insidens, sub quo peccen exprimitur, & à latere hæ litteræ ΔΗΥΧ. In Tarentinorum quodam argenteo nummo idem peccen cernitur cum Neptuno Nereo insidente, dextraque tenente tridentem, sinistra Polypū cum hisce literis ΤΑΡΑΣ. Idem quoque peccen in alio eorundem argenteo nummo cernitur solus ab vna parte, ab altera Neptunus insidens Nereo dextra tenens tridentè, sinistra Polypum, his adscriptis literis ΤΑΡΑΣ. Nam Tarentini Neptunum pro deo tutelari colebant, & à Taranto Neptuni filio nomen fluuii, & vrbis factum gloriabantur, idcirco Polypo, ac peccine, & Nereo indicare voluerunt Neptuni in mari potentiam.

VSVS IN CIBIS.

Electio.

Pedag. lib. 2.

Noct. Ast.

lib. 7. c. 16.

TAM fuere in mensis celebres apud antiquos, vt scribat etiam Athenæus non omisso fuisse in Cotys conuiuio. Eligebantur autem ex Methymna, vt idem ex Phyllij, siue Phrynichi, siue Aristophanis comedia vrbes inscripta tradit. Clemens quoque Alexandrinus, & Pollux authores sunt peccines Methymneos à plerisque gulæ amatoribus suis temporibus expetitos. Inter cænarum ciborumque, exquisitas delicias comprehendit peccunculum Chium M. Varro in satyra, quam περι εδεσμάτων, id est, de cibis peregrinis, & lautitijs inscripsit, vt testatur Gellius. Laudantur etiam Tarentini: Horatius

Peccinibus patrijs iactas se molle Tarentinum.

Quæ erit fortasse ratio, cur in numismatibus Tarentinorum frequenter inueniantur: Apuleius versus hos Ennij corruptos citat:

Mures sunt Aeni, aspera ostrea plurima Abydi,

Mus Mytilena est, peccen Curadrum, quæ apud Ambracia amnes.

Qui aliqua ex parte restaurari possunt ex Arcestrati apud Athenæum versibus, vnde etiam translati sunt:

Τὰς μὲν εἰς Αἶνος ἔχει μεγάλας, ὄστρεα δ' Ἀβυδος,

Τὰς Ἀρκτες Πάριον: τὰς δὲ κτίνας ἢ Μιτυλιῶν

Πλείστος δ' Ἀμβρακία παρέχει. Id est.

Mures Aenus habet magnos, & ostrea Abydos,

Υψος Παρίου; Peccines verò Mitylene,

Plurimos verò Ambracia exhibet.

Peccines opti-
mi qui.

Xenocrates: Peccines, inquit, optimi sunt, qui ad iustam magnitudinem peruenerunt, caui, colore nigriore: præstant autem vere, ac æstate, siquidem eo tempore ad Lunæ incrementum maximè augentur. Omnibus autem antecellunt Mitylenei magnitudine, natura, humoris bonitate.

A bonitate. His similes Ionium mare iuxta Illyrida, Hetruriam, Salonas, & Latium producit. *De alim. bon.*
 Iam verò & Chios, & vicinæ insulæ, item Alexandria eiusmodi pisces ferunt. Pontus qui- *& mali succi.*
 dem etiam multos fert; sed minutos, & qui agere augeantur. Hæc Xenocrates. Aristote-
 les autem optimos esse censet, cum grauidi sunt, vt alia testata & crustacea. Galenus pe-
 ctines craffi admodum succi esse scribit. Quidam Myas, seu Mytulos Ephesios eisque simi-
 les succi bonitate, vt pectines superare; ita cedere Chamis. Hiccius autem Chamis alere
 vberius, succi autem peioris esse, & excretioni minus faciles. Vnde Trallianus podagram
 pituitosam præcessisse conijcit plurimum pectinum, & buccinorum vitiosos succos generan-
 tium frequentem vsum. Stomacho (ait Cornelius Celsus) apti sunt ex media materia pi-
 sces, ostrea, pectines, murices. Et Archigenes apud Galenum pectines connumerat ijs, quæ
 stomachicis in cibo conveniunt. Galenus succum eorum aluum ducere, non aliter quàm
 lacis serum tradit. idem confirmât Galenus, & Diocles Charystius. De eorundem facul-
 tate coquendique modo hæc Xenocrates: Dulces sunt, ac facilius, quam ostrea conco-
 quuntur. Ex aceto sumpti ad excretionem accommodantur, & cum ex posca concoquun-
 tur, dulcedinis participes sunt, quam assando deponunt; pari quoq; modo contriti aluum
 solvunt: idq; siue recentes, siue vetusti fuerint. Parum autem vrinam cient, qui buxeis
 coloris sunt, sicut ostrea non facillè corrumuntur. Elixii assatis ad aluum ducendum aprio-
 res sunt: quique magis assati, sunt, minus succi habent, & difficulter excernuntur. Existi-
 mandum quoque est, eos, qui in suis testis assantur, minus huiusce incommodi habere, &
 facilius alere, & minus eos perturbare: valentiores autem assati sunt: quique expurgati pla-
 nè purèque fuerint, ij grati ori sunt, & facillè concoquuntur, testaceis anteferendi sunt
 illi, qui sale conditi sunt, nec admodum perturbant. natiuam autem dulcedinem in mu-
 ria conseruant, & vrinam mouent: ac candidi quidem, & lati, sunt dulciores: atque albi
 sunt duri: (Diphilo tamen candidi molliores sunt) ruffi verò sunt virosi, & vrinam cient:
 varij autem medij sunt, & eorum aliqui fucis sunt similes: qui per se dati difficulter conco-
 quuntur, & tamen vrinam mouent. Hæc ille. Vvottonus testatur pectunculos facilius
 concoctionem assumere, quàm ostreas. sapore esse dulces: at nimiam illam dulcedinem
 coctione exuere. Aluum magis mouere virulentos assis: & quò magis assentur, eò minus
 succi congeniti relinqui, minusq; aluum tentare: sed si in testis suis assentur magis nutrire.

VSVS IN MEDICINA & alijs.

TRALLIANVS in colico affectu dari iubet. Idem in cardialgia conuenire eos
 scribit. Et alibi in vomica, seu empyemate si salsus & biliosus humor est, præbet.
 Rursus idem Tympanius ratò, & voluptatis gratia offert. Ego eos sapius præ-
 berem: Nam auctore Plinio vrinam cient, & quæ in vesica sunt, modicè detergunt; quan- *Lib. 3. c. 9.*
 quam in hoc morbo magis flatus, quàm humor abundet. Xenocrates scribit pectines re-
 medio ijs esse, quorum vesica vlcibus scatet, quòd ea expurget. Quidam practici in fe- *Lib. 3. c. 44.*
 bris biliosæ declinatione pectines concedunt. Ad Veneream excitandam non minus valêt, *Pylog.*
 quàm ostrea, quorum species sunt, teste Iohanne Baptista Porta Neapolitano. Plinius pe- *Lib. 3. c. 7.*
 ctunculos saltos tritosq; cum cedria pilos palpebrarum euellere auctor est. Contra Dory-
 cnium in cibo iuuant pectines, vt cecinit Nicander. Pharmacopæorum vulgus pro Con-
 cha Venerea pectines vsurpat, vt ait Rondeletius. Pectinum maiorum vsus alicubi est in
 templo ad sal continendum, quo consecratur.

DE MUSCULIS. Cap. LXX.

Æ Q V I V O C A.

Myfiscetus.
Lib. 2. in
Eutrop.

Musculus ba-
lana.

OCIS huius homonymia impedit, quò minus intelligamus, quid auctores intelligant per musculum, de quo modò à nobis sermo instituitur. Et enim *μυσικητος* apud Aristotelem musculum reddit Theodoricus Gaza Plinium secutus. Genus idest piscis, qui vt inquit Claudianus, paruo moderamine caudę iter regit, ne Balæna in scopulos impingat, quãquam Bellonius Balænae partem quandam, quam gerit ad iter prætentandum Aristotelis musculum esse putet. Prætenturas, inquit, quas ante oculos habet Balæna, musculum Aristoteles nuncupauit, quem etiam Oppianus veluti quendam alterum piscem esse cecinit.

Hac ratione, inquit, comes cunctis ductorq; viarum
Musculus est paruus visu, sed corpore longo
Et tenni cauda paulò sematus ab illo
Præcedit.

Et paulò pòst.

Hunc piscem verò ductorem nomine dicunt.

Cæterum Rondeletius Aristotelem, ne per somnium quidem id vnquam cogitasse dicit, neque musculi nomine vti, sed Gazam ex Plinio, quem si *ἰναλαφάβητος*, inquit legisset, in *Li. 16. c. 11.* tam foedum errorem haud incidisset. Eius enim verba sunt. Musculus etiam piscis pilos in *Contra Bel-* ore intus habet vice dētium. Aristoteles *μυσικητος* nominat. Cùm verò hoc solo loco mu- *lonium.* sculi, siue *μυσικητος* mentio fiat, quis inde colligat, inquit idem Rondeletius, partem Balæ- nae, scilicet affulas illas musculum vocari? neque Plinius tribus in locis, quos citauimus, musculum partem Balænae facit, sed belluam marinam. Ex his autem latinis versiculis satis liquet cum nunquam Oppianum legisse, qui tantum abest, vt Balænae partem musculum *Musculus nō* faciat, vt musculum ne nominet quidem, sed piscem alium esse dicat, qui Balænae iter præ- *est pars bala-* monstrat. Hæc ille. Musculus præterea apud Ciceronem est mus exiguus: quam homo- *na.* nomiam vitaturus Gaza, apud Aristotelem *μύας ἀρουραίας*, interpretatus forices, & *Lib. 2. de di-* ex testaceis Mytulum, siue musculum maiorē; sed quem Aristophanes vocat *μύρ*, muicm, *ain.* seu foricem animal notissimum significat. Sunt alioquin musculi, vt Plinius refert, & à *Mus exiguus* medicis accipiuntur, partes corporis carnosæ, neruorum fibris motus gratia circumiectæ, *Sorices Ga-* venisq; & arterijs conspersæ, his ad natiui caloris custodiam, illis ad alimenti distributio- *za.* nem, quæ omnia tenuis complectitur tunica, musculum definiens, qui *μύς* etiam Græcis *In vesp.* appellatur. Habet præterea musculus nomen in artificiatibus, nam antiqui conficiebant in- *Lib. 2. c. 21.* strumenta quædam in bellis, quæ musculos appellabant, cuius meminit Isidorus, muscu- *Musculi me-* lus est, inquit, similis cuniculo, quo murus pertoditur, ex quo & appellatur quasi munu- *dicis, qui.* sculus. Ponuntur icones a Roberto Valturio machinarum quarundam, quas musculos, *Musculus in-* vt is refert, vocabat antiquitas; ipse verò machinas minores appellat, quibus protecti bel- *strumentum* liores sudibus præ munitas oppidorum fossas demolirentur, quibus turris ambulatoria *bellicum.* iungeretur, siue impedimento ad murum. *Li. 18. c. 11.*

De re milit.

c. 4.

SYNONYMA.

3. de gen. a-
nim. c. 11.

Mytuli.
μύς tria si-
gnificat.
Hermolao.

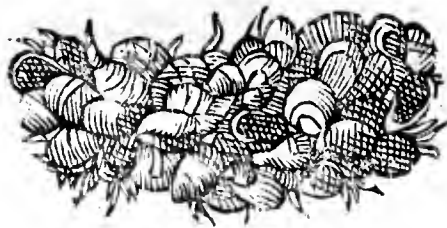
MYIAS, istiusmodi testacea Plinius quandoq; vocat, quandoq; Myfiscas, nonnūquam myscos, sæpe etiam musculos, Athenæus *μύας* (vt nobis certè ostendunt sapor dulcior in his, & suauior, quàm in mytulis, itè paruitas, rotunditas, testa hirta, atque alia, quæ à Plinio, & Athenæo hisce tribuuntur.) Aristoteles *ἐλάττης μύς*, qui plurimos, auctor est, circa vnum principium aliquod adnasci, quod quoq; conuenit. Rondeletius etiam *μύς* in foeminino genere Athenæo, appellari putat. Maiores his mytuli vocantur, Dioscoridi *μύαξις*, de quibus postea dicemus. Hermolao tria genera animalium, dicuntur

A tur *μύες*, nimirum testudines, sed tunc non *μύες* in plurali, sed *μύδις*, & *μύδης* vocari. *Mus marinus.*
 Genus hoc, inquit, mus aquatilis, & lutaria testudo vertitur à Theodoro Gaza, à Plinio quandoq; mus marinus. alterum est inter pisces; tertium inter ostreaea pro musculo, tum minore, tum etiam maiore. *Μύδιος* Græci hodie vocant musculum, forma pariter diminutiva a *μύς*: eruditi proferre possent *μύδιον*, & melius, ut putat Zoographus, Nos, ut dictum est, musculos simpliciter, minores appellamus. Italis, & præsertim Venetis Conchole vocantur, Gallis Moules, Germanis Moeschelen. Belgis Mosselen. Angli musclis non communiter omnem Concham, sed propriè, & peculiariter parvam nigricantem appellant.

GENVS. DIFFERENTIÆ.
 Descriptio.

VOCANTVR, inquit Rondeletius nostræ planè opinionis assertor, musculi ad differentiam maiorū, quos mytulos vocant, differunt enim tātum magnitudine, *Us differant.* & rotunditate, quam differentiam ex Plinio, ut arbitror, is attulit, qui musculos *Lib. 32.* diuidit, in mytulos, qui salem, virusq; resipiunt, & myias, quæ rotundæ sunt, & minores ali- *cap. 9.* quantò, atq; hirtæ, tenuioribus testis, carne duriores. Rondeletius, posita etiam icone, talè

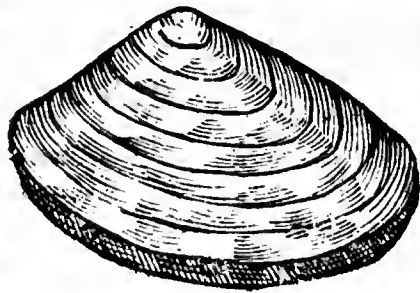
Musculi Rondel.

affert descriptionem. Sūt ex ostracodermorū genere, quæ tenui testa, & duplici contegūtur, circa *Rondeletij descriptio.* saxa, aut ligna nascuntur, pilis, & veluti lana alligātur. Testa foris nigra, ferè sēper vel musco, vel *Testa qualis* lanugine obducta, intus læuis, & splendēs, ex albo cærulea, parte acutiore crassior, & spissior, reliquo ambitu rotundo tenuior. Caro intus pallida, cum *Caro.* non cruda est, cocta vitellis ouorū similis, in ambitu fimbriata, in ea foramen est euidēs ad attrahendam aquam, neq; .n. per villos attrahit, quod

C ineptissimè quidam asserunt, lanæ illius, siue byssi vsum ignorantes, in media carne est particula carnosâ linguæ similis. inest, & mutis, & pituita quædā glutinosa, callo albo adheret. Hactenus ille. Multos istiusmodi musculos in mari reperiri, & in aqua dulci stagnante; nū-

Musculus alter.

quam verò ferè in rapidis fluminibus, idem attestatur. Cæterùm musclicorum aquæ dulcis istiusmodi iconē ex eodem ni fallor, Zoographus proponit. Duplici (inquit) constant Concha tenui, & fragili, foris nigricat, & veluti ex multis additamentis cōflata est; ob id asperior. Intus læues sunt, ex cæruleo nigricantes. Carne sunt dura, cōcoctu difficili, mali succi, quò fit, ut qui ijs copiosius vescuntur, in febres incidant.

D E N O M I N A T A.

AB huiusmodi conchilij genere multa inuenio denominata, sed non admodum ab authoribus vsurpata *Γε μύς* à musculo nimirum diminutiuum est *μύςρον*: hæc autem diminuendi forma non est admodū vsitata. simpliciter verò deriuata talia multa existunt, ut *σειρόν, σείρητρον, μύσειτρον*. Pollux τὸν μύςρον genere masculino dixit cum acuto in prima: quæ, cum natura longa sit, videtur in recto circumflectenda, & ijs casibus, qui vltimam corripit. *Μύσρα, & μύσρρα* Eustathio idem sunt, ut vult Zoographus, quod *μύσιλα*. ὁ ἔστι κοίλος ψαμμί πρὸς ἄρυσιν ψαμμί ἐπιπέδιον. *Μύσροπαλα* apud eundem Pollucem à *μύςρον* diminutiuo dicuntur. *Μύσιλη* quoq; ut mihi videtur diminutiuum, esse potest à *μύς* feminino, ut *μύτιλος* à masculino. hinc verbū *μύσιλασσα* Eustathio, δία μύσι- *λῶν ὄρου εἶθαι, ἢ το καλικίεν τὲ ψαμμῆς, μυσάλης, ὁ μύσιλλων ἄλης, καὶ ἐκ τῶν ἰοιελῆσάτων.* *ἢ ἐπιτόως*

Myites lapis. ἢ ἐπιπόνως ζῶι. Myites cuiusdam est lapidis genus, musculi speciem præ se ferens; huius, E vt inquit Georgius Agricola, duplex est differētia, oblongi videlicet, & pectinis modo rotundi, hunc colore cinereum in Chattis ad Spangebergum arcem reperiri, vbi & trochitas & in Saxonibus ad Hildesheimum in lapidicinis eius tractus, qui est ultra mōten Mauricij, illum modò subfuscum, modò subflauum effodi ex mœniorum fossa Hildesheimiæ vrbis, quâ ad Septentriones spectat. de his postea inter fossilia loquemur.

V S V S I N C I B I S .

Ephesij marini.

Coquendi ratio.

Lib. 3.

MVSCVLI vbiq; ferè in cibum cedunt, sed optimi sunt Ephesij: marini commodum satis præstant nutrimentum; Qui in aqua dulci captantur, carne sunt dura, concoctu difficili, præui succi, quò fit inquit Rondeletius, vt qui ijs copiosius vescuntur, in febres incidant. laudabiles admodum sunt, qui in inferiore Germania capiuntur ex Oceano Germanico. Sunt etenim hi gustus suauissimi. elixantur, vt reculit mihi vir quidam non indoctus in aqua, additoq; postea pipere, butyro, & modico aceti comeduntur. Sunt plerumq; in vsu maiores, cùm tamen minores non spernantur, et si minoris sunt nutrimenti, quod innuit etiam Athenæus, οἱ δὲ ἐλάσσινες, inquit, τέταν, καὶ δασεῖς ἔχων, εὐρητικώτεροι, μύρῃσι καὶ εὐχλωτέροι τῶν σκιλλοδῶν, ὑτροφωτεροι δὲ διὰ τῶ μίγθους καὶ τῶ γίνι ὄντες τοῖσιν, hoc est, minores & veluti hirti, magis vrinam prouocant, & melioris sunt succi ijs, qui squilla similes sunt, minùs tamē alunt, quia minores, & quia natura sunt huiusmodi, & aliquantò ῖστ. Αἱ δὲ μύες καὶ τῶν μύων ἕσαι μικρότερα γλυκεία τε, καὶ εὐχλωοὶ εἰσὶ προσίτι δὲ κατρώφιμοι. quæ myes dicuntur, alijs minores sunt, dulces, boni succi, satis insuper nutriunt.

V S V S I N M E D I C I N A .

Lib. 2. c. 7.

Lib. 21. c. 9. Causticus eorum cinis.

Lib. 11.

Ad caliginosos oculos.

QVÆ Dioscorides περι μύλων, Plinius ferè de mytulis retulit; Verba Dioscoridis sunt: Μύλας, inquit, καίντες τὸ αὐτὸ δρῶσι τοῖς κήρυξιν. ἰδι. ἰτερῶν δὲ πλῆθει ὡς μόλιβδος χρησιμεύουσιν, εἰς τὰ ἔφθαλμικὰ σπο μίλιτι. ἐκήκοντες παχυτητα βλεφάρων, καὶ σμηχόντες λευκώματα, κατὰ ἄλλως ἐπισκεῖντα ταῖς χόραις. ἢ δὲ σὰρξ αὐτῶν κωροδῆκταις ἐπιτίθησθαι ὠφελίμως. Quæ sic Plinius: mytuli quoq; & murices cinere vim causticam habent; & ad lepras, lentigines, maculas; lauatur quoq; plumbi modo ad genarum crassitudines, & oculorū albugines, caliginetq; & in alijs partibus sordida vlcera, capitisq; pustulas: Carnes verò eorum ad canis morsum imponuntur. Ad ciendam aluum, & vrinam multum præstare musculos vult Athenæus, quod etiam ostendit Celsus inquiring, musculi, ostrea, pelorides, echini, & omnes ferè conchulæ aluum mouent. cùm verò marini capiantur, & fluuiatiles, vtrisque vti possimus. Marcellus Empricus musculum marinum tritum ex oleo verere talorum tumoribus, & doloribus impositum mēderi ait. Aquatiles itidem vt nobis Zoographus refert, ex Hippiatrico lib Germanico, laudantur ad infirmos, & caliginosos oculos, & nebulas oculorum in tumentō. vruntur super carbonibus, & corium externum detrahitur, vsque ad medium, quod album apparet, additur Zinziber, & calcanthum, partibus portionibus, & ex his mixtis pollinem in oculos equi inflaro, proderit.

D E M Y T V L I S . Cap. LXXI.

S Y N O N Y M A .

Ad oleū tollendum apti.

Mύλα vocat Dioscorides concham ipsam, siue testam huiusce mytuli, cuius est historia recensenda, vt vbi habet: ἀποφα μύλακι τὸ πλιεον ἔλαον, id est, concha tollito innatans oleum. Et rursus: εἰς μύλας τὸν λιπαρὸν ἀναλαμβάνουσι. exillimo ego de maioribus intelligere, cùm minoribus aptiores ad oleum innatans excipiendum existant, præsertim quòd maiores in hoc genere conchas Plinius vocet mytulos Oribasius myácas, Athenæus, vt refert Vuottonus,

nus, μύασι σκιλλωδεις; Verba hæc sunt apud Athenæum. τῶν δὲ μυῶν οἱ μὲν Ἐφ' ἰσίοι, καὶ οἱ τυτοὶ ὁμοιοὶ τῇ εὐχυλία, τῶν μὲν κτεῖν βελτίονες, τῶν δὲ χημῶν λεπτόμυροι: ἐρητικώτεροι δὲ μάλλον, ἢ ἐπὶ τῷ κοιλίαν φερομένοι. εἰσὶ δ' αὐτῶν εἰσοὶ καὶ σκιλλωδεις, κάκοχυλοι τε, καὶ πρὸς τῷ γέυσιν ἀπεθῆις, οἱ δ' ἐλάσσονες τῶν καὶ δασεῖς ἔξωθεν, ἐρητικώτεροι μὲν εἰσοὶ καὶ εὐχυλωθεροὶ τῶν σκιλλωδῶν, ἀτροφώτεροι δὲ διὰ τὸ μέγεθος (ἐλαττον) καὶ τὸ γένει ὄντες τοῖστοι. hoc est: ex mytulis Ephesij, & qui succi bonitate eis pares sunt, tantò sunt chamis inferiores, quantò pectinibus præstant. Vrinâ magis, quàm aluum cient. Sunt qui ex eis scillâ refipiât, mali succi, & gustu ingrati: qui verò his minores sunt (musculos intelligit) ijs, qui scillâ referunt, & urinâ magis promouent, & succû generant probiorè, minus tamen nutriunt, cùm paruitatis suæ causa, tùm sui generis natura. Hæc ille; ex quibus facilè conijcio mytulos scillodes nuncupasse ab ingrato admodum sapore, qualis sanè scillæ est, nam & ipse habet πρὸς τῷ γέυσιν ἀπεθῆν. Μύασι πτελωδεις Theodorus Gaza apud Aristotelem mytulos soliatos reddit à figura. Niphus mytulos latioris vel amplioris conchæ. Sed eos Rondeletius reprehendit, & in imo maris, siue gurgite nascentes conuertit, quoniam Gaza eodem apud Aristotelem loco, pro πτελωδεις τοτοις interpretatur gurgite. Cùm verò, inquit Zoographus, non gurgite tantùm Gaza eo loci vertetit pro hac voce, sed (ostrea nascuntur) alia vadis, alia gurgite, malle in ibi legere non πτελωδεις, sed omnino πηλωδεις, id est, limosis, nam vt hoc in loco, ita rursus in eodem capite Aristoteles triplicem natalis soli differentiam facit. Οσρα κωδῆ, inquit, omnia nascuntur ἐν τῇ ἰλύϊ, ἐν μὲν τῇ βορβορώδει τὰ ὄσρα. ἐν δὲ τῇ ἀμμοδῆϊ κόγχαι, περὶ τὰς σήραγγας δὲ τῶν πτεριδίων, τῆθεν, καὶ βάλανοι: Πύελος non modò folium, sed alia vasa diuersa similis figuræ significat, quæ, quoniam nihil ad nos spectant, alios lector adeat scriptores. Concham marinam oblongiorem Hippocrates vocat μύακα, vt monet Galenus in glossis, & Varinus, οἱ πολλοὶ, ait, μύακα προσαγορεύουσι, multi myacem appellant; μύα καλῶσιν legit Zoographus (hoc enim ipse Hippocrates vtitur) non προσαγορεύουσι. Mytulos vocat Bellonius κευδεις, sed rectiùs σκιλλωδεις legit Zoographus, quod vel mihi magis arridet, præsertim cùm scillam eos refipere suprâ ex Athenæo dixerimus. Idem Athenæus tradit Tellinam vocari à Romanis μύτλον, (ego μύτλον potius legerem.) cui etiam sententiæ hæret Augustinus Niphus. Matthiolus verò in commentario ad Dioscoridem multis rationibus probat tellinas à mytulis longè differre, Non desunt, inquit, qui mytulos, & tellinas idem esse censeant, in quam sententiam potissimum venisse comperio Paulum Iouium vitum apprime eruditum: quippe qui libello, quem de piscibus Romanis edidit, malit (etsi medicus esset) cum Athenæo errare, quàm cum Dioscoride rectè sentire. ex cuius scriptis satis aperè constat, aliud esse mytulos, aliud tellinas: nam, præterquàm quod de his duobus diuersis capitibus ipse differuerit, differentes etiam vtriusque reddidit dotes, haud nescius illis inesse differentiam. Idem similiter sensit Galenus, qui cùm de viperis differat eodem capite mytulorum etiam meminit, tellinarum verò particulari capite singulis proprias, & diuersas reddens facultates. Non secus ac illi sensit Paulus Aegineta, fidelis nempe vtriusque selector; quamobrem dicendum putauerim, differentes nimirum esse mytulos, & tellinas. Notissimæ illæ sunt, præsertim Romæ, vbi plurimæ venales circumferuntur, quòd edendo sint, & ori admodum gratæ, si tamen ab arena optimè repurgentur. Cæterùm quales mytuli sint in Italia, qui hæc nostra tempestate explicauerit, inueni neminem, præter vnum Massarium Venetū, qui eos mytulos putat, quos Hadriatici accolæ vulgò appellant musciuoli; quasi musculos dixerint, cuius opinio nobis maximè probatur, quippe quòd & forma, & nomine conchylia ita vocata legitimos referant mytulos: Sūt enim tellinis paulò maiores, testa exterius lineis quibusdâ scabra, intus verò pellucida, & tota pondere leuis. Hucusque Matthiolus. Latinis vocantur pariter, & Italis mituli, sic enim scribitur in nostro Plinij codice, quasi à Græco μύλος, quandoquidem ita à nonnullis græcis scriptum reperio, in u conuerso, à μύς fit diminutium μυτίλος, vt ἀναίτης ναυτίλος. quare latinè etiam, vel mytilū rectè scribemus, vel mutilum u pro ypsilo ponentes, si quis tamen mitulū vitandæ causa homonymiæ, (quoniã adiectiuum quoq; latinis mutilus est,) scribere malit, per me, inquit Zoographus, quidem licebit. Arabibus dicuntur Amarchas, Hispanis Mixilhus, Lusitanis Mexila, nigricans potissimùm, Gallis Muscles, Germanis Muschlen, sed quoniam nomen hoc conuenit, & minori, & maiori, Zoographus ita appellat maiores, minores Kleine Schuuartze Muschelen. Belgæ, vt audio, etiam magnitudinis tantùm habita ratione nomen non mutant.

Mytuli scillodes unde dicitur.

Mytuli soliatos.

Gaza error.

Lib. 5. de histor. anim.

c. 15.

Aristotelis

locus correctus.

Bellonij error.

Lib. 1. c. 5.

c. 6.

Tillena à

mytulis an differant.

Pauli Iouij error.

Lib. 11.

de simplic.

med. faculte

Amarchas.

GENVS. DIFFERENTIÆ.

Descriptio.

*Mytuli flu-
uiatilis de-
scriptio.*

*Marini de-
scriptio se-
cundum Bel-
lon.*

*Deterior
vbi nascatur.*

*Lib. 4. de
hisor. anim.
cap. 4.
Labrorum
differentia.*

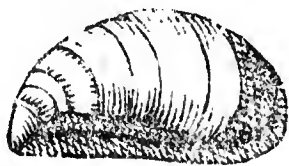
*Cancelli in
quibus re-
periantur.
De paribus
animal.
cap. 5.
Salem & vi-
rus respiciunt
Mytuli.*

*L. 32. c. 1.
Magnitudo.*

*Rondelet.
error.*

*Authoris
Mytuli.*

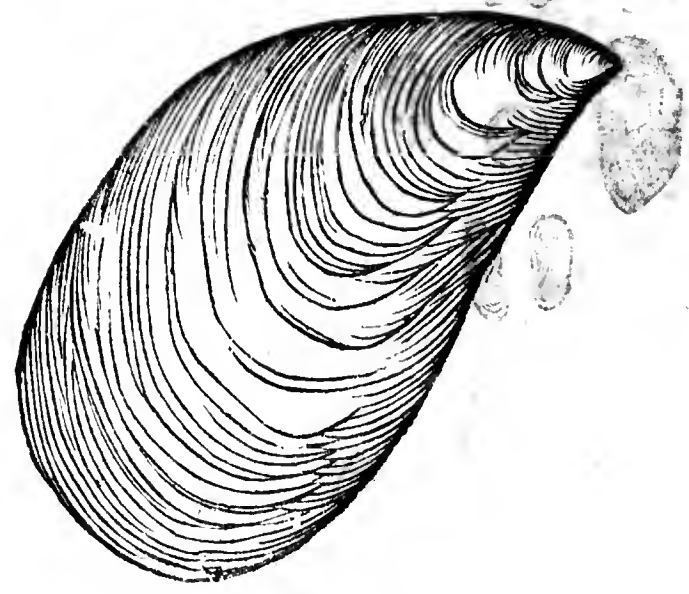
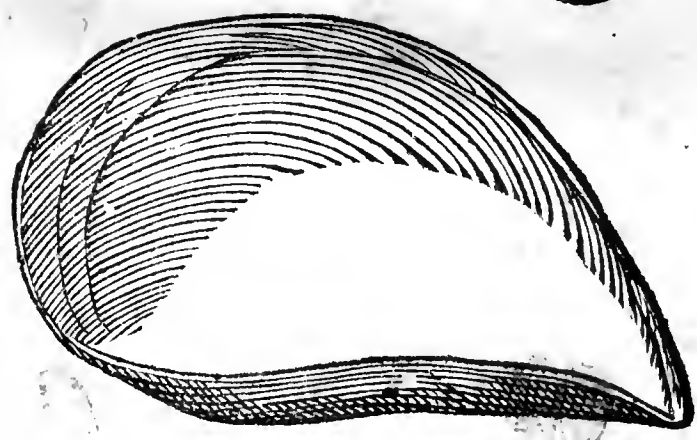
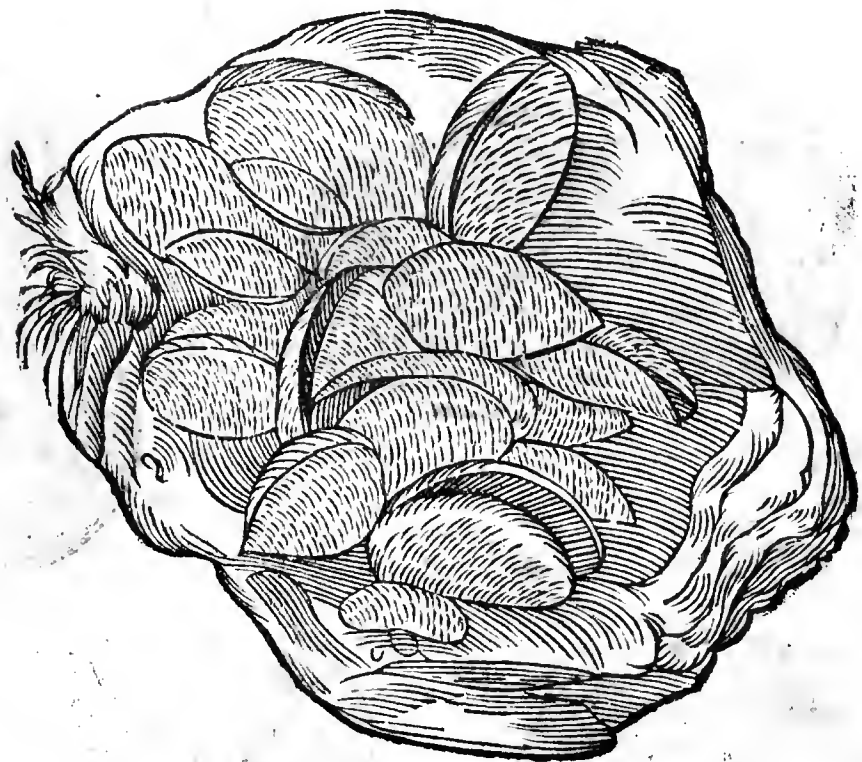
Mytulus Rondeletij.

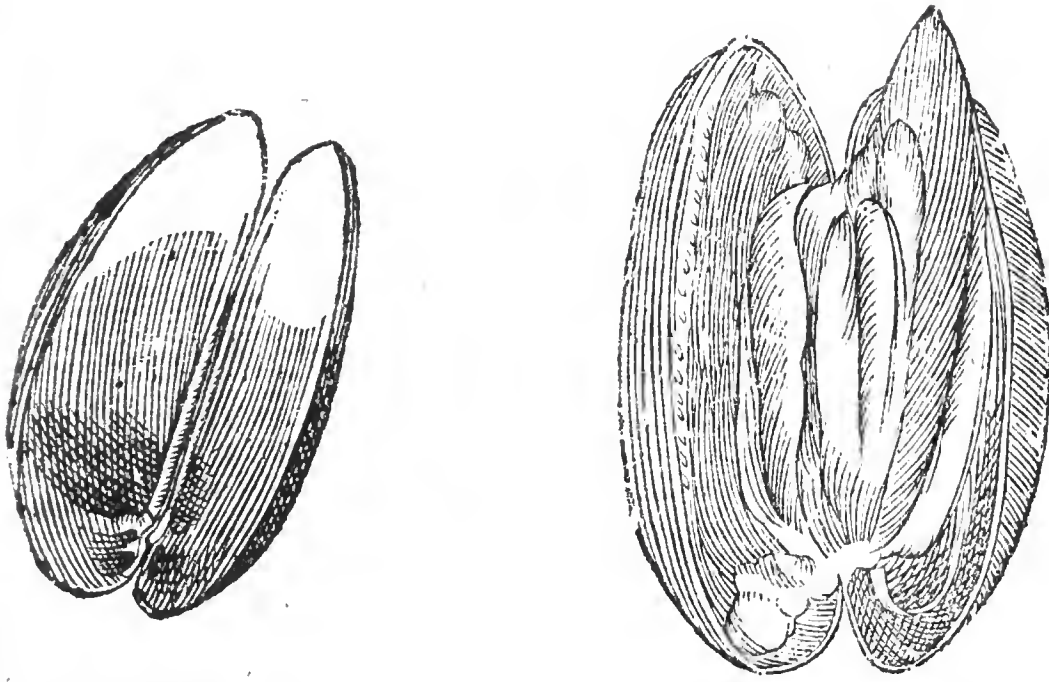
CAPIVNTVR Mytuli tum in mari, tum etiam in fluminibus. Bellon. Mytulos flu-
uiatiles in subribus Squiozole vocari, & marinis alioqui similes esse ait, nisi ma-
gnitudine differrent, & subrecti apparetent, atq; humi pinnæ modò infigerentur.
Sedemq; non mutare, grandi hiatu suas testas pandere, easq; reseratales, clusilesque habere,
tenuis, intus glabras, pictorum coloribus accommodatissimas. gustus ingrati percipi, ex
quo *μύεσ κωάδες* (imò *οκιλλώδες*, hoc est scillæ similes) ab Athenæo vocari putentur, ac si
Mytulos caninos dicat. Marinum autem villos habere extrorsum more pinnæ, ab ea parte
testæ, qua scopulis hæret, per quos alimentum (quod arguit Rondeletius) exugat, atq; aren-
ulas, & marina deiectiona attrahat. hincq; fieri, vt qui locis arenosis crescunt, aut inter
testas figlinas gignuntur, deteriores euadant, qui verò algosis tractibus nutriuntur, meliores,
ac multò gratiores sint, vbi multa dulcis aqua marinæ permiscetur. Mytulosq; cancrû pin-
næ modo in concha nutrire, orbicularem, paruum, suis sic membris absolutum, vt & ince-
dat, & alatur, & oua excludat grandi lente multò maiora, & crassiora. humi accubare, cum
tamen glandes, siue muscoli adhærendo pendeant. Differunt ab alijs ostracodermis teste
Aristotele, crassitudine, & tenuitate, tum totius, tum etiam partis, velut labrorum. Alijs
enim ex bivaluibus crassa, vt ostreis, alijs, vt mytulistenuia. ratione etiam testarum, qua-
rum magnam varietatem reperiri in hisce testaceis auctor est, ita vt Mytulis, vnguibus, &
quibusdam alijs conchis, quas nonnulli galadas vocant, sint læues, ostreis, pionis, bucci-
nisq; scabræ. Ipsimet verò mytuli inter se differunt magnitudine, vt antea diximus: etenim
in maioribus cancellos scribit idem auctor inueniri, cum minorum testæ eos non caperent.
clusiles enim omnes sunt, vt & bivaluis generis omnia, quæ parte altera ligata, altera so-
luta constaret, vt concludi possint, & aperiri, concludendo autem se tumentur, vt Aristote-
les loquitur. Plinius etiam alias differentias posuit, quibus scilicet à musculis distinguan-
tur. Hæ sunt magnitudo, rotunditas, gustus; salem enim virusq; respere mytulos ait: ea ve-
rò esse magnitudine, qua esse legitur nonnunquam in communi textu, nullo pacto ad ve-
ritatem accedere videtur. Legitur enim ibi Mytulos ternas heminas capere quidam asse-
runt, cui rei fidem tamen adhibens Simon Maiolus in eo libro, quem Dies Caniculares in-
scripsit, loquens de mugitu Aquatilium, & præsertim conchyliorum, prædictam Plinij au-
toritatem adducit. Quædam, inquit, conchyliorum reperuntur in Nilo, quæ mugitum
emittunt, non sine admiratione, vt testatur Strabo lib. 17. nam is mugitus non adeo exi-
guus est, qualem edere possunt conchylia, quæ quotidie prospectamus; nam quædam sunt
eorum genera ingentia valde. Mytulus enim piscis concharum genere inuentus est capax
fuisse heminarum quatuor (trium heminarum legitur in nostro codice) vt tradit Plinius
vnde conijcere licet conchas, quæ mugitum in Nilo emittunt, eiusmodi esse, ac maioris
amplitudinis. Hæc ille. Cæterùm alij eo loco pro Mytulos legunt Vitulos, quod ceu in-
eptum improbat Dalechampius in scholijs. Rondeletius capite de Phoca reponendum cen-
suit Lepores marinos, quod neq; multum probatur ipsi Dalechampio. Ego etiam Mytu-
los legerem, sed voce ea non speciem hanc testacei, de quo agimus, significari putem,
sed genericè accipi quo qualibet concha magna. Nam & *μύακα* Dioscorides pro ipsa testa
accipit, vt supra à principio diximus. Quod modò ad species Mytulorum, attinet, ego in-
uenio multas, licet vniustantum iconem posuerit Rondeletius, qui non alijs verbis de-
scribit, quàm Plinij, nimirum quòd magnitudine, ac rotundi-
tate differat à Musculis. Andreas Matthiolus quinq; depinxit
sine vlla descriptione. Quibus & alios nos addimus. Primo lo-
co Mytulum mediocrè subnigrum pronè, & supinè: secundo
alium paruum: tertio angustum coloris castanei: quarto Mytu-
lorum quatuor alias differentias: quinto & ultimo loco habetur
Mytulus niger cum tuberculo adnato. in altera tabula haben-
tur primo loco Mytuli multi simul coniuncti supra ostreaci.
secundo Mytulorum glabrorum minimorum duæ differen-
tiæ. tertio Mytulus fluuiatilis maior. altera figura vniustantum Mytuli minoris fluuia-
tilis icon. in altera figura Mytulus est maior niger cum strijs flauis.

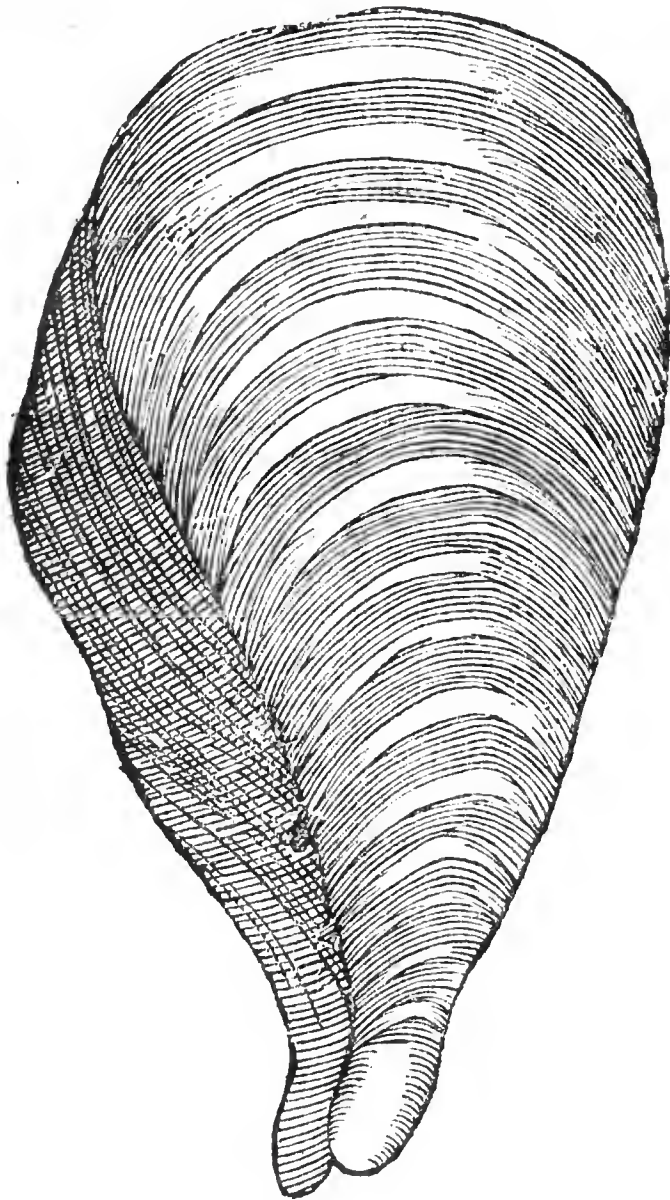
Vlysis Aldrouandi
Musculi authoris alij.

Mituli oblongi.

Mitulus niger cum strijs flavis in superiori parte.

G E N E R A T I O .

*In arenosis
prouenire.
3. de gene.
anim. c. 11.*

*Sobole pro-
ueniunt .*

*De histo.
anim.*

MYTVLOS Plinius, quemadmodum & Pectines spontè naturæ in arenosis pro-
uenire tradit, quod & Philosophus scripsit. Sed non semper ex putredine or-
tum habet, sicuti Massarius etiam scripsisse Aristotelem tradit his verbis. Natura
testati generis consistit partim spontè, partim aliqua ab ipsis emessa facultate, quanquam
sæpenuerò ea quoq; spontina oriuntur constitutione. Sed generationes Plantarum acce-
pisse hoc loco congruit. oriuntur enim earum aliæ semine, aliæ auulsione, nonnullæ etiam
sobole, vt cepæ. hoc igitur tertio modo Mytuli gignuntur, quippè minores subinde iuxta
principium adnascuntur, Buccina, & Purpuræ, & quæ fauare dicuntur, quasi à seminali na-
tura humores quosdam mucosos emittunt. Semen verò nullū esse eorū putandum est, sed
modo quo diximus, quamobrem larga eorum copia prouenit, cum primū constiterit ali-
quid. hæc n. omnia vel spontè vt oriuntur, euenit: itaq; ratione tunc magis cum origo præ-
cesserit, consistunt: aliquid enim excrementi singulis proficisci credendum merito est ab eo
principio, cui soboles quæq; adnascitur. Sed cum similem habeant facultatem cibus, excre-
mentumq; cibi, fauantium substantiam similem esse constitutioni primæ consentaneum
est, quapropter excremento hoc gigni probabile est. Quæ autem vel sobolem nullam pro-
creant, vel non fauant, eorum omnium ortus spontinus est. Cum igitur dicat eorum, quæ so-
bolem nullam procreant, vel nō fauant, ortum spontinū esse, Mytuli, qui ex ipso Aristotele,
sobole generantur, & fauificare soliti sunt, non spontè proueniente; Hactenus Massarius.

V S V S I N C I B I S .

*Duri maio-
res.*

*Assè suum
excitant.*

*Deteriores
qui.*

Li. 32. c. 9.

Nocumenta.

*De gene.
anim. lib. 3.*

cap. 11.

*In cibo
quando dan-
tur.*

*Quum quan-
do habeant.*

Lib. 3.

*Sues ut pin-
guesiant.*

*Lib. 3. de
oculi. nat.*

miracul. 7.

VTROSQVE Mitulos, maiores nimirum & minores in cibos venire comperio,
maiores duri sint, vt recenset VVottonus, ex Oribasio, concoctioni resistentes,
sanguinemq; procreant crassum, & pituitæ multum, & succum deniq; non adeo
probum; copiosè tamen alunt, ventrem, & vrinam cient. Hi quoq; si assentur sitim vehe-
menter excitant. si verò elixentur, & acrioribus quibusdā, vt sinapi, nasturtiouè condiantur,
non adeo virus respiciunt, licet eos scyllā virusq; redolere ex Athenæo supra docuimus. pro
diuersitate loci etiā vbi nascuntur, diuersam sortiuntur bonitatē; nam deteriores eos esse ad
cibum, idem VVottonus subiūgit, qui in locis arenosis, aut inter testas figlinas proueniunt,
quàm qui in algosis gignuntur. Plinius etiam non omni tempore anni eandem bonitatem
seruare tradit, Myaces, inquit, gratissimi sunt autumno, & vbi multa dulcis aqua miscetur
mari, ob id in Aegypto laudatissimi. Procedente hyeme amaritudinem trahunt, coloremq;
rubrum. Eiusmodi acrimoniæ causa fauces ab eis vexantur, gula, & arteria exasperatur. hi
tussim siccam, & raucedinem efficiunt, vocemq; obtundunt. Hæc ille, non vni speciei, vt sen-
tit VVottonus, sed Myacum, id est Mitulorum generi tribuens, sed VVottoni sententiam
Zoographus neutiquam probat, quoniam, inquit, si Plinius Myacū generi toti hæc tribuat,
non rectè facit. ex maioribus enim duntaxat hæc mala sentiuntur. Optimum quoq; Mitulos
saporem habere, quando oua illa sic vocata continent, quæ auctore Aristotele, nihil ad ge-
nerationem faciunt, sed indicio sunt melioris nutritionis, quale in sanguineis pingue est.
Quamobrem per id tempus gustu præstant, ciboq; laudantur: argumento quod & pinna,
& buccinæ, & purpuræ continent quidem semper ouum illud appellatum, sed aliàs maius,
aliàs minus. Sunt etiam quæ non semper, sed vere id habeant: mox enim tempore proce-
dente minuitur, demumq; totum aboletur, vt Pectines, Mituli, & Ostrea. Hæc Arist.
Martialis etiam inter cibaria huiusmodi exangue, sed parui pretij recenset hoc versu:
Sumitur inciso Mytilus ore mihi.
Ius illorum, sicuti & Concharum, corpus augere testatur Plinius, quod etiam suis præ-
beri, indeq; piguescere auctor est Levinus Lemnius. Concharum, inquit, hoc genus, quo
littora, oraq; maritimæ apud nos scatent, Mitulos vocant Musclen, mirificè sues reficit, si
affluentiore liquamine huius decoctum ijs obijciatur.

no ponuntur pro synonymis, nos vero *τελλίνα* & *Ξεφύδριον* tantum: sic enim & hodie Græci vocant, Romani vetus, vel Græcum maus vel Latinum nomen retinent, Telline dicentes. Veneti piscatores vocant Capparazzole, siue capparole, Hermolao teste à capparisi similitudine. Nos Bononienses vocamus Calcinelle. Arabicè dicuntur Sedef, & Tassam, Hispanicè Brignigois, Gallicè Elion, has non agnouisse Luteriam refert Bellonius: rarè etiam à Massiliensibus visas, apud Lesbi incolas Chinades vocantur, nomen autem Germanicum Tellinis præter Conchularum commune Zoographus ait se non inuenisse.

Calcinella.

Chinades.

GENVS. DIFFERENTIÆ.

Descriptio.

Lib. 3.
Marina, &
fluuiatiles.

Tellinarum c-
gia

Fluuiatiles
quales.

Basilica siue
regia qua-
les:

Basilica ma-
rina Athenæo.

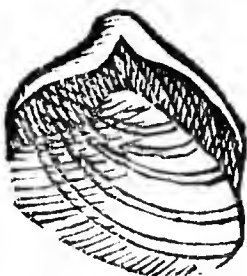
Bellonij de-
scriptio.

Dua species,
earumq; de-
scriptiones
ex Rodeletio.

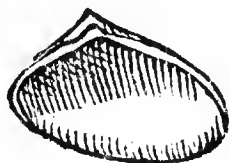
TELLINARVM duo genera sunt Athenæo, marinæ nempe & fluuiatiles, vel quæ in fluuiorum ostijs reperiuntur. *τελλίνα*, ait, *γίνονται μὲν ἐν κανώπων πολλαί, ἢ ὑπὸ μὲν τῆ Νείλῳ ἀναβασίσι πλῆθυσαι, ὧν λεπτιότεραι μὲν εἰσι αἱ βασιλικῆ διαχαρ-
ρητικαὶ τε καὶ κῆφα, ἢ τι δὲ καὶ πρότιμοι, αἱ δὲ ποταμιαὶ γλυκυτέρας.* idest, Tellinæ in Canopico ostio multæ sunt, & in Nili ascensu, (sub Nili inundationem vertit Zoographus, sed idem diuersis verbis mihi dicere videntur,) quarum quæ tenuiores sunt regiæ vocatæ, alui cient, ventriculo graues nō sunt, præterea benè nutriunt. fluuiatiles autem dulciores sunt. Hæc ille. Tellinæ autem fluuiatiles, auctore Orbasio maiores sunt, & plus succi habent, quales ait Aegyptias esse. Basilicas, idest, Regias Athenæo dictas, Rondeletius suspicatur maiores, & fluuiatiles. sicuti Basilicas nuces ducimus pro iuglandibus, & vulgo chartum regalem, siue Basilicam, quæ maxima est, cognominant. Athenæus verò cuius græca verba recitat Rodeletius, pro prima Tellinarum specie, Basilicas facit marinas *λεπτιότερας*, idest tenuiores, vel simpliciter minores (Hermolao vertit tenuiores, exiliioresque) aitque esse minus dulces, magis ad alui solutionem selsedine nimirum sua, idoneas. Quâquam autem fluuiatiles, vel propter magnitudinem, vel quia in cibo dulciores sunt, regiarum cognomen potiùs mereri videantur: minores tamen sic appellari etiam sentit Zoographus, (quæ opinio nobis quoque maximè probatur) subdens Basilicas & marinas esse salubriores (præsertim quæ in arenosis fluctibus obnoxijis litoribus cegunt, vt ferè solent) quàm fluuiatiles: quæ improprie sic dicuntur, cum non tam in ipsis fluuijs, quàm eorum ostijs, vbi plurimum cœni aggeritur, reperiuntur. Quod autem salubriores sint, vel inde etiam liquet, quòd aluum subducant, quod in sanitatis tuendæ ratione valde salubre est, id verò fluuiatiles non item facere compertum est. Hæ quidem cum dulciores sint, nutrire quidem amplius, sed citius saturare, & fastidium sui inducere possunt. Bellonius quoque de minoribus loquens, Basilicas nominari vult, nulla verò addita icone, sic describit. læuis est Tellinarum testa, candida nequaquam striata, crenulis tenuissimis denticulata, in longitudine diffusa, & angusta, mediocriter fortis, & quodammodo teres. sic ille. Rondeletius expressis etiam iconibus, duas differentias se in Agathensi sinu reperisse scribit, minorem & maiorem, rufi coloris. Prior è sic describit. Duplici testa constat, siue concha, vtraque simili, læui, valida, & satis spissa, in ambitu ferrata, qua de causa ad vnguem coniuētæ sunt. intus leuiter caue sunt, caro alba, in qua *μικρὼν* cernitur. Alterum Tellinarum genus, inquit, in litore Agathensi ad ostiū Eraris fluminis inueni (superiori simile, nisi quòd testa sit maiore, tenuiore, minusq; spissa, & ex rubro flauescens) parte, qua testæ colligatur, in acutiorem angulum desinente. Addit præterea tertiam Tellinarum speciem, quæ cum figura superioribus sit similis, meritò tertij earum generis eam esse putat, & inter tellinas connumerat. his tantum differre dicit, quòd colore sit candido, testa perspicua, & pellucida, sex additam eti. multis conflata, intus læuissima. Tenuis admodum, & ambitu magis

Tellina 1. Rondel.

Tellina 2. Rondel.

Tellinarum species Zoographi.

magis

A magis rotundo. Huic Tellinæ non abfimiles sunt binæ istæ à me appositæ, licet minores. Ponuntur præterea à Zoographo Conchularum quarundam icones, quas Venetijs se accepisse refert, Tellinarumque nomine mereri; & magis quidem illam, quæ A. litteræ subijcitur: quamvis eam aliqui pro Conchæ Peloridis specie accipiant. alteram, sub littera B. *Peuerazza*. Venetos Peuerazzâ à pipere cognominasse prædicat. Nos aliquot ponimus tabulas, in quibus prima habes duas Tellinas foris candidas, læves, modicè flavescentes, in ambitu non ferratas, parum cauas, intus autem magis ad flatum tendentes. secundo loco sunt quinque aliæ magnitudine inter se differentes, in altera tabula primo loco est Tellina cum duobus dentalibus: testa albicat, eiusq; superficies, & ambitus flavescit, lævis, neque ferrata. secundo est Tellina, cum dentalibus, quam Basilicam, seu regiam appellarem, à priore non multum differt, nisi quod rotundior appareat. Ex Tellinarum genere etiam videntur esse quatuor postrema tabula expressæ. Prior earum partim candidat, partim flavescit, diaphana, & fragilis admodum. Altera subcastaneo, & albo colore est. Tertia, & quarta fimiles, cinereæ, lineis purpureis transuersalibus. Quas verò ex Zoographo me date iam dixi, habebis in calce operis.

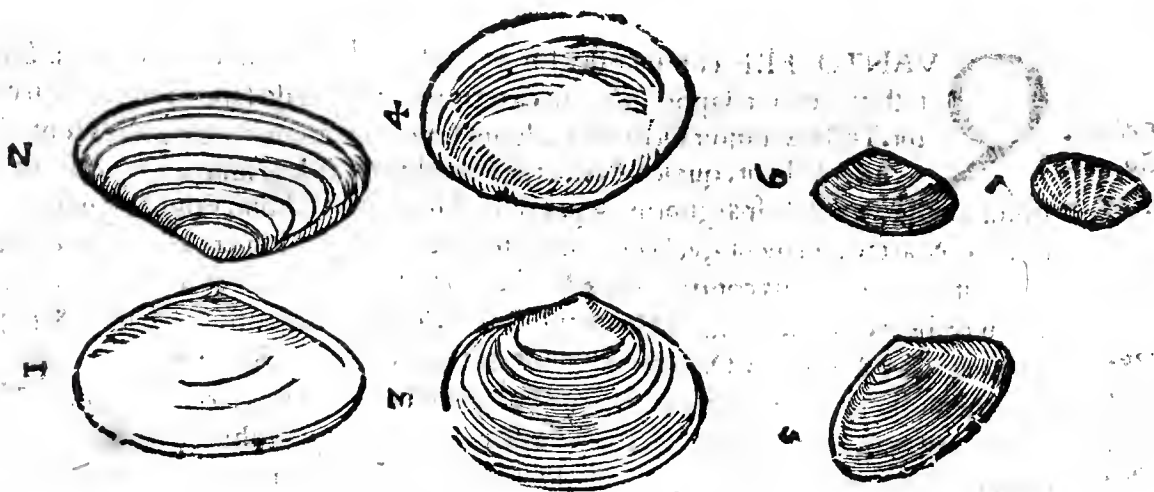
Tellina tertia.

Tellinæ congeneres.

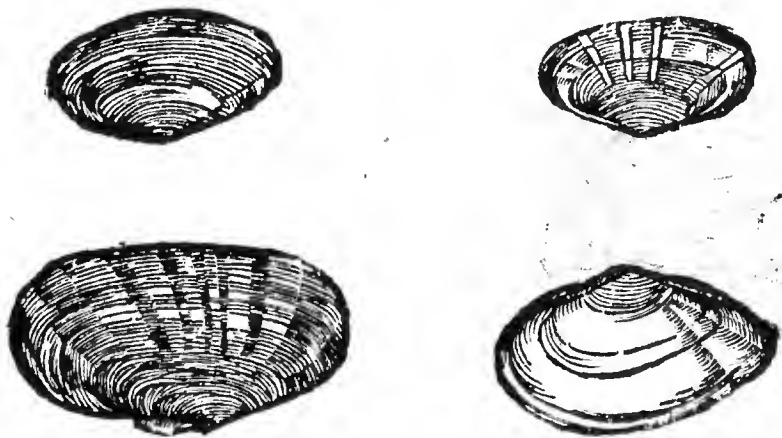
Tellinæ alia colore, & magnitudine diuersæ.

Tellinæ cum dentalibus.

Tellinis congenetes.

V S V S I N C I B I S .

QVANTOPERE commendentur Tellinæ in cibis, & quàm palato gratæ sint, satis testatur earum sapor, qui cum cæteris suis generis de saporis principatu contendit. Tellinæ, inquit Oribasius, aluum subducunt, fluuiatiles maiores sunt, & plus succi habent, quales Aegyptiæ sunt. elixatæ dulces sunt, earumque ius aluum soluit, clausæ verò sale sparguntur, & per testas humorem trahunt. Frigida lauatur aqua, & ex oleo, & aceto, vel menta, vel ruta comeduntur. qui aluum soluere voluerint, eas solubili apparatu cum oleribus condient: quæ florè ætatis agunt, si comedantur vèrè, sunt optimæ. Idem de ijs recèset Xenocrates aluum subducere, locis que arenosis provenire, & portubus vndis agitatis, & quas ex Oribasio diximus, dotes, illis inesse. Addit Bellonius esse earum carnem molliorem, quàm reliquarum conchularum. harum quæ paulò plus extra aquam manserunt, testas pandere inquit (forte, testæ se pandere, Zoographus) hiantesque arenulas excipere solere, de quibus Romani meritò conqueruntur. Quamobrè multò meliores sunt in vrbibus, quæ in mari abluuntur, vt Venetijs, & Ianuæ. Romæ rustici in faccis per Vrbem Tellinas circumferunt, quas modiulis diuendunt. Cùm enim exiguo corpore consistant, nec facillè aperiantur, gustuique gratæ sint, mirum in modum ob id expeti, bellariorumque loco assumi solent, cuius etiam meminit Iouius his verbis. Paruæ illæ Conchulæ à veteribus Latinis mytuli, à Romanis, aut hodie Græco nomine Tellinæ nuncupatæ, (quæ sententiam, capite de mitulis ex Matthiolo improbauimus,) bellariorum locum obtinent. sunt enim gratæ gustui: verùm arenulis scatent, & propterea calculosis officiant. Hæc ille. Veneri Ichthyopolæ aqua marina demersas in lagunculis solent adseruare. viuunt enim in arena, ob id nisi priusquam coquantur, diutius in aqua agitentur, vt arenulæ excidant, vescentibus molestæ sunt. parum etiam sunt coquenda ex aceto, vel omphacio: cum pipere esæ, appetentiam excitant. meminit etiam Matthiolus posita illarum icone in commentario ad Dioscoridem capite de Tellinis, vbi inquit, notissimas esse in Italia Tellinas, præfer-

2. Collect.
Aluum soluunt.

De Aquatil.
Caro mollior reliquis Conchis.

Bellariorum sunt.

Cur lauatur.

Difficile conuoluit.

Atim Romæ, ubi plurimæ venales circumferuntur, quòd ori sint valde gratæ, easque verò ab arena optimè repurgari etiam iubet. Iam verò earum carnem difficilè coqui tradit Castor Durantes, ventriculoque esse noxiam; de fluuiatilibus fortè intelligit: etenim marinæ, & inter has tenuiores, quas Basilicas (vt iam multoties diximus) vocat Athenæus, stomacho graues non sunt, teste vel eodem auctore. Fluuiatiles autem dulciores dixit, has itaq; ventriculo minus conuenire non ab re putari possit: nam sitim excitare eas, calculosq; gignere idem auctor est: contrà illas, si optimè ab arena purgentur, & cepis frixis, vino modico petroselino, & aromatibus condiantur, præstantiores esse, ac salubriores, potissimum senibus, omnibusque pituitosis, hyemis tempore magis conuenire, maximè verò maiores, atq; recentiores cæteris antecellere. Recentes, inquit Dioscorides Tellinæ aluo vtilis sunt, sed maximè ius earum, salitæ vruntur, tritæ in cinerem, & cum cedria instillatæ auulsos palpebrarum pilos renasci non patiuntur, quod postremum etiam tetigit Galenus ab ipso Dioscoride fortè mutuatus, Tellinas falsas (*ταριχηράς*) vltas cinerem relinquere, aiunt, causticum, adeo vt is cum Cedria mixtus, & instillatus, euulsos radicitus palpebrarum pilos renasci prohibeat. Idem aliàs ad pilos inutiles, & pungentes in palpebris, euulsis mox oblini iubet. Earundem tenuissimum puluerem Archigenes apud eundem commendat, sed cineris, quàm pulueris vis maior futura videretur. Cinerem earum casum pilorum in palpebris prohibere tradit Iouius ex Oribasio, non admodum rectè, vt putat Zoographus; quibus vacat, apud Oribasium inquirant. Eum autem, reperio, Telinas, (Tellinas per l. duplex legerem,) vel Xiphydria ad aluum subducendam ab eo celebrari, idque ante scribit senex Hippocrates. Mituli, ait peccines, ac Tellinæ magis aluo secedunt, quàm purpure, pinne patellæ, buccina, & ostrea, ipsa quidem sicca sunt, succi autem ipsorum aluum mouent. Idem sensit Aretæus, qui in curatione elephantis in cœna apponi iubet marina, quot quot ventrem subducunt, Tellinarum iuscula, ostrea, &c. Idem in iliaco affectu: aut medicatio (inquit) fiat cum iure aliquo aluum subducente, cochleæ valde elixæ, & ipsarum succus, aut Tellinarum. Hæc sunt, quæ spectant ad vsum medicum. Sunt præterea pueris in vsu Tellinæ, vt & lepadæ, ad tubæ sonum imitandum; referente Athenæo, cuius hæc sunt verba, interprete Rondeletio: Callias Mityleneus libro de Patella Alcæi, apud Alcæum odam esse scribit, cuius initium est Petræ, & cani maris filia: ad cuius finem scriptum est. Ex patinis animum recrees, ô marina patella. Quo in loco pro *λεπὰς*, id est patella, Aristophanes legit *χιλάς*, id est testudo, aitque Dicæarchum non rectè legisse *Λιπαδάς*, ijsque ori ad motus puellulos sonare, & lasciuire, quemadmodum Tellinis solent procaces adolescentuli. Sopater Phlæacographus, in comœdia, quæ inscribitur Eubulotheombrotus, scribit. At resiste, è Tellina repente ad meas aures suavis quidam sonus illapsus est.

Inthes.

Janit.

Ventriculo
noxia fluuiatiles.

Li. 2. c. 8.

De simplic.
medic. 11.

38.

L. 4. de com.
secun. loc.Oribasii locus
notatus.Lib. 2. de
Diat.

Lib. 3.

DE BALANIS. Cap. LXXIII.

Æ Q V I V O C A.

BALANVM Latini vocant, quod Græcis *Βάλανος* dicitur, animal ex aquatiliu genere quod *ἀπὸ τῆς πρὸς δρυῖνας Βαλάιους*, vt refert Athenæus, nomen sumpsit. Cæterum, *Βάλανος* significat multa, quæ omnia, quoad fieri poterit, paucis perstringā: omnia scilicet, quæ apud nos glandis vocabulo comprehenduntur; præcipuè tamen ita Dactyli appellantur, vt oliuæ, et si quæ sint alia, quæ nucleos intus habent. Accipitur apud Theophrastum *Βάλανος* pro arbore quadam, de qua plura apud eum inuenies. Præterea eam quoque, quæ glandes fert, Balanum appellari volunt. propriè verò quercus fructus est, quem nimirum glandem Latini dicunt, & ad similes arborum fructus transfertur (imò Marcellus tradit fructus omnes longiores hoc nomine contineri: sed etiam Glandis appellatione apud Iuriconsultos omnes ferè fructus, vt quidam tradunt) accipiuntur, vt *Βάλανος δρυῖνας* glandes quercinæ, & *Βάλανος* sunt *Σαρδιανῶν* Castanæ, (vt Plinius docet) etiam est celebris *Βάλανος μυρτινῆς*, quam Plinius, & Aetius *μυροβάλανος* voce composita dicunt. Glans vnguentaria, fructus arboris myricæ similis, magnitudine auellanæ nucis, quæ quod in Aethyopia, Aegypto, Arabia, & Petra oppido iuxta Iudæam nascatur; *Αἰθιοπιανῆς*, *Θηβαϊκῆς*, *Αραβικῆς*, *Περσικῆς*, *Συριακῆς*, *Αιγυπτιακῆς* dicta est, vt recenset Gorræus, ad-

Nominis rati-

tio.
Balani qua
vocentur.Li. 4. c. 2.
Balanus arbor.

Glans vnguentaria.

dens

Cinadus
βαλανοβο-
pos.
Li. 6. c. 6.

dens falsò quosdam opinari esse eam, quæ hodie nux muscata nominatur. Est item βαλανος ^E Gorrao extremi penis carnosa substantia in glandis similitudinem facta, vtrunq; penis meatum, quem natura urinae, & semini communem efficit, complectens, & ambiens, vnde βαλανοβόρυ, glandiuorum Diogenes Cinadum quendam appellasse fertur, quo sensu Martialis quoque pastas glande nates dixit. Apud medicos suppositorium Barbaris vocatur, quod in glandis formam efficitur, ad deiciendam aluum, Græci Balanum, Latini glandem etiam vocarunt, sed eo significatu pro collyrijs abufum esse Columellam, Cæliumq; Aurelianum medicum, tradunt lexica. Est βαλανος etiam μοχλός obex, pessulus, licet Aristophanis Scholiastes velit esse τὸ βαλλόμενον εἰς τὸν μόχλον οἰδήριον, quod & μάζγανον vocetur. Est postremò Balanus nomen Urbis in Epiro.

S Y N O N Y M A.

Pholades,
an Balani.

Lib. 5. de
histo. anim.
c. 15.
Pollicipedes.

QUAS Rondeletius Pholades vocat, Balanos quidam esse iudicant. mihi differre videntur, atque iccirco separatim de ijs agam. Quæ hinc pinguntur testacea Græci nostræ ætatis, adhuc antiquo nomine, Balanos vulgo nominant, Plautus, & Columella etiam Balanos à glandium similitudine. Læues sunt, vt inquit Petrus Gillius, & in cauernis saxorum stabulantur. Veneti non rectè Dactylos vocant. Ab Aristotele inter testacea numerantur, βαλανοι, & glandes conuertit Theodorus Gaza, sed ex eo non possumus, inquit Rondeletius colligere, quid hodie glandes appellare possimus: earum enim meminit breuiter. περι τὰς σήραγγας δὲ τῶν πέτρων δὴ τῶν πέτρων κἠ θεία, καὶ βαλανοι, Rimis, cauernisque saxorum vertibula generantur, & glandes. Bellonius Pollicipedes vocat, quia vulgo poulspeieds dicuntur, quòd pollicum in pedibus similitudinem habeant: racematim, inquit, Oceani cautibus adherent, & nomen antiquum nullum habent. Zoographus Meercicheln posse nominati putat.

GENVS. DIFFERENTIÆ.

Forma.

Duo glandium genera.
Pollicipedes.

IN Ligustico litore musculorum est genus quoddam, inquit Rondeletius, in saxis latens, nonnulli glandes vteru esse putant, sed pholades esse potius existimauerim, de quibus postea dicemus, si quis tamen nimis prefractè defenderit glandes esse, nò refragabor. Liberè dicā quid sentio. duo, mea quidē sententia, glandium genera sunt, vnum quod in Gallia, & Britānia nostra prussiepez appellāt, Pollicipedes nominant quidā, quòd pollicum in pedibus similitudinem habeant, quod nomen, eiusq; interpretationem non

Balanus Rondel.

probo. Id genus glandem esse colligimus, quòd illi cum glandibus magna sit similitudo. Nam vt glādis quercus, vel Ilicis pars prior læuis est, & in acutum tendit, posterior aspera, sic hæc, quæ saxo affixa exhibemus, posteriore parte, quæ saxi hærent, rugosa sunt, & aspera, glandiumque caliculis posteriorem earum partem acutè retinentibus, simili. Plura ex vna radice pendent è saxorum rimis. Ex testaceorum genere sunt. pars enim prior longa, rotunda, ex duabus testis componitur, colore, & leuitate vnguium, in medio rimula est, ex qua capillamenta quadam veluti pluma rubescentes prodeunt. Concha vna veluti ex multis acutis vnguib; constat, tota in quinque digitorum longitudinem accrescit, crassitudine sunt pollicis in Hispania: in Britannia nostra sunt minores. Pars posterior, quæ saxo alligatur, corio duro, asperoque potius, quàm testa constat, ex nigro si uescit. Hæc omnia ille. Addens præterea speciem alteram paruam; glandes

des hæc, inquiens, si cui non placeant, alias propono, quæ glandibus fructibus similiores sunt. Nascuntur in faxis, & in rimis nauium, quæ diutius immotæ vno in loco manserint,

adnascuntur etiam mitulis. Vidi equidem mitulos, verustos, & mortuos totos istis glandibus operatos, & naues præ vetustate putres, quibus frequentissima adnatæ fuerant. Hæ glandes striatæ sunt, foramen habent; è quo veluti frondem emittunt, multæ simul nascuntur. Intus parum carnis continent, parvæ semper manent. Quamobrem has parvas glandes, illas magnas appellare possumus. Nostri prorsus negligunt, ac ne degustant quidem. Sic Rondeletius. Differentiam quoq; ratione magnitudinis agnouit Athenæus: etenim esse alias alijs maiores. Αἱ βάλανοι, αἰτ, δὲ εἰ μείζονας εὐκκριτοί, καὶ εὐσομοί. Glandes, id est, si maiores fuerint, alio faciliè subducuntur, & placent palato. Eodem auctore βάλανοι διαφέρουσι παρὰ τὸς τόπους, αἱ μὲν γὰρ αἰγυπτιαὶ γλυκίαι ἀπαλαί, εὐσομοί, θρεπτικῆ, πολυχυλοί, θρεπτικῆ, εὐκόκοι. αἱ δ' ἄλλαι ἀλκυώτεραι. Glandes pro locorum varietate differunt. Aegyptiæ dulces sunt, teneræ, ori gratæ, copiosi nutri-

Mitulis ad nascuntur.

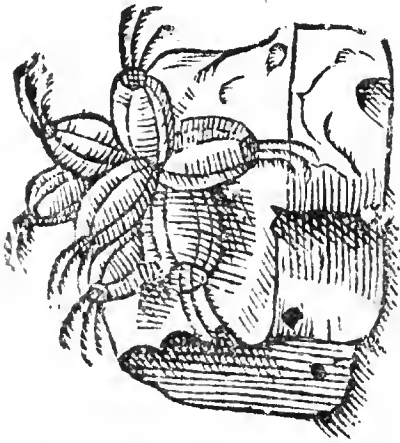
Lib. 3.

Differentia à loco.

Ostrea ubi meliora. Icones Bellerij considerata.

Tabulæ ab auctore edita considerata.

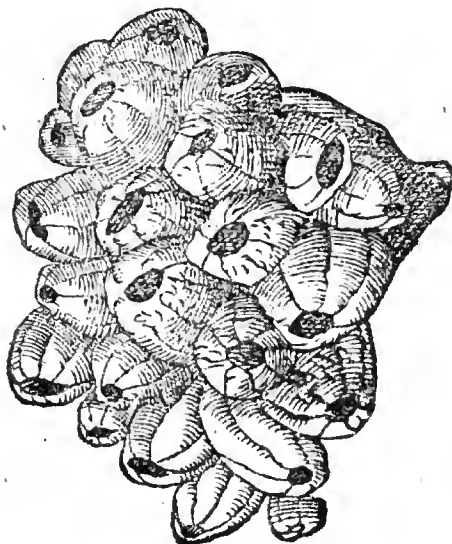
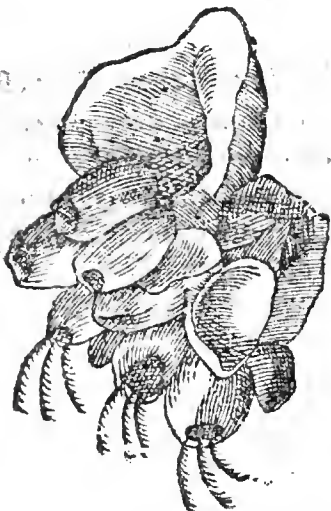
Balani secunda species Ron del.

menti, multi succi, urinas cient, aluum soluunt. Aliæ magis salæ sunt. Eadem locorum differentia alijs etiam competit. Quemadmodum enim Aegyptiæ glâdes ad Nili ostia capræ dulciores sunt, copiosiorisq; nutrimenti, & succisita ostrea in ostijs Rhodani, Sequanæ, Garunnæ capta, dulciora sunt alijs, quæ procul ab aquis dulcibus capiuntur, ac proinde hæc, quod magis salta sint, magis aluum sollicitant, minus nutriunt. Quas Bellonius pro Balanis repræsentat icones, nos inter Conchas Rhomboides posuimus, de ijs autem habet hæc verba. Plures ab vno exortu coagmentantur, veluti si quispiam fingat aliquot ocreas simul alligatas de quodam loco editiore pendere, quarum soleæ deorsum fixæ sint. minoris digiti crassitudinem habent: quinque digitos longi sunt, ac magno Caceruo simul coagmentati, ab eodem exortu, saxo firmiter adhærentes, teretes, nigro corio vestiti: quorum extrema, seu capitâ eodem modo prominere videntur, quo pestibiæ alligatus est: in qua quidem extremitate rima inter duo duriora veluti testacea ora apparet, cui branchiæ subsunt. Hæc ille. Duæ à nobis tabulæ Balanorum hic exhibentur, in prima habes Balanos multos modicè rubescens simul adnatos; in reliquis à suprâ allatis descriptionibus non differunt. secundo loco sunt alij Balani à D. Antonio Gigante mihi communicati à prioribus haud longè dissimiles, nisi quod in his color rubeus non appareat, præterea striati sunt, foramen habent, ex quo frondem quam vocant, non, vt priores, emittunt. in altera tabula primo loco ostreaceum exprimitur, quod

Balani rubei.

Balani alij à D. Ant. Gigante communicati.

Vlysis Aldrouandi
Balani, siue Polycipedes alij.

polyceps appellari meritò potest, quoniam velut ex multis Balanis compactum est, figuraque habet Balani, (quare inter Balanos mihi videtur adnumerandum.) læue, rubescens, cæterique prædictis simile. sequuntur postea alij simul coniuncti cuidam conchylio extrinsecus colore rubescente. Tertius polyceps ab hisce non differt. Quarto, & postremo loco habetur Balanus, seu polyceps sessilis in parte inferna, vbi insidet, maximum habet foramen.

V S V S I N C I B I S .

NON tantum esui esse balanos, verum etiam gratos esse palato, nobis Epicharmus scriptum reliquit, qui in nuptijs Hebrae tanquam in lautissimis epulis nominat *κογχύλια, λεπάδας, τινθιακα & βάλανες*; & Macrobius in conuiuio, quo Lentulus flamen Martialis inauguratus est, Balanos nigros, & albos inter alia testata recenset. In Hispaniae parte ea, auctore Rondeletio, quae Oceano alluitur, & in Normania, & Britannia frequentissimi sunt, perque vicinas vrbes, pagosque diuenduntur. Mulieres, & delicatiores homines alia fastidientes cibaria, hoc edulij genere delectantur, & qui Veneri dediti sunt. Elixantur in aqua, ius quod intus est, fugitur, tum priore parte contorta, & disrupta, caro extrahitur, & ex aceto editur. Bellonius quoque Armoricos litorales, refert, magoam horum copiam in pagos, & vrbes vicinas conuehere, illosque vili pretio diuendere. esse autem optimi saporis, ac mirum in modum fastidia stomachi subleuant, vt etiam mulierum malacis accommodentur. Elixia ex aqua salsa, pulpam habent duriusculam, quam auferunt sinistra tenentes radicem, ad quam alligantur, dextra vero caput arripientes: quod posteaquam contorserint, pulpam a theca extrahunt, vt ambiens corpus relinquatur vatum calami modo. Pulpa autem, quae inde egressa est, lumbrici modo oblonga, rubra, teres, aceto piperato maceratur, ac manditur. Balanos praeterea, scribit Archigenes apud Galenum, stomachicis conuenire, idcmq; iam ostendimus ex Bellonio.

Vbi frequentissime vendantur.

Vt coquantur.

Vt elixentur.

De compos. med. lib. 8.

DE PHOLADE. Cap. LXXIV.

Æ Q V I V O C A .

PHOLAS dicitur, quod antris, & latibulis conditur, vel quod in cauernis & lustris delitescit, vnde Suidæ ex Babrio afferenti *φωλάς* est *σπηλαιον κρυπτον*, spelunca abscondita, antrum, occultum, latibulum, & huiusmodi. deducitur autem à *φωλάζο*, vel *φωλίω* verbo, & *φωλίω*, quod significat specu lateo, vt primitiuum *φωλεῖν*, siue *φολεῖν*, id est specus, latibulum, lustrum. *φωλεῖν*, & *φωλίω* dicuntur, auctore Eustathio, aues, reptilia, vrsæ, aliæque animantes, cum in terra, saxis, alijsue latibulis conditæ ad aliquod tempus latitant, frigoris aut æstus vitandi gratia: vnde etiam vrsæ Græcis *φωλάδεις* cognominantur. Suidæ rursus *φωλάς* est *εἶδος νεσσου*. De Pholade vero conchylio, eiusque synonymia nihil ferè inuenio cum apud Græcos, tum apud Latinos. Rondeletius in quibusdam Italiae littoribus, dici testatur Balanos, sed differunt, quamobrem de Pholade separatim tractauimus.

Pholas quid.

Vrja cur pholades dicta.

GENVS. DIFFERENTIÆ.

Forma.

QVALE sit ex Testatis, quod *φωλάς* Græci vocant, solus Rondeletius, adhibita etiam icone, studiosis comunicauit. Ita in saxis latet, inquit, vt saxo vndique cõtegatur, per foramen duntaxat exiguum, & sensui vix patens aqua nutritur. Testis constat duabus, longis, non in latum extensis mytolorum modo, sed rotundis. Intus eadẽ ferè est caro, quae in mitulis. In saxis adeo duris nascitur, vt non nisi ferreo malleo disrupto saxo distrahatur. Sũt qui putent in saxis aquae salae vi excauatis prouenire, alij in luto in saxorum cauernulis aceruato. Ego crediderim in saxorum cauernulis, vel vi, vel natura factis, aquae marinae appulsu procreati, atque in conchã verti, quae cavitatis, siue foraminis figuram seruat. Vidi huiusmodi conchas in portu Veneris. Missum est ad me alio ex littore saxum, cuius partem hãc expressi, in quo nullae rimae, nullae cauernae, sed foramina tantum appare-

Testa.

Caro.

Saxis vt innascentur.

Rondeletij opinio.

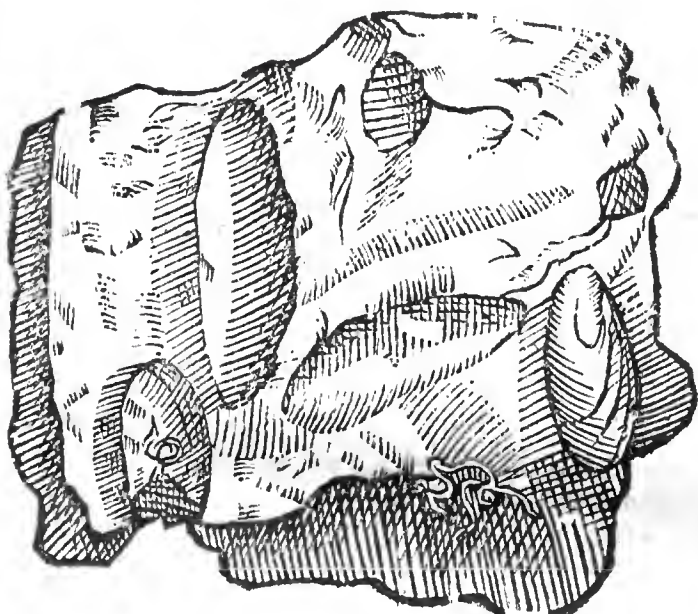
Balanos non esse.
Multum nuntiant.

Nominis ratio.

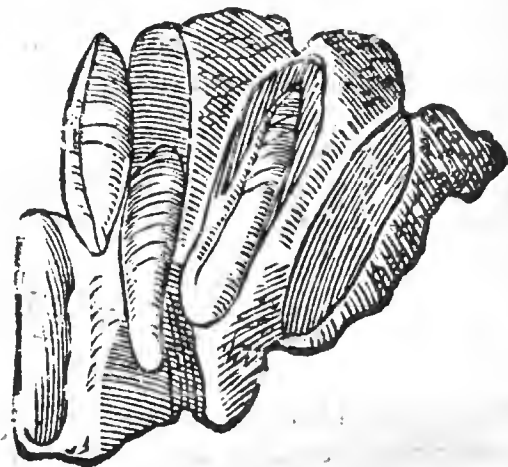
Virus olent.

apparebant tam exigua, ut vix acum admitterent. Eo igitur ictibus multis confra^{cto} cau-
tates internæ multæ erant, vario situ, & diuersæ magnitudinis, in quibus Conchas istas re-
peti, quas cum saxo depictas exhibeo. Quare figuram diutiùs contemplatus, antiquorum
Balanos non esse iudico, sed φαλάδας, de quibus hæc Athenæus lib. 3. Αἱ δὲ φαλάδες πο-
λυποδαγίται, βραχυφαλαὶ δὲ. Pholades multum aiant, sed virus olent. Et: Αἱ δὲ φαλάδες
εὐσομοί, βρωμιώδεις δὲ καὶ παρόχυλοι. Pholades palato suaues sunt, sed virus respiciunt,
& mali sunt succi. Primum huic sententiæ meæ aptissimè quadrat nominis ratio: Nam ut
φαλάδεις dicuntur ferae, quæ in lustris degunt, ἀπὸ τῆς φαλίεως, quod latere significat, ita
nihil in marinis rebus reperias, quod penitus in saxo lateat, sicuti conchæ, quas proponi-
mus, deinde notæ Athenæi his propriae sunt; nam virus olent, & mali succi sunt. Harum
nullus, quod sciam meminit præter Athenæum. Hæc omnia ille. Nostri Pholadum icon
ab illa Rondeletij nihil, vel parum differt. In saxis enim latent. earum testæ (duabus au-
tem consistunt) coloris sunt rubri ad album tendentes, longa, & rotunda: in reliquis similes
illis, quas posuit Rondeletius. Nos quoque supra de eiusmodi testaceorum ortu multa
diximus ex Goropio, quæ hic non repetimus. Cùm Rondeletij figura convenit, ut dixi,
quæ hic à me adijcitur: & nescio num etiam isthæc altera quinque digitos longa, cinerea

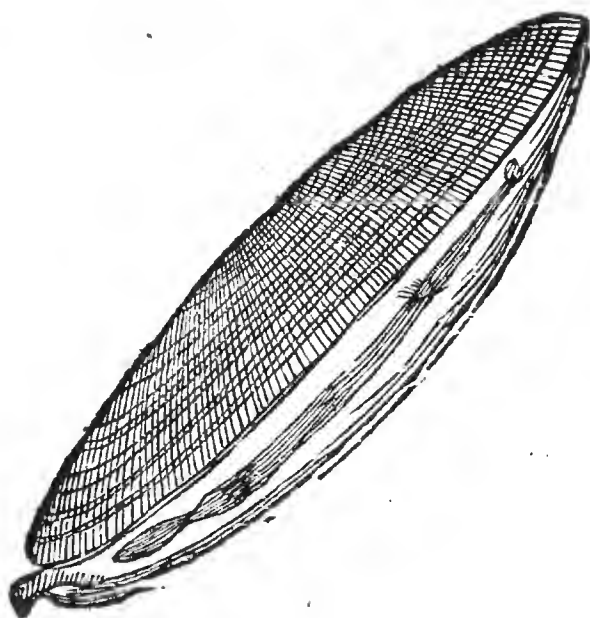
Pholades Rondeletij.

Pholades authoris in saxis hospitantes.

Pholas concha alia.

DE SOLENE. Cap. LXXV.

Æ Q V I V O C A.

ANALEM, siue fistulam, ut in aquæ ductu σωλλών vocauit Plutarchus in libro, qui περί φιλοσοφίας inscribitur; ὡς περ οἴκερα μοῖ σωλλῶες οὐδὲν ἀναλαμβάνοντες εἰς ἑαυτοὺς ἀλλ' ἕκαστος, εἰς ἕτερον εἰς ἑαυτὴν μεθεῖς. Σωλλῶ etiam, siue Σωλλῶ μηχανικός Chirurgorum instrumentum est rotundum, oblongum, cauum, in quod crus, aut femur fractum conijcitur, & continetur: simile quidem glossocomo, sed figura differens, teste Ga-

leno comm. 2. εἰς τὸ περί ἀγμῶν, quo loci Hippocrates de eius vsu multa differit. Ab Anatomicis præterea σωλλῶ ad canalis fistulis similitudinem dicitur medium foramen, quo omnes ceruicis vertebræ peruiæ sunt, & spinæ medulla à cerebro descendit, id quod alio quoque nomine ἱερὰ συριγῆ appellatur, ut scribit Gorraus.

Sacra fistula.

S Y N O N Y M A.

σωλλῶες, à Græcis vocantur istiusmodi testacea, ut diximus, item αὐλοί, δόνακες, ὄνυχες, nec non & δάκτυλοι, quorum synonymorum omnium Plinius meminit

his verbis: Solen; siue Aulos, siue Donax, siue Onyx, siue Dactylus: dicitur au-

tem Solen a canalis, siue tubi similitudine, αὐλοῖ tubæ modo excavatus, Δοναξ à figura

arundinis crassæ, concavæ, apud amnes nascentis, quæ δόναξ, & Cypria arundo nomina-

tur referente Dioscoride. ὄνιξ verò idest unguis ab extremis, tenuitate, & figura unguibus

simili, vel à testæ colore, & substantia unguibus nostris non dissimili. At ὄνιξ itidem apud

eundem pro re longè diuersa sumitur. δάκτυλοι cur dicantur, habemus ex Plinio. Con-

charum è genere, inquit, sunt Dactyli ab humanorum unguum similitudine appellati.

Σωλλῶ apud Eustathium dicitur ἐκ τῆς σίω καὶ τῆς ἑλως σωλλῶ & per crasin σωλλῶ. Epi-

charmo autem Σωλλῶες μικροκόγχωλοι vocantur, sic enim legitur apud Athenæum; la-

tinè teretes, longi, & viles dici queunt à Sophrone μάκρὰ κόγχωλα, idest, longæ conchæ

Latinis parum mutata Græcorum voce Solenes dicuntur, quos etiam Gaza modò ungues,

modò digitos in utroque Plinium secutus vertit, ut scribit Hermolaus. Dotoli nomen à

Græco Dactyli, detortum Zoographus credit. Genus id Concharum, inquit, quod à no-

stris spoletta vocatur, aliqui Spondylos, alij Dactylos marinos esse volunt. Zoographus

spoletta vocabulum accedere ad Germanicum spulen ait, quod cannam vel arundinem

significat: propriè verò internodium quo filis agglomerâdis vtuntur textores: cuius figu-

ram planè reddit istiusmodi concha. A Venetis hodie Cappæ longæ, ut scribit Gillius di-

cuntur, qui accolunt, (inquit) Adriaticum sinum Cappas longas nominant. Vocantur, &

pesce Canella Bononiensibus, cuius synonymi fortè meminit Albertus, ostrei, genus, in-

quit inuenitur in mari Italico, quod vocatur canna, propter suæ conchæ similitudinem ad

cannam. Ragusinis Parszi, quia Pars eorum lingua digitum sonat. Gallis Coudeaux, quod

cultri manubrium referat. Normanis manfortz, & manchotz, quod gladij capulum repre-

sentet. Anglis Pitot, ut vult Bellonius, vel ut Rondeletius Pirot, sed Zoographus ex Ioan-

ne Fauconero Anglo intellexit, Bagfysh potius dici. Vuallis in Anglia Thymby.

Solen.

Donax.

Li. I. c. 115.

Unguis cur

dicatur.

Lib. II.

Dactyli.

Lib. 9. c. 61.

Etymon vo-

cis Solen.

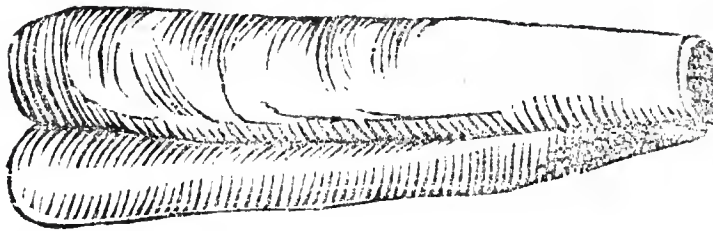
GENVS. DIFFERENTIÆ.

Forma.

BELLONII Dactylum, seu Solenem matrem, Rondeletius concham alteram longā Solen matrem nominat (& nos supra eā etiam inter cōchas exhibuimus) Solenisq; speciem esse intenciat. Fœminæ verò, quia nihil à Solenibus differt, tantùm hic ponemus iconē, sic autē eam Bellonius describit. Fœminæ (à maribus tribuens differentiā) sinuosā ea parte conchā habent, & foramen amplū: posteriore autē (qua conchæ cardinibus, seu neruis inuicem

Solen fœmina Bellonij.

Sexus di-
stinctio.

fulciuntur (aliquid gerunt mu-
liebri pudendo simile. Hec ille.
Plinius, & Athenæus alios fœ-
minas nuncupât, non quòd ad
procreationem semē fœtificum
hic emittat, illa recipiat, etenim
conchæ, Chamæ, solenes, pe-
ctinesque locis arenosis spontè
proueniunt. Rondeletius, qui
vtramq; speciem iconibus ex-

Solen mas
quid.

Li. 4. de hist.

c. 4.

Contra Ari-
stotelem.

Longitudo.

Testa.

Contra Bel-
lonium.

Solen fœmi-
na.

Testa.

Caro.

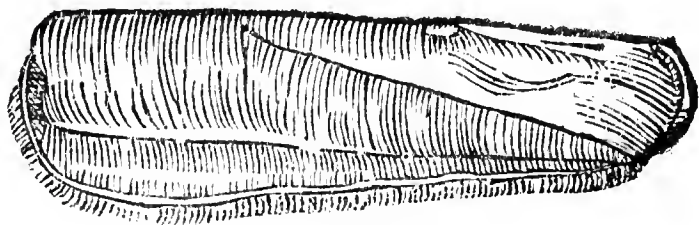
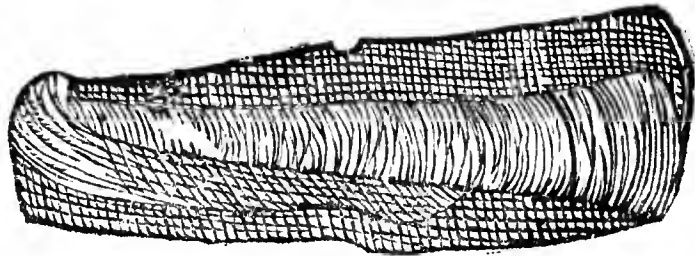
In arena vi-
uunt.

Instrumento
acuto fu-
gere.

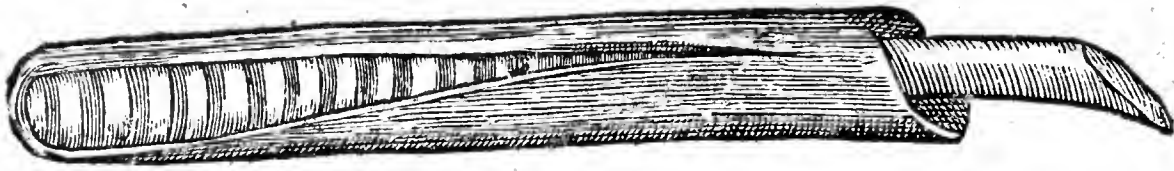
pressit. Solenem marem hodie nullam nationem à fœmina distinxisse scribit. Athenæus
vtrunque iisdem nominibus appellat. Plinius inter nomina discrimen facit: nam mares
Solenes, Aulos, Donacas vocat: fœminas Onychas, quam differentiam non improbat
Rondeletius. Est igitur Solen mas, inquit hic ex Concharum longarum genere: duplici
constans testa, læui, tenui, altera tantum parte colligata nigro vinculo, etiamsi aliter scri-
bat Aristoteles. Cum enim *διεσπαρα* alia sint altera parte ligata, altera soluta, vt claudi,
& aperiri possint; alia vtroque latere connexa, in his postremis Solenas numerat, cum con-
trà semper altera parte solutos videas, neq; in ea aut vinculi, aut articulationis vilius vesti-
gium. Dodrantali sunt longitudine, pollicis crassitudine, harundinis modo caui extremis
duobus semper apertis: anteriore caput exerit, & retrahit testudinis ritu. secundum testæ
longitudinem carnem protensam habet. Testa cœruleo est, colore lineas euidentibus
pertransuersum ductas, qua parte colligatur crassior est, alijs partibus in tenuem substan-
tiam definit, sicuti mytuli. Aqua, & arena vivit. Sic ille, subdens Solenem marem à se verè
fuisse representatum. Athenæus enim, inquit, maris testam cœrulei esse coloris scripsit: at
eius verba illos aperte refellunt, qui Conchæ alterius longæ speciem pro Solene mare de-
pingerunt. (Taxat Bellonium qui Concham aliam pro Solene mare dedit, nullo pacto in-
ter Solenes numeradam) ea enim tota cædida est. De fœmina verò hæc habet verba. Ony-
chas appellat Plinius Solenes fœminas, quæ colore, sapore, magnitudine à maribus diffe-
runt, in alijs omnibus similes. Testa lineis cœruleis distincta non est, ob id Plinio unicolor-
es dicuntur. Caro dulcior est, maribus minores esse solent. Solenes vtriq; in arena desti-
tate Bellonius quoq; tradit; sed cum omnia filer, sursum è profundissimo foramine emer-
gere, & in id (tanquam strepitum audientes) protinus sese abdere, vnde postea nisi pala
ferrea intransuersum supposita, ac profundissimè impacta auelli possint, id quod Plinius,
& ante eum Aristoteles intellexit, Solenes fugere scribens admoto feramento; subtrahit
(inquit) sese inferius, & subsidunt ad ima. Nos maris tantum iconem ponimus qui à Ron-

Solen mas Rondel. nu. 1.

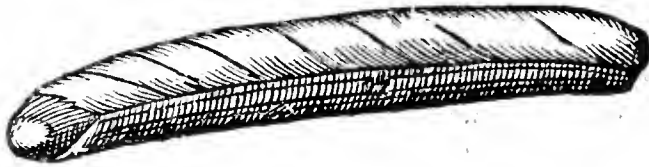
Solen fœmina Rondel. nu. 2.

Solen mas authoris.

Cappa longa vulgò Venetijs dicta.

deletij Solene mare aliquantulum differt: est enim lineis miniaceis per trāversum variegatus; in altera quoq; conchæ extremitate linea lutea apparet: magnitudine æqualis Rondeletij Solenis. Habes postremò iconem Cappæ longæ, vt vulgò Venetijs vocant, quo nomine Venetijs olim Zoographus pingendam curavit.

VSVS IN CIBIS.

MARIBVS Plinio teste facultas inest ciendæ urinæ foeminæ dulciores sunt, Athenæus eisdem calculosis, & difficilè meientibus vtiles esse tradit: eademq; quæ Plinius, de ijs habet, vt ex eodem auctore vterq; transcripsisse videatur, inquit enim Athenæus; Solenes à quibusdam vocati, à nonnullis δονακίς, & αὐλοί, & ὀυακίς, succi multū suppeditant, sed mali, & glutinosi. Mares quidem virgati sunt, & cærulei coloris, calculosis, & egrè meientibus peruciles sunt. Fœminæ unicolores sunt, & dulciores. Sumuntur frixi, & elixi. meliores sunt in prunis tosti quoad hient, qui hos piscantur solenistæ dicti fuerunt, vt narrat Phanius Eresius in libro, cuius titulus est, Tyrannorum in quos vindicatum est cædes, his verbis. Philoxenus Solenistes ex tribuno plebis factus est tyrannus, initio piscatione victitans, & Solenas venari solitus, occasione verò data mercaturam exercens facultates sibi parauit. Rondeletius cum sale, aceto, & oleo edi ait, alij oleū improbant ob eius lentorem, & ad glutinosi eorum succi attenuationem acetū, & sal multò magis cōferre aiunt. In prunis tosti deteriores sunt, quia magis ex succi, duriores, & ficciores. Illud diu mihi peperit difficultatem, quod Athenæus, & Plinius tradiderunt, nimirū Solenes vtiles esse in cibo calculosis, & urinas mouere, cum ipse Athenæus scripserit, mali succi esse, & glutinosi, atq; id experientia confirmet; Talis enim succus calculum generare, & urinam retinere potius quàm promouere aptior est; quamobrem de iure id accipiendū potius cum Rondeletio existimauerim, quod ob falluginem suam, & acrimoniam præstare illud possit. Ego, inquit Rondeletius, testarum cineribus ad idem malum vti malletm, insigniter enim attenuant, incidunt, & exsiccant, quod si timeatur in exsiccando morsus aliquis prius sunt lauandi. Sic ille. Solenas foeminas vix edi posse, nisi optimè ab arena repurgatas (multam enim deglutiunt) testatur Bellonius. In ore mandentium eos relucere Plinius scriptum reliquit. His natura, inquit, in tenebris remoto lumine alio fulgore clarete, & quantò magis humorem habeant lucere in ore mandentium, lucere in manibus, atq; in solo, atque veste deciditibus guttis, vt procul dubio pateat succi illam naturam esse, quam miremur etiam in corpore. Hucusque Plinius. Huius splendoris causam etiam glutinoso Solenis succo adscribitur Rondeletius, siquidem quæ tenacia, & veluti glutino compacta sunt, ea læuia, aqualia, atque perpolita esse solent, atque ob id relucetia, vt pix, asphaltum, albumen oui; quæ profectò sententia nō videtur improbanda. Solenas in cibum venire certum est; plerumque verò eos pauperes comedunt: diuitibus tamen etiam

Solenistæ qui.

Tosti super prunas deteriores.

Dubitatio ex Athenæo contra Plinium.

Solutio.

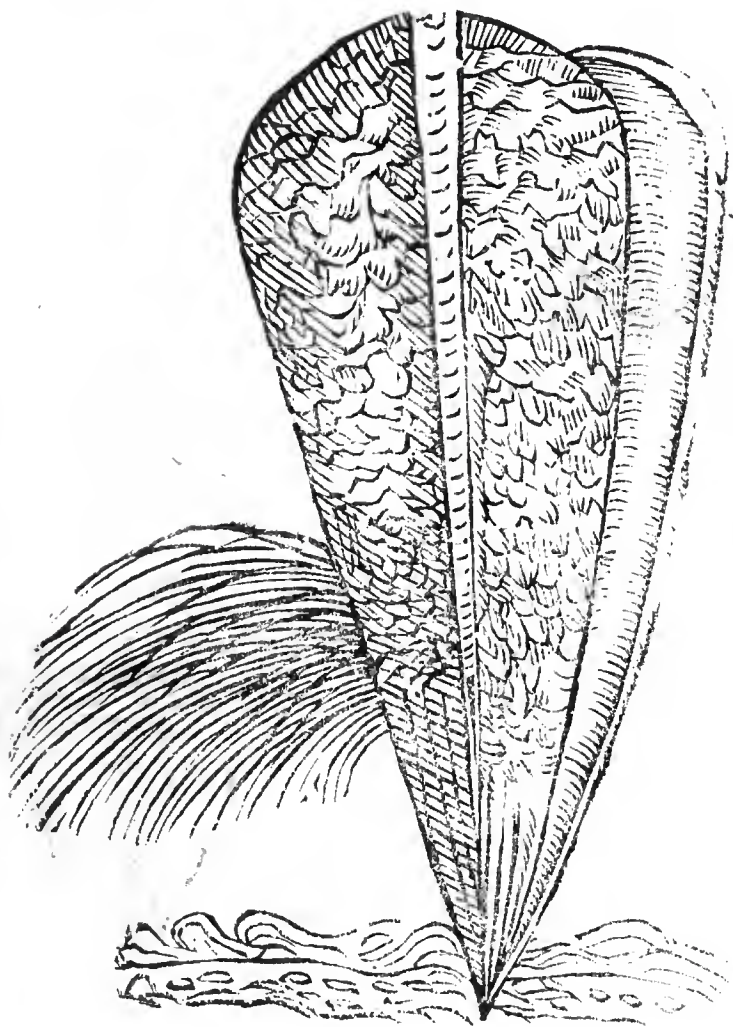
Testarum cinis.

Solenes foemina, vt edenda.

In tenebris lucent.

Splendoris ratio.

Pinna magna Rondel.

veluti Tellinis, ostreis, myacibus liquet, de quibus prius diximus. Sic Pinnarum vnicum genus non est. Pinna enim altera est, quam hinc proponimus, ut ex figura perspicuum est. Perna à Plinio vocatur. Perna, inquit, Concharum generis, circa Pontias insulas frequentissime stant velut suillo crure longo in arena defixæ, hiantesque qua limpitudo est, pedali non minus spatio. Cibum venantur. Dentes in circuitu marginum habent pectinatim spissatos. Intus pro spondylo grandis caro est. Quæ omnia ei, quam expressam hinc proponimus, maximè competunt, præsertim figura suilli cruris, vnde nomen habet; dicuntur enim Perna et im priores, quàm posteriores coxæ porcinae salitæ. sic ille, addens, eius generis hanc esse Pinnam, in qua vniones nasci ex Theophrasto tradit Athenæus. Eius verba græca ita recolimus. Θεοφραστος μὲν ἐν τῷ περὶ λίθων γράσει ἔτασ. τῶν θαυμαζομένων δὲ λίθων εἶσι καὶ ὁ μαργαρίτης καλέμενος, διαφανὴς μὲν ἢ φύσει. ποῖσσι δ' ἐξ αὐτῆς τρεῖς πολυτελεῖς ἔρμεις. γίνεται δ' ἐν ὄστρεω τινὶ παραπλησίῳ ταῖς πίννας, πλεὺ ἐλαττεν. μέγεθος δὲ ἡλίκοι ἰχθύος ὀφθαλμοῦ εὐμεγέθους. id est Theophrastus libro de gemmis scribit ad hunc modum. Inter gemmas pretiosas margaritæ sunt, naturâ pellucidæ, ex quibus fiunt sumptuosissima monilia. Eas generat ostreum Pinnis simile, sed minus, iam magnas, quam est magnus piscis oculus. Huiusmodi autem pinnam parvam in Gallico mari reperiri, & in ea paruos vniones, refert Rondeletius. Intus, ait, caro superiori similis, nisi quod trachelo caret, id est media illa parte dura, & neruosa. Tota igitur intus mollior est, & ad coquendum facilior. Hoc illud est, quod intelligit Plinius, cum dicit: Intus pro spondylo grandis caro est. Spondylum appellans callum, seu carnem duriorē, & interiorē ostreorū, quo nomine alibi vsus est, quum loquitur de specie ostreorum, neque in luto capta, neque in arenosis, sed solido vado, spondylo breui, atque non carnosō, nec fibris lacinoso, ac tota in aluo. Tertia eiusdem Rondeletij minor est figura, victus ratione, & bysso similis prior: at magnitudine differens, & eò, ut inquit ille, quòd antequam & acuta, & stricta parte in amplitudinem extendatur, excavata est. In cœnosis, & arenosis viuit defixa, carnem intus duram habet, quæ virus respicit. Bellonius binas pinnarum species, alteram minorem, alteram

Dentes.

Pinna margaritifera Theophr.

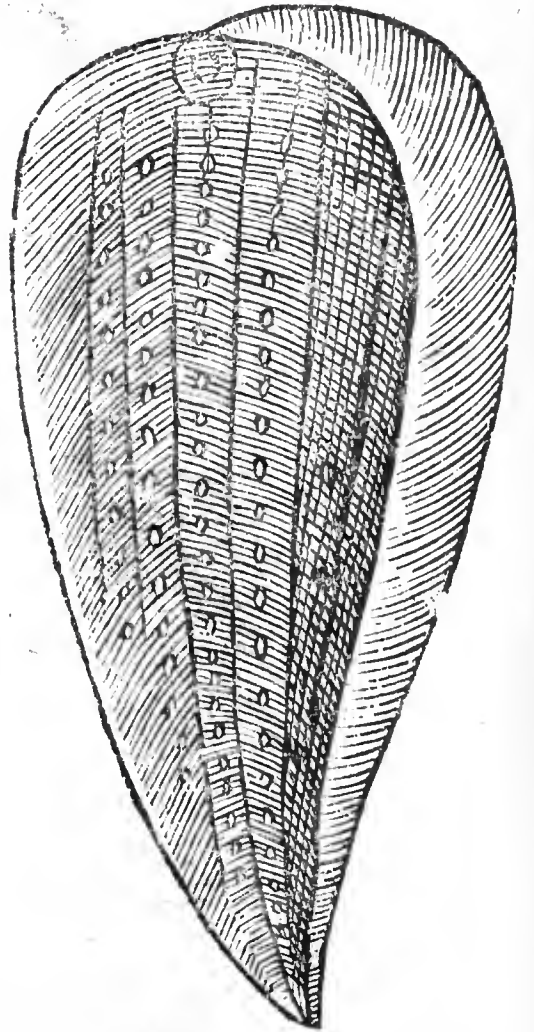
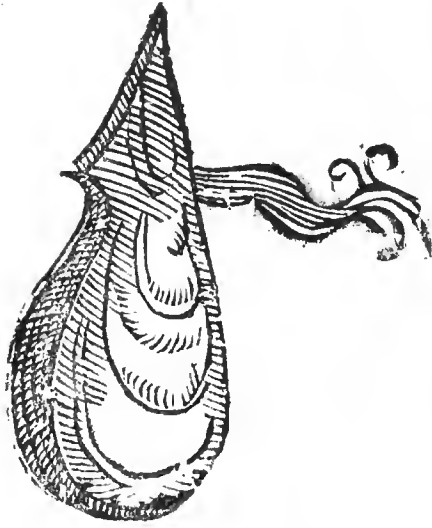
Locus.

Spondylius.

Bellonij pinna minor, & minor.

Pinna parua Rondeletij.

Pinna Bellonij.

autem maiorem agnouit. Minoris iconem exhibuit, quæ verò ex tribus Rondeletij pinnis fit, ignoratur: videtur enim, ab omnibus differre. Icon quam exhibet, ad pinnam magnam Rondeletij accedit: nisi quòd in summa concha, qua latissima est, paruus quidam circulus est, quem alius paulò maior ambit: & ab eadem parte ad imum linearum aliquot rectè descendunt. per media verò linearum interstitia, multi exigui circuli, o vocalis qua scribi solet, circumferentia, paulò maiori, deinceps per interualla digeruntur. Testam intus argentea testitudine resplendere ait: minorem foris magis albicare, intus autem ad cœruleum accedere. Cæterùm qui pinnam nunquam viderit, inquit, mytulum pedem longum, & semiper-

*Pinna quid
similitudi-
nis cum my-
tulo.*

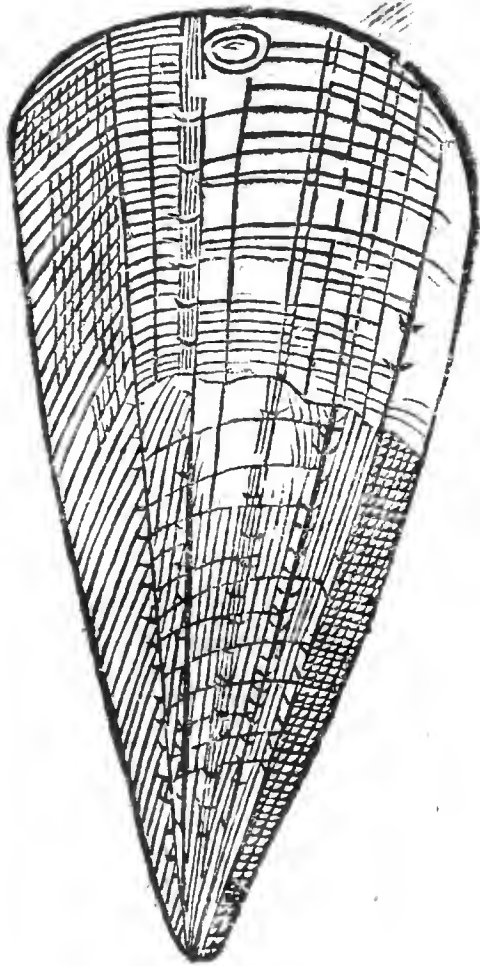
*Byssum, seu
lana.*

*Pinnotes
ubi lateant.*

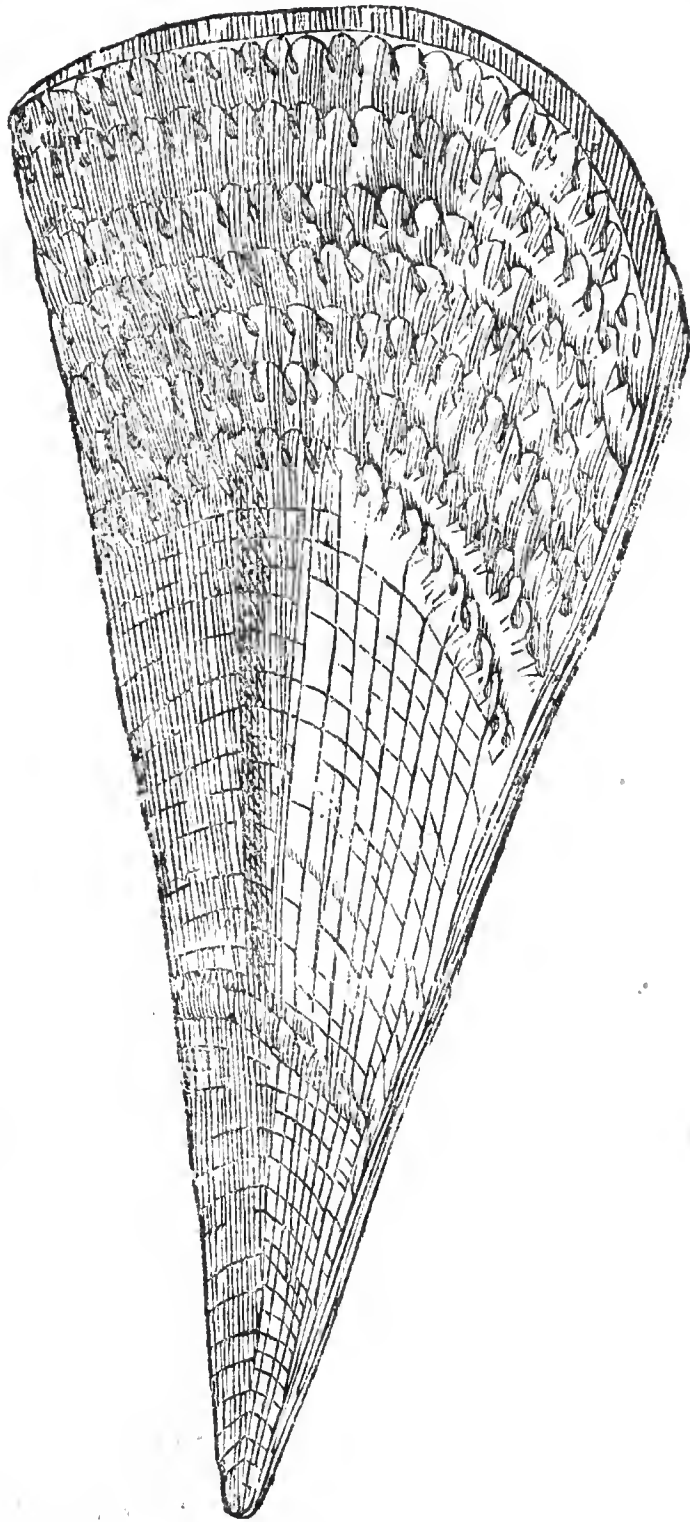
*Icones au-
toris.*

dem latum sibi constringat oportet. Pinna enim eodem circino, quo mytulus (quam Moulam vocamus) tornata est: atque eiusdem coloris testam habet. Minor itaque mollibus in gyrum spiculis obtusis hirta est, valuaq; continuo cardine toto latere annexas claudit, ac referat, qua inquam parte planior esse constat, qua autem parte sese in latum expandit, eadem byssum, id est lanæum villum (mytuli modo) continet: quem ternis digitis longiorum exeret. Est autem veluti capillamentum quoddam coaceruatum prædurum, ac nigrum, quod lapillis affigitur, limbumque, ac spurcitas inde ad stomachum attrahit. Nam cum pinna longa sit, & subrecta stet, turbinatiorem partem suffixam habet: latiore autem sursum ex aqua attollit, præcipuamq; internæ partis humo propinquiorem ostendit. Nam & maior pinnæ capacitas in sublime attollitur: in qua etiam plerumque tres pinnotes videas, alioquando duos, vt plurimum vnum. Idem Bellonius pinnam maiorem nominat Pernam, quæ Rondeletio pinna minor est, cui Zoographus assentitur. Maior, inquit Bellonius pinna pelagia est, rugis profundis caret; duriore testa contegitur, bipedalis sæpissimè inuenitur: Pinnophylacem, vt minor alit: vliginoso, ac palustri tractu nascitur, profundiore gurgite immergitur; multum ingrati saporis. Similem ferè pinnam cū Bellonij iconè à Corn. Sittardo quondam se accepisse scribit Zoographus, eam ex eodem hic expressimus. Nos pinnarum quatuor species ponimus. primo loco est pinna aculeata dodrantis vnus longi-
tudine,

Pinna Zoographi.

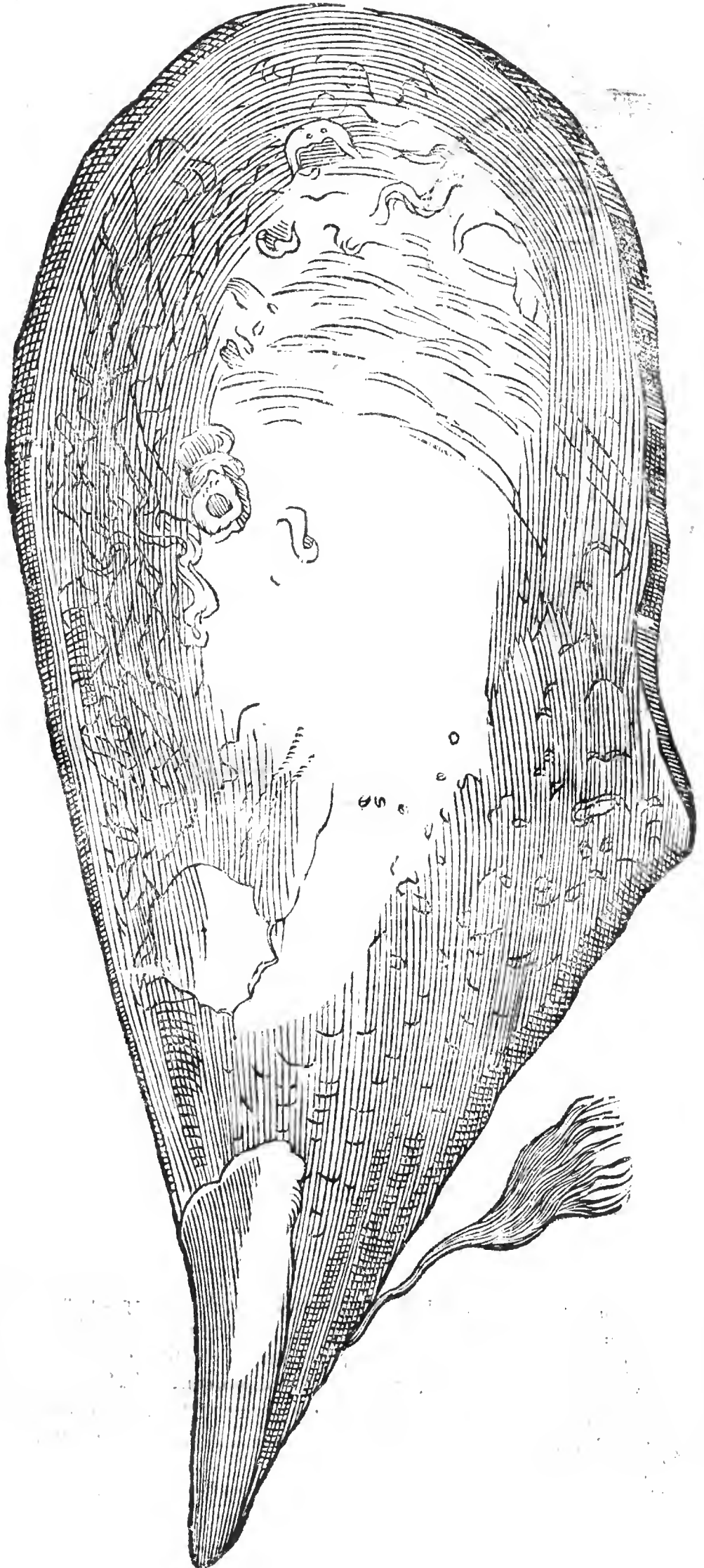
Pinna aculeata authoris.

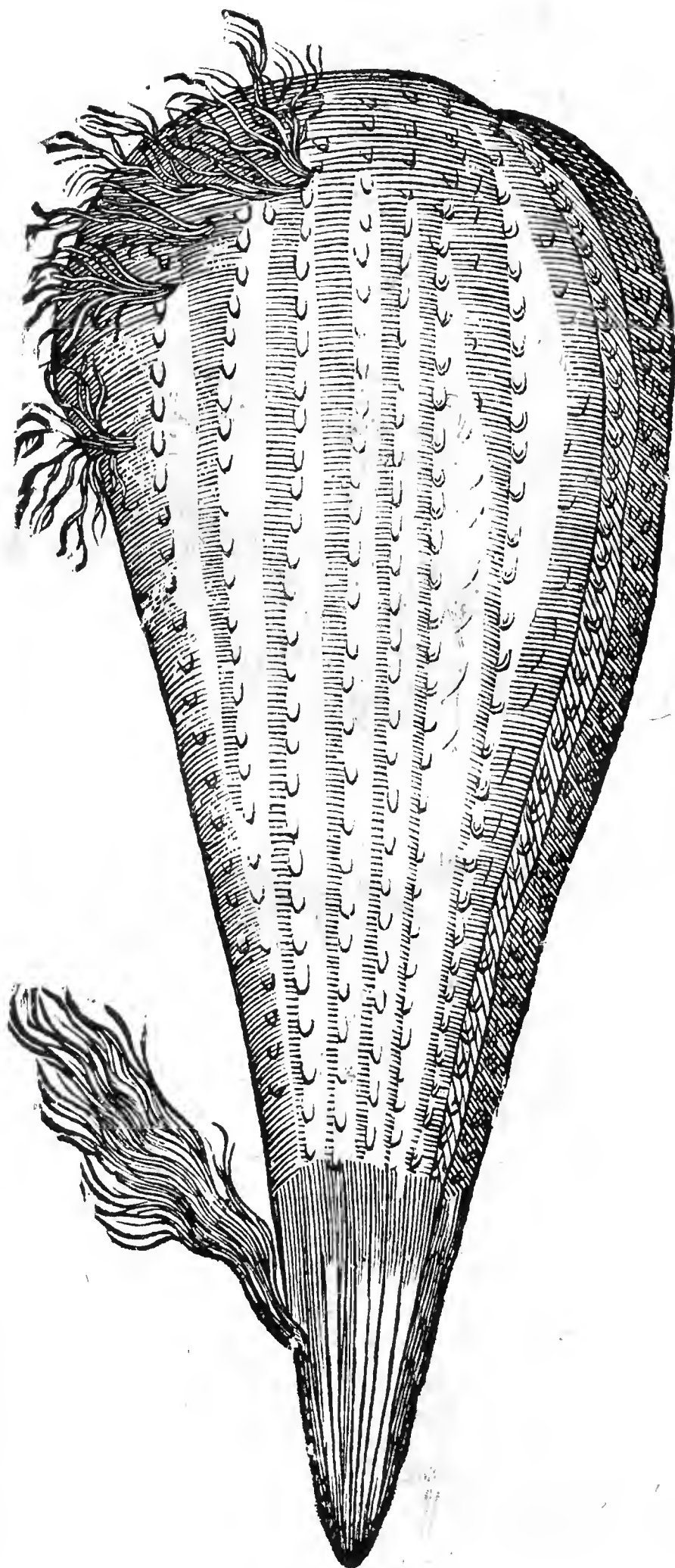
gitudine, testa foris rugosa, intus glabra, coloris rubei. Secundo pinnae parvae Rond. similis cum capillamentis in acuta parte, quam Pernam esse perperam putavit Bellonius. Tertio pinnae Pernae fortè genus, cum setis illis, ut vocant. testa foris scabra, ut Aristoteles voluit. Quarto loco exhibetur alia pinna parte interna, & externa depicta testa foris fusca, rubra, & aspera, intus sanguinei, & coerulei coloris, in ima parte acuta; quae sensim in amplitudinem extenditur. Postremo loco datur pinna cum tubere verrucoto intus adnato.

Vlyfsis Aldrouandi

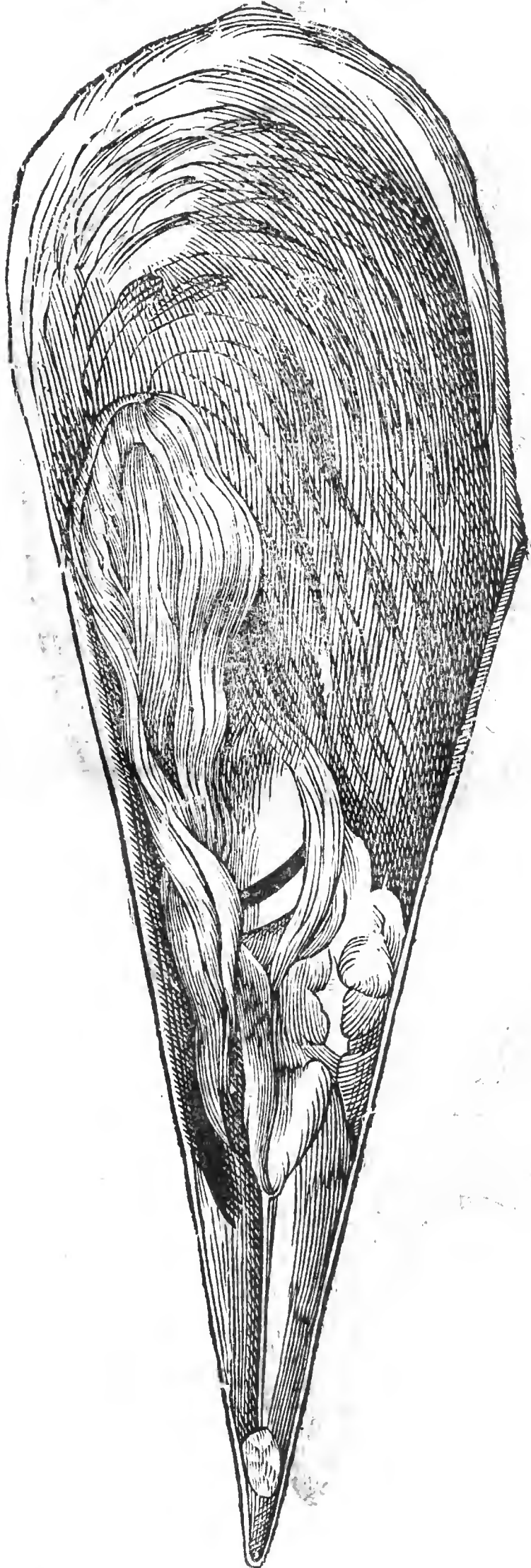
Pinnæ parvæ Rond. similis.

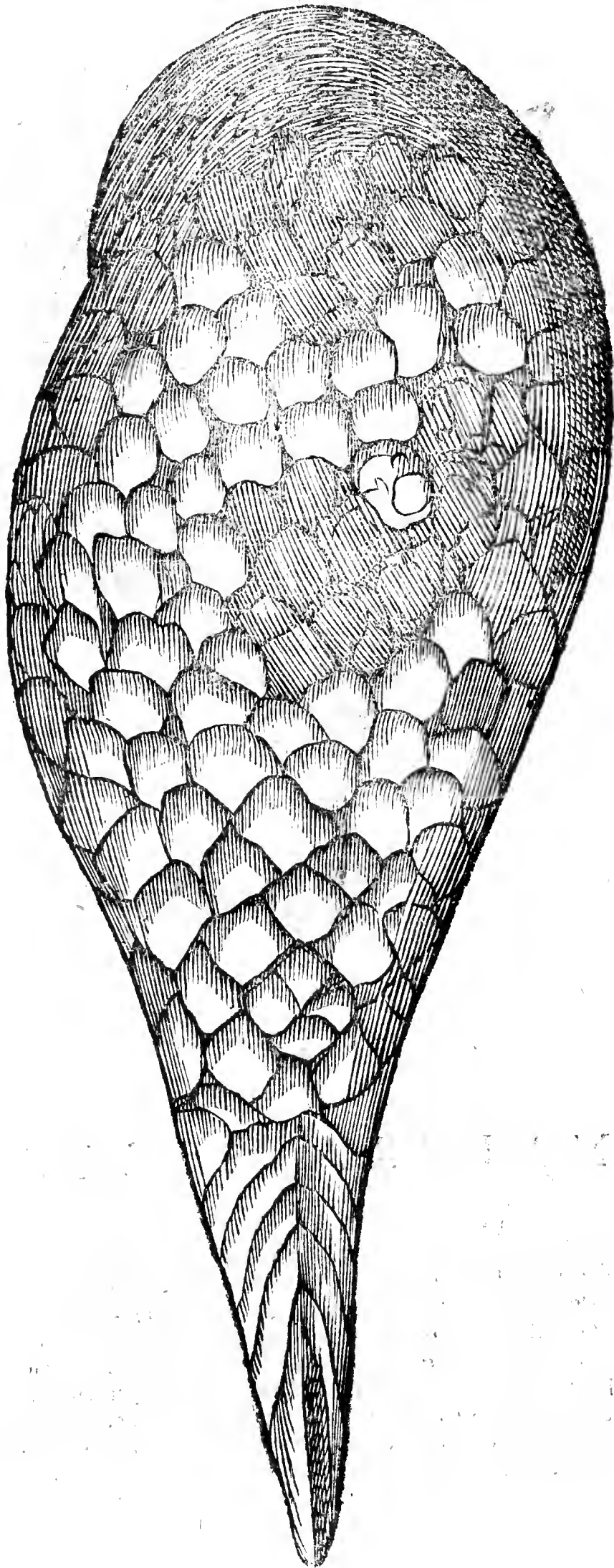
Perna genus.

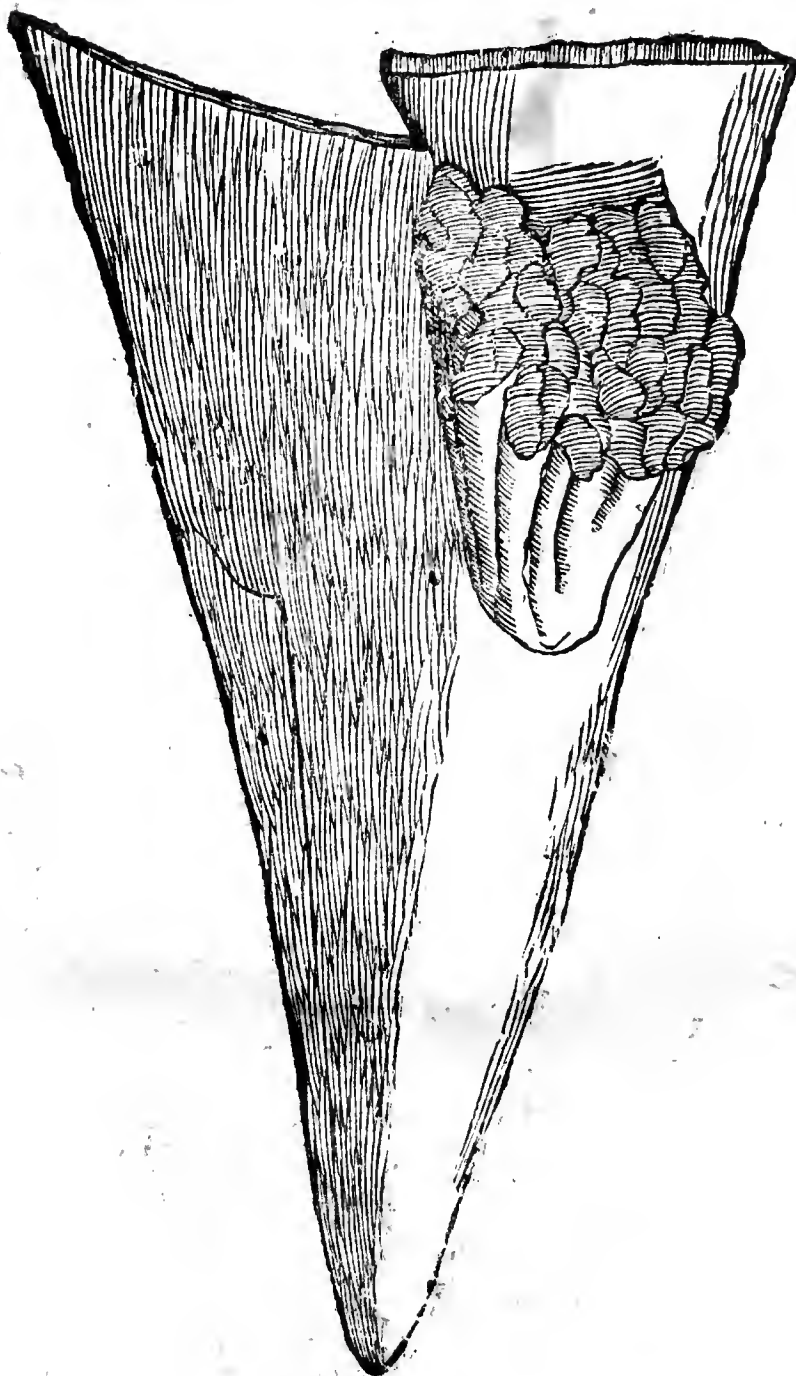
Vlyfsis Aldrouandi
Pinnæ authoris quartæ pars supina.

Pinnae quartæ pars conuexa.

Pinna alia cum tubere adnato.

NATURA, MORES.

*Vi sibi victū
querant.*

QVOMODO pinna in cibo sibi comparando semper comitem, ac socium Cancellum, vel Squillam fertur habere, & quomodo id refellat Rondeletius, supra proprio loco videre licet. Cum autem in terram defixæ sint, pabulum per eas setas (quas Aristoteles Byssū vocat) allicere scribit Bellonius, quod improbat Rondeletius. Sua sede non dimouentur, quin pereant: nisi iterum eodem statu, humi defigantur. Nam cum eis natura hæc insit, ut rectas stare, & per villos arenulam attrahere necesse sit, iacentes vivere non possunt, hinc est quod ab Aristotele ambigitur animalne sit pinna, an planta, hisce verbis. Sunt enim maris nonnulla, quæ ambiges animalne sint, an planta. hærent enim & detracta plura, & id genus pereunt: Pinnae quoque naturam optimè his verbis Philes expressit, in cuius testa & vniones, & byssum reperiri testatur.

Genus ostreorum est pinna, quæ plicis domum
 Hiantibus recludit, in qua conditur
 Per aquasq; fusa porrigit carunculam,
 Quæ corpus ambit molle, cassum humile.
 Quo mæna si decepta credula aduolet,
 Conuictor eius, atque custos pinnoter
 Illam admonet morsu leui caruncula,
 Hac monita panis amplius linum, irruens
 Hoc implicatur mæna non sat prouiaa.
 Pinna quod humidum effluit de viscere,
 Qui fulgur æquet, sit lapillus lucidus,
 Sed untonis induit tandem iubar,
 Vis promouentis si calor appetat.
 Quin & pilorum pinna germen byssinam
 Fert, flamme haud araneorum discrepans.
 Cuius nitor, subtilitasq; cirrulis
 Addit puellarum venulæ decus,
 Lenocinandis perquam idoneum procis.
 Natura cancerum marcidam deponere
 Testam, magistra docuit haud incallida.
 Oestro cænte, nam penita pruriginis,
 Monetur undiquaq; victus gratia:
 Ingurgitationeq; aluum turgidus,
 Disrumpit arctæ segminis ligamina,
 Sic involucris ergo decidensibus.
 Nudus laborans quippè morbo obnoxius,
 Os abstinet gustu cibi diutine.
 Mox integer recente pelle, vestitur
 Presenti arena, qua iacens lecto usus est.
 Sed glutinato ritè rursus tegmine
 Prorepsit ipsum pabuli qui fert amor.

L O C V S.

IN Acarnania quam vocant, Pinnam oriri, & vniuersas gignere Plinius testatum reliquit. Democritus appellat pinnam Concham quandam Aegyptiam, quam Paralios cognominant: verum hanc intellexisse Plinium negat Massarius, cum in Acarnania, non in Aegypto reperiri tradat, sed potius pinnam concharum generis, quæ in arenosis, limosisque subiecta semper nascitur, testa scabra, intus pellucida, nec vnquam sine comite. Africanas pinnas multò maiores, quàm circa Europam esse scribit Zoographus ex auditu. In Oceano an sint, nec ne, ambigitur, quandoquidem Bellonius Lutetiam nunquam haberi tradit; & Rondeletius in locis, in quibus mare fluit, ac refluit, vix reperiri, quod circa Oceanum contingere videtur. Pinna quæ, vt inquit Bellonius, rarò semipedalem (sesquipedalem fortè, vt notat Zoographus, nam superius sic scribit. Qui pinnam nunquam viderit, mytulum pedem longum, & semipedem latum fingat, &c.) excedit longitudinem, & Nericos habet, quos nonnulli, vt Plinius in perna spondylos (aliter spondylum in pinnis Rondeletius interpretatur) vocant, quibus vtraque valua soluitur, ac contrahitur. Venetijs non videntur: sed in Propontide ad latera eius sinus, qui Nicomediam fertur, qua terram pertingunt, frequentia magna existit. In ruinis ciuitatis Nicomedie pinnas quoque seu pernas reperiri refert idem Bellonius in suis obseruationibus defixas, & erectas.

Concha
 Aegyptia
 Paralios.
 Com. in 9.
 Plin.

In Oceano
 an sit ambi-
 gitur.

HIEROGLYPHICA.

Lib. 28.
Petulans, &
lascivus ab
ineunte eta-
te.

PINNA foetus suos ostentans, Hieroglyphicum erat apud Aegyptios illius (ut Pierius Valerianus auctor est) qui ab ineunte aetate coeperit in petulantia lascivire, & munera Veneris exercere. Conchulae enim huiusmodi in concha genitae, antequam excludantur, intra se quamprimum coire dicuntur, ut non immerito concha ipsa sit Veneri dedicata, atque eam ex concha genitam veteres fabulentur. Ego non omnes conchas promiscue Veneri sacras fuisse comperio, verum quasdam elegantiores tantum.

V S V S I N C I B I S.

Li. 18. c. 25.
Ouum.

Lib. 5. de
hist. c. 5.

Optima qua.

Meliores
qua.

Quot modis
eduntur.

PINNAS ut & alia ostreacea in cibi usum venire, & multum praebere nutrimenti, tradidit Athenaeus, *Αἰ δὲ πινναί, ἡ πρῆξι, τὸ φῆμι, δύο πῆξι, δύο αὐαδοί.* Pinnae urinas pellunt, multum alunt, difficile concoquuntur, & distribuuntur. Ouum, quod eas continere semper ex Aristotele patet aliquando maius, aliquando minus pro lunari potestate, ut in echinis, ostreisque, non ad generationem confert, sed melioris tantum nutritionis indicium est, sicuti in sanguine praeditis pingue. Esse meliores hyeme elixas, & assis auctor est Rondelerius. Sunt qui vino, & aceto maceratas mollescere aiunt, sed flatus gignere, quod verum esse non potest, cum vinum flatus discutiat; nisi ea ratione, qua humidiora fiunt, flatus gignere dicantur. Vottonus ex Oribasio (ni fallor) multa de pinnarum dotibus, & quae in cibis eligi debeant, recolat. Pinnae (inquit) optima sunt tenellae, plerae, carnosaeque, quae in limosis, herbosisque (τῶν γωδῆσι) vadis gignuntur: & ubi mari dulcis aqua miscetur, & locis tranquillibus, ac ventis carentibus: teneriores enim hic nascuntur, quam ubi fluctibus agitantur. Grandioribus parvae: & quae vere, & aetate capiuntur, alijs praestant. Sunt enim & suaviores, & pleniores. Quae magnitudine media sunt, carnem quidem habent mollem, candidam, ac dulcem: collum (τῶν ἀχίλων) autem durum, concoctu difficile, corruptionique renitens, collo namque corpus reliquum facilius corrumpitur: elixis assae duriores evadunt, praesertim si vino fuerint aspersae. Earum autem caro, quae in vino, & aceto maceratae sunt, mollior est, sed flatus generat. Haecenus ille. Multis modis pinnas edi posse vult Bellonius. Sunt, ait, qui testas modico pipere, & butyro addito suppositis prunis incoquant, quem ego modum meliorem esse puto; eae namque quae ex iure incoquantur, gustui non ita placent. Quod spectat ad usum medicum strambos, pinnas, & echinum contra Doricij venenum praestare habemus ex Nicandro. Earum quoque testae eandem cum mytilorum testis habent facultatem.

DE BYSSO. Cap. LXXVII.

SYNONYMA.

Buz.
Schefsch.
Crespe.

BM in sacris atque etiam in profanorum libris byssi, byssinarumque vestitium saepe fiat mentio, variaeque Theologorum, atque aliorum super eo sint opiniones, haud ab re, quin opere pretium fore duximus de eo quid breviter dicere. Latinorum byssus, ut & Graecorum βύσσις à Buz Hebraico dici apparet. In trilingui lexico Schefsch etiam pro bysso legitur. Apud Italos nomen non habet; possumus tamen vocare bysso. Gallicè, ut citat Zoographus; interpretantur crespe.

DIFFERENTIÆ.

DUPLICEM esse byssum, terrenum videlicet ac marinum, apud scriptores inuenio. De terreno sic Plinius. Asbestino (inquit) lino principatus in toto orbe, & proximus byssino, mulierum maximè delicijs, circa Elmim in Achaia genito, quatenus denarijs stipula eius permutata quondam, vt auri. Hoc genus fortè intellexit Cardanus byssinum lini speciem esse scribens, tenuissimam, validam, & splendidam vel fortè quòd in arbore nasci scribit Philostratus. Homines, inquit, qui secundum Indum flumen habitant lineis amiciuntur vestibus: etenim linum in agris plurimum nascitur, calceamenta gestant ex papyro, nobiliores bysso induuntur. Byssum verò ex arbore nasci ferunt, quæ basi quidem populo sit persimilis, folijs verò salicis. Plinius quoque non solum vocauit, quod ex herba contusa netur, sed etià quod ex fruticibus, & arboribus carpitur. Superior (inquit) pars Aegypti in Arabiam vergens, gignit fruticem, quem aliqui gossipium vocant, plures xylon, & ideo lina inde facta xyliana. Paruus est, similemque barbatae nucis desert fructum, cuius in exteriori bobyce lanugo netur. Sic ille Lini genus esse byssum tradidit Iulius Polux. Porro byssina quoque & byssus, inquit, lini quaedam species apud Indos. Hunc apud Aegyptios ex arbore quaedam lana fit, ex qua vestem confectam lino maximè similem esse quispiam dixerit, sola densitate excepta: densior enim arbore fructus enascitur, nuci similis, duplici munitus cortice, qua dirempta, postquam instar nucis floruerit, interius hoc quod lanam refert, eximitur, vnde subtegmen conficitur, stamen autem illi subtendunt lineum. Byssum non alia Græciæ parte nasci prodidit Pausanias, quam in Elide tanta tenuitate, vt ne Iudaico quidem bysso cedat, etiamsi colore minus refert, quam Iudaicus, qui colorem, & splendorem auri referebat. Erat igitur lini, non lanæ species, vt ex Plinio, & Pausania claret in Græcia, & Iudæa nascētis. Byssus verò marinus mollissima, & delicatissima lana est, & à iam dicti similitudine nomen habet. de hoc Rondeletius. Byssus, inquit, marinus ex pinna delicatissimus, & mollissimus sericæ lanæ comparandus colore fusco, à similitudine byssi Græci, vel Iudaici sic nominatus; prius enim cognita sunt diuitiæ terrenæ, quam marinæ, quem non dubito pretiosarum vestium textui additum terreno. Mytuli quoque byssum gignunt, si modò fetas illi byssi nomine mereri dicamus; sed tam differt à pinnarum bysso, quam stappa cannabina à tenuissimo & delicatissimo serico. Eius magnitudo pinnarum magnitudini respondet: in maximis enim pedem vnum longus est, in alijs breuior. Hucusque ille.

Byssus terrenus, & marinus.

Lib. 9. c. 1. Byssus quid Cardano.

Li. 9. c. 1. Gossipium, seu xylon.

Byssus arboreus.

Lini, non lanæ species byssus.

Byssus marinus qualis.

Mytuli byssum gignunt & vt à bysso pinna differat.

COLOR.

IN sacris literis, inquit Zoographus, byssi colorem aliqui pro candido accipiunt: quod is fortè natiuus sit eius color, antequam tingatur. sed authores non ita vsurpant. Cardanus colorem lini esse dicebat, & parum à glauco differre. Scaliger sub speciebus flauis reposuit. Aureo, inquit, proximum statuunt byssinum à bysso lini genere. nunc quoque, ex sericis filis crudis quiddam simile texunt, quod saltem de Iudaico bysso verum est, hunc enim auricolorem, & splendorē referre Pausanias narrat. Hesychius purpureum interpretatur. Varrinus Coccinum, vel pro hysge vsurpatum fortè ex Plutarcho, apud quem legitur. Ἄλλα γὰρ ἄλλοις δίκεια, καὶ προσφωρα: καθὰ περὶ τῆς μὲν πορφύρας οὐκ ἔστιν ἐπισημασμένη, τῆς δὲ κόκκου τὸ εἶδος δεικνύται. (Zoographus maualt dūzen) κεννημένοιο εὐσοσας δὲ γλακῆς κρόκῃ καταμίσηται, ὡς Ἐμπεδοκλῆς εἶρηκε. Quod si itaque crocus admiscebatur, verisimile est croceam, vel omnino, vel aliqua ex parte eam tincturam fuisse, quamuis necessarium non est: potuit enim exiguum aliquid croci glauci (splendidum interpretor) admisceri ad excitandum splendorem, vel alium quempiam colorem inducendum. mixturæ enim ratio aliquid plerumque; & ab his, vnde miscetur diuersum producit. Hoc saltem certum est byssum (vt & alia pretiosa lini genera, & sericum) purpura tingi solere, cuius perquam splendidum fuisse colorem legimus, quamuis tamen poterat alijs coloribus tingi. Cocco (inquit Plinius) tinctum, Tyrio tingere, vt fieret bisbyssinum. quo loco Massarius, antiqua, inquit, lectio, vt fieret byssinum (in nostro codice habetur hysginum) scilicet cocco, & Tyrio. Hermolaus verò maualt legere bisbyssinum, vt duplex sit, vnum naturale, & suæ pulliginis ex bysso lino, aut lana illa pinnali, quæ byssus etiam vocata est; alterum tincturæ artificio factum, vt docet Plinius hoc loco. etenim Tyrio primum tinctus, mox & cocco tingere

Lib. de oracul. defectu.

Li. 11. c. 41. Plinij locus notatus, & explicatus.

mos erat : & è contra cocco tinctum tyrio tingere , vt fieret byssinum . Massarius ex pinna villo , siue lana illa pinnali vestes fieri scribit ; Byssum autem esse coloris , inquit , lutei , ac pellucidi . Ego byssum propriè dictum candidum , ac splendidum ; qui pinnæ adheret splendidum , ac fuluum ad castaneum vergentem obseruavi .

O R T V S.

*Aristotelis
locus con-
trouertus.*

*Lib. 5. de
hist. c. 13.*

*Rondeletij
opinio.
Zoographi
opinio.*

*Vfus villi
pinnae.*

*Contra Ron-
deletium.*

AN ex bysso pinnæ , vt videtur Aristoteles tradidisse ; an è contrà byssus ex pinna oriatur , iam videamus . Etenim Aristotelis verba multos hucusque exercuerūt . istac autem sunt . *Αἰ δὲ πίνναι ὀρθαὶ φύονται ἐκ τῆς βύσσου* . Pinnæ , id est (Gaza interprete) erectæ locis arenosis , cœnosisque ex bysso , id est villo , seu lana illa pinnali proueniunt . Athenæus hæc verba repetens *βυθῆ* habet pro *βύσσω* : ita vt pinnæ rectè nascantur è vado , vel è profundo . Plinius ea præterijt . Rondeletius cū Theodoro Gaza *βύσσω* legit , & ex bysso conuertit , & vocem *βυθῆ* in Athenæo corruptâ iudicat . E contra Zoographus , lanæ , inquit , quoddam rudimentū pinnis adnasci video : quod tamen an byssi nomine probè vocetur , dubito . Solus , quod sciã , Aristoteles eius meminit , idq; semel tantum , hoc scilicet loco , si modò rectè illi sic interpretantur . Sed byssus quum pro lana accipitur , fœminini generis est . itaque legi oporteret *ἐκ τῆς βύσσου γίνας τὸν βυθόν* , *βύσσω* (malim *βυσσόν*) λέγουσι . Scholiastes Aristophanis : Athenæi lectioni fauet articulus masculinus *ος* , & parum refert *βυσσῆ* an *βυθῆ* legas : eadem enim horum significatio vocabulorum est apud Græcos , vt & facilis est à *σσ* in *θ* , vel contrà , transitus librariorum . Ego Zoographo subscripserim : nam Pinnas è vado (cui sua radice adhærent) nasci constat . à vado enim recta procedunt , sed villus ijs est ad latera ; Villum itaque potius è pinna oriri existimauerim , quàm pinnam è villo . Præterea villus hic pinnæ subseruit , & utilis est eam alligando : item superiorem , ac latiore partem aperiendo recludendoque , non alimenti hauriendi causa , vt Rondeletius credit . Neque vt per id capillamentum limus , ac spurcitia attrahantur : nam circa os positus non est , sed vt veluti è medio ventre neruosæ substantiæ alligentur .

V S V S.

De nobil.

*Pileum ro-
tundum.*

*Origen.
li. 19. c. 19.*

VESTES , & cætera ornamenta byssina , quæ meo iudicio ex lini ea specie quam suprâ meminimus fiebant , veteribus ceu pretiosissima habebantur , & in summo honore , vt multis in locis meminit scriptura sacra , & priuatim de diuite illo in Euangelio , qui induebatur purpura , & bysso . Erat ; vt refert Tiraquellus ex Philostrato , moris apud Indos bysso nobiles tantum induere . habebatur enim pro nobilitatis insigni . Nominatim ex bysso conficiebatur quoque vestis quædam , quam vocabant pileum rotundum (teste Isidoro) quasi sphaera media caput tegens sacerdotale , & in occipitio vitta constrictum . Græci , & nostri tiaram , vel galeam vocant . Erat præterea byssina vestis candida confecta , ex quodam genere lini grossioris . Sunt enim (inquit auctor idem) qui genus quoddam lini byssum esse putant .

MYSTICA. MORALIA.

*Corpora
casta.*

1. Cor. 6.

TABERNACVLVM (inquit Deus Opt. Max. in sacris Biblijs) ita facies . decem cortinas de bysso retorta , &c. quo in loco Venerabilis Beda , byssus , inquit , quæ de terra longo exercitio siccandi , tundendi , purgandi , coquendi , & nendi gramineū solet perdere , & candidum in se recipere colorē , corpora designat castitatis nitida decore : quem cum carnis quidem illecebris magno continentia laborē , quasi natiuum exudant humorem , atque ad decorem Deo digni puritatis solerti ieiuniorum , & vigiliarum , orationum , & lectionis , patientia , & humilitatis instantia perueniunt . de quibus rectè possit illud Apostolicum dici , an nescitis , quoniam membra vestra templum sunt Spiritus sancti , qui in vobis est ? Retorquetur autem hæc byssus in cortinas tabernaculi : quoniam non modo lumbos carnis , verum etiam , vt Petrus 1. Petri 1. lumbos mentis nostræ in sobrietate succingamus , vt videlicet , & carnem à lasciuis motibus , & cor ab illecebrosis

refre-

A refrenemus cogitatibus. *Byssus quoque ut purpura indumentum eius.* quæ verba idem venerabilis presbyter sic exposuit. *Byssus*, inquit, in castitate puræ conuersationis, *purpura* in effusione preciosi sanguinis. *Byssus* nanq; candidi coloris est. *purpureus* color, & de sanguine animantis, quod *purpura* vocatur, conficitur. & ipse sanguinis habet speciem. Meminit etiam *byssi* alibi sacra scriptura.

DE CONCHA ANATIFERA.

Cap. LXXVIII.

CONCHÆ Anatiferæ, seu potius Anseriferæ ex arbore dependentis iconem in tertio nostro de auibus volumine exhibuimus, atq; hic iterum exhibemus. Alij vt *Matth. Lobelius* in secunda parte iconum stirpium suarum non ex arbore dependentes pingunt, sed trunco simul adhærentes, quos etiam imitari volumus, ne quid vnquam in nostris desit lucubrationibus, quod è lectorum re esse possit. Habes primo loco Concham Ana-

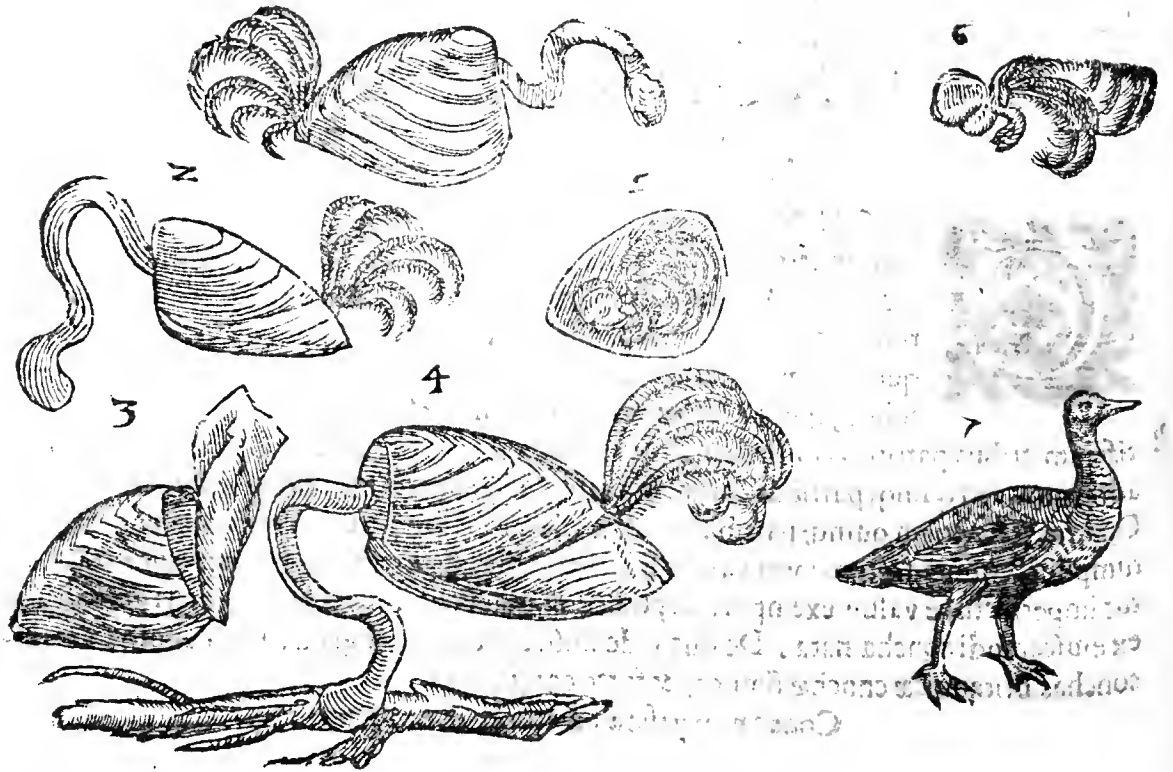
Btiferam tribus partibus constantem cum umbilico annexo: Altera item umbilicum habet adnexum, sed quinq; partibus composita est. Tertia aperta est, eique umbilicus inseritur. Quartæ testa etiam quinq; partibus constat, hiulca est ea parte qua primum plunulæ prorumpunt. Quinta foetum intra valuas situm ostendit. Sexto loco exhibetur embrio, seu foetus imperfectus è valuis exemptus. Septimo, & nouissimo loco datur *Bernicla* auis adulta, ex eiusmodi concha nata. De qua vide nostram ornithologiam. Habes postremò alias conchas *Britannicæ* canchæ similes, & fortè congeneres.

Conchæ anatiferæ ex arbore dependentes.

Vlysis Aldrouandi

Conchæ anatiferae trunco adherentes ex Lobelio.

Conchæ aliæ anatiferae similes.

DE VNIVALBIBVS.

ET PRIMVM

DE LEPADE SIVE PATELLA.

Cap. LXXIX.

SYNONYMA.

B *Επας* dicitur Græcis. Galenus in glossis, vbi ab Hippocrate Lepades nominatur, exponit conchas saxi adhaerentes. Ita quoque facit Varinus. Cùm animal significat, vltimam acuit: nam penultimam acuens, *λεπας* promontorium significat, aut montanam asperitatem, vt Ammonius, & Cyrillus obseruarunt. Theodorus Gaza apud Aristotelem vertit Patellam, à vasis escarij similitudine, vt Rondeletius autumat. Zoographus Lepades dictas credit, quòd sint petrarum in mari quasi *λεπίδες*, id est, squamæ quædam: & petrae cùm eis spoliantur, veluti *λεπίδαυη* *λεπιζέδαυη*, videantur, hoc est, desquamari. A Plauto vocatur *Lopas*, in Parasito medico, vt Nonius, citat, nisi locus mendosus sit: Habemus echinos, lopadas, ostreas, balanos captamus, conchas, vrticas marinas. Græcis etiam *πωμάτια* vocantur, vt Zoographus autumat, ex hoc Tarentini: De nassis, quemadmodum scriptum inueni in dogmatibus ichthyophagorum: In vas quo piscantur patellas (Andreas Lacuna vertit umbilicos) saxi hærentes (*τὰ ἐν ταῖς πύρραις λεγομένα πωμάτια*) & carunculas earum accipiens conijcito & venator. Vulgus verò Græcorum hodie *Petaglida* appellat: Veneti parum mutato nomine *pantalena*. Scoliastes Nicandri. vbi hic *τῆθη τῶ γρηατόμενα πωλοιοί*, id est, *Tethea* in bryis (herbis marinis) crescentia, vel capienda: *Tethea* (inquit) vocat patellas fetas, quæ nos *ασία*, Aristoteles autem *ὄσρηα*: sed *ὄσρηον* nomen ad omnia testacea pertinet, & *Tethea* speciem à patellis feris diuersam constituunt. Otia verò nominantur à Plinio capite postremo libri trigesimalsecundi. Et patellam feram aliqui marinam aurem appellant. Græci *otion*, & *otaron*. Aporrhais de qua inter murices diximus, muricum, non patellatum, vt Bellonius putauit, generis existit. Nubes, inquit author de natura rerum, secundum Aristotelem est piscis in aqua viuens, applicatus ad petram, à qua non discedit, nec separatur, nisi per attractionem inspirationis concitus. Sic ille, qui patellamne, an aliud animal petris adhaerens hoc nomine intelligat, Zoographus inquirendum proponit. *Patella* Hispanicè dicitur *Almeia*, apud Lusitanos Bregigam. Ligures, & Massilienses hæc ætate etiam patellas vocare, ait Gyllius: sed Rondeletius à Massiliensibus, & Mompeliensibus lapedo dici testatur, à Gallis *œil de buoc*, hoc est hirci oculum, à Normannis *berdin*, & *berlin*. Angli dicunt à *Lympyne*, vel à *Lempet*.

GENVS. DESCRIPTIO.

LEPADEM esse *μορόθυρον*, hoc est, vniualuem habemus apud Aristotelem. Vniualue genus (inquit) quod saxi testa in dorsum data adhaeret, seruari potest, fitque alieno septo quodammodo bivalue, vt quæ patellæ vocantur. Quamobrè, vbi apud Athenæum legitur alicubi ex Aristotele, *λεπὰς δίθυρον*, & *λεϊοσπανον*, lege *μειοθυρον*. Idem Aristoteles citante Rondeletio lepadum duarum meminit, lepadis simpliciter nominatæ, & *λεπὰς ἀψίαις*, quam vocant nonnulli *θαλάττινὸς*, id est aurem marinam. Diphilus verò apud Athenæum lepadès distinguit magnitudine, inquiens quasdam esse paruas, quasdam esse ostreis similes: sed & hoc postremum genus de magnis, siue syluestribus intelligendum esse rectè mihi iudicasse Rondeletius videtur. Magna quidem ex parte paruulæ (inquit VVottonus) gignuntur lepadès, quæ tamen nonnunquam ostrearum magnitudinem æquant, maximè autem in Indico mari, vt & alia omnia inueniuntur. Quod ad formam attinet,

O.

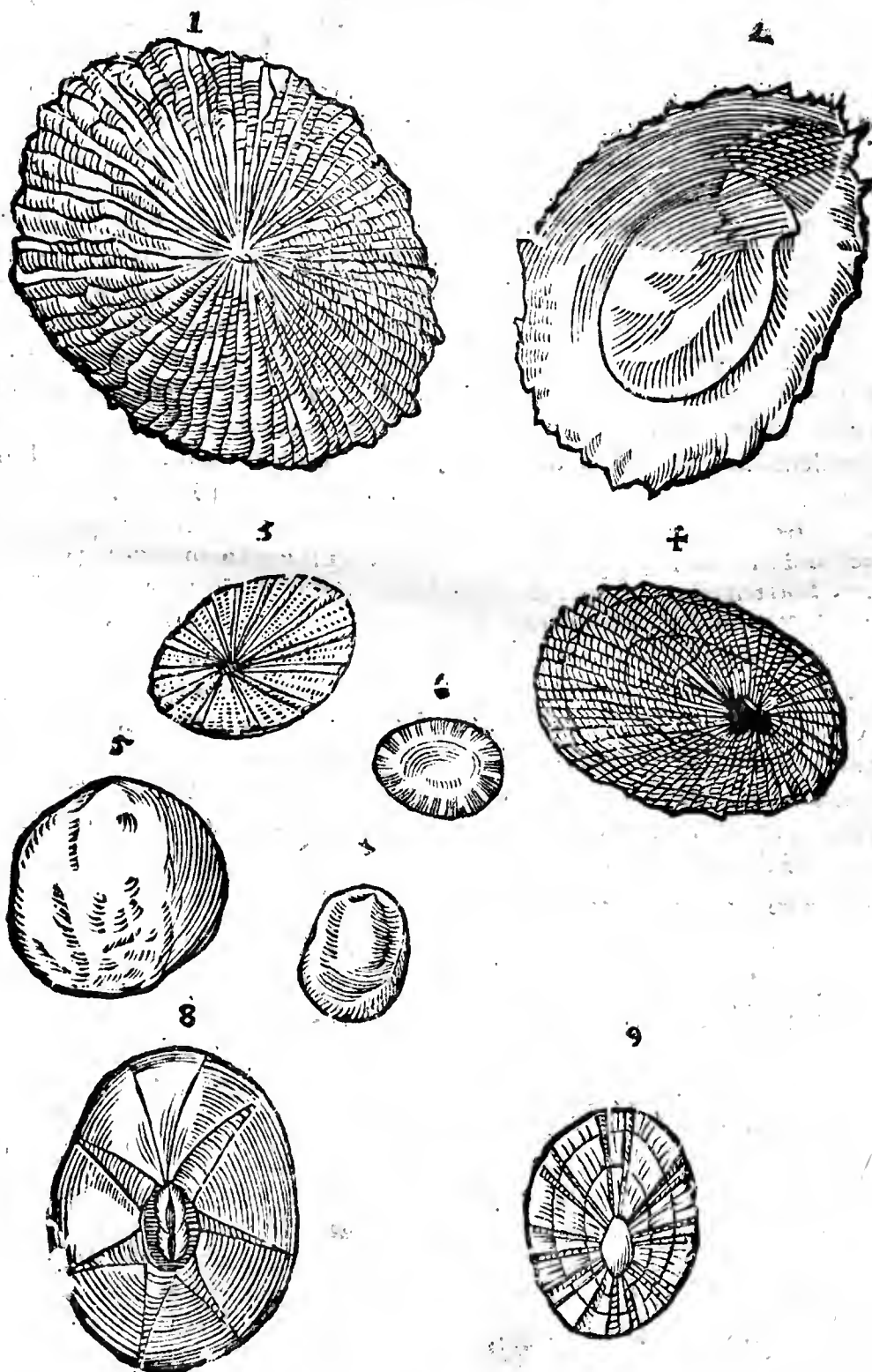
Papaver.

Lepas maior

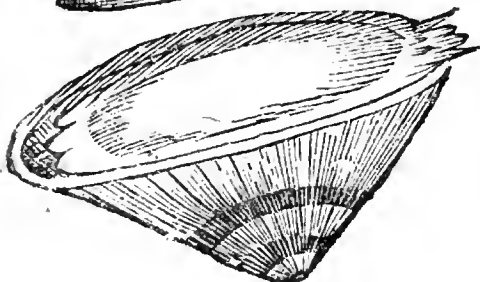
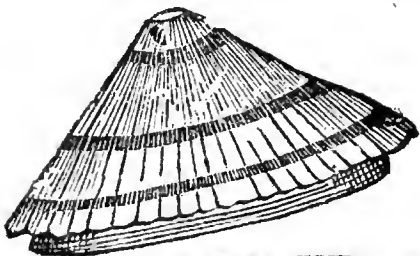
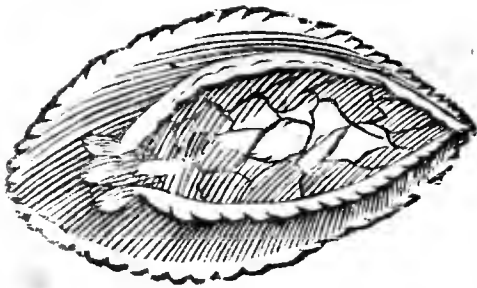
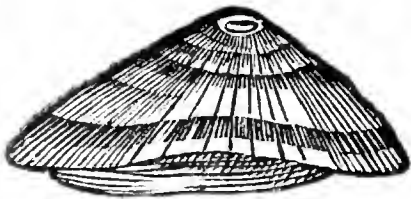
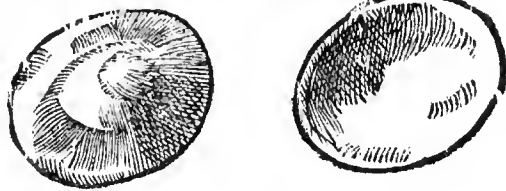
Rond.

atrinet, Aristophanes Grammaticus lepadēs similes esse dicebat tellinis. Sed tellinæ bival-
ues sunt. Aristotēles inquit lepadibus siue patellis alteram partem superficiēi detectam,
carnem ostendere. Et alibi: Patellis os versus terram esse, & excrementi exitum superius
haberi: papaver suum item esse in imo, hoc est, in suo fundo. Bellonius scribit tantam esse
magnitudinem, quanta extrema oui putaminis pars abscissa esse potest. Colorem testarum
livere, vel cinereum esse: cornuaq; ut limax, exetere, & os, & caput habere huic per simile.
Rondeletius diligentissimus; & maiorem, & minorem descripsit, & depinxit maiorem saxo
hærentem, eandemq; saxo avulsam, & inuersam, siue supinam, eius icon post inter viticæ
dabitur. Nos præter magnas, & parvas, mediocres quoq; addidimus, quarum quæ in pri-
ma tabula proponuntur, cum Rondeletij icone conveniunt: quæ verò in secunda pictæ
sunt, alterius sunt figuræ. Habes deinceps patellam Cypriam maiorem striatam, item aliam
non striatam. Maiorem suam sic describit Rondeletius: Lepas igitur è testaceorum est ge-

Patellæ authoris diuersæ.

Patellæ authoris aliæ.

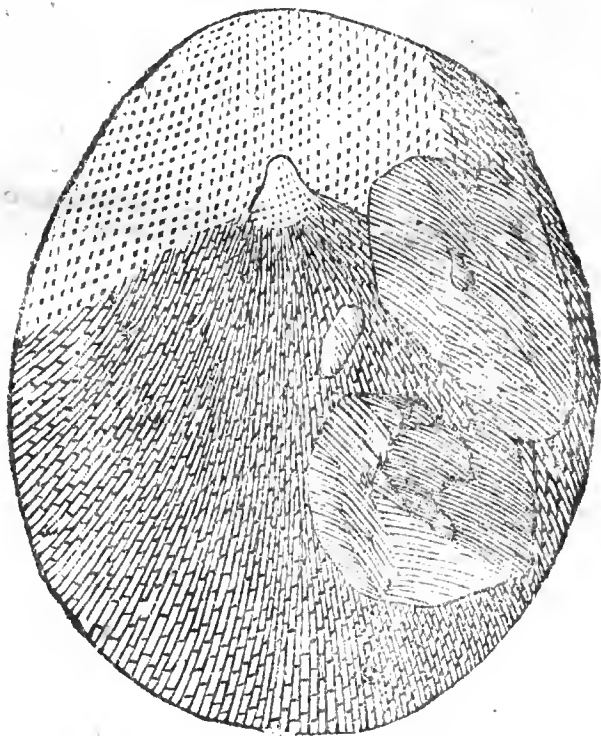
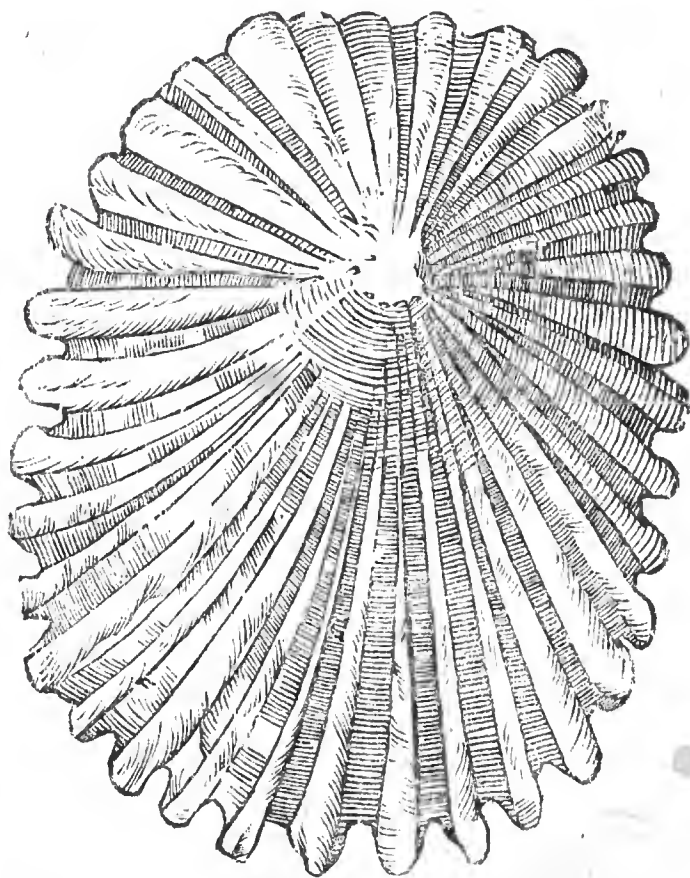

nere : cuius partem alteram testa integit, alteram saxum cui hæret vndiquaq; , vt ab externis iniurijs tuta sit. Pars anterior est quam saxum operit, posterior quam testa. Anteriorem voco eam, in qua os, & cornua sunt oculorum vice: subest caro dura qua maximè saxo hæret, quæ scuti picti formam refert. Os superiore in loco manifestū est, inferiore ori aduerso , excrementi meatus, nō in testa, vt in ea que agria dicitur. Os venter sequitur, in eo est *μῆλον*, in imo ventre etiam pars, quæ ouum appellatur. Testa non exquisitè rotūda est, sed inæqualis, intus læuis, foris parum aspera, cui aliquando muscus innascitur, gibba, in ambitu liuescens, & striata, intus caua: carnosam fimbriā habet in corporis ambitu, quam expandit quum hæret, soluta contrahit. Ad hoc genus lepadis redigēda est lepa maris rubri, Bellonij, de qua is sic: Rubri maris patella, cautibus vt ceteræ adherescit: sed præter has tabellis (quas in tergo gerit) corneis numero octonis, transversis lorice modo contegitur, atque vndecunq; cartilagine obsepta est, multis spinulis horrida, ijs persimilibus, quæ in stellis marinis videntur: sesquidigitum lata est, ternos verò longa. Difficile à suo scopulo vulgaris patellæ nostræ modo auferitur. Eius caro rubri limacis colorem, ac naturam habet, esturque cocta, vt patella vulgaris. Hęc Bellonius. Iam verò Rōdelius cum res marinas etiam minutissimas diligenti indagacione persequeretur, lepadē parvam saxo hærentem deprehendit, quam (vt dixi) à saxo auulsam repræsentavi. Testa (inquit) vna integitur: alterius vice est saxum, cui affixa est. Testa media nucleis pinearum nucum figura similis est, & æqualis. Ex multis laminis

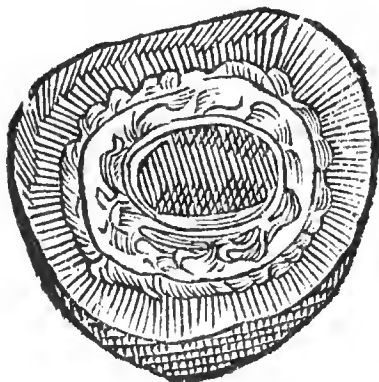
Lepas maris rubri Bellonij.

Vt comedatur.

Lepas parua Rond.

Patella Cypria maior, striata, nu. 1.Patella Cypria maior non striata, nu. 2.

Lepas, siue Patella Bellonij.

*Lepas parua
Diphili.**Authoris
adagiorum
lapsus.*

laminis paruis constat : carnem intus habet, sed ob paruitatem partis vix discernuntur. Hanc existimat esse lepadem paruaam Diphili apud Athenarū, quod semper parua maneat, nec vnquam ad superioris etiam mediocris magnitudinem accedat. Ex quibus omnibus clarissimè liquet error authoris adagiorum, qui in explicatione huius prouerbialis sententiae, *lepadis more adhaerescit*, lepas (inquit) concharum genus, quod capillamentis inter se cohaeret, quò tutius sit aduersus vndarum motus. Hoc enim falsum esse docet experientia: neque enim lepadis inter se cohaerent, sed tantum saxi sparsim affixae

A affixæ sunt. Adhæc *ὡς λέπας προσίχεται*, melius speciei nomine conuertas, quàm generis, vt ille facit: Ostrei in morem hæret: neque enim ostrea alia eodem modo hærent, quo le-
pas.

L O C V S. N A T V R A.

PATELLAS aiunt multis vrbibus ad mare fitis solere in magna quantitate vi-
deri in mediterraneis verò rarò. Lepadusæ, *λεπαδῶσαι* insulæ quædam dictæ sunt
teste Athenæo à lepadum circa eas copia. Codex impressus alpha habet in prima:
sed aut omicron, aut epifilon legendum & s duplex. Est enim contractio pro *λεπαδοει-
σαι*, Eustathio teste: Rondeletius asserit permultas reperiri in saxis littoris Aquitanici, &
Britannici, nimirum maiores; in Massiliensis atque Agatensis sinus scopulis minores Ari-
stoteles author est lepadæ à faxis solui, pastus quaritandi gratia; idq; bis teruè reperit.
Id tamen Rondeletio vero consentaneum esse non videtur: nullis enim (inquit) ad na-
randum partibus prædita est, nisi temerè huc & illuc iactata vndis feratur, neque vicus
illi quærendus: nam maris spuma, & aqua vescitur, qua alluuntur saxa. Quod si aqua
allui saxa desinant ea, quæ in testa relicta est absumpta, contabescere, & emori tandem
neceffe est. Aristoteli fauet Bellonius, qui scribit, patellas quamuis faxis adhærendo vi-
uant, tamen cochlearum more serpere posse, eaque quandoque relicta in pastum ferri,
& alio transire. Ego Rondeletio assenserim, putauerimque perpetuo faxis affixas esse,
quod non obscure innuit Theophrastus in quarto de historia plantarum, inquiring, quer-
cus & abies marinas, radices non habere; sed adhæreere *ὡς περ αἱ λεπαδες*, sicuti lepadæ.
Itaq; perquam facerè, ac eleganter facetissimus Comicus Aristophanes dixit in vetulam,
quæ agrè admodum à iuvene diuellebatur.

*Lepadusa in-
sula.*

*In faxis in-
ueniri.*

*An à faxis
soluatur.*

*Cochlearum
more serpere*

*Ὡς ἐντέλει ὁ Σέω βασιλεῦ τὸ γράδιον
Ὡς περ λέπας, τῆ μερακιῶ προσίχεται.*

Quæ sic author adagiorum vertit:

*O Iupiter quàm fortiter concha modo
Ithac articula adhaeret adulescentulo.*

Vbi nota, quod pro *λεπά* concham reddidit. Si se tangi senserit lepas, ita fortiter tunc
saxo sese applicat, vt nunquam auellas. Cultro igitur (inquit Rondeletius) aut aculeato
ferro opus est, inter ipsam & saxum immisso. Quum multæ saxi affixæ sunt, capita clauo-
rum saxi infixorum esse dices. Tradit Bellonius, cum ad oras Oceani Armoricorum
vulgus cautes harum admodum feraces in littore videat, pueros indigenarum incuruum
ferrum dextra tenentes, incautis supponere, vt in canistrum, quod sinistra ferunt, melius
deturbent. Nam si lepadem tetigerint, eam ilico saxum tam arcè complecti, vt inde am-
plius dielli non possit. Cum autem tantum legerint, quantum ferre possunt, tum ad vi-
cinos pagos atque vrbes circumferre. Fuit eiusmodi auulsio lepadum etiam antiquis no-
ta, vt licet videre apud Aelianum, qui sic scribit: Patellas non sanè à faxis auellas, ne Mi-
lonis quidem digitis, qui punicum malum cum apprehendisset, arcè adeo comprime-
bat, vt non aduersariorum quisquam posset extorquere è manu. Eas autem quicunque
de saxo, ad quod adhæserint, abstrahere aggreditur magna quidem voluptate, ex earum
comprehensione afficitur, quod manibus nitens, sperat se præda potiturum: veruntamen
earum compos fieri nequit: tandem aliquando ferro abrasæ abscinduntur à saxo.

*A faxis, vt
diuellatur.*

*Lib. 6. c. 55
Milonis for-
titude.*

V S V S.

CRVDÆ lepadæ à piscatoribus, & maris accolis teste Rondeletio edun-
tur. Ius ex eis aluum ciet. Coctæ meliores fiunt, & concoctu faciliores mo-
dò non nimium decoquantur: sic enim duriores, difficiliorisque decoctio-
nis fiunt, vt omnia ostracoderma. Quæ postrema ferè sumpta sunt ex Diphilo
apud Athenæum, cuius hæc sunt verba Græca: *Εἰσι δὲ σκληραὶ καὶ εὐλιγέχυλοι, καὶ
ἐκ ἄγαν δριμύται: ἔυσομοι δὲ καὶ ἑυκατέργαστοι. ἐφθαλὶ δὲ ποσῶς, ἔυσομοι.* hoc est duræ
sunt, pauci succi, & non admodum acres: sed gratæ ori, & faciles concoctu: elixæ ali-
quantulum suaves sunt. VVottonus pro *ἑυκατέργαστοι*, legit *ἀκατέργαστοι*, mendum esse
suspiciens, vertit enim sic: Carnem habet lepas duram, concoctu difficilem pauciq; succi:
elixæ,

*Crudæ edun-
tur.*

*Ad capien-
dos pisces.*

elixæ, condimento redduntur gratiores. Est præterea vsus lepadum ad capiendos pisces, ut videre licet ex hoc Tarentini. Obsonij Stolas (Στολάτος) dicti præparatio in mari, cuius vi in vnum locum statim omnes pisces conueniunt; Ex mari patellas (λοπαδία) accipito, earum scilicet, quæ circa saxa nascuntur. quarum quidem contundens carnem, exprimesque ex ea in testâ aliqua inscribito, quæ sequuntur: subitoque non sine maxima admiratione videbis pisces in vnum locum fluere confertim: Sunt verò ipsa nomina, Ἰαὼ σαβαῖθ, quibus sanè ichthyophagi vtuntur.

P R O V E R B I V M.

*Patella mo-
do hærere.*

Ὡς περ λεπὰς προσίχεται, *Lepadis, vel Patella in morem adheret:* prouerbialis locutio est apud Aristophanem, pro eo quod est tenaciter, & omni studio alicui rei deditus est, & immoratur assidue.

D E A V R E M A R I N A

seu Patella fera Rondeletij.

Cap. LXXXI.

*Contra Bel-
lonium.*

Testa.

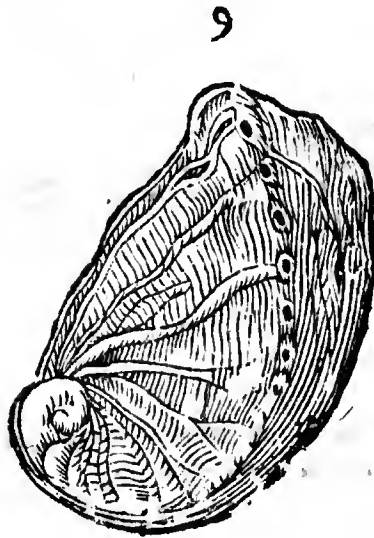
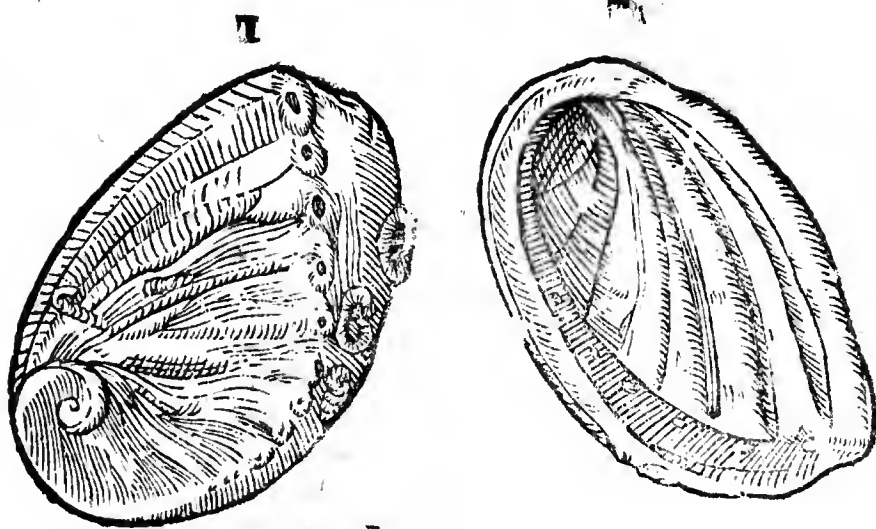
*Auris mari-
na cur dicta.
Auris Vene-
ris.
Lib. 4. histor.
c. 4.*

*Maioris pa-
tella Bello-
nij descri-
ptio, & v-
sus.*

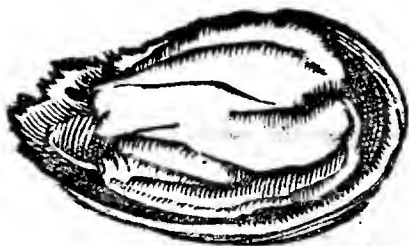
AVRIS marina, quæ & λεπὰς ἀγρία ab Aristotele dicitur, non satis rectè à recentioribus (Bellonium intelligit) patella maior appellatur. Quam enim maior dicitur, magnitudine tantùm à minore lepade iam descripta differre intelligitur: at magnitudine sola non differunt, sed alia multò illustriore nota, scilicet forma. Hoc tantum vtrisque commune est, quòd vnica testâ constent, carnosâ parte saxi affixa. quam ob causam lepadum nomine Aristoteles donauit. Præterea differat superiore, excrementi meatu, ut annotauit Aristoteles: τῆ δὲ ἀγρία λεπὰδι, ἢ τινὲς καλεῖσι θαλάττιον ἔς, ὑποκατο τὴ ὄσρα καὶ ἢ πρὸς ἰππῶσι ἐξέρχεται. τεύρωπι γὰρ τὸ ὄσρα κού. Patellæ feræ, quam aurem marinam quidam appellant, parte ima testæ excrementum egeritur, qua foramen habetur. Testa huius caua est, argenti vel vnionum colore: foris gibba, lineis multis depicta: parte vna cochlearum modo clauiculatim contorta, à qua foramina incipiunt, initio parua, quæ deinde magis, ac magis augetur. Hic annotare oportet aurem marinam appellari, ob magnam cum aure nostra similitudinem, ut pictura perspicuè ostendit, quæ tamen diuersa sit ab aure Veneris, quam ὠτάριοι, siue ἔς Ἀφροδίτης ab Aeolibus vocatam fuisse scripsit Athenæus. Haud bene ratiocinatur author libri de aquatilibus (Bellonium rursus intelligit) patellam quam maiorem vocat, Aporrhaidem Aristotelis esse, ex eo quòd more lepadum saxi ad hærere scripsit. Sic enim & Neritæ, quæ eodem loco, similiter adhærere dicuntur, patellæ maiores essent. Hæc omnia Rondeletius. Bellonius verò Zoographi etiam iudicio patellam maiorem vocat, & figuram quoque adiecit, ab ea quam Rondeletius dedit non nihil diuersam cum alias, tum quòd foramina plura quinis Rondeletius ostendit. Maioris patellæ inquit Bellonius, concha aurificum officinas illustres reddit, apud quos maximi fieri solet, quam pellucidam, ac perpolitam in tenues laminas dissecant, ut inde elegantissima vasa incrustent. Vniualuis est ac quadruplo cæteris maior, magisque in latitudinem se effundit: quinque autem habet foramina, per quæ aquam admittit, atque expellit, vnde hanc Aristoteli Aporrhaim vocatam fuisse suspicor. (Hoc non temerè reprehendit Rondeletius) Eam enim more lepadum saxi adhærere scribit: Natice (inquit quarto de historia) saxi adhærescunt More patellarum, & aporrhaidum. Theodorus muricem interpretatus est. Sic ille. A Rondeletij icone ne hilum quidem differunt aures istæ, quæ in hac tabula exprimuntur num. 1. 2 8. 9 & quæ pronè & supinè in secunda tabula exhibetur. Sed quia, & longè minores inueniantur, itaque has etiam depingere libuit.

Patellæ feræ, siue Aures marinae.

Otion, siue auricula alia.

552 Vlysis Aldrouandi
DE CONCHA VENEREA.

Cap. LXXXII.

VNIVALVIBVS pot' us; quam vel bivaluibus, vel turbinatis adijcere placet istiusmodi concharum genus, cum quia turbine carent, tum quia vnica licet rotunda velut valua consistent.

SYNONYMA.

PASSIM in omni ferè Italia eiusmodi genus conchæ venditur, emiturq; à mulierculis ad polienda sua ornamenta linea, vt splendeat, quamobrem Bellonius læuigatorias, vel læuigatas appellauit. Gallis dicitur porcellaine, vnde vulgus etiã porcellanam concham vocat: sed quare hoc nomine veniant, haud satis liquet. Zoographus in omni re obscura indaganda, cum diligentissimus, tum laboriosissimus, id sibi non constare asserit: quanquam & Græci (inquit) χειρίνας (de qua voce μοιρα vocarunt. Conijcit autem nomen hoc eis factum à quadam oris suilli specie, quam parte sui inter labra denticulata dehiscente, vel potius altero extremo testæ, nempe acutiore, & eminentiore rostri suilli instar, quodammodo referunt. ἡδία τῶ μορίῳ χειραικειῶ πως ἐκπέτω. ἢ τὸ μεταξὺ τῶν χειλῶν σχισθεῖς καὶ ἢ ἐνδοτέρῳ κελύφῃ, ἢ μίτρα, vnde & vterinos calculos, qui in hoc genere candidi, & minores sunt, vulgus nostrum appellat, & quod figura quodammodo vterum refert, superstitiosi homines corpori appensas vteri morbis salutare mentiuuntur. hæc superstitio, vt & in alijs plerisque amuletis, luxuriæ superbixque patet, quæ vt hæc & alia ornamenta, ceu valetudinis gratia, aut o aigentouè inclusa, collo pendentia ostentant, efficit: amatorum veriùs inuitamenta in mulieribus, quæ venalem suam pudicitiam hæc hedera prædunt, quam sanitatis tuendæ instrumenta, aut amuleta morborum. Sed redeo ad propositum, super etymologia huius vocabuli. Mulieres (inquit Varro) nostræ nutrices maximè naturam qua feminae sunt, appellant porcum, & Græci eadè significatione χερῶν, siue (vt Arhenæus inquit) delphaca, vt copiosius in philologia de sue ostendimus. Sinto igitur dictæ porcellanæ διὰ τὴν πρὸς τὸ χειραικεῖον αἰδοῖον ὀμοίωσιν, donec alius certiora afferat. Bellonius porcellanæ nomen à purpura detortum videtur innuere. Purpuratū testas (inquit) Itali porcellanas vocant, quo etiam nomine conchylis genus omne intelligunt. Fiunt & globuli, quibus suas preces mulierculæ nuncupare solent, ex testis maiorum purpurarum, aut muricum, Galli patet nostros de porcelaine vocant. Hucusq; Zoographus. Cochleam margaritifetam vulgò dictam ab vnionū colore splendoreq; (nã vniones in ea non reperiuntur, sed in ijs, quæ conchis binis constant) quam nos nautilus, specie supra constituimus, Bellonius etiam porcellanam vulgò vocari ab artificibus scribit, quod muricis conchæ (quæ similiter porcellanam nominant,) formam habeat. Ceterum videamus nunc quid nomen apud veteres habeat elegantissimum hoc conchylis genus. Hennolaus Barbarus Plinij librum trigesimū, & secundum emendans, pro Veneri cymbia, legi posse censet, Veneræ. Senecam citans: Veneræ (inquit) spondyli, & ostrea Rondeletius Veneræ conchæ nusquam alibi mentionem factam fuisse nouit, putatq; eam esse, quæ apud Gnidiorum Venerem colebatur, vnde concha, vel cochlea Veneræ dicta sit, quam describit Plinius ex Mutiano, qui muricem (vt post patebit) nominabat, & remoram. Nauigant (inquit Plinius) Neritæ (alias Veneræ) præbentq; concuam sui partem, & auræ opposites per summa æquorum velificant. Vbi in annotationibus suis Gelenius: Rectius legitur Veneræ. Sunt enim conchæ non gratæ modo Veneri, sed etiam cognatæ, ob cõmunem è mari originem: celebriq; est eius deæ effigies, atq; haud scio, an ex hoc ipso genere, pedem premens. deinde mirum, quod non concuam partem aut præbeat concha, sed diuersam, cum concua sit velificationi aptior. Sequenda igitur & hic, vetera exemplaria: Nauigant ex his Veneræ, præbentq; concuam sui partem, & auræ opposites per summa æquorum velificant. Sic Gelenius. Et sanè à pulchritudine, splendoreq; & leuore, quæ dotes Veneri forme siq; corporis præcipuæ sunt, nomen hoc merentur præ ceteris conchis. Indocti quidã superiore sæculo, vt Syluaticus, & alij, vt ineptè scribebant, Veneras, Soneras; ita etiam imperitè interpretabantur pro conchis quas peregrini à D. Iacobi sepulchro auferunt, hoc est, prætinibus. Martialis κατ' ἐξοχῆν concham simpliciter nominare videtur:

Concha læuigata.
Porcellana concha tur dicta.
Calculi vterini.
Porcus ἢ χειραικεῖον αἰδοῖον.
Cochlea margaritifera porcellana dicta.
Concha Veneræ.
Lib. 9. c. 25.
Lib. 9. c. 33.
Lib. 14. 209

Læuis ab aquorea cortex Marcotica concha
Fiat, inoffensa currel arundo vna.

A Hunc enim vsum Conchæ Venereæ peculiariter Plinius tribuit. Fortè etiam est Concha Erythræa, cuius fit mentio apud Hedylum poetriam, scribentem de Glauco marino demone, venisse eum in antrum Scyllæ, cuius amore captus erat,

Concha Erythræa.

Η πόγχε δάρημα φέροντα ἐρυθραῖς ὄπιο πέρας

Η τὲς ἀλκυόνων αἰδᾶς ἐτ' ἀπερῦγχι.

Abundat autem aliquid in hexametro. Verisimilis omnino hæc coniectura est, cum & Bellonius istæ conchyliæ in mari Erythræo, seu rubro copiosè piscari attestetur in historia aquatiliū, & in secūdo libro de ijs, quæ in peregrinationibus suis obseruauit, scribat Carolo Clusio interprete, ad mare rubrū vicum esse nomine Tor, ibiq; viginti camelos onustos conspexisse his conchylijs rotundis, quibus claues in Europa appendi solent. At Cairi incolas ijs vti ad læuigandam & expoliendam papyrum atq; telas coloribus permixto gummi infectas, Belliculi marini quoq; à medicis, & pharmacopolis dicti, eadem videtur conchulæ. Sic enim de eis scribit Aggregator ex libro Circa instans, id est Platearij de simplicib. med. Belliculi marini species sunt conchyliorum alborum oblongorum, magnitudine castaneæ parux, quæ dicuntur porcellanæ, & adferuntur è regionibus transmarinis.

Belliculi marini.

B Ego apud Platearium in littera B. cap. 11. nihil huiusmodi, sed hæc tantum verba reperio. Belliculi marini frigidæ, & siccæ naturæ sunt. excessus eorum ab authoribus nõ exprimuntur. Sunt autem quasi umbilici, & circa littora maris inueniuntur. Vnguentis ad faciem clarificandam miscentur, vt vnguento citrino. Est autem vsum eorum ad faciem talis. Puluis ex eis tenuissimus subigitur cum adipe gallinacco liquato ad modum vnguenti. Seruari diutissimè possunt, tanquam lapides. Syluaticus belliculos, siue bellericos marinos, Arabicè scribit dici astor, umbilici humani speciem referre, esse autem lapides paruos, qui inueniuntur in littoribus maris cohærentes, sicut dentales. Nicolao Myrepso in vnguento citrino, vel è citrijs dicto, ad varia faciei vitia abstergèda inter alia nominantur *μπελερικοι θαλασσιοι*, Quidam Umbilicos marinos vertit. Barbari medici (inquit) belliculos nominant. Sunt autem lapilli ex eorum traditione exigui, & candidi. in littore maris reperti, umbilicum hominis referentes, abstergendi facultate præditi. Ceterum in opere de compositione medicamentorum belliculos siue Umbilicos marinos interpretatur fabas marinas vulgò dictas; in qua sententiã ante ipsum fuit Cordus; qui porcellanã hanc nostrã Dentaliũ vocat: Dentalium (inquit) est conchula marina parua, dentatam rimam habens, Et ante Arnol-

Umbilici marini. Astor.

Dentalium quid Cordo.

C aus Villanouanus, umbilici marini (inquit) vel porcellanæ ponuntur, cum medicamentis, quæ abstergunt, & dealbant faciem. Atq; hæc de bellerici voce satis sint. Ab Ennio vocantur alibi matriculi citante Apuleio, inter res marinas, de quibus, nisi conchæ sint hæ nostræ Venereæ, non habeo quid dicam. *χοιρίναι* quoque Græcorum non aliæ, quàm porcellanæ videntur: quoniam & nomen conuenit, & res, hoc est communis concharum natura, & forma: calculos enim siue lapillos, tum duritie, tum figura porcellanæ minores referunt. quã obrem calculorum loco ad suffragia eis vtebantur, quòd calculos elegantiores reperirent nullos. Mirum est autem, cum Aristophanes, & alij Græci earum meminerint, Aristotelem diligentissimum harum rerum scrutatorem silentio præterijisse. Ad quod responderi potest, inquit Zoographus, ex rubro mari, vel Oceano illas in Græciam olim, vt hodie in nostras regiones aduehi solitas, ideoque naturam earum Aristoteli perspectam non fuisse, etiam si nomen vulgò agnosceretur. Aristophanis versus sunt:

Matriculi.

Aristoteles cur hanc Concham præterierit. In Equitibus.

Ο δ' ἐκεῖνος ὄραν τετυγχοσρος, ἀρχαίω χήματι λαμπερος,

Ο υ χοιρίνων (fortè & hoc excipiendum fuerit è nominibus secundæ declinationis genitiui pluralis vltimam non circumflectentibus) ὄζων, ἀλλα σπιδων, σμύρνη καταλυτοῖς. Vbi Scholiastes, Choerinae. (*χοιρίναι*) Conchæ (inquit) quædam marinæ sunt, quibus vtebantur Athenis, ante calculorum vsum inductum. Idem Suidas repetit, & insuper. *χοιρίναι καὶ ἢ τριξ τῆ χοίρε, ἐτω κτετῶ δια τῶν σανίδων μετὰ χοιρίνης περιελθεῖν*: qui versus in Vespis Aristophanis legitur, & hi paulò antè:

Η δὴ τα λιθον μοποιουσιν, ἐφ' ἧ

Τὰς χοιρίνας ἀριθμῶσι

In eadem fabula *χοιροβλιξ* vocatur *δελιοδικασης*, qui Choerinas conchulas ad ferenda suffragia sæpè manibus premat. alij interpretantur eum qui *χοῖρον* (τὸ γυωακῆιον μῆριον) contrectet. Hesychius *χοιρίνας*, calculos marinos (*ψηφες θαλασσίας*) interpretatur, cum non calculi, sed conchulæ sint, quæ calculorum vicem in suffragijs olim obtinebant: quod Pollux etiam testatur: *Παλαι γὰρ χοιρίναις ἀντὶ ψηφῶν ἐκράντο, ἀπερῆσαν κόγχαι θαλάσσιαι, χοιρίναι* Athenæo sunt placente *ἀθλα νίδεται ταῖς πανηγύσι τῶ διαγρονήσαντι*. Ab eodem in decimoquarto nominantur *χοιρίναι* (proparoxytonum) placentæ, qua-

*Coruina.**Alhuda.*

rum Iatrocles in libro de placentis meminerit. Porro porcellanam minimam aliqui hodie, referente Zoographo, coruinam aut coruiolam vocant, tanquam è coruo pisce desumptam: cum in coruo pisce lapillus longè alius reperiatur. Sed coruinæ vocabulum ab illis, qui pro lapillo è coruo pisce accipiunt, propriè accipi videtur: ab illis verò qui pro porcellana, à Græcorum Choerina detortum. Alhuda est genus conchyliorum, vt exponit Andreas Bellunensis, quæ appellantur porcelletæ. Sic exponitur tertio canone Auicennæ, capite de cura apostematum in radice auris: & tertio canone, capite de cura ascitæ. Idè canone 3. Fen. 2 1. tract. 3. cap. 24. de curatione fluxus sanguinis, & mensium, legitur alhuda. vbi Cremonensis non rectè interpretatur conchulas, quæ adferuntur à S. Iacobo.

G E N V S. F O R M A.

Descriptio.

*Li. 9. c. 25.
Murex Plinij.*

*Testa.**Color.*

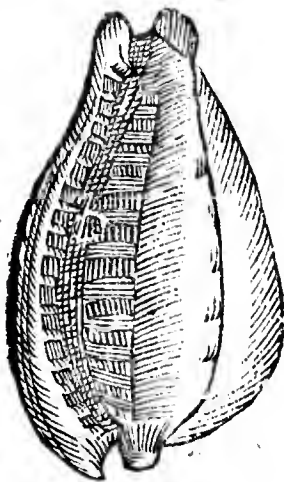
*Concha
prior Rondeletij.*

*Remora
Mutiani.*

*Porcellana
ruffa Zoographi
maxima.*

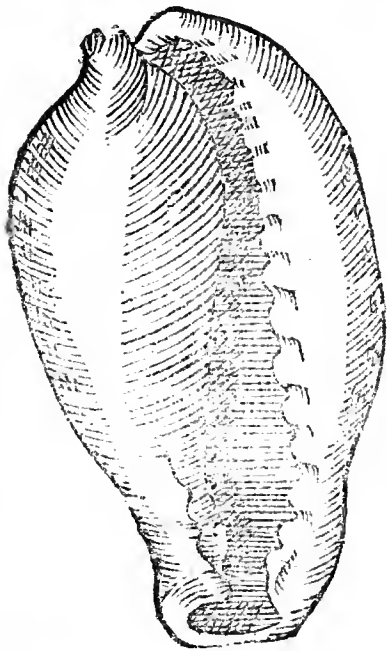
MVTIANVS (inquit Plinius) muricem (sic enim illi vocari, ex Rōdeletio supra diximus) esse latiore auro purpura, neq; aspero, neque rotundo ore, neque in angulos prodeunte rostro, sed simplice concha, vtroq; latere se colligente: quibus inhærentibus plenam ventis steterisse nauem, portantem nuncios à Periandro, vt castrarentur nobiles pueri: conchasque quæ id præstiterunt, apud Gnidorum Venerem coli. Quæ descriptionem nulli meliùs quadrare contenderim (inquit Rondeletius) quàm ei conchæ, quam porcellaine vocamus, nonnulli læuigatoriæ. Conuenit ea descriptio conchis Veneris omnibus, & magnis, & paruis, & mediocribus. Testam præterea omnibus duram esse admodum vel inde agnoscas, quòd nūquam eam arrosam comperias, quemadmodum in alijs testaceis: quæ à tineis, vel alijs eiusdem generis bestiolis marinis corrosa, vel perforata sæpè videas. Tota intus candida est, foris varietate colorum insignis, in diuersis conchis Bellonius quoque nobis eam descripsit his verbis: Læuigatoriæ cōcha oualē habet formā eiusque est politissima testa atque æquabilis, nullis punctis (quod falsum est, quædam enim multa habent præsertim maiores, de quibus hic scribit Bellonius; alia quidem nullis, vt minores) distincta ac stellata, ore oblongo, parte prona patulo, in ambitu denticulato: in cuius lateribus breues canales videas, per quos linguam exerit. Idem Bellonius harum concharū tres, aut quatuor differentias sese comperisse tradit, alias enim ingenti dorso tumere; alias verò oblongiore, ac veluti tereti forma, protendi. Alias rursus pusillas, alias magis capaces, minusque stellatas, aut maculolas reperi. Totidem Zoographus, & Rondeletius genera, licet diuersa depingunt, describuntque: ego plura obseruaui, & hic etiam addidi. Ronde-

letij concha prior cui figura est, purpura maior & latior: sunt enim (inquit) quæ in magnam amplitudinem accrescant. testa læui, in cuius extremo vtroque foramen est, alterum cibi capessendi gratia non asperum, non rotundum, sed parum prominens, non tamen in angulos procurrens: alterum ad excrementa reijcienda: concha simplice atque vna, vtrinq; se colligente, quod vt intelligas, inquit Rondeletius, concipias animo cōcham simplicem per planum extensam: deinde vtramque in partem reduci, & complicari, ad rotundam, siue ouatā concham efformandam, duobus extremis, quæ prius in plano opposita iacebant, nunc inter se iunctis, & cohærentibus, dempta rima, quæ denticulis asperiuscula est: qua parte compressa est, & saxi adhæret in mari rubro, & Oceano. Hac eadem parte nauibus, vel earum clauo affigi puto, atque earum cursum remorari, esse que Remoram Mutiani; cuiusmodi plures cum inhæssent, vt iam ex Plinio dictum est, plena ventis steterit nauis, portans nuncios à Periandro, vt castrarentur nobiles pueri, ob eamque causam Conchæ eæ apud Gnidorum Venerem colebantur. Huc-

usque Rondeletius. Quæ sequitur icon Zoographi est, similis Rondeletij, in hoc genere, vt putat, maxima, & in corollario ruffam eam vocat, & sic describit. Porcellana ruffa dici potest concha ex genere illarum, quæ propriè porcellanæ nominantur, maxima, testa simplici vtrinq; se colligente, ita vt latus vnum in parte plana, vbi labrum denticulatum constituit,

A. Concha Venerea Zoographi.

stituit, terminetur: alterū verò cui dentes, aut striæ longiores, ac minus prominētes introrsum conuertitur, & in sese conuoluitur, vt in cochleis. Superior pars gibba hæmispherij figura, sed maior est, specie ouali: longiuscula enim est, & terminator in partem alteram acutiorem, alteram obtusiorē. Magnitudo est ferè, quæ aserini oui. Nusquā inniti potest, nisi parte plana, quæ candida est, vt intus quoq; gibba, quæ hæmisphærium constituit, ruffa, maculis nigris distincta, sed paucioribus, minusq; scitè quam stellata. Læuitate ita resplēdet, vt imagines reddat, sed obscurè. Idem Zoographus aliam ruffam minorem appellat; parua est in hoc genere, quadruplo minor, aut amplius, quàm stellata, (de qua mox) oblongiuscula. Ventre, (sic partem siniam appellat) ruffo: qui in reliquis omnibus, quas vidit, candidus est. In labris etiam dēriculatis striges ruffæ sunt, striæ candidæ. Striā nominat, vt in columnis striatis Vitruuius, partem emioulam: strigem verò cauam. Dorsum in summo variū est, albis, pallidis, & glaucis maculis.

Porcellana ruffa minor Zoographi.

B

Vtrinq; per latera glaucū: in imo ruffum. Pars interna candidat. Magnitudinem eius, & formā icone adiuncta aliqua ex parte ex eo representauimus. Quarta Concha Venerea minor ruffa Zoographi.

icon Rondel. est altera species Conchæ Venereæ, de qua sic breuiter ille scribit: Concham hanc raram non possumus non vocare Venereæ speciem, ob magnam & figuræ, & naturæ affinitatem. Est enim ouii figura, concha simplice vtrinque sese colligente. Vtrinque foramen vnum habet, inter hæc rimam. Ad vlcera, & ad alia exiccanda non minus probanda, quàm superior. Varia quoque est, sed ita maculas inpersas non habet, sed pro his lineolas testa est tenuiore, & minore, magisque perspicua. Tertiam speciem idem Rondeletius a se depictam non minus Venereis conchis subijci posse putat, quàm præcedentem, ob testam eodem modo vtrinque se colligentem, & rimam inter foramina duo. Parte qua plana est, compressa est magis, quàm supradictæ, altera magis rotunda. Maculis rotundis notata est, durior & spissior secundâ, colore candido. Quarta species, quam deniq; ex eo hîc depinximus, semper parua, inquit, manet, superiorum modo rimam habet, & nulli rectus, quàm concharum Venerearum generi subijci potest. Parte altera plana est, altera in tumorem elata, in qua circulus est aurei coloris, alioqui tota foris candida est, intus carulea. Testa est valde dura, eadem vi exiccandi, qua superiores. Quæ deinde pingitur, elegans genus est Venereæ Conchæ, oui aserini magnitudinem excedens. tota ex ruffo candidat, maculis per totum dorsum siue superiorem partem respersa alijs oblongis, alijs rotundis, ferè ferrugineis. Pars prona tota candidat, ac nitet admodum. Dentes siue striæ pro portione totius Conchæ, breues, at profundæ. Macularum planè vadiquaque expers est, quam priori loco tabula alia ostendit, magnitudine oui gallinæ, sed paulo oblongior, toto dorso verò ita

Altera species Rond.

Figura.

Color. Testa.

Tertia species eiu, dem

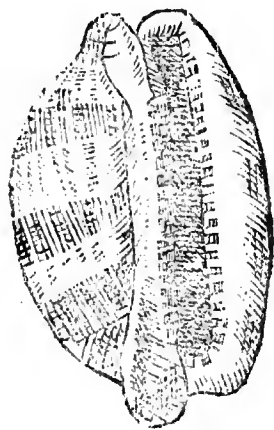
Quarta eiu, dem.

Genera ab auctore obseruata.

Pars prona. Dentes. Tabula prima.

C

Concha Venerea 2. Rond.

D

Concha Venerea 3. Rond.

Concha Vener. 4. Rond.

quo similis, vt primo intuitu aliquem fallere possit. Prona parte color castaneas ita refert, vt earū corticibus obducta videatur. Dentes habet admodum exiguos, quorum radices lutescunt. Intus testa cādida est. Secūda in hoc ordine, cū eam aliquādo depingerem lutescebat, & maculis orna-

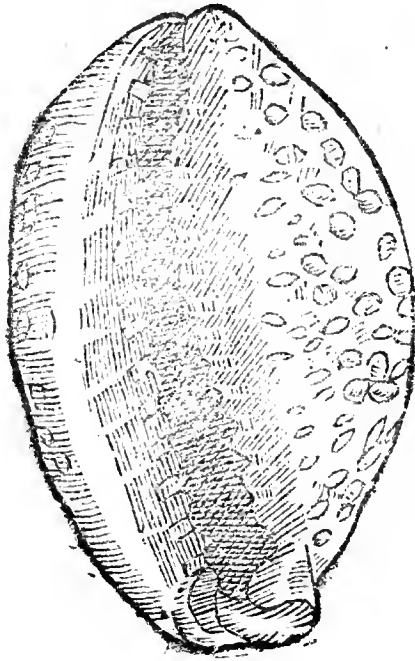
Secūda.

Concha Venerea authoris prima.

Tertia.

Quarta.

Quinta.

Secunda tabula.

Prima.

Secunda.

Tertia.

Quarta.

Quinta.

Sexta.

Septima.

Ultima.

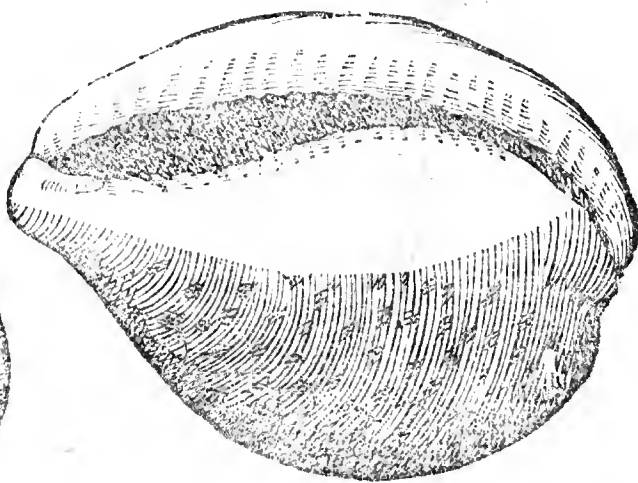
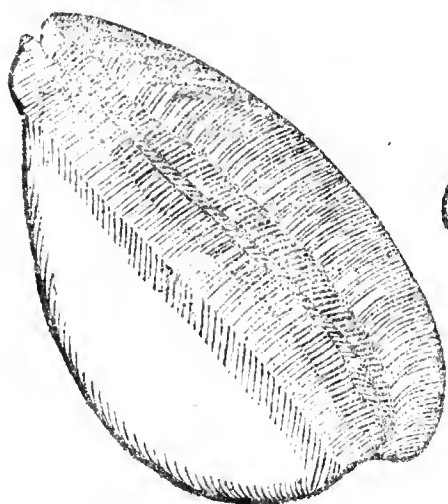
Buzios.

batur subpurpureis: sed cum in humidiori loco eam seruassent famulae, superiorem corticis cuticulam exuebat, & longè pallidior euaserat. Eius magnitudinem icon ostendit. Tertia eiusdem ferè est prima in hoc ordine magnitudinis, eodem etiam modo resplendet ac micat, sed densior huic est testa, neq; ut in illa, diaphana; colorq; in hac cõtrario se habet modo: nam toto dorso castaneus est, prona parte candidus. Maculae per dorsum aterrimae, omnes rotundae, at inaequales. Quarta ex eo genere est, quam primùm separatim hinc damus, tota candicans ex ruffo, maculisq; resperfa subpurpureis aut amethystinis, quin etiã subcaeruleis. Vtraque praeterea per dorsum lineam habet rectã percurrentem, luteam, qua aliae ferè omnes carent. Quinta ac postrema in hac edem serie coloris est cinerei, nonnullis ornata maculis siue asteribus nigris. Adieci mus his cochlear ex quodam elegantissimo genere Venereae Conchae confectũ. Testa nõ ut in praecedentibus omnibus intus candida est, sed ferè violacea, extra per dorsũ, castanea, sed modo albicantibus, modò flavescentibus maculis, rotundis, amplisq; insignis. Zoographus stellatam

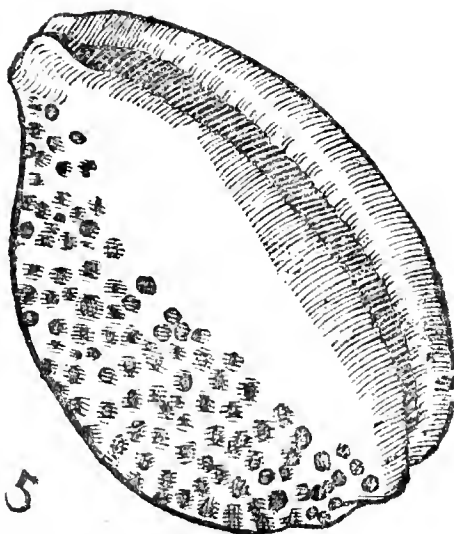
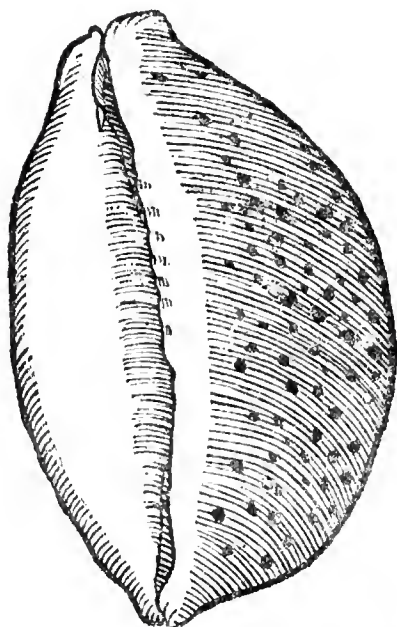
per excellentiam vocat. Oui, inquit, gallinacei est magnitudine penè. Ex albo liuescit, hoc est ad caeruleum colorem vergit parte conuexa, praesertim in summo: ad latera candidior: parte sima, candidissima. Intus quoque subcaerulea videtur testa, translucida ferè. transparent enim stellae siue maculae partis gibbae, quae multo plures in ea sunt, & situ splendoreq; superioris (ruffae maioris) elegantiam vincunt, singulae in medio sui atrae, ambitu ruffae, pleraq; rotundae, lenticularum ferè magnitudine, quaedam dimidia, nullo ordine. Iã verò prior in secunda tabula, in qua nonnullas minores & minimas damus, tota candida est, per dorsum tamen nonnihil ad cinereum vergit. Altera splendidissima, dorso est quasi amethystino, uti etiam ab altero pronae partis latere, ubi striae potius quam dentes sunt, ab altero latere candicat. Tertia ruffa est, & est ex eo genere, cuius & iconem & descriptionem supra ex Zoographo dedimus sub lemmate, ruffae minoris. Quarta dorsum habet admodũ elatum, coloris cinerei, multis ac infinitis maculis punctisve ferrugineis refertum. Pars prona est candidissima. Ad latera quoq; candicat, & maculas habet ferrugineas, maiores verò quam in tergore. Quinto & sexto loco imprudenter pictor adiecit cochleae cylindroidis genus elegantissimum, coloris subcinerei, maculis refertum quae ad caeruleum vergunt, & alijs strijs oblongis eiusdem coloris; ambiuntq; eam fasciae duae flavae. Septimo numero exprimitur conchula Venerea splendidissima, prona parte ferruginea, qui quoq; color est in lateribus, sed dilutior. Dorsum ad cinereum inclinat. Octava flavescit, & maculas obtinet ferrugineas minores in tergore, maiores à lateribus, pronè candicat. Nono loco alia cochleae cylindroidis minima ac elegantissima species tota candida strijs siue lineis ambiens rubicundis. Numero decimo prona & supina parte expressa ex ijs est, quam ex Rondeletio quarto loco depinximus, tota cinerea per tergus, infra candida. Ex iisdem quae ultimum ter depingitur, sed longè & splendidior & candidior. Haec eadem minima vocatur Zoographo, quae inquit priuatim Mutterstein, hoc est calculus vteri, vel matricis à nostris vocatur, Lusitanis & Aethiopi bus buzios: vndiquaq; alba est: nisi quòd in dorso lineae binae flauent; in oualem ferè speciem coniunctae; & dorsum ipsum inaequalius quam ceteris & gibbosum, ita ut illi quoque testa incumbere possit, sed obliquè, idem per medium pallidum est siue subluteum. Pars interior è roseo ad caeruleum tendit.

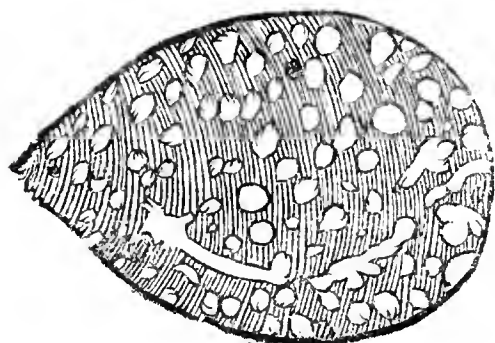
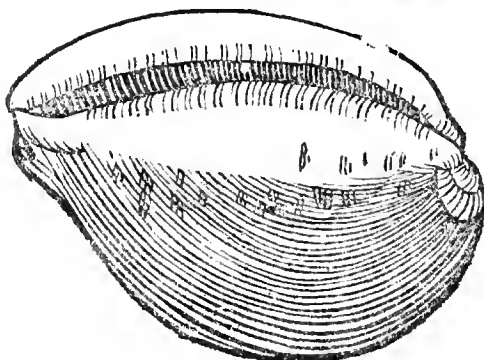
Conchæ Veneræ quinque priores.

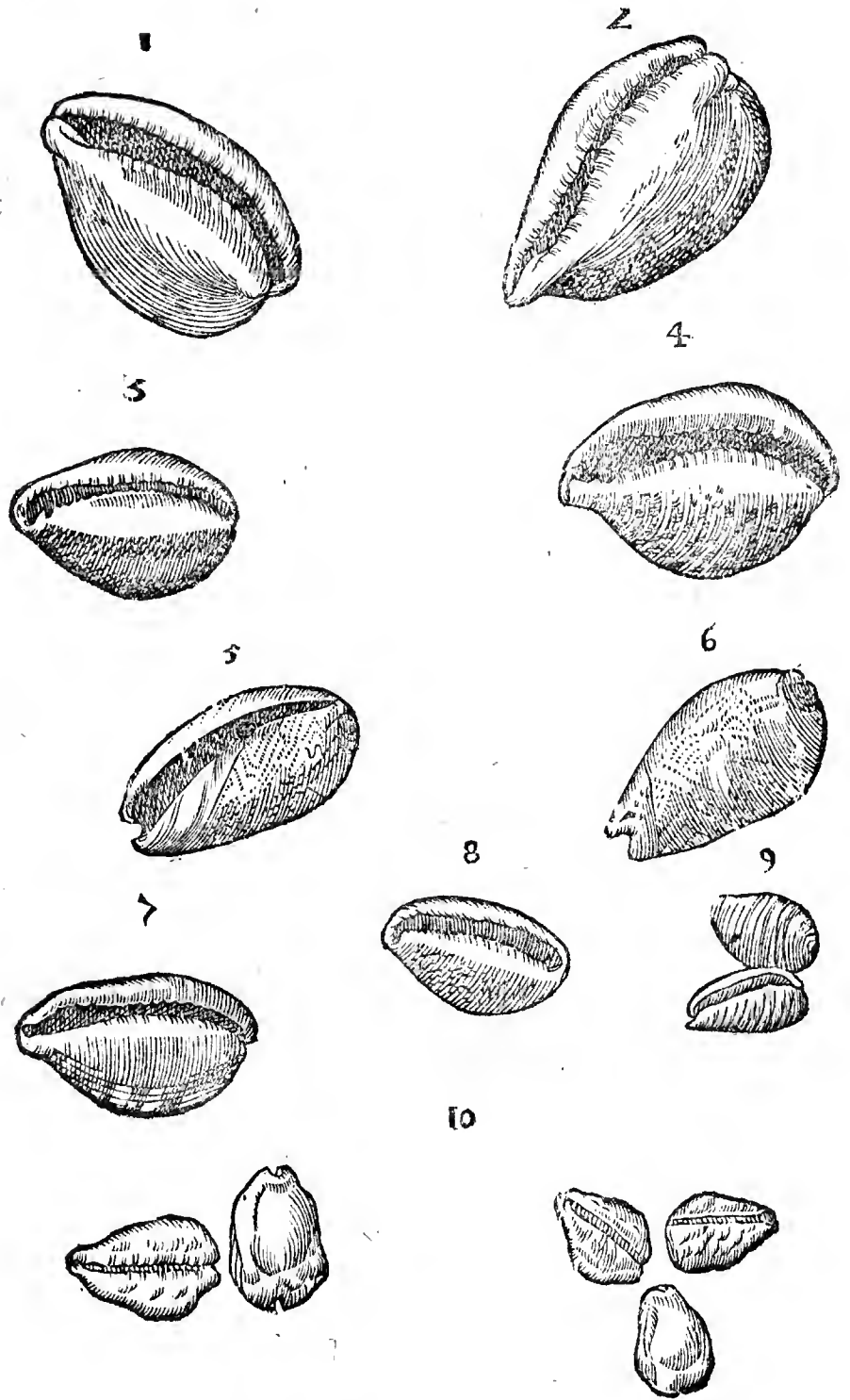
4

5

Concharum Venerearum decem species.

V S V S.

CONCHÆ Venerea testa aliquem habet in medicina vsum, nam reperitur, (inquit Rondeletius) in descriptione pilularum de bdellio, ad alui fluxus constringendos, & intestinorum atq; vteri vlcera. Recipitur autē apud Mesuem & Serapionem: sed Monachi Mesuæi interpretes purpurarum testas aut matris perlarum (vt vocant) supponi iubent. Ego cum Zoographo Rondeletij sententiã porcellanas interpretantis amplector, quanquam pharmacopœorum vulgus pro Concha Venerea, Pectines vsurpet. Optima etiã ex eadem fiunt dentifricia, & utilis est ad vlcera cantu oculorum, & ad agilopas, resiccandi vim habet insignem sine caliditate. Bellonius tradit his rubri maris incolas magno labore in accruos collectis, ingentem quæstum ab ijs qui Memphim adeunt, facere solere. His enim (inquit) Ægyptij sua lintea glutino imbuta laugare, atque expolire consueverunt.

Ad alui fluxus.

Pectines pro Concha Venerea vsurpati.

Ad dentes dealbandos.

Ad agilopas.

A. ruit. Idem author est earundem apud Græcos & Turcas quoq; chartis expoliendis vsu esse, sed vulgus Gallicū talem vsu in expertum habere, ijsq; tantū ad suspendendas claves, vel conficienda cochlearia uti. Sed Rondel. Italis & Græcis in eundē vsu cedere scribit. Est porro vsus iste antiquissimus & Plinio etiam notus, qui in decimotertio sic scribit: Chartarum scabritia læuigatur dente conchæ; sed caducæ literæ fiunt: minus sorbet po-
lita charta, magis splendet. Hæc ille. Huic eidem conchæ perforatæ in altero extremo mul-
ti hodie claves, ut dixi, appendunt & zonæ accommodant, ob conchæ elegantiam & læuorem, ob quem nihil sordium colligit, neq; vestes atterit. Inuenio deniq; apud quendam Aethiopes ex rebus communibus vix quicquam tantoperè curare, quàm ut habeant conchulas porcellanas albas, quas Buzios (inquit) nominant: proq; ijs vel aurum quandoq; copiosè permutare: aut pro ijs filios suos parentes vendere. apud Thongrum Aethiopum regnum pro comperto hoc haberi. Eisdem loco monetæ vtuntur, ut Lusitanus quidam Zoographo retulit. Affiguntur & loris ephippiorum ornatus gratia. Postremò Zoographus scribit in eiusmodi concha maiore faciem sculptam & pulchrè expressam vidisse.

*Ad chartam
læuigandam.*

B DE CONCHA PERSICA. Cap. LXXXIII.

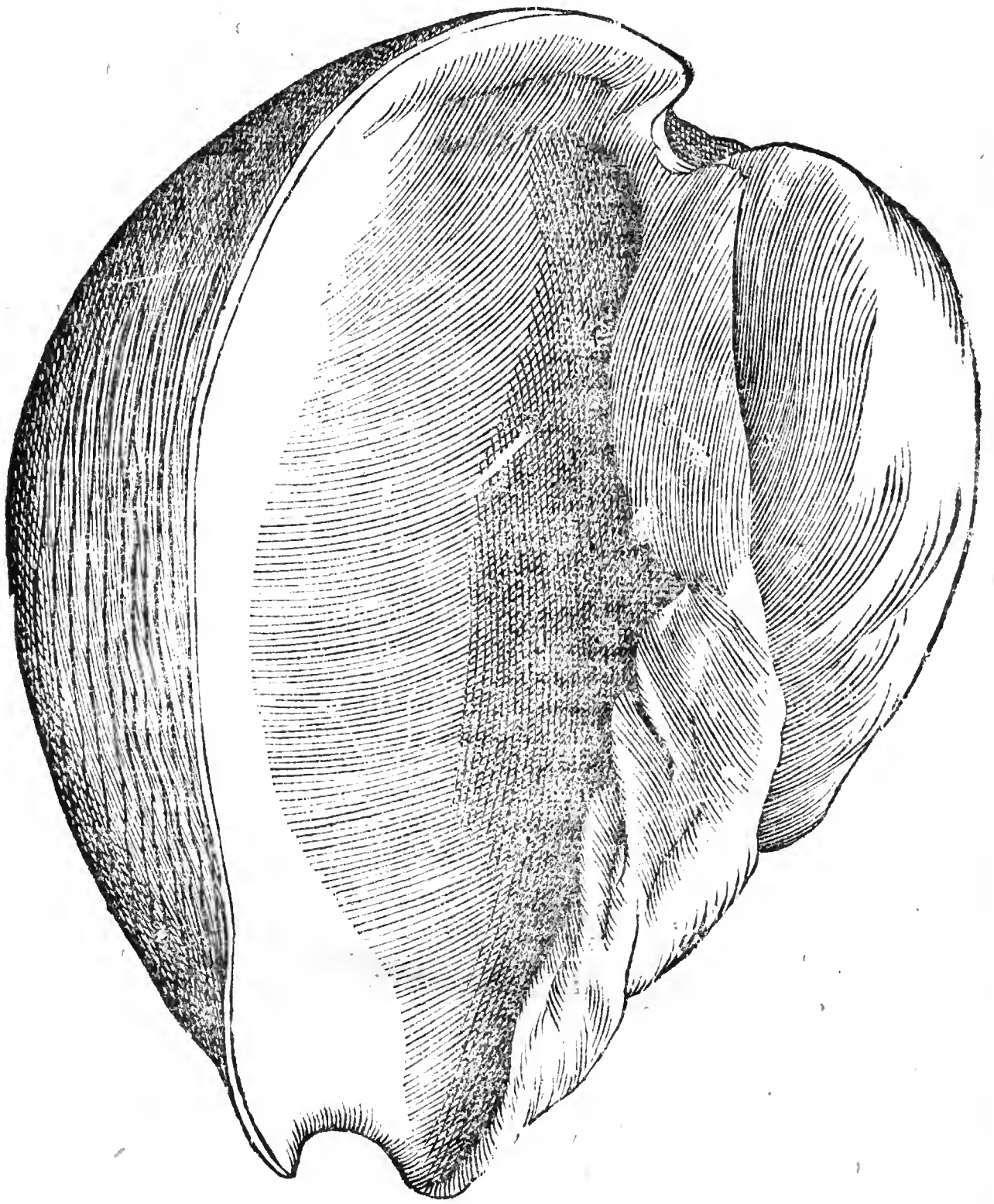
O C quoq; Conchylis genus, quod ex Persia allatum Serenissimus Franciscus Medicus Magni piæ memoriæ Hetruriæ Dux Secundus pro singulari sua erga studiosos, maximè verò eos qui naturæ rimantur arcana, humanitate mihi communicauit, velut vnica tantummodo valua cōstans, inter monothyra siue vnialua collocaui. Concha est maiori sui parte rubicunda; cætera candida. Margaritas proferre ex fide digno relatu idē Serenissimus vir affirmabat. Eiusdem planè generis est minor altera adiuncta Concha, tota cineritij coloris. Vtraque nisi turbine careret, ex Turbinatorum genere videretur. Vtriusq; icon subinde dabitur.

C DE PENICILLO. Cap. LXXXIV.

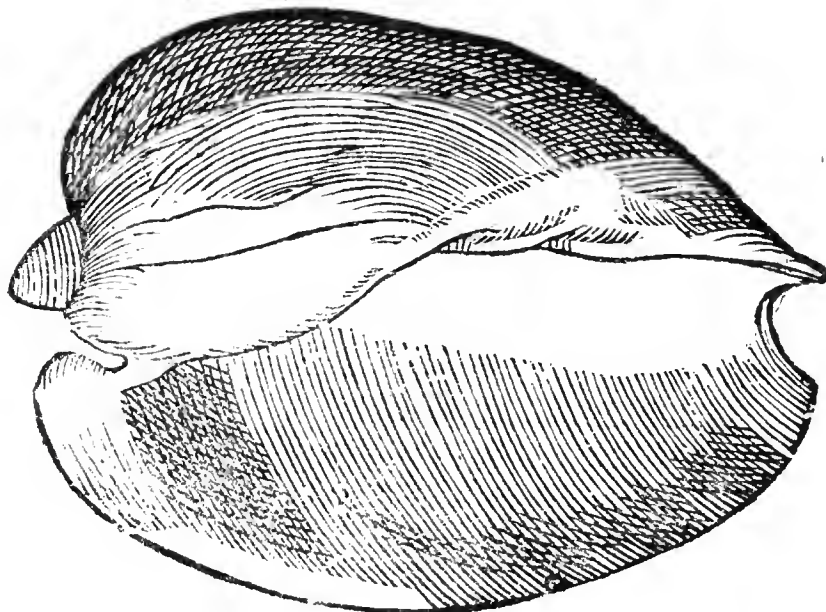

T ESTACEOS istiusmodi tubulos Penicillos vocarunt nonnulli recentiores. Eos hîc potius quàm in alia quauis operis huius parte posuimus, quòd licet amfractuosi sint, turbine tamen careant. Penicillos (putem) vocarunt, quòd in eorū cavitare contineatur, quòd similitudine sua Penicillos, quibus pictores vtuntur, qui ex caudarum extremitatibus fiunt, vel eos quibus albarium tectorio parietum inferunt, exprimant. Penicilli istius iconem mox ex Rondeletio exprimemus. Tubulus, inquit, est testaceus molli quadam & laxa substantia saxi alligatus, ita ut aquarum vndis cedat & agitetur. Cùm id carnosum (quod nimirum intus latet) se exerit, frondem expandit, ut in pictura Rondeletius expressit. Icones duabus tabulis à me adiectæ ostendunt istiusmodi tubulos non eandem semper habere figuram. Huc quoq; pertinere videntur tubuli illi alij, in quibus vermes delitescere in Insectorum historia ex Rondeletio retulimus, necnon & minores tubuli alij, quorum etiam iconem subinde dabimus.

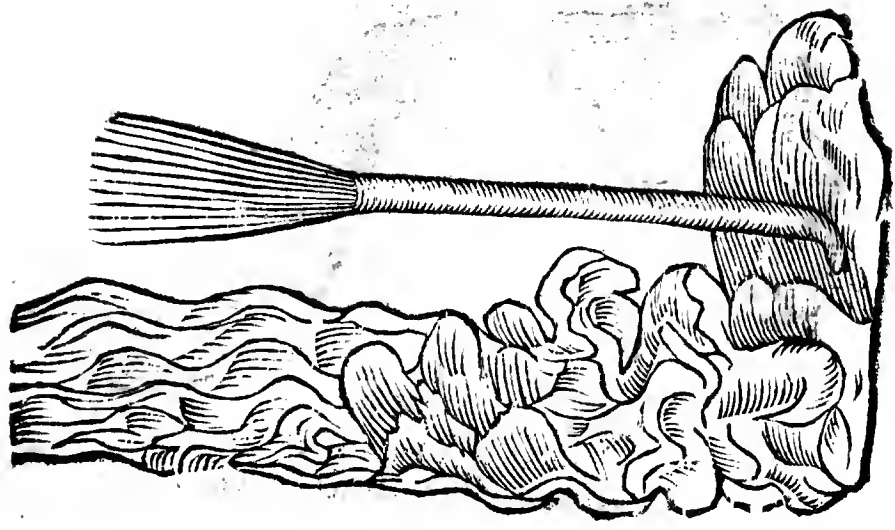

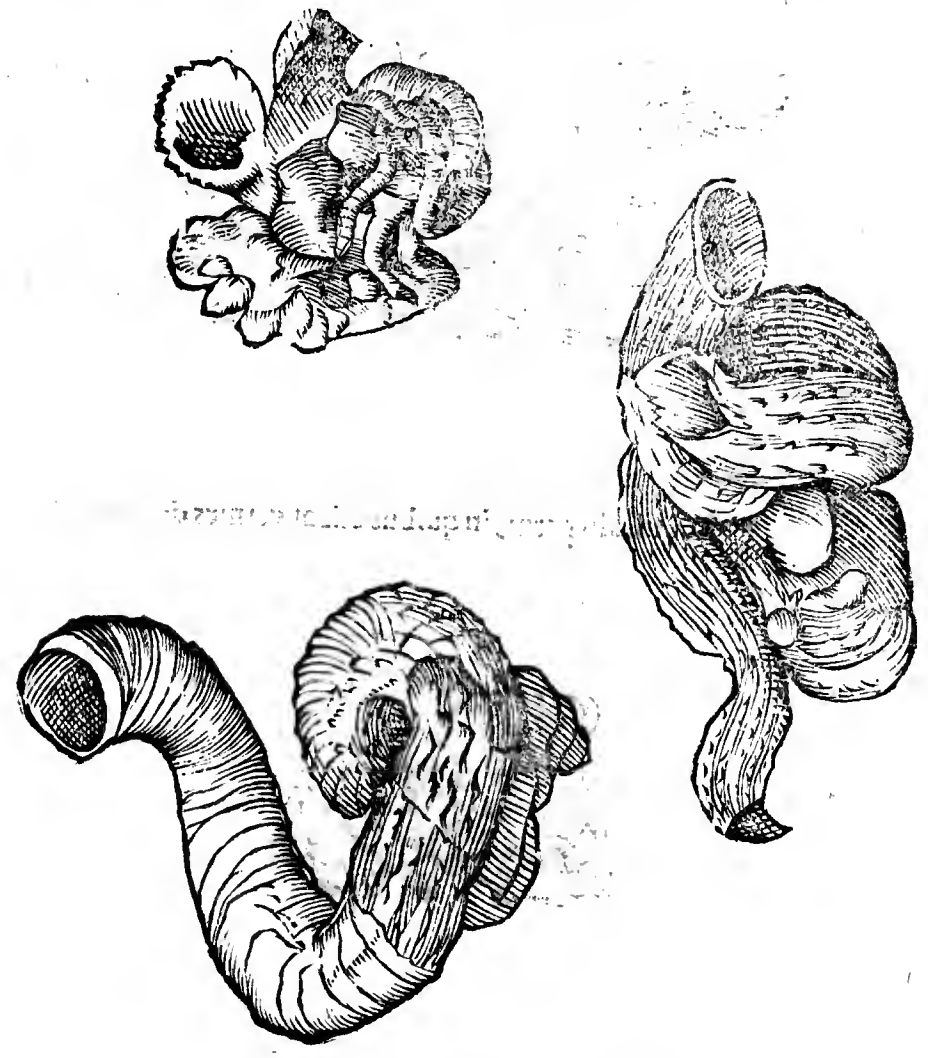
Concha Perfica minor.

Penicillus marinus Rondeletij.

Tabuli alij ab authore obseruari, in quibus vermes delitefcunt.

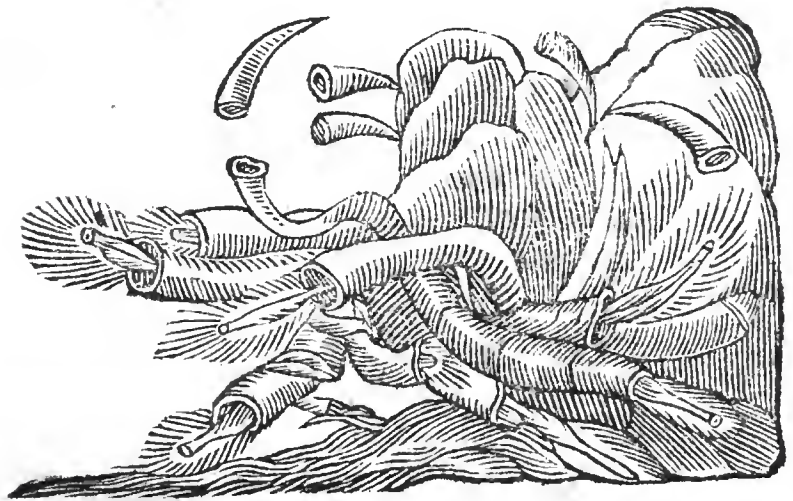

Vlysis Aldrouandi

Penicillus marinus alius.

Vermes in tubulis delitescetes Rondeletij.

Tubuli alij parui, in quibus etiam vermes delitescunt.

Finis Libri Tertij.

VLYSSIS ALDROVANDI
PHILOSOPHI, ET MEDICI
BONONIENSIS
DE ANIMALIBVS EX ANGVIBVS
RELIQVIS QVATVOR.

Liber Quartus,

QVI EST

DE ZOOPHYTIS.

SIVE PLANTANIMALIBVS.

Et primùm

DE VRTICIS. Cap. I.

PROOEMIUM. ORDINIS RATIO.

VÆ nec animalium, nec fruticum, seu plantarum, sed tertiã ex utro- *Zoophytũ*
que naturam habet, & vt loquitur Aristoteles, τὰ ἑπαιφότε ἰζοντα *quid.*
φύτῳ καὶ ζῳῳ, id est, Budæo, & Gaza interpretibus, ambigentia, &
plantæ, & animali, ζώοντα Græcis dicuntur. Latine ea nominare
non possumus, nisi Plantanimæ, aut Plantanimalia vocemus. Talia
sunt, Vrtica, Holothuria, Tethya, Mentula marina, Malũ insanum,
Cucumis, Pulmo, & reliqua similia, quibus multi annuerãt Spon-
gias, quas nos inter plãtas imperfectas collocabimus. Sextus Em- *Spongia.*
pyricus, non ignobilis philosophus, recenset Zoophyta, quæ ex igne generantur. Nam ani- *Sexti Em-*
malium differentias enumerans secundum varios generandi modos, sic loquitur. Eorum *pyrici opi-*
quæ absq; coitu generantur, alia ex igne eduntur, vt Zoophyta, quæ in caminis videmus: *nio de Zoo-*
D alia ex aqua corrupta, vt Culices &c. sed quanam sint hæc Zoophyta, planè ignoro. Nam *phytis.*
quæ hoc libro examinanda proposui, omnia in aquis nascuntur, aut ijs locis, quæ aquis quo- *Zoophyta*
tidie perluuntur. Quæstio est de Vrtica, sit ne animal, an Zoophytum; quæ sanè contro- *ubi nascã-*
uerfia hoc loco diluenda est, vt cur hoc in libro primum Vrticæ locum tribuerimus, eluce- *tur.*
scat. Ex recentioribus Bellonius Vrticam inter Molles pisces recensuit, infirmo argumento, *Vrtica an-*
nimirum quod Mollium more in obsonijs edatur. Rondeletius etiam animal esse imper- *Zoophytũ.*
fectum, idq; ex genere mollium, non Zoophyton esse scribit: & idcirco Polypo, & Lepo- *Bellony, &*
ri marino subiunxit: maximè quòd modò fronde expansa Polyporum instar pedes multos *Rondeletij*
habere, modò fronde contracta massa tantum carnosa, informi (veluti Leporis marini) *opinio.*

Lib. II. de
anim. c. 37.

De part. 4.
c. 5.

Li. 9. c. 43.

Zoographi
opinio.

constare videatur. Ex veteribus Aelianus etiam Mollibus annumeravit: ait enim: Mollia ex aquatilibus vocantur, quæ ossibus, sanguine, & visceribus carent, ut Polypus, Sepia, Loligo, Vrtica, Eadem apud Galenum quoque verba leguntur in Glossis, ubi *μαλάκια*, quæ sint, exponit. Plinius vero, atq; ante eum Aristoteles Zoophytum faciunt Vrticam, addita etiam ratione. Philosophi verba hæc sunt: Quas autem Vrticas appellant, non testantur operiuntur, sed exclusæ omninò sunt ijs, quæ in genera diuissimum, ancipiti natura hoc genus est, ambigens & plantæ, & animalis, absolui enim & escam patere nonnullas, & sentire occurrentia posse, atq; etiam asperitate corporis uti ad se tuendum, animalis est. At verò, quòd imperfectum sit, & saxi celeriter adhæreat, nec aliquid excrementi emittat manifestè, quamquam os habeat, plantarum generi simile est. Vnde Plinius: Equidem & his, inquit, inesse sensum arbitror, quæ nec animalium, neq; fruticum, sed tertiam ex utroq; naturam habent. Vrticis dico, & Spongijs: Hinc est fortassis, quod pediculos eius frondes potius, quàm cirros appellarit. Spongijs Zoographus, nullum sensum inesse ait, ideoque Zoophytis inferiores haberi. Vrticas cum & sentiat, & insuper eorum animalium, quæ Mollia in mari vocant, naturam præ se ferant, Zoophytis superiores perfectioresq; existimat. Nos quidem Zoophytis annumerare maluimus rationibus, & autoritate Aristotelis confisi, & quia quædam earum magis animalis naturam habent, quàm ea, quæ saxi semper adhærent, idcirco primo loco de ijs hoc libro agemus. Quod autem Vrticarum nullum genus Molle statui perfectum debeat, ex ijs, quæ primo libro huius voluminis relata sunt in genere de Mollibus, facilè licebit cognoscere.

Æ Q V I V O C A.

Vrtica
herba.
Lib. 3.

Aκαλήφη, & κνίδη vocatur herba, tactu manum vrens, ideoq; Latinis Vrtica nuncupata. *Τας κνίδας*, inquit Athenæus, Eupolis in Autolyco vocat *ἀκαλήφας*, ut & Aristophanes in Phænissis *ἔχε τὸ πρῶτον πᾶσι τοῖς ἴφρα φιλῶναι: εἰδ' ἔξῃς τας κραιναὶς ἀκαλήφας*, id est: Poruit omnium primum iphia gignere, deinde continuo mordaces Vrticas. Hac etiam voce idem poeta vsus est in Vespis. Pherecrates in Transfugis, *Κὰν ἀκαλήφαις τὸν ἴσον χιόνον ἐσεφαιῶθαι*. Pari temporis spacio Vrticis coronari. Quæ omnia de Vrtica planta, non de marino Zoophyto intelligenda esse annotat Dalechampius, Suidas, & Scholiastes Aristophanis *ἀκαλήφαι* vocant genus Conchylis. Interpres Nicandri præterea *θαλάσσιον ὄρνεον*, hoc est auem marinam, sed pro *ὄρνεον* reponendum censet Zoographus *ὄστρεον*: non quòd Vrtica verò sit ostreum, sed quòd ostreum ferè aliqui esse putarint, & si testam haberet, inquit, ostreum esset. Eidem videtur Aristoteles Vrticam Testaceis adnumerasse, quòd de Testatorum victu agens inter cætera hæc quoq; dicat. *Ἐχει δὲ ὠσβαζα εὐνή ἀκαλήφη ὡσπερ τὸ ἴσω εἶναι τῶν ὄστρέων τὸ σαρκῶδες: τῇ δὲ πέτρα χιτῆται ὡς ἐστέω*. Est igitur ei Vrticæ ceu inclusa ostrei caro: testam verò non habet, sed caro nuda est, & pro testate. Ita saxum, cui adhæret. Hinc aliquis inter Mollia, & Testata Vrticas ambigere coniecerit, illas dico, quæ saxi adhærent, aut semper, aut aliquando. Vrtica secundum aliquos est *ἕδος μυίας*, quàm Aristoteles dixit hyeme edulem esse. Zoographo hic locus est suspectus, quod *μυίς* Conchæ sint, quas aliqui mytulos interpretant, *μυίαι* vero Muscæ insecta; quamquam Rondeletius *μυίας* in eodem Concharum genere vocari putat.

Pro Con-
chylis.

Histor. 8.
cap. 2.

An aster te
βασα εὐνή

meraris A-
ristoteles.

Aristoteles
correctus.

S Y N O N Y M A.

Etymum.

Lib. 32.
c. 11.

Cnide.

Lib. 3.
Gram.

Aκαλήφαι, & κνίδαι dicuntur Vrticæ, tum herbæ, tum animalia, ab vrendo sic à Latinis dictæ, quòd manum vrere videantur, si ea tangantur. *Ακαλήφας* nominavit Theophrastus, & Aristoteles modò *ἀκαλήφας*, modò *κνίδας*. Sed *ἀκαλήφη* Atticum est, non *κνίδη*, ut scripsit Zoographus, quod nomen etiam Plinius in Piscium catalogo recensuit. Cnide, inquit, quam nos Vrticam vocamus. dicitur autem *κνίδη ἀπὸ τοῦ κνίζεν*, hoc est *δηγμὸν καὶ κνησμὸν τινὰ ἐμποιοῦν τῶν ὀππομένων χερσὶ*, morsum, aut prurium excitare tangentium manibus. Eadem *κνίδη* per metaplasmum dicitur etiam *κνίς κνιδός*. Eustathius. *ὁδὴ κνίζω, καὶ πλὴν κνίδω ποιεῖ, ἢ μεταπλάσας κνίδα λέγει ὁ Ὀππιανός*. In vulgari Lexico scribitur etiam *κνίδη*, per *η*, quomodo scribi apud Gazam annotant. Eadem scriptura, nec est apud Hesychium, nec Suidā, nec Etymologum. Nam *κνιδῶντες* apud Hesychium

A Hefychium, non est suo loco, sed inter κνίδας, & κνίδος; adeo ut κνιδώντες pro eo reponendum videatur. Ακαλήφην quidam, ut annotavit apud Athenæum Dalechampius, interpretantur ἀπολύσαι τὴν ἀφῶν sensum corruptentem, alij ut Athenæus ἀπαλλῶν τῆ ἀφῆ, id est tactui mollem, ac lenem per antiphrasin, cum sit aspera, & infesta. Quocirca ex hoc etymo manifestum euadit, deprauatè in multis locis, apud veteres scribi ἀκαλύφην per u præsertim cum Etymologus, & Lexicon quoddam vetus dicant, κνήφην, & ἀκαλήφην in penultima per η scribi. σίφην, & ἀγρίφην (significans σκῆφην) per ι. Quin etiam in lexico quodam veteri legitur Ακαλήφην το μὲν φυτόν διὰ τῆ η̄. Τὸ δὲ ἄστρον ὑπαιθρον, διὰ τῶ ὑ ψιλῶ. Itidemque apud Hefychium ἀκαλυρῆ καὶ ἀκαλυφον, ἄστρον, ὑπαιθρον. hoc est sine tecto, sub dio. Et rursus apud Etymologum ἀκαλυφῆ, ἄστρον ὑπαιθρον. Veruntamen pro ἄστρον ὑπαιθρον scribendum potius videtur auctori Thesauri linguæ Græcæ ἀκαλυφον. nam per β scribitur ἡκαλόβην, quo tugurium significatur. ego nil mutandum censeo: nam ἀκαλυφον à litera priuatiua α, & καλύπτειν, quod occultare significat, deriuari puto. Μητρίδια etiam appellantur Viticæ marinæ, fortassis à similitudine quam habet cum pudendo muliebri: & Viticarum genus semper solum Galli impudico vocabulo vocant: Aristophanis locus est in Lystrara:

Αλλ' ὦτη δὲν ἀνδρειοτάτη, καὶ μητρίδιον ἀκαλυφῶν.
Sed o testearum robustissima, & matricularum Viticarum.

Matriculi nescio qui nominantur ab Ennio in Phagiticis hoc versu, ut citat Apulæius:

Purpura, Matriculi, Mares, dulces quoq; Echini.

Bellonius Viticæ marinas antiquos Colycia, & Coryphia vocitasse scribit. sed nullum nominat authorem. Nos Colycia (alia lectio Corycia, vel Corythia, vel Corophia) inter Murices meminimus numerari. Viticam hodiernis Græcis Colizenam vocari tradit Gyllius, quod (colis) id est pedunculis suis firmiter Dolyporum more adhærescit. Bellonius Colycenam scribit, Rondeletius Colycenam. Colybdenam aliqui veterum pro marino pudendo interpretantur. In Italia multi antiquo nomine Latino Viticam appellant, aliqui flammam maris. Caro marina apud Trotulam, quantum coniectura assequitur Zoographus, Vitica est. Iouius Viticas, & vertibulos non sine errore eosdem tradit.

Etymum.

Matriculi.
Apolog. 1.
Colycia
qua Bello-
nio.
Colyzena.
Colybdena.
Caro mari-
na.
Iouij error.

C GENVS. DIFFERENTIA.
DESCRIP TIO.

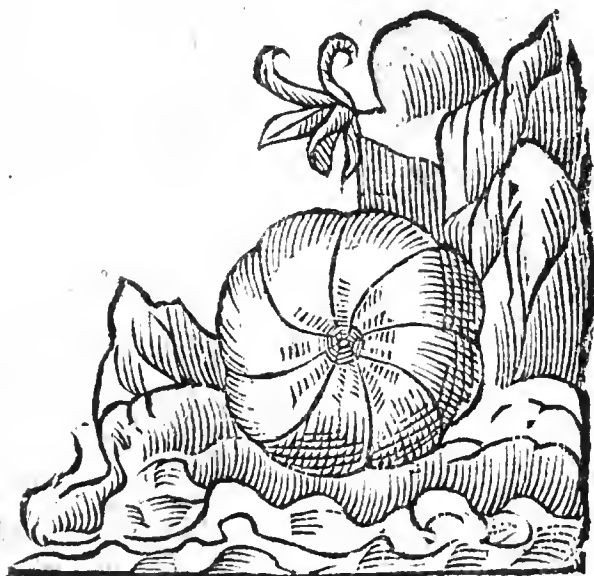
D IFFERVNT Viticæ magnitudine. Hinc duplex genus percipitur teste Aristotele: alterum corpore paruo, quod cibo aptius est; alterum maiusculo duroq; Vita etiã, aut moribus, seu loco: Inde rursus duplex genus eodem authore: Alię enim sinuosis adhærent, quæ nunquam à saxi absoluuntur, aliæ plana littora amant, quæ suis abiuncta sedibus vagantur: Et alibi: Sunt item, quæ adhærere soleant (animalia) & quoties libuit absolui: ut genus quoddam eius quam Viticã vocamus: quippe cum nonnullæ ex ijs nocte absolutæ pascantur. Ea sic ex eodem repetijt Athenæus: Sunt autem Viticarum duo genera: Aliæ enim in cauis abditiæ saxi, nunquã ab illis separantur: aliæ in planis, & æqualibus scopulis commorantes huc illuc transmeant. Os in medio habent Viticæ, vti tradidit Aristoteles, quod in maioribus eidentius est. id antea idem Philosophus in medio corpore statuerat, & in maioribus dixerat esse eidentius. Ibidem etiam tradit. excrementum nulla in Vitica cerni: sed hac re stirpibus esse similem. Alibi contra meatum, ut Ostreas habere scribit parte superiore, quo excrementum secedat. Vnde Plinius: Ora (Viticæ) esse traduntur (Dalechampius rectius legi putat, os ei in radice esse traditur) excrementa summa tenui fistula reddi. Et eodem loco de Viticis scribit: Carnosę frondis his esse naturam, & carne vesci. Ex Aristotele procul dubio id transcripsit Plinius, is enim rationem reddens cur excrementa per superiorem partem emittant, more Ostreorum, subdit: Viticæ enim ipsa quasi Ostreorum caro esse videtur inclusa saxo, perinde ac testa. Viticarum plurimas species commemorat Rondeletius, quas sic diuisit: Viticarum aliæ saxi, vel cuilibet alteri rei adhærent. aliæ minimè. Rursus earum, quæ saxi, vel alteri rei hærent, aliæ perpetua stabiliq; sede illic degunt, quæ sunt Vitica parua in rimis saxorum latitans: quæ Purpuris, & Buccinis adnascitur: quæ cinerea est, longisq; cirris constat. Aliæ sedes mutant, & libere per mare feruntur, natantque (& cum libet saxi hærent,) ut purpurea Vitica.

Histor. 5.
cap. 16.
Histor. 1.
cap. 1.
Lib. 3.
Os.
Histor. 8.
cap. 2.
Histor. 4.
cap. 6.
Excrementa.
Histor. 3.
cap. 2.
Li. 9. c. 45.
Cur excrementa per superiora emittat.
Differentie ex Rondeletio.
Vitica parua.

Potes. Sēper solutæ, liberæq; sunt eæ, quas vulgus Potes appellat: ex his vna est, quæ quatuor pedes, siue brachia habet: Altera quæ octo, Polypi brachijs non valde dissimiles. De his omnibus exceptis solutis eodem ordine dicemus hoc capite ex Rondeletio, & si quæ species à nobis, aut ab alijs observatæ sunt, addemus, singulis generibus; primū ab ijs, quæ saxis, aut simili rei adherentes descriptionem incipiamus. Vrtica parua Rondeletij nucis iuglandis magnitudinē vix superat, ob id parua ab eo dicitur: Tota carnosæ est, cirros breues habet, contracta recti intestini extremum refert, colore vario est. Quædam enim est viridis, alia cærulea, alia subnigra, sed punctis aliquot cæruleis, vel flauis, vel rubris notata. Massilienses Vrtigo vocant. Græcorū vulgus *κολίκανα*, & *κολέκανα*, à quo fortassis Normanni Cul d'asne, Burdegalenses Cubaseau. Vrtica autē cinerea, sic appellatur à Rondeletio propter colorem: tenuis est admodum, quia frondem magnam, siue cirros multos habet, carnis parum. In saxorū rimis viuunt: comam semper explicatam habet, nec vnquam contrahit: reuera tamen Vrtica est: acrius enim pungit, ac mordet, si diutius manibus contectetur. Tertium Vrticæ genus, nostri, inquit Rondeletius, purpureum, siue phæniceū Rosam appellant: alijs Posterol, quod contracta recti intestini extremum cum musculo sphinctere, siue podicē referat, quem Posterol nomine intelligunt, quòd posteriore loco situs sit: alijs Pousséprie Britannorum, alij Cul de cheual vocant. Est autē hæc primæ similis, nisi quòd frondem, & longiorem, & copiosiore habet. Cæterum Pousséprie Britannorū, Bellonius Pollicipedes nominat, & vulgo apud Gallos Poussépieds: ac eos sic vocari tradit, quos Rondeletius Balanos facit, quod pollicum in pedibus similitudinem habeant, racematim Oceani cauitibus adherentes: Idē author de Vrtica agens, duas tantum species Vrticæ prædictas Rondeletij descripsisse videtur, dū sic de ea scribit: Hæc circa Normaniæ littus obscæno vocabulo Cul d'asne à cirrorum contractione, atq; explicatione appellant. Græcū vulgus cum terrestrem Vrticam Zuchindas vocet, marinam tamen Colicenas nominat, antiquum vocabulum imitatum, quo ipsæ etiam marinas Vrticas Colycia, & Coryphia vocitabant. Maris potius delectamentum, quàm magni fieri debeat. Plures eius obseruantur species. Quædam enim rubro colore suffusa est, altera magis cærulea, granulis in gyrum circumfessa. Vtræq; marinum tuber contracta refert, explicata cæsariem, totum corpus rotundum ambientem, nam infinitis cirris antenarum papilionibus, aut scarabæi crassitudine constat. Contracta porro Vrtica orbicularis est, aut teres: scopulis littoralibus (ijs potissimum marinis tractibus, qui ventorum impetum minus sentiunt) tam pertinaciter inhaeret, vt nisi primo impetu diuellatur, vix postea nisi in frustra concisa dirimi possit, adeo suas trichas arctissimè contrahit. Certum est Vrticas Cochlearum modo in mari serpere, ac moueri, sed id quidem parcius. Porro vtriusque moles magnitudinem iuglandis raro explet, cirros habet, molles, duos digitos oblongos tenerrimos, gracillimos, ac fragiles, insigni hac dote à natura præditos, vt quicquid attigerint, suis acetabulis retineant. Hæc Bellonius, cuius Vrticæ explicatæ, & contractæ icones etiam addidimus. Nos aliam figuram subiungimus, in qua contractæ Vrticæ species cernitur pronè, & supinè depictæ. Hanc sequitur cinereæ Rondeletij congener. Saxi enim & hæc adnascitur, & colore cinereo est, curris admodum tenuibus. Quæ deinceps depicta exprimitur in medio earum trium, cum Rondeletij rubra conuenit: est enim ex purpureo colore violacea, sed quia non nihil differre videbatur, eius iconem adiecimus. Prior forte fuerit ex leporis marini genere, coloris etiam partim purpurei, partim albi, nouissima pilei ferè forma colore tota coccineo, excepta summitate, quæ est viridis cum nigra, rotundaq; macula. Quartum Vrticarum genus facit Rondeletius, quod instar Holothuriorum testis alienis adnascitur, & maximè purpuris. Pars exterior dura est, & rigidiuscula, spissiorq; quàm in alijs Vrticis. cirro breuissimos in ambitu habet. in exterioribus eius partibus filum longum deducitur purpureo colore, tam iucundo, tamq; fluido infectum, vt cum pretioso illo purpuræ succo certet. Idcirco opinatur Rondeletius hanc Vrticam purpuræ adherentem à cane Herculis demorsam fuisse, quæ tam excellenti, suauiq; colore rictum, dentesq; canis illeuerit, vt negarit puella quam deperibat Hercules, fore vnquã cum oprati comperit, nisi prius eo colore infectam vestem dedisset. Inde purpuræ colorē inuentum fuisse. Et enim si mortuam purpuram dentibus arripuit canis, iam vnã cum vita succus ille euolarat: si viuam, ea vndique ita munita est, tum testa clauata, tum capitis operculo, vt vndiq; ab omnibus iniurijs tuta sit. Præterea purpura tanta est duritie, vt dentibus canis robustissimi minimè cedat. Fuit & in Lepade compertum Vrticam nasci: de hac ad me Neapoli scripsit Ferrantes Imperatus. In dorso esse sex rimas apertas stellam æmulantes: in medio dorsi foueam paruam, cum figura quadam inclusa Concha Rhomboidi simili, sustineriq; à lateribus

terik
re:icæ
sta
Zoogra
tius ad prima
re ex albo, & ferrugineo
piter trademus, nam ea, quæ de Vrticis commenta sunt à veteribus, potiùs ijs conuenire pu-
to, & attribui, quæ alicui rei adnascuntur.

Vrtica parua Rondeletij.

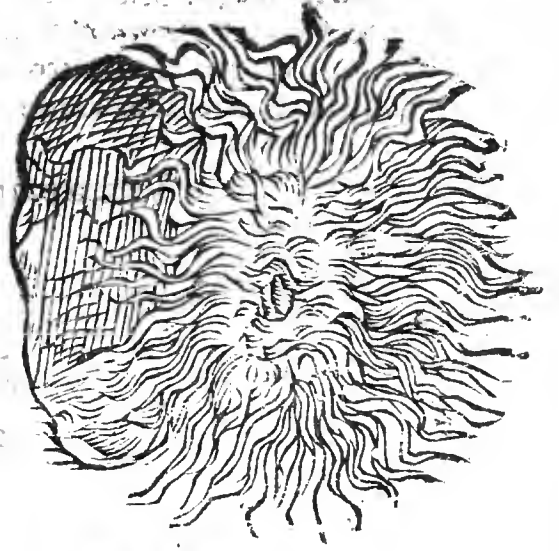
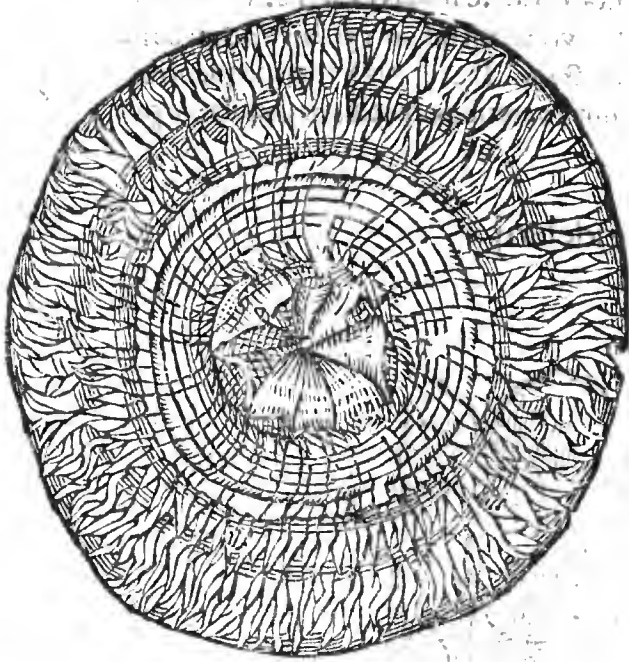

Vrtica cinerea Rondeletij.

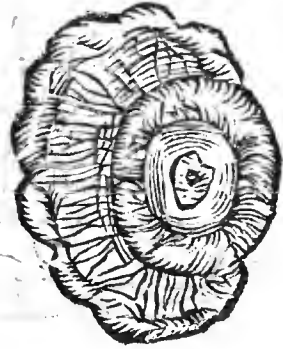
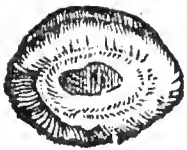

VI.
VRTICA
CINREA

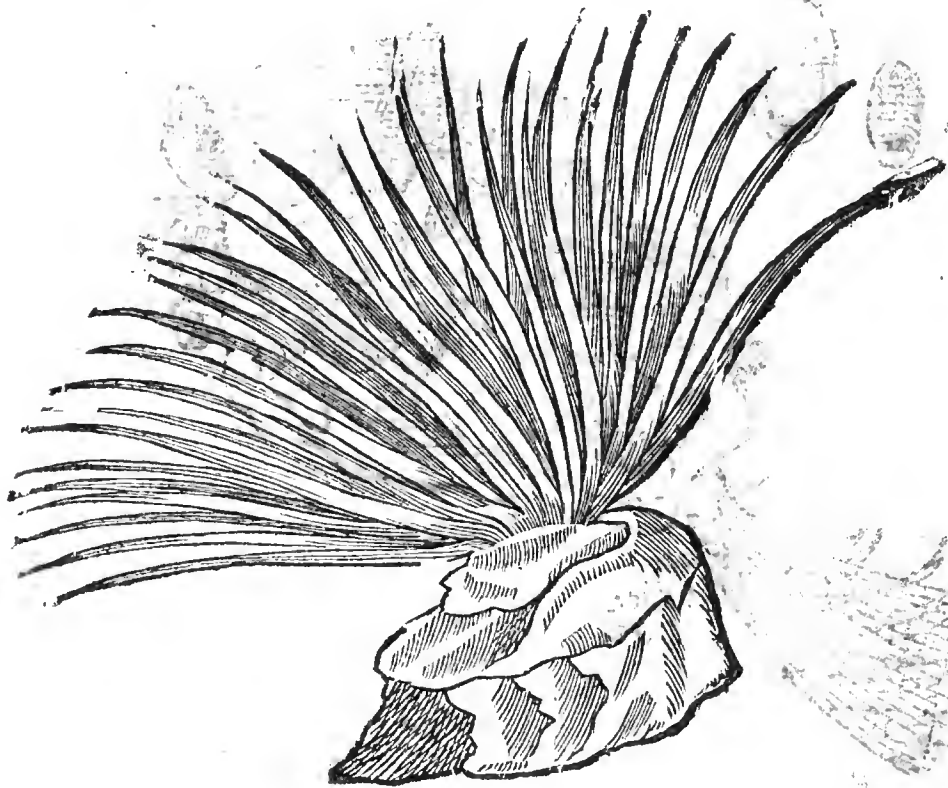
Vrtica rubra Rondeletij. Vrtica explicata Bell. Vrtica contracta ^{atue} _{de his or} _{pecie}

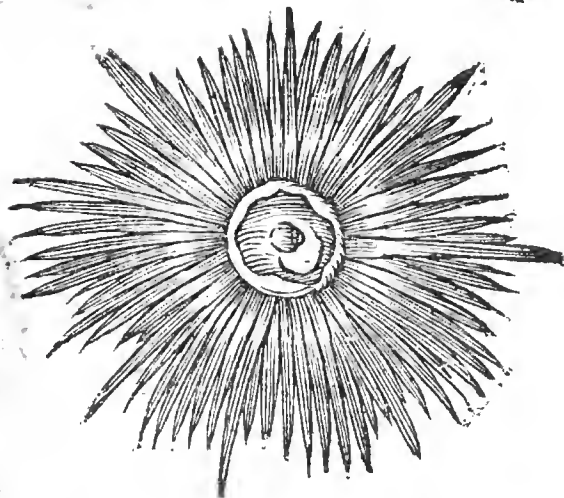
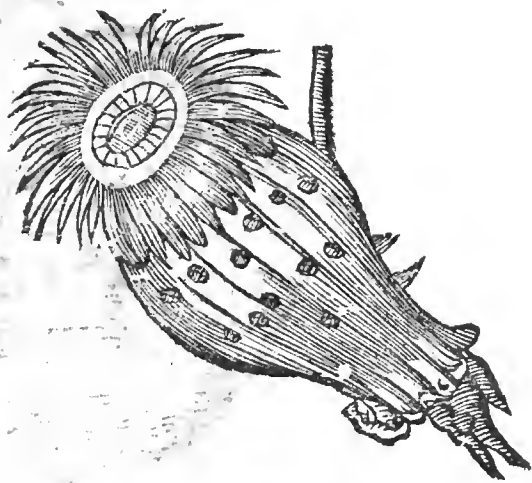
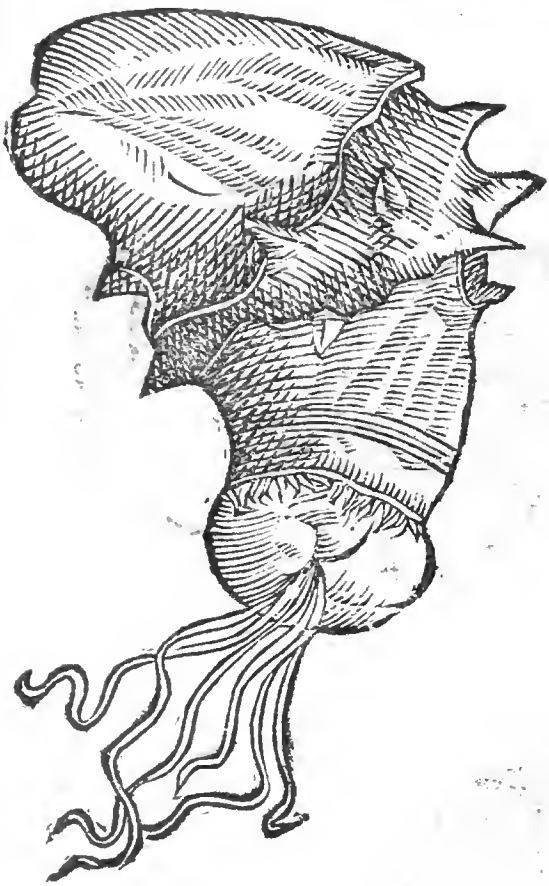
Vrtica contracta nostra.

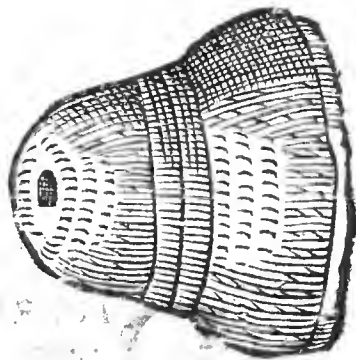
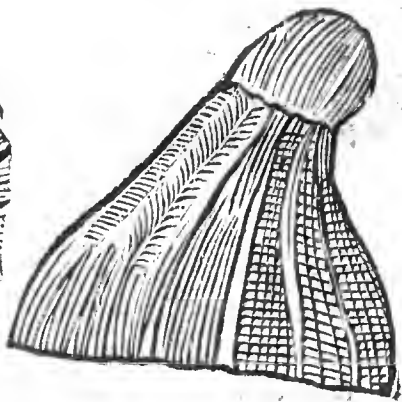
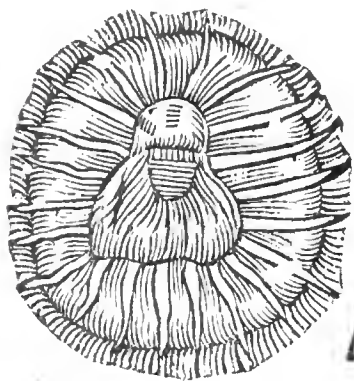
Vrtica marina saxo innata.

Viticae quartae species Rondeletij. Lepori marino congener. nu. 1.
 Viticae rubrae Rond. congener. nu. 2.
 Vitica pilei figura. nu. 3.

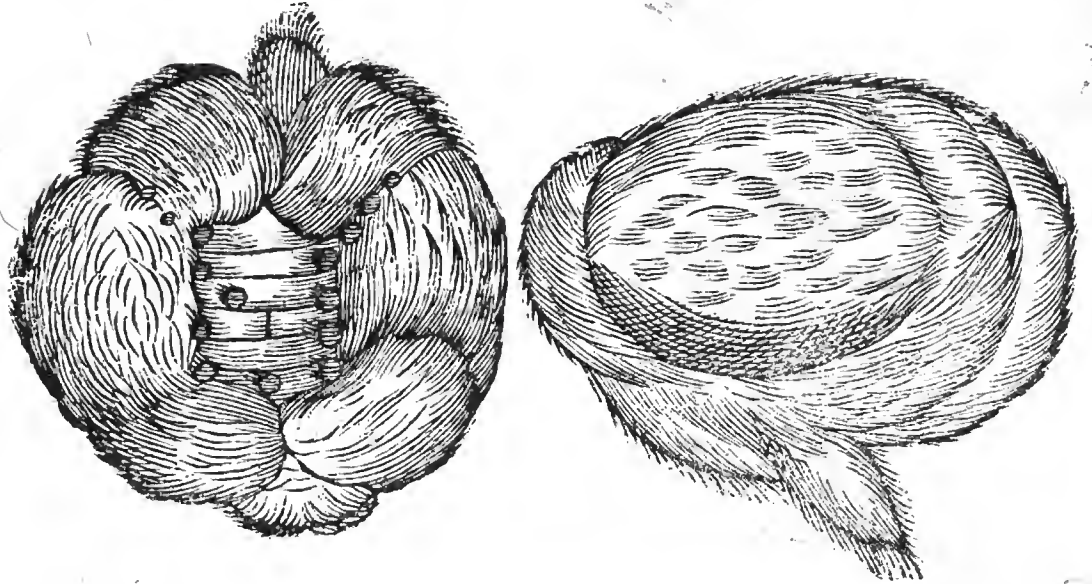

Viticae species duae, quas in Italia pictas Zoographus accepit à Cornelio Sittardo.

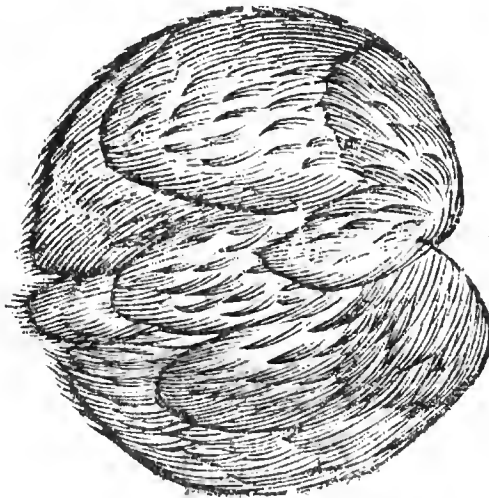

Vrtica marina alia triplici aspectu.

N

3

L O C V S.

Hij. 4. c. 6.
Vrtica
parua.

DIVERSA diligunt loca, & in varijs generantur, secundum speciem diuersitatem. Quædam enim nunquam absoluntur, sed faxis semper adhærent, reliqua quæ vagantur, littoribus, & planis locis gaudent. Secundum Vrticæ genus Aristotelis, quod corpore est maiusculo, & duro, circa Eubœæ Chalcidem gignitur teste Philosopho. In Oceani faxis, & maximè in Santonico sinu frequens est Vrtica parua Rosdelitij. Eius autem cinerea in scopulis Fresconijs Agathensis sinus reperitur. integra à faxo auelli non potest, tum quia tenaciùs hæret, tum quia mollior facilè diserpitur. Rubra autem quam idem Rosam appellari scribit, faxis aliquando hæret, aliquando soluta vagatur. Vidit enim huiusmodi Vrticas cum alijs piscibus captas retibus, quod non contingeret, si faxis perpetuo affixæ essent: quoniam cum hærent, potiùs diserpuntur, quàm auelluntur.

V I C T V S.

PISCICVLIS fortè incidentibus vescuntur teste Aristotele. Et Plinius carne eas vesci scripsit. De saxo, inquit Philosophus, quasi de testa vivit, & prænatantes pisciculos excipit, retinetq; sicut manu admota hominis agi dictum est, deuoratque in hunc modum quæcunque nacta est esculenta. Absclui etiam saxi genus quoddam Vrticæ (vt modo dixi) notatum est, quod & echinos, & pectunculos, in quos offenderit, corrodit.

*Histor. 8.
c. 2.
Li. 9. c. 45.
Histor. 4.
cap. 6.*

O R T V S. N A T V R A.

MODVS idem gignendi ijs est, qui testa inclusis: per rimas enim, & caternas, & fauces saxorum oriuntur, vt tradit Philosophus. Victum eodem autore quatuor in humore exercent, nec foris viuere queant, nihil tamen vel aeris, vel humoris recipiunt. Cornelius Sittardus ad Zoographum scripsit Vrticæ, quæ Cochleis, & saxi adnascuntur, cum abrumpuntur, mutare colorem. Peculiaris eis modus venandi pisciculos: teste Aristotele: Sentit, Vrtica, inquit, & manum admotam corripit: adhærescitque perinde ac Polypus suis brachijs, ita vt caro intumescat. Os medio in corpore continet, & de saxo quasi de testa vivit: & prænatantes pisciculos excipit, retinetq; sicuti manum hominis admota dictum: deuoratque in hunc modum quæcunque nacta est esculenta. Plinius quoque Aristotelem secutus ait: Contrahit ergo se quàm maximè rigens, & prænatante pisciculo frondem suam spargit, complectensque deuorat. Aliàs marcenti similis, & iactari se passa fluctu algæ viæ, contactos (contractos piscium quidam manuscriptus codex) attrituque petrae scalpentes prurimum (Dalechampius legit petras scalpentes ob prurimum) inuadit. Eadem noctu pectines: & echinos perquirat: dum admoueri sibi manum sentit, colorem mutat, & contrahitur. Tacta vredinem mittit, paulumque si fuit interualli, absconditur. Hæc ille, qui & alibi aiebat vim illis mordacem pruritu inesse, eandemque quæ terrestris Vrticæ: quod ante eum scripserat Aristoteles, inquit: Non ore, sed tactu totius corporis mordent (& prurimum excitant instar herbæ Vrticæ) quod & Scolopendræ marinæ faciunt. Aelianus non tam acrem vredinem concitare memorat, quàm Scolopendræ. Oppianus:

*Est infame pecus Ponti Scolopendra marina
Corpore terrestri similis, sed damna doloris
Hæc maioræ facit, si quis modo cominus illam
Attigerit, feruet fæda prurigine corpus,
Qualem Vrtica facit cognomine victa doloris
Piscanti infesta est.*

Quocirca Diphilus Siphinius apud Athenæum tradit eos, qui Vrticam marinam colligunt, & conquirunt, manus primum inungere, ne à pruritu, aut vredine infestentur.

Victus.

*Vt pisciculos venentur.
Li. 9. c. 45.*

Colorem quando mutet.

*Histor. 9.
c. 37.*

Pungere more Vrticæ herba.

*Lib. 7. de anim. c. 35.
Lib. 2. de pis.*

Lib. 3.

P R O V E R B I A.

ARISTOPHANES in Vespis iubet ἀπὸ τῆς ὀργῆς πλεῖον ἀκαλίφρω ἀφέλεισθαι; hoc est ab ira auferre Vrticam. Scholiastes interpretatur asperitatem, & mordacitatem. Chrysippus apud Athenæum περὶ τῆς καλῆς tradit huiusmodi sententiã: Μὴ ποτὲ ἐλαίαν ἐσθὶ ἀκαλίφρω ἔχων χειμῶνος ἄρα: id est ne quando come aeris oleam, quum habeas Vrticã hyberno tempore. Oportet illum sentire de herba, nõ de pisce, inquit author adagiorum: Nec vsus adagij video, nisi si quando significabimus extremam victus parsimoniam, vt nec vrticæ quidem adhibeatur aliquid condimenti. Mihi quidem, vt etiam Zoographo de Vrtica marina potius, quàm de herba sentire videtur proverbium. Herba enim hyeme vel non extat, vel inepta est cibo per id tempus: Marina autem hyeme, & capitur, & commendatur, ac pro paradipnio habetur, seu condimento quodam, sicut & oliua, estate autẽ

*Ab ira auferre Vrticam quid.
Lib. 10.
De Vrtica seu proverbium.*

inepta

Histor. 4. c. 6.
Caro earū quādo melior.
 inepta est esui, quòd tunc marcescat, vt his verbis testatur Philosophus: Sunt omnes hybernis mensibus carne constante, atq; rigidiuscula: at æstate rarefcunt, & resoluntur: præmadent enim & marcent, vt si tetigeris, facillè discerpantur, atq; dispereant. denique nulla tantisper euelli integra potest: ac æstus impatientia laxa subire interius solent. *Ὠστὴρ ἀκαληφας ἐστὶν προχελιδόνων ἕκλεπτος:* id est veluti *Vrtica sedens ante hirundines furaberis:* Chorus in Equitibus Aristophani ad Alantopolam: Vbi Scholiastes: Ante hirundines dixit, quoniam post hirundinem (vère exacto) Vrticæ non sunt edendo. Sensus est acutissimo, solertissimoque ingenio, ac si Vrticas primo vère edisses: tanquam & illæ sua acrimonia ingenium, sicuti & nasturtium, (acuant) furatus es: hoc est, callidissimus fur es. quanquam autem Scholiastes, tum pro herba, tum pro marino animali Acalephas hinc interpretetur, de herba tamen omnino sensisse videtur Comicus, vt placet Zoographo, hæc enim dum tenera est vère primo editur, Vrtica matina hybernis mensibus in cibo præfertur.

V S V S I N C I B I S.

Lib. de Pythagora Sym.
Pythagoras cur non ederet Vrticas.
Lib. 3.
COMEDEBATVR olim Vrtica, vt nunc etiam: quanquam Pythagoras teste Giraldo præceperit discipulis suis, vt abstinerent, quòd Veneris stimulos afferre dicitur; vel vt alij volunt, quòd Hecataë sacra sit, quemadmodum & trigla quoque Philippides in Amphiarao apud Athenæum:
Ὀστὴρ ἀκαληφας, λεπιδας παρὶ θναί μοι
Ostreat mibi, Lepidas, Vrticas apposuit:
 Quo die Lentulus flamen Martialis inauguratus est, coena hæc fuit: Ante coenam Echinos, Pelorides, Balanos, Vrticas, &c. Macrobius.
 ——— *Mibi fella luce coquatur*
Vrtica, & fissa fumosum sinciput aures:
 Iuuenalis, qui iubet his versibus vilem cibum parari; sed de Vrtica an de animali accipiendi sint, dubitatur: Chrysippus, ait Porphyrius, dicebat, suem non aliam ob causam à Deo factum esse, quàm vt mactaretur (in cibum homini: vt vero iuris etiam, & veluti obiter accidentium ciborum (*σὼν παραληπιών*), copia nobis deesset, omne genus Ostrea esse facta: item Purpuras, Vrticas, & varias auium formas: Post æquinoctium Vrticarum genus G
 esculentius esse scribit Aelianus: intelligit autem æquinoctium quod fit hyberno tempore, quo eas etiam summoperè laudat Aristoteles, vt dictum est. Et cum duplex genus Vrticarum statuatur, vnum corpore paruo, alterum grandiori, & duro, hoc cibo ineptius, quàm illud esse tradit. Descriptus à Bellonio, præterquam quòd exocæti, & nulli auidissime appetant, etiam Græci hodierno tempore libentissimè comedunt ob lentam mucilaginem, quam limacum modo emittunt. In delicijs habetur Vrtica parua Rondeletij apud Santones, vbi frequens nascitur in saxis Oceani. Rubra autè ab eodem descripta esculenta etiam est, sed prædicta durior. Carne multo duriore est quantum eius Vrtica genus, ideoq; à mensis reijcitur. Apicius in apparatu apuæ, sine aqua: Desuper, inquit, leuiter compones Vrticas marinas, vt non cum ouis misceantur: impones ad vaporem, vt cum ouis ebullire possit, &c. Huc referendus Plinij locus, vbi ait: Alex peruenit ad Ostreas, Echinos, Vrticas, Cammaros. Græci, vt author est Bellonius, hoc tēpore plurimas Vrticas ligneo veru transfixas, & aliquantulum assatas primum ex sale, & aqua feruefaciunt: deinde farina conspergunt, & ex oleo, vel butyro in sartagine frigunt. Apud Santones, & Italos primum ablutæ, H
 & leuiter coctæ friguntur. Diphilus Siphinius apud Athenæum, scribit Vrticam aluo ducendæ idoneam esse, prouocare lotium, ventriculum iuuare. Vrtica, & oua Echinorum, & eiusmodi, succum alimenti parcum, & humidum, præbent: sed qui aluum soluat, & vrinam moueat, Mnesitheus. Vrticæ inquit Xenocrates, gratæ sunt ori, & stomacho non mediocriter ineptæ (gustui suaues, sed stomacho admodum insuaues sunt VVottonus: Diphilus tamen *εὐσομάχης* facit, hoc est stomacho aptos:) sed assatæ elixis accommodatiores (assæ elixis ad aluum mouendam magis idoneæ VVottonus, quod non probat Zoographus.) Aluum cient vrinamq; magis mouent, quæ post purgationem exortæ iuxta calculos (quæ lapillis adhærent, vrinam magis cient, VVottonus:) lotæ & perexiguo sali mixtæ, atq; ita parum aspersæ sunt, vt mediocriter mandi possint, & assatione concretæ, aut verubus, aut curculis super carbonibus maluæ, aut sarmentorum, vt valenter soluant. Cum passo autem, aut vino mulso, gustum excitantes facillè concoquuntur, facillèq; excernuntur, quæ verò ex passo,

A passo, & oleo elixantur, cum alio et am condimento (forte sine alio condimento, Zoographus) id quidem seruant, vt lubricæ sint atque attrahant: sed & explent, & difficulter concoquuntur, & aluum magis relaxant (quæ autem concoquuntur in passo vnâ cum oleo, lubricum quidem illud retinent, aluumque cient: sed ventrem replent, & difficulter in ventriculo conficiuntur, Vuorronus;) Hæc Xenocrates apud Oribasium interprete Iohanne Baptista Rafario.

V S V S I N M E D I C I N A.

VT pilos disperdant aliqui, teste Galeno, medicamentum componunt ex marinis Scolopendris, Vrticaque marina, Stellis marinis, nitro, & amurca ad hæc mixtis. Plinius Psilothrum esse dicit Vrticam marinam cum aceto scyllite. ad hoc in oleo coqui, ait Vuorronus. Aiunt eandem in vino potam calculosis prodesse, vt author est Galenus. Caro marina miscetur à Trotula medicamento ad maculas oculorum. fuerit autem fortassis hæc Vrtica, quæ testam non habet, sed carnem nudam, interiori Ostreorum carni similem.

*Lib. 1. de
comp. med.
sec. loc.
Lib. 32. c.
10.
Carnis v.
sus.*

DE VRTICA SOLVTA,
POTTA MARINA VVLGI

Cap. II.

S Y N O N Y M A.

QVÆ semper soluto per mare fluctuat Vrtica, Italis obscæna voce Potta marina, dicitur, Græcis Mongi hodie inhonesto etiam vocabulo, quod, vt scribit Bellonius partibus verendis admora, pruritus, ac Venerem, imo etiam ampullas excitet: Gilliusturpi eo nomine in Italia idcirco appellari tradit, quod speciem quandam mulieris vuluæ representet. Ligures hanc appellant Capello di mare: Massilienses Capeau carnu, quasi dicas pileum carneum. Massarius, Gillius, & Bellonius Pulmonem marinum nominant, contra quos rectè disputavit doctissimus Rondeletius, vt postea clariùs à nobis dicetur. A Germanis Oceano finitimis Meerfchum, vocari audio, & à Belgis Snottof, Se-quabbe, Hispanis, vt notat Matthiolus Natura de Vieya, & Capaca de Velha.

*Potta ma-
rina Mōgi.

Pulmo ma-
rinus.*

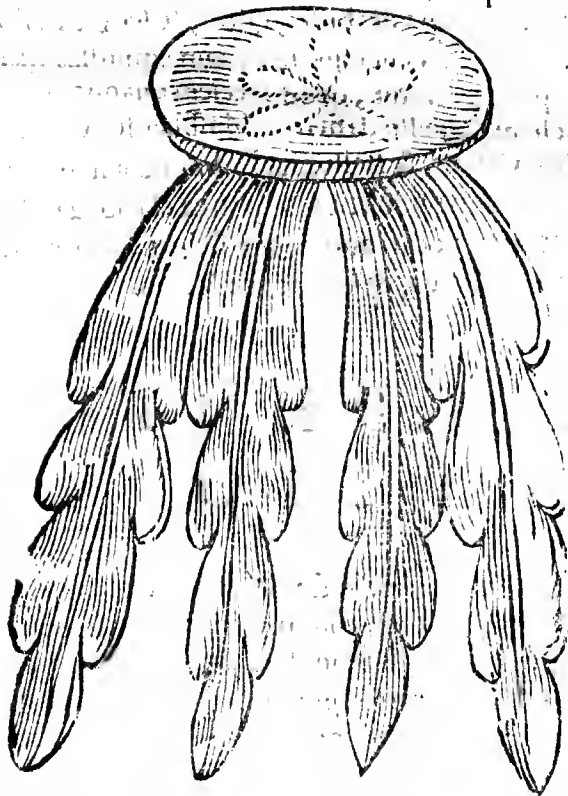
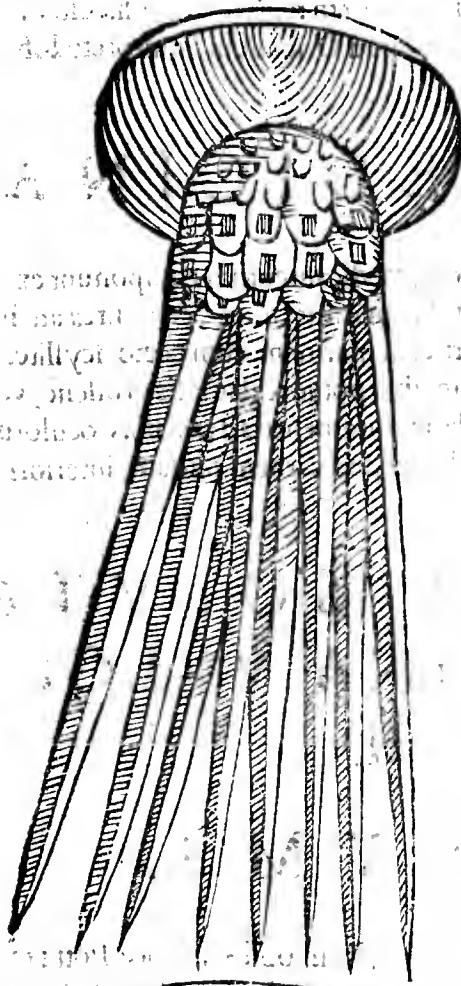
GENVS. DIFFERENTIA.
DESCRIPITIO.

DE hac Gyllius in hunc modum: Cùm iacent, omaso similes sunt: cùm eriguntur pulmones videntur: tanquam vitrum translucent: cùm suspensi tenentur, quandam imaginem Polypi gerunt: nisi (quod) brachia tenuissima, & crassissima habet; Cùm autem eos secuissem, nihil in ea parte, quæ Polypi ventri responderet, reperi: Vbi verò membratim dissecuissem, in ijs partibus vnde pedes exoriuntur, quosdam meatus arenarum plenos vidi. Adeo omnino lucidi, & tanquam vitrei sunt, vt sine sectione interiora omnia videre possis: ac quamuis fluctibus in littus expulsi, nullo negotio capiuntur, tamen cùm non sint esculenti, à prætereuntibus præclarè contemnuntur. formam eis supernè rotundam, infernè concauam, esse refert Massarius, vt Conchæ videri possint: cirros ex imo emittere ad modum Polypi. Duo huius Zoophyti genera facit Rondeletius. Primum quintum Vrtica genus octo cirris, alterum sextum, quatuor tantum cirris præditum: primum sic describit. Pars vna veluti fungosa quædam massa, rotunda, caua, in medio perforata, purpurea veluti fasciola ambiente, pileum planè refert; altera parte Polyporum pedibus

Forma.

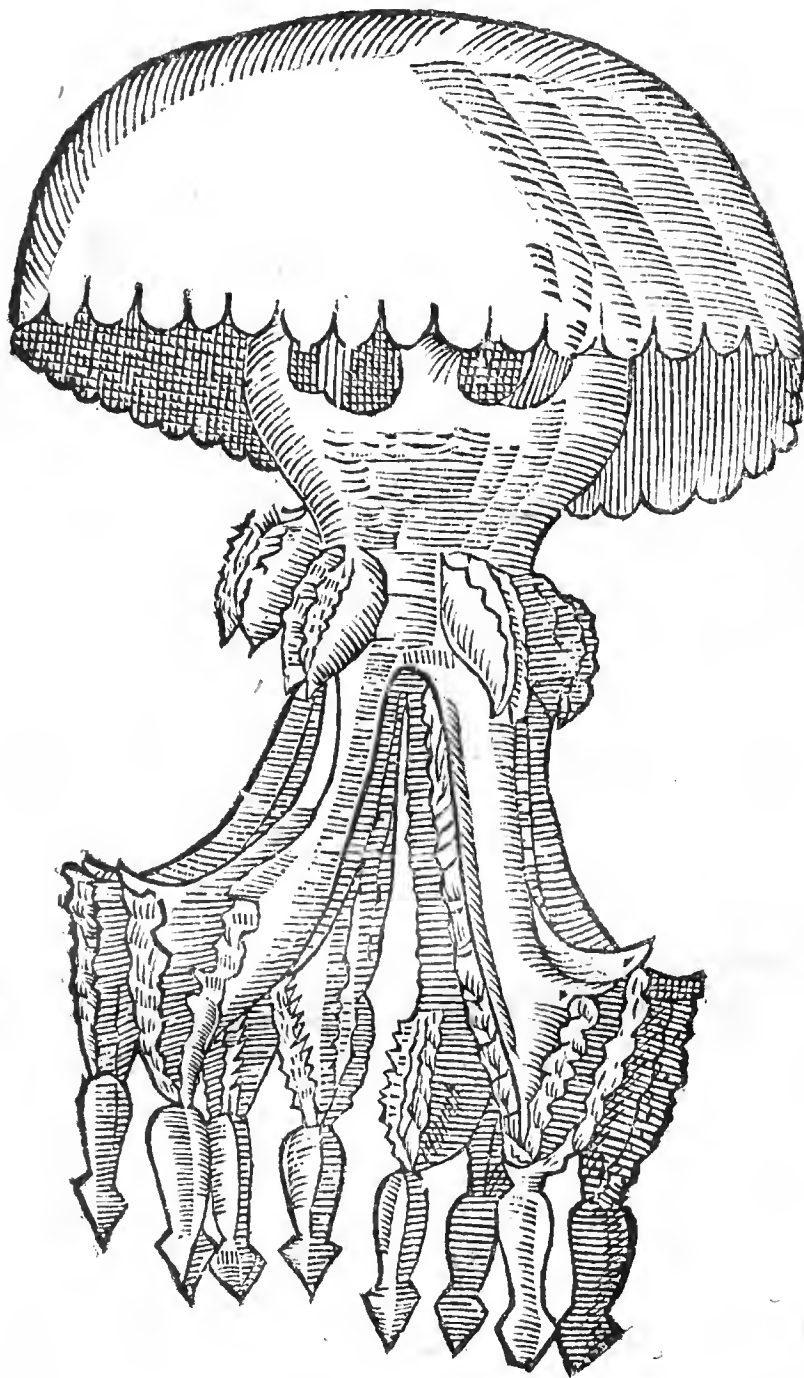
Vrtica quinta species Rondeletij.

Vrtica sexta Rondel.

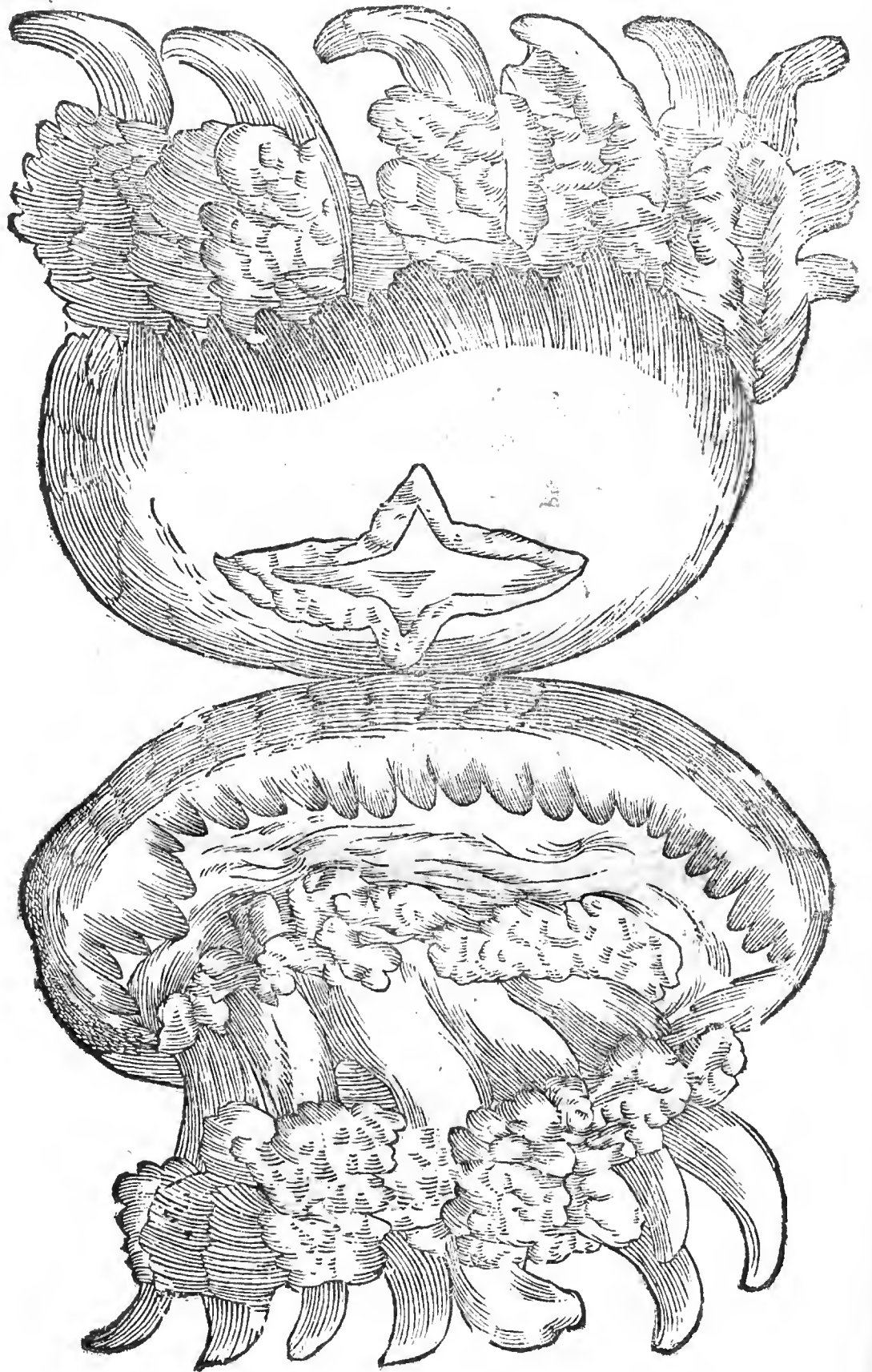

dibus similis est: octo enim pedes habet
 crassiusculos, extremis partibus quadra-
 tos in acutum desinentes, nullas interio-
 res partes distinctas habet. Corpore est
 adeo pellucido, & splendido, ut oculos
 offendat, & hebētet. Ad eā magnitudi-
 nem accrescunt, ut pileos, quibus viato-
 res uti solent, superent. Alterum genus
 quatuor duntaxat pedes, seu frōdes ha-
 bens, qui folijs achanti comparari pos-
 sint, est in altera parte lineis aliquibus
 stellatim dispositis. Huius generis illa
 quoq; videtur, quam ita descripsit Bel-
 lonius: Mollis quidem, & albus corpore
 cartilagineo, ac cristalli in morem pellu-
 cido, quod in mucorē facillē resoluitur.
 Gibbam habet instar dimidiatæ spheræ
 figuram, glabram, pollicis crassitudine;
 cuius pars interna nervis rectis à medio
 incipientibus, quasi strijs fulvi coloris in
 gyrum radiatur, quibus se diffundit, &
 constringit: qua corporis commotione
 aquam concutit, & nunc in pronū, nunc
 in supinum effertur. Pinnarum vice pin-
 nis tenuibus, atq; agrē conspicuis in or-
 bem cōmunitur, ut Lepus marinus. Cru-
 ciformes quoq; cirros, striatos, crassos, in
 modum stellæ radiatos, numero quater-
 nos, parte interna nationi accommo-
 datos habet: quos ut exactè conspicias,
 erit in leberem aquæ sincerioris conij-
 ciendus; qui si supinus deoluatur, mul-
 tas fissuras in radice cirrorum ostendet.
 Os quoq; habet parte prona situm, quo
 ea quæ venatur, absorbet, in quem vsum
 quatuor cirri ad eius latera subiacēt, co-
 loris sinopidis, quasi eius brāchiæ essent
 vel intestina. Hinc fit, ut intuētibus pul-
 monem in mari pabulandi gratia diua-
 gantem grandis videatur quasi pituitæ
 globus: qui vnicum tantum colorem re-
 ferret, nisi rubris illis quatuor circulis
 sigillaretur, & ea cruce, qua interna pars
 striata est, distingueretur. Hactenus Bel-
 lonius. Sed ad primum genus referenda
 est ea Vrtica, cuius iconem nobis exhibi-
 buit Matthiolus, sub nomine Pulmonis
 marini, item ea, cuius nos picturam da-
 mus pronè, & supinè. Quanta autem sit
 harum differentia inter se facillē è pictu-
 ra oculatus lector colligere poterit, ideo nos ab vtriusque descriptione super sedemus.

Pulmo marinus Matth.

Potta marina, vulgò prona & supina parte.

N A T V R A.

OMNES pruritem in pudendis & vredinem in manibus mouent, & acrimonia sua Venerem extinctam, & sopitam excitant, qua maximè de caussa cum Vrticis numerandæ sunt, teste Rondeletio. Bellonius Pulmonem suum nil præter aquam resipere ait: ostamen leui calore incendere. Naribus quoq; admotum, marinum virus oleæ, fargos, melanuros, scaros, sparos, auratas, & id genus piscium eo vesci; in frustra descissum, ac in mare reiectum viuere nihilominus, ac moueri: extra mare autem exanimem apparere: Emortuum in alto mari, ac in litus reiectum, transparentis glaciæ similem.

*Pruritem in pudendis ta-
ctum mouent.*

P R Æ S A G I A.

CONSPECTAS plerunque vndis supernatantes futuram maris procellam præfagire Matthiolus tradidit. Contra Bellonius mari commoto, & spumantibus procellis irritato deorsum ad imum ferri, pacato verò ac bene tranquillo passim solutas vagari.

*Com. in deof.
Li. 2. c. 36.*

V S V S.

QUOD si ijs virgæ baculiq; perungantur, noctu facium accensarum more lucem edunt, vt idem author est.

D E P U L M O N E M A R I N O.

Cap. III.

CONTER Testacea Pulmonem marinum habuisse videtur Aristoteles. Nam quodam in loco tractans de Testaceis spontè prouenientibus (quod indicat initium sequentis capituli) Pulmonum mentionem facit inquit: Quin etiam qui Pulmones appellantur spontè proueniunt: Sed ait Rondeletius hoc loco eodem modo Testaceos Pulmones intelligere oportere, quo Holothuria, Tethys, Stellas: id est corio duro contextos. Plinius

*Li. 5. Hi-
stor. c. 15.*

hæc Zoophyta facit: Multis, inquit, eadem natura quæ frutici, vt Holothurijs, Pulmonibus, Stellis. Πνεύμονες dicuntur genera quædam in mari viuentia, sed absque sensu, Hesychius.

Lib. 9. c. 47.

Æ Q V I V O C A.

RAMICES teste Nonio Marcello, dicuntur Pulmones, vel hernia: Plautus Mercatore: Tui caussa rupi ramices, atrum dum spuro sanguinem, & Varro Tithodite: Prius quàm in Orchestra Pithaulæ inflet tribias domi suæ ramices rumpit: sed in ijs, quæ hic adfert Nonius testimonijs, ramicis nomine non pulmo (hoc est viscus illud leue, & spongiosum, in quod tanquam follem spiritus in respiratione recipitur, ad cordis temperandum colorem) sed bronchocele intelligi Zoographo videtur.

Ramices.

S Y N O N Y M A.

Πνεύμονες Atticè pro πνεύμονες dicuntur ab Aristotele. Latinè Pulmones vocauit Plinius: alibi idem Zoophytum Halipneumonem appellasse videtur. Germanis eiusdem significationis vocabulo Meerlungg vocari poterit. Interpretes Kiranidis Pulmonem marinum exponit Cunnum marinum; sed sic nuncupant Vrticâ solutâ, de qua superiori capite egimus. Vnde existimo hinc interpretè, vt multos alios, nempe Massarium, Gilliū, Bellonium, hanc Vrticam Pulmonem marinum veterū (ineptissimè tamen) putasse. Nam Pulmo marinus, vel à Pulmonum nostrorum figura, vel ab eorundè substantia laxa, & molli foraminulisq; plena, nominatus fuit: hæc autè Vrtica nihil cum pulmonis figura, aut substantia simile habet. Præterea cum huius Vrticæ substantia perquam sit mollis, & pituitæ concretæ similis, quæ in aquam abit, in cinerem redigi,

Lib. 9. c. 47.

*Cunnum
marinum.*

digi, nec in aqua decoqui corpore aliquo superstite possit, verus Pulmo esse non poterit quem decoctum in aqua commendant medici, itemq; eius cinerem.

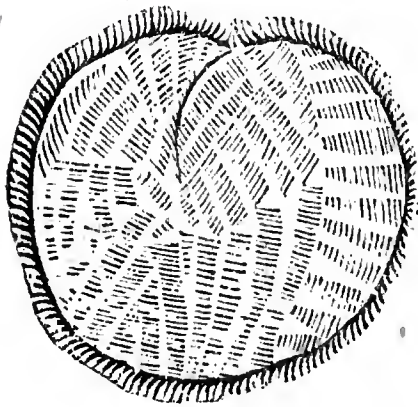
DESCRIPTIO. NATVRA.

Quid sit.

PULMONIS marini historiam adeo paucis complexi sunt veteres, vt quidnam sit a multis hactenus dubitetur, patet tamē ex prædictis carnosam esse substantiam. Nos, inquit Rondeletius, cum illa quæ saxis affixa sunt, diligentiùs rimaremur, & contem- plaremur, inuenimus substantiam quandam illis harentem, corio duro, & nigro intestam, intus mollem fungosam, & fistulosam, spongiarum aplysiarum modo. Ea in saxorum ri- mis nascitur, cuius imaginē non exhibemus, quia commodè exprimi non potest. Vel Pulmo

Locus.

Pulmo marinus Rondeletij.

Lib. 8. c. 35. Lib. 4.

marinus dici potest, corpus quoddam rotundum, pilæ marinae modo, virescens, toris substantia fel- tro simile, intus totum fistulosum, veluti spongia aplysia. In mari aqua plenum est, & grave: extra mare in se concidit, & flaccescit: in saxorum rimis delitescit, & inter algas. Ego potius has Vrticas puto, & ad eas hirsutas, quatum primo huius libri capite mentionem fecimus, referendas. Nam Pul- mones per mare feruntur, vbi imminet tempestas: quod scripsit etiam Plinius sic inquiring: Pulmo- nes marini in pelago, plurium dierum hyemē portendunt. Et Ephesius interpret Aristotelis de par- tibus animalium, & ibidem etiam Philosophus, quanquam Zoophyta sint, & fruticis naturam vi- uant, non tamen adherere scribunt, sed absoluta

esse sicut etiam in plantis quædam, vt epithymum, & epipetrum:

P R O V E R B I A.

Vitam Pul- monis marini viuere quid.

ὄσοι βίον πνεύμονος θαλασσίε, id est vitam Pulmonis marini viuere. Prouerbiū est in eos, qui ociosam, & securam nimium, stolidamque vitam degunt, sine sensu ferē, sine præsentione vlla futuri, sine præteriti temporis ratione. Potest etiam appositè dici in hominem ebriosum, & abdomen, & ὑπογαστριούς πιδυμίας (vt Aretes Cæsariensis loquitur) addictum, sarcire corpus solum.

In Philebo.

promptum, ingenij viribus nusquam uti. Plato, ζῶ δὲ οὐκ ἀνθρώπου βίον, ἀλλὰ τινος πνεύ- μονος, ἢ τῶν θαλάσσια μετ' ὄσρεϊναν ἐμψυχῶν σωματίων: Id est, Non hominis, sed Pulmonis cuiuspiam vitam viuere, aut alterius marini generis, quod inter Testacea corpo- ra animatum est.

Inter testacea ponitur.

Vbi notabis hoc loco Pulmonem inter Testacea à Platone poni. Vnus etiam est eodem prouerbio Synesius Ptolemaidos. Episcop. lib. de regno, βίον ζῶντας θα- λασσίε πνεύμονος, id est vitam viuentes marini Pulmonis: loquitur autem de voluptarijs hominibus, qui in ganæ libidinumq; usu summum bonum ponunt. Βλάκα Græci homi- nem nimium simplicis stolidiq; ingenij appellant (metaphora ducta) à pisce quodam filuro simili, sed adeo vili inutiliq; , vt ne canes quidem gustare dignentur: Hinc quarto de Republica (Plato nimirum) βλακίον τῶν μῶν τοῦ παθοῦ, ὡς εἰλέγοι τις πνευμονίαν, ἀπο- τῆ θαλασσίου ζῶντος ἀαιδήτε. διδ' ἀποτοῦ πρὸς τῆ κῦμηχορίῃ τῆς βλακίας, ἐπιμημονέ- ει καὶ Αριστοτέλης, id est, Ignauia nostra seu stoliditas, quam quis pneumoniam dixerit, ab animali marino sensu carente, vel vt alij volunt, à regione propè Cumam Blacia dicta, cu- ius & Aristoteles meminit, Suidas. Vnde verbum βλακίον, exponunt pigritari, tardare offitanter, negligenter aliquid facere, & forsan Pulmo marinus quoque, quamuis animal esse videatur, tardius tamen & pigrius est, quam animalium naturæ conueniat: vt inde Plautus fortè in Epidico dixerit:

Pneumonia.

Dij immortales soccos iussu adimere pedibus. Pulmo enim, quoa perhibent, prius venisset, quam tu aduenisti mihi.

Author adagiorum prouerbiū accipit in homines lentos, & cessatores: opinor, inquit, quod Pulmo, cum perpetuò moueat, nunquam tamen loco se promouet: quod de anima- lium respirantium pulmone intelligit. Zoographus ad pulmonem Zoophytum adagij ori- ginem referri posse arbitratur.

A

VSVS IN MEDICINA.

COMMENDATVR imprimis ad pilos euellendos, aut prohibendos ne nascantur. *Lib. 32 l. cap. 10.*
 Plinius, Iecur etiam (thunni) tritum (inquit) mixtaq; cedria (psilothrum est) plumbea pyxide asseruatum. Ita pueros mangonizauit Salpe obstetrix. Eadem vis est *Lib. de animal. 13. ca. 27.*
 Pulmonis marini. Idem quoq; tradidit Aelianus, his verbis: Iam verò si quis qui nondum ex- *Cineris vis.*
 cefferit ex extrema pueritia, Thunni sanguine illinatur, non pubescet: hoc idem torpedo & marinus Pulmo efficiunt. Nam in aceto putrefactæ eorum carnes & mento aspersæ, fuggam pilorum facere dicuntur. Pulmonis marini cinis alligatus, inquit Plinius, egregie profluuia purgat, hoc est vt exponit Rondeletius, menses promouet. Idem tradit Pulmonem marinum decoctum in aqua calculosis mederi, pernionesq; emendare ex oleo. ad perniones & podagras commendat Dioscorides recenter illitum. Pulmo marinus impositus pedibus podagras & chymethla sanat. suffita verò ossa eius auertunt omne malum, sicut & *Lib. 32. c. 10.*
 B Stella, ex Kiranide. *Lib. 4.*

VSVS IN VARIIS.

LIGNVM si eo confricerur, ardere videbitur, teste Plinio, adeo vt faculam ita præluceat; videtur dicere, inquit Zoographus, confricatum eo lignum ita ardere, vt sua luce faculam quoq; vincat. Thitini (lego Thynni, nam & litterarum ordo consentit, & mox plura sequuntur de Thynna) oculos & Pulmones marini (marinos) si quis triuerit & conspexerit (consperferit) in tecto domus serò, putabunt qui in domo erunt (vel vndecunq; tectum aspicientes) se stellas videre. Si autem virgam vnixeris deambulans sero, cum luna non lucet, putabunt lumen de virga emicare. Si verò in muro vel in charta depinxeris feram, aut imagiuem aliquam videntes admirabuntur, Kiranides. *Lib. 4.*

DE HOLOTHVRIIS. Cap. IV.

SYNONYMA.

HOLOTHVRIA à Tethyis differre facile ex Aristotele probari potest, difficulter ex eius interprete Theodoro Gaza: is enim quodam in loco Tethyia vertibula & callos conuertit; Holothuria verò Tubera. alibi Tethyia vertit callos. rursus alio in loco omnia hæc Latina nomina Holothurijs tribuit, insuperque de suo addit; Tota ipsa (Holothuria dico) simplici mitiori que testa operta esse. Hæc itaq; nominum confusio magnas tenebras doctis vi-

Gaza incon-
stantia.

Li. 4. de par.
ca. 5.

Lib. 1. Hist.
c. 1.

Niphi error.
Etymum.

ris, qui eius versionem sequebantur, offudit, Belloniumq; errare cœgit Holothuria & Tethyia confundentem, item Massarium, quæuis hic diuersas res ex Plinio sit suspicatus. Niphus non tantum cum Tethyjs Holothuria, sed etiam cum Vrticis confudit Ολοθωριον Helychius interpretatur impetuosum, salientem, bellicosum, audacem, fortem, magnum, validum, libidinosum, cupiditate in aliquid procliuem. Sic & Ουρος Αρης dicitur, & Θουριδος αληθης της μαλειτικης, αφοδεν νεθορεν ο εση πηθησαι. Sed Θουριδος libidinosum significat, & Θρητρα ο χειαν & Θουριδος genituram. Holothuriorum quoque meminit Plinius ac ea inter Zoophyta connumeravit: Multis, inquit, eadem natura quæ frutici vt Holothurijs, Pulmonibus, Stellis.

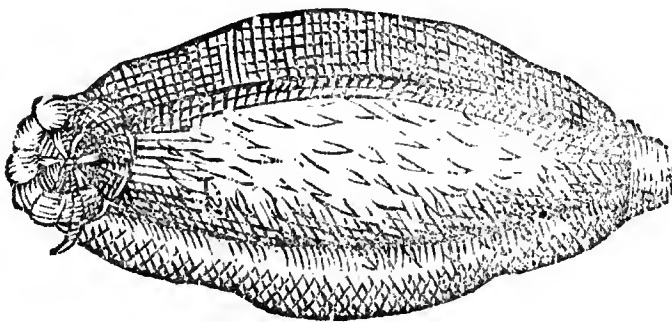
GENVS. DIFFERENTIA.

Descriptio.

A Terhyis
quid differunt.
Hist. I. c. I.

PAVCISSIMA sunt ab Aristotele & Plinio de Holothurijs tradita, ab alijs nihil: quia in cibis non recipiuntur, sed in litioribus neglecta iacent. Saxi non hærent, qua in re maximè differunt à Terhyis: authorem habeo Aristotelem qui sic scribit: Πολλά δὲ ἄ ολελυμένα μὴ ἔσιν, ἀκίνητα δὲ: εἰς ὅσρια καὶ τὰ καλούμενα ὀλοθυρία: Multa saxi quidem soluta sunt, sed immobilia vt Ostrea, & quæ vocantur Holothuria. Aspero corio conteguntur. Rondeletius duas nobis icones Holothuriorum exhibuit, cum his descriptionibus: Id genus, inquit, quod hic proponimus, altero extremo obtusum est & planum, in quo

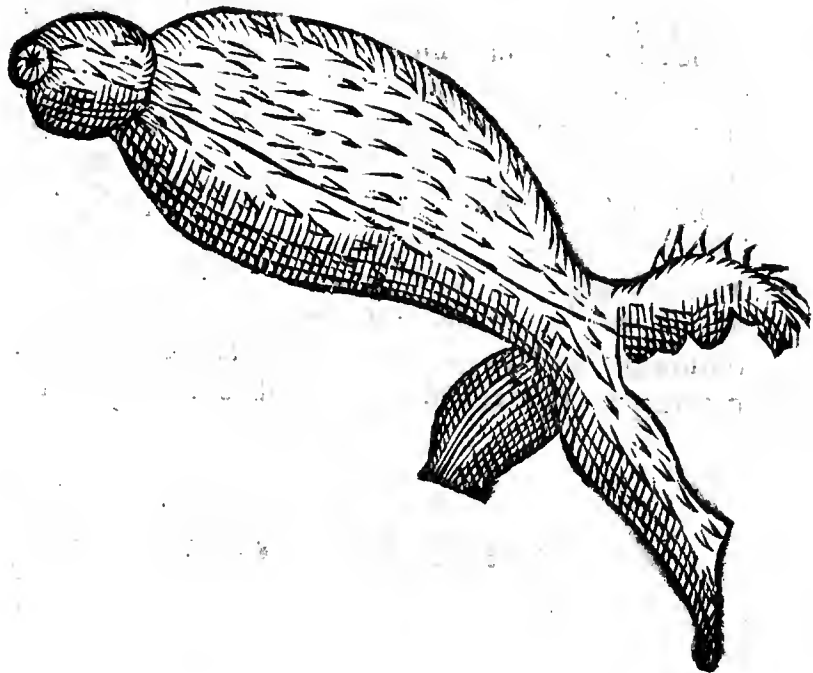
Holothurij prima species Rondeletij.

rosq; pictæ imaginem sculptam esse dicas, circa quam sunt acetabula. Inde parua appendix & mollis depēdet. Pisculentum odorem respicit, nec minus ingratum ac insuauem, quàm Lepus marinus. Altero extremo tenuius est. Intus partes omnes sunt indiscretæ. Inter maris purgamenta id reperit, quod hic repræsentatur: quod quia vita, integumentis asperitate & duritia partibus internis indiscretis cum Holothurio

conueniat, Holothuriorum speciem esse putat. Altero extremo caput discretum habere videtur rotundum, os in medio rotundum, rugosum, quod aliquando dilatatur, aliquando constringitur. Sequitur corpus crassius aculeis multis rigens: videtur in caudam deficere, ex cuius vtraq; parte duæ sunt appendices pedum, pinnarumve loco, sed differentes. Superior enim strictior est, in ambitu incisa, in acutum desinens, ad quam à ceruice producta est linea; altera latior vbiq; . Harum beneficio motû aliquem habere videtur, cuius prorsus expers est primum genus: quod aliquando acetabulis suis saxi hæret, sed soluitur. Secundum hanc speciem Rondeletij genitalis virilis quandam speciem pra se ferre ait Zoographus: vt Holothuriorum nomen dictum videri possit, quasi toto corpore ad huiusmodi speciem fit conformatum.

Holothurij altera species eiusdem.

N A T V R A.

P LANTAS potiùs esse Holothuria cenfet Aristoteles, quàm animalia, sic enim loquitur: Quæ autem Holothuria vocant, & Pulmones, atq; etiam plura eiusmodi alia in mari, parum ab ijs (plantis) differunt, sua ipsa absoluteione. Viuunt enim sine vlio sensu, perinde ac plantæ absolute. Nam in terrestribus plantis sunt nonnulla eiusmodi, quæ & viuunt, & gignantur, aut in alijs plantis, aut absolute, quale est quod Pernasus fert, vocatum à quibusdam epipetrum. hoc enim diu viuere potest, etiam à paxilis suspensum: Hæc ille.

DE TETHYIS. Cap. V.

S Y N O N Y M A.

ἡ Θος, & Τήθυος rectus singularis à Græcis effertur, vt ἡ Θος, & κρύμυρος. Pro τήθεια per e, apud Aristotelem in penultima repono τήθεια. apud quem & τὰ τήθυα, & τὴ τήθυε legimus. In Plinij codicibus quibusdã leguntur Tethæe in femi- nino genere, vt musæ: Hæ, inquit, sugêtes, &c. & mox Tethææ vtilis sūt. Et in piscium catalogo Tethæa, vt Musæ. Τήθη (per iota in prima, Zoographus mauult per ἡ τα κογχύλια, ἔσρεια nominantur à Polluce. Τήθητε γεραιόμενα μύισσι, Nicander, idest, Tethæ (vt Cete) quæ in musco, aut in algis crescunt, vel natant, aut capiuntur. Vocat autem Tethæ, vt exponit Scholiastes Patellas feras, quas nos Otia (idest aures) Aristoteles verò ἔσρεια, & Homerus similiter communi nomine ἔσρεια. Homerus meminit τῶν τήθειων inquit Athenæus, lege τήθειων. Nam sic Homerus:

Πολλοὺς ἂν κρέσειεν ἀνρῆ ὁ δὲ τήθεια διφῶν
Nnos ἀποθράσκων.

Hil. 5. c. 15.
Li. 32. ca. 9.
Cap. 10. ibi.
dem.
Tethæ, quæ
Nicandro.
Lib. 3.

Illiad. II.

Quæ verba sunt Patrocli exprobrantis Cebrioni è curru deiecto tanquam vrinatori. Hunc locum commentans Eustathius: τήθεια, inquit, ab vrinatoribus contrectantur Ostrearum generis, sic dicta à terra quam Tethyn nominant. Sunt enim præ cæteris marinis naturæ terrenæ, propter ambientis testæ duritiem: aut forsitan nominantur à nutrice infantium, quæ τήθη dicitur: propter tenerum eius (corpus) veluti ique lacteum, & roscidum: qua ratione eiusmodi (Ostreæ) etiam ἐρσηντα quidam cognominat. Quod ad Tethæ quidẽ siue Ostrea attinet, antiquos aiunt non piscibus tantum: sed etiam Ostreis in cibo vsos fuisse: quanquam is neque vtilis admodum, neque dulcis sit: sed neque parabilis, cum è gurgitis vado vbi iacent (ἢ τῶ βυθῶ κατα βάθους: atque propriè dicta Tethyia secundum Aristotelem sa- xis adhærent,) non aliter quàm ab vrinantibus auferri queant: Hæc ille. Et rursus à verbo θῶθηςω, quod est lacto, deducuntur τήθη, & τήθεις, (quæ nomina auiam significant: τήθη aliquando nutricem quoque) & τήθεια quoque: quorum singularis casus & rectus est ἡ- ἑος, Aristoteli vsurpatus his verbis: Πιπνη, ἔσρεια, μύς, κρεκ κόγχη, λέπας, τήθος, βάλανος. Et rursus cum ait ὁ μὲν κτεῖς τραχεῖσρακος; ῥα βδωτῆς, κτῆ τήθος ἀραβδωτον, λειῶσρακον.

Odys. Δ.

Hinc τήθη in multitudinis numero casus contractus: vt cum scribit Athenæus: τα δὲ τήθη παραπλήσια τοῖς προειρημένοις καὶ πολυτεφετερα: & quoniam inde genitiuus quoque formatur τήθειων τήθων, sicut ἡθειων ἡθων: iocandi occasionem inde iumpfit Aristophanes in Lystrata:

Ω τήθων ἀνδρειοτάτη καὶ μετριδίων ἀκαληφῶν.

de industria sic alloquens veluti amatas nutrices, ac matres. Sunt enim τήθεια veluti τή- θαι, id est nutrices. μητρίδια verò Vrticæ marinæ: huc vsque Eustathius, qui τήθη quænam essent, ignorasse videtur, & ab Ostreis non satis distinxisse: sicut & alius innominatus Ho- meri Scholiastes, qui τήθεια nihil quàm Ostrea, seu genus Ostrearum interpretatur: Et Ni- candri etiam qui τήθη putat Patellas feras, à quibus ea plurimum differre collatis innicem historijs liquebit. A Tethyio diminutiua vox videtur τήθειαιων. Epicharmus apud Athe- næum τήθειαιων, cum Testatis alijs diuersis nominat. Latine vel Tethyium tribus syl- labis: vel etiam Tethus effertur, duabus syllabis masculino genere, vt cæcus. Gazam Holo.

Ab Ostreis
differunt
Tethæa.

Lib. 3.

Gazæ error. Holothuria, Tethya, res diuersas, iisdem Latinis nominibus interpretando (Vertibula, Callos, Tubera) confudisse superiori capite monuimus. Tethya, inquit Gyllius, Theodorus vertit Tubera, & Callos, & Vertibula. Tubera quidem quòd sic nullis fibris, quemadmodum Tubera terrena nitantur. Callos verò quod callosa materia tegantur. Iam nunc *Spherdocles.* Græci non Græco nomine, sed plusquam Barbaro Spherdocles (fortè à sphæra, vnde & Vertibuli nomen Gazam finxisse conijcit Zoographus) nuncupant. Ineptius ij, qui accollunt Adriaticum sinum, ex eo Spongas nominant, quia cum premuntur tanquam spongiæ, sic aquam foraminibus reddunt. Hoc genus piscium Massiliæ in vulgus ignotum à paucis cognoscitur. Quidam senes cum huius descriptione in sub eorum oculos subiecissim, & multum inculcassim, nominarunt Vichonos: Veruntamen propter tempestates hos mihi ostendere non potuerunt. Hactenus Gillius. Ab eo, ait Zoographus, quòd spongiæ similitudinem quandam habent Tethe, musculo (si benè memini) & fistuloso corpore, Veneti spongas nominant vulgo sponge. Niphus alibi Vertibulum, siue Tuber cum Vrtica confundit. Callus verò, inquit, tanquam à Vertibulo separans, (cum alibi eundem faciat) ad magnitudinem iuglandis est: cuius durities media est inter testam, & corium. Alibi Vertibula non rectè Vrticas à nonnullis vocari scribit. Vertibulum inquit idem forma rotunda est, subter cum aliqua cavitare, crusta callosa, à qua & callus dicitur. Vulgo apud Tarentinos dicitur Verticillum, propter formam & paruos quosdam anfractus quibus describitur. Tubera à colore, & tumore dici idem Niphus ait, & alibi. Tethya, inquit, apud nonnullos sunt Vrticæ atque calli quidam ad magnitudinem iuglandis, duritie inter testam, & corium, colore suppalido, & rubenti. ea frequenter in Pyrgorum littore ad centuncellas reperiuntur: quæ sicuti palato & iocundissima, ita & stomachis minimè insalubria esse conijcimus. Quidam confundunt Vertibula cum Vrticis eadem esse volentes, sed error est, cum diuersa omnino sint: Vertibula enim testa scabra veluti corio integuntur, & pedibus carent, & mobilia sunt. Vrtica verò (vti retulimus ex opinione Aristotelis) nullam testam habet, sed corpus omni ex parte carnem præ se fert: & pediculos habet, vt Polypus, & saxis absoluta vagatur: decepti forsitan verbis Aristotelis octano de historia dicentis: Nonnullorum natura corporis carnosæ est, vt eorum quæ Tubera (Tethya) appellantur, aut Vrticæ, vbi duo genera distincta intellexit, & non vnum, vt sit sensus: Natura corporis nonnullorum est carnosæ, cuiusmodi ea sunt quæ Tubera, aut ea, quæ Vrticæ vocantur, Tethyiorum Germanicum nomen facit Zoographus Spruzling, quod eis compressis aqua tanquam per syringem, aut siphonem exiliat, vel Magling, quòd caro eorum ventriculi figuram præ se ferat; vel Schuumling, quoniam & Veneti spongas, seu spongiolas vocant.

GENVS. DIFFERENTIA.

Descriptio.

TOTA oculuntur testa, quam læuem habent, vt nulla ex parte carnem detectam habeant, teste Aristotele, qui idcirco Testatis adnumerasse visus est, & alibi: Quæ vertibula, siue callos speciali nomine à tegminis qualitate appellamus (*τα δὲ καλυμμένα τήδου*) naturam inter hæc genera (Testatorum) peculiarem, sortiri notum est. Ijs enim solis corpus tegumento includitur, cuius durities inter testam, & coriū est; quamobrem modo præduri bubulitergoris (*ὡς ἐρβύρα σαληρά*) secatur. Adhæret id genus saxis sua testa duoq; seposita inter se foramina exigua admodū habet, & visum vix patientia, quibus humorem accipit, & reddit. Excrementum enim nullum in eo spectatur, quale in cæteris Ostreis, vel Echinæum, vel quod appellant papauer, continetur, nulli è cæteris similis: in omnibus tamen sui generis eadem. Dissectis primum membrana nervosa crusta ambiente obtenta ostenditur, qua Vertibuli caro ipsa continetur, nulli è cæteris similis, in omnibus tamen sui generis eadem. Adhæret hæc utroque ex latere membranæ circumdanti, & corio. & qua adhæret arctius in partem vtramque est, videlicet qua tendit ad meatus ductos foras per crustam, quibus redditur, & accipitur cibus, & humor, quasi alterum sit os, alterum ossium excrementum delegatum. Nec modus idem, sed alterum crassius: alterum tenuius est, cauumq; intus vtrinque exiguo quodam interueniente continuo, humorque in altero cauo consistere solitus est. Pars verò alia, quæ instrumentalis, & sensualis sit, nulla omnino percipitur, neq; excrementum quidquam (vt dictum iam est) quo in cæteris more continetur. Color vertibulis

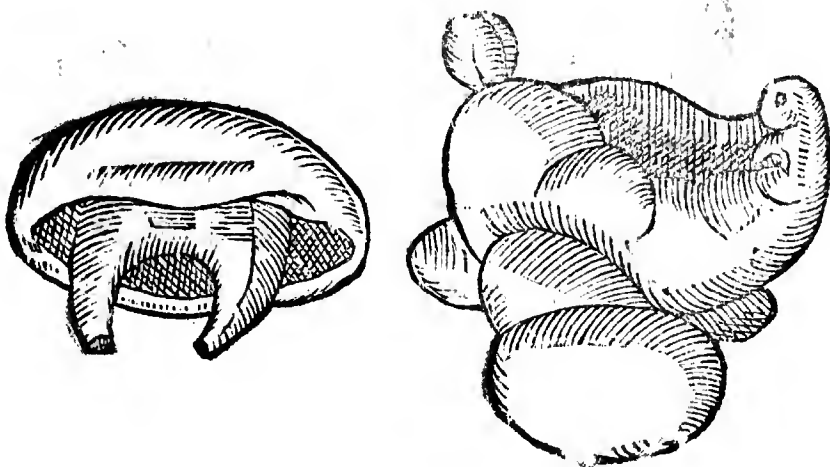
Hist. 4. c. 2.

Excrementum nullum habent.

color.

A tibulis, aut pallidus, aut rubidus est. Alio quoque in loco de iisdem, sic scripsit: Habet hoc genus animalis duo foramina, primamque (*διαίρεσιν*) vnam qua recipiat humorem cibo accommodatum: & qua rursus emitat quantum humoris reliquum sit. nihil enim habere excrementi, vt cætera Testata hoc se habere ostendit. Præcingitur autem per medium tenui quadam membrana: in qua vitæ principatum esse ratio congrua est. Hæc Aristotelis verba de rima, seu diuisione Tethyorum Michael Ephesius declarans, ait: τὰ δὲ τῆς θύρα πρῶτος μὲν ἔχει δύο: διαίρεσιν δὲ μίαν: ὡσπερ ἂν εἰς τὸν σπῆρα ὑπερὸν ἀπὸ τῆς σπῆρας ἐξωγαμῆτον, καὶ χίσι σπῆρας αὐτὸν ἀποθῆναι ἕως κατω: ἢ πατέρῳ μέρει: hoc est: Meatus (seu foramina) quidem in eis duo sunt, diuisio autem vna, ac si fistulam aliquam animo concipias (non æquali, sed) tumido corpore: eamque in alterutra parte scindas à summo ad imum. Contineri in Testatis id quod ouum etiam vocatur eiuscemodi cernere licet, vt tradidit Philosophus. His hæc paucula Rondeletius addit: Ea, inquit, non solum petris, sed etiam Ostreorum nostrorum testis affixa sunt, & in iisdem velut tumores duri esse cernuntur. Qui figura sunt aliquando longiore. Testa extra fusca, inæqualis, & rigida, intus argentea, læuis. Tethyorum caro membrana alia alba inuoluta ventriculi formam refert, rotundam scilicet & oblongam, meatus crassior, & amplior gulæ proportionem respondet: alter minor podici. Vterque colore est rutilo, vel ruffo, reliquum corpus croceum. Id totum corpus corio nudatum seorsum depingendū curavi, quod ex duobus meatibus eminentibus, quos modo descripsi lector agnoscat. Reliqua Tethya corio suo tecta adhæret. Quum digitis premitur, aqua per meatus exilit, alioqui sensum fugientes. Alias Zoographus icones Tethyorum exhibet, quæ Cornelius Sittardus ad eum miserat quatuor, quæ vel Tethya esse videntur, vel eorum naturæ propinqua. Duas maiores fungos marinos esse, aut in Italia vocari addebat, teste dure inclusos. Colore, vt pictos accepit, sunt vario, sed magna ex parte fusco, quæ verò in maxima virgæ, contextu quodam reticulato (eæ continuæ esse debebant) visuntur rubræ. Minores duas vulgo nominari specie, earum pictura foris fusca hirsutaque apparet, substantia (vt aliquis coniecero) coriacea: intus autem caua, & rubra. Ab his non nihil differre, quæ Bellonius depinxit, faciliè quiuis ex pictura videre poterit. Nos etiam Tethyorum aliquot obseruauimus species, quæ forma tantum differunt, non alia parte singulari, ita vt merito tot species Tethyorum, quot forma statuere liceat. Quæ primo depicta loco ostenditur parte externa, & secundo parte interna pyri formam æmulari, colore cineritio est: ablataque cuticula substantia apparet densa poris exiguis, vixque visibilibus referta, per quos aqua attrahitur, & per vniuersum corpus distribuitur. Duo grandiora habet foramina: vnum oblongum; alterum rotundum: hoc aluo: illud ori respondere videtur; in his quandoque conspiciuntur Scyllari, Cancelli & alia Crustacea: item Trochi, Turbines aliaque parua Ostrocoderma. Tertio qui ostenditur loco figura est mali; substantia eadem qua superior. foraminibusque duobus: rotundo, quod maius est: oblongo quod minus: in eo scyllarus continebatur, quæ totum ferè illius foraminis occupabat interuallum, cauda erat reuoluta: eumque idcirco tertio loco adpinximus. Quæ quarto, & qui ito ostenditur numero, ab Antonio Maria Lombardo pharmacopœo erudito Mutinensi donata mihi fuit: figura est inæquali, tuberosa: foramine vno oblongo maiori, quod in opposita erat parte, minori, in eo continebatur Purpura, porportione magnitudinis Tethyi magna, vt etiam exterius corium eius penetraret. Septimo ordine ostenditur Tethyum secundo simile, figura rotunda, sed inferiorius compressa: foramen habet tam exiguum, vt vix conspici possit: intus habet crustaceum aliquod, vt in partis superioris foramine conspicitur.

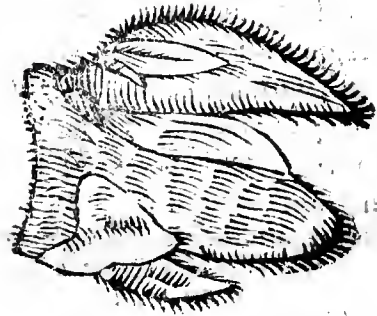
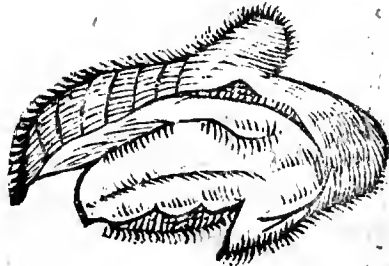
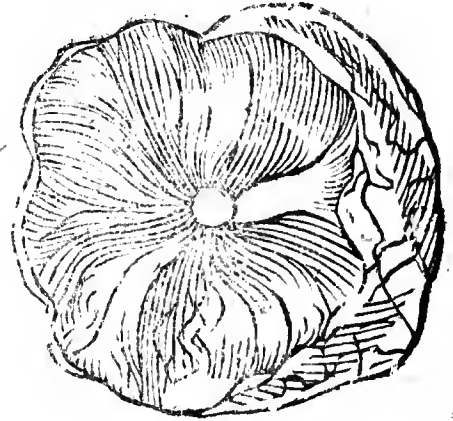
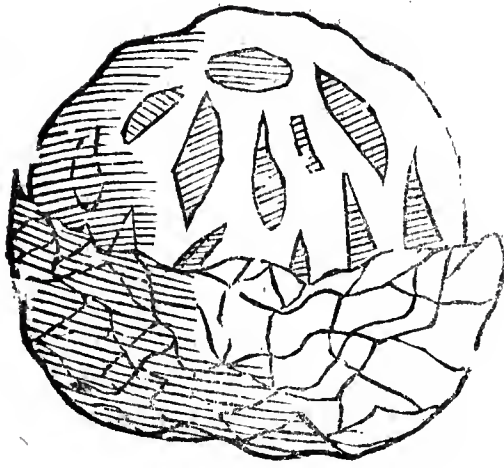
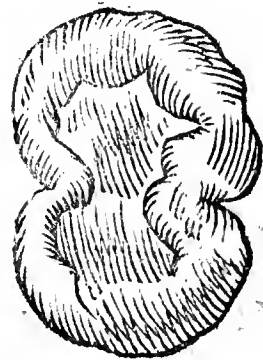
Tethya Rondeletij.

De part. 4.
c. 5.
Foramina.

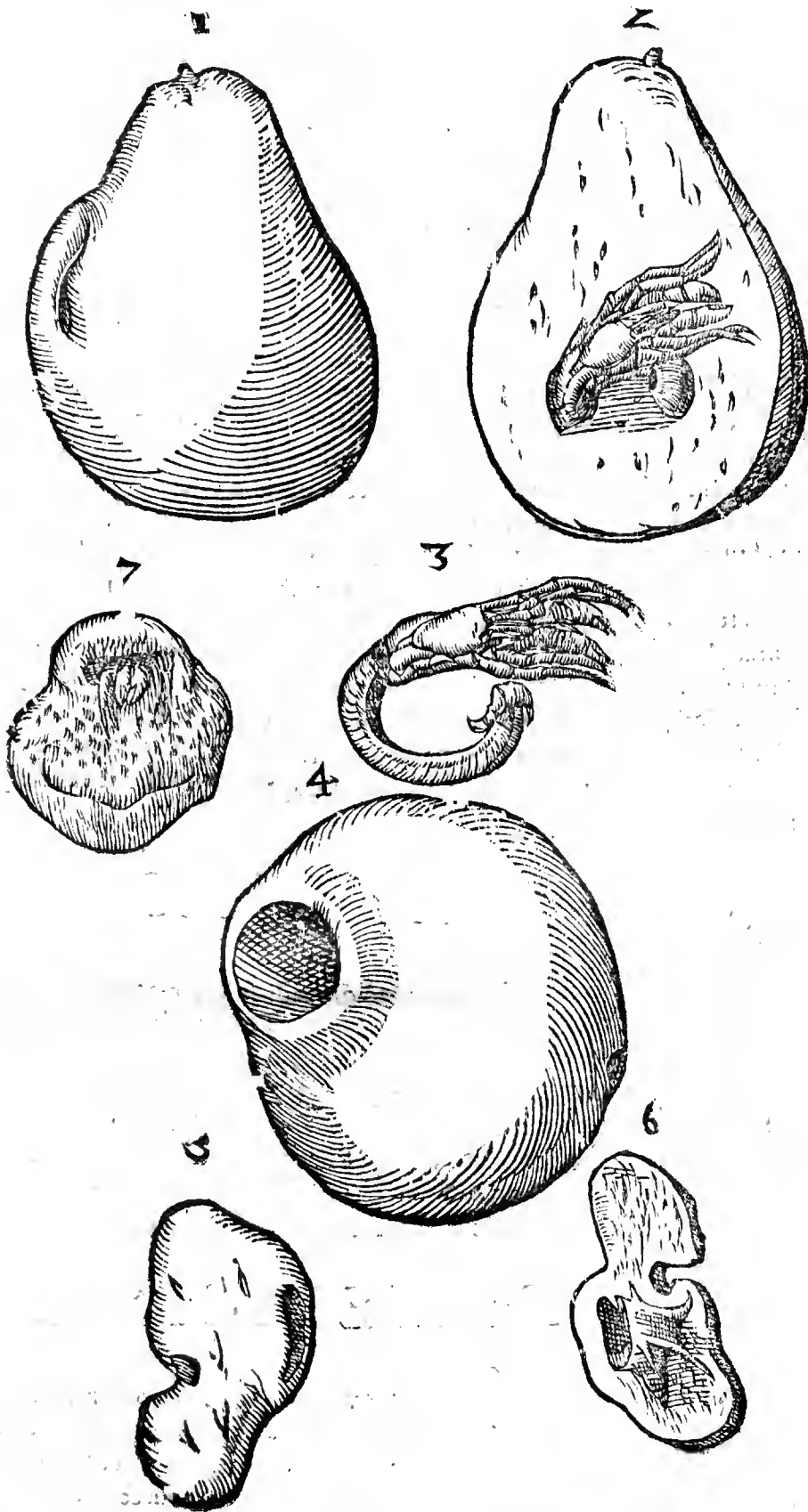
Tethya Zoographi.

Nostrorum
Tethyorum
descriptio.

Tethyrorum icones Zoographo à Cornelio Sittardo missæ.

Tethya siue Vertibula integra Bellonij.**Tethya siue Vertibula aperta eiusdem.**

Tethyiorum ab authore obseruatorum
sex species.

LOCVS. GENERATIO.

*Præstantis-
sima ubi.*

Etymum.

IN Oceano ad Gallicum littus frequentia sunt: Parisijsq; in foro piscario sæpe Ostreo-
rum testis adherentia videre est. In Aegypto nulla inueniuntur: In Smyrna Asiæ præ-
stantissima. Inter immobilia Testacea olfactum minimè habere videntur teste Aristote-
le: qui etiam in rimis cauernisq; saxorum generari tradidit. Nicander inter muscum, &
algas crescere cecinit. Plinius Tethææ, inquit, inueniuntur sugentes in folijs marinis: Ron-
deletius pro folijs legit scopulis. Eustathius *τις* sic dicta conijcit à verbo *θη*, quod signi-
ficat *θη* *αλω*, quod & pro lactare, & sugere accipitur. Vottonus hæc ferè ex Xenocrate:
Tethya gignuntur in cauernis saxorum: maximè verò in cano, & littoribus, quæ phyco al-
gaue marina abundant. Inueniuntur & in musco marino, aut alijs in herbis folijsuè marinis.

N A T V R A.

*Plantas im-
perfectas es-
se aliquando
putauit au-
thor.*

*Motus eorū
ab externo
prouenit.*

*De par. 4. c.
5.*

DVBITARI summoperè potest, quam habeat naturam Tethya. Ego aliquan-
do tui eius sententiæ plantas imperfectissimas esse, sicut Spongijs, & fungos:
Itaque optimè dixisse Plinium: Tethya fungorum veriùs generis, quam piscium
sunt: Deinde nihil de animalis natura habere, cùm nullum viscus intus habeant, sed car-
nem tantum vniformem: Motum autem & sensum qui inest illis, ab interno provenire, cùm
multa Conchylia, & Crustacea intus habere sæpè conspexerimus: à quibus scilicet motus
prouenit, tanquam fit in Spongijs. Sed & Princeps Philosophorum, parum à plantis dif-
ferre est opinatus: Spongijs tamen viuaciore esse (*ζωικώτερα*) hoc est animalium naturæ
propinquiora. Et mox: Tethyum igitur, inquit, & quidquid generis eiusdem est, quia ad-
harendo tantummodo viuit, simile plantæ est: sed cùm aliquid habeat carnis, sensum ali-
quem habere videri potest. Itaque vtro nam modo statuendum sit, incertum est. & paulò
post cùm dixisset nihil excrementi ipsis inesse, subdit: Ex quo fit potissimum, vt ex hoc, &
quidquid simile in animalium genere est, planta iure appellari possit: nec enim planta vlla
habet excrementum.

VSVS IN CIBIS.

*Tethya ru-
bea.
Lib. 3.
Vt alant.*

ARVSTICIS in foro piscario vulgò diuendi solere magnitudine oui gallina-
cei, author est Bellonius. Et Massarius rubea Tethya cibo idonea esse: pallida
verò aut sublutea, amarulenta recitat, tanquam ex Aristotele: apud quem tamen
id me legere non memini. Præstantissima è Smyrna Asiæ. Athenæus cùm ex Nicesio (vt
videtur) de Testatis quibusdam dixisset, vt Purpuris, Buccinis, Phloadibus, subiungit: Te-
the verò prædictis similia sunt, & vberius alunt. Plurimum dare alimenti tradit Xenocra-
tes, coriaq; maximè eorum non confici. Secari etiam & lauari, ac liquore Cyrenaico, & ru-
ta, muria, & aceto, vel ex aceto condiri: operæ pretium esse ea cum viridi menta conficere.

VSVS IN MEDICINA.

*Lib. 32. c. 9.
Quibus co-
nueniant.*

IS inest sapor falsus, cum amarore, ob quem deterget, flatus discutit, vt non sine rã-
tione scripserit Plinius: Tethya torminibus, & inflationibus succurrere, & tenesimum
dissoluere renumque vitia. in cibo sumpta lateris dolores leniunt eodem teste. Con-
ferunt etiam ischiadicis ventrique superiori vnà cum ruta. item cachecticis, quorum corpus
macie conficitur cum ruta, & melle. Contra Dorycnium iuuant in cibo sumpto teste Ni-
candro.

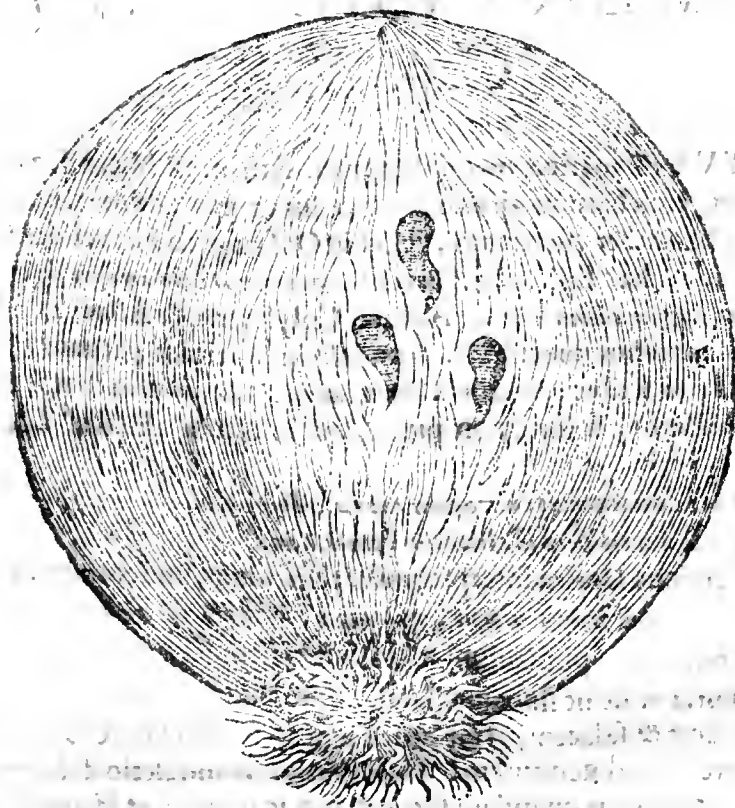

A DE MALO GRANATO, FUNGO,
Pyro. Cap. VI.

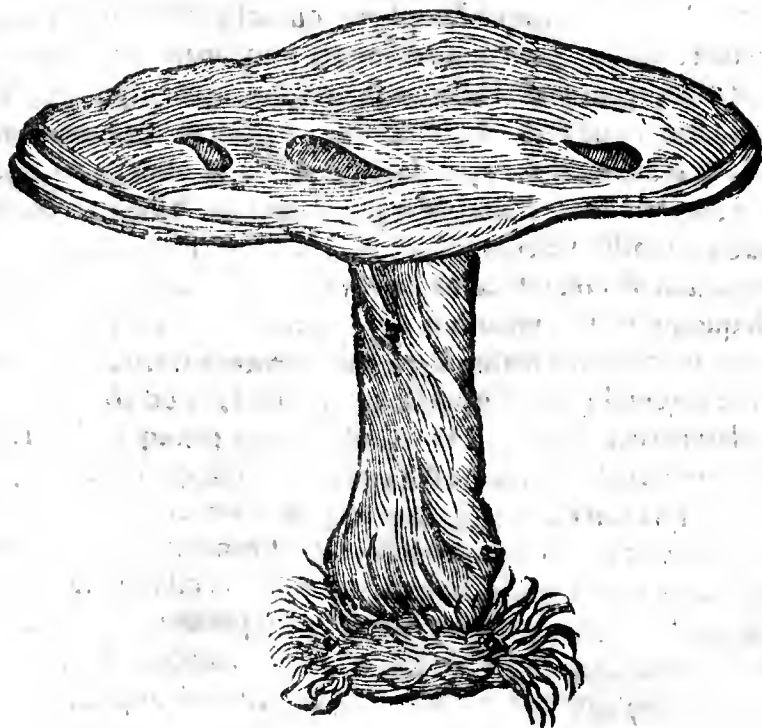
DANIEL Barbarus vir cum humanitate, tum summa doctrina atque nobilitatis supremo ordine apud Venetos conspicuus, tres hasce imagines ad me misit sub nomine Zoophyti, sed quia aliquantulum à Tethyjs, scilicet radice in multas fibras diuisa, differre videbantur, ab illis separati. subiunxi tamen, quòd conijcerem ad eorum genus proximè posse referri. Terna habent foramina satis insignia. Primum à similitudine tum formæ, tum coloris malum punicum appellatur, eiusdemque mali magnitudinem habet. Secundum fungum tam exactè refert, vt non in mari, sed terra natum videatur, vnde Fungus marinus appellatur, colore est cœruleo. Tertium pyrum à figura pariter dicitur, similis ferè cum fungo coloris.

*Danielis
Barbari
laus.*

Malum granatum Zoophyton.

Fungus marinus Zoophyton.

D d d

DE MENTVLA MARINA.

Cap. VII.

Lib. 3.

MENTVLÆ marinæ mentionem facit Athen. ex Nicandro inquires : Colybdenam Epicharmus dixit in ijs quæ suprâ nos adduximus, mentulam, vt inquit, Nicander, marinam, vel vt in Opfartytico Heraclides scripsit Squillam. Recitârat autem antea hæc Epicarmi : *Ἐπι δ' ἀσακοὶ κολυβδαινῶντες ἔχουσαι πόδια μικρά, τὰς χεῖρας δὲ μακρὰς χάραβος τῶνομα* : Ad sunt Colybdenæ & Astaci, quibus parui pedes, longâque brachia : carabos nuncupant. Rondeletius Vrticam paruam hodie à Græcorum vulgo Colicænam dici scribit : à Gallis culum asini. Πειλῶ nominatur à Numenio inter escas piscium vt videtur, & forte non piscis, sed insectum aliquod Zoophytum aequatum fuerit.

Colicæna.
Πειλῶ.

*Τοῖσι κεν ἄρμενα πάντα παραπλίσσαιο δι μύρα,
Κόρυλιον ἢ περιλῶνα, ἢ εἰαλιῶν ἔρωιλλαν.*

Holothuria
unde dicta
difficile est
scire.

Grammatici vt Varrinus Πειρίνα interpretantur testiculum, pudendum, *πεγίνεον*. Πηρὶν σημαίνει τὸν ὄρχον, ἀπὸ τοῦ πείρω περιρῖν, καὶ πηρῖν. ἐπαρὰ τὸ σπέρμα τὰ τέκνα. Hic coniungi potest Pirena Numenij, pudendum marinum masculinum, aut aliquam eius speciem significare. Holothuria vnde sic sint appellata, nondum inueni explicatum. Φούριον inter alia impetuosum significat & salacem, id est procliuem ad libidinem: & Φορῖν ἰσθμῶν verbum libidini operam dare, Φορῖς genituram. Holothuria à Rondeletio descripta, præsertim secunda species genitalis viris quandam speciem præ se ferunt: vt Holothurium dictum videri possit, quasi toto corpore suo ad huiusmodi speciem conformatum: vel Holothurium quasi Halothurium à mari. Halefurion pro genitali marino accipi videtur ἀλός ἀδύρα, id est, marina cauda, Vegetius quoque Zoophytis quibusdam marinis caudam adnunciat. Est & piscis nomen ἀδῶον, quod & nos genitale nuncupamus marinum, à nonnullis Halefurion Græcè dictum: quanquam Halefurion sunt, qui pro Callyonymo pisce capiunt, Hermolaus in Corollario, quod si ἀλι, quod mare significat, compositum est vocabulum, vt videtur, ἀλοσῦριον melius dixeris, vt Halosydna, Halosachne; nam Halipneumon à datiuo eius nominis componitur. Mentulæ marinæ meminit Albertus: Sunt in mari, inquit, animalia quædam similia veretro virili: sed loco testiculorum habent alas crescentes, quæ prominentia sua efficiunt testiculos. Imperfecta sunt, tardi motus, nec viuunt nisi in aqua. Pudendi quoque marini vtriusque sexus meminit Apuleius in Apologia prima, nominat autem virile veretillum (malim Veretillum genere neutro, vt sit diminutiuum à veretro) & muliebri vaginal (forte virginale vel vaginal) quod ab indocto quodam interfemineum appellatum reprehendit. Hæc friuola inquit pleraq; in littoribus omnibus congestim, & aceruatim iacent. Et rursus Albertus, Ostreum quoddam, ait, vnius conchæ inuenitur, quod habet speciem virilis virgæ inferius: & aliud eiusdem generis quod habet similitudinem vuluæ muliebris: non tamen hæc sunt instrumenta coitus, in eis, sed partes corporis ipsorum, huius Ostrei Concha refert Cochleam, & est spinosa extrinsecus, vt cibo gratæ & delicatæ carnis. in eodem sæpius margaritæ reperiuntur. abundat autem in litore maris Germanici & Flandrici. Rondeletius nullam eiusmodi Cochleam descripsit: sed quartam Vrticæ speciem quæ instar Holothurionum testis alienis adnascatur, & maxi-

Halefurion.

Halefurion.

Halosydna.

Veretillum
virile.

Margaritæ
vni locus.

A mē Purpuris quæ sunt Cochleæ spinosæ. Inquirēdum igitur Vriticānē aut Holothurij ali-
quam speciem intelligat Albertus : cuius etiam alibi verba hæc sunt : Est genus quoddam
Ostreï, cuius species vna Virgam , altera Vuluam præ se fert : & vocatur apud Germanos
inferiorum marium Billegen. Zoographo hoc nomen hactenus inauditum , & eius ratio
incognita. Zoophytum quod describere Bellonius & Rondeletius apud Massilienses &
Montispeffulos Mentula marina vulgò dicitur à similitudine: Italis vt Neapolitanis præ-
sertim Cazo marino : Græcis hodiernis Pfoli, Germani appellare poterunt Meerſchaam ,
Seeſchaam , Seestert .

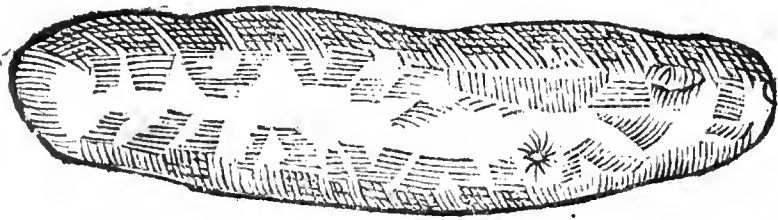
GENVS. DIFFERENTIA.

Descriptio.

B RONDELETIVS duas Mentulæ marinæ species facit : Prioris hæc est natura &
historia. Quantū ad integumentū attinet, Testaceis annumerari debet, non Cru-
staceis, vt Mentula marina Epicharmi . Corio enim duro constat , vt Tethya .
Quum vivit, intumescit, & distēditur: post mortem flaccescit. Foramina duo habet, quibus
aquam trahit & reijcit . Partes internæ indiscretæ sunt. Multa huiusmodi Zoophyta cir-
ca Stœchades insulas capiuntur. Varia sunt, alia viridia, alia nigricantia, alia flavescentia.

*Mentula ma-
rina prior
Rondelet.*

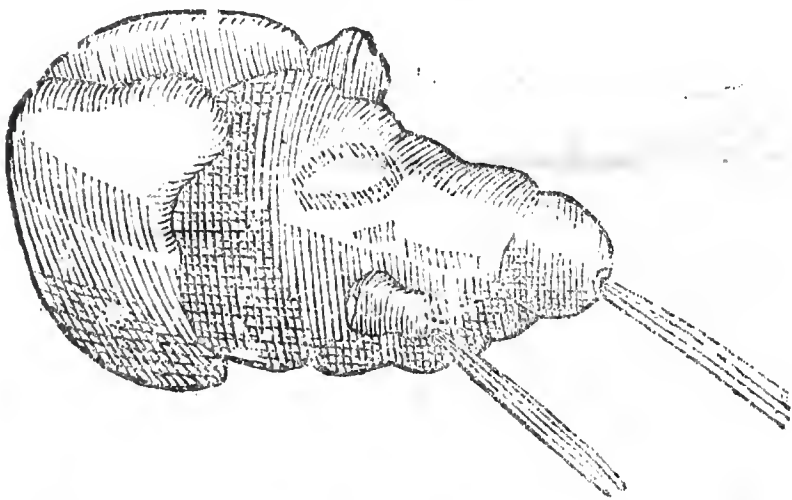
Mentula marina Rondeletij.

De altera hæc scribit :
Neq; Zoophytū istud
à Mentulæ contractæ
forma multū distat, si
eam cū scroto accipies.
Ex dura quidem testa
constat , sed veluti car-
tilaginea, spissa, rugo-
sa, perspicua, Foramina
à sese seiuncta duo ha-
bet, quibus aquam reij-
cit, quum comprimitur.
Partes internas indi-
scretas habet veluti re-
liqua Zoophyta . De
Genitali marino hæc
Bellon. Exangue maris
purgamentum est: so-
lutum vagatur, sed eius
ea est natura, vt à pisci-
bus alijs minimè tence-
rur neq; à quoquam in
cibo expectatur. Litto-
rale est neq; alibi repe-
ritur , quàm vbi Patel-

*Alterius Rö-
del. descript.*

Mentula marina altera Rondeletij.

*Bellonij de-
script. Men-
tula mar.*

D la , Ricini & Vertibula degunt . Genitale ex hoc dicitur , quod teres sit , pedem longum,
& mediocris brachij crassitudine : distendit se & contrahit hirūdinis in morem , vnde & ei
nomen inditum est : quinetiam rufi coloris est. Iners , nec nisi serpendo incedit, aspectu
toroso, Nymphææ radicis similitudine. Semper ad ima sidit : nunquam natat : contra-
tumque in se ipsum contrahitur , ac cornu duritiem habet , vixque acuta cuspide pertundi
potest : alioqui permolle , dum sua spontē mouetur . Suas promuscides , quando vult,
exerit , atque ita constringit , vt ex pedali longitudine , vix sex digitos longum appareat.
Acetabulis , quæ in promuscidibus habet , lapidibus hæret : in quibus plusquam quatuor
millia nonnunquam annumeres . Ex anteriore autem capitis parte rursus crinitas emit-
tit veluti arbusculas acetabulis plenas : quibus quidquid palpat , ad os adducit , quod
tam amplum aperit , vt vel integram Conchulam admittat : vescitur enim omni Conchy-
liorum genere. Eius recrementa viscida sunt ac lenta, albissima, copiosa , quæ tandem
indurantur , vt cum fidibus de duritia neruea firmitate certare possint. Os in gyrum

*Nominis va-
rio.*

*Promusci-
des.*

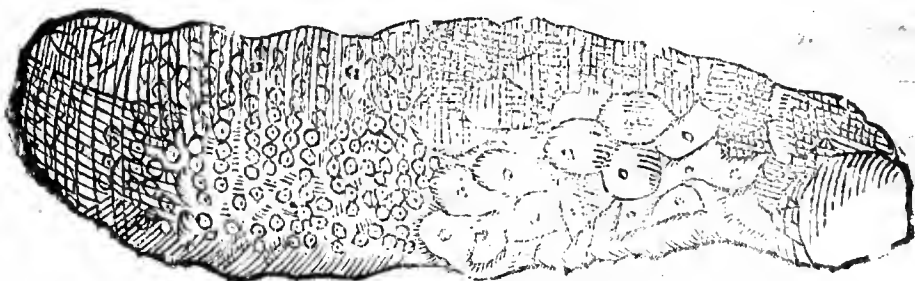
Os.

viscus.

*Forma.**Epipetron.**Epipetrum.*

officulis dentatum habet, præterea nullis ossibus alibi præditum. Ab ore gula in stomachum differtur, quomodo in Erinaceo marino dictum est: reliqua ut intestina circumponuntur in gyrum, quæ vix obseruari possunt. Alia sunt purgamenta marina, quæ genitale viri imitantur tum specie, tum magnitudine, sed pinnis subnexis binis loco testium. Lumbricum marinum & terrestrem refert (id nimirum quod primo loco describit) nam Lumbricus sic se contrahit, ut ex sesquipedali ferè longitudine orbicularis ferè fiat. Misit ad Zoographum aliquando Cornelius Sittadns, cum alijs, quas Romæ nactus erat picturis, pudendum aliqua ex parte simile illi quod secundo loco Rondeletius dedit, colore è luteo subviridi. Massa quædam informis videtur, retrorsum vbi crassior altiorque est veluti cornu paruum, rugosum, extenditur: opposita pars humilior seu inglande foramen ostendit, idq; rubicundi coloris, si pictor non fallit. Hoc in Italia propè Romam rarò capi, nec esui esse aiunt. Ab eodem accepit quod epipetron vocabat. depictum id ut effigies representat, massa quædam informis spongiosæ & cauernosæ substantiæ, sex digitos longa, sesquidigitum lata: inæqualis & tuberosa, multis seu acetabulis compacta: colore partim nigricans, partim rubescens & albicans alicubi. Hanc apud Zoographum picturam cum Bellonius videret, pudendum marinum sibi videri dicebat. Nasci putat circa petras maris, eisq; hæere, ut inde aliqui epipetron nominare voluerint. Sed Zoophytum hoc est. Veterum autem epipetrum herba, quam Aristotelis etiam suspensam, multo tempore vigere tradidit. Cum Zoographi icone conuenit Mentula marina à me adiecta, colore tota ferrugineo.

Epipetrum quorundam.

Epipetro Zoographi simile.

DE PENNA MARINA.

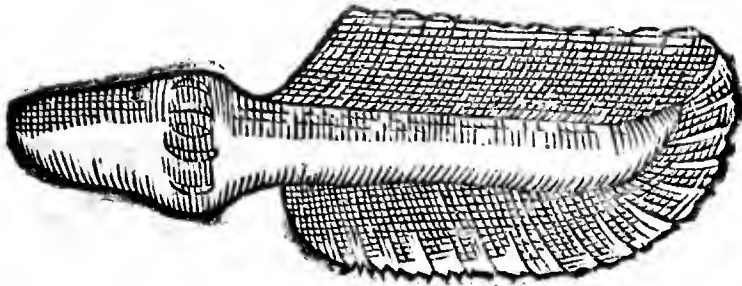
Cap. VIII.

*Pinna cur
sic dicta.**Mentula a-
lata.*

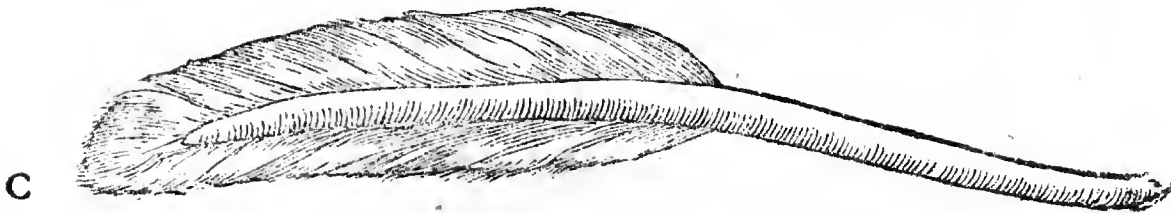
APTIVS ac conuenientius nomen non inuenero, nisi hocce Zoophytum pennam marinam dixerim. Est enim pennis magnis quæ in pileis gestari solent perquam simile. Nostri tamen piscatores ob extremitatis alterius similitudinem, Mentulam alata vocant. est. n. ea pars præputio, idest glandi similis, altera verò parte pennam refert. Pars illa crassior quæ glandis specie est, rimas aliquot habet, quales sunt branchiarum rimas in galeis. Quæ pennam representat, festucis tenuibus constat, quæ alumini sciffili similes sunt, ijs substantia alia quædam tenera innitur. Noctu maximè splendet stellæ modo ob candorem

A dorem, & læuorem. Rondeletius inter Vrticas quoque exhibuit speciem vnā, quæ fronde pennæ ferè instar explicat. Pennam marinam aliam, rubentem, linea per medium caulem alba, fronde simili ferè. sed parte altera, quæ fronde caret, longiore, simplici, nulla cum glande similitudine, Cornelius Sirtardus olim ad Zoographum misit: his verbis adscriptis: Pennam marinam Aristoteles inter Zoophyta collocat, hanc vidi ipse apud Gyfbertum Horstium Romæ. Ego, inquit Zoographus, nec Aristotelem, nec alium quenquam veterum meminisse puto, hoc quidem nomine. Obseruavi Pennam marinam colore sanguineo, non nihil à Rondeletij differentem, cuius hæc est icon. *Asterius descriptio.*

Penna marina Rondeletij.

Penna marina sanguinei coloris.

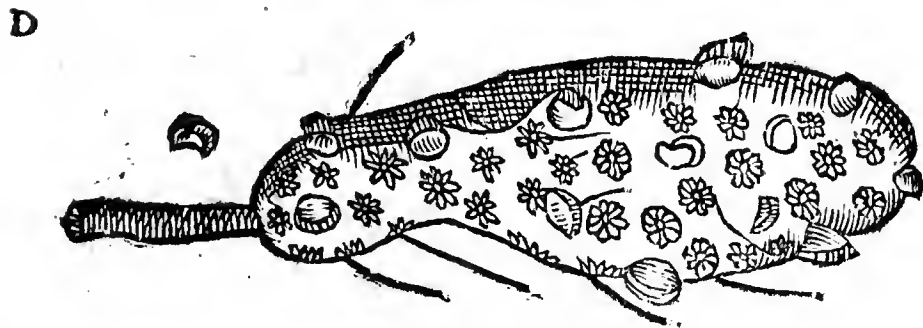

DE VVA MARINA RONDEL.

Cap. IX.

NOSTRI piscatores oua sepiarum racematim compacta, à pediculo vno dependentia, earundem atramento asperso, Vuam marinam nominant, de qua re dictum est, cum de Sepijs ageremus. Sed de ea Vva non loquitur Plinius, cum scribit: Rerum quidem non solum animalium simulachra inesse, licet intelligere intuentibus Vuā, Gladium, Serras. Sed eā Vuā intelligi opinor, quæ hinc depingitur, quæ externa in parte vuæ flores optimè expressos refert. Est autem oblonga quæda, & informis massa, ex vno pediculo *Lib. 9. c. 20.*

Vua marina Rondeletij.

depēdēs. Partes interne indiscrētæ sūt, inter quas aliquādo reperiuntur veluti glandulæ parvæ, cuiusmodi vnicā seorsim depinximus. Hæc tenus Rondel. Vuā marinā in vino putrefactam, ijs qui inde biberint, vini cœdium afferre, author est Plinius. Vuam *Vini fastidium vs partur.*

marinam tusam, & madefactam cum vino sufficienti da bibendam clam ieiunotribus, & efficies vini fastidium Nicolaus Myreplus, qui è testudine etiam simile remedium, cuius *retur.*

Veter. A. C.
14.

vim admodum diuinam prædicat, affert. Vegetius inter diuerfas res marinas Vuam quæ
que adhibet in suffitu contra languorem morbi pestilentis. Vuam seu ampelon Græcè ali-
qui vocant genus algæ in aquis dulcibus, quod florem fructumq; *βοτρυδον*, id est racemi
instar congestum habet. Ampelis quidem, & botrys Aeliano inter algas sunt. Hassguffe in
Oceano Germanicè dictum, magis refert fructum, quàm piscem, vt audiuit Zoographus,
nimirum vt Cucumis, & Vua Plinij. Sed Zoographus vocis huius Etymologiam non asse-
quitur. Vua piscis (nimjùm extenditur hic piscis nomen) est, ita appellatus, quòd botryo-
nis idest racemi Vua similitudinem habeat, Massarius.

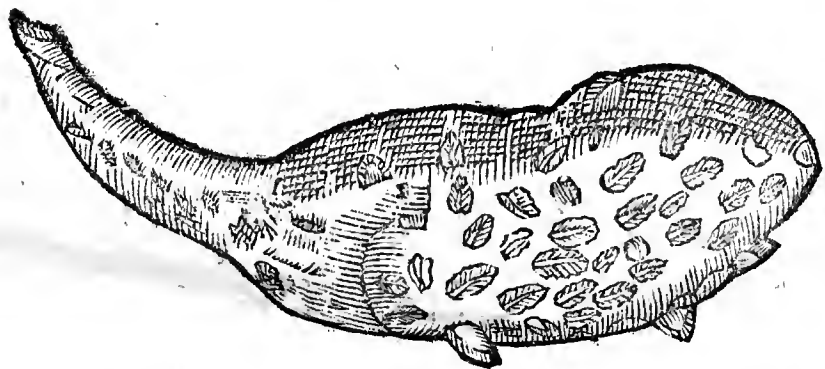
DE MALO INSANO MARINO.

Cap. X.

Nominis va-
rio.

CVM nullum nomen apud veteres recentisque scriptores reperiatu huius Zoophy-
ti, à similitudine malorum insanorum, quæ Albergaines Montispelsulani vocant, F
alij Galli Pomes d'amours, mali insani huic nomen accommodauit Rondeletius.
Vuæ marinæ species quibusdam videri posset, sed quia flores Vuæ nullos refert, verùm fo-
liorum potius, vel plumarum formam, quia etiam pediculo differt, dilucidioris distin-
ctionis gratia ab Vua marina secreuit, & à similitudine mali eius terrestris, quod oblongius
est (nam est & alterum rotundius) malum insanum appellauit. Facultate ab Vua marina
non differt.

Malum insanum marinum Rondel.

DE CUCUMERE MARINO.

Cap. XI.

Lib. 9. c. 2.

Cucumeris marini meminit Plinius his verbis: Rerum quidem non solum animalium
simulachra inesse in mari licet intelligere intuentibus Vuam, Gladium, ferras; Cu-
cumim verò & colore, & odore similem. Gillius, Cucumis, inquit, piscis à Plinio H
dicitur colore, & odore Cucumeri similis. Sed is magis similis est ei, quem vulgò peponem
vocamus: nisi arbitremur Plinium perulgatum Melonem Cucumerem appellare; quod
ipsum simile vero videretur legenti ea, quæ idem scribit de Cucumeribus, hæc Gillius. Is
quem proponit Rondeletius Cucumerem paruum colore figura, & odore refert. Digni est
crassitudine, & longitudine, tuberculis aliquot aspersis, veluti in Cucumere terrestri par-
uo. Partes internas indiscretas habet.

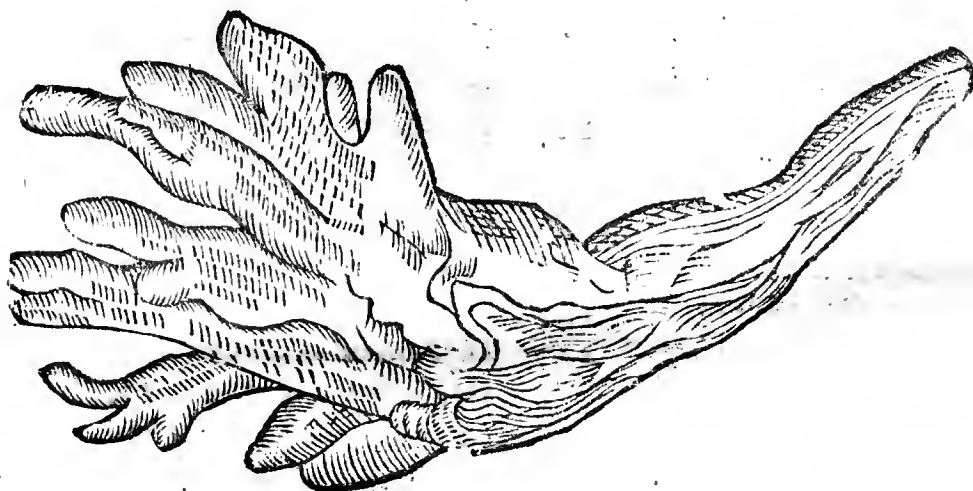
Cucumis marinus Rondelet.

DE MANU MARINA.
Cap. XII.

Manus marina dicta à similitudine quadam, Zoophytum quoddam est, cuius picturam olim à Cornelio Sittardo accepit Zoographus, edendoq; esse negabat, neque apud authores de ea re reperisse se quicquam.

Manus marina Rondel.

Finis Libri quarti, & totius huius operis, ad laudem, & gloriam Omnipotentis Dei, & Beatiss. Virg. Mariæ.

I N D E X,

Siue Enumeratio animalium, quorum historia in hoc opere pertractatur.

Libri primi, qui est de Mollibus,
Capita.

D E Mollibus in genere. Cap. 1	fol. 1.
De Polypo. Cap. 2.	fol. 7
De ceteris Polypi generibus. Cap. 3.	f. 42
De Sepia. Cap. 4.	f. 44
De Sepiola. Cap. 5.	f. 63
De Loligine maiori, & minori. C. 6.	f. 64
De Lepore marino. Cap. 7.	f. 78

Capita Libri secundi, qui est
de Crustaceis.

D E Crustaceis in genere. Cap. 1.	f. 91
De Locusta. Cap. 2.	98
De Astaco. Cap. 3.	108
De Leone, siue Elephanto. Cap. 4.	118
De Astaco paruo marino. Cap. 5.	126
De Cammaro, siue Astaco fluuiatili. Cap. 6.	127
De Astaco Caraboeide. Cap. 7.	135
De Gammaro terrestri. Cap. 8.	135
De Squillis in genere. Cap. 9.	136
De Squilla lata. Cap. 10.	143
De Vrsa minore. Cap. 11.	147
De Crangone. Cap. 12.	148
De Squilla gibba. Cap. 13.	150
De Squilla parua. Cap. 14.	154
De Squilla mant. Rondel. Cap. 15.	156
De Cancris. Cap. 16.	159
De Cancro marino. Cap. 17.	173
De Cancro Mæa. Cap. 18.	177
De Paguro. Cap. 19.	186
De Cancro Equite. Cap. 20.	197
De Cancro flauo undulato Rondel. Cap. 21.	199
De Cancro vario siue marmorato, Cap. 22.	200
De Cancris chelarum longitudine differen- tibus. Cap. 23.	200
De Cancro cordis figura. Cap. 24.	206
De Cancro fluuiatili. Cap. 24.	206

De Crustaceis in conchis degētibus, & pri-
mum de cancris paruis. Cap. 25. 212
De Cannello. Cap. 26. 215

Capita libri tertij, qui est
de Testaceis.

D E Testaceis, siue Conchylis in gene- re. Cap. 1.	223
De Testaceis turbinatis in genere. Cap. 2.	253
De Nautilo. Cap. 3.	257
De Nautilo altero. Cap. 4.	263
De Purpura. Cap. 5.	267
De Buccino. Cap. 6.	321
De Buccino paruo & striato. Cap. 7.	329
De Murice. Cap. 8.	330
De Murice marmoreo. Cap. 9.	334
De Murice triangulari. Cap. 10.	338
De Murice lacteo. Cap. 11.	339
De Murice purpureo Orthocentro. Cap. 12.	340
De Murice Coracoide. Cap. 13.	341
De Aporrhaidæ. Cap. 14.	341
De Conchylis. Cap. 15.	345
De Turbinibus. Cap. 16.	348
De Turbine magno. Cap. 17.	349
De Turbine aurito. Cap. 18.	349
De Turbinibus tuberosis. Cap. 19.	353
De Turbine anguloso. Cap. 20.	353
De Turbine muricato. Cap. 21.	355
De Turbine pentedactylo & tesseradacty- lo. Cap. 22.	357
De Turbinibus leuibus. Cap. 23.	358
De Turbinibus inter spongas uiuentibus. Cap. 24.	358
De Trochis. Cap. 25.	362
De Nerite. Cap. 26.	363
De Nerita Aeliani. Cap. 27.	365
De Nerite Bellonij. Cap. 28.	368
De Cochleis. Cap. 29.	368
De diuersis Cochlearum speciebus. Cap. 30.	389

De

I N D E X.

<i>De Cochlea calata.</i> Cap. 31.	393	<i>De Chama nigra.</i> Cap. 62.	471
<i>De Cochlea, quae erat in usu oleario.</i> Cap. 32.	395	<i>De Chama glycymeride.</i> Cap. 63.	472
<i>De Cochlea depressa.</i> Cap. 33.	396	<i>De Chama peloride.</i> Cap. 64.	475
<i>De Cochlea rugosa, & Umbilicata.</i> Cap. 34.	396	<i>De Chama aspera.</i> Cap. 65.	476
pag.		<i>De Ostreis.</i> Cap. 66.	477
<i>De Cochlea Umbilicata.</i> Cap. 35.	397	<i>De Ostreis Sylvestribus.</i> Cap. 67.	491
<i>De Umbilico.</i> Cap. 36.	398	<i>De Ostrea Gaideropoda.</i> Cap. 68.	492
<i>De Cochlea Echinophora.</i> Cap. 37.	398	<i>De Pectinibus.</i> Cap. 69.	497
<i>De Cochlea Cylindroide.</i> Cap. 38.	399	<i>De Musculis.</i> Cap. 70.	508
<i>De Cochlea leui turbine obtuso.</i> Cap. 39.	399	<i>De Mytilis.</i> Cap. 71.	510
<i>De Echimis.</i> Cap. 40.	400	<i>De Tellinis.</i> Cap. 72.	517
<i>De Conchilijs dithyris sive bivaluibus, & primum de Concha margaritifera seu Berberi.</i> Cap. 41.	417	<i>De Balanis.</i> Cap. 73.	521
<i>De Margaritis.</i> Cap. 42.	420	<i>De Pholade.</i> Cap. 74.	525
<i>De Concha iicata, quae.</i> Cap. 43.	445	<i>De Solene.</i> Cap. 75.	527
<i>De Conchis striatis.</i> Cap. 44.	448	<i>De Pinna.</i> Cap. 76.	530
<i>De Concha echinata.</i> Cap. 45.	451	<i>De Byssu.</i> Cap. 77.	540
<i>De Concha Squamosa.</i> Cap. 46.	452	<i>De Concha Anatifera.</i> Cap. 78.	543
<i>De Conchis longis.</i> Cap. 47.	453	<i>De Lepade, sive Patella.</i> Cap. 79.	545
<i>De Concha pictorum.</i> Cap. 48.	455	<i>De Aure marina, sive Patella fera.</i> Cap. 80.	550
<i>De Concha corallina.</i> Cap. 49.	456	<i>De Concha Venerea.</i> Cap. 81.	552
<i>De Concha rugata.</i> Cap. 50.	458	<i>De Concha Persica.</i> Cap. 82.	553
<i>De Conchula rugata.</i> Cap. 51.	458	<i>De Penicillo.</i> Cap. 83.	553
<i>De Concha rhomboide vel musculo striato.</i> Cap. 52.	459	Capita Libri Quarti, qui est de Zoophytis.	
<i>De Conchis leuibus.</i> Cap. 53.	461	D <i>De Vrticis.</i> Cap. 1.	563
<i>De Concha Galade & Concha nigra Rondel.</i> Cap. 54.	361	<i>De Vrtica soluta.</i> Cap. 2.	573
<i>De Concha fasciata.</i> Cap. 55.	462	<i>De Pulmone marino.</i> Cap. 3.	577
<i>De Concha crasse teste, & conchis varijs.</i> Cap. 56.	464	<i>De Holothurijs.</i> Cap. 4.	579
<i>De Concha tenuis teste.</i> Cap. 57.	464	<i>De Tethyis.</i> Cap. 5.	581
<i>De Chamis in genere.</i> Cap. 58.	466	<i>De Malo granato, Fungo, Pyro.</i> Cap. 6.	587
<i>De Chamis in specie, & primum de leui.</i> Cap. 59.	469	<i>De Mentula marina.</i> Cap. 7.	588
<i>De Chama piperata.</i> Cap. 60.	471	<i>De Penna marina.</i> Cap. 8.	590
<i>De Chama nigra, sive glycymeride.</i> Cap. 61.	471	<i>De Vva marina Rondeletij.</i> Cap. 9.	591
		<i>De Malo insanomarino.</i> Cap. 10.	592
		<i>De Cucumere marino.</i> Cap. 11.	592
		<i>De Manu marina.</i> Cap. 12.	593

I N D E X

In præcedentes libros de quatuor animalibus reliquis exanguibus,

Latinus, Græcus, Hebraicus, Arabicus, Indicus, Italicus, Gallicus, Hispanicus,
Germanicus, Belgicus, Polonicus, Anglicus, Hungaricus, Bohemicus.

A

- A** *D* Abortum remedium. fol. 416.E.
Academici polypis similes. 28.H.
Acatium. 263.A.
Acatos ibid.
Accipitres marini gregales sunt 75.A.
Acetabula polypi qualia. 10.G.
Aceti vis. 434.E.
Ad Achores. 253.A.
Acipenseris audissimus Gallonius. 142.F.
Aconitum cur cammarum vocetur. 109. A. eius radix qualis. 109. B. 151.E.
Adulatoris Hieroglyphicum polypus. 32. G. mores. 32. H. polypo similis. 28.H.
Aedæon 588.E.
Ad Aegylopes remedium. 85. A. 253. A. 558.H.
Aegilurus. 99.C.
In Aegypto cur Conchylia reperiantur. 237.D 238.E.
Aeuea habitus 270.E.
Aethiopes, vt Conchis Veneris delectentur. 559.A.
Aganos, quæ Concha. 445.B.
Alabastrum quid. 421.D.
Ad Album in oculo bonis 62.E.F.
Alex quid 133. A. gregalis est. 75.A.
Ad Alopecias. 60. H. 329. B. 415. D. 416.E.
Alexandri magni luxus in purpura. 270.G.
Amantes sapijs capiendis comparati. 51. C. rem amatam subitò relinquendum Hieroglyphicum. 30.H.
Ad Ambusta 329.C. 387.A.
Amethyſtus gemma. 290.F. eius color. 289.B.
Amicum factum, vt Loligo significet. 75.D.
Amoris coniugalis in viro firmi, in muliere lubrici typus sapia. 57. D. eius firmitas per polypum notata. 31.A.
Amorge herba, quæ 307. A. lini genus est. 307.B. vnde dicta. 228.F.
Ampelis algæ genus. 592.E.
Amphidromia quando febat 38.F.
Anatiferæ Conchæ bifloria, & icones. 543-544.
Anchusa radicis vsus. 307. C. quæ vnguenta ea tingentur. 306.E.
Ad Anginam. 211.C. 212.E.
Anguille ex putredine. 246.F.
Anima omnia plena. 246. E. purpurea, quæ 310. E. eius vis polypo comparata. 28. H. vt corpori inhereat. 249.A.
Animalia aquatilia cur pauca Venenosa. 85. C. exanguinum quot genera. *Arist.* 1.D. sanguinea, quæ ex putredine 246.F.
Animus terreus affectibus mancipatus per Cochleam significatur. 379. C.
Annus quot mensibus olim constaret. 487.B.
Anseriferæ Conchæ historia, & icones. 543-544.
Antalc quid & eius natura. 282.F.
Ad Anthracem. 385.A.
Aper ne in te impetum faciat. 165. D. quando caneros deuoret. 172. F. quibus sibi medeatur. 176.H.
Apibus cancri, vt infesti. 165.D.
Apes qualia appetant. 244.F.
Apitium quid. 142.E.
Apitius squillarum causa in Africam profectus. 142.E.
Aporrhades an è muricum, vel lepidum genere. 341. D. eius historia. 341.D. 342. G. icon. 343-354. quæ *Bellonio.* 550. H. vt saxi hæreant. 341.D.
Aqua dulcis in mari. 236.G.
Aquatilium tegumenta. 255.E.
Aquila a polypo, in aquam detracta. 34.E.
Ad Araneorum citrinarum morsum. 210.F.
Araneæ marinæ Rondeletij descriptio. 201. D. icon. 202. *Aristotelis,* quæ 201. D. *Alberto* quæ 216.G.
Araneus marinus. 186. H. quid ita vocent *Germani.* 46. E. qui *Gallis.* 177. C. descriptiones eius. 201. icones ibid, & 102.
Araneus piscis vbi venenum contineat. 85.C.
Arcani venclati typus. 168.G.
Arcole caneros nidis cur imponant. 165.D.
Arctifera imago in numo Syracusanorum. 36.E.
Aristoteles correctus. 4. G. 11. D. 12. F. 52. G. 53. D. 68. G. 74. G. 128. H. 138. F. 214. H. 286. G. 296. E. 299. C. 564. G. *Sæpiæ comparatus.* 56. H.
Aristophanes correctus. 318.E.
Aristula gregales sunt 75.A.
Armillas quas Conchas Hispani ad Armos fractos. 384.H.
Arsellas quas Conchas vocent Veneti. 458.H.
Ad Arthritim. 211. A. 386.E.
Arytæna vas quale. 395.A.
Asinus marinus. 9.A.
Asinicus quid Gallis. 588.F.
Astacenus sinus vbi. 108.H.
Astaci aquiuoca. 108. H. eius antipathia eum polypo. 117. A. ab autore positi descriptio. 111. B. icon. 112. capiendi ratio. 116. F. cum carabo confunditur. 109. A. carnis bonitas. 117. E. Chela faciem hominis ridiculam representans. 111. icon. 115. Chela vsus pro salina. 117. G. pro tintinnabulo. 117. G. coctus cur rubeſcat. 132. F. cur rard vnius videatur. 116. G. cur *Taræini* eum numis suis imposuerint. 117. C. eius descriptio ex *Beilonio.* 110. H. duodecim pedes longi, qui denoratur a rhinocerote marino, icon. 125. Etymologia. 109. C, D. genera eius quot, eorumq, differentia. 110. E. hominem præhensum suffocantis icon. 124. co insignita numismata. 117. C. eum malè depinxit *Bellonius.* 111. A. eius natura, & mores. 116. H. eum non nouit *Cardanus,* & cur. 110. H. pediculo marino similis icon. 123. pulmentum vt ex eis fiat. 133. A. quæ loca amēt. 116. E. quando pariant. 116. G. quædo senectutem exuant. 116. H. quæ Hieroglyphicè significant. 117. D. quibus noceant, & quibus prosint. 117. G. Sexus. 116. F. Synonyma 109. A. & inde. temperamentum. 117. D. vbi meliores. 117. E. vbi maiores. 117. G. eius vsus in cibus. 117. E. vsus in medicina. 117. G. vt respirent. 116. G. vt corant. 116. G. vt a *Locusta* differat. 99. D. 120. E. vt inuicem pugnent. 111. A. vt patriam ament. 116.H.
Astacorum aliorum Leonis Rondeletij similium descriptio. 122. G.

I N D E X!

- Astaci Corabœidis historia.* 135. C.
Astaci fluuiatiles an branchias habeant. 128. F. crustarum factura. 132. H. descriptio ex Rondel. 127. D. ex Bellonio. 128. E. Emblema. 131. D. genera. 129. B. icones. 129. ex eis ius, ut fiat. 133. A. eorum lapillorum usus. 134. H. ut a femina differat. 131. B. natura. 131. C. non omnes cœli rubescunt. 232. E. ouorum facultas. 135. B. ijs perperam quidam ad pulmonum vitia vtuntur. 176. H. quando meliores. 132. G. quando crustam exuat. 131. C. qui meliores, & qui peiores. 132. F. G. quot & quo loco lapillos habeant. 128. H. 129. A. Supina parte pifti, & oua ostendentis icon. 130. Synonyma. 127. C. temperamentum. 132. E. ex eis tortæ, & alia estia. 132. G. vbi abundant, & vbi non sint. 130. F. victus. 130. G. H. usus in cibis. 132. F. usus in medicina. 133. C. usus in varijs. 135. B. ut aerem trahant. 128. F. G. vt vini conferuentur. 132. G. vt carnis auidi 130. H. vt capiantur. 130. H. vt cocant. 131. B.
- Astacorum media magnitudinis descriptio* 111. C. icon 113. 114.
Astaci parui Rondelet. descriptio, & icon. 126. F.
Astaci saxatiles, qui 129. B.
Astacus vrbs. 108. H. Bytiniæ locus. 108. H.
Astago quid Plinio medico. 117. G. cur ita Locustam vocent Græci. 99. C.
Ad Asthmaticos. 62. G.
Astura quid Venetis. 530. G.
Athenæus correctus. 25. D. 95. B. 52. H. 120. E. 160. G. 231. C. 286. G. 324. G. locus corruptus animaduersus. 230. G. locus alius. 53. D.
Attramentum quid in mollibus, & eius usus 5. B.
Attramentarius piscis qui 64. H.
Ad Atrophiam. 133. D. 134. E.
Auari polyypis similes 29. D.
Augusti iocus in emenda purpura. 289. D. purpuram ipse emit 271. C. quo prouerbio delectatus. 168. G.
Auli, quæ Conchæ. 453. B.
Aulos quid, & vnde dicatur. 527. B.
Auris cavitatis Concha dicta. 228. F. ad eius dolorem. 329. B. 339. H. 348. E. ad eius plæcra 212. E.
Auris marina, 545. C. eius historia. 550. F.
Auricula muris coccum proferens. 305. C.
Aurora cur purpureus rubor dicta. 312. H.
Ausonius correctus. 45. B.
- B
- B** *Abylon cur purpurata meretrix.* 278. F.
- Bacca pro vnione* 422. E.
Balani æquiuoca. 521. D. eius descriptio 522. H. icon. 522. 523. 524. non esse Concham Rhomboidem 459. C. eius Synonyma. 522. F. quæ ita vocentur. 521. D. quot eius genera. 522. G. vnde dictus 521. D. eius usus in cibis. 525. A. ut nascantur 549. D. ut coquantur. 525. A.
Balani Bellonij icon. 460.
Balenæ capite carent. 93. E. Sub ventre duo habent foramina. 12. H.
Balenæ pensiles 477. C.
Bdellium onyx vocatum 295. D.
Bellis minor. 420. H.
Belliculi marini, quæ Conchæ. 553. A.
Bellonij error. 111. A. 119. D. 197. B. 299. C. D. 579. D.
Berberi Conchæ genus. 417. C.
Bernardi qui Gallis 246. G.
Bernicla auis icon 544.
Bifas quid. 99. C. 186. H. 1
Bisbyssinum. 541. D.
Bivaluæ quid 230. G.
Bivaluium differentia. 232. F. diuersitas. 231. C. ut a turbinatis differant. 233. A.
Biuerones quas Conchas veneti dicant. 458. H.
Blatta pro purpura Indica. 294. G.
Ex Blata Byzantia remedia. 295. C. & inde. Arabibus, quid sit & eius icon. 346. C. eius usus, & vires. 347. A.
Blatta Byzantia officinarum, & multa de ea. 294. E.
Blattæ color. 294. E.
Bolbidia, quæ Hippocrati 40. G. 43. A.
Bolbotyne. 12. E.
Bolitæna. 11. C. D. vbi non reperiantur. 43. D. eius usus in cibis, & medicina, & vt præparentur. 44. E.
Bolitæna Bellonij icon. 43.
Bombylia ex genere polyporum. 43. A.
Botrys algæ genus. 592. E.
ad Brassicam syluestrem ab equo deuoraram. 177. A.
Brissiechini forma, & icon. 406. 407. 408.
Brytus quid 405. C.
Bubalos cur Veneti Cochleas vocent. 375. C.
Buccæ quid. 321. D.
Buchia 323. B.
Buccinæ æquiuoca 321. C. ætas 327. D. quid propriè Latinis 321. D. ex eis emanantis aquæ vis. 328. H. cur purpura filius dicatur. 324. E. eius descriptio 323. D. differt a Conchylio. 281. A. a tuba, vt differat 322. E. Etymum 323. A. fauificat. 300. H. eius generatio. 328. E. 299. A. origines sunt, & stomacho conueniunt. 328. F. partes eius, quæ meliores in cibo 328. G. quando lateant. 327. D. Synonyma. 322. F. è turbinatorum.
- genre sunt* 323. D. usus in cibis. 328. F. in mdescina. 329. A. vt fauificent. 328. E.
Buccinarum duarum Rondeletij icones. 325.
Buccinæ alterius speciei ab authore obseruata icon. 327
Buccinæ paruæ autoris icon. 330.
Buccinæ peregrinæ icon. 327.
Buccinæ oppidum. 322. E.
Buccinæ pastoralis. 321. D.
Buccini Zoographi icon. 326.
Buccini parui historia. 329. D. icon. 330.
Buccini striati descriptio 329. D. icon. 330.
Buccinus minor quid 323. B. 1
Buglossus lapis qui. 242. E.
Bufo viuus in medio marmore inuentus 241. B.
Byssus an ex pinna, an contra pinna ex bysso oriatur. 542. E.
Byssi color 541. C. differentia 541. A. diuersum esse à purpura 293. C. Lini, non lanæ species est 541. C. de eo mystica, & moralia. 542. H. quid sit Cardano. 541. A. Synonyma. 540. H. purpura tingebatur. 541. D. eo qui induerentur apud Indos. 542. G. eius usus. 542. G.
Byssus arboreus, & vbi nascatur. 541. B.
Byssus marinus quid, 541. B.
- C
- C** *Admi filias quid vocet Ausonius.* 45. B.
Cæly error. 310. H.
Cæmenta imbricata, quæ. 445. B.
Cæna Chalcidensis proæmium quid. 479. A.
Calama vasa quæ. 311. A.
Calamariæ nomen perperam sapiæ tribuitur. 45. D.
Calamarus piscis cur Loligo dicatur. 66. G.
Calcha quæ 289. A.
Calcinellarum forma. 458. H.
ad Calculos. 40. F. 108. G. 134. E. 135. A. 172. H. 173. B. 211. C. 385. D. 387. C. 388. E. 415. D. 416. G. 573. A. 579. A.
Calculi qui Conchæ dicti 228. G.
Calculus verinus quid. 552. F.
Caligula cur Ptolomæum percussisset. 271. D.
Callimedon rhetor cur Carabus vocatus. 98. F. 106. H.
Calli caruem nulla parte dtectam habent. 232. F. vnde dicti 582. E. 3
Calliblephara, quæ ostrea 482. F.
Calua capitis Concha vocata 228. F.
Calx ex buccina. 329. C. ex Conchylijs. 250. H.
Cammarus, quid olim Romanis. 137. C. eius historia. 127. A. num gammarius

I N D E X.

- fluuiatilis. 127. a. à squilla parum differt. 127. a. in eius capite lapides 128. f. ex eis garum. 133. a. non esse squillam. 127. b.
- Cammarus** Rondeletij. 147. b.
- Cammarum aconitum** vocatur. 109. a.
- Cancellari** quid. 167. a.
- Cancelli equiuoca.** 215. b. descriptio. 216. b. 217. a. genera, & differentia. 217. a. b. in quibus mitulis reperiantur. 512. g. eius septa quælia. 215. b. victus. 221. d. vt sese tucantur. 221. d. vsus in cibis, & alijs. 222. f. vt à paruo cancro differat. 215. d.
- Cancelli authoris** icon. 218.
- Cancelli alterius rubri** icon. 220.
- Cancelli alterius oblongi a Staco fluuiatili similis** icon. 221.
- Cancelli in buccina latentis** icon ex Zoographo. 220.
- Cancelli, seu Bernardi Heremite nudi** imago. 219.
- Cancelli vulgo Avena dicti** icon. 221.
- Canceri equiuoca.** 159. a. an cerebrum habeatur. 161. b. an caput, & collum habeant. 161. B. an cauda careant. 161. a. de eo apologus. 170. e. eius astus in capiendis conchylijs. 166. f. etas. 165. a. eos capiendi ratio. 165. a. in eius capite lapis, & eius facultas. 173. b. carnis temperies. 171. d. cur transuersè incedat. 163. d. cur inter astra collocatus. 169. c. cur ad nocturnum lumen accurrat. 168. g. cur lento gressu moueatur. 164. e. cur in colico dolore prohibeantur. 172. f. cur non natent. 103. c. cur cauda careant. 100. g. eum cur Hercules occidisse dicatur. 170. e. ab eo denominata. 167. a. eorum differentia variæ. 162. g. eos edentibus, qui similes. 171. b. epithera. 171. b. Etymum. 160. b. de eo fabula. 169. d. fellis facultas. 173. a. genera eorum quot. 162. f. gressus. 163. d. Hieroglyphica. 168. f. vs inæquitans quid significet. 171. a. de ingressu eorum prouerbiū. 170. g. vs insignita numismata. 168. b. eos lepori comparare quid. 170. g. moralia, & mystica. 167. e. 208. g. maris, & femina distinctio. 165. b. e. natura, mores. 166. e. eos non nouit Cardanus 110. h. non natant. 163. d. oculorum facultas. 173. a. omnia crustacea hoc nomine comprehenduntur. 226. f. omnia crustata, sic vocat Plinius. 92. e. partium enumeratio, & vsus. 162. g. pedes quot, & eorum vsus. 161. c. ab vs præfagia. 165. b. pro omni crustaceo accipitur. 159. a. cum prorsus non procedere contra Rondeletium. 164. f. de eo prouerbia. 170. g. quando lateant. 166. h. quando crustam exuant. 97. a. quando in Scorpionibus figurentur. 166. e. quæ loca amant. 164. g. qui, & quando laudentur. 172. e. qui decem qui quatuordecim pedes habeant. 162. e. qui meliores. 176. f. qui sacri haberentur Neptuno. 194. g. h. quibus videntur. 164. h. quibus sensibus vigeant. 163. c. cum quibus antipathyam exercent. 165. d. cū rella ingredi docere, quid. 170. g. rotundi sunt. 161. a. senectam exuunt, & quando. 166. h. de vsj omnia, quid indicent. 169. c. ad pleniorum accurrunt. 236. e. Synonyma. 160. g. vbi pleniores Luna decrescente. 176. g. venenosus, vbi. 163. a. visi per somnum quod signent. 169. c. eorum visus obliquus. 161. b. vsus in cibo. 171. d. in medicina. 172. f. in varijs. 173. b. vt oua edant. 165. c. vt inuicem pugnent. 166. e. vt ad electuaria præparentur. 172. f. vt coeant. 165. c. vt ostreas vorent. 167. c. vt coquendi. 172. e. vt aquam recipiant. 165. a. vt à locustis differant. 161. a. vt ostrea capiant. 486. h. de vulpe, & eo apologus. 176. f.
- Cancrorum brachychelorum** descriptiones. 202. g. icones. 185. 204. 205.
- Cancrorum chelarum** longitudine differentium historia. 200. b. & index.
- Canceri cordis** figura descriptio, & icon. 206. e.
- Canceri cursores** qui, & eorum forma. 162. g. f.
- Cancer dapis** affectator. 213. a.
- Canceri equitis equiuoca, & Synonyma.** 197. a. amphibius est. 198. g. cur sic dictus. 162. f. 197. a. cur in terram egrediantur. 198. g. cur non edules. 199. b. descriptio. 197. c. 199. a. eius mira velocitas. 198. g. natura, mores. 198. g. vsus in cibis, & medicina. 199. b.
- Canceri erronei**, qui Oppiano. 198. h.
- Canceri flaui undulati** Rondeletij icon. 199. descriptio. 200. a.
- Cancrorum fluuiatiliū** caro qualis, & quantum ad phthysim valeant. 176. b. cur canis rabidi mortui proficiat. 211. a. descriptio. 206. g. h. ex eis electuarium ad marasimum. 133. c. de eis emblema. 208. b. inuicem deuorant. 208. e. eorum natura. 208. f. oculorum vis. 212. e. eorum salubritas. 209. c. Synonyma. 206. g. vbi abundant. 207. c. vbi non sint. ibidem. vis contra leporem marinum. 90. e. vitellus. 208. e. vsus in cibis. 209. c. in medicina. 210. b. in varijs. 212. g. vt capiantur. 208. e. vt coquantur. 209. c. vt à marinis differant. 206. g. vt vrantur. 210. f.
- Canceri fluuiatilis Matthioli** icon. 207.
- Cancer Heracleoticus** cur sic dictus. 188. f. cur Callus marinus dictus. 188. f. descriptio. 188. g. qui Scaligero. 144. f. vbi abundat. 154. h. vt à paguro differant. 180. g. b. prone, & supine picti icon. 190. alterius descriptio. 188. h. Hirsuti prone, & supine picti icon. 191.
- Canceri Heracleotici** Rondeletij descriptio. 180. icon. 185.
- Cancrorum hirsutorum** descriptiones. 188. b. icones. 192. 194.
- Canceri hirsuti**, Somniolo Romæ distincti icon. 192. 193.
- Canceri hirsuti minoris** icon. 193. mirum. ibidem.
- Canceri in lapidem indurati** vsus in medicina. 177. b.
- Cancer lapidosus**, qui Alberto. 129. b.
- Canceri latipedis** descriptio. 197. d. icon. ibid.
- Cancrorum lutarini** astus. 199. a.
- Canceri macrocheli albicantis** descriptio. 202. f. icon. 203. alterius prone, & supine picti icon. 205. alterius ex Zoographo. 200.
- Canceri mææ** Synonyma, & historia. 177. c. vide mata.
- Canceri mææ cõgeneris asperitate** tomentosa, icon. 185. 3.
- Cancrorum marinorum** astus in fugandis maris fluctibus. 175. d. eorum cineris facultas. 176. b. 177. b. cur paguri dicti. 186. g. cur saxatiles dicti. 175. c. descriptiones. 174. f. diuersimodè pingunt. Bellonius, & Rondeletius. 174. f. eorum nomine quos caneros, intelligat author. 173. d. quid Palladio. 186. h. Synonyma. 173. d. vbi abundant. 175. c. vsus in cibis. 176. f. in medicina. 176. g. vt à famina distinguatur. 176. c. vt à fluuiatili differat. 206. g. vt coeant. 176. c. vt coquantur. 176. f.
- Canceri marini** Bellonij icon. 174. alterius ab authore obseruati icon. 175.
- Canceri minutioris brachycheli** prone, & supine picti icon. 205.
- Cancrorum occidentalis maris** magnitudo. 194. g.
- Canceri parui** cur in pinnis degant. 214. b. eorum historia. 212. b. Hieroglyphica. 215. a. natura, mores. 214. c. non proueniunt spontè, sed coeunt. 214. e.
- Canceri parui in pinnis viuentis** Rondeletij descriptio, & icon. 213. c. prudentia, & solertia. 214. f. vt generentur. 213. d. vt à cancellis differant. 213. c. 215. d.
- Cancer ruber** viuis, vt mensis apponi possit. 133. b.
- Canceri saxei**, & eorum generatio. 242. g.
- Canceri Stagni marini** Rondeletij icon. 174. f.
- Cancer terrestris.** 163. a.
- Canceri varij, & marmorati** Rondeletij historia. 200. f. icon. ibid.
- ad Cancrum in mammis.** 134. b.
- Cancer morbus** cur sic dicitur. 159. c.

I N D E X.

- tumor qualis 159.b.
Ad caneros pterorum 44.e
Candis vestis genus 277.b
Canis marinus 427.a
Ad Canis rabidi morsus 97. d. 133.c.
 172.b. 176.b. 177.d. 210.g. 333.c.
 416.g. cur cancri fluuiatiles eis pro-
 sint. 211. a.b.
Cantharus piscis locusta capitur 108.g.
 vt capiatur 41.b.c.
Ad Capillos multiplicandos. 382. b. vt
 flauescant. 383.a
Cappæ longæ quæ Veneris 527.c. icon.
 529.
Capparazola. 459.a
Carabis nomen loci 98.b
Carabus cum astaco confunditur. 109.
 a. Etymum 99.b. à locusta non differ-
 re 99. a. b. quò astu capiatur à poly-
 po. 18. e. 26. f. pro quibus animalibus
 apud Græcos accipiatur 99 a.
Carabus caupo 98.b.
Carabus infectum quale, & vnde dictum
 98.f.
Carabus obfophagus quis 98.f
Carambis promontorium 99.a
De Caraboso quædam 306.f.
Carbone rotari qui dicantur 319. a. eo
 notare quid 457.a
Ad Carbunculos 85. a. 172.f
Ad Carbunculos pudendorum 333.d.
*Curchariæ piscis dentibus similes lapi-
 des, & eorum generatio* 242. e. f.
Carcinades quæ animalia 167.b
Careinia qui lapis 128 f
Carcinoma, & cancer morbus idem. 159.
 b. a d id remedium. 172.f. 177.b.
Carcini Etymum. 160 g. quid Simeoni
 Setho. 186 g. vt se tueatur. 234. g.
Carcinus Sophista. 159. d. Tragicus.
 159 d
Carcinias lapis 160.e
*Cardanus astacum non nouit, nec can-
 crum* 110. h eius error 92. f. 29. c.
Ad Cardiacam 40.f
Ad Cardialgiam 117. g. 329.a
*Cardinales cur purpuram gestent, & quã-
 do eis concessa* 271.a
Carduus marinus 400.b
Carm. finis color vnde dictus 305.d
Carides vnde dictæ 93.c
Caris fluuius 136.f
Caro marina quid Trotile. 565.b
Carombotus 137.c
Carpasum quid 306 f
Cartilagineorum generatio. 2.g.
Castitatis typus. 542.b
Catopodi quid recentioribus Græcis 9. b.
Cauda marina quid 588. g
Causia quid 277.d
Celeritatem significat Papilio 168.g.
*Cepanum generatio, 299. c. genus quod-
 dam Vnio dictum* 421.a
Ad Cephalam. 134.e
Cera 370.f.
*Corcophtheus præ fama caudam sibi arro-
 dit* 20. c
Cerij lentorem saluare quid 300.b
Ceruus cur caneros fluuiatiles quæret.
 212.g. 172.f. à serpentes deuorante
 comparatio. 27.d
Ceryx quid Plinio, & Gazæ. 281.c. de eo
 iocus Stratonici 322.h
Cete porphyrium 314.f
Cetula marina 322.g.
Chalcedonius 265 a
Calcena 471.a
Chalena 471.a
Chamarum cautio, & naturæ sagacitas
 467. c. earum historia ingensere 466.
 & inde quæ præferantur 468.g. quos
 ventos horreant, & quos ament 467.
 b. earum varietas, & differentia. 467
 b. vnde dicta. 466. e. vt à conchis di-
 stinguantur 467. d. 468. e.
Chama aspera, vt à leui differat. 476. e.
 forma ibid.
Chama aspera Bellonij icon. 476. Ron-
 del. ibidem.
Chama aspera in medio silice 240.e
*Chama glycymeridis Bellonij historia, &
 icon* 471. b. 473 474.
Chama leuis descriptio, & historia tota.
 469.a. & inde.
Chama nigra Rondel. historia, & icon.
 471.d
*Chama nigra, siue glycymeridis Bellonij
 historia & icon* 471.b.
Chama Pelordis caro qualis 475. c. de-
 scriptio 475.c. icon. 475. vnde dicta,
 ac tota historia 475. a. & inde, vt à
 calcinellis differant 475.d
Chama Peloridis Bellonij icon. 476.
Chama pipcratæ historia. 471.a. & inde.
*Chama rugatæ Bellonij. seu chama aspe-
 ræ icon.* 477. item aliarum.
Chama vasis genus 466 f
Chamalca vnde dicta 469. a. diuersarum
 icones. 470
*Chamaleon cur in colorem album non
 mutetur* 37. g. cur se in alios colores
 mutet 37.c
Chamula 466.g
Charmadium quid 369.d
Charta, vt olim poliretur 251.a. ad eam
 lauigandam 559.a.
Chela quid 94.g. vt Gaza interpretatur.
 101. a. pars superior cur moueatur,
 inferiore immobili 161.d
Chelidon qui piscis 12.f.
*Chermes Arabum idem cum cocco Græ-
 corum* 305. c. quæ herba eam produ-
 cant. 305. b. c. vt à grano differat
 305.b
*Chiorum rempubl. indicat cancer in numo
 sculptus* 108.b
Christus purpuram indutus, & cur 270.
 b. quid significet 316. e. est ipsa pur-
 pura 315. b. eius sanguinis exemplum
 purpura 315.g.
Cheron quid. 552.f
Cherina concha quæ 553.d
Chroma radix. 305. d.
Chromastinus color ibid.
Cicada Aeliani, quæ Rondeletio 147. a.
 quæ Scaligero. ibid.
Cicada marina Bellonij descriptio. 156.b
Ex Ciconiæ pullo remedium ad paralysim.
 134.g.
Contra Cicutam 329.a
Cynedus cur glandiuerus dictus 522.e
Cinedus quid Indis 421.b.
Cionia quæ 287. c. 325. a
Ciris, vel cirrbis auis vnde dicta 3.b.
Ciuadæ Rondel descriptio, & icon 155.
Ciuada Vasconum 139.b
Classicum è conchis 251.a
Ad clauos extrahendos 134.e
*Cleopatras gemma cur tam pretiosa fue-
 rit.* 468. b. cur vnionem deuorarit.
 443.d
Clodij Aesopi filij luxus. 444.e
Clonissa 475. d. quas conchas Mossilien-
 ses ita appellant 458.b
Cnide quid Plinio. 564.b
Cnipes quæ animantia 173.e
Cocalia carnem testæ habent inclusam.
 232.e
Cocalium quid quid 374.g
Coccum infectorum 304. h. coloris eius
 præstantia 280 h.
Cochlaca quid 369.d
De cochlea enigma 380. e. æquiuoca
 360.g. h. ad alendas eas tocus aptus
 378. f. an oculis careant 374 b. 375.
 a. an caput habeant 375. b. antipathia
 379. a. apud antiquos incibum ve-
 nisse 380. f. de eis apologus 389. a. ca-
 ro qualis 380. g. cineris vis, & vsus
 38.7 a. cocunt. 246. e cornua quot
 375 b. in cornibus earum arenulus
 quas dixerit Plinius 375. a. cur cor-
 nua habeant. 94. f. definitio 375. b. de-
 scriptio ingenere 374. b. differentia à
 magnitudine 373. a. à colore b. c. à lo-
 cod. penes regiones 374. e. eis diffi-
 dentior qui dicatur 388. b. epitheta.
 378. b. eorum esus improbatus 382. f.
 fimi facultas 388. f. imbre maxime
 generantur 377. b. præ infidelitate do-
 mû secum portant 375. c. magna vbi
 373. a. uinuta, quæ Plinio 373. b. de
 eis moralia 379. b. multifaria eas co-
 qui 381. d. nude vbi non sint 373. a.
 earum operculum quale 293. d. ortus
 earum an per coitû 377. a. b. partium
 interiorû enumeratio 375. d. prouer-
 bia 388. g. quæ Masario & eorum ge-
 nns 253. c. quæ meliores 381 b. quæ
 syluas amant. 376. f. quæ stomacho
 aptæ. 384. e. quæ & vt lateant in ter-
 ra & quãdo 373. d. 376. f. qui ab eis
 abstineant 380. g quibus herbis infe-
 stæ 377. d. rore vicitant. 377. c. ea-
 rum salina facultas, & vsus 386. f.
 Eec
 solidi

I N D E X.

- Solidi sunt nutrimenti. 380. h. Synonyma 370. f. eas tarditate vincere qui dicantur 788. h. testa earum curvantur 387. d. testa eiusque nomina 375. c. cum testudine confundit Albertus 372. f. varia earum differentia 372. h. ad vescendum ut preparantur 380. h. vita earum brevis 377. b. earum vitade quo dicatur 388. g. viuarum earum apud veteres fuisse 377. d. qui primus ea instituerit 378. e. unde dicta 253. d. 370. h. vocales ubi 373. a. vsus in medicina 382. g. vsus in varijs 388. f. ut eas saginarent veteres 378. e. ut fugantur 379. b. ut lacte pascantur 382. e. ut pulce ibid. ut moueantur 377. a. ut eis similes Athenienses dicti 376. f. ut lateant 247. c. ut à Strombis differant 253. c. ut conferantur 380. f.
- Cochlea acerata quæ 374. g.
- Cochlearum Africanarum differentia 374. e.
- Cochlea Ariones, ut perdices decipiant 379. a.
- Cochlea Astipalaica unde dicta 374. f.
- Cochlea Belearica quæ 374. f.
- Cochlea calata historia, & icones 393. 394.
- Cochlea cauatica natura 373. d.
- Cochlea cylindroidis historia, & icones 399. alterius forma, & ic. 556. 557.
- Cochlea depresso descriptio, & icones 396.
- Cochlea duplicis ad instar quasi turbinis icon 394.
- Cochlea echinophora 373. b. eius descriptio, & icon 398. h. 399.
- Cochlea Germana quæ 374. f. g.
- Cochlea leuis turbine obtusa forma, & icon 399. d.
- Cochlea linusæ unde dicta 374. f.
- Cochlea lupinorum magnitudine 373. b.
- Cochlea margaritifera 263. d. eius nomina 430. e.
- Cochlearum marinarum differentia 373. d. à Strombis differunt 253. c. vsus pro tuba 227. c. icones 390. 392.
- Cochlea margaritifera porcellana dicta 552. g.
- Cochlea maxima, ac monstruosa maris Sarmatici descriptio 309. d. icon 391.
- Cochlea operculares 293. 294.
- Cochlea pomatica quæ 373. c. d. ubi multa 373. d.
- Cochlea, quæ erat in olcario vsu historia & icones 395.
- Cochlea rugosa, & umbilicata historia, & icon 396. alterius 397.
- Cochlea Sefeli quæ 373. d.
- Cochlea sicula quales 374. f.
- Cochlea solitana quæ, & unde afferantur 374. e.
- Cochlearum syluestrium differentia 373. d.
- Cochlearum terrestrium descriptioes, & icones 389. 390.
- Cochlea Tyria 297. d.
- Cochlearum umbilicatarum historia, & icones 397.
- Cochlis quid 369. d.
- Cochlon pro Cochlea marina 254. e.
- Cochlion quid 369. c.
- Ad Colicos affectus 117. g. 142. g. h. 416. g. 489. c.
- Ad Colicos dolores 135. a. 385. b. 491. a. in ijs cur cæcri prohibeantur 172. c.
- Colora quid 109. a.
- Colossinus color qui 311. c.
- Colybdena quid 137. c. 565. b. mentula marina dicta 588. f.
- Colycia quæ Bellonio 585. b. esse Aporrhaides 342. f. muricum genus 331. c.
- Columbum piscem non generare margaritas 432. e.
- Ad Conceptionem 40. g. 143. a. eius principium 246. f. ad eam iuuantia. 321. a.
- Concha charta politur 251. a. à Conchylio separata 226. g. cur Veneri dicata 248. g. cur lunata dicta Plin. 249. d. ea digni qui dicantur 250. f. eam diuidere quid 250. f. earum diuisio ex Arist. 461. a. b. eas legere quid 250. f. omnes celerrimè crescunt 298. h. ab ostrea distinguitur 226. g. ponitur aliquando pro Cochlea 227. b. pro Cochlea marina 254. e. pro ostrea 227. c. pro vase 227. d. pro chama 468. e. pro vna specie 227. a. pro testa 226. h. quæ Veneri dicata 540. e. quæ apud veteres fuerint in pretio 475. b. quid simpliciter Martiali 522. h. ijs referata loca longinqua à mari 243. d. eius significata 226. f. sensus 423. a. silicium duritia teguntur 4. b. 255. b. unde dicta 229. a. ut eas capiant polypi 25. a. ut à chamis differant 467. d. 468. e.
- Concha aduena cancello, seu Bernardo heremita plena icon 219.
- Concha Aegyptia Paralios dicta 530. g.
- Concha Anatifera historia 543. icones 544.
- Concha candida vnica fascia castanei coloris icon 450.
- Concha ceramis quæ 466. f.
- Concha chærina quæ 553. d.
- Concha corallina historia 456. icones 456. 457.
- Concharum crassa testa icones 463. historia 464.
- Concha Cytheriaca quæ Martiali 417. c.
- Concha echinata historia 451. icones 451. 452.
- Concha tricina 248. g.
- Concha erithica quæ 553. a.
- Concharum fasciatarum historia, & icones 462. 463.
- Concha fossiles quæ 459. a.
- Conche Galadis historia, & icon 461.
- Concha Herculea quæ 282. f.
- Concha D. Iacobi 498. f.
- Concha imbricata historia, & icon 445. minima 448.
- Concha Indica quæ 417. c.
- Concha leuigata quæ 552. e.
- Concharum leuium historia 461. a. differentia ibid. e.
- Concharum longarum historia 453. a. & inde icones 455.
- Concha longa Plinij vera forma 453. c. icon 454.
- Concha longa Rond. icon 453. Zoograp. phi 454.
- Concha margaritifera cur non amplius retibus piscantur 428. h. descriptio. 417. d. differentia, & nomina 417. d. icones 418. 419. manus piscantium mordent 426. b. solertia 428. h. Synonyma 417. c. ubi retibus capiuntur 427. b. vsus in cibis, & alijs 420. c.
- Concha pertica maioris, & minoris forma 559. b. icones 560.
- Concha mensura genus 228. g.
- Concha nigra historia 461. c.
- Cochlearum pictorum historia 455. d. icones 456.
- Conche rhomboidis historia, & icon 459. non esse balanum, nec spondylum 459. c. icones 460.
- Concha rugata historia 458. icones 459. 475.
- Concha sagis adherentes 545. a.
- Concha squamosa descriptio, & icon 452.
- Concharum striatarum historia 448. f. 450.
- Concha niua icon 450. longa Rondeletij & nostra icon 449.
- Concha striata pestiniformis icon 450.
- Concha striata quadruplici fascia castanei coloris 450.
- Concha striata rotunda icon 449. 450.
- Concharum striatarum Rondeletij icon 449. aliarum trium, in quibus sua conspiciuntur animalia icones 451.
- Concha tenuis testa forma 464. g. icon 465.
- Concha Veneræ Arist. incognita 231. b. & cur 553. c. descriptio 331. c. 554. f. icones 554. 555. 556. 557. 558. vniualues sunt 230. h. cur vniualibus adiecta 552. e. ubi abundant 559. a. ubi moneta loco 559. b. vsus 558. a.
- Conchis quid 228. h.
- Conchida lapidem quem Megarenses vocent 241. d.
- Conchites lapis ubi 248. c.
- Conchyle quid 229. d.
- Conchylegi 247. d.
- Conchyleguli qui 347. d.
- Conchylias lapis 247. d.
- Conchyliarius qui 247. d.
- Conchyliia an videant, & audiant 244. f. caro eorum cur senibus inutilis 252. f. eorum à carnis bonitate laus 223. d. cur crescente Luna non augetur opinio Cardani 235. d. Pierij 256. e. Basilij f. cur in montibus, & alijs locis à mari distitis

I N D E X.

diſitis reperiantur. 237. d. *cur lubri-*
co dicantur. 249. d. *cur poma maris*
dicta 224. c. *ab ys denominata.* 247.
diſta 224. c. *ab ys denominata.* 247.
d. deſcriptio, & icon. 346. *hiſtoria in*
genere. 223. & *inde. in ys luxus Ro-*
manorum. 224. f. *motus.* 224. g. *mu-*
gitum adentia vbi 233. d. *eorum no-*
cumenta. 251. f. *de ys proverbia.* 250.
f. ſubterranea vbi 241. e. *teſta facul-*
tas. 348. f. *teſta, vt comburantur.* 253.
a. cineris vsus 253. a. *varia ſignifica-*
ta. 345. a. *vbi maxima* 237. c. *vbi non*
ſint. 237. c. *viduarum cupedia ſunt.*
274. e. vsus ad agriculturam. 250. b.
in vnyſ. 250. b. *in medic.* 253. a. *vt*
condiatur. 252. b. *vt nutriatur.* 236. f.
Conchylum cum purpura, & buccina
confunditur. 281. a. *ab ys differi.* 281.
a. quid ſit 281. d. 346. a. *eius varia ſi-*
gnificata 229. a. c. *pro colore fumi*
345. c. eius ſuccus qualis 347. d. *eius*
ſucco lana infecta vsus, & vires 347.
d. Synonyma 225. a. *vnde dictum* 229.
c. vsus in medicina 348. e.
Conchylj S. Iacobi 504. g.
Conchylum Indicum quid 294. b.
Conchyljata, & purpurea differat 303. a.
Conchyta qui 248. d. 347. d.
Cum Congro bella polypo 26. h. *cur locu-*
ſta eum vincant 104. b. *eum cur me-*
tuat polypus 104. g. b.
Conſily ſymbolum Pagurus. 196. e.
Conſules Rom. purpurati ſacra faciebant
272. f.
Conſulatus Romanorum inſignia 272. f.
Conunciatores locuſtis marinis compara-
ti 106. f.
Conyza odorem mollium extinguit. 5. d.
quid praſtet in polytis 31. a.
Corallum aceto diſſolvitur 434. c.
Cor ſanguinis principium 246. b.
Coruina, ſive Coruola 554. e.
Coruuli gregales ſunt 74. a.
Coturnices aues ſpeculo capiuntur. 51. d.
Cotyledones quid in polypo 10. g.
Crange Ariſt. quae 139. a. 147. a.
Crangonis hiſtoria 144. e. *deſcriptio ex*
Rondeletio 148. f. *ex Bellon h. ex Zoo-*
grapho. 149. a. *icō.* 149. *Synon.* 148. e.
vsus in cib. 149. b. *vt coquatur* 149. c.
Creta notare quid 437. a.
Cribrum quid apud Aegyptios ſignifica-
ret ſub ſepia pictum 57. d.
Croca quid 370. e.
Crocodylus cur mandibulam ſuperiorem
moueat 161. d.
Crotalia quae veteribus dicta 95. c.
Crustaccorum carnis bonitas 97. c. *ea-*
ro qualis 232. e. *rubra eſt* 64. g. m.
Conchis degentium hiſtoria. 212. b.
& inde. Crustam mutant, & quan-
do 96. b. 97. a. *cur oua ſub cauda*
ventri iuncta habeant 96. g. *cur te-*
ſtaceis ea praferat author 91. d. *cur*
capite ea carere dixerit Galenus. 93.

a. cur offibus carcant. 92. b. *cur cor-*
nua habeant 94. f. *cur cbelas* 94. g.
cur paruum caput, paruumque os ha-
beant 93. c. *cur in ſtagnis marinis gi-*
gnantur. 245. c. *dentes in ore, & in*
ventriculo habent 93. d. & *quales*
94. e. eorum differentia. 92. g. *ea dor-*
mare 95. a. *eorum genera* 92. f. *hiſto-*
ria 91. *vsque* 98. *lapides ſua cruſta*
habeant 94. b. *mas à ſæmina, vt diſſe-*
rat. 95. d. *mores, & ingenium.* 96. b.
non respirant 95. c. *eorum oculi, vbi,*
& quales 94. *oua qualia* 96. f. *eorum*
oua cur imperfecta dixerit Ariſtote-
les 96. g. *eorum partus qualis* 96. f.
quae ſint Plinio 92. e. *quae loca ament.*
95. b. quale caput habeant. 93. b. c.
qualia animalia 2. e. *quando pingui-*
ora, & meliora 97. b. *quas partes cum*
reliquis exanguibus communes ha-
beant. 93. a. *quibus vitanda.* 97. d. *quo*
aſtu ea venetur polypus 26. e. *quot pe-*
des habeant, & cur 94. g. *ſexu diſtin-*
gui. 95. d. *ſexus præcipuum ſignum*
caudæ latitudo 96. g. *ſonum, aut vo-*
cem nullam edunt. 95. b. *Synonyma*
92. c. valent guſto, & odoratu 95. a.
eorum vitus 95. e. *viſus eorum hebes,*
& cur. 95. a. *vsus in cib.* 97. b. *in me-*
dicina 97. d. *vt coeant, & quando* 96.
e. vt teſtaceis, & mollibus ſimilia 92.
b. vt coquenda 97. c. d. *vt natent, &*
quae eorum 95. b. *vt pugnent & cum*
quibus 96. b. *vulua qualis* 95. d.
Cuarassa gemmarigenus in Inſula in terra
latitans 135. d.
Cucumeris marini hiſtoria 592. b. *icon.*
593.
Culices, quae appetant. 244. f.
Culus alini quid 588. f.
Cunus marinus 577. d.
Ad Cutim tingendam. 135. b.
Cutiones, quae animalia ſ. f.
Cylindri qui 422. f. *ab Elencho diſſerre.*
422. e. qui lapilli ibid.
Cymbala cur Concha dicta 228. e.

D

Dactylus quid. 527. b. *quid Vene-*
tis. 522. f.
Dactylus, ſive unguis Bellonij. 453. b.
Dalechampij error. 21. a. 44. b. 231. d.
Danielis Barbari laus. 587. a.
Delphini corio tantum teguntur. 4. b.
255. b. duo habent foramina, & cur.
12. h. in portum ſe conijcentes tempe-
ſtatem ſignificat 76. e.
Ad Dentes dealbandos 62. f. 135. a. 490.
e. ad eorum dolorem. 60. a. 172. b. *ad*
eos exefos. 377. d. *ad eorum vitia.* 517.
b. 558. b. ſubterranei, & eorum gene-
ratio 241. d.
Dentale quid, & eius natura. 282. f. g.
723. c. quinq; differentia depiſta 283.

Dentalium 282. g. *quid cordo* 553. b.
Dentex cum polypo pugnat 28. f. *grega-*
lis eſt 75. a.
Dentifricium ex murice 333. c.
Ad Dentitionem 172. b. 212. e. 388. e.
Ad Deſtillationes. 489. e.
Diabolus polypo ſimilis 29. b. *ſepia, vt*
ſimilis 57. a.
Diacary deſcriptio 210. b.
Dialecticam diſcentes cancris ſimiles vo-
rantibus 168. g.
Ad Diarrhoeam 442. f.
Didoniſ habitus. 269. d.
Digitos non eſſe Conchas longas 453. b.
Diogenes Cynicus polypum crudum vora-
uit. 49. a.
Dionyſius purpuratus 270. e.
Dioſcorides correctus 89. a. 325. a. *expli-*
catus 287. c.
Diuites polytis comparati 29. b.
Ad Dolores mulgandos 320. e. *auriũ* 383.
a. capitis 382. b. 288. c. *colicum* 384. g.
dentium. 382. g. *ſtomachi.* 383. d.
Dolofi homines per cæcros deſignati. 167.
c. vt vindicentur 170. f.
Domus cata, domus optima, prouerb.
388. b.
Domiporta. 371. b.
Donata quae Concha 453. b.
Donax quid 527. b. & *inde.*
Contra Dorycnium 89. d. 108. f. 177. a.
320. e. 329. a. 415. c. 507. d. 517. b.
540. g. 586. b.
Dromo cancri genus 197. b.
Ad Dyſuriam 60. b. 415. d.
Ad Dyſenteriam 108. g. 117. d. 491. a.

E

Eccole. 422. f.
Echinades Inſula 413. a.
Ecneides vis ad partum retinendum
416. e.
De Echinometra Ariſt. & Plinius di-
ſcrepant 408. g. *eius deſcriptio ex Bel-*
lonio 409. a. *icon.* 409. *ab Echino diſ-*
fert, eiuſque differentia 405. d.
Echinometra amethæſtini coloris icon.
410.
Echinometra maxima pelagica icon.
411.
Echinometra Rondelet. forma, & icon.
408. g.
Echinopos herba 412. b.
Echinorum aculeorum vsus. 412. f.
æquiuoca 400. e. *An turbinatis, an*
verò cruſtatis annumerandi. 254. g.
in arboribus quid. 400. g. *ys aſperior*
qui dicatur. 413. d. *carne carent.*
232. c. 406. e. caro eorum quae 414.
g. cruſtis, & ſpinis teguntur. 255.
b. cur cirros habeant. 485. b. *eo-*
rum deſcriptiones ex Rondeletio, &
Ecc 2 Bello.

I N D E X.

Bellonio 406. f. ab ijs denominata. 412. b. edules, & non edules, qui 406. e. epitheta 414. f. usus eorum, quibus conueniat 415. b. ex ijs garum 133. a. Hieroglyphica 414. e. integri, item in partes dissecti icon 407. integrum qui denotant 415. b. eos inter testacea enumerat Aristoteles 254. g. b. inter crustacea à Plinio recensentur 255. b. eos leuigare quid 413. d. magni vhi. 405. b. eorum natura 247. b. nunquam ouis carent 247. a. olfactu carent. 244. g. ortus 408. f. ab ijs presagia 413. b. oua eorum, quando habeant nutrimentum exiguum 414. g. ouorius, qui, & cur sic dictus 406. f. partes eorum dissectæ uniantur 412. g. eos piscandi ratio 412. f. de ijs prouerbia 413. d. quando meliores 406. g. qui meliores in cibo 414. h. quomodo inuicem differant 405. a. b. spinis teguntur 4. b. testarum cineris vis, & usus 415. c. usus eorum in cibis 414. g. in medicina 415. c. vt ingredientur 412. g. vt contra tempestatis vim se muniat. 413. c. Echini, vel potius Echinometra superficialis ex Zoographo 409. Echinus diuersi color 405. c. Echini lapidei spoliati à spinis icon 407. Echini ferruginei icon 410. Echinatorum maris rubri icones 411. 412. Echinatorum omnium minimorum icon. 412. Echini oblongi aperti icon 410. Echini quinti descriptio 409. c. icon. 410. Echini Spatagi authoris icon 408. Echini Spatagi, & Brussii forma, & icon 406. 407. 408. Echini spinis spoliati item alterius cum adiuncta spina icon 407. Echinus ciuitas quæ 400. f. Echinus planta quæ 400. g. Echinus vas quale 400. e. Echinisus quid 412. b. Echinitæ lapides 413. a. Eleclona 11. e. quæ 42. f. an cum aspiratione scribi debeat 42. f. Erymum ibid. eius descriptio 43. Erymum secundum aliquos 20. e. Elegint gregales iunc 75. a. Elenchus quid 421. d. quæ margarita ibid. cur margarita ita vocentur 421. d. & quæ 437. b. Elephantis cutis cur cancellata dicta. 215. c. Elephantis historia 117. b. locustæ similis est 101. c. cum Leone idem est 119. c. Elephantis Plinij Asiatici genus 110. e. Ad Elephantiasim 416. g. cur Alexandria frequens 381. d. Embamma quid 118. b. Ad Empyema 133. d. Ad Enterocelen 85. a. Entalium 282. g.

Ephaptis vestis 278. e. Ad Epilepsiam 135. a. Epipetri generatio 581. a. forma, & icon 190. Equi salina vis 134. g. ad eius capitis dolorem 212. g. purpura decorati, qui 278. b. Equuleus Cochleatus 369. b. Ad Equorum oculos lunaticos 135. b. Erinos herba 400. f. Erucarum cum caneris dissidium 165. d. & 166. e. Euripides cur à multis taxatus 268. b. Exercitus instaurati Hieroglyphicum. 414. f. Exanguium animalium quot genera Aristor. 1. d. caro eorum inuicem comparata 223. d. Exanthemata purpura dicta, & quare 289. c.

F

Faba marina quid 553. b. Faba xoxros dicta 228. b. Ad Faciem dealbandam 62. f. 329. c. 358. h. ad eius maculas 333. c. 386. g. eius rubor purpura dictus 289. c. Farcimen theutis dictum 77. e. Fauare, & fauificare quid 299. a. Fauaginis descriptio 300. h. icon ibid. Ad Faucium asperitatem 383. c. Ad Febres 211. b. tertianas 40. f. Felis marina 65. a. Felis marina Hispanica quid Belgis. 46. e. Ferrugo Ibera 306. b. Festinalente, prouerbiū unde ortū. 168. b. Fibri pedes quales 198. f. Ad Ficos qui 387. c. Ne ficus fructum perdat 211. g. Ad Fistulas 386. f. Fistula iacra quid 527. b. Flos Indicus purpura tingens 306. g. Ad Fluxus alui 558. b. muliebres 211. d. albos 135. a. sanguinis 172. b. & menstruorum 442. e. ventris 02. b. Faneratores polypis similes 29. d. Ad Fetus mortuos eiciendos 211. d. Formæ multiplices in humore genitæ 245. b. earum dator quis 241. a. Formica equites cur sic dicta 197. a. Formica, vt abigantur 388. f. Forum muricibus sternendum cur Cato dixerit 331. b. Fructum vt plantæ conseruent 173. c. Fucus quid 314. b. pro flore purpura accipitur 288. b. Fucus Tengrius 296. b. Fullo injecti genus Gazæ 98. f. Fuluus color qui 45. c. Fungorum mira procreatio 486. c. vt multi nascatur 301. a. vt subito 299. b. marini Zoophyti icon 587. Furca quid Apulco in crustaceis 94. g. Fyrnus color qui 45. c.

G Aideropoda hist oria, & icon 492. Galatæ, quæ Arist. 469. b. Galenus correctus 93. c. 143. b. eius error 93. b. 161. b. inconstantia 225. b. eius locus quidam explicatus 22. f. Gallony gula in squillis 142. f. Gallus marinus 79. a. cur ita vocetur cancer Heracleoticus 188. f. Gambarellus Itatorum 136. b. Gambarella 127. c. 137. c. Gammari in cania pinnas habent 96. g. collum eorum quale 110. g. color qualis 110. f. cornua qualia 110. f. fortipes quales 110. g. pedes quales, & quot 110. f. quid Gazæ 109. b. quot dentes habeant 110. f. vt a locusta differat 110. e. & g. Gammari terrestres historia 153. d. Gangrenam non esse cancrum 159. b. Garum ex gammari 133. a. Gaza notatus 11. d. 2. f. 52. g. 109. b. 138. e. eius versio correctæ 198. c. eius error 227. a. 258. g. 582. e. inconstantia 579. c. Gily lapsus 10. g. Giluus color 3. b. Ad Ginguarum vitia 517. b. Gladiolus Loliginis, vt a Sepio differat 47. d. quid in Loligine 3. b. Glades olfactu carent 247. g. Glans quid iuriconsultis 521. d. Glans vngentaria 521. d. Glossopetrarum copia vbi 242. e. Glans siue Ballanus Bellonij 459. d. Gnidius nodus quid Ausonio 45. b. Gobrones gregales sunt 75. a. Gossipium 541. a. Gopos quid Græcis recentioribus 42. h. Graculi gregales sunt 75. a. Grana quid Italis 305. b. Granata vrbs cur sic dicta 305. b. Grando vt in porcis concreseat 433. b. Granum rubri maris quid 422. g. Ad Grauenem narium 490. b. Gressus muricati qui 332. g. Grex purpureus quid Martiali 314. f. Grumus quid 376. b. De Guba multari Hieroglyphicum 316. f. Gulosos, non esse amicos 478. g.

H

ad **H**æmorrhagiam 385. a. Hæreticorum eloquētium purpurea & byssus signans 315. c. sicut vt similes 56. b. Hæsarion quid. 588. g. Haliuona 42. g. Halipneumon quid Plinio 577. d. Hamiota 247. d. De Hammonis templi loco primo consideratio 243. c. Hays pisces natantibus infecti 427. a. Ad

I N D E X.

Ad Hæclicam febrem 133. d. 143. b.
 153. d. 209. c. d. 211. c. 155. d.
 Hedyorphyra 286. b.
 Heledone. 12. e.
 Ad Hemicraniam. 320. e.
 Ad Hepaticos 62. g.
 Ad Hepatis inflammatioem 384. f.
 In Hepati piscis capite lapides 485. a.
 Herba ex quibus purpura fit 304. b.
 Hercules cur cancrum occidisse dicatur.
 170. e. qui purpura inuentor 308. g.
 Hermelai error 216. g.
 Hesiychius correctus 159. d. 277. c. eius
 lapsus 293. e.
 Hiatalis quæ 467. d. quid Gazæ 466. g.
 Hippocampus marinus 197. b. eius venum
 num 60. b.
 Hippocarcini hispidi descriptio 180. c.
 f. icon. 179.
 Hippotami corio, & cute teguntur. 4. b.
 225. b.
 Hirundo pelagia gregalis est 75. a.
 Hirundo piscis volat 73. b. qualis 12. f.
 Hædus, qui apud veteres fuerit in pretio
 475. b.
 Holoporphyrus intus, extra leucopary-
 phus, qui dicatur 319. a.
 Holothurij Etymum 579. d. vnde dictum
 588. f. genus, differentia, descriptio 580.
 e. icones 580. 581. natura 581. a. Syn-
 onyma 579. c. d. à Terhys differre
 579. d. vt ab ijs differant. 580. e.
 Hori lectio animaduersa 31. b.
 Humani generis Hieroglyphicum 249. a.
 Humor mucosus natura feminis 299. a.
 Hyacinthynus color 308. e.
 Ad Hydropem. 40. f. 211. c. 385. c.
 517. b.
 Hysge quid 307. d.
 Hysginum quid 314. g. 306. b. quæ her-
 ba 308. e.
 Hysplax 215. c.

I

I Anum cur bicipitem veteres finxerint
 209. a.
 Ignauia, vt euidam per Ioliginem expo-
 brata 75. d.
 In igne cur non generetur animal 245. c.
 Ad iſterum 133. d.
 Ad Ileum 108. f.
 Imbrices quid 445. b.
 Imbricatum quid 445. b.
 Imperantis sue nationi typus 30. f.
 Impositores, dolosi, & perfidi per cancrum
 significati 167. c.
 Inconstantiæ Hieroglyphicum 168. f.
 In India omnia quæ apud nos maiora
 455. c.
 Indicum quid à purpurisso differat.
 314. g.
 Indiscretum quid Plinio 42. d.
 Infelices quos merito dixerit esse Aesop-
 pus 175. f.

Ad inflammationem lingue, & gutturis
 134. f.
 Insectorum sensus 244. e. vt incrementa
 sumant. 246. b.
 Insidiator naturam polyphi imitatur. 29. a
 In somniorum interpres cur à polyphis ab-
 stinere iubeatur 30. g.
 Intempestiuè factum vituperabile 389. b
 Inuidi locustis marinis similes 106. f.
 Ionia, quæ 320. f. 324. b. 325. a.
 Iouij error 565. b.
 Ad ischiam 384. g. 585. b.
 Iudæorum toga regia 268. b.
 Iudiciorum seueritatis Hieroglyphicum.
 414. e.
 Iulidis venenum 142. b.
 Iulis oppidum 263. b.
 Iumenta Luna deerescente imbecilliora.
 235. d
 Iuncus quid apud Aegyptios significa-
 ret 57. c. quot eius species apud Theo-
 phrastum.

L

AD Labiorum vlcera 489. c.
 Labrax cū squillis pugnat 140. e.
 vt à squillis occidatur 153. b. eius ocu-
 li margaritæ dicti 441. a.
 Lacedæmonij, quando purpura indueren-
 tur 371. a.
 Lacerna, quæ vestis. 275. b. Tyria
 297. d.
 Lacerta 370. f. Cochleas odit. 379. a.
 Lacerti gregales sunt 75. a.
 Ad lacrymas. 387. b. earum symbolum
 434. b.
 Lacina quid in ostrea 485. a.
 In Lacu, quæ non nascantur 245. b.
 Lacus terræ motu apparentes 243. d.
 Lagois peregrina 79. c.
 Lambini error 291. a.
 Lana non est in purpura. 292. b. prius
 purpura tincta 302. b.
 Lana pinnula quid Siculis 530. g.
 Lana Tyria 297. d.
 Lapis Conchis refertus apud Megaren-
 ses 241. d. cur in mari rotundus fiat.
 234. g.
 Lapidem omnem mouere qui dicantur, &
 vnde 170. b.
 Lapides piscibus prægnantes vbi, & eo-
 rum generatio 242. g.
 Lapillus Erithreus quid 422. f. quid ge-
 nerali nomine significet 422. e.
 Lari aues, vt Cochleas rumpant. 379. b.
 Lasciui, & petulantis ab ineunte ætate
 Hieroglyphicum 540. e.
 Lecti stragulis purpureis ornati 279. c.
 Ad lentigines 385. b.
 Leo Astaco confunditur 118. b. Astaci
 genus quale 110. e. eius descriptio.
 119. d. 120. e. f. Etymum 119. b. Lo-
 custæ similis 101. c. marini, & terre;

stris antipathia 122. b. Synonyma
 119. b. eius varia significata 117. b.
 vnde dicatur 120. e. vsus in cibo, &
 alijs 126. e. vt ab Astaco differat
 120. f.
 Leonis authoris descriptio 120. b. icon
 121.
 Leo Plinij, qui Iouio 101. c.
 Leonem, & Elephantum Plinius sepa-
 rat 120. g.
 Leonem Plinij, & Elephantum idem esse
 119. c.
 Leonis Rondeletij icon 122.
 Leo fontis custos qui 118. e.
 Leo serpens qualis 117. b.
 De Lepade prouerbiu 550. e. vnde di-
 cta 545. b. vsus in cibis 549. d.
 Lepadis Bellonij icon 548. b.
 Lepas maris rubri 547. d.
 Lepas parua Diphili 548. b. Rondeletij
 547. d.
 Lepadusa insula vnde dicta 549. a.
 Ad Lepras 333. c. 387. a. 416. f.
 Leporem cancris comparare quid 170. g.
 eum capit cancer, prouerbiu. 170. g.
 Leporarium Q. Fuluij 378. g.
 Leporis marini æquiuoca 79. a. eius ad-
 mirabilis facultas 485. b. an peculiari-
 ter ledat pulmones 86. g. cineris
 vis 85. b. cur massa in formis dica-
 tur 80. e. eius descriptio ibid. duplex
 est Alberto 79. a. duo eius genera lo-
 co differentia 82. d. eius genera, &
 eorum forma 80. g. eius historiam cur
 inter mollia ponat anthor 78. b. locus
 & victus 82. d. mollibus annumera-
 tur 2. b. eius pictura quid significet,
 84. b. de eo prouerbiu 84. g. Sexus
 distinctio 84. f. Synonyma 79. b. tres
 eius species ex Rondeletio depictæ 81
 eius vsus in medicina 84. b. eius ve-
 neno qui vsi 85. c. d. venenum, &
 eius curatio 85. c. & inde. veneni tem-
 peramentum 86. b. ad id remedium
 209. d. veneni sumpti indicia 86. b. ex
 eo symptomata, quæ 86. g. ad id reme-
 dia 88. e. f. 210. g.
 Lepus marinus non venenatus 79. a.
 Leporis mar. veri icon 82. aliæ species
 depictæ 82. 83.
 Leucoparyphus extra, intus holoporphyr-
 us qui dicatur 319. a.
 Liberis quid 226. e.
 Ad libidinem excitandam 44. e. 60. h.
 Libri purpura ornati 279. d.
 Librum teuthis dictum 77. c.
 Ad lienteriam 442. f.
 Ligombaudios quos Massilienses vocent
 109. d.
 Limax 370. f. an à Cochlea differat 371
 d. carnem habet testæ inclusam 232.
 e. Etymum 372. e. lapidis eius vis, &
 vsus 388. e. eius metamorphosis 377.
 c. eum metuunt simia 379. a. ortus.
 245. b. sale insperto liquecit 379. b.
 Eec 3 Limaces

I N D E X.

- Limaces agnici qui* 370.f.
Limacia. 370.F.
Limborarij qui 277.A.
Limbus quid 277.A.
Limnoscira cur dulciora alij 480. H. quæ sine Rondeletio 480.G.
Limus vestis genus 277.A.
Lingua serpentina, qui dentes dicti 242.E.
Linum Orchomenium 307.c.
Linum Xilinum 541.B.
Linstrea, quæ Spartiano 467.A.
Ad Lippitudinem 773.A. 387.B.
Liquari quæ dicantur 434.F.
Literarum sacrarum Hieroglyphicum 57. C. D.
Lithospermi forma 441.C.
Loca modo terræ, modo maria secundum philosophum 238.F.
Locusta æquiuoca 98. F. ætas 103. A. antipathia cum quibus exerceat 104. G. H. arma eius ad pugnam quæ 98. E. asperitas corporis, & a quibus ea differat 100. F. Astaco præstat 108. E. ab authore posita descriptio 101. B. icon. 102. carnis qualitas 108. E. ex eius caudæ esitia 107. D. conditura 107. D. eius cornua qualia 100. G. H. & eorum Synonyma 101. A. crusta tegitur 4. H. 255. B. cur caudam habeat 100. G. cur crustam exuat 97. A. cur gammaro præferat Arist. 98. E. ab ea denominata 106. e. dentes ubi 100. g. descriptio ex Rondeletio 100. b. 101. a. eam dum decoquitur ex abeno furatur polypus 34. c. eius epitheta 106. g. Etymum 99. c. forcipes habere 100. e. forma 99. d. genera 101. b. c. Hieroglyphica 106. g. hostis est murena 27. a. lapideam, quæ 107. b. magne ubi 107. e. eius mutis omnium partium sapidissima 107. d. mas, ut a. femina differat 104. e. moralia 106. f. natura, mores 104. f. nigricantes ubi 103. a. in pretio habitas esse 107. b. pugna cum polypo 104. g. quæ eligendæ 107. c. quæ loca ament, & ut mutant 101. d. quando crustam exuant 97. a. quomodo ab Astaco, & gammaro differat 99. a. quibus resistunt 103. a. quibus conueniant 108. f. Synonyma 99. a. testa, seu crusta vis 108. g. in ea tria esse commoda, & quæ 98. f. quot mensibus lateant 104. f. ubi abundant 101. d. eas vincit polypus & quomodo 26. b. vsus in cibis 106. h. in medicina 108. f. ut natent 103. c. ut elixentur 108. e. ut a cancro differat 100. f. 16. a. ut coquantur, & quæ coctura melior 107. e. ut pariant 105. c. ut polypum odere 26. b. ut capiantur 103. b. ut pugnent 104. f. ut coeant, & quando 105. b.
- Locusta insectum* 98. f. meretrix ibid.
Loliginis æquiuoca 64. f. ætas 73. e. d. eius attramentum 66. e. caro qualis 76. b. coctæ cur subpurpurea reddatur 68. g. conspecta cur tempestatis dicatur præuncia 76. c. cur nigra Horatio dicta 76. g. cur binas habeat promuscides 46. g. in delirus habitam esse, & etiamnum haberi 76. b. ab ea denominata 75. c. epitheta 76. g. Etymum 65. b. eius gladij descriptio 66. b. icones 67. ex ea ificia 77. d. magna, quæ 64. g. mas, ut a. femina differat 73. d. mores, & ingenium 75. a. eius nomiatorem, & minorem Plinius comprehendit 65. c. oua qualia 74. b. pedes ei quot & quales 46. g. pedum constitutio, & vsus 46. e. preparatio 77. b. promuscides, & earum vsus 65. c. ab ea, quæ præfagia sumuntur 76. e. quæ loca amet, & ubi abundet 72. f. qua parte pariat 74. g. quo tempore melior 77. a. Sæpia astutior est 75. a. b. Squamis caret 66. e. ab ea Symbola 75. d. Synonyma 46. g. temperamentum 76. b. eius ventrem quid vocet Aristoteles 66. e. vitus 72. g. volatus 73. b. vsus in cibis 76. g. vsus in medicina, & alijs 78. b. ut coeat 74. e. ut farciatur 77. c. 78. g. ut capiatur 72. b. ut contra tempestates sese muniat 65. c. ut a Sæpia differat. 65. d.
Loliginis maioris authoris icon. 69. & 70. Saluiani 71.
Loligines parua, & magna, ut coquantur. 78. e. f. quæ æquæ eis conueniant 65. e.
Loliginis minoris Rondel. cum suo gladio icon 72. descriptio ex Bellonio 68. b. ex Rondelet. ibidem Synonyma 64. b.
Loliguncula quid 75. c.
Loly descriptio ex Bellonio, & ex Rondelet. 68. e. f. g. eius duo sunt genera 68. g. gregales sunt 75. a. Loligo maior est 64. g. 67. d.
Lolius rhctor qui 64. f.
Lollie Paulina luxus in margaritis Loppas 545. b.
Loricarum inuentio vnde 98. c.
Luculli luxus 267. c.
Ad Lumbricos 143. b.
Lumen purpureum dictum 280. f.
Luna vis in conchylijs 229. b. vis eius in his inferioribus 236. f. quid in testaceis, & alijs animalibus possit 234. c. eius natura 486. f.
Lupus marinus, qui dicitur Romæ 192. e. Squillas deuorat, & ab eis superatur, & quomodo 140. e. per squillam capitur 143. c. ut eum occidat squilla gibba 153. b.
Lucem ut noctu edere possimus 577. b.
Luxus veterum in ostreis 477. b.
- Lyra loco conchyliæ ubi* 25. i. b.
Lyrapiscis lepus marinus putatus 79. a.

M

- M** *Acinetta cancri genus* 174. e.
Ad Maculas corporis tollenda. 61. a.
De Mæa variæ opiniones 177. c. vide Maia.
Magaleb 314. g.
Magistratus aolofit typus 168. e.
Maia descriptio tum maris, tum feminae 178. e. f. Etymum 177. c. interanea, quæ 178. f. mare quando. & quando femina ad cibum requirantur 186. e. ubi abundant, & maiores sint 186. e. ut coquantur 186. f. ut a paguro differat 178. e.
Maia alterius descriptio 180. g. icon 181. alterius plurimis spinis horrentis descriptio 180. g. icon. 184.
Maia Rondeletio quæ 177. c. eius descriptio 187. c. icon. ibid.
Maledici Hieroglyphicum 316. f.
Maligranati Zoophyti forma, & icon. 587.
Mali punice quatuor species, quæ 89. c.
Mali insani Zoophyti forma, & icon. 592. f.
Maliguitas per Loliginis succum indicata 75. d.
Malleoligregales sunt 75. a.
Manus marina forma, & icon. 593. a. b.
Ad Marasimum 133. c.
Marcelli error 293. a.
Mare purpureum dictum 310. g. & cur 290. g. eius epitheta 310. g. ubi nigrius 312. g. eius Hieroglyphicum sunt Conchyliæ 237. a.
Margaritam aceto dissolui 434. e. eius æquiuoca 420. b. atra ubi 432. f. ab authore obseruatorum forma 422. g. b. icon. 423. ex ijs antidota 442. f. calcinatio per acetum improbata 443. a. ex ijs calx, ut fiat 442. g. ex carne generari 431. 432. e. earum color 421. c. color cur mutetur 423. c. color variant 437. b. cur elenchi dicantur 421. d. cur vilescant 439. c. cur tribacca dicta 444. g. ijs cur se pauperes mulieres ornent 444. b. ab ijs denominata 434. g. earum dos in fulgore 422. e. electio 437. a. Epigrammata 436. e. figura 421. d. genus differentia, descriptio 423. a. Hieroglyphica 414. f. 434. b. immaturis qui vtantur 441. d. nitor naturalis earum non restituitur 439. d. ut restituantur 439. c. de ijs leges 435. c. in ijs luxus 443. c. magna ubi 421. a. non esse partus ostreorum 432. e. ex oculis

I N D E X.

- oculis piscium quales 441. b. ex ijs oleum, vt fiat 442. f. ouorum magnitudine vbi 421. c. pilus, vt ex ijs auferatur 439. d. eas piscantes, vt contra pisces se defendant. 428. f. piscandi ratio 426. h. 428. b. 427. d. eas piscantium pericula 426. h. pondus earum non restituitur 439. c. pretium 224. b. 438. e. 439. b. de ijs proueria 436. h. qua Concha parte gignantur 430. g. eas, quæ Concha proferant 420. g. quæ eligendæ, 441. d. quando plures generentur, 430. g. h. quomodo primum Roma ex vsu esse capere 443. b. in quibus Conchis generentur. 429. b. quid sit 422. g. ex rore, & fulgure non nasci 431. d. in somnis visa, quid portendant 434. H. Synonyma. 421. a. earum temperamentum 441. d. 442. e. ex testis oriri 434. a. vnde generentur 430. g. vnde dicta 42. c. vbi nascantur 249. d. vbi inuentantur. 424. e. vsus earum in medicina 441. c. vt ex testis Concharum fiant 440. b. vt perscrentur 441. d. vt dissoluantur 434. e. vt adulterentur 440. c.
- Margaritæ arbores, quæ 420. h. herba, quæ ibid.
- Margarita Insula. ibid.
- Margaritarius 434. g.
- Margaritifera Concharum ortus, & generatio 429. a. vide Concha margaritifera.
- Margaritum 421. b.
- S. Maria Margaritæ similis 435. b.
- Massacata 144. g.
- Massaj error 299. c. 579. d.
- Mastruca vestis, quæ 270. g.
- Matriculi 565. b. quod Emulo 553. b.
- Milanurus piscis cur cum Sapia confundatur. 57. c.
- Melicembates 470. e.
- Mellis vis contra putredinem 304. f.
- Melonis pagina quid Ausonio 45. b.
- Memphidis cur Homerus non meminit 239. c.
- Mendacij Hieroglyphicum Sapia, 57. c.
- Ad Menses ciendos 40. g. 60. h. 61. a.
- Mens sancta per purpuram indicata. 315. d. attonitæ consternatio per polypum notata 30. g.
- Mentula marinæ historia 588. e. cur sic dicta 589. d. eius descriptio 588. h. genus, differentia, forma 589. a. & vnde 590. e. icones 589. 590.
- Menynx insula, quæ & vbi 296. g.
- Microtrices polypis similes. 29. c. purpuram vsurparunt 278. f. Sapia, vt similes. 57. b.
- Ad Merulas capiendas 143. b.
- Mesacara 144. g.
- Miluus piscis volat 73. b.
- Mituli byssum gignant, & vt abyssu pinna differat 541. c. ad canis rabi di, morsus non valere 517. a. dete riores vbi nascantur 512. f. eorum generatio 245. c. 299. a. C. iuris eorum vires 517. b. magnitudo 512. g. qui Plinio 510. h. 517. d. ex putredine oriri 299. d. quando in cibus dentur 516. b. quando oua habeant. 516. h. qui preferantur 468. g. salem, & virus resipiunt 512. g. cum tellinis confunduntur 517. d. vbi meliores, & vbi peiores 516. g. vbi generentur 516. e. eorum vsus ad oleum excipiendum 517. c. vsus in medicina 517. a. in cibus 516. g. vt ab alijs ostracodermis differant. 512. f.
- Mituli fluuiatilis descriptio 512. e.
- Mituli marini descriptio 512. e.
- Mitulorum Matthioli, & authoris icones 513. 514.
- Mituli Rondeletij icon 512.
- Mituli scyloides vnde dicti 511. a.
- Mituli soliaci, qui Gazæ 511. a.
- Molecca, qui cancer Venetis 173. d. vnde dicta 174. e.
- Moenam, vt pinna capiat 539. a.
- Mollium alues, vbi 4. h. eorum capillamenta, & vsus 4. h. caput vbi habeant 3. c. caro eorum qualis 7. b. 38. g. de eorum coitu, partu, & generatione 6. h. cur fistulam habeant. 4. f. cur pinnam 4. g. h. cur gulam, & obomasum 5. c. cur parum viuunt 6. g. cur non sint in Ponto 6. h. cur sic dicta 76. e. ab eis cur exordiatur author 1. d. cur in salis aquis gignantur 6. f. cur in stagnis marinis 245. c. cur parua sint 6. g. cur frigoris impatientia 6. g. cur diu coeunt, & quomodo 6. h. cur attramentum effundant 6. h. cutis eorum an cutis dicenda 4. h. acutes quid vocet Arist. 3. c. eorum descriptio, & partium anatome 3. a. vt cum turbinatis conueniant 4. e. excrementa eorum cur meatu ori vicino emittantur 4. e. oua eorum numerantur 7. b. mares eorum, vt à feminis differant 6. e. natura, & mores 6. f. g. os eorum, & rostrum 3. c. ossibus, & visceribus carent 3. a. oua eorum, vt augeantur 7. a. partes eorum exteriores quales 3. b. interna 4. b. 5. a. pedes cur in parte priori 3. d. eorundem constitutionis ratio 4. f. quæ mollia quibusdam dicantur 2. h. 3. a. qualia animalia 2. e. quando meliora 7. b. quid sint 2. f. quot pedes habeant, & quales 4. f. quot eorum genera Arist. 2. h. de eorum sensu 5. D, 244. E. sexus 6. e. somniant. 5. D. Synonyma eorum, & Erymum 2. f. vitus 6. f. vsus in cibus 7. b.
- Moneta loco Concha, quæ & vbi 559. a.
- Monstrosi piscis cuiusdam forma 12. c.
- Moram, & cunctationem significat caucer 168. g.
- Ad morbos muliebres 44. e. 60. h. 295. c. 385. d.
- Ad morbum regium 517. b.
- Morosi hominis Hieroglyphicum 414. e.
- Mortem qualem purpuream dixit Homerus 289. d. purpuream obire quos Homerus dixit 303. c. ea sublata qui dicebantur 310. f.
- Mortui vnico ictu Hieroglyphicum 316. g. purpura induti 278. g.
- Moschus vt vocetur Germanis 42. b.
- Moschites vnde dicta 42. b.
- Moschita polypi genus ibid.
- Ad mugiles capiendos 143. b. genus quoddam eorum ex putredine 246. f. eos venatur sepia 48. g. & quomodo 55. b.
- Mulierum munus quid. 248. h. ad earum morbos 40. g.
- Mullus cur sacer habitus 85. d. cur in Diana sacris artemisij gestarentur. 85. d. gregalis est 75. a. ex iecinoribus eorum garum 133. a. lepores marinos venatur 85. d. qui apud veteres fuerint in pretio 475. b.
- Multipes quid Alberto 9. b.
- Muranam cur metuat polypus 104. g. h. molli cute tegitur 4. h. 255. b. quæ apud veteres fuerit in pretio. 475. b. quæ loca amet 238. c. quos polypus sectetur 43. d. pugnat polypo 27. a. in terram exeunt 20. f.
- Mulieris marito suo contentæ symbolum 379. d.
- Muricis aquinoca 330. g. cineri vis, & vsus 333. a. cineris vis caustica. 333. b. inter Conchas numerari 332. f. Erymum 331. b. denominata. 332. g. epitheta 332. f. in ortus, qui dicatur 332. g. nomen generale est. 332. g. ab ostrino colore differt 288. g. quid veteribus 281. c. quid proprie 331. b. sacer cur dicatur iurisperitis 331. d. vnde dictus 322. g. vsus in cibus 332. h.
- Muricum bellicorum tria genera. 331. a.
- Muricis coracordis descriptio, & icon. 341.
- Murices ferrei qui 331. a.
- Muricus lactei descriptio 339. B. icones. ibidem 340.
- Murices marmorei cur sic dicti 334. e. descriptio, historia, & icon. 334. 335. 336. 337.
- Muricis Mutiani descriptio. 554. e.
- Muricis purpurei orthocentri descriptio, & icon. 340.
- Muricis triangularis descriptio 338. b. icon. 339.
- Muricis species appendicibus asperis, col. rubro, cinereo, & albo prone, & supine picta 338.

I N D E X.

Murex Tyrius 297.d.
Murileguli qui 247.d.
Muricatum cacumen quid 332.g.
Muricatum cacumen quid 330.b.
Murileguli qui. 332.b.
Mus marinus 509.a. in terram exit 20.f.
Muscardinus 258.e.
Muscarolus 258.e.
Musculi varia significata 508. e. vsus eorum in cibis 510. e. vsus in medicina. 510. g. vt coquantur 510. f. vt differant. 509. b.
Musculi Rondelet. descriptio, & icon. 509. b.
Musculi striati historia 459. c.
Musculi Zoographi forma, & icon 509. e.
Musculus Balena quid 508. f.
Muscus quid Massiliensibus 42. b.
Musica harmonia capiuntur paguri. 195. a.
Mutis quid 47. b. non esse hepar 128. b. quid in mollibus, & eius vsus 5. a.
Myaca, quæ Oribasio 510. b. quando optima 516. g.
Myia quæ Plinio 508. h.
Myisca, quæ eidem 508. b.
Myites lapis 510. e.
Myrrhina vasa vnde dicta 264. c. an eadem cum Calainis. 311. b.
Mysticerus 508. e.

N

N *Acro Cardani, quæ Concha.* 429. e.
Nacra Bellonij, quæ Concha ibid. c.
Narica 363. d.
Natex 363. d. vt capiant 244. g.
Natura cuique dux ad viuendum. 160. b.
Naues Liburcinæ. 261. b.
Naues Conchis dicta 228. g.
Nauigationis tutela Hieroglyphicum. 414. f.
Nauigia vnde inuenta. 262. g.
Nauplius Plinij 257. b. 255. b. c.
Nauplius polypto similis 46. f.
Nauplius Mutiani 259. a.
Nauta 11. c. 257. b.
Nautilus, seu nauticus 12. e. æquiuocè 257. b. eirrorum vsus 258. b. Concha eius qualis 259. d. ab eo cur inter testacea author exordiat 257. a. eius descriptio 258. f. h. 259. d. de eo Epigrammata 285. a. genus, differentia 258. f. eius secunda species, quæ auctori. 259. b. polyposimitis. 259. d. quot eius genera 258. f. sponte nasci. 251. c. Synonyma 257. b. eius testæ interioris icon 266. vbi venari non liceret 262. b. Unde dictus 259. c. vt tempestatem vitet 262. e. vt cum crustatis, & mollibus conueniat. 257. a. vt nauiget. 261. d.

Nautili primi generis Arist. secundum Bellon. & authorem icon 260.
Nautili alterius historia 263. d. 264. c. icon 265.
Nautili ab Indis varijs imaginibus extimo cortici insculptis exornati icon 266.
Nautilus murbinus 264. e.
Nautilus fabulæ genus 257. b.
Nepa quid 160. b. 170. b. eam imitari, qui dicantur 170. b.
Næ Nephriticis dolores 40. f.
Nerita an turbinatorum generis 362. b. eius forma, & descriptio 365. a. historia 363. d. & inde. earum nauigatio. 363. c. sensus 365. c. vbi generentur. 365. c.
Nerita Acliani quæ, eiusque historia. 365. d. icon 366. 367.
Nerita Bellonij historia, & icon 368. e. f.
Nerita Rondelet. item authoris icon 365.
Neronis piscatio 271. d.
Nervi dissectionem 173. a. 295. c. 320. e. ad eorum vulnera 384. b.
Nigrum pro violaceo 290. f.
Niphinuzæ 227. c. error 579. d. 582. e.
Nodus Gnidius quid Ausonio 45. b.
Nubes 545. c.
Nympha Speusippi quæ 156. g.

O

O *Bstinati Polypis similes* 29. d.
Ostropodi quid Græcis recentioribus 9. b.
Ostropoda pro polypto 9. b.
Ad Oculos caligentes 383. a. 510. g. ad eorum dolorem 329. a. ad maculas. 386. g. 387. c. 573. a. ad varia vitia. 61. d. 62. e.
Oeconomica typus polyptus 30. c.
Oleas, vt ament polypti 18. e. f.
Olei vis contra putredinem 304. f.
Onychæ, quæ Conchæ 453. b.
Onyx an purpure tegumentum 347. c. quid 289. b. 294. b. 346. e. 347. a.
Onyx gemma vnde dicta 295. a.
Onychinus color 294. b.
Onychites 295. a.
Opistholta quid Thebanis 45. c.
Oppiani lapsus 214. b.
Orbis echinati icon 409.
In Orci caneros adherere, qui dicantur. 215. c.
Os iugale cur cancer dicatur 159. c.
Ad Oris tetros odores 329. b.
Ossa lapidea 243. a. in terra etiam generari 243. a.
Osmylia descriptio 43. b.
Osmylus 12. e. an idem cum ozona 42. e. f. eius bonus odor 42. b. cum Eledone confunditur 42. g. eius descriptio. 43. b.
Ossole 11. e. quod Gaza 42. b.
Ostracis 109. b.

Ostracinda ludos 248. e.
Ostracites gemma 248. f.
Ostracium 346. a.
De ostracismo metaphora 251. de quibus dicatur 251. c. vt ferratur 251. d.
Ostrea, & ostreum quid differant 255. c. aluum mouent 487. d. antipathia. 486. b. aqua dulci gaudent 480. f. carnem eorum, vt cancer depascatur. 167. c. in cæno nascuntur 485. c. colore variant 482. f. cruda quoque eduntur 488. e. cur dura testæ teguntur 485. b. cur lunæ ratione grandescant 486. e. f. cur rosida dicta 486. g. cur in lacum lucrinum transferrentur 477. b. cur apud lautos in pretio. 487. c. cur humanum genus eis simile esse dixit 249. a. differentia 240. e. ex eis garum 133. a. eorum generatio 485. c. de eis gryphus 487. b. lac eorum quid 485. d. meliorum nota. 484. g. eorum in morem adherere quid 250. g. optima vbi 480. f. quæ Aristot. 225. b. quæ Spartiano 467. a. quæ propriè ita dicantur 230. f. quæ celebrata 482. f. g. h. qualem succum generent 487. c. quanti ea fecerint veteres 477. b. 479. a. quos sensus habeant, & quos non 486. g. sexu carent 485. c. silicium duritia teguntur 4. b. 255. b. à stellis marinis exeduntur 487. a. suburbana cur meliora. 483. b. Synonyma 479. c. testis ea tegi, quid significet 249. b. vbi laudabatur 237. c. vbi ferantur 486. e. vbi meliora 522. b. vnde dicatur. 226. e. 479. c. viuaria eorum, qui inuenerit 477. b. vsus in cibis 487. c. in medicina 489. c. vt cancer ea capiat 166. f. 486. h.
Ostrea Gaideropodæ historia, & icon. 492.
Ostrearum marinarum icones 482. quanto optima 480. b.
Ostrea rupertina, quæ Iuuenali 483. b.
Ostrea pelagia, & marina, quæ dicantur. 481. d.
Ostrea stagni marini Rondelet. icon. 480. b.
Ostreorum syluestrium historia 491. b. icon ibid.
Ostreum virgæ virilis species 588. b.
Ostreatum tergum gestare quid 248. e.
Ostreofus 248. f.
Ostrifer ibid.
Ostris quid 288. g. qualis purpura. 289. d. differentia à loco 290. e. vnde dictum 225. d. 288. g.
Ostrum Sarranum vnde dictum 297. c. 288. g.
Ostrum Sidonium vnde dictum 298. e.
Ostrinus color à murice distinguitur. 288. g.
Oria quid Plinio 545. c.
Oua malacoderma, & ostracoderma. 225. d.

I N D E X.

- Ex Ovis quæ animalia generentur* 246.
g. quid in testaceis 235.b.
Ovum polypi 11.c. 12.f. 258.f.
Oxybaphum quid 289.a. unde dictum 288.b.
Ozæna an cum Osmylo eadem 42.e. eius descriptio 43.b. eam prosequitur murræna 43.d. ubi abundet ibid. eius usus in cibis. & ut præparetur 44.c.
Ozolis 12.e.
Ozolis Bellonij icon 43.
Oxos 288.b.
- P**
- P** Aguri æquiuoca 186.g. carnis qualitas 196.b. crustam, ut exuant 195.b. cur sapientia ei tribuatur 196.c. descriptio 187.a. duo genera nota Scaligero 188.f. duplex genus 162.b. epitheta 196.f. Etymum 186.g. musica harmonia capitur 195.a. natura, mores 195.b. in numo Chiorum pictus 168.b. pronè, & supinè picti icon 189. de eo proverbia 196.c. eos qui simpliciter pro cancri accipiant 173.d. cum quibus pugnent 195.d. eorum sapientia proverb. laudata 196.c. in Scorpios mutari dicti 196.c. Synonyma 186.g. usus in cibis 196.b. ut coquantur 196.b. ut musicam ament 195.d. ut a maia differant 278.e. ut a cancro Heracleotico 180.g. b. ubi maiores 194.g.
Paguri authoris descriptio 188.e.
Pagurus fluviatilis qui Galeno 206.g.
Pagurus qui Rondeletio 177.c. eius descriptio 178.h.
Paguri Venetorum descriptio 181.g. icon 182. femina icon 183.
Palladis vulnus fascia purpurea obligatum 168.f.
Palmata toga quæ 274.f.
Ad Panos. 333.c.
Panthera, ut capiuntur 41.c.
Papauer quibus, & quo loco 235.B. quid in mollibus Arist. 5.c.
Polypi quale 10.f.
Papauerculum quid in buccina 135.a.
Papilio cancrialis detentus quid significet 168.g.
Papilla pilosa, cancri genus 192.e.
Paralios, Concha Aegyptia 539.c.
Paraluges 277.a.
Ad Paralyfim 134.g.
Parasitis cancri comparati 208.g. Cochlea 379.c. in eos emblemæ 131.d. 209.b. typus eorum polypus 32.g.
Parietaria ubi cocum proferat 305.c.
Ad Paronychiam 387.c.
Ad Parotidas 490.g.
Ad Partum accelerandum 386.e. ad continendum 172.g. ad mortuum eiciens 172.g.
Parypbes 277.a.
Passionis dominicæ sacramentum, ut pura significat 315.d.
Pastinaca radij mira vis 85.a.
Patella an uniuersales 230.b. an a saxis soluantur 549.b. esse uniuersales 545.d. genus, & descriptio 545.d. icones 546. 547. 548. Locus. natura 549.a. eius more habere quid 550.e. Synonyma 545.a. ut a saxis diuellantur 549.c.
Patella Cypria striata, & non striata icon 548.
Patella maiores Bellonij descriptio 550.g.
Patella fera 545.c.
Patellæ feræ Rondel. historia 550.f. nota icones 551.
Paria nihil dulcius 117.a. eius amator per astacum designatur 117.b.
Pauarazzos quas Conchas Anconitani vocent, & cur sic dicta 458.b.
Peccatores locustis marinis comparati 106.f.
Pechyales 277.a.
Pectinis æquiuoca, & varia significata 497.a. an oculos habeant 505.c. an uolent 505.c. cur in Pyrrheo Euripo non sint 236.b. pro Conchis Venereis usurpati 558.b. descriptio 498.g. b. etymum 498.f. genera 498.h. in mare Tarentinorum 36.f. 506.f. optimi ubi 506.b. subterranei ubi 241.c. ubi generentur 505.b. usus in cibis 506.g. b. usus in medicina 507.c. usus in templis 507.a. ut generentur 506.c.
Pectinum authori icones 500. 501. 502. 503. 504. 505.
Pectinis Ronnel. icon. 499.
Pectinum utraq; parte auritorum descriptio 499.a. & inde.
Pecten Amazonius quid 497.c.
Pecten Veneris herba cur sic dicta 497.d.
Pectuncululus quid & ut apertine differat 498.e.
Pecunia ex Conchylijs 251.b.
Pelagium quid 282.e. 288.b. eius pretium 267.a. quid Plinio 282.e.
Pelei, & Thetidis fabula 58.e.
Penicillus marinus Rondel. 282.g. descriptio 559.c. icones 561. 562.
Ad Penis arrectionem 329.b.
Penna marina forma, & icones 590. 591.
Perca in lapide 240.g. sequitur sepiam, proverb. 58.b. saxea, & earum generatio 242.g.
Perdices Cochleas edunt 379.a.
Perfici per cancri significati 167.c.
Periculi Hieroglyphicum sepia 57.c.
Perinesa vestimenta, quæ 277.a.
Peristomata conchyliata 279.b.
Perlarum mater Concha, quæ dicta 417.c. earum insula, quæ & cur sic dicta 420.b.
Perna quid 531.c. quid Neapolitani 530.g. Plinij, quæ. 530.b.
Ad Perniones 489.c. 177.b. 579.a.
Perotti error 332.f.
Perfaru regibus quàm grata fuerit purpura 269.b. de eorum veste dictum regis Aethiopum 269.b.
Peruersos, & inemendabiles cancri personnum visi significant 169.c.
Petulantis, & lasciuia ab ineunte etate Hieroglyphicum 540.e.
Peueroni quæ Concha, & cur sic dicta 466.b.
Peuerazza unde dicta 466.b.
Pharmacum pro quo colore sumatur 288.b.
Pheracon 371.b.
Phicidissare quid 318.b.
Philippus purpuram respuit 270.f.
Philoxeni poetæ ridiculum testamentum 38.b. 39.a. eius voracitas 38.g.
Ad Phlegmonem crurum, & pedum 385.a.
Phœnix Achillis præceptor cur pagurus dictus 186.g.
Phœnix qui primus purpuram gessit 270.g. 308.b.
Phœniceus a purpura distinguitur 309.c.
Pholadis æquiuoca 525.b. an balanus 522.f. descriptio 525.d. icones 526. nō esse balanos 526.e. unde dicta 326.e.
Ad Phthirim 133.c. 177.a. 383.d. 387.b. 176.g.
Phycis squillas deuorat 140.e.
Phyllanthes herba 307.a.
Phyllanthion dyticon herba ignoratur 307.a.
Pica Astacos venatur 131.a.
Ad Pilarem morbum 177.b.
Pileus ruber quando Cardinalibus concessa 271.a.
Pileum rotundum 542.g.
Ad pilos euellendos 84.b. 85.a. b. 579.a. 573.a.
Ad eosdem e mammis tollendos 333.a.
Pinna æquiuoca 530.f. an sine cancro paruo uinere possit 214.b. ex ea abyssus oriatur 542.c. eius, & cancri parui societas 214.f. usque h genera, & differentia 530.b. de ea Hieroglyphica 540.e. meliores quæ 540.f. natura, & mores 538.b. quot modis edantur 540.g. Synonyma 530.f. unde dicta 530.f. usus in cibis 540.f. ut mytulo similis 532.b. ut mœnam capiat 539.a. ut sibi victum querant ibid.
Pinna aculeata authoris icon 533. alia 534. 535. 536. 537. 538.
Pinna Bellonij icon 532.
Pinna magna Rondel. icon 531.
Pinna margaritifera ubi 531.c.
Pinna parua Rondel. icon 532.
Pinna Zoographi icon 533.

I N D E X.

Pinna lana quid *Genuesibus* 530.g.
Pinnophylax 213.a.
Pinnother 213.a.
Pinnotheres 213.a.
Pinnothera Erymum 214.f. solertia 214.f.
Pinnotheres Plinij 215.d. 216.e.
Ad pisces capiendos esca ex astacis 135.b. 388.f. 550.e.
Pisces fluuiatiles ex putredine 246.f.
Pisces quæ animalia improprie vocet Plinius 1.d. polypi odore delictantur 41.b. sanguine carentes *Plinio* qui 2.e. squamis teguntur 4.b. 255.b. oua eorum vt fecundentur 54.e. varias eorum figuras reperiri in saxis. 138.c.
Piscis monstrosi cuiusdam forma 12.g.
Piscis sacer 257.c.
Piscis testudinei qui 229.c.
Piscis atramentarius qui 64.b.
Tinerones quas Conchas Veneti dicant. 458.b.
Placenta tbeutis dicta 77.c.
Planta cur pauca in mari gignatur 245.b. terra incola sunt 245.c. vt generentur 245.c.
Plant animal, seu plant animal quid. 563.c.
Ad plenitudinem 387.b. notham 134.b.
Plinius correctus 116.c. 175.c. 297.a. 324.c. 342.f. 385.a. eius error 11.b. 74.f. 261.c. eius locus explicatus 42.d. 53.c. 230.c. notatus 331.c. suspectus 89.c. 262.c. male distinctus 140.b. cum *Oppiano* conciliatus. 262.f.
Plutarchi inconsiderantia 243.b. eius locus de purpura explicatus 303.d.
Plunia presagium 169.b.
Pneumonia quid 578.b.
Ad Podagram 386. E. 387. B. 85. A. 579.b.
Toesis per caput polypi notata, & cur. 30.g. 35.d.
Polliceps vnde dictus 522.g. quid *Bellonio* 522.f.
Polypi acetabula qualia 10.g. equiuoca 8.e.f. eius ambigua natura 8.e. 18.c. an brachia sua deuoret, eaque an renascantur 19.a. *Aquilam* vincit, & hominem interficit 7.d. *Aquilam*, vt in aquam detrahat 34.e. etas 23.d. an in omnes colores se mutet 25.c. d. atramentum eius cuius coloris 10.f. barba eius, quæ dicantur 10.g. bicubitalem quis vna mensa absumpserit 38.g. his septem plagis percussus de quo dicatur 35. d. de cæteris eius generibus 42.e. calliditas in re familiaribus 24. b. capiendi ratio 21.a. b. caput eius de quo dicatur 35. c. caro eius cauernosa est 37.b. carnis temperamentum 38.g. cerebrum ei duplex 10.f. de coitu, ortu & incubatu 22.c. colores mutat 25. a. b. crudum deuorant *Diogenes Cyrenus* 39.a. eius cum

coniza antipathia 31.a. *cur nassis* illinantur 41. b. *cur a vicario dictus* 20.e. *cur sepiocareat* 10.e. *cur in colorem album non mutetur* 37.d. *cur minus atramenti quam sepiæ habeat* 10.f. in eo *cur caput vocat*, quod in cæteris mollibus album 10.g. *cur Veneri dicatur* 31.b. *cur paruum viuat.* 24. e. *cur crura eis prælonga.* 46.g. *cur colorem mutat* 37. a. *cur Ioan. Grammaticus* καλοῦσθαι dixerit. 19. d. ab eo *cur inter mollia exordiat* author 7. d. *cur minus atramenti habeat quam sepiæ* 47. a. *cur circa Hellespontum non sint*, & in ponto *Euxino.* 17. b. *cur promuscide careat* 46.g. *cur murenam & congru metuat* 104.g. b. super eo epigrammata 36.g. *dedicta opera colorem mutat, nō per metum vt chameleon* 37.d. ab eo denominata 28.f. g. eius descriptiones variæ 12.b. elixi au assis meliores 39.d. eius epitheta 36.b. de esu eorum qui abstinere iuebantur 30.g. *Etymum* 9.a. ferocia 12.b. 13. a. de eius forma *Cardani* nugæ 11.c. fistula vsus 11.b. & c. fortitudo 7.d. genus, differentia, descriptio 9.c. genera quæ 42. f. quot apud *Arist.* 12.e. gressus, natus 20. f. Hieroglyphica 30. c. ingenium vasum 8. e. eo insignita numismata 36. f. icones 14. 15. 16. instar eorum qui sese ledere dicantur 35. c. locustam ex abeno super ignem furatur 34. e. mas vt a femina differat 22. a. matrem conficit 26. g. mentem eius *cur debemus habere* 31. & 32. eius mentem obtinere qui dicantur 34. b. de eo moralia. 28. b. de eius moribus ingenio, & sagacitate 24. b. eius mutationis tres causæ 37. d. 38. e. nidus, seu cubili 21. d. nocumenta 41. d. 42. e. non solum lapidum colorem imitatur 26. e. nulla cute teguntur 4. b. 25. 5. b. odoratus valet 17. a. eius oum quale 23. c. pedum constitutio 10. g. & vsus 9. c. 11. a. per fistulam pariunt 23. a. de eo problemata 37. a. proverbia 34. g. b. pugna cum locusta 104.g. quam cautè hamum piscatoris circumrodar 25. b. quando meliores, & quando deteriores 38. f. quantope-re est libidinem exciunt 40. b. & cur 41. a. qui ita proverbialiter dicantur 34.g. qui allegoricè 29.a. eos qui olim coluerint 28. b. quibuscum pugnent 26.g. b. quo loco gaudeant, & ubi non sint 17. b. quo astu capiat carabos 18. e. vt oliuas edat ibid. quo astu venetur crustacea 26. e. quot mensibus lateat 28. c. sensus 17. a. mortuum sese fingens, vt emptorem deluserit 34. e. sexus 22. a. stupiditas 24. b. Synonyma 8. g. tæbe perit 23. 24. in terram exit 20. f. ad varios vici affectus valet 40. g. ubi magni, & ubi non 17. b

ubi cum venari non liceat 28. b. ubi boni, & multi 38. g. ijs veteres vsus esse in cibo 38. f. vitus 17. d. pisceribus caret 10. e. vnde dictus 8. g. eius voracitas 17. d. vsus in cibis 38. f. in medicina 40. e. in externis 41. b. vt a cæteris mollibus differant 9. c. vt conchas capiant 25. a. vt pisces ibid. vt elixentur 40. e. vt nati 20. g. vt respiciantur 20. b. vt præparentur 39. b. c. vt coeant 22. c. vt hyemale solstitium significare possint 31. c. vt in varios colores se mutant 13. a. b. eorum hecæombe quid 36. e. vt magnitudine varient 13. c. vt oliuas capiuntur 18. b. vt ventum præfagiant 34.g.
De Polypis maximis salsamenta furantibus admiranda historia 33.a.
De Polypo maximo, & monstroso memorabilis historia 13.c.
Polypus Moschyta 42.b.
De Polypo Septentrionali historia, eiusque forma 13. d.
Polypi tertiae speciei secundum Rodel. icō 43
Polypus morbus qualis, & vnde dictus 8. f. ad eum remedium 40. f.
Polypodine 12. e.
Polypia 28. f.
Polypodis herbe vi cancer chelas deponit 165. d.
Polypodium vnde dictum 28. g.
Polyposus qui Martiali 8. g.
Pompa ad hauriendā aquam instrumentum 368. b.
Pompilus 11. c. 257. b. duos pisces significat 258. e. amor eius erga nautas 257. c. fabula 257. d.
Poma maris cur conchyliæ dicta 224. e.
Porcellana cur sic dicta 264. e. quid Itali sic vocent 552. g.
Porcellana concha cur sic dicta 552. e.
Porcellana ruffa 554. b. icon 556.
Porcellanica vasa cur sic dicta 282. b.
Porcelliones, quæ animalia 8. f.
Porcella canceri genus 162. b.
Porcum quid vocent mulieres 552. f.
Porci vt dolorem capitis sanent 212. f.
Porphyræ fabula 314. c.
Porphyræ autis vnde dicta 311. d.
Porphyræ piscis 312. c.
Porphyræ autis 311. d. 312. e.
Porphyræ lapis 311. d. 314. e.
Porphyræ cere 314. f.
Porphyræ serpens ibid.
Porphyræ vnde dicta 297. b.
Pottæ marinæ vulgò dictæ historia 573. b. icon 576.
Præconis officia 321. c.
Premium rectè facientibus per margaritas significatur 435. a.
Præsumptis nimium typus 171. a.
Prætexta toga vnde dicta 273. c. ea etiā utebatur magistratus 273. d. 274. c.
ea cur vterentur pueri 273. d.
Præsinus Purpurio 313. d.

I N D E X.

Principem cur significet cancer fluviali-
lis in somno inuentus 169.c.
Ad Præcedentiam ani 489.c.
Prodigi, & omnia consumentis Hiero-
glyphicum polypus 30.e.
Proditores polypis similes 29.d.
Ad Profluvia 385.c.d. ad ea sistenda
172.g.
Prudentiæ symbolum 196.c. 379.d.
Pruna onychina 294.b. Segnina ibid.
Ad Pruritum 387.a.
Ad Pforas 387.a. 415.d.
Ptolomæum cur percussisset Caligula.
271.d.
Ad Pudendorum fistulas 333.b.
Purpure, vt purgentur quid offerendum
40.g.
Pulicaria herba mollium odorem extin-
guit 5.d.
Ad Pulmones exulceratos 176.b. 211.b.
Pulmoni marino cur tegmen natura nega-
rit 234.g. autestacum animal, an Zoo-
phyton 577.c. æquiuoca 577.c. inter-
testacea ponitur 578.g. descriptio, na-
tura, icon 578. eo qui pisces vescantur
577.a. eius instar viuere quid 578.d.
de eo prouerbia 578.g. Synonyma
577.d. vsus in medicina, & in varijs
579.a. icon 575. inuentio 566.b.
Pulpus quid Kyrani 9.a.
Purpura æquiuoca, & Synonyma 281.
a. atas 298.b. vnde cognoscatur 206.
b. aliquot icones 284. 285. 286. an
lingna testas perforet 292.g. aqua
dulci necantur 296. f. in arena ali-
quamdiu latent 296.f. capiendi ratio
301.c. carne visitantur 301.a. ab eis
celebrata loca, quæ 296.g. celerrimè
crescunt 298.b. cineris, facultas 320.
f. clarissima quæ dicta 290.c. eius co-
lor cur cæteris alijs coloribus præla-
tus 280.g. ea cur proceres vterentur
276.f. cur marinam sæpe nominarint
veteres 304.b. cur regalis dicta 270.
g. cur viuas capiant 302.f. cur ple-
beia dicta 276.e. cur magna copia,
245.d. ab ea denominata 308.b. dif-
ferentiæ vnde sumatur 286.g. dif-
fert à conchylio 281.a. eius diuersæ
partes diuersam naturam habent 319.
b. differentiæ à loco 290.c. dibapha
vbi 298.a. quæ 290.g. epitheta 316.
b. 317.a. eam esse ex turbinatorum
genere 283.d. Etymum ex Cimbri-
orum lingua 290.g. fauæginis earum
icon 300. Floris Synonyma 288.f.
Flos vbi 287.d. florem sanguinis loco
esse 288.e. pro flore accipitur, & pro
veste eo colore imbuta 281.d. Flos
vbi positus 302.f. vbi colligatur
302.f. floræ differentiæ à colore 289.
d. fatidis carnibus capiuntur 301.c.
generatio duplex 299.a. genera, &
differentiæ 283.d. eam gestare quibus
prohibitum. 276.e. Hieroglyphicæ,

316.f. ignea, & ardens quæ dicta
289.d. inuentio 276.b. 308.f. ad-
uersus eam leges lata 276.c. pro ma-
gistratu accipitur 272.f. magnitudi-
nis diuersitas 286.g. in mensis vsus
eius 280.b. de ea moralia 315.a. ea-
rū motus 299.a. nigra vbi, rubra vbi
283.d. non esse lanam 292.b. eam non
omnes vsurpasse 267. 268. non omnes
eadem loca amant 296.f. operculo-
rum icon 346. operculi consideratio,
293.c. ova earum non conducunt ad
generationem 300.g. partium descri-
ptio, & examinatio 292.f. eam pete-
re quid 270.b. pictorum qualis 303.
b. eius pretium 267.a. de ea prouer-
bia 317.a. ad purpuram aliam diju-
dicanda 317.d. ex putredine oriri.
299.d. quæ regio ijs idonea 296.f.
quando eam deponerent Romani.
272.b. quando Cardinalibus conces-
sa 271.b. quando fauificent 300.b.
quando magna copia 299.c. qui prius
eam gessit 270.g. ea qui vsi 268.f.
quibus conueniant 319.c. regum or-
namentum 268.b. Romanis erat per
omnes vestes 273.a. inter supellesti-
lem sumptuosam enumerata 260.f.
teste vsus 320.f. eius tincturæ cur
mel, & oleum adderetur 303.d. tin-
cturæ ratio 302.f.g. cur iterabatur.
303.a. trachelorum qualitas 319.b.
ex ea tributum 270.g. turbinatorum
nobilissimam esse 267.a. voraces esse
301.b. ea viuacior qui 317.d. vsus,
& dignitas apud Romanos 272.f.
vsus in cibis 319.b. in medicina 320.
c. eam vsurparunt meretrices 278.f.
vt capiatur 316.f. eam vt Phænices
capiant 301.d. eam vt amarent. vete-
res 268.e. vt mare amant 296.f. eius
anni, vt cognoscantur 298.b. vt face-
rent Phænices 302.g. vt coquantur.
319.b. in vrtica reperta 566.b.
Purpure albæ quæ Plutarcho 304.g.
Purpure Alexandrina quæ 290.e. cur
sic dicta 278.g.
Purpure amethystina vnde dicta 290.f.
Purpure cœrulea 296.b.
Purpure cœrulea 290.g.
Purpure diatluensis 296.b.
Purpure hermonica 298.g.
Purpure megalensis pretium 267.c.
Purpure melibœa vnde dicta 297.b.e.
Purpure militaris 275.a.
Purpure Oebalia 296.b.
Purpure patria 275.a.
Purpure pentadactyli Bellonij icon 286.
Purpure mulierum 278.f.
Purpure nigra pro qua sumatur 290.f.
Purpure pelagiq; descriptio 284.b. icon 285.
Purpure prædialis 275.b.
Purpure probiana vnde dicta 278.g.
290.e.
Purpure stataria quæ 273.c.

Purpura succubitana 298.e.
Purpura tarentina 298.f. cur vilior Ty-
ria 289.d.
Purpure tanienfis quæ 297.a.
Purpure tyria quæ 297.c. qualis, & quæ
melior 289.d.
Purpuraria officina 313.b.
Purpurarius 313.c.
Purpurare pro nitescere facere 291.c.
Purpurasco 313.d.
Purpuratus. ibid.c.
Purpureus color qualis 309.c. idem cum
coccineo 305.a. ex quibus conchylijs
colligeretur 281.a. à phæniceo distin-
guitur 309.c. pro purpurato accipi-
tur 309.d. pro pulcro ibid. à conchy-
liato differt 303.a.
Purpurificium 313.b.
Purpurina ibid.a.
Purpurissum 314.f.b. quid Plinio 313.
b. vt fieret 314.g.
Pyri marini Zoophyti forma, & icon.
587. 588.
Pythagoras cur nō ederet vrticas. 572.f.

Q

ad **Q**uartanas 211.b.
Quintilianus correctus 291.d.
Quisquilium quid 305.d.

R

Racemus marinus vocantur oua
sepiæ, & cur 52.b.
Rumices pulmones dicti 577.c.
Regum ornamentum purpura 268. 269.
eos cur significet cancer marinus per
somnia vsus 169.d.
Remora Mutiani 554.b.
Rhomborum differentia ratione loci.
188.e.
Romanorum luxus in conchylijs 224.f.
qui prius purpura vti 271.b. vt o-
stentis deleterentur 479.a.
Rondeletij error 2.f. 74.c. 42.g. 177.c.
188.e. 254.g.h.
Rosa vrtica genus 566.f.
Ad Rubetæ venenum 210.g. 85.b.
Rubic color 306.b.
Ad Rubiginem aristarum 173.c.
Ruta polypos reddit immobiles 28.f.

S

Sacerdotes qui purpuram vsurparent
268.g.
Sacramentum dominicæ passionis, vt pur-
pura significet 315.d.
Ad Sagittas extrahendas 211.d.
Sagula virgata 277.a.
Salinare 299.a.
Salinarius lentor quid Plinio 281.c.
Sax Sandyce pretiosus color purpureus.
306.b. 307.a.

I N D E X.

- Sandyx Indiae* 290.2.
Sanguinis p̄ncipium 246. f. ad eum si-
 stendum 40. f. *purpureus* 310. c. vnde
 dictus 285. b.
Sanitas per testitudinem significata ubi.
 169. c.
Sapientia per pagurum, & cancrum ubi
 significata 169. a.
Sar piscis & insectum 282. f.
Sarranum quid 288. g.
Sardinia insula descriptio 318. e.
Sargiaci gregales sunt. 75. a.
Satrapa purpurati cur dicti, & pratex-
 tati. 275. b.
In Saxis varias reperiri figuras piscium
 138. c.
Saxifraga coccum proferens 305. c.
Ad Scabiem 61. c. 135. b. 177. b. 416. f.
Scala cochlides quæ 369. g.
Scaligeri error 154. g.
Scarus piscis vnde dictus 136. b. lepores
 marinos capit. 86. e.
Ad Scissuras Veneris, mammaram & c.
 384. g.
Scolecidata vestis quæ 305. d.
Scolymi muricata cacumina 332. g.
Ad Scorpionis istum 143. b. 172. f. 210.
 e. transuerse incedit 167. c. vt domo
 expellatur. 173. b. vt fugentur 212.
 g. vt simul conueniant. 210. f.
Scylla quid Plinio 136. g.
Scyllarium 141. b.
Scyllaron seu Scyllarion. 213. a.
Scyllari, seu cancelli in nerita concha
 imago 221.
Scythæ cochleas auribus admouent, &
 cur 387. c.
Contra Scytallis ic̄tum 210. g.
Secala ubi coccum proferat 305. e.
Secessus Hieroglyphicum 316. g.
Ad Secundinas 416. f.
Ad Sedem relapsam reducendam. 386. f.
Seditionis popularis studiosi Hierogly-
 phicum 106. g.
Ne Segctes ledantur 212. g.
Seipsum non curantis Hieroglyphicum.
 215. a. 249. a.
Senatus purpureus dictus 272. b.
Sepaceus 56. g.
Sepedones quia 56. g.
Septæ equiuoca 44. g. *betas* 48. b. amo-
 ris illiccebris capitur 51. c. attramen-
 tum habet præ ceteris mollibus copio-
 sissimum, & cur 47. a. pro attramento
 scriptorio accipitur 45. a. eius ars in
 piscando 56. e. astus in effundendo at-
 tramentum 54. e. attramenti vsus ad
 scribendum 73. a. vt homines nigros
 faciat 63. a. bima, in m̄ vix excedunt.
 48. b. caro eius qualis 58. b. c. coitus.
 52. e. cur & quando attramentum
 emittat 55. a. cur fugitiuam vocat
Nicander 55. e. cur crura ei breuia
 46. g. cur Loligini præferat auctor.
 45. f. cur plus attramenti, quàm poly-
 pi habet. 10. f. cur binas habeat pro-
 muscidas 49. g. ab ea denominata 56.
 g. eius descriptio 46. f. epitheta. 58. h.
Etymum ridiculum. 45. c. *femina*
 isto mare fugiunt 54. d. *fœtus eius,*
 vt ex ouis exeant. 54. e. eius fistula
 ubi 46. g. Hieroglyphica 57. b. c. ho-
 minem significat qui expectationem
 aliorum de se salit 57. b. magis Lolipi-
 ni quàm polypo similem esse 46. g. *ma-*
res femina opem ferunt, & quan-
do 54. d. *mas vt à femina differat* 52
 e. cum melanuro pisce cur confunda-
 tur 57. c. de ea moralia 56. b. *morcs*
ingenium 54. d. *oculi pro vnionibus*
venduntur 63. b. *ore non coeunt* 52. e
offis, aut testæ duplex substantia, &
eius facultas 61. c. *oua eius qualia.*
 52. g. *eorum forma* 42. b. *eorum exa-*
cta descriptio 54. b. *icon* 52. h. *oua, vt*
fœcunda reddantur 53. c. *ouis diligen-*
ter incubat. 54. b. *cur racemus mari-*
nus, aut vna marino dicta 52. b. 591
 d. *cur racematim cohereunt* 54. f. *par-*
tus per fistulam 52. f. *pedes quot, &*
quales 3. c. 46. g. *eius pedes quos vo-*
cet Plinius 46. f. *ijs pisces capiuntur.*
 62. h. de ea *proverbia.* 58. g. *promusci-*
des eius quales 37. f. *earum vsus* 55.
 h. *qua loco amet* 48. f. *quanto ede-*
retur 59. a. *eius qui similes* 56. b. 57.
 a. *quomodo pariat* 53. c. *quo loco* 53.
 b. *quo tempore* 52. b. *speculo capiuntur.*
 51. d. *Synonyma* 45. c. *ex eius testæ*
remedia 61. b. *ubi abundet, & ubi*
maiores 48. *fœtus venenum* 63. b. *vi-*
ctus 48. g. *vsus incibus* 59. a. *in medi-*
cina 60. b. *in varijs* 62. b. *vt capiatur*
 51. a. *vt contra tempestates sese sta-*
biliat 56. f. *vt elixetur* 59. d. *vt nunc*
Rome coqui præparent. 60. t. *vt Græ-*
cæ & Latine scribi debeat. 45. c. *vt po-*
lypo similis 46. f. *vt præparetur* 59.
 b. *vt sapidior fiat* 60. f.
Sepiæ Saluiani supina icon. 49. *prona.*
 50.
Sepiamons 44. 45.
Sepie mulier 45. a
Sepias oppidum vnde dictum 45. a
Sepia promontorium 44. b.
Sepiola 56. g. *caro eius qualis* 63. d. *no-*
minis ratio 64. e
Sepiole Rondel. historia & icon. 63. d
Sepinum quæ vrbs Ptolomæo 45. a
Sepium quid 3. b. 47. d. *quid Volaterra-*
nus ineptè vocat. 48. e. *cur polypus*
eo careat 10. e. *eius descriptio.* 48. e.
 vt à gladiolo differat 47. d. *vsus eius*
 apud aurifabros 63. a
Sepius vrbs 45. a
Sepiussa insula. 45. a. vnde dicta 56. g.
Sepulchra quæ conchyliis dicta 229. d.
De Serpente, & cancro Apologus 170.
 e. d. *cancris qui sibi metuant* 218. f.
Ad Serpentium ic̄tus. 172. f. 210. e.
 morjux 135. b.
Serpentes faxei ubi, & eorum generatio
 243. f.
Sexus in vtero grauidæ, vt cognoscatur
 387. d.
Sigilla conchis inclusa 251. a.
Simia ex transuersè incedat 163. d. *Li-*
maces metuit 379. a. *purpurata de quo*
 dicatur 317. b.
Simulatoris Hieroglyphicum polypus.
 31. d.
Sipia 45. d.
Sipuntum vrbs 45. a.
Sipus vrbs 43. a.
Sisira quid 171. b.
Sisyra quid. ibid.
Smaragdus acero dissoluitur 434. e
Solis cursus per cancrum significatus.
 169. d. *eius & luna natura.* 486. f.
 quando loco vix moueri videatur. 31.
 b. c.
Solstitij hyemalis typus 31. b.
Solenes, an vntualues, an bualues. 231.
 c. *testarum cineris vsus* 529. d. *eius*
varia significata 527. e. *genus quod-*
dam in lapidibus durissimis. 242. h.
Synonyma 527. b. vnde dicatur 527.
 a. *vsus incibus* 529. c.
Solenmas Bellonij 527. d. *eius descri-*
 ptio & icon 528. e.
Solenum aliarum icones 528. 529.
Solenestæ qui 529. c.
Sophistæ Hieroglyphicum 169. f.
Spadiceus color à phæniceo differt 309. e
Spatagi echini forma, & icon 406. 407.
 408.
Spondylus quid in ostreis 483. c. 485. a.
Spondylum non esse concham rhomboi-
dè. 459. c. *foxis adnoscuntur.* 493. a.
Spondylorum aut horis icones 494. 495.
 496.
Spondyli Rondeletij icon 492. 493.
De Spongijs opiniores 564. e. *quid ma-*
ris Adriatici accolis 582. e.
Ad Sputum educendum 383. c.
Squatina aspera cute tegitur 4. b. 155.
 b. *colores mutat* 56. f.
Squilla equiuoca 136. e. *anchelas ha-*
beat. 138. f. *antiphatia.* 140. e. *cur*
multos habeat pedes 138. e. *cur Ve-*
nerem excitet 143. a. *in delicijs fuisse.*
 142. e. *denominata* 141. a. *descriptio*
ingeuere 138. g. b. *differentie* 138. g.
 epitheta 141. c. *genera quot.* 238. g.
mas vt à femina differat 140. g. *de*
ea proverbium 141. c. *quæ loca amet.*
 138. c. *quæ cornua habeat, & quæ*
non 138. g. *quale ouum pariat.* 142. h.
earum qui auidissimi fuerunt 142. c. f.
quibus victitent. 139. d. *quibus auxi-*
lietur 142. g. *Squillis quid proprium*
 138. f. *Synonyma* 136. g. *tempera-*
mentum 142. g. *tamquam preciosissi-*
mus piscis à quibus rominetur 141. d.
ubi hoc nomine campano vocetur.
 136. f. *ubi magna, & ubi multa* 139.
 d. *ubi maximas chelas habeant* 138. g.

I N D E X.

- vsus in cibis* 141. d. *vsus in medicina*
& alijs 143. a. *vt à cancris, & reli-*
quis crustaceis differant. 138. e. *vt ca-*
piantur. 140. e. *vt à gammaro diffe-*
rat 138. h. *vt coeant* 140. b. *vt co-*
quantur 142. g.
- Squilla calata* Rondel. 147. a. 144. b.
Squilla crangonis historia. 148. f. *vt à*
gibba differat. 147. a. *vide crango.*
Squilla fluuialilis 127. c.
Squilla fluuialilis Bellonij descriptio.
 154. b.
- Squilla gibba caro semper laudata* 153.
c. cur. sic dicta 150. g. *descriptio* 151.
a. vsque d. genera quot Scaligero 151.
a. generis nomine intelligitur 136. e.
naturæ, & mores 153. a. *partus* Syno-
nyma. 150. g. *vbi abundet.* 153. a.
vsus in cibo 153. c. a. *vt lupum piscem*
occidat. 153. b.
- Squilla gibba* authoris icon. 158.
Squilla gibba Rondel. icon. 151.
Squilla gibba Zoographi forma 151. c.
 icon. 152.
- Squilla Indica, vt inuicè differat.* 138. b.
Squilla mantis coitus, partus, vsus. 157.
d. cur sic dicta 156. *descriptio* 156. b.
ex Bellonio, & Rondeletio. 157. b. icon.
 158. *Synonyma* 156. f.
- Squilla mantis* Rondel. historia 156. e.
Squilla minima, quæ Scaligero. 154. b.
eius icon. 221.
- Squille lata æquiuoca.* 143. d. *coitus, par-*
tus 146. b. *descriptio ex Rondel.* 145.
d. & eymum 144. e. *quæ loca amet.* 146.
g. Synon. 144. e. *vsus in cibo* 146. b.
- Squilla lata* authoris icon. 145.
Squilla lata maioris descriptio ex Bello-
nio 144. b.
- Squilla lata* Rondel. icon 146.
- Squilla parua* 213. a. *eius genera.* 154.
b. quæ Ciceroni, & eius iulertia 214.
g. Synonyma 154. c. *vbi degat, & ca-*
piatur 155. c. *vsus in cibo, medicina,*
& alijs 155. d.
- Squilla parua* Rond. icon 155.
- Squilla parua* Zoographo Venetys missa
 icon 155.
- Squilla quæ herba Hieruscis* 305. b.
- Stella maris ostreas excedat* 437. a.
- Sternon* quid Trulliano 163. a.
- Strabellus* 254. e. 348. g.
- Ad Strangulationem vteri* 348. e.
- Ad Stranguriam* 177. a. 172. g.
- Strobilius* 254. e.
- Strombi qui* 226. f. 348. g. *quid in gene-*
resumptus 253. c. *pro testa exteriori,*
& pro toto animali sumitur. 255. d.
differunt à cochleis marinis. 253. c. *va-*
dedicantur 253. d.
- Strombi terrestres* 373. b.
- Ad Strumas* 61. d. 85. a. 212. c. 321. a.
 415. c.
- Sura lapsus.* 293. c.
- Sues limaces edunt* 379. a. *Mytolorum*
iure pinguescunt 516. b.
- Ad Suspiria* 384. f.
- Siloson vt rex Sami factus* 269. c.
- T
- T** *Alpa vt meatum suum relinquat.*
 135. c.
- Tapetes purpurei* 279. b.
- Tarditatis symbolum* 379. d.
- Taurus insecti genus* Gaza. 98. f.
- Ad Tela extrahenda* 61. b.
- Tellinæ an à mitalis differat.* 511. b. *cum*
mytilis confunduntur. 517. d. *earum*
caro mollior quàm reliquorum conchy-
liorum. 520. b. *cur lauentur.* 520. b.
descriptions earumque icones. 519.
 520. *fluuiales quæ* 518. f. *fluuiales*
ventriculo noxiæ. 521. a. *earum gene-*
ra quæ 518. f. *cis ad quid vtantur pue-*
ri 521. c. *regia quæ* 518. f. *Synony-*
ma 517. c. *de his varia opinioniones vnde*
dicta 517. d. *vsus in cibo* 520. g.
- Tempestatis signa* 79. e. 247. c. 413. b.
- Templa deorum purpureis vestibus or-*
nata. 263. f.
- Ad Tenesimum* 489. c. 586. b.
- Ad Tertianas* 212. e.
- Testæ conchyliorum, vt vrantur* 253. a.
cur in summis alpium iugis. 240. e.
cur in mari rotundæ fiant. 234. g.
- Testacea an oculos habeant.* 234. b. &
inde Caro eorum qualis 234. c. *carnis*
nomina 235. c. *eam Luna decrecente*
maui, augeri crescente 224. a. & *in-*
de. cur os infra, supra verò excremen-
torum foramen habeant. 256. b. *cur*
testam non mutant. 97. a. *cur crusta-*
ceis ea præferat author. 91. d. *cur po-*
stremo loco de his agatur 223. d. *cur in*
stagnis marinis gignantur 245. c. *cur*
plantis viuaciora. 245. b. *cur alium*
cieant, & quæ & quæ non. 252. e. *cur in*
montibus reperiantur philosophica ra-
tio. 240. b. *cur quandoq; viuæ, quando-*
que verò eorum testæ tantum nascan-
tur 241. b. *cur omnia caput habeant*
infra 233. c. *cur in montibus reperian-*
tur. 239. d. *cur pauciores habeant,*
partes 233. b. *cur testam habeant, &*
cur eam non mutant. 234. f. *eorum*
differentiæ 230. f. 231. d. 233. d. *eo-*
rum diuisio 254. b. *cur alia striatæ,*
alia strys ca. ceant 234. g. *epithetæ.*
 249. c. *fructibus comparantur* 224. e.
generantur duobus modis 245. e. *ge-*
neratio eorum quibus comparetur.
 245. b. *generalem partem non habent*
 246. b. *grauida dicuntur, & tamen*
non coeunt. 244. b. *ab eis Hierogly-*
phica. 249. a. *non coeunt.* 244. b. *eo-*
rum oua generationi inepta. 247. a.
eorum mira varietas 230. e. *partium*
internatum descriptio. 233. a. b. & *in-*
- de earum differentia* 232. g. *earundem*
forma, & vsus 235. a. & *inde, quæ*
eorum carnem habeant. 256. e. *quæ*
alium & vrinam facilius moueant.
 252. g. *quæ lateant* 247. c. *quæ papa-*
uer habeant. 232. b. *quæ carne vescan-*
tur 236. b. *quæ sedem mutant, & quæ*
non 233. d. *quando pinguiora.* 97. b.
quando meliora. 252. f. *quando bene,*
aut male sese habeant 247. b. *quando*
oua vocata habeant, & quæ, & quæ
non 247. a. *qualia animalia, 2. e. eorum*
quartum genus 231. a. *quibus imbres*
conducant. 235. b. *quibus sensibus ca-*
reant, & quibus non 244. e. *sponte*
oriuntur 246. b. *sensibus exterioribus*
non carere. 244. e. *eorum temperies.*
 247. b. *testis regi quid significet* 249.
 b. *cum tonitru quandam antipathiam*
habent. 247. d. *vbi nascantur* 237. a.
vbi coeant. 245. a. *vsus in cibo.* 252.
 e. *vt crustaceis, & mollibus similia* 3.
 d. *vt inter se differant* 232. c. *vt au-*
geantur 249. b. *vt mare ament* 237.
 a. *vt loco differant* 233. c. *vt se tuean-*
tur ab ambiente periculo 231. d. *vt*
crustaceis, & mollibus similia 235. b.
- Testiculi conchis inclusi* 251. a. *ad eorum*
decidentiam 386. f.
- Testudines cortice tegantur* 581. d. 255.
 b. *cur testam non mutant* 97. a. *vbi sa-*
nitatem significent 169. a.
- Testudines dicta conchyliæ* 255. b.
- Testudinei pisces, qui* 229. c.
- Testum quid Colum. vocet in sepis* 47. d.
- Tetbe quæ Nicandro* 581. b.
- Tetbus quid* 581. d.
- Tetthea quid* 545. c.
- Tethyra excrementum nullum habent.*
 582. b. *genus, differentia, descriptio.*
 582. b. 583. a. & *inde. eorum icones.*
 583. 584. 585. *eorum locus, & gene-*
ratio 586. e. *motus ex extremo proue-*
nit 586. f. *eorum natura* 586. f. *op-*
tima vbi 586. e. *quartum testatorum*
genus 231. a. *quibus conueniant* 586.
 b. *eorum vsus in cibo* 586. g. *in me-*
dicina 586. b. *vnde dicta* 581. c. *vt*
alant 586. g.
- Tethya rubra cibo idonea* 586. b.
- Teuthide egere qui dicantur* 76. g.
- Teuthis cunitas* Arcadiæ 64. f.
- Teuthis libi nomen* 77. c. *placentæ genus*
 64. f.
- Theidis, & Pelei fabula* 58. c.
- Thoracis vitia* 62. g.
- Thrialmus herba quæ* 305. b.
- Thunni gregales sunt* 75. a. *qui apud ve-*
teres in pretio 475. b.
- Ad Tineas* 143. b.
- Tinctura Cyzicena quæ denotet* 318. g.
- Tinctura sardonica de quo dicatur* 317. d.
- Tinctura ex vermiculo quid in sacris li-*
teris 305. b.
- Fff Titus

I N D E X.

- Titus Imp. leporis marini veneno extin-*
ctus. 85.e.
Toga palmata quæ 274.f.
Toga picta quæ. 268.b. 274.f.
Toga pratexta quæ. 273.c.
Toga regia quæ. 268.b.
Tolleno machina qualis. 369.a.
Tormentigenus cochlea dictum. 369.b.
Ad Tormina. 40. f. 586.b.
Trabearum genera. 274.g. vestis regia-
est. 271.c.
Trebeati qui 271.c.
Tribuli herba cur sic dicta. 331.a.
Trichia morbus qui 212.f.
Trichilla quid 400.c.
Tridocna quæ 445. b. ab authora posita
descriptio 445. icon. 446. 447.
Tripsichros. 12.f.
Trifilla Vas quale 400.c.
Tritones argentei. 321.c. cum buccinis
in fastigio Saturni 321.c.
Trochilus quid. 369.d.
Trochorum icones, & historia 362. 363.
Nilotici icon. 352.
Tubarones pisces natantibus, ubi infesti
427.a.
Tubera unde dicta. 582.c. carnem nulla
parte detectam habetur. 232.f.
Tubulorum in quibus vermes delitescunt,
icones. 561. 562.
Tunicalati clavi unde dicta 273.c.
Tunica palmata quæ 274.f.
Turbo quid authori 254. e. 348.g. vt à
cochleis differant 253.c.
Turbinis angulosi descriptio, & icô. 353.
Turbinum auritorum authoris descriptio
349. d. icones 350. 351.
Turbinum lauium descriptio. 358.g. ico-
nes 359.
Turbinis magni descriptio, 348. b. icon.
349.
Turbinis muricati descriptio, & icon.
355. 356. 357.
Turbinis pentadactili & tessorodactili
descriptio, & icones 357. 358.
Turbinum inter spongas viuentium hi-
storia 358. b. icones 359. 360. 361.
362.
Turbinum tuberosorum historia, & ico-
nes 353. 354. 355.
Turbo lusorius 254.e.
Turbinata qualia 230. a. 253. c. carnem
testis habent inclusam 232.e. eorum
excrementa cur meatu ori vicino emit-
tantur. 4. c. eorum historia in genere.
353. c. & inde differentia 233. c. de
scriptio. 232.g. genera quot. 254.f. om-
nia non habent volutam, seu turbi-
nem. 255. c. partium earum interna-
rum vsus, & historia 256. e. f. quid
amari habent 256. b. quid eis propriū
256.g. qui peculiare. 254.g. quomo-
do coeant 256. b. quomodo crescant.
256.g. eorum Synonyma. 253. c. vt
moueantur 256. b. cur biualibus af-
similentur 231. d. operculi vsus 342.
e. vt cum mollius, & crustatis con-
ueniant 255. c. vt à biualibus, &
vnivalibus differant 231. d. 255. d.
Ad Tussim 329. c. 383.c.
Tiberius vt ostreis delectaretur 479. a.
Tympania, quæ margarita dicuntur.
422.g.
Tympanum, siue tympanium quid. 422.f.
Tyranni in ciues Hieroglyphicum 106.
g. eius natura 413.d.
Tyrannidis typus 30.f.
Tyry cur diuites facti 268 f.
Tyriam, & hystus quid. 290.f.
Tyrium quid. 288 g.
- V**
- Vasa Calaina quæ 311.a.*
Vela Carbasina 306 f.
Velis purpureis qui vsus 271.d.
Ad venena 171. b. 210. c. 320.e.
Veneuum Tyrium quid 288.b.
Veneti patritij quibus vestibus utantur.
276. b. qui & quando purpurati incc-
dant 276.h.
Venti presagium 34.g.
Ad Venerem ciendam 40 g. 143. a. 156.
e. 251. b. 577. a. testudinem calcens
picta. 248.b.
Venusstatis symbolum 435.a.
Ver cur purpureum dictum. 280 f.
Vermis. 370. f. ex eo quæ genereuntur.
246. b. vt auceantur. 246.g.
Vermium in tabulis delitescentium icon.
562.
Versus retrogradi cancri dicti 160.e.
Vertibula carnem nulla parte detectam
habent 232. f. eorum forma 582.f.
cum viticis confunduntur. 582. f. ob-
factu carent. 244. g.
Verticillum. 582. f.
Vestis purpurea centum, & viginti ta-
lenti vendita 277.d. dijs oblata. 268.
f. vtrum olim ex lana, aut serico. 279.
A. B.
Vestis virgata. 277 a.
Vestes viriles à colore dicta quæ 277. b.
Vestimentum Tarentinum 298 f.
Victoria vti nescius per polypum, & con-
grum notatus 30.e.
Viduarum cupedia. 530.e.
Ad Vini radium inducendum 592.c.
Viola nigra, vt Virgilio dicuntur 122 f.
Viperæ capitis mira facultas 320. b. ad
morsum eius 210. f. eius oua qualia.
2 g.
Virga dicta vbi purpurea. 283.b.
Visas quid 99. d. c.
Vitam hominum iunctura notari 319. a.
Vituli marini corio, & pilo teguntur. 4.
b. 255 b.
Ad Vlcera cacoenthe. 295. c. capitis 333.
333 c. maligna 253. a. 320. g. puden-
dorum 134. b. sordida 415. e. 517. b.
vtiri & intestinorum 558. b.
Vlyses cur sapiens existimatus 32. e.
Ad Umblicos infantum eminentes 384.
f. 387. b.
Umbilicus Gaza quid 370. g. quia Cice-
roni 370. b.
Umbilici marini qui 553. b. eorum histo-
ria, & icones 398. e.
Umbilicus lapis qui. 370. e.
Umbo concha vocatus 228. f.
Unguis quid, & cur sic dictus 347. a. b.
Unguis, siue dactylus Bellony qui 453. b.
Unguis odoratus, vel aromaticus 295. c.
Ungula aromatica 346. c.
Vnionum color cur mutetur. 423. c. &
qui verus ibid. cortices 439. d. exalu-
minati qui dicuntur 437. b. eorum ma-
teria 433. d. ostreorum ossa non esse.
422. b. plures quàm vnus in vna con-
cha 421. d. quindecim icones 423. eo
signare quid 437. a. Synonyma. 421. a.
venditi ab imperatore 498 f. vnde di-
ctus 421. d. vt poliantur. 439. c.
Vniones manufacti formatique 440. e.
Vnio cepæ genus 421. a.
Vniualue quid. 230 g. vt à turbinatis dif-
ferat 233 a de ijs digressio 230. b.
Vocæ gregales sunt 75. a.
Voluta quid 287. b.
Ad Vomica 416 g.
Ad Vomica stomachi 477. b.
Vrinam cientia. 60. b. 61. a. 135. a. ad
eius difficultatem. 409. c. 211. d. ad
eius profluuium 134. c. eam mouentia
60. b. ad eius retentionem 134. c. stil-
licidia 416. e.
Vrsa celestis duplex 143. d.
Vrsa cur sic dicta 144. f. eius historia.
143. d.
Vrsa maior sic dicta 144. b. de ea opinio-
nes 144. e.
Vrsa cur polares dictæ 525. c.
Vrsa Aristot. quæ secundum Scaligerum
139. a.
Vrsa locustæ genus est 101. c. eius gene-
ra 144. b.
Vrse minoris historia. 147. a. descriptio.
ibid. c.
Vrse æquinoca 143. d. cur transfuersè in-
cedat 163. d.
Vrtica æquinoca 564 f. an inter testacea
numerarit Aristoteles 564. g. an Zoo-
phyton. 563. d. caro earum quando
melior 572. e. cur excrementa per iur-
periora emittat 565. d. ab ijs cur TY-
thagoras, abstineret 572. f. descriptio
565. c. d. differentia 565. c. de esa ear-
um prouerbum 571. d. Erymum.
564. b. eam ab ira auferre quid 571.
d. ortus 571. b. ex ys garum 133. a.
mollibus annumerata. 2. b. cur ex ys
non sit. 2. b. de ijs prouerbum 571. d.
quæ

I N D E X.

qua loca ament. 570. h. *quando colorem mutant* 571. b. *quando meliores* 572. g. *quibus uiuant* 571. a. b. *pungunt more vrtica herba* 571. c. *Synonyma* 564. h. *variarum icones* 567. 568. 569. 570. *vbi eis situm os* 572. f. *vsus in medicina* 573. a. *vt colligatur* 571. c. *vt pisciculos venetur* 571. b. *vt nutriatur* 236. g. *Zoophyton esse* 564. e.
Vrtica animal purpureo filo. 308. e.
Vrtica parua vbi in delicijs. 572. g. à *Rondelet. obseruata descriptio.* 566. e.
Vrtica quinta, & sexta Rondeletij icones 574.
Vrtica soluta historia 573. b. c. *descriptio.* 573. d. *natura* 577. a. *ab ea praesagia.* 577. b. *pruritus in pudendis tablu mouet.* 577. a. *Synonyma.* 573. c.
Vrtica herba vnde dicta. 564. f.
Vua alga genus 592. e.
Vua marina historia & icon 591. *facultas* 591. d. 592. e.
Vua purpurea cur sic dicta. 312. f.
Ad Vuas 490. b.
Vua marina Plinij 52. h.
Ad Vulnera glutinanda. 320. c. 517. a.
Ad Vulnera inmentorum 489. d.
Vulpes pedib. ab Astaco detenta capitur 122. h. *de ea, & cancro Apologus* 176. f.
Vuichoni qui Massiliensibus 582. e.

X

Xylon 541. a.

Z

Zoophytis cur in hoc opere agat author 1. d. *vbi nascantur* 563. d. *que* 563. c. *de ijs varia opiniones.* 563. d.
Zygena horrenda. 119. d.

Græca.

Aβρότων. 371. d.
 Αβρύτοι. 405. c.
 Αγραδες. 371. c.
 Αεραπος. 371. c.
 Αιγυλιούρος. 99. b.
 Ακαλεψη, eiusque significata 564. f.
 Ακρις. 98. f. *non est locusta marina.* 99. c.
 Ακροτορφύρος. 309. a.
 Αλαβώδες. 160. g.
 Αλακη. 160. g.
 Αλιπόρφυρα. 277. c.
 Αλλικα. 278. e.
 Αλοσούριον. 588. g.
 Αλουργις. 277. b. c. 289. d.
 Αμαξας. 143. d.
 Αμοργος. 434. g.

Αμβρύτοι. 405. c. d.
 Αμόργεια qui color. 307. a.
 Αμοργις. 307. a.
 Ανάρις. 364. e.
 Αναρίτις. 364. c.
 Απιδναί. 289. b.
 Αρσενος pro polypo accipitur 3. a. eius epitheton est 36. h.
 Ανταλι. 282. h.
 Απορφύρος. 309. a.
 Αποσφαγμα. 47. c.
 Αρκτηου varia significata 143. d.
 Ασβόλη. 160. g.
 Ασακός autis pars caua 109. a.
 Ασπίδια. 479. c.
 Ατροτοι echini qui 405. d.
 Αύλος quid Aristot. 48. 74. g. 527. b.
 Αχραδαμυλλος. 371. c.
 B.
 Βάλανος quid 521. d.
 Βαμβαδόνες. 79. b.
 Βατάνια quæ Hesychio 39. c.
 Βεβραδόνες. 79. b.
 Βεδύσι. 278. e.
 Βεϋθος. ibidem.
 Βλάκκα quem Græci vocent 578. h.
 Βλακκον quid 578. h.
 Βλάκτον, & βλάκτον βυζαντιον 346. b.
 Βλάκτος, & βλάκτιον 294. e.
 Βλάκτος βυζαντιος. ibidem.
 Βολίταινα. 42. h. 43. a.
 Βολβίτια quæ secundum Galenum. 43. a.
 Βολβίτινη. 43. a.
 Βρογγονη quid 405. c.
 Βρυσσος echini genus 405. c.
 Βρυτίνη. 405. c.
 Βύσσος vnde dictus 540. h.
 Δ.
 Δάκτυλος quid 527. b.
 Δελιδανι. 42. g.
 Δευσοποις. 313. b.
 Διαβορφύρος. 309. a.
 Διεριν πύρ. 288. h.
 Δίτυρα quæ 230. h.
 Δόναξ quid 627. b.
 Δρομιον. 197. b.
 E.
 Εθνεα οσρακόρινα 226. e.
 Εληροδερμα. 226. c.
 Ελέδανος. 42. f.
 Ελεφας poculi genus 118. a.
 Ελικουσιδη. 253. c.
 Ελιξ quid 11. a. 287. a.
 Εμβρονιον. 278. e.
 Εμπορφυρος. 329. a.
 Ευχλωρος. 154. f.

Εξοσρακισμοί qui ludus 251. b.
 Επιβάθρα. 369. a.
 Επειπορφυριζο. 313. a.
 Επειπορφύρος. 309. b.
 Εποσρακίζεν. 251. c.
 Εποσρακισμός. 251. c.
 Ευώδες quid Diosc. 347. b.
 Εφαπτις. 278. e.
 Εχίνος eiusque erymum, & tota historia 400. h. & inde.

Z.

Ζαγορα. 44. h.
 Ζωφωλον quid 563. c.
 H.
 Ηδυπορφυρα. 286. h.
 Θ.
 Θαλάμη τουκταποδιου. 257. b. 263. d.
 Θηριον. 159. c.
 Θόλος quid Græcis 10. f.
 Θόλον quid in mollibus Aristoteles vocet 5. b.
 Θουραϊον siue Θουράν. 579. d.
 Θουριον quid 588. f.
 I.
 Ιονα. 287. c. 325. a.
 Ιοζωτος. 311. a.
 Ιππεως cancri cur sic dicti, & eorum historia 197. a. & inde.
 Ιχθύς ιερός. 257. c.
 Ιονά. 311. a.

K

Κάβειρος. 160. g.
 Καβουρος. 109. c.
 Καγκελιώτη. 215. c.
 Καλλι vestis. 277. c.
 Καλχαϊτην quid. 289. a. 313. g. 332. c.
 Κάλυξ. 289. a. 332. e.
 Καλγη quid 332. e. 289. a. 312. g.
 Καμμαρις quid Galeno 127. c.
 Καμμορος. 109. c.
 Καμμορον quid 127. a.
 Κανθους vestis. 277. b.
 Καραβιον. 106. e.
 Καραβις. 98. f. quid Tralliano 99. b.
 Καραβος vnde dictus 99. b.
 Καραβος Insectum cur sic dictum. 98. f.
 Καραβώδης. 106. e.
 Καραβαειδής, ibidem quid Aristoteli. 138. e.
 Καριδης Insula quæ 136. f. oppidum quale ibid.
 Καριδαριον. 141. a.
 Καριδιον. 136. f. 141. a. 213. a. differt à Scyllaro 154. c.
 Καριδουῶ quid 141. a.

Fff 2

Καρις

I N D E X.

- Καρὶς vnde dicta 136. h. Etymum 93. c.
 Καρῖδες abscessus quales 136. f.
 Καρρινάδης 167. b.
 Καρρινάς 215. d.
 Καρρινός quid Græcis 92. g.
 Καρρινου æquiuoca 159. b.
 Καρρινός θαλασσιος 173. d.
 Καρρινός μικρός 213. a.
 Καρρινός πτόλιος 206. g.
 Καρρινῶνται. 167. a.
 Καρρινῶδες 167. b.
 Καρρινῶμα quid 159. b. vnde dictum 167. a.
 Καρπασσιν 306. f.
 Κάρα 160. g.
 Καταφυσῶν quid Arist. 53. d.
 Κausia 277. d.
 Καχλαξ 370. e.
 Κεχρήντης Serpens qui 117. h.
 Κηρός quid 302. e.
 Κηραφί 99. c.
 Κηράζων quid 99. a.
 Κηρόκιον 323. a.
 Κήρυκος etymum 323. a.
 Κηρός 370. f.
 Κήρυξ, & eius varia signific. 321. c.
 Κη υξ auis 322. e.
 Κηκλίδα 215. c.
 Κίαιδος quid Indis 421. b.
 Κίαινα quæ 287. c.
 Κίρρος quicolor 3. b.
 Κνίδη, eiusque significata 564. f.
 Κενδυλιον 229. d.
 Κογχαλίζων. 247. d.
 Κογχάριον 229. a.
 Κογχία. 229. a.
 Κογχειδή 226. e.
 Κογχος 226. f. 370. h.
 Κογχύλιοι 229. a. b.
 Κόγχυς 229. a.
 Κογχυλαγοίς 248. e.
 Κογχύλη 229. a. 345. d.
 Κογχυλιας λίθος 247. d.
 Κογχυλιευτής 247. d.
 Κόκκισ βαφική 305. a.
 Κόκλακς 369. d.
 Κολίκακα 506. e.
 Κολιβοπεδαί cur polypi dicantur. 19. d.
 Κολιβολός color 311. c.
 Κολυβάταινα 93. c.
 Κολισιδεπιος 371. d.
 Κολχαδες 369. d.
 Κολχακί. ibidem.
 Κορυκοί quæ conchæ 473. f.
 Κορυς 136. g. 137. d.
 Κόχλαξ. 370. e.
 Κοχλίας 370. f. g.
 Κόχλος quid 332. e. 370. g.
 Κράγγη Aristot. quæ secundum Scalligerum 139. a.
 Κραγών 148. e.
 Κρείος 331. c. quæ concha 433. f.
 Κρόκη 293. a.
 Κροκοδισμος 293. a.
 Κροκύλεμος. ibidem.
 Κρόκος quid Galeno 292. h.
 Κρεας quid, & eius historia 497. a. & inde.
 Κρίνια 498. f.
 Κριθίνες 497. d.
 Κρανός de quibus coloribus dicitur. 122. f.
 Κοκκιόφορτις 226. e.
 Κορίς 136. g.
 Κόρυξ 331. c.
- Α
- Λαγώς θαλασσιος 79. b.
 Λεβρίς 226. e.
 Λείμα 371. d.
 Λεπτός quid, & eius historia 545. a. & inde.
 Λέων pro elephantiasi 118. a. Saltationis species ibid.
 Λιθορίνα 226. e.
 Λίγνος quid 317. d.
 Λιχαδες 226. e.
 Λιθος κρυθαίος 421. b.
 Λιμονσρεα quæ Arist. 480. g.
- Μ.
- Μαίαις etymum & histor. tota. 177. c.
 Μαλακία quæ Græcis 2. f. h.
 Μαλακοδερμα non dicitur mollia. 2. f.
 Μαλακόςρακα 92. e. cur sic dicta. 92. f.
 Μαρμαρίνη 421. a.
 Μαρμαριεύς 434. g.
 Μαρμαριέμπυρες 434. g.
 Μαρμαρις λίθος 421. a.
 Μαρμαρος 421. a.
 Μαρμαρος Ινδός ibidem.
 Μασλιν quid 141. c.
 Μέλας quid in mollib. vocet Arist. 5. b.
 Μελιγαρίδες 154. f.
 Μελιγαρίων 299. a.
 Μηλίνη quid 11. b.
 Μήκεν quid Arist. 5. c. quæ animalia id habeant 235. a. b.
 Μπαρίδια 565. a. b.
 Μοσθουρα 230. h.
 Μολίρικι θαλάσσιος 553. b.
 Μόσα quid Arist. 517. d. 508. h.
 Μνακα quid Diosc. 517. d.
- Μύαιες quæ Diosc. 508. h.
 Μύδιον 509. a.
 Μύδιον 509. a.
 Μυκήνη quid Arist. 4. g.
 Μύς tria significat Hermolao 508. h.
 Μύς σκυλλωδης quid Athen. 511. a.
 Μυσίλη 509. d.
 Μυσίπιος 508. e.
 Μυσριπύλαι 509. d.
 Μύσρον. 509. d.
 Μύτης quid 47. b. quid in mollibus & eius vsus. 5. a.
- Ν
- Ναυτις 257. b.
 Ναυτικός 257. b.
 Ναυτιλος & varia significata 257. b.
 Νερίτης 364. g.
 Νηρίτη, eiusque historia 363. d.
 Νήριον quid 364. f.
 Νηρός 364. f.
 Νήσος vestis 277. b.
- Ξ
- Ξιφύριον 371. c.
 Ξιφύριον quid. 517. d. 518. e.
 Ξυρίς vestis quæ 277. b.
- Ο
- Οζαίνα 42. g. h.
 Οζολίς 42. h. etymum ibidem.
 Ολοθουριον. 579. d.
 Όλος 47. c.
 Ονίσκουος quæ animalia Græci vocent. 8. g.
 Ορος pro polypo 9. a.
 Ουξ quid 527. b.
 Οσμουαι 42. g.
 Οσμίλη 42. g.
 Οσμωλίδια 42. g.
 Οσμουαι 43. a.
 Οσμύλος, vt scribi debeat 42. g.
 Οσλίγγα quid in mollib. 4. h. 66. a.
 Οσρακα 226. e.
 Οσρακον quid in sepijs vocauerit Athenæus 47. d.
 Οσράκηρα 226. e.
 Οσρακίνα 248. e. ludus qui 251. c.
 Οσρακισμός qui ludus 251. b.
 Οσρακόδερμα cur sic dicta 92. f. 225. a.
 Οσρακόδερμοι ιχθύες 226. e.
 Οσρακόρινα 226. e.
 Οσρακωδη. ibidem.
 Οσρα quæ Arist. 225. b.
 Οσρεα 225. c.
 Οσρεωδη 226. f.
 Οσριδια 479. c.
 Ονεροι 47. c.
 Ουσ Appodίτης 550. g.

I N D E X.

Παγούρια 186. g
 Παγύρος 186.
 Παραλόργες 277. a
 Παραλουργίη 277. c
 Παρέφω 277. a
 Πάριφος ibidem.
 Παργυρος 186. h
 Περλώ quid Numenio 588. f.
 Πελωριον, siue Πελορον, quid 475. a.
 Πέμμη quid 64. f.
 Περιβόλαια 277. b.
 Περιήγητος 277. b.
 Περικόχλιον 369. a.
 Περινησσα 277. b
 Περινησσεια. ibidem.
 Περιπορρύρος 309. b.
 πετραίος polyri epitheton 36. h
 πετροφυής polyri epitheton. ibid.
 πήλος quid 458. h. 475. b.
 πήχυαλές 277. a.
 πηλός 371. c.
 πίννα siue πίννη quid 530. f.
 πινουλαξ 213. a.
 πινυτήρης 213. a
 πίνος quid 530. f.
 πλεουμονες 577. d
 πλυθικ quid 440. g.
 πλοχμός 11. a.
 πνευμονες qui Hesychio 577. c.
 πολυπόδια 28. f.
 πολυπους 8. h.
 πόλυπος 8. h.
 πολυπόδης 9. a.
 πολυποδάδης 28. g.
 πολυποδινη 28. g.
 πολυχροος polyri epitheton 36. h.
 ποματίας 271. b.
 πομπήλος 275. b. c.
 πορφυρα 282. e
 πορφυρεος 309. b.
 πορφυρέαν 313. d.
 πορφυρεος 309. a.
 πορφυείον 313. b.
 πορφυεύς 308. h. 313. c.
 πορφυρέω 312. h.
 πορφυρευμένος 308. h.
 πορφυρευται 308. h
 πορφυρια μικρα 282. e.
 πορφυρις 289. d.
 πορφυριον 313. d.
 πορφυρις 277. b. c. 311. c.
 πορφυριζω 313. a.
 πορφυριτη 314. c.
 πορφυρις 311. d.
 πορφυροβαίος 308. h.
 πορφυροβαία 313. b.

πορφυροειδής 309. a.
 πορφυροεις 309. b.
 πορφυρέκαυλος 309. a.
 πορφυρώ 312. e.
 πορφυρομυής 309. a.
 πορφυρωμάτα 313. a.
 πορφυροωλις 308. h.
 πορφυρος serpens 314. f.
 πορφυριών 311. d.
 πρήθμα quid 11. a.
 πύελος quid 511. b.
 πύλη 98. f.
 πύξαρς 160. g.
 πυράργα 159. d. 186. g.
 πώλιπος 8. h.
 πώλυψ 8. h.
 πώμα 293. d.
 πωμάτια 545. b.

P

Ρινος 294. f.

Σ

Σάλιγγα 371. d.
 Σάμιμιξ 323. c.
 Σαμπιδία 56. g.
 Σαράγης 278. c.
 Σίμελος 371. a.
 Σέσελος cochlea quæ 370. h. 371. a.
 Σελάτης 371. b.
 Σηπεδονα quem Græci vocent 45. c.
 Σηπία vt scribendum 45. d.
 Σηπια νηϊς 56. h.
 Σηπιός promontorium vnde dictum.
 44. h.
 Σηπιδαριον 56. g.
 Σηπιδία 56. g.
 Σηπιον quid 47. d. 56. g.
 Σηπιοτικόν 57. d.
 Σήρ quale animal 282. f.
 Σιβυλλος 371. b.
 Σικυδία 371. c.
 Σκολιός polyri epitheton 36. h.
 Σκυλλαδον differt à Garidio 154. e.
 Σκίλλα 136. f.
 Στραβήλος quid Hesychio 254. e.
 Στόβιλος quid Suidæ 254. e. pro buc-
 cina accipitur 323. b.
 Στρόμβοι qui 348. g.
 Στρομβος pro buccina 323. b. gene-
 ricè sumptus quid. 253. c.
 Στρομβώδη 253. c. 230. h.
 Στυπτηρία 288. e.
 Σωλιω quid, eiusque historia 527. a.

T

Τένταλι 282. h.
 Τέντιξ ίναλιος 147. d.
 Τευθίδιον 75. c.
 Τευθίδης varia significata 64. f.

Τευθίς 64. h.
 Τευθώδη mollia vocata 2. g. quæ vo-
 centur Athenæo. 75. c.
 Τεύθος, & τευθίς vt differant 64. h.
 Τεύθος Loligo maior est 64. g.
 Τήθη vnde dicta 586. e. quæ Nican-
 dro 581. d.
 Τήθος, siue Τήθουον, & eius historia.
 581. b. & inde.
 Τηδωάκιον 581. d.
 Τρεψίχραις 12. f. 36. h.
 Τριβόλος 331. a.
 Τριψίχραις 12. f.
 Τριχία qui morbus Arist. 212. f.
 Τριχώδη quid Aristot. in mollibus
 4. h.
 Τρόχαλος quid 369. d.

T

Τποπόρφυρος 309. b.
 Τποπορφυρίζω 313. a.
 Τρακος 479. c.
 Τσηη 307. d.
 Τσηιον 307. d.

Φ

Φαρμακῶνες 288. h.
 Φαρμαξά 288. h.
 Φερέοικος 371. b.
 Φικιδίξεν 318. h.
 Φιλοδικασης 553. d.
 Φοινικίς. 277. b. 318. f. quæ vestis
 271. a.
 Φοινικίζεν quid 318. h.
 Φόινικίς 289. d.
 Φορφυρανθης 309. a.
 Φυσπητη quid 4. g.

χ

χήλας quæ Græci vocent 94. g.
 χήμεια quid 466. f.
 χημη quid 466. e.
 χιτων πλατύσεμος 273. c.
 χλάρος 370. c.
 χλωροκαρίδης 154. f.
 χλωροκυρτίδης. ibidem.
 χλώρος color duplex ibid.
 χροισία 555. c.
 χροοθλιξ 553. d.
 χολή quid Nicandro 47. e.

ψ

Ψεκάδιον quid 376. h.

Ω

Ωεν πολυπόδης 257. b.
 Ωτάριον 550. g.
 Ωτια quid 545. c.

I N D E X.

Græca recentio- rum.

Αρμανισάρι 263.d.
 Caragnone 459.c.d.
 Caramis & Caramidia 127.c.
 Carida & caramidia, & caramis.
 150.g.
 Chinades 518.e.
Κοχλίας 371.d.
 Colizena 565.b.
 Lichuda, vel Luzuda 109.d.
Μαργαριτάρι 422.g.
 Mongi 573.c.
 Petaglida 545.b.
 Pfoli 589.a.
Σάλιγγα 371.d.
 Spherdocles 582.e.
 Strophylida 323.c.
Φικκίον 323.b.
 Zuchinada 566.f.

Hebraica.

Argaman, & Argeuan. 288.f.
 Buz. 540.h.
 Chomet, Chumeta 370.f.
 Limaza 370.f.
 Lul. ibidem.
 Mesibafa. ibidem.
 Sachel. ibidem.
 Scahul. ibidem.
 Schesch 540.h.
 Tibelega 370.f.

Arabica.

Achafar 295.b.
 Adfar althaib 295.b.
 Affaratib 295.b.
 Alarginam 282.f.
 Albaso, Albato, Albaro 422.f.
 Alhuda 554.e.
 Alcoffar 422.f.
 Alulo ibidem.
 Alzum 479.d.
 Amarcas 511.d.
 Antiqui 479.d.
 Astor 553.a.b.
 Atfar atheb 346.c.
 Aunici 370.f.

B.

Balanthan 295.a.b.
 Barcora 479.d.

C

Canifis 479.d.
 Caniffem 162.c.
 Carafis 479.d.

Casia 370.f.
 Caugiles, caugilem 479.d.
 Ciceros 322.g.
 Coliris 370.f.
 Conada 370.f.
 Cotia ibidem.
 Curasfue 295.b.

D

Daablectos 295.b.
 Dafarbachali 295.b.

E

Egedde 295.e.

F

Fanage 45.d.
 Funoblaton 295.b.

G

Gafecol 295.b.
 Gaugiel 479.d.

H

Haalcena 370.f.
 Hafesol 295.b.
 Hager 422.f.
 Halzum 370.f.
 Hiobothor 295.b.
 Hudal ibidem.

K

Keiben 160.e.

Kermes 305.a.

L

Kuactil 295.b.
 Latalus 479.d.
 Lischmat 370.f.
 Lulientia ibidem.
 Lulu 422.f.

P

Palpar 282.f.
 Pulpia ibidem.

R

Rathiaha 160.c.
 Reiben Au. cennæ 160.c.
 Remigi. ibidem.
 Rubien 45.d.

S

Sadaf. 370.f.
 Sades 479.d.
 Sarathan 45.c. 160.g. 206.g.
 Sarathan nheri 206.g.
 Sedcf 518.e.
 Seigi 479.d.

T

Talfam 518.e.

V

Vrbien 45.d. 206.g.

Italica.

Alagusta 99.c.
 Artella 475.d.
 Astate 109.d.

R

Beucrazza 471.a.
 Beueroni. ibidem.
 Biaua 154.h.
 Biucroni 475.d.
 Bogancitola 400.h.
 Bvuolo di mar 323.c.
 Brancha vel Branchna 216.g.
 Buoualo 372.g.

C

Calamaro 64.g.h. 45.d.
 Calcinelle 518.e.
 Cambaretto 154.h.
 Cammarugia 137.c. 148.f.
 Cancharo di Barbaria 186.h.
 Cancreola 177.d.
 Capello di mare 573.c.
 Cappa 469.c.
 Cappa grossa 459.a.
 Cappa fanta 449.d.
 Cappatonda 448.f.
 Capparazzele siue capparole 518.e.
 Caragnuola 366.e.
 Caualliero 197.b.
 Castrangiolo 192.c.
 Cazzo marino 589.a.
 Cepia 45.d.
 Chalena, siue chalcena 471.a.
 Chiocciola 372.g.
 Conbole 509.a.
 Cranceola 177.c.

D

Datteri 465.g.

F

Folca 180.h.

Folia 180.h.

Folpo 9.b.

G

Gambarella 150.h. 154.g.
 Gambarello, & Gābaruzolo 154.g.
 Gambaro, vel Gammario 109.d.
 Gambaro di mare 137.c.
 Gambarozola 137.c.
 Gambaruccio 154.h.
 Gongola 504.f.
 Grancelli 173.d.
 Granceolo 173.d. 177.c.
 Grancetto 198.f.
 Granchio, seu granzo 160.h. 173.d.
 206.g.
 Granchio Spiantano 163.a.
 Granciporro 186.h.
 Grancitella 177.c.

I

Incino 400.h.

Iudeo 409.d.

L

Lagousta 99.c.

I N D E X.

Lanchrina ibidem.
 Limage delle vigne 373.c.
 Lumaga 372.g.

M

Macinetta 174.c. 198.f.
 Madre delle perle 417.c.
 Maruza 372.g.
 Mazzacara 144.g.
 Molecca 173.c.
 Moscardino 42.h.
 Mugertino ibidem.
 Mutcarolo ibidem.
 Muscioli 511.c.
 Muffolo 459.c.d.
 Muzaro 42.h.

N

Naridole 364.g.
 Nicchio 372.g.

O

Ogie 192.f.
 Ognella 283.a.
 Orchetta 144.g.
 Ostreghe 479.c.

P

Pantallena 545.b.
 Papilla pilosa 192.c.
 Pauaro, aut pauro 186.h.
 Perla 442.g.
 Pesce cannella 527.c.
 Pesce malattia 9.b.
 Pueraza 471.a.
 Piueroni 475.d.
 Polpo 9.b.
 Poreffa 162.h. 188.f.
 Porpo 9.b.
 Potta marina 573.c.
 Puerazo 475.d.

R

Riccio vel Rizzo di mare 400.h.
 Romie 499.b.
 Roncera 283.a.
 Rozzola 459.a.

S

Sceppa 45.d.
 Seccia ibidem.
 Seppa. ibidem.
 Squilla 150.h.
 Somniolo 192.c.
 Sparnochia 148.f.
 Specchio 177.c.
 Spunge 582.e.
 Squiozole 512.c.

T

Telline 518.e.
 Totena 64.h.

V

Vallopa 156.g.

Vrfetta 144.g.

Z

Zameruca 372.g.
 Zino 400.h.
 Zinzin ibidem.

Gallica.

Albergaines 592.f.

B

Berdinfeu Berlin 545.c.
 Bernard l' Eremite 216.g.
 Bigornet 368.c.
 Bigorna eu ibidem.
 Bious cambus 216.g.
 Boufroun 46.c.
 Bougre 9.b.
 Bauquette 150.h.
 Burex 283.b.

C

Calamar 64.h.
 Cancres 160.h. 173.d.
 Capaeu carnu 574.c.
 Carabasse 186.h.
 Carambot 150.h.
 Caramot 197.c. 150.h.
 Casseron 46.c. 64.h.
 Castagnes de mar. 405.e.
 Chabre 186.h.
 Cheuretes 150.h.
 Ciches 46.c.
 Ciuade 154.h.
 Coquille 448.f.
 Coquille grosse de nacre di perle

264.c.

Coquilles larges 498.g.
 Coquille de pourcellene 264.e.
 Coquilles de saint iaques 498. g.
 Coquille vittade 462.e. (504.f.
 Corniches 64.h.
 Cornetz 64.h.
 Coutaeu 65.a. 527.d.
 Crape & crabbe 160.h.
 Crapre 186.h.
 Crespe 540.h.
 Creuertes 150.h.
 Cubasaeu 566.c.
 Cul d'Asne ibidem.
 Cul de Cheual 566.f.
 Cullier 453.b.c.

D

Dulcins 405.a.

E

Eremite 216.g.
 Escarcot 372.g.
 Escreuiffe 127.c.

F

Fagule 186.h.

Flammes, flammettes 466.h.
 Flion 518.e.

G

Geurnette 137.c.
 Glaugio 64.h. 65.a.
 Gornat 79.a.
 Grampella 177.c.
 Gritta ibidem 198.f.
 Gronaut 79.a.
 Guernette 150.h.

H

Hannons 506.f.
 Heriffon de mer 405.a.
 Hormar 109.d.
 Huistres 479.d.
 Hus 307.d.

I

Imbriago 69.d.
 Iraigne de mer 177.e.
 Iltre alle call' 479.d.

L

Langrous 109.d.
 Langusta 99.c.
 Lapedo 545.c.
 Ligombaundos 109.d.
 Limaffon 372.g.
 Limaffon petit de mer 364.g.

M

Mansorz 527.d.
 Migrane 188.g. 405.a.
 Moules 509.a.
 Muscles 511.d.

N

Nacre 530.g.
 Nacre de perles 417.c. 429.e.

O

Oeil de buoe 545.e.
 Oniters 479.d.

P

Pagul 186.h.
 Palourde 475.c.
 Peires ostres 479.d.
 Pelourdes 458.h.
 Perlo 422.g.
 Petuncles 504.f.
 Pomes d' Amours 592.f.
 Poulsepieds 522.f.
 Porcellaine 522.e.
 Porcellaine petite 360.e.
 Posterol 566.f.
 Potes 566.e.
 Poulpe 9.b.
 poupe ibidem.
 Pouffepie 566.f.
 Poyrette 422.e.
 Pregedious 156.f.
 Prussepiez 522.g.

I N D E X.

Purpe 9.b.
R
 Ran de mer 323.c.
 Rascaffos 405.a.
 Roussaen 186.h.
 Rubelle 65.a.

S
 Salecoques vel Salcoques 150.h.
 La Santé 150.h.
 Sautrelles. ibidem.
 Scandebec. 491.b.
 Seche 45.d.
 Seechepoupe 9.b.
 Seiche 46.e.
 Sepio 45.d.
 Squaranchon 177.c.
 Squinaude. ibid.
 Squinado. ibid.

T
 Tante 64.h.
 Tourtaeu 186.h.
 Tothona 64.h.

V
 Vrlis 368.e.
 Vrsinis 401.a.
 Vrtigo 566.c.

Hispanica.

Almeia 364.g. 372.g. 545.c.
 Aranha 187.a.
 Armilla 475.d.
 Bregigam 545.c.
 Brignigois 518.e.
 Buzios 556.h.
 Cagarolo 372.g.
 Cagarolo de la mar 393.a.
 Calamar pescado. 65.a.
 Cammaron 109.d.
 Cangreia 177.d.
 Cangreio. 160.h. 216.g.
 Capacha de velha 573.c.
 Caracol de la mar 364.g. 372.g.
 Camaran di Lisboa 150.h.
 Cameran de Villa Franca 154.g.
 Caramuyo 372.g.
 Centola 177.d.
 Chabro 177.c.
 Erizzo de la mar 400.h.
 Gangreiola 177.d.
 Lenguado 498.f.
 Liebre de la mer 79.c.
 Logusta 99.c.
 Mexila 51.d.
 Mexillus 511.d.
 Natura de Vieya 573.c.

Ostia de la amar. 479.d.
 Perola 422.f.
 Scaragol 372.g.
 Scaragol de la mar 393.a.
 Xibia. 46.e.

Germanica.

Balckfisch 46.e. 65.a.
 Balckfisch mit langen fussen ibid.
 Beckle 150.h.
 Berenkrebs 144.g.
 Bifem 42.h.
 Bifemkuttel ibid.
 Bruni qui morbus, & contra eum re-
 media 134.f.
 Edelkreb 129.b.
 Farkuttel 258.e.
 Farvv 288.h.
 Fischbein 47.d.
 Haffguffe 59.e.
 Hegerling 150.h.
 Hechelkrab.
 Hogergarnir 150.h.
 Humer 109.d. 122.g.
 Jacobs muichlen. 498.f.
 Intenfisch. 65.a.
 Krabbe 187.a. 206.g.
 Krebs 129.b. 160.h.
 Krebsaugen 129.a.
 Krebiten 129.a.
 Kuttelfisch 9.b.
 Magling. 582.g.
 Merber 144.g.
 Mergel. 150.h.
 Meerigel 405.a.
 Merkrab 173.d.
 Meerkrable 213.b.
 Meirkrebs 99.c.
 Meerkrebslein 137.c. 216.g.
 Meerlung 577.d.
 Meerspin 46.e. 177.d. 186.h.
 Meerteschen 187.a.
 Moeschelen 509.a.
 Muscheln 467.a. 511.d. 516.h.
 Meerichum 573.c.
 Mutterstein 556.h.
 Nagelschnegg 283.b.
 Perle 422.g.
 Perlenutter 417.c.
 Polfisch 9.b.
 Poikuttel 9.b.
 Purpur snech 283.c.
 Raankuttel 65.b.
 Reuter Krab 197.b.
 Schiffkuttel 258.e.
 Snegg vel Sneck.

Schuumling 582.g.
 Seeapfel 405.b.
 Seegitzle 150.h.
 Seehan 79.a.
 Sechafs. 79.a.
 Seekrebs 187.a.
 Seechaan 589.a.
 Seespin 187.a.
 Seestert 589.a.
 Spigelkrab 177.d.
 Spruzling 582.g.
 Stachelsneggen art 283.c.
 Steckmuscel 530.g.
 Thulkrebs 129.b.
 Vilfuff 9.b.
 Zuergkrebstein 154.g.

Belgica.

Billegen 589.a.
 Crable 110.e.
 Crabbe 173.d. 206.g.
 Creuits 127.c.
 Gernard, Gernier 137.c.
 Gernat ibidem. 150.h.
 Hol offbol 248.e.
 Kinckhorn 329.c.
 Krabbe 160.h. 173.d. 187.a.
 Luysen off noppen 248.e.
 Mosselen 509.a.
 Oesters 479.d. (126.e.)
 Ondocht 119.b. cur ita vocetur
 Perle 422.g.
 Seegel 405.a.
 Seekatte 46.e. 65.a.
 Sequabbe 573.c.
 Seefchuym 47.d.
 Slocke vel Slegge.
 Snottolff. 79.a. 573.c.
 Spaensche Seekatte 46.e.
 Steurkrabbe 99.c.

Anglica.

Bagfys 527.d.
 Cokles 372.h. 504.g.
 Crabbe 160.h. 173.d. 206.g.
 Crabbesfische 110.e.
 Creuis, creuise 227.c.
 Creuyse 109.d.
 Cuttel, cuttle 46.e.
 Krab 173.d.
 Lempet 545.c.
 Lopster 99.c. 109.d.
 Lympyne 545.c.
 Musclis 509.a.
 Musckels 498.f.

Oysters

I N D E X.

Oysters 479.d.
Perle 422.g.
Pivot vel Pitot 527.d.
Pourcuuel 9.b.
Pran 137.d.
Pkree 9.b.
Punger 186.h.
Purple 283.c.
Scalope 498.g.
Schrympe 137.d.
Sleue 65.b.
Snayle 372.h.
Thefea 109.d.

Indica.

Cherippo 417.c.
Corischias 422.g.
Motu 422.f.
Thenoras. ibidem.

Hungarica.

Rack 109.d. 160.h.
Dragako 422.g.
Gyongy. ibidem.

Bohemica.

Hlemyzd 372.h.

Illyrica.

Hlemyzd 372.h.
Hobotnizaza 9.b.
Kak. 126.b.
Larantola 109.d.
Parszi 527.c.

Polonica.

Hiedospialek 305.c.
Kak 160.h.
Kakmorski 109.d.
Per l'a.
Zito 305.c.

Summa Priuilegiorum.

Priuilegio Sacrae Caesareae Maiestatis cautum est, ne quis Vlysis Aldrouandi Bononiensis omnes libros qui de auibus & alijs animalibus agunt, in toto, siue in parte absque voluntate, & proprio authoris, aut eius haeredum consensu intra decennium recudat, aut alibi recufos vendat, sub poena, quotiescunque deprehensus fuerit, priuationis omnium librorum, & decem marcharum auri puri, prout latiùs patet in dyphlomite Caesareo dato in arce regia Prage, die prima mensis Aprilis, anno millesimo quingentesimo nonagesimo nono.

Rudolphus Imperator.

Rudolphus Coradutus.

Ad mandatum Sacrae Caesareae Maiestatis proprium

Io. Barnutius.

R E G I S T R V M

† A B C D E F G H I K L M N O P Q R S T V X Y Z.
Aa Bb Cc Dd Ee Ff Gg Hh Ii Kk Ll Mm Nn Oo Pp Qq Rr Ss Tt Vu Xx Yy Zz.
Aaa Bbb Ccc Ddd Eee Fff.

Omnes sunt Terniones.

Hæc omnia singula à me dicta & scripta, dicendaq; & scribenda, ceusura Sanctæ Romanæ Ecclesiæ libenter submitto.

B O N O N I Æ M. DC. LIV.
Typis Io. Baptistæ Ferronij. Superiorum permisso.

Sumptibus Marci Antonij Berniæ.

OFFICE OF THE

SECRETARY OF THE
TREASURY
WASHINGTON, D. C.

January 10, 1917

Mr. J. M. [Name obscured]
[Address obscured]

Very respectfully,
[Signature obscured]

